

EL NUEVO TESTAMENTO

Ja ua rä 'da'yo cohi bi gohmi Oja yø ja'i

en el otomí de Tenango

La Liga Bíblica

Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento
en el otomí de Tenango

La Liga Bíblica 5C primera edición 1975 [otn]
La Liga Bíblica versión electrónica 2009

Publicado por

© La Liga Bíblica 1975

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente esta obra bajo las siguientes condiciones:

- Reconocimiento. Reconozca a la Liga Bíblica los derechos que tiene en la impresión o distribución de esta obra, deslindándola de responsabilidad alguna por cualquier uso que se le de a la presente publicación.
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

INTRODUCCIÓN

Este libro es una traducción del Nuevo Testamento de la Santa Biblia al idioma otomí como se habla en el municipio de Tenango de Doria, Hidalgo, y sus alrededores.

Se le llama Nuevo Testamento o Nuevo Pacto, porque habla sobre el nuevo pacto o convenio que Dios ha hecho con la humanidad. El apóstol Pablo escribió lo siguiente acerca de dicho pacto: “Esta forma en que Dios nos pone en la debida relación con él, es por medio de la fe en Jesucristo; y lo hace con todos los que creen, sin hacer diferencia, pues todos han pecado y están lejos de la presencia salvadora de Dios. Pero Dios en su bondad los pone en la debida relación con él mismo de una manera gratuita, porque los ha salvado por medio de Cristo Jesús.” (Romanos 3:22-24, Versión Popular.)

Cuando el Nuevo Testamento fue escrito por primera vez, fue escrito en el idioma griego del primer siglo. Pero desde entonces el mensaje ha sido traducido para pueblos de todo el mundo. Hasta ahora ha sido traducido a casi seiscientos idiomas.

El propósito de esta traducción al otomí es que aquellos que la lean puedan entender este mensaje tan clara y fácilmente como los primeros lectores lo entendieron en el griego.

Una vez que el significado del texto en griego fue determinado, los traductores se esforzaron en expresar este mismo texto en una forma natural en otomí. Esto significa que el vocabulario, las construcciones gramaticales, el orden y tamaño de las oraciones, las formas retóricas, las expresiones idiomáticas y el estilo son lo más apegados posible a un otomí natural y no son forzadas de una forma innatural a imitar las características del griego o del español.

Alguna información implícita en el texto griego ha sido expuesta explícitamente en otomí para comunicar el mismo mensaje que el texto original comunicó a sus lectores. Cuando el lenguaje figurativo o los

modismos no comunicaban el mismo significado en otomí, entonces fueron usados todos los recursos que estaban disponibles en otomí para comunicar el significado propuesto. Cuando se debía hacer una decisión entre varias interpretaciones del significado del pasaje, muchas traducciones y comentarios fueron consultados para determinar la mejor forma de traducirla.

Aquellos que tienen la fortuna de entender el otomí y el español, encontrarán que estudiando el Nuevo Testamento en ambas lenguas les capacitará para entenderlo tan bien como nunca antes lo habían hecho.

ACLARACIONES SOBRE EL ALFABETO OTOMÍ

El otomí es un idioma distinto al español; sin embargo, muchas de las letras son las mismas que tiene el alfabeto español. Además, el otomí tiene otros sonidos que no se encuentran en el español y que es necesario escribir con letras distintas para completar el alfabeto otomí.

Vocales nasalizadas se presentan subrayadas.

<u>a</u>	como en la palabra	ya ‘cabeza’.
<u>i</u>	como en la palabra	gui ‘grillo’.
<u>u</u>	como en la palabra	gu ‘oreja’.
<u>e</u>	como en la palabra	'ue 'mosquito'.

Letras del alfabeto español con uso especial.

<u>h</u>	como en la palabra	haho ‘zorra’.
<u>x</u>	como en la palabra	xito ‘botella’.
<u>z</u>	como en la palabra	za ‘árbol’.

Otras letras distintas.

<u>ä</u>	como en la palabra	dä ‘ojito’.
<u>ε</u>	como en la palabra	'ue 'rana'.
<u>ø</u>	como en la palabra	øni ‘gallina’.
<u>ɯ</u>	como en la palabra	jɯ ‘frijol’.

El saltillo o pausa entre dos letras se indica por la letra '.

'	como en la palabra	fo'yo ‘perro’.
---	--------------------	----------------

Combinaciones especiales.

t'	como en la palabra	t'o ‘piojo’.
ts'	como en la palabra	ts'i ‘diente’.
c'	como en la palabra	c'ęya ‘víbora’.
th	como en la palabra	tha ‘mazorca’.

ÍNDICE

R <u>a</u> Mateo	1
R <u>a</u> Marcos	68
R <u>a</u> Lucas.....	110
R <u>a</u> Xuua	175
Hechos	224
Romanos	285
1 Corintios	315
2 Corintios	345
Gálatas.....	365
Efesios.....	375
Filipenses	385
Colosenses.....	392
1 Tesalonicenses	399
2 Tesalonicenses	405
1 r <u>a</u> Timoteo	409
2 r <u>a</u> Timoteo	418
R <u>a</u> Tito	424
R <u>a</u> Filemón.....	427
Hebreos.....	429
R <u>a</u> Santiago.....	451
1 r <u>a</u> Bedu	458
2 r <u>a</u> Bedu	465
1 r <u>a</u> Xuua	470
2 r <u>a</u> Xuua	477
3 r <u>a</u> Xuua	479
R <u>a</u> Judas	481
Apocalipsis.....	484

Ra Mateo

Nuna ra Mateo, ja ua yø hya bi 'yo't'i
ngue te bi 'yøtrå Jesucristo.

Ja ua rå lista ngue yø thuhu ya
yø mboxita rå Jesucristo.

1 Ja ua rå lista ngue yø mboxita
ra Jesucristo, guehná ra
mbom'meto ná ngue rå David. Rå
David, rå mbom'meto ná ngue rå
Abraham.

2 Rå Abraham, rå papá ná ngue
ra Isaac. Rå Isaac, rå papá ná
ngue rå Jacob. Rå Jacob, rå papá
ná ngue rå Judá co 'në'u mi'da yø
n'yohu. **3** Rå Judá, rå papá ná ngue
rå Fares 'nëhrå Zara. Nü rå mamá
ya yonc'ei ya, ni hñ ngue rå Tamar.
Rå Fares, rå papá ná ngue rå Esrom.
Rå Esrom, rå papá ná ngue rå Aram.
4 Rå Aram, rå papá ná ngue rå
Aminadab. Rå Aminadab, rå papá
ná ngue rå Naasón. Rå Naasón,
rå papá ná ngue rå Salmón. **5** Rå
Salmón, rå papá ná ngue rå Booz.
Nü rå mamá ná rå Booz ni hñ ngue
rå Rahab. Rå Booz, rå papá ná ngue
rå Obed. Nü rå mamá ná rå Obed, ni
hñ ngue rå Rut. Rå Obed, rå papá
ná ngue rå Isaí. **6** Rå Isaí, rå papá
ná ngue rå dast'abi David. Rå David,
rå papá ná ngue rå Salomón. Nu

rå mamá ná rå Salomón, gue'a rå
'danxu mará xisu ndu rå Urías, bi
nthatui rå David.

7 Rå Salomón, rå papá ná ngue
rå Roboam. Rå Roboam, rå papá
ná ngue rå Abías. Rå Abías, rå papá
ná ngue rå Asa. **8** Rå Asa, rå papá
ná ngue rå Josafat. Rå Josafat, rå
papá ná ngue rå Joram. Rå Joram,
rå papá ná ngue rå Uzías. **9** Rå
Uzías, rå papá ná ngue rå Jotam. Rå
Jotam, rå papá ná ngue rå Acaz. Rå
Acaz, rå papá ná ngue rå Ezequías.
10 Rå Ezequías, rå papá ná ngue rå
Manasés. Rå Manasés, rå papá ná
ngue rå Amón. Rå Amón, rå papá ná
ngue rå Josías. **11** Rå Josías, rå papá
ná ngue rå Jeconías co 'nëhmí'da yø
n'yohu. Gue'a rå pa'a ngue yø judío
bi ma mæbent'i, bi ts'its'i i map'u ja
rå häi Babilonia.

12 M'mefa p'uya rå Jeconías, rå
papá ná ngue rå Salatiel. Rå Salatiel,
rå papá ná ngue rå Zorobabel.
13 Rå Zorobabel, rå papá ná ngue rå
Abiud. Rå Abiud, rå papá ná ngue rå
Eliaquim. Rå Eliaquim, rå papá ná
ngue rå Azor. **14** Rå Azor, rå papá ná
ngue rå Sadoc. Rå Sadoc, rå papá

na ngue rā Aquim. Ra Aquim, ra papá na ngue rā Eliud. ¹⁵Ra Eliud, ra papá na ngue rā Eleazar. Ra Eleazar, ra papá na ngue rā Matán. Ra Matán, ra papá na ngue rā Jacob. ¹⁶Ra Jacob, ra papá na ngue rā José, nuna rá dāmme rā Maya. Guehna rā Maya rá mamá rā Jesús. A nuna rā Jesús, ni hū ngue rā Cristo, guehna bá t'ets'i ngue dī ndast'abi.

¹⁷Janangue 'de'ma goho yø papá bi m'mui ngue bi m'mahyø basí, bá fudi ngue rā Abraham asta rā David. 'De'ma goho yø papá bi m'mui, bá fudi ngue rā David asta gue'mø mi mbentyø judío ngue bi ts'ixpø ja rā häi Babilonia. Bá fu'u yø pa'u p'uya ngue bi m'mahmi 'de'ma goho yø papá asta gue'mø mi m'mahrá Cristo.

Ya bi mihra Jesucristo.

¹⁸Nguná bá njap'u bá mihra Jesucristo. Nuna rā Maya ya xi nhohra hya ngue dī nthatui rā José. Pe hante ngue dā me, ya mi ha rá basí. Pe rā Espíritu Santo'a bi japi ngue bi hya rá basí. ¹⁹A nuna rā José, ya ja ngue dā 'yot'e ngue rá dāmme. Mi zä mi badi ngue ya ha rá basí rā Maya, bi ne rā José ngue xta 'yot'e te mmamp'u ja rā ley ngue xti nxummi rā xisu. Pe himbi nepe xta mbadi xangu yø ja'i te xta 'yot'e. ²⁰Mente dī n'yomfeni te ja ngue dā 'yorbuya, nū'mø mi n'aha, bi nū n'na rá anxe Oja 'mø mi n'ui. Bi 'yembi:

—Ague José rá mbom'meto'i rā David, oguí su guí mme'a ni xisu rā Maya. Porque nū'a rá basí ha'a, gue'a rā Espíritu Santo bi japi bi hya rá basí. ²¹Nuna rā Maya, dī m'ma'a n'na rá ts'unt'u 'ne gdi hutí

ngue rā Jesús. Porque nuná, guehna dā yanyø ja'i ja yø ts'oqui na —bi 'yembi.

²²Ya bi nja gätho ya yø hya ya para ngue dī nja'a te rā hya bi bennbabí rá pøngahyø Oja bi ma, bi 'yena: ²³"Nū'a n'na rā hmute xisu dā hya rá basí ngue dra ts'unt'u. Nū'mø bi m'mui, di hū ngue rā Emanuel", bi 'yena. A nuna rā Emanuel i nne da ma ngue ya 'daua di 'buhmø Oja.

²⁴Mi nnū'a nt'aha rā José, bi 'yot'e tengutho xi xihraq anxe nuna rá m'mehni Oja. Bi zixraq Maya p'uya ngue dī m'mahmi. ²⁵Pe himbi dädi mente rā pa bi hya rá basí rā Maya. Mi zä mi m'mahrá mudi ts'unt'u rā Maya, nuna rā José i hutí ngue rā Jesús.

Bi ma nthanne rā Jesús.

2 Nup'u ja rā hnini Belén ngue rā häi Judea, ja bi mip'u rā Jesús. Guehya yø pa mi ndast'abi rā Herodes, gä madi manda'a rā xequ'a. Nup'u ja rā danihni Jerusalén bi zop'u 'da yø n'yohu ngue ja yø mfadi ngue di xädi te ga 'yo yø sø, bi 'yep'u ja n'na rā häi ni bøxyadi. ²Bi 'yannbuya, bi 'yembi:

—¿Hapø 'buhra' uene nū'a bi mihya, nuna rā dast'abi yø judio? Porque nup'u ni bøxyadi dā handähe n'na rā dasø, gue'a rā hmeya'a ngue ya bi mi. A nuyá, nná ehé ga thannehe ya —bi 'yena.

³Nuna rā dast'abi Herodes mi zä mi 'yohna rā hya na, ya dā zährá n'yomfeni ngue su. Dā guehyø mmengu Jerusalén, gä bi nsu.

⁴Nuna rā dast'abi bi zonhni gätho'u yø hmø yø mmäcja, dā guehyø xännbate ngue rā ley. Bi 'yorpø ra

nt'ānni ngue hapu ja ngue dí mihra Cristo nūna bá ex Oja ngue di ndast'abi. ⁵Nuya bi t'ørpa ra nt'ānni p'uya, bi 'yembra Herodes:

—Nup'u ja rā hnini Belén ngue ra häi Judea ja dí mip'u. Porque gue'a ra hya bi 'yotrá pøngahya Oja'a, bi 'yena: ⁶“Nup'u ja rā hnini Belén ngue ra häi Judea, man'na tate'a ngue gätho yø danihni ja'a ra häi'a. Porque ja da pømp'u n'na rā dast'abi nū'a dí mandagui' ma ja'i ngue yø judío”.

⁷A nūna rā Herodes nt'aguitho bi zon'u yø n'yohu ótra nt'ānni, ena ngue padí te ga 'yo yø sø. Ra Herodes bi 'yānni temá pa bá fudi bi nequi rā sø. ⁸Mi xifi hanja p'uya, nūna rā Herodes bi 'yembi:

—Ni mähä Belén, bá homhmü rā 'uene asta gue'mø guá tñhmü. Nu'mø guá tñhmü p'uya, gdí 'yehmi ua ngue guí xicju njuani, n'namhma ngue 'nequi ga mma ngue ga ma thanne —bi 'yembi.

⁹Nuya yø n'yohu, mi 'yø'a rā hya bi xihra dast'abi, bi ma. Nu'a ra sø xi hyandä m'met'o p'u ni bøxyadi, mahömbi hyandi ngue bí ja rā sø p'u ha ni ma. Nup'u ja rā ngu 'buhra 'uene ja sòp'u rá thai rā sø, gue'a hantho'a. ¹⁰Mi zä mi hyandi hapu exa ja ngue da zöni, janjuani di johya.

¹¹Mi zömp'u ja rā ngu, bi yut'ambo. Bi nu ngue 'bup'u rā 'uene connä Maya rá mamá. Gä bi ndantyøhmü yø n'yohu ngue bi dønne rā 'uene. Bi xøhyø 'beni ngue bi hyahra oro op'u, connä hogä bopo mahotho ga yuní 'ne man'na rā hogä bopo ni hu ngue ra mirra, gä bi unni.

¹²M'mefä p'uya, nu'mø mi n'ahya yø n'yohu, bi 'yut'a Oja ngue nu'mø

bí mengui, ya hñdi map'u ha 'buhra Herodes. Sinoque n'nan'yo man'na rā 'yu di mengui.

Bi ts'ixra Jesús i map'u ja rā häi Egipto.

¹³Mi ma ya yø n'yohu, nu'a n'na rá anxe Oja bí nu rā José 'mø mi n'aha ngue bí n'yembi:

—Dami nanguí n'na zihmantho, guí sixra 'uene co 'nehrá mamá. Gui 'dagui, i map'u ja rā häi Egipto. Ja bá m'mup'u asta gue'mø ga xi'i ngue guá pengui. Porque nuyá, ra Herodes da hyonna 'uene ngue da hyo —bi 'yembi.

¹⁴Nxuitho'a rā ora'a, pe ra José n'na zihmantho bí nanguí ngue bi zixra 'uene connä mamá. Bí ma, i ma Egipto. ¹⁵Ja bá m'mup'u asta gue'mø mi du rā Herodes. Nguna bi nja para ngue dí nja ya yø hya bi bennbabí rá pøngahya Oja da ma ngue bi 'yena: “Ga ma si ma Ts'unt'u bí 'bua Egipto”, bi 'yen'Oja.

Xangü yø 'uene bi thop'u ja rā hnini Belén.

¹⁶Mi bahra Herodes ngue nuya yø n'yohu bí nyauí ngue honna 'uene ya hin'i mengbuha 'bui, man'natho bí mbøcüe p'uya. Bí menhyø soldado p'u ja rā hnini Belén ngue bá ho yø ts'unt'u nu'u 'bua nyo jeya paní gai. Gätho mathet'i rā hnini Belén bi tho yø ts'unt'u. Porque yø n'yohu bi xifi ngue hinguí tho'a nyo jeya xi'madi bí nu rā sø. ¹⁷Rá ndødummuí bí nja tengutho rā hya bi 'yotrá pøngahya Jeremías, bi 'yena: ¹⁸“Nup'u ja rā hnini Ramá bi t'øde ngue janjuani ngue ya dummuí n'na rā xisu, 'ne

zoní. Guehná rā Raquel i zoní ngue xi thopyø basí. 'Né himbi ne xtí nhojpabi rā mmui porque ya gā xi du yø basí".

**Nuná rā Jesús i ts'ixpø
ja rā hnini Nazaret.**

19 Mi du rā Herodes, nup'ü Egipto mambí 'buhra José bi n'ui 'mø minxui ngue n'na rā anxe Oja bi 'yembi:

20—A nuyá, dámí sixra ts'unt'ü conná mamá, i map'ü ja rā häi Israel. Porque ya bi du rā Herodes nuná mi nne xtä hyo rā ts'unt'ü ya —bi 'yembi.

21 Nuná rā José p'uya, bi zixra ts'unt'ü conná mamá, bi ma i map'ü ja rā häi Israel. 22 Pe mí 'yø p'uya ngue nuná rā Arquelao rā ts'unt'ü rā Herodes, guehná mi ndast'abi p'ü ja rā xequi mi nne xtí ma. Porque bi ponnbabí ndu rā papá. Rā José p'uya bi zu xtí map'ü ja rā xequi ngue rā häi Judea madí manda na. Mahombí n'ui rā José p'uya, bi sifi ngue di map'ü ja rā häi Galilea. 23 Mi zömp'ü ja rā häi Galilea, bi m'müp'ü ja rā hnini Nazaret. Nguná bi 'yøt'e para ngue di nja ya yø hya xi manyø pøngahya Oja ngue bi 'yena: "Nuná, di hutyø ja'i ngue rā mmengu Nazaret".

**Nuná rā Xuua bi 'yøtrá nxixya
bi xihyo ja'i ngue di nsä, dä
dø'mra Jesús bá ep'ü.**

3 Nu'ü yø pa'ü p'uya, nuná rā Xuua mi øträ nxixya p'ü ja rā häi Judea, mi du'mi bi xihrä hya yø ja'i bi mpeti p'ü ja rā dapo. 2 Bi 'yembyø ja'i:

—Dámí 'bä'ní mmuihü, gui hyehmu p'ü rā nts'o gni 'yohü.

Porque ya dä guehyø pa jap'uya da 'yu Oja ngue di mända ua —bi 'yembi.

3 Nuná rā Xuua guehná bi manña pøngahya Isaías 'mø mi nyä ngue bi 'yena: "Dä t'øde te dä man'a n'na nc'ëi dä manna hya p'ü ja rā dapo ngue dä 'yena: Dämí nsähu ya, porque ya bá ep'ü rā Hmu, dä 'yembyø ja'i".

4 Nu rā he rā Xuua, gue'ü yø xingü rā cameyo ntöt'e ngue rā ulu. Di ngut'a n'na rā xifaní. Nu'a te si p'uya, yø mmäcja t'axi mi sa. 'Né rā t'afi t'asa t'imp'ü ja rā dapo mi si.

5 Xangü yø ja'i bi zöp'ü 'buhra Xuua ngue øxra hya bi ma. Bi zöp'ü yø ja'i bá nexpü ja rā hnini Jerusalén, gätho'ü yø hnini ja'a rā häi Judea, gätho'ü yø xequi ngue rā dathe Jordán, gä bá ehyø ja'i. 6 Nuya yø ja'i bi ma ngue ja yø ts'oqui, guehya bi xixyabi rā Xuua p'ü ja rā dathe Jordán.

7 Mi nu rā Xuua ngue mandøngu dyø judío 'büp'ü ni 'yøhø di xixyabi. 'Büp'ü yø fariseo, 'büp'ü yø saduceo. Bi 'yembyuya:

—Guí øthü tengutho øtyø c'ëya ngue 'da'mø bá ep'ü rā sibi. Xiya, ñague gni pahmu ngue bá ep'ü ra ndate castigo di nja? 8 Dämí 'yøthü rā nho, n'namhma di nequi ngue ya gá hyehmu p'ü rā nts'o. 9 Yo sá guí ena ngue ya hinte guí jahü ngue yø mbom'meto ahu rā Abraham. Porque dí xi'ahu ngue nqua ja yø do ja ua, da zä da 'yøt'Oja ngue da bocua yø mbom'meto rā Abraham. 10 Guí øthü tengutho yø za hingui zudi, guí njathü p'uya. Pe ya ja ra acha dä 'yexyø za. Gätho yø za hingui nne di nzudi, dä t'ets'i ngue dä ma nt'udi. 11 A nuguí, majuaní

ngue nuya yø ja'i i mma ngue dä hyep'u rä nts'o, guehya dädi xixyabi connä dehe ya. Pe bá ep'u man'na dä 'yøtra nxixya connä sibi 'mø bi ha'ahü rä ts'edi rä Espíritu Santo. Nunä, man'na tate na ngue nugä. ¹²Guehnä dä huanhyø ja'i na tengutho 'mø mähoqui rä trigo, n'nani ni ma yø xi. Rä trigo p'uya, mapeti ngue dä 'bets'i. Nu'a rä xi p'uya, dä t'up'u ja rä sibi hinjam'mø dä huët'i.

Rä Xuua bi xixyabi rä Jesús.

¹³Nunä rä Jesús bá nexpu ja rä häi Galilea, bi zöp'u ja rä dathe Jordán mi 'buhra Xuua ngue bi xixyabi. ¹⁴Pe rä Xuua hingui nne xtí xixyabi rä Jesús. Bi 'yembi:

—Nugä go dí nnegä ngue gui xixyagui, 'në go gni 'yehë ngue ga xixyai ya —bi 'yembi.

¹⁵Pe rä Jesús bi 'yembra Xuua:

—Dämi ne ngue gui xixyagui, porque jatho ga ot'ui'a te gä di mända Oja —bi 'yembi.

Janangue rä Xuua bi xixyabi rä Jesús. ¹⁶Høntho bi nxixya rä Jesús, bi ma nenthe p'uya. Bi nu ngue bi xohra c'amahets'i. Nu'a rä Espíritu Santo, entho n'na rä paloma p'u i hnù, ngue bi zöp'u ja rä ya rä Jesús. ¹⁷Bi t'ø p'uya ngue bá nya Oja maya, bi 'yena:

—Nunä 'bucua ya, guehnä ma Ts'unt'ü dadi mädi. A nuyá, janjuani ngue ja gampähä connä nguehnä —bi 'yena.

Rä zithü bi hyonnbi ha di
'yøtra ts'oqui rä Jesús.

4 Rä Espíritu Santo bi zixpu bí ja rä dapo rä Jesús para

ngue ja dä sämhya p'u rä zithü, dä hyonnbi ha di mestho rä hya di mända Oja. ²Mënte nyote mä pa, ra pa ra xui himbi zi rä hmë. M'mefa p'uya, ya bi zä ngue mathoguitho tu manthuhü. ³Rä zithü p'uya bi guarbu 'bähra Jesús. Bi hyonnbi ha di 'yøtra ts'oqui, bi 'yembi:

—Nu'mø ngue gue'e rä Ts'unt'ü i Oja, dämi 'yøte ngue yø do janu da gohi di nthuhmë —bi 'yembi.

⁴Mi dähra Jesús, bi 'yembra zithü:

—Nup'u ja rä Maca Libro, nt'ot'i p'u rä hya ngue ena: “Nu ra ja'i hindä ne dä 'yøde te mmän'Oja, madague'a da zi rä hmë ra ja'i, pe ya hindä zä di m'mui”.

⁵Rä zithü p'uya, bi zixpu ja rä maca dñihni Jerusalén, bi ntöp'u ja rä 'bet'e rä nija. ⁶Bi 'yembi:

—Nu'mø gue'e rä Ts'unt'ü i Oja ya, dämi nsäcua ya. Porque nt'ot'i p'u ja rä Maca Libro rä hya ngue ena: “Nunä Oja, da penhyø anxe ngue da mäi. Da 'yøte ngue njanate gdi söt'a häi, n'namhma ngue hindí un'na ni gua yø do” —bi 'yembi.

⁷Mi dähra Jesús, bi 'yembra zithü:

—Xquet'a nt'ot'i rä hya p'u ja rä Maca Libro ngue nuna Oja, hñjondä zännbi te da 'yøte para ngue da fadi ngue'mø majuaní te mma ogue hin'na.

⁸Rä zithü p'uya bi zixpu bí ja n'na rä danyuni. Bi japi ngue da hyandi gätho yø nación i ja rä nguni nximhäi. 'Në da hyandi te gä rä nho ga 'bui. ⁹Bi 'yembi:

—Nu te gä guí handya, gä ga 'da'i ngue'mø guí ndantyøhmü guí thannegui —bi 'yembi.

¹⁰Pe rä Jesús bi 'yembi:

—Dämi 'uegue grá zithü. Porque nt'ot'i p'u ja rä Maca Libro ngue

hønt'a rä Hmu Oja ja ngue dä ma nthanne, hinqom män'na.

¹¹Nu'a ra zithu p'uya, bi zop'u ra Jesús, bi ma. Bä guehyø anxe p'uya ngue bi mäts'i.

**Ya bi dä'mrä Jesús ngue
bi männä hya p'u Galilea.**

¹²Bi 'yehrä pa ngue bi n'ofädi ra Xuua. Mi 'yohra Jesús ngue ya ofädi, bi ma p'uya i mpa p'u ja rä häi Galilea. ¹³Bä sop'u rä hnini Nazaret, bi ma däni m'müp'u ja ra hnini Capernaum. Nuna ra hnini na, ja jarbu ja rä nenzabi nüp'u di ntöt'a häiui rä Zabulón connä häi Neftalí. ¹⁴Nguna ra hya bi njä para ngue di njä'a te rä hya bi 'yotra pöngahya Isaías ngue bi 'yena: ¹⁵"Nu'u yø mmengu p'u ja rä häi Zabulón, 'ne'ü yø mmengu p'u ja rä häi Neftalí, guehya yø ja'i büp'u jonnä nenzabi, 'ne'ü rá m'müp'u män'na nguadi ra dathe Jordán, 'nep'u ja rä häi Galilea, ja jap'u n'na rä xequi ngue 'buhyo ja'i hingyø judío. ¹⁶Nuya yø ja'i ya mi 'bu 'bexui, pe nuyá, ya bi nu xanho rä nyot'i ya. Guehya yø ja'i entho ya xi du, pe nuyá, ya bi yorpabi rä nyot'i ya", bi 'yena.

¹⁷Ya bi dä'mi bi xihra hya yø ja'i ra Jesús, bi 'yembi:

—Dämi 'bä'ní mmái ngue gui hyehmu p'u ra nts'o gni 'yohu. Ya da guehyø pa ja p'uya dä 'yu Oja ngue di mända ua ya.

**Rä Jesús bi zixi goho yø mahua,
bi 'yot'e ngue yø xädi.**

¹⁸Nüp'u ja rä nenzabi Galilea, bi thop'u n'na pa ra Jesús. Ja bi dimp'u yoho yø mahua ngue di n'yohu. Nu'a n'na i Simu, 'ne xquet'a i Bedu. Nuna

män'na, rä Andre. Nuya yonc'ei ya, mi entyø xit'a p'u ja rä dehe ngue pahua. ¹⁹Mi nu ra Jesús, bi 'yembi:

—Ma ga mmähä n'yø. Ya hingyø huä guí theui ya, sinoque ga xän'näui ha gdi theui yø ja'i ya —bi 'yembi.

²⁰'Bexpi zop'u yø xit'a ngue bi mähä rä Jesús. ²¹Mi thohmits'u ninguep'u p'uya, mahombi dimp'u mi yonc'ei di n'yohu ngue n'nat'a yø papá. Ra Jacobo 'nehra Xuua, guehya yø ts'unt'u rä Zebedeo. 'Dap'u mi ohu rá papá p'u ja ra barco ngue pötyø xit'a. Ra Jesús bi xifi ngue dä mähä. ²²Nuya ts'its'i, 'bexpi mähä rä Jesús, bi zop'u ja ra barco yø papá.

**Nüp'u ja rä häi Galilea ja
bi mamp'u rä hya rä Jesús.**

²³Rä Jesús bi n'yo ndap'u bi zä gä rä häi Galilea. Nu'mø bi zömp'u ja yø niña di mpeti yø judío, xänmbäbi yø ja'i rá hya Oja. Xihyo ja'i rä hogä 'da'yo hya ngue ha di njap'u di zo rá 'ye Oja yø ja'i. 'Ne øthe yø ja'i di hyenni. Hönt'a bi zä män'ü hembyø ja'i, gä øthe. ²⁴Gätho rä häi Siria bi n'yo rä hya te øtra Jesús. Janangue nüp'u 'buhra Jesús bi ts'innbabí to gä xan'u, ndana bi zä män'ü hembi. Nu'u yø ja'i n'youi yø ts'onthi bi ts'innbi ngue øthe. Bi ts'innbabí yø ja'i di guxtyo ts'i 'mø bi gu rä n'u n'youi. Da guehyø ja'i tudyø gua bi ts'innbabí rä Jesús ngue dä 'yøthe. ²⁵Nüp'u ni ma rä Jesús xandöngu yø ja'i tenni. Bä nexi'da yø ja'i p'u ja rä häi Galilea. Bä nexi'da yø ja'i p'u ja rä häi Decápolis. Bä nexi'da yø ja'i p'u ja rä hnini Jerusalén. Bä nexi'da yø ja'i p'u ja rä häi Judea. Bä nexi'da

yø ja'i p'u man'na nguadi ra dathe Jordán.

Ra Jesús bi xännba rä hya yø
ja'i p'u ja n'na rä nyuni.

5 Bi nu rä Jesús ngue xändöngu
yø ja'i bi zöhø. Bi map'u bí ja
n'na rä nyuni, bi hyonj hapu dä mi.
Nu'u yø xädi p'uya bi mäspu hudi.
2 Nuna rä Jesús bi du'mi bi xännba
rä hya yø ja'i. Bi 'yembi:

3—Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
nuya entho hyoya, porque tñyø
mmui ngue di 'behra nho. Porque
guehya yø ja'i dä zo rá 'ye Oja bí 'bu
mähets'i ya.

4 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i tu
yø mmui. Porque Oja di hojpabi yø
mmui ya yø ja'i ya.

5 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
hindí 'yexpa 'buhyo mmic'eui.
Porque guehya yø ja'i dä gohmí ra
hái ma yat'i ya.

6 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
nuya ho yø mmui ngue honi ha
di 'yotra nho, tengutho 'mø di
tumanthuhu di ja ndummui ngue
honí ha dí nsihme. Porque dä mäx
Oja ngue dä zä dä 'yot'e.

7 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
nuya dä 'yotra mate ngue dä mäxyo
mmic'eui. Porque guehya yø ja'i
ya dä 'yorpá rä mate Oja ngue dä
mäts'i.

8 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
ngue hin temä nts'o so yø mmui.
Porque guehya yø ja'i dä nu Oja ya.

9 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
nuya dä japi ngue dí nhopja'u dí
nsui. Porque guehya yø ja'i dä gohi
ngue yø basi Oja ya.

10 Ra mmənθi dí nthεui yø ja'i
nuya dä zä rä n'u dä ts'ui ngue honi

ha dí n'yo xanho. Porque guehya yø
ja'i dä zo rá 'ye Oja bí 'bu mähets'i
ya.

11 Ra mmənθi guí nthεui 'mø
bi ts'ui ngue guí tenngahu. Dä
ts'an'ahu, dä ts'än'nahu yø fehni.

12 Damí johyahu 'mø ngue ngu'a bi
nja, dí nja'ahu mpähä, porque xangu
ni nzäbihu bí ja mähets'i. Ya quí
pahmu ngue nu'u yø pongahya Oja
xa m'mu'a m'met'o xquet'a bi ts'ui.

Bí ma mä hyequi rä hya te ja
ngue dä n'yo yø xädi rä Cristo.

13 Nu rä u, i ja rá 'befi ngue
nu temä japi ya hindí nts'oní. Guí
njathu p'u ua ja ra ximhäi ya, ngue
guí 'buhmu ua, ya xot'atho rä nts'o
dä 'yotyø ja'i. Pe nu'mø bí m'mehrä
ts'edi rä u, ya hindä zä to dä japi
ngue xta n'u mähon'a. Ya hinte dí
mui rä u, dä t'ei, dä nep'u yø ja'i.

14 Nu'a te gni 'yohu ya, i nnudyø
ja'i 'bucua ja rä ximhäi. Gue'ahu,
tengutho n'na rä nyot'i di yorbu
ja rä 'bexui, i nnutho gätho yø ja'i.
Gue'ahu, tengutho n'na rä hnini 'mø
bi ja maxots'e rä nyuni, i nnutho
gätho yø ja'i. **15** Nu'mø bí ma mä
saqui n'na rä lámpara, hindä thörbu
ja rä huada, sinoque dä thöxpø ja
rä nthoxanyot'i n'namhma ngue
di yorpi gätho'u 'bu'ambø rä ngu.

16 Damí njathu p'uya, damí nehu
ngue dä nu yø ja'i a te rä nho guí
øthu. Nu'mø bí nu yø ja'i a rä nho
guí øthu p'uya, yø ja'i dä 'yespabi na
ni Papáhu bí 'bu mähets'i.

Ra Jesús bí mä ngue
xanho rä ley Oja.

17 A nuyá, 'yo guí emhmø ngue dä
ehé ga hacä rä ley bi 'yotra Moisés,

ogue ga hacá'ø yø hya bi nxännbate yø pøngahya Oja. Nu'a, hin'na'a. Sinoque dä ehe ngue nu'a te gäma hya mmamp'ø ja rä ley, gä gue'a ga thogä'a. ¹⁸Nugä majuaní te dí xi'ahü, mente ngue di siguetho ja rä c'amahets'i 'nghra häi, nu'a te gäma hya nt'ot'i p'ø ja rä ley, ni xinga n'na rä letra, ni xinga n'na rä punto di sä ngue da thaqui asta gue'mø bi nja gätho'a temä hya nt'ot'i. ¹⁹Janangue nuyá, nu to bi zä ngue festho rä hya di manda rä ley, mädague'a zits'utho, 'ne da ngu'a da xännbabí mi'da yø ja'i ngue da 'yø't'e, guehna rä ja'i da hnu mansu p'ø mahets'i na. ²⁰Nugä dí xi'ahü ngue nu'mø guí nne di nc'ahü p'ø di manda Oja, mä datho nne ngue xtä ndønho te gdi n'yohü, ngue'a te ga 'yo yø xännbate ngue rä ley 'n'gä te ga 'yo yø fariseo.

Hinguí ho ngue to dä nu man'ø rá cu.

²¹Ya xcá 'yøhmü yø hya bi sännbabí yø ndiu manjam'mø ngue bi t'embí: "Yo grá hyote. A nu rä ja'i ngue di nhote, jatho da thaspä rä güenda ngue da ma rä castigo", bi t'embí. ²²Pe nugä dí xi'ahü ngue nu rä ja'i da nu man'ø rá cu, jatho da thaspabí rä güenda. A nu rä ja'i ngue xihyø ts'omhyä rá cu 'mø yäui, jatho ngue di mpeti yø ts'ut'abi da hyaspabí rä güenda. Nu to embí ngue rä ndonda rä cu, da ma rä niðu hapu di nzø.

²³A nuyá, xi'mø guí mmap'ø ja rä altar ngue guá ørpahü rä 'bøt'e Oja,

'ne ja dä sop'ø ni mmui ngue hinguí ho te xcá 'yørpä ni cuhu, ya hinguá øthü ra 'bøt'e. ²⁴Sinoque bá sohní 'bøt'ehü p'ø ja rä altar, guá pengui guí nhojpäui ni cu. Ja guá pengui gui dä ni 'bøt'ehü p'uya.

²⁵Nu'mø bi ma mä yapi'ahü, nu'a di yap'ahu dami nhojpahü p'ø ja rä 'yu, n'namhma ngue híndi dä'ahü p'ø ja rä ts'ut'abi. Porque nu'mø ya bi ndä'ahü p'ø ja rä ts'ut'abi, rä ts'ut'abi di dä'ahü rä policía. Ra policía p'uya da zixahü fädi. ²⁶Majuaní te dí xi'ahü, ngue nup'ø ja rä fädi, ya hindä zä guá pønthohü, guá pømhmü asta gue'mø guá jut'i gätho rä menyu da ts'än'nahü.

Hinguí ho di n'yots'om'mäi ra ja'i.

²⁷Ya xcá 'yøhmü ra hya bi sännbabí yo ja'i ngue bi t'embí: "Yo grá 'yots'om'mäi". ²⁸Pe nugä dí xi'ahü ngue nu to hetä n'na rä xisu 'ne so rä mmui ngue di n'yots'om'mäiui, ya sutho 'mø majuaní bi n'yots'om'mäi rä xisu hetjí.

²⁹A nuyá, nu'mø guí ena ngue rá ts'oqui ni dä ngue ni n'yei p'ø guí øthü rä ts'oqui, dami hyahni dä, gui 'yei. Man'na xanho ngue di m'me'a n'na ni dähu, hindä gue'a ngue gä ni do'yohü da ma rä niðu. ³⁰Nu'mø guí ena ngue rá ts'oqui ni 'ye ngue ni n'yei p'ø guí øthü rä ts'oqui, dami hyejni 'ye, gui 'yei yap'utho. Man'na xanho ngue di m'me'a n'na ni 'yehü, hindä gue'a ngue gä ni do'yohü da ma rä niðu.

Hinguí ho ngue dä 'yenyø xisu yø n'yohü.

³¹Ya xcá 'yøhmü ya yø hya bi sännbabí yø ja'i 'mø yø pa xa thogui

ngue bi t'embí: "Nu to dā ne dā 'yenná xisu, i jatho dā nangrá súcuá ngue rā nxuní".³² Pe nugä dí xi'ahü ngue n'na rā xisu 'mø bi 'yenná ndø, nu'mø bi ntháui man'na rā n'yohü, ya rā ts'oqui ñt'ui nā dā me. Pe go rā ts'oqui nā rā n'yohü bi 'yenná xisu ngue te dí nja, porque hóndra xisu ngue rā 'yots'om'mäi i sä ngue dā t'ei.

'Yo to di exa ntestigo yō ja'i.

³³ Ya xcá 'yohmu ya yō hya bi sánnbabí yō ndiuia 'mø yō pa xá thogui ngue bi t'embí: "Nu'mø guí exhu ntestigo Oja ngue majuaní dí nja'a rā hya guí mmamhmü, ya ja ts'editho ngue gui 'yothu a te rā hya gadí yarpa ni mmic'eihü ngue dí nja".³⁴ Pe nugä dí xi'ahü ngue 'yo guí exhu ntestigo Oja p'u guí yahü ngue gdí hatra ts'edi ni hyahü. Nu te bi ja mahets'i, 'yo guí exhu ntestigo, porque ja bí 'büp'ü Oja, entho go t'exa ntestigo'a.³⁵ Yo guí exhu ntestigo rā häi, porque Oja dí manda gä rā ximhäi, entho go t'exa ntestigo'a. 'Yo guí exhu ntestigo rā danihni Jerusalén, porque ja rā dast'abi p'u Oja, entho go t'exa ntestigo'a.³⁶ Yo guí ena ngue dā zä dā t'oc'a ni ya 'mø himma juaní te guí mmamhmü. Porque ni yahü, ni xinga n'na ni xtahü dā zä gui 'yothu ngue xtá nt'axi ogue xtá mpothi.³⁷ A nu'mø guí nne gui mamhmü n'na rā hya, njuantho dämi mamhmü ngue'mø dā zä, ogue hindä zä. Porque ra ja'i ngue rā n'youi rā zithü, hingui t'ec'ei te mma, janangue ngue honi te exa ntestigo.

'Yo to dädi cosra nts'o t'orpe.

³⁸ Ya xcá 'yohmu yō hya bi sánnbabí yō ja'i 'mø yō pa xá

thogui ngue bi t'embí: "Nu ra ja'i dā hyambá rá dä rá mmic'eui, xquet'a dā thambabí rá dā. Nu ra ja'i dā 'yøjpa yō ts'i rá mmic'eui, xquet'a dā t'øjpa yō ts'i".³⁹ Pe nugä dí xi'ahü, ngue nu'a te rā nts'o ñt'ahü n'na rā ja'i, 'yo gadi cospahü. Hante gue nu'mø to bi mep'a ni hmihü, dämi unman'na nguadi ni hmí ngue dā me'mi.⁴⁰ A nu'mø to guí tupi, 'ne di yap'a'i ngue ä'i ni pahní, co 'nëhní tuhü dämi unni.⁴¹ Nu'mø to dā 'yén'i gui fäxu n'na kilómetro mäde ngue gui tuspa rá 'beni, dämi doblehü a te xi'i gui fäxhu.⁴² Nu'mø te'o dā 'yä'ahü n'na rā cosa, dämi unni. Nu'a te'o dā mip'ahü n'na rā cosa, dämi hmiti.

Nu to 'buhýø nsuui jatho ngue dí madi.

⁴³ Ya xcá 'yohmu'ü yō hya bi sánnbabí yō ja'i 'mø yō pa xá thogui ngue bi t'embí: "Dämi mahni amigohü. A nu'u su'ahü, 'yo gadí mahmu'ü", bi t'embí.⁴⁴ Pe nugä dí xi'ahü ngue dämi mahni nsuuhü. Dämi 'yäphü Oja ngue di japi to san'ahü. Nu te'o gä nnu man'u'ahü, dämi 'yörpahü rā nho. Dämi marpahü Oja te'o ya mants'o 'mø guí yahü. Marpahü Oja'ü hingui ho te ñt'ahü.⁴⁵ A nu'mø gui 'yothu ya yō hya dí xi'ahü ya, ya dí nequi ngue yō basi'ahü a ni Papáhu bí 'bu mahets'i 'mø. Porque rā hyadi bi hoc'a Oja, hinga hónnbu 'buhýø hoja'i ñtra nho, sinoque 'nep'ü 'buhýø ts'oc'ei ñtra nho rā hyadi. Ra 'ye p'uya, hinga hóndyø hoja'i 'ye p'u ja yō huahi, sinoque 'nehyø ts'oc'ei 'ye p'u ja yō huahi.⁴⁶ A nu'mø ngue hont'ü to dí ma'ahü gadí mahmu,

čndana rā nho dī n̄equí ngue guí ̄othū 'mø? Conque astā yō nguthäi njap'ū. ⁴⁷ Xi'mø ngue hōnt'ū ni amigo gadi zenguahū, čndana rā nho guí ̄othū 'mø? Porque xquet'a njap'ū yō ja'i hingui pa Oja. ⁴⁸ Nu ni Papáhu bí 'bu mahets'i, ma datho ngue xāndønho te ̄ot'e. Gui njathū p'uya, dāmi nehu ngue mā datho xtānho te gui 'yøthū.

Nu rā ja'i ostra nho, 'yo dādi 'yets'i.

6 Nu'a te gä rā nho ja ngue gui 'yøthū, 'yo guí nnehu ngue hønnbu 'bu xāngu yō ja'i da nu ha gdi 'yøthū rā nho. A nu'mø ngue ra n'yets'i gni 'yøthū rā nho p'ū ha 'buhyø ja'i, nu'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i ya hin temə nzäbi di 'da'ahū. ² Janangue nuyá, nu'mø guí fäxhū yō ja'i nu'u hyoya, 'yo guí nnehu ngue 'da di batyø ja'i te guí ̄othū. Porque ngu'a ̄ot'i'da yō ja'i p'ū ja yō nija 'nep'ū ja yō caye, høntho nne ngue di 'yets'i ngue dā nu yō ja'i a ra nho ̄ot'e. Pe majuaní te dí xi'ahū ngue nuya yō ja'i njap'ū, nu'a ga nnu manho yō ja'i te ̄ot'e, ya hōnt'a yō nzäbi'i. ³ Pe nu'ahū, nu'mø guí fäxhū yō hyoya, nu te ja ngue gui 'yøthū, 'yo 'be gui xihni amigo gadi nsixui. ⁴ Nu'mø guí ̄othū rā 'baxte, nt'aguitho dāmi 'yøthū. Nu'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i i nnutho te guí ̄othū, go dā gut'ahū.

**Ra Jesúus bi xānnbabí ha
dī mat'Oja yō ja'i.**

⁵ A nu'mø ngue guí mmat'Ojahū, 'yo guí ̄othū tengutho ̄otyø ja'i ngue hingyø mmui ga 'yøt'a te ̄ot'e. Di ho te orbu ja yō nija ngue 'bäi ha ga mmat'Oja. I nnepe ngue dā nu

gätho yō ja'i te ̄ot'e. Da guep'ū ja yō caye i mmat'Oja p'ū ni ma. Pe nugä majuaní te dí xi'ahū ngue nu'a ga nnumanho yō ja'i te ̄ot'e, ya hōnt'a yō nzäbi'i. ⁶ Pe nu'ahū, nu'mø guí mmat'Ojahū, dāmi c̄ut'ambo ni nguhū, tøtra goxthi, dāmi mat'Ojahū p'uya. A nuna Oja ni Papáhu, ja 'büp'ū ha guí 'buhmū na, go nnu dra mhmat'Oja guí orbu ja ni nguhū na, 'nē go dā gut'ahū na.

⁷ Nu'mø gá mat'Ojahū, 'yo ja gadi 'yopthobi yō hya guí xihmū Oja. Porque ngu'a ̄otyø ja'i hingui pa Oja, i ena ngue nu'a ya'atho gui yahni, gue'a di 'yø Oja te xi'a. ⁸ Pe 'yoguí ̄othū tengutho ̄ot'u. Porque nuna Oja ni Papáhu, ya padí te gä guí homhmū hante ngue gui 'yäpi te guí nnehu. ⁹ Janangue nu'mø gá mat'Ojahū, dāmi 'yemhmū: Ma Papáhe guí 'bu mahets'i, dāmi 'yøt'e ngue dā hnū mansu'i. ¹⁰ Bå ehe guí manda ua. Dí nja'a te ni pähä ua ja rā ximhäi tengutho bí ja mahets'i. ¹¹ Dāmi 'dacie rā hm̄e n'ha pa ngu n'ha pa. ¹² 'Né dāmi punnga ma ts'oquihe, tengutho gähe xquet'a dādi punnbahe to hingui ho te orcahe.

¹³ Dāmi fäxcähe ngue hinga ̄ot'ähe rā nts'o. Dāmi yanje ngue rā nts'o. Porque nu'i, gue'e gadi mmändase, jase ni ts'edi, guí tate para zantho. Da ngut'atho.

¹⁴ Nu'mø guí 'bu ngue guí punnbabí yō ja'i hingui ho te ̄ot'ahū, nu'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i xquet'a di pun'na ni ts'oquiha 'mø. ¹⁵ Pe nu'mø hinguí nne guí punnbabí ni mmic'cui te ̄ot'ahū, nu'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i xquet'a hindí pun'na ni ts'oquiha 'mø.

**Ra Jesúus bi xānnbabí yō
ja'i ha di 'yetyø mmui.**

¹⁶ Nu'mø guí nne ngue gui 'ye'ní mmuihu, 'yo gadi hmi dymmauihu

tengutho øtyø ja'i ngue hingyø mmui ga 'yøt'a te øt'e. A nuyá, di hmi dummui 'mø etyø mmui, i nne ngue da nu yø ja'i te øt'e. Pe majuaní dí xi'ahu, nu'a ga nnu manho yø ja'i te øt'e, ya hønt'a yø nzäbi'a. ¹⁷Pe nu'ahu, nu'mø guí e'ni mmuihu, 'yo gadi hmi dummuihu, sinoque dämi 'yejní yahu 'në dämi nxädhähu. ¹⁸'Yo guí nnehu ngue di unna güenda yø ja'i ngue guí e'ni mmuihu. Hindä hønt'a ni Papáhu padí ngue guí e'ni mmuihu, go da gut'ahu na.

**Dämi ne ngue bí ja
ni mmetihu mahets'i.**

¹⁹'Yo guí nnehu ngue xøgue nma munts'itho'a te guí peshu ua ja rä ximhäi. Porque nu'a te guí peshu ua ja rä ximhäi, da zi yø zu'ë, ya di nts'oni. Ogue da be yø be. ²⁰A nuyá, dämi nehü ngue nüp'u mahets'i, ja bí jap'u rä ntho guí nthehu, nu'a hinha di m'medi. Ya hindä zä da zi yø zu'ë, 'në hindä zä da zonyø be ngue da be'ahu. ²¹Nu'mø guí emhmü ngue bí ja mahets'i a ra ntho tate di mui, hønnbu da zo ni mmuihu p'u 'mø.

**Rä Jesúsi bi hyejpa rá
hyä n'na rá nyot'i.**

²²Nu'mø bi xogui xanho ni dähü ya, ya guí hethu xanho ra nyot'i i ja. Njarbutho ni n'yomfenihu ya, nu'mø bi xogui xanho, ya guí pahmu ndana ra ntho gdì n'yohu 'mø. ²³Pe nu'mø hingui xogui xanho ni n'yomfenihu, ya himma juani guí pahmu ndana ra ntho gdì n'yohu 'mø. Ya nsutho 'mø ngue ra ts'a'bexui p'u gni mähä, porque hingui xohni n'yomfenihu ngue guí pahmu ndana rá ntho.

**Bi hyecra hyä rá Jesúsi
ngue yoho yø hmü.**

²⁴Hingui sá ngue yoho yø hmü rá ja'i di m'mui. A nu'mø ngue yoho yø hmü di m'mui, n'na'a di mädi, n'na'a hindä mädi. N'na rá hmü da 'yørpe te di mända, man'na rá hmü hindä 'yørpe te di mända. Gui njathu p'uya, hingui sá ngue mbø yoho p'u di ma ni mmuihu. Di ma ni mmuihu Oja, xindí ma ni mmuihu rá menyu.

Nuna Oja fá'u yø ja'i ya o rá 'ye.

²⁵Nugä dí mma, nu'a te ja ngue gui sihu, ogue te ja ngue gui hyehu, 'yo gue'a mathoguitho ga ndu ni mmuihu'a. A nuyá, nu rá te rá ja'i, man'natho di mui ngue'a te da zi. Nu rá do'yo rá ja'i, man'natho di mui ngue'a te da hye. ²⁶Ya guí nnuhu yø ts'ints'u 'yo maya, ngue hingui uahi, 'në hingui xofo ngue te da mets'i. Pe nuna ni Papáhu bí b'u mahets'i, go di unni te si yø ts'ints'u na. Goma gue'ahu ya, ngue hindä mäxahu Oja, porque man'na xammädi'ahu ngue yø ts'ints'u.

²⁷Xiya, xi rá ja'i tu rá mmui ngue hingui hets'i, ñua da zä di nte man'na doyuni ngue'a ga nhets'i?

²⁸'Yo di tu ni mmui te gui hyehu. Ya guí nnuhu yø döni bí ja dapo ngue hindä mpefi, ni xingui mpe, pe mahotho guí nequi. ²⁹Dí xi'ahu na rá hyä na, ngue tengu rá däst'abi Salomón, mandønho drá he bi hye, pe hinha da zädi tengu ganho yø döni. ³⁰Porque guesé Oja øt'e ngue mazihotho guí nequi yø döni bí ja dapo. Bí ja dapo ya, pe nixudi p'uya, di nzø p'u ja rá orno. Goma gue'ahu ngue hindä he'ahu Oja. Pe

hingá egui ec'eiħu xanho ngue fäxahu Oja. ³¹ Janangue nuyá, 'yo mathoguitho di tu ni mmuiħu ngue sā gui 'yemhmú: "¿Te 'be'a ga siħu ya, o gue te 'be'a ga heħu ya?" gui 'yemhmú. ³² Porque yø ja'i b'ucua ja ra ximħai, hont'a te dä zi 'ne'a te da hye ni ma yø mmui honi. Pe nuyah, nuy'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i, ya padj ngue guí homhmú gätho ya yø cosa ya. ³³ Janangue nuyá, mä dätho dämí hyoni ha gdi soħu rá 'ye Oja. Nuya yø hya di manda Oja, dämí ja ndummui gui 'yothu, n'namhma ngue di 'da'i te gäma cosa gui homhmú. ³⁴ A nuyá, 'yo sā ma'dihi di tu ni mmuiħu'a te ja ngue gui thohmu nixudi. Porque n'na ngu n'na yø pa ja te thohyø ja'i. Hontho ngue nuy'a rä n'ħu guí thohmu n'na pa ngu n'na pa dämí hyoni ha gdi thohmú'a rä pa'a.

**'Yo guí haspahu ra güenda
te ga 'yo mi'da yø ja'i.**

7 'Yo guí haspahu ra güenda te or'mi'da yø ja'i, n'namhma ngue hñdā hyats'ahu rä güenda Oja te guí ðothu. ² Porque dä thats'ahu ra güenda tengutho gni hyaspahu rä güenda mi'da yø ja'i. Tengutho gui 'yothu, xquet'a gue'a di nja'ahu'a. ³ ¿Hanja yø ja'i ngue ja xangu yø ts'oqui, guehya nne dä hyaspahu güenda yø ja'i ngue ts'udyø ts'oqui ja ya? Tengutho 'mø guí xihni cu ngue oxra häi rá dä, pe nuy'i p'hyu, ra biga di o ni dä. ⁴ Ya hñdā zä gui 'yemni cu: "Ague n'yø, tø ga hahmi ra häi o ni dä", gui 'yembi. A nuy'i p'hyu, hin gadi unna güenda ngue ra biga oxni dä. ⁵ Ya hinni 'yup'ħ te guí mmä. 'Be dämí hyahra biga o ni dä

n'namhma dä zä gui hyambä rä häi o rä dä ni cu.

6 Nuna ra hya guí nnu manduxquihu, nu rä ja'i ngue mandönts'o drä mmui hñdā zä gui xiħmu rä hya. Porque n'na rä cosa xanduxqui, hinguí sā di t'unyø fo'yo. Nu'mø bi ncue rä fo'yo, dä za'ahu. Ximmangu n'na rä cosa ngue mandø mmaditho, hinguí sā di t'unyø ts'udi, porque rä ts'udi di 'da'mi, dä nep'ħ häi'a te guí unhnū.

Dämí 'yaphu Oja te guí homhmú.

7 Nuna Oja di 'da'i te guí homhmú. Dämí 'yäpi te guí nnehu. Nu te gui hyoni, gui tini. Nu'mø gá jätra goxthi ngue guí nzohmu Oja, dä xoc'ahu. ⁸ Porque nu rä ja'i ädi te nne, mä t'unnı. Nu'a honi, i tini. Nu'a di jätra goxthi, i sojpi.

9 Conque nu rä ja'i 'buhra basi, nu'mø bi 'yäprä thuhme, hinguí sā rä mmui rä ja'i ngue ra do di unna basi. ¹⁰ Ogue rä huq dä 'yäprä basi, hingra c'eya di unni. ¹¹ A nuyá, i ja ni ts'oquihu, pe guí padj guí unna cosa nu'a xanho ni basihu. Man'natho'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i ngue xandønho te di 'da'ahu 'mø guí 'yaphu.

12 Tengu gni ne ngue dä mäxahu yø ja'i, dä ngu'a gui 'yothu, dämí 'yörpahu rä 'bäxté mi'da yø ja'i. Ja ni gaxpah gätho yø hya nt'ot'i p'ħu ja rä ley, dä gue'ħ yø hya bi 'yotyø pøngahya Oja.

**Mahyejpi rä hya n'na
rä goxthi hinguí xidi.**

13 Mente guí 'buhmu ua ja rä ximħai, dämí hyaxħu rä 'yu njuqantho. A nuyá, para ngue

da zä gui hyaxhü na rä 'yu na, dämí cuthü p'ü ja rä goxthi hingui xidi. Porque nuna rä 'yu ni ma niđu hingui nnu manhenni yø ja'i na, ngue xa nxidi rä goxthi 'ne xä nxidi rä 'yu. Pe mandøngu dyø ja'i ni map'ü. ¹⁴Pe nu ra 'yu njuantho da hyaxra ja'i di ntheui rä 'da'yo te, hingui xidi rä goxthi 'ne hingui xidi rä 'yu. Pe ziyothro yø ja'i ni map'ü.

**Nu'a ga nho rá ndät'ä ra za,
gue'a di fadi temá za'a.**

¹⁵Dämí mfähmu xandønho, nuya yø fehni xännbate dä zöp'ü guí 'bühmu, dä 'yëna ngue mmambrá hya Oja. 'Yo di hä'ahu, porque maxots'itho di nequí ngue yø hoga n'yohu, pe nu te ga 'yo, gä rä nts'oni örhu ni ma. ¹⁶Nu'a te ga 'yo, gue'a gdí pahmu te'o'a. Tengutho p'ü ja rä 'uini, guí pahmu ngue hinga ja di nzup'ü yø uva. Ni xíngyø igo di nzup'ü ja yø 'uini. ¹⁷Porque guí pahmu ngue n'na rä hoga za, rä hoga ndät'ä züdi. Pe nu'a hingra hoga za, hingui ho yø ndät'ä züdi. ¹⁸Nu rä hoga za, hinga ja zup'ü rä ndät'ä hingui ho. Nu'a hingra hoga za, hinga ja zup'ü rä hoga ndät'ä. ¹⁹Nu gätho yø za hingui ho yø ndät'ä züdi dä ma nt'ets'i ngue dä t'udi. ²⁰Janangue dí xi'ahu ngue nu'a te ga 'yo ya yø fehni xännbate, gue'a gdí pahmu te'o'a.

**Jatho gui 'yøthü'a te
rä pähä ni Hmuhu.**

²¹Nuya yø ja'i dä 'yëngui ngue drá Hmugui, hinga gä dä yurbu ha di manda Oja. Nu'u majuaní ngue dä yurbu di manda Oja, gue'a yø ja'i da 'yørpabi rä pähä mä Papá

bí 'bu mähets'i. ²²Nu'mø bi zonna pa dä thaspä rä güenda yø ja'i, xandøngu yø ja'i da 'yëngui: "Grá hmü, grá hmü. Xquet'a nëcähe dä xicähe yø ja'i te'o'i. 'Në conni thühu dä øthegähe yø ja'i mi n'youi yø ts'onthi. 'Në conni thühu dä øt'ähe xangu yø milagro", dä 'yëngui.

²³Nu'mø dä thacä p'üya, ga embi: "Dämí 'uemhmü ua dí 'bucä, porque himma amigo'ahu. Porque hondra nts'o xquí n'yohu", ga embi.

Bí nhyejpä rä hya yoho yø hyonnigu.

²⁴Nu rä ja'i øde te gäma hya dí mmangä 'ne dä 'yøt'e te dí xifi, guehnä nná hyejpabi n'na rä n'yohu ngue rä mmundo p'ü bi hyøhrá ngu. ²⁵Nu'mø bi nja rä 'ye, bi mo rä dathe, bi n'yo rä ndahi ngue bi nönhnä ngu. Pe himbi dägui, porque rä mmundo p'ü høxrá ngu. ²⁶Pe nu rä ja'i øde te gäma hya dí mmangä, 'ne hindä 'yøt'e te dí xifi, guehnä nná hyejpabi n'na rä n'yohu ngue hin'yü rä n'yomfeni na. Guep'ü ja rä 'bomü dehe bi hyøhrá ngu.

²⁷Mi n'ye p'üya, bi mo rä dathe, bi n'yo rä ndahi ngue bi nönhnä ngu. Bi xot'i, maxøgue bi n'üeni.

²⁸Mi juahya yø hya bi xännba yø ja'i rä Jesús, di 'yødyø ja'i ya yø hya bi xifi. ²⁹Porque yø xännbate ngue rä ley hingui ya manzaqui 'mø xännbate, pe nuna rä Jesús ena nts'ut'abitho 'mø xännbate, nu' te mma ngue di nja gue'a di njahma'a.

**Rä Jesús bi 'yøthe n'na
rä n'yohu mi 'ya rä do'yo.**

8 Mambá ep'ü bí ja rä nyuni mambi 'buhra Jesús, xangu

yø ja'i bá n'youi. ²Bi guat'a n'na ra n'yohu mi hembra ts'o'ya p'uya. Bi ndantyohmu p'u 'buhra Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá hmu, nu'mø guí nne gui 'yorca rä matei gui 'yothegui, nugä dí padí ngue da zägui —bi 'yembi.

³Rä Jesús bi dots'i conná 'ye, bi 'yembyua:

—Ahá, dí nne ga øthe'i. Da zä'i ya —bi 'yembi.

Hóntho bi männä ra hya na, nuna ra därtquëhi mi 'ya rá do'yo, 'bexpi zä ha mi hembri. ⁴Rä Jesús bi 'yembrä n'yohu mi'ü:

—Nuyá, 'yo to guí xifi te dá ot'ali ya. 'Be ni ma ya, sømp'u 'buhra mmäcja. Da nu ngue ya bi zä'i. Dämi 'yøtra 'bø'te tengutho bi manda ra Moisés ngue da 'yøtyø ja'i 'mø bi zä rá 'ya hembri. Janangue da bædi gætho yø ja'i ngue ya bi zä'i.

Rä Jesús bi 'yøthebi rá hmiquí n'na rä capita.

⁵Nuna ra Jesús, mi zømp'u ja ra hnini Capernaum. Bi ma bá äpra mate n'na rä capita. ⁶Bi 'yembi:

—Ague grá hmu, nu'a n'na rä ts'unt'u di mpep'u ja mä ngu, sä rä ndate ngue tu gä rá do'yo —bi 'yembi.

⁷Rä Jesús bi 'yembrä n'yohu äpra mate:

—Ga mmagä p'u 'mø, ga ma øthegä —bi 'yembi.

⁸Nu'a rä capita p'uya, mahombi 'yembrä Jesús:

—Pe ague grá hmu, 'yo gadí n'uní. Nugä himma nsä'be ngue guí curbu ja mä ngu. A nuyá, hóntho dämi mänya ngue da zä rä ts'unt'u dí

xí'i, ya dí padí ngue da zä rä n'ü hembri. ⁹Porque nuguí xquet'a 'bui to 'bet'o ngue di mandagui. A nugä p'uya, xquet'a dí si mä soldado dädi mända. Nu'mø dí xi'a n'na rä soldado ngue ha da ma, i pap'u dí et'i. Ogue ga embi: "Bi 'yecua", rä soldado p'uya bá ep'u. Ogue ma hmiquí, ga 'bepi te da mefi, ra hmiquí øt'e te dí xifi.

¹⁰Nuna ra Jesús mi 'yøde te xihra capita, di 'yøtho te sifi. Bi 'yembyø ja'i n'youi p'uya:

—Majuani dí xi'ahu ngue hinjonní judío di pøni ngue gdi tønnbä rá nt'ec'ei tengu ga 'yec'iegä na rä n'yohu na.

¹¹Nugä dí xi'ahu ngue xangu yø ja'i hingyø judío dí bømp'u ni bøxyadi 'nep'u ni yahra hyadi, ngue nup'u di manda Oja p'u mahets'i, 'dap'u di nsihmeui rä Abraham, connä Isaac, connä Jacob. ¹²A nu'ü yø ja'i mi jahma ngue xtä nzo rá 'ye Oja 'ne himbi ne, da temp'u thi ja rä 'bexui'. Ja di nzomp'u 'ne ja di guxpu yø ts'i'ü.

¹³Rä Jesús bi 'yembrä capita mi nyauí:

—Ni ma ni ngu ya. Nu'a rä hya guí ec'ei ngue da zä ga øt'e, ya bi nja ya.

Ngu rä ora bi männä ra hya na, 'bexpi zä rä ts'unt'u mi'ü.

Rä Jesús bi 'yøthebi rá to rä Bedu.

¹⁴Rä Jesús bi map'u ja rá ngu rä Bedu. Nu'a rá to rä Bedu oxpu ja rá t'ots'i ngue mi hembra pa. ¹⁵Rä Jesús bi bennba rá 'ye rä därtquëhi ngue bi guts'i. 'Bexpi zä rä pa mi hembri. Nuna rä xisu p'uya, bi nanguí ngue bi hojpi te da zi yø ja'i.

Rä Jesús bi 'yøthe xangu yø därtquëhi.

¹⁶Mi dähra nde p'uya, nup'u 'buhra Jesús, xangu yø ja'i n'youi yø ts'onthi

bá ts'innbi ngue dà 'yøthe. Pe rå Jesúś høntho dà mä ngue dà zä yø ja'i n'youi yø ts'onthi, 'bexi sää. 'Dama 'dan'yo yø n'ü hëmbyø ja'i, pe gä bi 'yøthe. ¹⁷Mi nja nä rå hya nä, ya bi nja'a te rå hya bi männä pøngahya Isaías ngue bi 'yøna: "Nu te gäma n'ü gmi hëmphu, gä bi hyaqui hapu mi'ü", bi 'yøna.

Yonc'eí bi nyäui rå Jesúś.

¹⁸Mi nu rå Jesúś ngue mändøngu dyø ja'i dì mäts'i. Bi xihyø xädi p'uya ngue bi mähä dí ma män'na nguadi rå zabi. ¹⁹Nu'a n'nä rå xännbåte ngue rå ley bi guarbu bähra Jesúś, bi 'yømbi:

—Ague grá xännbåte, nugä dí nne ga mme hapu gdí ma —bi 'yømbi.

²⁰Rå Jesúś bi 'yømp'a yaui:

—Yø haho ja yø 'bido hapu säya. Yø ts'ints'u ja yø 'bafi hapu säya. Pe rå N'yohu bí 'yø mähet's'i, hin'yü rå ngu hapu dí n'oxi.

²¹Pe nu'a n'nä nc'eí rå xädi bi 'yømbi:

—Ague grá hmu, dami 'dacrä nt'edi ngue 'be dä du mä papá, ga ägui, ya ga me p'uya —bi 'yømbi.

²²Mi dähra Jesúś, bi 'yømbi:

—Ma ga mmehma. Nu'u yø ja'i entho ya xä ndü ngue hinguí pa Oja,gue'u da 'yähyø mminduu'i'u.

Rå Jesúś bi säyabi rå ndähi conyø füntre.

²³Nuna rå Jesúś bi yurbu ja rå barco ngue bi ma, bi mähä yø xädi.

²⁴Pe nup'u ja rå zabi, bi nangä n'nä rå ndate ndähi. Nu'u yø füntre nanguí, so mbo rå barco mente a tho rå Jesúś. ²⁵Nu'u yø xädi p'uya, bá äp'u bí aha, bi 'yømbi:

—Ague grá Hmu, dämi yanje. Ya ja ngue dä thünt'a mbonthe rå barco. Ya ga tuhu —bi 'yømbi.

²⁶Rå Jesúś bi 'yømbi xädi:

—¿Hanja ngue guí suhu? ¿Ua hinguí ec'eí ngue ga fäxahu? —bi 'yømbi.

Mi nangrä Jesúś, bi hejpabi rå ndähi 'nghyø füntre. Mi hejpi, 'bexpi nsäya. ²⁷Nu'u yø xädi p'uya, di 'yøthe te bi nja. Di n'yømbi n'na ngu n'na:

—¿Te'o ni n'yohu nä n'yø? Astä ra ndähi 'nghra dehe ec'eí 'mø bi zofo —di n'yømbi.

Rå Jesúś bi 'yøthe yonc'eí mi n'youi yø ts'onthi.

²⁸Mi zom män'na nguadi rå zabi, ja rå häi ni hu ngue Gadara. Ja bi nthuei p'u rå Jesúś yoho yø n'yohu mi n'youi yø ts'onthi. Pe mändönts'otho, xpí 'yep'u ja rå camposanto. Astä nts'utho to dä thop'u ja rå 'yu. ²⁹Mi nu rå Jesúś, bi mährä mafi. Bi 'yømbi:

—Ague Jesúś, rå Ts'unt'u'i Oja, chanja ngue gadí nthint'ua dí 'bucähe? Porque tobe hinguí sónnäpa ngue gui penngahe rå castigo —bi 'yømbi.

³⁰Nup'u yap'utho, mämbi 'yop'u n'nä 'bhi yø ts'udi, mä 'yoní p'u ngue sihme. ³¹Nu'u yø ts'onthi bi 'yømbra Jesúś:

—Nu'mø guí nne ngue ga hecähe ua ya yø n'yohu 'bucua, pe dämi 'dacje rå nt'edi ngue ga cut'ähe yø mmui yø ts'udi bí 'yonä —bi 'yømbi.

³²Rå Jesúś bi unna nt'edi yø ts'onthi, bi 'yømbi: —I mähä nu bí 'buhø ts'udi 'mø.

Janangue nu'u yø ts'onthi bi hyep'u yø n'yohu mi n'youi, i ncürbu

ja yø mmui yø ts'udi. Yø ts'udi p'uya, bi gø rø 'dihø, bi nhýørbø ja rø zabi. Gá ja bi jarbu ra dehe.

³³Nu'u mi fähýø ts'udi p'uya, bi nsu 'mø mi nu te bi nja. N'na 'dihitho bi map'u bí ja rø hnini ngue bá ma te bi nja. Bi ma tengue xi thohýø ts'udi, 'ne bi ma tengue xi tho'u yø n'yohu mi n'youi yø ts'onhi.
³⁴Nu'u yø ja'i mambí 'bap'u ja rø hnini, gä bi ma ngue bi zömp'u bí 'buhra Jesús. Mi zonyø ja'i p'u 'buhra Jesús, bi xifi ngue da ma.

Ra Jesús bi 'yøt'e ngue dä
fadi ngue ja rø ts'edi ngue di
puunba yø ts'oqui yø ja'i.

9 Ra Jesús bi yurbu ja rø barco ngue dä ma, dí ma man'na nguadi rø zabi ha bí ja rø hnini. ²Mi zömp'u ja rø hnini, bá thünnbabí n'na nc'ei bá oxrá fidí ngue tudyø gua. Mi nu rø Jesús te ötyø ja'i bá du rø därquehi, i padí ngue ec'ei yø ja'i ngue dä zä dä 'yøthe rø därquehi. Bi 'yembrä därquehi p'uya:

—Ague ts'unt'u'i, 'yo tu ni mmui, ya dä pu'n'a ni ts'oqui ya —bi 'yembi.

³Nuna rø hya bi manna Jesús, mi 'yohýø xännbate ngue rø ley, bi mböcue. Bi 'yemp'u ja yø n'yomfeni: "Nuna rø n'yohu 'bucua, thenmahya Oja na co nu'a rø hya i mma". ⁴Pe ra Jesús i pøtho te mbënya yø n'yohu mböcue, bi 'yembi:

—Nuna rø hya gá bëmhmu ya, hinga ja rø njap'u na. ⁵Nugä dä xihrø n'yohu 'bucua, dí embi: "Ya dä pu'n'a ni ts'oqui ya". Pe nuyá, hindí nequi xanho ngue'mø bi mpunni ogue hin'na. Pe nu'mø ga embi: "Dami nanguí, gui caxní fidí, gui

mma", ga embi, nu'mø ngue bi n'yo p'uya, ya guí pahmu xanho ngue ja ma ts'edi. ⁶A nuyá, dami pahmu ya ngue rø N'yohu bí 'yø mahets'i, ja rø ts'edi ua ja rø ximhái ngue di puunba yø ts'oqui yø ja'i.

Bi 'yembra n'yohu xan'u p'uya:
—Dami nanguí, caxní fidí, ni ma ni ngu.

⁷Ra därquehi p'uya, bi nanguí, bi ma rø ngu. ⁸Mi nu yø ja'i te bi nja, bi nsu yø ja'i. Pe espabí Oja porque di nequi ngue Oja di unna ts'edi te ø'na rø n'yohu na.

Ra Jesús bi zixra Mateo,
da 'yøt'e ngue rø xädi.

⁹Mi ma rø Jesús, ni nthop'u ja rø oficina n'na rø n'yohu ni hu ngue rø Mateo, nuná jumbá rø menyu yø ja'i ja te pä. Mi nu rø Jesús, bi 'yembi:
—Ma ga mme n'yø, ga øt'e ngue ma xädi'i —bi 'yembi.

Ra Mateo p'uya, bi zop'u rø oficina ngue bi me rø Jesús.

Nuya yø ja'i t'ëmbi ja yø ts'oqui,
'dap'u sihmëui rø Jesús.

¹⁰Man'na rø pa p'uya, nuná rø Jesús bi me yø xädi p'u ja rø ngu rø Mateo ngue dä nsjhmë. Xangu yø nguthäi 'bap'u, co 'ne hmí'da yø ja'i t'ëmbi ngue ja yø ts'oqui, gä 'dap'u sihmëui rø Jesús. ¹¹Yø fariseo p'uya mi nu te øtra Jesús, bi 'yorpabí rø nt'anni'u yø xädi, bi 'yembi:

—Hanja ni xännbatehu ngue 'dap'u sihmëhu yø nguthäi co 'nghyu mi'da yø ja'i ja xangu yø ts'oqui? —bi 'yembi.

¹²Mi 'yohra Jesús te sipyø xädi, bi 'yemp'u di yahni:

—Nuya yø ja'i di hyenni, guehya ni 'yehrä 'yøthe ya. Pe yø ja'i xanzaqui,

hinga gue'ü ni 'yę'ü. ¹³Damí xähmu te ni bonyø hya nt'ot'i p'ü ja rä Macea Libro ngue ena: "Dí nnegä ngue di nja ni nhuecatehu, porque guehnä man'natho di mui na ngue yø 'böt'e guí orcahu", en'Oja. A nugä, dá ehë ngue gue'ü yø ja'i ja yø ts'oqui ga xifi da hyep'ü rä nts'o ga 'yo, hinga gue'ü yø ja'i ena ngue ya 'yo xanho dá ehë ga nzofo —bi 'yembi.

Bi manna Jesús hanja ngue hingui etyø mmui yø xädi.

¹⁴Nu'ü yø xädi rä Xuua bi guarbu 'bährä Jesús. Bi 'yembi:
—¿Hanja ni xädi ngue hingui etyø mmui? Conque nugähe 'nchyø fariseo emmei dí e'ma mmugähe —bi 'yembi.

¹⁵Rä Jesús bi 'yembya yau:
—Nu'ü yø ja'i ts'ofo ngue da nu rä nthati, hingui 'bu ndummui ngue da 'yetyø mmui mente 'dap'ü 'buhmu rä novio. Njarbutho ma xädigä ya, hingui etyø mmui ngue 'daua dí n'yo'be. Pe bá ep'ü rä pa ngue da zigagui ma nsui'be. Nu'a ra pa'a p'uya, mfadi ngue da zä da 'yetyø mmui ya ma xädi 'mø.

¹⁶Nuna ra 'da'yo hya dí xännbate, n'nan'yo na ngue rä nyogui xädi. Tengutho n'na rä 'da'yo ulu, hindä zä di 'böt're za'ulu. Porque ra 'da'yo ulu di ngants'i, ya man'na di nts'onna ze'ulu. ¹⁷Tengutho rä 'da'yo vino hingui sá da sirbu ja rä zexfani ngue da zedi. Porque rä 'da'yo vino da xetra zexfani 'mø da sit'i, ja di m'mep'ü p'uya. Janangue rä 'da'yo vino, rä 'da'yo xifani da sit'i n'namhma ngue gä yoho hindu m'medi.

N'na rä n'yohu bi zixra Jesús ngue da øthebi rá t'ixu.

¹⁸Mente rä Jesús bi xihyø ja'i ya yø hya ya, bi zo'a n'na rä n'yohu 'bet'o ngue yø judío. Bi ndantyøhmu p'ü 'bährä Jesús, bi 'yembi:

—Nu ma t'ixu exa ja bi du, pe nu'mø guí mma, gui japni 'ye p'ü ja rá do'yo, mahondi m'mui.

¹⁹Rä Jesús bi nangbu mi hudi, bi me'a sits'i. Bi mähä yø xadi.

²⁰Mente ni 'yo rä Jesús, nuna n'na rä xisu ya n'ne'ma yonjeya mi hembra m'mäcji, bi guarbu ja rá xutha rä Jesús ngue bi därpä rá nyani rá he. ²¹I en'a mbo rá mmui: "Nu'mø ga thärpabi rá he rä Jesús, da zägui", bi 'yena. ²²Mi dädi, 'bexpi 'bätra Jesús ngue bi hyetra xisu. Bi 'yembya:

—Ague t'ixu, da hyu ni mmui. Ya bi zä'i ngue gá 'yec'egui ngue da zä'i comma ts'edi —bi 'yembi.

'Bexque'a bi zä rä n'ü mi hembra xisu.

²³Mi zömp'ü ja rá ngu rä n'yohu na rä Jesús, bi nu ngue 'büp'ü yø me'bida. Di yänni yø ja'i 'büp'ü ngue zoni. ²⁴Rä Jesús bi 'yembyø ja'i:

—Damí pömhmu ua. Nuna rä hmute 'bucua, hingui tu na, i atho na —bi 'yembi.

Pe nuya yø ja'i yau rä Jesús, i thentho, porque padi ngue ya xi du rä hmute. ²⁵Mi bón'athi gätho yø ja'i p'uya, rä Jesús bi thop'ü brä 'benña hmute. Bi bennba rá 'ye rä hmute bi güt's'i. Rä hmute p'uya bi bennate, bi nangu. ²⁶Nu te bi 'yotra Jesús, bi n'yo rä hya ndap'ü bi zä'a rä xequi'a.

Ra Jesús bi 'yøthe yoho yø xädä.

²⁷Mambá cp'ü ja rä ngü na ra
Jesús, nüp'ü ja rä 'yü bi dënni yoho
yø xädä. Ni mafi, bi 'yëmbi:

—Ague rä mbom'meto'i rä David,
dami huëga'be.

²⁸Mi yurbu ja rä ngü rä Jesús, bi
guatyø xädä. Ra Jesús bi 'yëmbi:

—Ua guí ec'ëiui ngue da zä ga
øt'a na te guí xicui ya?

Yø xädä p'uya bi 'yëmbi:

—Ahá grá Hmu, dí ec'ëi'be ngue da
zä gui 'yøt'e —bi 'yëmbi.

²⁹Bi macyø 'ye rä Jesús ngue bi
därpa yø dä yø xädä. Bi 'yëmbi:

—Ngue guí ec'ëiui ngue da zä ga
øthe'oui, da zä'oui ya.

³⁰Nu'ü yø xädä p'uya 'bexpi nzø
yø dä. Pe ra Jesús di hejpi ngue
hinte da ma, bi 'yëmbi:

—Man'nan'yo mi 'yøt'e ngue
guí mmammi te dä øt'oui ya —bi
'yëmbi.

³¹Pe nuya mayø xädä, höntho bi
nyehmí rä Jesús, to bi zä xifi te xi
'yörpabi ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na rä gone.

³²Höntho bi ma ya mayø xädä, bi
zø hmi'da yø ja'i p'u ha 'bähra Jesús,
bá zjinnbabí n'na rä n'yohü di gonebi
ra ts'onthi. ³³Nuna rä Jesús bi japrä
ts'onthi ngue bi hyep'ü rä ja'i n'youi.
Bi zä bi nyä rä gone. Pe yø ja'i bi nu
te bi nja, di 'yøtho, di n'yëmbi:

—Nuna te dä nuhu bi nja ya,
mente yø pa xä thogui hinjongui
pöni ngue da ngü'a da 'yøt'ua ja rä
häi Isräel.

³⁴Pe yø fariseo bi 'yëna:

—Nuna rä n'yohü 'bucua, i øthe yø
ja'i n'youi yø ts'onthi, porque gue'a

ra zithü yø hmü yø ts'onthi i fäts'i
te øt'e —bi 'yëna.

Ra Jesús di huëcyø ja'i.

³⁵Nuna rä Jesús bi n'yo ndap'ü
bi zä yø hnini. Nüp'ü ja yø hnini
söni, xännbabí rä hya Oja yø ja'i di
mpeti p'ü ja yø niña yø judío. I xihyø
ja'i ra hogä 'da'yo hya ngue ha di
njap'ü di zo rá 'ye Oja yø ja'i. Yø ja'i
'damä 'dan'yo man'ü hëmbi, pe gä bi
'yøthe rä Jesús. ³⁶Nu'mø bi nu ngue
xangu yø ja'i di mpeti p'ü ha söni,
emmei di huëqui. Porque yø ja'i 'bu
ndümmui, hingui padi te da 'yøt'e.
Entho yø de'yo 'mø hinjo'o to da
mädi. ³⁷Pe ra Jesús bi 'yëmbyo xädi:

—Majuani dí xi'ahü, ngue xangu
rä 'befi i ja, pe yø mëfi zi yohotho
'bui. ³⁸Janangue nuyá, nuna Oja rä
mmeti rä 'befi, dami 'yäphü ngue da
menhyø mëfi p'ü ja rä 'befi.

Ra Jesús bi 'yëxi 'dëmä yoho yø xädi.

10 Rä Jesús bi zo'ü 'de'mä yoho
yø xädi ya xi huanhní.

Bi unna ts'edi ngue da 'yøthe yø
ja'i n'youi yø ts'onthi, da gue'ü yø
ja'i hëmbi n'na ma 'dan'yo ma n'ü,
da 'yøthe. ²Ja ua yø thuhü ya
'dë'mä yonc'ëi yø representante rä
Jesús. Rä müdi rä thuhü rä Simu,
nu'a i nhutä m'mefa ngue rä Bedu.
Ra Andre nuna rä n'yohü rä Bedu.
Ra Jacobo, 'nëhrä Xuua, guehya yø
ts'unt'ü rä Zebedeo ya. ³Rä Lipe.
Ra Bartolomé. Ra Tomä. Ra Mateo
nuna rä nguthäi. Ra Jacobo nuna rä
ts'unt'ü rä Alfeo. Ra Lebeo nuna ja
man'na rä thuhü ngue rä Tadeo. ⁴Rä
Simu nuna n'youi rä partido ngue
rä cananista. 'Nëhrä Judas Iscariote
nuna bi dä rä Jesús.

Bi xi'tu 'de'ma yoho yø xädi ra Jesús ngue dä ma dä xännba rä hya yø ja'i.

5 Nuya 'de'ma yoho yø xädi ra Jesús, bi 'yet'i ngue dä manna hya. Rä mädi bi 'yembi:

—'Yo gni mähä p'u ja rá m'muhyø ja'i hingyø judío. 'Né 'yo guí cuthu p'u ja yø hnini ja'a ra ra häi Samaria. **6 Sinoque i mähä p'u 'buhyø judío. Porque yø judío tengutho yø de'yo ngue xä m'medi.** **7 Guí xihmu yø ja'i p'u gdi mähä ngue nuna Oja bi 'bu mahets'i, ya dä guehyø pa jap'u da 'yudi ngue di manda ua ya.** **8 Dämi 'yøthehu yø ja'i di hyenni. Gui 'yøthu ngue di bennate yø ánima. Gui 'yøthehu yø ja'i 'ya yø do'yo. Gui 'yøthehu yø ja'i n'youi yø ts'onhi. Nuna rä ts'edi ga 'da'ahu, hínte dä jup'ahu. Jánangué nuyá, nu yø ja'i gui 'yøthehu, 'yo te cui jumbahu.**

9 Yo guí haxhu rä mencyu ngue rä oro ogue rä t'axi ogue rä cobre.

10 Yo temä lega guí caxhu. O guí caxni mponihu. 'Yo guí caxhu mi'da yø thixfaní ogue yø tóhø. Porque rä mafi Oja jatho ngue di t'unni te dä zi.

11 Nu'mø gá sômhmu p'u ja n'na rä däñihni ogue ja n'na rä t'ünihni, dami hyomhu n'na rä n'yohu nu'a hnumanho p'u ja rá hnini, dami 'yaphu rä nt'edí ngue di 'da'ahu rä ts'aya. Ja dämi nsäyahu p'u ja rá ngu'a, asta gue'mø guá chmu.

12 Nu'mø gá cuthu mbo rä ngu, gui 'yemhmü: "Oja di japyø ja'i 'bucua".

13 Nu'mø dä nu manho'ahu yø ja'i 'bup'u ja ra ngu, ya di tocabi na rä nzengua guí xihmu 'mø. Pe nu'mø ngue hinguí nnu manho'ahu,

nu'a rä nzengua guí xihmu, ya hindí tocabi. **14 Nu'mø ngue himbi hnú manho'ahu p'u ja n'na rä hnini ogue ja n'na rä ngu hindí n'na'ahu rä ts'aya 'në hindä ne dä 'yohyo ja'i na rä hya guí xihmu, ni mähä p'uya, pømhmu p'u ja rä hnini ogue ja rä ngu. Dämi huamhmra fonthäi di n'youi ni mbonguahu.** **15 Majuani dí xi'ahu ngue nu'mø rä pa däni hyaspa rä güenda Oja ya yø ja'i di ja'ahu p'u, man'na xangu rä castigo dä thohya, ngue'a te rä castigo dä tho'u yø ja'i mi 'bup'u ja rä hnini Sodoma 'nep'u ja rä hnini Gomorra.**

Bi xihyø xädi ra Jesús ngue da zä rä n'u da ts'ui.

16 A nuyá, ga pen'nahu p'u ha 'buhyø ts'oc'ej, ngue nts'utho, tengutho yø de'yo 'mø bi zömp'p'u 'buhyø zate. Pe dämi 'yøt'e ngue gyø njammuihu, guí mfähmu, tengutho guí mfähhyø c'eya. Pe 'yo to guí suhmu, guí 'yøthu tengutho yø paloma ngue hingyø nequisui. **17 Dämi mfähmu p'u 'buhyø ja'i. Porque yø ja'i dä zixahu fädi. Nup'u ja yø nija yø ja'i dä mep'ahu. **18 Di dä'ahu p'u 'buhyø ts'ut'abi 'nep'u 'buhyø gobierno. Di u'ahu yø ja'i ngue guí ec'cigahu.** Nu'mø ngue ya gdí 'buhyø p'u ha 'buhyø ts'ut'abi, ngu'u yø judío, ngu'u hingyø judío, gä dä zä da 'yohna ra hogá 'da'yo hya guí xihmu. **19 Nu'mø bi jo'ahu, 'yo sâ di tu ni mmuihu'a te rä hya ja ngue gui xihmu rä ts'ut'abi.** Nu'a rä ora guí dä ni hyahu p'u ja rä ts'ut'abi, Oja di 'da'ahu rä hya ja ngue guí mmamhmü. **20 Porque rä Espíritu Santo di ben'nahu rä hya gui xihmu rä ts'ut'abi. Hingni n'yomfénise gui jucra hya guí mmamhmü.****

²¹Nu yø n'yohu ec'eigui, di yapse yø n'yohu hingui ec'eigui ngue dä tho. Yø papá, nu'mø bi 'yec'eigui yø basi, di dä yø basi ngue dä tho. Yø basi p'uya, nu'mø bi 'yec'eigui yø papá, di dä yø papá ngue dä tho.

²²Hønnbu bi zä da zu'ahu yø ja'i ngue guí ec'eigahu. Pe nu ra ja'i da zeti hangu ra n'u da thogui, guehnä di nyannä te na. ²³Nu'mø bá ju'ahu n'a ra hnini, dämä dagui gdí mähä man'na ra hnini. Pe nugä dí xi'ahu, tobe hin gadi täti gadi 'yomhmä ra hya p'u ha 'buhyø judío 'mø mi zønna pa dä hyaspä ra güenda yø ja'i ra N'yohu bí 'yø mahets'i.

²⁴Nu ra xädi, 'yo di ena ngue hindä thogui tengutho thohrá xännbate. Xi mmangü ra hmiqui, 'yo di ena ngue hindä thogui tengutho thohrá hmu. ²⁵Nu ra xädi, di m'mui ngue ra conforme, ngue dä thogui tengutho dä thohrá xännbate. Ra hmiqui p'uya, di m'mui ngue ra conforme, ngue dä thogui tengutho dä thohrá hmu. Nu'mø ngue bi nu man'ugä yø ja'i, gui huquí ngue drá zithu, goma gue'ahu hindä nu mmän'uhu yø ja'i ngue guí tenngahu.

Ra Jesús bi ma ndanä ja ngue dä ts'u.

²⁶Janangue nuya yø ja'i su'ahu, 'yo guí suhu ya. Nu te gäma hya njo'mi, siempre dä famhma. ²⁷Nuya yø hya dí xi'asehu, dämä xihmu gätho yø ja'i. Nuya yø hya dí hut'atho ni guhu, i nt'ode ra hya gä ra hnini. ²⁸Yo guí suhu' dä ne dä hyo'ahu. Porque nu'mø bi hyo'ahu, nu ra te ya hindä zä te dä japi. Nuna Oja, ja rá ts'edi ngue di juat'a ni do'yohu 'ne ni tehu p'u ja ra nido, guehnä dämä suhu na.

²⁹Nu'mø bi 'bä yoho yø ts'ints'u, høndä n'na ra xani ma t'uni. Pe hinga n'na di m'me'u yø ts'ints'u mente ngue hindä unna nt'edi ni Papáhu. ³⁰Janjuani ngue fäxahu Oja. Conque asta ni xtahu i m'mede n'na ngu n'na. ³¹Janangue 'yo guí suhu yø ja'i. Porque man'na xammadi'ahu ngue yø ts'ints'u, madague'a ngue yø mmundotho'u.

Ra Jesús bi xihyø xädi ngue hindä gømp'u ha 'buhyø mmic'eui.

³²Nu to gätho dä mamp'u buhyø ja'i ngue ec'eigui, xquet'a ga mmangä p'u 'buhmä Papá bí 'bu mahets'i ngue dadí n'amigo'be ra ja'i. ³³Pe nu te'o da gøngä p'u 'buhyø ja'i, dä ma ngue hingui ec'eigui, xquet'a ga mmangä p'u ha bí 'buhmä Papá mahets'i ngue hin dadí n'amigo'be ra ja'i da gøngui.

Nup'u ha t'ec'eí ra Jesús, bi ma ngue di nja ra sui.

³⁴'Yo guí emhmä ngue dä ecä ua ja ra ximhäi ngue hin tema n'u guí sähu. Nu'a, hin'na'a. Sinoque di nja ra sui. ³⁵Dä ecä ua ngue di nja'a di nsuhyo ja'i. Ra ts'unt'u di nsuhmi ra papá. Ra hmute di nsuhmi ra mamá. Ra ts'ihue di nsuhmi rá cä.

³⁶Nu'u yø nsuhui ra ja'i dä 'yec'eigui, gue'u 'bup'u ja rá ngu dä zui.

³⁷A nuyá, nu ra ja'i ngue ma dätho di mahrá papá, di mahrá mamá, ngue nugui, guehnä ra ja'i ya hingrá nsäui dä denngui. A nu ra ja'i ngue ma dätho di mahrá ts'unt'u, di mahrá t'ixu ngue nugui, guehnä ra ja'i ya hingrá nsäui dä denngui. ³⁸Nu ra ja'i hingui nne dä denngui ngue su dä tho, guehnä ra ja'i ya

hingrá nsäui da denngui. ³⁹Nu ra ja'i da gohrá mmui ngue su da tho, guehna ra ja'i di m'mehrá te na. Pe nu ra ja'i hinha ga gohrá mmui mäda tho, guehna ra ja'i di nyanná te na.

Oja da gutyø ja'i a te rä nho xä 'yøt'e.

⁴⁰Nu ra ja'i da 'yøt'ahü masu, guehna ra ja'i tengutho 'mø go di örcagui masu na. Nu ra ja'i da 'yørcagui masu, tengutho 'mø go di örpabi masu'a to bá penngui. ⁴¹Nu ra ja'i örpa masu n'na rá pøngahya Oja porque pahra ja'i ngue gue'a rá m'menhni Oja, di t'unná nzäbi ra ja'i tengutho rá nzäbi ma t'unní rá pøngahya Oja. Ximmangu ra ja'i örpa masu n'na rá hogá n'yohu, porque padí ngue xanho ga 'yo rá n'yohu, di t'unná nzäbi ra ja'i tengutho rá nzäbi ma t'unní rá hogá n'yohu. ⁴²A nuyá, ndanä bi zä ya ma xädi, nu ra ja'i da 'yørpa rá nho ngue padí ngue i tenngui, mädague'a n'na zi vaso rá dehe di unni, hindí 'behrá nzäbi rá ja'i, Oja da gut'i.

Rä Xuua bi 'yet'i yoho yø xädi
bi ma bá nyäui rä Jesús.

11 Nuya d'e'mä yoho yø xädi rä Jesús, mi juadi bi xifi te ja ngue da 'yøt'e, bi map'u bí ja yø hnini na ra Jesús ngue da xännbä rá hya yø ja'i. ²Rä Xuua ya mi ofädi bi 'yøde te öträ Cristo. Jänangue bi mënheni yoho yø xädi ngue bá nyäui rä Jesús. ³Mi zömp'u ha 'bui, bi 'yembra Jesús:

—¿Ua gue'e na ra Cristo mi ja ngue dá ehe di ndast'abi, ua gue ga tø'mähe man'na? —bi 'yembi.

⁴Rä Jesús bi 'yembya yau:

—Ni me ya, bá xihmi rä Xuua'a te rá hya gá nüui bi nja. Xihmi ya yø hya gá 'yøhmi dí mmangä. ⁵Dämi xihmi ngue yø xäda ya zø yø dä. Yø dogua, ya i 'yo. Yø ja'i mi 'ya yø do'yo, ya bi zä ha hëmbi. Yø gogu, ya øhra hya. Yø áнима, ya di bennate. Yø hyoya, ya sihrä hogá 'da'yo hya. ⁶Rä mmënthi dí nthëui rá ja'i hinha di gohrá mmui ngue ec'eigui.

⁷Mi mengyø m'menhni rä Xuua, nuna rä Jesús bi dñ'mi bi c'annbabí yø ja'i na rä Xuua. Bi 'yembi:

—¿Te'o gá ma guá nühu p'u bí ja rá dapo? ¿Ua guá nühu n'na rá n'yohu hingui nzaqui rá mmui, entho n'na rá zafani 'mø annä ndähí? ⁸Xi'mø ngue hin'na, ite'o guá nühu 'mø? ¿Ua guá nühu n'na rá n'yohu ngue he rá hogá ulu? Pe guí pahmu ngue yø ja'i he rá hogá ulu, guep'u ja yø ngu yø dast'abi 'bui. ⁹Pe xi'mø hinga gue'a guá nühu'a, ite'o guá nühu 'mø? ¿Ua guá nühu n'na rá pøngahya Oja? Majuaní ngue gue'a rá pøngahya Oja guá nühu. Pegue tate na, ngue gätho mi'da yø pøngahya xä m'mui. ¹⁰Nuna rä Xuua guehna rá m'menhni Oja mmamp'u ja rä Macä Libro na, ngue ena: "Nugä ga et'ä ma m'menhni, di m'met'o p'u gdí ma. Gue'a di hoqui hapu ja ngue gui thogui", bi 'yena. ¹¹Majuaní dí xi'ahü, nu hangu yø ja'i 'bui, hinjongui pöni ngue di tate nguehna rä Xuua bi 'yøtra nxixya. Pe nuyá, to bi zä ma ja'i ya o rá 'ye Oja ya, guehya ma dätho bi nthëui rä mmënthi ya ngue ra Xuua.

¹²Bá fü'mø yø pa bá öträ nxixya rä Xuua ya, asta quehyø pa dí 'buhmu ya, janjuani di xonyø ja'i da

zo rá 'yε Oja. Nuuya yø ja'i di xoni dä zo rá 'yε Oja, i nne ngue xogue ra sónitho di nja. ¹³Hante ngue dí m'muhra Xuua, nu te gäma hya bi man'a m'met'o yø pøngahya Oja, dague'ü yø hya nt'ot'i p'ü ja rä ley, gätho bi ma ngue bá ep'ü ra pa di manda ua Oja. ¹⁴A nunqä rä Elías bi man'a m'met'o rá pøngahya Oja, nu'mø guí nne gui pahmu ha rá nja ra hya, nunqä rä Xuua ya, quehnä bi t'embí ngue rä Elías. ¹⁵A nuyá, di nja ni gu ngue gui 'yøhmü na rä hya dí mmangä ya.

¹⁶Ma ga honi te gda hyejpä yø ja'i 'buhra pa ja p'uya. Gdá hyejpabi yø basi n'yemp'ü ja ra täi. I mmatyø mmimbäsiui ngue dí n'yemmi, i embi: ¹⁷"Dá pixt'ähe rä xithi ngue xqui nnchmu, pe hingá nnchmu. Dá tut'ähe yø thuhu ngue yø thundummu, pe hingá nzomhmu", bi 'yembi. ¹⁸Guí njathu p'uya, nu'mø himbi nja'a te guí mmamhmu, guí mbocueh. Porque ba ehrä Xuua, nunqä bi 'yetrá mmui, a nu'ahü p'uya, gá 'yemhmu ngue n'youi ra ts'onhi ngue'a te øt'e. ¹⁹A nuyá, guecä drá N'yoħu dä e mahets'i, dí si'a te dí tini, a nu'ahü p'uya guí enju ngue drá nhyst'a zihme. Guí enju ngue dädi thegä'be'ü yø ja'i ja yø ts'oqui 'n'ü yø nguthäi. Pe nunqä rä hya njuantho, nu'mø di n'yomfeni xanho yø ja'i, da badi ha rá nja rä hya.

Oja dä hyaspä rä güenda yø ja'i hinguí nnu manho rä hya.

²⁰Nunqä rä Jesús, nu'u yø ja'i 'bup'ü ja yø hnini xi 'yøt'e xangu yø milagro, bi mudi bi hejpi te ga 'yo yø ja'i, porque hinguí nne yø ja'i da hyep'ü rä nts'o ga 'yo. Bi 'yembi:

²¹—Hague ngu rä castigo dä thohyo ja'i 'bup'ü ja rä hnini Corazín. Hague ngu rä castigo dä thohyo ja'i 'bup'ü ja rä hnini Betsaida. Porque himbi 'yec'eigui 'mø mi nu yø milagro dä ørbü ha 'bui. A nu'mø xta nnu yø milagro yø ja'i mi 'bup'ü ja yø nyogui hnini Tiro 'nep'ü Sidón, n'na zihmantho xta hyep'ü rä nts'o mani n'yo yø ja'i. Xti n'yuxyo 'bospi 'n'xta hye yø he nu'a he yø ja'i 'mø 'bü ndummu. ²²Nugä dí xi'ahü ngue nu'mø rä pa daní thaxra güenda, man'na xangu rä castigo dä thohyo ja'i festa rä hya ya, ngue'a rä castigo dä thohyo ja'i mi 'bup'ü ja rä hnini Tiro 'nep'ü ja rä hnini Sidón. ²³A nuuya yø ja'i 'bup'ü ja rä hnini Capernaum, rá nzegui ena ngue da t'espabí ua ja rä häi, 'nep'ü mahets'i da t'espí. Pe gue dí map'ü ja rä nidi ya. Porque himbi hyep'ü rä nts'o ga 'yo. Nu'u yø nyogui ja'i mi 'bup'ü ja rä hnini Sodoma, nu'mø xta nnu yø milagro tengütho bi njap'ü ja rä hnini Capernaum, xta hyep'ü rä nts'o mani n'yo yø ja'i a rä hnini a 'n'xi hinxta nguahyo ja'i 'mø. ²⁴Nugä dí xi'ahü ngue nu'mø rä pa daní thaxra güenda, man'na xangu rä castigo dä tho'ü yø mmengü Capernaum ngue rä castigo dä thohyo ja'i mi 'bup'ü ja rä hnini Sodoma.

Rä Jesús bi 'yespä Oja.

²⁵Man'na rä ora p'uya, rä Jesús bi 'yena:

—Ma Papá'i, dädi ja mammadi'i, grá Hmu p'ü mahets'i, grá Hmu ua ja rä ximhäi. Porque yø ja'i ena ngue yø bamhya, i ena ngue tini xanho yø mmui hanja rä hya, pe gá

'yajpabi ya yø hya ya. Gá japi ngue go bi bahya yø ja'i ngue yø 'yøde tengutho yø basi ngue yø 'yøde.

²⁶Nguna gá 'yøt'e mä Papái, porquegue'a guá sánni ngue di nja'a.

Ra Jesús bi zohyo ja'i ya xä nyägui.

²⁷Ra Jesús bi 'yembyo ja'i:

—Nu'a mä Papá, bi däqui gätho yø cosa ngue ga manda. Hinjongui pöni ngue dädi mpahmi xanho'a rá Ts'unt'u Oja, sinoque hönse'a rá Papá di mpahmi. Hinjongui pöni ngue dadi mpahmi'a rá Papá, sinoque hönse'a rá Ts'unt'u di mpahmi. Nu ra ja'i da neprá Ts'unt'u Oja ngue da badi te'o na rá Papá, da zä da badi. ²⁸Nu gätho yø ja'i ya xä nyägui ngue hingui hät'i da 'yøt'e te gäma hya sánnbi, dami n'uní ngue ga fäxahu n'namhma ngue da diní ha di nsäya ni tehu. ²⁹Dami 'yøt'e ngue ni Hmuju. Damí hyaxhu na rá hya dí xän'nahu. A nuguí, dí ya mantudi, hingrá n'yëts'i nná ya. Nuná ra hya dí mmangä, da hyut'a ni mmuihu na. ³⁰Nuya yø hya dadi mändagä gui 'yøthu, hindí un'ahu ya. Porque nu te dí xännbate, hingui henni gdi 'yøthu.

Ja rá ts'edi ra Jesús ngue nu te da zánni di nja 'mø rä pa ngue ra ts'äya, gue'a di nja'a.

12 Nuya yø pa ya, nuná ra Jesús co 'nëhyo xädi bi tocabí ngue bi thop'u ja yø nuatrigo 'mø rä pa ngue rä ts'äya. Nu'u yø xädi bi zä ngue tu manthuhu, janangue bi daxtyø trigo, bi za. ²Mi nu yø fariseo te ötyø xädi rä Jesús, bi 'yembi: —Nu ni xädi gue di mpefi. Conque mmamp'u ja rä ley ngue nu'mø rä

pa ngue rä ts'äya, hingui sä ngue to di mpefi —bi 'yembi.

³Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Xi'mø mi zuhraq thuhu n'na ndi rä David, co 'ne'u mi n'youi, tua hinjam'mø gadi xähmu p'u ha nt'ot'i'a te bi 'yøt'e? ⁴Nu rä David bi yurbu ja rá ngu Oja ngue bi zi yø thuhme xi t'uspabi Oja ngue da nu. Bi zi rä David co 'ne'u mi n'youi. Conque nu'u yø thuhme', hindí unna nt'edi rä ley ngue to bi zä da zi, hindä hondyø mmäcja yø ts'i'u yø thuhme t'uspabi Oja. ⁵¿Ua hin gadi xähmu te mmamp'u ja rä ley, ngue yø mmäcja 'büp'u ja rä nija, nu'mø rä pa ngue rä ts'äya di mpefi, pe hindä t'embí ngue rä ts'oqui öt'e ngue njap'u? ⁶Nugä dí xi'ahu ya, ngue nuua ha guí 'bühmu, 'bucua n'na nc'el tate ngue rä nija. ⁷Pe hingui tinni mmuihu hanja'a te rä hya nt'ot'i p'u ja rä Maca Libro ngue ena: "Dí mnegä ngue di nja ni nhuëcatehu, porque guehna man'natho di muui'a ngue yø 'böt'e guí örcahu", i ena. Porque nu'mø di ja ni nhuëcatehu, nuya yø ja'i hin temä hya öt'e, hingui 'yemphu ngue ja yø ts'oqui 'mø. ⁸A nu rä N'yohu bí 'yø mahets'i, ja rá ts'edi ngue nu'a go da zánni, gue'a di nja 'mø rä pa ngue rä ts'äya'a.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na
ra n'yohu xi 'yotrá 'yø.

⁹Mi ma rä Jesús, i map'u ja rá nija yø judío. ¹⁰Nup'u ja rä nija, mi 'büp'u n'na rä n'yohu xi 'yotrá 'yø. Yø ja'i honi ha di dinnbabí rä Jesús ngue da ma ma yapi, janangue bi 'yorpabi rä nt'anni rä Jesús, bi 'yembi:

—¿Ua guí ɛmbi ngue ja rā nt'edī da t'øthe n'na rā därquɛhi 'mø rā pa ngue rā ts'äya?

¹¹ Mi dahra Jesús, bi 'yɛna:

—¿Tení 'be'a gui 'yøthø 'mø gdi sihn n'na rā d'e'yo, 'ng da zop'u ja rā ots'i 'mø rā pa ngue rā ts'äya? Uangui 'bexque'a guá juts'i n'nahmanth, madague'a rā pa ngue rā ts'äya. ¹² Xi rā ja'i ya, ya fadi ngue man'na xammadi rā ja'i ngue rā d'e'yo. Janangue madague'a dra pa ngue rā ts'äya, i jatho ngue dā t'ørpa rā nho yø ja'i.

¹³ Ra Jesús bi 'yɛmbra n'yohu mi'u rá 'ye:

—Dami majni 'ye ya —bi 'yɛmbi.

Ra n'yohu p'uya bi macrá 'ye, pe 'bexpi zä rā 'ye mi 'u. Bi gohi tengutho ja'a man'na rā 'ye. ¹⁴ Mi zä mi nu yø fariseo ngue bi n'øthe rā Jesús, bi ma bá nhecahya ngue honi ha di hyo rā Jesús.

Ya nt'ot'i te gä øtra Jesús.

¹⁵ Mi badi te mbɛnnbabi yø ja'i rā Jesús, bi ma. Pe bi ntet'i xandøngu yø ja'i. Gå bi 'yøthe yø ja'i di hyenni. ¹⁶ Pe nuya yø ja'i øthe, di 'bepi ngue hinjonda xifi te ørpe. ¹⁷ Nuya te gä øtra Jesús, ya bi nja te rā hya bi manna pøngahya Isaías ngue Oja bi 'yɛna: ¹⁸ “Nuna 'bɛcua ya, guehna ma mefi ya xtá huanhni. Emmei dadi madi. Co nuná, i ja gampähä. Gå japi ngue di n'youi rā Espíritu Santo ya, n'namhma ngue di hatra ts'edi te dā 'yø'te. Guehna dā xihyø ja'i hingyø judío na, ngue nuná Oja, dā hyaspa rā güienda te ga 'yo yø ja'i. ¹⁹ Nuná, hindra nequishi na. Hingra hmafi di nya p'u ha di nya. Hin hapu da t'øde ngue di dama yahní

p'u ja rā hnini. ²⁰ Dā zerpabi yø ja'i hingui ha rā ts'edi. Di hatra ts'edi yø ja'i asta gue'mø bi zønna pa ngue di manda ua. ²¹ Gætho yø ja'i 'bu'a nximhäi p'uya dā 'yɛc'ɛi ngue gue'a dā yan'a".

Ra Jesús i ɛmbyø fariseo ngue rā zithu fäts'i.

²² Nuna n'na rā n'yohu madi gonebi 'ng madi xädäbi rā ts'onthi mi n'youi, bi ts'ixpu 'buhru Jesús ngue bi 'yøthe. Mi 'yøthe p'uya, bi zä bi nya rā n'yohu 'ng bi zä bi nzø yø dä. ²³ Gæ di 'yødyø ja'i bi nu te øtra Jesús, bi 'yɛna:

—Pe guehna rā mbom'meto ra David ja ngue di thojpabi rā 'befi na, uague hinga guehna.

²⁴ Mi 'yøhyø fariseo na te rā hya mmanyø ja'i, bi 'yɛna:

—Nuna rā n'yohu i hma, i øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi, pe gue gue'a rā zithu rā hmu yø ts'onthi fäts'i ngue njap'u.

²⁵ Pe rā Jesús, gä padi tema hya mbɛnyø ja*i*, bi 'yɛmbuya:

—Xip'u ha di manda n'na rā dast'abi, nu'mø di nduhyø ja'i, hinjam'mø dā zä dā zehyø hya. Xip'u ja n'na rā hnini ogue ja n'na rā ngu, nu'mø di nsuhyø ja'i 'bu'pu, di n'ueni. ²⁶ Njarbutho na rā hya dí xi'ahu ya. Xi'mø ngue di hejpase yø mefi rā zithu, ya rā 'befise di ts'oni. ²⁷ Guí emhmu ngue rā zithu fäxqui ngue dí øthegä yø ja'i n'youi yø ts'onthi. A nu'mø ngue ngu'a, xi ni mmijudiohu tenna hya guí xännbatehu, caua rā zithu fäx'mø øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi? A nuyá, ja di nequi p'uya ngue guí ya xädähu, hingui padi te guí

mmamhm̄. ²⁸A n̄gui, Oja bá penngagui rā Espíritu Santo ngue ga n'yo'be, dā mäxqui ga øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi. Ja dī nequi p'uya, ngue ya dī mānda ua Oja.

²⁹Hingra zithu øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi. Xi n'na rā n'yohu xanzaqui, nū'mō to dā dūt'i, ya dā zā to dā yurbu ja rā ngu ngue dā jujpi te ja mbo. Dī njadā p'uya, di tut'ā rā zithu dī mānda yø ts'onthi, janangue sā dī øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi.

³⁰Nu ra ja'i hingui nne ngue mā n'yo'be, guehnā rā ja'i rā n'youi mā nsñi'be nā. Nu ra ja'i hingui fäxqui ngue ga ør'be rā 'befi, guehnā rā ja'i di ts'onngatho mā 'befi nā.

³¹Dāmi pahm̄ ya, ngue nū'a te gäma ts'oqui øtyø ja'i, dā gue'a te gäma hya mān'u ga ya yø ja'i, dā zā ngue dī mpunnbi. Pe nu ra ja'i ngue dā nōmman'u rā Espíritu Santo, ya hindī punnbabi Oja. ³²Janangue nu rā ja'i dā nōmman'u rā N'yohu bí 'ye mahets'i, i sā ngue dī mpunnbi. Pe nu ra ja'i dā nōmman'u rā Espíritu Santo, ya hindī mpunnbi, ni xinga guehra pa dí 'yohu ya, ni xinga guehra pa di 'yep'ū dī mpunnbi.

Nu te ganho rā ndät'ā zu'a
n'na rā za, gue'a di fa'a.

³³Nu ra hogā za, rā hogā ndät'ā zudi. Pe rā za hingui ho, hingra hogā ndät'ā zudi. Janangue nuyá, n'na rā za, nu te rā ndät'ā zudi, gue'a di fa'a ngue'mō rā hogā za ogue hin'nā. ³⁴Guí øthu tengutho yø c'ęya ngue n'youi rā ndate yø ne. Porque hingui sā guí mmamhm̄ n'na rā hogā hya. Nu te rā hya bí mihrā mmui rā ja'i, gue'a pønná

ne'a. ³⁵Nu rā hoja'i, rā hogā hya i mma, porque xānho rā mmui. Pe nu rā ja'i hingui ho rā mmui, xants'o rā hya ja mbo rā mmui, gue'a pønná ne'a. ³⁶Nugä dí xi'ahu ngue nū'mō rā pa dāni hyaxra güenda Oja, nu te gäma ts'omhyā pønni nehu, gä dā that'ahu rā güenda. ³⁷Nu'mō xānho rā hya xcá māmhm̄, ya hin temā castigo gui thohm̄. Pe nu'mō xants'o rā hya xcá māmhm̄, gue'a rā castigo gui thohm̄'a.

Yø ts'oc'ęi äpyø milagro rā Jesús.

³⁸Nu 'da yø fariseo conyø xānnbate ngue rā ley bi 'yembra Jesús:

—Aque grá xānnbate, dí nne ga nnugähe ha gdi 'yø't'a n'na rā milagro para ngue dā fadi te'o'i —bi 'yembi.

³⁹Mi dāhra Jesús, bi 'yembi:

—Nu yø ja'i 'buhya, ja yø ts'oqui ngue hingui pā Oja, 'bet'o äcyø milagro dā nu, ja dā 'yec'ęigui. Pe hin temā milagro ga øt'e ngue dā nu yø ja'i. Nu'a dā nøpa hm̄eya yø ja'i ya, gue'a te bi thohra pøngahya Jonás. ⁴⁰Porque rā Jonás nhuyu pa bá o rā mmui rā huá. Dī njarbutho'a rā N'yohu bí 'ye mahets'i ya, nhuyu pa dā o häi. ⁴¹Nu'mō rā pa dāni hyaxra güenda Oja, nuya yø ja'i mi 'büp'ü ja rā hnini Nínive dā nangui ngue di yapya yø ja'i 'buhra pa ja p'uya. Porque yø ja'i mi 'büp'ü ja rā hnini Nínive, bi 'bätyø mmui 'mō mi 'yø'a rā hya bi mānnā Jonás. Conque mān'na dī tategä ya ngue rā Jonás, pe hinguí nne gui 'yøhm̄ rā hya dí mmangä ya. ⁴²Dá gue'a n'na rā xisu mi ndast'abi p'ü sur, nū'mō rā pa dāni hyaxra güenda Oja, da nangui

ngue di yapya yø ja'i 'buhra pa ja p'uña. Porque nuna ra xisu na, ndoyap'utho rá häi bí 'ychę ngue bi 'yoxra hya mi pahra Salomón. Conque man'na di tategä ya ngue ra Salomón, pe hinguí nne gui 'yohmu ra hya di mmangä ya.

**Ra ts'onthi bá pengbu
ja rá mmui ra ja'i.**

⁴³Nu ra ts'onthi 'mo bi hyep'ü ra ja'i mi n'youi, bi 'yo ra ts'onthi p'u ja ra xequi mathoguitho xa 'yot'i, honi ha di nsäya. Pe nu'mo himbi dini ha di nsäya, i ena: ⁴⁴"Ga pengä p'u ja ma ngu da poni", i ena. Nu'mo bá pengbuya, da dinnbabí ra mmui ra ja'i ngue hinjongui 'bup'ü, tengutho n'u nra ngu ngue mahoqui xanho, i njoqui. ⁴⁵Da mengbuya, da si mi yoto yø ts'onthi man'na xants'o ngue'a ra ts'onthi ra hmüdi. Ga da yurbu ja ra mmui ra ja'i ngue di m'mup'u. M'mefa p'uña, man'na di m'mummman'u ra ja'i ngue'a te ra n'u mi sa m'met'o. Xquet'a nguna ra hya thohyo ja'i 'buhya.

Bí mannna Jesús ndana gue'a da boni ngue da 'yote tengutho 'mo dra meni.

⁴⁶Ra Jesús tobe yaduitho yø ja'i 'mo mi zohrá mamá conyø n'yohu. Báp'ü thi, i nnepe da ts'ohra Jesús ngue di nyau. ⁴⁷Hindi 'bedi to bi xihra Jesús, bi 'yembi:

—Ni mamá 'ne ni n'yohu 'bacua thi. I nzo'i ngue gui nyau 'na —bi 'yembi.

⁴⁸Mi dahra Jesús, bi 'yentho:

—Ma ga xi'ahu ndana ma mamá, ndana ma n'yohu —bi 'yena.

⁴⁹Bi macyø 'ye p'uña, bi 'yuhyø xädi, bi 'yembyø ja'i di mätsi:

—'Bacua ya yø ja'i di nnøpe ngue ma mamá, di nnøpe ngue ma n'yohu. ⁵⁰Porque nuya yø ja'i di ho da 'yorpabí ra pähä ma Papá bí 'bmahetsi, guehya entho ma n'yohu, ogue ma nju, ogue ma mamá —bi 'yembyø ja'i.

**Ra Jesús bi hyejpa ra hya
n'u nra momhmüdä.**

13 Nu'a ra pa'a, ra Jesús bi bømp'u ja ra ngu mi 'bui, bi ma i mmip'u ja ra nenzabi. ²Pe mandøngu dyø ja'i bi mpeti p'u ha 'bui. Janangue bi yut'a n'u nra barco ja bá mip'ü. Nu gätho mi'da yø ja'i 'bu'a nenzabi. ³Xangu yø hya bi xannbabí yø ja'i, honi te gui hyejpa yø hya xifi. Nguna n'u nra hya bi hyequi, bi 'yembyø ja'i:

—N'u nra n'yohu bi ma da ponna trig. ⁴Nup'u bi thogui ngue ponyø hmüdä, bi zop'u ja ra 'yu 'da yø hmüdä. Bi map'u yø ts'ints'u ngue bi za yø hmüdä. ⁵Mi'da yø hmüdä bi moni, bi zop'u hingui pidi ra häi ngue o ra do. Guehya yø hmüdä n'nahmantho bi bots'e ngue hingui pidi ra häi p'u bi zo. ⁶Hinga ya mbo pa yø 'yu. Nu'mo bá poxra hyadi, bi 'yuhyø hmüdä ya xi bots'e. ⁷Mi'da yø hmüdä bi zop'u ja yø 'uini. Mi nte yø 'uini p'uña, bi ts'onyø hmüdä ngue bi hyöt'ambo. ⁸Mi'da yø hmüdä bi zop'u ja ra hoga häi, guehya emmei bi nja ya. Nu 'da yø hmüdä, n'u nciento bi boni ngue n'u nra mhmuüdä. Mi'da p'uña, hyate bi boni ngue n'u nra mhmuüdä. Mi'da p'uña, 'däte ma'det'a bi boni. ⁹A nuyá, di nja ni gu ngue gu 'yohmu na ra hya di mmangä ya —bi 'yembyø ja'i.

Ra Jesús bi mā hanja ngue honi te gui hyejpa rā hya xihyø ja'i.

¹⁰Ra Jesús bi guatyø xädi, bi 'yembi:

—¿Hanja ngue guí honi te gni hyejpa yø hya guí xihyø ja'i?

¹¹Ra Jesús bi 'yembyø xädi:

—Nuya yø hya hingui fadi ha di manda Oja yø ja'i, nuna Oja bí 'bu mähets'i i nne nā ngue dā dinni mm̄tihū hanja ya yø hya ya. Pe nu'ū mi'da yø ja'i, hindā dīnyø mm̄tui ya yø hya ya. ¹²A nu ra ja'i bi dinna mm̄tui hanja rā hya ya, dā mäx'Oja ngue mān'na di bādi. Pe nuya yø ja'i hingui ḥrpatho masu ya yø hya dī mma, nu'a zits'ū rā hya bi bādi, dā thannbī. ¹³Janangue dí honi te nnā hyejpa yø hya dí xihyø ja'i.

Porque yø ja'i nnū te dí øt'e, pe øtyø ja'i tengutho 'mø ngue hínte bi nu.

Nuya yø hya bi 'yøde, tengutho 'mø ngue hín temá hya bi 'yøde, himbi dīnyø mm̄tui hanja nā rā hya dā mā.

¹⁴Nu te øtyø ja'i, ya bi nja'a rā hya bi 'bet'o ra pøngahya Isaías ngue bi 'yøna: "Yø ja'i dā 'yøde hanja rā hya, pe hindā dīnyø mm̄tui hanja rā hya dā 'yøde. Nu te dā nu yø ja'i, hindā dīnyø mm̄tui yø ja'i hanja'ā te dā nu.

¹⁵Porque nuya yø ja'i ya, i njot'i yø n'yomfēni. Entho xa ngotyø gu ngue hingui nne da 'yøhra hya. Entho xa ts'antyø dā ngue hingui nne da hyet'a te ja ngue dā hyeti. Porque hingui nne da dīnyø mm̄tui hanja rā hya, 'ne hingui nne di 'bätyø mm̄tui ngue dā 'yec'egui, n'namhma ngue ga punnbabi yø ts'equi", en'Oja.

¹⁶Pe ra mm̄menthi gá ntthehu, porque nu te gä guí nnuhū, bi dinni mm̄tihū hanja rā hya. Nu te rā hya

gá 'yøhmū, guí pahmu ha rā nja ra hya. ¹⁷Majuani dí xi'ahu, ngue yø pa xā thogui, xangu yø pøngahya Oja xā m'mui, yø hogā n'yohu xā m'mui, bi ne xtā nnū'ā te guí nnuhū ya, pe himbi zä bi nu. Bi ne xta 'yø'a rā hya guí øhmū ya, pe himbi zä bi 'yøde.

Ra Jesús bi mā te ni bonya yø hya bi hyejpa rā momhmudä.

¹⁸Nuya yø hya dādi hyejpabi ra momhmudä, dami 'yøhmū xānhō hanja rā hya. ¹⁹Nuya yø ja'i ngue høntho bi 'yøhra hya, guehya gui nhyejpi ngue rā nen'yū p'u bi zo yø hmudä ya. Bi 'yøhra hya yø ja'i ngue ha dī njap'ū di zo rā 'yø Oja, pe himbi dīnyø mm̄tui yø ja'i hanja rā hya. Bi map'ū rā zithu p'uya, nuna rā hya xi 'yøhyø ja'i, bi japi ngue bi pumbgni. ²⁰Mi'da yø ja'i, gui nhyejpa rā häi hingui pidi ngue mi o ra do p'u bi zo yø hmudä. Mi zä mi 'yøhra hya yø ja'i, janjuani di johya ngue bi nu mānho. ²¹Guehya yø ja'i himbi bent'i xānhō ra hya ya. Zits'utho honi ngue ha di hyep'ū rā hya. Nu'mø bi ts'ui ngue rā hya ec'ei, 'bexi cohyø mm̄tui. ²²Mi'da yø ja'i p'uya, gui nhyejpabi rā häi ngue ja yø uini p'u bi zo yø hmudä. Guehya yø ja'i bi 'yøde hanja rā hya ya. Pe nu'a te yø 'befi i ja n'na pa ngu n'na pa, høndyø 'befi ni ma yø mm̄tui yø ja'i. Di ja ndummmui honi ha di mm̄memmeti. Ya hín temá nthotho bi 'yørpabi nā rā hya bi 'yøde. ²³Pe mi'da yø ja'i, gui nhyejpa rā hogā häi p'u bi zo yø hmudä. Mi zä mi 'yøhra hya, bi dīnyø mm̄tui hanja rā hya. Bi 'yørpabi rā nho nā rā hya bi 'yøde. Pe 'bu'ida yø ja'i ngue

mathoguitho bi 'yørpabi ra nho ra hya bi 'yøde.

**Bi nhyeçra hya ngue bi nuans'ui
ra trigo rá hmudä yø paxi.**

²⁴Ra Jesúis bi hyoni te gui hyejpabi n'na ra hya bi xihyø ja'i. Bi 'yembi:
—Nuuja ja rá ximhäi dí manda

Oja, ja nnöpe ngue rá huahi ua
Oja bi thuhra hogá hmudä. ²⁵Pe mi
n'ahä gätho yø ja'i, nu'a rá nsuuii rá
mmehui bi yurbu ja rá nuatrido ngue
ra xui. Bi dypará mihyuui rá trigo. Bi
ma p'uya. ²⁶Mi nte yø trigo p'uya,
ya ts'ats'i ngue di nja yø trigo. Ja
bi nequi p'u ndana gue'a ra paxitho
p'uya. ²⁷Mi nu yø hmiqui rá mmehui
te ja rá huahi, bi ma bá xihra hmü.
Bi 'yembi: "Ague grá Hmu, nu'mo ma
tuhmu ni huahi, xanho rá hmudä
dá tühmu. ¿Hanja ngue n'youi yø
paxi rá trigo ya'mo?" bi 'yembi. ²⁸Ra
hmü p'uya bi 'yembyø hmiqui yaui:
"Gue'a ma nsuigäbe bi du'ü yø paxi
guí mmammi ya". Yø hmiqui p'uya
bi 'yembrä hmü: "¿Ua guí nne ga
ma xat'ähe yø paxi n'youi rá trigo?"
bi 'yembi. ²⁹Pe rá hmü bi 'yena:

"Hin'na. Ogui xathu yø paxi n'youi
rá trigo, porque nu'mo gá xathu yø
paxi, 'nehra trigo dá c'uts'i. ³⁰Dämi
hyemhmäui hmä dap'ü di nte asta
gue'mo bi thets'i. Gá xicä yø mefi
ngue da gacyø paxi, da 'yotyø tut'i, da
t'udi. Nu'a rá trigo p'uya, dá 'bespu ja
rá njutrido'a".

**Bi nhyejpa rá hya n'na zi
hmudä rá mostasa.**

³¹Mahombi hyoni te gui hyejpa yø
hya xihyø ja'i ra Jesúis. Bi 'yembi:
—Ma ga xän'nähü ha di njap'u
di nxandyø ja'i da zo rá 'ye Oja ya.

N'na rá n'yohu bi düp'ü ja rá huahi
n'na zihmudä rá mostasa. ³²Majuani
ngue man'na zitchu na ra hmudä
na ngue gätho mi'da yø hmudä i
ja. Pe nu'mo bi nte, man'na tate rá
dat'o ngue gätho mi'da yø c'aní i ja.
Nup'ü ja yø 'yet'o, ja ørbu yø 'bafi
yø ts'ints'ü.

**Bi nhyejpa rá hya rá hojuni pe
ra levadura ngue dí ixqui.**

³³Mahombi hyonna Jesúis te gui
hyejpa mi'da yø hya bi xihyø ja'i. Bi
'yembi:

—Nu'a di nxandyø ja'i da zo rá 'ye
Oja bí 'bu mahets'i, gui nhyejpabi
tengutho rá íxi 'mø bi japi hyu t'ení
rá hojuni n'na rá xisu, asta gue'mo
di ixqui gä rá juñi.

³⁴Nguya yø hya bi manna Jesúis
ngue honi te gui hyejpa yø hya
xihyø ja'i. Nu'mo i ya, zant'a honi te
gui hyejpa yø hya xännbä yø ja'i.

³⁵Nguna bi 'yot'e, porque mi jatho
ngue di nja ya yø hya bi manna
pöngahya Oja ngue bi 'yena: "Ga
honi te gdä hyejpa yø hya ga xihyø
ja'i. Ga xicä yø ja'i yø hya hingui fadi
hanja asta gue'mo mambá nhohra
ximhäi", bi 'yena.

**Bi manna Jesúis te ga mbonya
yø hya bi hyequi ngue yø
paxi bi nuas'ui rá trigo.**

³⁶Mi juadi bi n'yehmi yø ja'i rá
Jesúis, bi 'yut'ambo rá ngu p'uya. Bi
guatyø xädi, bi 'yembi:

—Dämi xicie te ga mbonya yø hya
gá hyequi ngue yø mihyuui rá trigo
bi thup'ü ja rá huahi.

³⁷Ra Jesúis bi 'yembyø xädi:
—Nu'a bi duhru hogá hmudä, gue'a
rá N'yohu bí 'ye mahets'i'a. ³⁸Nu ra

huahi, ga mbøni ngue guecua ja rå ximħäi'q. A nü rå hogħa hmudä, ga mbøni ngue gue'ū yø ja'i o rå 'ye Oja. A nü'a rå mihyuumi rå trigo, ga mbøni ngue gue'ū yø ja'i o rå 'ye rå zithu'ū. ³⁹ A nü'a rå nsuui rå mmegħui bì duprá mihyuumi rå trigo p'u ja rå huahi, gue'a rå zithu'q. A nü'mo bi thexyø trigo, ga mbøni ngue gue'mo bi gua'a nximħäi 'mø. A nü'u yø mfei dä hyexxyø trigo, gue'ū yø anxe'ū. ⁴⁰ A nü'a rå mihyuumi rå trigo dä ma mapeti ngue dä t'udi, ga mbøni ngue gue'a ra ndate dī nja 'mø bi gua'a nximħäi'q. ⁴¹ Porque rå N'yohu bí 'ye māħets'i dä menħyø anxe p'u ha 'buhyo ja'i ya o rå 'ye. Da ziqui gätho yø ja'i nuya xaq japi ngue oträ ts'oqui mi'da yø mmic'eui, da ziqui gätho'ū xants'o te ga 'yo. ⁴²Nuya yø ts'oc'ej, dä hyorbu ja rå orno di dənżoz. Ja dī nzomp'ū yø ja'i 'ne dədi guxtyø ts'i ngue rå ndate dä zä. ⁴³Pe nuya yø ja'i xaq 'yot'e te dī manda Oja, dī m'mup'ū ha dī manda yø Papá, dədi yoxni tengħu(gui) yotra hyadi. Dī nja ni gu ngue gui 'yohmu ya yø hya dī mmangä.

Rå Jesú斯 bi hyecrā hya ngue rä menyū nt'ägui p'u ja rå häi.

⁴⁴Nuya yø ja'i honi ha di zo rå 'ye Oja bí 'bū māħets'i, guehya tengħu(n)ha nna rå ja'i bi dini ha nt'ägui xandøngu rä menyū ya. Mī zä mī dīni ha o rä menyū, mä hombi go'mi, dī johya ngue'a te bi dīni. Da mä te gä pespuya ngue dä dännä häi ha o rä menyū bi dīni. Ya drä mmeti rä häi p'uya.

Rå Jesú斯 bi hyecrā hya ngue rä perla.

⁴⁵Nuya yø ja'i honi ha di zo rå 'ye Oja bí 'bū māħets'i, guehya

tengħu(n)ha p'øħ i 'yo ngue honyø perla, tqat māndøngu drä mui. ⁴⁶Nu'mo bi dinnä perla māndøngu drä mui, dä mä te gä pets'i, dä dännä perla bi dīni.

Rå Jesú斯 bi hyejpa rä hya yø huä bi the rå xit'a.

⁴⁷Nuna Oja bí 'bū māħets'i, nuya yø ja'i b'acua ja rå ximħäi dī manda, tengħu(y)ø huä bi the rå xit'a 'mø bì ma yø mahua p'u ja rå jathe. 'Dama 'dan'yo yø huä bí the.

⁴⁸Nu'mo bá yuhra xit'a yø mahua, dä jucä nenthe p'uya, dä mī ngue dä huanhnij. Yø hogħa huä i pets'i, pe yø huä hingui ho i ei. ⁴⁹Dī njarbutho'a te rå hya dī nja 'mø bi gua'a nximħäi ya. Da ma yø anxe ngue dä sicyø ts'oc'ej p'u ha di 'buhyo ja'i xanho te ga 'yo. ⁵⁰Yø ts'oc'ej dä hyorbu ja rå orno di dənżoz. Ja dī nzomp'ū 'ne ja dī guxp'ū yø ts'i ngue rå ndate dī sā.

Bi nhycerā hya ngue rä nyogui xädi connä 'da'yo xädi.

⁵¹Bi 'yänyø ja'i ra Jesú斯, bi 'yembi:
—¿Ua tjinj xanho ni mmihu ya
yø hya dä mangä ya, uague hinna?
—bi 'yembi.

Yø ja'i p'uya bi 'yena:

—Ahá, grá Hmu, tjinma mmiegħähe hanja rä hya guí mmanya —bi 'yembi.

⁵²Rå Jesú斯 māħombi 'yembyø ja'i:
—Nu rä xännbate ngue rä ley,
nu'mo dä gohi ngue mä xädi,
mä'da'yo di xädi ha di zo rå 'ye Oja,
ya man'na xangū yø hya dä badi. Da
gohi tengħu(n)ha rä nyohu xangū
te pespuya ja rä ngu, jap'u yø cosa
ngue yø nyogui, ximmi(jap'u yø
cosa ngue mä'da'yo.

Nu'ʉ yø mmenguhʉ rɑ Jesúś
hingui ec'eí te øt'e.

⁵³Rɑ Jesúś høntho bi juadi bi xihyø ja'i ya yø hya bi hyequi, bi ma p'uya. ⁵⁴Mi zømp'u Nazaret ja ra hnini bá nte. Bi map'ʉ ja rɑ nija ngue bí xännbä rɑ hya yø ja'i. Nuya yø ja'i bi 'yøde hanja rɑ hya bi ma, gä di 'yøtho, di n'yembi:

—¿Hague go ga mba'a te rɑ hya pahna? ¿Hague ga nzä øtyø milagro? ⁵⁵Conque guehnä rá ts'unt'ʉ rɑ yaxi na. Nunɑ rá mamá p'uya, gue'a rɑ Maya. Yø n'yohu p'uya, gue'a rɑ Jacobo, 'nehra José, 'nehra Simu, 'nehra Judas. ⁵⁶Yø nju p'uya, gä 'dadua ra hnini dí 'buhmʉ. Xina, chapʉ go bá ha'a te ra hya xännbate na? —di n'yembyø ja'i.

⁵⁷Janangue yø ja'i embi ngue to bi zä man'yoħu nɑ rɑ Jesúś. Hingui ørpatho masu yø ja'i te xifi. Pe rɑ Jesúś bi 'yembyø ja'i:

—Gätho yø pøngahya Oja n'nanni ni 'yehé, gä hnū mānsu. Pe n'ʉ yø mmenguhʉ yø pøngahya, hingui nnu mānsu. Ni xinga gue'ʉ to 'bup'ʉ ja rɑ ngu rɑ pøngahya di nnu mānsu.

⁵⁸Ya himbi 'yøt'e xangu yø milagro p'ʉ ja rɑ hnini p'uya, porque yø mmenguhʉ hingui ec'eitho ya yø hya bi ma.

Rɑ Herodes embi ngue nunɑ rɑ Jesúś, gue'a rɑ Xuua mi øtra nxixya.

14 Nu'ʉ yø pa'ʉ, nup'ʉ ja rɑ häi Galilea mi ndast'abi rɑ Herodes. Rɑ Herodes mi 'yøde te mmanyø ja'i ngue xangu yø milagro øtra Jesúś. ²Rɑ Herodes bi 'yembyø ja'i ja yø 'befi p'ʉ ha 'bui:

—Nugä dí ena ngue xpi bennate'a rɑ Xuua mi øtra nxixya. Janangue sá øtyø milagro —bi 'yena.

Ja mmangua ha bi nja ya ngue bi du rɑ Xuua mi øtra nxixya.

³Nu'mø yø pa bi thogui, ra Herodes bi manda bi mbentra Xuua, bi dut'i conyø cadena bi got'a fädi. Bi upi ngue nuna ra Xuua ya xi xihra Herodes ngue hingui ho di m'muhmi rá 'bepo Herodías nunɑ mará xisu'a rá n'yohu Lipe. ⁴Nuna rɑ Xuua xi 'yembra Herodes: "Hin'yʉ rɑ nt'edi guí m'muhmi ni 'bepo", xi 'yembi.

⁵Rɑ Herodes mi sihnä rɑ hya na, bi ne xta hyo rɑ Xuua, pe himbi zä porque rɑ Herodes bi zu yø ja'i. I padí ngue gätho yø ja'i i mma ngue rɑ pøngahya Oja na rɑ Xuua. ⁶Pe mi zøhrá pa bi nsännigo rɑ Herodes. Nunɑ rá t'ixu rɑ Herodías bi yurbu 'buhyø ja'i xi petra Herodes ngue sännigo, bi mthra hnei p'uya. Rɑ Herodes di ho te øtra hmute. ⁷Rɑ Herodes bi 'yembra hmute: "Nu'mø tema cosa gui 'yäqui, nugä ga 'da'i", bi 'yembi. ⁸Rɑ hmute p'uya bi ma bá änná mamá te 'be'a da 'yädi. Mi xihra mamá te da 'yap'ʉ ya, bi ma rɑ hmute, bi 'yembra Herodes: "Dami 'dacrá ya rɑ Xuua nunɑ mi 'yøtra nxixya, dá o rɑ mohi", bi 'yembi.

⁹Mambi dutrá mmhi rɑ dast'abi 'mø mi 'yø'ʉ te sifi. Pe ya xi xihra hmute ngue di unni te da 'yäpi. Yø ja'i 'bup'ʉ mi 'bui, gä xi 'yøde te xi ma. Bi manda p'uya ngue bi t'unna hmute'a te ädi. ¹⁰Bi 'yet'i to bá hejpa rɑ ya rɑ Xuua p'ʉ ja rɑ fädi p'uya. ¹¹Bá jät'a n'na rɑ mohi, bi t'unna hmute. Rɑ hmute p'uya, bi däprá mamá.

12 Mi bähø xädi rä Xuua ngue bi du, bi ma bå hø rä ánima ngue bi 'yägui. M'mefa p'üya, nü'a te bi nja, bi ma bå xihrä Jesús.

Rä Jesús bi 'yøt'e ngue bi nsíhme cut'a mähuahí ma'yohu.

13 Nunq rä Jesús mi zä mi bädì ngue ya bi du rä Xuua, bi 'yo rä barco i ma n'nanni hapu hinjo'o yø ja'i. Pe yø ja'i bi bädì hapu i ma, mändøngu dyø ja'i bi denni ni netra nenthe. Nup'u ja yø hnini thogui, ja nexpu mi'da yø ja'i ngue tet'i. **14** Mi zöhra barco bå o rä Jesús, bi bøni. Pe ya mändøngu dyø ja'i 'büp'ü. Ra Jesús bi huecyø ja'i p'üya, bi 'yøthe yø däärquehí bi zispabi yø ja'i. **15** Nu'mø ya ni ma di nde p'üya, nü'u yø xädi rä Jesús bi guarbu 'bäi, bi 'yembi:

—Ya bi nde, 'ne nuua dí 'buhmu rä dapo ua. Dämí 'yehyø ja'i n'namhma da map'ü bí ja yø hnini, da dänse rä hmë da zi —bi 'yembi.

16 Bi 'yembyø xädi rä Jesús:

—Hingui ja ngue da ma yø ja'i da täi te da zi. Dämí unhnü rä hmë da zi yø ja'i —bi 'yembi.

17 Nu'u yø xädi p'üya bi 'yembi:

—Pe høndi cut'a yø thuhme dí hagähe, 'ne yoho yø huä.

18 Ra Jesús bi 'yembyø xädi:

—Bí 'dacju ua yø thuhme conyø huä —bi 'yembi.

19 Bi 'bepyo ja'i p'üya ngue bi mip'ü ja rä 'batha. Bi hyan'ü cut'a yø thuhme 'ne'u yoho yø huä. Bi hyanma het's'i p'üya, bi ja mämmadi Oja. Bi xenyø thuhme p'üya, bi unyø xädi ngue di 'darpabi yø ja'i. Daguehyø huä bi dat'i. **20** Bi nsíhme xanhø yø ja'i, gä bi nniya. Mi juate

ra ts'ihmë yø ja'i p'üya, nü'u yø xädi rä Jesús bi peti 'de'mayo canasta yø thuhme bi bongui. **21** Nu'u yø ja'i bi nsíhme'a rä ora'a, cut'a mähuahí ma'yohu bi nsíhme. Himmä cut'i ra güenda yø xisu 'nghyø basi.

Rä Jesús ni 'yo maxots'e rä dehe.

22 Mënte ehyø ja'i rä Jesús, bi xihyø xädi ngue di m'met'o da 'yo rä barco di ma man'na nguadi rä zabi. **23** Høntho bi juadi bi 'yehyø ja'i rä Jesús, bi map'ü bí ja rä nyuni bå mat'Oja. Mi dährä nde, bi 'busse p'ü ja rä nyuni rä Jesús. **24** Pe rä barco ya bi 'yo mäde rä zabi. Nup'u ja rä zabi, bi nangra ndate ndahí ngue di cosra barco. Asta pa maya yø funthe. **25** Mi zä'i hyu xudi p'üya, nunq rä Jesús bi map'ü bí 'buhø xädi ni 'yo maxots'e rä dehe. **26** Nu'mø ni ma da zömp'ü 'buhø xädi, mi hyandi ngue mmap'ü ni 'yo maxots'e rä dehe. Bi zu p'üya. Nu'a ga nzü p'üya, bi 'yembi:

—Bá ecua rä ndahí.

27 Pe rä Jesús bi zofo 'bexque'a, bi 'yembi:

—Go guecä, 'yoguí suhü —bi 'yembi.

28 Ra Bedu p'üya bi 'yembra Jesús:

—A nu'mø ngue gue'e grä Hmu, dämí 'yøt'e ngue da zä ga n'yögä maxots'e rä dehe. Ga söngä p'ü garä ehë.

29 Ra Jesús bi 'yembi:

—Gue bå 'yo 'mø —bi 'yembi.

Rä Bedu p'üya bi gap'ü ja rä barco, ni 'yo maxots'e rä dehe ngue da zömp'ü bå ehrä Jesús. **30** Pe nu'a ga 'yo ra ndahí, i tønhni, bi nsu p'üya. 'Bexpi mudi bi yu'a mbonthe. Xøgue rá mafi bi 'yembra Jesús:

—Ague grá Hmu, dámí juxcagui.

³¹'Bexpi macrá 'ye rā Jesús, bi gúts'i. Bi 'yembi:

—Ague n'yø, čhanja ngue guí yobenjí? Gue zits'utho guí ec'eigui.

³²Hóntho bi yut'ambó rā barco ra Jesús, 'bexpi nsäya rā ndahí.

³³Nuya mí o rā barco p'hyá bi ndantyóhmu p'u 'bährä Jesús, bi 'yembi:

—Majuani ngue gue'e rā Ts'unt'hi Oja.

Nup'u ja rā häi Genesaret bi 'yøthe yø därquéhi rā Jesús.

³⁴Mí zón'a nenthe ja rā häi Genesaret. ³⁵Mí bahyo ja'i 'bu'a ra xequi'a ngue ya 'bup'u rā Jesús, ndap'u bi zä, bí n'yonnbaše rā hyá yø ja'i ngue bá ehe. Di nxifi ngue da zixyo därquéhi p'u 'bährä Jesús. ³⁶Yø ja'i bi 'yäprä mate rā Jesús ngue squerangue rā nyani rā he da därpabi yø därquéhi, 'bexque'a sá ha hembí.

Ja 'da yø costumbre xá nzänse yø ja'i hingui nnu mānho rā Jesús.

15 Nuya yø fariseo 'nghyø xännbate ngue rā ley ngue yø mmengü Jerusalén bi guarbu 'bährä Jesús ngue örpä rā nt'anni. Bi 'yembi:

²—čHanja ni xädi ngue festho rā hyá bi zogahü yø ndiu? Porque hingui pecra ts'oqui ja yø 'ye, ngue di nxuyé hante di nsihme.

³Mí dähra Jesús, xquet'a bi 'yörpa rā nt'anni ya yäui, bi 'yembi:

—Da gue'ahü, xiya yø hyá di manda Oja, čhanja ngue guí festhohü, ngue nuya yø hyá xcá sänsehü, gue'a gadi ja ndummuí guí

øthu'a? ⁴Porque Oja bi xihyø ja'i, bi 'yembi: "Dámí su ni papá, dámí su ni mamá". Mähömbi 'yembi: "Nu rā ja'i da zanná papá, ogue da zanná mamá, i ja ngue di njaprä castigo 'ne da tho", bi 'yembyø ja'i Oja.

⁵Pe ya xcá xännbahü yø ja'i ngue rā ja'i da zä da 'yembrä papá ogue rā mamá: "Nugä papá, nugä mamá, ya hinda zä ga 'da'i te guí siui ya. Porque nu te gä dí pets'i, guehnä Oja dadi unni". ⁶Nu'mø nguna rā hyá bi manna ja'i p'hyá, ya hin gadi japhü ngue di jammansu rā papá ogue rā mamá rā ja'i. Ja di nequi p'hyá ngue nuya yø hyá di manda Oja, guí emhmü ngue hinte di muui. Porque nuya yø costumbre xá nzänyø ndiua, guehya guí emhmü ngue ja ts'editho gui 'yøthü ya. ⁷Ni xirbü guí enä ngue guí ec'eihü Oja. Go guí øthü na te rā hyá bi 'yotra póngahya Isaías ngue Oja bi 'yena: ⁸"Nuya yø ja'i 'bucua, nu'mø bi nya, xøgue enä majuani ngue nnu mānsugui. Pe himma juani ngue yø mmui ga ndannegui. ⁹Ya hinte ni bøntho ngue thännegui yø ja'i. Nu te gäma hyá xännbate, xangu yø hyá xá nzänse ngue embi di manda Oja", bi 'yen'Oja.

Nu te si rā ja'i hinga gue'a di ts'onnba rā n'yomfeni rā ja'i'a.

¹⁰Rá Jesús bi zonhyø ja'i, bi 'yembi:

—Dámí 'yøhmü xanho ya yø hyá ga mmangä ya. Dámí 'yet'ammuihü.

¹¹Nu rā ja'i øtra ts'oqui, hinga gue'a te si rā ja'i ga 'yotra ts'oqui. Nu'a ga 'yotra ts'oqui rā ja'i, gue'a rā ts'omhyá pønná ne rā ja'i'a.

¹²Yø xädi rā Jesús bi guarbhü 'bäi, bi 'yembi:

—¿Ua guí pādi ngue mbōcue yø fariseo 'mø mi 'yøhnä rä hya guí xifi? —bi 'yømbi.

¹³Rä Jesús entho 'mø mi dādi:

—Nu'a mä Papágä bí 'bu māhëts'i, nu'ü yø ja'i hinguí o rá 'ye, da zíjpü ha 'buhyo ja'i. ¹⁴Dami hyegui, o sää guí suhü. Nuya guehya yø xädä xännbabí rä hya mïda yø mmjñxädäui ya. Nu'mø bi nthœui ra ots'i, nup'ü da zo rä xännbate, ja da zop'ü yø xädi.

¹⁵Rä Bedu bi 'yømbra Jesús:

—Dami xicje te ga mbonya yø hya gá hyequi ngue te si rä ja'i.

¹⁶Rä Jesús bi 'yømbi:

—¿Ua xquet'a hinguí tinni mmuhiü hanja ya yø hya dí mmangä? ¹⁷¿Ua hinguí pähmu ngue nu te gämä cosa si rä ja'i, mbo rá mmuhiü rä ja'i ní ma, pe pigui te si rä ja'i? ¹⁸Pe nu rä hya pönnä ne rä ja'i, mbo rá n'yomfeni rä ja'i ní 'yehra hya. Nu'mø xants'o rä hya bi manna ja'i, guehnä rä ts'oqui na.

¹⁹Porque mbo rá n'yomfeni rä ja'i bi mihrä ts'o n'yomfeni, rä nthote, rä n'yots'om'mäi, rä mfé, rä fehni, rä ts'ate. Gä mbo rá n'yomfeni rä ja'i ní 'yehra ts'omhyä. ²⁰Nuna rä hya naya, guehnä rä ts'oqui ötyø ja'i na. Pe nu'mø hinguí xü'ye rä ja'i 'mø bi nsihme, hinga gue'a rä ts'oqui'a.

Nu'a n'na rä xisu ngue hingra judío bi 'yäpra mate rä Jesús ngue da mäts'i.

²¹Mi bomp'ü mi 'buhra Jesús, i map'ü ja n'ha rä häi ja rä hnini Tiro connä hnini Sidón. ²²Nup'ü ja rä hnini bi zønnä Jesús, mi 'büp'ü n'na rä xisu hingra judío, mará mmengu p'ü ja rä häi Canaán. Bi ma rä xisu p'üya, ní mafi, bi 'yømbi:

—Ague grá Hmu, rä mbom'meto'i rä David, dämi huégagui. Nu mä t'ixu dí si, n'youi rä ts'onthi. Pe emmei di uni, dämi 'yøthets'ü —bi 'yømbi.

²³Pe rä Jesús hinguí thätho. Yø xädi p'üya bi 'yømbra Jesús:

—Dami 'yørpabi nts'edi'a te xi'i, porque rä nxunanyatho ngue nuercahu.

²⁴Rä Jesús bi 'yømbra xisu:

—Nugä bá pengagui Oja ngue hondýø judío ga fäts'i. Porque yø judío entho yø de'yo ya xä n'uëni, ngue hinjongui fädi.

²⁵Pe rä xisu bi guarbu 'bährä Jesús ngue bi ndantyøhmü, bi 'yømbi:

—Ague grá Hmu, dämi fäxquits'ü.

²⁶Rä Jesús bi 'yømbra xisu yäui:

—Pe nu'mø ngue 'bet'o go ga fäxa'i, 'ne hingrá judío, ya sutho 'mø da thannba rä hme yø basi, ngue yø fo'yo di t'unni.

²⁷Rä xisu p'üya bi 'yømbi:

—Ahá, grá Hmu, gue'a guí mma. Pe yø fo'yo, gue'ü yø xemhmé täp'ü ja rä mëxä sihmé yø hmu si'ü.

²⁸Rä Jesús bi 'yømbra xisu yäui:

—Ague grá xisu, guí ec'cigui xandønho ngue da zä dí nja'a te guí mma. Janangue dí nja ya.

Nu'a rä t'ixu rä xisu mi n'youi rä ts'onthi p'üya, 'bexque'a bi zä.

Rä Jesús bi 'yøthe xangu yø däärquehi.

²⁹Mi thohrä Jesús, i mpa man'na nguadi rä zabi Galilea. Nup'ü ja rä nyuni bi zoni, bi mi. ³⁰Xandøngu yø ja'i bi zömp'ü 'bui. Bi zispä yø däärquehi xä nnunts'i, yø xädä, yø gone, yø do'ye, yø dogua, xangu mi'da yø däärquehi bi ts'ispabi rä

Jesús ngue bi 'yøthe. ³¹Mi nū yø ja'i te øtra Jesús ngue bi zä bi 'yøthe yø därquèhi, di 'yødyø ja'i. Yø gone bi zä bi nya, bi zä yø do'ye, bi zä yø dogua. Bi nzø yø dä yø xädä. Mi nja'a p'uya, gätho yø ja'i bi 'yøspabi Oja nuna thænne yø judío.

**Ra Jesús bi 'uin'i goho
mahuahí ma'yohu.**

³²Bi zonhyø xädi ra Jesús, bi 'yømbi:

—Dädi huëcä yø ja'i 'bucua, porque ya rá hyu pa 'daua dí 'yohu ya. Dí pa'a njuəni ngue ya hin'yø te da zi yø ja'i. Nugä hñidí nne ga et'i ngue da ma yø ngu 'ne hindí sihme, porque da güennbu ja ra 'yu.

³³Nu'u yø xädi bi 'yømbi:

—Pe ñchapu go ga hanhbahu te da zi ya yø ja'i 'bucua? Porque xandøngu. A nuya dí 'buhmu, ra dapo ua.

³⁴Bi 'yänyø xädi ra Jesús, bi 'yømbi:

—¿Hangu yø thuhme guí hahu 'mø?

Nu'u yø xädi p'uya bi 'yømbi:

—Høndi yoto yø thuhme ja ua, 'ne zi yoho yø huá.

³⁵Bi manda ra Jesús ngue bi mihyø ja'i. ³⁶Bi hyan'u yoto yø thuhme p'uya conyø huá. Bi ja mammadi Oja ngue ya di nsihme yø ja'i. Bi xenyø thuhme p'uya, bi unyø xädi ngue di 'darpa yø ja'i da zi. ³⁷⁻³⁸Nu'u yø ja'i bi nsihme, goho mahuahí ma'yohu. A nū yø xisu 'nghyø basi hinguí cütra güenda'u. Pe gä bi nniya. Mi juate ra ts'ihme yø ja'i, nu'u yø xädi ra Jesús bi peti yoto canasta yø thuhme bi bongui. ³⁹M'mefa p'uya, ra Jesús bi 'yøhyø

ja'i. Bi ma p'uya, bi 'yo ra barco, bi zömp'u ja rä häi ni hu ngue Magdala.

**Yø fariseo bi xihra Jesús ngue nne
da nup'u da 'yøt'a n'na ra milagro.**

16 Ngu i zøhra Jesús, nuya yø fariseo conyø saduceo bi ma bá sämhya ra Jesús. Di 'bepi ngue da 'yøt'a n'na ra milagro nu mahets'i, para ngue di nequí ngue rá m'menhni Oja na ra Jesús. ²Ra Jesús bi 'yømbi:

—Nu'mø ngue ra nde, guí emhmü: “Xta nho ra tiempo ya, porque ja yø zøgui”. ³Nu'mø xüdi p'uya, guí emhmü 'mø: “Nuya hindí ho ra pa ya, porque ra nduhmi ra c'ammahets'i ngue ja ra guí”, guí emhmü. Guí ena ngue guí pahmu xanho te ga mbøn'a te bí ja maya. Pe nuya guí ena ngue hinguí pahmu te ga mbønya te gäma hya guí nnuhu yø pa dí 'buhmu ya. ⁴Yø ja'i 'buhya, yø ts'oc'ei ngue hinguí pa Oja. 'Bet'o nne da nū yø milagro, ja da 'yec'egui. Pe hin temä man'na ma milagro di nja ya, hindä hønt'a te bi thohra Jonás da nøpa hmeyá yø ja'i ya.

Bi zop'u yø ja'i p'uya, bi ma.

**Ra Jesús bi xihyø xädi ngue
di mfädi xanho, nuya yø hya
xännbate yø fariseo 'nghyø
saduceo, hindä dennbabí yø hya.**

⁵Mi zom man'na nguadi ra zabi, nu'u yø xädi ra Jesús xi pümbení ra thuhme xtä hyats'i ngue da zi. ⁶Ra Jesús bi 'yømbio xädi:

—Dami mfähmu ya, mami sih'a ra íxi di unyø fariseo ya, conyø saduceo.

⁷Dí n'yembi n'na ngü n'na'ʉ yø
xädi p'uya:

—Rá nzegui xicjü ya ngue hinxtá
ha rä thuhme ga sihu.

⁸Bi bährä Jesú te dí nxihyø xädi,
bi 'yembi:

—Gue guí əna dí xi'ahü ngue
hinxcuá ha rä thumhe gui sihu. ɿua
hinguí 'yo ni mmüihü na rä hya dí
mmangä 'mø? Masque madí zits'ʉ
guí ec'egahü. ⁹ ɿua hinguí 'yo ni
mmüihü ya yø hya dí mmangä? ɿua
hinguí mbemhmü a te guí nnuhü
p'ʉ nná mähä? Xí'mø rä pa ngue
höndi cüt'a nthuhme i nsihme cüt'a
mahuahí ma'yoħu, ɿua hinguí
mbemhmü njammi canasta yø
thuhme bi bongui? ¹⁰ Xí'mø rä pa
ngue höndi yoto yø thuhme i nsihme
goho mahuahí ma'yoħu, ɿua hinguí
mbemhmü njammi canasta yø
thuhme bi bongui? ¹¹ ɿ Hanja ngue
hinguí 'yo ni mmüihü ngue hingra
thuhme dí mmä ngue dí xi'i ngue
guí mfähmu ngue rä íxi di unyø
fariseo 'nəhyø saduceo?

¹² Ya bi dínyø mmüi'ʉ yø xädi te
mmannä Jesú, ngue hingra íxi
pe rä thuhme a xifi ngue dí mfädi.
Sinoque nu'a ra hya xifi, ngue hindí
xä'ʉ yø hya xännbate yø fariseo
'nəhyø saduceo.

**Bi männä Bedu ngue rä
Jesús, gue'a rä Cristo bá əx
Oja ngue dí ndast'abi'a.**

¹³Nüp'ʉ ja rä xequi ja ra hnini
Cesarea ngue Filipos, mi zömp'ʉ
rä Jesú. Bi 'yänyø xädi p'uya, bi
'yembi:

—Nugä drá N'yoħu dá e mahets'i,
et'e o ənyø ja'i ngue guecä? —bi
'yembi.

¹⁴Nü'ʉ yø xädi p'uya bi 'yembi:
—'Bʉ i'da yø ja'i embi ngue gue'e
grá Xuua gmi ḥtra nxixya. Mi'da
yø ja'i p'uya, embi ngue gue'e grá
Elías. Mi'da p'uya, embi ngue grá
Jeremías. Mi'da p'uya, embi ngue
'bui toni póngahya Oja.

¹⁵Rä Jesú mahombi 'yembyø
xädi:

—Xi'ahü p'uya, et'e ogä p'ʉ gni
bemhmü ngue guecä?

¹⁶Mi dährä Bedu, bi 'yembi:

—Nu'i, gue'e grá Cristo, rá
Ts'unt'ʉ'i Oja nuna majuaní ngue
'bui.

¹⁷Rä Jesú bi 'yembi:

—Ra mmənθi gá ntheui grá Simu,
rá ts'unt'ʉ'i Jonás. Porque hñonní
ja'i bi ben'na'i ra hya guí mma,
sinoque guese na mä Papá bí 'bʉ
mahets'i bi ja'i gá männä ra hya
na. ¹⁸Nugä dí xi'i ya, gue'e gni hu
ngue grá Bedu, i nne da mä ngue
tengütho n'ha rä do ngue dup'ʉ
fots'i, hñjongui aní. Gue'e grá mudi
'yec'ei ya ngue gätho mi'da yø ja'i
da 'yec'egui m'mefa. Nu to gä da
'yec'egui da dapra ndate i ja. ¹⁹Dí
nja ni cargo p'ʉ ha dí mända Oja ya.
Gue'e rá representante'i Oja bí 'bʉ
mahets'i. Nu'a ra hya guí unna nt'edi
da 'yotyø ja'i, gue'a dí nja'a. Nu'a ra
hya hinguí unna nt'edi da 'yotyø ja'i
ua ja ra ximhäi, hinguí sá da 'yotyø
ja'i.

²⁰Mi juadi bi männä rä hya na, bi
xihyø xädi p'uya ngue hñonní ja'i
da xifi ngue guehnä rä Cristo na.

**Rä Jesú bi mä ngue da tho,
'nə bi mä ngue di bennate.**

²¹Rä Jesú bi xihyø xädi ngue ja
ts'editho dí ma Jerusalén, ja dani

ma mā'uni p'u. Di ḫnyø mmäcja 'nghyø xännbate ngue rā ley, 'nghyø n'yohu 'bet'o p'u ja rā njia. Da hyo, pe rā hyu pa p'uya di bënnate. ²²Rā Bedu p'uya, bi zicā n'nanni rā Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, 'yo dā ne Oja ngue dā ngū'a gui thogui.

²³Mi 'bätra Jesús, bi 'yembra Bedu: —Dami uegue, rā mcfi'i rā zithu. Porque nū'i guí orçathogui. Hinga gue'a rā ts'anni Oja so nī mmui dī nja. Sinoque gue'a te yø hyasé yø ja'i so nī mmui dī nja.

Rā Jesús bi xihyø xädi ngue hinjam'mø dā gohyø mmui'a ga 'yec'eí.

²⁴Bi 'yembyø xädi rā Jesús:

—Nu to nne dā denngui, hingui sā ngue dā zänse te dā n'yo. Hinha di gohrá mmui, mädague'a dā thop'u ja rā pont'i. ²⁵Nu rā ja'i dā uegue ngue su dā tho, guehnä rā ja'i dī m'mehrä te na. Pe nu rā ja'i hingui cohrá mmui'a ga 'yec'eigui, mäda tho conná ngueque, guehnä rā ja'i dī nyanná te na. ²⁶Porque hinte da dahra ja'i, mädague'a dā 'yot'e ngue rā mmeti gä rā ximhäi 'nē dī m'mehrä te. Nī xinda hängu rā menyu dā gutra ja'i, hindä zä dā yanná te. ²⁷A nu'mø bá ehe mahon'a rā N'yohu bí 'ye mahets'i, dī haträ ts'edi Oja, dā n'youi yø anxe. Di unyø nzabi n'na ngu n'na yø ja'i, da gut'i te xa 'yot'e, xanho ogue xants'o. ²⁸Majuani dí xi'ahu ngue nuya 'da 'bucua ya, hindä du, asta gue'mø dā nu ngue dā hya rā ts'edi rā N'yohu bí 'ye mahets'i dī manda ua.

Bí mpä'a te gui nequi rā Jesús.

17 Mi tho'a n'nato mā pa, nūna rā Jesús bi zixra

Bedu 'nghya mi yonc'eí dī n'yohu, rā Jacobo 'nghrā Xuua. Bí mep'u bí ja n'na rā nyuní xanhets'i ngue dī m'muse. ²Ja bá nup'u yø xädi p'uya ngue bí mpä'a gui nequi rā Jesús. Nu rā hmi, di yoxni tengu rā hyadi. Rā he p'uya, rā mbøse asta di yoxni. ³Bí nu yø xädi p'uya ngue 'bäp'u rā Moisés conná Elías ngue yäui rā Jesús. ⁴Rā Bedu bi 'yembra Jesús:

—Ague grá Hmu, ya xanho ngue dí 'buhmu ua. Xiya, éua guí nne ga hocähe hyu yø t'unnigu, n'na'i, n'na rā Moisés, n'na rā Elías? —bi 'yembi.

⁵Tobe yadra Bedu 'mø mi go'mra gui p'u ha 'bui. Xøgue di yoxni rā gui. Bi 'yø p'uya ngue nup'u ja rā gui ja bá nyap'u Oja, bi 'yena:

—Nuna 'bucua ya, guehnä ma Ts'unt'u dädi madí. Co nuna ya i ja gampähä. Nuya yø hya dā manna ya, dami 'yet'ammuihü —bi 'yembi.

⁶Mi 'yohyø xädi nā rā hya bá man'Oja maya, bí m'memfo häi p'uya, pe mäthoguitho bí nsu.

⁷Nup'u ha 'boni, bi guatra Jesús. Bi dots'i n'na ngu n'na, bi 'yembi:

—Dami nangüi, 'yo guí nsuui —bi 'yembi.

⁸Mi hyetyø xädi p'uya, ya hinjon gui 'bäp'u yoho yø n'yohu xi nu. Ya 'bäse p'u rā Jesús.

⁹Ya bá 'yo ngue ní gap'u ja rā nguani p'uya. Ra Jesús bi 'yembyø xädi:

—'Yo to gui xifi te gá nüui ya, asta gue'mø bi hnú rā N'yohu bí 'ye mahets'i ngue di bënnate.

Rā Jesús bí mā ngue rā Elías ya bá ehe, bi xihyø ja'i ngue dī nsä porque ya bá ep'u rā Cristo.

¹⁰Nuya yø xädi rā Jesús bi 'yänna n'na rā hya, bi 'yembi:

—¿Hanja nā rā hyā mmānyø
xānnbāte ngue rā ley, ngue rā Elías
embí ngue jatho dā 'bet'o hante
ngue dā əhra Cristo?

¹¹Mi dāhra Jesús bi 'yembi:

—Majuani ngue rā Elías mi jatho
ngue rā mūditho dā əhe dā xihyø
ja'i ngue dī nsä. ¹²Pe dāmi pahmu
ya ngue nūna t'embí rā Elías, ya bá
əhe. Pe himbí n'yo yø mmui yø ja'i
te'o nā. Janangue nū hangu rā n'ü
bí ne dā japi, gä bī nja. Xquet'a dī
njarbutho rā N'yohu bí 'ye mahets'i
ya, di unyø ja'i.

¹³Nū'ü yø xādi p'uya bī n'yo yø
mmui'ü rā hya mmānnā Jesús ngue
nūna rā Xuua bi 'yøtra nxixya,
guehnā bi t'embí ngue rā Elías.

Rā Jesús bi 'yøthe n'nā nc'eí
mi n'youi rā ts'onthi.

¹⁴Mi zöp'ü 'buhyo ja'i rā Jesús, bi
guat'a n'nā rā n'yohu bī ndantyøhmü
p'ü 'bāi, bi 'yembi:

¹⁵—Ague grá hmü, nū mā ts'unt'ü
dī si n'youi rā n'ü ngue rā ataque,
janjuani ngue di unj. Nu'mø bi gu,
hōt'a sibi, ja'mø hōrbu ja rā dehe.
Dāmi huēgagui mā ts'unt'ü, gui
'yøthe ts'ü. ¹⁶Ya xtā xihni xādi ngue
xtā 'yøthe ts'ü, pe hinxa nzä xa
'yøthe.

¹⁷Rā Jesús bi 'yembi gätho yø ja'i
'büp'ü:

—¿Astā njam'mø dā zonnnā pa gui
'yec'eigahü? ¿Ua guí ena ngue hāngu
ra pa ga set'ahü? Bā si ua rā ts'unt'ü,
ga øthegä —bi 'yembi.

¹⁸Nūna rā Jesús bi xihra ts'onthi
n'youi rā ts'unt'ü ngue bi hyep'ü.
Ra ts'unt'ü p'uya 'bexpi zä ra n'ü mi
hembí. ¹⁹M'mefa p'uya, bi 'yänse
n'nanni yø xādi rā Jesús, bi 'yembi:

—¿Hanja ngue hinxa nzä xtā
øthegähe rā ts'unt'ü mi n'youi rā
ts'onthi?

²⁰Rā Jesús bi 'yembyø xādi:

—Hinxā nzäthä, porque hin gädi
segura nī mmuihü ngue dā zä
rā därqueshi. Majuani dí xi'ahü,
nū'mø ngue di ja zits'ü ni nt'ec'eihü,
mädague'a tengutho ga nnoho n'na
zi hmudä rā mostasa, ya da zä
gui 'yemphü rā nyuni ja nü: "Dāmi
'uecua guí ja grá nyuni, i ma man'na
nguadi", gui 'yemphü, rā nyuni
p'uya dā 'uegue. Hinte gui hyemphü
'mø di ja'ahü zits'ü rā nt'ec'eí. ²¹A
nūna tengü rā ts'onthi mi n'youi rā
ts'unt'ü, para ngue dā zä dā hyep'ü
rā ja'i n'youi, mahyonítho ngue dā
mat'Oja rā ja'i 'ne dā 'yetrá mmui.

Mahombí manna Jesús ngue dā
tho, pe bī mā ngue di bennate.

²²Mente 'youi p'ü ja rā häi Galilea
yø xādi rā Jesús, bi 'yembi:

—Nū rā N'yohu bí 'ye mahets'i, dī
ndäpyø ja'i ngue dā hyo. ²³Nū'mø bi
hyo p'uya, di bennate'a rā hyu pa.

Nūna rā hya bi xihyø xādi, emmei
bi du yø mmui.

Rā Jesús bi gutra mènyu
njui p'ü ja rā nija.

²⁴Ní n'youi yø xādi rā Jesús, bi
zömp'ü ja rā hnini Capernaum. Nū'ü
yø n'yohu juhrahü mènyu p'ü ja rā nija
p'uya, bi 'yembrä Bedu:

—Xi nj xännbātehu n'yø, tua hindā
gutra mènyu njui p'ü ja rā nija? —bi
'yembi.

²⁵Rā Bedu p'uya bi 'yembrä n'yohu
juhrahü mènyu:

—Ahá, dā gutra mènyu rā
xännbāte.

M'mefa p'uya bi ma ra Bedu p'u bí ja ra ngu 'buhra Jesús. Hante ngue di nya ra Bedu, ra Jesús bi 'yembi:

—Ague Simu, éte guí mmanya?
Xi yø døst'abi 'bucua ja ra ximhái,
éndana gue'a jumbabí ra menyu i
jui, gue'u yø basi jumbi, ua gue
gue'u yø ja'i n'nan'yo jumbi? —bi
'yembi.

²⁶ Mi dahra Bedu p'uya, bi 'yembi:
—Gue'u yø ja'i n'nan'yo njumba ra
menyu —bi 'yembi.

Mahombi 'yenna Jesús:

—Janangue nu'u yø basi Oja hingui
ja ngue da gutra menyu'. ²⁷A nuyá,
para ngue hindá zucju yø ja'i, ni
map'u ja ra zabi ya. Dami hyaxra
xone t'egui, guá the n'na ra huá. Nu'a
rá mudi ra huá guá húqui, nup'u ja
rá ne ra huá, gui tinnbabí ra menyu
di op'u. Di zu'a p'uya ngue gui jutra
menyu t'äcä p'u ja ra nija, co 'në'a ra
menyu t'ä'i gui jut'i.

Ra Jesús bí xännbä yø xädi
ndana ma dätho da hnú mansu.

18 Nu'a ra ora'a, bi guatyø xädi
ra Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, éndana hant'a ni
mmui ngue ma dätho da hnú mansu
p'u ha di manda Oja bí 'bu mahets'i?

²Ra Jesús bi zohna n'na ra ts'unt'u
mi 'báp'u, bi 'bämbü mäde ha 'bui.

³Bi y'embyø xädi p'uya:

—Majuani dí xi'ahü, nu'mø hingui
pähni n'yomfeníhü, gui cohmu
tengutho ra ts'unt'u 'bucua ya, hindá
cu'ahü p'u di manda Oja bí 'bu
mahets'i. ⁴A nuyá, nunqá ma dätho
da hnú mansu p'u di manda Oja ya,
guehna ra ja'i da 'yø'te ngue hinte
di muui, di mmütho tengutho ra
ts'unt'u 'bucua ngue hindá 'yani.

⁵Nu ra ja'i di ja mmansu n'na ra basi
tengü na 'bucua ya, nguna da 'yø'te
porque pahra ja'i ngue nu te ot'e,
gue'a dí nnu manho ngue da 'yø'ta,
tengutho 'mø ngue go di jammansu
gra ja'i.

Ra Jesús di japä nts'edi yø xädi
ngue da zu da 'yøtra ts'oqui.

⁶Nu'u yø basi ec'egui ndap'u bi zä,
tengutho na ra basi 'bucua ya, nu ra
ja'i da japi ngue da hyegagui p'u yø
basi ec'egui, ra ndate castigo tø'mra
ja'i da thogui. Hante ngue da 'yøtra
ts'oqui ra ja'i, man'na xanho ngue da
t'ennbu ja ra jathe ra ja'i, di ntharpa
rá 'yuga n'na ra njuni ngue da gu'mi.
⁷Xan'utho te ja ua ja ra ximhái,
porque hindá 'bedi tema cosa ga
'yøtra ts'oqui yø ja'i. Porque ngutho
siempre ötra ts'oqui ra ja'i, pe hague
ngu ra castigo da tho ra ja'i nu'a di
japi ngue ötra ts'oqui rá mmic'gui.

⁸Janangue nu'mø guí ena ngue rá
ts'oqui ni 'ye ogue rá ts'oqui ni gua
p'u gá 'yøtra ts'oqui, dami hyequi, 'yei
yap'utho. Man'na xanho ngue gará
do'ye ogue gará dogua 'mø gá curbu
ha guí m'muhmi Oja, hindá gue'a ngue
di ja yoho ni 'ye ogue di ja gä yoho ni
gua 'ne ngutho guí mmap'u ja ra sibi
para zantho. ⁹Nu'mø guí ena ngue rá
ts'oqui ni dä p'u gá 'yøtra ts'oqui, dami
hyahni dä, gui 'yei yap'utho. Man'na
xanho ngue da n'natho ni dä 'mø gá
curbu ha guí m'muhmi Oja, hindá gue'a
ngue di ja gä yoho ni dä 'ne ngutho guí
mmap'u ja ra nídu di danzø.

Bi hyecra hya ra Jesús ngue
n'na ra de'yo bi 'uegue.

¹⁰'Yo guí emhmü ngue hinte di
muui yø basi. Nugä dí xi'ahü ngue

nup'ü mahets'i bí 'buhma Papá, nü'ü yø anxe zamp'ü ha 'bui, gue'ü fäxyø basi'ü. ¹¹Nu ra N'yohu bí 'ye mahets'i, bi 'yehé ngue da yanyø ja'i xa m'medi.

¹²A nuyá, xi'mø ngue di 'bui to di si n'na ciento yø de'yo, 'ne da'ue'ü n'na nde'yo, uangui dä zop'ü goho 'däte ma'de'mä guto nde'yo p'ü ja ra dapo di 'yo. Da ma da honná nde'yo xá 'uegue. ¹³Nu'mø bá tñimp'üya, man'natho di johya ngue bá tñin'ü n'na nde'yo xí 'uegue, hñinda gue'ü goho 'däte ma'de'mä guto nde'yo hñinguí 'uegue. ¹⁴Njarbutho ni Papáhu bí 'bu mahets'i ya, hñinguí nnepe ngue di mm'me'ü n'na mbasi ya yø basi 'bucua.

Jatho ngue di punnbabi rá mmic'ëiui ra ja'i.

¹⁵Nu'mø hñinguí ho te ot'a ni cu, dami zofo, jeca n'naní ngue guí nyasewi. Damí xifi ngue hñinguí ho te ot'e. Nu'mø bi ne bi 'yø'ü ra hya guí xifi, ya xanho. Ya gá nhojpauí ni cu. ¹⁶Pe nu'mø himbi ne bi 'yøde te guí xifi, damí hyon'i yonc'ëi ogue hyu nc'ëi guí sits'i, da 'yøde hapü guí nyauí ni cu, ngue guí nne guí nhojpauí. ¹⁷A nu'mø hñinda ne da 'yøde te da xi'ü guí sits'i, damí dä ra güenda p'ü ja ra nija 'mø. A nu'mø hñinda ne da 'yø'ü te ra hya da sip'ü ja ra nija p'üya, guí 'yø'ni güenda ngue nuna ni cu tengutho 'mø hingra 'yec'ëi ogue tengutho 'mø drá nguthäi.

¹⁸Dí xi'ahü ngue go gyø representantehu nguehná Oja bí 'bu mahets'i. Nuna ra hya guí unhnü ra nt'ëdi da 'yøtyø ja'i, gue'ü di nja'a. Nu'a ra hya hñinguí unhnü ra nt'ëdi

da 'yøtyø ja'i ua ja ra ximhäi, hñinda sá da 'yøtyø ja'i.

¹⁹I ja man'na ra hya ga xi'ahü ya. Nuua ja ra ximhäi, nu'mø bi the yø hya yo nc'ëi ngue 'daligu dä 'yäp'a Oja, Oja di un'a te dä t'äpi. ²⁰Porque nup'ü ha di mperti yø ja'i ec'ëigui, madague'ü hñondi yonc'ëi ogue hyu nc'ëi di mperti, pe nup'ü ha 'bui, ja dí 'bucä p'ü.

²¹Ra Bedu p'üya bi 'yembra Jesús: —Ague grá hmu, xi ma cu ya ga 'bu'a ngue hñinguí ho te ørque, ¿nja mmindi ga punnbi? ¿Gue asta nyoto nnidi?

²²Mi dñhra Jesús, bi 'yembi: —Nugä hñinte dí xi'i ngue hñondi nyoto nnidi ja ngue guí punnbi. Sinoque dí xi'i nja mmindi guí punnbi, yoto yø hyate ma'det'a nnidi ja ngue guí punnbi.

Ra Jesús bi hyecra hya ngue n'na ra hmiquí hin'yü rá mpunnbi.

²³Janangué jatho gui punnbabi ni mmic'ëihü, porque nuná Oja bí 'bu mahets'i, mahyejpi n'na ra dast'abi ngue ørpa ra güenda yø hmiquí hangu tupi. ²⁴Mi dñ'mi bi 'yørpä ra güenda yø hmiquí, bá ts'innbabí n'na nc'ëi ngue yø miyonetho rá menyu mi tupi. ²⁵Pe nuná ra hmiquí bá ts'i, hin'yü ra menyu di gutrá güenda. Ra dast'abi p'üya bi manda ngue dä bá ra hmiquí, 'ne dä báprá xisu, 'ne dä bápyø basi, 'ne dä bápi hangu pets'i ngue di gutrá güenda. ²⁶Pe ra hmiquí p'üya bi ndantyóhmu p'ü 'bährá hmu. Bi 'yäprä mate, bi 'yembi: "Ague grá hmu, damí tøgbagui ts'ü mente ga tingä ni menyu ga jut'a'i", bi 'yembi. ²⁷Nu'a ra hmu p'üya bi huëcrá hmiquí, bi

punnbabí rá güenda mi tupi. Bi thogue.

²⁸Pe nuna rä hmiqui bi ma mapunnbí rá güenda, høntho bi ma mæthøgue, bi ntheui mæn'na nc'gi ngue mi tupi zits'ü rá mænyu. Bi bennbuya bi dorpa rá 'yuga. Bi 'yembi: "Gui jurcagui mæ mænyu guí tuqui, uague hin'na", bi 'yembi. ²⁹Nu'a ra n'yohu mi ndupate zits'ü ra mænyu p'uya, bi ndantyøhmü p'ü 'bä'ä tupi, bi 'yaprä mate, bi 'yembi: "Dämi tøgbagui ts'ü mænte ga tingä ni mænyu, ga jut'a'i", bi 'yembi. ³⁰Pe nu'a ra n'yohu mi thuprá mænyu p'uya, himbi ne xtä ndø'mä tupi. Sinoque bi bent'i, bi zixa fädi asta gue'mø di japi da guträ mænyu tupi.

³¹Mi nu m'i'da yø hmiqui'a te bi 'yørbuya, bi där'man'ü yø mmui'a te bi japrä mmic'eiui. Bi ma'ü p'uya bá xiprá hmu te bi 'yø't'e. ³²Nuna ra hmu p'uya, bi manda bá ts'ofo mahøn'a, bi 'yembi: "Grá ts'oc'ei n'yø. Conque nu hangu mæ mænyu gmi tuqui, gä dá pun'na'i ngue gá 'yäcrä mate. ³³Uangui xtä nzä xqui punnbabí ni amigo mi tu'i tengutho dá pun'na'i", bi 'yembi. ³⁴Nu'a ra hmu, janjuani ngue mbøcue. Bi manda p'uya ngue bi ts'ixa fädi rá hmiqui asta gue'mø da guträ mænyu tupi. ³⁵Di ja'ahu p'ü ma Papágä bí 'bu mahets'i ya, hindí pun'nahu, ngue'mø hinñi mmui gdi punnbabí te øt'a ni cuhu.

Bi xännbä yø ja'i ra Jesús ngue hin'yü rä nt'ëdi dí nxummi yø xisu.

19 Ra Jesús mi juadi bi mænya yø hya ya, nup'ü Galilea mi 'yo, bi ma mæn'na nguadi rä dæthe Jordán, i mpa p'ü ja rä häi Judea.

²Pe xandøngu yø ja'i bi dënni. Nup'ü bi zöni, bi 'yøthe yø ja'i mädi hyënni.

³Bi guat'i'da yø fariseo p'ü 'buhra Jesús, porque honnbi ha di züdi ngue hïndä gue'a ra hya da mä. Bi 'yembi:

—¿Ua ja rä nt'ëdi ngue di nxummi rá xisu n'na rä n'yohu hønt'a bi zä mæ hya di upi, uague hin'na?

⁴Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—¿Ua hin gädi xähmu'a te rä hya nt'ot'i p'ü ja rä Maca Libro, ngue nu'mø mambä nhohra ximhäi, Oja bi hocra n'yohu 'ne bi hocra xisu?

⁵Oja bi 'yena: "Janangue rä n'yohu sop'ü rá papá, sop'ü rá mamá ngue 'buhmí rá xisu. Nuya yo nc'ei ya, di nne n'na ngü n'na, janangue ya hingui yo nc'ei, sinoque entho n'na nc'itho". ⁶Janangue nuyá, nuya yo nc'ei bi pen'na Oja, hin'yü rä nt'ëdi ngue to di xunnbabi.

⁷Yø fariseo p'uya bi 'yembi:

—¿Pe hanja na rä Moisés ngue bi 'yembi i sá da 'yøtra sœcuä rä n'yohu ngue di nxummi rá xisu 'mø?

⁸Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Nuna rä Moisés bi unna nt'ëdi ngue da nangrä sœcuä ngue rä nxuni, pe ngue mændø nnaxitho yø n'yomfeni yø ja'i, janangue bi njap'ü. Pe nup'ü rá mudi, hinga ngü'a ra hya bá sännbä Oja da 'yøtyø ja'i. ⁹Pe nüga dí xi'ahu, ngue yø n'yohu di nxummi yø xisu 'ne hingrä n'yots'om'mäi di upi, nu'mø hømbi nthätra n'yohu, da me mæn'na rä xisu, ya rä ts'ouqui øtra n'yohu. A nu'mø bi nthätra xisu bi t'ei, ya rä ts'ouqui øt'ui rä n'yohu bi me.

¹⁰Nu'ü yø xädi p'uya bi 'yembi:

—Mæn'na xanho ngue hindí nthätra ja'i 'mø —bi 'yembi.

¹¹Pe rā Jesú斯 māhōmbi 'yēna:
—Nuna rā hyā dí mma, hīngui nne
da mā ngue dā gātho yō ja'i di ja
ngue dí nthāti. Sinoque nuya yō ja'i,
Oja nnepe ngue dí nthāti, guehya dí
mmangā ya. ¹²I 'būhyō n'yohu ngue
hīngui sā dí nthāti. Porque 'būhyō
n'yohu ya i mi'a ngue hīndā zā dí
m'māhrá xisu. Ximmi 'būhyō n'yohu
ngue m'moqui. Ximmi 'būhyō
n'yohu hīndi nthāti para ngue dā
zāp'ū da 'yōrpe xānho rā 'befi Oja bí
'bū māhets'i. Pe nū to ənā ngue dā
zā dí nthāti, ya dā 'yōt'e tengutho ra
hyā dí mma.

Bi xi Oja rā Jesú斯 ngue di jāpyō bāsi.

¹³Bi zixyō bāsi yō ja'i p'ū 'būhra
Jesú斯, i nnepoy ja'i ngue dā dospa
yō ya yō bāsi 'nē dā xi Oja ngue di
jāpyō bāsi. Pe nuya yō xādi rā Jesú斯
bi hejpa yō ja'i bā zi yō bāsi. ¹⁴Rā
Jesú斯, bi 'yēmbyō xādi:

—Dāmī hyehmu yō bāsi dā thocua
dí 'bui. Porque tengutho yō ja'i ya
o rā 'ye Oja, xquet'a njarbu ya yō
bāsi ya.

¹⁵Rā Jesú斯 bi jāpyō 'ye p'ū ja yō ya
yō bāsi. M'mēfa p'uya, bī map'ū ja rā
xequi mī 'bui.

Rā mmēmmeti hīmbi ne
dā 'yōt'e te bi xihra Jesú斯.

¹⁶N'na rā n'yohu bi guarbu 'bāhrā
Jesú斯, bi 'yēmbi:

—Ague grā hoga xānnbate, əndana
ra nho exā ja ts'edi ga ət'e n'nāmhma
ngue Oja dī 'dacrā 'da'yo te para
zanthro? —bi 'yēmbi.

¹⁷Mi dāhra Jesú斯, bi 'yēmbi:

—Ua guí padí te guí mmanya,
ngue guí əngui xānhogā? Porque
hōnse Oja xānho. Nu'mō guí nne ya

ngue dī 'da'i rā 'da'yo te Oja, dāmī
'yōt'ū yō hyā dī mānda Oja 'mō.

¹⁸Rā n'yohu p'uya bi 'yēna:

—Xi'u yō hyā dī mānda Oja p'uya,
əndana gue'a ya yō hyā guí mma?

Mi dāhra Jesú斯, bi 'yēmbi:

—Yo grā hyote. 'Yo grā
'yots'om'mäi. 'Yo grā bē. 'Yo to guí
sānnba rā fehni. ¹⁹Dāmī su ni papā,
dāmī su ni mamá. Dāmī māhni
mmic'eiui tengutho gni ne ngue dī
ma mā mādi'i.

²⁰Mi dāhra n'yohu p'uya, bi 'yēna:

—Nuya yō hyā guí xicya, ya gā xtā
ət'e astā gue'mō marā ngüegui. Xiya,
əndana guehnā rā hyā dī 'bedi ngue
hīndi ətya? —bi 'yēmbi.

²¹Pe rā Jesú斯 bi 'yēmbrā n'yohu
yāui:

—Nu'mō guí nne ngue gātho gui
'yōt'a te nī 'yup'ū gui 'yōt'e, nī ma ya,
dāmī pā te gā guí pets'i. Dāmī unna
mēnyu yō hyoya. Nu'mō gā 'yōt'e te
dī xi'i ya, ya bí ja nī mmētti māhets'i
p'uya. Bā ep'ū ya, gā mmēp'ū nnā
magā —bi 'yēmbi.

²²Pe mi 'yōhrā n'yohu nā rā hyā bi
sifi, māmbi dūdrā mmāi. Bi matho,
porque marā ndōmmēmmētti.

Bī mānnā Jesú斯 ngue Oja, hīnte hēmbi.

²³Rā Jesú斯 bi 'yēmbyō xādi:

—Nu yō mmēmmētti, guehya
dī mma ngue xānhennitho ha dī
n'unī dā zo rā 'ye Oja bí 'bū māhets'i
ya. ²⁴Ya fādī ngue rā cameyo,
hinjam'mō dā zā dā thop'ū ja rā xagu
n'na rā 'yofani. Pe dī xi'ahū ngue
mān'na xāndōn hēnnitho ngue n'na rā
mmēmmētti dī n'unī dā zo rā 'ye Oja.

²⁵Nuna rā hyā bi mānna Jesú斯
mī 'yōhyō xādi, mān'natho bī nsu yō
n'yomfēnī p'uya. Dī n'yēmbi:

—Rá nzegui ya hijonni ja'i da zä di nyanná te ya'mø —di n'yembi.

²⁶ Bi hyetyø xädi ra Jesús, bi 'yembi:

—Nu'a ngue yø ja'i tho, hindä zä da zänse ha di nyanyø te. Pe Oja hinte hembí, nu te nne da 'yot'e, da zä ha di japi.

Bi manna Jesús ngue di tocabi rä nho'ü yø ja'i n'youi p'ü ni ma.

²⁷ Nuna rä Bedu bi 'yembrä Jesús:
—Nugähe, ya xtá sohme p'ü te gä dí peshe ngue dí ten'nahe. ¿Te 'be'a ja ngue di tocagähe 'mø?

²⁸ Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Majuani dí xi'ahu ngue nu'mø rä pa dani gom'na'yo gätho yø cosa i ja, gue'a rä pa'a ngue rä N'yohu dí 'yø mahëts'i da mip'ü ja rá nthüts'i, di manda te di nja. A nu'ah p'uya ngue guí tenngahu, nup'ü ha di ho'i 'de'mä yoho yø nthüts'i, ja guí mmihmu p'ü ngue guí nts'ut'abihu p'ü ha di 'bu'ü 'de'mayo 'bui yø mbom'meto rä Israel. ²⁹ Nu to gä xpá nzohyø ngu, xpá nzohyø cu, xpá nzohyø papá, xpá nzohyø mamá, xpá nzohyø xisu, xpá nzohyø basi, xpá nzohyø häi ngue tenngui, pe yø ciento nniditho gá ngu'a te da dini ngue'a te gä xpá nzogui. Rä pa di 'yep'ü p'uya, di t'unna te para zanthon. ³⁰ Xangu yø ja'i hnú mansu ua, pe nu'a rä pa'a, ts'utho da hnú mansu p'ü. Xangu yø ja'i hinguí hnú mansu ua, pe nu'a rä pa'a, ja dani hnú mansu p'ü.

Rä Jesús bi hyejpa rä hya yø nzäbi tähø mefi.

20 Nuna Oja bí 'bu mahëts'i da gutra nzäbi. Tengutho

n'na rä n'yohu bi ma mxudittho ngue dä honyø mefi dä tucyø uva.

² Bi gohmi rä cohi yø mefi ngue nu'a n'na pa rä 'befi, da gut'i co n'na rä mënyu ni hu ngue rä denario.

Bi menhyø mefi p'ü bí ja rá huahi p'uya. ³ Mi zu'i guto xudi p'uya, mahömbi ma täi ra mmehui. Bi dimp'ü ja rä täi mi'da yø ja'i ngue

hinte pefi. ⁴ Bi 'yembuya: "Ni me rä 'befi ma huahigä n'yø. Ga jut'ai'a te ni 'yup'ü guí tähmi", bi 'yembi. Nu'ü bi si rä 'befi p'uya, bi ma rä 'befi.

⁵ Mi hyuxyadi p'uya, mahömbi ma täi rä mmehui. Bi ntheui p'ü mi'da yø ja'i ngue hinte pefi. Mahömbi 'yetra 'befi rá huahi. Mi zu'i hyu nde, mahömbi ma täi rä mmehui.

Bi ntheui mi'da yø ja'i ngue hinte pefi. Mahömbi 'yetra 'befi rá huahi. ⁶ Mi zu'i cut'a nde, mahömbi ma täi rä mmehui. Hombi ntheui mi'da yø ja'i ngue hinte pefi. Bi 'yembuya:

"¿Hanja ngue xcá ndethohu ua n'yø, hinxcá mpehmü?" bi 'yembi. ⁷ Bi 'yen'ü zo p'uya: "Xtá ndedähe ua

ngue hinjon xa xicje rä 'befi", bi 'yembi. Rä mmehui p'uya bi 'yembi:

"Ni me rä 'befi ma huahigä 'mø. Ga jut'ai'a te ni 'yup'ü guí tähmi", bi 'yembi.

⁸ Mi dähra nde p'uya, nuna rä mmehui bi xihrá hmiqui nuna di mandabi yø mefi, bi 'yembi: "Dami zonhyø mefi ya, gui jutyø nzäbi. Rä mädi gui unyø nzäbi'ü yø mefi rá nzeguitho xa nzömp'ü ja rä 'befi. A nu'ü xa mpefi gä rä pa, rá nzeguitho

gui unyø nzäbi'ü", bi 'yembi. ⁹ Mi njutyø nzäbi ya yø hmiqui xi yutra 'befi cut'a nde. Bi juarpa yø pa, bi unni 'da'a n'na rä mënyu ngue

rä denario. ¹⁰ Mi tocabi bi t'unyø

nzäbi ya yø hmiqui xinde rå 'befi p'uya. Bi 'yènà ngue mañ'na xangu yø nzäbi xti t'unni porque xi mpefi gä rå pa. Pe mi t'unyø nzäbi, hónda n'na rå mènyu ngue rå denario bi t'unni. ¹¹Mi hyanyø nzäbi p'uya, bi zahra mmehui. ¹²Bi 'yèmbi: "Nuya yø n'yohu 'bucua, rå nzeguitho bi zómp'u ja rå 'befi ya. Conque n'na oratho bi mpefi, chanja ngue 'da'igu gá jurcahe? Nugähe p'uya xtá ságähe rå n'u gä rå pa ngue xampa rå hyädi", bi 'yèmbi. ¹³Nu'a ra mmehui p'uya bi 'yèmbrá hmiqui nyäui: "Ague n'yø, nugä hingra nts'oc' dí ót'ah. Uanguí xtá nyahu ngue nu'a n'na pa rå 'befi, ga jut'auí co n'na rå mènyu ngue rå denario.

¹⁴Damí hyanní nzäbi'a n'na zi pa xca mpefi, ni ma p'uya. Nunq mä mafi rå nzeguitho xä nyutra 'befi, dí nne ga jut'i tengutho dá jut'a'i. ¹⁵¿Ua gadí mandagui? ¿Ua hin'yø rå nt'ëdi ngue ga sänse te dí nne ga ørpabi mä mènyu? ¿Ua gue gadí seyabi ni mmic'ëui ngue'a rå ntho dí nne ga ørpe?" bi 'yènna mmehui.

¹⁶Janangue nuyá, nuya yø mafi rå nzegui xä nyutra 'befi ya, guehya rå mudi di t'unyø nzäbi ya. A nuya yø mafi rå mudi xä nyutra 'befi, guehya rå nzeguitho di t'unyø nzäbi ya. Måndøngu dyø ja'i bi ts'ofo, pe ziyothro yø ja'i bi thanhni.

Mahombi manna Jesús ngue dä tho, pe di bennate.

¹⁷Rå Jesús ni hya rå 'yu ngue ni ma Jerusalén, pe bi zicä n'nanni'ü 'de'ma yoho yø xädi, bi 'yèmbi:

¹⁸—A nuyá, ya nná mähä Jerusalén. Nunq rå hnini na, nu rå N'yohu bí 'ye mahets'i di ndäpyø

hmü yø mmäcja conyø xännbate ngue rå ley. Nuya p'uya, guehya da zännbi ngue da du. ¹⁹Di däpyø ja'i hingyø judío. Da denni, di unj, 'ne di cuatrá pont'i ngue da hyo. Pe rå hyu pa di bennate.

Rå Jesús bi sifi ngue rå Jacobo 'nehra Xuua dí nja yø cargo xtá nhets'i.

²⁰Nunq rå Jacobo 'nehra Xuua, guehya yø ts'unt'ü rå Zebedeo ya, 'dap'u 'youi rå mamá, bi guarbu 'bährä Jesús. Bi ndantyøhmü na ra xisu, bi xifi ngue da 'yørpa rå mate na rå hya nne da xifi. ²¹Rå Jesús bi 'yèmbi:

—iTema mate guí nne ga øt'a'i? —bi 'yèmbi.

Rå xisu p'uya bi 'yèmbrä Jesús: —Dí nne ngue nup'u ha guí mmi ngue guí ndast'abi, guí unna nt'ëdi ya yoho mä ts'unt'ü 'bucua, ngue n'na di mihni n'yei, n'na di mihni gaha.

²²Pe mi dahra Jesús, bi 'yèmbyø ts'unt'ü:

—Ague n'yø, hingui padí te rá nsäui na rå hya guí ähmi. ¿Ua dä zä guí thohmi'a rå n'u ja ngue ga thocä? Porque nugä mathoguitho ja ngue di üngä yø ja'i —bi 'yèmbi.

Bi 'yènyø ts'unt'ü p'uya:

—Ahá, da zä ga ságä'be ra n'u.

²³Mi dahra Jesús, bi 'yèmbi:

—Majuani ngue ngu'a, xandøngu rå n'u ja ngue guí säui, tengutho rå n'u ja ngue ga thocä. Mathoguitho di un'auí yø ja'i tengutho ja ngue dí üngä yø ja'i. Pe nunq rå hya guí mmammi, hindí tocogui ngue go ga sänni to di mip'u ja ma n'yei, ogue to di mip'u ja ma gaha. Ma Papá'a ya xa nzänni to di mi n'na ngu n'na mä hyo.

24Nuna rā hya ähya yo nc'ei di n'yohu, bi mbøcue 'mø mi bähya mi 'det'a yø xädi rā Jesús. **25**Pe rā Jesús bi peti gätho yø xädi, bi 'yembi:

—Ya guí pahmu ngue yø dast'abi xa t'ets'i, co gätho mi'da yø ts'ut'abi 'büp'u ja yø hnini, gä di manda yø ja'i. Nu te di manda yø ts'ut'abi ngue da 'yotyø ja'i, gue'a øt'a.

26Pe nu'ahu, 'yo guí nne ngue guí mandathohu yø ja'i. Nu rā ja'i nne ngue xtä nhëts'i rá cargo da mëfi, guehnä rā ja'i jatho ngue di mpefi da mäxyø mmic'ëui na. **27**A nu'ahu ya, ny'a da ne di m'met'o ngue gätho yø amigo ya, guehnä jatho da gohi ngue ni mëfihu na. **28**Conque rā N'yohu bí 'ye mahëts'i, hëmbi 'yehë ngue n'narbu da mi di mandatho. Sinoque bi 'yehë ngue di mpefi da mäxyø ja'i. 'Né hinga hondra 'baxte da 'yot'e, asta da du ngue da yanì xandøngu yø ja'i.

Rā Jesús bi 'yøthe yoho yø xädi.

29Mi bømp'u ja rā hnini Jericó rā Jesús, bi ntet'i xandøngu yø ja'i. **30**Nup'u ja rā 'yu i nthogui, mi hup'u yoho yø xädi. Mi bähyo xädi ngue guehnä rā Jesús ja ngue da thop'u hudi. Bi mëhra hmafi p'uya, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, rá mbom'meto'i ra David, dami huega'be —bi 'yembi.

31A nu'u yø ja'i mi 'büp'u huyho xädi, di hejpi ngue hindí mmafi. Pe yø xädi p'uya, ena man'na mä'bepi ngue nts'edi ga mafi, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, rá mbom'meto'i ra David, dami huega'be.

32Rā Jesús bi m'mäi ngue øde hmat'i. Bi zonhyø xädi p'uya, bi 'yembi:

—¿Te guí nne ngue di njau?

33Yø xädi p'uya bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, di nne ngue di nzø ma dä'be.

34Bi huëcyø xädi na rā Jesús. Bi dospabi yø dä, pe 'bexpi nzø yø dä. Janangue bi mähä rā Jesús.

Rā Jesús bi yurbu ja rā hnini Jerusalén, pe espabi yø ja'i, xifi ngue yø dast'abi.

21 Nu'mø ya ni ma da zömp'u ja rā hnini Jerusalén, ya 'yop'u ja rā nyuni ja rā mbonza ja yø olivos. Ja jarbutho rā hnini Betfagé. Rā Jesús bi 'yet'i yoho yø xädi. **2**Bi 'yembi:

—Ni me nu ja rā hnini bí ja nu. Nu'mø gá cut'ui rā hnini, gui timmi p'u da nthat'i n'na rā burru, n'youi rā basi. Bá xoqui ngue guá siui ua. **3**Nu'mø to di hec'ui ngue gui xocui rā burru, gui xihmi ngue honna Hmu. Pe dami xihmi ngue hindá ya'atho di ndäpi.

4Nguna bi 'yot'e para ngue di nja na te rā hya bi manná pøngahya Oja ngue bi 'yenä: **5**“Dami xihmu yø ja'i 'büp'u ja rā hnini Sión, gui 'yemphu: Nuua guí 'buhmu, ya bá ep'u ni ndast'abihu da zöcuwa. Pe hingra tuhnri ga 'yo ni dast'abihu, bá huxa n'na rā burru ngue rā basi n'na rā mbo'oni ngue rā ndu, gui 'yemphu”.

6Nuya yoho yø xädi rā Jesús bi map'u bi 'yet'i ngue bá si rā burru, bá n'youi rā basi. **7**Mi zöp'u 'buhra Jesús, yø tuhu yø ja'i bi gaspa yø burru ngue bi nöpä nts'ut'i. Bi hyuxra burru rā Jesús, bi ma.

8Xangu yø ja'i di tuhs'yø tuhu ngue pøp'u ja rā 'yu ja ngue da thohra Jesús. Mi'da yø ja'i p'uya, bi sajpa

yø xi yø palma ngue pøp'ù ja rå 'yu.
 9 O mäde p'ù ni ma yø ja'i rå Jesús. I
 'bet'o 'da, bá 'befa 'da. Pe yø ja'i 'da ga
 matho ngue di johya, i ɛnə:

—Nuná Oja, di japhnä rá m'menhni
 'bucua, guehnä tate naya. Guehnä
 rá mbom'meto rå David. Oja di japi.
 Maguese na Oja bí 'bu mahets'i.

10 Nuná rå Jesús mi yurbü ja rå
 hnini Jerusalén. Gä bá yuns'yø ja'i
 ngue bi nu. Di 'yembyø ja'i:

—¿Te'o ni n'yohü na n'yø?

11 Mi'da yø ja'i p'uya bi 'yena:

—Nuná ya, guehnä rå Jesús,
 rá pøngahya Oja na, guehnä rå
 mmengü Nazaret ja rå häi Galilea
 na.

Rå Jesús bi 'yetyø ja'i mi
 mpäp'ù ja rå nija.

12 Nuná rå Jesús bí map'ù ja rå
 nija Oja. Nu'ù yø ja'i mi mpäp'ù
 thinnija, da gue'ù mädi ntäi, gä bi
 'yet'i. Nuuya yø ja'i di pøspa yø mënyu
 yø ja'i yap'ù ni 'yehë, bi 'yennbä yø
 mëxa. 'Ne bi 'yennbä yø nthüts'i'ù
 pä yø paloma. 13 Bi 'yembyø ja'i:

—Nup'ù ja rå Mäca Libro, nt'ot'i
 p'ù rå hyä ngue ɛn'Oja: "Nuná ma
 ngungä, ni hu ngue ra ngunga
 mhmat'Oja na". Pe nu'ahu, guí ɔtha
 ngue ja di mpeti ua yø be.

14 Nup'ù ja rå nija, bi guatyø xädä
 'nehyø dogua p'ù 'bährä Jesús ngue
 bi 'yøthe. 15 Pe yø hmü yø mmäcja
 conyø xännbäte ngue rå ley, mi nu
 yø milagro ɔtra Jesús, 'ne bi 'yøde
 te mmänyø basi p'ù ja rå nija, ngue
 ɛnyø basi: "Nuná rá mbom'meto rå
 David i tate na", ɛnyø basi. Janangue
 bi mbøcue. 16 Bi 'yembra Jesús:

—¿Ua hinguí òde te mmänyø basi?
 Dami hejpi.

Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Ahá, dí òde. Pe, ua hin gađi
 xähmu'u yø hya nt'ot'i p'ù ja rå Maca
 Libro, uanguí ja nt'ot'i p'ù te ötyø
 basi ya, ngue ɛna: "Nu yø t'ubasi,
 dague'ù sutho, gá japi ngue da
 'yets'a'i", uanguí ɛna.

17 Bi zop'ù yø ja'i p'uya, i map'ù ja
 rå hnini Betania, ja bá n'oxpü.

Rå Jesús bi otrå za ngue rå igo.

18 Mi hyaxpuya, hombá pengui,
 i ma Jerusalén. Nup'ù ja rå 'yu
 p'uya, nuná rå Jesús bi zä ngue tu
 manthuhyu. 19 Bi hyandä n'na nza
 rå igo p'ù ja rå nen'yø. Bi ma bá nu
 'mø ngue di zudi. Pe hinte mi zudi,
 sinoque høntho xi c'amyø xi. Rå
 Jesús bi 'yembra za:

—Ya hinni mantho di nzuhni
 ndät'ä ya grá za —bi 'yembi.

'Bexpi m'manhna za ngue da 'yot'i.

20 Mi nu yø xädi rå Jesús ngue ya
 fudi otrå za, di 'yøtho hanja. Bi
 'yännbuya, bi 'yembi:

—¿Hague nja ngue n'na zihmantho
 ya nne da 'yotra za? —bi 'yembi.

21 Mi dähra Jesús, bi 'yembyø
 xädi:

—Majuani dí xi'ahu, a nu'mø
 guí ɛc'eiħu xanho ngue gue'a
 nnü manho Oja ngue di nja'a te
 guí xihmu, 'ne hinguí yobeni ni
 mmuiħu, hinguí hont'a te gá nuħu dá
 japä rå za dä zä gui 'yøthu, sinoque
 da zä gui 'yemphu rå nyuni ja nu:
 "Dami 'uegue grá nyuni, i map'ù ja rå
 jathe", gui 'yemphu. Rå nyuni p'uya
 da 'uegue, di map'ù gui ximħmu
 ngue di ma. 22 Janangue nu'mø te
 guí äphu Oja, dami 'yec'eiħu ngue
 di 'da'ħħu Oja te guí äphu. Oja p'uya,
 da 'yøt'e ngue di nja'a te guí 'yäphu.

Nu'ü yø n'yohü 'bet'o ngue yø judío bi 'yännä Jesúus ngue to bi unna nt'ëdi te øt'e.

23 Mi zömp'ü ja rä niña rä Jesúus, bi xännbä rä hya yø ja'i. Mente xännbäte p'uya, bi guatyø hmü yø mmäcja conyø n'yohü 'bet'o ngue yø judío, bi 'yembrä Jesúus:

—Ague n'yø, čhanja te guí øt'e?
—To bi 'da'i ra nt'ëdi'a te guí øt'e?

24 Mi dährä Jesúus, bi 'yembi:

—Nugä xquet'a ga øt'ahü n'na rä nt'änni ya. Pe gue gui xicju hanja'a ra hya ga än'nahu, n'namhma ngue xquet'a ga xi'ahu to bi 'dacä rä nt'ëdi'a te dí øt'ä ua. **25** Xiya, čte'o bi unna nt'ëdi rä Xuua ngue bi xixyabi yø ja'i? Üa Oja bi unna nt'ëdi, uague yø ja'i tho rä nt'ëdi'a te bi 'yøt'e?

Yø ja'i p'uya, di n'yänni te di dadí. Di n'yembi:

—Teni 'be'a ga xihmu ya 'mø? Nu'mø ga xihmu ngue Oja bi unna nt'ëdi te bi 'yøtra Xuua, da 'yenju p'uya: "Xina rä hya bi manna Xuua connä ngueque, čhanja ngue hingä 'yec'ëihu 'mø?" da 'yenju p'uya. **26** A nu'mø ga xihmu ngue yø ja'i tho bi unna nt'ëdi te bi 'yøtra Xuua, ya nts'udyø ja'i. Porque gätho yø ja'i ec'ëi ngue rä pøngahya Oja na ra Xuua.

27 Mi dähyø ja'i p'uya, bi 'yembrä Jesúus:

—Hindí pacähe to bi unna nt'ëdi'a te bi 'yøtra Xuua.

Mi dährä Jesúus, bi 'yembyø ja'i:

—Ya hingä xicju na rä hya dí än'nahu, ni xingä guecä ga xi'ahu to di 'dacra nt'ëdi na te dí øt'e.

**Rä Jesúus bi hyejpa rä hya
yoho yø ts'unt'ü.**

28 Rä Jesúus bi 'yembyø ja'i yauí:

—Tengu p'ü gdí bëmhmu na ra hya ga mmangä ya? N'na rä n'yohü di si yoho yø ts'unt'ü. Da 'yemba n'na'u yø ts'unt'ü: "Ague ts'unt'ü, ni ma rä 'befi p'ü ja mä huahiga", da 'yembi. **29** Nu'ü rä ts'unt'ü t'etra 'befi, da 'yentho: "Nugä hingä mma", da 'yembrä papá. Pe m'mefa p'uya di pährä n'yomfeni, da ma rä 'befi t'et'i. **30** Nu'ü man'na rä ts'unt'ü p'uya hondä xifi ngue da ma rä 'befi. Nunä rä ts'unt'ü p'uya di n'unni ngue da ma rä 'befi, da 'yembi: "Ahá papá, ga mmagä 'mø", da 'yembi. Pe himma juanä ngue da ma. **31** Xiya, čndana guehnä ya yoho yø ts'unt'ü ngue bi 'yøt'e te dí manda rä papá?

Mi dähyø ja'i p'uya, bi 'yena:

—Gue'a rä ts'unt'ü rä mädi bi ts'ofo, bi 'yøt'e te dí manda rä papá —bi 'yembi.

Mahömbi 'yenna Jesúus:

—Majuani dí xi'ahu, ngue yø nguthäi 'nëhyø xisu ngue yø 'yots'om'mäi, man'na m'met'o da zo rä 'ye Oja'ü ngue'ahu. **32** Porque rä Xuua bi 'yøtra nxixya, bá ehe bi xän'nahu rä 'yu njuantho, pe hingä 'yec'ëihu te bi ma. Pe nuya yø nguthäi 'nëhyø xisu ngue yø 'yots'om'mäi, bi 'yec'ëi te bi manna Xuua. Pe nu'ahu, madague'a güi nnuhü te øtyø ja'i di pähyø n'yomfeni ngue hep'ü rä nts'o ga 'yo, pe hingä ne xqui pähni n'yomfeni ngue xqui 'yec'ëihu te bi manna Xuua.

**Rä Jesúus bi hyejpa rä hya n'na
rä huahäi ngue rä jomhmi.**

33 Dämi 'yohmu ha rä nja na rä hya ga hyecä ya. N'na rä n'yohü bi 'yøt'a n'na rä nuä'uva. Bi fót'e gä rä häi. Bi hoqui hapü da de'myø uva 'mø bi nja. 'Në bi hocrä n'nøque hapü da mihrä mähuí. Bi hyoni to da gonhui

rá huahí, n'namhma ngue nu'mó bi njá yó uva, dí t'unná mméhui'a te di tocabi. Bi ma yap'átho rá mméhui p'úya. ³⁴ Mi zónna pa dà thacyó uva p'úya, núná rá mméhui bi menhyó hmíqui ngue dà tu yó uva di tocabi. ³⁵ Pe nu'u yó mefi mambí 'búp'u bí ja rá huahí, bi bennbabí yó hmíqui rá mméhui ngue bi uní. Bá ho 'da, bá pundo 'da. ³⁶ Ra mméhui p'úya man'na xangu yó hmíqui hombí mennbu bí ja rá huahí. Pe nu'u yó mefi ya mambí 'búp'u ja rá huahí, mahombí unyó mefi bi zómp'u 'bui.

³⁷ Rá nzegui p'úya, núná rá mméhui ya rá ts'unt'usé bi mennbu bí 'buhýo mefi conhui rá huahí. Bi 'yéna: "Nuyá, ma ga penhná na má ts'unt'usé ya. Nu'mó bi nu yó mefi p'úya, dà nu mansu, porque má ts'unt'usé na", bi 'yéna. ³⁸ Pe nu'mó mi zómp'u 'buhýo mefi na rá ts'unt'usé rá mméhui, yó mefi dí n'yémbi: "Nuna ya, guehná rá ts'unt'usé ja ngue dà gohmi rá huahí naya. Ma ga hohu ya, n'namhma ngue ya má mmetihá rá huahí", dí n'yémbi. ³⁹ Bi bennbabí rá ts'unt'usé rá mméhui p'úya, bi gújmaxots'e rá huahí, ja bá hop'u.

⁴⁰ Nuna rá Jesús, bi 'yányó ja'i, bi 'yémbi:

—Xi'mó ya bi njá ya yó hyá dí xi'ahá ya, éteni 'be'a dà 'yótra mméhui 'mó bi zómp'u 'buhýo mefi conhui rá huahí?

⁴¹ Bi 'yényó ja'i 'mó mi dadi:

—¿Te 'be'a dà jap'u 'mó? Gá dà hyo'u yó mefi ngue yó dondo, hindí huéqui. Nu'a rá huahí p'úya, n'nán'yó mi'da yó mefi hónda gonhui rá huahí. Nuya yó mefi dà gonhui rá huahí p'úya, nu'mó bi zónna pa dà thacyó uva, di däpra mméhui'a te di tocabi.

⁴² Ra Jesús mahombí 'yémbyó ja'i: —Guí pahmu xanhó rá hyá mmamp'u ja rá Maca Libro ngue éna: "Nuna rá do himbi nu manho yó hyónnigu, guehná rá do brá 'bebó p'u brá fúhrá jado na. Nguna rá hyá xá nzän'Oja ngue dí njá ya. A nujá p'úya, dí emhmú ngue mazihotho te ót'Oja", énná hyá.

⁴³ Janangue nuyá, mi ja ngue xqui sohu rá 'ye Oja, pe ya hin'na ya. Nu'u yó ja'i dà zo rá 'ye Oja ya, gue'u yó ja'i dà 'yótra nho i nne Oja dà 'yótyo ja'i. ⁴⁴ Nu rá ja'i da zoxma xots'e rá do, dà fóhrá ja'i. A nu'mó dà dähra do ngue dà zoxra ja'i, dà xení.

⁴⁵ Nu'u yó hmu yó mmäcja 'nhyó fariseo mi 'yohná rá hyá bi hyecra Jesús, bi n'yo yó mmui ngue go sihná rá hyá na. ⁴⁶ 'Bexque'a bi ne xti bentra Jesús ngue xta ngot'i. Nja ngue bi zupi xti mbocue yó ja'i, janangue himbi bent'i. Porque gátho yó ja'i embi ngue rá póngahya Oja na rá Jesús.

Raq Jesús bi hyejpa rá hyá n'na
rá dants'i hmé dí njá.

22 Rá Jesús mahombí hyoni te gui hyejpa yó hyá xihyo ja'i. Bi 'yémbi:

² —Nuna Oja bí 'bu mahets'i dí mbita yó ja'i ngue dà zo rá 'ye. Énthona ra dast'abi dí mbita yó ja'i ngue dà nu rá ngo 'mó bi nthatrá ts'unt'usé.

³ Bi menhyó mefi ngue dà si yó ja'i nuya xá mbita ngue dà nu rá nthati. Pe nu'u yó ja'i bá ts'i, himbi ne bá éhe.

⁴ Mahombí menhmi'da yó mefi p'úya, bi 'yémbi: "Gá 'youi, bá xihmi yó ja'i ya xtá mbitagá, ngue ya xtá nsä tengue dà ts'i. Ya xtá ho má ndaní xi noqui. Ya xtá nsä xanhó. Bá xihmu

ngue dā ehe dā nu rā nthati”, bi 'yembyø mefi. ⁵Pe yø ja'i bi ts'i himbi ne bá ehe. Nu'a n'na nc'eí bi ma dra 'befi rā huahi. Man'na nc'eí p'uya, di sigue ngue mpätho. ⁶Mi'da yø ja'i p'uya bi bentyo nzite xi menhna ndast'abi, bi uní, bi hyo 'da. ⁷Ra dast'abi p'uya bi 'yemmei bi mböcüe. Bi menhyø soldado ngue dā ho'u yø ja'i bi ho yø nzite. Bá uryabí yø hnini ya yø hyote. ⁸Mahombi 'yembyø mefi p'uya: “Nugä ya xtá nsä ngue rā nthati di nja, pe nu'u yø ja'i ya xtá zofo, hinni 'yup'u ngue xtabá thocua'u. ⁹Pe nuya ni mähä p'u ja yø 'yu ya. To bi zä ma ja'i guí nthehu, bá xihmø ngue dā ehe da nu rā nthati”, bi 'yembi. ¹⁰Nu'u yø mefi p'uya bi map'u bí ja yø 'yu bi sifi. Nu hangu yø ja'i bi ntheui, gä bá si. Bá si yø ts'oc'eí, bá si yø hoja'i. Janangue bi yuhyo ja'i p'u ja rā ngu.

¹¹Ra dast'abi p'uya, mi yut'ambó rá ngu ngue dā nu yø ja'i xi ts'ofo. Bi nu p'uya ngue 'bup'u n'na nc'eí hingui he rá he tengutho yø he yø ja'i sännigo ngue rā nthati. ¹²Bi 'yembuya: “Ague n'yø, chague xqui cutua ya? Né hingui he ni he tengu he yø ja'i nuya sännigo ngue nnu rā nthati”, bi 'yembi. Pe nuna rā n'yohu hínte ga ndätho. ¹³Ra dast'abi p'uya bi 'yembyø mefi: “Nuna ra n'yohu 'bucua, dami turpau yø gua 'nëhyø 'ye. 'Yemmi p'u thi ja ra 'bexui, ja di nzomp'u, 'ne ja di guxpø yø ts'i”, bi 'yembi. ¹⁴Porque xangu yø ja'i bi ts'ofo, pe ziyothro yø ja'i bi thanhni.

I nnepyø nsuuii rā Jesús ngue
dā 'yembi hingui ja ts'edi
di njutra menyu i njui.

¹⁵Yø fariseo p'uya bi nhecahya ha di japi ngue dā jujpätho häi te ga ya

rā Jesús para ngue dā zäp'u di yapa m'mefa. ¹⁶Janangue bi menhyø n'yohu p'uya, bi mähä 'da yø ja'i ra Herodes ngue bá nyauí rā Jesús. Bi 'yembi:

—Ague grá xännbate, dí pacähe ngue grá hogá n'yohu, porque gä pönmanho rā hya guí mma. Majuaní ngue guí xännbate'a rā hya nne Oja ngue gdá n'yohu. Ni xingui su'a te mben'na'i yø ja'i. Madague'a ja yø cargo 'da yø n'yohu guí yaui, pe hingui su'gui xifi ndana rā hya majuaní. ¹⁷A nuyá, dí nne guí xicje ya, éua xanho ngue di njutra menyu ährä dast'abi, uague hin'nä? —bi 'yembi.

¹⁸Pe rā Jesús ya pätho te mbennbabí yø ja'i nguehnä rā nt'anni örpe, i sämhyätho. Bi 'yembuya:

—¿Hanja ngue guí sämhyagahu?
¹⁹Dami 'yurcahu rā menyu nu'a gadí umhma 'mø bi gup'ahu rā menyu rā dast'abi.

Bi unna menyu p'uya ngue dā nu. ²⁰Mi nu ra menyu rā Jesús, bi 'yembi:

—To rá hmi na n'youi rā menyu ja ua? ¿To rá thuhu na rā thuhu n'youi rā menyu?

²¹Mi dahyo ja'i yaui rā Jesús, bi 'yembi:

—Guehnä rā dast'abi naya —bi 'yembi.

Rā Jesús bi 'yembyø ja'i yaui:

—Nu'a ja ngue gui 'yothu ya, dami unhu rā menyu di tocabi rā dast'abi. Dä gue Oja p'uya, dami unhu'a te di tocabi.

²²Nuna ra hya i dahra Jesús, mi 'yohyo nsuuii, di 'yotho, ya himbi zä ha xti japi te mbennbi. Bi zop'u p'uya.

**Bí mānnā Jesús ngue di
bēnnnāte yø ánimā.**

23 Nu'a ra pa'a p'uya, bí ma 'da yø saduceo, nuya embi ngue hindí bēnnnāte yø ánimā. Bi 'yembra Jesús:

24 —Ague grá xānnbāte, nup'u ja rā ley bi 'yotra Moisés, nt'ot'i p'u rā hya ngue ena: nu'mø bi du n'na ra n'yohu, 'ne hindí m'muhyo basí, nu rā xisu rā ánimā dā zogui, nu'a rā n'yohu rā ánimā gue'a dí nthatui rā 'danxu'a, n'nahmha ngue dī m'muhyo basí tengutho 'mø xti m'muhyo basí rā ánimā. **25** A

nuyá, nūua dí 'buhmu ya, xi'mø ga emhm̄a ngue di 'bu'i yoto ma'yohu ngue edadí ncu. Nu'a rā n'yohu ma dā, dī nthati. Pe dā 'yehra pa da du, 'ne hindí m'muhyo basí. Janangue nu'a rā n'yohu rā ánimā m'mefa bí m'mui, go dī nthatui rā 'danxu'a.

26 Pe xquet'a da du rā n'yohu 'ne hindí m'muhyo basí. Di siguetho dī nthatra xisu 'mø bi du rā ndø, asta gue'mø bi du gä yoto ma'yohu.

27 Mi zaudi ngue bí m'muhmi gä yoto ma'yohu nā rā xisu p'uya, xquet'a 'nehse rā xisu dā du. **28** A nuyá, xi'mø ra pa daní bēnnnāte yø ánimā ya, cndana gue'a ya yoto ma'yohu rā mm̄eti rā xisu? Porque gä bí m'muhmi.

29 Mi dahra Jesús, bi 'yembyo ja'i yaui:

—Hinguí padi ha rá nja rā hya guí mmamhmu. Porque hinga guep'u gä ndinni mmuihu'a te rā hya nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro. 'Ne hinguí pahmu hangu rā ts'edi Oja i ja.

30 A nu'mø bi bennate yø ánimā, dā gohi tengutho yø anxe Oja bí 'bu māhet's'i, ya hindí nthatyø ja'i.

31 Nuna te rā hya nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro, ja dī nequi p'u ngue di bēnnnāte yø ánimā. Porque nt'ot'i p'u rā hya bí man'Oja ngue bi 'yena: "Guecā drá Ojagä ngue rā Abraham. Drá Ojagä ngue rā Isaac. Drá Ojagä ngue rā Jacob", bi 'yen'Oja. **32** Ja dī nequi p'u ngue nup'u 'bu Oja, hinguí tu yø te yø ánimā.

33 Mi 'yohyø ja'i na ra hya xānnbāte rā Jesús, yø ja'i di yøtho.

**Nuya yø hya dī mānda Oja, bi
mānnā Jesús ndanā rā hya mā
dātho ja ts'edi dā 'yøtyø ja'i.**

34 Mi 'yohyø fariseo ngue rā Jesús bí dapra hya yø saduceo, bí nheca hya p'u ngue honi ha di japrä hya dā xihra Jesús. **35** Nu'a n'na'u yø fariseo xānnbāte rā ley, bí ma bá sāmhyā rā Jesús, bi 'yembi:

36 —Ague grá xānnbāte, xi'u yø hya nt'ot'i p'u ja rā ley Oja, cndana rā hya exa mā dātho di ja ts'edi Oja ngue dā 'yøtyø ja'i?

37 Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Nuna rā hya guí änngui, guehnā rā hya ngue ena: "Dāmi ja ndumm̄hi ngue māthoguitho guí mahmu Oja co gätho ni mmuihu. Hont'a guí mbemhmu'a". **38** Nuna rā hya naya, guehnā exa mā dātho di ja ts'edi Oja ngue dā 'yøtyø ja'i naya.

39 Nuna rā yoho rā hya dī mānda Oja p'u, 'ne di ja ts'edi Oja ngue dā 'yøtyø ja'i, guehnā rā hya ngue ena: "Dāmi mahni mmic'xiui, tengutho gní ne ngue dī ma māmadi'i", enna hya. **40** Guehya yoho yø hya 'bet'o ya ngue gätho mi'da yø hya dī mānda Oja. Porque nuya gä mi'da yø hya bi 'yotra Moisés co 'nghyø pøngahya Oja, høntho xānnbābi yø ja'i ha

dí ma Oja, co 'n_ehyø mmic'eiui di madi.

Ra Jesús bi xihyø ja'i ngue
ra Cristo hingra ja'itho.

⁴¹Nup'u 'buhra Jesús, tobe
'bärpátho yø fariseo. ⁴²Ra Jesús bi
'yembi:

—Xi'a t'embí ra Cristo, éua guí
pahmu to rá ts'unt'u'a?

Yø fariseo p'uya bi 'yena:

—Nu'a ra Cristo, gue'a rá
mbom'meto ra David —bi 'yembi.

⁴³Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Pe échanja ná ra hya bi bennbabí
ra Espíritu Santo ra David 'mø?
Porque ra David, bi ma ngue rá
Hmu'a ra Cristo. Ra David bi 'yena:
⁴⁴“Nuña Oja, nu'mø mi zojbägui
ma Hmu, nguna ra hya bi xifi, bi
'yembi: Dami mícua ja ma n'yeigä ya,
asta gue'mø ga ot'e ngue guí manda
gätho'u ni nsuui”, bi 'yembi. ⁴⁵Ja
dí nequi p'uya ngue ra David, nu'mø
nnónnna Cristo, ni hutí ngue rá Hmu.
Janangue ra Cristo dí nequi ngue
hingra ja'itho, madague'a ngue rá
mbom'meto ra David.

⁴⁶Ni xinga n'na nc'ei xta mbadí te
xti dahya yø hya bi manna Jesús.
Bi mu'a ra pa'a p'uya ngue nuya
yø nsuui ra Jesús bi zu ngue
nimantho xta 'yorpabi yø nt'anni.

Ra Jesús bi xihyø ja'i ngue hindá
'yø'te tengutho ötyo xännbate
ngue ra ley 'n_ehyø fariseo.

23 Ra Jesús bi zofo gätho
yø ja'i co 'n_ehyø xädi, bi
'yembi:

²—Nu'u yø xännbate ngue ra
ley 'n_ehyø fariseo, guehya embyø
ja'i ngue bi t'ünyø 'befi ngue dí

nxännbate te ga mbønnna ley bi
'yotra Moisés. ³Janangue nuya
yø hya di manda ngue gui 'yøthu,
dami 'yec'ëihu. Nu'mø te di 'bep'ahu
ngue gui 'yøthu, dami 'yøthu. Pe
'yoguí øthu tengutho ga 'yo ya yø
xännbate ya, porque nuyá, nu'a ra
hya xännbate, hinga gue'a øt'a. ⁴A
nuña ra ley xännba yø ja'i ngue
da 'yø'te, hinjongui hät'i da 'yø'te.
Porque entho ra ndate 'beni di
dutyø ja'i, pe yø ja'i hingui hät'i da
duts'i. Ni xinga n'na rá saha di nne
di mfäxte ngue di tøxra 'beni. ⁵Nu
te gä øt'e, ga 'yø'te ngue høntho di
'yexpu ha 'buhyo ja'i. Porque di ho
te øt'e, ngue nup'u ja yø de 'nep'u ja
yø guyuñi, xä cuatyø sucua ngue
nt'ot'i rá hya Oja. 'Né di ho ngue
sot'a häi yø he. ⁶Nup'u ha øt'a ngo
yø ja'i, da guep'u ja yø nija, huantho
yø nthuñts'i tate xanhø ngue ja hup'u.
⁷'Né di ho ngue nup'u ja yø täi, di
respeta yø ja'i ha gui zengua. 'Né di
ho 'mø t'embí ngue yø xännbate.

⁸Pe nu'ahu, 'yo guí nne gui 'yexu
ngue di hu'ahu yø ja'i ngue gyø
xännbatehu. Porque n'natho ni
xännbatehu 'bui, gue'a embyø ja'i
ngue ra Cristo'a. A nu'ahu, gä gadí
ncuthohu. ⁹Nuua ja rá häi, 'yo toni
ja'i gni hutí ngue ni Papáhu. Porque
nu'a ni Papáhu, hondra n'na i 'bui,
pe mahets'i bí 'bui. ¹⁰Yo guí nne da
'yø'te ngue yø hmu'ahu yø ja'i. Nu'a
da 'yø'te ngue yø hmu yø ja'i, hondra
Cristo'a ra hmu. ¹¹Nu ra ja'i di mpefi
ngue fäxrä mmic'eiui, guehnä tate na
ngue gätho'ahu. ¹²Porque nu'a nne
ngue man'na di hnu mansu, gue'a
man'na ts'utho hnu mansu'a. Pe nu'a
ot'e ngue hingui hnu mansu p'u ga
mbenji, gue'a man'natho hnu mansu'a.

Ra Jesú斯 bi mä te øtyø xännbäte
ngue rä ley, da guehyø fariseo.

¹³Ague gyø xännbätehu ngue rä ley conyø fariseo, hague ngu rä n'ü gui thohmø, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Go guí cothu ra 'yu, hin gadi japhu yø ja'i ngue dä zo rá 'ye Oja bí 'bu mahets'i. Ni xinga gue'ahu guí nne gui sohu rá 'ye Oja. Nu'ü yø ja'i nne ngue dä zo rá 'ye Oja, hin gadi japhu.

¹⁴Ague gyø xännbätehu ngue rä ley conyø fariseo, hague ngu rä n'ü gui thohmø, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Porque guí tñnnbahu yø ngu yø 'danxu. Guí häti ngue guí embi gui xännbähu te pets'i. Pe para ngue guí corpahu yø dä yø ja'i, ndø ya'atho gui mmat'Ojahu. Pe nuýá, mathoguitho rä castigo gui thohmø ngue guí njahu p'u.

¹⁵Ague gyø xännbätehu ngue rä ley conyø fariseo, hague ngu rä n'ü gui thohmø, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Ndap'u bi zä gui 'yohu ua ja rä häi, gui 'daxhu yø jathe ngue gui homhmø yø ja'i da dennä hya guí xännbätehu. Nu'mø ya gó 'bäthu n'na rä ja'i ngue da dennä hya guí xännbätehu, nunä rä ja'i gui 'bäthu, da gohi ngue ndoble rä castigo da thop'u ja rä niðu ngue'ahu.

¹⁶Nu to gä guí xännbätehu rä hya 'në hinguí pahmu teni bønnä hya guí mmamhmø, hague ngu rä n'ü gui thohmø. Porque nuýa yø ja'i di yat'a n'ha rä hya ngue dä 'yøt'e, 'në bi 'yexa ntestigo rä nija, guí xännbätehu yø ja'i ngue hinguí ja ts'edi di nja'a ra hya bi manna ja'i. Pe nu rä ja'i exa ntestigo rä oro ja mbo rä nija, guí xihmu rä ja'i ngue

ja ts'editho da 'yøt'a te rä hya bi mä. ¹⁷Pe ngue ma'bedi ni mmuihu, hinguí timhmø teni bønnä hya guí mmamhmø. iUa guí emhmø ngue mits'u tate rä oro ngue rä nija, nunä øt'e ngue xanduxqui rä oro? ¹⁸Xquet'a nuýa yø ja'i exa ntestigo rä altar ngue temä hya di yatra ja'i da 'yøt'e, guí xännbähu rä ja'i ngue hinguí ja ts'edi da 'yøtra ja'i a rä hya bi mä. Pe nu'mø ngue bi 'yexa ntestigo rä ja'i a rä 'bøt'e xä jäxpu ja rä altar, guí xihmu rä ja'i ngue ja ts'editho da 'yøtra ja'i na rä hya bi mä. ¹⁹Pe ngue ma'bedi ni mmuihu, hinguí timhmø teni bønnä hya guí mmamhmø. iUa guí emhmø ngue mits'u tate ja rá ts'edi rä 'bøt'e ngue rä altar, ngue'a ga nduxqui rä 'bøt'e? ²⁰Pe nu rä ja'i ngue exa ntestigo rä altar hingga hondra altar exa ntestigo, sinoque exa ntestigo'a te gä ja p'u ja rä altar. ²¹A nu rä ja'i ngue exa ntestigo rä nija, hingga hondra nija exa ntestigo, sinoque gue'a Oja 'büp'u ja rä nija exa ntestigo rä ja'i. ²²Xi mmangu rä ja'i exa ntestigo mahets'i, gue'a rá nthuts'i Oja espabi ntestigo. Da guese Oja p'uya, porque go bí hup'u bí ja rä nthuts'i mahets'i'a.

²³Ague gyø xännbätehu ngue rä ley conyø fariseo, hague ngu rä n'ü gui thohmø, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Nu'a rä diezmo gadi unhnø Oja, gadi unni te gä guí timhmø asta rä xac'andehe gadi unhnø rä diezmo Oja. Da guehra anís, da guehra comino gadi unhnø rä diezmo Oja. Ya xanho ngue guna guí øthu, pe nup'u ja rä ley, i mmamp'u man'na rä hya ngue ja ts'editho gui 'yøthu. Porque nt'ot'i

ra hya ngue mahyonitho gui n'yo manhohu, 'ne dí nja ni nhuecatehu, 'ne majuaní ngue gä da gue'a te gdi n'yohu. Guehna ra hya ja ts'editho ngue gui 'yothu naya, da guehra diezmo dämi siguetho guí unhnú Oja. ²⁴Nuya te gäma hya guí xännbatehu, 'ne hingui pahmu te ni bóni. Go gui órpahu masu ya yø hya zits'utho ja ts'edi, pe nuya yø hya mä dätho ja ts'edi ngue gui 'yothu, hinga egui órpahu masu xanhó ya.

²⁵Ague gyø xännbatehu ngue ra ley conyø fariseo, hague ngu ra n'u gui thohmu, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Porque maxots'etho di nequi ngue gyø hoja'ihu, pe mbo ni mmuihu, gyø bëhu ngue hont'a te pes'yø ja'i so ni mmui gui hyannbahu. ²⁶Ague gyø fariseohu, hingui tinni mmui teni bón'a guí ñothu. 'Be da bo mbo ni mmuihu, n'namhma ngue 'nëhma xots'e ni do'yo hu di nequi ngue xtanhó.

²⁷Ague gyø xännbatehu ngue ra ley conyø fariseo, hague ngu ra n'u gui thohmu, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Porque nü'ahu, tengutho yø panteón, ngue mazihotho guí nequi maxots'e ngue mat'axqui, pe mbo yø panteón mandø nts'otho ngue yup'ü yø do'yo yø ánima. ²⁸Guí njathu p'uya, maxots'etho di nequi ngue xanho te gni 'yohu, pe mbo ni mmuihu, mädits'ü ha dädi nequi p'ü'a tengue majuaní, hondra nts'o i ja mbo ni mmuihu.

²⁹Ague gyø xännbatehu ngue ra ley conyø fariseo, hague ngu ra n'u gui thohmu, ngue himma juani gyø hoja'ihu. Nuya yø pøngahya Oja xa tho manjam'mø, go gadi hojpa'hu yø panteón. Nuya yø ánima xä 'yøtra

nho, asta xcá japhu yø döni yø do 'bäp'ü ha o yø ánima. ³⁰Guí emhmü p'uya: "Nu'mø xcabá m'muhmu'ü yø pa bá m'muhma mboxitahu, hinxca fäxu ngue xcä hohu yø pøngahya Oja", guí emhmü. ³¹Pe nü'mø ngue nguna ra hya guí mmamhmü, ya guí pahmu xanhó ngue yø basi'ahu yø hyote nuya bi hyopyø pøngahya Oja. ³²¿Te guí tømhmu ya? Dami 'yothu nts'edi tengutho xä 'yøt'a m'met'o ni mboxitahu.

³³Guí 'buhmu tengutho yø c'eya ngue n'youi ra ndate. ¿Ha di zä guí mpomhmu rä castigo p'ü ja ra nüdu? ³⁴A nuyá, ga penhnä yø pøngahya p'ü ha guí 'buhmu, ga penhnä p'ü yø bamhya, ga penhnä p'ü yø xännbate. Nu 'da'u p'uya gui hyohu, gui cuathu ra pont'i. Mi'da p'uya, gui umhmü p'ü ja yø nija. Mi'da p'uya guí cuhmu, nü'mø bi 'dagui ngue di ma mi'da yø hnini, guí mma guá homhmu. ³⁵Janangue nüp'ü ha guí 'buhmu, gä ja da ma mä pen'nähu p'ü ra castigo i ja ngue di nja ngue yø hoja'i xä tho. Da fup'ü bá tu rä hoja'i Abel asta quep'ü i ntü rä ts'unt'ü ra Berequías, nüna ra Zacaría bi hyo ni mboxitahu p'ü ha guí nhjacui rä nija rä altar. ³⁶Majuani dí xi'ahu ya, ngue nüna ra castigo ja ngue di nja, nguna da thogui gätho yø ja'i 'buhya.

Ra Jesús bi dä'r'man'ü rá mmui 'mø mi hyandra hnini Jerusalén.

³⁷Ague gyø mmenguhu Jerusalén, gue'e gui hophu yø pøngahya Oja, da gue'ü yø mamhya Oja bi 'ben'nahu gui pñndothohu. Xangu yø nnidi dá ne ngue ga pen'nähu tengutho rä

øni 'mø di petyø basi ngue di huits'i conyø zahua, dadi ja'ahu p'u. Pe hingá nehu. ³⁸A nuyá, da hyec'ahu p'u Oja ya. ³⁹Dí xi'ahu ngue ya hinni mantho gui nnuju asta gue'mø da 'yehra pa gui 'yemhmü: "Di japrá m'menhní Oja bá penhua", gui 'yemhmü.

**Bi männä Jesús ngue bá ep'u
rä pa da xotra nija.**

24 Nuna rä Jesús mi bómma xots'e rá nija, ya ja ngue da ma. Bi guatyø xädi ngue uti te ja rá nija. ²Rä Jesús bi 'yembi:

—Ya güí nnuhu te ja rá nija ya. Pe ga xi'ahu'a te majuani. Nuna rá nija naya, bá ep'u rá pa da xotyø ja'i na. Xögue di nxudi, hin hapu nmí nequi ra nija.

**Bi männä Jesús te di nja
hante rá nzegui yo pa.**

³Nüp'u ni hyandra nija, ja ni gop'u rá nyuni bí ja rá mbonza ja yo olivos. Ja i mep'u yo xädi rá Jesús. Bi mip'u bi zoni. Bi guatyø xädi p'uya ngue yaseui, bi 'yembi:

—Dí nne güí xicje njam'mø di nja ya yo hya güí mma, ngue da xotra nija yo ja'i. 'Né dámí xicje tema hmeya di nja'mø guá ehë, da gue'mø bi gua'a nximhäi, te 'be'a ma hmeya di nja.

⁴Mi dähra Jesús, bi 'yembyø xädi:

—Dámí mfähmu xändönho, 'yo güí nne ngue to da hyä'ahu. ⁵Porque xangu yo ja'i di n'yo ngue da 'yembyø ja'i: "Go guecä drá Cristogä ya", da 'yembi. Gue'a di hyät'i xangu yo ja'i a p'uya. ⁶Nu'mø gá 'yohmu ngue ya ja yo datunhni, ogue gui 'yohmu ngue ya ja ngue di nja yo

tunhni, 'yo sä güí suhü. Porque jatho ngue ya ngü'a ja ngue di nja. Pe hingá gue'u yo hmeya'u ngue rá nzegui. ⁷Dä nangyø nación ngue da 'yörpa rá tunhni mi'da yo nación. Da nangyø dast'abi ngue da 'yörpa rá tunhni mi'da yo dast'abi. Di nja yo thühu, di nja yo guehi. Di 'yan'ähäi ndap'u bi zä. ⁸Ja da füp'u rá n'u ja ngue da tho'a m'mefa yo ja'i p'uya.

**Bi xihyø xädi rá Jesús ngue
da zä rá n'u, da ts'ui.**

⁹Dä ma madä'i ngue da ma ma'uni'ahu, 'në da tho'ahu. Ndap'u bi zä da zu'ahu yo ja'i ngue güí ec'cigahu. ¹⁰Xangu yo ja'i da hyep'u yo nt'ec'ei. Asta di däse yo mmi'yeç'eiui da zui. ¹¹Xangu yo fehni pöngahya di m'mui, da 'yena ngue Oja di bennbabí rá hya da ma. Gue'a di hyät'i xangu yo ja'i. ¹²Nu'mø ya bi zehra nts'o, xangu yo ja'i da 'yespu'a gui mahyø mmi'yeç'eiui. ¹³Pe nu rá ja'i hindä hyegagui, xinda hängu rá n'u da thogui, gä da zeti, guehna rá ja'i di nyanná te na. ¹⁴Hante ngue da zegui te ja ngue gä di nja, da ma ma'yoní na rá hogá 'da'yo hya gä rá nguni mximhäi n'namhmä ngue gätho yo ja'i da badi ha di njap'u di nzo rá 'ye Oja.

¹⁵Xquet'a gui nnuhu ngue di nja ya yo hya bi männä pöngahya Daniel, ngue nüp'u ja rá xequi maduxquibi, ja di ts'omp'u yo ja'i. (A nuyá, nu rá ja'i di xädi, di n'yo rá mmui 'mø bi nu ngue di nja ya yo hya ja ua.) ¹⁶Nu'mø gá nuhü ngue ya bi nja'a p'uya, nu yo ja'i di 'büp'u ja rá häi Judea, da 'dagui, di map'u ja yo xanthö. ¹⁷Nu rá ja'i di töhma

xots'e rá ngu, 'yo di ɛnə ngue dí ma mbo rá ngu ngue te dä ha, sinoque da 'dagui. ¹⁸Nu ra ja'i di 'yo rá 'befi, hindí ma rá ngu ngue da ca rá tuhu, sinoque da 'dagui n'nahmántho.

¹⁹Pe huécate yø xisu di hadyø basí'a ra pa'a, ogue di sudyø basí. ²⁰Damí 'yäphu Oja ngue nuya yø hya ja ua, hindá gue'mø rá pa ngue xtä nse dí nja, ni xinga gue'mø rá pa ngue rá ts'äya dí nja. ²¹Porque xandón'atho te dä thohyo ja'i'a rá pa'a. Nu te dí nja, hinjam'mø xä njap'u asta gue'mø mambá fu'a nximhäi. 'Ne ya hinni mantho dä hnü ngue mahondi njap'u. ²²Nunq Oja, ya xä nzanni ngue hinga ya'atho yø pa dí nja na ra ndate na. A nu'mø ngue ya'atho dí nja, ya hinjonda bongui. Pe da 'yø'te ngue dä thotho, porque Oja di mahaya yø ja'i ya xä huanhni.

Ra Jesús bí mä ngue dí n'yo
xangu yø ja'i dä ne ngue
da hyätya yø ja'i ya ec'ei.

²³Nu'ü yø pa'u, 'yo sä guí ec'ehu ya yø ja'i da 'yen'ahu: "Nuu, ja bí 'bucua rá Cristo", ogue dä 'yen'ahu: "Ninguehnü ja bí 'buhnu", dä 'yen'ahu. ²⁴Porque xangu yø ndobethani dí n'yo ngue da 'yembyø ja'i: "Go guecä drá Cristogä ya", ogue da 'yembi: "Go guecä rá pøngahyagä Oja ya", da 'yen'a. 'Ne dä zä dä 'yø'te, guehya da ne ngue di hyätyø ja'i nuya yø thanhni Oja ya. ²⁵Pe nuya, dädi 'bet'o'ahu ya yø hya ja ngue dí nja m'mefä.

²⁶Nu'mø toni ja'i dä 'yen'ahu: "Nuu bí ja ra dapo, ja bí 'buhnu rá Cristo", dä 'yen'ahu, 'yo sä gui pähø p'u ha dä si'ahu. Ogue dä 'yen'ahu:

"Nup'u bí ja n'na rá cuarto mä'yagui, ja bí 'bup'u", dä 'yen'ahu, 'yo sä guí ec'ehu. ²⁷Porque nu'mø bi zønnä pa dä ehra N'yohu di 'ye mahets'i, gätho yø ja'i dä nu. Tengutho rá huei 'mø bí yot'i, gä handyø ja'i ndap'u bi zä. ²⁸Nup'u ha di 'buhyo ja'i ni 'yup'u dä thaspä rá güenda, ja dí njap'u rá castigo.

Bí männä Jesús ngue
mahondä ecua ja rá ximhäi.

²⁹Nu'mø bi tho'u yø ndate dí nja, dí m'mexui rá hyadi 'nehra zana. Dä tähyo sø bí ja mahets'i. Nu te gä bí ja maya, gä di pädi ha thogui. ³⁰Nunu maya, di nja rá hmeya ngue rá N'yohu di 'ye mahets'i. Ndap'u bi zä dära zonyø ja'i 'mø bi thandra N'yohu di 'ye mahets'i, dä n'youi rá gui. Da nu yø ja'i ngue maguesë, porque mathoguitho ja rá ts'edi.

³¹Ngu dí nya rá corneta, nu'ü yø anxe da n'youi, dä menhni gä rá nguni nximhäi, ngue di perpabi yø ja'i nuya xä huanhni.

Bí nhyejpabi rá hya n'na nza rá igo.

³²Damí pahmu ná rá hya ga hyecä ya, ngue gdá hyejpabi rá hya n'na nza rá igo. Nu'mø ya bi c'amyo 'yeza ngue bi 'dogui, gui pahmu p'uya ngue ya ni ma di pat'i xanho häi. ³³Nguna rá hya ja ngue dí nja ya. Nu'mø gá nühu ngue bi nja ya yø hya dí xi'ahu ya, damí pahmu ngue ya xma nguerpätho ga ma ehe. ³⁴Nuya yø hmeya dí xi'ahu ya, damí pahmu ngue guehya dí nja ya hante ngue da du yø ja'i 'buhyo pa ja p'uya. ³⁵Nu te bí ja maya, 'necua ja rá häi hinguí zai. Pe nunq rá hya dí mmangä, ja para zantho na.

**Hingui fadi temá pa dā ep'ū
rā N'yohu di 'yé mahets'i.**

36 I pāse Oja temá pa dí nja ya yø hya dí xi'ahu. Ni xingyø anxe di padí, ni xinga gueque dí padí temá pa dí nja, madague'a ngue rā Ts'unt'ugui Oja. **37** Tengutho bá nja'mø yø pa mambá m'muhra Noé, xquet'a ngu'a dí nja'a ra pa dā ehra N'yohu di 'yé mahets'i ya. **38** Porque nu'a rā pa'a, mi sihme yø ja'i, madí nthati 'da, ja t'äpyø t'ixu 'da. Pe himbi unna güenda yø ja'i te ja ngue dí nja, asta ja gue'mø rā pa mi yurbu ja rā barco rā Noé. **39** Ja bi bahyø ja'i te ja ngue dí nja'mø ya jap'ū rā ndate 'ye bi juadi gätho yø ja'i. Mahöndi njarbutho yø ja'i 'mø bá ehra N'yohu di 'yé mahets'i ya. **40** Nu'a rā pa'a, yoho yø n'yohu 'dap'ū dādī mpefi. N'na nc'ei dā ts'its'i, n'na nc'ei dā gohi. **41** Yoho yø xisu 'dap'ū dí ncuni. N'na nc'ei dā ts'its'i, n'na nc'ei dā gohi.

42 Janangue dāmi ndø'matehu, porque hinguí padí temá pa, temá ora dā ep'ū ni Hmuñhu. **43** Dāmi pahmu na rā hya ja ua, ngue n'na rā mmennigu, nu'mø dā bādi temá ora dā zóhra be p'ū ja rā ngu'a dí nxui, dí mfädi xanho, hindí n'aha. Porque hindí n'uni dā sojpa rā ngu ngue dā fe. **44** Xquet'a dami njathu p'uya, dami ndø'matehu. Porque nu'a rā ora ngue hínte di so ni mmuihu, xi'mø gue'a rā ora dā zóhra N'yohu di 'yé mahets'i.a.

Rā Jesús bi hyejpa rā hya yoho yø hmiquí, n'na rā hmiquí ngue rā 'yode, n'na rā hmiquí ngue hingrá 'yode.

45 Ga xi'ahu te 'be'a dā 'yotra ja'i bi dínnä mmui hanja rā hya, nu te

sifi dā 'yot'e, gue'a dā 'yot'a. Guehna tengutho n'na rā hmiquí ngue dā ma mafäti te'o 'bup'u ja rā ngu rā hmu. Nu'mø bi zønna ora dí nsihme yø ja'i mafäti, dā 'uiní. **46** Ra mmenthí dí ntheui rā hmiquí nuná dā 'yot'e te di 'beprá hmu. Nu'mø bi zóhrá hmu dā díni ngue dādī mpefi. **47** Majuaní dí xi'ahu ngue nu te gä pesrá hmu, gä di fätrá hmiquí. **48** Pe nuná rā hmiquí ngue rā ts'oc'ei, dā 'yemp'ū ja rā mmui ngue him'be dā zóhrá hmu. **49** Dā mudi dā mutyo mmimhmiquí. Dā ma rā hminkni p'uya. **50** Nu'a rā hmu rā hmiquí p'uya, nu'a rā pa rā ora ngue hingui tómrá hmu, dā gue'a ra ora dā zo'a. **51** Nu'a rā hmu p'uya, mäthoguitho dā mei, pets'i ngue dā xení. Di 'yemp'ū ni gohyø ja'i himma juani yø hoja'i. Ja dí nzomp'ū p'uya, 'ne ja di guxp'ū yø ts'i.

**'Det'a yø hmute i hyejpa
rā hya rā Jesús.**

25 Nuya yø ja'i ya o rā 'ye Oja, gui nhyejpabi 'det'a yø hmute bi duxyø nyot'i ga zo conná aceite. Guehya ndø'mate ngue di hyunná novia 'mø bi zóhrá ndø bá ep'ū. **2** Nuya 'det'a yø hmute p'uya, cut'a'ū yø m'memmui, xímmi cut'a'ū yø njammui. **3** A nu'a cut'a yø hmute ma'bedi yø mmui, bi duxyø nyot'i, pe himbi dux hman'na rā aceite dā hyom'mø bi guahrä aceite ga zo yø nyot'i. **4** A nuya yø hmute ngue yø njammui bi duxyø nyot'i, pe bi dux hman'na rā aceite dā hyoni. **5** A nu'a rā novio nthø'mi p'uya, hínha ni 'yani. Mi nnetha yø hmute p'uya, gä bi n'aha. **6** Mi zo mäde rā xui p'uya, bi t'øde ngue bá enna hmafi n'na

nc'ei, bi 'yēna: "Bá ecua rā novio ya. Gá 'yo ní ma güü c'athū", bi 'yēmbiyø hmute. ⁷Mi nanguí gätho yø hmute, ya mi ts'utho zø yø nyot'i, bi ne xtä xirpa mān'na rā aceite ngue dí nzø xānho. ⁸Nuya cüt'a yø hmute mā'bedi yø mmui bi 'yēmbiya yø hmute ngue yø njammui: "Dāmī 'dacjets'ü ní aceiteui, porque mā nyot'igähe ya nne dā huet'i", bi 'yēmbi. ⁹Pe nu'ü yø hmute ngue yø njammui, ḡntha 'mō mi dādi: "Hindā zā'a, porque nu'mō ga 'da'ahē ra aceite guí homhmu, m'mefa ya hin'yü te dí nzø mā nyot'ihe. A nuyá, mān'na xānho ní mähä p'ü bí 'bā rā aceite, bá tānnā aceite guí hyomhmu", bi 'yēmbi. ¹⁰Bi ma rā thān'aceite'ü yø hmute mā'bedi yø mmui p'üya. Pe rā novio ya bi zōhø. A nuya yø hmute ya xi nsä, 'da i yuthu mbo rā ngü rā novio ya. Bi nōtra goxthi p'üya. ¹¹Mi ma n'nōt'e rā goxthi p'üya, ja bi zō'ü mi cüt'a yø hmute xi ma rā thān'aceite, bi 'yēmbuya: "Ague grá hmu, dāmī xogahe rā goxthi", bi 'yēmbi. ¹²Pe rā novio bi 'yēmbi: "Majuani dí xi'ahü ngue nugä hindí pa'ahü", bi 'yēmbi. ¹³Dāmī njathu p'üya, ya xqui nsähü 'mō rā pa da ep'ü rā N'yohu di 'yē mahets'i. Porque hingui pahmu tema pa, tema ora da ehe.

Bi hyecra hya rā Jesús ngue rā menyu bi ma mafati yø mefi.

¹⁴Nuna Oja bí 'bu mahets'i di mānda yø ja'l ua, guí nhyejpi tengutho n'na rā n'yohu ja ngue da ma n'na rā häi yap'utho. Bi zonhyø mefi ngue di dāprá menyu, da 'yōrpabi rā 'befi mente rā pa da ma. ¹⁵N'na ngü n'na yø mefi bi unna

mēnyu hangu dā zä da 'yōrpabi rā 'befi. Nu'a n'na rā mefi bi unni cüt'a mahuahi rā menyu. Mān'na rā mefi p'üya, bi unni yo mahuahi rā menyu. Mān'na rā mefi p'üya, bi unna n'na mahuahi rā menyu. Mi dāprá menyu yø mefi na rā hmu, bi ma yap'utho p'üya. ¹⁶Nuna rā mefi bi ndäpi cüt'a mahuahi rā menyu, bi 'yōrpabi rā 'befi rā menyu bi t'unni. Mi cüt'a mahuahi rā menyu bi dāha. ¹⁷Nuna rā mefi bi ndäpi yo mahuahi rā menyu, bi 'yōrpabi rā 'befi rā menyu bi t'unni. Mi yo mahuahi rā menyu bi dāha. ¹⁸Pe nuna rā mefi bi ndäpa n'na mahuahi rā menyu, bi 'ya'ma n'na rā ots'i. Ja bi gärpa p'ü rā menyu rā hmu.

¹⁹Mi ma ya'atho yø pa p'üya, bi zōhrá hmu yø mefi. Bi 'yōrpabi rā güenda'ü rā menyu xi däpi. ²⁰Rā mādi bi zo'a rā mefi xi däpi cüt'a mahuahi rā menyu. Gā bi dāprá hmu'ü 'det'a mahuahi rā menyu mi ha. Bi 'yēmbi: "Ague grá hmu, cüt'a mahuahi rā menyu gá däqui, pe jaua mi cüt'a mahuahi rā menyu dā tāha", bi 'yēmbi. ²¹Nu'a rā hmu p'üya bi 'yēmbrá mefi: "Ya xānho grá hoga mefi, hingá nhyletho. Gá pōmmānho co nu'ü zits'ü rā menyu dā fät'a'l. A nuyá, mān'na xāngu ga fät'a'l ya. Nuya hangu rā pa di nja'i mpähä ya", bi 'yēmbi. ²²Bi zō'a rā mefi xi ndäpi yo mahuahi rā menyu p'üya. Bi 'yēmbrá hmu: "Ague grá hmu, yo mahuahi rā menyu gá däqui, pe jaua mi yo mahuahi rā menyu dā tāha, ya goho mahuahi'a ya", bi 'yēmbi. ²³Rā hmu p'üya bi 'yēmbrá mefi: "Ya xānho grá hoga mefi, hingá nhyletho. Gá pōmmānho co nu'ü zits'ü rā menyu dā fät'a'l. A

nuyá, man'na xangu ga fät'a'i ya. Nuya hangu ra pa dí nja'i mpähä ya", bi 'yembi. ²⁴Rá nzeguitho bi zø'a ra mefi xi ndäpa n'na mahuahí ra menyu p'uya. Bi 'yembrá hmu: "Ague grá hmu, nugä dí paði ngue guí ya manzaqui. Guí ä'a te hinxca taha. Guí xoc'a te hinxca pefi.

²⁵Janangue nugä dí su'i. Dá cät'ä häi ni menyu. Pe nuyá, jaua na te ni mmeti ya", bi 'yembi. ²⁶Nu'a ra hmu p'uya bi 'yembrá mefi: "Ua go grá ts'omefi n'yø, gue grá ndø danhyei. Guí engui ngue dí äcä'a te hinxtá taha. Guí engui ngue dí xocä'a te hinxtá pefi. ²⁷Uangui xta nzä xqui dä ma menyugä p'u ja ra banco. Nu'mø ma söhø, uangui xti ndäcrá nzäbi ma menyu", bi 'yembi. ²⁸Nuna ra hmu p'uya bi 'yembyø mefi 'büp'u: "Nuna ra mefi 'bucua, dami hyannbäui'a n'na mahuahí ra menyu ha. Damí unnui ra menyu'a ra mefi ha 'det'a mahuahí ra menyu. ²⁹Porque nu'a ra mefi ya xangu ra menyu ha, gue'a man'natho ma t'unni'a. Pe nu'a ra mefi zits'utho ha, da thannbabí'a zits'u ra menyu ha. ³⁰A nuna ra mefi hingui nne te da mefi, dami 'yemhmü p'u thi na. Ja dí nzomp'u 'ne ja di guxpu yø ts'i", bi 'yembi.

Gätho yø ja'i 'bu'a nximhäi da thaþpa ra güenda.

³¹Nuna ra N'yohü di 'ye mahets'i, 'mø bá ɛhe ngue dí ndast'abi, da n'youi yø anxe. Nup'u da mi, ja dí njap'u ra ts'ut'abi. ³²Gätho yø ja'i 'bu'a nximhäi ja di mpeti p'u di hutí. Di 'ueque n'na ngu n'na yø ja'i tengutho ra mände'yo 'mø sicyø chivo p'u ha 'buhyø de'yo. ³³Nu'a

yø de'yo di go'a n'yøi, nu'u yø chivo di go'a ngaha. ³⁴Nu'a ra dast'abi da 'yembyø ja'i di gop'u ja rá n'yøi: "Bí 'yehmø ua dí 'bhi, di jap'ahu ma Papá. Porque ngu'a bá sänni ngue dí nja hante ngue dí nhohra ximhäi, ngue nnuha dí manda ja guí m'muhmu ua. ³⁵Porque nugä dá ntu manthuhu, pe gá 'daczü ra hme dä si. Nu'mø ma nthuthe, gá 'daczü ra dehe dä si. Nu'mø ma n'yo n'nanni n'na ra häi, gá 'daczü ra ts'äya. ³⁶Nu'mø hin'yø ra ulu ga he, gá 'daczü ra ulu dä he. Nu'mø ma hyenni, gá ma güi zenguagahu. Nu'mø ma o ra fädi, gá ma güä nuju", da 'yembi.

³⁷Nuya yø ja'i ya bi nhohyo ts'oqui, da 'yembrä Hmu: "Ague grá Hmu, ñjam'mø dä nu'ahe ngue gui tu manthuhu, 'ne dä 'da'he ra hme gá si? Ñjam'mø dä nu'ahe ngue guí tuthe, 'ne dä 'da'he ra dehe gá si?"

³⁸Ñjam'mø dä nu'ahe ngue gá n'yo n'nanni n'na ra häi, 'ne dä 'da'he ra ts'äya? Ñjam'mø dä nu'ahe ngue hin'yø ra ulu gui hye, 'ne dä 'da'he ra ulu gá hye? ³⁹Ñjam'mø dä nu'ahe ngue gá hyenni, ogue gá 'yo ra fädi, 'ne dä ma di zengua'ahe?"

⁴⁰Nu'a ra dast'abi da 'yembyø ja'i: "Majuani dí xi'lahu, ngue nu'a te gä gá 'yorpahu ya ma cugä 'bucua, madague'a hingui nnu mansu yø ja'i, pe nu te ra 'bäxte gá 'yorpahu ya, go gá fäxcähu'a", da 'yembi.

⁴¹Ra dast'abi p'uya da 'yembyø ja'i ni gop'u ja rá gahä: "Dami 'uehmø ua dí 'bhi, porque hingui nnu manho'ahu Oja. A nuyá, guí mmähä ra castigo ja ra sibi i ja para zantho. Guehnä ra sibi bi zän'Oja ngue dí ma ra zithü co 'ne'u yø anxe

tenni. ⁴²Porque nū'mō mā ntū manthuhu, hingá 'daciū rā hmē xcá si. Nū'mō mā ntunthe, hingá 'daciū rā dehe xcá si. ⁴³Dá n'yo n'nanni n'na rā häi, pe hingá 'daciū rā ts'äya. Ja'mō hin'yū rā ulu ga he, pe hingá 'daciū rā ulu xcá he. Bi nja rā ora dā hyenni, 'nē dā o rā fädi, pe hingá ma güi zenguagahū". ⁴⁴Mi dā'ū yø ja'i ts'o p'uya, bi 'yembra Hmu: "Ague grá Hmu, ḡnjam'mō dā nū'ahe ngue guí tu manthuhu, 'nē hindá 'da'ahe rā hmē xqui si? ḡNjam'mō dā nū'ahe ngue gui tūthe, 'nē hindá 'da'ahe rā dehe xqui si? ḡNjam'mō dā nū'ahe ngue gá n'yo n'nanni n'na rā häi, 'nē hindá 'da'ahe rā ts'äya? ḡNjam'mō dā nū'ahe ngue hin'yū rā ulu gui hye, 'nē hindá 'da'ahe rā ulu xqui hye? ḡNjam'mō dā nū'ahe ngue gá hyenni, ogue gá 'yo rā fädi, 'nē hindá ma xcabi zengua'ahe?"

⁴⁵Ra dāst'abi p'uya dā 'yembi: "Majuani dí xi'ahū, ngue nū'mō hin temā 'bäxte gui 'yørpahū ya yø ja'i 'bucua hinguí nnū mansu yø ja'i, go gueque hinguí nne gui fäxcahu", da 'yembi. ⁴⁶Nuya yø ja'i ya, guehya dā ma rā castigo para zantho ya. A nū'ū yø ja'i ya bi nhohyø ts'oqui, di t'unnā te para zantho.

Yø nsuui rā Jesús ya
sänni ngue dā hyo.

26 Rā Jesús, mi juadi bi mā
gätho ya yø hya ya, bi
'yembyø xädi:

²—Guí pähmu ngue mānyo patho
di nja rā ngo ngue rā pascua ya. Da
gue'mō edi ja rā ngo dā ma mā dā rā
N'yoħu bí 'ye mahets'i ngue da ma
mā cuati rā pont'i.

³Nū'ū yø hmū yø mmäcja conyø xännbäte ngue rā ley, conyø n'yoħu 'bet'o ngue yø judío, gä bi mpeti p'ū ja rā ngu rā Caifás, nūna rā 'bet'o mmäcja. ⁴Ja bi nheca hya p'ū, bi zänni ha di japi ngue di benträ Jesús dā hyo. ⁵Nūna rā hya bi zänni, dī n'yembi:

—Hinga gue'mō era ngo dī mbent'i, n'namhma ngue hindā nangyø ja'i, da yanī —dī n'yembi.

N'na rā xisu bi xispā rā
aceite rā ya rā Jesús.

⁶Nūna rā Jesús, ya 'büp'ū ja rā hnini Betania ja rā ngu rā Simu nūna xi 'yøthe m'met'o ngue mi 'ya rā do'yo. ⁷Nūna rā Jesús, ya sīhmë p'ū ja rā məxa. Nū'a rā ora'a, bi yut'ämbo n'na rā xisu ni du n'na rā m'mo aceite ngue rā alabastro. I yup'ū rā aceite mäzihotho ga yuni, xandøngu rā mūni. Bi xispabi rā aceite rā ya rā Jesús. ⁸Nū'ū yø xädi rā Jesús mi nū te øträ xisu, bi mböcue p'uya, bi 'yembi:

—Hanja ngue bi ma mā'ünitho na rā aceite nā? ⁹Xandøngu rā mūni na, xtā nzä xtā 'bä ngue xti t'unnā mənyu yø hyoya.

¹⁰Mi 'yøħra Jesús te mmänyø xädi, bi 'yembi:

—Oguí suhmū nā rā xisu 'bucua, porque xanho te ørque. ¹¹A nuya yø hyoya guí mmämmhu, hangu rā pa guí nnuhu ya yø hyoya. Pe nūgä hinga nzamhmu ua. ¹²A nūna rā aceite bi xiscä mā ya nā rā xisu, ya bi nja'a te mi ja ngue xti nja'mō dā n'yägui. ¹³Majuani dí xi'ahū ngue nup'ū ha dā hmanna hogha 'da'yo hya gä rā nguni nximħäi, xquet'a 'nē'a

te bi 'yørcagui nã rã xisu, dã hmã.
Gue'a di fen'a.

**Ra Judas di cütyø hya ha di
japi ngue di dä rã Jesús.**

¹⁴Nunã rã Judas Iscariote, guehnã n'na nc'eí'ü 'd'e'ma yoho yø xädi rã Jesús, bï ma bã nyauí yø hmû yø mmäcja. ¹⁵Bi 'yëmbi:

—čHangu rã mënyu guí nne gui 'dacjü n'namhmã ga dä'ahu rã Jesús?
—bi 'yëmbi.

Nu'ü yø mmäcja p'uya, 'däte ma'det'a yø mënyu ngue rã t'axi bi unni. ¹⁶Janangue nunã rã Judas, bi hyoni ha di japi ngue di däpyø mmäcja rã Jesús.

Yø xädi rã Jesús bi hoqui te dä zi'a rã nde bi nsännigo ngue rã pascua.

¹⁷Ya führã ngo nguehya yø pa ts'i rã thuhmë hinguí n'youi rã íxi. Bi guatyø xädi rã Jesús, bi 'yëmbi:

—čHapu guí nne ga hocähe rã nzibde gdá nsännigohu ngue rã pascua ya? —bi 'yëmbi.

¹⁸Mi dähra Jesús, bi 'yëmbyø xädi:
—Ni me nã bí ja rã hnini ya, gui sõmmi p'u ja rá ngu n'na rã n'yohu. Gui 'yenui: "Rã xännbate i ena: Ya bi zönnä ora ya. Nunua ja ni ngu ja ga sägähe ua rã ngo ngue rã pascua, commä xädi, en'a mma", guí 'yenui.

¹⁹Nuya yø xädi mi yauí rã Jesús, bi 'yø'te te bi xifi. Nup'ü ja rã ngu bi zöni, ja bi hojpu rã nzibde ngue rã pascua.

**Bi xihiø xädi rã Jesús ngue padí
ndanã rã xädi ja ngue di dä.**

²⁰Mi dährã nde p'uya, nunã rã Jesús, gätho'ü 'd'e'ma yoho yø xädi, gä 'büp'ü ja rã mëxa. ²¹Mente sihme p'uya, bi 'yëmbyø xädi:

—Nuyá, dí xi'ahu ngue 'bæcua n'na nc'eí ngue jügätho häi, ya xã hyoni ha di japi ngue di dägui.

²²Nuya yø xädi rã Jesús emmei bi du yø mmäi nã rã hya bi xifi. Bi mädi bi 'yänni 'da mi'da p'uya te'o na i mma, bi 'yëmbi:

—Ague grá Hmu, čua go guecä'a guí mmänya? —bi 'yëmbi.

²³Mi dähra Jesús, bi 'yëna:

—Nunã dí com'me mä mohi ua dí sihme ya, guehnã di dägä naya.

²⁴Majuani ngue rã N'yohu bï 'yë mahets'i, dä tho'a te rã n'ü ja ngue dä thogui, tengutho nt'ot'i p'u ja rã Mäca Libro ngue di nja. Pe hague ngu rã castigo dä thohnä rã n'yohu ja ngue di dägui. Nunã rã n'yohu na, man'na xanho ngue'mø hin xtäbä m'mai.

²⁵Nunã rã Judas ja ngue di dä p'uya, bi 'yëmbi:

—Ague grá xännbate, čua go guecä na rã hya guí mmänya? —bi 'yëmbi.

Mi dähra Jesús, bi 'yëmthobi:

—Ahá, go gue'e tengutho guí mmänya.

**Ra Jesús bi xihiø xädi
ngue di nzibde.**

²⁶Mente sihme p'uya, bi hyajman'na rã thuhmë rã Jesús. Mi ja mammadi Oja p'uya, bi xenna thuhmë, bi unyø xädi ngue dä zi. Bi 'yëmbi:

—Dämi sihme rã thuhmë ja ua ya. Nuná, guehnã mä do'yogä na.

²⁷Bi dekrä vaso po rã ngui rã uva p'uya. Mi ja mammadi Oja, bi unyø xädi ngue dä zi 'da'its'ü. Bi 'yëmbi:

—Dämi si gätho'ahu naya. ²⁸Nunã po rã vaso ja ua ya, guehnã mä jigä na.

Porque guehna ra hmeya naya ngue nū'mō dā tu, dī nja rá ts'edí rā 'da'yō cohi ḥt'ahū Oja. Porque nū'a dī mfāmma ji, xandōngu yō ja'i dī nhohyō ts'oqui.

²⁹A nuyá, dī xi'ahū ngue ya hinni mantho 'dap'u ga sihū rā ngui rā uva, asta gue'mō bi zonñā pa ngue mā'da'yō hōngā sihū p'u ha dī mānda mā Papá.

³⁰Mi juate rā nsihmē p'uya, bi dūta n'na ra thūhu ngue espabi Oja. Bi ma p'uya, i map'u bí ja rā nyuni ja rā mbonza ja yō olivos.

I pahra Jesús ngue dā zop'u m'mefa yō xädi.

³¹Rā Jesús bi 'yembyō xädi:

—Gātho'ahu ya, gui sogahu p'hā dī nxui. Porque dī nja'a te mmamp'u ja rā Maca Libro ngue ena: “Gā ḥt'ā ngue dā dū rā mānde'yo. Yō dē'yo p'uya dī n'uēni”, i ena. ³²Pe nū'mō dā bennate, ganí mpagā Galilea ja ganí tōp'ahū p'u.

³³Rā Bedu p'uya bi 'yembi:

—Mādague'a ngue gātho dā zoc'a'i p'u ya mi'da mā n'yohu, pe nugā hingā soc'a'i —bi 'yembi.

³⁴Rā Jesús bi 'yembra Bedu:

—Majuani dī xi'i ngue nū'a dī nxui ya, nū'mō tobe hīndi māhra ḥoni, ya xqui cōnga nhuyundi, guí mmā ngue hinguí paqui —bi 'yembi.

³⁵Pe rā Bedu p'uya māhōn'a ena:

—A, nū'a, hin'na'a. Madague'a ngue 'dap'u ga tuui, pe nugā hingā cōn'a'i —bi 'yembi.

Gātho'u mi'da yō xädi p'uya, 'da'igu bi ma.

Rā Jesús bi mat'Oja p'u ja rā xequi ni hu ngue Getsemaní.

³⁶Nuna ra Jesús bi māhā yō xädi, bi zōmp'u ja rā xequi ni hu ngue Getsemaní. Nup'u bi zōni, bi 'yembi:

—Dāmi mīhmī ua ya, mēnte ga thocā mīts'u ni nguehnū ngue ga ma mat'Oja —bi 'yembi.

³⁷Bi thohmits'u ni nguep'u ra Jesús, bi me rā Bedu 'nē bi me'u yoho yō ts'unt'u rā Zebedeo. Bi mūdi bi dār'man'u rā mmui rā Jesús, māthoguitho ngue bi dū rā mmui.

³⁸Bi 'yembyō n'youi p'uya:

—Janjuani ngue tu ma mmuigā, nūp'u nnā sā, ya ja ngue 'bexca tu. Dāmi cohmi ua ya, pe 'yogui ahmī. Ma ga ä mā t'ahahū —bi 'yembi.

³⁹Rā Jesús bi thohmits'u ni nguep'u. Bi m'memfo häi p'uya ngue mmat'Oja. Bi 'yena:

—Ague ma Papá'i, nū'mō guí nnu mānho, dāmi yangui ngue'a ra ndate ja ngue ga thocā. Pe hinga nū'a go ga sānnā gue'a dī nja'a, sinoque nu te guí sānni, gue'a dī nja'a —bi 'yena.

⁴⁰Mi juadi bi mat'Oja p'uya, bí 'yep'u 'bu'u hyu yō xädi. Pe bi dīni ngue ya mi aha. Bi 'yembrā Bedu p'uya:

—¿Ua xinga n'na ora di sā guí 'yā ni t'ahahū n'yō? ⁴¹Dāmi mat'Oja, 'yogui ahmū. Nū'mō hingā mat'Ojahū, nthāmbenītho hindā gue'a gui 'yothu. I nne ni mmui ngue gui 'yothu nā rā hya dī mmangā, pe emmei cuen'ni do'yohu.

⁴²Māhōmbi zop'u yō xädi, bi mengbu xpi 'yehē ngue bā mat'Oja. Bi 'yena:

—Ague ma Papá'i, nū'mō ya hinguí nnu mānho ngue guí nyanguí ngue'a rā ndate ja ngue ga thogui, dī nja'a te ni pähā 'mō.

⁴³Mambá pengbuya, māhōmbi dīnyō xädi ngue mi aha, porque emmei ne tha. ⁴⁴Māhōmbi zop'u

p'uya, bi ma'a rá hyu ndi ngue bá mat'Oja. Tengutho xi man'a m'met'o, ngut'a rä hya xi Oja.⁴⁵ Mahombi 'yep'u 'buhyo xädi p'uya, bi 'yembi:

—Gue mahonguí ahmi n'yø. A nuyá, ya bi zonna ora ngue di ndäpyø ts'oc'eji rä N'yohu bí 'ye mahets'i ya.⁴⁶ Dämi nangüi. Ya bá ecua ná di dägui, ma ga ma c'athu.

Ya bi mbentra Jesús.

⁴⁷ Mente nzohyo xädi rä Jesús, bi zohna rä Judas rá n'youi'ü 'de'ma yoho yø xädi, bá n'youi xangu yø ja'i, bá gu yø juai, bá gu yø za. Guehya yø ja'i xi menhyø hmü yø mmäcja conyø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija.⁴⁸ Nuná rä Judas, ya xi xihyo ja'i tema senya da 'yot'e, xi 'yembi: "Nu'a ra n'yohu ga zenguangä ya, 'ne ga surpa rá hmi, gue'a guí homhmü'a p'uya. Dämi benthu", xi 'yembi.⁴⁹ Janangue mi zömp'u 'bähra Jesús, bi guat'i ngue bi zengua. Bi 'yembi:

—Xcade grá xännbate —bi 'yembi.

Bi zurpa rá hmi p'uya.⁵⁰ Ra Jesús bi 'yembi:

—Ague amigo, ya da guehra ora jap'u di nja'a te gní 'yehya.

'Bexque'a bi bentyo ja'i rä Jesús.

⁵¹ Mi ma ma bent'i rä Jesús, bi guxrá juai'a n'na nc'eji rä xädi. Bi zennbabí rá 'yehre rá 'bet'o mmäcja, bi hyejpabi rá gu.⁵² Ra Jesús bi 'yembra zete:

—Dämi fos'ni juai. Porque rá ja'i hote conná juai, xquet'a conná juai ja ngue di du.⁵³ ?Ua hinguí padí ngue nu'mø ga äpä ma Papá ngue da mäxqui, da penngagui tho'i 'de'ma yo'bui yø anxe ngue da mäxqui?⁵⁴ Pe nu'mø ngu'a ga øt'e, ya hindá zä di nja'a te rá hya nt'ot'i p'u ja

ra Maca Libro 'mø. Porque nu te dí thocá ya, ya nt'ot'i ngue ngu'a di nja.

⁵⁵ Ra Jesús bi 'yembyø nzite:

—?Ua guí emhmü ngue drá begä, ngue guí cuhu yø juai, 'ne guí cuhu yø za ngue guí benngahü? Conque n'na pa ngu n'na pa nmi xänbbä rá hya yø ja'i p'u ja rä nija. Uanguí xta nzä ngue ja xqui benngahü p'u.⁵⁶ Pe nu te guí örcahu ya, ya bi nja'a te rá hya bi 'yotyø pøngahya Oja p'u ja rä Maca Libro —bi 'yembi.

Gä bi zop'u yø xädi rä Jesús ngue bi 'dagui.

Nuya yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío bi hyaspabi rä güenda rä Jesús.

⁵⁷ Nuná rä Jesús bi ts'ixpu 'buhra Caifás, nuná rä 'bet'o mmäcja. Nup'u ja rá ngu ná rä mmäcja na, ja bi mpeti p'u yø xänbbate ngue ra ley, conyø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija.⁵⁸ Pe rä Bedu ni 'befa ya'atho p'u ni ma yø ja'i ni zi rä Jesús. Mi zömp'u ja rá ngu rä 'bet'o mmäcja, bi yut'ambo rä däthi. 'Dap'u bi miñmi yø policía. I tø'mi tengu da thohra Jesús.

⁵⁹ Nu'u yø hmü yø mmäcja co 'ne'u yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío, 'dap'u bi mpeti ngue bi nheca hya, honi ha di japyø fehní, da 'yembi ngue ni 'yup'u da du rä Jesús.

⁶⁰ Pe hinguí tini ha di japrä hya, madague'a xangu yø ja'i bi mañyo fehní ngue di yapra Jesús. M'mefa p'uya, mahombi guar'mi yonc'eji ngue di yapı.⁶¹ Bi 'yembi:

—Nuna rä n'yohu 'bucua, bi 'yen'a n'na ndi: "Nugä da zä ga xorpbabi rá nija Oja, 'ne nhyu patho gdá hojman'na rä nija ma'da'yo", bi 'yena.

62 Bi m'mähra 'bët'o mmäcja p'uya ngue bi 'yembla Jesús:

—*Te guí mmanna rä hya gui nyap'a'i ya n'yø? ñua hin temä hya gdi thädi?* —bi 'yembla.

63 Pe rä Jesús hínte ga ndätho. Ra 'bet'o mmäcja p'uya mahömbi 'yembla:

—*Nuna Oja i 'bhi, dami 'yexa ntestigo, dami xicje njuaní ya ngue'mø majuaní gue'e grá Cristo rá Ts'unt'hi Oja.*

64 Mi dähra Jesús, bi 'yembla:

—Ahá, go guecä tengutho rä hya guí mmanya. 'Né dí xi'ahü, guí nnuhü rä N'yohü bí 'ye mahets'i dani mmip'ü bí ja rá n'yei Oja nuna jase rá ts'edi. 'Né da 'yehra pa ngue hondä ehe, di 'ye mahets'i da n'youi rä guí.

65 Mi 'yohra mmäcja na rä hya bi manna Jesús, n'na xet'itho rä pahní ngue bi ncue. Bi 'yembyø ja'i p'uya:

—*Nuna rä n'yohü 'bucua, thenmähya Oja na. Nuya mafadi ya ngue hin temä man'na ma testigo dí homhmü ya. Ya gá 'yosehü ya ngue thenmähya Oja.* **66** Xiya, ñte guí mmamhmü na rä hya bi manya? —bi 'yembyø ja'i.

Yo ja'i p'uya bi 'yena:

—*Nuna, ni 'yup'ü ngue da tho na.*

67 Yo ja'i p'uya bi zospabi rä hmi ra Jesús 'nø bi mat'i. Mi'da p'uya bi memba rä hmi. **68** Yo ja'i bi 'yembla Jesús:

—*Nu'i guí mmä ngue grá Cristo, dami pahya te'o bi mep'a'i ya —bi 'yembla.*

Bi manna Bedu ngue hingui padí te'o rä Jesús.

69 Ya hup'ü ja rä däthi rä Bedu. Nuna n'na rä xisu ngue ra guni p'ü

ja rä ngü bi guarbu hü ra Bedu. Bi 'yembla:

—*'Né'i ni n'youi ra Jesús nuna ra mmengü Galilea.*

70 Ra Bedu p'uya, nuna rä hya bi ma, gä bi 'yohyø ja'i mi 'büp'ü ngue bi 'yena:

—*Hin'na, hindí pacä temä hya guí nne gui xicya.*

71 Ra Bedu p'uya i map'u bí ja rá goxthi rä däthi. Mi nu man'na rä xisu p'uya, mahömbi 'yembyø ja'i 'büp'ü:

—*Nuna rä n'yohü 'bucua, xquet'a rá n'youi rä Jesús nuna rä mmengü Nazaret.*

72 Ra Bedu p'uya asta bi 'yexa ntestigo Oja ngue bi 'yena:

—*Hin'na, hindí pacä na rä n'yohü guí mmanya.*

73 Mi tho hman'na ts'equits'ü p'uya, nu'ü yø ja'i 'büp'ü, bi guatra Bedu, bi 'yembla:

—*Majuaní ngue ni n'youi rä Jesús, porque dí nequi ngue ni mmenguhü'a, xogue nt'odetho'a te gni ya —bi 'yembla.*

74 Mi dähra Bedu p'uya, mahömbi 'yena:

—*Dä jacä rä castigo Oja 'mø ngue himma juaní te dí xi'ahü. Pe nuna rä n'yohü guí xicju, hindí pacä te'o na.*

—*Mi juadi bi manna rä hya na, bi mmahra öni.* **75** Ra Bedu p'uya bi zo rá mmäti na rä hya xi xihra Jesús ngue xi 'yembla: “Tobe hindí mahra öni, ya xqui cõnga nhuyundi, guí mma ngue hingui paqui”, xi 'yembla. Ra Bedu p'uya, asta rä zondummuí bi bön'athi.

Bi ts'ixpu 'bahrä Pilato rä Jesús.

27 Mi neçahäi p'uya, bi mpeti gätho yø hmu yø mmäcja

conyø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija. Bi nhecahya ngue sänni ha di japi dä hyo rä Jesús. ²Bi dutra Jesús ngue bi zixpu 'buhra Pilato mará gobierno.

Rä Judas bi nhyose.

³Nuna rä Judas xi dä rä Jesús, mi badi ngue ya bi nhecahya yø ja'i ngue da hyo rä Jesús, bi dä'r'man'u rä mmui p'uya. Bi map'u bí 'buhyo hmü yø mmacja co 'n'e'ü yø n'yohu dä manda p'u ja rä nija. Bi cospabi'ü däte ma'det'a yø menyü ngue ra t'axi xi unni. ⁴Bi 'yembi:

—Ra ts'oqui dä òt'ä ngue dä dä'ahu na rä n'yohu hinte ndupate ngue da tho —bi 'yembi.

Pe nu'ü yø mmäcja p'uya, bi 'yembra Judas:

—Nu'a guí mmanya, ya hindí importagähe'a ya. Ya guí nnuse p'u te guí òt'e.

⁵Nuna rä Judas bá enyø menyü p'u ja rä nija. Bi ma p'uya, bi daträ 'yuga conna nthähi i nzudi ngue bi du.

⁶Nup'u ja rä nija p'uya, nu'ü yø hmü yø mmäcja bi hyaxra menyü xi 'yenna Judas, di n'yembi:

—Nuyá, hingui sá ngue ga uanspahu rä menyü ngue ra ofrenda naya, porque rä nzabi'a to bi dä ra ja'i ngue da tho na.

⁷Bi nyä p'uya, bi zänni ngue nunra rä menyü, da dän'a n'na rä häi ni hu ngue rä njats'oye. Bi ne ngue nunra rä häi dä däi, ja dä 'yap'u yø ja'i dä du, ngue hingyø mmengu p'u. ⁸Janangue nunra rä häi naya, gui hutyo ja'i ngue ra Ji. ⁹Ya bi nja na te rä hya xi manna pøngahya Jeremías ngue bi 'yena: "Bi njo'ü

'däte ma'det'a yø menyü ngue rä t'axi. Guehnä rä nzäbi xi zänyø judío ngue da gut'i. ¹⁰Nuna rä menyü na p'uya, guehnä i thänna häi ni hu ngue rä njats'oye na. Ya bi nja tengutho rä hya bi 'bejpagui Oja ngue di nja", bi 'yenna Jeremías.

Nuna rä Jesús ya 'bäp'u 'buhra Pilato mará gobierno.

¹¹Rä Jesús bi ts'ixpu 'buhra governo. Ra gobierno p'uya bi 'yembra Jesús:

—¿Ua gue'e rá dast'abi'i yø judío? Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Ahá, go guecä tengutho rä hya guí mmanya.

¹²Nu'ü yø hmü yø mmäcja p'uya co 'n'e'ü yø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija, gä di yapra Jesús. Pe rä Jesús hinte ga ndatho te sifi. ¹³Rä Pilato bi 'yembra Jesús:

—¿Ua hinguí øde te gäma hya guí nyap'alí ya?

¹⁴Pe ngutho rä Jesús hinguí thädi. Janangue rä governo di 'yotho ngue hin tema hya ga ndatho.

Bi manda rä Pilato ngue da ma mäcuati rä pont'i rä Jesús.

¹⁵Nuna rä Pilato, ja n'na rä costumbre ngue di thö'ä n'na rä ofädi 'mø ja rä ngo ngue rä pascua. Pe yø ja'i ü huanhni ndana rä ofädi da ma mathogue. ¹⁶Nu'ü rä pa'a p'uya, mi ofädi n'na rä n'yohu ni hu ngue rä Barrabás. 'Ne gätho yø ja'i padí ngue xanhets'i rä ts'oqui mi ja na. ¹⁷Nup'u bi mpeti yø ja'i, ra Pilato bi 'yembyø ja'i:

—Ndana guí nnehu ngue ga thöcä ya, rä Barrabás, uague rä Jesús nunra guí hutyo ja'i ngue rä Cristo?

¹⁸Nguna bi xihyø ja'i rä Pilato, ngue bi ne xti thohra Jesùs. Porque padí ngue rä nts'eyatho ötyø mmäcja nuya xi däprä Pilato na rä Jesùs.

¹⁹Ya hüp'ü ja rä nhüdi rä Pilato ngue da 'yotra ts'ut'abi. Pe nu'a rá xisu rä Pilato bi mennbabí ra hya, bi 'yembi: "Nuna rä n'yohu 'yost'abi, rä hoja'i na, 'yo tegá di nthint'i ngue'a te ga 'yost'abi na. Porque manxui nts'utho te xtá 'uipi ngue da thogui", bi 'yembi.

²⁰Pe yø hmü yø mmäcja conyo n'yohu 'bet'o p'ü ja ra nija emmei di hatra ts'edi yø ja'i ngue da 'yäpra Pilato ngue di tho rä Barrabás, go da tho rä Jesùs. ²¹Rä gobierno mahömbi 'yembyø ja'i:

—¿Ndanä gue'a ya yonc'eí guí nnehu ngue da ma mathogue ya?

Yø ja'i p'uya, bi 'yena:

—Da ma mathogue rä Barrabás.

²²Rä Pilato mahömbi 'yörpa rä nt'änni yø ja'i, bi 'yembi:

—Xinä rä Jesùs gui hutyo ja'i ngue rä Cristo, éte guí nnehu ga japä na? —bi 'yembi.

Yø ja'i p'uya, gätho bi 'yena:

—Da guatra pont'i na guí mmänya.

²³Rä Pilato p'uya bi 'yembyø ja'i:

—Pe étemä nts'o xä 'yo'na p'uya?

Yø ja'i p'uya, man'natho ngue mafi, bi 'yena:

—Da guatra pont'i na.

²⁴Rä Pilato p'uya bi badí ngue hindä zä ha di japi di tho'hra Jesùs. Porque mathoguitho mahyø ja'i ngue ncue. Bi manda bá thannbä ra dehe p'uya ngue yø hmí yø dä yø ja'i p'ü bi nxh'yø. Bi 'yembyø ja'i:

—Nuna rä n'yohu 'bucua, hínte ndupate na. Himma ts'oquigä p'ü ngue da tho na. Ya guí nnuséhu p'ü te guí öthu.

²⁵Yø ja'i p'uya bi 'yena:

—Nugähe co 'nghma başihe, go ma ts'oquigähe p'ü da du na rä n'yohu na.

²⁶Rä Pilato p'uya bi manda ngue bi ma mathogue rä Barrabás. A nuna rä Jesùs, bi sityø soldado ngue da fei, 'ne da zits'i ngue di cuatra pont'i.

Yø soldado thenmähya rä Jesùs.

²⁷Nu'u yø soldado rä gobierno bi zixra Jesùs, i map'ü ja rä däthi rä cuarte. Bi ma mapeti gätho yø soldado p'uya ngue di mäts'i. ²⁸Yø soldado p'uya bi möjpäbi rä he rä Jesùs, bi hetä n'na rä tuhu ngue rä jupoi. ²⁹Yø soldado ya xi me n'na ra corona ngue yø 'uini, bi gäspa rä ya rä Jesùs. Bi gärpa n'na rä t'o rä 'ye ngue rä n'yei. 'Në bi ndantyohmu p'ü ha 'bährä Jesùs tengutho 'mø ngue majuaní hnü mänsü n'na rä dast'abi. I thenmähya p'uya, bi 'yembi:

—I tate na rä dast'abi yø judío ya —bi 'yembi.

³⁰Bi zots'i. Bi guaspabi rä t'o mi fo rä 'ye p'uya, di jännbabí rä ya. ³¹Mi juadi bi denmahya p'uya, bi gjapabi rä tuhu xi hete. Bi heträ he ya mi he p'uya. Bi zixpuya ngue di cuatra pont'i.

Ya cuatra pont'i rä Jesùs.

³²Nüp'ü ja rä 'yu, bi nthuei p'ü n'na rä n'yohu ngue rä mmengü p'ü ja rä hnini Cirene, ni hu ngue rä Simü. Nu'u yø soldado mäni zi rä Jesùs, bi japrä Simü ngue bi duxrä pont'i nuna da ma mäcuati rä Jesùs. ³³Nuna rä Jesùs, i zixyo ja'i p'ü ja rä xequi ni hu ngue Gólgota. Nuna rä hya na i nne da ma ngue

ra Njuyaxhmu. ³⁴Nup'u bi zønna Jesús, bi t'unnä vino n'youi rä mirra para ngue di pumbenibi. Mi zä te ja p'uya, himbä ne bi zi.

³⁵Bi cuaträ pont'i p'uya, mi juadi bi nö'mi. Bi ma rä tähä yö soldado p'uya ngue to xta ra taha, gue'a da gaca n'na xequi rä he rä Jesús. Ya bi nja tengutho rä hyä bi männä pøngahya Oja 'mø yö pa xathogui ngue bi 'yëna: "Dä ma rä tähä yö ja'i ngue to di tocabi mä he", bi 'yëna.

³⁶Bi mihiyø soldado p'uya ngue hetho te di ja rä Jesús. ³⁷Nup'u ja rá ya rä pont'i cuaträ Jesús, bi ma mäcuati n'na rä letrero xi 'yot'i ngue mmamp'u te bi ma mä'upi. Nuna rä letrero, i ɛnä: "Nuna rä n'yohu 'bucua, guehnä rä Jesús rä dast'abi yö judío na", ɛnnä letrero.

³⁸'Në yoho yö be bi ma mäcuati rä pont'i, n'na i gohrá n'yei, n'na i gohrá gähä. ³⁹Asta huatyö ya yö ja'i thop'u ja rä pont'i cuaträ Jesús ngue thenni. ⁴⁰I ɛmbi:

—A nuya n'yø, dämí xorpbäbi rä nija Oja ya. 'Në guí ɛna ngue nhuy patho gdi hojman'na rä nija. Dämí nyansé ya, bá cap'u ja rä pont'i guí cuatya ngue'mø majuaní rä Ts'unt'ü'i Oja ya.

⁴¹Nu'u yö hmu yö mmäcja conyø xännbäte ngue rä ley, conyø fariseo, conyø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija, gä thenmahya rä Jesús. Dí n'yëmbi:

⁴²—Mi mmannu rä n'yohu ngue da yanyø ja'i. Pe nuyá, hindä zä ha di japi di nyansé ya. A nu'mø majuaní ngue rä dast'abi yö judío ya, da zä da cahnu ja rä pont'i ya n'namhma ngue ga ec'eihu te da ma. ⁴³Mi mma ngue rä Ts'unt'ü Oja, 'në mi mma ngue fäx Oja. A nuyá, ma ga nnuhu

ya ngue'mø nne Oja ya, da mäx'mø —di n'yëmbi.

⁴⁴Nuya yö be 'dap'u cuathu rä pont'i rä Jesús 'nëhyä thenmahya ya.

Ya bi du rä Jesús.

⁴⁵Mi hyuxyadi p'uya, bi m'mexui gä rä ximhäi asta hyunde. ⁴⁶Nu'mø ni ma da zu'i hyunde p'uya, rä Jesús rä ndots'edi bi 'yëna:

—Elí, Elí, ɬlama sabactani? —bi 'yëna.

I nne da manna rä hya na: "Ma Oja'i, mä Oja'i, ɬchanja ngue gá hyegagui p'?" ⁴⁷Ja mi 'bärptho 'da yö ja'i, bi 'yøde te bi manna Jesús. Yø ja'i p'uya di n'yëmbi:

—Nuna rä n'yohu na, i nzohra Elías.

⁴⁸'Bexque'ä bi ma n'na nc'ei mi 'bäp'u, bá hä n'na xequi rä esponja xä ntudi, bi pop'u ja rä vino xan'ixi. Bi noträ t'o p'uya ngue bi cuarpabi rä ne rä Jesús ngue da zuts'i. ⁴⁹Pe mi'da yö ja'i 'bäp'u bi 'yëmbi:

—Ma ga nnuhu ya ngue'mø da ehna rä Elías i nzofo ngue da yanya.

⁵⁰Rä ndots'edi bi 'yen'a n'na rä hmafi rä Jesús. Bi du p'uya. ⁵¹Nu'a rä ora'ä p'uya, nu'a rä ulu mi' zap'u ja rä goxthi nija, bi xet'i, i gai. 'Në bi 'yan'ähäi, yø t'øhø bi hyegue. ⁵²Bi xohyø panteón mi o yø áнима. Bi bennate xangu yö ja'i mi ec'ei Oja.

⁵³Nu'mø mi bennate, bi bömp'u ja yø panteón. Pe nu'mø mi bennate m'mefa rä Jesús, nuya yø ja'i xi bennate bi map'u ja rä mäca hnini Jerusalén. Ja bi nup'u xangu yø ja'i ngue ya 'bui mahon'a p'uya.

⁵⁴Nu'a rä capita co 'nëhyø soldado 'bäp'u ni hyandra Jesús. Mi nu ya

p'uya ngue bi 'yan'ahäi 'në bi nü te gä bi 'yotra Jesús mente bi du. Emmei bi nsu, di n'yembi:

—Majuani ngue nuna rä n'yohu na, rä ts'unt'ü Oja na.

55 Xangu yø xisu yap'utho mambí bái ngue hantho te gä bi nja. Nuya yø xisu ya, bá nəxä Galilea ngue bá ten'mø maní ma Jerusalén rä Jesús. 'Në guehya yø xisu mi fäts'i ngue di unni te mi honi. **56** Nuya yø xisu ya, n'youi p'ü rä Maya nuna rä mmengu Magdala, co 'nghna rä Maya rä mamá rä Jacobo 'nghra José, co 'nghna man'na rä xisu, rä mamá'ü yoho yø ts'unt'ü rä Zebedeo.

Ya bi ma nt'ägui rä Jesús.

57 Ya ni ma da dährä nde p'uya, bi zø'a n'na rä n'yohu ngue ra mmemmeti ni hu ngue rä José, rä mmengu p'ü ja rä hnini Arimatea. Xquet'a 'nghna mará xädi rä Jesús.

58 Nuna rä José, bi ma bá nyauí ra Pilato, bá äpra nt'edi ngue da hyajpa rá do'yo rä Jesús. Ra Pilato p'uya bi unna nt'edi ngue da thacra Jesús.

59 Nuna rä José, mi hyajpu ja rä pont'i rä Jesús, bi 'uennbabí rä do'yo co n'na rä sábana ma'da'yo. **60** Rä José ya xi 'yambu ja rä t'øho n'na rä 'da'yo panteón ngue xtä 'yo 'mø xtä ndu, ja bi gärbu rä Jesús. Bi gotra goxthi co n'na rä ndø do. Bi ma p'uya. **61** A nuna rä Maya ngue rä mmengu Magdala co 'nghna man'na rä Maya, hürpütho gä i ma nt'ägui rä áнима ya.

Bi mähyø soldado p'ü o rä Jesús.

62 Ya rä pa ngue rä ts'äya 'mø mi hyats'i. Nu'ü yø hmü yø mmäcja conyø fariseo bi ma bá nyauí ra Pilato. **63** Bi 'yembi:

—Ague grá ts'ut'abi, nu'mø mi ya na rä fehní n'yohu bi du, mi ena ngue nu'mø bi gua'a nhuy pa xtä ndu, di bennate p'ü da nt'ägui. **64** Janangue nuyá, dämi 'yetyø soldado ngue da fädi ha o rä áнима asta gue'mø bi tho'a rä hyu pa xa t'ägui. Ya hñda zäp'ü da ma yø xädi 'mø rä xui ngue da hyaxra áнима, m'mefa p'uya da hyätyø ja'i, da 'yembi ngue ya bi bennate. Ya man'natho bi thär'mants'oju p'uya ngue m'met'o.

65 Ra Pilato bi 'yembyø mmäcja: —'Büp'ü yø soldado guí ähmü. Ni mähä, bi fäthü rä panteón, pe dämi segurahu xandønho.

66 Gä bi ma p'uya ngue bá fädi xanho rä panteón. Bi mepyabi rä njo'mi rä panteón. Bá sop'ü'ü yø soldado ngue yø mädi p'uya.

Ya bi bennate rä Jesús.

28 Nu'a rä pa ngue rä ts'äya ya bi thogui. Mi hyaxa ndomingo rä mudi rä pa ngue ra semana. Nuna rä Maya rä mmengu Magdala co 'n'e'a man'na rä Maya bi ma ngue bá nü rä panteón. **2**Nu'mø ya ni ma da zoni, nthambenitho bi 'yan'ahäi. Porque n'na rä anxe Oja bi 'ye mahets'i, bi zøp'ü ja rä panteón. Bi duntrá do mi co'mra panteón. Ja bi hyuxpu p'uya. **3**Nuna rä anxe di yoxni tengutho rä huei 'mø di yot'i. Rä he p'uya, xandønt'axi. **4**Yø soldado ngu i nu rä anxe, asta rä huaquí ngue rä ts'u. Entho ya xi du ngue rä ngüent'i.

5Mi sonya yø xisu, rä anxe bi 'yembi:

—Yo gui suui. Porque dí pacä ngue guí hommi rä Jesús nuna bi

cuatraq pont'i yø ja'i. ⁶Damí nñui ua bi 'begui, ya hinjo'o ua, ya xa bennate tengutho rä hya bi xi'ahü 'mø mi' bñi. ⁷A nuya ni me n'nahmantho ya, ni xihmi yø xädi ngue ya xa bennate rä Jesús 'në dani döp'ahü Galilea, ja gni nuhü p'u. Guehna ja ngue ga xi'ahü naya.

⁸Nu'ü yø xisu p'uña, n'na zihmantho bi ma. Made di johya, mädi i su, pe ni tihí ngue dani xipyø xädi te xi nja. ⁹Nup'ü ja rä 'yu p'uña, mi dambeni ya bi ntheui rä Jesús ngue di zengua. Nu'ü yø xisu p'uña bi guarbu 'bähra Jesús ngue bi dospa yø gua ha ga ndanne. ¹⁰Rä Jesús bi 'yembyø xisu:

—Yo güi suui ya. Ni me ya bá xihmi'ü ma cugä ngue jatho da ma Galilea, ja ganí nnuhü p'u.

Yø mmäcja bi guträ mencyu yø soldado ngue da manna fehní.

¹¹Mente ni hya rä 'yu yø xisu, nuya 'da yø soldado mi fähra panteón, bi map'ü ja rä hnini, bá xipyø hmü yø mmäcja te ga xi nja. ¹²Yø mmäcja p'uña, bi ma bá nyau yø n'yohü 'bet'o p'u ja rä nija, bi gohra acuerdo te 'be'a ja ngue da 'yot'e. Bi zännbuya ngue nuya yø soldado xi nup'ü xi bennate rä Jesús, da gut'i xangu rä mencyu. ¹³Bi 'yembyø soldado:

—Nuya güi 'yemphü yø ja'i ya: “Manxüi xa nzucje rä t'aha. Mente dí ahme p'uña, xa nzohyo xädi rä Jesús ngue xa hyatsi”, güi 'yemphü

yø ja'i ya. ¹⁴Nu'mø da bähra ts'ut'abi ngue güi mmammi ngue xa nzü'ahü rä t'aha, a nu'mø ngue da zu'ahü, 'yo te güi mbemhmü hínte da ja, go ga hojpähe rä mmui.

¹⁵Yø soldado p'uña, bi hyanna mencyu bi t'unní, bi ma tengutho rä hya bi sifi ngue da ma. Nuná ra hya bi manyø soldado, gue'a rä hya sihyø judío'a ya asta guehra pa ja p'uña.

Ya bi nyau güi 'de'ma'da yø xädi rä Jesús.

¹⁶Nu'ü 'de'ma'da yø xädi rä Jesús i ma Galilea. Nup'ü ja rä nyuni mi mmanna Jesús ngue di nthehu, ja bi zömp'ü. ¹⁷Jä mi nu yø xädi rä Jesús ngue ya 'büp'ü, güi bi danne. Pe yobeni di'da ngue'mø majuaní ngue gue'a rä Jesús ogue hin'na. ¹⁸Pe ra Jesús bi guarbu ha 'buhyo xädi, bi 'yembi:

—Nugä, bi n'najhma cargo ngue ga manda mahets'i 'në cua ja rä ximhäi. ¹⁹Janangue nuyá, dí xi'ahü ya ngue güi mmähä güi rä nguni nximhäi. Damí hyoni ha gdí japhu yø ja'i ha di gohi ngue ma xädi. Damí xixyabahü yø ja'i da 'yec'eigui, gue'a di nequi'a ngue n'youti rä Papá, n'youti rä Ts'unt'ü Oja, n'youti rä Espíritu Santo. ²⁰Nuya te gäma hya xtá xi'ahü güi 'yothü, damí xännbahü yø ja'i ngue dangü'a da 'yot'e. Damí pahmu ngue dí n'yohü hangü rä pa, asta gue'mø dani njua'a nximhäi. Da ngut'atho.

Ra Marcos

**Nunä rä Marcos, ja ua yø hyä bi 'yo't'i
ngue te bi 'yøtra Jesucristo.**

**Nunä rä Xuua bi 'yøtra nxixya
bi xihiø ja'i ngue dí nsä, dä
dø'mrä Jesús bá ep'ü.**

1 Ja bi mäcua ra hogä 'da'yo
hyä, ngue mmä hanja nä ra
Jesucristo rä Ts'unt'ü Oja. ²Nu'mø
yø pa xä thogui, ra pøngahya Isaías
bi mä hanja nä ra hyä ja ngue dí njä
m'mefa. Bi 'yembyø ja'i: "Nunä Oja
bi 'yembrä ts'unt'ü: Nuyá, ga et'ä
ma m'menhni, dí m'met'o p'ü gdi
ma ngue di hoqui ha gui thogui, bi
'yembi. ³Dí m'müp'ü ja ra dapo nä
ra m'menhni. Nu'ü yø ja'i dí m'peti
p'ü dí m'mui, dä xifi te dä 'yø't'e, dä
'yembi: Dämi nsähü ya, porque ya bá
ep'ü ra Hmu, dä 'yembyø ja'i".

⁴Ya mäm'met'o nt'ot'i ya yø hyä ya,
pe ya bi nja'mø yø pa mi m'müp'ü ja
ra dapo ra Xuua. Nunä rä Xuua, bi
xihra hyä yø ja'i, 'ne bi xixyabi. Bi
'yembi:

—Dämi hyehmu p'ü ra nts'o gni
'yohü. Dämi nxixyahü, n'namhma
ngue di pün'nä ni ts'oquihü Oja.

⁵Xangu yø ja'i bi zöp'ü 'buhra
Xuua ngue oxrä hyä bi ma. Bi
zöp'ü yø ja'i bá nexpü ja ra hnini

Jerusalén. Gä bi zöp'ü yø ja'i 'buhyo
hnini ja'a rä häi Judea. Nuya yø ja'i
bi mä ngue ja yø ts'oqui, guehya
bi xixyäbi rä Xuua p'ü ja rä däthe
Jordán.

⁶Nu rä he rä Xuua, gue'ü yø xingu
rä cameyo ntöt'e rä ulu. Dí ngut'a
n'na rä xifani. Nu'a te si p'uya, yø
mmäcja t'axi mi sa. 'Nehrä t'afi t'asa
timp'ü ja rä dapo mi si. ⁷Bi 'yembyø
ja'i:

—Ya mi ts'udyø pa da ep'ü man'na
rä n'yohü ya. Pe man'natho tate nä
ngue nugä. ¿Hapü gue ga súcä tengu
na? ⁸A nugä, dä xixyä'ahu conna
dehe. Pe nunä rä n'yohü dí xi'ahü,
guehnä dä 'yø't'e ngue di ha'ahü rä
ts'edi rä Espíritu Santo nä.

Rä Xuua bi xixyäbi rä Jesús.

⁹Nu'ü yø pa'ü p'uya, nüp'ü ja rä
hnini Nazaret ngue rä häi Galilea,
ja bá nexpü rä Jesús ngue bi zöp'ü
'buhra Xuua. Ra Xuua p'uya, bi
xixyäbi p'ü ja rä däthe Jordán. ¹⁰Mi
nxixya p'uya, bi ma nenthe. Bi nu rä
Jesús ngue bá xohrä c'amahgëts'i. Bä
ep'ü ra Espíritu Santo, tengutho n'na
ra paloma bi zöp'ü ja rá ya rä Jesús.

11 Bi to p'uya ngue bá nya Oja maya, bi 'yena:

—Gue'e ma Ts'unt'u, dadi ma'i. A nuyá, janjuani ngue ja gampähä conná ngue'e —bi 'yena.

Ra zithu bi hyonnbi ha di
'yotra ts'oqui ra Jessús.

12 'Bexque'a ra ora'a p'uya, nuna ra Espíritu Santo bi zixpu ja ra dapo ra Jessús. **13** Nup'u 'buhyo zate, ja bá n'yop'u nyote ma pa ra Jessús.

Mente gue'u yo pa'u p'uya, emme*ej* bi hyonna zithu ha di japra Jessús ngue da mestho ra hya di manda Oja.

Yo anxe Oja p'uya, gue'u bi maxra Jessús.

Bi du'mi bi manna hya p'u
Galilea ra Jessús.

14 Mi 'yehra pa ngue bi n'ofädi ra Xuua. Nuna ra Jessús, bi mengui, i map'u ja ra häi Galilea. Nup'u ha thogui, xihyo ja'i ra hoga 'da'yo hya ngue ha di njap'u di zo ra 'ye Oja.

15 Ra Jessús bi 'yembyo ja'i:

—Ya da guehyo pa jap'uha da 'yu Oja ngue di manda ua ya. A nuyá, dami hyehmu p'u ra nts'o gni 'yohu. Dami 'yeceihu ra hoga 'da'yo hya.

Bi zixi goho yo mahua ra Jessús,
bi 'yot'e ngue yo xädi.

16 Nup'u ja ra nenzabi Galilea, bi thop'u n'na pa ra Jessús. Ja bi dimp'u yoho yo mahua ngue di n'yohu. Nu'a n'na, ni hu ngue ra Simu. Nu'a man'na, ni hu ngue ra Andre. Nuya yoncei ya, mi entyø xit'a p'u ja ra dehe ngue pahua. **17** Mi nu ra Jessús, bi 'yembi:

—Ma ga mmähä n'yo. Ya hingyo hua guí theui ya, sinoque ga

xän'nau*ui* ha gdi theui yo ja'i ya —bi 'yembi.

18 Bexpi zop'u yo xit'a ngue bi mähä ra Jessús. **19** Mi thohmits'u ninguep'u p'uya, bi dimp'u mi yoncei di n'yohu, ra Jacobo 'nehra Xuua. Guehya yo ts'unt'u ra Zebedeo. Mi hup'u ja yo barco ngue potyø xit'a. **20** Mahombi xihra Jessús ngue bi mähä. Nuya ts'its'i, bi mähä ra Jessús, bi zop'u ja ra barco yo papá co 'nehyo hmiqui.

Ra Jessús bi 'yothe n'na ra
n'yohu mi n'youi ra ts'onthi.

21 Ga 'dap'u ni 'yo, bi zomp'u ja ra hnini Capernaum. Mi zohra pa ngue säya yo ja'i, bi map'u ja ra nija ra Jessús ngue bi xännba ra hya yo ja'i. **22** Mi 'yohyo ja'i na ra hya xännbate ra Jessús, ga di 'yotho. Porque nu'mo xännbate ra Jessús, ena nts'ut'abitho ngue ya manzaqui. Pe yo xännbate ngue ra ley, hingui njap'u ga ya'u.

23 Mi 'bup'u ja ra nija n'na ra n'yohu mi n'youi ra ts'onthi. Nts'edi i zohra Jessús, bi 'yembi:

24 —Ague Jessús grá mmengu Nazaret, chanja ngue gadi nthint'ua dí 'bacähe? ?Ua gní 'yehe gui juacie? Nugä dí padi te'o'i, go gue'e'a ra Maca Ja'i mi ja ngue dá penhua Oja.

25 Pe ra Jessús bi 'yembra ts'onthi:
—Xanhen'i grá ts'onthi. Dami hyep'u ra n'yohu guí n'youi.

26 Mi 'yohra ts'onthi na ra hya sifi, nu'a ra n'yohu mi n'youi ra ts'onthi, asta ra pani bi 'yen'ahäi. Xogue ra mafi. Bi hyep'u ra ts'onthi mi n'youi ra n'yohu p'uya. **27** Nu'u yo ja'i bi nu te bi nja, ga di 'yotho. Di n'yembi n'na ngu n'na:

—Hinjam'mø ha xtá øhmu n'na ra hya tengü xännbate na ra n'yohu bucua. Di nequi ngue ja rá ts'edi, porque asta 'nëhyø ts'onthi ec'ei 'mø xifi ngue dä hyep'u ra ja'i n'youi.

²⁸N'na zihmantho bi n'yo ra hya gä rä häi Galilea, ngue di nxihyø ja'i te bi 'yøtra Jesús.

**Ra Jesús bi 'yøthebi rá to
ra Simu, nunqá i Bedu.**

²⁹Mi bømp'u ja rä nija rä Jesús, bi mähä rä Jacobo 'nëhra Xuua co 'ne'u mi'da yø xädi. I map'u ja rä ngu ra Simu 'nëhra Andre. ³⁰Nu'a rá to ra Simu oxph ja rä t'ots'i ngue hëmbrä pa. Mi zönnä Jesús, bi sifi ngue di hyenni. ³¹Bi yurbu ha 'benna däärquehi ra Jesús, bi bennba rä 'ye ngue bi xots'i. 'Bexque'a bi zä rä pa mi hëmbi. Nuna rä xisu mi'u p'uya, quehnä bi hojpi te dä zi yø ja'i na.

Ra Jesús bi 'yøthe xangu yø däärquehi.

³²Ya xi yuhra hyadi, ya bi nxui. Mandøngu dyø ja'i bi map'u 'buhra Jesús. Bi zixyø däärquehi co 'nëhyø ja'i n'youi yø ts'onthi bi zispi ngue dä 'yøthe. ³³Bi mpeti p'u ja rä goxthi gätho yø ja'i 'bup'u ja rä hnini. ³⁴Ra Jesús bi 'yøthe yø ja'i mädi hyenni. 'Në bi 'yøthe yø ja'i mi n'youi yø ts'onthi. Pe nu'u yø ts'onthi hïndi japi di nya, porque yø ts'onthi i nne dä mä te'o na ra Jesús.

**Ra Jesús bi 'yonna hya p'u
ja rä häi Galilea.**

³⁵Mi hyaxphya, bi nangma xudittho ra Jesús. Tobe rä 'bexuitho 'mø mi bømp'u ja rä hnini, bi ma dapo ngue dä mat'Oja. ³⁶M'mefa p'uya, bi ma rä Simu co 'ne'u mi'da

yø xädi, ngue bi honi hapu 'bui.

³⁷Mi dímp'uya, bi 'yëmbi:

—Xandøngu yø ja'i sòp'u ja rä ngue hon'a'i —bi 'yëmbi.

³⁸Pe rä Jesús bi 'yëmbyø xädi:

—Ja ua mi'da yø hnini ga mmähä ngue ga ma mämhmü rä hoga 'da'yo hya. Porque gue'a dä ecä'a ngue ga mmannä hya.

³⁹Bi n'yo gä rä häi Galilea

ra Jesús, sòmp'u ja yø nija ngue mmannä hoga 'da'yo hya. 'Në othe yø ja'i n'youi yø ts'onthi.

**Ra Jesús bi 'yøthe n'na
ra n'yohu mi 'ya rä do'yo.**

⁴⁰Man'na ra pa p'uya, nup'u 'bähra Jesús, bi guat'a n'na rä n'yohu mi hëmbrä ts'o'ya. Bi ndantyøhmu p'u ha 'bäi, bi 'yëmbi:

—Nu'mø guí nne gui 'yorcä ra matei gui 'yøtheguits'u, nügä dí padi ngue dä zägui —bi 'yëmbi.

⁴¹Ra Jesús bi huercrä n'yohu mi'u, bi dots'i connä 'ye. Bi 'yëmbuya:

—Ahá, dí nne ga øthe'i. Dä zä'i ya —bi 'yëmbi.

⁴²Høntho bi manna rä hya na, nunqá rä däärquehi mi 'ya rä do'yo, 'bexpi zä rä n'u mi hëmbi. ⁴³Hante ngue di n'yehmi'a rä n'yohu, bi zembä mazaqui, bi 'yëmbi:

⁴⁴—Nuyá, 'yo to guí xifi te dä øt'a'i ya. 'Be ni ma ya, sòmp'u 'buhra mmäcja. Dä nu ngue ya bi zä'i. Dämi 'yøtra 'böt'e tengütho bi mända rä Moisés ngue dä 'yøtyø ja'i 'mø bi zä rä 'ya hëmbi. Janangue dä badi gätho yø ja'i ngue ya bi zä'i.

⁴⁵Mi ma rä n'yohu p'uya, to bi zä ni ja'i xifi ngue ya xi 'yøthe ra Jesús. Janangue bi n'yo dapo rä Jesús, ya hinga edi 'yup'u ja yø hnini, porque

máthoguitho dí mpeti yø ja'i 'mø bi nü rä Jesús. Pe mädague'a dí n'yaní, ndap'u bi zä ni 'yéhyø ja'i, pap'u bí 'bähra Jesús ngue bi nnü.

Rä Jesús bi 'yø't'e ngue dä fädi ngue ja rá ts'edi ngue di punnbä yø ts'oqui yø ja'i.

2 Man'na rä pa p'üya, bi mengra Jesús, i map'u ja rä hnini Capernaum. Mi bähyo ja'i ngue ya 'büp'u ja rá ngu rä Jesús. ²N'na zihmantho bi mpeti yø ja'i, asta hinni 'yenyo ja'i p'u ja rä goxthi. Nunä rä Jesús bi xännba yø ja'i rá hya Oja. ³Mënte ya rä Jesús, bi zö hmi'da yø ja'i. Nu'u goho njai bá du n'na nc'eí bá oxrá fidí ngue tudyø gua. ⁴Bí ne xti cutra därquehi p'u mbo rä ngu brá 'bähra Jesús. Pe himbi zä xti cut'i, porque xändöngu yø ja'i 'büp'u. Janangue bi tets'a yannigu rä därquehi p'üya. Bi xots'a n'na xequi ra 'bet'e ha brá 'bähra Jesús. Ja i cämbu rä därquehi ni oxrá fidí. ⁵Mi nu te øtyo ja'i ra Jesús, i padí ngue ec'eí yø ja'i ngue dä zä dä 'yøthe rä därquehi. Bi yembra därquehi p'üya:

—Ague ts'unt'u'i, ya dá pun'na ni ts'oqui ya —bi 'yembi.

⁶Nu'u yø xännbate ngue rä ley mi hup'u, bi mböcue 'mø mi 'yø'a ra hya mmanna Jesús. Bi 'yemp'u ja yø n'yomfeni: ⁷“Nunä rä n'yohu 'bucua, thenmähya Oja nä co nu'a rä hya i mma. Porque hijondä zä di punnbä yø ts'oqui yø ja'i, hindä hönt'a Oja sää ngue dä 'yøtra mpunnbi”, emp'u ja yø n'yomfeni. ⁸Pe rä Jesús 'be xi patho te mbemp'u ja yø n'yomfeni ya yø xännbate ngue rä ley. Bi yembuaya:

—¿Hanja ngue nguna guí mbëmhmu? ⁹Nugä dá xihra n'yohu 'bucua, dí embi: “Ya dá pun'na ni ts'oqui ya”. Pe nuyá, hindä nequi xändo ngue'mø bi mpunnbi ogue hin'na. Pe nu'mø ga embi: “Dami nanguí, gui caxni fidí, guí mma”, ga embi, nu'mø ngue bi n'yo p'üya, ya guí pahmu xändo ngue ja mä ts'edi. ¹⁰A nuyá, dami pahmu ya ngue ra N'yohu bí 'yø mahets'i, ja rá ts'edi ua ja rä ximhäi ngue di punnbä yø ts'oqui yø ja'i.

Bi 'yembra n'yohu xan'u p'üya:

¹¹—Nugä dí xi'i, dami nanguí, caxni fidí, ni ma ni ngu.

¹²Rä därquehi p'üya, bi nanguí. Bi gaxrä fidí, bi ma rá ngu. Nu'u gätho yø ja'i bi nu te bi nja, gä di 'yøtho. Yø ja'i p'üya, espabi Oja, i ena:

—Hinjam'mø xtá nuhü'a te dá nuhü bi nja ya.

Nunä rä Leví, bi 'yø't'e ngue rá xädi rä Jesús.

¹³Man'na rä ora p'üya, rä Jesús mahömbi map'u ja rä nenzabi. Pe mandöngu dyo ja'i bi mpeti p'u ha 'bui, pe gä bi xännbabí rä hya. ¹⁴Mi tho p'üya, bi zömp'u ja rá oficina n'na rä n'yohu ni hü ngue rä Leví. Guehnä rä ts'unt'u rä Alfeo, guehnä jumba ra mënyu yø ja'i ja te pä. Mi nu rä n'yohu na rä Jesús, bi 'yembi:

—Ma ga mme n'yø, ga øt'e ngue mä xädi'i —bi 'yembi.

Nunä rä Leví bi zop'u rá oficina, bi me rä Jesús.

Nuya yø ja'i t'ëmbi ja yø ts'oqui, 'dap'u sihmäui rä Jesús.

¹⁵Man'na rä pa p'üya, nunä rä Jesús bi me yø xädi p'u ja rá ngu rä

Leví ngue dā nsihm̄eui. Xāngu yø ngūthäi 'būp'ū, dā gue h̄m̄i'da yø ja'i t'emb̄i ngue ja yø ts'oqui, gā 'dap'ū sihm̄eui rā Jesús. Porque xquet'a 'n̄ehya nne dā dennā hyā mm̄annā Jesús. ¹⁶Pe nū'ū 'da yø xānnbāte ngue rā ley, 'n̄e'da yø fariseo, mi nū te otr̄a Jesús ngue 'dap'ū sihm̄ehu yø ja'i nū'ū t'emb̄i ngue ja yø ts'oqui. Nuya mb̄ocue p'uya, bi 'yem̄bya yø xādi rā Jesús:

—Nū ni xānnbātehu, h̄ingui ho ngue 'dap'ū sihm̄ehu yø ngūthäi co 'n̄ehyu mi'da yø ja'i ja xāngu yø ts'oqui.

¹⁷Mi 'yōde te sipyø xādi rā Jesús, bi 'yemp'ū di yahni p'uya:

—Nuya yø ja'i di hyenni, guehya ni 'yehra 'yōthe ya. Pe yø ja'i xanzaqui, h̄inga gue'u ni 'yē'ū. A nugä, dā ehe ngue gue'u yø ja'i ja yø ts'oqui ga xifi dā hyep'ū rā nts'o ga 'yo, h̄inga gue'u yø ja'i enā ngue ya 'yo xānho dā ehe ga nzofo.

Bi mānnā Jesús hanja ngue h̄ingui etyø mm̄ui yø xādi.

¹⁸Man'na rā ora p'uya, bi nt̄inj ngue nū'ū yø xādi rā Xuua 'n̄e'ū yø fariseo mi etyø mm̄ui. Janangue bi ma 'da yø ja'i p'ū 'būhra Jesús, bi 'yem̄bi:

—¿Hanja ni xādi ngue h̄ingui etyø mm̄ui? Conque yø xādi rā Xuua 'n̄ehyo fariseo etyø mm̄ui'ū —bi 'yem̄bi.

¹⁹⁻²⁰Mi dāhra Jesús, bi 'yem̄byø ja'i yau:i:

—Nū'ū yø ja'i ts'ofo ngue dā nu rā nthati, h̄ingui etyø mm̄ui mēnte 'dap'ū 'būhma ra novio. Njarbutho mā xādigä ya, h̄ingui etyø mm̄ui ngue 'daua dí n'yo'be. Pe bā ep'ū rā

pa ngue dā zigagui mā nsui'be. Nu'a rā pa'a p'uya, mfādi ngue dā zā dā 'yetyø mm̄ui ya mā xādi 'mø.

²¹Nūnā rā 'da'yo hyā dí xānnbāte, n'nān'yo nā ngue rā nyogui xādi. Tengutho n'na rā 'da'yo ulu, h̄inda zā dī 'bōtra ze'ulu. Porque rā 'da'yo ulu dī ngants'i, ya man'na dī nts'onnā ze'ulu. ²²Tengutho rā 'da'yo vino h̄ingui sā dā sirbu ja rā zexfani ngue dā zedi. Porque rā 'da'yo vino dā xetra zexfani 'mø dā sit'i, ja dī m'mep'ū p'uya. Janangue rā 'da'yo vino, rā 'da'yo xifani dā sit'i.

Ja rā ts'edi rā Jesús ngue nū te dā zānni dī nja'mø rā pa ngue rā ts'āya, gue'a dī nja'a.

²³Man'na rā pa ngue säya yø ja'i p'uya, nūnā rā Jesús co 'n̄ehyo xādi bi tocabi bi thop'ū ja yø nuatriga. Nuya yø xādi p'uya, bi daxtyø trigo bi za. ²⁴Pe nuya yø fariseo bi 'yem̄bra Jesús:

—¿Hanja ni xādi ngue dī mpefi? Conque mm̄amp'ū ja rā ley ngue nu'mø rā pa ngue rā ts'āya, h̄ingui sā ngue to dī mpefi —bi 'yem̄bi.

²⁵Mi dāhra Jesús, bi 'yem̄bi:

—Xi'mø mi zuhrā thuhu n'na ndī rā David, co 'n̄e'ū mi n'youi, čua hinjam'mø gādi xāhmu p'ū ha nt'ot'i'a te bi 'yōt'e? ²⁶Conque nūp'ū ja rā ngu Oja mi 'būhra mmäcja Abiatar, nūnā mādi mānda yø mm̄immäcjaui. Ja bi yurbu rā David ngue bi zi yø thuhme xi t'uspabi Oja ngue dā nu. Bi zi rā David co 'n̄e'ū mi n'youi. Conque nū'ū yø thuhme'ū, h̄indi unna nt'edi rā ley ngue to bi zā dā zi, hinda hōndyø mmäcja yø ts'i'ū yø thuhme t'uspabi Oja. ²⁷A nuyá, nū'a te bi

'yøtya ma xädigä, uangui Oja bá sänni bá nja ra pa ngue rä ts'äya para ngue di dinnä nho yø ja'i. Hingue masque bi zän'Oja rä pa ngue ra ts'äya ngue dí m'mummman'ü yø ja'i.²⁸ Janangue rä N'yohu bí 'ye mahëts'i, ja rá ts'edi ngue nu'a go da zänni, gue'a dí nja'mø rä pa ngue ra ts'äya'a.

Raq Jesús bi 'yøthe n'na
rä n'yohu xi 'yoträ 'ye.

3 Man'na ra pa p'uya, mahëmbi map'ü ja rä nija rä Jesús. Nup'ü ja rä nija, mi 'büp'ü n'nä rä n'yohu xi 'yoträ 'ye.² Yø fariseo p'uya, tøjtho te øtra Jesús. I nne da nu 'mø ngue dí n'øthe 'mø rä pa ngue rä ts'äya, para ngue da zäp'ü dí yapi, da 'yembi ngue hingui supraq ley.³ Pe rä Jesús bi 'yembrä n'yohu xi 'yoträ 'ye:
—Bá nanguí n'yø, ga 'bäcua mäde —bi 'yembi.

4 Ya njuantho bi zohyø fariseo p'uya, bi 'yembi:

—¿Te 'be'a ma hya mmamp'ü ja rä ley ja ngue ga øthü 'mø rä pa ngue rä ts'äya? ¿Gä øthü rä nho, ogue rä n'u? ¿Dä t'øthe rä ja'i 'mø xan'h, ogue di njapi da du?

Nü'u ts'o p'uya, hínte ga ndatho.

5 Raq Jesús bi hyqtí gätho yø ja'i 'büp'ü, pe dí nequí ngue mböcuse. Pe tu rá mmhi ngue mandø nnaxitho yø mmhi yø ja'i. Bi 'yembrä n'yohu mi'ü p'uya:

—Dämi majni 'ye ya —bi 'yembi.

Raq n'yohu p'uya bi macrâ 'ye, pe 'bexpi zä rá 'ye mi'ü.⁶ Mi zä mi nu yø fariseo ngue bi n'øthe rä Jesús, bi ma p'uya. Bi 'yøtra junta. 'Dap'ü bi mpetihü yø ja'i rä Herodes, bi zänni ha di japi da hyo rä Jesús.

Raq Jesús mahëmbi 'yøthe xangu yø därquèhi.

7-8 Raq Jesús bi me yø xädi, i map'ü ja rä nenzabi Galilea. Pe xandøngü yø ja'i bi denni, porque øhyø ja'i ngue øtyø milagro rä Jesús. Nuya yø ja'i ya, yø mmengü 'da p'ü ja rä häi Galilea, yø mmengü 'da p'ü ja rä hnini Jerusalén, yø mmengü 'da p'ü ja rä häi Judea, yø mmengü 'da p'ü ja rä häi Idumea, yø mmengü 'da p'ü man'na nguadi rä dathe Jordán, xangu mi'da yø hnini ja'u yø häi ha ja rä hnini Tiro 'nehrä hnini Sidón, gä ja bi 'yep'ü yø ja'i.⁹⁻¹⁰ Xangu yø därquèhi bi zöp'ü mi 'bähra Jesús. Gä bi 'yøthe, asta dí ntøtyø ja'i ngue nne da zömp'ü 'bähra Jesús. Porque høntho da därpa rá he rä Jesús, 'bexi sä ha hembyø ja'i. Janangue bi xihyø xädi rä Jesús ngue dí nsä n'nä rä barco, ja da yurbu. Porque hinga mbønnbu ngue ni mantho dí mpeti mi'da yø ja'i.¹¹ Xquet'a 'büp'ü 'da yø ja'i ngue n'youi yø ts'onthi. Nu'mø bi guarbu 'bähra Jesús, rä ts'onthi di japrä ja'i ngue ndantyøhmü. 'Né di japi ngue nts'edi ga ya rä ja'i, i ena:
—Gue'e rä Ts'unt'ü'i Oja —i embi.

12 Pe rä Jesús janjuani ngue di hejpi ngue hindä ma te'o.

Raq Jesús bi 'yexi 'demä yoho yø xädi.

13 M'mefä p'uya, bi map'ü bí ja n'nä rä nyuni rä Jesús. Bi zonhni hangü bi neprä mmhi da zofo ngue bi map'ü 'bui.¹⁴ Ja bi zípjü 'de'mä yonc'ei yø xädi, bi 'yets'i ngue 'dap'ü di n'youi. Guehya da menhni di map'ü ja yø hnini ngue da xihyø ja'i rá hya Oja.¹⁵ Bi unna ts'edi ngue da zä da 'yøthe yø därquèhi, 'në

da 'yøthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi.
16 Ja ua yø thøhu ya 'd'e'mä yonc'ëi bi thanhnj; ra Simu nuna i nhuta m'mefa ngue i Bedu, **17** ra Jacobo, 'nghrä Xuua guehya yø ts'unt'ü ra Zebedeo ya, 'në guehya i hutra Jesús ngue ra Boanerges porque nuna rä hya nä, i nne da ma ngue ya manzaqui, entho rä ngäní 'mø ya, **18** ra Andre, ra Lipe, ra Bartolomé, ra Mateo, ra Toma, ra Jacobo nuna rá ts'unt'ü ra Alfeo, ra Tadeo, 'nghna man'na rä Simu yø n'yohu yø ja'i n'youi rä partido ngue ra cananista, **19** ra Judas Iscariote nuna bi dä ra Jesús.

'Nu'ü yø mënì ra Jesús bi ma ngue da sijpu ha 'buhyo ja'i.

Nuna rä Jesús, mi juadi bi 'yexyø n'yohu ja ngue da mep'ü di ma, i ma rá ngu p'uya, 'dap'ü ni 'yo.
20 Mi zönnä ngu p'uya, mahömbi mpeti xandøngu yø ja'i, asta xinga mbongui rä ora da ziui rä hmë yø xädi rä Jesús. **21** Mi 'yohyo mënì'a te øtra Jesús, bi ma p'uya ngue xtabá nzijpu ha 'buhyo ja'i. I ena:

—Hanthro suhrá nloco'a —enyø mënì.

Nu'ü yø xännbäte ngue rä ley embi ngue rä zithu fäts'i te øtra Jesús.

22 Nu'a ga mmanyø ja'i te øtra Jesús, nu'ü yø xännbäte ngue rä ley xpí 'yë'a Jerusalén, bi 'yen'ü p'uya:
 —Nuna rä n'yohu nä, rä zithu n'youi nä. Porque nu'a ra zithu rá hmu yø ts'onthi, gue'a di hacra ts'edi'a ngue sä øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi.

23 Janangue nu'mø mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Guí pahmu ngue nu'ü yø ts'onthi n'youi yø ja'i, gue'ü yø mefi rä zithu. Pe hindä ne ra zithu di hejpase yø mefi. **24** Xip'ü ha di mända n'nä rä dast'abi, nu'mø di ndunhyø ja'i, hinjam'mø da zä da zehyø hya. **25** Xip'ü ja n'na ra ngu ya, nu'mø di nsuse yø ja'i 'büp'ü, da 'yehra pa di n'uëni. **26** Njarbutho na ra hya dí xi'ahu ya. Xi'mø ngue di hejpase yø mefi rä zithu, ya rá 'befise di ts'onì. **27** Xi n'na rä n'yohu xanzaqui, 'bù'ambo rá ngu, hindä zä to da yut'ambo rá ngu ngue da jujpi te pets'i. Nu'mø da thutra mmennigu, gue'mø da zä to da yut'ambo 'mø. Di njadä p'uya, dí tut'ä rä zithu di mända yø ts'onthi, janangue sää dí øthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi. **28** A nuyá, dami pahmu ngue majuaní nä rä hya ja ua, ngue nu'a te gämä ts'oqui øtyø ja'i, da gue'a te gämä hya man'ü ga ya yø ja'i, da zä di mpumnbì. **29** Pe nu ra ja'i da nömmän'ü rä Espíritu Santo, ya hindí punnba Oja.

30 Nguna ra nyä bi männä Jesús, porque embyø ja'i ngue rä zithu fäts'i te øtra Jesús.

Bi männä Jesús ndana gue'a da böni ngue da 'yø'te tengutho 'mø drá mënì.

31 Nu'a ra ora'a p'uya, nuna rä Jesús bi zöhrä mamá 'nghyø n'yohu 'bäp'ü thi. Bi mända bå ts'o rä Jesús ngue di nyau. **32** Xangu yø ja'i di mäspu 'buhra Jesús. Bi t'embuya:
 —Ni mamá 'he ni n'yohu 'bäcu thi, i nzo'i ngue gui nyau 'nä —bi t'embu.

33 Mi dahra Jesús, bi 'yencho:
 —Ma ga xi'ahu ndana mä mamá, ndana mä n'yohu —bi 'yenä.

34 Bi hyetyø ja'i dí mäspø 'bui, bi 'yembuya:

—Bucua ya yø ja'i dí nnøpe ngue mä mamá, dí nnøpe ngue mä n'yohu. **35** Porque nuya yø ja'i di ho da 'yorpabi rá pähä Oja, guehya entho mä mamá ya, ogue mä n'yohu ya, ogue mä nju.

Ra Jesús i hyejpa rä hya
n'na rä momhmudä.

4 Mäpn'a ndí p'uya, nup'u ja rä
nenzabi Galilea, bi xännba rä
hya yø ja'i rä Jesús. Pe mandøngu
dyø ja'i bi mpeti p'u ha 'bui.
Janangue bi yurbu ja n'na rä barco
ja bá mip'u. Bi zoquits'u ra nenzabi,
i ma mbo rä dehe. Gätho yø ja'i 'bui
nenzabi. **2** Xangü yø hya bi xännba
yø ja'i, honi te gui hyejpa yø hya
xifi. Ngunä n'na rä hya bi hyequi, bi
'yembyø ja'i:

3 —Dami 'yorpahu rä güenda
xandørño ya yø hya ga xi'ahu
ya. N'na rä n'yohu bi ma da ponña
trigo. **4** Nup'u bi thogui ngue ponyø
hmudä, bi zop'u ja ra 'yu 'da yø
hmudä. Bi map'u yø ts'ints'u ngue
bi za yø hmudä. **5** Mi'da yø hmudä
bi moni, bi zop'u hingui pidi rä häi
ngue o rä do. Guehya yø hmudä
n'nahmänto bi bøts'e ngue hingui
pidi rä häi p'u bi zo. **6** Hinga ya mbo
pa yø 'yu. Nu'mø bá pøxrä hyadi, bi
'yuhyø hmudä ya xi bøts'e. **7** Mi'da
yø hmudä bi zop'u ja yø 'uini. Mi
nte yø 'uini p'uya, bi ts'onyo hmudä
ngue bi hyot'ambo. Ya himbi nja yø
hmudä. **8** Mi'da yø hmudä bi zop'u
ja ra hogä häi. Nu'mø mi bøts'e,
mazihotho gui nequi. Mi nja p'uya,
'däte mädet'a bi böni ngue n'na
mhmudä. Mi'da p'uya, hyate bi böni

ngue n'na mhmudä. Mi'da p'uya,
n'na ciento bi böni. **9** A nuyá, dí nja
ni gu ngue gui 'yohmu na rä hya dí
mmangä ya —bi 'yenna Jesús.

Ra Jesús bi mä hanja ngue honi
te gui hyejpa rä hya xihyø ja'i.

10 Ya 'yo pa gätho yø ja'i p'uya.

Nu'u 'de'mä yoho yø xädi rä Jesús
bi guarbu 'bäi, da guehyø ja'i nu'u
tobe 'burpu bi guat'i. Bi 'yannbuuya
te ga mbönya yø hya xi hyequi. **11** Ra
Jesús bi 'yembi:

Nuya yø hya hingui fadi ha di
manda Oja yø ja'i, i nne Oja ngue
da dínni mmuihuhanja ya yø hya
ya. Pe nu'u mi'da yø ja'i, guehya dí
honi te dädi hyejpa yø hya dí xifi.

12 Nu te gä nnu ya yø ja'i ya, entho
'mø hinte bi nu. Nuya yø hya øde dí
mmangä, entho 'mø hin temä hya bi
'yøde. Gue'a di siguetho rä nts'o ga
'yo'a. Oja p'uya, ya hñindi punnba yø
ts'oqui yø ja'i.

Ra Jesús bi mä te ni bönya yø
hya bi hyejpa rä momhmudä.

13 Ra Jesús bi 'yembyø ja'i yauí:

—Xquet'a 'ne'ahu hinguí pahmu te
ni bönya yø hya dädi hyecä 'mø. ¿Pe
hague gdä japi da dínni mmuihu te
ni bönya yø hya ga hyecä mähön'a
'mø? **14** Nunä rä momhmudä dí
mmangä, guehnä rä ja'i pap'u
'buhyo ja'i ngue bi mmambrä hya
Oja na. **15** Nuya yø ja'i ngue höntho
bi 'yohra hya, guehya gui nhyejpi
ngue rä nen'yu p'u bi zo yø hmudä
ya. Höntho juadi bi 'yohra hya, bi
map'u rä zithu, bi japi bi pumbení
ra hya xi 'yøde. **16** Mi'da yø ja'i, gui
nhyejpa rä häi hingui pidi ngue mi
o rä do p'u bi zo yø hmudä. Mi zä

mi 'yøhṛa hya yø ja'i, janjuan̄i di johya ngue bi nū mānho. ¹⁷Guehya yø ja'i himbi bent'i xānho rā hya ya. Zits'utho honi ha di hyep'u rā hya. Nū'mō bi ts'ui ngue rā hya ec'eī, 'bexi cohyø mmui. ¹⁸Mi'da yø ja'i p'uña, gui nhyejpabi rā häi ngue ja yø 'uinj p'u bi zo yø hmudä. Guehya yø ja'i bi 'yøde hanja rā hya ya. ¹⁹Pe nū'a te yø befi i ja n'na pa ngū n'na pa, høndyø 'befi ni ma yø mmui yø ja'i. Di ja ndummui honi ha di mmemmeti. Hinga ngut'a te gä sänni da 'yøt'e. Ya hñ temä nthotho bi 'yørpabi na rā hya bi 'yøde. ²⁰Pe mi'da yø ja'i gui nhyejpä ra hoga häi p'u bi zo yø hmudä. Nū'mō mi 'yøhra hoga 'da'yø hya, bi nū mānho. Bi 'yørpabi rā nho na rā hya bi 'yøde. Pe 'bu i'da yø ja'i ngue mathoguitho bi 'yørpabi rā nho rā hya bi 'yøde.

Rā Jesúis bi hyejpa rā hya n'na hyá n'na rā nyot'i.

²¹Mahømbi 'yembyø ja'i rā Jesúis: —Xi'mō ngue ha rā nyot'i n'na ra ja'i, nū'a ra nyot'i ha, hindā gombu ja rā huada. 'Né hindā hyøt'a 'bit'ots'i. Sinoque dā hyøxpū ja rā nthøxanyot'i n'namhmā di yot'i xānho mbo rā ngū. ²²Njarbutho ya yø hya hinguí fadi hanja ya. Zi yohotho yø ja'i tinyø mmui hanja rā hya. Pe dā 'yehra pa ngue gätho yø ja'i dā badi hanja rā hya. ²³Dí nja ni gu ngue gui 'yøhmū ya yø hya dí mmangä.

²⁴Mahømbi 'yembyø ja'i rā Jesúis: —Dami 'yøt'ammuihū teni bonya yø hya dí mmangä. Nū'mō gui 'yørpahū masu ya yø hya ya, da dinni mmuihū xānho hanja rā hya. ²⁵A nū rā ja'i dā dinni xānho

rā mmui hanja rā hya, da māx Oja ngue mān'na di bāhṛa hya. Pe nū rā ja'i hinguí nne dā 'yørpabi masu rā hya dí mma, nū'a zits'u rā hya padi, da thānnbi.

Rā Jesúis bi hyejpa rā hya n'na rā hmudä 'mō bi thūhu.

²⁶Rā Jesúis bi 'yøna:

—Nuya yø ja'i di manda Oja, gui nhyejpí tengutho 'mō bi thū'a n'na rā hmudä. ²⁷Nū rā ja'i bi duhṛa hmudä, di sigue di mpetho mēnte 'danyø pa brā o häi rā hmudä, sär'mō da bogui, dā bøxpuya. Pe nūna rā ja'i bi duhṛa hmudä, hinguí padi hanja ngue bā te rā hmudä. ²⁸Porque rā häi øt'e ngue dā bohra hmudä, dā bøts'e, di ndaxi, dā 'yot'i. ²⁹Nū'mō bi 'yot'i, da soqui.

Rā Jesúis bi hyejpa rā hya n'na mhmuðä rā mostasa.

³⁰Mahømbi 'yembyø ja'i rā Jesúis:

—Mahøngā hyecä mān'na rā hya ya. Ma ga xān'nahū ha di njap'u di nxandyø ja'i dā zo rā 'yø Oja ya.

³¹Nup'u rā mudi, tengutho n'na zihmuðä rā mostasa, ngue mān'na zitchu ngue gätho mi'da yø hmudä ja ua ja rā ximhäi. ³²Pe nū'mō bi manthuñu na rā hmudä na, mān'na tate rā dat'o ngue gätho mi'da yø c'aní i ja. Nup'u ja yø 'yet'o, ja ørbu yø 'bafi yø ts'ints'u.

³³Xāngū yø hya bi hyecrä Jesúis. I honnbibi ndana rā hya da dini

xānho p'u ja yø mmui yø ja'i, gue'a xānnbabib'i. ³⁴Nū'mō yaseui yø xādi p'uña, i xifi te ga mbonyø hya di hyequi. Pe nū'mō gue'u mi'da yø ja'i xānnbabib'i rā hya, guehya honi te gui hyejpa yø hya xānnbabib'i ya.

Ra Jesús bi säyabi ra
ndahí conyø funthe.

35 Mi dähra nde'a ra pa'a, bi
'yembyø xädi ra Jesús:

—A nuyá, ma ga 'dasu ra zabi gdá
mähä man'na nguadi.

36 Nu'u yø xädi ra Jesús, mi juadi
bi 'yehyø ja'i, bi yurbu ja ra barco
mi o ra Jesús, bi ma. Bi mähä mi'da
yø barco mi jap'u. **37** Nup'u ja ra zabi,
bi nangä n'na ra ndate ndahí. Nu'u
yø funthe nanguí, so mbo ra barco.
Janangue ya nne da thuntra barco
ngue'a ga nhuy. **38** Pe ra Jesús mambí
oxpø ja n'na ra nhudi jap'u ja rá
xutha ra barco ngue aha. Nu'u yø
xädi p'uya, bá äp'u bi aha, bi 'yembi:

—Ague grá xännbäte, ya ga tuhu.
Nu'a'i p'uya, guí atho —bi 'yembi.

39 Mi nangä Jesús, bi hejpabi ra
ndahí 'nëhyø funthe. Bi xifi ngue di
nsäya. 'Bexque'a ra ora'a p'uya, gä
bi nsäya. **40** Pe ra Jesús bi 'yembyø
xädi:

—¿Hanja ngue guí suhu? ¿Ua
hinguí ec'eí ngue ga fäxahu? —bi
'yembi.

41 Mi nu yø xädi ra Jesús ngue te
bi 'yot'e, bi ntinbutho yø ts'u mi ja.
Di n'yembi n'na ngu n'na p'uya:

—¿Te'o ni n'yohu na n'yø? Asta ra
ndahí 'nëhrä dehe ec'eí 'mø bi zofo
—di n'yembi.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na ra n'yohu
mi n'youi yø ts'onthi.

5 Mi zom man'na nguadi ra
zabi, ja ra häi ni hu ngue
Gadara. **2-3** Høntho bi bömp'u ja
ra barco ra Jesús, ya xpa ep'u n'na
ra n'yohu mi n'youi ra ts'onthi.
Nuna ra n'yohu na, mi nnöpa ngu

p'u ja yø n'o yø áima. Mädague'a
nthat'i conyø cadena, pe xejtho.
Janangue ya hinjongui sá da zammi.
4 Xangu yø nnidí ngue nthat'i yø
'ye 'nëhyø gua conyø cadena. Pe
xejtho, hingui hät'i da zammi. **5** Ra
pa ra xui 'yo dapo, bi 'yop'u ha o
yø áima, i mafi hapu ni ma. 'Ne
xa nguahyø nsä'mi rá do'yo ngue
di nte yø do. **6** Yap'utho mambá
ehé, pe mi hyandra Jesús. Bi ntihi i
ndantyøhmü p'u 'bäi. **7** Ra ndots'edi i
zofo, bi 'yembi:

—Ague Jesús, rá Ts'unt'u'i Oja
nuna jase rá ts'edi, hanja ngue gadí
nthint'ua dí 'bui? Nguet'Oja'i, 'yo
gadi ungui.

8 Nguna ra hya bi manna n'yohu,
porque ya xi xihra ts'onthi ra Jesús
ngue da hyep'u ra n'yohu n'youi. **9** Ra
Jesús bi 'yembi:

—¿Teni hu'i?

Ra n'yohu p'uya bi 'yena:

—Nná hugä ngue yø mmundotho
gähe, porque xangugähe —bi
'yembi.

10 Nu'u yø ts'onthi p'uya, bi
xihra Jesús ngue nup'u mi 'bui,
hinga yap'utho da menhni. **11** Ja mi
'yorbutho n'na 'bui yø ts'udi, mä'yoní
p'u bí ja ra nguani. **12** Nu'u yø ts'onthi
p'uya, bi 'yembra Jesús:

—Dami 'dacje ra nt'ëdi ga cut'ähe
p'u ja yø mmui yø ts'udi bí 'yo nu
—bi 'yembi.

13 Ra Jesús bi unna nt'ëdi yø
ts'onthi ngue ja i map'u. Janangue
bi hyep'u ra n'yohu mi n'youi, bi ma,
i ncürbu ja yø mmui yø ts'udi p'uya.
Nu'u yø ts'udi mi jua'i yo mahuahi.
Bi gu ra 'dihi yø ts'udi p'uya, bi
nhyørbu ja ra zabi. Gä ja bi jarbu
ra dehe.

¹⁴Nuu mi fähyo ts'udi p'uaya, bi nsu'mo mi nu te bi nja. N'na 'dihitho bi map'u bí ja ra hnini ngue bá ma te bi nja. Dä gue'u yø ja'i 'da'a n'nanni bí 'bui, gä bá xifi. Mi 'yøhyø ja'i a te bi nja, mändöngu dyø ja'i bá ehe da nu. ¹⁵Mi zønyø ja'i p'u 'buhra Jesús, 'dap'u 'buhmi'a ra n'yohu mi n'youi yø ts'onthi. Ya hínte di ja, ya he ra ulu, ya xi dits'i. Pe bi zu yø ja'i a te xi nja. ¹⁶Nuya yø ja'i xi nuse'a te xi thohra n'yohu mi n'youi yø ts'onthi, 'n'gä te xi thohyø ts'udi, gä xihyo ja'i nuya ja sôhø. ¹⁷Yø ja'i p'uaya, bi xihra Jesús ngue da ma.

¹⁸Janangue mähombi yurbu ja ra barco ra Jesús ngue da ma. Nu'a ra n'yohu mi n'youi yø ts'onthi, bi xihra Jesús ngue xtä mmep'u ni ma. ¹⁹Pe himbi neprä Jesús, sinoque bi 'yembi:

—Män'na xanho ni ma ni ngu. Dämí xihni mënji te dä øt'a'i. Xihni amigo. Dämí xifi ha bi nja ngue bi huç'a'i Oja bi 'yøthe'i —bi 'yembi.

²⁰Bí ma rä n'yohu p'uaya, bi n'yo gätho p'u ja yø hnini Decápolis, xifi gätho yø ja'i te xi 'yørpabi ra Jesús. Nu to gä bi 'yøde te xi 'yøtra Jesús, gä di 'yøtho.

Ra Jairo bi zixra Jesús ngue da øthebi rá t'ixu.

²¹Mi zømman'na nguadi ra zabi ra Jesús, xandöngu yø ja'i hombi mpeti. ²²Bi zø'a n'na rä n'yohu 'bet'o ngue di mända p'u ja ra nija p'uaya, ni hñ ngue ra Jairo. Bi ndantyøhmu p'u 'bähra Jesús. ²³Janjuani ngue äpra mate, bi 'yembi:

—Nugä nná ehe ga xi'i ngue ma t'ixu dí si, ya pa man'u, ya ja ngue da du. Xi'mø gui 'yørca ra mate ga

mme, gui japni 'ye p'u ja rá do'yo, janangue da zä ra n'u hembí.

²⁴Nuna ra Jesús bi me na ra n'yohu bi zits'i. Xangu mi'da yø ja'i bi denni asta di ntörbu ja ra 'yu.

²⁵Nu'u yø ja'i ni denni Jesús, n'youi p'u n'na ra xisu ngue ya n'ne'mä yonjeya mi hembra m'mäcji.

²⁶Nuna ra xisu mädi hyenni, xandöngu rá mënyu xi uni ngue honyø 'yøthe da 'yøthe. Ya xi uni gätho'a te mi pets'i, porque nne ngue da zä te hembí. Pe hin'i zä'a ngue mädi n'yøthe. Sinoque man'na mani ma man'u. ²⁷⁻²⁸Mi zä mi 'yøhnä rá xisu ngue øtyø milagro ra Jesús, bi 'yenna xisu p'uaya: “Nu'mo ga thärpabi rá he ra Jesús, da zägui”, bi 'yena. Janangue bi nthiñnbu ha mma yø ja'i p'uaya, asta gue'mø mi guatra Jesús ngue bi därpä rá he. ²⁹Ngu'i därpä rá he p'uaya, 'bexpi nsäya ra ji, bi zä ra n'u mi hembra xisu. ³⁰Mi bahra Jesús ngue bi zä n'na nc'eí conná ts'edi, bi m'mä p'uaya ngue hetyo ja'i. Bi 'yembi:

—¿Te'o bi därcaguí ma he? —bi 'yembyø ja'i.

³¹Bi 'yem'mø mi dähyø xädi ra Jesús:

—Guí änni to bi dät'a ni he. Conque guí nnu ngue xandöngu yø ja'i di ntöt'ua nná mähä —bi 'yembi.

³²Pe ra Jesús bi sigue di za di heti yø ja'i, ngue nne da bädí te'o bi dädi.

³³Nu'a ra xisu p'uaya, ya padí te xi 'yøt'e, mmap'u p'uaya ni huaquí ngue su. Bi ndantyøhmu p'u 'bähra Jesús. Bi xi'a njuani ngue xi därpabi rá he. ³⁴Nuna ra Jesús bi 'yembi:

—Ague t'ixu, ya bi zä'i ngue gá 'yec'eí ngue di zä'i commä ts'edigä. Ni

ma ya, dà hyu ni mmui ngue bi zä'i —bi 'yembi.

³⁵Nuna ra Jesús, mente yaui ra xisu madi hyenni, bi zo hmán'na nc'ei bá nexpa ja rá ngu ra Jairo, bi 'yembra Jairo:

—Ya bi du ni t'ixu n'yø, 'yoní mantho gui sixra xännbate —bi 'yembi.

³⁶Nuna ra hya bi sihra Jairo, bi 'yøhra Jesús, pe hingui ñorpátho masu. Sinoque bi 'yembra Jairo:

—'Yo sá guí su'a si'i ngue bi du ni t'ixu. Sinoque dami 'yec'eigui ngue dà zä ga fäxa'i —bi 'yembi.

³⁷Ya himbi nepe xtä thogui gätho yø ja'i. Sinoque hondra Bedu bi zits'i, co 'nëhya yonc'ei di n'yohu, ra Xuua 'nëhra Jacobo. ³⁸Mi zömp'u ja rá ngu ra Jairo p'uya, ya zonyø ja'i, tär'man'ü yø mmui ngue ya xi du ra hmute. ³⁹Pe ngu'i zönnä Jesús, bi yut'ambo, bi 'yembyø ja'i:

—¿Te 'be'a guí ñothu ua gadí yännihu? 'Yoni mantho gui zomhmü. Nuna ra hmute hingui tu na, i atho na.

⁴⁰Pe nuya yø ja'i yaui ra Jesús, i thenthó, porque padí ngue ya xi du ra hmute. Mi bón'athi gätho yø ja'i p'uya, ra Jesús bi thop'u brá 'benna hmute. Ni n'youi rá papá ra hmute 'nëhrá mamá. Co 'në'u yø xädi ni n'youi. ⁴¹Ra Jesús bi bennba rá 'ye ra hmute xi du, bi 'yembi:

—Talita cumi —bi 'yembi.

Nuna ra hya na p'uya, i nne dà ma ngue ena: "Ague grá hmute, dí xi'i, dami nangui". ⁴²Hontho bi manna ra hya na p'uya, 'bexpi nangra hmute, bi n'yo. Ra hmute p'uya, ya 'de'ma yonjeya mi 'bui. Nuya bi nup'u bi bennate ra hmute, di

'yøtho. ⁴³Pe ra Jesús emmei di hejpa yø ja'i ngue hinjonda ma te bi 'yøte. Bi manda p'uya ngue di t'unna hmé dà zi ra hmute.

Nu'u yø mmenguhu ra Jesús hingui ec'ei te ñot'e.

6 Mambá ep'u ja rá ngu ra Jairo ra Jesús, i map'u ja rá häi bánte, bi me yø xädi. ²Nu'mø ra pa säya yø ja'i p'uya, pap'u ja rá nija ra Jesús, ngue bi xännbabi ra hya yø ja'i. Xangu yø ja'i ñoxra hya bi ma. Pe gä di 'yødyø ja'i hanja'a ra hya ñode, di n'yembi:

—¿Hague go bá ha'a ra hya xännbate na ra n'yohu ya ua? ¿Hague go ga mba'a ra hya padí? ¿Hague ga nzä ñotyø milagro? ³Conque guehna ra yaxi rá ts'unt'u ra Maya na. Yø n'yohu p'uya, guehna ra Jacobo, 'nëhra José, 'nëhra Judas, 'nëhra Simu. Yø nju p'uya, gä 'dadua ra hnini dí 'buhmu.

Janangue embyø ja'i ngue to bi zä man'yohu na ra Jesús. Hingui ñorpátho masu yø ja'i ra hya xifi. ⁴Pe bi 'yembyø ja'i ra Jesús:

—Gätho yø pøngahya Oja n'nanni ni 'yeghe, gä hnú mansu. Pe nu'u yø mmenguhu yø pøngahya, hingui nnu mansu. Ni xinga gue'u to 'bup'u ja rá ngu ra pøngahya dí nnu mansu.

⁵Ja bi njap'u ngue himbi zä xta 'yøte xangu yø milagro ra Jesús. Hondi zi hangutho yø därguehi bi japrá 'ye ngue bi 'yøthe. ⁶Di 'yødra Jesús hanja ngue hingui ec'ei yø mmengui.

Nu'u 'de'ma yoho yø xädi ra Jesús, bi 'yet'i ngue dà xännba ra hya yø ja'i.

Mi bømp'u ja ra hnini mi 'buhra Jesús, bi ma bá n'yop'u ja yø hnini,

m̄anyarb̄ i ma ngue xānnb̄ r̄a hyā yō ja'i. ⁷Nuya 'dē'mā yōho yō xādi ya xi huanhn̄i, bi zofo ngue d̄a mēnnb̄ ja yō hn̄in̄i. Bi xifi ngue yō yonc'ei p'ū d̄a ma. Bi unna ts'edi ngue d̄a 'yōthe yō ja'i n'youi yō ts'onthi. ⁸Bi xi p'uya, ngue hin teni buxa d̄a gats'i. 'Nē hin tem̄ thuhme d̄a hyats'i. 'Nē hin tem̄ menyū d̄a hyats'i. Sinoque hōndr̄a tōhō d̄a hyats'i. ⁹Bi xifi ngue d̄a ḡuxyō thixfani 'nē hind̄a gaxrá mponi.

¹⁰Bi sigue bi 'yembi:

—Nu'mō gá sōmhm̄ p'ū ja n'na r̄a hn̄in̄i, nu'mō to d̄a zixah̄u r̄a ngue di säya'ah̄u, ja m'muhm̄ p'ū ja ra ngu d̄i n'na'ah̄u r̄a ts'āya, asta gue'mō guá ḡhm̄. ¹¹Nup'ū ja n'na r̄a hn̄in̄i gui sōmhm̄, 'nē hind̄i n'na'ah̄u r̄a ts'āya, ogue hinjonda 'yōt'ah̄u masu, d̄am̄i thogui, gd̄i mähä n'nanni r̄a hn̄in̄i. Pe d̄am̄i huāmhmr̄a fonthäi d̄i n'youi ni mbonguah̄u, gue'a r̄a hm̄eyā'a ngue ya d̄a thep'ū ya yō ja'i himbi 'yōt'ah̄u masu.

¹²Nu'ū yō xādi r̄a Jesús bi ma bá n'yop'ū ja yō hn̄ini. I xihyō ja'i ngue d̄a hyep'ū r̄a nts'o ga 'yo. ¹³Xāngu yō nnidi bi 'yōthe yō ja'i n'youi yō ts'onthi. Nu'mō bi gospab̄i r̄a aceite yō därquēh̄i, 'bexi sā ha h̄embi.

Ra Herodes embi ngue nunā r̄a Jesús, gue'a r̄a Xuua mi otr̄a nxixya.

¹⁴Nunā r̄a d̄ast'abi Herodes mi 'yōde te mm̄anyō ja'i ngue xāngu yō milagro otr̄a Jesús. Bi 'yemp'uya:

—Nugä dí enā ngue xpí bennate'a r̄a Xuua mi otr̄a nxixya. Janangue sā ötyō milagro —bi 'yena.

¹⁵Mi'da yō ja'i p'uya bi 'yena:

—Nunā r̄a n'yoh̄u i hm̄a, r̄a nzegui guehn̄a r̄a pōngah̄a Elías.

Pe mi'da yō ja'i p'uya, bi 'yena:

—Nugä dí enā ngue 'b̄ui toni pōngah̄a Oja na.

¹⁶Ra Herodes bi 'yen'a p'uya:

—Pe nugä dí enā ngue gue'a r̄a Xuua mi otr̄a nxixya xpí bennate ya. Porque nunā r̄a Xuua, guehn̄a dā mandagä bi thejpab̄i r̄a ya na.

Ja mm̄angua ya ha bi nja ngue bi du r̄a Xuua mi otr̄a nxixya.

¹⁷Nu'mō yō pa xā thogui, bi manda r̄a Herodes ngue bi mbentra Xuua, bi dut'i conyō cadena bi got'a fādi. Bi upi ngue nunā r̄a Xuua ya xi xihra Herodes ngue h̄inguí ho di m'muhm̄i na r̄a 'bepo Herodías nuna mará xisu na r̄a n'yoh̄u Lipe. ¹⁸Nunā r̄a Xuua, xi 'yembra Herodes: "Hin'yū r̄a nt'ed̄i guí m'muhm̄i ni 'bepo", xi 'yembi.

¹⁹Mi 'yoh̄ra xisu na r̄a hya mm̄anna Xuua, bi mb̄ocue r̄a xisu, i suh̄ra Xuua ngue'a te r̄a hya bi ma. I nnepe ngue d̄a tho r̄a Xuua.

²⁰Pe r̄a Herodes h̄inguí nne d̄a hyo, porque nunā mansu na r̄a Xuua, 'nē parpi ngue r̄a hogā n'yoh̄u. Nu'a te r̄a hya mi mm̄anna Xuua, mādi ho d̄a 'yōde, pe mi yobenitho ha ga 'yōde te gām̄a hya mm̄anna Xuua.

²¹Pe nunā r̄a Herodías bi dīni ha di japr̄a Xuua nunā sui. Mi zōhra pa bi nsānnigo r̄a Herodes. Bi zonhyō mm̄ist'abiu ngue bi 'yorpab̄i r̄a nts'ihm̄e. Gātho yō hm̄u yō soldado, gā bi zofo. Nup'ū ja r̄a häi Galilea, gātho'ū yō ja'i hn̄u mansu p'ū ja yō hn̄in̄i, gā bi zofo. ²²Nunā r̄a t'ixu r̄a Herodías, bi yurbu 'b̄uhyō ja'i xi petra Herodes ngue sānnigo, bi m̄uhra hn̄ei p'uya. Ra Herodes co gātho yō ja'i bi ho te otr̄a hm̄ute.

Janangue bi 'yembrä hmute rä Herodes: "Nu'mø temä cosa gui 'yäqui, nugä ga 'da'i", bi 'yembi.

²³Rä Herodes bi 'yexä ntestigo Oja ngue majuaní di unna hmute'a te gäma cosa dä 'yäpi, mädague'a di un made'a te gä pëts'i. ²⁴Rä hmute p'uya, hinga 'bexpi xifi te 'be'a nne da 'yäpi. Sinoque 'be bá ännä mamá. Bi 'yembi: "Ague mamá, iteni 'be'a ga ädi?" Nu'a rá mamá rä hmute p'uya, bi 'yembi: "Dami 'yäpya ngue di 'da'i rá ya rä Xuua mi ötra nxixya", bi 'yembi. ²⁵Nu'a rá hmute p'uya, bi mengui, i ma mbo, ngue bá embra dast'abi: "Nu'a rá ya rä Xuua mi ötra nxixya ya, dami 'daqui, di o nna rä mohi", bi 'yembi.

²⁶Mi zä mi 'yöde te 'be'a t'äpra dast'abi, mämbi düdrä mmui. Pe ya xi ma ngue di unna hmute'a te da 'yäpi. Yø ja'i 'büp'ü ha mi 'bui, gä xi 'yöde te xi ma. Bi manda p'uya ngue bi t'unna hmute'a te ädi. ²⁷⁻²⁸Bi 'yet'a nna rä soldado dä hejpa rá ya rä Xuua p'u ja rä fädi p'uya. Bä jät'a nna rä mohi, bi t'unna hmute. Ra hmute p'uya, bi däprä mamá'a rä ya bi t'unnji. ²⁹Mi bahyø xädi rä Xuua ngue ya bi du, bi ma bá hanbabä rá do'yo rä ánima ngue bi 'yägwi.

Rä Jesús bi 'yot'e ngue bi nsihme cut'a mahuahí ma'yohu.

³⁰Mambá pengyø xädi rä Jesús ngue bá manna hya p'u ja yø hnini, bi däpra güenda te xi 'yot'e, bi däpra güenda temä hya xi nxännbate.

³¹Nu'ü yø pa'ü, ni ma ni 'yehyø ja'i p'u 'buhra Jesús. Nunä rä Jesús co 'nehhyø xädi, ni xingra hme da mbongui rä ora da zi. Janangue bi 'yembyø xädi:

—A nuyá, ma ga mmähä p'ü hinjo'o yø ja'i ya, n'namhma ga nsäyahü zits'ü.

³²Bi yurbü ja n'na rä barco ra Jesús conyø xädi, i map'ü hinjongoü 'bui. ³³Xangu yø ja'i bi nu 'mø mi ma rä barco, pe padí te'o ni op'ü ja rä barco. Bi ma yø ja'i p'uya, ní n'yoguatho, bi dennä nenzabi. Nup'ü ja yø hnini thohyø ja'i, i ter'mi'da yø ja'i, mandøngurbü ni ma yø ja'i. M'met'o bi zonyø ja'i p'u ha ja ngue da zonnä barco. ³⁴Mi zöhrä barco bá o ra Jesús, bi böni. Pe ya mandøngu dyo ja'i 'büp'ü. Bi huejpuña, porque yø ja'i 'bui tengutho yø de'yo 'mø hinjo'o to da mädi, njarbutho. Janangue ndø ya'atho rä ora bi xännbabí rä hya yø ja'i rä Jesús.

³⁵Ya ni ma di nde p'uya, bi guatyø xädi rä Jesús, bi 'yembi:

—Ya bi nde, 'ne nuua dí 'buhmu rä dapo ua. ³⁶Dami 'yehyø ja'i, n'namhma da map'ü bí ja yø hnini, da dänse rä hme da zi.

³⁷Bi 'yembyø xädi rä Jesús:

—Dami unhnü rä hme da zi yø ja'i —bi 'yembi.

Nu'ü yø xädi p'uya, bi 'yembi:

—¿Hapü gue ga hahü'a yo ciento ma pa rä nzäbi ngue ga tämpü rä hme da zi yø ja'i 'bucua? —bi 'yembi.

³⁸Mahombi 'yembyø xädi rä Jesús:

—Dami nu hangu yø thuhme güi hahü.

Nu'ü yø xädi p'uya, bi nu hangu yø thuhme hä. Bi 'yembyø:

—Ja ua cut'a yø thuhme 'ne yoho yø huá.

³⁹Rä Jesús bi 'yembyø xädi yauí:

—Dami xihmu yø ja'i da micua ja rä 'batha. Da 'yotyø zimundo p'ü da mi.

40 Bi mihiyø ja'i p'uya ngue di nsihmø. Yø ciento nja'i p'u bi mi i'da, yø yote ma'det'a nja'i p'u bi mi i'da.

41 Ra Jesús bi hyan'u cut'a yø thuhmø 'n'e' u yoho yø huá. Bi hyanma hets'i p'uya, bi ja mammadi Oja. Bi xenyø thuhmø p'uya, bi unyø xädi ngue di 'darpabi yø ja'i. Da guehyø huá bi dat'i. **42** Bi nsihmø xanho yø ja'i, gä bi nnuya. **43** Mi juate ra ts'ihmø yø ja'i p'uya, nu'u yø xädi ra Jesús bi peti 'de'mayo canasta yø thuhmø bi bongui. Xquet'a bi mes'yø hua bi bongui. **44** Nu'u yø ja'i bi nsihmø'a ra ora'a, cut'a mahuahí ma'yohu bi nsihmø.

Ni 'yo maxots'e ra dehe ra Jesús.

45 Mënte ehyø ja'i ra Jesús, bi xihyø xädi ngue di m'met'o da 'yo ra barco, di ma man'na nguadi ra zabi ha bí ja ra hnini Betsaida. **46** Mi juadi bi 'yehyø ja'i ra Jesús, bi map'u bí ja ra nyuni ngue bá mat'Oja. **47** Mi nxui p'uya, ya bí 'yo made ra zabi ra barco ni o yø xädi, pe ra Jesús bi 'busé p'u bí ja ra nyuni. **48** Bi bahra Jesús ngue hangu pefi di 'yonna barco'u yø xädi, pe hingui sá da thogui, porque ra ndahi di cots'i. Mi zu'i hyu xudi p'uya, bi map'u bí 'buhø xädi ra Jesús, ni 'yo maxots'e ra dehe. Bi ne ngue xta nui's'i. **49** Pe mi hyandyø xädi ngue mmap'u ni 'yo maxots'e ra dehe. Nu'u yø xädi ra Jesús bi 'yenä ngue ra ndahi i nnu. Bi muhra mafi p'uya ngue su. **50** Gää bi hyandi, pe gä bi nsu. Pe ra Jesús 'bexpi zofo, bi 'yembi:

—Go guecä, 'yoguí suhu —bi 'yembi.

51 Mi yurbu ja ra barco mi o yø xädi ra Jesús, 'bexpi nsäya ra

ndahi. Mi nu yø xädi'a te bi 'yot'e, man'natho bi nsu. **52** Mådague'a xi nu yø xädi'u yø milagro xi 'yotra Jesús, ngue bi xandyø thuhmø bi zi yø ja'i, pe hingui 'yo yø mmui te'o na ra Jesús.

Nup'u ja rä häi Genesaret bi 'yøthe yø därqühi ra Jesús.

53 Mi zorn'a nenthe ja ra häi Genesaret, bi dat'yø barco 'mø mi bóni. **54** Hontho bi bønnø barco ra Jesús, 'bexpi bahyø ja'i mi 'büp'u ngue te'o. **55** Bi ma yø ja'i p'uya, bi 'yonnbabí mi'da yø ja'i ngue da ehé. Xifi ngue da tu yø därqühi da oxyø fidi, da zöp'u 'bahra Jesús. **56** Hønnbu bi zä sønnø Jesús, sømp'u ja yø hnini, sømp'u ja yø ngunhui, hønnbu ts'u hapu sóni, bi njahqui yø därqühi ngue 'bop'u ja yø caye, t'äpra mäte ra Jesús squerangue rá nyani rá he da därpabi yø därqühi. Be xi sá ha hembi.

Ja 'da yø costumbre xä nzänse yø ja'i hingui nnu manho ra Jesús.

7 Nuya 'da yø fariseo 'nëhyø xännbäte ngue ra ley ngue yø mmengu Jerusalén bi guarbu 'bähra Jesús ngue di nyäui. **2** Bi mbøcue 'mø mi nu te öt'i'da yø xädi ra Jesús, ngue hingui xu'ye hante di nsihmø, ngue da mecra ts'oqui n'youi yø 'ye. **3** Nuya yø fariseo 'në gätho mi'da yø judío, i ötyø costumbre xä nzänyø ndiua. Zant'a xu'ye hante di nsihmø. **4** Nu'mø bá penga täi xquet'a xu'ye, porque enä ngue pecra ts'oqui ja yø 'ye. Xangu mi'da yø costumbre öt'e, xutyo ts'oye, xutyo mohi, punnbi da dätra häi. 'Nëhyø t'ots'i nts'ihmø pet'e. **5** Mi zä mi nurpi te ötyø xädi

ra Jesúus ngue hinguí ò'te tengutho ga 'yo, bi mbøcuet p'uya, bi 'yørpa ra nt'ánni rä Jesúus, bi 'yembi:

—¿Hanja ní xädi ngue festho ra hya bi zogahü yø ndiuia? Porque hinguí pecrä ts'oqui ja yø 'ye, ngue di nxu'ye hante di nsihme.

⁶Mi dährä Jesúus, bi 'yembi:

—Ni xirbu guí enä ngue guí ec'ehü Oja. Go guí òthü na ra hya bi 'yotra pøngahü Isaías ngue bi 'yen'Oja: “Nuya yø ja'i 'bucua, nu'mø bi nya, xøgue enä majuaní ngue nnu mansugui. Pe himma juani ngue yø mmui ga ndannegui. ⁷Ya hínte ni bøntho ngue thannegui yø ja'i. Nu te gäma hya xänbate, xangu yø hya xä nzänse ngue embi di manda Oja”, nguna bi man'Oja. ⁸Nu'ahü, guí festhohü yø hya di manda Oja ngue go gädi ja ndummuí guí òthü yø costumbre bi zohyø ndiuia. Porque xangu yø costumbre guí òthü, tengu yø ts'øye 'nëhyø mohi guí xæthü, punnbì da dätra häi.

⁹Go xcá 'yemhmü n'na nguadi ya yø hya di manda Oja ngue go guí òthü yø costumbre bi zohyø ndiuia.

¹⁰Nuna rä Moisés bi xihyø ja'i te 'be'a ja ngue da 'yø'e, bi 'yembi: “Dämi su ni papá, dämi su ni mamá”. Bi xi man'na rä hya p'uya, bi 'yembi: “Nu ra ja'i da zanná papá, ogue da zanná mamá, i ja ngue di njapra castigo 'në da tho”, bi 'yembyø ja'i.

¹¹Pe ya xcá xännbahü yø ja'i, ngue ra ja'i da zä da 'yembrá papá ogue rä mamá: “Nugä papá, nugä mamá, ya hindä zä ga 'da'i te guí siui ya. Porque nu te gä di pets'i, guehnä Oja dadi unni”. ¹²Nu'mø nguna ra hya bi manña ja'i p'uya, ya hin gädi japhü di jammansu rä papá ogue rä mamá

ra ja'i. ¹³Xangu mi'da yø hya jap'ü hinguí òthü, tengutho ya yø hya dí xi'ahü ya. Nu'mø nguna guí òthü p'uya, ya guí òthü ngue hínte di mui ya yø hya dí manda Oja p'uya, ngue guí emhmü go ja ts'editho guí 'yøthü ya yø costumbre bi zohyø ndiuia.

Nu te si rä ja'i hinga gue'a di ts'onnba rä n'yomfeni ra ja'i'a.

¹⁴Bi zonhyø ja'i ra Jesúus, bi 'yembi:

—Dämi 'yøhmü xanho ya yø hya ga mmangä ya. Dämi 'yøt'ammuihü. ¹⁵Nu ra ja'i oträ ts'oqui, hinga gue'a te si ra ja'i ga 'yøtra ts'oqui. Nu'a ga 'yøtra ts'oqui rä ja'i, gue'a ra ts'omhyø pønná ne rä ja'i'a. ¹⁶Dí nja ni gu ngue gui 'yøhmü na ra hya dí mmangä ya —bi 'yembi.

¹⁷Mi ma yø ja'i p'uya, bi zop'ü rä Jesúus. Nuna rä Jesúus bi map'ü ja rä ngü säya. Nuya yø xädi p'uya, bi 'yäpi ngue da xifi te ga mbønya yø hya ja juadi bi ma. ¹⁸Rä Jesúus bi 'yembyø xädi:

—¿Ua xquet'a hinguí tñnni mmuihü hanja ya yø hya dí mmangä 'mø? ¿Ua hinguí pahmu na rä hya dä mangä ngue nu te si rä ja'i, hinga gue'a ra ts'oqui'a? ¹⁹Porque nu'a te gä si rä ja'i, hindí nuansui rä n'yomfeni ra ja'i'a, sinoque rä mmui rä ja'i ni ma'a te si, pe pigui te si rä ja'i.

Ngue nguna rä hya bi manña Jesúus, di nequí xanho ngue nu'a te gä si rä ja'i, bi 'yø'e ngue gä xanho ngue da ts'i. ²⁰Rä Jesúus bi sigue bi 'yembyø ja'i:

—Nu ra ja'i ngue oträ ts'oqui, mbo rä n'yomfeni ní 'yehra ts'oqui.

²¹ Porque mbo rá n'yomfēni ra ja'i b̄i mīhra ts'o n'yomfēni, tengū ra n'yots'om'mäi, ra nthote, ²²ra mfe, ra nts'o, ra fehni, ra 'yōt'its'oqui, ra zeya, ra zate, ra n'yets'i, ra m'memmu, d̄a gue'a so rá mmui ngue da hyannba rá mmeti rá mmic_ejui. ²³Gātho ya yō nts'o ya, mbo rá n'yomfēni ra ja'i ní 'yehé. Guehya di ts'onna ja'i ya.

Nu'a n'na ra xisu hingra judío bi 'yäprä mate ra Jesús ngue d̄a mäts'i.

²⁴Mi b̄omp'u mi 'buhra Jesús, i map'u ja n'na rá häi ja ra hnini Tiro conná hnini Sidón. Nup'u ja rá ngu b̄i nsäya, hinguí nnepe to xta mbadi ngue 'bup'u. Pe himbí zä b̄i n'yani. ²⁵Nu'a rá hnini'a, mi 'bup'u n'na ra hmute mi n'youi rá ts'onthi. Mi 'yohrá mamá rá hmute ngue 'bup'u rá Jesús. Bi ma rá xisu p'u 'buhra Jesús, bi ndantyøhm̄u p'u 'bäi. ²⁶Pe hingra judío na rá xisu, porque rá mmengu p'u ja rá häi Sirofenicia. Bi 'yäprä mate ra Jesús ngue d̄a 'yøthebi rá t'ixu n'youi rá ts'onthi. ²⁷Pe rá Jesús bi 'yembi:

—Nugä, gue'u yō judío ja ts'edi ga fäts'i. A nuyá, nu'mø 'bet'o go ga fäxa'lí, ya sutho 'mø d̄a thannba rá hme yō basí, ngue yō fo'yo di t'unni —bi 'yembi.

²⁸Ra xisu p'u, bi 'yembi:

—Ahá, grá Hmu, gue'a guí mma. Pe nu'ü yō fo'yo, guep'u 'bimexa sihme'. I jo yō xemhme hehyø basí p'u sihme.

²⁹Ra Jesús bi 'yembra xisu:

—Xanho te guí mma. Ni ma ni ngu ya, nu ni t'ixu n'youi rá ts'onthi, ya bi zä.

³⁰Ra xisu p'u, bi mengui, i ma rá ngu. Mi zönná ngu p'u, nu'a rá

t'ixu mi n'youi rá ts'onthi ya hup'u ja rá t'ots'i, ya xi zä te mi hembí.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na rá n'yohu ngue mi gogu 'në mi c'üne.

³¹Mi 'danyø pa p'u, bi b̄omp'u mi 'buhra Jesús, i map'u ja rá zabi Galilea. I nthop'u ja rá hnini Sidón, i mpa p'u ja rá häi Decápolis. ³²Nup'u ja rá häi Decápolis mi zömp'u rá Jesús, bá ts'innbabí n'na rá n'yohu ngue rá gogu 'në rá c'üne. Bi t'äpra mate ngue bi japyø 'ye p'u ja rá ya ngue d̄a zä te hembí. ³³Nuna rá Jesús bi zicá n'nani ná rá n'yohu, bi curpa yō saha p'u ja yō gu. Bi pohrá saha conná jini ngue bi därpa rá janí. ³⁴Bi hyanmä hets'i p'u, bi 'yen'a n'na rá jats'i. Bi 'yembra därquehi p'u:

—Efata —bi 'yembi.

Nuna rá hya b̄i ma, i nne d̄a ma ngue ena: "Dä xohni ne, dä xohni gu". ³⁵Nu'a rá ora'a, nuna rá n'yohu mi gogu bi 'yøde xanho rá hya, 'në bi zä b̄i nyä xanho. ³⁶Pe rá Jesús bi xihyø ja'i ngue hinjonda xifi te bi nurpi bi 'yøte. Pe ena man'na ngue di hejpabi yō ja'i ngue hinte d̄a ma, i mmanyø ja'i p'u ni ma'a te xi nurpi xi oträ Jesús. ³⁷Nu to gä bi 'yøde te bi nja, gä di 'yødyø ja'i, di n'yembi:

—Gä xanho te øt'e. Porque øt'e ngue øhra hya yō gogu, 'në di japi ngue ya xanho yō gone.

Ra Jesús bi 'uín'i goho mahuahí ma'yohu.

8 Man'na rá pa p'u, xandøngu yō ja'i bi mpeti p'u 'buhra Jesús. Ya hin'yü te da zi yō ja'i, ya bi hyätyø nzedi. Bi zonhyø xädi rá Jesús, bi 'yembi:

2—Dädi huecä yø ja'i 'bäcua, porque ya rá hyu pa 'daua dí 'yohu ya. Dí pa'a njuani ngue ya hin'yuh te da zi yø ja'i. **3**Nu'mø ga etyø ja'i ngue da ma yø ngu, 'ne hingui sihmë, da güennbu ja rá 'yu. Porque yap'u yø ngu 'da yø ja'i.

4Nu'u yø xädi bi 'yembi:

—Pe čchapu go ga hännbahü te da zi ya yø ja'i 'bäcua? A nuua dí 'buhmu, rá dapo ua.

5Bi 'yänyø xädi rá Jesús, bi 'yembi:

—¿Hangu yø thuhme guí hähu'mø?

Nu'u yø xädi p'uya, bi 'yembi:
—Höndi yoto yø thuhme ja ua.

6Bi mända rá Jesús ngue bi mihyø ja'i. Bi hyan'u yoto yø thuhme p'uya, bi ja mammadi Oja. Bi xenyø thuhme p'uya, bi unyo xädi ngue di 'darpa yø ja'i da zi. **7**Xquet'a mi hä zihangu yø huä. Rä Jesús bi ja mammadi Oja. Bi unyo xädi p'uya, ngue di 'darpa yø ja'i da za. **8-9**Nu'u yø ja'i bi nsihmë, goho mahuahì ma'yohu. Pe gä bi nniyä. Mi juate rá ts'ihme yø ja'i, nu'u yø xädi rá Jesús bi peti yoto canasta yø thuhme bi bongui. 'Bexque'a bi n'yeghi yø ja'i rá Jesús ngue bi ma. **10**Bi yurbu ja rá barco p'uya, co 'nëhyø xädi, i map'u ja rá häi Dalmanuta.

Yø fariseo bi xihrä Jesús ngue nne da nup'u da 'yot'a n'na rá milagro.

11Ngu i zohrä Jesús, nuya yø fariseo bi ma bá sämhya rá Jesús. Di 'bepi da 'yot'a n'na rá milagro nu mahets'i para ngue di nequí ngue rá m'menhní Oja rá Jesús. **12**Bi ngasra Jesús, bi 'yembi:

—Höndyø milagro guí nne guí nnuhu di nja. Pe nugä dí xi'ahu

ngue hin temä milagro ga ot'ä guí nnuhu —bi 'yembi.

13Bi zop'u yø ja'i p'uya, bi yurbu ja n'na rá barco conyø xädi, i ma man'na nguadi rá zabi.

Rä Jesús bi xihiyo xädi ngue di mfädi xanho, hindä dennä hya xännbäte yø fariseo, da guehra Herodes.

14Nu'u yø xädi rá Jesús xi pumbeni rá thuhme xta hyats'i da zi. Hönda n'na rá thuhme mi hap'u ja rá barco.

15Rä Jesús bi 'yembyø xädi:

—Damí mfähmu ya, mami sihu'a rá íxi di unyo fariseo da guehra Herodes.

16Di n'yembi n'na ngu n'na'u yø xädi p'uya:

—Rä nzegui xicju ya ngue hinxtá hä rá thuhme ga sihu.

17Mi bährä Jesús te di nxihyo xädi, bi 'yembuya:

—Gue guí enä dí xi'ahu ngue hinxcuá hä rá thuhme gui sihu. Üa hingui 'yo ni mmuihu na rá hya dí mmangä 'mø? Rä nzegui ma'bedi ni mmuihu 'mø. **18**Guí nnuhu te dí ot'ä, pe tengutho 'mø ngue hinte gdí nnuhu. Guí øhmu yø hya dí mmangä, pe tengutho 'mø hin temä hya gdí øhmu. Üa hingui mbeghmhu'a te guí nnuhu p'u ha nnä mähä? **19**Xi'mø rá pa ma xengä'u cut'a yø thuhme ngue bi zi cut'a mahuahì ma'yohu, ènjammì canasta yø thuhme bi bongui?

Nu'u yø xädi p'uya, bi 'yembi:

—De'ma yo canasta yø thuhme bi bongui.

20—Xi'mø ma xengä'u yoto nthuhme ngue bi zi goho mahuahì ma'yohu, ènjammì canasta yø thuhme bi bongui? —bi 'yembi.

Yø xädi p'uya, bi 'yembi:
—Yoto canasta yø thuhmø bi bongui.

²¹Ra Jesú斯 bi 'yembi mahøn'a p'uya:
—Pe čhanja ngue hingui 'yo ni mmuihø ya yø hya dí mmangä 'mø?

Nup'u ja rä hnini Betsaida, ja bi 'yøthe p'u n'na rä xädä rä Jesú斯.

²²Mi zömp'u ja rä hnini Betsaida ra Jesú斯, bá ts'innbabí n'na rä xädä. Bi t'äpra mate da 'yøthe. ²³Ra Jesú斯 bi bennbabí rä 'ye rä xädä, bi zixa nenihni. Nup'u bi zoni, bi zorpa yø dä. Bi dospa maxots'e yø dä p'uya, bi 'yembi:

—¿Ua guí heti zits'u ya?

²⁴Nu'a rä xädä p'uya, bi nhanni, bi 'yemp'uya:

—Dí hetyo ja'i ngue 'yo, pe entho rä 'bänza p'u nná heti, porque di hmar'mä dä —bi 'yembi.

²⁵Mahømbi dospa yø dä p'uya. Nu'a rä n'yohu mi xädä, bi japi ngue di za di heti p'u heti. Bi nzø xanho yø dä p'uya, handi yap'utho. ²⁶Ra Jesú斯 bi 'yembi:

—Ni ma ni ngu ya, 'yo 'be gui 'yo ua ja rä hnini ngue gui xihyo ja'i te dä ot'a'i.

Bi manna Bedu ngue rä Jesú斯, gue'a rä Cristo'a.

²⁷M'mefa p'uya, bi me yø xädi ra Jesú斯. Nup'u ja'a rä hnini Cesarea ngue Filipos, mathet'i ja yø hnini, ja bi ma da 'yop'u rä Jesú斯. Nup'u ja rä yu p'uya, bi 'yanyø xädi, bi 'yembi:

—¿Te'ogä p'u ga mbenyo ja'i ya'mø? —bi 'yembi.

²⁸Nu'u yø xädi p'uya bi 'yembi:
—Bü i'da yø ja'i embi ngue gue'e grá Xuua gmi øtra nxixya. Mi'da yø

ja'i p'uya, embi ngue gue'e grá Elías. Mi'da p'uya, embi ngue 'bhi toni pøngahya Oja.

²⁹Ra Jesú斯 mahømbi 'yembyø xädi:
—Xi'ahu p'uya, ¿te'ogä p'u gni bømhmu ngue guecä?

Rä Bedu p'uya bi 'yembi:
—Nu'i, gue'e grá Cristo, bá exa'i Oja ngue guí ndast'abi —bi 'yembi.

³⁰Ra Jesú斯 mahømbi 'yembi:
—A nuyá, 'yo to gui xifi te'ogä ya —bi 'yembi.

Rä Jesú斯 bi ma ngue da tho,
'ne bi ma ngue di bennate.

³¹Ra Jesú斯 bi xihyo xädi, bi 'yembi:
—Nu ra N'yohu bí 'ye mahets'i, da 'yemmei da ma ma'uni. Nu'u yø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija da zui, da guehyø hmø yø mmäcja 'nchyø xännbate ngue rä ley, gä da zui 'ne da hyo. Pe rä hyu pa p'uya, di bennate —bi 'yembi.

³²Nguna rä hya bi manna Jesú斯, bi xifi xanho yø xädi hanja'a te da thogui. Janangue rä Bedu bi zicä n'nanni rä Jesú斯, bi xifi ngue da hyon'i ha di mpomm'i rä ndate. ³³Pe rä Jesú斯 mi 'yode te sifi, bi 'bärbya ngue hérhmi'da yø xädi. Bi zuhra Bedu p'uya, bi 'yembi:

—Däm'i 'uegue, rä mefi'i rä zithu. Porque hinga gue'a rä ts'änni Oja so ni mmui di nja, sinoque gue'a yø hyase yø ja'i i so ni mmui di nja —bi 'yembi.

Rä Jesú斯 bi xihyo xädi ngue hinjam'mø da gohyø mmui'a ga 'yec'ei.

³⁴Bi zonhyø xädi rä Jesú斯, da gue hmi'da yø ja'i. Bi 'yembi:

—Nu to nne da denngui, hingui sä da zänse te da n'yo. Hinha di gohrá

mmui, mādague'a dā thop'ū ja rā pont'i. ³⁵Nū rā ja'i dā 'uegue ngue su dā tho, guehna rā ja'i dī m'mehrā te na. Pe nū rā ja'i hingui cohrá mmui'a ga 'yec'egui, mādague'a dā tho conná ngueque 'nē conná nguehra hogā 'da'yo hya, guehna rā ja'i dī nyanná te na. ³⁶Porque hínte dā dāhra ja'i, mādague'a dā 'yot'e ngue rā mmeti gā rā ximhái, 'nē dī m'mehrā te. ³⁷Nī xindā hangu rā menyu dā gutra ja'i, hindā zā dā yanná te. ³⁸A nuya yō ja'i ngue yō 'yot'its'oqui ngue hingui ḥarpa masu Oja, guehya dā den'nāthohu ngue guí ec'egihā ma hyagā ya. A nuyá, nū rā ja'i ngue pesrā sā conná ngueque, ogue pesrā sā conná nguehra hya dī xānnbate, xquet'a dā 'yehra pa ngue nugui drā N'yohu dā ε mahets'i, xquet'a ga pes'mā sā conná ngue'u to di jagbu. Guehna rā pa ga ma pengui conná ts'edi Oja, ga ma n'yo'be yō mācā anxe Oja.

9 Nuna rā Jesús māhombi 'yembyø ja'i:

—Majuaní dí xī'ahu ngue nuya 'da 'bucua ya, hindā du, asta gue'mō dā nū ngue dā hya rā ts'edi Oja dī mānda ua.

Bi mpä'a te gui nequi rā Jesús.

²Mi tho'q n'nato mā pa, nuna rā Jesús bi zixrā Bedu, rā Jacobo, rā Xuua. Bi mep'ū bī ja n'na rā nyuni xanhets'i ngue dī m'mhse. Ja bá nup'ū yō xādi ngue bī mpä'a gui nequi rā Jesús. ³Nū rā he, di yoxni, xāndont'axi bi gohi. Hinjo'o n'na rā meni ua ja rā ximhái dā zā dā menna ulu tengu ga nt'axi bi gohrá he rā Jesús. ⁴Bi nū yō xādi p'uya ngue 'bäp'ū rā Elías conná Moisés

ngue yauí rā Jesús. ⁵Rā Bedu bi 'yembrā Jesús:

—Ague grá xānnbate, ya xānho ngue dī 'buhmu ua. Ma ga hocāhe hyu yō t'unnigu, n'na'i, n'na rā Moisés, n'na rā Elías —bi 'yembi.

⁶Nguna rā hya bi xifi, porque rā Bedu co 'nē'ū yō amigo, emmei bī nsu, asta hingui mbeni ha ga mman'a rā hya bī ma. ⁷Bexque'a rā ora'a p'uya, bi go'mra gui p'ū mi 'bui. Bi 'yō p'uya ngue nup'ū ja rā gui ja bá nyap'ū Oja, bi 'yena:

—Nuna 'bucua ya, guehna ma Ts'unt'ū dādī mādi. Nuya yō hya dā mānnā ya, dāmī 'yet'ammuihu —bi 'yembi.

⁸Mi hyetyø xādi p'uya, ya hinjongui 'bäp'ū yoho yō n'yohu xi nū. Ya 'bāsē p'ū rā Jesús.

⁹Ya bá 'yo ngue nī gap'ū ja rā nguani p'uya. Rā Jesús bi 'yembyø xādi:

—'Yo to gui xifi te gá nūui ya, asta gue'mō bi hnū rā N'yohu bī 'ye mahets'i ngue di bennate —bi 'yembi.

¹⁰Nū'ū yō xādi rā Jesús, nū'ū yō hya bi xifi hont'a mben'a, pe hinjombi xifi te bī nū. Sinoque di nyans'e'ū yō xādi te 'be'a ga mbonna rā hya bī mānnā Jesús ngue ena di bennate.

Bi mānnā Jesús ngue rā Elías ya bā εhe bi xihyø ja'i ngue dī nsä, porque ya bá εp'ū rā Cristo.

¹¹Nuya yō xādi rā Jesús bi 'yānnbu ja rā 'yū, bi 'yembi:

—¿Hanja nā rā hya mmānyø xānnbate ngue ra ley, embi ngue jatho dā 'bet'o rā Elías hante ngue dā εhra Cristo?

12 Mi dahrə Jesús, bi 'yembi:
—Majuaní ngue rə Elías i jatho ngue rā mūditho da əhe da xihyø ja'i ngue di nsä. Pe dəmī bəmhmu rə hya mmamp'ü ja rə Məca Libro ngue te da thohra N'yohu bí 'ye mahets'i. I mmamp'ü ngue da zä ra n'ü, da zuhyø ja'i. **13** Pe dəmī pahmu ya ngue nūna t'əmbi rə Elías, ya bá əhe. Ya bi nja tengutho rə hya mmamp'ü ja rə Məca Libro ngue di nja. Porque nū hangu rə n'ü bí ne da japyø ja'i, gä bi nja.

**Ra Jesús bi 'yøthe n'na nc'ei
mī n'youi rə ts'onthi.**

14 Nu'mø ni ma da zöp'ü mi 'bu hmi'da yø xädi p'uya, bí nū ngue nūya yø xännbäte ngue ra ley di mäspabi yø xädi ngue di njun'mahyau. Xangu mi'da yø ja'i xi mpeti p'ü 'bui. **15** Pe rə Jesús, enä ha bi 'yøtho, ja mi nū yø ja'i ya bi zøhø, bí ma yø ja'i p'uya ngue di zengua.

16 Ra Jesús bi 'yembyø xädi:

—¿Te 'be'a gni njun'mahyahu ya 'bucua?

17 Bā tha'a n'na nc'ei p'ü 'buhyo ja'i p'uya, bi 'yəna:

—Ague grá xännbäte, nūna ma ts'unt'ü 'bucua, n'youi rə ts'onthi asta di gonebi, xtá sigä ua ngue gui 'yøthets'u. **18** Nu'mø bi gu rə ts'onthi n'youi, en'a häi 'nə sohyø fugui. Di guxtyø ts'i, asta di 'yøts'e. Ya xtá xihni xädi ngue xtä 'yøthets'u, pe hinxa nzä xa 'yøthe.

19 Ra Jesús bi 'yembi gätho yø ja'i 'büp'ü:

—¿Astə njam'mø da zønna pa gui 'yec'eigahu? ¿Ua guí ena ngue hangu rə pa ga set'ahu? Bā si ua rə ts'unt'ü, ga øthegä —bi 'yembi.

20 Bi zispabi p'uya. Nu'mø mi nū ra ts'onthi rə Jesús, bi gu rə ts'onthi rə ts'unt'ü p'uya. Bi 'yen'ahäi asta di danni. 'Nə sohyø fugui. **21** Ra Jesús bi 'yembra papá rə ts'unt'ü:

—¿Njammi pa nja p'uya?

Mi dahrə n'yohu p'uya, bi 'yəna:

—Ya njap'ü asta guep'ü bá ngüe rə ts'unt'ü. **22** Nu'a rə ts'onthi n'youi, mø bi gu, xangu yø nnidi ya ja ngue da hyo. I hø'tə sibi, ogue hørbu ja rə dehe. Dəmī huęga'be, fäxça'be 'mø ngue da zä gui 'yøthets'u.

23 Ra Jesús bi 'yembi:

—¿Ua hingui ec'eigui? Nu rə ja'i ngue da 'yec'eigui, nū te gä man'ü hembi, hinga hembi ga øthe.

24 Nu'a rā papá rə ts'unt'ü p'uya, asta rā mafi ha i 'yəna:

—Nugä dí ec'eil'i. Pe dəmī 'yøt'e ngue man'na ga ec'eil'i xanho.

25 Mi nū rə Jesús ngue gä ba ep'ü yø ja'i da zöp'ü 'bäi. Janangue bi xihra ts'onthi n'youi rə ts'unt'ü, bi 'yembi:

—Ague grá ts'onthi, gädi gogubi 'ne gädi gonebi rə ts'unt'ü 'bucua. Nuya dí xi'i ngue dəmī hyep'ü ya. 'Yoni mantho güi pengui —bi 'yembi.

26 Nu'a rə ts'onthi p'uya, bi japrä ts'unt'ü ngue xøgue rə mafi, asta pänj. Rə ndüssütho te ørpe. Bi 'yen'ahäi 'mø mi hyep'ü. Entho bi du. Gätho yø ja'i p'uya, di n'yembi:

—Bi du na cuø —bi 'yəna.

27 Pe rə Jesús bi bennbabí rā 'ye ra ts'unt'ü, mäthotho i xots'i.

28 Ya 'büp'ü ja rə ngü rə Jesús. Nu'ü yø xädi p'uya, bi 'yembi:

—¿Hanja ngue hinxa nzä xtä øthegähe ra ts'unt'ü mi n'youi ra ts'onthi?

29 Mi dahrə Jesús, bi 'yembi:

—Nuna tengu na ra ts'onthi mi n'youi ra ts'unt'u, para ngue da hyep'u ra ja'i n'youi, mahyonitho da mat'Oja ra ja'i, 'ne da 'yetrá mmui.

Mahombi manna Jesús ngue da tho, pe b*i* m*a* ngue di bennate.

³⁰M'mefa p'uya, ra Jesús co 'nehyo xädi b*i* map'u ha mi 'bhi, i nthop'u ja ra häi Galilea. Pe hingui nnepe xta mbahyo ja'i hapu d*i* ma.
³¹Porque bi xännbase yo xädi ra Jesús. Bi 'yembi:

—Nu ra N'yohu b*i* 'ye mahets'i, da ma ma däpyo ja'i ngue da hyo. Nu'mo bi hyo p'uya, di bennate'a ra hyu pa.

³²Pe nu'u yo xädi himbi dinyo mmui na ra hya bi xifi. I su xta 'yänni te ga mbonya yo hya xi manna Jesús.

Ra Jesús bi xännba yo xädi ndana ma datho da hnu mansu.

³³Mi zomp'u ja ra hnini Capernaum, mi yurbu ja ra ngu säya. Ra Jesús bi 'yänyo xädi, bi 'yembi:
—¿Tema hya gadi nxihmu p'u ja ra 'yu?

³⁴Nu'u yo xädi p'uya, hinjongui thadi. Porque xi njun'mahya p'u ja ra 'yu ngue n'u n'a ngu n'u n'e ngue ma datho da hnu mansu. ³⁵Janangue nup'u bi mihra Jesús, bi peti gä 'de'ma yoho yo xädi, bi 'yembi:

—Nu'a nne di m'met'o ya ngue nu'ahu, jatho da 'yotra 'befi ngue da mäxyo amigo, pegue hindu 'yets'i ngue te da 'yot'e.

³⁶Ra Jesús bi zonhna n'u n'a ts'unt'u mi 'bäp'u, bi 'bämbu made ha 'bhi. Bi guspuya bi dets'i. Bi 'yembyo xädi p'uya:

³⁷—Nu ra ja'i di ja mmansu n'u n'a basi tengu na 'bucua ya, nguna da 'yot'e porque pahra ja'i ngue nu te ot'e, gue'a d*i* nnu manho ngue da 'yot'a, entho go di jammansu gra ja'i. Nu ra ja'i di ja mmansugui, hinga hongthogui di ja mmansugui, sinoque gue'a Oja b*a* penngui di ja mmansu.

Ra Jesús di hejpa yo xädi nuya suhyo ja'i nnönnbab*i* rá thuhu 'mo othe yo ja'i.

³⁸Ra Xuua p'uya, bi 'yembra Jesús:
—Ague grá xännbate, xta nugähe n'u nc'e ngue nnönna ni thuhu ha ga 'yot'e yo ja'i n'youi yo ts'onthi. Pe xta hejpahe, porque hindu n'yohu p'u nná mähä.

³⁹Pe ra Jesús bi 'yembi:

—'Yo gadu hejpahu yo ja'i nnönnga ma thuhu 'mo bi 'yot'e yo ja*i*. Porque hinga höntho da nönnga ma thuhu ra ja*i*, xinda ma da zangui.

⁴⁰Porque nuya yo ja*i* hingui sucju, ma n'yohu ya. ⁴¹Nuya yo ja*i* da 'yot'ahu ra nho ngue i padu ngue guí tenhu ra Cristo, Oja da gut'i. Xquet'a ja ra nzäbi ra ja*i*, madague'a n'u n'a ra zi vasotho ra dehe di un*i*.

Ra Jesús di japa nts'edi yo xädi ngue da zu da 'yotra ts'oqui.

⁴²A nuya, nu'u yo basi ec'eigui ndap'u bi zä, tengutho na ra basi 'bucua ya, nu ra ja*i* da japi ngue da hyegagui p'u yo basi ec'eigui, ra ndate castigo tmra ja*i* da thogui. Hante ngue da 'yotra ts'oqui ra ja*i*, man'na xanho ngue da t'ennbu ja ra jathe ra ja*i*, di ntharpa ra 'yuga n'u n'a ra njun*i* ngue da gu'mi.
⁴³Janangue nu'mo guí ena ngue

rá ts'oqui ni 'ye p'u gá 'yøträ ts'oqui, dámí hyejni 'ye, gui 'yei. Mán'na xanho ngue gará do'ye 'mø gá carbú ha guí m'muhmi Oja, hínda gue'a ngue di ja gä yoho ni 'ye 'në ngutho guí mma rä nídu hapü ja rä sibi di danzø para zantho.⁴⁴ Nup'u ja rä nídu 'búhyø dønxu hínha rá nzegui dä zi'a ni ngø. Rä sibi p'uya, hinjam'mø da huët'i.⁴⁵ Nu'mø guí enä ngue rá ts'oqui ni gua p'u gá 'yøträ ts'oqui, dámí hyequi, gui 'yei. Mán'na xanho ngue gará dogua 'mø gá carbú ha guí m'muhmi Oja, hínda gue'a ngue di ja gä yoho ni gua 'në ngutho guí mma rä nídu hapü ja rä sibi di danzø para zantho.⁴⁶ Nup'u ja rä nídu 'búhyø dønxu hínha rá nzegui dä zi'a ni ngø. Rä sibi p'uya, hinjam'mø da huët'i.⁴⁷ Nu'mø guí enä ngue rá ts'oqui ni dä p'u gá 'yøträ ts'oqui, dámí hyahni dä, gui 'yei. Mán'na xanho ngue dä n'natho ni dä 'mø gá carbú ha guí m'muhmi Oja, hínda gue'a ngue di ja gä yoho ni dä 'në ngutho guí mma rä nídu.⁴⁸ Nup'u ja rä nídu 'búhyø dønxu hínha rá nzegui dä zi'a ni ngø. Rä sibi p'uya, hinjam'mø da huët'i.⁴⁹ Porque nü to gä dä ma rä nídu, di nzø connä sibi.

⁵⁰Tengü rä u, xanho ngue te dí ma ma'ut'i. Pe nü'mø ya híngui u, ya hinte dí muui. Xquet'a guí njathu p'uya, 'yo guí nnehu ngue hínte dädi muui'a te gni 'yohu. 'Yo gadí njunt'i n'na ngü n'náahu.

Bi xännbä yø ja'i ra Jesús hín'yü rä nt'ëdi dí nxummi yø xisu.

10 Nuna ra Jesús mi 'büp'u ja rä hnini Capernaum, pe bi ma i mpa p'u ja rä häi Judea.

Bi thogui i ma män'na nguadi ra dathe Jordán. Mändøngü dyø ja'i bi zömp'u 'bui. Gäßi xännbä ra hya yø ja'i, tengutho xi 'yörbü ja yø hnini xi thogui. ² Bi guat'i 'da yø fariseo p'u 'búhrä Jesús ngue dä 'yörpa yø nt'ënni, porque honnbí ha di züdi ngue hínda gue'a rä hya dä ma. Bi 'yëmbi:

—¿Ua ja ra nt'ëdi ngue dí nxummi rä xisu n'na rä n'yohu, ua gue hín'na?

³ Mi dahra Jesús, bi 'yëmbi:

—Xi rä ley bi 'yoträ Moisés, çte 'be'a ma hya mmamp'u?

⁴ Mi dähýø fariseo p'uya, bi 'yëmbi:

—Nup'u ja rä ley bi 'yot'a, i mmamp'u ngue dä zä dä 'yotra sucuä n'na rä n'yohu ngue dí nxummi rä xisu.

⁵ Mi dähra Jesús, bi 'yëmbi:

—Nuna rä Moisés bi unna nt'ëdi ngue dä nangrä sucuä ngue rä nxuni, pe ngue mandø nnaxitho yø n'yomfemi yø ja'i, janangue bi njap'u. ⁶Pe nup'u rä mudi hinga ngü'a rä hya bá sànnbä Oja dä 'yotyø ja'i. Porque mmamp'u ja rä Mäca Libro ngue nü'mø mambá nhohra ximhäi, Oja bi hocrä n'yohu 'në bi hocrä xisu. ⁷Janangue rä n'yohu sop'u rä papá, sop'u rä mamá ngue 'búhmi rä xisu. ⁸Nuya yo nc'ëi ya, dí nne n'na ngü n'na, janangue ya híngui yo nc'ëi, sinoque entho n'na nc'ëitho. ⁹Janangue nuyá, nuya yo nc'ëi bi pen'na Oja, hín'yü rä nt'ëdi ngue to di xunnbabí.

¹⁰ Nup'u ja rä ngü p'uya, nuya yø xädi rä Jesús bi 'yänni te nne da manya yø hya xi ma. ¹¹Rä Jesús bi 'yëmbi:

—Nu rā n'yohu dī nxummi rā xisu, nū'mō hōmbi nthātra n'yohu, dā me mān'na rā xisu, ya rā ts'oqui ḍatra n'yohu. ¹²A nū rā xisu dī nxummi rā ndø, 'nē hōndi nthātui mān'na rā n'yohu, ya rā ts'oqui ḍatra xisu.

Bi xi Oja rā Jesús ngue di japyø basi.

¹³Bi zixyø basi yø ja'i p'u 'buhra Jesús, i nnepyø ja'i ngue dā dospa yø ya yø basi 'nē dā xi Oja ngue di japyø basi. Pe nuya yø xādi rā Jesús bi hejpa yø ja'i bá zi yø basi. ¹⁴Bi mbøcue 'mō mi nu te øtyø xādi rā Jesús, bi 'yembi:

—Dāmī hyehmu yø basi dā thocua dí 'bui. Porque tengutho yø ja'i ya o rā 'ye Oja, xquet'a njarbø ya yø basi ya. ¹⁵Majuaní dí xi'ahu ngue n'na ra ja'i hingra 'yøde tengutho n'na ra basi ngue rā 'yøde, hīndā zä dā zo rā 'ye Oja.

¹⁶I thexyø basi rā Jesús, di japrā 'ye p'u ja yø ya yø basi, i äp'a Oja ngue di japi.

Rā mmemmeti himbi ne da 'yøte te bi xihra Jesús.

¹⁷Ya ja ngue dā ma rā Jesús, pe bá ju rā 'dihí n'na rā n'yohu. Bi ndantyøhmu p'u 'bäi, bi 'yembi:

—Ague grá hogø xännbate, 'c'e 'b'e'a ja ngue ga øt'e n'nahmha ngue Oja di 'dacrā 'da'yø te para zantho? —bi 'yembi.

¹⁸Mi dāhra Jesús, bi 'yembi:

—Ua guí padí te guí mmanya, ngue guí engui xanhogä? Porque hōnse Oja xanhø. ¹⁹Ua hingui padí hanja'tu yø hya dī manda Oja ngue ena: “Yo grá hyote. Yo grá 'yots'om'mäi. Yo grá bë. Yo to guí sännbø rā fehni. Yo grá hyäte. Dāmī

su ni papá, dāmī su ni mamá” —bi 'yembi.

²⁰Mi dāhra n'yohu p'uña, bi 'yena:

—Ague grá xännbate, nuya yø hya guí xicya, ya gä xtā øt'e asta gue'mō mará ngüegui.

²¹Nuna rā Jesús bi hyetra n'yohu yauí, pe dī nequí ngue dī mādi. Bi 'yembuya:

—Di 'b'e hman'na rā hya ja ngue gui 'yøt'e. Nī ma ya, dāmī pā te gä guí pets'i. Dāmī unna mēnyu yø hyoya. Nū'mō gä 'yøt'e te dí xi'i ya, ya bí ja ni mmeti mahets'i p'uña. Bā e p'uña, gä mme mādague'a dā tho'i p'u ja rā pont'i —bi 'yembi.

²²Pe mi 'yøhra n'yohu na rā hya bi sifi, māmbi duñdrā mmui. Bi matho, porque mará ndömmemmeti.

Bi mānnā Jesús ngue Oja, hīnte hembi.

²³Bi hyetyø xādi rā Jesús, bi 'yembi:

—Xandøn hennitho ha dī n'unyø mmemmeti ngue dā zo rā 'ye Oja.

²⁴Nū'u yø xādi rā Jesús, di 'yøtho hanja ya yø hya bi ma. Pe rā Jesús mahømbi 'yembi:

—Ague ts'unt'u'ahu, nuya dī mmangä ngue xanhennitho ha di zo rā 'ye Oja, guehya yø ja'i xøgue mahøndra mēnyu ni ma yø mmui ya. ²⁵Ya fadi ngue rā cameyo, hīnjam'mō dā zä dā thop'u ja rā xagu n'na rā 'yofani. Pe mān'ha xandøn hennitho ngue n'na rā mmemmeti di n'uní dā zo rā 'ye Oja.

²⁶Nuna rā hya bi mānnā Jesús, mi 'yøhyø xādi, mān'atho bi nsu yø n'yomfeni p'uña. Di n'yembi:

—Rā nzegui ya hīnjonni ja'i dā zä dī nyanná te ya'mō —dī n'yembi.

²⁷ Bi hyetyø xädi ra Jesús, bi 'yembi:

—Nu'a ngue yø ja'itho, hindä zä da zänse ha dí nyanyø te. Pe Oja hinte hëmbi, nu te nne da 'yot'e, da zä ha di japi.

Bi männä Jesús ngue di tocabi ra nho'ü yø ja'i n'youi p'ü ni ma.

²⁸ Nuna ra Bedu bi 'yembra Jesús:
—Nugähe, ya xtä sohme p'ü te gä dí peshe ngue dí ten'nahe.

²⁹ Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Majuani dí xi'ahü, ngue nu to gä xpá nzohyø ngü, xpá nzohyø cu, xpá nzohyø papá, xpá nzohyø basi, xpa nzohyø häi ngue tenngui ngue mmännä hogä 'da'yo hya, ³⁰ pe mente 'bucua ja ra ximhäi ra ja'i, yø ciento nniditho gangu'a te gä da dini ngue'a te gä xpá nzogui. Mädague'a da ts'üi, pe ra pa di 'yep'ü, di t'unna te para zantho. ³¹ Xangu yø ja'i hnù mansu ua, pe nu'a ra pa'a, ja ts'utho dani hnù mansu p'ü. Xangu yø ja'i hinguí hnù mansu ua, pe nu'a ra pa'a, ja dani hnù mansu p'ü.

Mähömbi männä Jesús ngue da tho, pe bi mä ngue di bennate.

³² Ya ni hya ra 'yu ngue ni ma Jerusalén, ni 'bet'otho p'ü ni ma yø xädi ra Jesús. Nu'ü yø xädi ya i su, di 'yotho hanja'a te o'tra Jesús ngue ni ma Jerusalén. Pe ra Jesús bi zica n'nanni'ü 'de'mä yoho yø xädi, bi xifi xanho hanja'a te da thogui. Bi 'yembi:

³³ —A nuyá, ya nnä mähä Jerusalén. Nuna ra hnini na, nu ra N'yohü bí 'ye mahets'i di ndäpyø hmü yø mmäcja conyø xännbäte ngue ra ley. Nuya p'uya, guehya

da zännbì ngue da du. Di däpyø ja'i hingyø judío ngue da hyo. ³⁴ Nuya yø ja'i dí ndäpi, da n'yemmahyä, da zots'i, da mei. M'mefa p'uya, da hyo. Pe rá hyu pa di bennate.

Ra Jacobo connä Xuua bi 'yäpra Jesús ngue dí nja yø cargo xtä nhëts'i.

³⁵ Ra Jacobo connä Xuua, guehya yø ts'unt'ü ra Zebedeo ya, bi guarbu'bährä Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá xännbäte, dí nne ga ä'a'be n'na rá mate ya.

³⁶ Mi dähra Jesús, bi 'yembi:
—¿Tema mate guí nne ga ot'au? —bi 'yembi.

³⁷ Bi 'yen'ü ähra mate p'uya:
—Dí nnegä'be ngue nüp'ü ha gui mmi ngue gui ndast'abi, n'na dí mihní n'yei, n'na dí mihní gaha.

³⁸ Pe mi dähra Jesús, bi 'yembi:
—Ague n'yø'au, hinguí padí te rá nsäui na rá hya guí ähmi. Cuá da zä gui thohmi'a rá n'ü i ja ngue ga thocä? Porque nugä mathoguitho ja ngue di ungä yø ja'i —bi 'yembi.

³⁹ Bi 'yembuya:
—Ahá, da zä ga sägä'be rá n'ü.

—Mi dähra Jesús, mähömbi 'yembi:

—Majuani ngue ngü'a, xandöngü rá n'ü ja ngue gui säui, tengütho rá n'ü ja ngue ga thocä. Mathoguitho di un'au yø ja'i tengütho ja ngue dí ungä yø ja'i. ⁴⁰ Pe nunä rá hya guí mmämmi, hindä tobagui ngue go ga sänni to dí mip'ü ja mä n'yei, ogue to dí mip'ü ja mä gaha. Nuna Oja, ya xänzänni to dí mi n'ha ngü n'na mä hyo.

⁴¹ Nuna rá hya ähya yo nc'gi mi yauí rá Jesús, bi mböcue 'mø mi bahya mi 'det'a yø xädi, i suhra Jacobo 'nghrä Xuua. ⁴² Pe rá Jesús bi peti gätho yø xädi, bi 'yembi:

—Ya guí pahmá ngue yø dast'abi xa t'ets'i, co gätho mi'da yø ts'ut'abi bup'u ja yø hnini, gä di manda yø ja'i. Nu te di manda ngue da 'yøtyø ja'i, gue'a øt'a. ⁴³Pe nu'ahá, 'yo guí nne ngue guí mandathohu yø ja'i. Nu ra ja'i nne ngue xta nhets'i rá cargo da mefi, guehná ra ja'i jatho ngue di mpefi da mäxyø mmic'cüi na. ⁴⁴A nu'ahá ya, nu'a da ne di m'met'o ngue gätho yø amigo ya, guehná jatho da gohi ngue ni mefiü na. ⁴⁵Conque ra N'yohu bí 'ye mahets'i, himbi 'yehé ngue n'narbu da mi di mandatho. Sinoque bí 'yehé ngue di mpefi da mäxyø ja'i. 'Ne hingá hondra 'bäxte da 'yø't'e, asta da du ngue da yaná xandøngu yø ja'i.

Ra Jesús bi 'yøthe ra Bartimeo mi xäda.

⁴⁶Mi zömp'u ja ra hnini Jericó ra Jesús, bi thogui ni n'youi yø xädi. Pe xandøngu yø ja'i bi ntet'i. Nup'u nenihni p'uya, mi hyp'u na ra Bartimeo mi xäda, rá ts'unt'u ra Timeo. Mi hyp'u ja ra nen'yü ngue äpra mënyu yø ja'i thop'u. ⁴⁷Mi bahra xäda ngue nuná ja ngue da thop'u hudi, guehná ra Jesús ra mmengü Nazaret. Bi muhá hmafi p'uya, bi 'yembi:

—Dami hueggagui ague Jesús ra mbom'meto'i ra David —bi 'yembi.

⁴⁸Nu'u yø ja'i bup'u mi huhra xäda, di hejpi ngue hindü mmafi. Pe ra xäda p'uya, ená man'na ma'bepi ngue nts'edi ga mafi, bi 'yembi:

—Dami hueggagui ague ra mbom'meto'i ra David —bi 'yembi.

⁴⁹Bi m'mähra Jesús ngue øde hmat'i. Bi 'yembyø ja'i p'uya:

—Dami xihmi ngue da ecua.

Bi ma bá ts'ohra xäda p'uya, bi t'embü:

—Da hyu ni mmhi ya, ga 'yo, bi ts'o'i'na.

⁵⁰Ra xäda p'uya, bi 'yemp'u rá tuhu, bi nanguü, asta ra n'nats'i ngue di johya. Bi map'u bi 'bähra Jesús. ⁵¹Ra Jesús bi 'yembi:

—¿Te guí nne di njai?

Ra xäda p'uya, bi 'yena:

—Ague grá xännbaü, dí nne ngue di nzø ma dä.

⁵²Ra Jesús bi 'yembra xäda:

—Ya da zä guí mma ya, bi zä ni dä ngue guí ec'egui ngue jagä ra ts'edi ga øthe'i.

'Bexpi nzø yø dä ra xäda p'uya. Bi zä bi n'yo ngue bi mep'u ni ma ra Jesús.

Ra Jesús bi yurbu ja ra hnini
Jerusalén, pe espabü yø
ja'i, xifi ngue yø dast'abi.

11 Nu'mü ya ni ma da zömp'u ja ra hnini Jerusalén, ya 'yop'u ja ra nyunü ja ra mbonza ja yø olivos. Ja jarbütho ra hnini Betfagé 'nehrü hnini Betania. Nuná ra Jesús bi 'yet'i yoho yø xädi. ²Bi 'yembi:

—Ni me nu ja ra hnini bí ja nu. Nu'mü gá cut'ui ra hnini, gui timmi p'u da nthüt'i n'na ra burru ngue ma'da'yoü, hinjongui sä. Bä xoqui ngue guá siui ua. ³Nu'mü to da 'yen'au*ü*, hanja ngue guí xocui ra burru, gui xihmi p'uya ngue honna Hmu. Pe dami xihmi ngue hindü ya'atho di ndäpi.

⁴Bi ma'u yoho yø xädi bi 'yet'i. Bi dimp'u manthüt'i ra burru jonna goxthi ja ra nen'yü. Bi xojpüya.

⁵Nu'u yø ja'i mi 'bäp'u p'uya, bi 'yen'a n'na nc'ei:

—¿Te 'be'a guí øt'ui? ¿Hanja ngue guí xocui ra burru?

⁶Nu'u xocra burru p'uya, bi ma tengutho xi manna Jesús. Nu'u yo n'yohu p'uya, bi unna nt'edi bi zixra burru. ⁷Mi zop'u 'buhra Jesús, bi gaspa ra burru yo tuhu ngue bi nöpa nts'ut'i. Bi hyuxra burru ra Jesús, bi ma. ⁸Nup'u ja ra 'yu ja ngue da thohra Jesús, xangu yo ja'i ni 'bet'o ngue di tuns'yo tuhu pöp'u ja ra 'yu. Mi'da yo ja'i p'uya, bi sajpa yo xi yo palma ngue pöp'u ja ra 'yu. ⁹O mäde p'u ni ma yo ja'i ra Jesús. I 'bet'o 'da, bá 'befa 'da. Pe yo ja'i 'da ga matho ngue di johya, i ena:

—Nuna Oja, di japhna rá m'menhní 'bacua, guehna tate naya. ¹⁰Oja di japhna ra dast'abi bá 'benhní ngue di thocra 'befi mi pehra dast'abi David. Maguese na Oja bí 'bu mahets'i.

¹¹Nuna ra Jesús mi yurbu ja ra hnini Jerusalén, bi zömp'u ja ra nija. Bi nu te øtyø ja'i 'büp'tu. Mi dähra nde, bi mengui, i ma Betania. Bi me'u 'de'ma yoho yo xädi.

Ra Jesús bi oträ za ngue ra igo.

¹²Mi hyaxphuya, nunra ra Jesús bá ep'u Betania bá n'oxi, i ma Jerusalén. Nup'u ja ra 'yu p'uya, bi zä ngue tu manthuhu ra Jesús. ¹³Bi hyandä n'na nza ra igo ngue ya xi 'dogui xanho. Bi ma bá nu ngue'mø di zädi. Pe hingui zudi, porque hingra pa p'u ngue di nzädi. ¹⁴Bi 'yö'u yo xädi te bi xihra za, ngue bi 'yembi:

—Ya hinni mantho di nzuhni ndä'tä ya grá za —bi 'yembi.

Ra Jesús bi 'yetyø ja'i mi mpäp'u ja ra nija.

¹⁵Nuna ra Jesús, nu'mø mi zömp'u ja ra hnini Jerusalén, bi map'u

ja ra nija. Nu'u yo ja'i mi mpäp'u thinnija, da gue'u mädi ntäi, gä bi 'yet'i. Nuya yo ja'i di pöspa yo mënyu yo ja'i yap'u ni 'yehé, bi 'yennba yo mëxa. 'Ne bi 'yennba yo nthuts'i' u pä yo paloma. ¹⁶Nu'u yo ja'i ja te ha, ya hindi japi da thop'u ja ra thinnija. ¹⁷Bi 'yembyø ja'i p'uya:

—Nup'u ja ra Maca Libro, nt'ot'i p'u ra hya ngue Oja i ena: “Nuna ma ngungä, ni hu ngue ra ngunga mhmat'Oja na, 'ne ja ndannte ua gätho yo ja'i 'buhra nximhäi”. Pe nu'ahu, guí øthu ngue ja di mpeti ua yo be.

¹⁸Pe nu'u yo hmü yo mmäcja 'nehhyø xännbate ngue ra ley mi bädte bi 'yotra Jesús, hingui nnu manho. Bi hyoni ha di japi ngue da hyo ra Jesús. Pe hinga 'bexpi zä ha di japi, porque supi di mböcue yo ja'i. Porque nu'u yo hya xännbate ra Jesús, gä di 'yödyø ja'i. ¹⁹Mi dähra nde p'uya, bi bömp'u ja ra hnini ra Jesús, bi me yo xädi.

Jatho da 'yec'eí yo ja'i ngue Oja di unni te da 'yäpí.

²⁰Mi hyaxphuya, bi thop'u 'bährä za ngue ra igo. Bi nu ra za p'uya ngue xi 'yot'i astä yo 'yu. ²¹Ra Bedu p'uya bi zo rá mmui'a te ra hya xi manna Jesús. Bi 'yembyuya:

—Ague grá xännbate, nuna ra za gá su hmände, gue xa 'yot'i —bi 'yembi.

²²Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Dämi 'yec'eí ngue nu'mø gui mmat'Ojahu, da mäxahu Oja.

²³Nu'mø guí ec'eihu xanho ngue gue'a nnu manho Oja ngue di nj'a' te guí xihmu, 'ne hingui yobeni ni mmuihu, da zä guí 'yemphu

ra nyuni ja nū: "Dami 'uegue grá nyuni, i map'ū ja rā jāthe", gui 'yemphu. Ra nyuni p'uya, da 'uegue, dī map'ū gui xihmu ngue dī ma.

²⁴ Janangue dí xi'ahu, nū'mō te guí äphu Oja, dāmi 'yec'ehu ngue di 'da'ahu Oja te guí äphu. Oja p'uya, da 'yot'e ngue dī nja'a te guí 'yaphu.

²⁵ Nū'mō guí mmat'Ojahu, 'nē bi zo ni mmui ngue hingui nnu manho te ot'a ni mmic'eiui, dāmi punnbī, n'namhma ngue xquet'a di pun'na ni Papáhu bí 'bu mahets'i. ²⁶ Pe nū'mō ngue hin gadi punnbabi ni mmic'eiui, xquet'a hindī pun'na ni Papáhu bí 'bu mahets'i 'mō.

Rā Jesús bi t'anni to bi unna nt'edi te ot'e.

²⁷ Rā Jesús, mi zōmp'ū ja rā hnini Jerusalén, i 'yop'ū ja rā nija. Bi guatyø hmü yø mmäcja p'uya, 'nghyø xännbate ngue rā ley, 'nghyø yø n'yohu 'bet'o p'ū ja rā nija. ²⁸ Bi 'yembra Jesús:

—Ague n'yø, chanja te guí ot'e? To bi 'da'i ra nt'edi'a te guí ot'e?

²⁹ Mi dāhra Jesús, bi 'yembi:

—Nugä xquet'a ga ot'ahu n'na rā nt'anni ya. Pe gue gui xicju hanja'a rā hya ga än'nahu, n'namhma ngue xquet'a ga xi'ahu to bi 'dacä rā nt'edi'a te dī ot'a ua. ³⁰ Xiya, cte'o bi unna nt'edi ra Xuua ngue bi xixyabi yø ja'i? Cu Oja bi unna nt'edi, uague yø ja'itho rā nt'edi'a te bi 'yot'e?

³¹ Yø ja'i p'uya, dī n'yanni te di dadi. Dī n'yembi:

—Teni 'be'a ga xihmu ya'mø? Nu'mō ga xihmu ngue Oja bi unna nt'edi te bi 'yotra Xuua, da 'yenju p'uya: "Xinā rā hya bi mānnā Xuua

connā ngueque, chanja ngue hingá 'yec'ehu 'mø?" da 'yenju p'uya. ³² A nū'mō ga xihmu ngue yø ja'itho bi unna nt'edi te bi 'yotra Xuua, ya nts'udyø ja'i —dī n'yembi.

Rā nzegui p'uya, bi zānyø ja'i ngue ya hinte da xifi te'o bi unna nt'edi'a te bi 'yotra Xuua, i supi di mböcüe yø ja'i. Porque gätho yø ja'i ec'ci ngue rá pøngahya Oja na ra Xuua. ³³ Janangue bi 'yembi:

—Hindí pacähe to bi unna nt'edi'a te bi 'yotra Xuua.

Mi dāhra Jesús, bi 'yembi:

—Ya hingá xicju na rā hya dī än'nahu, ni xinga guecä ga xi'ahu to di 'dakra nt'edi na te dí ot'e.

Rā Jesús i hyejpa rā hya n'na rā huahi ngue rā jomhmi.

12 Nuna rā Jesús, bi hyoni te guí hyejpa yø hya bi xihyo ja'i. Bi 'yembi:

—Mi 'bu'a n'ha rā n'yohu ngue bi 'yot'a n'na rá nuq'uva. Bi fót'e gä rá häi. Bi hoqui hapu da de'myø uva 'mø bi nja. 'Né bi hocra n'nöque hapu da mihra mähui. Bi hyoni to da gonhui rá huahi, n'namhma ngue nū'mō bi nja yø uva, dī t'unna mmehui'a te di tocabi. Bi ma yap'utho rā mmehui p'uya. ² Mi zonna pa da thucyø uva p'uya, nuna rā mmehui bi menhnä n'na rá hmiqui ngue da tu yø uva di tocabi. ³ Pe nū'u yø mafi mämbi 'bup'ū bi ja rā huahi, bi benträ hmiqui 'mø mi zōmp'ū 'bu. Bi uni, bá erbuya. Pe hinte bi unni. ⁴ Ra mmehui p'uya, mähombi menhmän'ha rá hmiqui p'ū bi ja rā huahi. Nū'u yø mafi ya mämbi 'bup'ū, hombá mböcüe. Bá pñandothobi rá hmiqui ra mmehui. Bá serpa rá ya. ⁵ Ra mmehui p'uya, mähombi menhmän'ha rá hmiqui. Pe

ya bá tho'á bi mennbuya. Bi sigue bì mennbabí mi'da p'uya. Ngut'atho bi örpe, 'bu i'da bi put'i, 'bu i'da bi ho.

⁶Nuna rā mmehui p'uya, mì si n'na rā ts'unt'u ngue emmei dì madi. Ya emp'uya: "Ma gā penhnā nā mā ts'unt'u ya. Nu'mø bi nu yø mefi nā, da nu mansu, porque mā ts'unt'u nā", i ena.
⁷Pe nu'mø mì zömp'u 'buhyo mefi nā rā ts'unt'u rā mmehui, dì n'yembyø mefi: "Nuna ya, guehnā rā ts'unt'u ja ngue da gohmí rā huahí naya. Ma gā hohu ya, n'namhmá ngue ya mā mmetihu rā huahí", dì n'yembi.
⁸Bi bennbuya ngue bi hyo. Bi ma bá emma xots'e rā huahí p'uya.

⁹Nuna rā Jesús, bi 'yänyø ja'i, bi 'yembi:

—Xi'mø ya bì nja ya yø hya dí xi'ahu ya, éteni 'be'a da 'yotra mmehui?
 Siempre dà ma rā mmehui p'uya, dà ho yø mefi conhui rā huahí. N'nan'yo mi'da yø ja'i di fäträ huahí p'uya.
¹⁰Guí pahmu xanho rā hya mmamp'u ja rā Maca Libro ngue ena: "Nuna rā do himbi nu manho yø hyönnigu, guehnā rā do brá 'bëbo p'u brá fu rā jado naya.
¹¹Ngunā rā hya xā nzän'Oja ngue di nja. A nju p'uya, dí emhmü ngue mazihotho te öt'Oja", enna hya.

¹²Rā Jesús höntho bi xihyø ja'i ya yø hya ya, bì ne yø ja'i xti bentra Jesús ngue xtä ngot'i. Porque pahyø ja'i ngue go xihya yø hya bi hyecra Jesús. Pe himbi zä xti bent'i, porque supi dì mböcue mi'da yø ja'i. Janangue hinte bi japi.

I nnepyø nsuuii rā Jesús ngue
 dà 'yembi hinguí ja ts'edi
 dì njutra menyu njui.

¹³Nuya 'da yø fariseo, dà gue'da yø ja'i rā Herodes, bi 'benhni ngue

dà jujpatho häi te ga ya rā Jesús, para ngue dà zäp'u di yapá m'mefa.
¹⁴Bi 'yembi:

—Ague grá xännbate, dí pacähe ngue grá hogá n'yohu, porque gä pömmäno rā hya guí mma. Né hinguí su'a te mben'nali yø ja'i.
 Madague'a ja yø cargo 'da yø n'yohu gui yauí, pe hinguí su'gui xifi ndana rā hya majuaní. Sinoque majuaní ngue guí xännbate'a rā hya nne Oja ngue gdá n'yohu. Dami xicie ya, cuá xanho ngue dì njutra menyu ähra dast'abi, uague hin'na? —bi 'yembi.

¹⁵Pe rā Jesús ya padí te mbennbabí yø ja'i ngue'a rā nt'anni örpe, bi 'yembya:

—¿Hanja ngue guí sämhyagahu?
 Dami 'yurcahu rā menyu —bi 'yembi.

¹⁶Bi unna menyu p'uya ngue dà nu. Mi nu rā menyu rā Jesús, bi 'yembi:

—To rā hmí na n'youi rā menyu ja ua? —To rā thuhu na rā thuhu n'youi rā menyu?

Mi dahyø ja'i yauí rā Jesús, bi 'yembi:

—Guehnā rā dast'abi naya —bi 'yembi.

¹⁷Rā Jesús bi 'yembyø ja'i yauí:

—Nu'a ja ngue gui 'yothu ya, dami unhná rā menyu di tocabi rā dast'abi. Da gue Oja p'uya, dami unhná te di tocabi.

Nuna rā hya i dähra Jesús, di yødya yø ja'i yauí.

Bí manna Jesús ngue di
 bennate yø áima.

¹⁸M'mefa p'uya, bi ma 'da yø saduceo, nuya embi ngue hindí bennate yø áima. Bi 'yembra Jesús:

19—Ague grá xännbate, nup'ü ja rä ley bi 'yotra Moisés, nt'ot'i p'ü ra hya ngue ena: nu'mø bi du n'na rä n'yohü, 'ne híndi m'muhyø basi, nu rá xisu rä ánima dä zogui, nu'a rá n'yohü rä ánima, gue'a di nthatui ra 'danxu'a, n'nahmha ngue di m'muhyø basi tengutho 'mø xti m'muhyø basi rä ánima. **20** A nuyá, xi'mø di 'bu'i yoto ma'yohü ngue edädí ncu ya. Nu'a rá n'yohü ma dä, di nthati. Pe dä 'yghra pa da du, 'ne híndi m'muhyø basi.

21 Jänangue nu'a rá n'yohü rä ánima m'mefa bi m'mui, go di nthatui ra 'danxu'a. Pe xquet'a dä du rä n'yohü 'ne híndi m'muhyø basi. Nu'a rá hyu rá n'yohü p'uya, hondi nthatui ra 'danxu 'mø bi du rá n'yohü. **22** Di siguetho di nthaträ xisu 'mø bi du rá ndø, asta gue'mø bi du gä yoto ma'yohü. Gä di nthatui ra xisu, 'ne gä bi du yø n'yohü. Pe himbi m'muhyø basi. Rá nzegui p'uya, da du rä xisu. **23** A nuyá, xi'mø rá pa dani bennate yø ánima ya, ñdانا gue'a ya yoto ma'yohü rá mmeti ra xisu? Porque gä bi m'muhyø.

24 Mi dähra Jesús, bi 'yembyø ja'i yauí:

—Hinguí padí ha rá nja rä hya guí mmamhmü. Porque hinga guep'ü gä ndinni mmuhihü'a te rä hya nt'ot'i p'ü ja ra Maca Libro. 'Ne hinguí pahmu hangü rá ts'edi Oja i ja. **25** A nu'mø bi bennate yø ánima, dä gohi tengutho yø anxe Oja, ya híndi nthatyo ja'i. **26** Nup'ü ja rä hya bi 'yotra Moisés, ja di nequí p'ü ngue di bennate yø ánima. Porque nt'ot'i p'ü ra hya bi man'Oja 'mø mi nyap'ü bi nzø rä ndut'o, ngue bi 'yena: “Guecä drá Ojagä ngue rä Abraham.

Drá Ojagä ngue rä Isaac. Drá Ojagä ngue rä Jacob”, bi 'yen'Oja. **27** Ja di nequí p'uya, ngue nup'ü 'bu Oja, hinguí tu yø te yø ánima. Jänangue hinguí padí ha rá nja'a rä hya guí mmamhmü.

Nuya yø hya di manda Oja, bi manda Jesúndana rä hya ma dätho ja ts'edi dä 'yotyo ja'i.

28 Nu'a n'na rä xännbate ngue rä ley, bi 'yøde ha i dapra hya yø ja'i mi yauí rä Jesús. I nnu ngue bi dädi xanho. Bi 'yembyø:

—Xiya yø hya di manda Oja p'ü ja rä ley, ñdanza rä hya exa ma dätho di ja ts'edi Oja ngue da 'yotyo ja'i?

29 Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nuya yø hya di manda Oja, nuna exa ma dätho di ja ts'edi Oja ngue da 'yotyo ja'i, guehna rä hya ngue ena: “Ague gyø judío, dämi 'yøhmü na rä hya ja ua. Nuna rä Hmu ma Ojahü, 'dase na. **30** Dämi ja ndummui ngue mäthoguitho guí mahmü Oja co gätho ni mmuhihü. Hont'a guí mbemhmü'a”. **31** Nuna rá yoho rä hya di manda Oja, 'ne di ja ts'edi Oja ngue da 'yotyo ja'i, guehna rä hya ngue ena: “Dämi mahni mmic'ciui tengutho gni ne ngue di ma mamadi'i”, enna hya. Guehya yoho yø hya di manda Oja ya, 'ne tate di ja ts'edi Oja ngue da 'yotyo ja'i. Guehya yø hya 'bet'o ya ngue gätho mi'da yø hya di manda Oja.

32 Mi dähra xännbate ngue rä ley p'uya, bi 'yembi:

—Xanho te guí mma grá xännbate. Majuaní te guí mma ngue nuna Oja ma Hmuhi 'dase na. **33** Guehya yø hya ma dätho ja ngue da 'yotra ja'i ya, dä hyahrá mmui rä ja'i ngue

dí ma Oja, 'nē di mahrá mmic'εui. Nu'mø ngue ngu'a dí ñothu p'uya, ya man'natho nnu manho Oja te dí ñothu p'uya, ngue'u yø 'bøt'e ørpa yø ja'i p'u ja rā nija, dà gue'u mi'da yø cosa ma t'nni Oja.

³⁴Bi nu rā Jesús ngue padi te mman'a rā n'yohu yauí, bi 'yembya:

—Ya mi zits'utho gadi 'bedi ngue guí so rā 'ye Oja —bi 'yembi.

Mi xifi tengu na rā hya na p'uya, ya hinni mantho temá hya hónxta 'yányø ja'i rā Jesús.

Ra Jesús bi xihyø ja'i ngue
ra Cristo hingra ja'itho.

³⁵Nuna ra Jesús bi xännba rā hya yø ja'i p'u ja rā nija. Bi 'yembi:

—Nuna rā Cristo bá ex Oja ngue di ndast'abi, yø xännbate ngue ra ley p'uya, i mmán' u ngue dague'a n'na'u yø mbom'meto rā David. Pe nügä ga xi'ahu hanja ya, mädague'a ngue rá mbom'meto rā David, pe nuna i hma, hingra ja'itho na. ³⁶Porque rā David, gue'a ra Espíritu Santo bi bennbabí rā hya bi 'yot'i, ngue bi 'yena: "Nuna Oja, nu'mø mi zojbogui ma Hmu, nguna rā hya bi xifi, bi 'yembi: Dämí micua ja ma n'yeigä ya, asta gue'mø ga øt'e ngue guí manda gätho' u ni nsui", bi 'yembi. ³⁷Ja dí nequi p'uya ngue rā David, nu'mø nnonna Cristo, ni hutí ngue rá Hmu. Janangue rā Cristo dí nequi ngue hingra ja'itho, mädague'a ngue rá mbom'meto rā David.

Bi xihyø ja'i rā Jesús ngue
di mfädi xanhø, hindä hyätyø
xännbate ngue rā ley.

Xandøngu yø ja'i 'bup' u ja rā nija. Nuna rā hya xännbate rā Jesús,

janjuani ngue yø mmui ga 'yøxyø ja'i. ³⁸Bi sigue bi xännbabí rā hya yø ja'i rā Jesús. Bi 'yembi:

—Dämí mfähmu xanhø ya, 'yo di hä'ahu yø xännbate ngue rā ley. 'Yo guí ñothu tengutho ga 'yo'u. Porque di ho ngue sot'a häi yø he. 'Né di ho ngue di respeta yø ja'i ha gui zengua p'u ja rā täi. ³⁹Nup'u ja yø nija p'uya, i huantho yø nthuts'i tate xanhø ngue ja hup'u. Nup'u øt'a ngo yø ja'i p'uya, xquet'a nne ngue tate xtanhø ha da mi. ⁴⁰I tunnbä yø ngu yø 'danxu, i häti ngue embi di xannbi te pets'i. Nuna rā hya ga ngorpa yø dä yø ja'i p'uya, nu'mø mmat'Oja, ndø ya'atho mmat'Oja. I nne dä 'yembyø ja'i ngue yø ndøhoga n'yohu. Pe nuyá, guehya mäthoguitho rā castigo da thohya ngue gätho mi'da yø ja'i.

N'na rā 'danxu bi unna menyu Oja.

⁴¹Nuna rā Jesús, mi hup'u ja rā nija ha ja rā huada utyø menyu yø ja'i. Hetí ha ga utyø menyu yø ja'i p'u ja rā huada. Bi nu xangu yø ja'i ngue yø mmemmeti xandøngu rā menyu di uni. ⁴²Bi nu n'na rā 'danxu ngue ra zibøhyoya, xquet'a bi gät'i yoho yø zi xaní p'u ja rā njumenu. ⁴³Bi zonhyø xädi rā Jesús, bi 'yembya:

—Majuani dí xi'ahu ngue rā zibøhyoya na rā 'danxu bi unna menyu ya, pe man'natho nnu manho Oja rā menyu bi unna, hindä gue'u yø menyu mi'da yø ja'i di uni. ⁴⁴Porque nuya mi'da yø ja'i, yø mmemmeti ya, pe gue'a rā menyu xa pongui di uni. A nuna rā 'danxu, zits'u drá menyu mi ha. Mi ja ngue xtä nzi rā menyu bi uni.

**Bí mānna Jesús ngue bá ep'ú
ra pa dā xotra nija.**

13 Mi bømp'ú ja rā nija rā
Jesús, nunā n'na rā xädi bi
'yembi:

—Ague grá xännbåte, nu rā nija,
gue xāndønnoho yø do n'youi. 'Né
mazihotho yø hmi yø do.

2 Mi dahrå Jesús, bi 'yembi:
—Ahá, mazihotho guí nequi rā
nija. Pe nunā rā nija naya, bá ep'ú rā
pa dā xotyø ja'i nā. Xøgue dí nxudi,
hin hapu nmí nequi rā nija.

**Bí mānna Jesús te ja ngue
dí nja hante rā nzegui yø pa.**

3 Nup'ú ni hyandra nija, ja ni
gop'ú rā nyuni bí ja rā mbonza
ja yø olivos. Ja i mep'ú yø xädi rā
Jesús. Nup'ú bi zoni, bí mi. Bi guatra
Bedu p'uya, connä Jacobo, rā Xuua,
rā Andre. Bí nyaseui rā Jesús, bi
'yembi:

4 —Dí nne gui xicje njam'mø dí
nja ya yø hya guí mmanya, ngue
da xotra nija yø ja'i. ¿Tema hmeya dí
nja'mø ya ni ma da zonna pa dí nja
na te guí mmanya?

5 Mi dahrå Jesús, bi 'yembyø xädi:
—Damí mfähmu xāndønho, 'yo guí
nne to dā hyä'ah. **6** Porque xāngu
yø ja'i dí n'yo ngue dā 'yembyø
ja'i: "Go guecä drá Cristogä ya", dā
'yembi. Gue'a di hyä'ti xāngu yø ja'i a
p'uya. **7** Nu'mø gá 'yøhmø ngue ya ja
yø datunhni, ogue gui 'yøhmø ngue
ya ja ngue dí nja yø tunhni, 'yo
sä guí suh. Porque jatho ngue ya
ngu'a ja ngue dí nja. Pe hinga gue'ú
yø hmeya'ú ngue rā nzegui. **8** Da
nangyø nación ngue dā 'yørpa rā
tunhni mi'da yø nación. Da nangyø

dast'abi ngue dā 'yørpa rā tunhni
mi'da yø dast'abi. Di 'yan'ahäi
ndap'ú bi zä. Dí nja yø thuhu. Ja dā
fup'ú rā n'ú ja ngue dā tho'a m'mefa
yø ja'i p'uya.

**Bi xihyø xädi rā Jesús ngue
dā zä rā n'ú, dā ts'ui.**

9 Damí mfähmu. Porque dā
'yehra pa ngue dā ts'ixahu fädi. Da
mep'ahu yø ja'i p'ú ja yø nija. Dā ma
ma dä'ahu p'ú 'buhø dast'abi. Di
ndä'ahu p'ú 'buhø gobierno. Nguna
dā ja'ahu yø ja'i ngue guí ec'eigahu.
Ngue nguna dí nja'ahu, nu'mø ya gdi
yahu yø ts'ut'abi, ja gui xihmu p'ú
rā hoga 'da'yo hya p'uya. **10** Hante
ngue dā ze'a te ja ngue dí nja, nunā
rā hoga 'da'yo hya jatho ngue dā
ma m'yoní gä rá nguni nximhäi.
11 Nu'mø bí ma ma bent'i'ahu, 'yo
sä di tu ni mmuihü'rā rā hya ja
ngue gui xihmu rā ts'ut'abi. Porque
nu'a rā ora gui dā ni hyahu p'ú ja rā
ts'ut'abi, gue'a rā Espíritu Santo di
ben'na rā hya gui xihmu rā ts'ut'abi.
Ya hingni n'yomfenise gui jucju
rā hya guí mmamhmu. **12** A nu yø
n'yohu ec'eigui, di däse'ú yø n'yohu
hingui ec'eigui ngue dā tho. Yø
papá p'uya, nu'mø bi 'yec'eigui yø
basí, di däse yø basí ngue dā tho.
Yø basí p'uya, nu'mø bi 'yec'eigui
yø papá, di däse yø papá ngue dā
tho. **13** Ndap'ú bi zä dā zu'ahu yø
ja'i ngue guí ec'eigahu. Pe nu rā ja'i
hindä hyegagui, xindä hangu rā n'ú
dā thogui, gä dā zeti, guehnä rā ja'i
dī nyanná te na.

14 Xquet'a guí nnuhu ngue dí nja
ya yø hya bi manna pøngahya
Daniel, ngue nup'ú ja rā xequi
hin'yú rā nt'edí dí m'mahyø ja'i, ja

da 'yörba rā nts'oní yø ja'i. (A nuyá, nū rā ja'i di xädi, dí n'yo rá mm̄t̄i 'mø bi nū ngue dí nja ya yø hya ja ua.) Nu'mø gá nūhū ngue ya bi nja'a p'uya, nū yø ja'i di 'büp'u ja rā häi Judea, da 'dagui, dí map'u ja yø xanthø. ¹⁵Nu rā ja'i di tóhma xots'e rá ngū, 'yo di enā ngue dí ma mbo rá ngū ngue te dā hā, sinoque da 'dagui. ¹⁶Nu rā ja'i di 'yo rā 'befi, hīndi ma rā ngū ngue dā cā rā tuhu, sinoque dā 'dagui n'nahmānthono.

¹⁷Pe huēcate yø xisu di hādyø basí'a ra pa'a, ogue di sudyø basí. ¹⁸Damí 'yäphū Oja ngue nuya yø hya ya, hīndi gue'mø rā pa ngue xtā nse dí nja. ¹⁹Porque xāndøn'utho te dā thohyø ja'i na rā pa na. Nu te dí nja, hīnjam'mø xā nnu yø ja'i ngue xā njap'u asta gue'mø mambá f't'a nximhäi. 'Né ya hīnni mantho dā hnu ngue māhōndi njap'u. ²⁰Nuna Oja, ya xā nzānni ngue hīnga ya'atho yø pa dí nja na rā ndate na. A nu'mø ngue ya'atho dí nja, ya hīnjondā bongui. Pe dā 'yøt'e ngue dā thotho, porque Oja di mahya yø ja'i ya xā huanhni.

Rā Jesús bī mā ngue dí n'yo xāngu yø ja'i dā ne ngue dā hyätya yø ja'i ya ec'ei.

²¹Nu'h yø pa'u, 'yo sā guí ec'eiħu ya yø ja'i da 'yen'ahu: "Nuua, ja bí 'bucua rā Cristo", ogue dā 'yen'ahu: "Ní nguehnū ja bí 'buhnu", dā 'yen'ahu. ²²Porque xāngu yø ndōbethaní dí n'yo ngue dā 'yembyø ja'i: "Go guecā drā Cristogā ya", ogue dā 'yembi: "Go guecā rā pøngahyagä Oja ya", da 'yena. 'Né dā zä dā 'yøt'yø milagro. Nuya yø milagro dā 'yøt'e, guehya dā ne

ngue di hyätyø ja'i nuya yø thanhni Oja ya. ²³Mamí n'uní dā thä'ahu. Janangue dādi 'bet'o'ahu ya yø hya ja ngue dí nja m'mefa.

Bī mānnā Jesús ngue māhōndā ecua ja rā ximhäi.

²⁴Nu'mø bi tho'u yø ndate dí nja, dí m'mexui rā hyadi 'nəhrə zāna. ²⁵Dā tāhyø sō bí ja māhets'i. Nu te gā bí ja maya, gā di pādi ha thogui. ²⁶Dā thandra N'yohu di 'yø māhets'i ngue dā n'youi rā guí. Dā hnu ngue maguese, porque māthoguitho ja rā ts'edi. ²⁷Nu'u yø anxe dā n'youi, dā mēnhni gā rā ngūnī nximhäi, ngue dī perpabi yø ja'i nuya xā huanhni.

Bī nhyejpabi rā hya n'na nza rā igo.

²⁸Damí pahmu nā rā hya ga hyecä ya, ngue gdā hyejpabi rā hya n'na nza rā igo. Nu'mø ya bi c'amyo 'yeza ngue bi 'dogui, guí pahmu p'uya ngue ya nī ma di pat'i xānho häi. ²⁹Nguñā rā hya ja ngue dí nja ya. Nu'mø gá nūhū ngue bi nja ya yø hya dí xi'ahu ya, damí pahmu ngue ya xma nguerpøtho gā ma eħe. ³⁰Nuya yø hmęya dí xi'ahu ya, damí pahmu ngue guehya dí nja ya, hante ngue dā dū yø ja'i 'buhyø pa ja p'uya. ³¹Nu te bí ja maya, 'necua ja rā häi, hīngui zai. Pe nuna rā hya dí mmangä, ja para zāntho na.

Bi hyecra hya rā Jesús ngue yø mefi hīngui pādi tema pa dā zøhyø hmu dí mānda.

³²I pāse Oja tema pa dí nja ya yø hya dí xi'ahu. Ni xingyø anxe di pādi, ni xinga gueque dí pādi tema pa dí nja, mādague'a ngue rā Ts'unt'ugui Oja. ³³Janangue dāmí ndō'matehu,

mat'Ojahu hangu ra pa. Porque hinguí pahmu tema pa, tema ora ga sòca ua.³⁴ A nuyá, tengutho n'na ra n'yohu bi ma yap'utho, pe himbi zohra hya tema pa da pengui. Nuu yø mefi bi fäti te pets'i. N'na ngu n'na yø mefi bi zännba yø tarea ja ngue da 'yøt'e. Nup'u ja ra goxthi, bi 'bämbu n'na ra mängoxthi, bi xifi ngue da mädi xanho ra goxthi.³⁵ Pe nuya bi ma mafäti ra 'befi, hinguí padi tema pa da zøhyø hmu. Da gue'ahu ya, dami mfähmu xandønho. Porque xquet'a hinguí pahmu tema ora da zøhni hmu, o nuhma ndetho da zøho, ogue mäde ra xui da zøho, ogue ni ma da hyats'i da zøho, ogue necahäi da zøho.³⁶ Porque hont'a goma ora da zøho, pe man'nan'yo mi 'yøthu ngue hinjondi ndø'mate 'mø bi zøho.³⁷ Nuna ra hya di xi'ahu ngue gui ndø'matehu, hinga hón'athohu di xi'ahu na ra hya na, sinoque gätho yø ja*i* di xifi ngue di ndø'mate xandønho.

**Nuya yø nsuui ra Jesús
ya sanni ngue da hyo.**

14 Ya ma nyo patho di nsännigo yø ja*i* ngue ra pascua. Guehna ra pa ts'i ra thuhme hinguí n'youi ra íxi. A nuu yø hmu yø mmäcja 'nehyø xännbate ngue ra ley, guehya ya ra ya'atho yø pa honi ha di mbentra Jesús ngue da tho.² Di n'yembi:

—A nuyá, hinga gue'mø ra pa ngue ra ngo ga bentha ya, n'namhma hinda nangyo ja*i* da yani.

**N'na ra xisu bi xispa ra
aceite ra ya ra Jesús.**

³ Ya 'bup'u ja ra hnini Betania ra Jesús. Exa sihme pu ja ra ngu

ra Simu nuna xi 'yøthe m'met'o ngue mi 'ya ra do'yø. Bi yut'ambo n'na ra xisu ni du n'na ra m'mo aceite ngue ra alabastro. I yup'u ra aceite mazihotho ga yuni, bi ma mahoqui conna paxi ngue ra nardo, pe xandøngu ra muui. Bi 'yøjpa ra 'yuga ra m'mo aceite p'hya, bi xispabu ra ya ra Jesús.⁴ Bi mböcue 'da yø ja*i* mi 'bup'u, di n'yembi:

—¿Hanja ngue bi ma ma'unitho na ra aceite na?⁵ Xta nzä xta 'bä na ngue xti t'unna menyu yø hyoya. Porque man'na xangu xti 'bä ra aceite ngue'a te ra nzäbi tåhra ja*i* n'na jeya.

Hinguí nnu manho yø ja*i* te bi 'yøtra xisu.⁶ Pe ra Jesús bi 'yembyø ja*i*:

—Dami hyehmu na ra xisu 'bucua. 'Yogui suhmu, porque xanho te örque.⁷ A nuya yø hyoya gui mmamhmu, hangu ra pa gui nnuhu ya yø hyoya. Da zä gui fäxhu te honi hont'a goma ora gui nne gui fäxhu. Pe nugä hinga nzämhmu ua.⁸ A nuna ra xisu gui mmamhmu, bi 'yørcagui*a* te bi zurpabi ra ts'edi bi 'yøt'e. Porque ya bi nja*a* te mi ja xti nja'mø da n'yägui.⁹ Majuan*i* di xi'ahu ngue nup'u ha da hmanna hoga 'da'yo hya gä ra nguni nximhäi, xquet'a 'ne'a te bi 'yørcagui na ra xisu, da hma. Gue'a di fen'a.

**Ra Judas di cütyø hya ha di
japi ngue di dä ra Jesús.**

¹⁰ Nuna ra Judas Iscariote, guehna n'na nc'e'u 'd'e'ma yoho yø xädi ra Jesús, bi ma ba nyau i yø hmu yø mmäcja. Ba nheca hyau i yø mmäcja ha di japi di däpra Jesús.¹¹ Mi yø'a ra hya sihyø mmäcja, asta ra

ndijohya. Bi xi p'uya ngue di unna m^{en}yu. J^anangue bi hyonna Judas ha di japi ngue di däpyø mmäcja ra Jesús.

Yø xädi r^a Jesús bi hoqui te d^a zi'a r^a nde bⁱ nsännigo ngue r^a pascua.

¹² Ya führ^a ngo nguehya yø pa ts'i r^a thuhm^e hingu n'youi r^a íxi. Nuna r^a pa führ^a ngo, guehna r^a pa hode'yo yø ja*í* ngue sännigo, ngue di nzibde ngue r^a pascua. Bi yembyø xädi r^a Jesús:

—¿Hap^u guí nne ga hocähe r^a nzibde gdá nsännigohu ngue r^a pascua ya? —bi 'yembi.

¹³ Bi 'yembya yoho yø xädi r^a Jesús:

—Ní me nu bⁱ ja r^a hnini ya. Gui ntheui n'na r^a n'yohu ni ma rá ngu, di tu n'na xonⁱ r^a dehe. Dami tennui hap^u d^a zonⁱ. ¹⁴Nup^u ja r^a ngu d^a zömp'uya, dami 'yenui r^a mmennigu: "R^a xännbate i ena: ¿Hap^u ja r^a cuarto g^a nzibdehe m^a xädi ya, ja g^a sähe p'^u r^a ngo ngue r^a pascua?" gui 'yenui. ¹⁵Ra mmennigu p'uya, d^a 'yut'au n'na r^a dacuarto ya mahoqui, bⁱ ja maya r^a tocangu. Ja dami hocui p'^ua te ja ngue gdá nzibdehu p'uya.

¹⁶Nuya yø xädi mi yaui r^a Jesús, bi map'u ja r^a hnini bi xifi ngue d^a ma. Mi zömp'u ja r^a hnini, nuna r^a hya xi m^anna Jesús, gue'a bⁱ nja'a. Bi dⁱnna ngu tengutho xi xifi, ja bi hojpu r^a nzibde ngue r^a pascua p'uya.

Bi xihyø xädi r^a Jesús ngue padí ndaná r^a xädi ja ngue di dä.

¹⁷ Mi dähra nde p'uya, nup'u ja r^a ngu xi ma mahoipi te d^a zi, ja bi

zömp'u r^a Jesús, ní n'youi' u 'de'ma yoho yø xädi. ¹⁸Mente sihm^e p'^u ja r^a m^exa p'uya, bi 'yembyø xädi:

—Nuyá, dí xi'ah^u ngue n^uua ja r^a m^exa dí sihm^ehu, 'bucua n'na nc'eⁱ jugatho häi, ya x^a hyoni ha di japi ngue di dägui.

¹⁹Nuna r^a hya bⁱ m^anna Jesús, emmeⁱ bi d^u yø mm^ai yø xädi. Bi mudi bi 'yanni 'da mⁱ'da p'uya te'o na i mma, bi 'yembi:

—¿Ua go guecä'a guí mm^anya? —bi 'yembi.

²⁰Bi 'yentho 'mø mⁱ dahra Jesús:

—Nuna dí com'be m^a mohi ua dí sihm^e ya, guehna di dägä naya. Guehna n'na nc'eⁱ ngue gui 'dema yohohu naya. ²¹Majuani ngue r^a N'yohu bⁱ 'ye mahets'i d^a tho'a te r^a n'^u ja ngue d^a thogui, tengutho nt'ot'i p'^u ja r^a Maca Libro ngue dí nja. Pe hague ngu r^a castigo d^a thohna r^a n'yohu ja ngue di dägui. Nuna r^a n'yohu na, man'na xanho ngue'mø hin xtäbä m'mui.

R^a Jesús bi xihyø xädi ngue dⁱ nzibde.

²²Mente sihm^e r^a Jesús, bi hyajman'na r^a thuhm^e. Mi ja mammadi Oja p'uya, bi xennä thuhm^e, bi unyø xädi d^a zi. Bi 'yembi:

—Dami sih^u r^a thuhm^e ja ua ya. Nuná, guehna m^a do'yogä na.

²³Bi decrä vaso po r^a ngui r^a uva p'uya. Mi ja mammadi Oja, bi unyø xädi d^a zi 'da'its'u. ²⁴Bi 'yembi:

—Nuna po r^a vaso ja ua ya, guehna m^a jigä na. Porque guehna r^a hmeya naya ngue nu'mø d^a tu, di nja r^a ts'edi r^a 'da'yo cohi ot'ah^u Oja. Porque nu'a dⁱ mfämma ji, xandøngu

yø ja'i dí nhohyø ts'oqui. ²⁵Majuani dí xi'ahü ya, ngue ya hinni mantho 'dap'ü ga sihu rá ngui ra uva, asta gue'mø bi zønna pa ma'da'yo hønga sihu p'ü dí manda Oja.

²⁶Mi juate rä nsihmë p'uya, bi dñta n'na rä thuhu ngue espabi Oja. Bi ma p'uya, i map'ü bí ja rä nyuni ja rä mbonza ja yø olivos.

I pahra Jesús ngue da zop'ü
m'mefa yø xadi.

²⁷Rä Jesús bi 'yembyø xädi:

—Gätho'ahü ya, gui sogahü p'ü a dí nxui. Porque dí nja'a te mmamp'ü ja rä Maca Libro ngue ena: “Gä øt'ä ngue da du ra mänd'e'yo. Yø de'yo p'uya dí n'uensi”, i ena. ²⁸Pe nu'mø dá bennate, ganí mpagä Galilea, ja ganí tóp'ahü p'ü.

²⁹Rä Bedu p'uya, bi 'yembi:

—Mädague'a ngue gä da zoc'a'i p'ü ya mi'da ma n'yohü, pe nugä hinga soc'a'i —bi 'yembi.

³⁰Mi dähra Jesús, bi 'yembra Bedu:

—Majuani dí xi'i ngue nu'a dí nxui ya, tobe hindü ma'a rá yohmafi rä öni, ya xqui cöngä nhuyundi, gui mma ngue hinguí paqui —bi 'yembi.

³¹Pe rä Bedu p'uya n'hat'a mma ngue bi 'yena:

—A nu'a, hin'na'a. Mädague'a ngue 'dap'ü ga tuui, pe nugä hinga cön'a'i —bi 'yembi.

Gätho'ü mi'da yø xädi p'uya, 'da'igu bi ma.

Rä Jesús bi mat'Oja p'ü ja rä
xequi ni hu ngue Getsemaní.

³²Nuna ra Jesús bi mähä yø xädi, bi zömp'ü ja rä xequi ni hu ngue Getsemaní. Nüp'ü bi zoni, bi 'yembi:

—Dämi mihami ua ya, mente ga thocä mits'ü ní nguehnü ngue ga ma mat'Oja —bi 'yembi.

³³Bi thohmits'ü ní nguep'ü ra Jesús, bi me rä Bedu, rä Jacobo, rä Xuua. Bi mädi bi dä'r'man'ü rá mmui ra Jesús, mathoguitho ngue bi du rá mmui. ³⁴Bi 'yembyø n'youi p'uya:

—Janjuani ngue tu ma mmuigä, nüp'ü nnä sää, ya ja ngue 'bexca tu. Dämi cohmi ua ya, pe 'yogui ahmi —bi 'yembi.

³⁵Rä Jesús bi thohmits'ü ní nguep'ü. Bi m'memfo häi p'uya ngue mmat'Oja. Bi 'yäp'Oja ngue'mø da ne, da yani ngue'a rä ndate ja ngue da thogui. ³⁶Bi 'yemp'uya:

—Ague ma Papá'i, nu'i, gätho da zä'i. Dämi yangui ngue'a rä ndate ja ngue ga thocä. Pe hinga nu'a go ga sännä gue'a dí nja'a, sinoque nu te guí sänni, gue'a dí nja'a.

³⁷Mi juadi bi mat'Oja p'uya, bí 'yep'ü 'b'ü ü hyü yø xädi. Pe bi dñi ngue ya mi aha. Bi 'yembra Bedu p'uya:

—Ague Simü, ñhanja ngue guí aha? ñua xinga n'na ora di sää gui 'yä ni t'aha? ³⁸Dämi mat'Oja, 'yogui ahma. Nu'mø hingä mat'Ojahü, nthambeni tho hindä gue'a gui 'yothü. I nne ni mmui ngue gui 'yothü na rä hya dí mmangä, pe emmei cuen'ni do'yohü.

³⁹Mahombi zop'ü yø xädi, bi mengbu xpí 'yehé ngue bá mat'Oja. Tengutho xi man'a m'met'o, ngu'ü a rä hya xi Oja. ⁴⁰Mambá pengbuya, mahombi dñyø xädi ngue mi aha, porque emmei netha. Mi dampbeni yø xädi ya nzofa, hinguí padí te di dadí. ⁴¹Bi ma'a rá hyü ndi p'uya

ngue bá mat'Oja. Mambá pengui, bi 'yembyø xädi:

—Gue mähöngü ahmi n'yø. Ga nuhmi, ya bi zonna ora di ndäpyø ts'oc'eí rä N'yohu bí 'yé mähets'i.
42 Dämi nangüi. Ya bá ecua na di dägui, ma ga ma c'athu ya.

Ya bí mbentra Jesús.

43 Mente nzohyø xädi rä Jesús, bi zohna Judas rá n'youi'ú 'de'ma yoho yø xädi, bá n'youi xangu yø ja'i, bá gu yø juai, bá gu yø za. Guehya yø ja'i xi menhyø hmü yø mmäcja, co 'nöhö xännbäte ngue rä ley, co 'ne'ú yø n'yohu 'bet'o p'ú ja ra nija. 44 Nunä ra Judas, ya xi xihyø ja'i temä senya da 'yot'e, xi 'yembi: "Nu'a rä n'yohu ga zenguangä ya, 'ne ga surpa rá hmi, gue'a guí homhmü'a p'uya. Gui bentha, pe gue mämí thöhmü", xi 'yembi. 45 Janangue mi zömp'ú 'bähra Jesús, bi guat'i ngue bi zengua. Bi 'yembi:

—Ague grá xännbäte —bi 'yembi.

Bi zurpa rá hmi p'uya. 46 'Bexpi bentyo ja'i rä Jesús.

47 Bi guxrá juai n'na nc'eí rá xädi rä Jesús. Bi zennbabí rá 'yehë rä 'bet'o mmäcja, bi hyejpabí rá gu. 48 Rä Jesús bi 'yembyø ja'i bi bent'i:

—¿Ua guí emhmü ngue drá begä, ngue guí cuhü yø juai, 'ne guí cuhü yø za ngue gui benngahü?

49 Conque n'na pa ngü n'na pa nmí xännbä rá hya yø ja'i p'ú ja ra nija. Uanguí xtä nzä ja xqui benngahü p'ú. Pe nü te guí órcahu ya, ya bi nja'a te rä hya mmamp'ú ja rä Maça Libro —bi 'yembi.

50 Gå bi zop'ú yø xädi rä Jesús ngue bi 'dagui. 51 Nu'mø ya ni zi yø ja'i rä Jesús, bi ntet'a n'na rä ts'unt'ú.

Hönda n'na rä sábana di mpät'i. Xquet'a 'nëhnä rä ts'unt'ú bí ne xti bentyo ja'i ngue xtä nzits'i. 52 Pe nuna rä ts'unt'ú bi guas'yø ja'i ngue bi 'dagui. Bi zop'ú rä sábana mi tuhu, bí ma mangøtho.

Nuya yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío bi hyaspabi rä güenda rä Jesús.

53 Nunä rä Jesús, bi ts'ixpu 'buhra 'bet'o mmäcja. Nup'ú ja rá ngü rä mmäcja, ja bí mpeti p'ú gätho yø hmü yø mmäcja, co 'ne'ú yø n'yohu 'bet'o p'ú ja ra nija, conyø xännbäte ngue rä ley, gä 'dap'ú bí mpeti. 54 Pe rä Bedu ní 'befa ya'atho p'ú ní ma yø ja'i ní zi rä Jesús. Mi zömp'ú ja rá ngü rä 'bet'o mmäcja, bi yut'ambo rä dathi. 'Dap'ú bí mihmi yø policía madí nharpü ja rä sibi.

55 Nu'ú yø hmü yø mmäcja co 'ne'ú yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío, 'dap'ú bí mpeti ngue bí nhecä hya, honi ha di japi ngue da 'yembi ni 'yup'ú da du rä Jesús. Pe hingui tñi ha di japrä hya. 56 Xangu yø ja'i bí manyø fehní ngue di yaprä Jesús. Pe hindí ntinyø hya ngue da 'da'igü da mamp'ú di yapate. 57 M'mefa p'uya, bi guar'mi'da yø ndøbethaní ngue di yapi. Bi 'yena:

58 —Nunä rä n'yohu 'bucua, ya xtä öcähe temä hya xä mmäq'a m'met'o na, ngue mi ena: "Gä xot'ä na rä nija ngue ra ja'itho bi hoqui. Rä hyu pa p'uya, dí jap'ú man'na rä nija ngue hinjonní ja'i di hoqui", mi ena.

59 Ngunä rä hya bi hmä, mi'da yø ja'i p'uya, nhan'yo rä hya i mma. Ya hindí ntinyø hya. 60 Bi m'mähra 'bet'o mmäcja p'uya ngue bi 'yembrä Jesús:

—¿Te guí mmanna ra hya gui nyap'a'i ya n'yø? ¿Ua hñ temä hya gdi thädi? —bi 'yembi.

61 Pe rā Jesús hínte gá ndátho.
Ra 'bet'o mmäcja p'uya mähömbi
'yembi:

—¿Ua gue'e grá Cristo, rā Ts'unt'u'i
Oja nuna máguesé?

62 Mi dährä Jesús, bi 'yena:
—Ahá, go guecä. 'Né gui nnuhu ra
N'yohu bí 'yé mahets'i daní mmip'u
bí ja rā n'yei Oja nuna jase rā ts'edi.
'Né da 'yehra pa ngue hónda éhe, di
'yé mahets'i dā n'youi rā guí.

63 Mi 'yohra mmäcja ná rā hyá bi
manna Jesús, n'na xet'itho rā pahní
ngue bi ncue. Bi 'yembyø ja'i p'uya:

—Nuya mfadi ya ngue hin te
mánna má testigo dí homhmú ya.

64 Ya gá 'yosehu ya ngue thenmahya
Oja. Xiya, éte guí mmamhmú ná rā
hyá bi manya? —bi 'yembyø ja'i.

Gätho yø ja'i p'uya 'da'igu bi ma,
bi 'yena:

—Nuna, ni 'yup'u ngue dā tho ná.

65 Bi mähyø ja'i p'uya ngue soxra
Jesús. Bi gorpa yø dā conná ulu, 'nè
bi me'mi, bi 'yembi:

—Dami padí te'o bi mep'a'i ya —bi
'yembi.

Yø soldado p'uya, xquet'a bi me'mi.

Bí manna Bedu ngue híngui padí te'o rā Jesús.

66 Ya 'büp'u ja rā däthi rā Bedu.
Nu'a n'na rā xisu ngue rā guni p'u
ja rā ngu rā 'bet'o mmäcja, bi
thop'u 'bührä Bedu. **67** Mi nü ngue dí
nharpü ja rā sibi, bi za di heti p'uya.
Bi 'yembi:

—'Né i ni n'youi rā Jesús nuna rā
mmengü Nazaret.

68 Ra Bedu p'uya, bi 'yena:

—Nu'a ra Jesús guí mmanya, hindí
pacä te'o ná. Janangue hindí pacä
temä hya guí nne gui xicya.

Ra Bedu p'uya, bí map'u bí ja
rá goxthi rā däthi. Höntho bi
zón'a goxthi p'uya, bí mmahra óni.

69 Mähömbi nu rā Bedu'a rā xisu
p'uya. Nuna rā xisu bi 'yembyø ja'i
'büp'u:

—Nuna ra n'yohu 'bucua, guehná
n'na nc'ei yø xädi rā Jesús.

70 Ra Bedu p'uya, mähömbi má
ngue híngui padí te'o ra Jesús. Mi
tho hmán'na ts'quits'u p'uya, yø ja'i
'büp'u hombi 'yembrä Bedu:

—Majuani ngue ni n'youi rā Jesús,
porque dí nequi ngue grá mmengü
Galilea, nt'odetho'a te gni ya.

71 Mi dährä Bedu p'uya, mähömbi
'yena:

—Da jacä rā castigo Oja 'mø ngue
himma juani te dí xi'ahü. Pe nuna ra
n'yohu guí xicju, hindí pacä te'o ná.

72 Mi juadi bí manna rā hyá ná p'uya,
mähömbi mmahra óni. Ra Bedu
p'uya bi zo rā mmui ná rā hyá xi xihra
Jesús ngue xi 'yembi: “Tobe hindí
ma'a rā yohmafi rā óni, ya xqui conga
nyundi, guí mmä ngue híngui paqui”,
xi 'yembi. Mi zo rā mmui rā Bedu ná ra
hyá ná p'uya, asta rā zondummuí.

Bi ts'ixpu 'bührä Pilato rā Jesús.

15 Mi neçahäi p'uya, bí mpeti
gätho yø hmü yø mmäcja,
conyo n'yohu 'bet'o p'u ja ra nija,
conyo xännbate ngue ra ley, conyo
n'yohu 'bet'o ngue yø judío. Bi
neçahäi ngue sänni ha di japi di
yaprä Jesús. Bi durpuya, bi zixpu
'bührä Pilato. **2** Ra Pilato bi 'yembrä
Jesús:

—¿Ua gue'e rā dast'abi'i yø judío?

Mi dahra Jesús, bi 'yena:

—Ahá, go guecä tengutho rā hya
guí mmanya.

³Yø mmäcja p'uya, xangu mi'da yø hya gui yapi. ⁴Ra Pilato mähömbi 'yembrä Jesús:

—Ya guí øsse te gäma hya gui nyap'a'i ya. ¿Ua hin temä hya gdi thađi?

⁵Ra Pilato di 'yøtho ngue hin temä hya ga ndätho rä Jesús.

Bí mända rä Pilato ngue da ma mäcuati rä pont'i rä Jesús.

⁶Nuna rä Pilato, ja n'na rá costumbre ngue di thö'a n'na rá ofädi 'mø ja ra ngo ngue rá pascua. Pe yø ja'i u huanhní ndanä rá ofädi da ma mäthøgue. ⁷Nu'a ra pa'a p'uya, mi ofädi n'na rá n'yohu ni hu ngue rá Barrabás. 'Dap'u ofädiui mi'da yø ja'i ngue yø hyote, xi n'ø't'a tunhni. ⁸Mi peti yø ja'i ngue da xihrä Pilato ngue di thö'a n'na rá ofädi. ⁹Rä Pilato bi 'yembyø ja'i:

—¿Ua guí nnehu ngue ga thöcä'a rá dast'abi yø judío? —bi 'yembi.

¹⁰I pähra Pilato ngue rá nts'eya ötya yø mmäcja xi däprä Jesús. Janangue nguna bi xihyø ja'i, porque bi ne xti thøgue. ¹¹Pe yø hmü yø mmäcja emmëgi di hätra ts'edi yø ja'i ngue da 'yäpra Pilato ngue di thöhra Barrabás.

¹²Mähömbi 'yembyø ja'i rá Pilato:

—Xinä rá n'yohu guí emhmü ngue rá dast'abi yø judío p'uya, ¿te guí nnehu ga japä na? —bi 'yembi.

¹³Yø ja'i p'uya, xogue n'na hmäfitho bi 'yena:

—Da guaträ pont'i na guí mmänya.

¹⁴Rä Pilato p'uya, bi 'yembyø ja'i:

—Pe ítemä nts'o xä 'yø'na p'uya?

Yø ja'i p'uya, man'natho ngue mafi, bi 'yena:

—Da guaträ pont'i na.

¹⁵Rä Pilato p'uya, bi ne di hojpa yø mmü yø ja'i mböcüe. Janangue bi thöhra Barrabás. A nunä rá Jesús, bi xihyø soldado ngue da fei, 'në da zits'i ngue di cuaträ pont'i.

Yø soldado thenmähya rä Jesús.

¹⁶Bi zixyø soldado rä Jesús, i map'u ja rä däthi cuarte. Ja bi ma mapeti p'u gätho yø soldado. ¹⁷Yø soldado p'uya bi hetä n'na rá ulu ngue rá jupoi rä Jesús. Ya xi me n'na rá corona ngue yø 'uini, bi gäspa rá ya rä Jesús. ¹⁸I thenmähya p'uya, bi 'yembi:

—I tate na rá dast'abi yø judío ya —bi 'yembi.

¹⁹Bi jännbä rá ya co n'na rá t'o. 'Ne bi zots'i. Bi ndäntyøhmü p'u 'bährä Jesús tengutho 'mø ngue majuani hnu mänsu n'na rá dast'abi. ²⁰Mi juadi bi denmähya, bi gajpabi rá tühu xi hete. Bi heträ he ya mi he p'uya. Bi zixphya ngue di cuaträ pont'i.

Ya cuaträ pont'i rä Jesús.

²¹Nüp'u ja rä 'yu, bi nthuei p'u n'na rá n'yohu xpi 'yehrä 'befi. Rá mmëngü Cirene na rä n'yohu, ni hu ngue rá Simü. Guehnä rá papá rá Alejandro 'nghrä Rufo. Nüp'u yø soldado mäni zi rá Jesús, bi japrä Simu ngue biduxrä pont'i nunä da ma mäcuati rä Jesús. ²²Nuna rä Jesús, i zixyø ja'i p'u ja rä xequi ni hu ngue Gólgota. Nuna rä hya na, i nne da ma ngue rá Njuyaxhmü. ²³Nüp'u bi zönnä Jesús, bi t'unna vino n'youi rá mirra para ngue di pumbenibi. Pe ra Jesús himbi ne bi zi. ²⁴Bi cuaträ pont'i p'uya, mi juadi bi nø'mi. Bi ma rä taha yø soldado

p'uya ngue to xta ra taha, gue'a da gaca n'na xequi rá he ra Jesús.

²⁵Guto xudi'a ra ora bi ma mäcuati ra pont'i ra Jesús. ²⁶Nup'u ja rá ya ra pont'i bi cuati, bi ma mäcuati n'na ra letrero xi 'yot'i ngue mmamp'u te bi ma mä'upi. Nuna ra letrero, i ena: "Nuna ra n'yohu 'bucua, guehná rá dast'abi yó judío na", ena letrero. ²⁷'Ne yoho yó be bi ma mäcuati ra pont'i, n'na i gohrá n'yei, n'na i gohrá gaha. ²⁸Ya bi nja tengutho ra hya mmamp'u ja ra Maca Libro ngue ena: "Tengutho majapi yó ts'oc'ei, ngu'a da thogui".

²⁹Asta huatyó ya yó ja'i thop'u ja ra pont'i cuatra Jesús ngue thenni. I embi:

—A nuya n'yó, dämí xorpabi rá nija Oja ya. 'Ne güi ena ngue nhuy patho gdi hojman'na ra nija. ³⁰Damí nyanse ya, bá cap'u ja ra pont'i güi cuatya —embyo ja'i.

³¹Nu'u yó hmu yó mmäcja p'uya, conyø xännbate ngue ra ley, gä thenmähya ra Jesús. Dí n'yembi:

—Mi mmannu ra n'yohu ngue da yanyø ja'i. Pe nuya, hindá zä ha di japi dí nyanse ya. ³²A nu'mo majuaní ngue ra Cristo rá dast'abi yó judío ya, da zä da cahnu ja ra pont'i ya, n'namhma ga ec'ehu te da ma.

Xquet'a 'ne'u yonc'ei 'dap'u cuathu ra pont'i thenmähya.

Ya bi du rä Jesús.

³³Mi hyuxyadi p'uya, bi m'mexui gä ra ximhäi asta hyu nde. ³⁴Nu'mo ni ma da ze'i hyu nde p'uya, ra ndots'edi bi 'yenña Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —bi 'yena.

I nne da männä ra hya na: "Ma Oja'i, ma Oja'i, chanja ngue gá

hyegagui p'uh?" ³⁵Ja mi 'bärputho 'da yó ja'i, bi 'yode te bi männä Jesús. Yó ja'i p'uya di n'yembi:

—Nuna ra n'yohu na, i nzohra Elías.

³⁶Nuna n'na nc'ej mi 'bäp'u, bi ma n'na 'dihitho bá ha n'na xequi ra esponja xä ntudi, bi pop'u ja ra vino xan'ixi. Bi nötra t'o p'uya ngue bi cuarpa rá ne ra Jesús ngue da zats'i. I embyo n'youi p'uya:

—Ma ga nnuhu ya ngue'mo da ep'u ra Elías i nzofo ngue da hyajhná ja ra pont'i.

³⁷Pe ra ndots'edi i 'yen'a n'na rá hmafi ra Jesús. Bi du p'uya. ³⁸Nu'a ra ora'a p'uya, nu'a ra ulu mi zap'u ja ra goxthi nija, bi xet'i, i gai.

³⁹Nu'a ra capita mi 'bäp'u ni hyandra Jesús, bi nu te 'be'a gä bi 'yotra Jesús ha i du. Bi 'yen'a p'uya:

—Majuani ngue nuna ra n'yohu na, rá ts'unt'u Oja na.

⁴⁰Xangu yó xisu bí 'bäp'u yap'utho, hantho te gä bi nja. Nu'u yó xisu'u p'uya, n'youi p'u ra Salomé, conná Maya nuna ra mmengu Magdala, co 'nghná man'na ra Maya rá mamá ra t'u Jacobo 'nghra José. ⁴¹Nuya yó xisu ya, nu'mo mämbi 'yop'u ja ra häi Galilea ra Jesús, mi n'youi p'u ni ma, guehya mi fäts'i ngue di unni te honi. 'Ne xangu mi'da yó xisu 'bäp'u ngue bi den'mo mi ma Jerusalén.

Ya bi ma nt'ägui ra Jesús.

⁴²⁻⁴³Mi 'bäp'u n'na ra mmengu Arimatea ni hu ngue ra José, i 'bet'o ngue yó judío, 'ne di respeta yó ja'i. Xquet'a mi tó'mi ngue n'nahmantu di mända ua Oja. Pe comma ngue ya bi nde, ya da yutra pa ngue ra

ts'äya, go guehnä rä José bi hyä rä ts'edi bï ma bá nyäui rä Pilato, bi 'yäpra nt'ëdi ngue dä hyajpa rä do'yo ra Jesús. ⁴⁴Mi 'yøhra Pilato ngue ya xi du rä Jesús, di 'yøtho hanja. Bi zonhnä capita p'uya, bi 'yänni ngue'mö majuaní ya xi du, ogue hin'na. ⁴⁵Rä capita bï mä ngue ya xi du. Rä Pilato p'uya, bi unna nt'ëdi rä José ngue da hyaxrä Jesús. ⁴⁶Nuna rä José bi dän'a n'na rä sábana ngue rä hogä ulu, ngue nu'mö bi hyajpä ja rä pont'i rä Jesús, da 'uennbabí rä do'yo. Mi jap'u n'na rä panteón ngue xi ma nt'a'mi p'u ja n'na rä 'bido, ja bi hyaxpü ngue bá ägui. Bi gotra goxthi conn'nä rä ndödo. ⁴⁷Nuna rä Maya ngue rä mmengü Magdala 'nähnä man'nä rä Maya rä mamá rä José, guehya bï mähä ya ngue bi nu ha bi tägui.

Ya bi bennate rä Jesús.

16 Mi thohrä pa ngue rä ts'äya, nunä rä Maya ngue rä mmengü Magdala, connä Maya rä mamá rä Jacobo, connä Salomé bi dänyö 'yethi ya p'uya, ngue da map'u bí o rä Jesús, da cots'i. ²Mi hyaxä rä pa ndomingo rä mudi rä pa ngue rä semana, ya pøxyadi, bi map'u bí ja rä panteón. ³Nüp'u ja rä 'yü p'uya, di n'yembi:

—Xiya, éte'o gue da hyacra do juaxpü ja rä goxthi ya?

⁴Mi zömp'u ja rä panteón, bï nu ngue ya n'nanni 'benña do mi juaxrä goxthi, ya xi thaquí. ⁵Mi yut'ämbo, hüp'u n'na rä anxe he rä t'axcä he, ni mihrä hyo rä goxthi ngue n'yei. Bi zu 'mø mi nu. ⁶Pe rä anxe bi 'yembi: —Yo guí súui. Dí pacä ngue guí hommi rä Jesús nunä rä mmengü

Nazaret bi cuaträ pont'i yø ja'i. Ya hinjo'o ua, ya xä bennate. Dämi nuui nu ha bi 'begui. ⁷A nuyá, ni me ya, ni xihmi rä Bedu co 'n'ë'ü mi'da yø xädi ngue däni döp'ahü p'u Galilea rä Jesús. Ja gní nuuh p'u tengütho bi xi'ahü m'met'o.

⁸Mi bömmä xots'e ya yø xisu p'uya, n'na 'dihitho bï ma, mäde di johya, mäde i su. Pe hinjonní ja'i xtä xifi te xi nu, astä huäqui ngue rä ts'u.

Rä Jesús bï nyäui na rä Maya ngue rä mmengü Magdala.

⁹Xüditho'a ndomingo bi bennate rä Jesús. Rä mäeditho bï nthuei na rä Maya ngue rä mmengü Magdala. Guehnä xi 'yøthe m'met'o ngue mi n'youi yoto yø ts'onthi. ¹⁰Nu'a te xi nja, go guehnä bï ma bá xi hmi'da yø xädi rä Jesús, porque zoni ngue tu yø mmui. ¹¹Mi 'yøhya p'uya ngue ya xi bennate rä Jesús, 'ne i mmanna rä Maya ngue ya xi nu rä Jesús, pe hingui ec'ëitho te sifi.

Rä Jesús mahömbi nthuei yoho yø xädi.

¹²M'mefa p'uya, rä Jesús mahömbi nthuei p'u ja rä 'yü mi yoho yø xädi, mani map'u ja rä hnini. Pe nu'a rä ora'a p'uya, bi 'yøträ Jesús ngue n'nan'yo p'u i nequi. ¹³Nuya yonc'ei ya, bï ma bá xihyø mmixädiui. Pe mahön'a hingui ec'ëitho yø amigo te xifi.

Ya bi nyäui gä 'de'mä'da yø xädi rä Jesús.

¹⁴Rä nzegui p'uya, nuya 'de'mä'da yø xädi rä Jesús 'darbu 'bui, sihme p'u ja n'na rä mëxa. Jä mi dännbeni,

ya 'bäp'ü rä Jesú. Bi zu p'uya, ngue hingui ec'eí 'mø mi sifi ngue ya xi bennate. ¹⁵ Bi xihyø xädi te ja ngue da 'yøt'e, bi 'yembi:

—A nuyá, ni mähä rá nguni nximhäi ya, gui xihmü rá hogä 'da'yo hya gätho yø ja'i. ¹⁶ Nu ra ja'i da 'yec'eí rá hya 'në di nxixya, guehnä di nyanná te na. Pe nu rá ja'i hindä 'yec'eí rá hya, da ma rá castigo. ¹⁷ Nu'u yø ja'i da 'yec'eí rá hya, da zä da 'yøtyø milagro, porque höntho da 'yäqui ngue ga fäts'i, ya da zä da 'yøthe yø ja'i n'youi yø ts'onthi. 'Në da zä da nya yø hya hinxa xädi. ¹⁸ Da zä di bentyo c'eya, pe hinte da japi. Mada

zi rá 'yethi ngue rá ndate, pe hinte da japi. Da japyø 'ye p'ü ja yø ya yø därquehi, 'në da zä ha hembi.

Ya bi ma mahets'i rá Jesú.

¹⁹ Nuna rá Jesú, mi juadi bi xihyø xädi ya yø hya di 'bepi da 'yøt'e, bi ma mahets'i p'uya, i mmip'ü ja rá n'yei Oja. ²⁰ Nu'u yø xädi p'uya, bi ma ndap'ü bi zä, bi xihra hogä 'da'yo hya yø ja'i. A nu'a rá Hmu p'uya, i fäts'i ngue ötyø milagro tengutho bi xifi. Nu'mö bi nu yø ja'i yø milagro ötyø xädi rá Jesú, i haxa njuani yø ja'i ngue majuaní na rá hya sifi. Da ngut'atho.

Ra Lucas

Nunq̄a r̄a Lucas, ja ua yø hya bi 'yo't'i
ngue te bi 'yøtr̄a Jesucristo.

Ra Lucas b̄i m̄a hanja ngue
bi 'yøtr̄a libro ja ua.

1 Xanḡu yø ja'i b̄i ne bi 'yøtr̄a
hya, 'n̄e bi cuat̄ra s̄acua ya yø
hya x̄a n̄ja ua d̄i 'buhm̄. ²Guehya
bi cuat̄ra s̄acua'a te gäma hya bi
nxännbâte yø mamhyâ nuya b̄i nu
te gä bi 'yøtr̄a Jesús, asta gue'm̄
mambâ fudi bâ xännbâ r̄a hya yø
ja'i. ³Nugä xquet'â dadi ja ndummuí
dî honi ha b̄i njap'u bâ fudi, asta
guehra tiempo ja p'uya. Ague ma
ndøamigo Teófilo, nugä dî nnu
manho ngue ga utra hya ga cuarpâ
ja r̄a s̄acua, ga pen'na'i. ⁴Porque dî
nne guí padî xanho ngue majuanî na
r̄a hya bi sän'nâ'i.

N'na r̄a anxe Oja b̄i m̄a
ngue dî m'muhnâ r̄a Xuua
nunq̄a bi 'yøtr̄a nxixya.

⁵Nu'a r̄a tiempo mi ndast'abi p'u
ja r̄a häi Judea r̄a Herodes, mi 'b'â
n'na r̄a mmäcja ngue yø judío ni hu
ngue r̄a Zacarías. Nunq̄a r̄a Zacarías,
yø mmimmeñih'â yø mmäcja tenna
ndu r̄a mmäcja Abías. Nu'a r̄a xisu
ra Zacarías, ni hu ngue ra Elisabet,

guehnâ n'na râ mbom'meto râ
mmäcja Aarón. ⁶Nuya yonc'eí ya,
nu'a râ nho nne Oja ngue dâ 'yøt'e,
gue'a bi 'yøt'a. Gâ bi 'yøt'â yø hya
mmamp'u ja râ ley Oja. Hinjongui
pöni dâ 'yembi ngue hinga gue'a
ot'e. ⁷Pe himbi m'muhyø basi,
porque mará 'yabasi nâ râ Elisabet.
'Né ya gä yø dac'eí.

⁸Nunq̄a r̄a mmäcja Zacarías, bi
tocabi ngue bi zønnâ ora dî m'met'o
p'u ja râ danija ngue dâ dâanne Oja.
⁹Nu'u yø mmäcja, ja yø costumbre
ngue jucra suerte ndana gue'a râ
mmäcja da yurbu ja râ nija dâ
uhra bopo. Nu'a râ ora'a, bi tocabi
râ suerte râ Zacarías ngue dâ uhra
bopo. ¹⁰Gätho 'b'âthi yø ja'i ngue
mmat'Oja, mente brâ ombo râ
Zacarías ngue brâ uhra bopo. ¹¹Ra
Zacarías bî nu ngue bi zø'a n'na
râ anxe Oja, bî m'mäp'u ja râ hyo
râ altar ngue n'yei, ha zø râ bopo.
¹²Emmëi bî nsu 'mø mi nu râ anxe
râ Zacarías. Hingui padî te dâ 'yøt'e.
¹³Pe râ anxe bi 'yembi:

—Ague Zacarías, 'yo guí su.
Porque dâ 'yøt'a Oja ngue dî nja'a
te guí äpi. A nuyá, dî m'mu'a n'na

rá ts'unt'ü ni xisu Elisabet. Gdi hütí ngue di Xuua. ¹⁴ Gui johya 'mø bi m'mui, dí njai'i mpähä. Xquet'a xangu yø ja'i di johya 'mø bi m'mui. ¹⁵ Porque dä nu mānho Oja ni ts'unt'ü. Nuná ni ts'unt'ü hinjam'mø da zi rä vino, 'ng hinte man'na ma cosa dä zi ngue dí n'iti. Mente yø pa dí m'mui, dí n'youi rä Espíritu Santo. ¹⁶ Da 'yøt'e ngue xangu yø judío di 'bärpa yø mmui da 'yec'ei Oja nuná 'bui ngue rä Hmu. ¹⁷ Nuná rä Xuua dí m'met'o p'u dí ma ra Hmu. Tengutho ra pøngahya Elías ngue bi ma mahatí rä ts'edi, xquet'a dí njarbátho ni ts'unt'ü ya, dä ma mahatí rä ts'edi. Da japyø ja'i di 'bätyø mmui, dä 'yøt'e tengutho mi øtyø mboxita. Nu'ü yø mmejhmahya, dä badi ngue da dënnbabí yø hya yø hoja'i bá dínnna hya. Da japyø ja'i ngue dí nsäp'ü ja yø mmui ngue da 'yec'ei Oja.

¹⁸ Nuná rä Zácarías bi 'yørpä ra nt'anni rä anxe, bi 'yembi:
—¿Hanja na rä hya guí xiqui?
Porque nugä ya dá ndø, dä guehma xisu p'uya, ya rä dac'ei —bi 'yembi.

¹⁹ Bi 'yenna anxe p'uya:
—Guecä drá Gabriel. Dí 'bucä p'u ja rá hmi rá dä Oja. Go xpa mmengä Oja ya ngue ga xi'i na rä hogá 'da'yø hya dí xi'i. ²⁰ Pe nuya ngue hinguí ec'ei na rä hya dí xi'i ya, guí ngone ya, hindä zä guí nya, asta gue'mø dí m'muhni ts'unt'ü dí xi'i. Nuná rä hya dí xi'i, bá ep'u rä pa dí nja na.

²¹ Nu'ü yø ja'i 'bø'athi p'uya, i tø'mi ngue da pønnä Zácarías. Di 'yødyø ja'i ngue ya'atho ra ora bá ombo nnija rä Zácarías. ²² Ya hinguí sá dí nya 'mø mambá pøni. Janangue

bi bähø ja'i ngue ja te bá t'uta mbonnija. Ya yø 'yetho ga 'yøtra senya p'uya, porque ya hinguí sá di nya.

²³ Nu'mø mi däträ pa ngue øträ ndanñe p'u ja rä nija rä Zácarías, bi ma rá ngu p'uya. ²⁴ M'mefa p'uya, mi hya rá basi rá xisu Elisabet. Bi m'muhpü ja rá ngu, hin hapü i ma mente ncüt'a zana. Ya en'a nbëmp'uya: ²⁵ “Nguna bi jacä Oja ya, i nnepe ngue ya hinni mantho da denngagui yø ja'i”, i ena.

Bi mānná anxe Oja ngue dí m'muhra Jesús.

²⁶ Mi dät'a n'nato zana ngue ha rá basi rä Elisabet, nuná Oja hombi menhnä anxe Gabriel, bi map'u ja n'na rä hnini ni hu ngue Nazaret, ja rä häi Galilea. ²⁷ Bi ma dä nyau n'na rä hmute xisu ni hu ngue rä Maya. Nuná, ya ja ngue dí nthätau n'na rä n'yohu ni hu ngue rä José. Nuná rä José, rá mbom'meto rä dast'abi David. ²⁸ Nu'a rä anxe bi zöp'u mi 'buhra hmute, bi 'yembi:

—Nná han'na'i rä nzengua ngue gá nthéui rä mate Oja. I nnü mānho'i Oja, 'nø man'na di jap'a'i ngue gätho mi'da yø xisu —bi 'yembi.

²⁹ Nu'mø mi nu rä Maya ngue 'bäp'ü rä anxe, di 'yøtho hanja na rä hya xifi. I ena: “¿Tegue manzengua'a xicä na?” ³⁰ Ra anxe p'uya bi 'yembi:

—Ague Maya, 'yo guí su. Nu'i, gá nthéui rä mate Oja. ³¹ A nuya gui hya ni basi ya, 'nø drá ts'unt'ü a gui öni. Nu'mø bi m'mui, gdí hütí ngue rä Jesús. ³² Hinjonda zudi tenguna. 'Nø di hu ngue rä Ts'unt'ü Oja maguese. Nuná Oja ma Hmu, da japi ngue dí ndast'abi na ni ts'unt'ü

tengutho mi pehrá mboxita David. ³³Janangue dí manda para zanthon yø judío, 'ne dí ndast'abi hinha rá nzegui.

³⁴Ra Maya p'uya bi 'yorpá rá nt'anni rá anxe, bi 'yembí:

—¿Ha di zä dí nja'a guí xiqui, conque tobe hín dädi nthati?

³⁵Bi 'yenná anxe p'uya:

—Ra Espíritu Santo dä zop'u gdi 'bui. Nuna Oja maguese ja rá ts'edi, dä zä dä 'yot'e ngue gui hya ni basí. Janangue nuna rá ts'unt'u dí m'mai, gä rá nho dä n'yo, 'ne dí nhuti ngue rá Ts'unt'u Oja. ³⁶A nuyá, xquet'a 'n'q ni mení Elisabet dí m'mu'a n'na rá ts'unt'u ya, 'ne guí padí ngue ya rá dac'ei'a rá xisu. 'Né t'embí ngue rá 'yabasi na rá xisu na. A nuyá, ya n'nato zana ha rá basí naya. ³⁷Nuna Oja, hínte hembí.

³⁸Bi 'yenná Maya p'uya:

—Ya dí ócä na rá hya mman'Oja 'mø. Da jacä Oja na rá hya guí xiqui.

Mi manna Maya na rá hya na p'uya, bi ma rá anxe.

Bí ma rá Maya di zengua rá Elisabet.

³⁹A nuyá, nuná rá Maya bi ma n'nahmantho p'ü ja n'na rá hnini rá njap'u ja yø xanthø ja'a rá häi Judea. ⁴⁰Mi zömp'ü ja rá ngu rá Zacarías, bi yut'ämbo rá Maya, bi zengua rá Elisabet. ⁴¹Nu'mø mi 'yohra Elisabet ngue di zenguate rá Maya, rá Elisabet bi 'yanná basí o rá mmui. Ra Espíritu Santo bi bënnbabí rá hya dä xihra Maya. ⁴²Bi ts'edi bi 'yembuya:

—Man'natho bi jap'a'i Oja ngue gätho mi'da yø xisu. 'Né xquet'a bi unná njapi ni basí. ⁴³¿Hague ngu rá njama mmadí ja ngue ga øt'ä, ngue

bá ehé bi zenguagui rá mamá ma Hmu? ⁴⁴Høntho bi zo ma gu ngue gadi zenguagui, nuna ma basí o ma mmui bi 'yaní ngue di johya. ⁴⁵Ra mmenthí gá ntheui ngue gá 'yec'ei ra hya bi si'i, porque nu'a te mman'Oja, dí nja'a —bi 'yenna Elisabet.

⁴⁶Ra Maya bi 'yena:

—Nugä dí espabí Oja. ⁴⁷Di johya ma mmui conná nguehná Oja ma yanategä. ⁴⁸Porque bi 'yorcagui ma su Oja, 'ne hinga njuanigui, nugä drá mefitho. Nu rá pa dí ma p'uya, gätho yø ja'i dä 'yengui ngue rá mmenthí dä nthe'be. ⁴⁹Porque jase rá ts'edi Oja, chague ngu ganho'a te bi 'yorcagui? Nuna Oja, maguese na. ⁵⁰Hangu rá pa di huęcyo ja'i suprá xudi Oja. ⁵¹I ja ts'edi te bi 'yot'e. Bi hyejpa yø hya yø ja'i di 'yets'i. ⁵²Bi 'yenspu ja yø nhudi yø däst'abi. Bi japi bi hya rá ts'edi yø ja'i hinga njuani. ⁵³Bi 'yot'e ngue mbonguitho te dä zi yø ja'i mi tumanthuhu. Bi 'yetyø mmemmeti, hindí japi te dä hyats'i. ⁵⁴Bi nja rá yemmui conná ngue'u yø judío mi thanne, himbí pumbení bi mäts'i. ⁵⁵Bi nja tengutho rá hya bi sihmä mboxitahu Abraham, ngue para zanthon dä ma mahuequí'u yø mbom'meto.

⁵⁶Nuná rá Maya, nhyushná bá m'mup'u 'buhra Elisabet. Bi ma rá ngu m'mefa p'uya.

Bí mihrá Xuua nuná bi 'yotra nxixya.

⁵⁷Mi zonna pa di onna ts'unt'u rá Elisabet. ⁵⁸Bi ma di zengua'u yø besino, 'nëhyø mení. Bi bähø ja'i ngue xandøngu rá nho bi 'yorpabi Oja. ⁵⁹Ya rá hyato ma pa xi mihrá ts'unt'u, bi ma mhmeypyá p'uya, bi

njapra circuncisión. Yø ja'i p'uya nnepe di hu rä ts'unt'ü tengütho gui hu rä papá Zacarías. ⁶⁰Pe rä mamá rä ts'unt'ü bi 'yëna:

—Hin'na. Man'na xanho di hu ngue di Xuua —bi 'yëna.

⁶¹Bi t'ëmbuya:

—¿Hanja? Conque hinga n'na ni meni ni hu'a rä thuhu guí mmanya.

⁶²Bi t'ørpa ra senya rä papá ra ts'unt'ü p'uya, ngue t'änni te di hu.

⁶³Bi 'yäa n'na rä xithe p'uya, bi cuatrá thuhu di ho, bi 'yëna: "Di hu ngue di Xuua". Gätho yø ja'i p'uya, di 'yotho. ⁶⁴Bexque'a rä ora'a p'uya, bi zä bi nya ra Zacarías. Janjuani ngue di ja mammadi Oja p'uya.

⁶⁵Gä di 'yotho'ü yø besino'a te bi nja. Gätho'a rä xequi mi 'bui ja ra häi Judea, i mmanyaø ja'i te bi nja. ⁶⁶Gätho ya yø ja'i bi badi te bi nja, di n'yomfeni, 'ne di n'yënni n'na ngu n'na, hague nja'a ya. Di n'yëmbyø ja'i:

—¿Te 'be'a gätho da 'yør'mø bi ndan'yohu na rä ts'unt'ü na? —di n'yëmbi.

Porque emmei di unná njapi Oja.

Ja ua yø hya bi männä Zacarías.

⁶⁷Nuna rä Zacarías rä papá ra Xuua, bi bennbabí rä Espíritu Santo ra hya da ma. Bi 'yëna:

⁶⁸—Ma ga espabi na ma Hmu Oja. Porque da ese ua 'buhyo judío ngue di pöhö. ⁶⁹Da penngahü n'na ra Yante ja rä ts'edi. Guehnä n'na rä mbom'meto rä David nuna bi 'yot'e te nne Oja. ⁷⁰Nu'mø yø pa xa thogui nguna ra hya bi bennbabí yø pøngahya Oja 'mø mi yat'a ra hya bi nepe bi ma. ⁷¹Bi ma ngue da yanju p'ü 'buhma nsuihu. 'Ne da

yanju ngue'ü to gä nnü man'üju. ⁷²Bi ma ngue di huec'ü ma mboxitahu xa m'mui. 'Ne bi ma ngue nu'a rä maca hya bi xifi, hindí pumbení.

⁷³Guehnä rä hya bi yarpabi Oja na ma mboxitahu Abraham. ⁷⁴Bi xifi ngue da yanju p'ü 'buhma nsuihu, n'namhmä ngue ya hinga su ga thannehü Oja. ⁷⁵'Ne ga nsuphu, gä rä nho gdá n'yohu mente ra pa ga m'mähmu. ⁷⁶A nu'i grá zits'unt'ü, gdi hu ngue rä pøngahya'i na Oja maguese ya. Porque gui m'met'o ngue gui xojpa yø mmui yø ja'i hante dä ehrä Hmu. ⁷⁷Nu'i gui japi da bahyø ja'i ngue ya da ma nhyaní, 'ne di mpumnbabi yø ts'oqui. ⁷⁸Nuna Oja di mactju, 'ne di huegahü. Tengü ra hyadi di yor'mø ma pa, asta maya bi nextrá nyot'i sœcua ja rä häi.

⁷⁹Nu'ü yø ja'i 'bu 'bexui da zä da dinna 'yü. Njarbutho ya, nuya yø ja'i xants'o ga 'yo, ya ja ngue di ntheuí rä ndate. Da xojpa Oja yø mmui. Da japi da bahyø ja'i ha di nhojpauí Oja —bi 'yënnä Zacarías.

⁸⁰Man'na ni zacra ts'unt'ü, bi nte 'ne man'na ni ba Oja. Pe bá m'müp'ü ja rä dapo asta gue'mø mi zonna pa da xihra hya yø judío.

Ya bi mihra Jesús.

2 Nu'ü yø pa'ü p'uya, gätho'ü yø nación di manda rä dast'abi Augusto, bi manda ngue da ma nsots'i rä censo. ²Guehnä rä mudi rä censo bi ma nsots'i 'mø mi ndast'abi rä Cirenio p'ü ja rä häi Siria.

³Gätho yø ja'i, ja ngue da map'ü ja rä hnini xa m'mähhyø mboxita, ngue di cuatyø thuhu. ⁴Janangue nuna rä José bá nexpu ja rä hnini Nazaret ja rä häi Galilea, i map'ü ja

ra hnini Belén ja ra häi Judea mará mmengü rä David. Porque rä José, rá mbom'meto rä David. ⁵Bi ma ra José di cuatrá thuhü connä Maya rá xisu. Nunä rä José himbi dährá xisu, pe rä Maya ya hä rá basi. ⁶Mente 'büp'ü ja ra hnini Belén, nunä rä Maya bi zonnan ora di m'menj. ⁷Bi m'mührá mudi ts'unt'ü. Bi ue rä ulu 'mø mi mi. Bi gärbu ja rá mosa yø fanj, porque hin'yü ha di nsäya, hindä hónnbu ja rä ngumfanj i sä.

Bi zøhyø anxe p'ü 'buhyo mänd'e'yo.

⁸Mi 'büp'ü yø mänd'e'yo p'ü jon'a Belén, mädi haxpü ngue fädi gä ra xui yø de'yo. ⁹Mi dambeni, ya 'büp'ü n'na rá anxe Oja. Rá nyot'i Oja p'uya, bi yot'i gätho p'ü 'bhi. Pe emmej bi nsu. ¹⁰Rä anxe p'uya bi 'yembi:

—Yo güí suhü. Porque nnä han'nahu rä hogä 'da'yo hya ya, 'ne hónnbu bi zä di johya yø ja'l 'mø bi 'yøhnä rä hya nnä hagä ya. ¹¹A nuyá, ya bi mihni Yantehü p'ü ja rä hnini mi 'buhra David. Guehnä rä Cristo bá ex Oja ngue di ndast'abi naya. ¹²Gä xi'i te jap'ü ha gui timhmu. I nt'e rä ulu na rä ts'unt'ü, op'ü ja rá mosa yø fanj.

¹³Mente ya rä anxe p'uya, bi nequi mi'da yø anxe bí 'ye mahets'i. Gää espabí Oja yø anxe, i ena:

¹⁴—Maguese na Oja bí 'bü mahets'i. N'ecua ja rä ximhäi, da hyurpa yø mmhi yø ja'l da nürpa rá mate.

¹⁵Høntho bi manyø anxe na rä hya na p'uya, bi mengui, i ma mahets'i. Yø mänd'e'yo p'uya, di n'yembi n'na ngü n'na:

—Ma ga mmähä Belén. Ga ma nühu'a rä hya bi orcahu Oja ngue bi nja ya.

¹⁶N'nahmantho bi ma yø mänd'e'yo p'uya. Bi dimp'ü mi 'buhra Maya n'chra José. Nu'a rá ts'unt'ü, op'ü ja rä mosa yø fanj. ¹⁷Mi nup'ü ha 'bhi, bi xifi ngue ya xi manña anxe ngue xi mihra 'uene. ¹⁸Nu'ü yø ja'l bi 'yøhya yø hya bi manyø mänd'e'yo, di 'yøtho hanja na rä hya sifi. ¹⁹Pe rä Maya hinhä gui pumbeni na rä hya bi sifi, hønt'a mben'a. ²⁰Nu'ü yø mänd'e'yo bi mengbu xpi 'yøhe, pe espabí Oja, 'ne di ja mammadi ngue'a te ra hya xi 'yøde, 'ne'a te gä xi nu. Gää bi nja tengutho xi sifi.

Bi ts'ixpü ja rä nija rä Jesús ngue dä ma mädäpi Oja.

²¹Ja rá hyato ma pa xi m'mührä ts'unt'ü p'uya, bi ma mhmeypyä, bi njapra circuncisión. 'Ne i hutü ngue rä Jesús, tengutho rä thuhü bi manña anxe nunä bi nyauí rä Maya hante dä hya rá basi.

²²Nup'ü ja rä ley bi 'yotra Moisés, i nt'ot'i p'ü njammi pa xä m'mührä basi 'mø dä zä dä ma nija. Janangue nu'mø mi dätra pa, bi ts'ixra 'uene p'ü ja rä hnini Jerusalén ngue dä ma ma däpi Oja. ²³Nguna bi 'yøte porque nup'ü ja rä ley Oja, i nt'ot'i p'ü rä hya ngue ena: "Nu'a rá mudi basi rä ja'l di m'mhi ngue drá ts'unt'ü, da ma ma däpi Oja", i ena. ²⁴Bi ma p'uya ngue bá øträ 'bøt'e tengutho nt'ot'i p'ü ja rä ley, ngue dä hyo yoho yø ts'ints'ü ngue rä tortola, ogue yoho yø paloma.

²⁵Nu'a rä tiempo'a p'uya, mi 'büp'ü Jerusalén n'na rä n'yohu ni hu ngue rä Simeón. Guehnä n'na rä hogä n'yohu mi thanne Oja, 'ne mi tø'mi ngue dä ma nhyaní yø judío.

Ra Espíritu Santo di bennbi te da 'yō'na ra Simeón. ²⁶Ya xi 'yutí ngue hante da du, 'be da nu ra Cristo nu'a ja ngue da pen'Oja ngue di ndast'abi. ²⁷Nunq̄a r̄a Simeón bi bennbab̄i ra Espíritu Santo ngue bi map'u ja r̄a nija. A nunq̄a r̄a papá 'nchrá mamá na r̄a t'uts'unt'u Jesú, ya bi zop'u ja r̄a nija, nnepe ngue da ma ma däpi Oja na ra Jesú, tengutho mmamp'u ja r̄a ley. ²⁸Nunq̄a r̄a Simeón bi hyannq̄a ts'unt'u ngue bi dets'i. Bi ja mammadi Oja p'uya, bi 'yenā:

²⁹—Ma Oja'i, bi hyu ma mmuigä ya. Porque ya bi nja'a te gá yarqui ngue di nja hante ga tu. ³⁰Ya dá nugä na ja ngue di nyante ya. ³¹Guehnq̄a guá sanní ngue da badi gätho yō ja'i na. ³²Nunq̄a ya guehnq̄a da xoja yō mmui yō ja'i hingyō judío na. Conná nguehnq̄a da ma maya yō judío.

³³Nunq̄a r̄a hya bi xihra zí'uene ra Simeón, r̄a José 'nchrá mamá r̄a Jesú di 'yotho hanja'a r̄a hya ñode. ³⁴Nunq̄a r̄a Simeón, bi 'yap'a Oja ngue di japi. Bi t'embra Maya r̄a mamá r̄a Jesú:

—Nunq̄a r̄a zí'uene 'bucua, bá ts'ännbab̄i na ngue nu'mø bi ndan'yohu, xangü yō judío hindu nu manho, guehya di m'mehya. Pe nu to da nu manho, guehnq̄a r̄a ja'i di nyani. ³⁵Guehnq̄a di fadi te mbemp'u ja yō mmui n'na ngu n'na yō ja'i na. Dí xi'i te ja ngue di nja, ngue r̄a dummuí gui thogui, tengutho 'mø da thohra juai p'u ja ni mmui.

³⁶Nup'u ja r̄a nija p'uya, mi 'bup'u n'na r̄a xisu ngue di bennbab̄i Oja r̄a hya xihyo ja'i. Ni hu ngue ra Ana na r̄a xisu, r̄a t'ixu'a ndu r̄a Fanuel, r̄a mbom'meto r̄a Aser. Rá ngüetho

'mø mi nthati, pe hondá nyoto jeya bi m'muhmi rá ndø. Pe ya r̄a bødac'eí ya. ³⁷A nuyá, ya goho 'däte magoho njeya r̄a 'danxu ya. Hinha ni bømp'u ja r̄a nija. I thanné Oja r̄a pa r̄a xui, mmat'Oja hin'yu p'u rá nzegui 'ne etrá mmui. ³⁸Mi yutra Ana p'u 'buhra zi'uene Jesú, bi mat'Oja, di ja mammadi Oja. M'mefá p'uya, bi xihyo ja'i 'bup'u ja r̄a nija, ngue nu'a r̄a 'uene 'bup'u, gue'a r̄a Yante mi tó'myø judío p'u Jerusalén.

Ra José 'nchrá Maya bi mengui, i ma Nazaret.

³⁹Mi juadi bi 'yot'e te gä nt'ot'i p'u ja r̄a ley Oja, bi mengbuya, i map'u ja r̄a hnini Nazaret ja r̄a häi Galilea.

⁴⁰Nu'a r̄a zits'unt'u, man'na ni zaqui, i te, 'ne man'na ni dinna hya, porque Oja emmei bi japi.

Bi map'u ja r̄a nija na r̄a ts'unt'u Jesú.

⁴¹Nunq̄a r̄a José 'nchrá Maya, njeya njeya pa Jerusalén, bí nnu r̄a ngo ngue r̄a pascua. ⁴²Ya ha n'nemä yo njeya r̄a Jesú, xquet'a 'nchrá 'da i ma drá ts'ännigo p'u Jerusalén.

⁴³Mi guahra ngo, bi mengui, i ma yō ngu. Pe r̄a Jesú bá cop'u Jerusalén, hingui pahrá papá 'nchrá mamá ngue bá cohi. ⁴⁴T'embí ngue ni n'yohu yō ja'i p'u ja r̄a 'yu na r̄a Jesú. Bi n'yo n'na pa, ja bi mudi bi hyomp'uya, änyø mëni 'nchyø mpadihu. ⁴⁵Pe himbi dini. Hombi mengbuya, i ma Jerusalén ngue bá honi.

⁴⁶Rá hyu pa p'uya, bi dimp'u ja r̄a nija na r̄a Jesú, 'dap'u humhmü yō xännbab̄e ngue r̄a ley. Nunq̄a r̄a Jesú òts'e te mmán'u yauí, 'ne òrpa

ra nt'änni. ⁴⁷Pe xquet'a t'orpabi ra nt'änni p'uya. Pe nü'u to ga äde te ga ndadi, di 'yotho hanja rá n'yomfensi bá díni ngue'a te ga ndadi. ⁴⁸Nuna ra José 'nehra Maya di 'yotho 'mø mi nu ngue hup'u ra Jesús. Rá mamá ra Jesús bi 'yembi:

—Ague mä basi'i, chanja ngue ngu'a guí ñorca'be? Ni papá co 'nequi hindí padí te ga ñor'be ngue dí hon'a'be —bi 'yembi.

⁴⁹Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—¿Ua hinguí pahmi ha dí 'bui ngue gui hongüi? ¿Ua hinguí pahmi ngue jatho ga m'mucua ha ja rá xädi ngue rá hya mä Papá?

⁵⁰Pe nuya yauí, himbi dinyø mmui ya yø hya bi xifi. ⁵¹Bi mengbuya, i ma Nazaret, 'da i mähä ra Jesús. Pe ec'ei te xifi. Nuna rá mamá ra Jesús, nü'a rá hya bi xifi hont'a mben'a. ⁵²Mente 'danyø pa p'uya, bi ndan'yohe rá Jesús, man'ha ni dínnä hya. 'Në nnu manho Oja'a te ga 'yo, da guehyø ja'i xquet'a nnu manho.

Rá Xuua bi 'yotra nxixya, bi xihra hya'u to ga bi mpeti p'u ja rá dapo.

3 Ya n'nemä cut'a njeya mi yop'u rá ndast'abi n'na rá n'yohe ni hu ngue rá Tiberio. Nuna ra Poncio Pilato mará dast'abi p'u ja rá häi Judea na. A nuna ra Herodes mará dast'abi p'u ja rá häi Galilea na. Nuna rá Lipe rá n'yohe rá Herodes mará dast'abi p'u ja rá häi Iturea na, 'nep'u ja rá häi Traconite madí manda. Nuna rá Lisanias mará dast'abi p'u ja rá häi Abilinia na. ²Nuna rá Anás 'nehna rá Caifás, guehya yø 'bet'o mmäcja ya. Oja bi zoprá mmui na rá Xuua rá ts'unt'u

rá Zacarías mambí 'büp'u ja rá dapo.

³Nuna rá Xuua, bi n'yo gätho'u yø xequi jap'u ja ra däthe Jordán. Bi xihyø ja'i ngue dä hyep'u rá nts'o ga 'yo, n'namhma ngue dí mpunnbä yø ts'oqui, di xixyabi p'uya. ⁴Bi 'yotra Xuua tengutho rá hya mmamp'u ja rá libro bi 'yotra pøngahya Isaías, ngue ena: "Dá t'äde te dä man'a n'na nc'ei da manna hya p'u ja rá dapo ngue dä 'yena: Dämi juannbähä rá 'yu rá Hmu. Dämi cähmu rá 'yu dä gohi xanhö. ⁵Dä ma majuanni gätho yø nenhäi. Dä ma manihibi gätho yø nyuni 'nehhyø nguaní. Dä ma majuanni yø 'yu xampäni. Nu'u yø 'yu xants'oni, da ma majuanni. ⁶Gä dä nü yø ja'i'a rá Yante dä pen'Oja", bi 'yena.

⁷Nu'u yø ja'i bi zöp'u mi 'buhra Xuua ngue di xixyabi. Rá Xuua bi 'yembi:

—Guí ñothu tengutho ötyø c'gya ngue 'da'mø bá ep'u rá sibi. Xiya, chague gní pahmu ngue bá ep'u rá ndate castigo dí nja? ⁸Dämi 'yothu rá nho, n'namhma di nequi ngue ya gá hyehmu p'u rá nts'o. 'Yo sä guí ena ngue ya hinte gui jahü ngue yø mbom'meto'ahü rá Abraham. Porque dí xi'ahu ngue nnuja ja yø do ja ua, dä zä dä 'yot'Oja ngue dä bocua yø mbom'meto rá Abraham. ⁹Guí ñothu tengutho yø za hinguí zuði, guí njathu p'uya. Pe ya ja rá acha dä 'yexyø za. Gätho yø za hinguí nne dí nzudi, dä t'ets'i ngue dä ma nt'udi.

¹⁰Yø ja'i p'uya, bi 'yänna Xuua, bi 'yembi:

—¿Teni 'be'a ja ngue ga ñot'ähe p'uya?

¹¹Bi 'yennä Xuua p'uya:

—Nu'ā ca yoho yø pahni, ja ngue di ɻunnā n'na mpahni'a to hin'yø rá pahni. Nu'ā ja te da zi, ja ngue da xepi to hin'yø da zi.

¹²Xquet'a bi zo i'da yø nguthäi p'uya, ngue nne da ma maxixyabi. Bi 'yørpa rø nt'änni rø Xuua p'uya, bi 'yembi:

—Ague grá xännbäte, ñte 'be'a ja ngue ga ñt'ähe?

¹³Rø Xuua bi 'yembi:

—'Yo di tho'a guí juhmø ngue'a te di marca rø ley.

¹⁴Xquet'a 'nø 'da yø soldado bi 'yørpa rø nt'änni, bi 'yembi:

—Xigähe, ñteni 'be'a ja ngue ga ñt'ähe?

Mi dährø Xuua, bi 'yembi:

—'Yo to gadi pihmø. 'Nø 'yo te guí hannbähø yø ja'i. 'Yo sä gadi yaphø n'na rø ja'i ngue hïnte ñt'e. Ya da hont'a te ni nzäbi guí tähø gui hyamhmø.

¹⁵Pø yø ja'i, hinguí nnu rø pa da bädø te'o na rø Xuua. Ènyø ja'i ngue nuna rø Xuua, xamhmätho guehnä rø Cristo bá pen'Oja ngue di ndast'abi na. ¹⁶Pø rø Xuua bi 'yembyø ja'i:

—Nugä majuaní dädi xixya'ahü connä dehe. Pø bá ep'u man'na da 'yøtra nxixya' connä sibi 'mø bi ha'ahü rø ts'edi rø Espíritu Santo. A nuna, man'na tate na ngue nugä. ñHapü gue ga sucä tengü na? ¹⁷Guehnä da huanhyø ja'i na, tengutho 'mø mahoqui rø trigo, n'nani ni ma yø xi. Rø trigo p'uya, mapeti ngue da 'bets'i. Nu'ā rá xi p'uya, da t'up'u ja rø sibi hinjam'mø da huet'i.

¹⁸Xangu mi'da yø hya bi manna Xuua ngue honi ha gui opan'yø

yø ja'i di ñtra hoga 'da'yo hya.

¹⁹Bi hejpabi rø Xuua'a te xi 'yøtra dast'abi Herodes, porque nuna rá 'bepo Herodías rá xisu'a rá n'yohu Lipe, ya xi 'yø'e ngue rá xisu. Xquet'a xangu mi'da yø hya xants'o xi 'yø'e, pe gä bi hejpi. ²⁰Pø mähömbi 'yør'man'na rø nts'o rø Herodes, ngue bi got'a fädi rø Xuua.

Bí nxixya rø Jesús.

²¹Nu'mø tobe him mani jotra Xuua, bi xixyabi gätho yø ja'i.

Xquet'a bi xixyabi rø Jesús. Mënte mmat'Oja p'uya, bi xohra c'amahëts'i. ²²Nu'ā rø Espíritu Santo, entho n'na ra paloma p'u i hnø, ngue bi zøp'u ja rá ya rø Jesús. 'Nø bi t'ø'a n'na rø hya bá nya mähëts'i, bi 'yena:

—Gue'e mä Ts'unt'u, dädi mä'i. A nuyá, janjuani ngue ja gampähä conná ngue'e.

Ja ua rø lista ngue yø thuhu yø mboxita rø Jesús.

²³Nu'mø mi du'mi bi xännbabí rø hya yø ja'i rø Jesús, ya mi ha'däte mädet'a njeya. I t'embi ngue rá ts'unt'u rø José. Pø nu'ā erá xita rø Jesús, gue'a rø Elí. ²⁴Nuya mi'da yø mboxita rø Jesús guehnä: rø Matat, rø Leví, rø Melqui, rø Jana, rø José, ²⁵rø Matatías, rø Amós, rø Nahum, rø Esli, rø Nagai, ²⁶rø Maat, rø Matatías, rø Semei, rø José, rø Judá, ²⁷rø Joana, rø Resa, rø Zorobabel, rø Salatiel, rø Neri, ²⁸rø Melqui, rø Adi, rø Cosam, rø Elmodam, rø Er, ²⁹rø Josué, rø Eliezer, rø Jorim, rø Matat, ³⁰rø Leví, rø Simeón, rø Judá, rø José, rø Jonán, rø Eliaquim, ³¹rø Melea, rø Mainán, rø Matata, rø

Natán, ³²ra David, ra Isaí, ra Obed, ra Booz, ra Salmón, ra Naasón, ³³ra Aminadab, ra Aram, ra Esrom, ra Fares, ra Judá, ³⁴ra Jacob, ra Isaac, ra Abraham, ra Taré, ra Nacor, ³⁵ra Serug, ra Ragau, ra Peleg, ra Heber, ra Sala, ³⁶ra Cainán, ra Arfaxad, ra Sem, ra Noé, ra Lamec, ³⁷ra Matusalén, ra Enoc, ra Jared, ra Mahalaleel, ra Cainán, ³⁸ra Enós, ra Set, ra Adán. Pe ra Adán, Oja bi hoqui.

Ra zithu bi hyonnbi ha di
'yotra ts'oqui ra Jesús.

4 Nuna ra Jesús ya n'youi ra Espíritu Santo, mambá ep'u ja ra dathe Jordán. Ra Espíritu Santo bi zixp'ú bí ja ra dapo. ²Ja bá m'map'u nyote mā pa. Pe nu'ú yø hya di manda Oja, emmei bi hyonnà zithu ha di mestho ra hya ra Jesús. Nu'ú yø pa'u, himbi zi ra hmé ra Jesús. M'mefa p'uya, bi zä ngue mathoguitho tu manthuhu. ³Ra zithu p'uya bi 'yembi:
—Nu'mø ngue gue'e rá Ts'unt'ú'i Oja, dámì 'yot'e ngue nuna rā do 'bengua, dā gohi di nthuhmè —bi 'yembi.

⁴Mi dahra Jesús, bi 'yembra zithu:
—Nup'u ja ra Maca Libro, nt'ot'i p'u ra hya ngue ena: “Nu ra ja'i hindá ne dā 'yode te mman'Oja, madague'a dā zi ra hmé ra ja'i, pe ya hindá zä di m'mai”.

⁵Ra zithu p'uya bi zixp'ú bí ja n'na ra danyuni. Nu'a ra ora'a p'uya, bi japrä Jesús ngue bi hyandi gätho yø nación i ja rá nguní nximhäi. ⁶Ra zithu bi 'yembra Jesús:

—Nugä dí exa'i ngue gui ndast'abi, gui manda gätho yø nación. Nu te

gä pets'i, gü ni mmeti. Porque go bi ndäcä yu. Nu te'o ga nne ga unni, ga unni. ⁷Nu'mø gui ndantyohmu ngue gui thännegui ya, nu te gü ja nuya, gü ni mmeti —bi 'yembi.

⁸Mi dahra Jesús, bi 'yembi:
—Dami 'uegue grá zithu. Porque nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ngue hont'a ra Hmu Oja ja ngue da ma nthanne, hinjom man'na.

⁹M'mefa p'uya, nup'u ja ra hnini Jerusalén, ja i zixp'ú ra zithu na ra Jesús. Bi nt'ot'i p'u ja rá 'bet'e ra njija. Bi 'yembi:

—Nu'mø gue'e rá Ts'unt'ú'i Oja ya, dámì nsäcua ya. ¹⁰Porque nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ra hya ngue ena: “Nuna Oja da penhyø anxe ngue da mä'i. ¹¹Dá 'yot'e ngue njanate gdi sot'a häi, n'namhmä ngue hindu un'na ni gua yø do” —bi 'yembi.

¹²Mi dahra Jesús, bi 'yembi:
—Xquet'a nt'ot'i ra hya p'u ja ra Maca Libro ngue nuna Oja, hinjondá zännbi te da 'yot'e para ngue da fadi ngue'mø majuaní te mmä ogue hin'na.

¹³Ra zithu, ya himbi dinná forma ha xti japi ngue xta 'yotra ts'oqui ra Jesús. Bi zop'u njammí pa p'uya, bi ma.

Bi du'mi bi manna hya p'u
Galilea ra Jesús.

¹⁴Bi mengrä Jesús, i ma Galilea. Pe n'youi rá ts'edi ra Espíritu Santo. Yø ja'i p'uya, ndap'u bi zä di c'a ra Jesús. ¹⁵Dá zömp'u dā zonna Jesús, pap'u ja yø njija yø judío ngue xännbabí ra hya yø ja'i. Gë nnu manho yø ja'i ra hya mmanna Jesús.

Ra Jesús ya 'bup'u ja
ra hnini Nazaret.

¹⁶Bi map'u ja ra hnini Nazaret bá nte ra Jesús. Mi zöhra pa ngue

ra ts'äya, bi map'u ja rä nija, gä ngu'a xi 'yörbu ja yø hnini xi thogui ngue pap'u ja yø nija. Bi m'mähra Jesús ngue da manna letra nt'ot'i p'u ja rä Macea Libro. ¹⁷Bi t'unna libro bi 'yotra pöngahya Isaías. Mi xospuya, bi ntheui p'u nt'ot'i na ra hya ja ua ngue ena: ¹⁸"Dí n'yogä'be rä Espíritu Santo. Porque bá t'exqui ngue ga xicä ra hoga 'da'yo hya yø hyoya. Bá 'benngui ngue ga hojpa yø mmäi yø ja'i 'bu ndummu. Nu'u yø ja'i xä mbent'ui rä ts'oqui, ga xifi ngue ya da ma nhyan. Ga xojpa yø n'yomfeni yø ja'i ngue da ba Oja. Ga japi ngue ya hinni mantho da zä ra n'u yø ja'i di unyø hmü. ¹⁹Ga xicä yø ja'i ngue ya bi zonnan pa da yan'Oja".

²⁰Mi juadi bi manna letra nt'ot'i p'u ja rä sucua rä Jesús, bi dä rä sucua p'uya, bi un'na rä mäxte p'u ja rä nija. Bi mi p'uya. Nu'u yø ja'i 'büp'u ja rä nija p'uya, gä di zadi hëti rä Jesús. ²¹Mähombi mudi bi nya rä Jesús, bi 'yembyo ja'i:

—Nu rä ora ja p'uya, ya bi nja'a te nt'ot'i p'u ja rä Macea Libro, ngue ni hmi ni dä guí nnuyu ngue dí 'bucä ua ya.

²²Bi nu manho gätho yø ja'i rä Jesús. Nunä rä hoga hya xihyø ja'i, gä di 'yödyø ja'i na rä hya øde. Di n'yänse yø ja'i, di n'yembi:

—¿Ua hinga guehnä rä ts'unt'u rä José na?

²³Mi dahrä Jesús, bi 'yena:

—Rä nzegui guehnä rä hya ja ua guí nne gui xicju, ngue ena: "Ague grá 'yöthe, 'be dami n'yöthe se". Gui nne gui 'yenju: "Nu'a dí öcähe guá Ørbu Capernaum, nuua ja ni hnini

ya, xquet'a da ngu'a gui 'yöt'ua ya", guí nne gui 'yenju.

²⁴Bi sigue bi nya rä Jesús, bi 'yena:

—Majuani dí xi'ahu, ngue hingga n'na ra pöngahya di poni ngue da hnu mansu p'u ja rä hnini.

²⁵Njarbutho na rä hya dí xi'ahu ya, tengutho rä pa bá m'muhra pöngahya Elías, bi nja ra ndate thuhu p'u ja rä häi mi 'bui, ngue himbi n'ye nhuy jeya made. Xangu yø 'danxu ngue yø judío mi 'bu 'mø ya. ²⁶Pe hingga n'na'u yø 'danxu ngue yø judío xtä mmennbabí Oja rä Elías ngue xtäbä mmäts'i. Sinoque bi 'benhni ngue bá fäxa n'na ra 'danxu mi 'büp'u ja rä hnini Sarepta, querputho rä hnini Sidón. ²⁷Nu'a rä tiempo bi m'muhra pöngahya Eliseo, xangu yø judío mi hembra n'u ngue mi 'ya yø do'yo. Pe hinjombi 'yöthe ya yø judío mi u. A nunä rä Naamán ngue rä mmengu p'u ja rä häi Siria, go bi ma bá øthe na.

²⁸Gä bi mböcues yø ja'i mi 'büp'u ja rä nija 'mø mi 'yöhyä yø hya bi manna Jesús. ²⁹Bi nangyø ja'i p'uya, bi benträ Jesús ngue bi gujpü ja rä hnini. Bi zixpü bí ja rä nyanguani ngue da hörbu ja rä t'öhö. ³⁰Pe bi guasayø ja'i rä Jesús, bi thop'u made, bi ma.

Rä Jesús bi 'yöthe n'na rä n'yohu mi n'youi rä ts'onthi.

³¹Nunä rä Jesús, i map'u ja rä hnini Capernaum ngue rä häi Galilea. Nu'mø rä pa ngue rä ts'äya, nhylato, nhylato pap'u ja rä nija ngue xännba rä hya yø ja'i. ³²Di 'yödyø ja'i a rä hya xännbabí, porque nu'mø

xännba**tæ** r**a** Jesú**s**, **ɛ**nä nts'ut'abitho ngue y**a** manzaqui 'mø nzohyo ja'i.

33 Nup'ū ja r**a** nija p'uya, mi b'up'ū n'na r**a** n'yohu n'youi r**a** ts'onthi.

Nts'edi i zohra Jesú**s**, bi 'yembi:

34 —Ague Jesú**s** grá mmengu Nazaret, dami hyegahe p'ū. ¿Hanja ngue gadi nthint'ua dí 'bucáhe? ¿Ua gní 'yehé gui juacje? Nugä dí padí te'o'i, gue'e rá mäca Ts'unt'ū*i* Oja.

35 Pe r**a** Jesú**s** bi 'yembra ts'onthi:

—Xanhēn'i grá ts'onthi. Dami hyep'ū ra n'yohu guí n'youi.

Ra ts'onthi p'uya, yø hmi yø dä yø ja'i p'ū bi 'yen'ahäi r**a** n'yohu. Pe hinhä bi zet'i. Bi ma r**a** ts'onthi p'uya. **36** Gä di 'yödyø ja'i bi nu te bi nja. Di n'yembi n'na ngu n'na:

—Hinjongui padí tema hya'a ya. Di nequí ngue ja r**a** ts'edi na r**a** n'yohu, porque asta 'nehyø ts'onthi ec'ei 'moxifi ngue da hyep'ū r**a** ja'i n'youi.

37 Ndap'ū bi zä di c'a yø ja'i te oträ Jesú**s**.

Ra Jesú**s** bi 'yøthebi r**a** to ra Simu nuna i Bedu.

38 I map'ū ja r**a** ngu r**a** Simu 'mø mambá pön'a nija r**a** Jesú**s**. Mi hembra pa na rá to r**a** Simu p'uya. Bi t'äpra mate r**a** Jesú**s** ngue bi 'yøthe na r**a** xisu mädi hyenni.

39 Nuna r**a** Jesú**s** bi ndojpū 'benña därqüehi. Bi hejpa ra pa, pe 'bexpi bönnä pa. Bi nangra xisu ngue bi hojpi te da zi yø ja'i.

Bi 'yøthe xangu yø därqüehi r**a** Jesú**s**.

40 Mi dährä nde p'uya, gätho yø ja'i si yø därqüehi ngue hembi 'dama 'dan'yo man'ū, bi zispabi r**a** Jesú**s** ngue da 'yøthe. Bi japyø därqüehi yø 'ye r**a** Jesú**s** ngue bi

'yøthe. **41** 'Bup'ū xangu yø därqüehi ngue n'youi yø ts'onthi, pe r**a** Jesú**s** bi japyø ts'onthi ngue hep'ū yø ja'i n'youi. Asta mahyø ts'onthi, i **ɛ**nä:

—Nu'i, gue'e rá Ts'unt'ū*i* Oja.

Pe r**a** Jesú**s** di hejpa yø ts'onthi, hindí japi di nya. Porque nnepyø ts'onthi da fadi ngue gue'a r**a** Cristo.

Bi 'yonna hya p'ū ja r**a** häi Galilea r**a** Jesú**s**.

42 Mi neçähäi p'uya, bi bömp'ū ja r**a** hnini r**a** Jesú**s**, bi ma dapo. Pe emmei honyø ja'i hapu 'bui. Mi zonyø ja'i p'ū bí 'bui, i sammi, hingui nnepe xtä nzop'ū. **43** Pe r**a** Jesú**s** bi 'yembyø ja'i:

—Jatho ngue ga mma mangä r**a** hogä 'da'yo hya mi'da yø hnini. Porque guehnä bi 'benngä na ngue ga xihyø ja'i ha di njap'ū da zo r**a** 'ye Oja.

44 Janangue gä bá n'yop'ū ja r**a** häi Galilea r**a** Jesú**s** ngue bi manna hya p'ū ja yø nija.

Bi 'yøträ Jesú**s** ngue bi de xangu yø huä yø mahuä.

5 Nup'ū ja r**a** nenzabi ni hu ngue Genesaret, ja 'bäp'ū n'ha pa r**a** Jesú**s**. Bi zohø xangu yø ja'i p'uya, asta di ntot'e ngue nne da 'yörpäbi r**a** hya Oja. **2** Bi nu yoho yø barco p'ū ja r**a** nenzabi r**a** Jesú**s**, ngue hinjongui o. Ya xi bönyø mahuä ngue petyø xit'a. **3** Bi yurbu ja r**a** barco r**a** Bedu r**a** Jesú**s**. Bi xi p'uya ngue da zoquits'ū r**a** nnengui, di map'ū xanhë r**a** dehe. Bi mip'ū ja r**a** barco r**a** Jesú**s** ngue ja bá nya p'ū, ngue bi xännba r**a** hya yø ja'i. **4** Mi juadi bi man'a r**a** hya nne da mamp'uya, bi 'yembra Bedu:

—Dami 'yonna barco, dí manu xanhé rā dehe. Ja gui 'yent'ui nū rā xit'a ngue gui paui yø huá.

⁵Bi 'yenna Bedu p'uya:

—Ague grá xännbate, ya xtá mmpehme gä rā xui, pe hin teni huá xtá thehe. Pe ngue guí engui ga ent'ä rā xit'a, ma gä ent'ä rā xit'a ya.

⁶Mi 'yentra xit'a p'uya, xandöngu yø huá bá the, asta ya nne xta xetra xit'a. ⁷Bi 'yorpabi rā senya'ü yø n'yohu bí o man'na rā barco ngue bá ehe, dä mäts'i. Bá e'ü p'uya, pe bi yuts'i gä yoho yø barco'ü yø huá, asta ya nne dä thunt'a mbonthe yø barco ngue'a ganhyu. ⁸Mi nū rā Bedu'a te bi nja, bi ndantyohmu p'ü 'bährä Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, dami 'uecua dí 'bucä, porque ja mä ts'oqui.

⁹Ngunä bi manna Bedu, porque bi nsu. Xquet'a 'n'e'ü yø n'yohu bí nsu 'mø mi nū ngue xandöngu yø huá bi de. ¹⁰Xquet'a bí nsu rā Jacobo 'nehra Xuua, yø ts'unt'ü rā Zebedeo, gä mi n'youi rā Bedu. Pe rā Jesús bi 'yembra Bedu:

—'Yo guí su ague Bedu. Nuya hinni mantho gui thehyø huá ya, yø ja'i gui theya ngue gui 'bärpa yø mmhi —bi 'yembi.

¹¹Bi sönna nenthe'ü yø barco p'uya, bi zop'ü yø barco ngue bi dennä Jesús.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na ra n'yohu mi 'ya rā do'yo.

¹²Ya mi 'büp'ü ja n'na rā hnini rā Jesús. Bi zon'a n'na rā n'yohu p'ü ha 'bhi, ngue mi hembra ts'o'ya. Mi nū rā Jesús, asta bí m'memfo häi ngue äpra mate, bi 'yembi:

—Ague grá hmu, nū'mø guí nne gui 'yorcä rā mate gui 'yøtheguits'ü,

nugä dí padí ngue da zägui —bi 'yembi.

¹³Bi dosrä däärquehi connä 'ye ra Jesús, bi 'yembuya:

—Ahá, dí nne ga øthe'i. Da zä'i ya —bi 'yembi.

Hontho bi manna rā hya na, nuna rā däärquehi mi 'ya rā do'yo, 'bexpi zä rā n'u mi hembi. ¹⁴Nuna rā Jesús, bi 'bepi ngue hñjondä xifi te bi japi, bi 'yembi:

—Hontho ni ma ya, sømp'ü 'buhra mmäcka. Dä nū ngue ya bi zä'i. Dami 'yøtra 'bø'te tengutho bi manda rā Moisés ngue da 'yøtyø ja'i 'mø bi zä rā 'ya hembi. Janangue da badi gätho yø ja'i ngue ya bi zä'i.

¹⁵Pe nū'a ga 'yo rā hya te øtra Jesús, man'na, man'na ni fadi. Xandöngu yø ja'i dí mpeti p'ü ha ni ma ngue oxrä hya i mma. I nne yø ja'i dä 'yøthebi hapu xan'ü. ¹⁶Pë mi pa dapo rā Jesús ngue ja bi mmat'Oja p'ü.

Ra Jesús bi 'yøthe ngue da fadi ngue ja rā ts'edi ngue di punnba yø ts'oqui yø ja'i.

¹⁷Nup'ü mi xännbate n'nä pa rā Jesús, hup'ü 'da yø fariseo, hup'ü 'da yø xännbate ngue ra ley. Xpi 'yep'ü ja yø hnini ja'a rā häi Galilea, 'nep'ü ja yø hnini ja'a rā häi Judea, 'nep'ü Jerusalén xpi 'ye i'da. Pe n'youi rā ts'edi Oja nā rā Jesús ngue sä øthe yø däärquehi. ¹⁸Bi zø i'da yø ja'i bá du n'nä rā däärquehi ngue tudyø gua, bá oxrä fidí. Bi ne yø ja'i ngue xti thocra däärquehi p'ü brä 'bährä Jesús.

¹⁹Pe himbi zä ha xti yut'i, porque hinga nzäni yø ja'i. Bi tets'a yannigu p'uya, bi xots'a n'nä xequi rā 'bet'e. Ja i cãmbu rā däärquehi ni oxrä fidí. Bi

zörbu 'buhyo ja'i brá 'bährä Jesús. ²⁰ Mi nü te ötyø ja'i na rä Jesús, i padí ngue ec'ei yø ja'i ngue da zä da 'yøthe rä därquehi. Bi 'yembra därquehi p'uya:

—Ague n'yø, ya dá pun'nä ni ts'oqui ya —bi 'yembi.

²¹ Yø xännbate ngue rä ley p'uya, 'nhyø fariseo, bi 'yemp'u ja yø n'yomfeni: “Te go mangü na ra n'yoju na, i then'na Oja na ngue ngu'a mma? Porque hñjonda zä di punnba yø ts'oqui yø ja'i, hinda hont'a Oja sää ngue da 'yøtra mpunnbi”, emp'u ja yø n'yomfeni. ²² Pe rä Jesús i patho te mbenyø ja'i mbøcue, bi 'yembi:

—¿Hanja ngue nguna guí mbemhmhu?
²³ Nugä dá xihra n'yoju 'bacua, dí embi: “Ya dá pun'nä ni ts'oqui ya”. Pe nuyá, hñdi nequi xanho ngue'mø bi mpunnbi ogue hin'na. Pe nu'mø ga embi: “Dami nanguí, gui caxní fidí, gui mma”, ga embi, nu'mø ngue bi n'yo p'uya, ya gui pahmhu xanho ngue ja ma ts'edi. ²⁴ A nuyá, dami pahmu ya ngue rä N'yoju bí 'ye mahets'i, ja rá ts'edi ua ja rä ximhäi ngue di punnba yø ts'oqui yo ja'i.

Bi 'yembra n'yoju xan'ü p'uya:
 —Nugä dí xi'i, dami nanguí, caxni fidí, ni ma ni ngu.

²⁵ Bexque'a p'uya, nuna mará därquehi, yø hñi yø dä yø ja'i p'u bi nanguí, bi gaxra fidí, bi ma rá ngu. Pe di ja mammadi Oja. ²⁶ Gä di 'yödyø ja'i a te bi nja, pe gä emmepi Oja yø ja'i. Asta nsu ha ga 'yenyø ja'i:

—A nuyá, dá nuhu yø cosa ngue hinjam'mø xtá nuhu ya —bi 'yena.

Rä Jesús bi 'yø'e ngue
 rá xädi rä Leví.

²⁷ Mi ma m'mefa rä Jesús, ni nthop'u ja rá oficina rä Leví, nuna

jumbä rä menyu yø ja'i ja te pä. Mi nü rä Jesús, bi 'yembi:

—Ma ga mme n'yø, ga øt'e ngue ma xädi'i —bi 'yembi.

²⁸ Bi zop'u rá oficina rä Leví ngue bi me rä Jesús.

Nuya yø ja'i t'embí ja yø ts'oqui,
 'dap'u sihmœui rä Jesús.

²⁹ Nup'u ja rá ngu rä Leví, bi 'yorpabi n'na rä dants'ihmø rä Jesús. Nup'u ja rä mœxa 'dap'u 'buhmu mi'da yø nguthäi, da guehmi'da yø ja'i. ³⁰ Pe yø fariseo 'nhyø xännbate ngue rä ley bi zumba yø xädi rä Jesús, bi 'yembi:

—¿Hanja ngue 'dap'u guí sihmœhu yø nguthäi 'nhyø mi'da yø ja'i ja xangü yø ts'oqui? —bi 'yembi.

³¹ Mi dähra Jesús, bi 'yena:
 —Nuya yø ja'i di hyenni, guehya ni 'yehra 'yøthe ya. Pe yø ja'i xanzaqui, hinga gue'u ni 'y'e. ³² A nugä, dä ehe ngue gue'u yø ja'i ja yø ts'oqui ga xifi dä hyep'u rá nts'o ga 'yo, hinga gue'u yø ja'i ena ngue ya 'yo xanho dä ehe ga nzofo.

Bi manna Jesús hanja ngue
 hinguí etyø mmui yø xädi.

³³ Yø ja'i p'uya, bi 'yembra Jesús:

—¿Hanja ni xädi ngue zant'a si'a te tini? Conque yø xädi rä Xuua 'nhyø fariseo emmeli etyø mmui, 'ne emmeli mmat'Oja —bi 'yembi.

³⁴ Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Nu'u yø ja'i ts'ofo ngue da nu rä nthati, hinguí etyø mmui mente 'dap'u 'buhmu rá novio. Njarbatho ma xädigä ya, hinguí etyø mmui ngue 'daua dí n'yo'be. ³⁵ Pe bá ep'u rá pa ngue da zigagui ma nsui'be. Nu'a rá pa'a p'uya, mfadi ngue da zä da 'yetyø mmui ya ma xädi 'mø.

36 Hømbi hyecra hya bi xihyø ja'i.
 Bi xifi ngue rā 'da'yo xädi, hinga
 'da'iguii ra nyogui xädi. Bi 'yembi:
 —Hindä zä to da hyeca n'na xequi
 rā 'da'yo ulu ngue dä mótra nyon'ulu.
 A nu'mø ngue dä japi, di ts'onna
 'da'yo ulu. Ra 'da'yo xen'ulu hindä
 nejmändo ngue di bötä nyon'ulu.
37 Tengutho rā 'da'yo vino hingui
 sä dä sirbu ja rā zexfanj ngue dä
 zedi. Porque rā 'da'yo vino dä xetra
 zexfanj 'mø dä sit'i, ja di m'mep'u
 p'uya. **38** Janangue rā 'da'yo vino, ra
 'da'yo xifani dä sit'i, n'namhma ngue
 gä yoho hindä m'medi. **39** Nu'ü si rā
 nyogui vino, hñjongui pöni ngue
 di nne rā 'da'yo vino, porque i ena:
 "Xandønho drä nyogui vino".

**Ja rā ts'edi rā Jesús ngue nu te
 dä zänni di nja'mø rā pa ngue
 rā ts'äya, gue'a di nja'a.**

6 N'na rā pa ngue säya yø ja'i,
 bi thop'u ja n'na rā nuatrigo
 rā Jesús, ni n'youi yø xädi. Nu'ü yø
 xädi p'uya, bi daxtyø trigo ngue sa.
2 Nu' 'da yø fariseo p'uya, bi 'yembi:
 —¿Hanja ngue gadí mpéhmu?
 Conque mmamp'u ja rā ley ngue
 nu'mø rā pa ngue rā ts'äya, hingui
 sää to di mpefi —bi 'yembi.

3 Mi dährä Jesús, bi 'yembi:
 —Xi'mø mi zähra thuhu n'na ndi
 rā David, co 'ne'ü mi n'youi, éua
 hñjam'mø gadi xähmu p'u ha
 nt'ot'i'a te bi 'yø't'e? **4** Nu'na rā David
 bi yurbu ja rā ngu Oja ngue bi zi
 yø thuhme xi t'uspabi Oja ngue dä
 nu. Bi zi rā David co 'ne'ü mi n'youi.
 Conque nu'ü yø thuhme'u, hindä
 unna nt'edi ra ley ngue to bi zä da
 zi, hindä hñndyø mmäcja yø ts'i'ü
 yø thuhme t'uspabi Oja.

5 Mahømbi 'yembi:

—Nu rā N'yohu bí 'yø mahëts'i, ja
 rā ts'edi ngue nu'a go dä zänni, gue'a
 di nja'mø rā pa ngue rā ts'äya'a.

**Rā Jesús bi 'yøthe n'na
 rā n'yohu xi 'yotrå 'ye.**

6 Man'na rā pa ngue rā ts'äya p'uya,
 nunä rā Jesús bi yurbu ja rā nija
 ngue bi nxännbate rā hya. Mi 'büp'u
 n'na rā n'yohu xi 'yotrå 'ye ngue rā
 n'yøi. **7** Nu'ü yø xännbate ngue rā ley
 'n'e'ü yø fariseo p'uya, tøjtho te øtra
 Jesús. I nne dä nu 'mø ngue di n'øthe
 'mø rā pa ngue rā ts'äya, para ngue dä
 zäp'u di yapi, dä 'yembi ngue hingui
 supra ley. **8** Nuna rā Jesús ya patho
 te mbennbabü yø ja'i. Janangue bi
 'yembra n'yohu xi 'yotrå 'ye:

—Bá nangui n'yø, ga 'bäcua mäde
 —bi 'yembi.

Nuna rā n'yohu p'uya, bi nangui, bi
 m'mäp'u sifi di m'mäi. **9** Rā Jesús bi
 'yembyø ja'i:

—Nuya ga øt'ahu n'na rā nt'änni
 ya. ¿Te 'be'ä mä hya mmamp'u ja rā
 ley ja ngue ga øthu 'mø rā pa ngue
 rā ts'äya? ¿Gä øthu rā nho, ogue
 rā n'ü? ¿Dä t'øthe rā ja'i 'mø xan'ü,
 ogue di njapi dä du?

10 Rā Jesús bi hyeti gätho yø ja'i di
 mäts'i. Bi 'yembra n'yohu mi'ü p'uya:

—Dämi majni 'ye ya —bi 'yembi.

Rā n'yohu p'uya bi macrä 'ye,
 pe 'bexpi zä rā 'ye mi'ü. **11** Pe bi
 mbøcue'u mi'da yø ja'i. Di n'yänni
 n'na ngu n'na ngue te dä japrä Jesús.

Bi 'yexi 'de'mä yoho yø xädi rā Jesús.

12 Mi ma njammi pa p'uya, bi
 map'u ja n'na rā nyuni rā Jesús ngue
 bá mat'Oja. Bi haxä mhmat'Oja gä
 rā xui. **13** Mi hyaxpuya, bi zonhyø

xädi ngue bi huanhní 'd'e'mä yonc'ei, i hütí ngue yø representante.¹⁴ Ja ua yø thühu ya yø n'yohu bi thanhní: ra Simu nu'a ja man'na ra thühu ngue i Bedu, ra Andre rá n'yohu na rá Bedu, ra Jacobo, ra Xuua, ra Lipe, ra Bartolomé,¹⁵ ra Mateo, ra Toma, ra Jacobo nu'a rá ts'unt'ü ra Alfeo, ra Simu nu'a n'youi n'na 'bui yø ja'i honi ha di mmandase p'u ja yø häi,¹⁶ ra Judas nu'a rá n'yohu ra Jacobo, 'nehra Judas Iscariote nunqá bi dä ra Jesúus.

**Xandongu yø ja'i bi xännbä
ra hya ra Jesúus.**

¹⁷ Ra Jesúus bá ep'ü ja rá hyo ra nyuni mambí 'bui, bi zöp'ü xanjuani, bá n'youi yø xädi. Xangu yø ja'i mi 'büp'ü bi zöhö, bá nexpü ja yø hnini ja'a rá häi Judea, ra hnini Jerusalén, gä bá ehyø ja'i 'bui gä rá nnengui ra jathe ha ja yø hnini Tiro 'në Sidón. Di ho yø ja'i da 'yoxrä hya mmanna Jesúus, 'në nne da t'øthebi p'u ha hëmbi.¹⁸ Xquet'a bi t'øthe yø ja'i mädi unyø ts'onthi.¹⁹ Gätho yø ja'i, gä nne ngue da dähra Jesúus, porque ja rá ts'edi ra Jesúus ngue nu'ü yø ja'i thädi, gä sää ha hëmbi.

**Bi männä Jesúus to di
ntheui ra mmänthi.**

²⁰ Bi hyetyø xädi ra Jesúus, bi 'yembi:

—Ra mmänthi gá nthehu ngue guí hyoyahu. Porque ya guí ohu rá 'ye Oja.

²¹ Ra mmänthi gá nthehu 'mø guí tumänthuhu. Porque Oja da 'yot'e ngue gui tini te gui sihu.

Ra mmänthi gá nthehu 'mø guí zomhmü. Porque m'mefa di njä'ahu mpähä ngue guí ntbehmu.

²² Ra mmänthi gá nthehu 'mø nnu man'ü'ahu yø ja'i ngue guí tenhní ra N'yohu bí 'ye mahets'i. Porque da 'yehra pa da zu'ahu yø ja'i, da hyon'ahu thi p'ü ha 'bui. Da nu ts'oc'ei'ahu.²³ Dämi johyahu, di njä'ahu ra ndöpähä'a ra pa'a, porque xangu ni nzäbihu bí ja mahets'i. Xquet'a bi njarbü m'met'o yø mboxita'ü yø ja'i'ü ya, bi nu man'u byo pøngahya Oja xä m'mui.

²⁴ Pe huëcate'ü enä ngue yø mmämmeti. Ya bi tho'a rá pähä xanja mente ra pa xä m'mui.

²⁵ Huëcate'ü enä ngue hínte di 'bedi, porque di ntumänthuhu.

Huëcate'ü ja mpähä ngue thede, porque da 'yehra pa di nzoni ngue ra dummu.

²⁶ Huëcate'ahu, 'mø gä nnu manho'ahu yø ja'i. Mi njarbutho'ü yø mboxita yø ja'i ya, mi nnu manho te mi öt'ui yø fehni pøngahya.

**Nu to 'bähyø nsuui
jatho ngue di mädi.**

²⁷ Di xifi te'o gä øde te di mma, dämi mahni nsuuhu. Dämi 'yörpahu rá nho'ü gä nnu man'ü'ahu.²⁸ Dämi 'yäphu Oja ngue di japi to san'ahu. Dämi marpahu Oja'ü su'ahu.

²⁹ Nu'mø to bi mep'a ni hmihu, dami un man'na nguadi ni hmí ngue da me'mi. Nu'mø te'o da gan'na ni tuhu, 'nehni pahní dämi unni da gats'i.³⁰ Nu'mø te'o da 'yä'ahu n'na ra cosa, dämi unni. Nu te'o da ne ngue da hyan'na'i a te ni mmeti, 'yo guí mmädi.³¹ Tengutho gni ne ngue da mäxahu yø ja'i, da ngu'a gui 'yøthu, dämi 'yörpahu rá 'bäxte mi'da yø ja'i.

³²A nū'mō ngue hōnt'ā dī mā'ahū gādī māhmū, ḡndanā rā nho dī nequī ngue guí othū 'mō? Conque asta yō ts'oc'ēi njap'ā. ³³Nū'mō hōnt'ā to ḡt'ahū rā nho guí ḡrpahū rā nho, ḡndanā rā nho dī nequī ngue guí othū 'mō? Porque xquet'ā 'nē'ā yō ts'oc'ēi njap'ā. ³⁴Xi'mō ja'a macosa gadi hmīthū n'nā rā ja'i, 'nē'ā guí tō'mi ngue xquet'ā di hmī'ahū, ḡndanā rā nho guí othū 'mō? Porque xquet'ā njap'ā yō ts'oc'ēi ngue di hmī n'nā rā cosa, pe xi' mmī tō'mi ngue dā ma māhmiti. ³⁵Pe nū'ahū, dāmī māhmū'u sū'ahū. Dāmī yōrpahū rā nho. Dāmī hmīhū n'nā ra cosa, pe nū'a ra ja'i gadi hmīthū n'nā ra cosa, 'yo guí tō'mi ngue xquet'ā di hmī'ahū. Nū'mō gā 'yōthū tengū nā rā hya dī xi'ahū ya, xāngu rā njapi Oja di 'da'ahū. 'Nē'ā dī nequī ngue ya yō basī'ahū na Oja maguese. Porque xquet'ā ḡrpabi rā nho Oja'ā yō ts'oc'ēi, mādaque'a hīndī ja māmmādī Oja. ³⁶Dī nja ni nhuēcatehū tengutho Oja nī Papāhū i ja rā nhuēcate'a.

'Yo guí hāspahū rā güenda te ga 'yo mī'da yō ja'i.

³⁷'Yo guí hāspahū rā güenda te ḡr'mī'da yō ja'i, n'nāmhā ngue hīndī hyats'ahū rā güenda Oja te guí othū. 'Yo sā guí mmamhmū ngue dā ma rā castigo mī'da yō ja'i, n'nāmhā ngue hīndī men'nāhū rā castigo Oja. Dāmī pūnnbabī ni mmic'ēihū, n'nāmhā ngue xquet'ā di pūn'nāhū Oja. ³⁸Dāmī fāxhū'u sā rā n'u, n'nāmhā ngue dā māxahū Oja. Da 'yen'nāhū xānho, di dātra t'eni, dā huati asta dā bonspū guí

'yāthū. Porque tengutho gui 'yōthū, xquet'ā gue'a dī nja'ahū'ā.

³⁹Bi hyecra hya rā Jesús ngue hinga te bi zā māxādi dā dēnyō ja'i. Bi 'yēna:

—Xi n'na rā xādā, ḡua dā zā dī m'met'o p'ā dī ma rā mminxādāui? Hīndā zā dī m'met'o, porque nū'mō bī nthēui n'na rā ots'i, 'dap'ā dā zo. ⁴⁰Nū'a ngue ra xāditho, hīn man'nā xāngu pādī ngue rā xānnbāte, pe dā zā dā bādī te gāmā hya pāhrā xānnbāte.

⁴¹¿Hanja yō ja'i ngue ja xāngu yō ts'oqui, guehya nne dā hyaspā rā güenda yō ja'i ngue ts'ādyō ts'oqui ja ya? Tengutho 'mō guí xihni cu ya ngue oxrā häi rā dā, pe nū'i p'uya, rā biga di o nī dā. ⁴²Ya hīndā zā gui 'yēmni cu: "Ague n'yō, tō ga hāhmi rā häi o nī dā", gui 'yēmbi. A nū'i p'uya, hīn gādī unna güenda ngue ra biga oxnī dā. Ya hīnni 'yup'u te guí mma. 'Be dāmī hyahra biga oxnī dā, n'nāmhā dā zā gui hyambābi rā häi o rā dā nī cu.

Nū'a ga nho rā ndät'ā rā za,
gue'a dī fādī temā za'a.

⁴³Nū'rā hogā za, hīngā ja zāp'ū rā ndät'ā hīngui ho. Nū'a hīngrā hogā za, hīngā ja zāp'ū rā hogā ndät'ā.

⁴⁴N'nā ngū n'nā yō za, nū'a te yō ndät'ā zādī, gue'a dī fā'a. Tengutho p'ā ja rā 'uini, hīngā ja zāp'ū yō igo. Ni xīngyō uva di zāp'ū ja yō 'uini.

⁴⁵Njarbutho n'nā rā hogā n'yohu ya, rā hogā hya mma, porque xānho rā mmui. Pe rā ts'oc'ēi, xants'o te mma, porque xants'o rā mmui. Nū'a rā hya pōnna ne, mbo rā mmui ni 'yēhe, ogue xānho, ogue xants'o.

Bi nhyejpa rā hya yoho yō hyønnigu.

⁴⁶ Ḷ Hanja ngue guí enju ngue ni hmuju, 'ne hinguí othu'a te dí nnegä ngue gui 'yøthu? ⁴⁷ Nu te'o gä tenngui, i øde hanja rā hya dí mma, 'ne dā 'yø'te te dí xifi, ga xi'ahu rā hya nnä hyejpi. ⁴⁸ Nna hyejpabi n'na rā n'yohu ngue nne dí nhønnigu. Xtanhe rā häi dā 'ya'mi. Nup'u ja ra mmundo, ja dā fup'u rā jado. Nu'mø bi tho'a n'na rā døthe p'uya, rā dehe nts'edi ga nnønhna ngu, pe hinda 'yanna ngu, porque rā mmundo p'u høts'e. ⁴⁹ Pe nu rā ja'i ngue øhra hya dí mma, 'ne hinda 'yø'te te dí xifi, nna hyejpabi n'na rā n'yohu ngue guep'u ja rā häitho bi hyøhrá ngu. Himbí hyøxpü ja rā mmundo. Nu'mø mi tho rā døthe, bi nønhna ngu. Bi hyømbuya, bi xudi.

Rā Jesús bi 'yøthebi rā hmiqui n'na rā capita.

7 Mi juadi bi manna rā hya bi xihyø ja'i rā Jesús, bi ma, i map'u ja rā hnini Capernaum. ² Nuna rā hnini na, mi 'bup'u n'na rā capita ngue mi si n'na rā hmiqui emmei dí madi. Nuna rā hmiqui, madi hyønni, ya ja ngue da du. ³ Mi zä mi 'yøhrá capita ngue hmä te øtra Jesús, bi mèhnji 'da yø judío 'bet'o p'u ja rā nija ngue bá äpra mate rā Jesús ngue da èhe da 'yøthebi na rā hmiqui rā capita. ⁴ Nu' u yø judío bi guarbu 'buhra Jesús. Bi 'yäprä mate, bi 'yembi:

—Nuna rā capita, ni 'yup'u gui fäxna. ⁵ Porque dí mähø judío na, 'ne bi hogahen n'na rā nija ngue bi gusehe.

6 Rā Jesús bi me'u yø judío sits'i.
Pe nu'mø ya xmænguerpu dā zømp'u ja rā ngu, nuna rā capita bi mèhnji 'da yø amigo ngue bá embra Jesús:

—Ague n'yø, 'yo gadí n'uni, porque himma nsägä'be ngue gui cürbu ja ma ngu. ⁷ Janangue nugä ni xinga gue'a xcä masegä p'u ngue xcäbä ä'i rā mate. A nuyá, høntho dämi manya ngue dā zä ma hmiqui dí xi'i, ya dí padí ngue dā zä rā n'u hembi. ⁸ Porque nuguí xquet'a 'bu to 'bet'o ngue dí mandagui. Nugä p'uya, xquet'a dí si ma soldado dadi manda. Nu'mø dí xi'a n'na rā soldado ngue ha dä ma, pap'u dí et'i. Ogue ga embi: "Bi 'yecua", rā soldado p'uya bá ep'u. Ogue ma hmiqui ga 'bepi te dä mëfi, rā hmiqui øt'e te dí xifi.

9 Nuna rā hya t'embí bi manna n'yohu, di 'yøtho 'mø mi 'yøhra Jesús. Bi 'yembyø ja'i n'youi p'uya:

—Majuani dí xi'ahu ngue hijonni judío di pøni ngue gdi tønnbä rā nt'ec'ei tengu ga 'yec'eigä na rā n'yohu na —bi 'yembi.

10 Mi zøp'u ja rā ngu'u yø m'mehnji, nu'a rā hmiqui bi dini ngue ya xi yani.

Rā Jesús bi japi ngue bi bennate rā ts'unt'u n'na rā 'danxu.

11 M'mefa p'uya, nup'u ja rā hnini Naín, ja i map'u rā Jesús. Ní n'youi yø xädi, xangu mi'da yø ja'i ní n'youi. ¹² Nu'mø ni ma da zømp'u ja rā hnini, bi nu ngue mmap'u n'na rā áнима ni du yø ja'i ngue da ägui. Hønt'a rā 'dants'unt'u mi si n'na rā 'danxu'a. Ni n'youi xangu yø ja'i ngue yø mmengu p'u ja rā hnini.

13 Mi nū rā 'danxu rā Jesús, bi huēqui, bi 'yembi:

—Ogui zoni.

14 Nunā rā Jesús, bi guatrá huada nī thū ngue bi jāti. Bi m'mä'ū nī du p'uya. Ra Jesús bi 'yembrá áнима:

—Ague n'yø, dí xi'i ngue dāmi nanguí.

15 Nu'a rā du p'uya bi nanguí bi mi. 'Né bi nya. Nuna ra Jesús bi dāprá mamá nā mará du. **16** Emmei bi nsu yø ja'i 'mø mī nū'a te bi nja. Pe espabi Oja yø ja'i, i ena:

—Hin hapu xā hnū n'na rā p'ongahya tengu nā bi zōcua dí m'muhmu ya.

Mahon'a emp'uya:

—Ya dā nūrpahū rā ts'edi Oja, ngue fáxte ua dí 'buhmu ya.

17 Gā rā häi Judea bi n'yø rā hya te bi 'yotra Jesús, porque ndap'ū bi zā bi fādi te bi 'yot'e.

**Bi 'yet'i yoho yø xädi rā Xuua
ngue bi ma bá nyauí rā Jesús.**

18 Nu'u yø xädi rā Xuua, bi xifi te 'be'a gä 'otra Jesús. Ra Xuua p'uya, bi zonhni yoho yø xädi. **19** Bi 'yet'i ngue dā orpā rā nt'anni rā Jesús ngue'mø majuaní gue'a rā Cristo ja ngue dā ehe di ndast'abi, ogue dā thom'man'na.

20 Nuya yø m'menhní rā Xuua, mi zōmp'ū 'buhra Jesús, bi 'yembi:

—Nuna rā Xuua 'otra nxixya, xpá mmenga'be ngue ga 'ot'a'be rā nt'anni 'mø gue'e na rā Cristo ja ngue dā ehe di ndast'abi, ogue ga tō'mähē man'na —bi 'yembi.

21 Nu'a rā ora bi zon'ū yø m'menhní p'uya, bi 'yothe xangu yø därquehi ra Jesús, bi 'yothe'ū mi n'youi yø ts'onhi. Xangu yø xädä bi nzø yø dä. **22** Ra Jesús bi 'yembya yauí:

—Ni me ya, bá xihmi rā Xuua nā rā hya gá nūui bi nja. Xihmi ya yø hya gá 'yohmi dí mmangä. Dāmi xihmi ngue yø xädä ya zø yø dä. Yø dogua, ya i 'yo. Yø ja'i mi 'ya yø do'yo, ya bi zā ha hembí. Yø gogu, ya øhrä hya. Yø áнима, ya di bennate. Yø hyoya, ya sihrä hogā 'da'yo hya. **23** Ra mmēnthy dí ntheui rā ja'i hinha di gohrá mmui ngue ec'eigui.

24 Mi mengyø m'menhní rā Xuua, nunā rā Jesús bi dū'mi bi c'annbabí yø ja'i na rā Xuua. Bi 'yembi:

—¿Te'o gá ma guá nūhu p'u bí ja ra dāpo? ¿Ua guá nūhu n'na rā n'yohu hingui nzaqui rā mmui, entho n'na rā zafani 'mø anna ndahi? **25** Xi'mø ngue hin'nä, te'o guá nūhu 'mø? ¿Ua guá nūhu n'na rā n'yohu ngue he rā hogā ulu? Pe guí pahmu ngue yø ja'i he rā hogā ulu ngue 'bu mmāpähä, guep'ū ja yø ngu yø dāst'abi 'bui. **26** Pe xi'mø hinga gue'a guá nūhu'ä, te'o guá nūhu 'mø? ¿Ua guá nūhu n'na rā p'ongahya Oja? Majuaní ngue gue'a n'na rā p'ongahya Oja guá nūhu. Pegue tate nā ngue gätho mī'da yø p'ongahya xā m'mui. **27** Nunā rā Xuua, guehna rā m'menhní Oja mmamp'ū ja rā Maca Libro nā, ngue ena: "Gā et'a ma m'menhní, dí m'met'o p'u gdi ma. Gue'a di hoqui hapu ja ngue gui thogui", bi 'yena. **28** Dí xi'ahü, nu hangu yø ja'i 'bui, hinjongui p'oni ngue di tate ngue rā Xuua. Pe nuyá, to bi zā ma ja'i ya o rā 'ye Oja ya, guehya ma dātho bi ntheui rā mmēnthy ya, ngue rā Xuua.

29 Mi 'yohyø ja'i nā rā hya nā. Gätho yø ja'i p'uya, co 'nehyø nguthäi xi xixyabí rā Xuua, bi bahyø ja'i ngue xānho te mmān'Oja.

³⁰Pe yø fariseo 'nɛhyø xännbate ngue rä ley, h̄imbi ne'a rä nxixya bi 'yøtra Xuua'ü, nu'a te nne Oja xta 'yørpabi h̄imbi nu m̄anho.

³¹Janangue bi 'yennä Jesús:

—¿Tegue gdä hyejpä ya yø ja'i ya? ¿Tep'ü guí nequi? ³²Gdä hyejpabi yo bäsí n'yemp'ü ja rä täi. I mmatyø mmimbäşui ngue dí n'yemmi, i çmbi: “Dá pixt'ähe ra xithi ngue xquí nnéhmu, pe h̄ingá nnéhmu. Dá tut'ähe yø thuhu ngue yø thundummu, pe h̄ingá nzomhu”, bi 'yembi. ³³Guí njathä p'uya, nu'mø h̄imbi nj'a te guí mmamhu, guí mbøcuezhu. Porque bá əhrä Xuua nunä mi ötra nxixya 'nø bi 'yeträ mmhi, nu'ahu p'uya, gá 'yemhmü ngue n'youi rä ts'onthi ngue'a te øt'e. ³⁴A nuýá, guecä drá N'yohu dá e mahets'i, dí s'i a te dí tini, nu'ahu p'uya guí enju ngue drá nhylt'a zihme. Guí enju ngue dadi thegä'be'ü yø ja'i ja yø ts'oqui 'n'g'ü yø nguthäi. ³⁵Pe nunä rä hya njuantho, nu'mø di n'yomfeni xanhö yø ja'i, da badí ha rá nja rä hya.

Nüp'ü ja rá ngu n'na rä fariseo, ja 'büp'ü rä Jesús.

³⁶Nu'a n'na nc'ei yø fariseo bi zixrä Jesús ngue dä nsihme p'ü ja rá ngu. Mi zömp'ü ja rä ngu rä Jesús, bi mip'ü ja rä mexa p'uya. ³⁷Nuna n'na rä xisu mará 'yots'om'mäi p'ü ja rä hnini, mi badi ngue bi ma dä nsihme p'ü ja rä ngu rä fariseo na rä Jesús. Bi zömp'ü ja rä ngu p'uya, ni du n'na rä m'mo'aceite, yup'ü rä aceite mahotho ga yuni. ³⁸Bi ndantyøhmu p'ü böhra Jesús ngue bi dñannebi yø gua. Mente zoni, nu'ü yø guidä tägui, soxpu ja yø

gua rä Jesús, thuqui conyø xta. Bi gospabi rä aceite mahotho ga yuni.

³⁹Nuna ra fariseo xi zixrä ts'ihme ra Jesús, mi nu te øtra xisu, nguna rä hya bi bení, bi 'yena: “Nu'mø ngue nmajuani rá pøngahya Oja na rä n'yohu na, di padí te rá m'mäi na rä xisu cuar'mø, ngue rä 'yots'om'mäi”.

⁴⁰Rä Jesús bi 'yembra fariseo:

—Ague Simu, jap'ü n'na rä hya dí nne ga xi'i —bi 'yembi.

Enna fariseo p'uya:

—Dami xiqui grá xännbate.

⁴¹Bi 'yenna Jesús:

—Yoho yø n'yohu di tupra menyu'a to di hmí rä menyu. Nu'a n'na rä ndupate p'uya, nu'a hangu pøxa cut'a ciento ma pa rä nzäbi, gue'a ndupate'a. Man'na nc'ei p'uya, nu'a hangu pøxa yote ma'det'a ma pa rä nzäbi, gue'a ndupate'a. ⁴²Pe nu'ü mi ndupate, ya h̄imbi zä bi gutyø güenda. Nu'a bi hmí rä menyu p'uya, bi punnbi gä yoho. Dami xicya, èndana gue'a ya yø ndupate ngue tate di ja mammadi rä hmu?

⁴³Bi 'yenna Simu p'uya:

—Nüp'ü nnä bengä, man'natho tate di ja mammadi a xangu mi ndupate, 'nø bi punnbi.

Bi 'yenna Jesús:

—Nu'a gá manya, gue'a ya.

⁴⁴Bi hyetra xisu na rä Jesús, bi 'yembra Simu:

—Guí nnu na rä xisu 'bucua ya. Dá cut'a ua ja ni ngu, pe h̄ingá 'dacrä dehe xcä nxugua. Pe nunä rä xisu 'bucua, bi mercä ma gua conyø guidä, 'nø bi duqui conyø xta. ⁴⁵Nu'i, hinxcá zenguagui conn'na rä beso, pe nunä, mente rä ora xtä cut'a ua ja ni ngu ya, hinguí säya thannegui ma gua. ⁴⁶Nu'i, hinxcá cosca rä

aceite mā ya. Pe nuná, mahotho ga yunná aceite bi goscaguí mā gua.

⁴⁷ Guehná dí xi'i naya, ngue emmei dí maqui, ja dí nequi p'u ngue xangu rá ts'oqui, pe dí mpunnbí. Pe nu ra ja'i ngue ts'utho mapunnbí, ts'utho dí nequi ngue dí mā'a n'na.

⁴⁸ Ra Jesús bi 'yembris xisu:

—Ya dá pun'na'i ni ts'oqui ya.

⁴⁹ Nu'u mi'da yø ja'i xi ts'ofo 'dap'u 'buhmú p'u ja rä mexa p'uya, dí n'yembris:

—¿Te'o ni n'yohu na ena ngue di punnba yø ts'oqui yø ja'i?

⁵⁰ Pe rä Jesús bi 'yembris xisu:

—Ya gá nyanya ngue gá 'yec'eigui. Da hyu ni mmái ya, ni ma.

Ja ua yø thuhu yø xisu
bi mäxrä Jesús.

8 M'mefa p'uya, xangu yø hnini bi thohná rä Jesús ngue xihyø ja'i ha dí njap'u di zo rá 'ye Oja. Ní n'youi' u 'de'mä yoho yø xädi. ²Xquet'a n'yohu 'da yø xisu xi 'yøthe ngue mi n'youi yø ts'onthi, da gue'hü mädi hyenni. N'yohu p'u ra Maya nuná ja män'na rá thuhu ngue rä Magdalena. Guehná xi 'yøthe m'met'o ngue mi n'youi yoto yø ts'onthi. ³N'youi p'u rä Juana nuná rá xisu rä Chuza, guehná dí mända gätho yø mafi p'u ja rá palacio rä Herodes. 'Né rä Susana n'youi p'u. N'youi p'u xangu yø xisu ngue ja te pëts'i, nu'mø te honná Jesús, guehya fäxya.

Ra Jesús i hyejpa rä hya
n'na rä momhmudä.

⁴Xangu yø ja'i bá ep'u ja yø hnini ngue nne da 'yøde te mmanna Jesús. Mí mpeti xangu yø ja'i, bi

hyoni te gui hyejpa rä hya xihyø ja'i. Bi 'yembris:

⁵ —N'na rä n'yohu bi ma da ponna trigo. Nup'u bi thogui ngue ponyø hmudä, bi zop'u ja rä 'yu 'da yø hmudä. Bi nehyø ja'i thop'u ja rä 'yu. Bi map'u yø ts'ints'u ngue bi za yø hmudä. ⁶Mi'da yø hmudä bi moní, bi zop'u hingui pidi rä häi ngue o rä do. Bi 'yotra hmudä 'mø mi bøts'e, ngue hingui xa rä häi. ⁷Mi'da yø hmudä bi zop'u ja yø 'uini. Mi nte yø 'uini p'uya, bi ts'onyø hmudä ngue bi hyøt'ambo. ⁸Mi'da yø hmudä, bi zop'u ja rä hogä häi, guehya emmei bi nja ya. Nu'a n'na mhmuðä bi bøn'a n'na ciento yø hmudä.

Nu'mø mi männä rä hya na, bi ts'edi bi 'yembyø ja'i:

—A nuyá, dí nja ni gü ngue gui 'yøhmú na rä hya dí mmangä ya — bi 'yembris.

Ra Jesús bi mä hanja ngue honi
te gui hyejpa rä hya xihyø ja'i.

⁹ Nu'u yø xädi bi 'yænni te ga mbønya yø hya xi hyequi. ¹⁰ Ra Jesús bi 'yembris:

—Nuya yø hya hingui fadi ha dí manda Oja yø ja'i, i nne Oja ngue da dínni mmuihu ya yø hya ya. Pe nuya mi'da yø ja'i, dä thonna hya dí nhyejpi te dá sifi, n'namhma ngue nu te da nu, tengutho 'mø ngue hinte da nu. Nuya yø hya da 'yøde, tengutho 'mø ngue hin temä hya da 'yøde.

Ra Jesús bi mä te ni bønya yø
hyä bi hyejpa rä momhmudä.

¹¹ Ma ga xi'ahu te ga mbønnä rä hya dä mä. Nu rä hmudä bi 'boni,

gue'a rá hya Oja'a. ¹²Nuya yø ja'i ngue høntho bi 'yøhra hya, guehya guí nhyejpi ngue rø nen'yu p'u bi zo rø hmudä ya. Høntho juadi bi 'yøhra hya, bi map'u rø zithu, bi japi bi pumbení rø hya xi 'yøde. Hingui nnepe ngue da 'yec'ei rø hya, ngue di nyanyø te yø ja'i. ¹³Mi'da yø ja'i, guí nhyejpä rø häi hingui pidi ngue mi o rø do p'u bi zo yø hmudä. Mi zä mi 'yøhra hya yø ja'i, janjuani di johya ngue bi nu mænho. Guehya yø ja'i himbi bent'i xanho rø hya ya. Bi 'yec'ei njammi pa. Nu'mø bi ts'ui, 'bexi cohyø mmui. ¹⁴Mi'da yø ja'i p'uya, guí nhyejpäbi rø häi ngue ja yø 'uini p'u bi zo yø hmudä. Guehya yø ja'i bi 'yøde hanja rø hya ya. Pe nu'a te yø 'befi i ja n'na pa ngu n'na pa, høndyø 'befi ni ma yø mmui yø ja'i. Di ja ndummhi honi ha di mmemmeti. Nu'a te yø pähæse, gue'a nne da 'yøt'a. Ya hin temä nthotho bi 'yørpabi na rø hya bi 'yøde. ¹⁵Pe mi'da yø ja'i, guí nhyejpi ngue rø hogä häi p'u bi zo yø hmudä. Guehya yø ja'i ngue yø mmui ga 'yøhra hya ya, 'ne et'ammhi rø hya øde. Hingui hegui, guehya haxra 'yu njuantho ya.

Ra Jesús bi hyejpa rø hya n'na rø nyot'i.

¹⁶Nu'mø to di saca n'na rø nyot'i, hingui sä ngue da go'mi, ogue da hyøt'a 'bit'ots'i. Sinoque da hyøxmaya, n'namhmä ngue nu'a cut'ambo rø ngu da hyetra nyot'i. ¹⁷Njarbøtho ya yø hya hingui fadi hanja ya. Zi yohotho yø ja'i tinyø mmui hanja rø hya. Pe da 'yehra pa ngue gätho yø ja'i da badi hanja rø hya.

¹⁸Janangue dämí 'yet'ammuihu teni bønya yø hya dí mmangä. A nu rø ja'i da dini xanho rø mmui hanja rø hya, da mæx Oja ngue mæn'na di bahra hya. Pe nu rø ja'i hingui nne da 'yørpabi masu rø hya dí mma, nu'a zits'u rø hya padí, da thannbì.

Bi mænna Jesús ndana gue'a da böni ngue da 'yøt'e tengutho 'mø drá meni.

¹⁹Nup'u mi 'bøhrä Jesús, ja bi zömp'u rø mamá, 'nghyø n'yohu. Pe hingui sä da guat'i ngue di nyaui, porque mandøngu dyø ja'i 'büp'u.

²⁰Hindi 'bedi to bi xihra Jesús, bi 'yembi:

—Ni mamá 'nghni n'yohu 'bäcua thi. I nzo'i ngue guí nyaui 'na —bi 'yembi.

²¹Mi dährä Jesús, bi 'yenthø:

—Nuya 'bäcua ospabi rø hya Oja, nu'a rø hya øde gue'a øt'a, guehya entho mæ mamá ya, guehya entho mæ n'yohu ya.

Ra Jesús bi säyabi rø ndahi conyø funthe.

²²N'na rø pa ra Jesús bi yurbu ja n'na rø barco conyø xädi. Bi 'yembi:

—A nuyá, ma ga 'dasu rø zabi gdä mähä mæn'na nguadi —bi 'yembi.

Bi ma p'uya. ²³Mente ni 'yop'u ja rø dehe rø barco, bi n'ahra Jesús. Enä ha bi 'ycta n'na rø ndønthi bi n'yo. Nu'u yø funthe nangui, so mbo rø barco. Ya ja ngue da thunt'a mbonthe rø barco. ²⁴Nu'u yø xädi rø Jesús, bá äp'u bi aha, bi 'yembi:

—Ague grá xännbate, ague grá xännbate, ya ja ngue da thunt'a mbonthe rø barco. Ya ga tuhu —bi 'yembi.

Mi nangra Jesús, bi hejpabi rø ndahi 'nghyø funthe. Ngü i hejpi,

'bexpi nsäya. M'mefa ya hin temä di 'yani. ²⁵Bi 'yembyø xädi p'uya:

—¿Hanja ngue hinguí ec'eí ngue ga fäxahü? —bi 'yembi.

Nu'u yø xädi di 'yøtho hanja'a te bi nu, 'ne bi nsu. Dí n'yembi n'na ngu n'na p'uya:

—¿Te'o ni n'yohü na n'yø? Nu'mø bi zohra ndähi 'nghra dehe, i ec'eí — di n'yembi.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na ra n'yohü n'youi yø ts'onthi.

²⁶Mi zonna barco p'u ja rä häi Gadara, mäñ'na nguadi rä zabi ha di nhayandui rä häi Galilea. ²⁷Mi bømp'u ja rä barco rä Jesús, bi guat'a n'na rä n'yohü ngue rä mmengu p'u. Ya rá ya'atho yø pa mi n'youi yø ts'onthi na rä n'yohü. Ni xingra ulu di he. Ni xingui 'bøp'u ja rä ngu, sinoque guep'u ja rä camposanto bí 'bui. ²⁸Ngu i nu rä Jesús, bi ndantyøhmü p'u ha 'bäi. Rä ndots'edi i zofo, bi 'yembi:

—Ague Jesús, rá Ts'unt'u'i Oja nuna jase rä ts'edi. ¿Hanja ngue gadì nthint'ua dí 'bui? Dí ä'i ra mate ngue 'yo gadì ungui.

²⁹Nguna rä hya bi männä n'yohü, porque ya xi xihra ts'onthi rä Jesús ngue da hyep'u rä n'yohü n'youi. Xangü yø nnidì ngue emmei di um'mø bi gu. Yø ja'i p'uya turpa yø 'ye 'nghyø gua conyø cadena, pe di c'äqui. Rä ts'onthi p'uya di japra n'yohü ngue 'dagui, ni ma dapo.

³⁰Ra Jesús bi 'yänni, bi 'yembi:
—¿Teni hu'i?

Rä n'yohü p'uya bi 'yena:

—Nná hugä ngue yø mmundotho gähe —bi 'yena.

Bi männä tengü na porque xangü yø ts'onthi mi n'youi rä n'yohü.

³¹Nu'u yø ts'onthi p'uya, bi xihra Jesús ngue hindä 'yerbu ha ja ngue da jot'i. ³²Ja mi 'yorbutho n'na 'bui yø ts'udi ma'yoni p'u ja rä nguani p'uya. Yø ts'onthi p'uya, bi 'yädi ngue da yurbu ja yø mmui yø ts'udi. A nuna ra Jesús bi unna nt'edi.

³³Janangue yø ts'onthi bi hyep'u rä n'yohü mi n'youi, bi yurbu ja yø mmui yø ts'udi. Nuya yø ts'udi p'uya, bi gu rä 'dih, bi nhayorbü ja rä zabi. Gä ja bi jarbü rä dehe.

³⁴Nu'u yø n'yohü mi fähyo ts'udi, mi nu te bi nja. Bi gu rä 'dih, bi ma bá mamp'u bï ja rä hnini. Da gue'u yø ja'i 'da'a n'nanni ha 'bui, gä bá xifi. ³⁵Mi 'yøhyø ja'i te bi nja, mandøngu dyø ja'i bá ehe da nu. Mi zonyø ja'i p'u 'buhra Jesús, 'dap'u 'buhmi'a rä n'yohü mi n'youi yø ts'onthi. Ya xi dits'i. Ya hinte di ja, ya he yø ulu. Pe bi zu yø ja'i te xi nja. ³⁶Nuya yø ja'i xi nuse'a te xi tho rä n'yohü mi n'youi yø ts'onthi, gä xihyø ja'i nu'u ja sohø. ³⁷Nuna rä hya bi nja, nguya yø mmengu Gadara, nguya yø ja'i ndap'u bi zä bi 'ye'a rä xequi'a, 'da ga xityø ja'i ra Jesús ngue da ma. Porque emmei su yø ja'i te bi 'yøte. Janangue hombi yurbu ja rä barco rä Jesús ngue bi mengui. ³⁸Nu'a rä n'yohü mi n'youi yø ts'onthi bi xifi ngue xtä mme rä Jesús. Pe rä Jesús himbi nepe, sinoque bi 'yembi:

³⁹—Mäñ'na xanho ni ma ni ngu, n'namhma gui xihyø ja'i'a te gä bi 'yøt'a'i Oja —bi 'yembi.

Bi ma rä n'yohü p'uya, bi xifi gätho yø ja'i p'u ja rä hnini'a te xi 'yørpabi rä Jesús.

Ra Jairo bi zixrä Jesús
ngue da øthebi rä t'ixu.

⁴⁰Mi zom mäñ'na nguadi rä zabi rä Jesús. Mi nu yø ja'i ya mambí

'büp'u, rā ndi johya. Porque ya mi ndō'mate gätho yø ja'i.⁴¹ Bi zø'a n'na ra n'yohu 'bet'o ngue dí manda p'u ja rā nija p'uya, ni hu ngue rā Jairo. Bi ndantyøhmu p'u 'bähra Jesús. Bi 'yäpra mate ngue dā map'u bí ja rā ngu.⁴² Porque ya ja ngue dā du n'na rā t'ixu mi si. Ya n'nemä yonjeya mi'bui, pe hønt'a rā 'dant'ixu mi s'i'a. Mi ma ra Jesús. Xangu yø ja'i bi denni asta dí ntørbu ja rā 'yu.

⁴³Nu'u yø ja'i ni denna Jesús, n'youi p'u n'na rā xisu ngue ya n'nemä yonjeya mi hembra m'mäcji. Nuna rā xisu mädi hyenni, xandøngu rā menyu xi uní ngue mi honyø 'yøthe da 'yøthe. Pe xinga n'na'u yø 'yøthe xta nzä dā 'yøthe.⁴⁴ Nuna rā xisu, bi m'mefa p'u ni ma ra Jesús, bi guarbu ja rā xutha, bi därpa rā nyani rā he. Ngu'i därpa rā he p'uya, 'bexpi nsäya rā ji mi hembri.⁴⁵ Bi 'yenna Jesús:

—¿Te'o bi därcagui mä he? —bi 'yembyø ja'i.

Gätho yø ja'i p'uya, i mmä ngue hinjo'o. Pe rā Bedu 'n'e' u mi'da yø n'yohu bi 'yembra Jesús:

—Ague grá xännbåte, guí änni to bi dät'a ni he. Conque guí nnu ngue dí ntøtyø ja'i, 'n'e' tøn'n'a'i.

⁴⁶Pe rā Jesús bi 'yëna:

—Hin'nä. 'Bui to bi därcä mä he. Porque dädi unna güenda ngue bi zä n'na nc'e'i commä ts'edi.

⁴⁷Bi nu rā xisu p'uya, ngue fätho te bi 'yø'te. Ni huaquí mmap'tu. Bi ndantyøhmu p'u 'bähra Jesús. Yø hmí yø dä yø ja'i p'u bi xi'a njuaní te nnepe ngue bi dädi. 'N'e' bi xifi ngue 'bexpi zä rā ji mi hembri.⁴⁸ Ra Jesús bi 'yembi:

—Ague t'ixu, ya bi zä'i ngue gä 'yec'e'i ngue di zä'i commä ts'edigä.

Dā hyu ni mmui ya, ni ma —bi 'yembi.

⁴⁹Nuna rā Jesús, mënte yauí ra xisu mädi hyenni, bi zø hmä'n'a nc'e'i bá nexpü ja rā ngu rā Jairo. Bi 'yembra Jairo:

—Ya bi du ni t'ixu n'yø, 'yoní mantho gui sixra xännbåte.

⁵⁰Pe rā Jesús, mi 'yø'a te si ra Jairo, bi 'yembi:

—Yo sä guí su'a si'i ngue bi du ni t'ixu. Sinoque dämi 'yec'eigui ngue da zä ga øthegä ni t'ixu —bi 'yembi.

⁵¹Mi zömp'u ja rā ngu p'uya, hinjondi japi ngue 'da xti yut'ui mbo. Høndrä Bedu, rā Jacobo, rā Xuua, 'nehrä papá 'nehrä mamá rā hmüte bi japi bi yut'ambø.⁵² Gæ zonyø ja'i, i ya dummu yø ja'i conná ngue'a bi du. Pe rā Jesús bi 'yembi:

—Yo gui zomhmü. Nuna rā hmüte hingui tu na, i åtho na.

⁵³Pe nuya yø ja'i yaui rā Jesús i thenthø, porque padí ngue ya xi du rā hmüte.⁵⁴ Nuna rā Jesús bi bennba rā 'ye rā du, nts'edi bi 'yembi:

—Ague grá hmüte, dämi nangui.

⁵⁵Nuna rā hmüte p'uya, mähömbi nja rā te. Bi nangui 'bexque'a. Bi manda rā Jesús ngue di t'unna hmë dä zi rā hmüte.⁵⁶ Nuna rā papá 'nehrä mamá rā hmüte di 'yøthe te bi nja. Pe rā Jesús bi manda ngue hinjonda sifi te bi nja.

Bi 'yet'u 'de'mä yoho yø xädi rā Jesús, ngue dä xännbåbi rā hya yø ja'i.

9 Nuna rā Jesús, mi peti gätho'u 'de'mä yoho yø xädi ya xi huanhní. Bi unna nt'edí ngue da hya ra ts'edi da 'yøthe gätho yø ja'i n'youi yø ts'onthi, dä 'yøthe yø ja'i hembri 'damä 'dan'yo män'u.² Bi

mənhn̄i ngue dā xihra hya yø ja'i ha dī njap'ū di zo rá 'ye Oja. 'Né da 'yøthe yø därquehi p'ū di ma. ³Bi 'yembi:

—'Yo te gui hax'mø gá mähä, ni xingra tøhø, ni xingra bolsa, ni xingra thuhme, ni xingra menyu. 'Yo gui cax man'na ni pahnjhü.

⁴Nup'ū ja ra ngu dī n'na'ahü ra ts'aya, ja gui n'oxhu p'ū, asta gue'mø guá əhmu. ⁵A nup'ū hñindi n'na'ahü ra ts'aya, gui pømhmu p'ū ja ra hnini. Pe ñamí huamhra fonthäi dī n'youi ni mbonguahu, gue'a ra hmeya'a ngue ya dā thep'ū ya yø ja'i himbi 'yø't'ahü masu.

⁶Bi ma'u bi t'et'i, i mpa p'ū ja yø hnini. Bi xihyo ja'i ra hogu 'da'yo hya, 'nø bi 'yøthe yø därquehi p'ū ni ma.

Ra dast'abi Herodes hingui nnu ra pa dā nu ra Jesús.

⁷Mi 'yøhra dast'abi Herodes te mmayø ja'i ngue xangu yø milagro øtra Jesús. Di 'yøtho'a te øde, porque en'i'da yø ja'i ngue nunra ra Jesús, guehna ra Xuua xi bennate p'ū bí nt'ägui. ⁸Mi'da yø ja'i p'uya, embi ngue ya 'yop'ū ra Elfas. Mi'da p'uya, embi ngue 'bui toni nyogui pøngahya Oja xpi bennate. ⁹Pe ra Herodes bi 'yøna:

—Nu'a ra Xuua dā mandagä bi t'øjpabi rá ya'a, hinga gue'a 'yop'ū'a. ¿Pe te'o ni n'yohu na dí əcä ngue xangu yø cosa øt'e?

Ya hingui nnu ra pa ra Herodes ngue dā nu ra Jesús.

Ra Jesús bi 'yø'e ngue bí nsihme cut'a mahuahi ma'yohu.

¹⁰Mambá pengyø xädi ra Jesús ngue bá manna hya p'ū ja yø hnini,

bi däpra güenda te xi 'yø'e. Nunra ra Jesús bi zixyø xädi ngue bí ma dapo, jonna hnini Betsaida. ¹¹Pe nu'mø mi bahyø ja'i hapu bí 'buhra Jesús, bí map'ū bí 'bui. Di säyabi yø ja'i sømp'ū 'bui. I xihyo ja'i ha dī njap'ū di zo rá 'ye Oja. Xquet'a bi 'yøthe yø därquehi.

¹²Nu'mø ya ni ma dī nde p'uya, bi guat'u 'de'ma yoho yø xädi ra Jesús, bi 'yembi:

—Dami 'yøhyø ja'i, n'namhma dā hyoni ha dī n'oxi, ja dā dämp'ū rä hmø dā zi. Porque nnuua dí 'buhmu, rä dapo ua.

¹³Ra Jesús bi 'yembyø xädi:

—Dami unhnü rä hmø dā zi yø ja'i bi 'yembi.

Nu'u yø xädi p'uya, bi 'yembi:

—Pe hondi cut'a yø thuhme dí hagähe, 'nø yoho yø huä. Rá nzegui ga mmäcähe 'mø, ga ma tämhme rä hmø dā zi yø ja'i.

¹⁴Yø ja'i p'uya, comma cut'a mahuahi ma'yohu. Pe ra Jesús bi 'yembyø xädi:

—Dami xihmu yø ja'i dā mi. Da 'yøtyø zimundo ngue dyø yote ma'det'a nja'i p'ū dā mi.

¹⁵Gue'a bi 'yø'a p'uya. Bi mi gätho yø ja'i. ¹⁶Ra Jesús bi hyan'ū cut'a yø thuhme 'nø yoho yø huä. Bi hyanma hets'i p'uya, bi ja mammadi Oja. Bi xenyø thuhme p'uya, bi unyø xädi ngue di darpa yø ja'i dā zi. Dä guehyø huä bi 'dat'i. ¹⁷Bi nsihme xanhø yø ja'i, gä bi nniya. M'mefa p'uya, bi ma mapeti yø thuhme bi bongui, bi zu'i 'de'mayo canasta bi bongui.

Bi manna Bedu ngue ra Jesús, gue'a ra Cristo bá ex Oja ngue dī ndast'abi'a.

¹⁸N'na ndi ya, bi ma n'nanni ra Jesús ngue bá mat'Oja, n'youi yø xädi. Bi 'yännbuya, bi 'yembi:

—¿Te'ogä p'u gä mbənyø ja'i 'mø?
19 Mi dähyo xädi p'uya, bi 'yembi:
 —Bu i'da yø ja'i embi ngue gue'e grá Xuua gmi ḥtra nxixya. Mi'da yø ja'i p'uya, embi ngue gue'e grá Elías. Mi'da yø ja'i p'uya, embi ngue gue'e n'na'u yø nyogui pøngahya Oja xpi bennate.

20 Ra Jesúus mähombi 'yembyø xädi:
 —Xi'ahu p'uya, ¿te'ogä p'u gni bëmhmu ngue guecä?
 Ra Bedu p'uya, bi 'yembi:
 —Nu'i, gue'e grá Cristo ba ḥxa'i Oja ngue gui ndast'abi —bi 'yembi.
21 Ra Jesúus mähombi 'yembi:
 —A nuyá, 'yo to gui xifi te'ogä ya —bi 'yembi.

**Ra Jesúus bi mä ngue dä tho,
 'ne bi mä ngue di bennate.**

22 Bi xihyø xädi ra Jesúus, bi 'yembi:
 —Nu ra N'yohu bí 'ye mahets'i, da 'yemmei dä ma ma'uni. Nu'u yø ja'i 'bet'o p'u ja ra nija dä zui, dä guehyø hmu yø mmäcja, 'nghyø xännbate ngue ra ley, gä dä zui 'ne dä hyo. Pe rá hyu pa p'uya di bennate —bi 'yembi.

Ra Jesúus bi xihyø xädi ngue hinjam'mø dä gohyø mmui'a ga 'yec'ei.

23 M'mefa p'uya, bi 'yembi gätho yø ja'i:
 —Nu to nne dä dënngui, hingui sä ngue dä zänse te dä n'yo. Hangu ra pa, hingui di gohrä mmui, mädague'a dä thop'u ja ra pont'i. **24** Nu ra ja'i dä 'uegue ngue su dä tho, guehna ra ja'i di m'mehrä te na. Pe nu ra ja'i hingui cohrä mmui'a ga 'yec'egui, mädä tho connä ngueque, guehna ra

ja'i dä nyannä te na. **25** Porque hinte dä dähra ja'i, mädague'a dä 'yot'e ngue rá mmeti gä ra ximhäi, 'ne dä m'mehrä te. **26** A nuyá, nu ra ja'i ngue pesrá sää connä ngueque, ogue i pesrá sää connä nguehrä hya dí xännbate, xquet'a dä 'yehra pa ngue nuguí drá N'yohu dä ε mähets'i, xquet'a ga pes'mä sää connä ngue'e to di jagbu. Guehna ra pa ga ma pengui ngue ga ndast'abi, connä ts'edi Oja ga ma n'yo'be yø maka anxe Oja. **27** Majuani dí xi'ahu, ngue nuya 'da 'bucua ya, hindä du, asta gue'mø dä nu ngue dä hya ra ts'edi Oja dí manda ua.

Bi mpä'a te gui nequi ra Jesúus.

28 Ya rá hyato mä pa xi männä ra hya na p'uya, bi map'u bí ja n'na ra nyuni ra Jesúus ngue bá mat'Oja. Bi zixra Bedu, ra Jacobo, ra Xuua. **29** Mënte mmat'Oja ra Jesúus, bi mpä'a gui nequi rá hmi. Rá he p'uya, asta dí yoxni'a ga nt'axi. **30** Bi hnui p'uya, ngue 'bäp'u yoho yø n'yohu yaui. Nuuya p'uya, guehna ra Moisés 'nehra Elías. **31** 'Nehya xquet'a dí yoxni p'u i nequi ya. Nu'p'ha bi nyauí ra Jesúus, bi c'a'rä ra ndate ja ngue däni nthop'u Jerusalén. **32** Pe rá Bedu co 'ne'u mi'da yø n'yohu, bi n'ahä ngue nethä. Nu'mö mi nnuyhu, bi nu p'uya ngue di yoxni p'u 'bährä Jesúus, co 'ne'u miyoho yø n'yohu 'dap'u 'bähmi dí yoxni. **33** Nuna ra Moisés 'nehra Elías, ya ja ngue dä zop'u ra Jesúus. Pe rá Bedu bi 'yembrä Jesúus:

—Ague grá xännbate, ya xanhö ngue dí 'bähmü ua. Ma ga hocähe hyu yø t'unnigu, n'na'i, n'na ra Moisés, n'na ra Elías —bi 'yembi.
Pe rá Bedu hingui padí te mma.
34 Mënte bi männä ra hya na, bi nja

n'na rā gui ngue bi go'mi. Emmei bī nsu'mō mi go'mra gui.³⁵ Bi 'yō p'uña ngue bá nya Oja p'u ja ra gui, bi 'yēna:

—Nuna 'bucua ya, guehnā mā Ts'unt'ū dādī mādī. Nuya yō hyā dā mānnā ya, dāmi 'yēt'ammuihū —bi 'yēna.

³⁶ Mi juadi bá nya'a ya p'uña, bī nu ngue 'bāse p'u rā Jesús. Pe hīnjombī xi'a te bī nu.

Rā Jesús bi 'yōthe n'na nc'ei mī n'youi rā ts'onthī.

³⁷ Mi hyaxpuya, bá ep'ū ja rā nyuni māmbī 'bui. Pe xangu yō ja'i bī ma di c'at'ui rā Jesús. ³⁸ Nup'ū 'buhyo ja'i p'uña, nts'ēdi bá nya n'na nc'ei, bi 'yēmbra Jesús:

—Ague grā xānnbate, dāmī nūrquits'ū mā ts'unt'ū 'bucua, porque hōnnā dī si na. ³⁹ Nu'mō bi gu rā ts'onthī n'youi, di japi ngue mafi. I huāqui 'nē sohyō fūgū. Hīngui nne dā hyegui, emmei di uñi. ⁴⁰ Ya xtā xihni xādi ngue xtā 'yōthe ts'u, pe hinxa nzā xā 'yōthe.

⁴¹ Rā Jesús bi 'yēmbi:

—¿Astā njam'mō dā zōnnā pa gui 'yēc'eigahū? ¿Ua gui ena ngue hangu rā pa ga set'ahū?

Bi t'ēmbrā papá rā dārquehi p'uña:

—Bá si ua ni ts'unt'ū ya.

⁴² Pe nu'mō ni ma dā guatra ts'unt'ū p'u 'bāhra Jesús, astā rā huāqui bi 'yen'a hāi rā ts'onthī. Rā Jesús bi xihra ts'onthī n'youi rā ts'unt'ū ngue bi hyep'ū. Mi zā'a te mi hēmbrā ts'unt'ū, bī ndāprā papá p'uña. ⁴³ Gā di 'yōdyō ja'i te bī nja. Bi bahyo ja'i ngue mā dātho ja rā ts'ēdi Oja.

Māhōmbī mānnā Jesús ngue dā tho.

Mente di 'yōtho gātho yō ja'i a te bi 'yōtra Jesús, bi 'yēmbyo xādi p'uña:

⁴⁴ —Dāmī 'yōhmā xānho nā rā hyā ga xi'ahū ya. Māmī pūmbenihū ngue rā N'yohū bī 'yē māhet's'i dī ndāpyō ts'oc'ei.

⁴⁵ Pe nu'u yō xādi hīmbī dīnyō mmui nā rā hyā xifi, porque tobe hīngui xojpābī Oja yō mmui ngue dā bā'a xifi. I su yō xādi dā 'yānni te ga mbōn'a rā hyā mmānnā Jesús.

Rā Jesús bi xānnba yō xādi ndanā mā dātho dā hnu mānsu.

⁴⁶ Nu'u yō xādi rā Jesús dī njun'mahya n'na ngu n'na, porque n'na ngu n'na nne ngue mā dātho dā hnu mānsu.

⁴⁷ Pe bi bāhra Jesús te mbemp'ū ja yō mmui yō xādi. Bi zonhna n'na rā basi, bi 'bāmbu ha 'bāi. ⁴⁸ Bi 'yēmbuya:

—Nu rā ja'i di ja mmānsu nā rā basi 'bucua ya, nguna dā 'yōt'e porque pāhra ja'i ngue nu te ot'e, gue'a dī nnū mānho ngue dā 'yōt'a, entho go di ja mmānsu gra ja'i. Nu rā ja'i di ja mānsugui, entho go di ja mmānsu'a to bā penngui. Gātho'ahū ya, nu'a dā t'ēmbi ngue hīnte dī muui ya, gue'a mā dā'a p'uña.

Rā Jesús di hejpa yō xādi nuya sūhyō ja'i nñonnbābī rā thūhu 'mō othe yō ja'i.

⁴⁹ Rā Xuua bi 'yēmbi:

—Ague grā xānnbate, xtā nūgāhe n'na nc'ei ngue nñon'nā ni thūhu ha ga 'yōthe yō ja'i n'youi yō ts'onthī. Pe xtā hejpahe, porque hīndi n'yohū p'u nnā māhā.

⁵⁰ Rā Jesús bi 'yēmbi:

—'Yo gādi hejpahū yō ja'i nñonngagui mā thūhu, porque nuya hīngui sūcju, mā n'yohū ya.

Rā Jesús bi hejpābī rā Jacobo 'nghra Xuua te i mmā.

⁵¹ Mān'na, mān'na ni guatra pa ngue dā ma māhet's'i rā Jesús. Bi hya

ra ts'edi p'uya ngue dí ma Jerusalén.
52 Bi 'bet'o 'da yø amigo ngue xtani 'yähra nt'edi ha dani nsäya. Mi zömp'u ja n'na ra hnini jap'u ja ra häi Samaria, bi ne ngue ja xtani 'yäp'u ra nt'edi xti n'oxi. **53** Pe yø mmengu Samaria himbi nepe xti n'oxi, porque pađi ngue da thotho dí ma Jerusalén. **54** Nu'u yø xädi ra Jesú, ra Jacobo 'nghra Xuua, mi nu ngue ya himbi t'unna ts'äya. Bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, tua guí nne ga ähmü ngue da tähyø sibi mahets'i ngue di juadi, tengutho bi 'yøtra pøngahyä Elías?

55 Bi hyet'u yaui ra Jesú, bi hejpi, bi 'yembi:

—Nu'au hinguí pahmi ngue hinguí ho na ra hya guí mmammi. **56** Porque ra N'yohu bí 'ye mahets'i, himbi 'yehé ngue di juahyø ja'i, sinoque bí 'yehé ngue da yaní.

I ma man'na ra hnini p'uya.

Hyu nc'ei bi nyauí ra Jesú.

57 Mente ni 'yop'u ja ra 'yu p'uya, n'na ra n'yohu bi 'yembrä Jesú:

—Ague grá Hmu, nugä dí nne ga mme hapu gdí ma —bi 'yembi.

58 Ra Jesú bi 'yemp'a yaui:

—Nu yø haho ja yø 'bido ngue säya. Yø ts'ints'u ja yø 'bafi ngue säya. Pe ra N'yohu bí 'ye mahets'i hin'yü rá ngu ha dí n'oxi.

59 Bi 'yemba n'na nc'ei ra Jesú:

—Ma ga mmep'u nná magä —bi 'yembi.

Pe nu'a ts'o p'uya, bi 'yena:

—Ague grá Hmu, dami 'dacrä nt'edi ngue 'be da du ma papá ga ägui. Ya da zä ga mme p'uya —bi 'yembi.

60 Ra Jesú bi 'yemp'a yaui:

—Nu'u yø ja'i entho ya xa ndu ngue hinguí pa Oja, gue'u da 'yähyø mminduu'i. Pe nu'i, ma ga mmehma, n'namhma gui xihyø ja'i ha dí njap'u di zo rá 'ye Oja.

61 Mahombi 'yen man'na nc'ei p'uya:

—Ague grá Hmu, nugä dí nne ga mme, pe dami 'dacrä nt'edi ngue 'be ga ma e'u bí 'bup'u ja ma ngu.

62 Pe ra Jesú bi 'yembi:

—Nu'a bi benträ t'abi ndaní ngue di nuafani, 'ne cohrä mmui m'mefa, gue'a ya hingrá nzäui da ma ha di njap'u di zo rá 'ye Oja yø ja'i.

Ra Jesú bi menhní hyate ma'det'a nja'i da manna hya.

10 M'mefa p'uya, nuná ra Hmu, bi huanhní hyate ma'det'a nja'i, bi menhní dí m'met'o p'u di ma. Yø yonc'ei p'u da ma n'na ngu n'na, i map'u ja yø hnini ja ngue dani nthohra Jesú. **2** Bi 'yembuya:

—Majuani dí xi'ahu ngue ra 'befi xangu i ja, pe yø mafi zi yohotho 'bui. Janangue nuyá, dami 'yaphu na Oja rá mmeti ra 'befi, ngue da menhyø mafi p'u ja rá 'befi. **3** Nuya guí mmähä ya. Pe dami mfähmu, porque gui cuthu p'u 'buhyo ja'i ngue yø nduc'ei, tengutho yø de'yo 'mø 'yop'u ha 'buhyo zate, gui njathu p'uya. **4** Yo temä bolsa gui caxu, 'yo temä njumenyu gui caxu. 'Yo gui cux hmi'da ni thixfanihu. 'Yo to di ot'ahu 'mø gá nzenguahu p'u ja ra 'yu. **5** Nu'mø gá somp'u ja n'ha ra ngu, gui zenguate 'mø gá cuthu mbo. Gui 'yena: "Oja di japrä ngu ja ua ya".

6 Nu'mø 'bup'u yø ja'i ngue nneprä njapi Oja, nu'a ra nzengua gadí uni ngue Oja di japyø ja'i, da gohmi ra

nzengua. Pe nu'mo hingui nne yø ja*i*, ya hin'na'mø. ⁷Damí nsäya p'u ja ra ngu gui sõmhmu. Damí sihu'a te si yø ja*i* 'bp'ü. Porque ni 'yp'ü ngue di t'unná nzäbi ra mefi. 'Yo hontho gui pøn'a n'u ra ngu, gni mpa man'na ra ngu. Nu'a, hin'na'a. ⁸Nu'mo bi n'u ahu ra ts'äya p'u ja ra hniní gui sõmhmu, damí si'a te di n'u ahu. ⁹Gu*'yøthehu* yø därquehi di 'bp'ü. Gu*'yemhmu*: "Nuyá, ya guepü gui pahmu ha gdi sohu ra 'ye Oja ya". ¹⁰Pe nu'mo himbi n'u ahu ra ts'äya p'u ja ra hniní gui sõmhmu, gui 'yem'mo ga thohmu p'u ja yø caye: ¹¹"Dá huambu ja ra hniní yø fonthai bá n'youi mambonguahe. Gue'a ra hmeya'a ngue ya dá thec'ahu p'u. Pe damí pahmu ngue ya mi ja ngue xta si'ahu ha gdi sohu ra 'ye Oja", gu*'yemphu* yø ja*i*. ¹²Dí xi'ahu ngue nu'mo ra pa daní thaxra güenda, man'na xan'u ra castigo da thohya yø ja*i* himbi unná ts'äya, ngue'a ra castigo da tho'u yø ja*i* mi 'bp'ü ja ra hniní Sodoma.

Xandøngu ra castigo da thohyo ja*i* hingui nne di 'bätyo mmui.

¹³Hague ngu ra castigo da thohyo ja*i* 'bp'ü ja ra hniní Corazín. Hague ngu ra castigo da thohyo ja*i* 'bp'ü ja ra hniní Betsaida. Porque himbi 'yec'eigui 'mø mi nu yø milagro da órbu 'bui. A nu'mo xta nnu yø milagro yø ja*i* mi 'bp'ü ja ra nyogui hniní Tiro, 'nep'u ja ra hniní Sidón, n'hahmantho xta hyep'u ra nts'o manu n'yo yø ja*i*. Xti n'yuxyo 'bospu, 'ng xta hye yø he yø ja*i* nu'a xti nequi ngue 'bu ndummui. ¹⁴Pe nu'mo ra pa daní thaxra güenda, man'na xangu ra castigo da thohyo

ja*i* festa ra hya ya, ngue'a ra castigo da thohyo ja*i* mi 'bp'ü ja ra hniní Tiro 'nep'u ja ra hniní Sidón.

¹⁵A nu'u yø ja*i* 'bp'ü ja ra hniní Capernaum, ra nzegui ena ngue da t'espabi p'u mahets'i, 'necua ja ra häi da t'espi. Pe gue di map'u ja ra nidu.

¹⁶Bi 'yembyø xädi ra Jesú:

—Nu'u yø ja*i* da ne da 'yøhra hya gui xihmu, tengutho 'mø go da 'yørcase mahyagä. Nu te'o hinda nu manho'ahu, tengutho 'mø ngue go hingui nnu manho gra ja*i*. Nu'a to hingui nnu manhogui, tengutho 'mø ngue go hingui nnu manho'a to bá pengui.

Ya bá penc'u hyate ma'det'a bi 'benhni.

¹⁷Mambá penc'u hyate ma'det'a nja*i* bi 'benhni, emmei di johya. I ena:

—Ague grá Hmu, nu'mo da nøngähe ni thuhu, asta 'nehyø ts'onthi n'youi yø ja*i* hep'u;

¹⁸Mi dähr Jesús, bi 'yembi:

—Gue'a guí mmammi. Dá nugä ra Satanás ngue gá taphu, bi ma häi tengutho ra huei 'mø ni gai. ¹⁹Nugä da 'da'ahu ra ts'edi ngue madague'a guí mneshu yø ceya 'ng guí mneshu yø ixtehe, pe hinte da jahu. 'ng guí taphu gätho ra ts'edi na ra zithu ma nsuuhu. ²⁰Pe 'yo gadi johyahu ngue hontho guí nnønngahu ma thuhugä, 'bexi hep'u yø ts'onthi n'youi yø ja*i*. Sinoque nu'a gdi johyahu, ngue bi nt'ot'i ni thuhuhu p'u mahets'i.

Di johya ra Jesú.

²¹Nu'a ra ora'a p'uha, ra Espíritu Santo bi japi ngue emmei di johya ra Jesú. Bi 'yena:

—Má Papá'i, dadi ja mammadj'i grá Hmu p'u māhet's'i, grá Hmu ua ja ra ximhái. Porque yø ja'i ena ngue yø bāmhya, i ena ngue tini xānho yø mmui hanja ra hya, pe gá 'yajpabi ya yø hya ya. Gá japi ngue go bi bahya yø ja'i ngue yø 'yøde tengutho yø basi ngue yø 'yøde. Nguna gá 'yøte má Papá'i, porque gue'a guá sānni ngue di nja'a.

²²Má Papágä bi däqui gätho yø cosa ngue ga mānda. Hinjongui pøni ngue dadi mpahmi xānho'a rá Ts'unt'u Oja, sinoque hōnse'a rá Papá di mpahmi. Hinjongui pøni ngue dadi mpahmi'a ra Papá, sinoque hōnse'a rá Ts'unt'u di mpahmi. Nu ra ja'i da neprá Ts'unt'u Oja ngue da badi te'o na ra Papá, ya da zä da badi.

²³Bi hyetyø xädi p'uya, bi yemsebi:

—Bi toca'ah rä mmēnthy ngue gá nuse conni dähu'a te guí nnuhu ya. ²⁴Porque dí xi'ahu ngue yø pa xa thogui, xangu yø pøngahya Oja xa m'mui, 'nghyø dast'abi xa m'mui, bi ne xta nnu'a te guí nnuhu ya, pe himbi zä bi nu. Bi ne xta 'yø'a ra hya guí øhmü ya, pe himbi zä bi 'yøde.

Bi mānnä Jesús te bi 'yøtra mmēngü Samaria.

²⁵Nu'a n'na ra xännbate ngue ra ley p'uya, bi guat'i ngue thämmahya ra Jesús, bi yembi:

—Ague grá xännbate, ñte 'be'a ja ngue ga ot'e para ngue ga tinnä te para zantho?

²⁶Mi dähra Jesús, bi yembi:

—¿Teni 'be'a nt'ot'i p'u ja rá ley Oja? ¿Temä hya guí tim'mø gadi xädi?

²⁷Nu'a ra xännbate ngue ra ley p'uya, bi 'yena:

—Nuna ra hya na, guehna ena: "Dami ja ndummihi ngue māthoguitho gui māhmü Oja co gätho ni mmuihu. Hangu ra pa hont'a gui mbemhmü'a. 'Né dami māhnü mmic'eiui tengutho gni ne ngue di ma mamadj'i", i enna hya.

²⁸Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Xānho te guí mma. Dami 'yøte tengutho ra hya guí mmanya n'amhmä ngue gui tinnä te para zantho.

²⁹Pe nuna ra xännbate ngue ra ley, i ena ngue ya gue'a te ot'e ngue hinga gätho yø ja'i da gui matho. Janangue bi yembra Jesús:

—Pe, ñndana gue'a má mmic'eiibe p'uya?

³⁰Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—N'na ra n'yohu bá hya ra 'yu xpi 'ye'a Jerusalén, ni map'u ja ra hnini Jericó. Bi ntheui yø be, bi hyannbabü'i'a te mi ha, asta bi möjpe. Bi uni, bi zop'u p'uya. Ya sä ra ndate 'mø mi zop'u. ³¹Nu'a ra ora'a p'uya, bi thop'u ja ra 'yu n'na ra mmäcja. Bi nu ngue 'bemp'u ra n'yohu sä ra n'u. Bi mäqui, i gäta n'na nguadi, bi thogui. ³²Xquet'a bi thop'u n'na ra n'yohu mi ja rá 'befi p'u ja ra nija. Nu'mø mi nu'a sä ra n'u, bi mäqui, bi thogui. ³³Pe nuna n'na ra n'yohu ngue ra mmengü p'u ja ra häi Samaria, bi thop'u ja ra 'yu. Mi nu ngue 'bemp'u na xi ma mäuni, bi huequi. ³⁴Bi guarbu bennä n'yohu p'uya, bi gospabi ra aceite, 'nghra vino bi gospa p'u xi ts'erpi. Bi durpabi rá ts'et'i. Bi 'yexpu ja rá fani p'uya, bi zits'i ngue da hyonnbi ha di nsäya. Bi mädi. ³⁵Mi hyaxpuya,

nuna rå mmengu Samaria 'mø ya ja ngue dä ma, bi hya'i yoho yø mënyu nuya dì ntheui n'na pa rå nzäbi n'na mmënyu. Bi unna mmënnigu, bi 'yëmbi: "Dämì färquits'u nà rå n'yohu 'bucua. Nu'mø hìndi gua'i nà rå mënyu ja ua, man'na xangü gui unjì, ga jut'a'i 'mø dä pengü te gui unjì", bi 'yëmbi.³⁶ Xiya, ñndana gue'a ya hyu nc'ei di nequi ngue rå mmic'ëiui na rå n'yohu bi unyo bë ya?

³⁷ Nu'a rå xännbate ngue rå ley p'uya bi 'yëna:

—Nu'a bi huëqui, gue'a rå mmic'ëiui'a.

Mi dahra Jesús, bi 'yëmbi:

—Ni ma ya, dämì 'yot'e tengutho na rå hya guí mmanya.

Ya 'büp'u ja rå ngu rå Marta rå Jesús.

³⁸ Bi thop'u manjì ma rå Jesús, bi zömp'u ja n'na rå hnijì. Nup'u ja rå hnijì bi zoni, 'büp'u n'na rå xisu ni hu ngue rå Marta. Nup'u ja rå ngu na, bi säyabi rå Jesús.³⁹ Nuna rå Marta, 'bu'a n'na rå juhue ni hu ngue rå Maya. Nuna rå Maya bi mip'u ni hyandra Jesús ngue oxra hya xihyø ja'lì.⁴⁰ Pe rå Marta humbi dì mpetho. Bi guarbu hu rå Jesús, bi 'yëmbi:

—Ague grå Hmu, ñua xanhø te òr'ma juhue ngue hìndi zequi? Dämì xifi ngue da mäxqui —bi 'yëmbi.

⁴¹ Mi dahra Jesús, bi 'yëmbra Marta:

—Ague Marta, ague Marta, hinguí padì te gui 'yot'e. Janjuani gui ho ni mmhi'a te gä ja ngue gui 'yot'e.⁴² Pe hondà n'na rå hya ja ngue ma datho di importa. Nuna rå Maya xä huanhnä hya nu'a ma dätho di importa 'në hñjonda hyannbi.

Bi xännbabì ha di mat'Oja
yø ja'i rå Jesús.

11 Man'na rå ora p'uya, nuna rå Jesús mi mmat'Oja p'uy ja n'na rå xequi. Mi juadi bi mat'Oja p'uya, nu'a n'na'u yø xädi bi 'yëmbi:
—Ague grå Hmu, dämì xänngahe rå mhmat'Oja, tengutho rå Xuua bi xännbì dä mat'Oja yø xädi —bi 'yëmbi.

² Mi dahra Jesús, bi 'yëmbi:

—Nu'mø guí mmat'Ojahu, gui 'yëmhmu: "Mä Papá'ahé guí 'bu mahëts'i, dämì 'yot'e ngue dä hnu mansu'i. Bä ehe gui manda ua. Di nja'a te ni pähä ua ja rå ximhäi tengutho bí ja mahëts'i.³ Dämì 'dacje rå hmë n'na pa ngu n'na pa.⁴ 'Në dämì punnga ma ts'oquihe, tengutho gähe xquet'a dädi punnbahe to hinguí ho te òrcuhe. Dämì fäxcahe ngue hinga öt'ähe ra nts'o. Dämì yanje ngue rå nts'o".

⁵ Rå Jesús bi sigue bi 'yëmbi:

—Xi'mø ngue n'na rå n'yohu gadì n'amigo n'na'ahu ya. Nu'mø made rå xui p'uya, dä zömp'u ja rå ngu rå amigo, dä 'yëmbi: "Ague ma amigo'i, dämì hmiqui hyu yø thuhme.⁶ Porque n'na ma amigo bi zöp'u ja ma ngu, jap'u xpi 'yehë. Pe hñyø te ga unni".⁷ Nu'a ts'o p'uya, dä 'yentho 'mø bá tha'a mbo rå ngu: "Yo gädi xunanyagui. Ya n'nöt'e ma goxthi. Mä basì ya xä 'yoí. Ya hìnda zä ga nnanguí ga 'da'i'a guí adì", dä 'yëmbi.⁸ Madague'a ngue rå amigo, pe hinguí nne dä nanguí ngue di unni te honi. Pe nugä dí xi'ahu ngue dä nanghma, di unni te gä honi, n'namhma ngue ya hinni mantho di xunanya.⁹ Janangue nugä dí xi'ahu,

nunq Oja di 'da'i te guí homhmu. Dámi 'yäpi te guí nnehu. Nu te gui honi, gui tini. Nu'mo gá jätra goxthi ngue guí nzohmu Oja, da xoc'ahu. ¹⁰Porque nu ra ja*'i* ädi te nne, ma tunni. Nu'a honi, i tini. Nu'a di jätra goxthi, i sojpi.

¹¹Conque nu ra ja*'i* 'buhrá basi, nu'mo bi 'yäpra thuhme, hinguí sá rá mmui ra ja*'i* ngue ra do di unna basi. Ogue ra hua da 'yäprá basi, hingra c'eya di unni. ¹²Ogue ra do'n*i* da 'yäprá basi, hingra ixtehe di unni. ¹³A nuyá, i ja ni ts'oquihi, pe guí padí gui unna cosa xanho ni basihu. Nu'a ni Papáhu bí 'bu mahets'i ya, man'natho'a, nu'mo te'o da 'yäprá Espíritu Santo, da pennbabí.

Yo ja*'i* embi ngue ra zithu
fäts'i te otra Jesús.

¹⁴Nunq ra Jesús bi 'yothe n'na ra n'yohu mädi gonebi ra ts'onthi mi n'youi. Nu'mo mi hyep'u ra ts'onthi mi n'youi ra n'yohu, bi nya p'uya. Yo ja*'i* p'uya di 'yotho. ¹⁵Pe en*i* da yo ja*'i*:

—Nunq ra n'yohu nä, othe yo ja*'i* n'youi yo ts'onthi, pe gue gue'a ra zithu ra hmu yo ts'onthi fäts'i ngue jap'u.

¹⁶Mi'da yo ja*'i* p'uya, bi xifi ngue nunu mahets'i xtabá 'yotyo hmuyea hinjouguí sá da 'yot'e, para ngue da bahyo ja*'i* ngue Oja bí 'bu mahets'i di unna ts'edi. ¹⁷Pe ra Jesús gä patho te mbenyo ja*'i*, bi yembi:

—Xip'u di mända n'na ra dast'abi, nu'mo di nduhyo ja*'i*, hinjam'mo da zä da zehyo hya. Xip'u ja n'na ra ngu ya, nu'mo di nsuse yo ja*'i* 'bup'u, da 'yehra pa di n'ueni.

¹⁸Njarbutho nä ra hya di xi'ahu ya. Xi'mo ngue di hejpase yo mefi ra zithu, ya ra 'befise di ts'oni. Di mmangä nä ra hya na ngue guí enju ngue ra zithu fäxca'mo di øthegä yo ja*'i* n'youi yo ts'onthi. ¹⁹A nu'mo ngue ngu'a, xi ni mmijudíohu tennq hya guí xännbatehu, éua ra zithu fäx'mo øthe yo ja*'i* n'youi yo ts'onthi? Nuyá, ja di nequi p'uya ngue guí ya xädähu, hinguí padí te guí mmamhmu. ²⁰Pe xi'mo ngue di 'dacra ts'edi Oja ngue ga øthegä yo ja*'i* n'youi yo ts'onthi, ja di nequi p'uya, ngue ya di mända ua Oja.

²¹Hingra zithu øthe yo ja*'i* n'youi yo ts'onthi. Xi'mo ngue n'na ra n'yohu xanzaqui, cu yo juai guí mfäp'u ja ra ngu, hinte da ja*'i* te fädi. ²²Pe nu'mo bá ep'u man'na ra n'yohu ngue man'na xta nzaqui, da dapi, da gunnbabí yo juai guí mfädi. Ya ra mmeti'a te da hyannbi. Di njadä p'uya, tate xa nzaquigui ngue ra zithu, janangue sá di øthe yo ja*'i* n'youi yo ts'onthi.

²³Nu ra ja*'i* hinguí nne ngue ma n'yo'be, guehna ra ja*'i* ra n'youi ma nshi'be nä. Nu ra ja*'i* hinguí fäxqui ngue ga ør'be ra 'befi, guehna ra ja*'i* di ts'ongatho mä 'befi nä.

Ra ts'onthi bá pengbu
ja ra mmui ra ja*'i*.

²⁴Nu'mo bi hyep'u ra ts'onthi n'youi ra ja*'i*, nup'u ja ra xequi mathoguitho xa 'yot'i, ja bí 'yop'u ra ts'onthi, honi ha di nsäya. Pe nu'mo himbi din*i* ha di nsäya, di n'yomfenu p'uya, i ena: "Ga pengä p'u ja mä ngu da pomi", i ena. ²⁵Nu'mo bá pengbu, da dinnbabí ra mmui ra ja*'i* ngue hinjouguí 'bup'u, tengutho

n'na rā ngū ngue māhoqui xānho, i njoqui. ²⁶Dā mengbuya, dā si mi yoto yø ts'onthi mān'na xānts'o ngue'a rā ts'onthi rā mudi. Gā dā yurbu ja rā mmui rā ja'i ngue di m'mup'u. M'mefa p'uya, mān'na di m'mu man'u rā ja'i ngue'a te rā n'u mi sā m'met'o.

**Bí mānna Jesús te'o
dī ntheui rā mmēnthy.**

²⁷Nuna rā Jesús, mēnte mmānya yø hya ya, nup'u ha 'buhyo ja'i, bá tha'a n'na rā xisu, bi 'yembi:

—Rā mmēnthy bí ntheui rā xisu bi ón'a'i, 'n'e bi sət'a'i —bi 'yembi.

²⁸Em'mø mi dahra Jesús:

—Ma dātho rā mmēnthy bí ntheui ya yø ja'i di ho dā 'yoxra hya mmān'Oja, nu'a te rā hya øde, gue'a òt'a.

Yø ts'oc'ei äpyø milagro rā Jesús.

²⁹Mān'na ni mpetitho yø ja'i p'u 'bährä Jesús. Mi nya rā Jesús, bi 'yena:

—Nu yø ja'i 'buhra pa ja p'uya, yø ts'oc'ei. 'Bet'o äcyø milagro dā nu, ja dā 'yec'egui. Pe hin temā milagro ga òt'e ngue dā nu yø ja'i. Nu'a da nōpa hmeya yø ja'i ya, gue'a te bi thohra pøngahya Jonás. ³⁰Porque tengutho rā Jonás, nu'a te bi tho'a, gue'a bi nōpa hmeya yø ja'i mi 'bup'u ja rā hnini Nínive'a. Njarbutho rā N'yohu bí 'ye māhet's'i ya, nu'a te dā tho'a, gue'a da nōpa hmeya yø ja'i 'buhra pa jap'u'a ya. ³¹Nu'mø rā pa ngue dāni hyaxra güenda Oja p'uya, nu'a n'na rā xisu mi ndast'abi p'u sur, da nanguí ngue di yapya yø ja'i 'buhra pa ja p'uya. Porque nuna rā xisu na, ndø yap'utho rā häi bi 'yehë ngue

bi 'yoxra hya mi pähra Salomón. Conque mān'na dí tategä ya ngue rā Salomón, pe hinguí nne gui 'yohmu rā hya dí mmangä ya. ³²Dā gue'u yø ja'i mi 'bup'u ja rā hnini Nínive dā nang'mø rā pa dāni hyaxra güenda Oja, di yapya yø ja'i 'buhra pa ja p'uya. Porque nu'u yø ja'i mi 'bup'u ja rā hnini Nínive, bi 'bātyø mmui 'mø mi 'yø'a rā hya bí mānna Jonás. Conque mān'na dí tategä ya ngue rā Jonás, pe hinguí nne gui 'yohmu rā hya dí mmangä ya.

**Rā Jesús bi hyejpabi rā
hya n'na rā nyot'i.**

³³Hingui sā ngue to di sacra nyot'i 'n'e dā 'yaqui, ogue dā go'mi con n'na rā huada. Sinoque dā hyoxmaya, n'namhmä ngue dā nu rā nyot'i yø ja'i dā yut'ambo. ³⁴Nu'mø bi xogui xānho ni dāhü ya, ya guí hethü xānho rā nyot'i i ja. Njarbutho ni n'yomfenihü ya, nu'mø bi xogui xānho, ya gui pähmu ndanä rā nho gdi n'yohu 'mø. Pe nu'mø hingui xogui xānho ni n'yomfenihü, ya himma juaní guí pähmu ndanä rā nho gdi n'yohu 'mø. Ya nsutho 'mø ngue rā ts'a'bexui p'u gni mähä.

³⁵Njarbutho ya, dāmi ne ngue dā xohni n'yomfenihü, n'namhma ngue dā zä gui tñmhmu rā 'yu xānho. ³⁶Tengutho n'na ra ja'i 'mø hā rā nyot'i, hētra 'yu ha ni ma, guí njathü p'uya. Nu'mø tñnni mmuihu ndanä rā nho, ya gui hyehmu p'u rants'o ngue guí n'yo mānhohu.

**Bí mānna Jesús te ötyø fariseo
'nëhyø xännbåte ngue rā ley.**

³⁷Nu'mø mi juadi bí nya rā Jesús, nuna n'na rā fariseo bi zits'i ngue dā

nsihmeu p'u ja ra ngu. Mi yut'ambo
ra ngu ra Jesús, bi mip'u ja ra mexa.
³⁸Nuna ra fariseo p'uya, di 'yotho
hanja'a bi 'yotra Jesús ngue himbi
nxu'ye 'mo mi nsihme. ³⁹Pe ra Jesús
bi 'yembi:

—Ague gyo fariseohu, guí pecju
maxots'e ra vaso 'ne maxots'e ra
mohi. Pe maxots'etho di nequi ngue
gyo hoja'ihu. Nu mbo ni mmuihu,
gyo behu, ngue hont'a te pes'yo
ja'i so ni mmui gui hyannbahu.
⁴⁰Hinguí padi te guí mmamhmu.
¿Ua hinguí pahmu ngue maxots'e
ma do'yohu, Oja bi hoqui, xquet'a
'ne mbo ma mmuihu bi hoqui? ⁴¹Pe
dami faxyo hyoya co nu'a te guí
pets'i. Ya gä da gommanho p'uya.

⁴²Ague gyo fariseohu, hague ngu
ra n'u gui thohmu. Nu'a ra diezmo
gadi unhna Oja, gadi unni te gä
guí timhmu, asta ra xac'andehe gadi
unhna ra diezmo Oja. Da gue'u gätho
mi'da yo c'ani gadi unhna ra diezmo
Oja. Ya xanho ngue nguna guí othu,
pe nu te ra nho ja ngue gui 'yothu,
'nea gdi mahmu Oja, hinguí otha.

⁴³Ague gyo fariseohu, hague
ngu ra n'u gui thohmu. Porque guí
huanthohu yo nthuts'i tate xanho
p'u ja yo nju. 'Ne guí nnehu ngue
con n'na ra respeto di zengua'ahu
yo ja'i p'u ja yo 'yu.

⁴⁴Ague gyo xännbatehu ngue ra
ley, conyo fariseo, hague ngu ra n'u
gui thohmu. Porque maxots'etho di
nequi ngue xanho'ahu, himma juani
ngue xanho ni mmuihu. Nu'ahu,
tengutho p'u o ra ánima hindi nequi,
thohyo ja'i maxots'e, pe hinguí padi
te ja mbo ra häi.

⁴⁵Mi da'a n'na nc'ei'u yo xännbatehu
ngue ra ley p'uya, bi 'yembi:

—Ague grá xännbatehu, ngue
guí mmanna ra hya naya, xquet'a
'necähe guí sucje ya 'mo —bi 'yembi.

⁴⁶Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Xquet'a 'nehyo xännbatehu ngue ra
ley, hague ngu ra n'u gui thohmu.
Porque nuna ra ley gui xännbahu
yo ja'i ngue da 'yot'e, hinjongui hät'i
da 'yot'e. Entho ra ndate 'beni gadi
duthu yo ja'i. Yo ja'i p'uya, hingui
hät'i da duts'i. Pe nu'ahu, ni xinga
gue'a n'na ni saha guí nne gdi
töxhu'a ra 'beni guí høspahu yo ja'i.

⁴⁷Hague ngu ra n'u gui thohmu.
Porque guí hømbahu yo panteo'u yo
pongahya Oja xa hyo ni mboxitahu.

⁴⁸Ja di nequi p'uya ngue gadi
thehu'n i mboxitahu bi hyopyo
pongahya Oja. Mahønguí nne
gui njathu p'uya, madague'a gadi
hojpahu yo panteo'u yo pongahya
ya xandu.

⁴⁹Janangue ya patho Oja te
di nja. Bi 'yena: "Ga penhnä ma
pongahya 'ne mi'da yo m'menhni.
Nu 'da'u p'uya, da tho. Mi'da p'uya,
da jui". ⁵⁰Pe nuya yo ja'i 'buhra pa
ja p'uya, gä ja da ma mapennbi p'u'a
ra castigo ja ngue di nja, ngue
yo pongahya xa tho asta gue'mo
mamba fe'a nximhäi. ⁵¹Da fup'u
bá tu ra Abel, asta guep'u i ntu
ra Zacarías nuna bi thop'u ha gui
nhyacui ra nija ra altar. Guehna di
xi'ahu naya, da hyaspab*i* ra güienda
Oja ya yo ja'i 'buhya, ngue'a te i
du'u.

⁵²Ague gyo xännbatehu ngue ra
ley, hague ngu ra n'u gui thohmu.
Porque go guí hahu ra nsogui ngue
ra mfadi. Pe ni xinga gue'ahu gdi
pahmu, ni xinga di japhu da ba'u yo
ja'i nne da badi.

⁵³Nuna ra Jesús, høntho bi juadi bi manya yø hya ya, mathoguitho bi mbøcue yø xännbate ngue ra ley 'nehyø fariseo. Bi guarbua ngue bi 'yørpe xangu yø nt'änni. ⁵⁴Honi ha di zädi ngue tema hya da manna Jesús ngue hinda gue'a, para ngue da zä di yapi.

Ra Jesús bi xännba yø ja*'i* ngue hanja'u yø ja*'i* maxøt'so
di nequi ngue xanho.

12 Nu'a ra ora'a, yø
mahuahitho yø ja*'i* bi mpeti,
asta di ntøtyo ja*'i*. Ra Jesús bi mudi
bi 'yembyø xädi:

—Yo gni 'yohu tengutho ga 'yo yø fariseo. Porque maxøt'so di nequi ngue xanho te ga 'yo, himma juani ngue xanho. ²Hin'yu n'u na ra hya da bemp'u ja ra mmui ra ja*'i* ngue hinda fadi. Madague'a da 'yena da go'mi, pe ga fatho. ³A nuyá, nu'a te gäma hya nt'aguitho gadi nxihmu ngue hingui nnephu da fadi, hinga nt'agui'a, i fadi xandønho. Nu'a ra hya gadi nhuyrpatho ni guhu, ogue n'nø't'e ra ngu p'u gui yahu, i nt'øde gätho ra hnini'a te guí mmamhmu.

Bi manna Jesús ndana ja
ngue da ts'u.

⁴Ague ma amigo'ahu, di xi'ahu ngue 'yo guí suhuu da ne da hyo'ahu. Porque nu'mø bi hyo'ahu, ya hinda zä te da japra te. ⁵Nugä ga xi'ahu ndana ja ngue gui suhu. Dami suhu Oja, ngue nu'mø bi hyac'a ni tehu, ja ra ts'edi ngue da men'nahu ra nidu. Nuna ya, guehna dami suhu naya.

⁶Xi'mø bi 'bä cut'a yø ts'ints'u, uangui hondi yoho yø zixani ma

t'uni. Pe nuna Oja, hinga n'u di pumbeni'u yø ts'ints'u. ⁷Janjuan*i* ngue fäxahu Oja. Conque asta ni xtahu m'mede n'u ngu n'u. Janangue 'yo guí suhu yø ja*'i*. Porque man'na xammadiahu ngue yø ts'ints'u, madague'a yø mmundotho'u.

Ra Jesús bi xihyø xädi ngue hinda gomp'u ha 'buhø mmic'gui.

⁸Dí xi'ahu ngue nu to gätho da mamp'u 'buhø ja*'i* ngue ec'egui, xquet'a ga mmangä p'u 'buhø anxe Oja ngue dadi n'amigo'be ra ja*'i*. ⁹Pe nu te'o da gongä p'u 'buhø ja*'i*, da ma ngue hingui ec'egui, xquet'a ga mmangä p'u 'buhø anxe Oja ngue hin dadi n'amigo'be ra ja*'i da gongui.*

¹⁰Nu to bi zä da nomman'u ra N'yohu bi 'yø mahets'i, i sa ngue di mpunnbi. Pe nu ra ja*'i* da nomman'u ra Espíritu Santo, ya hindi mpunnbi.

¹¹Nu'mø bi ts'ixahu p'u ja yø nija, ogue da ts'ixahu p'u ja ra ts'ut'abi, 'yo sa di tu ni mmuihu na ra hya ja ngue gdi thahmu. ¹²Porque nu'mø bi zonna ora gui nyahu, guese ra Espíritu Santo di ben'nahu ra hya gui mmamhmu'a ra oraa.

Nu ra ja*'i* ja ra menyu, hinga gue'a ra menyu ja ngue di ma ra mmui.

¹³Mambá nya n'u na nc'gi p'u 'buhø ja*'i*, bi 'yembra Jesús:

—Ague grá xännbate, dami xihma n'yohugä ngue di dajma parte ngue ra erensia.

¹⁴Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Ague n'yø, cte'o bi 'yexqui ngue ga nts'ut'abi ngue ga hec'ahu te guí peshu?

15 Mahombi 'yembí:

—Dami mfähmu, 'yo sä guí emhm̄ ngue gue'a ra m̄enyu ma datho dí m̄ui. Porque rā ja'i nne ngue dí m'mu m̄anho, hinga gue'a rá m̄enyu xtangu di pets'i dí m'mu manho.

16 Bi hyejpabí ná rā hya ja ua p'uya, bi 'yembí:

—Mi 'bu'a n'na ra n'yohu ngue ra mm̄emmeti. Emmei bi nja yø huahi. **17 Nuná rā mm̄emmeti p'uya, nguna bi bení, bi 'yena:** “Tení 'be'a ga øt'e? Hin'yú hapu ga pets'a te jap'u xtá pefi”. **18 Ya emp'uya:** “Ya dí padí te ga øt'e. Nuya ga xotma t'ú, m̄an'na xtannoho ga hoqui. Ja ga pespu'a te gä ga xoqui, 'n'e'a te gä dí pets'i. **19 Ga engä p'uya, Nuya, xangu te jap'u gdá si xangu yø jeya.** Dí nja gampähä ya. Ma ga nsäya, ma ga si te ga tini”, dä 'yena. **20 Pe Oja p'uya, dä 'yembí:** “Ague n'yø, hinguí padí te guí mma. Nuya gui tu'a dí nxui ya. Xí'a te xcá pets'i, éto dä gohmi'a?” **21 Njarbutho rā ja'i nu'a nne ngue xtangu te dä mets'i, hinte dí m̄ui p'u ja rá hmi rá dä Oja.**

Nuná Oja i fähya yø ja'i ya o rā 'ye.

22 Bi 'yembä m'mefa yø xädi rā Jesús:

—Nugä dí mma, nu'a te ja ngue gui sihu, ogue te ja ngue gui hyehu, 'yo gue'a mathoguitho ga ndu ni mm̄uih'á. **23 A nuyá, nu rā te rā ja'i m̄an'natho dí m̄ui ngue'a te dä zi.** Nu rā do'yo rā ja'i m̄an'natho dí m̄ui ngue'a te dä hye. **24 Ya guí nnuhu yø ca ngue hinguí uahi, 'n'e hinguí xofo ngue te da mets'i.** Pe Oja di unni te si yø ts'ints'u. Goma gue'ahu ya, ngue hindä mäxahu

Oja, porque m̄an'na xammadi'ahu ngue yø ts'ints'u. **25 Xiya, xi rā ja'i tu rā mm̄ui ngue hinguí hets'i,** éua dä zä dí nte m̄an'na doyuni ngue'a ga nhets'i? **26 Nu'mø hinda zä ngue m̄an'na gui ntehu mits'u, chanja ngue tu ni mm̄uihu mi'da yø cosa 'mø?**

27 Ya guí nnuhu yø døni bí ja dapo ngue hindí mpefi, ni xinguí mpe, pe mahotho gui nequi. Dí xi'ahu ngue tengu rā dast'abi Salomón, mandønho drá he bi hye, pe hinha dä züdi tengu ga nho yø døni. **28 Porque guese Oja øt'e ngue mazihotho gui nequi yø døni bí ja dapo.** Bí ja dapo ya, pe nixudi p'uya, dí nzop'u ja rā orno. **29 Goma gue'ahu ngue hindí he'ahu Oja?** Pe hingá egui ec'cihiu xanho ngue fáxahu Oja. **30 Nu'ya 'yo mathoguitho di tu ni mm̄ui ha gdi hyoni te gui sihu.** Porque yø ja'i 'bucua ja rā ximhäi, hont'a te dä zi ni ma yø mm̄ui honi. Pe nu'ahu, 'buhñi Papáhu, 'n'e ya padí ngue guí homhm̄u gätho ya yø cosa ya. **31 Janangue damí ja ndummuí gui 'yothu'a te dí mända Oja.** Gue'a di 'da'i te gäma cosa guí homhm̄u'a.

Dami ne ngue bí ja ni mmetihu mahets'i.

32 Madague'a ziyohotho'ahu, pe 'yo guí suhu. Nugä ga fä'ahu tengutho rā mänd'e'yo 'mø fähyø de'yo. **33 Nuná Oja ni Papáhu i ja mpähä ngue gui m'mehmu p'u ha dí mända.** **34 Damí pä te gä guí peshu, gui unhnü rā m̄enyu yø hyoha.** Damí nehu rā buxa hinjam'mø di nts'oni. Porque nu'mø bí ja ni mmetihu mahets'i, hinha rā nzegui dä bøhø. **Nup'u**

hindā zønna bę, 'nę hindā zi rą zu'ę'a te guí pets'i. ³⁴Nu'mø guí ęmhmü ngue bí ja mahets'i'a rą nho tate di mꝫui, hønnbu dą zo ni mmuihu p'ę'mø.

Ya xqui nsähu 'mø bi zøhni Hmuħu.

³⁵Ya xqui nsähu 'mø bi zøhni Hmuħu. Maðra xui dą zøħø, ya di zø ni nyot'ihu. ³⁶Guí yøthu tengutho yø hmiqui n'na rą hmu 'mø tø'mi ngue dą pengbu dą nu rą nthati. Ngu di zøħø di jätra goxthi, 'bexta xojpi. ³⁷Ra mmənθi dı ntheui rą hmiqui nuna dınná hmu 'mø bi zøħø ngue dı ndø'mate. Majuani dí xi'ahu ngue nu'a rá hmu, dı nsä ngue da 'yep'u ja rą məxa yø hmiqui ngue da 'uini. ³⁸Məðague'a məde nxui dą zøħø, ogue tobe hindī hats'i dą zøħø, pe rą mmənθi bı ntheui yø hmiqui dą thıni ngue dı ndø'mate. ³⁹Damı pahmu na rą hya ja ua. Ngue n'na rą mmənigu, nu'mø dą bədi temə ora dą zøħra bę p'u ja rá ngu, dı mfädi xanho, hindī n'unı dą sojpa rá ngu ngue da fe. ⁴⁰Xquet'a damı njathu p'uya, damı ndø'mateħu. Porque nu'a rą ora hıntę di so ni mmuiħu, xi'mø gue'a rą ora dą zøħra N'yohu di 'ye mahets'i'a.

Ra Jesús bi hyejpa rą hya yoho
yø hmiqui, n'na rą hmiqui ngue rą 'yøde, n'na rą hmiqui hingrá 'yøde.
⁴¹Ra Bedu bi 'yännä Jesús, bi 'yembi:
—Ague grá Hmu, ċhøngtho gähe guí xicje na rą hya gađi hyəcya, ua gue gätho yø ja'i guí xifi?
⁴²Mi dahra Jesús, bi 'yembi:
—Nuna rą hya dı mmangä, gue'a rą hmiqui 'bet'o bá dınná hya dı xicä

na, nu'mø da 'yøt'e te dí xifi. Guehna tengutho n'na rą hmiqui dą ma mafäti'ę to 'büp'u ja rá ngu rá hmu. Nu'mø bi zønna ora dı nsihme yø ja'i mafäti, dą 'uini. ⁴³Ra mmənθi dı ntheui rą hmiqui dą 'yøt'e te di 'beprá hmu. Nu'mø bi zøħrā hmu, dà dıni ngue dədji mpefi. ⁴⁴Majuani dí xi'ahu ngue nu te gä pesrá hmu, gä di fäträ hmiqui. ⁴⁵Pe nuna rą hmiqui dą 'yemp'u ja rá mmui ngue hı̄m'be dà zøħrā hmu, dà mədi dà mətyø mmihmiqui conyø xisu. Dà mi dı nsihme, ogue dı n'iti. ⁴⁶Nu'a rá hmu rą hmiqui p'uya, nu'a rą pa ra ora ngue hinguı tømrá hmu, gue'a rą ora dà zø'a. Nu'a rá hmu p'uya, məthoguitho dà mei, pets'i ngue da xeni. Di 'yemp'u ni gohyø ja'i hinguı e'ci rą hya.

⁴⁷Nuna rą hmiqui bi bədi xanho hanja na rą hya nneprá hmu dà 'yøt'e, pe hı̄mbi 'yørpabi'ę te rá pähä rá hmu, dà 'yemmei dà ma m'mei. ⁴⁸Pe nu'a rą hmiqui hı̄mbi bədi xanho'ę te rá pähä rá hmu, dà 'yøtyø cosa ní n'yup'u ngue di 'bei, ts'utho dà ma m'mei, porque hinguı padi te øt'e. Nu te'o bi bədi xanho rą hya, jatho ngue dà 'yøt'e te sifi. Nu te'o man'na xangu rą hya mafäti, man'natho xangu ja ngue dà 'yøt'e.

Bi manna Jesús ngue dı nja rą sui.

⁴⁹Nugä rą sibi dà ęhe ga ęcä ua ja rą ximħäi. Dí nnegä ngue dı nzø na rą sibi na. ⁵⁰Xquet'a ja ngue ga thocä n'na rą n'ę, pe dí xønni ngue dı nja. ⁵¹Ua guí ęmhmü ngue dà ęcä ua ja rą ximħäi ngue hin tema n'ę gui sähu? Nu'a, hin'na'a. Sinoque dı nja rą sui. ⁵²Porque rą pa dı ma p'uya, cut'a nja'i 'dat'a rą ngu di 'bui,

gä dí nsui. Hyu nc'ei di nsuhmi'u yo nc'ei di ec'eigui. Ogue yo nc'ei di nsuhmi'u hyu nc'ei di ec'eigui.⁵³ Nu ra papá hindá nu manho rá ts'unt'ü di ec'eigui. Nu ra ts'unt'ü hindá nu manho rá papá di ec'eigui. Nu ra mamá hindá nu manho rá t'ixu di ec'eigui. Nu ra t'ixu hindá nu manho rá mamá di ec'eigui. Nu ra cä hindá nu manho rá ts'ihue di ec'eigui. Nu ra ts'ihue hindá nu manho rá cä di ec'eigui.

I ja yø hmęya ngue te dí nja.

⁵⁴ Nuna rä Jesús bi 'yembyø ja'i:
—Nu'mø gá nühu ngue bá nangyø 'bogui, guí emhmü p'uya ngue di n'ye. 'Né gue'a dí nja'a. ⁵⁵ Nu'mø 'yo ra ndahí ni 'ye'a sur, guí emhmü p'uya: "Xta mpa ya". 'Né gue'a dí nja'a. ⁵⁶ Ena xo gä guí pahmu p'ü gni bëmhmü, pe hin'na. Nu'ahu guí pahmu te nne dä manna tiempo 'mø guí hanthü yø guí bí ja maya, 'necua ja rä häi guí pahmu te dí nja'mø 'yo rä ndahí. Hanja ya'mø ngue hinguí pahmu te ga mbøn'a te gämä hya guí nnühu yø pa dí 'buhmü ya?

Dämi ja ndummuí guí nhojpäui ni nsuiui.

⁵⁷ Hanja ngue hinguí hacsehu ra güenda ndana gue'a xanho?
⁵⁸ Nu'mø bi nyap'ahu, nu'a di yap'ahu dämi nhojpahu p'ü ja rä 'yu, n'namhma ngue hindí dä'ahu p'ü ja rä ts'ut'abi. Porque nu'mø ya bi ndä'ahu p'ü ja rä ts'ut'abi, rä ts'ut'abi di dä'ahu ra policía. Ra policía p'uya, da zixahu fädi. ⁵⁹ Dí xi'ahu ngue nup'ü ja rä fädi, ya hindá zä guá pønthohu p'ü, guá pømhmu asta

gue'mø guá jut'i gätho ra mënyu da ts'än'nahu.

Jatho ngue dä thep'ü rä nts'o.

13 Nu'a rä ora'a p'uya, bi guat'i 'da yø ja'i p'ü 'bährä Jesús, bi xifi te xi 'yøtra Pilato ngue xi hyo 'da yø ja'i ngue yø mmengü Galilea. 'Né ja xi thop'ü ha thohyø zu'ë nu'ü tho ngue rä 'bøt'e. ²Rä Jesús bi 'yembi:

—Nu'a te rä n'ü bi thohya yø mmengü Galilea bi tho, cua guí emhmü ngue man'na mi ja yø ts'oqui ya ngue mi'da yø mmenguhü? ³Dí xi'ahu ngue hin'na. Nu'mø hingui hyehmu p'ü ra nts'o gni 'yohu, xquet'a 'n'g'ahu 'da gdi m'mehmu'ü. ⁴Xi'ü 'de'mä hyato nja'i bi hyo rä torre Siloé 'mø mi dägui, cua guí emhmü ngue man'na mi ja yø ts'oqui ya bi du ngue gätho mi'da yø mmengü Jerusalén? ⁵Nugä dí xi'ahu ngue hin'na. Nu'mø hingui hyehmu p'ü ra nts'o gni 'yohu, 'n'g'ahu 'da gni m'mehmu'ü.

Rä Jesús bi hyejpa ra hya n'na rä za hinguí züdi.

⁶ Bi hyoni te gui hyejpa ra hya bi xihiyø ja'i rä Jesús, bi 'yembi:

—N'na rä n'yohu bi 'yet'a n'na nza ra igo p'ü ja rä häi. Bi ma da nu p'uya ngue'mø züdi. Pe hin temä igo bá tini. ⁷ Bi 'yembrä mefi mi fähra häi p'uya: "Ague n'yø, ya rä hyu jeya dí ehe dí hongä yø ndät'ä ua ja rä za ja ua. Pe hínte dí tini. Dämi 'yets'i man'na xanho, porque cot'ua ja rä häi", bi 'yembi. ⁸Pe nu'a fähra häi p'uya bi 'yena: "Ague n'yø, dämi tø'mrä jeya ja ua ya. Ma ga cunnbagä rä häi 'në ga pojpa ra

'yai. ⁹Xamhmatho dí nzudi ngue ga
jap'u. Nu'mø ya himbí nzudi, ya ga
expuya", bi 'yembi.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na
ra xisu mi mo'mi.

¹⁰Man'na ra pa ngue ra ts'äya,
mi xännbate p'u ja n'na ra nija
ra Jesús. ¹¹Nup'u ja ra nija, mi
'bap'u n'na ra xisu ngue ya n'he'ma
hyato njeya mädi hyenni. Nu'a ra
ts'onthi mi n'youi, di japi ngue
mo'mi. Hinjam'mø di sä di juanná
xutha. ¹²Nu'mø mi nu ra Jesús, bi
zonnbuña, bi 'yembi:

—Ague grá xisu, ya da zä ra n'u
guí hembya.

¹³Bi japyø 'ye p'u ja rá ya p'uya.
Pe 'bexpi zä'a ra ora'a, bi njuanná
xutha ra xisu. Nuna p'uya, bi ja
mammadi Oja. ¹⁴Pe nu'a dí manda
p'u ja ra nija p'uya, bi mbocue ngue
ra ts'äya'a ra pa bi n'øthe ra Jesús.
Bi 'yembyø ja'i p'uya:

—N'nato mä pa ja ngue dí nja
ra 'befi. Gue'u yø pa guá ehe da
t'øthe'ahu 'mø. Pe hinga gue'mø ra
pa ngue ra ts'äya da t'øthe'ahu.

¹⁵Mi dahra Jesús, bi 'yembyø ja'i:
—Ya gä gue'a guí mmamp'u gni
bemhmü ya 'mø. Xí'mø guí si n'na
ni ndani, ogue n'na ni burru, éua
hinguí xoc'mø ra pa ngue ra ts'äya
ngue da ma da nsithe? ¹⁶Xina ra
xisu, rá mbom'meto ra Abraham, ya
n'ne'ma hyato njeya di unna zithu
ngue'a te hembí. Éua hindä zä
da t'øthe 'mø ra pa ngue ra ts'äya
na'mø?

¹⁷Mi manna ra hya na p'uya, mämbí
mesta yø sä'u nnu man'u ra Jesús. Pe
gä di johya yø ja'i, porque hinjonda
zä da 'yø'te te nnurpi ótra Jesús.

Bi hyecra hya ra Jesús ngue
n'na rá hmüdä ra mostasa.

¹⁸Mi nya ra Jesús, bi 'yøna:
—¿Ha dí njap'u gdí pahmu
ngue ha dí nxandyø ja'i da zo
rá 'ye Oja? ¿Tegue gdá hyejpa ra
hya? ¹⁹Tengutho n'na zihmødä
ra mostasa, zitchu 'mø bi thüp'u ja
ra huahi. Pe dí nte asta gue'mø dí
ndat'o. Xta nhets'i da gohi, da 'yøtyø
'bafi yø ts'ints'u p'u ja yø 'yet'o.

Bí nhyejpä ra hya ra hojuní i
pe rä levadura ngue di ixqui.

²⁰Mähombi 'yønnä Jesús:
—Nu'a dí nxandyø ja'i da zo rá 'ye
Oja, guí nhyejpabi ²¹ra íxi 'mø bi
japi hyu t'ení ra hojuní n'na ra xisu,
asta gue'mø di ixqui gä ra juní.

Mahyejpi ra hya n'na
ra goxthi hinguí uant'i.

²²Bi sigue bi n'yo ra Jesús ni ma
Jerusalén, xännbabí ra hya yø ja'i
p'u ja yø hnini thogui. ²³Bi 'yømba
n'na nc'eí p'uya:

—Ague grá hmü, éua ziyohotho yø
ja'i di nyani?

Mi dahra Jesús, bi 'yøna:

²⁴—Dami ja ndummai gdi cethu
p'u ja ra goxthi hinguí uant'i.
Porque dí xi'ahu ngue xangu to
da ne da yut'i, pe hindä zä da
yut'i. ²⁵Porque nu'mø bi nangra
mmennigu da nötra goxthi, nu'u da
go'athi di jätra goxthi, da 'yømbi:
“Ague grá Hmu, dami xogahe ra
goxthi”, da 'yømbi. Pe da 'yønnä
Hmu 'mø bi dadí: “Hin'na. Himma
amigo'ahu”. ²⁶Da 'yen'u di 'bä'athi
p'uya: “Pe 'ne 'dap'u dá nsihmehu.
Nup'u ja mä hniniñähe ja gá

xänngahe p'u ni hya".²⁷ Da 'yenna Hmu 'mø bi dädi: "Ya dí xi'ahu ngue himma amigo'ahu. Dami 'uehmhu ua dí 'bui, porque xants'o te xcá 'yøthu".²⁸ Ja dí nzonp'u di 'bä'athi p'uya, di guxtyø ts'i 'mø bi nü ra Abraham, ra Isaac, ra Jacob, co gätho mi'da yø pøngahya Oja di 'bup'u dí manda Oja. Nü'u di 'bä'athi, da gop'u. ²⁹ Porque di bonyø ja'i p'u ni hyahra hyadi, da guep'u ni bøxyadi, norte, 'ne sur di bonyø ja'i da mip'u ja ra mexa ngue di nsihme p'u di manda Oja.³⁰ A nuyá, 'bu i'da ngue 'befa ua ya, gue'u dani m'met'o p'u. 'Bu i'da ngue 'bet'o ua ya, gue'u dani m'mefa p'u.

Bi nzonna Jesús ngue handrä hnini Jerusalén.

³¹ Nu'a rä pa'a p'uya, bi zo i'da yø fariseo, bi 'yembra Jesús:

—Dami pøngua ni ma, porque nne da hyo'i ra Herodes —bi 'yembi:

³² Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Hæntho enä da hyäcä na rä Herodes. Ni mähä ya bá xihmu ngue nuya 'ne nixudi, ga øthegä yø ja'i n'youi yø ts'onhi. Ga øthe yø ja'i hëmbi 'dama 'dan'yo man'u. Ni'mani p'uya, ga juadi te dí pefi.³³ Pe jatho ngue ga thogui hapu nná ma. Nixudi 'ne ni'mani ga n'yo asta gue'mø ga són'a Jerusalén. Nüua himma juani ngue da thogä ua, nup'u Jerusalén himma puunbi yø pøngahya sømp'u, gä i tho.

³⁴ Ague gyø mmenguhu Jerusalén, gue'e gui hophu yø pøngahya Oja, da gue'u yø mamhya Oja bi 'ben'nahu, gä gui puñdothohu. Xangu yø nnidi dä ne ngue ga pen'nahu tengutho ra oni 'mø di petyø basi ngue di huits'i

conyø zahua, dädi ja'ahu p'u. Pe hingá nehü.³⁵ A nuyá, da hyec'ahu p'u Oja ya. Dí xi'ahu ngue ya hinni mantho guí nnujü, asta gue'mø da 'yehra pa gui 'yemhmü: "Di jaaprá m'menhni Oja bá penhua", gui 'yemhmü.

Bi 'yøthe n'na rä däärquëhi ra Jesús.

14 N'na rä pa ngue ra ts'äya, nüna rä Jesús bi ma da nsihme p'u ja rá ngu n'na rä n'yohu 'bet'o ngue yø fariseo. Nuya p'uya, fätho te øtra Jesús.² Nup'u hudi, 'bup'u n'na rä n'yohu ngue není.³ Nüna rä Jesús, bi 'yørpa rä nt'anni yø xännbate ngue ra ley 'nëhyø fariseo, bi 'yembi:

—Ua da zä ngue da t'øthe n'na rä däärquëhi 'mø rä pa ngue rä ts'äya, uague hin'na?

⁴ Nu'u nzofo himbì dädi. Bi bentra däärquëhi rä Jesús, bi 'yøthe. Bi xifi ngue da ma.⁵ Bi t'embyø fariseo p'uya:

—A nuyá, xi'mø gdi sihu n'na rä burru ogue n'na rä ndani, da zop'u ja n'na rä ots'i 'mø rä pa ngue rä ts'äya, uängui guá jüts'i 'bexque'a, mädra ts'äya'a rä pa da zop'u ja rä ots'i.

⁶ Hinte ga ndätho'h yø ja'i nzofo.

Rä Jesús bi xifi te da 'yøtyø ja'i nnu rä nthäti.

⁷ Nu'u yø ja'i xi ts'ofo, hetho ra Jesús ha ga huanyø nthuts'i 'mø bi mip'u ja rä mexa. Bi 'yembuya:

⁸ —Nu'mø to bi zo'i ngue gui nnuhu rä nthäti, 'yogui huanthohu yø nthuts'i tate xanho ngue ja gui mmihmu p'u. Nthambenitho da zø hmägn'a nc'ei, nu'a tate hnu mansu

ngue nu'i. ⁹Nu'a xá nzo'i p'uya, nthambenjho da 'yen'i: "Dami unna nthuts'i na 'bucua n'yø". Ya gui pes'ni sã p'uya ngue gni mmip'ü ja rã nthuts'i hinga njuani. ¹⁰Nu'mø bi ts'o'i, dami mip'ü ja rã nthuts'i bí ja nyani, n'namhma ngue nu'mø bi zø'a xá nzo'i, dã 'yen'i p'uya: "De guí mmicua ja rã nthuts'i xanho n'yø". Xquet'a 'ne'u 'dap'ü gdi hühmu p'ü ja rã mëxa dã nu mänsu'i p'uya.

¹¹Porque nu'a nne ngue man'na di hñu mänsu, gue'a man'na ts'utho hñu mänsu'a. Pe nu'a øt'e ngue hingui hñu mänsu p'ü ga mbëni, gue'a man'natho hñu mänsu'a.

¹²Ra Jesús bi 'yembrá n'yohu xi zixpu ja rá ngu:

—Nu'mø guí øt'a n'na rã nts'ihmë, ogui nzohni amigo, ni xinga gue'u ni n'yohu, ni xinga gue'u ni mëni, ni xinga gue'u ni besino ngue ja te dã zi. Porque nu'ü, xquet'a da 'yehra ora dã zo'i ngue guí nsihmëui. Ya bi ma ma cots'i'a rã mäte xcá 'yorbuya.

¹³A nuyá, nu'mø guí øtra nts'ihmë, dami zo'ü yø hyoya di nsihmë, dami zo'ü yø do'ye, dami zo'ü yø dogua, dami zo'ü yø xäddä ngue guí 'uini.

¹⁴Janangue di toca'i rã mmënthi p'uya, porque hindä zä dã gut'a'i te guí 'yörpe. Pe nu'mø rã pa däni bënnate yø hoja'i p'uya, dã gut'a'i Oja te xcá 'yø'te.

Bí ma mähyequi rã hya ngue n'na rã dants'ihmë dí nja.

¹⁵Nu'a n'na nc'eí mi hüp'ü ja rã mëxa p'uya, bi 'yøde te mmännä Jesús, bi 'yembí:

—Majuaní ngue ra mmënthi di tocab'i'a to sihmë p'ü ha dí mända Oja 'mø.

¹⁶Mi nya rã Jesús, bi 'yena:

—N'na rã n'yohu, bi 'yøt'a n'na rã dants'ihmë ngue rã nde. Bí mända p'uya ngue bá ts'ofo xangu yø ja'i. ¹⁷Nu'a rã nde ja ngue dí nja rã nts'ihmë p'uya, bi mënhaná hmiqui rã mmënnigu ngue bá s'i'ü to ya xi ts'ofo. Bi 'yembí: "Ma gä mmähä ya, porque ya bi nho'a te dã ts'i".

¹⁸Nu'u bá ts'i p'uya, ena ngue hingui pongui. Nu'a rá mudi bá ts'ofo bi 'yena: "Ja dã tän'a n'na rã häi, jatho ngue ga ma nu ya. Dami punngui, nugä hingui pongui ga mmagä p'ü".

¹⁹Nu'a man'na p'uya bi 'yena: "Ja dí tän'i cut'a nt'ei yø ndani. Nuya dí nne ga sã ya. Dami punngui, nugä hingui pongui ga mmagä p'ü". ²⁰Man'na p'uya bi 'yena: "Ja edadi nthati, janangue hindä zä ga mmap'ü". ²¹Nu'mø mambá pengra hmiqui, bi xihrá hmu te bá sifi. Bi mböcüe rã hmu p'uya. Bi 'yembrá hmiqui: "Ni ma n'nahmänto p'ü ja rã täi ya, 'nep'ü ja yø caye ua ja rã hnini. Bá si ua yø hyoya. Bá si ua yø do'ye, bá si ua yø dogua 'nhyø xäddä". ²²Mambá pengra hmiqui p'uya, bi 'yena: "Ague grá hmu, ya dã øt'e te gá 'bejpagui ya. Pe tobe mbonguitho yø nthuts'i". ²³Bi 'yenna hmu p'uya: "Nuya ni ma mahon'a p'ü ja yø caye 'nep'ü ja yø 'yu ya. Bí ja ts'edi ngue dã ecua yø ja'i n'namhma ngue dã yuhma ngu.

²⁴Porque dí xi'ahü ngue nu'ü yø n'yohu dã zocä m'met'o, ya hindä zä dã ehe dí nsihmëua'ü".

Ja ua rã hya ja ngue dã 'yøtra ja'i 'mø nne dã dennä Cristo.

²⁵Xangu yø ja'i ni 'befa p'ü ni ma rã Jesús. Bi 'bärbüya, bi 'yembí:

26—Nu te'o tenngui 'nē zits'utho dī maquī ngue'a te guī mahrā papá, ogue rá mamá, ogue rá xisu, ogue yō basí, ogue yō n'yohu, ogue yō njū, ogue su dā tho conná ngueque, nuná, guehna himma xädigä na. **27**Nu ra ja'i hingui nne dā denngui ngue su dā tho, guehna ra ja'i himma juaní ma xädigä na. **28**A nu'ahu ya, xi'mō to dā ne dā hyo'a n'na ra torre, uangui 'bet'o da 'yotrā güenda, dā nu mō ngue ja te di uní para ngue dā hyätra 'befi, ogue hin'na. **29**Porque nu'mō sā di du'mi, 'nē hindá hyät'a m'mefa, dā denní to da nu p'uya. **30**Dā 'yena: “Nuna rā n'yohu 'bucua bi du'mrá 'befi, pe hingui sā dā hyäti”, da 'yena. **31**Xi'mō ngue n'na ra dast'abi ja ngue dā 'yorpabí ra tunhni man'na rá mmidast'abiuí, uangui dā mi di n'yomfeni, dā zanni ngue'mō da zä di jui 'det'a mahuahí yō soldado 'mō bá ep'u 'däte mahuahí ngue ne tunhni. **32**Pe nu'mō hindä zä p'uya, nu'mō tobe yap'utho bá ehrá nsuui, da mennba rā hya rá mminst'abiuí p'uya ngue di nhojpauí. **33**Guí njathu p'uya, ngue gui hyacju ra güenda, porque ra ja'i ngue tate di ma'a te pets'i, a nügä p'uya, zi ts'utho dī maquī, guehna ra ja'i himma xädigä na.

Bí ma mahyequi rā hya ngue'mō bi m'me'a te ga n'u rā u.

34Conque rā u, xanho'a. Pe nu'mō ya hingui u, ya hínte dī mquí. **35**Ni xingra 'yai rā häi dā zä, sinoque dā t'enho. A nuyá, dī nja ni gu ngue gui 'yohmu na rā hya dí mmangä ya.

Bi hyecra hya rā Jesús ngue'mō bi 'ue'a n'na rā de'yo.

Gätho yō nguthäi 'nē'ü mi'da yō ja'i t'embí ngue

ja yō ts'oqui bi guarbu 'bähra Jesús ngue öts'e te mma. **2**Gue'a ga nnemhya yō fariseo'a 'nchyö xännbate ngue rā ley, bi 'yena:

—Nuna rā n'yohu 'bucua, guehya yō ja'i ja yō ts'oqui nne dī nyauí 'nē 'dap'u sihmui na.

3Janangue rā Jesús bi hyecá n'na rā hya bi xifi, bi 'yembi:

4—Nu'ahu ya, xi'mō di 'bui to di si n'na ciento yō de'yo, dā 'ue'a n'na nde'yo p'uya, uangui dā zop'uhu goho 'däte ma'de'ma guto nde'yo p'u ja rā dapo. Dā ma dā honna n'na nde'yo xā 'uegue asta gue'mō bá tini. **5**Nu'mō bá timp'uya, dādi johya, dā huxrá xixi, da ehe. **6**Nu'mō bi zop'u ja rā ngu, di petyø amigo 'nchyö besino, dā 'yembi: “Bá ehmú ya, 'da gdá johyathohu, porque ya dá tingä ma de'yo xi m'medi”, dā 'yena. **7**Njarbutho na dí xi'ahu ya, ngue'mō bi hyep'u rā nts'o ga 'yo n'na ra ja'i ja rā ts'oqui. Man'na ra ndöpähä bí ja mahets'i, hindä gue'u goho 'däte ma'de'ma guto nja'i ena ngue yō hoja'i, hin'yu yō ts'oqui.

Bí ma mahyequi rā hya ngue ra mencyu bí m'medi.

8Xi n'na rā xisu 'mō cu 'det'a yō mencyu, di 'be'a n'na p'uya, uangui di sacra nyot'i da gocrá ngu, mahotho di hyoni asta gue'mō bi dini. **9**Nu'mō bi dimp'uya, di petyø amigo 'nē mi'da yō besino, dā 'yembi: “Ma 'da gdá johyathohu ya, porque dā tingä ma mencyu dā 'bedi”, dā 'yembi. **10**Njarbutho na rā hya dí xi'ahu ya, ngue bí ja rā johya p'u bí 'buhýø anxe Oja ngue n'na ra ja'i ja rā ts'oqui, dā hyep'u rā nts'o ga 'yo.

Bí ma māhyequi rā hyā ngue n'na rā n'yohū di untho'a te mā t'unni.

11 Mi nyā rā Jesús, bi 'yēna:

—Mí si yoho yō ts'unt'ū n'na rā n'yohū. **12 Nuna rā ts'unt'ū cohi bi 'yēmbrá papá:** “Ague papá, dāmī 'dac'a te mā mm̄eti di tocagui”, bi 'yēmbi. **Nuna rā papá p'uya, bi unni n'na ngū n'na yō ts'unt'ū a te di tocabi.** **13 Himmā ya'atho yō pa p'uya, nuna rā ts'unt'ū cohi, bi peti gātho'a te rā mm̄eti, bi hyats'i, bī ma man'na rā häi yap'utho. Ja bi ummā unitho p'ū rā mēnyu p'uya.** **14 Pe nū'mō mi hyāti gā bi unnā mēnyu, nup'ū ja rā häi 'bui, bī nja n'na rā thūhū.** Ya hīn'yā te dā zi p'uya. **15 Bī map'ū 'bē'a n'na rā n'yohū ngue bi 'yānnā 'befi p'uya.** **Nuna rā n'yohū p'uya, bi 'bepi ngue dā mārpā yō ts'udi p'ū bí ja rā häi.** **16 I nne dā za'ū yō juza sa yō ts'udi p'uya, pe hīnjondi unni.** **17 Ya em'uya:** “**Nup'ū ja rā ngū mā papágā, xāngū yō hm̄iqui dī mpep'ū, pe mbonguitho te dā zi.** **Nugā p'uya, dī tūgā rā thūhū ua.** **18 Ma ga pengā p'ū bí 'buhmā papá ya.** Ga embi: Ague papá, rā ts'oqui dā òt'a'i, xquet'a rā ts'oqui dā ḥrpabi Oja.

19 Ya hīnni 'yup'ū gui 'yēna ngue ni basigui ya. Gui 'yō'ni güenda ngue nugā tengutho'u ni mēfi guí si, dī njarbutho p'ū gdi bēngui, ga embi”. **20 Bi hyā rā 'yū p'uya bī mengui, i ma rā ngū rā papá.**

Nū'mō tobe yap'utho bā e p'uya, bi hyandrā papá, bi huēquī. **Bí ma p'uya ngue di c'at'ui, astā hūfi 'nē di unna beso.** **21 Nuna rā ts'unt'ū p'uya, bi 'yēmbrá papá:** “Ague papá, rā ts'oqui dā òt'a'i, xquet'a rā ts'oqui

dā ḥrpabi Oja. Ya hīnni 'yup'ū gui 'yēngui ngue ni basigui ya”. **22 Nū'a rā papá p'uya, embyø hm̄iqui:** “N'nahmantho bā cahmi rā ulu tate xānho, dāmī hetui. Dāmī hyurpaui n'na rā mfo'ye rā 'ye. Dāmī unnni yō 'boxthi dā dit'i. **23 Bā siui n'na rā ndāni xānoqui gā hohū.** Ma gā n'òt'a ngohū, gā nsihmehū. **24 Porque nuna mā ts'unt'ūgā 'bucua, tengutho 'mō mā'da'yo bī m'mhī.** Ya xī m'medi, pe māhōndā nuhū ya”. **Bí mādi bī n'òt'ango p'uya.**

25 Mambí 'yo rā 'befi'a rā ts'unt'ū mā dāp'uya. Nū'mō nī ma dā zōp'ū ja rā ngū'a ra ts'unt'ū mambí 'yo rā 'befi p'uya, bi 'yōde ngue ja yō 'bida, 'buhyø nei. **26 Bī zonhnā n'na yō hm̄iqui p'uya, bi 'yānni te 'bē'a mā ngo i ja.** **27 Nū'a rā hm̄iqui p'uya bi 'yēmbi:** “Ni papá'a òt'ango ngue ni n'yohū xā nzōhō. Xā mānda ngue xā tho n'na rā ndāni ya xī noqui, porque nnu rā ts'unt'ū ngue hīnte di ja”. **28 Bī mbōcue p'uya, hīngui nne dā yut'ambo.** Bā pōnna papá p'uya, bi xifi ngue dā yut'ambo.

29 Pe nū'mō mi dā p'uya, bi 'yēmbrá papá: “Ya xā mma yō jeya dī òt'a ni 'befi, nugā hīnjam'mō xtā fets'i te guí mma. Pe hīnjam'mō xcā 'daca n'na rā zichivo ngue ga nsānnigo'be ma amigō. **30 Pe nuyá, nū'mō mi zōhna nī ts'unt'ū bi un'nā nī mēnyu ngue yō 'uesi, go xcā hyopra ndāni naya”.**

31 Nuna rā papá p'uya, bi 'yēmbrá ts'unt'ū: “Ague ts'unt'ū, nū'lī ya dāua dī 'buhmī. Nū'a te gā dī pets'ā, gā nī mm̄eti. **32 Pe nuyá, xānhotho ngue di njajū mpähä, ga òthu ra ngo.** Porque nuna nī n'yohū, tengutho 'mō ya xī dū nā, mā'da'yo ngue bi

m'mui. Ya xi m'medi, pe mahondá nūhü ya".

Bi hyecra hya rä Jesúus ngue n'na rä hmiqui di manda yø mefi.

16 Ra Jesúus bi 'yembyo xädi:
—Mi 'b'ü'a n'nä rä mmemmeti ngue si n'nä rä hmiqui di mandabi yø mefi. Nuna rä mmemmeti p'uya, bi sifi ngue di unnbatho rä menyü nä rä hmiqui.
2 Ra mmemmeti p'uya, bi 'yembi: "Ague n'yø, chanja nä rä hya dí öcä si'i? Damä däcrä güenda'a rä 'befi guí öt'e, porque ya hinni mantho guí mandaguí ma hmiquigä", bi 'yembi.
3 A nuna rä hmiqui di manda yø mefi p'uya, i ense: "Tení 'be'a ga öt'a 'mø ya hindí 'dacä rä 'befi ma hmu ya'mø? Nugä ya hingui sää ga mpefi. Nu'mø ga haxrä limosna, dí pes'mä sää.
4 A nuyá, ya dí padi te ga ötya para ngue ya di 'bui to bi 'dacrä ts'äya p'u ja yø ngü 'mø bi thaga ma 'befi", i ena.
5 Bi mudi bi zonhni 'da mi'da'u to tuprá hmu p'uya. Nuna rä mudi bi zonhni, bi 'yembi: "Hangu guí tuhmä hmugä?"
6 Ra n'yohü p'uya bi 'yena: "Dí tupä n'nä ciento barre rä aceite". Nuna rä hmiqui p'uya bi 'yembi: "Ja ua rä sucua n'youi ni güenda 'mø. Pe dami mi ya, gui 'yör'man'na, gui cuati ngue yote ma'det'a barre guí ndupate", bi 'yembi.
7 M'mefä p'uya, bi 'yän man'na nc'ei, bi 'yembi: "Xi'i, chanju guí tuhmä hmugä?" Bi 'yen'a ts'o p'uya: "N'ha ciento t'ení rä trigo". Bi 'yembuya: "Ja ua rä sucua n'youi ni güenda 'mø. Pe dami 'yör'man'na ya, ngue hondi goho 'däte t'ení gui cuati ngue guí ndupate", bi 'yembi.
8 Nu'a rä hmu, i espa'a rä ts'omefi

ngue padi ha di japi da hyätyø amigo. Yø ja'i 'b'ü'a nximhäi janjuani ga mbadí ha di hyätyø amigo, a nu yø ja'i ngue yø 'yec'ei hingui njap'u.u.

9 Nugä dí xi'ahü, dami usahü rä menyü nu'a di usa yø ts'oc'ei ua ja rä ximhäi ngue gdí hyonní amigohu. A nu'mø gá hyä'ni menyühu p'uya, ya di 'bui to di 'da'ahü rä ts'äya p'u ha gui m'muhmu para zantho.

10 Nu'a dä bømmmanho, mädagüe'a ts'utho dä ma mafäti, man'natho dä bømmmanho 'mø dä ma mafäti xangü. A nu'a hindä bømmmanho, 'ne ts'utho dä ma mafäti, ma xtängü dä ma mafäti, pe hindä bømmmanho.

11 Xi'mø hingui pømmanhohu 'mø mafäti'ahü rä menyü ja ua ja rä ximhäi, ete'o guí enä di fät'ahü'a majuaní ngue xanho 'mø?
12 Xi'mø ngue hingui pømmanhohu 'mø mafäti'ahü rä menyü ndan'yo to rä mmeti, ete'o guí enä di 'da'ahü'a ja ngue dä zo ni 'yehü 'mø?

13 Hinga n'nä rä hmiqui dä zä ngue yoho yø hmu dí m'mui. A nu'mø ngue yoho yø hmu dí m'mui, n'nä'a dí mädi, n'nä'a hindä mädi. N'na rä hmu dä 'yørpe te dí manda, man'na rä hmu hindä 'yørpe te dí manda. Gui njathü p'uya, hingui sää ngue mbø yoho p'u dí ma ni mmuihü. Dí ma ni mmuihü Oja, xindi ma ni mmuihü rä menyü.

14 Nu'u yø fariseo, ngue hondrä menyü nne, gä bi 'yøxtho nä rä hya mmanna Jesúus. Pe thenthö'a te øde hma.
15 Ra Jesúus bi 'yembi:

—A nuyá, gui härpahü yø dä yø ja'i, porque xogue ena majuaní ngue gyø hoja'ihü p'u gui nequi. Pe nuna Oja hindä zä gui hyäthü nä, i padi te ja mbo ni mmuihü nä. Porque

nu'a ngue yo ja'i itho nnu manho te øt'e, hinga gue'a nnu manho Oja'a.

**Bi xännba yo ja'i ra Jesús
ngue hanja ra ley Oja.**

¹⁶Nu'u yo pa bá m'muhra Xuua, ya mi hmanna ley bi 'yotra Moisés, ya mi hman'a te ra hya bi nxännbate yo pøngahya Oja. Asta gue'u yo pa'u ya, i sihra hoga 'da'yo hya yo ja'i ha di zo ra 'ye Oja. Gätho yo ja'i di ja ndummu*i* ngue da zo ra 'ye Oja. ¹⁷Pe man'na hingui henni ngue da guahra c'amahets'i 'nehra häi, hinda gue'a ngue da t'embi hingui ja ts'edi'a te nt'ot'i p'u ja ra ley Oja, madague'a ts'utho.

**Bi xännba yo ja'i ra Jesús ngue
hingui sa da 'yenyo xisu.**

¹⁸Nu'u yo n'yohu di nxummi yo xisu, nu'mo hombi nthatra n'yohu, da me man'na ra xisu, ya ra ts'oqui øtra n'yohu. Nu'mo bi nthatra xisu bi t'ei, ya ra ts'oqui øt'ui ra n'yohu bi me.

**Ra mmemmeti conna
Lázaro, ga bi du.**

¹⁹Mi 'bu'a n'na ra n'yohu ngue ra mmemmeti. Mi he yo ulu tate xanho. N'na pa ngu n'na pa, entho øt'ango ngue di yoxni p'u sihme. ²⁰Xquet'a mi 'bu'a n'na ra hyoya ni hu ngue ra Lázaro. Xi guahyo sasi na ra Lázaro, hup'u ja ra goxthi ra mmemmeti. ²¹Nuna ra hyoya na, i nnehma da zi'u yo xemhme täp'u ja ra mexa ra mmemmeti, pe hindi unni. Nu'mo bi thop'u yo fo'yo, tespabi yo sasi. ²²Pe bi zonna pa bi du na ra Lázaro. Yo anxe Oja p'u, bi zixpu 'buhrra Abraham. Xquet'a bi du ra mmemmeti p'u, bá t'ägui.

²³Nup'u ja ra nidu sa ra n'u p'u, bi nhanni, bi hyannbu yap'utho p'u, ngue bi 'bup'u ra Abraham, 'dap'u 'buhmi ra Lázaro. ²⁴Ra mmemmeti bi 'yena: "Ague ma papái Abraham, dami huegagui. Bá penhna Lázaro di po ra saha conna dehe. Da ghe di pogbagu*u* ma jan*u*. Porque di sägä ra n'u ua ja yo sib*u*", bi 'yena. ²⁵Ra Abraham bi 'yembi: "Ague ts'unt'u*i*, dami beni ngue ga m'mummanho mente ra pa ga m'mui. A nuna ra Lázaro bi za ra n'u na. A nuyá, go 'bumma pähá ua naya, go guí sa ra n'u ya. ²⁶I ja man'na ra hya ya. Xandonhe ua hapu nnu nyacju. Janangue nu to da ne di map'u, hinda za da thogui. A n'u ni gop'u, hinda za di 'yecu'a*u*". ²⁷Bi 'yenna mmemmeti p'u: "Pe di a*i* ra mate ma papái Abraham, ngue gui penhna Lázaro p'u ja ra ngu ma papága. ²⁸Porque 'bup'u micut'a ma n'yohu. Da za da xifi te di thoca ua, n'namhma hinda ecua ha di sägä ra n'u 'mo bi du'u*u*". ²⁹Ra Abraham bi 'yembi: "Nuya guí mma, da za di xä'u yo hya bi 'yotra Moisés, da gue'u bi 'yotyø pøngahya Oja. Da 'yorpa masu'ra hya hmamp'u*u*". ³⁰Enna mmemmeti p'u: "ahá ma papái Abraham, gue'a guí mma. Pe n'u'mo da ma n'ha ra ánima da xifi te ja ua, da hyep'u ra nts'o ga 'yo'u*u*". ³¹Ra Abraham bi 'yembi: "Nu'mo hingui t'ec'e*i*'a te ra hya bi 'yotra Moisés 'ng'a te bi 'yotyø pøngahya Oja, madague'a di bennate n'na ra ánima da ma da nyau*u*, xquet'a ngutho hinda 'yec'e*i* ra hya da sif*u*".

**Xandongu ra n'u da za to da japi
da 'yotra ts'oqui ra mmic'e*i*ui.**

17 Ra Jesús bi 'yembyø xädi:
—Nuyá, hindi 'bedi tema cosa ga 'yotra ts'oqui yo ja'i. Pe

hague ngue rā castigo dā thohra ja'i dā japi dā 'yōtra ts'oqui rā mmic'cui. ² Man'na xanho ngue dā thōrbu ja rā jathe dī nthārpā n'na rā juní p'u ja rā 'yūga ngue dā gū'mi, hinda gue'a ngue dā japi dā 'yōtra ts'oqui ya yō ja'i zits'utho ec'eigu.

³ Dami mfähmu māmī njahū p'u.

Nū'mō hinguí nnu manho te bi 'yōt'a'i ni cu, dami hejpi. Nū'mō bi hyep'u rā nts'o ḍe, dami punnbi. ⁴ Madague'a nyoto nnidi n'na pa dā 'yōt'a'i a hinguí nnu manho, 'ne nyoto nnidi dā 'yen'i: "Dami punngui", dā 'yen'i, dami punnbi.

Yō xädi rā Jesús bi 'yäpi ngue di hatra ts'edi yō nt'ec'eí.

⁵ Bi 'yembyø xädi rā Jesús: —Ague grá Hmu, nū'mō te nt'äpi Oja, dami 'yōt'e ngue ga ec'eí xanho ngue dī nja.

⁶ Ra Jesús bi 'yembi:

—Nū'mō di ja zits'u nū nt'ec'eihu, madague'a dangu ga nnoho n'na zihmudä rā mostasa, nūnū n'na nza rā sicómoro 'bähnu, dā zä gui 'yemphu: "Dami 'uecua guí 'bäi, i m'map'u ja rā jathe", gui 'yemphu. Nunā rā za, dī map'u gui xihmu.

Nū rā hmiqui ḍot'a te rā 'befi ja ngue dā 'yōt'e.

⁷ Nū'ahu ya, xi'mō di 'bu'a n'na nc'eí ngue di si n'na rā hmiqui, nū'mō bi zōhru 'befi rā hmiqui ngue xpa nuafani ogue fände'yo, tua dā 'yembrá hmiqui: "Dami mihya gui nsihme"? ⁸ Uangui hin'na. Sinoque dā 'yembrá hmiqui: "Dami hogagui te ga si. Dami nsä gui 'daqui te ga si mente ga nsihmegä. Nū'mō dā juategä rā nts'ihme p'uaya, ja

gui nsihme", dā 'yembi. ⁹ ¿Ua di ja mammadi rā hmiqui ngue bi 'yōt'e te bi 'befi? Conque hin'na, ¹⁰ Xquet'a gui njathu p'uaya, nū'mō gá juadi gá 'yothu'a rā 'befi di 'bep'ahu Oja, gui 'yemhmhu p'uaya: "Hin'yū te dí hnu manhogähe, porque nū'a rā 'befi bi m'mejpahe ga øthe, hont'a dā øthe'a".

Ra Jesús bi 'yōthe 'det'a nja'i mi hembra ts'o'ya.

¹¹ Nunā rā Jesús, bi thogui i ma Jerusalén. I nthop'u ja rā hyodi dī ntöt'ui rā häi Samaria'a rā häi Galilea. ¹² Mi zömp'u ja n'na rā hnini p'uaya, mambá ep'u 'det'a nja'i yō därquèhi mi hembra ts'o'ya. Yap'utho bá ehyø därquèhi 'mø mi hyandi, pe 'bexpá m'mäi. ¹³ Bi marphuya, bi 'yembi:

—Ague grá xännbate Jesús, huegahe, dami 'yōthegahe.

¹⁴ Mi hyandyø därquèhi rā Jesús, bi 'yembi:

—Nuya dami sümhmhu p'u 'buhyø mmäcja ya, gui xifi ngue ya bi zä'ahu.

Mente nū 'yo yō därquèhi ngue nū map'u 'buhyø mmäcja p'uaya, bi zä' rā n'u mi hembi n'na ngu n'na. ¹⁵ Nū'a n'na nc'eí' u mi u p'uaya, mi nū ngue ya bi zä' rā n'u mi hembi, bi mengbuya. Pe janjuani ngue nt'sedi guí ja mammadi Oja.

¹⁶ Bi ndantyøhmü p'u 'bähru Jesús, asta di sot'ahäi rā hmí ha gui ja mammadi. Nunā rā n'yohu na, rā mmengu p'u ja rā häi Samaria. ¹⁷ Bi 'yenna Jesús:

—¿Uangui 'det'a nja'i bi zä' rā n'u mi hembi? ¿Hapu 'bu'u mi guto ya?

¹⁸ Hinjo mmän'na xtäbä mmengui

ngue di ja māmmadí Oja, hindá hōnná n'na nc'ei hingra judío bá pengui.

¹⁹Ra Jesús bi 'yembra n'yohu mārá dárquehi:

—Dami nanguí, ni ma. Ya bi zá'i ngue gá 'yec'equi.

Bí manna Jesús ha dí njap'u di nequi ngue dí manda ua Oja.

²⁰Yø fariseo bi 'yánná Jesús ngue njam'mø dä zócuua Oja ngue di manda ua. Bi 'yembuya:

—Nu'mø bi zócuua Oja ngue di manda ua, hingra cosa dí nequi ngue dä hnú'a. ²¹Porque hindá zá dä 'yenyø ja'i: "Nuua, ja bí ja ua", ogue "Nuun, ja bí ja nu". Porque Oja ya di manda ua guí 'buhmu'a ya.

²²Bi 'yembyø xádi p'uya:

—Da 'yehra pa guí nne guí nnuhu'a ra pa dä zóhrá N'yohu di 'yé mahets'i, pe hingui nnuhu.

²³Da 'yen'ahu yø ja'i a ra pa'a: "Ma nuhu ninguehnú", ogue "Ma nuhu ninguecua", dä 'yen'ahu. Yo sá gui tenhnu hapu di ma yø ja'i ngue guá honju. ²⁴Porque nu'mø bi zónna pa dä ehrá N'yohu di 'yé mahets'i, gátho yø ja'i da hyandi. Tengutho mø bi yotra huei, to bi zá handí, di njarbu. ²⁵Pe nuyá, jatho ngue 'be

ga ságá xangu rä n'ü, ngue hindá nu manhogä yø ja'i 'bucua ja ra ximhái. ²⁶Tengutho bá nja'mø yø pa māmbá m'muhra Noé, xquet'a ngu'a dí nja'a ra pa dä ehrá N'yohu di 'yé mahets'i ya. ²⁷Porque nu'a ra pa'a, mi sihme yø ja'i, mādi nthati'da, ja t'apyø t'ixu

'da. Pe himbi unna güenda yø ja'i te ja ngue di nja, asta ja gue'mø ra pa mi yutra Noé p'ü ja ra barco. Mi nja ra ndate 'ye p'uya, bi juadi gátho yø

ja'i. ²⁸Njarbutho'a te bi nja'mø yø pa mi m'muhra Lot. Mi sihme yø ja'i, te'o dí ntäi, te'o i mpä, te'o tuhyø huahi, mi hónnigu 'da. ²⁹Pe nu'a ra pa bi sihra Lot ngue bi bømp'u ja ra hnini Sodoma, bá hóhmaya yø asufre ngue danzø, bi juadi gátho'u mi 'bup'u ja ra hnini. ³⁰Mahondi njarbutho yø ja'i 'mø bá ehrá N'yohu di 'yé mahets'i ya.

³¹Nu'a ra pa'a, nu ra ja'i dí tóhma xots'e rá ngu, 'yo di ena ngue dí ma mbo rá ngu ngue te dä ha, sinoque dä 'dagui. Nu ra ja'i dí 'yo ra 'befi, hindí ma rá ngu ngue te dä ha, sinoque dä 'dagui n'nahmantho.

³²Dami bémhmu'a te bi thohrá xisu ra Lot. ³³Nu'a te'o nne dí mpommí ra ndate, gue'a dí m'me'a. Pe nu'a te'o dä 'yenná te conná nguecä, gue'a dí nyán'a.

³⁴Dí xi'ahu ngue nu'a ra xui'a, yo nc'ei di oxp'u ja rá t'ots'i. N'na nc'ei dä ts'its'i, n'na nc'ei dä gohi. ³⁵Yoho yø xisu 'dap'u dí ncuni. N'na nc'ei dä ts'its'i, n'na nc'ei dä gohi. ³⁶Yoho yø n'yohu 'dap'u dadí mpefi. N'na nc'ei dä ts'its'i, n'na nc'ei dä gohi.

³⁷Mi 'yohyø ja'i na ra hya na, enyø ja'i p'uya:

—¿Pe hapu di nja na ra hya guí mmamp'uya grá hmú?

Mi dahra Jesús, bi 'yena:

—Nup'u dí 'buhyø ja'i ni 'yup'u dä thaspá ra güenda, ja dí njap'u ra castigo.

Bi hyecra hya ra Jesús ngue n'na ra 'danxu mi n'äst'abi.

18 Bi hyecra hya bi xihyø ja'i ra Jesús. Bi xännba yø ja'i ngue jatho zant'a dä mat'Oja, hinha di gohyø mmui. ²Bi 'yembuya:

—Nup'ü ja n'na rä hnini, mi 'büp'ü n'na rä ts'ut'abi ngue hingui su rä mmic'cui, ni xinga gue Oja di su. ³Nu'a rä hnini'a p'uya, xquet'a mi 'büp'ü n'na rä 'danxu ngue njandyatho pap'ü 'buhrä ts'ut'abi ngue äpra ts'ut'abi rá nsuui. ⁴Nuna ra ts'ut'abi, bi ma njammí pa ngue hingui örpa masu na rä 'danxu. Pe m'mefa p'uya, bi 'yena: "Nugä hindí sugä Oja, ni xinga guehma mmic'ei'be dí su. ⁵A nuyá, para ngue hinni mantho di xunanyagä ua na rä 'dansu, ma ga örpa ra ts'ut'abi, n'namhmä ngue ya hinni mantho da ehe di xunanyagui".

⁶Bi sigue bi 'yenna Jesús:

—Guehnä rä hya bi manna ts'ut'abi ngue ra ts'oc'ei naya. ⁷Xi Oja ya, éua hindä 'yörpabi rä ts'ut'abi ya yø ja'i xa huanhni, i nzofo rä pa rä xui? Xi'mø bi zofo, éua hinga 'be xtä mäts'i? ⁸Dí xi'ahü ngue n'na zihmantho da mäts'i. Nu'mø bi zohra N'yohü di 'ye mahets'i, éua da dinyø ja'i di ec'ei ua ja rä ximhäi?

**Yoho yø n'yohü bi ma rä
mhma't'Oja p'ü ja rä nija.**

⁹Mahombi hyej man'na rä hya bi xihyø ja'i ra Jesús, porque 'buhyø ja'i ena ngue man'na xanho ngue mi'da yø mmic'cui. Bi 'yembyø ja'i p'uya:

¹⁰—Yoho yø n'yohü bi ma bá mat'Oja p'ü ja rä nija. Nu'a n'na nc'ei, rä fariseo'ä. Nu'a man'na nc'ei p'uya, rä nguthäi'a. ¹¹Nu'a rä fariseo 'bäi ha ga mma't'Oja, i ena: "Ma Oja'i, dädi ja mammadi'i ngue nugä hindí öt'ä tengutho ör'mi'da yø ja'i ngue yø be, yø ts'oc'ei, yø 'yots'om'mäi. Ni xinga gue'a te o'nä rä nguthäi bäcua dí öt'ä. ¹²Nugä nyondi n'na

semana dí et'ä mä mmui. Nu'a te dí tähä, dí hacrä diezmo dädi uni", bi 'yena. ¹³Pe nu'a rä nguthäi p'uya, yap'utho bá m'mäi. Ni xinga gue'a dí nnøsmaya, sinoque mente pünnä tiya mente ena: "Ma Oja'i, dami huegagui. Nugä ja ma ts'oqui", bi 'yena. ¹⁴Dí xi'ahü, ngue nu'a rä nguthäi bá ehrä ngü, pe ya bi hojpabi Oja. A nuna man'na p'uya, hin'nä na. Porque nu'a nne ngue man'na di hnu mansu, gue'a man'na ts'utho hnu mansu'a. Pe nu'a öt'e ngue hingui hnu mansu p'ü ga mbeni, gue'a man'natho hnu mansu'a.

Rä Jesús bi xi Oja ngue di japyø basi.

¹⁵Bi zixyo basi yø ja'i p'ü 'buhrä Jesús. I nnepyø ja'i ngue da dospa yø ya yø basi, 'ne da xi Oja ngue di japyø basi. Pe nu'mø mi nu ya yø xädi rä Jesús, bi hejpa yø ja'i bá zi yø basi. ¹⁶Pe nuna rä Jesús bi zonhyø basi, bi 'yembi:

—Dämi hyehmu yø basi da thocua dí 'bui. Porque tengutho yø ja'i ya o rä 'ye Oja, xquet'a njarbutho ya yø basi ya. ¹⁷Majuani dí xi'ahü ngue n'na rä ja'i hingra 'yøde tengutho n'na rä basi ngue rä 'yøde, hindä zä da zo rä 'ye Oja.

**Rä mmemmeti himbí ne
da 'yot'e te bi xihra Jesús.**

¹⁸Nuna n'na rä n'yohü 'bet'o ngue yø judío bi 'yörpa rä nt'änni rä Jesús. Bi 'yembi:

—Ague grá hogä xännbate, éte 'be'a ja ngue ga öt'e n'namhmä ngue Oja di 'dacra 'da'yo te para zantho? —bi 'yembi.

¹⁹Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—¿Ua guí padi te guí mmanya, ngue guí engui xanhogä? Porque hónse Oja xanho.²⁰ Ua hingú padi hanja'ū yø hya di manda Oja ngue ena: “Yo grá 'yots'om'mäi. Yo grá hyote. Yo grá be. Yo to guí sännbä rä fehnj. Dami su ni papá, dami su ni mamá” —bi 'yembi.

²¹Nu'a rä n'yohu p'uya, bi 'yena:

—Nuya yø hya guí xicya, ya gä xtá øt'e asta gue'mo mará ngüegui.

²²Nuna rä hya bi mamp'uya, mi yøhra Jesús, bi 'yembi:

—Di 'behman'na rä hya ja ngue gui 'yot'e. Dami pä te gä guí pets'i, gui unna mencyu yø hyoya. Nu'mo gä 'yot'aya, ya bí ja ni mmeti mahets'i p'uya. Bá ε p'uya, ga mmep'u nná magä —bi 'yembi.

²³Nuna rä n'yohu, nu'mo mi 'yohna ra hya sifi, mambí dudrá mmui, porque mará ndómmemmeti.

Bí manna Jesús ngue Oja, hínte hembi.

²⁴Mi nu rä Jesús ngue bi du rá mmui rä mmemmeti, bi 'yembyo xädi p'uya:

—Xandón hennitho ha di n'unyø mmemmeti ngue da zo rá 'ye Oja.²⁵ Ya fadi ngue rä cameyo, hinjam'mo da zä da thop'u ja rá xagu n'na rä 'yofani. Pe man'na xandón hennitho ngue n'na rä mmemmeti di n'uni da zo rá 'ye Oja.

²⁶Mi 'yohyo xädi na rä hya bi manna Jesús, di n'yembi:

—Rá nzegui ya hinjonnja'i da zä di nyanná te ya'mo —di n'yembi.

²⁷Ra Jesús bi sigue bi 'yembi:

—Nu'a ngue yø ja'itho, hindä zä te da 'yot'e. Pe Oja, hínte hembi.

Bí manna Jesús ngue di tocabi rä nho'ū yø ja'i n'youi p'ū ni ma.

²⁸Nuna rä Bedu bi 'yembi:

—Nugähe, ya xtá sohme p'ū te gä dí peshe ngue dí ten'nahe.

²⁹Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Majuani dí xi'ahu, ngue nu to gä xpá nzohyo ngu, xpá nzohrá papá 'nehrá mamá, xpá nzohyo n'yohu, xpá nzohyo xisu, xpá nzohyo basi, ngue orpa rä 'befi Oja,³⁰ pe mente 'bucua ja rä ximhäi rä ja'i, nu'a ga ngu'a te xpá nzogui, man'natho xangu'a te da dini. Ra pa di 'yep'u p'uya, di t'unnäte te para zantho.

Mahombi manna Jesús ngue da tho, pe bi mä ngue di bennate.

³¹Bi zicä n'nanni'ut 'de'mä yoho yø xädi ra Jesús, bi 'yembi:

—A nuyá, ya nná mähä Jerusalén. Nup'u, ja daní njap'u te gä bi 'yotyø pøngahya Oja, ngue te da thohra N'yohu bí 'ye mahets'i.³² Di ndäpyø ts'oc'εi, ngue da n'yemmahya, da zui, da zots'i.³³ Di uni, m'mefa p'uya, da hyo. Pe rá hyu pa di bennate.

³⁴Nu'ū yø xädi himbi dini hanja na rä hya xifi. Be ximbi n'yo yø mmui'a te rä hya bi xifi, porque nuya yø hya ya, xanhennitho ha di fadi.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na rä xädä.

³⁵Nu'mo ni ma da zömp'u ja rä hnini Jericó rä Jesús, mi hup'u ja rä 'yu n'na rä xädä ngue äpra mencyu yø ja'i thop'u.³⁶ Mi 'yøde ngue thogui xangu yø ja'i, nu'a rä xädä p'uya bi 'yänni hanja ngue thohyo ja'i.³⁷ Bi si p'uya, ngue nunja ja ngue da thop'u hudi, guehnä rä Jesús rä mmengu Nazaret.³⁸ Bi muhra mafi p'uya, bi 'yembi:

—Dami huegagui ague Jesús, rä mbom'meto'i rä David —bi 'yembi.

³⁹Nuu yø ja*i* ni 'bet'o p'uya, di hejpi ngue hñidí mmafi. Pe rä xädä, ena man'na nts'edi ga mafi, bi 'yembi:

—Dami_u huegagui ague rá mbom'meto'i rä David.

⁴⁰Bi m'mähra Jesús, bi manda bá ts'i rä xädä. Nu'mø ni ma dä zöp'u 'bä p'uya, bi 'yembi:

⁴¹—¿Te guí nne di nja*i*?

Rä xädä p'uya, bi 'yena:

—Ague grá Hmu, dí nne ngue di nzø mä dä.

⁴²Rä Jesús bi 'yembra xädä:

—Di nzø ni dä 'mø. Bi zä*i* ya ngue guí ec'eigui ngue jagä rä ts'edi ga øthe'i.

⁴³Nu'a rä ora'a p'uya, 'bexpi nzø yø dä rä xädä. Bi mep'u ni ma ra Jesús, pe di ja mammadi Oja. Nuya gätho yø ja*i* bi nu te bi nja, gä espabi Oja.

Rä Jesús bi nyauí rä Zaqueo.

19 Mi yurbu ja rä hnini Jericó rä Jesús, ya ni 'yop'u ja rä hnini p'uya. ²Nu'a ra hnini'a, mi 'bu'p'u n'na rä n'yohu ngue rä mmemmeti ni hu ngue rä Zaqueo, rä hmu'u to juhra mencyu njui. ³Nuna ra Zaqueo p'uya, i nne dä nu rä Jesús ngue dä badi te'o. Pe hingui sä dä hyannbuya, porque xangu yø ja*i* n'youi rä Jesús, 'në hingui het's'i. ⁴I nne ngue dä nu xanho. Bi nti p'uya, ni 'bet'o. Bi nexa n'na rä za ngue rä sicómoro 'bäp'u ja ngue dani nthohra Jesús. ⁵Mi thop'u ja rä za tóhrah Zaqueo na rä Jesús, bi nos'maya, bi 'yembi:

—Ague Zaqueo, bá cai n'na zihmántho, porque nuya ja ngue ga nsäyagä p'u ja ni ngu ya.

⁶Nuna rä Zaqueo, n'nahmántho bá cai. Nup'u ja rá ngu, ja bi säyabi p'u rä Jesús. ⁷Yø ja*i* p'uya, himbi nu manho te øträ Jesús, embi ngue guep'u ja rá ngu rä ja*i* ja rá ts'oqui ja säya p'u. ⁸Rä Zaqueo p'uya, bi m'mäi, bi 'yembra Jesús:

—Nuya grá Hmu, nu'a te dí pets'i, ga unna mäde yø hyoya. Nu'mø 'bui te'o man'na xangu xtá hanbni ngue'a hñnni 'yup'u ga hanbni, pe ga cospabí ngoho parte'a te xtá hanbni —bi 'yembi.

⁹Mi nya rä Jesús, bi 'yena:

—Nu rä ora ja p'uya, ya di nyanna to 'buhra ngu jaua ya. Porque xquet'a 'nehna rá mbom'meto ra Abraham. ¹⁰Porque rä N'yohu bí 'ye mahets'i, bi 'yehé dä hyonyø ja*i* xa m'medi, ngue dä yani.

Bi hyecra hya rä Jesús ngue 'det'a yø mencyu bi t'uni.

¹¹Mente oxyø ja*i* rä hya mmanna Jesús, bi hyecra hya bi xi p'uya. Porque ya xmanguerpu dä zon'a Jerusalén. Nup'u ga mbenyø ja*i* p'uya, embi ngue 'bexti nequi'a ra ora'a ngue di manda ua Oja. ¹²Bi 'yembyø ja*i* p'uya:

—Mi 'bu'a n'na rä n'yohu ngue mi nnu mansu yø ja*i*. Ya ja ngue dä ma n'na rä häi yap'utho, ja di t'unnnbu rä cargo ngue di ndast'abi p'u ja rá häi 'bui, dä ehrá ngu p'uya.

¹³Pe hante ngue dä ma rä n'yohu, bi zonhni 'det'a yø hmiqui. N'na ngu n'na yø hmiqui, bi däpä n'na rä mencyu xandøngu rä mui. Bi 'yembuya: "Nuna ra mencyu dä 'da'ahu ya, dami 'yørpahu rá 'befi asta gue'mø dä pengä". ¹⁴Pe nuya yø mmenguhu rä n'yohu, mi nnu

mān'ū p'uya. Bi menhyø m'menhní ngue dā māmp'ū ha bi zønna n'yohu, bi 'yøna: "Hindí nnegähe nā rā n'yohu ngue dí ndast'abi dí māndagahe", bi 'yøna. ¹⁵Pe siempre bá t'ëts'i ngue bi ndast'abi nā rā n'yohu. Mi zøp'ū ja rá häi p'uya, bi mānda bá ts'iū yø hmiquí xi unna mènyu. I nne dā bædī hangu xa ndaha n'ná ngu n'ná. ¹⁶Nu'a rá mudi bi zøp'uya, bi 'yøna: "Nu ni mènyu gá däqui, ya jap'ú 'det'a yø mènyu xa ndaha". ¹⁷Rá dast'abi p'uya, bi 'yøna: "Ya xønho 'mø, grá hoga mèfi. Madague'a zits'utho bi ma mafati'i, pe gá pøngmanho. A nuyá, dí exa'i ya ngue guí manda 'det'a yø danihni ya". ¹⁸Bi zøhmán'na p'uya, bi 'yøna: "Ague grá hmu, nu'a ni mènyu gá däqui, ya jap'ú cut'a yø mènyu xa ndaha". ¹⁹Bi t'ëmbuya: "Nu'i ya, dí exa'i ngue guí mānda cut'a yø hnini". ²⁰Mi zøhmán'na p'uya, bi 'yøna: "Ague grá hmu, ja ua ni mènyu gá däqui. Nugä dá 'ue rā bayu dā pëts'i. ²¹Porque dí su'i ngue guí ya manzaqui, guí ä'a te hinxcá tåha. Guí xoc'a te hinxcá pefi". ²²Bi 'yønnä dast'abi p'uya: "Hingrá hoga mèfi n'yø. Nu'a rā hya guí mmanya, gue'a gdá hats'a'i rā güenda'a ya. Porque guí engui ngue dí ya manzaquigä. Guí engui ngue dí hangä'a te hinxtá n'üni, ogue dí äcä'a te hinxtá pefi. ²³¿Hanja ngue hingá dä mā mènyugä p'ü ja rā banco, n'namhma ngue nu'mø dā sòcua ja mā ngu, xtí ndäcä'a te rá nzäbi mā mènyu?" ²⁴Bi t'ëmp'ú 'bäp'ú p'uya: "Hyannbaui rā mènyu na, n'yø. Dämí unui'a ha 'det'a yø mènyu". ²⁵Nu'u ts'o p'uya, bi 'yøna: "Ague grá hmu, pe ya ha 'det'a yø mènyu ná". ²⁶Bi

'yønnä dast'abi p'uya: "Nugä dí xi'ahü ngue nu'a ya ha xangu, gue'a mān'na di t'un'na. Pe nu'a zits'utho ha, dā thænnbabí'a zits'ü ha. ²⁷A nuyá, nu'u mā nsuigä'be hinguí nneque xcá ndast'abigä, bá siui ua ya. Gá nnugä ha gdi hyohu".

Ra Jesús bi zøp'ú ja rā hnini Jerusalén.

²⁸Mi juadi bi mānnä rā hya na, rā Jesús bi thogui, i ma Jerusalén.

²⁹Mi zømp'ú ja rā nyuni ja rā mbonza ja yø olivos, ja jarbutho ra hnini Betfagé 'nehrä hnini Betania. Bi 'yet'i yoho yø xädi p'uya. ³⁰Bi 'yømbi:

—Ni me nu ja rā hnini bí janu ya. Nu'mø gá cut'ui rā hnini, guí timmi p'u dā nthat'i n'ná rā burru mā'da'yotho, hinguí sää. Bá xoqui guá siui ua. ³¹Nu'mø to dā 'yøn'auí, hanja ngue guí xocui rā burru, guí xihmi p'uya ngue honna Hmu.

³²Nu'u yø xädi p'uya, bi ma. Nu'p'ú bi zømp'uya, bi dímp'ú nthat'i rā burru, tengutho xi mānnä Jesús.

³³Mi xojuuya, nu'u yø mmemburru bi 'yømbi:

—¿Hanja ngue guí xocui rā burru?

³⁴Bi 'yømbuya:

—Porque honna Hmu.

³⁵Bi ts'ispabí rā burru ra Jesús.

Nu'u yø xädi p'uya, bi gaspa rā burru yø tuhu yø ja'i ngue bi nöpa nts'ut'i. Bi hyuxrā burru rā Jesús, bi ma. ³⁶Xangu yø ja'i di tuñsyø tuhu ngue pøp'ú ja rā 'yu ja ngue dā thohra Jesús. ³⁷Nu'mø ya xmanguerpu dā zón'a Jerusalén, ya 'yop'ú ja ra ngai ja ra mbonza ja yø olivos. Bi muhrahmafi gätho yø xädi p'uya ngue di johya. I espabí

Oja ngue yø milagro xi nurpi øtra Jesús. ³⁸Dí n'yembi:

—Oja di japra dast'abi bá 'benhni ngue bi zöcua. Ya bì nhojpäui yø ja'i na Oja bí 'bu mahëts'i. Nuña maguesë na Oja bí 'bu mahëts'i ya.

³⁹Bi 'yen'i da yø fariseo n'youi yø ja'i p'uya:

—Ague grá xännbäte, dämi hejpa ni xädi. 'Yo dí mmanna ra hya na.

⁴⁰Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Dí xi'ahü ngue nu'mø dä ma mähøjpi ya yø ja'i escagui ya, dí nya yø do ja ua ngue dä 'yescagui.

⁴¹Mi zon'a nenihni rä Jesús, bi hyandra hnini Jerusalén. Bi nzomp'uya, ngue padí te dä tho'a m'mefa yø ja'i 'büp' ja rä hnini.

⁴²Bi 'yembra mèhnini p'uya:

—Nu rä pa ja p'uya, dí nnehmagä ngue gui pähmu hanja na rä hya dä 'yot'ahü rä ntho. Pe njot'i ni n'yomfeniha ya. ⁴³Dä 'yehra pa ngue gui m'mu mmänlühü, dí mäts'a ni nsuuhü, mathet'i rä hnini dä 'yot'yo njudi. Dí nexpü dí nexyø soldado dä 'yot'ahü ra tunhni, dä 'yehra made. ⁴⁴Dä t'en'ahü häi p'uya, ngue dä tho yø ja'i 'bucua ja rä hnini. Dä ma nsudi yø ngü. Nguna dí nja, porque himbi n'yo ni mmuihü a rä pa bi zöcua rá m'menhni Oja ngue xi'i ha gdi nyamhmu —bi 'yembi.

Rä Jesús bi 'yetyø ja'i mi mpäp'ü ja rä thinnija.

⁴⁵Bí map'ü ja rä nija rä Jesús. Gä bi 'yetyø ja'i mi mpäp'ü thinnija p'uya. ⁴⁶Bi 'yembyø ja'i:

—Nup'ü ja ra Maça Libro, nt'ot'i p'ü rä hya ngue Oja i ena: "Nuna ma ngungä, ni hu ngue ra ngunga

mhmat'Oja na". Pe nu'ahu, guí øthü ngue ja dí mpeti ua yø bë.

⁴⁷N'na pa ngü n'na pa bi xännbäte p'ü ja rä nija rä Jesús. Pe nu'ü yø hmü yø mmäcja p'uya, 'në'ü yø xännbäte ngue rä ley, 'në'ü yø n'yohü dí manda p'ü ja rä hnini, gä honna forma ha di hyo rä Jesús.

⁴⁸Pe hingui tini ha di japi ngue dí nja'a te mbeni, porque gä 'butyø ja'i ngue øxra hya mmanna Jesús.

Rä Jesús bi t'änni to bi unna nt'ëd'i a te øt'e.

20 N'na rä pa ya, nunna rä Jesús bi xännbäte rä hya yø ja'i p'ü ja rä nija, xihyø ja'i ra hogä 'da'yo hya. Bi zöhyø hmü yø mmäcja p'uya, 'nëhyø xännbäte ngue rä ley, bá 'yohü dí manda p'ü ja rä nija.

²Bi 'yembra Jesús:

—Ague n'yø, ñhanja'a te guí øt'e? To bi 'da'i rä nt'ëd'i a te guí øt'e? —bi 'yembi.

³Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nugä xquet'a ga øt'ahü n'na rä nt'änni ya. Pe dämi xicju hanja'a ra hya ga än'nahü. ⁴¿Te'o bi unna nt'ëd'i rä Xuua bi xixyabi yø ja'i? ¿Ua Oja bi unna nt'ëd'i, uague yø ja'itho rä nt'ëd'i a te bi 'yot'e?

⁵Yø ja'i p'uya, dí n'yänni te di dadi. Dí n'yembi:

—Teni 'be'a ga xihmu ya 'mø? Nu'mø ga xihmu ngue Oja bi unna nt'ëd'i te bi 'yoträ Xuua, dä 'yenju p'uya: "Xina rä hya bi mänta Xuua connä ngueque, ñhanja ngue hingä 'yec'ëlhü 'mø?", dä 'yenju p'uya. ⁶A nu'mø ga xihmu ngue yø ja'itho bi unna nt'ëd'i te bi 'yoträ Xuua, di hyojthogahu yø ja'i ngue dä mundogahu. Porque gä 'ec'ëi yø ja'i ngue rä póngahya Oja na rä Xuua.

⁷Mi dāhyø ja'i p'uya, bi 'yembra Jesús:

—Hindí pacähe to bi unna nt'edi'a te bi 'yotra Xuua.

⁸Mi dāhra Jesús, bi 'yembyø ja'i:

—Ya hingá xicju na rā hya dí än'nahu, ni xinga guecä ga xi'ahu to di 'dacrā nt'edi te dí øt'e.

Rā Jesús bi hyejpa rā hya n'na rā huahí ngue rā jomhmi.

⁹Nuna rā Jesús, bi hyoni te gui hyejpa yø hya bi xihyø ja'i. Bi 'yembi:

—Mi 'b'ha n'na rā n'yohu ngue bi yot'a n'na rā nuaq'uva. M'mefa p'uya, bi hyoni to da gonhui rā huahí, n'namhma ngue nu'mø bi njá yø uva, di t'unna mmehui'a te di tocabi. Bi ma p'uya, ya'atho yø pa i ma.

¹⁰Mi zonnan pa da thucyø uva p'uya, nuna rā mmehui bi menhná n'na rā hmiqui ngue da tu yø uva di tocabi. Pe nu'u yø mefi mambí 'bap'u ja rā huahí, bi unna hmiqui, bá erbuya. Pe hínte bi unni. ¹¹Rā mmehui p'uya, mahombí menhman'ná rā hmiqui p'u bí ja rā huahí. Pe xquet'a ngut'atho bá ts'ui. Bi ma ma'uni, hínte bi t'unni. ¹²Rā mmehui p'uya, mahombí menhman'ná rā hmiqui. Yø mefi p'uya, mahombí untho, bá et'i.

¹³M'mefa p'uya, enna mmehui: “Teni 'be'a ga ot'a 'mø? Nuna ma ts'unt'u dadi madí, ma ga pennbi. Xamhmatho da nu mansu 'mø bi nuna”, bi 'yena. ¹⁴Pe nu'mø mi zömp'u 'buhyo mefi na rā ts'unt'u ra mmehui, di n'yembyø mefi: “Nuna ya, guehna rā ts'unt'u ja ngue da gohmi rā huahí naya. Ma ga hohu ya, n'namhma ngue ya mä mmetihu

ra huahí”, di n'yembi. ¹⁵Bi bennbabi rá ts'unt'u rā mmehui p'uya, bi gújmaxots'e ra huahí, ja bá hop'u.

Rā Jesús bi 'yanyø ja'i p'uya, bi 'yembi:

—Xi'mø ya gä bi njá ya yø hya dí xi'ahu ya, teni 'be'a da 'yotra mmehui? ¹⁶Siempre da ma rā mmehui, da ho yø mefi conhui rā huahí. N'an'yo mi'da yø ja'i di fatrá huahí p'uya.

Nu'mø mi 'yohyø ja'i na rā hya na p'uya, di n'yembi:

—'Yo da ne Oja ngue da ngu'a di njá —di n'yembi.

¹⁷Pe rā Jesús bi hyetyø ja'i, bi 'yembi:

—Te 'be'a ga mbon'a rā hya nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro ngue ena: “Nuna rā do himbi nu manho yø hyonnigü, guehna rā do brá 'bebo p'u brá fuhra jado na”, i ena.

¹⁸Nu'mø da zoxra ja'i maxots'e rā do, da fohra ja'i. A nu'mø da dähra do ngue da zoxra ja'i, da xeni.

¹⁹Nu'mø yø hmü yø mmäcja 'ne'u yø xännbate ngue ra ley, bi ne xti bentra Jesús ngue xta ngot'i. Porque pahyø ja'i ngue go xihya yø hya bi hyecra Jesús. Pe himbi zä xti bent'i, porque supi di mbocue mi'da yø ja'i.

I nnepyø nsuui rā Jesús ngue da 'yembi hingui ja ts'edi di njutra menyu njai.

²⁰Yø fariseo p'uya, bi menhní to da jujpathero häi te ga ya ra Jesús. Nu'ya bi 'benhni xogue ya manhoho, tengutho 'mø ngue nmajuani yø hoja'i. I nnepe ngue di njá tema hya da dinna rā Jesús ngue hindá gue'a da ma, para ngue da zap'u di yapá m'mefa. ²¹Janangue bi t'ørpa rā nt'anni na rā hya ja ua, bi t'embi:

—Ague grá xännbate, dí pacähe ngue gä xanhó te guí mma, 'në gä gue'a rä hya njuantho guí xännbate. 'Në hinguí su'a te mben'na'i yø ja'i. Sinoque majuaní guí xännbate'a rä hya nne Oja ngue gdá n'yohu. ²²Damí xicje ya, çua xanhó ngue di njutra mënyu ähra dast'abi, uague hin'na? —bi 'yembi.

²³Pe rä Jesús, ya padí te mbennbabí yø ja'i ngue'a rä nt'anni örpe, bi 'yembya:

—¿Hanja ngue guí sämhyagahu?
²⁴Damí 'yurcahu rä mënyu —bi 'yembi. —To rá hmí na n'youi rä mënyu ja ua ya? —To rá thuhu na ra thuhu n'youi na rä mënyu? —bi 'yembi.

Mí dahya yauí rä Jesús, bi 'yembi:

—Guehná rä dast'abi naya —bi 'yembi.

²⁵Rä Jesús bi 'yembyo ja'i yauí:
 —Nu'a ja ngue gui 'yothu ya, damí unhnú rä mënyu di tocabi rä dast'abi. Da gue Oja p'uya, damí unhnú'a te di tocabi —bi 'yembi.

²⁶Ya himbi zä xta ndini ha xti güjpä hä'i rä hya ännbya. Hante gue di 'yotho'a rä hya i dahrä Jesús. Ya hijte mambí mantho.

Bí manna Jesúus ngue di bennate yø áima.

²⁷M'mefa p'uya, bí ma 'da yø saduceo, nuya embi ngue híndi bennate yø áima. Bi 'yembra Jesús:

²⁸—Ague grá xännbate, nup'u ja rä ley bi 'yotra Moisés, nt'ot'i p'ü rä hya ngue ena: nu'mø bi du n'na rä n'yohu, 'në híndi m'muhyø basi, nu rä xisu rä áima da zogui, nu'a rä n'yohu rä áima gue'a di nthatui rä 'danxu'a, n'namhma ngue

dí m'muhyø basi tengutho 'mø xtí m'muhyø basi rä áima. ²⁹A nuyá, xi'mø di 'bu'i yoto ma'yohu ngue edadi ncu ya. Nu'a ra n'yohu ma da, dí nthati. Pe da 'yehra pa da du, 'në híndi m'muhyø basi.

³⁰Janangue nu'a rä n'yohu rä áima m'mefa bi m'mui, go dí nthatui rä 'danxu'a. Pe xquet'a da du rä n'yohu, 'në híndi m'muhyø basi. ³¹Nu'a rä hyu rä n'yohu p'uya, hondí nthatui rä 'danxu 'mø bi du rä n'yohu. Di siguetho dí nthatra xisu 'mø bi du rä ndø, asta gue'mø bi du gä yoto ma'yohu. Gä dí nthatui rä xisu, 'në gä bi du yø n'yohu. Pe himbi m'muhyø basi. ³²Rá nzegui p'uya, bi du rä xisu. ³³A nuyá, xi'mø rä pa daní bennate yø áima ya, éndana gue'a ya yoto ma'yohu rä mmesti rä xisu? Porque gä bi m'muhmi.

³⁴Mí dahra Jesús, bi 'yembi:
 —Nuua ja rä ximhái, dí nthatui yø xisu yø n'yohu. ³⁵Pe nu to di tocabi rä mménthi ngue dí ma mahets'i 'mø bi bennate yø áima, ya hij daní nthati.
³⁶Porque ya hijjonda du, da gohi tengutho yø anxe. Ya yø basi Oja, porque da 'yot'Oja ngue ma'da'yo hondí m'mui. ³⁷Nup'u ja rä hya bi 'yotra Moisés, ja dí nequi p'ü ngue di bennate yø áima. Porque nt'ot'i p'ü rä hya bi man'Oja 'mø mi nya p'ü bi nzø rä ndut'o, ngue bi 'yena: "Guecä drá Ojagä ngue rä Abraham. Drá Ojagä ngue rä Isaac. Drá Ojagä ngue rä Jacob", bi 'yen'Oja. ³⁸Ja dí nequi p'uya ngue nup'u 'bu Oja, hinguí tu yø te yø áima. Nup'u 'bu Oja, hijjongui tu.

³⁹Bi 'yen'i da yø xännbate ngue rä ley p'uya:

—Majuaní'a guí mma, grá xännbate —bi 'yembi.

40 Pe ya bi zü xti sigue xta 'yörpa
mída yø nt'änni p'uya.

**Ra Jesús bi xihyø ja'i ngue
ra Cristo hingra ja'itho.**

41 Mi nya ra Jesús, bi 'yembyø ja'i:
—Nu'a ra Cristo bá ex Oja ngue
di ndast'abi, i mmänyø ja'i ngue
da gue'a n'nä'ü yø mbom'meto rä
David. Nugä ga xi'ahü hanja ya,
mädagüe'a ngue rá mbom'meto
rä David, pe nuna ra Cristo hingra
ja'itho na. **42** Porque ra David, enna
hya bi 'yorpü ja ra Salmo: “Nuna
Oja, nu'mø mi zojbagui mä Hmu,
nguna rä hya bi xifi, bi 'yembi:
Dami micua ja ma n'yeigä ya, **43** asta
gue'mø ga øt'e ngue guí mända
gätho'ü ni nsuui”, bi 'yembi. **44** Ja di
nëqui p'uya, ngue ra David, nu'mø
nnonña Cristo, ni hutü ngue rá Hmu.
Janangue ra Cristo di nëqui ngue
hingra ja'itho, mädagüe'a ngue rá
mbom'meto rä David.

**Bi xihyø ja'i ra Jesús ngue
di mfädi xanho, hindä hyätyö
xännbate ngue ra ley.**

45 Gä bi 'yöhyø ja'i ra hya bi manna
Jesús ngue embyø xädi:

46 —Dami mfähmu xanho ya, 'yo
di hä'ahü yø xännbate ngue ra ley.
'Yo guí øthü tengutho ga 'yo'. Nuya
yø n'yohü ya, di ho ngue söt'a häi
yø he. Di ho ngue di respeta yø ja'i
ha gui zengua p'u ja ra täi. Nüp'u
ja yø nija p'uya, huantho yø nthuts'i
tate xanho ngue ja hüp'u. Nüp'u øt'a
ngo yø ja'i p'uya, xquet'a nne ngue
tate xtanho p'u da mi. **47** 'Ne tunnba
yø ngu yø 'danxu, i häti, embi ngue
di xanibi te pets'i. Nuna ra hya ga
ngorpa yø dä yø ja'i p'uya, nu'mø

mmat'Oja, ndø ya'atho mmat'Oja.
I nne da 'yembyø ja'i ngue yø
ndøhoga n'yohü. Pe nuyá, guehya
mäthoguitho ra castigo da thohya
ngue gätho mi'da yø ja'i.

Ra 'danxu bi unna menyu Oja.

21 Nüp'u ja ra nija, hetho ra
Jesús ha ga yutyo menyu
yø mmemmeti p'u ja ra huada cu ra
menyu ngue ra ofrenda. **2** Bi nu n'na
ra 'danxu ngue ra ziböhyoya, xquet'a
bi gäti yoho yø zi xani p'u ja ra
njumenu. **3** Bi 'yenña Jesús:

—Majuani dí xi'ahü ngue ra
ziböhyoya na ra 'danxu bi unna
menyu ya, pe man'natho nnu
mäno Oja'a rá menyu bi unna,
hindä gue'ü yø menyu mi'da yø ja'i
di uni. **4** Porque nuya mi'da yø ja'i,
yø mmemmeti ya, pe gue'a rá menyu
xa pongui di uni. A nuna ra 'danxu,
zits'u drä menyu mi ha. Mi ja ngue
xta nzi rá menyu bi uni.

**Bi manna Jesús ngue bá ep'u
ra pa da xotra nija.**

5 Di c'a 'da yø ja'i te ja ra nija. I
mmänyø ja'i ngue mazihotho gui
nëqui ra nija. Mazihotho gui nëqui
yø hmi yø do n'youi. Gui nhohra
nija'a temä cosa di unyo ja'i ngue
nnöpa ofrenda. Ra Jesús bi 'yembi:

6 —Ya guí nnuhü te ja ra nija ya.
Pe nuna ra nija naya, bá ep'u ra pa
da xotyo ja'i na. Xogue di nxudi,
hin hapu nmi nëqui ra nija.

**Bi manna Jesús te di nja
hante rá nzegui yø pa.**

7 Bi t'ännbuya, bi t'embi:

—Ague grä xännbate, ènjäm'mø di
nja ya yø hya guí mmanya, ngue da

xotra nija yø ja'i? ¿Tema hmeya di nja'mø ya ni ma dä zonna pa di nja'a te guí mmanyá?

⁸ Mi dähra Jesús, bi 'yembyø xädi:
—Dämi mfähmu xändønho,
'yo guí nne ngue to dä hyä'ahu.
Porque xangu yø ja'i di n'yø ngue
dä 'yembyø ja'i: "Go guecä drä
Cristogä ya", dä 'yembi. Xquet'a
da 'yena: "Nuya, ya da guehra ora
jap'u da gua'a nximhäi ya", dä 'yena.
Pe 'yo sää guí ec'eigahu. ⁹ Nu'mø gá
'yøhmü ngue ya ja yø datuhni, ya
di ndunhyø ja'i, 'yo sää guí suhu.
Porque jatho ngue ya ngu'a ja ngue
di nja. Pe hingui gue'u yø hmeya'u
ngue rá nzequi.

¹⁰ Bi sigue bi 'yembaya:
—Da nangyø nación ngue dä
'yørpa rä tunhni mi'da yø nación. Da
nangyø dast'abi ngue dä 'yørpa rä
tunhni mi'da yø dast'abi. ¹¹ Janjuani
ngue di 'yan'ahäi. Dí nja yø thuhu,
dí nja yø guehi. Dí nsu yø ja'i m'ø bi
nu yø hmeya dä nja maya.

Bi xihyø xädi rä Jesús ngue da zä rä n'u, da ts'u.

¹² Pe hante ngue dí nja ya yø
hya dí xi'ahu ya, dä gu'ahu yø ja'i
ngue di bent'ahu, dä dä'ahu p'u ja
yø nija, dä jo'ahu. Dí ndä'ahu p'u
'bøhyø dast'abi. Di ja'ahu p'u yø ja'i
ngue guí ec'eigahu. ¹³ Ngue ngu'a
di nja'ahu, nu'mø ya gdí yahu yø
ts'ut'abi, ja gui xihmu p'u rä hoga
'da'yo hya p'uya. ¹⁴ Nu'mø bi ma ma
bent'i'ahu, 'yo sää di tu ni mmuihü'a
rä hya ja ngue gui xihmu rä ts'ut'abi.
¹⁵ Porque ga 'da'ahu rä hya, ngue
gui padi te gui mmamhmu p'u 'bu'u
di sh'ahu. Hijnondä zä dä däcrä hya
ga 'da'ahu. ¹⁶ A nuyá, asta ni papásë

di dä'ahu. Ni n'yohuse di dä'ahu.
Ni mënise di dä'ahu, ni amigose di
dä'ahu. Pe di m'ma'i'da dä tho'ahu.

¹⁷ Dä zu'ahu yø ja'i ndap'u bi zä
ngue guí ec'eigahu. ¹⁸ Pe ni xinga
n'na ni xtahu di m'medi. ¹⁹ Nu'mø
hingui hyegahu, gue'a di n'n'a'ahu ra
'da'yo te'a.

²⁰ Nu'mø gá nuhü ngue ya di
mäs'yø soldado rä hnini Jerusalén,
gui pähmu p'uya ngue n'na
zihmantho dä ma majuadi rä hnini.

²¹ Nu'u yø mmengü p'u ja rä häi
Judea, dä 'dagui, di map'u ja yø
xanthø. Nu'u di 'büp'u ja rä hnini
Jerusalén, dä 'dagui. A nu'u dí 'yo
rä 'befi, ya hñindi map'u ja rá hnini.

²² Porque ya bi zöhrä pa di nja
rä castigo. Nu te gä nt'ot'i p'u ja rä
Maca Libro, dä gue'a rä ora'a ngue
di nja'a. ²³ Huëcate yø xisu di hadyo
basí'a rä pa'a, ogue di sudyø basí.
Porque rä ndate di nja ua ja rä häi.
Rä ndussutho rä castigo dä thohyo
ja'i. ²⁴ Dä tho yø ja'i conyø juai.

Mi'da p'uya, dä ts'ixä fädi, dí ma rä
fädi ndø yap'utho n'hanni yø häi. 'Ne
nu'u yø ja'i hingyø judío p'uya, dä
ne'ahäi yø mmengü Jerusalén asta
gue'mø dä ne Oja di m'mehyø hya.

Bi manna Jesús ngue mähöndä ecua ja rä ximhäi.

²⁵ Dí nja yø hmeya p'u ja rä hyadi,
'nep'u ja rä zana, 'nep'u ja yø sò.
Nuua ja rä ximhäi p'uya, hñinda bñadi
te da 'yøtyø ja'i 'büp'u ja yø nación.
Dí nsu yø ja'i ngue'a gui thomi yø
funthe di ja rä jathe. ²⁶ Nu'mø bi zo
yø mmui yø ja'i a te ja ngue di nja
ua ja rä ximhäi, asta da güentyø ja'i
ngue rä ts'u. Nu te gä bí ja maya, gä
di pädi hapu thogui. ²⁷ Dä thandra

N'yohu di 'ye mehets'i ngue da
n'youi ra gui. Da hnu ngue maguese,
porque mathoguitho ja ra ts'edi.

²⁸Nu'mo ya bi mudi di nja ya yo
hya ya, dami hya ra ts'edi gui juxni
yahu, gui hyanthu maya. Porque ya
xma nguerputho da ehni Nyatehu.

Bi nhyejpa ra hya n'na nza ra igo.

²⁹Mahombbi hyej hman'na ra hya
bi xihyo ja*í* ra Jesús, bi 'yembi:
—Guí nnuhu n'na ra za ra igo,
ogue ndana bi zä ma za. ³⁰Nu'mo
ya bi c'ammi ngue bi 'dogui, guí
pahmu p'uya ngue ya ni ma di pat'i
xanho häi. ³¹Nguna ra hya ja ngue
di nja ya. Nu'mo gá nuhu ngue ya
bi nja ya yo hya di xi'ahu, dami
pahmu ngue ya xma nguerputho di
manda Oja ua ja ra ximhäi. ³²Nuya
yo hmeya di xi'ahu ya, dami pahmu
ngue guehya di nja ya, hante ngue
da du yo ja*í* 'buhra pa ja p'uya.
³³Nu te bi ja maya, 'necua ja ra
hai, hingui zai. Pe nunna ra hya di
mmangá, ja para zantho na.

³⁴Dami mfähmu xanho, 'yo
dadi mbentui ra nts'o ni mmuihu.
Manma thä'i ngue gui n'itihu, ogue
hondra menyu gui ja ndummu ha
gdi timhmu. Porque nu'mo bi zonna
pa ra nzegui, ja gui thambenihu,
ya di jap'u. ³⁵Tengutho 'mo te bi
zo ra 'dihi, di njarbutho'a te da
thogui gätho yo ja*í* 'buhra ra nyuni
nximhäi. ³⁶Gue'a ngue gdi mfähmu
xandonho'a. Dami mat'Ojahu
hangu ra pa, n'namhmu ngue gui
mpomhmu ra ndate ja ngue di nja.
Janangue da zä gui somhmu p'u di
'buhra N'yohu di 'ye mahets'i.

³⁷Nu'mo ra pa, i xännbate p'u ja
ra nija ra Jesús. Ra xui p'uya, pa

bi op'u bí ja ra nyuni ja ra mbonza
ja yo olivos. ³⁸Gätho yo ja*í*, xudi
xudi pap'u ja ra nija ngue oxra hya
mmanna Jesús.

Yo nsuui ra Jesús ya
sänni ngue da hyo.

22 Ya mi ts'udra ngo ngue ra
pascua, guehna ra pa ts'i ra
thuhmu hingui n'youi ra íxi. ²Nu'u
yo hmu yo mmäcja 'nehyo xännbate
ngue ra ley, guehya ya ra ya'atho yo
pa honi ha di hyo ra Jesús. Pe supi
di mbocue yo ja*í*.

³Ra zithu p'uya bi yurbu ja ra
mmui ra Judas Iscariote, guehna
n'na nc'e*í* u 'de'ma yoho yo xädi
ra Jesús. ⁴Nunna ra Judas, bi ma bá
nyau yo hmu yo mmäcja, 'nehyo
n'yohu di manda p'u ja ra nija. Bá
nheca hyau yo mmäcja ha di japi
di däpra Jesús. ⁵Ra ndijohya ya yo
mmäcja 'mo dini ha di züdi. Bi xihna
ra Judas ngue di unna menyu. ⁶Bi
nu manho te bi sihna ra Judas ngue
di tunna menyu. Bi hyoni ha di japi
ngue di däpyo mmäcja ra Jesús, pe
da gue'a ra ora ngue 'buse ra Jesús.

Yo xädi ra Jesús bi hoqui te da z*í*a
ra nde bi nsännigo ngue ra pascua.

⁷Ya fuhra ngo nguehya yo pa
ts'i ra thuhmu hingui n'youi ra íxi.
Guehna ra pa hode'yo yo ja*í* ngue
sännigo, ngue di nzibde ngue ra
pascua. ⁸Nunna ra Jesús bi 'yetra
Bedu 'nehra Xuua, bi 'yembi:

—Ni me ya, bí hocu*í*a te gdá
nzibdehu, ga nsännigohu ngue ra
pascua —bi 'yembi.

⁹Bi 'yen'u yo xädi p'uya:

—¿Hapu guí nne ga ma hocä'be'a
te ga sihu p'uya?

10 Mi dährä Jesús, bi 'yembi:
 —Nu'mø gá cüt'ui mbo rä hnini,
 gui ntheui n'na rä n'yohü ni ma rá
 ngü, di tu n'na xöni rä dehe. Dämí
 tennui hapü da zöni. **11** Gui 'yenui
 rä mmennigu p'uya: "Ra xännbate i
 ena: ¿Hapü ja rä cuarto ga nzibdehe
 ma xädi, ja ga sähé p'ü rä ngo ngue rä
 pascua?" gui 'yenui. **12** Ra mmennigu
 p'uya da 'yut'au n'na ra dacuarto bí
 ja maya rä tóçangu. Ja damí hocui
 p'üa te ja ngue gdá nzibdehu p'uya.

13 Bi ma'ü yoho yø xädi mi yauí
 ra Jesús. Mi zömp'ü ja rä hnini,
 tengutho rä hyä xi manna Jesús,
 gué'a bi nja'a. Bi dinnä ngü
 tengutho xi xifi, ja bi hojpu rä
 nzibde ngue rä pascua p'uya.

Rä Jesús bi zi rä nzibde ngue rä pascua.

14 Nu'mø mi zönnä ora dí nsihmë
 p'uya, nuna ra Jesús, gätho'ü 'de'ma
 yoho yø xädi, gä 'büp'ü ja rä mexa.
15 Ra Jesús bi 'yena:

—Hante ngue dä thogui, janjuani
 ngue sixa mpähä ma mmui ngue
 'daua ga nsihmëha na rä ngo ngue rä
 pascua. **16** Porque dí xi'ahü ngue ya
 hinni mantho ga nsännigohü, asta
 gue'mø dí nja'a te ja ngue dí nja,
 ya gdi 'bühmü p'ü ha dí manda Oja
 p'uya.

17 Bi decrä vaso p'uya ngue di ja
 mammadí Oja. Bi 'yembyø xädi
 p'uya:

—Dämí ndarpahü naya, sihü
 'da its'ü. **18** Porque dí xi'ahü ngue ya
 hinni mantho ga sigä rá ngui rä uva,
 asta gue'mø bi zönnä pa dí manda
 Oja ua ja rä ximhäi.

19 M'mefa p'uya, bi hyajman'na rä
 thuhmë. Mi ja mammadí Oja p'uya,

bi xenna thuhmë, bi unyø xädi ngue
 da zi. Bi 'yembi:

—Nuna ya, guehna ma do'yogä
 naya. Nu'mø gá sihü yø pa dí map'ü
 naya, gue'a gdí bënja'a ngue dädi
 dä ma do'yo ngue dä du conná
 ngue'ahü.

20 Mi juadi bi nsihmë p'uya, bi
 decrä vaso, bi 'yena:

—Nuna po ra vaso ja ua ya, guehna
 rä hmëya naya ngue nu'mø dä tu,
 dí nja rä ts'edi rä 'da'yo cohi öt'ahü
 Oja. Porque dí mfämma ji conná
 ngue'ahü.

21 Nuua ja rä mexa dí sihmëhu
 ya, 'bëcua n'na nc'ëi ngue jügatho
 häi, ya xa hyoni ha di japi ngue di
 dägui. **22** Nu rä N'yohü bí 'yë mahets'i
 ja ngue dä tho. Nu te xpä ts'ännbi
 ngue dä thogui, dä thomhmä'a. Pe
 hague ngü rä castigo dä thohnä rä
 n'yohü di dägui.

23 Bi müdi dí n'yänni n'na ngü n'na
 p'uya te'o'a ja ngue di dä rä Jesús.

Dí ntör'mahya yø xädi rä Jesús ndanä ja ngue dí m'met'o.

24 Bi müdi bi njun'mahya yø xädi
 rä Jesús ngue nne dí m'met'o n'na
 ngü n'na. **25** Pe rä Jesús bi 'yembi:

—Nüp'ü ja yø nación, i 'bühyo
 dast'abi ngue dí manda p'ü ja yø
 häi. Nu'a rä ts'ut'abi dí manda yø
 ja'i p'uya, i enyø ja'i ngue xanho te
 örpabi rä ts'ut'abi. **26** Pe nu'ahü, 'yo
 guí nne guí mandathohü yø ja'i. Nu
 rä ja'i nne ngue xta nhëts'i rä cargo
 dä mëfi, guehnä rä ja'i jatho ngue
 di mpefi dä mäxyø mmic'ëui na.
 Nu'a da ne dí m'met'o ngue gätho yø
 amigo, guehna jatho da gohi ngue
 ni mëfithohü na. **27** Porque nuyá,
 indanä gue'a nt'ëmbi ma daya, gue'a

hup'ü ja ra mëxa mä da, ua gue gue'a 'uite mä da? Uanguí hup'ü ja ra mëxa'a mä da. A nuyá, dí 'bucä ua ha guí 'buhmʉ ya, pe hin dädi mändathogä. Sinoque dädi mpefi.

²⁸A nuyá, gue'ahʉ xtá n'yohʉ mënte yø pa xtá sägä ra n'ʉ. ²⁹Ma Papá bá exqui ngue ga manda gätho yø ja'i. Nugä xquet'a dí exahʉ ya ngue ³⁰nup'ü dädi mandagä, 'dap'ü ga mmihmʉ p'ü ja ra mëxa ga nsihmghʉ. Guí mmihmʉ p'ü ja yø nthuts'i ngue gui mändahu'ü 'de'ma yo'bui yø ja'i Israel.

I pahra Jesú斯 ngue dä zop'ü m'mefa ra Bedu.

³¹Nunä ra Jesú斯 bi 'yembrä Bedu:
—Ague Bedu, nu'a ra zithʉ, äpra nt'edí Oja ngue dä hyoni ha di japi ngue gui hyegahʉ p'ü. ³²Pe xquet'a dí äpra mäte Oja conná ngue'e ngue hingui 'behni nt'ec'ei. Pe nu'i 'mø bi n'yo ni mmui'a te guí ot'e, dämi haträ ts'edi ni cu.

³³Rä Bedu p'uya, bi 'yembi:
—Ague grá Hmu, nugä xquet'a dí 'bui mädagüe'a 'da gdä me fädi, ogue asta 'dap'ü ga tui —bi 'yembi.

³⁴Mi dähra Jesú斯, bi 'yembrä Bedu:
—Ague Bedu, nugä dí xi'i, nu'mø tobe hñidi mahra øni, ya xqui cõnga nhundi, guí mma ngue hingui paqui —bi 'yembi.

Ya bi zonnä ora dä ma mä'uni ra Jesú斯.

³⁵Bi 'yänyø xädi ra Jesú斯, bi 'yembi:
—Xi'mø ma xi'ahʉ ngue hinte gui hyahʉ p'ü gá mähä, xingra buxa, ni xingra njumencyu, 'ne hingui cux

mi'da ni thixfanihʉ, ñua ja tema cosa gá 'behmʉ?

Bi 'yembyø xädi p'uya:
—Hin'na, hñinte bi m'medi.
³⁶Mi dähra Jesú斯, bi 'yembi:
—A nuyá, nu to ja rá buxa, da gats'i. Da gaxrá njumencyu. Nu to hin'yʉ rá juai, da mä rá pahni ngue dä dän'q n'na ra juai. ³⁷Porque dí xi'ahʉ ngue jatho ngue ga thocä'a te nt'ot'i p'ü ja ra Mäca Libro ngue ena: "Dä tho tengutho n'na ra ts'oc'ei", i ena. Porque nu'a te nt'ot'i ngue ga thocä, jatho ngue di njahma'a.

³⁸Nu'ü yø xädi p'uya, bi 'yembi:
—Ague grá Hmu, ja ua yoho yø juai.

Mi dähra Jesú斯, bi 'yena:
—Co nu'a 'mø —bi 'yembi.

Rä Jesú斯 bi mat'Oja p'ü ja ra xequi ni hu ngue Getsemaní.

³⁹Nup'ü bí ja ra nyuni mambí o'a m'met'o ra Jesú斯 ja ra mbonza ja yø olivos, ja i map'ü ra Jesú斯, bi mähä yø xädi. ⁴⁰Mi zömp'ü ha ja ngue dä zömp'uya, bi 'yembyø xädi:

—Dämi mat'Ojahʉ ya. Nu'mø hingá mat'Ojahʉ, nthambenitho hñinda gue'a gui 'yothu.

⁴¹Bi thohmits'ü ní nguep'ü ra Jesú斯. Nup'ü bi zoní, tengü ga yap'ü dä zon'q n'na ra do 'mø bi t'ei. Bi ndantyohmʉ p'uya ngue dä mat'Oja.
⁴²Bi 'yena:

—Ague ma Papá'i, nu'mø guí nnu mänhö, dämi yangui ngue'a ra ndate ja ngue ga thocä. Pe hñiga nu'a go ga sannä gue'a di nja'a, sinoque nu te guí sanni, gue'a di nja'a —bi 'yena.

⁴³Bi nu p'uya ngue bi zö'a n'na ra anxe bí 'ye mähet's'i, di haträ ts'edi.

⁴⁴Nu'a ga ndär'mä n'u rá mmui'a te ja ngue dä thogui, män'na ngue rá mmui ga mmat'Oja. Nu'u yø xäntthe i ja, i 'yugui so häi, tengutho 'mø pønnä ji p'u ja n'na rá ts'et'i.

⁴⁵Mi juadi bi mat'Oja p'uya, bi nangui, bi map'u bí 'buhyo xädi. Nu'u yø xädi p'uya, ya mi aha, bi dapra t'ahä ngue rá dummmui. ⁴⁶Bi 'yembuya:

—¿Hanja ngue guí ahmi? Dämä nanguí, guí mmat'Ojahü. Nu'mø hingá mat'Ojahü, nthambenitho hindä gue'a gui 'yothü.

Ya bi mbentra Jesús.

⁴⁷Mente yau i yø xädi rá Jesús, bi zehnä rä Judas ni zi xangu yø ja'i. Guehnä n'na nc'ei ya 'de'mä yoho yø xädi rá Jesús. Bi guat'i ngue bi zengua p'u 'bährä Jesús, bi zürpa rá hmi p'uya. ⁴⁸Nuna rä Jesús bi 'yembi:

—Ague Judas, con n'na rá beso guí dä rä N'yohü bí 'ye mahets'i ya'mø.

⁴⁹Yø amigo rä Jesús mi nu te bi nja, bi 'yembuya:

—Ague grá Hmu, tua guí nne ga japhü rä juai? —bi 'yembi.

⁵⁰Bi guxrá juai n'na nc'ei rá xädi rá Jesús. Bi zennbabí rá 'yehë rá 'bet'o mmäcja, bi hyejpa rá gu ngue rá n'yeyi.

⁵¹Pe rä Jesús bi 'yembi:

—Dami hyegui, 'yo gadi japhü —bi 'yembi.

Nuna rä Jesús bi därpä rá gu nä bi thejpa rá gu ngue bi 'yøthe. ⁵²Nuya yø hmü yø mmäcja, 'nghyø policía fährä njä, 'nghyø n'yohü 'bet'o p'u ja rá njä, gä ní 'yehrä nzite. Rä Jesús bi 'yembi:

—¿Ua guí emhmü ngue drä begä, ngue guí cähü yø juai 'ne guí

cähü yø za ngue gui benngahü?

⁵³Conque n'na pa ngü n'na pa nmi xännbä ra hya yø ja'i p'u ja rá njä. Uanguí xtä nzä ja xqui benngahü p'u. Pe ya guehnä rá ora guí 'yohü naya, ngue nu'mø rá 'bexui i ja rá pähä rá zithü.

Bi männä Bedu ngue hingui padí te'o rá Jesús.

⁵⁴Ya bi bentyø ja'i rá Jesús. Bi zixpü ja rá ngü rá 'bet'o mmäcja. Pe rá Bedu, ni 'befa ya'atho p'u ni ma yø ja'i ni zi rá Jesús. ⁵⁵Nup'u mäde rá däthi, bi t'u'a n'na rá sibi ngue bi mihyø ja'i di nhat'i. Xquet'a 'nghrä Bedu bi mi ngue di nhat'i. ⁵⁶Nuna n'na rá xisu ngue rá guni p'u ja rá ngü, mi nu rá Bedu ngue hüp'u ja rá sibi. Bi za di hëti p'uya, bi 'yembi:

—Nuna rä n'yohü 'bucua, xquet'a rá n'youi rá Jesús.

⁵⁷Pe mi dähra Bedu, bi 'yena:

—Hin'na cuø, hindí pacä na rá n'yohü guí mmänya.

⁵⁸Mi tho män'na ts'equits'ü p'uya, hømbi nu man'na nc'ei p'u mi huhra Bedu, bi 'yembi:

—Nu'i, xquet'a ni n'youi'ü tenna Jesús.

Mi dähra Bedu p'uya, bi 'yena:

—Hin'na n'yø, hingä 'necä.

⁵⁹Mi tho hman'na ora m'mefa p'uya, man'na nc'ei ngut'a bi ma, bi 'yembi:

—Majuani ngue nunä rä n'yohü 'bucua, rá n'youi rá Jesús, porque di nequi ngue rá mmengü Galilea nä.

⁶⁰Mi dähra Bedu p'uya, bi 'yena:

—Ague n'yø, hindí pacä tema hya guí nne gui xicya.

Nu'a rá ora'ü p'uya, tobe hin mani juadi mmännä Bedu'ü te mma, bi

mmahra ḥni p'uya. ⁶¹Bi 'bäträ Jesús ngue bi hyannbu bi hūhra Bedu. Ra Bedu p'uya, bi zo rá mmui na ra hya xi xihra Jesús ngue xi 'yembi: "Tobe hīndi mahra ḥni, ya xqui cōnga nhuyndi, guí mmā ngue hingui paqui", xi 'yembi. ⁶²Ra Bedu p'uya, asta ra zondummu bi bōn'athi.

Ra Jesús rā n'yemmaḥya yø ja'i.

⁶³Nu'ut yø n'yohu fähra Jesús, i thenni 'ne i pe'mi. ⁶⁴Bi gorpa yø dā connu ulu, bi me'mi, bi 'yembi:

—Dami pahya te'o bi mep'a'i ya — bi 'yembi.

⁶⁵Xangū mi'da yø hya xifi ngue ga ndenni.

Ya bí 'bap'u ja rā dajunta rā Jesús.

⁶⁶Mi neçahäi p'uya, bi mpeti gätho yø n'yohu dī mānda p'u ja rā nija, conyø hm̄u yø mmäcja, conyø xännbäte ngue rā ley. Ra dajunta bi nja, ja bi ts'ixpu rā Jesús ngue dā t'ørpa rā nt'änni, bi 'yembi:

⁶⁷—Dami xicje ya ngue'mo
gue'e grá Cristo bá ex Oja ngue
dī ndast'abi, ogue hīn'nā. ¿Te guí
mmannā rā hya naya?

Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nu'mo ga xi'ahu ngue guecä,
hingui 'yec'igahu. ⁶⁸Nu'mo xinga
ot'ahu n'na rā nt'änni p'uya, xquet'a
hingui nne gui mmamhm̄u'a te
ga än'nahu. 'Né hingui nne gui
thögahu p'uya. ⁶⁹Ya ní ma dā
zönnā ora ya, ngue rā N'yohu bí 'yē
mahets'i daní mmip'u ja rā n'yei Oja
nūna jase rā ts'edi.

⁷⁰Gätho yø ja'i p'uya bi 'yembi:

—¿Ua guí ena ngue gue'e rā
Ts'unt'u'i Oja mō?

Mi dähra Jesús, bi 'yembyo ja'i:

—Ahá, go guecä tengutho guí
mmamhm̄u.

⁷¹Dí n'yembyo ja'i p'uya:

—¿Teni 'be'a man'na mā testigo
ga nnehu ya'mō? Ya dā øschu rā hya
pønná ne ya.

Bi ts'ixpu 'bührä Pilato rā Jesús.

23 Gā bi nangyo ja'i p'uya,
bi zixpu 'bührä Pilato rā
Jesús. ²Bi māhyo ja'i ngue di yapra
Jesús, enyø ja'i:

—Dí tñnnbähe n'na rā hya na ra
n'yohu 'bucua, ngue di ts'onnba yø
mmui yø ja'i. I embi ngue hingui ja
ngue di unyø ja'i'a ra mēnyu ähra
dast'abi 'bū'a Roma. Xquet'a i mma
ngue guehnā rā Cristo nā, i nne da
mā ngue n'na rā dast'abi.

³Ra Pilato bi 'yänna Jesús, bi
'yembi:

—¿Ua gue'e rā dast'abi'i yø judío?
Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Ahá, go guecä tengutho rā hya
guí mmānya —bi 'yembi.

⁴Ra Pilato bi 'yembyo hm̄u yø
mmäcja, da guehmi'da yø ja'i:

—Hin temä ts'oqui dí tñnnbä nā rā
n'yohu 'bucua —bi 'yembi.

⁵Pe yø ja'i māhombi 'yena:

—Nuna rā hya xännbäte p'u ja
rā häi Judea nā, di ts'onyø ja'i nā rā
hya nā. Bi fu'a Galilea xännbäte rā
hya, asta sōcua ya.

Bi ts'ixpu 'bührä Herodes rā Jesús.

⁶Mi 'yohra Pilato nā rā hya
mmānya ja'i, bi 'yännbuya ngue'mo
rā mmēngu p'u Galilea nā rā
Jesús. ⁷Nu'mo mi xi p'uya ngue ja
ra mmēngu p'u, bi mennba na rā
Herodes mi ndast'abi p'u Galilea.
Porque rā Herodes, nu'u yø pa'h,

mi 'bup'ú Jerusalén. ⁸Rá Herodes, nū'mō mi nū rā Jesús, emm̄ei di johya. Porque ya rá ya'atho yó pa i nne da nū, ngue òde te mm̄anyø ja'i t'emb̄i oträ Jesús. Mi tó'mi ngue da nūrpi temá milagro da 'yot'e. ⁹Xangu yó nt'änni bi 'yörpe, pe rā Jesús hínte gá ndatho. ¹⁰Xquet'a 'bup'ú yó hmú yó mm̄acjá 'nèhyø xännbate ngue rā ley. Di yapi hin'yú p'ú rá nzegui. ¹¹Nuna rā Herodes co 'nèhyø soldado xquet'a hímbi nū mānho rā Jesús. I thenthó, bi hetá n'ná rá he mazihotho tengutho rá he n'ná rā dast'abi. Ra Herodes māhombi mēnhná Jesús, i map'u 'buhra Pilato. ¹²Madague'a mādi nsuhmí m'met'o rā Pilato rā Herodes, pe bi n'amigo m'mefa.

Ya nts'änni ngue da tho rā Jesús.

¹³Nuna rā Pilato bi peti gätho yó hmú yó mm̄acjá, gätho yó ts'ut'abi, gätho mi'da yó ja'i. ¹⁴Bi 'yemb̄i:

—Ya guá singahú ua na rā n'yohu 'bucua. Guí emhm̄u ngue di ts'onyo ja'i. Pe ni hmi ni dähu hapu dí änni, 'ne guí nnuyhú ngue hín temá ts'ouqui dí tinnbabí ngue'a te gni yaphu. ¹⁵Ni xinga guehra Herodes ngue xtábá ndiñnba rá ts'ouqui, porque bi costho hómbi 'yecua. Ja guí nnuyhú p'uya ngue hín temá hya di nequi para ngue da t'emb̄i ja te rángue'a ngue da tho. ¹⁶Nugä ga manda ngue da 'bei, pe ga thögue.

¹⁷Rá Pilato i ja ngue da 'yot'e te rā costumbre ja yó ja'i, nū'mō rā ngo ngue rā pascua, pa māthögue n'ná rā ofädi. ¹⁸Gätho yó ja'i p'uya, bi muhra mafi, i ena:

—Nuna rā Jesús da tho na. Go dám̄i thöhra Barrabás.

¹⁹Pe nuna rā Barrabás, guehna n'a nc'ei mi ofädi ngue rā 'yot'i sui, 'ne rā hyote p'ú ja rā hnini. ²⁰Rá Pilato hómbi xihyø ja'i ngue da zä di thöhra Jesús. ²¹Pe yó ja'i p'uya, man'na nts'edi ga mafi, i ena:

—Da guatra pont'i. Da guatra pont'i rā Jesús.

²²Rá hyu ndi p'uya, bi 'yenna

Pilato:

—¿Pe temá nts'o xá 'yó'na p'uya? Nugä hín temá ts'ouqui di tinnbi ngue da t'emb̄i da tho. Nugä ga manda da 'bei, pe ga thögue.

²³Pe yó ja'i hinguí säya ngue mafi, ädi ngue da ma macuati rā pont'i rā Jesús. Nu'a ga mahyø ja'i co 'nè'u yó hmú yó mm̄acjá, bi nja'a te ädi. ²⁴Rá Pilato p'uya bi zänni ngue di nja'a te mm̄anyø ja'i. ²⁵Bi ma mathögue na rā Barrabás xi mānyø ja'i ngue di nthögue. Guehná xi jot'i ngue rā 'yot'i sui 'nghra hyote na. Go bi ndä na rā Jesús, i hnepe ngue da tho p'uya.

Ya cuatra pont'i rā Jesús.

²⁶Nu'mō mi ts'ixra Jesús ngue da tho, bi nthuei p'ú ja rā 'yú n'ná rā n'yohu xpi 'yehra 'befi ni hu ngue rā Simu, rā mm̄engu Cirene. Go bi njapi bi duxra pont'i na p'uya, ni 'befatho p'ú ni ma rā Jesús.

²⁷Pe xangu yó ja'i bi denni. I ma'a nts'oní yó xisu, tu yó mm̄hi ngue te da thohra Jesús. ²⁸Pe bi hyetyø ja'i rā Jesús, bi 'yemb̄i:

—Ague gyø xisu guí 'buhmu ua Jerusalén, 'yo guí zomhm̄u conná ngueque. Sinoque dám̄i nzoní ngue conná ngue'ahu 'ne conná nguehni basihu. ²⁹Porque da 'yehyø pa gui 'yemhm̄u: Xanho 'bui te'o hinjo'o

yø basi, ogue hímbi hya yø basi, ogue hímbi sútate.³⁰ Yø ja'i p'uya da 'yembyø t'øho: "Bá tägui, gui soxcahe". Da 'yembyø nyuni: "Dami cogbahe", da 'yembi.³¹ A nuya ngue hínte gadi uphu'a gadi umhmü ya, hague ngu rå n'u da tho'a ja rá ts'oqui 'mø.

³² Xquet'a ni ts'i yoho yø ts'oc'ei ngue 'dap'u da duui rå Jesús. ³³ Mi zömp'u ja rå nyuni gui hutyo ja'i ngue rå Njuyaxhmu, ja bi ma mäcuati p'u rå pont'i rå Jesús. 'Né'u yoho yø ts'oc'ei bi ma mäcuati rå pont'i, n'na rá n'yei, n'na rá gaha i gohi.³⁴ Nu'mø ema cuati rå pont'i rå Jesús, bi 'yena:

—Ma Papá'i, dami punnbä yø ja'i 'bucua, porque nuya híngui padí te øtya —bi 'yena.

Yø soldado p'uya bi ma rå tåha ngue to xtä rå tåha, gue'a da gaca n'na xequi rá he rå Jesús. ³⁵ Yø ja'i 'bäp'u p'uya, i hetho. Nu'u yø judío 'bet'o, i thenthø'u, i ena:

—Mi mmannu rå n'yohu ngue da yanyø ja'i. Pe di nyanse ya, ngue'mø majuani ngue guehna rá thanhni Oja nuna t'ëmbi rå Cristo.

³⁶ Yø soldado p'uya, xquet'a thenni. Bi guat'i ngue bi unna vino xa n'ixi da zi.³⁷ Bi t'ëmbuya:

—Nu'mø gue'e rá dast'abi'i yø judío, dami nyanse ya'mø.

³⁸ Nup'u ja rá ya rå pont'i, bi t'ot'a n'na rå letrero ngue ena: "Nuna rå n'yohu 'bucua, guehna rá dast'abi yø judío na". Rå letrero p'uya, nt'ot'i connä hya ngue rå griego, rå latín, rå ebreo.

³⁹ Nuna n'na rå ts'oc'ei ya cuarbü ja rå pont'i p'uya, xquet'a thenni, bi 'yembi:

—Nu'mø gue'e grá Cristo, dami nyanse ya'mø. 'Necä'be gui nyän'be p'uya.

⁴⁰ Nu'a man'na nc'ei rå ts'oc'ei bi 'yembrä amigo di yahni:

—Nu'i ni xingui su Oja, conque ya güi tup'u ja ra pont'i ya.⁴¹ Nugüi ja te rángue'a ngue dí säui rå n'u, porque di jutui'a te xtä øt'ui. Ya ni 'yup'u te dí thohmi. Pe nuna rå n'yohu 'bucua, hin temä nts'o xa 'yona.

⁴² Bi 'yén'a m'mefa p'uya:

—Ague Jesús, nu'mø ra pa gui söhø ngue gui manda ua, gui mbengui.

⁴³ Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Majuani dí xi'i, nuya ya ga m'mähmi p'u mahets'i ya.

Ya bi du rå Jesús.

⁴⁴ Commä huxyadi, bi mädi bi m'mexui gä rå ximhäi asta hyu nde.

⁴⁵ Rå hyadi bi m'mexui. Nu'a rå ulu mi zup'u ja rå goxthi njä bi hyehmade i gai ngue bi xet'i.⁴⁶ Bi 'yén'a n'na rá hmafi rå Jesús, bi 'yena:

—Ague ma Papá'i, dädi fät'a'i ma tegä ya —bi 'yena.

Høntho bi man'a p'uya, 'bexpi du.

⁴⁷ N'na rå capita ngue rå mmengu Roma bi nu te bi nja, bi 'yespabi Oja p'uya, bi 'yena:

—Majuani ngue nuna rå n'yohu 'bucua, hin'yü rá ts'oqui na.

⁴⁸ Gä bi nu yø ja'i mi 'bäp'u te bi nja. Bi ma yø ja'i p'uya, pe pütyø tiya ngue tu yø mmäti.⁴⁹ Gätho'u yø mpadiui rå Jesús, conyø xisu bá nəxa Galilea ngue tenni ha ni ma, yap'utho bi 'bäi, gä hantho te bi nja.

Ya bi ma nt'ägui rå Jesús.

⁵⁰ Mi 'bä'a n'na rå hogä n'yohu ni hu ngue rå José, mi øt'e te gä

mmamp'ü ja rä ley, rä mmengü p'ü ja rä hnini Arimatea ja rä häi Judea. 'Nghna di manda p'ü ja ra nija na. ⁵¹Xquet'ä 'nghna mi tō'mi ngue di manda ua Oja. Janangue hingui 'bui ngue rä acuerdo'a te rä hya bi ts'ännbu ha bi mpeti yö ja'i. ⁵²Nuna rä n'yohu na, bi ma bá nyoui rä Pilato, bi 'yäpra nt'ëdi ngue da hyajpu ja rä pont'i rä Jesús. ⁵³Mi hyajpu ja rä pont'i p'uya, bi 'uennbabí rá do'yo rä Jesús co n'na rä sábana ngue rä hogá ulu. Bi hyaxpu ja rä panteón xi ma nt'a'mi p'ü bi ja n'na rä 'bido ngue bá ägui. Nuna rä panteón, hinjoungui o. ⁵⁴Nde mbéhi'a rä pa'a, ya da yutra pa ngue rä tsäya.

⁵⁵Nu'ü yö xisu bá neqá Galilea ngue bá n'youi rä Jesús, bi ma bá nu rä n'yägui. Bi nu ha bi t'ägui. ⁵⁶Mi zöp'ü ja rä ngu ya yö xisu, bi hocyo 'yethi mazihotho ga yáni ngue da goxrá áнима. Bi nsäya'a rä pa ngue rä ts'äya p'uya, porque gue'a di manda rä ley Oja'a.

Ya bi bennate rä Jesús.

24 Mi hyaxa rä pa ndomingo, zi xuditho bi ma mahon'a yö xisu p'ü bí o rä Jesús. Bi hyaxyo 'yethi xi hoqui. Bi mähä mi'da yö xisu. ²Mi zömp'uya, bi díni ngue ya n'nanni 'benna do mi nnöpa njum'i rä panteón. ³Bi yut'ämbo p'uya, pe ya himbi dimp'ü rä Jesús. ⁴Bi nsu p'uya, hingui padí te da 'yot'e. Mi nu p'uya, 'bäp'ü yoho yö anxe di yoxni yö he. ⁵I hemtho hä'i'u yö xisu ngue emmei su. Yö anxe p'uya, bi 'yembi: —¿Hanja ngue guí homhmü ua mant'ägui'a ya 'bui? ⁶Ya hinjo'o ua, ya xä bennate. Dami bëmhmu

ra hya bi xi'ahü 'mø tobe mambí 'buta Galilea. ⁷Conque bi ma ngue rä N'yohu bí 'yç mahets'i, mi ja ngue da ma mädäpi yø ja'i ja yø ts'oqui ngue di cuatrá pont'i. Rä hyu pa p'uya, di bennate.

⁸Nu'ü yö xisu p'uya, bi zo yö mmui na rä hya xi man'a m'met'o rä Jesús. ⁹Nuya yö xisu 'mø mambá pengbu ja rä panteón, nu'a te bá nu, bi xi'ü 'de'ma'da nc'ei yö xädi rä Jesús. Bi xifi gätho mi'da yö ja'i. ¹⁰Nuya yö xisu bi hyaspabi ra hya ya yö xädi rä Jesús, guehna rä Maya Magdalena, 'nghra Juana, 'nghra Maya rä mamá rä Jacobo, 'ne hmí'da yö xisu p'uya. ¹¹Pe nuya bi thaspa rä hya p'uya, hingui ec'ëitho te mmanya yö xisu. Sinoque entho: "Hantho loco ya yö xisu", gue emma entho.

¹²Pe rä Bedu bi bøn'athi, bi ma n'nahmantho p'ü bí ja rä panteón. Mi zömp'uya, bi hyet'ämbo. Bi nu ngue ya n'nanni 'bønnä ulu mant'e rä Jesús. Bi mengbu ha säya p'uya, pe di 'yøtho hanja'a te xi nja.

Bi ntímmi p'ü ja rä 'yu yoho yö xädi rä Jesús ngue mani map'u ja rä hnini Emaús.

¹³Nu'a rä pa'a p'uya, yoho yö xädi rä Jesús mani map'u ja rä hnini Emaús. Nuna rä hnini na, di nsocii Jerusalén como 'de'ma'da kilómetro. ¹⁴Mente 'yo, mente di c'a'a te xi nja. ¹⁵Nuna rä Jesús mi zä mi zuði, ya 'dap'ü ni n'yo. ¹⁶Madague'a ngue heti, pe ena te corpatho yö dä ngue hindä badí te'o na rä Jesús. ¹⁷Rä Jesús bi 'yännbu, bi 'yembi: —¿Teni 'be'a ma hya gadí nxihmi mente guí 'youi ua ja rä 'yu n'yø?

Nup'ú nná bengä, ena gue tu ni mmuiui.

¹⁸Nuná n'na nc'ei ni hu ngue ra Cleofas bi 'yembi:

—Gätho yø ja'i bá 'yo Jerusalén, gä padi te bi nja mantenni pa. 'Ne go gui 'yena ngue hingui pahya.

¹⁹Mi dahrá Jesús, bi 'yemp'ú yauí: —¿Temá hya n'yø?

Nu'u ts'o p'uya, bi 'yena:

—Xigue rá Jesús nuná rá mmengu Nazaret. Guehná n'na rá n'yohu ngue rá pøngahya Oja, di nequi ngue ja rá ts'edi ngue bi 'yotyø milagro, 'ne ja rá ts'edi ngue rá hya bi mä. Porque bi nu mändo Oja te bi 'yot'e, da guehyø ja'i bi nu mändo te bi 'yot'e. ²⁰Dí mmangä'be ngue nu'ú yø hmü yø mmäcja, da gue'ú mä hmuhu di manda p'u ja rá nija, bi dä rá Jesús. Bi zixpu ja rá ts'ut'abi, ja bá ts'ännbu ngue da dup'ú ja rá pont'i. ²¹Pe nugähe nmi engähe ngue nuná rá n'yohu na, guehná xta nyanyø judío na. A nuyá, ya mangunde bi nja na rá hya dí xi'a'be ya. ²²Nu'u 'da yø xisu 'da'igu mä nt'ec'eihe, xä pijthogähe. Porque xä mma mxuditho p'u mambí o rá áнима. ²³Pe ya hinjonxpa ndini ngue di op'u. Xpa mmengbuuya, xä xicje ngue xi nu yø anxe. A nu'ú yø anxe p'uya, i mma ngue ya 'buhna rá Jesús. ²⁴Bexque'a p'uya, nu'ú 'da mä n'yohé xä mmap'ú mambí o rá áнима, pe xä ndini tengutho rá hya xä mmänyø xisu. Pe rá Jesús ya hinxa hnú na 'na.

²⁵Nuná rá Jesús bi 'yembi:

—¿Ua hinguí ts'u di 'yo ni mmuiui'a te ra hya i ja? ¿Ua hinjam'mø guí óhmü para ngue gui 'yec'ehu'a te gä rá hya bi manyø

pøngahya Oja? ²⁶¿Ua hinguí pahmu ngue rá Cristo mi ja ngue dä zä rá n'u hante ngue di ndast'abi ngue di manda ua?

²⁷Ya bi du'mi bi xifi gätho'ú yø hya nt'ot'i p'u ja rá Maca Libro ngue'a te gui c'a rá Jesús. Bi dunnbabi'a te mmamp'ú ja yø libro bi 'yotra Moisés. Bi sigue bi xi mi'da yø hya te gä nt'ot'i p'u ja yø libro bi 'yotyø pøngahya Oja.

²⁸Nu'mo mi zömp'ú ja rá hnini mani ma p'uya, rá Jesús bi 'yot'e ngue ena xo nne dä thogui. ²⁹Pe nu'ú yø n'yohu p'uya, bi japi ngue di nsäya, bi 'yembi:

—Ma 'daua ga nsäyahü. Guí nnu ngue ya bi nde. Ya ni ma dä dähra nxui.

Bi yut'ämbo rá ngu rá Jesús ngue di nsäya. ³⁰Mi mip'ú ja rá mexa p'uya ngue di nsihme. Bi hyacra thuhme, bi ja mammadi Oja. Bi xemp'uya, bi un'nu hup'ú ja rá mexa. ³¹Nu'a rá ora'a p'uya, bi xohyo n'yomfni ngue bi badi te'o. Pe 'bexpi m'merputho rá Jesús. ³²Dí n'yembi n'na ngu n'na p'uya:

—Pe uanguí hurca mä mmuiui mente dará yahu gä rá 'yu, 'ne bi xicui temá hya nt'ot'i p'u ja rá Maca Libro.

³³Ya hínte mambí dö'mi. Bi mengui 'bexque'a, i ma Jerusalén. Bi diní ngue ya xi mpeti'u 'de'mä'da yø xädi rá Jesús co 'ne'ú mi'da yø n'yohu. ³⁴A nuya xi mpeti p'uya, bi 'yembya ja bi zöhö:

—Majuani xä bennate rá Hmu n'yø. Ya xä nnu rá Bedu.

³⁵A nuya ja bi zö p'uya, xquet'a bi mä te xi thop'ú ja rá 'yu. Bi ma ngue hinguí padi te'o na rá Jesús

memente yaui, bi bədi, ja gue'mo mi xenna thuhme.

Ya bi zomp'u 'buhyo xädi ra Jesús.

36 Mente tobe di yahnitho'u yo nc'ei, ngue mma te xi nu, mi dambeni p'uya, ya 'bäp'u made ra Jesús. Bi zengua p'uya, bi 'yembi: —Da hyu ni mmuihu ya —bi 'yembi.

37 A nu' u yo xädi p'uya, di fetyo mmui ngue su. I ena ngue ra 'yo' a hetj. **38** Pe ra Jesús bi 'yembi:

—¿Hanja ngue guí suhu? ¿Hanja ngue guí emhmu ngue himma juani dí 'buca ua? **39** Damí nurcah ma 'ye 'nehma gua. Gui nnuhu ngue xquecthoca. Damí thänju n'namhmu guí nnuhu ngue guecä. A nu' a ra 'yo, ra ndahitho' a, hin'yu rá do'yo'u. Pe nugä guí nnuhu ngue drá ja'i.

40 Mi juadi bi xi'a ngu'a p'uya, bi 'yuty 'ye 'nehy u gua ha bi me yo clavo. **41** Pe nu' u yo xädi hinga e'ec'ei xanho, ngue'a gu*ui* johya 'ne ena sudy o n'yomfen i. Pe ra Jesús bi 'yembi:

—¿Ua hingu i ts'u ua te ga sigä ts'u? —bi 'yembi.

42 Bi unna n'na xequi ra hua ngue nthaxi p'uya, 'ne bi unna n'na mhme ra t'afi t'asa. **43** Bi hyamp'uya, yo hmi yo dä yo xädi p'u ha bi zi. **44** Bi 'yembuya:

—Nuna te dä thoca ya, guehna ra hya ya xtá xi'ahu m'met'o na. Ya

xtá xi'ahu ngue mi jatho dí nja' a te nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro.

Porque ra Moisés co 'ne' a mi'da yo pøngahya Oja, bi 'yot'a te ja ngue ga thoca, xquet'a ngu'a mmamp'u ja yo Salmo.

45 Bi xojpa yo n'yomfen i p'uya, ngue da dinj te mmamp'u ja ra Maca Libro. **46** Bi 'yembuya:

—Ya ngu'a nt'ot'i ngue ra Cristo i ja ngue da tho. Ra hyu pa p'uya, di bennate p'u da nt'ägui. **47** Guehna ra hya da thaspabi yo ja'i 'bui ndap'u bi zä yo nación, conna nt'edi ra Jesús, nu to da hyep'u ra nts'o ga 'yo, di punnbabi yo ts'oqui. Pe ra muditho da manna hya p'u Jerusalén. **48** Nuyá, go gui xihmu yo ja'i na te gá nuhu da thoca ya. **49** Nuna ra hya bi yat'ahu ma Papága, ga ma penhnä naya. Pe 'yogui 'uehmu ua ja ra hnini Jerusalén asta gue'mo bi n'n'a'ahu ra ts'edi di 'ye mahets'i, ya guí mmähä p'uya.

Bi ma mehets'i ra Jesús.

50 Bi gujpu mi 'buhyo xädi ra Jesús, i map'u jonna hnini Betania. Bi macyo 'ye p'uya ngue di japi.

51 Mente di japiya, hetho ha i nangui, bi ma mahets'i. **52** Mi juadi bi danne'u yo xädi, bi mengui, i ma Jerusalén. Janjuani ngue di johya.

53 N'na pa ngu n'na pa, i pa nija ngue bədi ja mammadi Oja.

Ra Xuua

Nanà rá Xuua, ja ua yø hya bi 'yo't'i
ngue te bi 'yøtra rá Jesucristo.

Rá Ts'unt'u Oja øt'e ngue
fadi hanja Oja.

1 Nuna rá Ts'unt'u Oja guehná
øt'e ngue fadi hanja Oja na.
Ya mi 'bu'mø mi nhohra ximhái.
'Dap'u 'buhmi Oja, pe 'nehná Oja na.
2 Hante ngue di nhohra ximhái, ya
rá n'youi Oja. **3** Go bi hoqui gätho
yø cosa ja na, tengutho bá ne Oja
ngue bi nja. Nu hangu yø cosa ja
ya, hin'yú n'na rá cosa ngue hinxti
hoqui. **4** Nuna go bádi unna 'da'yo
te na. Guehná xojpa yø mmui yø ja'i
ngue da bádi ndana majuaní. Nuna
bádi unna 'da'yo te, tengutho n'na
rá nyot'i ngue xojpa yø mmui yø ja'i.
5 Nu ra nyot'i di yorbü ja rá 'bexui,
pe hingui hätra 'bexui di 'berpabi'a
gui yot'i.

6 Nuna Oja, bi menhná n'na
ra n'yohu ni hu ngue rá Xuua. **7** Bi
menhní ngue da xihyø ja'i te'o na da
xojpa yø mmui yø ja'i. I nnepe ngue
guehná da 'yec'ei gätho yø ja'i na.
8 Nuna rá Xuua, hinga guehná ja
ngue da xojpa yø mmui yø ja'i na.
Sinoque bi 'benhní ngue da xihyø
ja'i ndana da xojpa yø mmui yø

ja'i. **9** Nuna bi zöcua ja rá ximhái,
guehná majuaní ngue xojpa yø
mmui gätho yø ja'i na.

10 Nuna rá Ts'unt'u Oja bi m'mucua
ja ra ximhái. Madague'a ngue go bi
hocra ximhái na, pe himbi bahyø
ja'i te'o na. **11** Bi m'mup'u ja rá häi, pe
himbi nu manho yø mmenguhu. **12** Pe
nuya to gä bi nu manho, 'ne bi 'yec'ei
ngue guehná rá Yante na, guehya bi
unna nt'edí bi gohi ngue yø basí Oja
ya. **13** Nu'a i gohi ngue yø basí Oja yø
ja'i, himma 'da'yo 'bui tengutho ga
'buhyo basí yø ja'i, ogue dra ja'itho xta
nnepe ngue bi njap'u. Sinoque guesse
Oja bi ne bi 'yot'e ngue yø basí yø ja'i.

14 Nuna øt'e ngue fadi hanja
Oja ya, bi nja'i na. Bi m'mucua dí
'buhmu. Pe dá nuhe ngue maguesse.
Maguese porque rá 'dants'unt'u
Oja. Gá majuaní te bi ma, 'ne hinha
rá nzegui di mahyø ja'i. **15** Nuna ra
Xuua, bi xihyø ja'i te'o na, bi 'yembi:

—Nuna ya, guehná nmí mmangä
m'met'o naya. Porque ya xtá mangä
ngue dí ena: "Nuna da ep'u m'mefa,
man'na tate na ngue nügä, porque
hante ngue ga m'mucä, ya mi
'buhna".

¹⁶Nu'a te gä bädi unj, gä di tocagahu. Bädi thijpatho ra mate bädi unj hinha ra nzegui. ¹⁷Conná nguehra Moisés bi fahrá ley Oja. Pe conná nguehra Jesucristo bi fahrá mate Oja, 'ne bi fahnä ra hya majuani. ¹⁸Nuna Oja hinjam'mo to di nnu na. Hont'a ra 'dants'unt'u Oja bí 'bup'u bí 'buhrá Papá, go bi ma hanja Oja na.

Ra Xuua nuna bi 'yotra nxixya
bi ma hanja na ra Jesucristo.

¹⁹Nu'u yo judío 'bet'o pu Jerusalén bi menhyo mmäcja bi me yo n'yohu ja yo 'befi pu ja ra nija. Bi map'u 'buhrá Xuua ngue bá änni te'o. ²⁰Ra Xuua puhya, njuantho bi ma, bi 'yena:

—Hinga guecä na ra Cristo bá ex Oja ngue di ndast'abi —bi 'yena.
²¹Mahömbi 'yännbuya, bi 'yembi:
—¿Pe te'o'i puhya? ¿Ua gue gue'e na ra pøngahya Elías?

Mi dahra Xuua puhya, bi 'yembi:
—Hinga guecä.
Bi 'yänni mahön'a puhya, bi 'yembi:
—Masque gue'e na ra pøngahya ja ngue da ecua 'mo —bi 'yembi:
Bi 'yena mahön'a puhya:

—Hinnä.

²²Bi tembuya:
—Pe éte'o'i puhya? Dami xicje nanmhma ga haspahe ra hya'u to xpa menngahe. Dami ma te'o*i*.

²³Mi dahra Xuua, bi 'yena:
—Go guecä na bi mmanna pøngahya Isaías ngue bi 'yena: "Di mmuä nna ncei ngue nts'edi di manna hya pu ja ra dapo. Daä 'yena: Dami nsähu ya, porque ya ni ma da ep'u ra Hmu", bi 'yena.

²⁴Nuya yo n'yohu bi ma bá nyaui ra Xuua, guehya yo m'menhni yo

fariseo ya. ²⁵Mahömbi 'yännbuya, bi 'yembi:

—¿Pe hanja ngue guí otra nxixya 'mo ngue hinga gue'e na ra Cristo, ni xingrá Elías, ni xingrá pøngahya di xi'i?

²⁶Mi dahra Xuua, bi 'yembyo ja*i*:

—Nugä di otra nxixya conná dehe. Pe nuua di 'buhmu, 'yo ua n'u nce*i* ngue hingui fadi te'o. ²⁷Nugä dá 'bet'o, pe nunä di xi'ahu da ep'u m'mefa na. Man'na tate na ngue nugä. ¿Hapu gue ga sucä tengu na?

²⁸Gä guehya yo hya ja ua bi manna Xuua pu ja ra hnini Betábara, man'na nguadi ra dathe Jordán mambi otra nxixya.

Bi manna Xuua te'o na ra Jesús.

²⁹Mi hyaxpuya, bi nu ra Xuua ngue mmap'u ra Jesús da zomp'u ha'bäi. Bi xihyo ja*i* puhya, bi 'yembi:

—Nuna ra n'yohu bá ecua ya, guehna da hnopä 'bot'e naya. Tengutho ra de'yo thop'u ja ra nija ngue pa m'mot'e, di njarbu na. Porque guehna bá pen'Oja na, ngue di hojpa yo ts'oqui yo ja*i* 'bui gä ra nghni nximhäi. ³⁰Guehna dá mmangä 'mo di xi'ahu naya ngue di ena: "Nugä dá 'bet'o, pe bá ep'u man'na ra n'yohu tate ngue nugä. Porque hante ngue ga m'mhcä, ya mi 'buhna". ³¹Nugä xquet'a hinmi pacä te'o na tembu ra Cristo, pe bá 'benngui ngue ga xixyabi yo ja*i*, 'ne ga japi gätho yo judío ngue da bädi te'o na ra Cristo.

³²Mahömbi 'yenna Xuua:

—Dá nugä ra Espíritu Santo bí 'yemahets'i tengutho n'u ra paloma ngue bi zomp'u 'bährá Jesús ngue di n'youi. ³³Nugä tobe hinmi pacä

te'o nā rā Cristo, pē nū'mō mambá 'benngui ngue gā xixyābi yō ja'i connā dehe, Oja bi 'yēngui: "Nuna rā n'yohu guī nnurpi ngue dā zōhra Espíritu Santo p'ū ja rā ya, guehnā dā japyø ja'i ngue di hātra ts'edi rā Espíritu Santo nā", bi 'yēngui.
34 Ngunā dā nūgä ya, janangue dādi jagä majuani ngue guehnā rā Ts'unt'ū Oja nā.

Yō mudi xādi rā Jesús.

35 Mi hyaxpuya, mahōn'a 'büp'ū rā Xuua n'youi yoho yō xādi. **36** Nū'mō mi nū ngue bi thop'ū rā Jesús, rā Xuua bi 'yēna:

—Nuna bā ecua ya, guehnā bā pen'Oja ngue dā nōpa 'bōt'e yō ja'i nā, tengutho rā dē'yo thop'ū ja rā nija ngue pa m'mot'e.

37 Nuna rā hya bi manna Xuua, mi zā mi 'yō'ū yoho yō xādi, bi denna Jesús. **38** Rā Jesús bi nyegui, bi nū ngue ni thenni. Bi 'yēmbya ni denni:

—¿Te guí hommi ya?

Nū'u ni denni bi 'yēmbi:

—Ague grá xānnbate, īhap'ū guí säya?

39 Mi dāhra Jesús, bi 'yēmbi:

—Ma ga mmähä, ga ut'ai.

Bī me p'uya, bi 'yuti hapu säya.

Nū'a rā ora'a, ya mmap'ū 'det'a xūdi. Pe ja bā the'inde p'ū bi zoni.

40 Nuna n'na nc'ei bi 'yōde te mmannā Xuua, bi denna Jesús, guehnā rā Andre rā n'yohu rā Bedu nā. **41** Nuna rā Andre 'bexpi ma bā honnā n'yohu Bedu. Bi 'yēmbi:

—Dā tīngä'be rā Mesías —bi 'yēmbi.

Nuna rā Mesías i nne da ma ngue guehnā rā Cristo bā ex Oja ngue di ndast'abi. **42** Nuna rā Andre p'uya, bi

zixrá n'yohu p'ū 'būhra Jesús. Pē mi nū rā Jesús, bi 'yēmbi:

—Gue'e grá Simy, rā ts'unt'ū'i rā Jonás. Nuya gdi hū ngue grá Cefas, 'nē gdi Bedu ya.

Rā Jesús bi zixrā Lipe connā Natanael.

43 Mi hyaxpuya, bi map'ū ja rā häi Galilea rā Jesús. Hante ngue dā ma, bi nthéui rā Lipe, bi 'yēmbi:

—Ma gā mmep'ū gā mmagä ague Lipe.

44 Nuna rā Lipe, rā mmengu p'ū ja rā hnini Betsaida. Xquet'a rā mmengu p'ū nā rā Andre 'nēhra Bedu. **45** Nuna rā Lipe bi ma bā honna Natanael. Bi 'yēmbi:

—Dā tīngä'be nā rā n'yohu mmamp'ū ja rā Māca Libro bi 'yotra Moisés dā gue'u mi'da yō pōngahya. Guehnā rā ts'unt'ū rā José, nuna rā Jesús rā mmengu Nazaret.

46 Mi dāhra Natanael, bi 'yēna:

—Xip'ū Nazaret, īua dā zā dā pōmp'ū n'nā nc'ei ngue xtānho?

Bi 'yēnnā Lipe p'uya:

—Gue mmap'ū nnu.

47 Mi nū rā Jesús ngue mmap'ū rā Natanael dā guarbh 'bhi, bi 'yēmbuya:

—Ya guí nnuhu ya, bā ecua n'nā rā judío ngue majuani xānho te gā 'yo, 'nē hingrā fehnitho.

48 Rā Natanael bi 'yānnbuya, bi 'yēmbi:

—¿Hague go gnī paqui?

Mi dāhra Jesús, bi 'yēmbi:

—Conque nū'mō tobe himmāni zo'i rā Lipe ya, dí nnū'lī mō guí 'büp'ū bāhra za ngue rā igo.

49 Bi 'yēnnā Natanael:

—Ague grá xānnbate, gue'e rā Ts'unt'ū'i Oja. Gue'e rā dāst'abi'i yō judío.

⁵⁰Mi dahrə Jesús, bi 'yembi:

—Hønt'a guí 'yec'egui'a ya, ngue dí xi'i ngue dí nnui'i 'mø guí 'bøp'u 'bähra igo ya. A nuyá, man'na xanhenni yø cosa guí nnui ya, para ngue man'na gdi padí xanho te'ogä.

⁵¹Mahømbi 'yenna Jesús:

—Majuani dí xi'ah, guí nnuihñ ngue dä xohra c'amahets'i ya. Yø anxe Oja p'uya, ni ma ni 'yep'u 'bähra N'yohu bí 'yø mahets'i.

Bi nja n'na rä nthati p'u
ja rä hnini Caná.

2 Rä hyu pa p'uya, bi nja n'na rä nthati p'u ja rä hnini Caná ngue ra häi Galilea. Xquet'a bi m'mup' ja rä nthati rä mamá rä Jesús. ²Xquet'a bi ma mambita rä Jesús conyø xädi, ngue bi map'ha bi nja rä nthati. ³Mi guahra vino p'uya, bi 'yembrá mamá rä Jesús:

—Bi guahra vino —bi 'yembi.

⁴Rä Jesús bi 'yena:

—Ague mamá, chanja ngue go guíxic'a ya? Porque tobe hingui sónna ora ngue tema hmeyga ga ot'ä.

⁵Pe rá mamá rä Jesús bi 'yembyø ja'i nu' uite:

—Dami 'yot'e te gä dä xi'ah nu —bi 'yembi.

⁶Mi jap' 'dato yø mamohi ngue yø do. Gue'u di usa yø judío'u ngue po rä dehe ga nxuy'e yø ja'i. N'na ngu n'na'u p'uya häti goho 'däte ogue n'na ciento litro rä dehe. ⁷Rä Jesús bi 'yembyø uite:

—Dami 'yushu rä dehe ya yø mamohi ja ua —bi 'yembi.

Bi yuspuya. ⁸Rä Jesús bi 'yembi mahøn'a:

—A nuyá, hyaspau zits'u rä mmennigu ya, ngue dä zä.

Bi hyaspabi p'uya. ⁹Rä mmennigu p'uya, bi zä rä dehe ya xi gohi ngue rä vino. Pe hingui padí ha bá tha rä vino. Nu'u to bá ha rä dehe go padí hanja'u. Rä mmennigu p'uya bi zonhnä novio. ¹⁰Bi 'yembi:

—Gätho yø ja'i, rá maditho di un'a rä vino xanho. Pe nu'u to si rä vino 'mø ya bi zi xangü, ya di un'na rä vino hinga njuani p'uya. Pe nu'i, man'na gue go xcá pestho rä hogá vino ngue rä nzegui.

¹¹Nuna ya guehnä rä mudi ra milagro bá ørbu ja rä hnini Caná ngue rä häi Galilea rä Jesús. Ja bi nequi p'u ngue maguese rä Jesús. Nu'u yø xädi p'uya, man'na bi 'yec'ei ngue guehnä rä Cristo na.

¹²M'mefä p'uya, bi map'u ja rä hnini Capernaum, ni n'youi rä mamá, co 'nëhyø n'yohu, conyø xädi. Ja bá m'mup' njammi pa p'uya.

Rä Jesús bi 'yet' u mi mpä p'u thinnija.

¹³Ya xmanguerpetho di nsännigo yø judío ngue rä pascua. Rä Jesús bi ma Jerusalén. ¹⁴Nup'u thinnija p'uya, bi dimp'u mi pä yø ndani 'nëhyø de'yo, 'nëhyø paloma. Hup'u ja yø nthuts'i'u di pøspä yø mënyu yø ja'i yap'u ni 'yehé. ¹⁵Mi nu te jap'u, bi fut'a n'na rä nthähi rä Jesús ngue bi hyøn'athi gätho'u mi mpä p'u thinnija. 'Da i me yø de'yo 'nëhyø ndani. Nu'u mädi pähyø mënyu p'uya, bi c'uaspabi yø mënyu, bi 'yennba yø mëxa. ¹⁶Nu'u yø mäpaloma p'uya, bi 'yembi:

—Dami jucui ya te ja ua. 'Yo guí nnøpa täihü ua ja rä ngu ma Papágä.

¹⁷Nu'u yø xädi p'uya, bi zo yø mmui'a te nt'ot'i p'u ja rä Maca

Libro ngue ena: "Ma ga 'becä ma te ngue dí nnu mansugä ni ngu".

¹⁸Nu'u yø hmü yø judío p'uya, bi 'yørpa ra nt'änni, bi 'yembi:

—¿Temä milagro gui 'yurcahe n'namhma ga pacähe ngue'mø majaqani Oja di 'da'i ra nt'ëdi'a te guí òt'e?

¹⁹Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Dämi hyømhmu häi ra nija ja ua, 'ne nhuyu patho gdä hocä mahøn'a.

²⁰Nu'u yø hmü yø judío p'uya, bi 'yembi:

—Nyote ma'dato njeya i nangra nija ja ua, 'ne go gui 'yena ngue nhuyu patho gdi hoqui mahøn'a.

²¹Pe nu'a ra nija bi manna ra Jesús, gue'a rá do'yo bi ma ngue da thømmi. ²²Janangue nu'mø mi bennate p'u bi ma nt'ägui ra Jesús, bi zo yø mmui yø xädi'a te xi xifi. Bi bædi ngue majaqani na ra hya mmanna Macä Libro p'uya, 'ne'a te xi manna Jesús.

Raq Jesús parpabi yø n'yomfeni yø ja'i.

²³Nuna ra Jesús ya 'büp'ü Jerusalén gä i nja ra ngo ngue ra pascua. Xangu yø ja'i bi 'yec'ei ngue guehnä ra Cristo na, porque nnu yø ja'i ngue hñjondä zä da 'yøtyø milagro oträ Jesús. ²⁴Pe nunä ra Jesús hindä unna mmui ya yø ja'i ya, porque gä patho te mbenyø ja'i. ²⁵Himma hyoni to da xifi te ja rá n'yomfeni ra ja'i, porque pase te ja rá n'yomfeni n'na ra ja'i.

Raq Nicodemo bi nyauí ra Jesús.

3 Bi m'mu'a n'na ra n'yohu ngue ra fariseo ni hu ngue ra Nicodemo. Guehnä n'na rá hmü yø judío na. ²Bi ma n'na xui na ra

Nicodemo bá nyauí ra Jesús. Bi 'yembi:

—Ague grá xännbate, dí pacähe ngue bá pen'na'i Oja ngue gui nxänngahe. Porque hñjondä zä da 'yøtyø milagro guí òt'e ngue'mø hinguí n'youi Oja.

³Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Majaqani dí xi'i, ngue ra ja'i himma 'da'yo di m'mui, hindä zä da zo rá 'ye Oja.

⁴Raq Nicodemo bi 'yänni ha ránja ra hya, bi 'yembi:

—Pe xina ra hya guí mma, ñha di njapi? ñUa da zä ngue ma'da'yo hñndi m'mu'a n'na ra dajai? ñUa da zä hñnda yurbu ja rá mmui rá mamá ngue ma'da'yo da mi?

⁵Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Majaqani dí xi'i, jatho ngue da ma maxixyabi ra ja'i connä dehe 'ñehrä Espíritu Santo di unna 'da'yo te, janangue da zo rá 'ye Oja ra ja'i.

⁶Numø ja bi mijra basi ra ja'itho rá papá, xquetho ngue ra ja'itho rá basi. Pe para ngue ma'da'yo di m'mu'hra ja'i, hñndra Espíritu Santo da zä da 'yøt'a. ⁷Yo gadi 'yøtho na ra hya dí xi'i. Gätho yø ja'i ja ngue ma'da'yo di m'mui. ⁸Guí padí ngue ndap'u bi zä 'yo ra ndahí, nup'u go nne di ma. Guí òde ngue di hi, pe hinguí padí ha ni 'yehé, ni xinguí padí ha ni ma. Njarbutho na ra Espíritu Santo di unna 'da'yo te ra ja'i ya, hindä nequi.

⁹Mi dähra Nicodemo, bi 'yembi:

—Hindä pacä hanja na ra hya guí mmanya.

¹⁰Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Go grá xännbate p'u 'bøhyø judío, 'ne hinguí pahna ra hya dí xi'i ya. ¹¹Majaqani dí xi'i, dí mmangähe'a

te dí pahme. Nuna te dí nnuhe, guehná dadi jahe majuaní na. Pe hinguí ec'ihú te dí mmangáhe. ¹²Xi'mo ngue dí mmangá ya yó hyá ja ngue dí nja ua ja ra ximhái, 'ne hinguí ec'eigahú, Ɂgomá gue'mo ga xi'ahú'a te bí ja mahets'i gui 'yec'eigahú?

¹³Hijon xpá mmengbú mahets'i, hindá hondra N'yohu bí 'yé mahets'i dä zä dä mä te bí jap'u, porque ja rá ngump'u'a. ¹⁴Nup'u ja ra dapo, ra Moisés bi hoca n'na ra c'eya ngue ra t'egui, bi 'bá'ma n'na ra za bi 'yets'i. Dí njarbutho ra N'yohu bí 'yé mahets'i ya, i ja ngue dä ma ma'bá'mi ra pont'i dí ncuat'i. ¹⁵Ja da thop'u, n'namhmá ngue nü te'o gátho dä 'yec'eí, hindí m'medi, sinoque dí nja ra 'da'yo te para zancho.

Nuna Oja dí mahyø ja'i b'aucua ja ra ximhái.

¹⁶Janjuani ngue dí mä Oja yó ja'i b'aucua ja ra ximhái. Janangue bá penhua rá 'dants'unt'u ngue dä du, n'namhmá ngue nü to gä dä 'yec'eí na, hindí m'medi, sinoque dí nja ra 'da'yo te para zancho. ¹⁷Nuna Oja, himbi benhná Ts'unt'u ua ja ra ximhái ngue dä menhná castigo yó ja'i. Sinoque bá penhua ja ra ximhái ngue da yanyø ja'i.

¹⁸Nü to gä ec'eibi rá Ts'unt'u Oja, ya hindá ma ra castigo. Pe nuya yó ja'i hinguí ec'eí, ya dä ma ra castigo ngue hinguí ec'eibi rá 'dants'unt'u Oja. ¹⁹Porque rá Ts'unt'u Oja bá ecua ja ra ximhái, a nuya yó ja'i hinguí ec'eí ya, gue'a dí ma masentencia yó ja'i'a. Tengutho n'na ra nyot'i dí nequi gátho yó cosa,

njarbutho naya, bi japi bi bahyø ja'i ngue ja yó ts'equi. Pe hinguí nnu manho yó ja'i nuya sifi ngue ja yó ts'equi, porque xants'o te øt'e. ²⁰Nü to gä øtra nts'o hinguí nnepe dä fadi te øt'e. Janangue hinguí nnu manho brá Ts'unt'u Oja, 'ne hinguí nne da guarbu ha ya. ²¹Pe nuya yó ja'i yó manho, cuarbu ha ya rá Ts'unt'u Oja. Porque nnepe da fadi ngue gue'a rá pähä Oja ørpabi yó ja'i.

Nuna ra Xuua bi 'yøtra nxixya, hón'a mmá hanja ra Jesús.

²²M'mefa p'uya, bi mähä yó xädi ra Jesús, i mpa p'u ja ra häi Judea. Ja bá m'mup'u njammi pa, ja bi ma maxixyabi p'u yó ja'i. ²³Nuna ra Xuua xquet'a mi øtra nxixya p'u ja ra häi Enón, ha dí ntöt'ui ra häi Salim, porque xangu yó dehe pop'u. Ja bí ep'u yó ja'i ngue di xixyabi. ²⁴Tobe him maní ma fadi ra Xuua 'mø mi nja naya.

²⁵Nü 'da yó xädi ra Xuua, bi njun'mahyau 'da yó judío ngue ndana man'na xanho ra nxixya øt'e. ²⁶Bí ma dä xihra Xuua p'uya, bi 'yembí:

—Ague grá xännbate, nuna ra n'yohu gá man'a m'met'o, guehná gá nyau 'da yó xihra Xuua p'uya, bi 'yembí:

²⁷Bi 'yennä Xuua p'uya:
—Nuna Oja, ya xpá nzännbi n'na ngu n'na ndana gue'a tate ngue mida. ²⁸Ya gá 'yøschu te dä mangá m'met'o, ngue hinga guecä drá Cristo bá ex Oja ngue dí ndast'abi. Sinoque bí ma ma'bet'ogä hante ngue dä e'a. ²⁹Xi'mo ja ngue dí nthata n'na ra n'yohu, dä ma

ra hmute p'u 'buhrá ndø. Nu'a rá amigo ra n'yohu p'uya, 'báp'u ngue øde te mma, di johya ngue ya da me rá ndø ra hmute. Dí njadä p'uya, dädi johya ngue dí ma yø ja'i p'u 'buhrá Jesús. ³⁰A nuná, man'na di bahyø ja'i ngue tate na, nugä man'na gdá cocä häi.

**Bí männä Xuua ngue bí
'yé mahets'i rä Jesús.**

³¹Nuná bí 'yé mahets'i, tate na ngue gätho. A nu rä ja'i ngue ra mmengu ua ja rä ximhäi, ya rä mmengu ua'a, 'në mmänyø cosa ja ua ja rä ximhäi. Pe nu'a bí 'yé mahets'i tate'a ngue gätho. ³²Në i mma te bi nnup'u mahets'i. Nu'a rä hya bi øde, gue'a mmän'a. Pe hinjongui ec'eí na rä hya i mma. ³³Pe nuya yø ja'i bi 'yec'eí na rä hya na, guehya haxä njuani ngue majuani te bi man'Oja connä nguehnä rä hya øde i hmä. ³⁴Nuná rä Jesús bá pen'Oja, rä hya Oja mmännä. Hinha rá nzegui di haträ ts'edi rä Espíritu Santo rä Jesús. ³⁵Nuná rä Papá dí mahrá Ts'unt', 'në bi unna ts'edi ngue dí manda'a te gä ja ya. ³⁶Nu rä ja'i da 'yec'eibi rä Ts'unt' u Oja ja rä 'da'yo te para zanthon. Pe nu'a hingui ec'eibi rä Ts'unt' u Oja, hindí ntheui rä 'da'yo te rä ja'i, sinoque gue'a rä castigo da ja Oja da zäui.

**Rä Jesús bí ntheui n'na rä xisu
ngue rä mmengu Samaria.**

4 Bi bahyø fariseo ngue xangu yø xädi di petra Jesús, 'në man'na xangu yø ja'i di xixyabi ngue rä Xuua. ²Pe hingo di jase rä nxixya rä Jesús, sinoque gue'u yø

xädi di xixyabi yø ja'i. ³Mi bahra Jesús ngue ya fädi te øt'e, bá ep'u Judea ngue i ma Galilea.

⁴Mi ma p'uya, ja ngue daní nthop'u ja rä häi Samaria. ⁵Ni ma dä zömp'u ja rä hnini Sicar ngue rä häi Samaria, ja orbü n'nä rä häi rä Jacob, nuná bi unna ts'unt' u José. ⁶Nuná rä xequi na, jap'u n'nä rä poso ngue t'embí bi hocra Jacob. Ra Jesús ya xpí yáp'u ja rä 'yu, bi mip'u ja rä poso. Ya 'dato nde'a rä ora'a. ⁷Ya mi hyp'u 'mø mi zö'a n'nä rä xisu ngue rä mmengu Samaria, ni 'yehra 'yai. Ra Jesús bi 'yembi:

—Daqui ts'u rä dehe ga si —bi 'yembi.

⁸Ya xi map'u bí ja rä hnini yø xädi rä Jesús ngue dä tännä hmë dä zi.

⁹Nu'tu yø judío dí nnu man'uu yø mmengu Samaria, janangue nu'mø mi 'yähra dehe rä Jesús, rä xisu bi 'yembi:

—¿Hanja? Nu'i grá judío, 'në guí äcra dehe guí si. A nugä p'uya drá mmengugä Samaria.

¹⁰Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nu'mø ngue gdi padí te di un'Oja ya, ogue gdi padí te'o na ä'i rä dehe dä zi, nu'i p'uya gui 'yäcrä dehe gui si. A nugä p'uya ga 'da'i rä dehe di unna 'da'yo te.

¹¹Mi dähra xisu, bi 'yembi:

—Ague zi'ue, pe hin'yu te gdi 'yähra dehe ngue xanhye rä poso.

¿Ha gui hya'a rä dehe di unna 'da'yo te gui 'daqui? ¹²Nuna ma mboxitah rä Jacob, bi zogáhe na rä poso ja ua. Ja mi tuxua rä dehe mi si'a. Bi zi yø basí co 'në'u yø mbo'oni mi si, bi zi ra dehe. ¿Ua ma da'i ngue nu'a ya?

¹³Mi dähra Jesús, bi 'yemba:

—Nu gätho yø ja'i da zi ra dehe ja ua, mahöndi ntüthe. ¹⁴Pe nu rø ja'i da zi ra dehe ga ungä, hinjam'mø di ntüthe. Porque rø dehe dadí ungä, tengütho 'mø dí pøhrø dehe mbo rá mmui rø ja'i da zi ngue di unna 'da'yo te para zantho.

¹⁵Mi dähra xisu p'uya, bi 'yembi:

—Ague zi'ue, dämi dajna rø dehe guí mma, n'hamhma ngue ya hijni mantho ga ntüthegä. 'Nø ya hijni mantho ga ma ecä ra 'yai ua ja rø poso ja ua.

¹⁶Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Ga 'yo, bá si ni dämme, bá ecua p'uya.

¹⁷Mi dähra xisu p'uya, bi 'yen'a:

—Hijno'o ma dämme.

Rø Jesús bi 'yembi:

—Nu'a guí mmanya, majuani'a ngue hijno'o ni dämme. ¹⁸Porque ya rø cüt'a ni dämme xcá m'mähmi. A nu'a guí 'bühmi ya, hingni ndö'a. Ja di nequi p'uya ngue majuani guí mma.

¹⁹Bi 'yen'a xisu 'mø mi 'yøde te sifi:

—Ague zi'ue, nup'ü nná bengä, ena gue gue'e n'na rø pøngahya Oja. ²⁰Nuya ma mboxitagähe yø mmengu Samaria, mi thanne Oja ua ja rø nyuni ja ua. Pe nu'ahü ngue gyø judiohu, guí emhmü ngue nup'ü Jerusalén, gue'a ra xequi ja ngue di nthanne Oja'a.

²¹Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Dami 'yec'igui grá xisu, porque da 'yehra ora ngue gui thannehu rø Papá, pe himma hyoni guá emhmü ua ja rø nyuni ja ua, ni xinga guep'ü Jerusalén di ja ngue 'be gui mmähä. ²²Nu'ü yø mmengü Samaria hingui pa Oja i thanne'ü. Pe yø judío i pa

Oja i thanne. Porque Oja bi zänni ngue da pøn'ü n'na nc'ëi rø judío ngue dra yante. ²³Pe da 'yehra pa, 'nø ya guehra ora ja p'uya, ngue nu'ü majuani da danne rø Papá, pe gue majuani ngue yø mmui da ndanne. Guehnä nnepra Papá da 'yøt'e te'o ngue da danne naya. ²⁴Nuna Oja, hindí nequi na ngue hin'yü rø do'yo. A nu'ü yø ja'i thanne Oja, pe gue majuani ngue yø mmui da ndanne.

²⁵Mi dähra xisu p'uya, bi 'yen'a:

—Nugä dí padí ngue ja ngue da ehra Cristo dí ndast'abi ua. Nu'mø bá ehna p'uya, go da ma xanho hanja gätho na.

²⁶Mi dähra Jesús, bi 'yen'a:

—Nu'a ra Cristo guí mmanya, go guecä'a ya.

²⁷Mente mman'a p'uya, bi zøhyø xädi. Di 'yøtho'ü p'uya ngue bi dimp'ü mi yäui n'na rø xisu rø Jesús. Pe hijnjombi 'yänni hanja te'b'e'a mädi nxifi. ²⁸Nuna ra xisu p'uya, bi zop'ü rø ts'oye, bi map'ü ja rø hnini. Bá xihyo mmenguhü, bi 'yembi:

²⁹—Mmähä ga ma nu'ü n'na rø ja'i bi xiqui te gätho xtá ot'e. Nthambenitho ngue guehnä ra Cristo na.

³⁰Bi nexyø ja'i p'ü ja rø hnini bi zömp'ü bi 'buhra Jesús. ³¹A nu'ü yø xädi rø Jesús bi 'yembi:

—Ague grá xännbate, dämi nsihme ya.

³²Pe rø Jesús bi 'yen'a:

—Nugä jagä n'na rø cosa ga si. Nuna ra cosa na, hinguí pahmu na.

³³A nu'ü yø xädi p'uya di n'yembi n'na ngü n'na:

—Rá nzegui 'bui to ya xa 'uinji.

³⁴Pe rø Jesús bi 'yembyø xädi:

—Entho dí sïhmegä 'mø dí orpabi rø pähä'ü bá pengui, 'nø ga

juarpabi rá 'befi bi 'daqui. ³⁵Guí emhmü ngue mangoho zanä di 'bedi di nja rä nsoso. Pe nugä dí xi'ahü, dämä hyanthü yø ja'i bá ecua. Hinni mantho ga huxhü rä pa, ya da 'yec'ëigä yø ja'i. ³⁶Nu'a xofo da hyannä nzäbi. Di njarbutho rä ja'i di haträ ts'edi yø ja'i ngue da 'yec'ëigä ya, xquet'a dä hyannä nzäbi. A nu'u yø ja'i ec'ëigä di nja rä 'da'yo te para zanthon. Janangue nu'a to di du'mra hya, 'në'a to di haträ ts'edi yø ja'i ngue da 'yec'ëigä, 'da gui johyatho. ³⁷I t'en'a rä hma: "N'nan'yo'a tuhu, n'nan'yo'a xoqui". ³⁸Nugä dí e'ahü ngue güí hæthü rä ts'edi yø ja'i ngue da 'yec'ëigä. Pe gdi mähä p'u hapu ya xä tho'a n'na rä mämhya. Nu'a rä hya bi du'mi bï man'ü, go güí hæthü rä ts'edi yø ja'i na ra hya bi xifi.

³⁹Co nunä rä hya bï manña xisu, xangü yø mmengü Sicar ngue rä häi Samaria bi 'yec'ëi ra Jesús. Porque bi 'yenña xisu: "Bi xiqui te gätho xtä öt'e", bi 'yenña. ⁴⁰Mi zöhyä yø mmengü p'u ja rä häi Samaria, bi xihra Jesús ngue di n'oxpu ha bí 'bhi. Janangue bï m'müp'u nyo pa rä Jesús. ⁴¹Xangü mi'da yø ja'i bi 'yec'ëi 'mø mi 'yø'a rä hya pönnä ne rä Jesús. ⁴²Ya t'ëmbra xisu p'uya:

—A nuya dí ec'ëigähe ya, pe hingä hont'a rä hya gá xicje nnä ec'ëigähe ya, sinoque ya dí øsehe rä hya mmanya. 'Në dí pähme njuani ngue guehnä rä Cristo bá ex Oja ngue di ndast'abi na, 'në guehnä rä yante ua ja rä ximhäi na.

Rä Jesús bi 'yøthebi rä ts'unt'ü n'na rä n'yohü.

⁴³Mi tho'a nyopa p'uya, bi thop'hü Samaria rä Jesús, i mpa p'u ja rä

häi Galilea. ⁴⁴Porque ya xi mänsse rä Jesús ngue n'na rä pöngahya Oja hinguí hnu mansu p'u ja rä xequi bi m'mui. ⁴⁵Nu'mö mi zömp'u Galilea, bï nu mänscho yø mmengü p'u, porque 'nëhya ya xi ma rä ts'ännigo ngue ra pascua bá njap'ü Jerusalén. Ya xi nurpi te xi 'yørbü ja rä ngo.

⁴⁶Bï mengrä Jesús, i map'u ja rä hnini Caná ngue rä häi Galilea, nup'ü bá öt'e ngue bi gohi ngue rä vino rä dehe. Nunä n'na rä n'yohü ngue rä mmengü Capernaum i ja rä 'befi xanhets'i, di mpehmi rä gobierno. I si n'na rä ts'unt'ü mädi hyenni. ⁴⁷Nunä rä n'yohü p'uya bi 'yøde ngue ya bi zöp'u Galilea ra Jesús, xpí 'yë'a Judea. Bï ma bá nu p'uya, bá äpra mäte ngue da ep'ü ja rä ngu da 'yøthebi rä ts'unt'ü, porque ya ja ngue da du. ⁴⁸Rä Jesús bi 'yëna:

—Nu'mö ngue hingdi nnuhü yø milagro dí öt'ä, ya hinguí 'yec'ëigahu.

⁴⁹Nunä rä n'yohü p'uya bi 'yëmbra Jesús:

—Ague n'yø, 'yørca rä mäte mments'edi, 'në da du mä ts'unt'ü.

⁵⁰Mi dahra Jesús, bi 'yëmbi:

—Ni ma ni ngu ya. Nu ni ts'unt'ü guí mma, ya bi zä ya.

Nunä rä n'yohü p'uya bi 'yec'ëi te bi manña Jesús. Bï ma rä ngu. ⁵¹Nu'mö ni ma da zönnä ngu rä n'yohü p'uya, bï ma yø hmiquí di c'at'ui, bi 'yëmbi:

—Ya bi zä ni ts'unt'ü —bi 'yëmbi.

⁵²Nunä rä n'yohü p'uya bi 'yënni temä ora bi zä. Bi t'ëmbuya:

—Comma yoto nde mände bi bönnna pa mi n'youi.

⁵³Bi bëñ'a rä n'yohü p'uya ngue gue'a rä ora bi manña Jesús ngue

ya bi zä na rá ts'unt'ü mi ü. Gätho'ü to 'büp'ü ja rá ngü p'üya, gä bi 'yec'ëi ra Jesús. ⁵⁴ Ngunä bi 'yör'mø mämbá pengbu Judea rä Jesús. Ya rá yondi na rä hmëya bi 'yörbü ja rä häi Galilea p'üya.

Rä Jesús bi 'yøthe n'na
rä n'yohü tüdyø gua.

5 M'mefa p'üya, bi nsännigo yø judío. Janangue nüna rä Jesús bi ma Jerusalén. ²Nüp'ü Jerusalén pop'ü n'na rä dehe gui nhuti connahya ngue rä ebreo "Betesda". Pop'ü jonna goxthi gui nhuti ngue rä Goxthi yø D'e'yo. Ja jap'ü cut'a yø 'døscuangu di thesra dehe. ³Nüp'ü ja yø 'døscuangu ja 'bomp'ü xangu yø därquehi. 'Bomp'ü yø xädä, 'bomp'ü xannunts'i, 'bomp'ü tüdyø gua. I tø'mi ngue di 'yanna dehe. ⁴Porque njandyatho mi sô'a n'na rä anxe ngue anna dehe p'ü po. Nu'a rä därquehi rá mudi da yurbü ja rä dehe 'mø bi 'yanj, da zä ndanä bi zä man'ü di hembi.

⁵ Mi 'bemp'ü n'na rä n'yohü ngue ya n'näte mä'de'mä hyato njeya mädi hyënni. ⁶Nü'mø mi nu rä Jesús ngue 'bemp'ü, bi badi ngue ya rá ya'atho yø pa mädi hyënni. Bi 'yännbuaya, bi 'yembi:

—¿Ua guí nne da zä'i n'yø? —bi 'yembi.

⁷ Mi dährä därquehi p'üya, bi 'yëna:

—Ague n'yø, hinjo'o to di cüjhnu ja rä dehe 'mø bi 'yanj. N'na ndi ngü n'na ndi dí enä ngue ga cühnhu ja rä dehe 'mø bi 'yanj, n'nan'yo'a ni 'bet'o.

⁸ Bi 'yembra därquehi ra Jesús:

—Dämi nanguí. Caxni fidí, ni ma.

⁹'Bexque'a rä ora'a p'üya, bi zä rá därquehi. Bi gaxrá fidí, bi ma. Pe ra pa ngue rä ts'äya'a rä pa bi n'øthe rä Jesús. ¹⁰Nuya yø hmu yø judío p'üya, bi 'yembra n'yohü mi'ü:

—Hindä zä guí caxni fidí ya, porque ra ts'äya rä pa ja p'üya.

¹¹ Bi 'yennä n'yohü p'üya:

—Nu'a rä n'yohü bi 'yøthegui, gue'a bi xiqui ngue ga caxma fidí, gama.

¹² Bi t'ännbuaya, t'ëmbi:

—¿Te'o na en'i guí caxni fidí, gama?

¹³ Pe nüna rä n'yohü p'üya, hingui padí te'o na xi 'yøthe, porque xangu yø ja'i 'yop'ü, 'në ya xi ma rä Jesús.

¹⁴ M'mefa p'üya, nüna rä n'yohü xi 'yøthe rä Jesús bi nthuei p'ü ja rä nija. Bi 'yembuaya:

—Ya bi zä'i n'yø. Pe 'yo ni'mantho guí øträ ts'oqui, n'namhmä ngue him man'na guí mma man'ü.

¹⁵ Nu'mø mi 'yø'a te bi sihnä rä n'yohü xi t'øthe, bi ma bå xipyø hmu yø judío ngue guehna rä Jesús xi 'yøthe. ¹⁶ Janangue bi mudi honnbabi rä gua rä Jesús, porque t'ëmbi ngue di mpetho 'mø rä pa ngue rä ts'äya.

¹⁷ Pe rä Jesús bi 'yëna:

—Da guehma Papágä di mpetho asta guehya, da guecä p'üya dadi mpefi.

¹⁸ Nuna rä hya na p'üya, guehna ga nne yø hmu yø judío ngue da hyo. Porque t'ëmbi ngue hingui hondra pa ngue rä ts'äya hingui supi, sinoque di upi ngue i mmä ngue 'da'igui Oja, ngue mmä ngue Oja rá Papá.

Bi 'yuhrä ts'ëdi rä Ts'unt'ü Oja.

¹⁹ Mi nya rä Jesús, bi 'yëna:

—Majuani dí xi'ahu ngue rá Ts'unt'u Oja hinda zä te dä jase. Tengutho nnurpi øträ Papá, gue'a øt'a. Janangue nu'a te øträ Papá, xquet'a gue'a øträ Ts'unt'u.²⁰ Nuna rá Papá dí mahrá Ts'unt'u 'ne uti te gä øt'e. A nuyá, man'na xta nhenni mi'da dä 'yudi, asta gadi 'yøthohu 'mø gá nuhu.²¹ Nuna rá Papá, øt'e ngue di bennate yø áima. Njarbutho rá Ts'unt'u Oja ya, nu to dä nepe di bennate, dä 'yot'e.²² Nuna rá Papá hinjonn*i* ja'i di sentencia ná. Nu'a rá Ts'unt'u go bi unna ts'edi ngue go dä zänna sentencia'a.²³ Porque nnepe ngue go da hnu mansu na rá Ts'unt'u, tengutho gä hnu mansu rá Papá. Nu'a hingui nnu mansu brá Ts'unt'u Oja, ya himma juani ngue nnu mansu brá Papá bá penhn*i*.

²⁴ Majuani dí xi'ahu, nu ra ja'i ørpabi masu ra hya dí mmangä, 'ne ec'e*i*a to bá penngui, ya ja rá 'da'yo te para zantho rá ja'i. Ya hinda ma rá castigo. Ya bi mpommi rá sentencia mi ja, ya ja rá 'da'yo te para zantho.²⁵ Majuani dí xi'ahu, dä 'yehra ora di nja te dí mma, 'ne ya da guehra ora ja p'uya. Nu yo ja'i buhya tengutho 'mø ya xandu, pe nu'mø bi 'yohra hya mmaconná Ts'unt'u Oja 'ne da 'yec'e*i*, ya di t'unna 'da'yo te.²⁶ I ja rá ts'edi rá Papá ngue di unna 'da'yo te yo ja'i. Njarbutho rá Ts'unt'u ya, bi unna ts'edi ngue di unna 'da'yo te yo ja'i.²⁷ Ne bi unna ts'edi ngue go dä zänna castigo'a, porque gue'a rá N'yohu bí 'yec mahets'ia.²⁸ Yo gadi 'yøtho na rá hya dí xi'ahu. Porque dä 'yehra ora ngue nu'u xandu, dä 'yo'mø bi zo'a rá Ts'unt'u Oja.²⁹ Da

pømp'u dä nt'ägui. Nu'u xa n'yo manho, di bennate ngue ma'da'yo dí m'mui. A nu'u xa n'yo mants'o, di bennate ngue dä ma rá castigo.

Bi nepe dä bahyo ja'i ngue ja rá ts'edi rá Jesús.

³⁰ Nugä hinda zä ga sänse te ga øt'e. Gä øt'a rá ts'ut'abi, pe gue ma'bejpagui. Nu te ga sänna dí nja, gue'a dí nja'a, pe gue dä gue'a ni 'yup'u. Hinda zä ga sänse te ga øt'e. Nu'a te nnu manho mä Papá bá penngui, gue'a ga øt'a.³¹ Nu'mø dädi jase majuani te dí mmangä, 'yogui 'yec'eigahu 'mø.³² Pe 'bu hman'na di ja majuani te'ogä. 'Ne dí pacä ngue majuani te gä mmanna conná ngueque.³³ Conque gä 'yethu to bá ørpa rá nt'änni rá Xuua. Nuna p'uya, nu'a te rá hya bá mä, gä majuani.³⁴ Pe nugä himma hyoni ngue toni ja'i di ja majuani te dí mmangä. Nu'a rá hya bi manna Xuua conná ngueque, gue'a dädi ben'nahu'a ya, n'namhmä ngue gui 'yec'eihu ná rá hya ná, 'ne guehna gdi nyamhmu ná.³⁵ Nuna rá hya bi manna Xuua, tengutho n'u rá nyot'i ngue di petyø 'uε, ja gä mpetihu p'u bi nya'a. Gä johyahu n'u ts'equits'u ngue te bi mä.³⁶ Pe nugä, nuya yø hmeya dí øt'e ngue hinjondu zä dä 'yot'e, guehya di ja majuani te dí mmangä ya. Nuna rá hya bi manna Xuua, zits'utho ná. Nuya yø hmeya dí øt'a, mä Papá di 'bejpi ngue ngu'a ga øt'e. Ja dí nequi p'uya ngue majuani bá penngagui mä Papá.³⁷ Nuna mä Papá bá penngui, go di ja majuani te dí mmangä ná. 'Ne hinga como quiera guí ørpahu rá hya ná. Porque hinjam'mø guí nnuhu ná.

³⁸Pe nuná rá hyá bá penhní, hinguí nne gui 'yóhmu. Porque hinguí nne gui 'yec'ei te dí xi'ahú, 'nē nugä rá m'menhnigä rā Papá. ³⁹Nu'ahú gadi ja ndummui gadi xähmu rā Māca Libro guí cahú, porque ja guí nne gui t̄imhm̄ p'u hanja ngue ja nā rā 'da'yo te para zāntho i ja. Conque nuná rā Māca Libro gadi xähmu, nu'a to mmanná hyá nt'ot'i p'u, go guecä'a. ⁴⁰'Né hinguí nne gui 'yec'iegahú, n'namhma ngue di nja'ahú rā 'da'yo te.

⁴¹Nugä hindí honi to dā 'yesqui. ⁴²Nugä dí padí ngue hin gadi mahmu Oja. ⁴³Nugä, mā Papá bá penngui, pe hinguí ec'iegahú. Nu'mø toní n'yohu dā ehe ngue rā hyasé dā ma, man'na go guí ec'iehu'a p'uya. ⁴⁴Hague dā nzä gui 'yec'iegahú ngue'mø gadi nnu manhose n'na ngu n'na'ahú, 'nē hinguí honi ha dí nu manho'ahú Oja. ⁴⁵'Yo guí ena ngue go ga yap'ahú p'u ha 'buhma Papá. Nu'a, hin'na'a. Nu'a di yap'ahú, gue'a ra Moisés guí ena ngue guí nnoxu'a ya. ⁴⁶A nu'mø gdi ec'iehu na rā hya bi manna Moisés, xquet'a 'necä gui 'yec'iegahú 'mø. Porque bi 'yotra hya p'u ja rā libro rā Moisés ngue i mma te'ogä. ⁴⁷Pe nu'mø hinguí ec'iehu na rā hya bi 'yotra Moisés, chague dā nzä gui 'yec'ei te dí xi'ahú 'mø?

Ra Jesús bi 'yot'e ngue bi nsihme cut'a mahuahi mā'yohu.

6 M'mefa p'uya, nuná rā Jesús bi 'dasra zabi Galilea, nuná ja man'na rā thuhu, ni hu ngue Tiberias. ²Xandøngu yø ja'i bi denni, porque nnu yø ja'i ngue øthe yø däärquèhi. ³Bí map'u bí ja n'na rā nyuni rā Jesús, ja i mmihmi p'u

yø xädi. ⁴Ya xma nguerpøtho dí nsännigo yø judío ngue rā pascua. ⁵Mi nu rā Jesús ngue xandøngu yø ja'i mmap'u ni denni, bi 'yembra Lipe p'uya:

—¿Hapu ga tähmhu rā thuhme dā zi ya yø ja'i bá ecua ya?

⁶Nguná bi xifi, porque nne dā nu te dā manna Lipe. A nuná rā Jesús ya padí te ja ngue dā 'yot'e. ⁷Pe rā Lipe bi 'yena:

—Nu'mø ngue dā thännä thuhme'a te dí importa yo ciento mā pa rā nzäbi, hindí zudi ngue dā zi 'da'i zits'u yø ja'i.

⁸Nuná n'na nc'ei yø xädi rā Jesús, guehna rā Andre rā n'yohu rā Bedu. Bi 'yena:

⁹—Bucua n'na rā ts'unt'u ha cut'a yø thuhme 'nē yoho yø huá. Pe hapu gue dā goxna, xandøngu yø ja'i 'bucua —bi 'yembi.

¹⁰Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Dami xihmu yø ja'i ngue gä dā mi.

Commä cut'a mahuahi yø ja'i bi mip'u ja rā 'batha. ¹¹Nuna rā Jesús bi hyan'u cut'a yø thuhme, bí ja mammädi Oja. M'mefa p'uya, bi unyø xädi ngue di darpi gätho yø ja'i da zi p'u hudi. Xquet'a ngut'atho yø huá bi darpaibi yø ja'i da za. Bí nsahuá yø ja'i hønt'a hangu bí ne bi za. ¹²Nu'mø mi nniya yø ja'i, bi 'yembyø xädi rā Jesús:

—Dami pethu yø thuhme bi bongui, n'namhma ngue hinte di n'untho.

¹³Cut'a nthuhme bí ma nseni ngue bi zi yø ja'i. Nu'u bi bongui, 'de'ma yo canasta yø thuhme bi bongui.

¹⁴Mi nu yø ja'i rā milagro bi 'yotra Jesús, bi 'yenyø ja'i p'uya:

—Majuani ngue guehná rá pøngahya Oja mí ja ngue dà ecua ja ra ximhäi na.

¹⁵Bi zänyø ja'i p'uya ngue xta nzixra Jesús, xtí japa nts'edi ngue dì ndast'abi. Pe nu'mø mi bødi te sänyø ja'i p'uya, bi zop'u yø ja'i ra Jesús, bi ma mayá rå nyuni.

Bi n'yo maxots'e rå dehe rå Jesús.

¹⁶Nu'mø mi dähra nde, nu'u yø xädi rå Jesús bi map'u brå ja rå zabi. ¹⁷Pe rå Jesús hinni zorpø 'buhyo xädi, 'ne ya bi nxui. Nu'u yø xädi p'uya, bi yut'a n'na rå barco, bi ma ngue di 'dasra dehe da zömp'u ja rå hnini Capernaum. ¹⁸Bi mudi bi n'yo n'na rå ndønthi p'uya, bi nangyø funthe. ¹⁹Nu'mø mi n'yo'a cüt'a o 'dato kilómetro p'u ja rå dehe, bi nu p'uya ngue mmap'u rå Jesús dà guatra barco, ní 'yo maxots'e rå dehe. Bi nsu'u yø xädi p'uya. ²⁰Pe rå Jesús bi 'yembi:

—Go guecä. Oguí suhu —bi 'yembi.

²¹Nu'u yø xädi p'uya, rå ndi johya ngue ya mmap'u rå Jesús, dà zömp'u ja rå barco. N'na zihmantho bi zon'a nnengui hapu mani ma p'uya.

Yø ja'i emmei honna Jesús.

²²Mi hyaxpuya, nuya yø ja'i xpí gop'u man'na nguadi rå dehe ya padí ngue hondá n'na rå barco mi jap'u, gue'a bi 'yo yø xädi rå Jesús. Pe rå Jesús bå cohi. ²³Ya himma ya'atho p'uya, bi zø hmída yø barco bå nexpø ja rå hnini Tiberias, bi zöp'u ja rå xequi bi ja mammadi Oja 'mø bi 'uinyø ja'i. ²⁴Nuya yø ja'i ya, mi nu ngue hinjo'o p'u rå Jesús,

ni xinga guehyø xädi di 'büp'u. Bi 'yo'u yø barco bi zø p'uya, bi ma dà homp'u Capernaum.

Nuna rå Jesús, guehná rå hmø di unna 'da'yø te na.

²⁵Mi zøm man'na nguadi rå zabi yø ja'i p'uya, ja ni dimp'u rå Jesús. Bi 'yannbuya, bi 'yembi:

—Ague grá xännbate, iha bi nja guí socua ya?

²⁶Mi dähra Jesús, bi 'yembyø ja'i: —Majuani dí xi'ahø, guí honju ya, porque ngue gá nsihmø 'ne gá nniyahø. Hingue masque gni hyonju ngue di tinni mmuihø hanja ya yø hmøya dí øt'e. ²⁷Yo 'be go gadi ja ndummøi ha gdi timhmø'a rå hmø dà thogui. Sinoque dämø ja ndummøi ha gdi timhmø'a rå hmø dì nja para zantho, nunä guehná di 'da'ahø rå 'da'yø te na. Nuna guehná rå hmø di 'da'ahø rå N'yoøu bí 'ye mahëts'i na. Porque nuna Oja rå Papá, guehná bi 'dacä rå ts'edi ngue ngu'a ga øt'e.

²⁸Bi t'ännbuya, bi t'ëmbi:

—¿Te 'be'a ja ngue ga øt'ähe p'uya para ngue dà nümanho Oja ya yø hya nneque ga øt'ähe?

²⁹Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Nu'a rå hya nne Oja gui 'yøthø, gue'a ngue gui 'yec'ëihu'a to bå penhni.

³⁰Bi t'ëmbuya:

—¿Temä hmøya gui 'yøt'e ga nnugähe, n'namhø ja ga ec'ëi'ahø p'uya? ¿Te 'be'a dà zä gui 'yøt'e?

³¹Conque mä mboxitahø, bå nsihmø p'u bí ja rå däpo, tengutho nt'ot'i p'u ja rå Maca Libro ngue ena: "Nuna rå Moisés bi unyø ja'i rå hmø bí 'ye mahëts'i", i enna hya.

³²Mi nya ra Jesús, bi 'yεna:
—Majuani dí xi'ahu, nuna ra
Moisés hingo bi unna hmé bí 'ye
mahets'i na, sinoque guehná mā
Papágä bi un'a. 'Né guehná majuani
ngue di 'da'ahu rá hmé bí 'ye
mahets'i na. ³³Porque nu'a rá hmé
di un'Oja, gue'a bí 'ye mahets'i'a,
guehná di unna 'da'yo te yø ja'i
'bucua ja rá ximhäi.

³⁴Bi t'embuya:
—Ague grá hmü, zant'a gui 'dacie
na rá hmé guí mmam'mø.
³⁵Mi dahra Jesús, bi 'yembyø ja'i:
—Nugä guecä'a rá hmé di unna
'da'yo te. Nu rá ja'i da denngagui,
hinjam'mø dí ntuma nthuhu. Nu'a da
'yec'egui, hinjam'mø dí ntuthe. ³⁶Pe
ya dí xi'ahu ngue hinguí ec'egahu,
madague'a guí nnuhu te dí øt'e.
³⁷Nu'u yø ja'i bi däca rá Papá
tenngä'hu. Nu'u to tenngui, hinjonda
'yembi: "Yo gui tenngui". ³⁸Porque
himbi 'benngä mahets'i ngue da
gue'a te mā pähäse ga øt'e, sinoque
dá øhe ngue ga ørpabi rá pähä'a to
bá penngui. ³⁹Pe nu'a te rá pähä ma
Papá bá penngui, i nne'a ngue nu'u
yø ja'i bi däqui, hinjondi m'medi,
sinoque ga øt'e ngue di bennate 'mø
ra pa rá nzegui. ⁴⁰Nu'a te rá pähä'a
to bá penngui, guehná ngue di nja
ra 'da'yo te para zancho te'o gä
da badi te'o'a rá Ts'unt'u Oja 'në da
'yec'ei. Nugä ga øt'e ngue di bennate
'mø ra pa rá nzegui.

⁴¹Gue'a ga nzuhýø judío na ra
hyä bi manna Jesús, di upi ngue
bi 'yεna: "Go guecä'a rá hmé bí 'ye
mahets'i". ⁴²Dí n'yembuya:
—¿Ua hinga guehna rá Jesús, rá
ts'unt'u rá José na? A nuju p'uya, dí
pahmu rá papá 'nehra mamá na.

¿Hanja ngue εna ngue bí 'ye mahets'i
'mø?

⁴³Mi nya ra Jesús, bi 'yεna:
—'Yo nimantho guí nemhyahu.
⁴⁴Nu'mø hinná ngue hrá Papá bá
penngui dä 'yøt'e ngue di ntetyø
ja'i, ya hinjonda denngui. Pe nu'u
tenngui, nugä ga øt'e ngue di
bennate 'mø ra pa rá nzegui. ⁴⁵Nuna
rá hya nt'ot'i p'u ja yø libro bi 'yotyø
pongahya Oja, i εna: "Nuna Oja,
da 'yøt'e ngue da bahyø ja'i hanja
na". Janangue nuyá, nu to gä øde te
mmanna Papá, 'në da 'yet'a mmui ra
hyä xännbabí, gue'u tenngä'hu.

⁴⁶Hingue masque to ya xpá nnu'a
rá Papá. Sinoque nu'a bí 'yep'u 'bu
Oja, gue'a go pa'a. ⁴⁷Majuani dí
xi'ahu, ngue nuya yø ja'i ec'egä
ya, ya ja rá 'da'yo te para zancho.
⁴⁸Go guecä'a rá hmé di unna 'da'yo
te. ⁴⁹Conque nu mā mboxitahu
p'u ja rá dapo, bi zi n'na rá hmé bí
'ye mahets'i. Pe himbi m'mui para
zancho, sinoque bi du dam'mefa.

⁵⁰Pe nuna rá hmé dí mmangä,
guehná bí 'ye mahets'i na. Nu to
da zi na rá hmé naya, ya hindá
du. ⁵¹Nugä guecä'a rá hmé bí 'ye
mahets'i, madague'a drá ja'igä. Nu
to da zi na rá hmé na, di m'mui
para zancho. Nu'a rá hmé ga ungä
p'uya, guehná mā do'yogä na. Dadi
ungä mā do'yo para ngue di nja rá
'da'yo te yø ja'i 'bucua ja rá ximhäi.

⁵²Dí njun'mahyase yø judío p'uya,
di n'yembi:

—¿Pe ua da zä di 'dacie rá ngø 'mø
ngue ga sahu? —dí n'yembi.

⁵³Mi nya ra Jesús, bi 'yembyø ja'i:
—Majuani dí xi'ahu, jatho ngue
gui saphu rá ngø rá N'yohu bí
'ye mahets'i, 'në gui siphu rá ji,

n'namhma ngue dí nja'ahu rā 'da'yo te. ⁵⁴Nu'a dā zacā mā ngø 'nē dā zicā mā ji, ya ja rā 'da'yo te para zantho rā ja'i. 'Né gā øt'e ngue di bennate 'mō rā pa rá nzegui. ⁵⁵Porque mā ngøgā, majuaní ngue guehnā nnøpa nts'ihme yø ja'i na. Ma jiga p'uya, gue'a gui thocrá dute yo ja'i a. ⁵⁶Nu rā ja'i dā zacā mā ngø 'nē dā zicā mā ji, guehnā dí n'yogä'be na. ⁵⁷Nu'a ma Papá i'bhi, 'nē dí 'bucā conná ngue'a. Nuna mā Papá bá penngui para ngue gā japi dí m'mui te'o dā zacā mā ngø. ⁵⁸Janangue ja n'na ra hme bí 'yø mahets'i ngue di unna 'da'yo te para zantho. Nuna rā hme na, hinga ngu'a ra hme bi zi'u mā mboxitahú 'nē siempre bi du dám'mefa.

⁵⁹Nuna rā Jesús, nguna rā hya bi xännbä yø ja'i bi mpeti p'ü ja rā nija Capernaum.

Ra Jesús bi manyø hya ngue ra te para zantho.

⁶⁰Nu'mø mi 'yøhyø ja'i na rā hya bi nxännbate rā Jesús, nu'ü yø ja'i tennbu ni ma, xangu bi 'yëna:

—Nuna rā hya mmanya, xanhënnitho di fahnä. ¿Hague da mba'a n'na'a te mmannu?

⁶¹Bi bahra Jesús ngue dí njun'mahya yø ja'i co nuna rā hya bi mä. Bi 'yännbuya, bi 'yëmbi:

—¿Ua guí mbøcuehu nguehná rā hya naya? ⁶²¿Tegue ngu güí mbømhmu 'mø güí nnuhu rā N'yoħu bí 'yø mahets'i ngue hondá mengui dí map'ü bí 'yøħe? ⁶³Honse rā Espíritu Santo di unna 'da'yo te. Nuna rā hya dí xi'ahu ya, i nne da ma ngue gui 'yec'iegahu, hingue dí en'ahu ngue gui saju. ⁶⁴Pe nuya 'bu i'da ngue hingui ec'iegahu.

Bi manna nguna rā Jesús, ngue ya m'met'o mi padí ndana gue'a hingui ec'ei, 'nē padí te'o ja ngue di dä. ⁶⁵Bi 'yëmbuya:

—Janangue ya xtá xi'ahu m'met'o ngue nu'mø hinna ngue hrä Papá dā 'yø'te ngue dí ntetyø ja'i, ya hinjonda denngui.

⁶⁶'Bexpi mudi bi go'a nxutha xangu yø ja'i mi tennä Jesús. Bi zop'ü p'uya, ya hinga 'dap'ü n'youi. ⁶⁷Nuna rā Jesús bi 'yänya 'de'mä yoho yø xädi, bi 'yëmbi:

—¿Ua xquet'a guí nne gui 'yøthu tengutho ötyø ja'i ngue hegä p'ü?

⁶⁸Bi dähra Bedu p'uya, bi 'yëmbi:

—Ague grá Hmu, hinjon man'na dä zä ga tennähe. Nuna rā hya guí mma, rā hya ngue rā 'da'yo te para zantho na. ⁶⁹A nugähe p'uya, dí ec'iegähe 'nē dí pähme ngue rā Ts'unt'ü'i Oja.

⁷⁰Mi dähra Jesús, bi 'yëmbiyø xädi:

—Nugä go dä huan'nahu 'de'mä yo nc'ei. A nuna n'na nc'ei ngue'ahu ya, rā pähä rā zithu örpe.

⁷¹Ra Jesús bi manna ra hya na, pe nuna bi mä, guehná rā Judas Iscariote rā ts'unt'ü rā Simu na. Porque rā Judas guehná ja ngue di dä rā Jesús, 'nē guehná n'na nc'ei 'de'mä yoho yø xädi na.

Ni xinga gue'ü yø cu rā Jesús di ec'ei.

7 M'mefa na rā hya na p'uya, bi n'yop'ü ja yø xequi ngue rā häi Galilea rā Jesús. Pe hingui nne dä n'yop'ü ja rā häi Judea porque nne dí nhote yø hmü yø judío. ²Ya xma nguerputho dí nsännigo yø judío nguehná rā ngo mahoui yø ngumpaxi. ³Nu'ü yø cu rā Jesús bi 'yëmbi:

—¿Hanja ngue n'nadua guí 'bui? Dám̄i pøngua ní ma Judea, n'namhma ngue 'n'g' u yø ja'i ec's'i'i p'u, dā nū te guí øt'e. ⁴Nu rā ja'i nne ngue dā fadi te ga 'yo, hingga nt'aguitho dā 'yøt'a te øt'e. Ya guí øtya tengü ya, pe gue dā badi gätho yø ja'i na te guí øt'e.

⁵Nguna bi xifi porque ní xinga gue' u yø cu di ec'ci. ⁶Mi dahrä Jesús, bi 'yembi:

—Tobe hinguí sónna ora ga mmagä p'u guí xicui. Pe nu'ahu, hont'a goma ora sá ngue guí mmähä. ⁷Nu'ahu, hinguí nnu man'ahu yø ja'i. Pe nugä nnu man'ugä yø ja'i, porque dadi jagä majuani ngue xants'o te ga 'yo yø ja'i. ⁸Ni mähä rā ngo ya. Nugä hinga mma porque tobe hinguí sónna ora ga mmagä p'u.

⁹Mi juadi bi xihyø ja'i na rā hya na p'uya, bá cop'u Galilea rā Jesús.

Ra Jesús ya 'bup'u ha bi nsännigo yø judío.

¹⁰Mi juadi bi ma rā ts'annigo yø cu rā Jesús, xquet'a 'nese rā Jesús bi ma rā ts'annigo. Bi 'yøt'e ngue hinguí pahyø ja'i ngue 'yop'u, ya mme nt'aguitho ga 'yo. ¹¹Nuya yø hmú yø judío homp'u ja rā ngo ngue'mø di 'yop'u rā Jesús. Di n'yembi:

—¿Hapu 'bu'a ra n'yohu'a? —di n'yembi.

¹²Nup'u ha 'buhuø ja'i, xangu to di c'a na rā Jesús. 'Bu i'da ena: "Ra hogu n'yohu'a n'yø". Pe mi'da p'uya i ena: "¿Tegue drā hogu n'yohu na 'mø, hante gue hätyø ja'i", i ena. ¹³Pe nuya yø ja'i nnu manho rā Jesús, hinguí nnepe dā fadi ngue nnu manho, porque supyø hmú yø judío.

¹⁴Commä emade rā ngo 'mø mi yurbu ja rā nija rā Jesús ngue bi nxänbate. ¹⁵Nu'u yø judío, di 'yøtho'a te rā hya mmanna Jesús, di n'yembi:

—¿Hapu go bá hñ'a rā hya mmanna? Né hindí nnuhu ngue xta mma rā xädi.

¹⁶Mi dahrä Jesús, bi 'yembi:

—Nuna rā hya dí xänbategä, himma hyasegä na. Nu'a bá penngui, go rā hya'a. ¹⁷Nu'mø to dā ne dā 'yorpabi rā pähä Oja, guehna da bahna ngue'mø ní 'yep'u 'bu Oja na rā hya dí xänbate, ogue ma hyase dí mma. ¹⁸Nu rā ja'i ngue rā hyase mma, ga 'yøt'e ngue dā nu manhosé yø ja'i. Pe nu'a di ja ndummuí ngue dā hmú manho'a to bá penhni, guehna majuani rā hya mmanna. Né hin temä fehní dā thinnbi.

¹⁹¿Ua himma juani ngue bi 'da'ahu rā ley rā Moisés? Conque nu'a rā ley'a, hingongui pøni ngue gdi ec'cihu'u ya yø hya mmän'a. ¿Hanja ngue guí nne gui hyoju, guí enju ngue hindí ec'eigä te mmamp'u ja rā ley?

²⁰Mi dahyø ja'i p'uya, bi 'yembi:

—Ra ts'onthi guí n'youi ya. ¿Te'o guí ena ngue nne dā hyo'i?

²¹Mi dahrä Jesús, bi 'yembi:

—Honda n'na rā hya dā øt'a 'mø rā pa ngue rā ts'äya, 'në gä gadi 'yøthohu. ²²Nuna rā Moisés, bi zoc'ahu n'na rā hmepya, ni hu ngue rā circuncisión, madague'a hingo bi fut'a, sinoque gue'u yø mboxita bi futi. Janangue njap'u gui mmepyahu yø ts'unt'u 'mø bi m'mhi, madague'a di tocabi rā pa ngue rā ts'äya, pe ngutho gui mmepyahu. ²³A nuyá, para ngue hinguí

'dasthohu'a te mmānnā ley bi 'yotra Moisés, guí mmēpyahu n'na rā ts'unt'a 'mō bi m'mui, mādague'a ra pa ngue rā ts'äya. ḷ Hanja ngue guí sūcju ngue dā øthegä n'na rā n'yohu 'mō rā pa ngue rā ts'äya 'mō? ²⁴ Yo høntho guí nnuyu n'na rā cosa sā 'bexqui haxhu rā güenda. Nū'mō guí nne gui hyaxhu rā güenda, pe 'bet'o nmajuanī gdi padī hanja'a te guí mmāmhmu.

Bí mā hapu rā mmēngu rā Jesús.

²⁵ Bí mādi dī n'yānni 'da'u yō mmēngu Jerusalén, dī n'yembi:
—¿Ua hinga guehnā nthoni ngue da tho na 'mō? ²⁶ Pe ya 'buhnu ya, ya yahu yō ja'i 'nē hīnte xifi. ḷ Ua di ec'eí yō ts'ut'abi ngue da guehnā rā Cristo na 'mō? ²⁷ Pe dī pahmu hapu rā mmēngu na. A nū'mō bá 'e'a rā Cristo, hīnjondā bādī ha di 'ye'a.

²⁸ Nup'u ja rā nija mi xānnbate rā Jesús, mi 'yōde te mmānyo ja'i. Bi ts'edi bi 'yembi:

—Ya guí enā ngue guí pahmu ha dā ecā. Pe hīmma partese ngue dā ecā. Sinoque dā ecā ngue nūnā majuanī Oja i 'bui, guehnā bá penngä na. Pe hīnguí pahmu te'o na. ²⁹ Nugä go dī pacä te'o na, porque ja dā ecā p'u bí 'bui, 'nē go bá penngä'a.

³⁰ Co nunā rā hya na p'uya, bi ne xtí bentyo ja'i rā Jesús ngue xta ngot'i. Pe hīnjombi bent'i porque him manī zōhrá ora. ³¹ Xangu yō ja'i bi 'yec'eí rā Jesús ngue guehnā rā Cristo na. Dī n'yembi:

—Nunā rā n'yohu 'bucua, ya øtøy hmeya tengutho t'embi da 'yotra Cristo 'mō bá ehe.

Yō fariseo bi menhyø policía di benträ Jesús ngue dā got'i.

³² Nuya yō fariseo bi 'yōde te mmānyo ja'i ngue embi guehnā rā Cristo na rā Jesús. Yō fariseo p'uya, conyø hmuy yō mmäcjā bi menhyø policía di benträ Jesús ngue dā got'i.
³³ Mi nya rā Jesús, bi 'yembyø ja'i:

—Zits'urbu guí nnuyu ua guí 'buhmu. Ya hīmmā ya'atho ga mmagä p'u bí 'bui to bá penngui.

³⁴ Gui hyonju p'uya, pe ya hīnha gui tīnju, porque hīndā zā guí thohmu p'u ha ga m'mucä.

³⁵ Dī n'yānsé yō judío p'uya, dī n'yembi:

—¿Hapu go dī ma na p'uya, ngue enā hīnga tīmhmū ha dī ma? ḷ Ua dāni mpa man'na nguadi yō häi yap'utho ngue dā xānnba rā hya yō judío dā tīmp'u? ḷ Ua gue gue'h yō mmēnguhu dā ma dā xānnbi?

³⁶ ḷ Mbe te nne dā mānnā rā hya xicju na, ngue enā: “Guí hyonju, pe ya hīnha gui tīnju, porque ya hīndā zā guí thohmu p'u ha ga m'mucä”?

I pōhra dehe di unna 'da'yo te.

³⁷ Nunā rā nzegui rā pa ngue rā ngo, guehnā rā pa embyø ja'i ngue tāte rā dānnigo na. Nunā rā pa na p'uya, bi nangra Jesús, bi ts'edi bi 'yembyø ja'i:

—Nū'mō te'o tūthe ya, dā ecua dī nsithe. ³⁸ Nū rā ja'i ec'eigä ya, nup'u ja rā mmui rā ja'i tengutho 'mō dī pōhra dehe ngue di unna 'da'yo te. Porque ngu'a mmānnā Macā Libro.

³⁹ Nunā rā hya na, bi ne bi ma ngue nu to da 'yec'eí, ya di n'youi rā Espíritu Santo. Porque tobe him

maní ma māhet'sí rā Jesús ngue dā pennbabí rā Espíritu Santo yø ja'i.

Hinga 'da'igu mmānyø ja'i.

⁴⁰Mi t'øhná rā hyá mmānná Jesús, bi 'yøn'l'ida yø ja'i p'uya:

—Majuani ngue nuna rā n'yohu na, guehná rá póngahya Oja mí ja ngue dā ecua ja rā ximhäi na.

⁴¹Mi'da yø ja'i p'uya, bi 'yøna:

—Nuna ya, guehná rā Cristo naya —bi 'yøna.

Pe mi'da yø ja'i di n'yembi:

—Himma juani'a. Porque rā Cristo hinga Galilea di 'yø'a. ⁴²I mmamp'ú ja rā Maca Libro ngue nuna rā Cristo, dā guehná n'ha rá mbom'meto rā dast'abi David. 'Ne drá mmengü Belén nup'ú ja rā mmengü rā David.

⁴³Ya hinga n'nat'a mmānyø ja'i ngue di nxifi te'o na rā Jesús. ⁴⁴Bi ne 'da yø ja'i xtí bentra Jesús ngue xta ngot'i, pe hinjombi bent'i.

Yø ts'ut'abi hingui ec'eí rā Jesús.

⁴⁵Nu'ú yø policía bá nexpü ja rā nija, bi mengui bi zómp'ú 'buhyo fariseo conyø hmü yø mmäcja xi menhni. Bi t'embuya:

—¿Hanja ngue hinguá sihu p'uya?

⁴⁶Mi dähyo policía, bi 'yøna:

—Pe hinjam'mø ha di t'ode dā man'a n'na rā ja'i tengü mmānná rā n'yohu na.

⁴⁷Yø fariseo p'uya bi 'yembyø policía:

—Xquet'a 'ne'ahu ya bá thä'ahu ya. ⁴⁸Ya guí nnuhü ngue hinjongui pøni ngue di ec'eí'ú ma hmuhü na rā n'yohu na, ni xinga gue'u yø fariseo di ec'eí na. ⁴⁹Pe nuya yø ja'i ec'eí na rā n'yohu na, guehya hingui pahra

ley ya, 'ne guehya yø ja'i dā ma rā castigo ya.

⁵⁰Nuna rā Nicodemo, guehna bi ma n'na xui bá nyaui rā Jesús, xquet'a yø n'yohu yø fariseo na. Bi 'yennä p'uya:

⁵¹—Nup'ú ja rā ley dí cahú, mmamp'ú ja rā ley ngue hinga sā dā ma mäsentencia n'na rā ja'i, mente tobe hingui ja rā ts'ut'abi ngue dā t'ode temä hya dā man'a mä yapi.

⁵²Bi t'embra Nicodemo p'uya:

—¿Xquet'a 'ne'í grá mmengü Galilea 'mø? Dami xädi te mmānná Maca Libro. Ja guí nnup'ú p'uya ngue hinga n'na rā póngahya Oja ni bøn'a Galilea.

N'na rā xisu ngue rā 'yots'om'mäi bi ts'ixpü 'buhra Jesús.

⁵³Bi ma yø ngü n'na ngü n'na yø ja'i.

8 Pe rā Jesús bi map'ú bí ja rā nyuni ja rā mbonza ja yø olivos. ²Mi hyaxpuya, ya nççähäi, bá pengui, bi zøp'ú ja rā nija. Bi guat'i gätho yø ja'i p'ú ha 'bui. Bi mihrá Jesús ngue bi xännbä rā hya yø ja'i. ³A nu'ú yø xännbate ngue rā ley conyø fariseo, bi zispabi n'na rā xisu xi ma mäben'ti, ngue xi thinnbabí n'na rā n'yohu hingra ndø. Bi ma mä'bä'mi p'ú mäde na rā xisu p'uya. ⁴Bi t'embra Jesús:

—Ague grá xännbate, nuna rā xisu 'bucua, bi ma mäben'ti 'mø mi thinnbabí n'na rā n'yohu ngue hingra ndø. ⁵A nup'ú ja rā ley bi 'yotra Moisés, ja mmamp'ú ngue dā tho ya yø xisu njap'ú, ngue dā 'bundo. Xi'i, éte guí mmānná rā hya naya?

⁶Bi xihna rā hya na, porque nne dā nurpi ngue'mø hinga gue'a rā hya

dä manñä Jesús, para ngue dä zä di yapi. Nuna rä Jesús bi ndoqui, ot'a häi connä saha. ⁷ Pe hinguí säya'ü yauí ngue änni temä hya dä ma. Bi m'mä p'üya, bi 'yembi:

—Nuuá guí 'buhmä ya, nu'mø 'bucua n'na nc'ei ngue hinjam'mø di øtra ts'oqui, gue'a rá mudi da mundo rä xisu'ü —bi 'yembi.

⁸ Bi ndojtho mahon'a p'üya, ngue ot'a häi connä saha. ⁹ Pe mi 'yø'a rä hya sihyø ja'i p'üya, bi därm'an'ü yø mmui yø ja'i porque padí ngue gä ja yø ts'oqui. Bi bøni 'da mi'da p'üya. Rä mudi bi bonyø daja'i. Nu'mø mi bøni gätho p'üya, bi gose p'u ra Jesús co 'nhera xisu ma yapi bi goseui p'u. ¹⁰ Mi guxrä ya rä Jesús, bi nu ngue hijongui 'büp'ü, ya mahondra xisu 'büp'ü. Bi 'yembi:

—Ague grá xisu, ñapu 'büp'ü mädi yap'a'i ya? Ya hijombi zänni ngue dä tho'i ya 'mø.

¹¹ Mi dahrä xisu, bi 'yena:

—Ya hijona ya, grá hmü.

Bi 'yembra xisu mahon'a rä Jesús: —Ni xinga guecä ga sannä ngue da tho'i ya. Ni ma ya, pe 'yoní mantho høngui øtra ts'oqui.

Dä xojpa yø mmui yø ja'i rä Jesús.

¹² Nuna rä Jesús, mahombi zohyo ja'i, bi 'yembi:

—Nugä ga øt'e ngue dä xohyo mmui yø ja'i. Nu rä ja'i dä denngui, guehna rä ja'i di nja rä 'da'yo te na, pe ya hinni mantho di n'yo mants'o rä ja'i.

¹³ Yø fariseo bi 'yembra Jesús:

—Nu'lí gadi jase majuaní rä hya guí mma. Hinte di muui rä hya guí mma.

¹⁴ Mi dahrä Jesús, bi 'yembi:

—Nuna rä hya dí mmangä, di muui na, mädagüe'a dädi jase majuaní rä hya dí mma. Pe nugä dí padí ha dä ehe, 'ne dí padí ha nná ma. Pe nu'ahü hinguí pahmu ha dä ecä, ni xinguí pahmu ha nná magä. ¹⁵ Nu'ahü guí haxhu rä güenda tengutho ga hyaxra güenda yø ja'i ua ja rä ximhäi. Nugä hijondi haspa rä güenda. ¹⁶ A nu'mø xinga haxä rä güenda, nu te ga sannä ngue di nja, pegue dra hya njuantho ga sannä. Porque hindí 'dase ga haxä rä güenda. Nuna rä Papá bá penngagui, guehna 'da gdä haxä'be rä güenda na. ¹⁷ Nup'ü ja rä ley guí cahü, nt'ot'i p'u rä hya ngue nu'mø yoho yø testigo 'da'igu mma, jatho ngue da t'ec'ei te mma. ¹⁸ A nuyá, guecä dädi jase majuaní rä hya dí mmangä. Nuna rä Papá bá penngui, 'nephna di ja majuaní rä hya dí mmangä na.

¹⁹ Bi t'embuya:

—¿Hapu go 'buhni Papá?

Mi dahrä Jesús, bi 'yena:

—Nu'ahü hinguí pacju, ni xinga guehna ma Papágä guí pahmu. Nu'mø ngue gdi pacju, xquet'a 'nephna Papágä gdi pahmu 'mø.

²⁰ Nu'mø mi xännbä rä hya yø ja'i p'u ja rä nija rä Jesús, guehya yø hya ja ua bi xifi. Bi m'mä p'u ja yø njumenyu ngue rä ofrenda. Pe hijombi bent'i ngue xta ngot'i, porque tobe him maní zønna ora.

Hindä zä dä denyo ja'i p'u
di ma rä Jesús.

²¹ Mahombi 'yembyø ja'i rä Jesús:

—Ga mmagä, 'ne gui hyonju.

Gui tuhu, pe himma hoquitho ni ts'oquihu. Nup'ü ha gdä magä, hindä zä guí tenngahu.

²²Yø judío p'uya, dí n'yembi:
—¿Ua dä zä dí nhoyose nü, ngue
hindä zä ga tenhnü ha dí ma?

²³Mi nya rä Jesús, mahömbi
'yembi:

—Nu'ahü, gyø mmenguhü
ua ja ra ximhäi. Pe nugä drä
mmengugä mahets'i. Nu'ahü gyø
mmenguhü ua ja rä häi, pe nugä
hindrä mmengugä ua ja rä ximhäi.
²⁴Janangue nugä dí xi'ahü ngue
guí tuhü 'në himmä hoquitho ni
ts'oquihü. Guehnä hingui nhohni
ts'oquihü nä ngue hinguí ec'eigahu
ngue dí mmä te'ogui.

²⁵Bi t'ännbuya, bi t'embí:

—¿Pe te'o'i p'uya?

Mi dahrä Jesús, bi 'yembi:

—Ya xtá xi'ahü m'met'o te'ogä.

²⁶Xangu mi'da yø hya dä zä ga
xi'ahü, 'në dä zä ga hats'ahü ra
güenda. Pe nunä rä hya dí xicä yø
ja'i ua ja rä ximhäi, guehnä rä hya
dí ñde mman'a to bá penngui, pe
gue majuaní rä hya mman'a.

²⁷Pe himbi dinyø mmui yø
ja'i ngue guehnä rä Papá i mma.

²⁸Janangue bi 'yembi:

—Nu'mø gá cuathü rä pont'i rä
N'yohü bí 'ye mahets'i, guí pahmu
te'ogä p'uya. Hindä zä ga sänse ra
hya ga mma. Nunä rä hya xänngagui
ra Papá, guehnä dí mmangä nä.

²⁹Porque dí n'yoga'be'a to bá penngui.
Nugä hinguí hegase mä Papá, porque
nu te nnu manho, que'a zant'a dí ñt'a.

³⁰Mi manna rä hya na p'uya,
xangu yø ja'i bi 'yec'eí rä Jesús.

Bí manna Jesús ndana
gue'a yø basi Oja.

³¹Rä Jesús bi 'yembyø judío xi
'yec'eí:

—Nu'mø hingui hyehmu nä rä hya
dí xi'ahü ya, majuaní ngue gue'ahü
mä xädi'ahü 'mø. ³²Në gui pahmu
xanho nä rä hya majuaní. Nuna
rä hya majuaní p'uya, guehnä da
yan'ahü nä.

³³Mi dahyo ja'i, bi 'yembi:

—Nugähe yø mbom'meto gähe rä
Abraham. 'Në hinjam'mø to xtá ñt'e
ngue ma hmühe. Hanja'a guí mma
ngue guí enä dä ma nhyanigähe?

³⁴Nunä rä Jesús bi 'yembyø ja'i:

—Majuaní dí xi'ahü ngue nu to
gä ñtra ts'oqui, guehya ya xa
mbent'ui rä ts'oqui ya. ³⁵Nu rä
ja'i ngue rä hmiquitho, 'büp'ü ja
rä ngü rä hmu, hingui zamp'ü ja
rä ngü nä rä hmiqui. Pe nu'a ngue
rä ts'unt'ü rä hmu, zamp'ü ja rä
ngü'a. ³⁶Janangue nuyá, nu'mø
ngue dä yan'ahü rä Ts'unt'ü Oja, ya
majuaní gá nyamhmü 'mø. ³⁷Nugä
dí padí ngue yø mbom'meto'ahü
rä Abraham. Pe guí nne gui hyojü,
porque hinguí nnu manhohü rä hya
dí mmangä. ³⁸Ya dä xi'ahü te gä
dí nnugä p'ü bí 'buhma Papá. Pe
nu'ahü gadi siguetho guí ñthü'a te
xi'a ni papáhu.

³⁹Mi dahyo ja'i p'uya, bi 'yembi:

—Nu'a mä papágähe gue'a rä
Abraham.

Mahömbi 'yenna Jesús:

—Nu'mø ngue dyø basi'ahü
rä Abraham, dague'a te bi 'yothü
Abraham gui 'yothü 'mø. ⁴⁰Pe nuya
guí nne gui hyojü. Conque dí xi'ahü
rä hya majuaní, nunä rä hya dí ñca
mman'Oja, guehnä dí xi'ahü nä. Pe
nu'a guí nne gui 'yothü ya, hinga
ngü'a bi 'yothü Abraham. ⁴¹Nu'ahü
guí ñthü tengütho o'ni papáhu.

Mahömbi 'yenyø ja'i p'uya:

—Nugähe, híndyø thímbasitho gähe. N'nat'a mä papágähe 'bui, gue'a Oja'a.

⁴²Mahømbi 'yënnä Jesús:

—Nu'mø ngue nmajuani ngue guehnä Oja ni papáhu, gadí macjü 'mø. Porque nugä dá ecä p'u 'bu Oja, 'ne ya dí 'bucua ya. Híndá sänse ngue dá ecua, sinoque Oja bá benngui. ⁴³¿Hanja ngue hinguí sá gui tímhmü ná rä hya dí mmangä? Hinguí tímhmü hanja rä hya, porque hinguí nne gui 'yøhmü ná rä hya dí xän'nahu. ⁴⁴Nu'a gui nnöpa papáhu, gue'a rä zithü'a. Nu'a rä hya nnu manho ná p'uya, guehnä guí nne gui 'yøthü na. Nuna rä zithü, guehnä rä hyote ná astä guep'u bá fudi. Hinjam'mø dí mman'a te majuaní. Nu'mø ya, gä ra fehní ga ya. Gä rá hyase ga ya porque rä fehní. 'Ne guehnä nnöpa papáu to mmanña fehní na. ⁴⁵Pe nugä ngue majuaní na rä hya dí xi'ahu, hinguí ec'eigahu. ⁴⁶Gätho'ahu ya, hinjonda böni da 'yengui ngue ja mä ts'oqui. Xi'mø ngue majuaní rä hya dí xi'ahu, ¿hanja ngue hinguí ec'eigahu 'mø? ⁴⁷Nu'a rá basi Oja ya, gue'a di ho da 'yode te mman'Oja'a. Pe nu'ahu ngue hingyø basi'ahu Oja, janangue hinguí nne gui 'yøhmü rä hya mman'Oja.

**Ya mi 'buhra Cristo hante
dí m'muhra Abraham.**

⁴⁸Mi dähkö judío p'uya, bi 'yembra Jesús:

—Ni 'yup'u te dí mmangähe ngue grá mmengü p'u ja rä häi Samaria, nu'i guí n'youi rä ts'onthi.

⁴⁹Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Hin teni ts'oqui dí n'yogä'be. Nu'a te dí øt'a, dí nnu mansugä

mä Papá. Pe nu'ahu hinguí nnu mansujü. ⁵⁰Nugä híndí honí ha dí nu mansugyo ja'i. Nuna Oja go honngui ha dí nu mansugä yø ja'i na. 'Ne haxta rä güenda Oja ya, te'o ngue hinguí sugui. ⁵¹Nugä majuaní dí xi'ahu ngue nu to ørpa masu rä hya dí mmangä, guehnä rä ja'i hinjam'mø dä du na.

⁵²Mi dähkö judío p'uya, bi 'yembi:

—A nuyá, dädi seguragähe ya ngue guí n'youi rä ts'onthi. Xi rä Abraham 'ne gätho mi'da yø pøngahya xä m'mui, gä xä ndu. Nu'i p'uya guí ena: "Nu'a to dä 'yørpä masu rä hya dí mmangä, guehnä rä ja'i hinjam'mø dä du na", guí ena. ⁵³¿Ua man'na go ma da'i ngue'a mä papágähe Abraham? A nuna bi du. 'Nehyø pøngahya xä m'mui gä xä ndu. ¿Te'o guí ena ngue gue'e 'mø?

⁵⁴Mi dähra Jesús, bi 'yembyø ja'i:

—Nu'mø ngue go gdi honí ha dí nu mansugä yø ja'i, hínte dí muui 'mø ecä yø ja'i 'mø. Pe nu'a honí ha dí hnú mansugä, guehnä mä Papágä na. Nuna guí ena ngue ni Ojahü.

⁵⁵Pe hinguí pahmu na p'uya. Nugä go dí pacä na. Nu'mø ga ena ngue hindí pacä Oja, xquet'a dí fehnigä 'mø tengutho'ahu ngue gyø fehnihu. Pe nugä majuaní dí pacä na, 'ne dí ørpa masu te xiqui. ⁵⁶A nuna mä mboxitahü rä Abraham, bi johya na ngue mambá ep'u ra pa ga sœcä ua. Bi bädí hanja, janangue emmei bi johya.

⁵⁷Mi dähkö judío p'uya, bi 'yembra Jesús:
—Tobe hinguí 'buhä nyote mädet'a njeya, 'ne go gui 'yena gá nu rä Abraham.

⁵⁸Mi dahra Jesús, bi 'yembyø ja'i:

—Majuaní dí xi'ahu ngue ya nmi 'bucä hante dí m'muhra Abraham.

⁵⁹ Bi guxyø do yø ja'i p'uya, ngue dä mundo rä Jesús. Pe rä Jesús bi thop'ü made ha 'buhyø ja'i, bi bömp'ü ja rä nija, bï ma.

Rä Jesús bi 'yøthe n'na
rä n'yohü ngue rä xädä.

9 Nup'ü nï nthohrä Jesús, bi nü n'na rä n'yohü ngue rä xädä asta gue'mø mambá mi. ²Bi 'yänya yø xädi p'uya, bi 'yëmbi:

—Ague grá xännbäte, ñchanja ngue ya rä xädä 'mø mambá miñhna ra n'yohü na? ñDanaq gue'a ja rä ts'oqui, guehnä rä n'yohü, ua rä papá, ua gue rä mamá ja rä ts'oqui ngue bi njap'ü?

³Mi dähra Jesús, bi 'yëna:
—Hin'i nxädä na rä n'yohü ngue conná ts'oquise, ogue rä ts'oqui rä papá ogue rä mamá. Sinoque bi nxädä para ngue conná nguehnü da fadi ngue ja rä ts'edi Oja ngue te da yørpe. ⁴Mente jap'ü rä tiempo ya, jatho ngue ga ñorpabi rä 'befi'a to bá penngui. Porque dä 'yehra pa ngue ya himma nzä te ga pefi. ⁵Mente dí 'bucua ja rä ximhäi, ma ga ñot'e ngue dä xohyø mmhi yø ja'i.

⁶Mi juadi bï manna rä hya na, bi zo'a häi rä jini rä Jesús. Bi 'yøtra böhäi conná jini, bi gospa maxöts'e yø dä rä xädä. ⁷Bi 'yëmbuya:

—Ní ma ya, bá nxädä p'ü ja rä dehe Siloé —bi 'yëmbi.

Nuna rä Siloé ga mböni ngue "Bi 'benhní". Nuna rä xädä bï ma bá nxädä. Mambá pengui, ya zo yø dä. ⁸A nu'ü yø besino p'uya, 'ne hmída yø ja'i ya mi padí ngue mará xädä, gä di n'yëmbi:

—Ua hingä guehnä rä nhýaxa limosna na?

⁹Mi'da yø ja'i p'uya, bi 'yëna:

—Guehnü.

Pe mi'da yø ja'i bi 'yëna:

—Guehnü p'ü guí nequi, pe gue hingä guehnü.

Pe nüse na mará xädä p'uya, bi 'yëna:

—Ahá, go guecä —bi 'yëna.

¹⁰Ya bi t'ännbüya, bi t'ëmbi:

—ñHanja ngue ya zo ni dä ya 'mø?

¹¹Bi 'yënnä mará xädä p'uya:

—Nuna rä n'yohü nï hñ ngue rä Jesús bi 'yøtra böhäi. Bi goscagui ma dä. Bi 'yengui: "Ni map'ü ja ra dehe Siloé, bá nxädä", bi 'yengui. Dá magä p'uya ngue dä nxädä, pe 'bexpi nzö ma dä 'mø ma nxädä.

¹²Bi t'ännbüya, t'ëmbi:

—ñHapü 'buhna rä n'yohü guí mmanya?

Bi 'yëmbuya:

—Hindí pacä —bi 'yëmbi.

Yø fariseo bi 'yørpa ra nt'änni na mará xädä.

¹³Bi ts'ixpü 'buhyø fariseo na mará xädä p'uya. ¹⁴Rä pa ngue rä ts'äya 'mø mi 'yøtra böhäi rä Jesús ngue bi xojpa yø dä rä xädä. ¹⁵Nuya yø fariseo p'uya, xquet'a bi 'yän'na mará xädä ngue ha bï nja ngue ya zo yø dä. Bi 'yëmbuya:

—Bi goscä rä böhäi maxöts'e ma dä. Dá ma da nxädä p'uya. A nuyá, ya zo ma dä ya.

¹⁶Bi 'yen'ida yø fariseo p'uya:

—Nuna rä n'yohü bi 'yønä ra hya na, hingrá m'menhní Oja na, porque hinguí supra pa ngue rä ts'äya.

Mi'da p'uya, bi 'yëna:

—A nu'mø di ja rä ts'oqui na ra n'yohü na, hindä zä da 'yøtya yø milagro ör'mø.

Ya di njun'mahyase p'u yø ja'i p'uya.¹⁷ Mahombi t'an'nä marä xädä p'uya, bi t'ëmbi:

—Xi'i n'yø, ñte guí mmä nguehnä ra n'yohu bi xoc'ä ni dä?

Nuna marä xädä p'uya, bi 'yëna:

—Nugä dí ña ngue rá pöngahya Oja na rá n'yohu na.

¹⁸ Pe yø hmü yø judío, hingui ec'eí ngue marä xädä na rá n'yohu yauí. Bi 'yec'eí, ja gue'mø mi zonnbabí rá papá 'nchrä mamá na marä xädä.

¹⁹ Bi 'yännbuya, bi 'yëmbi:

—¿Ua guehnä ni ts'unt'uu na 'bucua, nuna t'ëmbi ngue ya rá xädä 'mø mambá mi? ¿Hanja ngue ya zø yø dä ya 'mø?

²⁰ Bi 'yëna rá papá 'nchrä mamá p'uya:

—Dí padí ngue guehnä ma ts'unt'ü be na. 'Në ya rá xädä 'mø mambá mi.²¹ Pe nuyá, hindí pa'be hanja ngue ya zø yø dä ya. Ni xindí pa'be to bi 'yøthebi yø dä. Dami 'yänschu. Ya rá dan'yohu, da xi'aschü hanja.

²² Nuna rá papá 'nchrä mamá na marä xädä, bi männä tengü na ngue supyø hmü yø judío. Porque ya xi nhecä hyä ngue da dujpabi rá thuhu p'u ja rá nija'ä to da ma ngue rá Jesús gue'a rá Cristo'a.

²³ Janangue nguna bi man'ü yø daja'i p'uya, ngue bi 'yëna: "Yänschu, ya rá dan'yohu, da xi'aschü hanja".

²⁴ Nü'u yø hmü yø judío, mahombi zon'na rá n'yohu marä xädä. Bi 'yëmbi:

—Hont'a Oja gui 'yëspabi ngue bi nzø ni dä. Nugähe dí pahme ngue ja rá ts'oqui na rá Jesús.

²⁵ Bi 'yen'mø mi da p'uya:

—Nugä hindí padí ngue'mø ja rá ts'oqui ogue hin'na. Hont'a dí padí

ngue nugä nmarä xädä, 'në ya zø ma dä ya.

²⁶ Mahombi t'ännbuya, bi t'ëmbi:

—¿Te 'be'ä bi ja'i? ¿Te bi 'yø't'e para ngue bi nzø ni dä?

²⁷ Mi da p'uya, bi 'yëna:

—Ya xtá xi'ahu, 'në hinguí ñorcáhu masu. ¿Hanja ngue mahon'a guí nne ga xi'ahu ya? ¿Uague guí nne ngue 'në'ahu dyø xädi'ahu na rá n'yohu na?

²⁸ Bi zu p'uya, bi 'yëmbi:

—Nu'l'i go rá xädi'i na rá n'yohu na. Pe nugähe yø xädigähe rá Moisés.

²⁹ Nugähe dí pahme ngue bi nyauí Oja rá Moisés. Pe nuna rá n'yohu na, hinguí padí hapu rá mmengü na.

³⁰ Bi 'yëna rá n'yohu p'uya:

—Xquet'a guehnä ngue nnä 'yøthogä naya, ngue hinguí pahmu hapu rá mmengü na, pe bi xogagui ma dä.³¹ Conque dí pahmu ngue nuna Oja, hinguí o'mø nzo'ü yø ja'i ja yø ts'oqui na. Pe nü'mø nzo'ü yø ja'i thanne 'në ñorpabi rá pähä, i ñode.³² Asta guehyø pa xä thogui hinguí t'øde ngue da bön'a n'na rá n'yohu da xoja pø dä n'na rá xädä asta gue'mø mambá mi.³³ Ngue'mø hindrá m'menhní Oja na rá n'yohu na, hindä zä te da 'yø't'e.

³⁴ Ya bi t'ëmbuya:

—Nu'l'i gä rá ts'oqui gni 'bui asta gue'mø gambá mi, 'në go gui 'yëna gui xänngahe —bi t'ëmbi.

Bi hyön'a thi p'uya.

T'ëmbi ngue xädä yø ja'i ngue njot'i yø n'ymfeni.

³⁵ Bi bahra Jesús ngue ya bá thon'a thi p'u ja rá nija na marä xädä. Mi nthuei p'uya, bi 'yëmbi:

—¿Ua guí ec'eibi rá Ts'unt'ü Oja n'yø?

36 Bi 'yεnnə n'yohu p'uya:
—Te'o a p'uya grá hmu, n'namhma
ga ec'eigä —bi 'yεmbi.
37 Mi dahrə Jesús, bi 'yεmbi:
—Ya guí nnugya. Go guecä dí
nyauí ya —bi 'yεmbi.
38 Nuna rə n'yohu p'uya bi
ndantyøhmu p'u 'bährə Jesús, bi
'yεmbi:
—Nuya grá hmu, dí ec'eí i ya.
39 Mi nyá rə Jesús, bi 'yεna:
—Dá ecä ua ja rə ximhäi,
n'namhma ngue nu'u yø xädä dí nzø
yø dä. A nu'u εna ngue zø yø dä
p'uya, tengutho 'mø di xädä'ü.
40 Nu'u 'da yø fariseo mi 'bäp'u p'uya,
mi 'yøde te mmanna Jesús. Bi 'yεmbi:
—¿Ua guí εna ngue 'necähe dyø
xädägähe?
41 Mi dahrə Jesús, bi 'yεmbi:
—Nu'mø ngue gyø xädähu, híndi
ja ni ts'oquihu 'mø. Pe nuya ngue
guí εna ngue zø ni dähu, ya guí padí
ngue ja ni ts'oquihu ya.

Bi hyejpa yø fot'e yø de'yo'a
ra hya bi mānnə Jesús.

10 Majuanı dí xi'ahu, nu'a hinni
yurbu ja rá goxthi fot'e
yø de'yo, sinoque ni nexman'na
nguadi, guehnə rə bëde'yo na. **2** Pe
nu'a ni yurbu ja rə goxthi fot'e, gue'a
ra mänd'e'yo'a. **3** Nu'mø bi zohø, da
xojpə rə mängoxthi da yut'ambo.
Nu'u yø de'yo p'uya, parpabi rá
hya. I nzohyo de'yo conyø thuhu,
da gucathi p'uya. **4** Nu'mø bá jujmä
xøts'e rə fot'e gätho'u yø de'yo p'uya,
ni 'bet'o p'u ni ma yø de'yo. Yø de'yo
p'uya tenni porque parpabi rá hya.
5 Pe nu'a hingui parpabi rá hya,
hingui ten'nə. Hante 'da 'mø bi nu,
porque hingui parpabi rá hya.

6 Bi hyoni te gui hyejpa rə hya bi
xiyhø ja'i ra Jesús. Pe nu'u nzofø
himbi dínyø mmui te ni bønna hya
bi xifi.

Nuna rə Jesús, guehnə rə
hogə mänd'e'yo na.

7 Bi sigue bi zohyø ja'i ra Jesús, bi
'yεmbi:

—Majuanı dí xi'ahu, guecä
tengutho n'na rə goxthi ni yutyo
de'yo. **8** Gätho'u yø mädi bi m'mu'a
m'met'o hante ngue ga ma ecä,
hinni yurbu ja rə goxthi, gue'a yø
bëde'yo'u. Jänangue himbi 'yørpə
ma su yø de'yo 'mø nzofø. **9** Go
guecä tengutho n'na rə goxthi. Nu'a
ga japä dä thogui, gue'a dí nyana'a.
'Në da 'yøte tengutho n'na rə de'yo
ngue ni yut'i, ni bømp'u ja rá fot'e,
'ne tini te si.

10 A nu'a rə bë, hondrá mfë ga 'yo'a,
di ummaho dyø de'yo. Pe nu'gä dä
ehë para ngue dí nja'ahu rə 'da'yo
te, 'ne guí m'mummä pähähu.

11 Nugä guecä tengutho n'na rə hogə
mänd'e'yo. Nu'a rə hogə mänd'e'yo
enná te ngue nyanyø de'yo. **12** Pe
nu'a rə mädi ngue rə hmiquitho,
hinga gue'a rə mädi ngue yø de'yo'a.
Porque hingrä mmeti. Nu'mø bi nu
ngue bá ep'u rə zate, da zop'u yø
de'yo, da 'dagui. Ra zate p'uya, di
bentyø de'yo, di n'uen'u híndi bent'i.
13 Nuna rə n'yohu na, 'dagui porque
ngue rə hmiquitho. Hingui tu rá
mmui 'mø te da ja yø de'yo.

14-15 Nugä guecä tengutho n'na rə
hogə mänd'e'yo. Nuna ma Papágä
pacä na, nugä xquet'a dí pacä na ma
Papá. Njarbutho ya, dí pacä gätho'u
ma de'yo. Da gue'a p'uya, xquet'a
paqui. 'Në dí engä ma te ngue di

nyangä' mä de'yo. ¹⁶Xquet'a 'büp' mä íd'a mä de'yo ngue hingyø n'youi ya 'bucua. Xquet'a jatho ngue ga mma si, 'në dä 'yo'mø dä zofó. Ya n'na 'buitho dí nja p'uya, 'në n'na dra mändë'yo dí m'mui.

¹⁷Nuna mä Papá dí macä na, porque dí engä mä te connä nguehmä de'yo. A nugä dä zä ngue mahönga m'mui. ¹⁸Pe nu'mø ga nnegä, hijondä hyogui, pe dí nnesé ngue dí engä mä te. I ja gra ts'edi ngue dadi ungä mä te, 'në ja gra ts'edi ngue mahönga m'mui. Nuna ya, guehnä ra hya bi xicä mä Papá na.

¹⁹Nu'mø mi 'yohyø judío na ra hya na p'uya, ya hinga 'da'igu mma.

²⁰Xangü yø judío bi 'yena:

—¿Hanja ngue guí orpahü masü te mmanna? Nuna di locobi rä ts'onthi n'youi na —bi 'yena.

²¹Mi'da yø judío p'uya, bi 'yena:
—Pe nu'mø ngue dí n'youi rä ts'onthi, hindä zä dä mä tengü na ra hya na 'mø. A nu'a n'youi rä ts'onthi, hindä zä dä 'yot'e ngue dí nzø yø dä yø xädä'a.

Nu'u yø judío himbí nu manho rä Jesús.

²²Mi ja yø se'ye'ä rä ora'a. Ya dí nsä yø ja'i p'ü Jerusalén ngue dí nsännigo p'ü ja ra nija. ²³Nuna rä Jesús, nup'ü ja ra ngun'yü nija ni hu ngue rä Salomón, ja 'yop'ü. ²⁴Nu'u yø judío bi mäsra Jesú, bi 'yembi:

—Ua guí nnepe ngue xogue gä rä tiempo dí 'yot'itho mä mmuiigähe? Nu'mø ngue gue'e grá Cristo, n'na nditho dämí xicje njuani.

²⁵Mi dahra Jesús, bi 'yena:

—Ya dí xi'ahü, pe hinguí ec'cigahü. Nu te gä guí nnuhü dí ot'a connä

nguehrä ts'edi di 'dacä mä Papá, ja dí nequi p'ü na rä hya dí xi'ahü ya.

²⁶Pe hinguí ec'cigahü, porque hinga gue'e mä de'yo'ahü, tengutho rä hya ya xtä xi'ahü m'met'o. ²⁷Nu'u mä de'yogä, xä mbarcatho mä hyagä'ü.

A nugä p'uya, xquet'a dí pathogä ndana gue'a ya mä de'yo. Nu'mø bi nugä mä de'yo, tenngui. ²⁸Nugä ga unnä rä 'da'yo te para zantho'ü mä de'yo, 'në hijam'mø dí m'medi. Porque hijondä guasca p'ü ja mä 'ye. ²⁹Nu'a mä Papá bi 'dacä'ü. Hijijo mman'na tengu na, 'në hijonda guaspabi p'ü ja rá 'ye mä Papá.

³⁰Tengutho mä Papágä, xquet'a di njadä p'uya.

³¹Yø judío p'uya, mahombi go yø do ngue da mändo rä Jesús. ³²Pe mi nya rä Jesús, bi 'yena:

—Ni hmí ni dähu hapü dí ot'a xangü yø cosa xanho connä nguehra ts'edi di 'dacä mä Papá. ¿Ndana gue'a ya yø hya ya ngue gdi pundogahü ya?

³³Mi dähýø judío p'uya, bi 'yembi:

—Nu'u yø cosa xanho guí ot'e, hinga gue'a gdá pundo'ahé'a.

Sinoque gdá pundo'ahé ngue hinguí supra xudi Oja, co nuna rä hya guí mma. Conque nu'i grá ja'itho tengutho gähe, 'në sää guí enä ngue go 'da'igu'ui Oja.

³⁴Mi dahra Jesús, bi 'yena:

—I nt'ot'i p'ü ja rä ley guí cahü ngue bi 'yen'Oja: "Nu'ahü, entho Oja'ahü", bi 'yena. ³⁵'Ne guí pahmu'a te nt'ot'i p'ü ja rä Maca Libro, hijondä zä dä gön'a te mmamp'ü.

A nuna Oja, bi ma ngue nu'u yø ja'i di fätrá hya, tengutho Oja'ü.

³⁶Xim'ø ngue bá excä Oja ngue bá penngä ua ja rä ximhäi, cua dä

zä gui 'yemhmä ngue híndí supä rá xüdi Oja ngue'mø dí mmä ngue rá ts'unt'ugui Oja? ³⁷ A nu'mø híndi sä ga ot'ä yø cosa tengutho ør'ma Papá, 'yo guí ec'eigahü 'mø. ³⁸ Pe nu'mø ngue sä dí ot'e tengutho ot'a, madague'a hinguí ec'eigahü, pe dami 'yec'eigahü co nu'a te dí ot'e. Ja guí pahmu p'u, 'ne ja dä dimp'u ni mmuihu ngue ma Papá dí n'yo'be.

³⁹ Co nunä rä hya bi männä Jesús, mahombi ne yø ja'i xtí bent'i ngue xta ngot'i, pe himbi zä, porque 'bexpi ma.

⁴⁰ Mahombi mengra Jesús ngue i ma man'na nguadi rä däthe Jordán, ha mambí oträ nxixya m'met'o rä Xuua. Ja bá n'yop'u p'uya.

⁴¹ Xandöngu yø ja'i bi ma bá nu rä Jesús. Dí n'yembyo ja'i:

—Majuaní ngue rä Xuua hin tema milagro bi 'yot'e, pe nu'a te gäma hya bi männä Xuua connä nguehra Jesús, gä majuaní.

⁴² Ja bi 'yec'eí p'u xangu yø ja'i rä Jesús ngue majuaní guehna rä Cristo na.

Bi du rä Lázaro.

11 Mi 'bh'a n'na rä n'yohu mädi hyenni ni hü ngue rä Lázaro rä mmengü Betania, ja rä hnini mi 'bhähra Maya connä juhue Marta. ²Nuna ra Maya, rá nju na rä Lázaro mädi hyenni. Guehnä bi duxrä aceite mazihotho ga yuní ngue bi gospa yø gua rä Hmu Jesús. 'Ne bi dujpi conyø xta. ³Nuya yø nju rä Lázaro, bi männä rä hya rä Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, xan'u ni amigo gadí nsixui —bi 'yembi.

⁴Mi 'yohna rä hya bi 'bennba rä Jesús, bi 'yena:

—Pe hinga hyembra n'u na rä Lázaro ngue dä hyo. Sinoque ja dä bap'u yø ja'i ngue maguesë Oja. 'Ne dä bahyø ja'i ngue xquet'a maguesë rä Ts'unt'u Oja.

⁵Nuna rä Lázaro, connä Marta, connä Maya, n'na ngü n'na, emmëi mädi mahra Jesús. ⁶Madague'a bi 'yode ngue mädi hyenni, pe bá m'muhma nyopa p'u ha mämbi 'bui. ⁷M'mefa p'uya, bi 'yembyø xädi:

—Ma ga mmähä mahon'a Judea ya.

⁸Nu'u yø xädi p'uya bi 'yembi:

—Ague grá xänbate, conque ja xmä nguehya nne dä hyo'i yø hmü yø judío ngue xtäbä mmundo'i, 'ne mahonguí nne gdí ma p'uya.

⁹Bi hyecrä hya bi xihyø xädi rä Jesús, ngue tobe him mani zonna ora p'u da du. Bi 'yembi:

—¿Ua himma juani ngue 'de'ma yo ora ja rä nyot'i 'mø ma pa? A nu'a 'yo ngue rä pa, hinha di fets'e, porque ga 'yo rä nyot'i di yot'ua ja rä ximhäi. ¹⁰Pe nu'mø to 'yo xui, di fesrá gua, porque hin'yü rä nyot'i p'u ni ma.

¹¹M'mefa p'uya, bi 'yenna Jesús:

—Nuna ma amigohü rä Lázaro bí aha. Pe ga ma ägä ya.

¹²Nu'u yø xädi p'uya, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, nu'mø ngue bi aha, ya hínte dä ja 'mø.

¹³Bi ne xta mmannä Jesús ngue ya xi du rä Lázaro, pe nup'u i bonyø xädi, bi 'yembi ngue mmä ngue bi atho. ¹⁴Pe njuantho bí man'a m'mefa te nne xta mmannä Jesús. Bi 'yembi:

—Ya bi du rä Lázaro ya. ¹⁵Para ngue nu'ahü ya, ya xanho ngue hin dabi 'bucä p'ü 'mø mi du rä Lázaro, porque nuya man'ntho gui 'yec'eigahü ya. Nuya ga ma nuhü ya.

¹⁶Nunä rä Toma t'embí ngue re cuate p'uya, bi 'yembyø mmixädihi:

—Ma 'da gdä mmähä ya, n'namhma ngue 'dap'ü däni thoju nu.

Rä Jesús dä 'yot'e ngue di nja ra mbennate, 'ne di unna 'da'yo te.

¹⁷Bi zon'a Betania rä Jesús, pe ya rá gupa xi ma nt'ägui rä Lázaro.

¹⁸Nüp'ü ja rä hnini Betania, como yo kilómetro mäde gui nhycui Jerusalén. ¹⁹Xangu yø judío xi ma ngue badi zengua rä Marta connä Maya, di hojpa yø mmui ngue rá idä bi du. ²⁰Nunä rä Marta 'mø bi badi ngue ya mmap'ü rä Jesús, bi ma bí c'at'ui. Pe rä Maya bi gop'ü ja rá ngu'a. ²¹Rä Marta bi 'yembrä Jesús:

—Ague grá Hmu, nu'mø gdi 'bucua, hinxtä ndü mä idagä 'mø. ²²Pe nügä dí padí ngue di 'da'i Oja te gä gui 'yäpi.

²³Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nu ni idä di bennate'a.

²⁴Bi 'yenna Marta p'uya:

—Ahá, dí padí ngue nu'mø ra pa rá nzegui, mahöndi bennate yø ánima.

²⁵Rä Jesús bi 'yenä:

—Go ga ot'ä ngue di bennate yø ánima, 'ne ga unna 'da'yo te. Nu'a da 'yec'eigä, madague'a xtä ndü, pe hondi bennate. ²⁶A nuyá, nu'ü yø ja'i 'buhya 'ne ec'eigui, ya hinjam'mø da du, ya ja rä 'da'yo te yø ja'i. ?Ua guí ec'eí na dí xi'i ya?

²⁷Rä Marta p'uya bi 'yenä:

—Ahá, grá Hmu, dí ec'eigä nguegue'e grá Cristo, rä Ts'unt'ü'i Oja nu'a mi ja ngue da ecua ja rä ximhäi.

Rä Jesús bi nzomp'ü ha nt'ägui rä Lázaro.

²⁸Mi juadi bi manna rä hyä na p'uya, nunä rä Marta bi ma bá zo rá juhue Maya. Bi xifi njanate, bi 'yembi:

—Bá ep'ü rä xännbate. Bá pen'na rä hyä ngue bi nzo'i 'na.

²⁹Nu'mø mi 'yohra Maya ngue bi ts'ofo, bi nangui, bi ma bá nu rä Jesús. ³⁰Nunä rä Jesús, tobe hin mani yut'ämbo rä hnini, bí 'bärpu ha bi ntheui rä Marta. ³¹Mi nu yø ja'i ngue bi nangra Maya, bi bóni n'nahmänto, bi ma. Janangue xquet'a bi ntetyø ja'i p'uya, embi ngue bi ma dä nzomp'ü bí o rä ánima. ³²Bí ma rä Maya p'ü mambí 'bähra Jesús. Bi ndantyøhmü p'ü ha'bäi, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, nu'mø ngue gdi 'bucua, hinxtä ndü mä idagä 'mø.

³³Nu'mø mi nu rä Jesús ngue zonna Maya co 'ne'ü yø judío ni n'youi, bi därmäñ'ü rá mmui p'uya.

³⁴Bi 'yannbuya, bi 'yembi:

—¿Hapü nt'ägui ya? —bi 'yembi.

Mi dä p'uya, bi 'yenä:

—Ague grá Hmu, bá ehé guí nnu.

³⁵Xquet'a bi nzonna Jesús. ³⁶Di n'yembyø judío p'uya:

—Ya guí nnuhü te ötya. Ja di nequi p'uya ngue janjuani ngue madi madi.

³⁷Bi 'yen'i 'da yø judío p'uya:

—A nunä, ngue bi zä bi xojpa yø dä rä xädä, rä nzegui xtä nzä xtä 'yot'e ngue hinxtä ndü rä Lázaro.

Ya bi bennate rä Lázaro.

³⁸Mahömbi därmäñ'ü rá mmui rä Jesús. Bi guarbu ja rä 'bido o

ra áнима p'uya ngue dā hyajpa rā ndōdo nnōpā njo'mi. ³⁹ Bi 'yēnnā Jesús:

—Dami hyacjū rā do —bi 'yēna.

Bi 'yēnnā Marta nūnā rā nju rā áнима p'uya:

—Ague grá Hmu, rā nzegui ya yūnya, porque ya rā gupa nt'ägui ya.

⁴⁰ Mi dāhrā Jesús, bi 'yēmbi:

—Uanguí dí xi'i ngue nū'mō gui 'yēc'ēigui, guí pa p'uya ngue magueset Oja.

⁴¹ Mi ma nthaqui rā do p'uya. Bi nōs'maya ra Jesús, bi 'yēna:

—Mā Papá'i, dādi ja māmmād'i ngue guí o'mō dí nzo'i. ⁴² Nugä dí padí ngue zant'a guí o'mō dí nzo'i, pe dā mangä nā rā hya nā n'namhma ngue nūya yō ja'i 'bucua, dā 'yēc'ēi ngue go guá penngagui ua.

⁴³ Mi juadi bī manñā rā hya na p'uya, bī matrā áнима, bi 'yēmbi:

—Ague Lázaro, bā pōmp'ū guí o —bi 'yēmbi.

⁴⁴ Bā nangra áнима p'uya, bā ep'ū, bā m'māt'i yō ulu yō 'ye conyø gua. Rā hmi p'uya bā n'youi rā njo'mi. Ra Jesús bi 'yēmbi ja'i:

—Dami xəhmi ya, thōhmi p'uya, dā ma.

**Bī nhēcā hya yō ja'i p'uya,
ngue di bēntrā Jesús.**

⁴⁵ Nūya yō judío mi 'bup'ū ja rā nū rā Maya mi nū te bi 'yōtra Jesús, gue'a i 'yēc'ēi'a p'uya. ⁴⁶ Pe mi'da yō judío, bī ma bā xihyø fariseo te bi 'yōtra Jesús. ⁴⁷ Nūya yō fariseo p'uya conyø hmu yō mmäcja, co 'nē'ū yō n'yohu 'bet'o ngue yō judío, bi 'yōtra dajunta. Di n'yēmbi:

—¿Te 'bē'a ja ngue gā ñothū? Nūnā rā n'yohu nā, xāndōngu yō milagro

ot'e. ⁴⁸ Nū'mō ngue gā hehmu p'ū, gā yō ja'i dā 'yēc'ēi te mmānnā. A nū'ū yō ts'at'abi Roma p'uya, dā penhyø soldado ngue dā dēmhra māca nijā ja ua, 'nē dā 'yōtrā sui ua ja mā häihu.

⁴⁹ Bi dā'a n'nā nc'ēi ni hū ngue ra Caifás, guehnā rā hmu yō mmäcja'a rā jeya'a. Bi 'yēmbi ja'i:

—¿Ua hinguí pahmu ha dī nja te ga ñothū ya? ⁵⁰ ¿Ua hīn gadī umhmā rā güenda hanja? Mān'na xānho ngue n'nā nc'ēitho dā dū connā nguehyø ja'i, hīnda gue'a ngue dī m'medi gātho yō ja'i 'bucua ja mā häihu.

⁵¹ Pe nūnā rā Caifás hīngrá hyasē na rā hya bī mā, sinoque Oja bi bēnnbi ngue nū'a bī mā. Porque guehnā rā jeya ngue bī nōpā hmu yō mmäcja. Bi mā ngue ra Jesús guehnā ja ngue dā dū connā nguehyø judío nā. ⁵² 'Nē hīngā hōnt'ū yō judío p'uya, sinoque dā dū connā nguehyø ja'i 'būi ndap'ū bi zā. Porque nne Oja ngue ndap'ū bi zā dī m'muhyo ja'i ngue dyø basi Oja. ⁵³ Gue'a rā hya bī nja'a p'uya, nū'ū yō judío mi nts'ut'abi, bī mādi bī nhēcā hya ngue dā hyo rā Jesús.

⁵⁴ Janangue ya hīm māmbi zōp'ū ha 'buhyo judío rā Jesús, sinoque bī ma n'nannī n'nā rā xequi ja rā häi Judea. Ya mme rā nendapo, ja n'nā rā hnini ni hū ngue Efraín. Ja bā m'muhmu p'ū p'uya co 'nēhyø xādi.

⁵⁵ Ya xmā nguerp'utho rā pa ngue rā ngo ñotyø judío, nūnā ēmbi rā pascua. Xāngū yō ja'i bī ma Jerusalén ngue dī hocyo ts'óqui p'ū ja rā nija hante dī nja rā ngo. ⁵⁶ I 'yo yō ja'i p'uya, ngue honna Jesús. Nū'mō bi zōmp'ū nijā dī n'yānni n'nā nū n'nā, i ena:

—¿Tep'ū gní bəmhmu? ¿Ua dā
ɛcua ja rā ngo rā Jesús, ua gue
hin'na?

⁵⁷Nu'ū yø fariseo p'uya, co 'nɛ'ū
yø hm̄u yø mmäcja, ya xi xihyø ja'i
ya p'uya, ngue nu'mø to dā bədi ha
bí 'buhra Jesús, dā mā. Porque bi
ne di 'bentra Jesús ngue dā got'i.

N'na rā xisu bi gospa ra
aceite rā Jesús.

12 Man'nato mā patho dī nja ra
ngo ngue rā pascua. Bi ma
ra Jesús bá són'a Betania rá ngu rā
Lázaro. Guehnā rā Lázaro bi 'yōtra
Jesús ngue bi bennate. ²Ja bá t'ørpa
p'ū ra nts'ihamē rā Jesús, bi n'uít
rā Marta. Connā Lázaro 'dap'ū
huhmi p'ū ja rā məxa ngue sihməui.
³Nuna rā Maya p'uya bá hā māde
litro rā aceite mahotho gā yuní, pe
xəndømmədī rā mūui. Bi gospabi yø
gua rā Jesús, bi dujpi conyø xtā. Bi
yu'ambo rā ngu'a gā yunnā aceite.
⁴Mi 'bup'ū rā Judas Iscariote rá
ts'unt'ū rā Simu. Guehnā n'na nc'eí
yø xādi rā Jesús, 'nē guehnā bi dā
na. Nuna rā Judas bi 'yəna:

⁵—¿Hanja ngue himbi 'bā rā
aceite, ngue xtí t'unna mənyø yø
hyoya? Porque xtí 'bā rā aceite'a te
pəxi hyu ciento mā pa rā nzabi.

⁶Pe nuna rā Judas hín'i mmanna
ra hya nā ngue di tu rā mmui dā
mäxyø hyoya. Sinoque bi mānnā
rā hya nā ngue rā bē. Porque go
məfati rā buxa cū rā mənyu na. I
pe rā mənyu njäti p'ū ja rā buxa. ⁷Mi
nya rā Jesús, bi 'yəna:

—Dám̄i hyəmhma, 'yo te guí mma.
Porque nuna rā xisu guí sui, ya mi
pesra aceite xtā ngosca mā do'yo
'mø dā n'yägui. ⁸A nuya yø hyoya

guí mma, jap'ū rā pa gui fäxhu
ya, porque 'daua guí 'buhmu ya yø
hyoya. Pe nugā ya himma ya'atho rā
pa dí n'yohu ua.

Bi nhəcahyə yø ja'i ngue
honda hyo rā Lázaro.

⁹Xangū yø judío bi bədi ngue bí
'bup'ū Betania rā Jesús. Bi ma yø ja'i
bá nu. Pe hinga həntho nne yø ja'i
ngue dā nu rā Jesús, sinoque xquet'a
nne dā nu rā Lázaro nūnā xi japi xi
bennate p'ū mānt'ägui. ¹⁰Janangue
bi nhəcahyə yø hm̄u yø mmäcja
ngue xtā hyo rā Lázaro connā Jesús.
¹¹Porque nu'a i bennate rā Lázaro,
ya hep'ū yø mmijudíoui yø judío
p'uya ngue go ec'eí rā hya mmānna
Jesús.

Bi yurbu ja rā hnini
Jerusalén rā Jesús.

¹²Nup'ū ja rā hnini Jerusalén,
xəndøngu yø ja'i bi ma dā nsännigo
ngue rā pascua. Ja bi bəhyø ja'i 'mø
mi hyats'i, ngue ya ja ngue dā zøp'ū
ja rā hnini rā Jesús. ¹³Yø ja'i p'uya,
bi dujpa yø xi yø palma, bi ma di
c'at'ui rā Jesús. Bi məhrə hmafi yø
ja'i p'uya, i əna:

—Nuna rā m'menhní Oja 'bucua,
guehnā tate nā. Oja di japhnā rā
dast'abi yø judío bá 'benhní.

¹⁴Bi din'a n'na rā burru bi hyuxra
Jesús. Ya bi nja tengutho nt'ot'i p'ū
ja rā Məçə Libro ngue əna: ¹⁵"Ague
gyø mmenguhu p'ū ja rā hnini Sión,
'yogui suhə. Gui nnū ngue bá ep'ū ni
dast'abihu, bá hyuxa n'na rā burru".

¹⁶Nup'ū rā mudi hingui pahyø xādi
ra Jesús hanja'a te øt'e. Pe nu'mø
mi ma məhəts'i rā Jesús, ja bi zo yø
mmui p'uya, ngue nu'a te gäma hya

xi nja, ya mant'ot'i ngue ngu'a ja
ngue di nja.

¹⁷Nuya yo ja*i* n'youi ra Jesús,
guehya bi nupu bi japi bi bennate
ra Lázaro, ga mmanyo ja*i* te ga
xi nurpi ngue ót'e. ¹⁸Janangue
bi ma yo ja*i* ngue di c'at'ui ra
Jesús, porque pahyo ja*i* ngue nua
ra milagro xi 'yot'e, hinjondä zä
da 'yot'e. ¹⁹Yo fariseo p'uya, di
n'yemsebi:

—Ya guí nnuhu ya, ya hingui sä te
ga óthu. Guí nnuhu ngue gä ni me
yo ja*i* ra Jesús.

Nuya 'da yo ja*i* hingyo
judío bi hyonna Jesús.

²⁰Nuya yo ja*i* bi ma Jerusalén
ngue da thanne Oja 'mo bi nja
ra ngo, n'youi p'u 'da yo mmengu
Grecia. ²¹Nuya p'uya bi guarbu
bähra Lipe nuna ra mmengu
Betsaida ngue ra häi Galilea. Bi
'yäpra mate p'uya, bi 'yembi:

—Ague n'yo, di nne ga nyagähe
ts'u ra Jesús.

²²Nuna ra Lipe p'uya, bi xihra
Andrea te sifi. Nuna ra hya bi sifi,
'da i matho gä yoho ngue bá xihra
Jesús. ²³Nuna ra Jesús bi 'yentho
'mo mi dadi:

—Nu ra N'yohu bi 'ye mahets'i, ya
ni ma da zónna pa p'u da hnu ngue
maguese. ²⁴Majuani di xi'ahu, ngue
nugä, ja ngue da thogui, n'namhma
ngue xangu yo ja*i* da dinna 'da yo
te. Tengutho n'na zihmudä ra trigo,
mente hinga nthuhu ra hmudä,
xquetho n'na mhmudä tho i ja. Pe
ny'mo ya bi thuhu, da boxra hmudä,
pe ya xangu yo trigo da ma ma peti
'mo bi nja. ²⁵Nu ra ja*i* honi ha di
mpommi ra ndate, guehna di 'behrá

te na. Pe nu ra ja*i* enna te ua ja
ra ximhäi, guehna di t'unna 'da yo
te para zantho na. ²⁶Nu ra ja*i* nne
da 'yorcagui ma pähä, da denngui.
Nupu ha ga m'mucä, ja di m'mupu.
Nu ra ja*i* da 'yorcagui ma pähä,
guehna nnu manho ma Papágä na.

B*i* manna Jesús ngue ya ni ma da tho.

²⁷A nuyá, hindí padi te ga ótya.
¿Teni 'be'a ja ngue ga mma? Ya
hingui sä ngue ga ena: "Ma Papá'i,
dami yangui ngue'a te ja ngue ga
thogui", ga ena. Porque ya da eca'a,
ngue nua te ja ngue ga thogui, ga
thomhmagä'a.

²⁸Bi 'yempuya:

—Ague ma Papá'i, da fadi ngue
maguease'i ya.

Nua ra ora'a p'uya, bi t'ode ngue
bá nya Oja maya, bi 'yena:

—Ya xa nja'a te di fadi ngue
maguecsegui. Pe mahonga ót'e ngue
da fadi ngue maguecsegui ya.

²⁹Nuu yo ja*i* mi 'bap'u, bi yode
ngue bá nya Oja maya, pe emthobi
ngue ra ngäni'a óde. Mi'da yo ja*i*
p'uya, bi 'yena:

—Rá anxe Oja i nzohnu —bi 'yena.

³⁰Mi nya ra Jesús, bi 'yembyo ja*i*:

—Nuna ra hya bi t'ohya, himma
partegä p'u ngue bi t'ohna ya,
sinoque ni partehu na. ³¹Ya ni ma da
zónna ora da thaxra güenda ua ja ra
ximhäi ya. Da thejpa ra hya ra zithu
di manda ua ja ra ximhäi. ³²Nu'mo bi
ma mabä'mi ra pont'i da n'nø'migä,
ndapu bi zä, da denyo ja*i* ma hyagä.

³³Bi manna ra hya na, ngue di
opan'yu yo ja*i* tema forma di du
'mo bi tho. ³⁴Bi 'yenyo ja*i* p'uya:

—Ya xtá ócähe te nt'ot'i p'u ra
libro ngue ra ley, ngue ra Cristo

i 'bui para zanthon. 'Nę nu'i guí ena ngue ra N'yohu bí 'yε mahets'i, i ja ngue da ma macuati ra pont'i. 33 Ndana gue'a ra n'yohu bí 'yε mahets'i guí mmam'mø?

34 Mi dahrá Jesús, bi 'yεmbi:

—Nuyá, ya mits'u dra pa gui hethu ua'a ja ngue da xoc'a ni mmuihu ya. Nu'mø bi dini xanho ni mmuihu na ra hya dí xi'ahu ya, guehná ra hya gdí n'yohu na. Pe nuná ra ja'i hindá ne da 'yø'te te dí mmangä, guehná ra ja'i hingui padí te ga 'yo na.

35 Dami 'yεc'eihu na ra hya da xoc'a ni mmuihu mente da zä ga xi'ahu ha di xohni mmuihu. 'Nę majuani da xoc'a ni mmuihu na ra hya na.

Mi juadi bi manya yø hya ya p'uya, bi ma ra Jesús, hingui fadí ha i ma.

N'tor'i p'u ja ra Maca Libro ngue yø judío hingui ec'eí ra Jesús.

36 Madague'a xangu yø milagro bi nu yø ja'i bi 'yøtra Jesús, pe hingui ec'eí te xifi. 37 'Nę ya ja ngue da ngu'a di nja, tengutho ra hya bi 'yotra pøngahya Isaías ngue bi 'yøna: "Ague grá Hmu, 38 Ndana gue'a bi bøni ngue bi 'yεc'eí na ra hya dä xicáhe ya? 39 Ra Isaías xquet'a bi 'yot'i hanja ra hya ngue himbi 'yεc'eí ra hya yø ja'i, bi 'yøna: 40 "Nuna Oja bi gorpabi yø nthandi yø ja'i, n'namhma ngue hindá hyeti conyø dä. 'Nę bi gorpabi yø mmui, n'namhma ngue hindá dímp'u ja yø mmui hanja ra hya. 'Nę hindá 'bätýø mmui ngue da den'Oja para ngue hindá punnibi".

41 Ra Isaías bi manna ra hya na, ngue parpi ngue maguesa ra Jesús, janangue bi ma hanja'a ra Jesús.

42 Co ngu'a xangu yø judío ja yø cargo bi 'yεc'eí ra Jesús. Nja hingui xihyø ja'i ngue ec'eí, porque su yø fariseo, i nne ngue hindá dujpa yø thuhu p'u ja ra nija. 43 I ena ngue man'na xanho ngue da nu manho yø ja'i, hindá gue'a ngue Oja da 'yεmbi ngue xanho te øte.

Dá ma rä castigo yø ja'i hingui ec'eí te mmanna Jesús.

44 Nuna ra Jesús bi ts'edi bi nya, bi 'yøna:

—Nu ra ja'i ec'eigä ya, hinga høngthogui ec'eigui ra ja'i, sinoque xquet'a ec'eí a ma Papá bá penngui.

45 Nu ra ja'i hercä ya, tengutho 'mø go di høt'a to bá penngui. 46 Nugä guecä ga xoc'a ni mmuihu. Dá ecä ua ja ra ximhäi, n'namhma ngue nu'a da 'yεc'eigä, hindá m'mui tengutho ga 'buhø ja'i 'yo mants'o.

47 A nuyá, i 'bui to øhra hya dí mmangä ya, pe hingui ørpa masu. Ya himma partegä p'u da ma ra castigo ra ja'i. Porque hindá ecä ngue 'bexca sanni da ma ra castigo yø ja'i 'bucua ja ra ximhäi, sinoque dä øhø ngue ga nyani.

48 A nuyá, nu ra ja'i hingui ørca masu, 'ne hingui ørpa masu na ra hya dí mmangä, guehná ra ja'i da ma ra castigo na. Nuna ra hya dí mmangä ya, guehná di ts'annbabí ra castigo yø ja'i 'mø ra pa rá nzegui na, ngue hingui ec'eí yø ja'i te dí mma.

49 Porque himma hyase dí mma. Nu'a ma Papá bá penngui, nuna ra hya di 'bejpi ga mma, guehná ra hya dí xän'nahu na.

50 Pe dí pacä p'uya, ngue nu to da 'yεc'eí na ra hya di 'bejpagui ma Papá ga mma, di nja ra 'da'yø te ra ja'i. Nuna ra hya xijma Papá ga

mma, guehnā rā hyā dí mmangā nā.

Bi merpa yø gua yø xädi rā Jesús.

13 Hante dí nja rā ngo ngue rā pascua, nūnā rā Jesús ya padí ngue ya bi zonnā ora da bøngua ja rā ximhäi, dí ma mahets'i bí 'bührá Papá. Nūnā rā Jesús hinga rá nzegui dí mā'u yø xädi 'bucua ja rā ximhäi.

²⁻³Rā zithu ya xi bennba rā mmui ra Judas Iscariote nūnā rā ts'unt'u ra Simu ngue di dä rā Jesús. Nūnā rā Jesús, ya padí ngue bi 'yep'u bí 'bū Oja, 'nē mahondi map'u bí 'bū Oja. 'Né padí ngue nū'a rā Papá, di unna ts'edi ngue dí mānda gätho yø cosa i ja. ⁴Mente sīhmē p'uya, bi nangbu ja rā mexa mi huđi, bi mōhrá tuhu, bi ngut'a n'nā rā toaya p'uya. ⁵Bi xitṛa dehe p'u ja n'nā rā bandeja, bi merpa yø gua yø xädi. I dujpa ra dehe connā toaya dí ngut'i.

⁶Nū'mø ya mmap'u dā merpa yø gua rā Bedu p'uya, rā Bedu bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, čua 'necā gui percagui mā guagä?

⁷Mi dahrā Jesús, bi 'yembi:

—A nuyá, hingui padí te ga mbøn'a te dí ot'a ya, pe gui pa'a m'mefa te ga mbøni.

⁸Mi dahrā Bedu p'uya, bi 'yembi:

—A nūgä hinda zä gui percä mā gua.

Mi dahrā Jesús, bi 'yembrā Bedu:

—Nū'mø ngue hinga pet'a ni gua, ya himma n'yous 'mø.

⁹Bi 'yenna Bedu p'uya:

—Ague grá Hmu, hinga hørma gua gui percagui 'mø, gui pegagui mā 'ye 'nē gui hiqui.

¹⁰Pe rā Jesús bi 'yembi:

—Nu rā ja'i ya m'met'e, ya bi bo gä rā do'yo. Ya hindā hondyø gua ja ngue dā 'berpabi rā ja'i. Ya gä m'meque'ahü ngue rā nts'o, hindā hondā n'na'ahü ngue hinga m'meque.

¹¹Bi mānnā rā hyā nā ngue hinga gätho m'mequebi yø mmui yø xädi ngue rā nts'o, porque padí ndana gue'a ja ngue di dä. ¹²Mi juadi bi mejpa yø gua yø xädi p'uya, mahombi hye rā tuhu rā Jesús. Bi mip'u ja rā mexa mahon'a p'uya. Bi 'yembi:

—¿Ua guí padí te dā ot'ahü ya? ¹³Nu'ahü guí enju ngue drá xännbategä, 'nē drá hmugä. Pe gue ni 'yup'u te guí xicju, porque go guecä drá xännbategä 'nē drá hmugä. ¹⁴A nū'mø ngue drá xännbategä 'nē drá hmugä, 'nē dí pet'a ni guahü, xquet'a nne ngue guí njahu p'uya. Guí mpejpa ni gua n'na ngu n'nā'ahü. ¹⁵Nugä, ya dā ut'ahü te ja ngue gui 'yothü, n'namhma ngue tengutho dā ot'ahü ya, da ngu'a gui n'yørpe n'nā ngu n'nā'ahü.

¹⁶Majuani dí xi'ahü, ngue n'nā rā mafitho, 'yo di ena ngue hinda zä dā yot'e tengu ot'rā hmu. Nū'a n'nā rā m'mehnhi, 'yo di ena ngue hinda zä dā yot'e tengu ot'a to penhni.

¹⁷Nū'mø ngue tinni mmuihü ya yø hyā dí xi'ahü gui 'yet'a mmuihü ya, rā mmønthi gá nthehü 'mø.

¹⁸Nu te dí mmangä ya, hinga gätho di toca'ahü nā rā mmønthi na. Porque dí padí te'o ya xtā huanhni, gue'u di tocabi'u. Pe jatho ngue di nja'a te nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro ngue ena: "Nūnā 'daua dí sīhmegä'be ya, guehnā 'bui ngue

mä nsuigä'be na". ¹⁹Dí xi'ahü na ra hya na hante ngue dí nja, n'namhma ngue nu'mö bi nja p'uya, gui 'yec'ëihu ngue go guecä. ²⁰Majuani dí xi'ahü ngue nu ra ja'i di unna säya'a to dí penhnä, tengutho 'mö go dädi 'dacrä ts'äya ra ja'i. Nu to di 'dacä ra ts'äya p'uya, tengutho 'mö go dädi unna ts'äya'a to bá penngui.

**Bi männä Jesús ngue guehnä
ra Judas i ja ngue di dä.**

²¹Mi juadi bi männä ra hya na p'uya, bi zä ngue tär'män'ü rá mmui ra Jesús. Bi mä njuantho p'uya, bi 'yenä:

—Majuani dí xi'ahü ya, ngue 'bucua n'na nc'ëi jügatho häi, ya honi ha di japi ngue di dägui.

²²Nu'ü yø xädi p'uya bi mädi di nhyeti n'na ngu n'na, hinguí fadi te'o sihnä ra hya i hmä. ²³Nu'ü n'na nc'ëi 'dap'ü hühmi ngue sihmëui ra Jesús, guehnä rá xädi gmmei di mädi. ²⁴Rä Bedu p'uya, bi 'yörpa ra senya'a 'dap'ü hühmi ra Jesús ngue da 'yänni te'o na i mma. ²⁵Nu'ü bi t'örpa ra senya p'uya, mäpn'a bi guarbhü hu ra Jesús ngue bi 'yänni, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, ñte'o na güí mma? —bi 'yembi.

²⁶Mi dähra Jesús, bi 'yenä:

—Ma ga pocä n'na xequi ra thuhme ya. Nunä ga unna p'uya, guehnä dí mmangä na.

Bi po'ü n'na xequi ra thuhme p'uya, bi unna Judas Iscariote rá ts'unt'ü ra Simu. ²⁷Nunä ra Judas, ngu i hyanna ra thuhme, bi yüträ zithü p'ü ja rá mmui. Ra Jesús bi 'yembuya:

—Nu'ü te ja ngue gui 'yöt'e, 'yöt'e n'nahmänto.

²⁸Pe nu'ü 'dap'ü hühmi p'ü ja ra mëxa ngue sihmë, hinjombi n'yø yø mmui hanja na ra hya bi sihnä ts'ofo. ²⁹A nunä ra Judas ngue mä fäti ra buxa njumënyü, bi 'yemp'ü i bëñ'i'da, ngue nunä ra Jesús bi xifi ngue da däi temä hyoni ngue ra ngo, ogue di unni zi algo yø hyoya. ³⁰Höntho bi zi ra thuhme bi t'unna Judas, bi böni, bi ma. Pe ya nxui p'uya.

**Mä'da'yo ra hya dí mända
ra Jesús ngue dí nja.**

³¹Mi bönnna Judas, bi 'yenña Jesús: —A nuya ja dí nequi p'uya ngue maguese ra N'yohü bí 'ye mahëts'i. 'Në connä ngue'a te øt'e, ja dí nequi p'ü ngue maguese Oja. ³²Xi'mö ngue ra N'yohü bí 'ye mahëts'i, nu te øt'e, gue'a gui nequi ngue maguese Oja'a, nunä Oja ya, xquet'a da 'yudi ngue maguese'a rá Ts'unt'ü ya. 'Në ya mi ts'üdyø pa dí nja na dí xi'ahü ya. ³³Ague mä basi'ahü, ya mi ts'üdra ora dí 'buhmu ua ya. Tengutho ra hya xtä xicä yø judío, xquet'a ngut'atho ra hya dí xi'ahü ya. Gui hyonju, pe hïndä zä gui tenngähü hapu gdä magä. ³⁴Mä'da'yo hön dädi 'bep'ahü ya, ngue gui mmahmu n'na ngu n'na'ahü. Tengutho nnä ma'ahü, güí njathü p'uya ngue güí mmahmu n'na ngu n'na'ahü. ³⁵Nu'mö ngue güí mmahmu n'na ngu n'na'ahü, di unna güienda gätho yø ja'i ngue gue'e mä xädi'ahü 'mø.

**Bi männä Jesús ngue da
gön'a m'mefa ra Bedu.**

³⁶Rä Bedu bi 'yörpa ra nt'änni ra Jesús, bi 'yembi:

—Ague grá Hmu, ñhapu gue gdi ma p'uya?

Mi dahrə Jesús, bi 'yεnə:
 —Nup'ʉ ha gdá magä, ya hínđa
 zä gui tenngahʉ. Pe də zä gui
 tenngahʉ m'mefa.

37 Rə Bedu p'ʉya, bi 'yεmbi:
 —Ague grá Hmʉ, ḥanja ngue guí
 ena ngue hində zä ga ten'na'i ya?
 Nugä dí emma te conná ngue'e.
38 Mi dahrə Jesús, bi 'yεnə:
 —Guí ena ngue gui enni te conná
 nguecä. Pe majuaní dí xi'i ngue
 hante dí mmahra ḥoní, ya xquí cōnga
 nhuy ndí.

Nuna rə Jesús, guehnə rə 'yu na
 ngue di zónna ja'i p'ʉ 'buhra Papá.

14 'Yo di tu ní mmuihu. Guí
 hyahñi mmui gui 'yεc'εihʉ
 Oja, da guecä dami 'yεc'εigahʉ.
2 Nup'ʉ ja rá ngu mā Papágä, xangu
 yø ts'äya bí jap'ʉ. Nu'mø də hin'yʉ
 p'ʉ yø ts'äya, hínte gä sánni gä
 xi'ahʉ 'mø. Pe nuyá, gä mmagä ya
 ngue güí nsägä ha guí nsäyahʉ.
3 Nu'mø dä magä p'ʉya ngue güí
 nsägä ha guí nsäyahʉ, gä ma ecä
 mahon'a p'ʉya ga sixahʉ, n'namhma
 ngue 'dap'ʉ ga m'muhmʉ. **4** Guí
 pahmʉ p'ʉya hapʉ gdä magä, 'ne
 guí pahmʉ rə 'yu.

5 Mi dahrə Toma p'ʉya, bi 'yεmbi:
 —Ague grá Hmʉ, hindí pácähe ha
 gdi ma, ḥha də nzä gä pácähe rə 'yu
 gdi ma?

6 Mi dahrə Jesús, bi 'yεmbi:
 —Conná nguecä dä zä guí
 səmhmʉ p'ʉ 'bu Oja. 'Né conná
 nguecä guí pahmʉ ndanä majuaní.
 Go dädi ungä rə 'da'yo te. Nu to
 gä dä 'yεc'εigui, gue'ʉ də zomp'ʉ
 'buhma Papá'ʉ. **7** Ngue hingmi
 pahmʉ te'ogä mā m'met'o, janangue
 hingmi pahmʉ te'o nə rə Papá. A

nuyá, ya guí pahmʉ ya, porque ya
 guí nnuhʉ ya.

8 Bi 'yεmbra Lipe p'ʉya:
 —Ague grá Hmʉ, 'yøt'e ngue də
 zä ga nnugähe rə Papá 'mø. Co nu'a
 p'ʉya.

9 Mi dahrə Jesús, bi 'yεmbi:
 —Ague Lipe, ya xə mma yø pa
 dí n'yoħʉ, ḥne tobe hinguí paqui?
 Nu'a to bī nugä, ya bī nu rə Papá'a.
 ḥHanja'a guí xiqui ngue guí εngui ga
 øt'ä ngue guí nnu rə Papá? **10** Ua
 hinguí εc'εigui ngue tenguthogä ya,
 njarbutho mā Papá? Tengutho mā
 Papágä p'ʉya, xquet'a dí njadä p'ʉ.
 Nuna rə hya ya xtá xi'ahʉ, hingo
 dí mmansiegä na. Nu'a ra Papá dí
 n'yo'be, go øt'a te dí øt'ä'a. **11** Dami
 'yεc'εigahʉ ngue tenguthogä ya,
 njarbutho mā Papá. Tengutho mā
 Papágä ya, xquet'a dí njadä p'ʉ. A
 nu'mø hinguí εc'εihʉ nə rə hyatho,
 dami 'yεc'εigahʉ 'mø gá nuhʉ'a te
 dí øt'e. **12** Majuaní dí xi'ahʉ, nu rə
 ja'i ngue rā mmui gä 'yεc'εigui,
 xquet'a dä zä dä 'yøtra ja'i tengutho
 dí øt'e. Man'na xangu dä 'yør'mø
 ngue dä zä, porque nugä gä mmagä
 p'ʉ bí 'buhmʉ Papá. **13** Rángue guí
 εc'εigahʉ, nu'mø gá mat'Ojahʉ, gui
 hya rə ts'edi gui 'yädi te guí nnehu.
 Nugä gä 'da'ahʉ'a te gä gui 'yähmʉ,
 n'namhma dä fadi ngue maguese na
 mā Papá. **14** Rángue guí εc'εigahʉ,
 nu'mø gui hya rə ts'edi gui 'yädi te
 guí nnehu, nugä gä 'da'i ndanä bi zä
 mäcosa gui 'yähmʉ.

Bi xihyø xädi rə Jesús ngue
 dä penhnə Espíritu Santo.

15 Nu'mø gadi macjʉ, dami 'yøt'e
 te dädi 'bep'ahʉ 'mø. **16** Gä äpa rə
 mäte mā Papá ngue dä penhní te'o

dā mäxahū, 'nē di hoc'a nī mmuihū, tengutho dí òt'ahū ya. Nuna da 'benhni, guehnā rā Espíritu Santo da gäp'ahū rā 'yū majuanī. 'Nē guehnā guí n'yohū para zāntho nā. ¹⁷Nu yō ja'i hingui ec'eí Oja, hingui sā dī n'youi rā Espíritu Santo, porque hingui hēti 'nē hingui pādī te'o. Pe nu'ahū, ya guí pāhmū te'o nā, porque rā Espíritu Santo ya 'bucua guí 'buhmū, 'nē guí n'yohū para zāntho nā. ¹⁸Nugä hinga soc'aschū ua, ga ma pengä ngue ga n'yohū. ¹⁹Ya mi ts'utho ya, ya hinni mantho dā nugä yō ja'i. Pe nu'ahū guí nnuyū mahōn'a. 'Nē di nja'ahū rā 'da'yo te, ngue mahōngdī 'bucä. ²⁰Nu'a ra pa'a p'uya, guí umhmū rā güenda ngue dī n'yogä'be mā Papá. Da gue'ahū p'uya, dī n'yohū p'ū guí 'buhmū. ²¹Nu ra ja'i dī 'yot'e te dādi 'bepi, guehnā dī nequí ngue majuanī dī maqui. Ma Papágä p'uya, xquet'a dī madī gätho ya yō ja'i dī maqui. Nugä p'uya xquet'a dādi madī, 'nē ga òt'e ngue dā fādī ngue dī n'yo'be ra ja'i dī maqui.

²²Bi 'yenna Judas, nuna hingra Iscariote:

—Ague grá Hmu, chanja ngue hōnjthogähe gui 'yudi ngue dī n'yohū, 'nē hinga gätho mi'da yō ja'i dā bādi?

²³Mi dahra Jesús, bi 'yena:

—Nu ra ja'i dī maqui, guehnā dā 'yorpabi masu te dī xifi, 'nē guehnā dī mahmā Papágä na. Nugä ya, co 'nehmā Papá, ya dī n'yohe rā ja'i dī maqui. ²⁴A nu ra ja'i hindī maqui, guehnā hingui órcatho masu te dī xānnbi. Nuna ra hya dī xi'ahū ya, himma hyaségā nā, go rā hya'a mā Papá bá penngui.

²⁵Dí xi'ahū gätho ya yō hya ya, mēnte tobe 'daua dí 'buhmū. ²⁶A nugä ga äpra mate rā Papá ngue dā penhna Espíritu Santo, n'namhmā dā mäxahū 'nē di hoc'a nī mmuihū. Gue'a go dā xān'nahū gätho'a p'uya, 'nē gā di bēn'nahū ya yō hya ya xtā xi'ahū.

²⁷Ya ga soc'ahū ya, pe di hut'a nī mmuihū. Nugä ga òt'e ngue dā hyu nī mmuihū, hinga tengu rā hya mmānyø ja'i ngue embi nthummui. 'Yo sā di tu nī mmuihū 'nē 'yo guí suhu. ²⁸Ya guí òde te xtā xi'ahū ngue ga mmagä p'ū bí 'buhra Papá, 'nē hōnga ma ecä ngue 'dap'ū ga n'yohū. Nu'mō majuanī gadi macjū, dāmi johyahū ngue ga mmagä. Porque nuna rā Papá, tate nā ngue nugä. ²⁹Dí xi'ahū nā rā hya nā hante ngue dī nja, n'namhmā ngue nu'mō bí nja, ya gui 'yec'eihū nā rā hya ya xtā xi'ahū p'uya.

³⁰Ya hinga ya'atho ga nyahū ya, porque ya bā ep'ū rā zithu nu'a dī mānda yō ja'i hingui ec'eigä. Pe cohrá ts'edi na, hindā zā dā dajpi.

³¹Pe ya jatho ngue ngu'a dī nja, para ngue dā bahyø ja'i ngue dādi māca mā Papá. 'Nē dī òt'e te di 'bepi ga òt'e. Nanju ya, ma ga 'uehmū ua.

Ra Jesús bi hyejpabi rā hya bí ma ngue n'na 'bāi rā uva conyø 'yet'o.

15 Go guecä tengutho n'na 'bāi rā uva, 'nē hinjom man'na tengugä. Mā Papágä p'uya, tengutho n'na rā mēfi ngue fährä nu'a uva. ²Sajpa yō 'yet'o hingui nne di nzudi. Pe nu'u yō 'yet'o zudi, fādī 'nē øjpa yō 'yont'o, n'namhmā ngue man'na dī nzudi xānho. ³A

nú'ahú, tengutho yø 'yet'o ngue zudi, porque guí ñorpahú masú te dí xán'nahú. ⁴Yo gui hegahú p'ú, tengutho gá híndi hec'ahú p'ú. Xí n'na rå 'yet'o ya, nú hindá zä di nzührá ndät'ä 'mø 'yose, ya hímbi thep'ú ja rå da'yú. Guí njathú p'uya, hindá zä guí n'yo mñhohú 'mø gui hyegahú p'ú.

⁵Nugä tengutho n'na rå da'yú. A nú'ahú p'uya, tengutho yø 'yet'o. Nu'a híngui hegagui ya, mñ'n'a dí n'yo mñho, porque dí n'yo'be. A nú'mø gui hyegahú p'ú, ya hindá zä te gui 'yøthú. ⁶A nú rå ja'i hep'ú mä hyagä, dí njapi tengutho rå 'yet'o híngui zudi. I nthequi ngue mä'ot'i. Nu'mø bi 'yot'i, dä ma mapeti ngue dä t'üdi.

⁷Nú'mø híngui hyegahú p'ú, gui 'yet'a mmui te dí xán'nahú, dämi 'yädi te guí nne gui 'yahmu, guí nnú gue dí n'na'ahú. ⁸Nuná mä Papágä, dä hñu mansú 'mø ngue gui n'yo mñhohú na. Gue'a dí nequi'a p'uya ngue majuaní mä xädi'ahú. ⁹Tengutho guí mäçä mä Papá, njarbutho nná mä'ahu ya. Nu te dí nnú mñhogä, gue'a gui 'yøth'a. ¹⁰Nú'mø gui 'yøt'e te dadi 'bep'ahú, ya ni mantho ga mä'ahu 'mø. Nugä dí ot'e te di 'bejpagui mä Papá, janangue di mäqui.

¹¹Dí xi'ahú na rå hya na, n'namhma ngue tengutho nná johyagä, ngú'a gdi johyahú. 'Në hangú rå pa guí johyahú. ¹²Nuná rå hya naya, dadi 'bep'ahú ngue tengutho nná mä'ahu ya, dä ngut'a gdí mmahmu n'na ngú n'na'ahú. ¹³Nú'a mä datho ja ngue dä 'yøt'a n'na ngue'mø di mahrá amigo, da 'yenná te conná nguehrá amigo. ¹⁴Nú'ahú, ya mä amigo'ahú ngue'mø

gui 'yøt'e te dadi 'bep'ahú. ¹⁵Nuyá, ya hinga en'ahú ngue gyø mefitohu ya, porque nú'a ra mefitoh híngui padí te øträ hmu'a. Nuya dí mma ngue mä amigo'ahú, porque ya dä o'ahú n'yú te gäma hya xicá mä Papá. ¹⁶Hingo gá huanngahú, nugä go dä huan'nahú. A nuyá, ngue guí ec'ëigahú, dí nne ngue zant'a gui n'yo mñhohú, n'namhma ngue dí n'na'ahú'a te gä gui 'yaphu rå Papá. ¹⁷Nuná rå hya naya, dadi 'bep'ahú ngue guí mmadi n'na ngú n'na'ahú.

I nnú man'ú yø ja'i rå Jesús
co 'ne'ú yø xädi súmbabi.

¹⁸Nú'mø ngue nnú man'ahú yø ja'i, ya guí pähmu ngue ya mäm'met'o xä hñu mä'ugui. ¹⁹Nú'mø ngue gadí n'amigohu yø ja'i híngui ec'ëigä, dadi mä'ahú yø ja'i 'mø tengutho guí mahyø amigo. Pe nugä, go dä huan'nahú p'ü 'buhyo ja'i ua ja rå ximhäi. A nuyá, ya hin gadí n'amigohu yø ja'i ya. Janangue nnú man'ahú. ²⁰Dämi bennä hya ya xtá xi'ahú m'met'o. Hinjo'o n'na ra mefitoh dä 'yøna ngue hindá thogui tengutho thohrá hmu. Nu'mø ngue bi nú man'ugä yø ja'i, xquet'a guí njathú p'uya, dä nú man'ahú yø ja'i. Nu'mø ngue híngui t'ec'ëi'a te dí xännbategä, ni xinga gue'ahú dä t'ec'ëi'ahú 'mø. ²¹Nu te gä dí xi'ahú ya, dä ja'ahú yø ja'i, porque ngue mä xädi'ahú. Nuná Oja bá penngui, híngui pahyø ja'i te'o na, janangue di ja'ahú p'ü yø ja'i.

²²Nú'mø hin xcabá ehé ga nzohyo ja'i, ya hindá jase yø ja'i p'ü da ma ra castigo 'mø. Pe nuyá, di jase p'ü da ma rå castigo ya ngue híngui ec'ëigui. ²³A nuyá, nú'a ga

nnu man'ugä yø ja'i ya, xquet'a 'në'a ma Papágä nnu man'u ya. ²⁴Hin temä castigo dí nja 'mø ngue hin temä hmeyä xcá ñot'ä p'u ha 'buhyo ja'i. 'Në nu'a te gä dí ñot'e, hinjongui pøni ngue di sá dä 'yøt'e. Mådague'a bi nu yø ja'i te gä dí ñot'e, pe co ngu'a nnu man'u gyø ja'i, co 'në'a ma Papá i hñu man'u ya. ²⁵Nuya yø hya dí mmangä, dí nja ya, porque jatho ngue dí nja'a te nt'ot'i p'u ja rä Måca Libro ngue rä ley ca yø ja'i, i ena: "Hingui ja te rángue'a i hnu man'ugui".

²⁶Gä xicä ma Papá ngue da penhnä Espíritu Santo dä mäxahü 'ne di hoc'a ni mmuihu. A nu'a, go di ja majuaní te'ogä'a. ²⁷Xquet'a 'në'ahü dämi jahü majuaní te'ogä, porque dí n'yohü asta guep'ü bá führä hya.

16 Dí xi'ahü ya yø hya ya, n'namhma hingui nyoberenihü. ²'Në dä ma nthuquí ni thuhü p'u ja yø nija yø judío. Da 'yehra ora ngue dí m'mü i'da dä hyo'ahü, da 'yena ngue ñorpä rá 'befi Oja. ³Nguna rä hya dä ja'ahü yø ja'i, porque hinjam'mö dí nne dä ba'a ma Papá, ni xinga gueque di pacyo ja'i. ⁴Dí xi'ahü na rä hya na, n'namhma ngue nu'mö bi zonnanä ora dí nja, dä zo ni mmuihu na rä hya ya xtá xi'ahü.

Ja dí nequi p'u'a te ótra Espíritu Santo p'uya.

Mam'met'o hínte dí xi'ahü na rä hya na, porque 'daua dí 'buhmu. ⁵A nuyá, ya ga mmagä ya, gani m'mup'ü bí 'buhma Papá bá penngui. A nu'ahü ya, ya hinjonda bøni dä 'yengui: "¿Hapü gni ma ya?"

⁶Pe nuya ngue dä xi'ahü na rä hya na, bi du ni mmuihu ya. ⁷Pe majuaní te dí xi'ahü, go ni nhohü ngue ga mmagä. Porque nu'mö hinga mmagä, ñhague di 'yø'a rä Espíritu Santo dä mäxahü 'ne di hoc'a ni mmuihu 'mø? Pe nu'mö ga mmagä, ya ga ma penhnä p'uya. ⁸Nu'mö bá 'në'a p'uya, go dä 'yøt'a ngue dä bahyo ja'i 'bucua ja rä ximhäi ngue ja yø ts'oqui, 'në dä bädí hanja na rä 'yu njuantho. 'Në dä bahyo ja'i ngue dä zonnanä pa dä japrä castigo Oja. ⁹Dä bädí ngue rä ts'oqui ötyø ja'i himbi 'yec'egui. ¹⁰A nügä ngue njuantho dä n'yogä, ya ga mmagä p'u bí 'buhma Papá. 'Në ya hinni mantho guí nnujü ua. Janangue dä hyaxa njuaní yø ja'i p'uya ndana gue'a rä 'yu njuantho ja ngue dä n'yo. ¹¹Dä hyaxa njuaní yø ja'i p'uya hanja na rä hya xä nzän'Oja. Porque ya dä ts'annbi ngue dä ma rä castigo na ra zithü dí manda ua ja rä ximhäi.

¹²Xangu mi'da yø hya jap'ü dí nne ga xi'ahü, pe tobe hingui sónna ora p'u dä zä gui timhmü te ga mbön'a te dí xi'ahü ya. ¹³Nu'mö bá ñhra Espíritu Santo ya, go di o'ahü n'yu hanja'a te majuaní'a. 'Në gä majuaní'a te dä xän'nahü'a, porque hinigrá hyase dä ma, a nuna tengutho rä hya dä sifi, da ngu'a dä ma. Da 'yøt'e ngue gui timhmü hanja'a te ja ngue dí nja. ¹⁴Nu'a go dä 'yøt'e ngue dä hñu mansugä'a, porque dä ha'a rä hya ga xifi, 'në dä 'yøt'e ngue gui pahmu hanja rä hya. ¹⁵Nu te gämä hya mmanna Papá, gä gue'a rä hya dí mmangä'a. Janangue dí xi'ahü ngue rä Espíritu Santo dä hanngagui ma hya, 'në di ja'ahü ngue gui pahmu hanja rä hya.

Dä gohi ngue rä johya'a rä
dummuhi ja yo xädi.

¹⁶ Ya mi ts'udrä ora ngue hñ hapu
guí nnuyu ya. M'mefa p'uya, ya hñinda
ya'atho guí nnuyu mahón'a, porque
ga mmagä mahets'i bí 'buhmä Papá.

¹⁷ Nuya 'da yo xädi p'uya, dí
n'yänni n'na ngu n'na, dí n'yembi:

—¿Te ga mbón'a xicju na? ngue ena
ya mi ts'udrä ora ya, ya hñ hapu
ga nnuhu. Ximmi ts'udrä ora ngue
ga nnuhu mahón'a p'uya, ximmi
mmamp'uya ngue da ma mahets'i bí
'buhrá Papá. ¹⁸ ¿Teni 'be'a ga mbón'a
mmanna? ngue embi ya mi ts'utho.
Hindí pahmu tema hya mmanna.

¹⁹ Bi bährä Jesús ngue nne da
'yänyø xädi na ra hya bi ma, bi
'yembuya:

—Nugä dí xi'ahu, ya hñinda ya'atho
hñ hapu guí nnuyu. M'mefa p'uya,
ya hñinda ya'atho guí nnuyu. ¿Ua
guehnä ra hya gadí n'yänhu
naya? ²⁰ Majuaní dí xi'ahu ngue
guí nzomhmü 'ne da du ni mmuihu.
Nu'mö bi nu'ahu yo ja'i 'bu'a
nximhäi p'uya, dädi johya. Pe hñinte
ja'a. Nu ni dummuhi dä gohi ngue
ra johya'a. ²¹ Conque nu'mö ja ngue
dí m'mührä basi n'na ra xisu, tu rá
mmui porque ya bi zonnan ora da zä
ra n'u. Pe nu'mö ya bi m'mührä basi
p'uya, ya hinni mantho mben'a ra
n'u mi sä. Porque di johya ngue ya
bi m'mührä basi ua ja ra ximhäi.

²² Xquet'a guí njathu p'uya. Bá ep'u
ra ora da du ni mmuihu. Pe nugä ga
ma pengui ga nnu'ahu. Gä ra johya
dí nja ni mmuihu p'uya. Gue'a n'na
ra johya hinjonda zä da hyaqui.

²³ Nu'a ra pa'a p'uya, ya himma
hyoni te gui 'yänngahu. Nugä

majuani dí xi'ahu, nu'mö gá
mat'Ojahu rängue guí ec'igahu,
dämi hya ra ts'edi gui 'yädi te
guí nnehu. Ma Papágä p'uya di
'da'i te gui 'yaphu. ²⁴ Astä guehya
tobe hñinte guí äphu Oja di 'da'ahu
rängue guí ec'igahu. Dämi 'yähmu
n'namhmä dí n'na'ahu. Janjuani
ngue gä ra johya dí nja'ahu p'uya.

Bí ntate rä Jesucristo ua ja ra ximhäi.

²⁵ Nuya yø hya ya xtá xi'ahu,
dá honi te nná hyejpabi ra hya dá
ma. Pe da 'yehrä ora ngue nuya
yø hya dí xi'ahu, ya hñga honi
te gdä hyejpi. Sinoque ga xi'ahu
njuantho ha di njap'u gdä pahmu ra
Papá. ²⁶ Nu rä pa ja p'uya, ya da zä
gui 'yaphu rä Papá'a te guí nnehu
rängue guí ec'igahu. Ya himma
hyoni ngue 'bet'o ga äpä rä mate
ma Papá conná ngue'ahu. ²⁷ Porque
di ma'asehu rä Papá. Dí ma'ahu,
porque gadí macju, 'ne gá 'yec'ehu
ngue dä ecä p'u bí 'bu Oja. ²⁸ Bí
nexcä ma Papá 'mø dambá ecua ja
ra ximhäi. A nuyá, ga pøngä ua ja
ra ximhäi ya, ga mma mahets'i bí
'buhmä Papá.

²⁹ Mi dahyø xädi p'uya, bi 'yena:

—A nuyá, njuantho guí xicje
ya. Hñ temä hya gni hyejpi te guí
mmanya. ³⁰ A nuyá, ja dí tingähe
p'uya ngue gä guí parpabi yø
n'yomfeni yø ja'i. Himma hyoni
ngue 'bet'o da t'ot'a'i rä nt'änni.
Guehnä nná ec'igähe naya ngue
gúi 'yep'u mahets'i bí 'bu Oja.

³¹ Ra Jesús bi 'yena:

—A nuyá, ya guí ec'ehu rä hya dí
mmangä ya. ³² Ya mme 'bexque'a
ya, ya ni ma da zonnan ora ga
nyehmu, 'da'a n'nani gdí mähä.

Ya gui sogaséhu p'uya. Pe nügä híndí 'dasegä, porque dí n'yogä'be ma Papá. ³³Nu'mø ngue gui unni mmuihü ya yø hya dí xi'ahü ya, guehya yø hya dä hyut'a ni mmuihü ya. Nuua ja rä ximhäi guí sähü rä n'ü ua. Pe dami hyahu rä ts'edi, ya xtá tapä'a secua ja rä ximhäi.

Bí marpäbi Oja yø xädi rä Jesús.

17 Mi juadi bí manya yø hya ya p'uya, bi hyanma hëts'i ra Jesús, bi 'yena:

—Ma Papái, ya bi zonña ora ya. Da bahyø ja'i ya ngue maguese'a ni Ts'unt'ü, n'namhma ngue xquet'a 'nehni Ts'unt'ü da 'yot'e ngue da bahyø ja'i ngue mague'ase'i. ²Nu'i gá unna ts'edi ni Ts'unt'ü ngue nu'ü to gä gá däpi, di unna 'da'yo te para zantho. 'Ne gá unna nt'edi ngue nu'a te da zänni gue'a di nja'a. ³Nu'a ra 'da'yo te para zantho, gue'a di dinna ja'i da ba'i'a, 'ne da baqui. 'Ne hön'atho'i ngue majuaní grá Oja. A nügä p'uya, guecä drá Jesucristo guá penhua.

⁴Nugä dä òt'e ngue bi bahyø ja'i ua ja rä ximhäi ngue mague'ase'i. Dá juacä rä 'befi gá 'bejpi ga òt'e. ⁵A nuya ma Papái, dami' daqui ngue nüp'ü ja ni hmi ni dä, maguecsegäui tengutho nmi' jauí m'met'o hante di nhohra ximhäi.

⁶Nuya yø ja'i gá huanhua ja rä ximhäi ngue gá däqui, dä japi bi badi te'o'i. Mi o ni 'ye yø ja'i, pe go gá däqui, 'ne bi 'yec'ei na ni hya guá pennbi. ⁷A nuyá, ya pahyø ja'i ya ngue go guí xiqui te gämä hya dí mmangä. ⁸Dá unna na ni hya gá xiqui ga xifi. Yø ja'i p'uya, bi 'yec'ei. 'Ne haxa njuani yø ja'i ya ngue

majuaní dä ecä p'ü güí 'bui, 'ne ec'ei ngue go guá penngagui ua.

⁹Dí ä'i rä mate ya ngue gui fähyo ja'i. Nunä ra mate dí ä'i, hin dädi terpä p'ü gätho yø ja'i 'bui' nximhäi. Nu'ü yø ja'i gá däqui, gue'ü dí xi'i guí fä'u, porque o ni 'ye. ¹⁰Nu'ü to gä o ma 'yegä, gä o ni 'ye'ü. Nu'ü to o ni 'ye p'uya, o ma 'yegä'ü. 'Ne da hnú mansugä conná ngue'u.

¹¹Nugä ya hinni mantho ga m'muc'ei ua ja rä ximhäi. Nugä ga mmagä p'ü guí 'bui, ja ga m'mucä p'ü. Pe nuya da gocua ja rä ximhäi, guehya dí xi'i gui fähya. Ma Papái, xanduxqui'i. Conní ts'edi dami fädi te'o gá däqui, n'namhma ngue xogue n'na hyatho da gohi, tenguthogüi, n'na hyatho dí jaui.

¹²Mente rä pa 'daua dä m'muhme ua ja rä ximhäi ya gá däqui, conni ts'edi nmará fädi. Hinjombi m'medi, hindä hondä n'na nc'ei, nunä ya bá nt'ot'i ngue di m'medi, para ngue di nja na rä hya nt'ot'i p'ü ja rä Mäca Libro.

¹³A nuyá, ga mmagä p'ü guí 'buhya. Pe mente tobe dí 'bütä ua ja rä ximhäi, dí mmangä ya yø hya ya, n'namhma ngue nuya ma ja'ui, gä rä johya di nja, tengutho nná johyagä. ¹⁴Nunä rä hya guá pennba yø ja'i ngue ga xännbä, bi nu manho rä hya. Pe nuya yø ja'i himbi nu manho ni hya p'uya, bi nu man'ü ya yø ja'i bi nu manho ni hya. Porque ya hinni mantho ötra nts'o ga 'yo yø ja'i, tenguthogä ngue hindä òt'ä rä nts'o ga 'yo yø ja'i. ¹⁵Hinna ä'i rä mate ngue gui jucua ja rä ximhäi ya yø ja'i dí xi'i. Sinoque dí ä'i rä mate ngue gui fädi ngue rä zithü hindä ts'onnbä yø

nt'ęc'ęi. ¹⁶Tengutho gä hindá ötä ra nts'o ötyø ja'i, dä guehya ma ja'iui, xquet'a hingui ötra nts'o ga 'yo yø ja'i ya. ¹⁷Damí 'yø't'e ngue dä hyo yø mm̄ui conná ngue'e, dä hyonnä nho dä n'yø conná nguehni hya. Porque nunä ni hya, guehna majuani na. ¹⁸Tengutho güü penngagui ua ja ra ximhääi, xquet'a dí njadä p'uya, dä etä ya ma ja'iui ngue dä ma da manña hya p'u ha 'buhyo ja'i. ¹⁹Dí engä ma te conná nguehmä ja'iui, n'namhmä ngue xquet'a 'n'ę'ü dä hyo yø mm̄ui ngue xtä nho te dä n'yø conná nguehnä ra hya majuani.

²⁰Pe hinga hont'ü dí ä'i rä mate guí fä'ü, sinoque 'n'ę'ü yø ja'i da 'yęc'ęigä m'mefa conná nguehrä hya dä manya ma ja'iui, xquet'a dí xi'i ngue gui fädi. ²¹Gätho ya dí xi'i ya, dí ä'i ngue xøgue n'na hyøtho dä gohi tenguthogüi, ngue n'na hyøtho di jaui. Ga njathu p'uya, n'na hyøtho ga cohmu ya ma ja'iui, ma Papá'i, gue'a di bədä gätho yø ja'i a ngue guá penngagui ua ja ra ximhääi. ²²Nugä dä japä ya ma ja'iui tengutho guí jaipagui m'met'o, n'namhmä ngue gue'a di gohi ngue xøgue n'na hyøtho di jahü'a p'uya, tengutho'i co 'necä n'na hyøtho di jaui. ²³Nugä dí n'yogä'be ya ma ja'iui. Nu'i p'uya dí n'youi. Gue'a di gohi ngue xøgue n'na hyøtho di jahü'a. 'Né gue'a di ba hm̄i'da yø ja'i a ngue nu'i go guá penngagui ua, 'në gadı ma'ü ma ja'iui, tenguthogä, gadı maqui.

²⁴Mä Papá'i, nuya ma ja'iui gä däqui, dí nnegä ngue 'nëhyä dí m'mup'ü ha ga m'mucä ya, n'namhmä ngue da nu te guí ørcagui, ngue gui öt'e ngue 'necä dí tategä hapü guí 'bui. Porque nu'i

gadı maqui hante dí nhohrä ximhääi. ²⁵Mä Papá'i, gä rä nho guí öt'e. Nuya yø ja'i 'bucua ja ra ximhääi, hingui pa'i ya. Pe nugä dí pa'i. A nuya ma ja'iui p'uya, ya padı ngue go guá penngagui ua. ²⁶'Né dä xifi hanja ra hya ngue te'o'i. 'Né tobe ni mantho dí xifi te'o'i ya, n'namhmä ngue tengü'i ngue gadı maqui, da ngu'a da 'yø't'e. A nugä p'uya, dí n'yogä'be ya yø ja'i ya.

Bi ts'ixrä Jesús ngue dä jot'i.

18 Mi juadi bi manya yø hya ya, bi ma rä Jesús, bi me yø xädi, bi ma man'na nguadi ra 'yuthe Cedrón. Nup'ü ja n'na ra nuaza p'uya, ja bi yurbu rä Jesús conyø xädi. ²Xquet'a 'nëhnä ra Judas bi dä rä Jesús, ya mi pa'a ra xequi'a, porque xangu yø nnidü ja mädi perpu yø xädi rä Jesús. ³Nuna rä Judas bi zömp'ü 'bührä Jesús. Ní n'youi n'na 'bui yø soldado co 'nëhyø policía yø m'menhní yø mmäcja conyø fariseo. Ni gü yø juai, 'në ha yø lámpara guí nyot'i. Mi'da yø ja'i, ni gü yø za tóhра sibi yø nya ngue gui nyot'i. ⁴Pe rä Jesús ya gä padı te ja ngue dä thogui. Bi ma di c'at'ui ngue bi 'yänni, bi 'yëmbi:

—¿Te'o guí homhmü?

⁵Nu'ü yø ja'i p'uya, bi 'yëmbi:

—Dí hongähe rä Jesús nunä ra mmëngü Nazaret.

Mi dähra Jesús, bi 'yëmbi:

—Go guecä masque guí honju.

Ní n'youi yø ja'i na rä Judas bi dä rä Jesús. ⁶Nu'mø mi 'yëmbyø ja'i ra Jesús: "Go guecä", i gohyø xutha yø ja'i, bi t'ünga häi. ⁷Nuna rä Jesús mahömbi 'yännbuya, bi 'yëmbi:

—¿Te'o guí homhmü?

Nu'ü yø nzite p'üya, bi 'yembi:
—Dí hongähe rä Jesús nuna ra mmengü Nazaret.

⁸Mi dähra Jesús, mähömbi 'yembi:

—Ya dí xi'ahü ngue go guecä.
Nu'mø go guí honju, pe dämi thöhmu ya 'bucua, dä ma.

⁹Nuna bi mä, para ngue di njä'a te ra hya xi manna Jesús ngue xi 'yena: "Ma Papá'i, nu'ü gä däqui, hijnombi m'medi", xi 'yena. ¹⁰Rä Bedu p'üya bi guxrá juai mi hä, bi hyejpa rá gu ngue rá n'yel'a n'na nc'e ni hu ngue rä Malco, nuna rá 'yehë rä 'bet'o mmäcja. ¹¹Pe rä Jesús bi 'yembi:

—Ague Bedu, dämi fos'nü juai. ¿Ua güi ena ngue ya hindü njä'a te rä n'ü xpá nzänmä Papá ga thogui?

Ya 'büp'ü 'buhrä hmu yø mmäcja rä Jesús.

¹²Ni n'youi n'na rá hmu ya yø soldado conyø policía yø m'menhni yø hmu yø judío, bi benträ Jesús, bi dut'i. ¹³Bi zixpu ja rá ngu ra Anás. Nuna ra Anás mará ndöhya rä Caifás nuna mädi mända yø mmäcja'rä jeya'a. ¹⁴Nuna ra Caifás xi 'yembyø hmu yø judío ngue man'na xanho ngue n'na nc'eitho da tho connångue gätho yø ja'i.

Bi manna Bedu ngue hingui padí te'o rä Jesús.

¹⁵Nüp'ü ja rá ngu na rá hmu yø mmäcja, nu'ü rä däthi ja mbo, ja i ts'ixpu rä Jesús. Nuna ra Bedu co 'nephna man'na nc'eí rá xädi, bi denna Jesús. Nuna n'na nc'eí rá xädi na, mädi mpähmi rä mmäcja. Janangue bi tho'ambo 'mø mi yut'ambo

ra Jesús. ¹⁶Pe nuna rä Bedu bi gohmäxots'e rä goxthi na. Janangue bá pön'a ra xädi mará mpädjui ra mmäcja ngue bi nyauí na rä xisu fährä goxthi ngue dä tho'ambo rä Bedu. ¹⁷Nu'ü rä xisu fährä goxthi p'üya, bi 'yänna Bedu, bi 'yembi:
—¿Ua hinga 'ne'i rá xädi'i na rä n'yoħü na?

Mi dähra Bedu, bi 'yena:

—Hin'na, hinga 'neċä.

¹⁸Nu'ü rä ora'a mi se, janangue nu'ü yø hmiqui 'büp'ü, conyø policía, xi 'yuhra sibi p'ü 'bäi ngue di nhat'i. Ra Bedu p'üya xquet'a 'ne'a 'dap'ü 'bähmu'a ngue di nhat'i.

Nuna rä hmu yø mmäcja bi 'yørpa rä nt'änni rä Jesús.

¹⁹Nuna rä hmu yø mmäcja bi du'mi bi 'yänna Jesús ndana gue'a yø xädi, änni te 'be'a mä hya xännbü. ²⁰Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nuna rä hya ya xtä mangä, yø hmü yø dä yø ja'i xtä mangä na rä hya na. Xtä nxännbategä p'ü ja yø t'uniya, da guep'ü ja rä danija di mpeti gätho yø judío. Hin temä hya xtä mangä ngue dä nt'agüitho. ²¹¿Hanja ngue ja guí änngui temä hya xtä mangä ya? Dämi 'yänhnü yø ja'i ya, go da xi'ahü hanja rä hya xtä mangä'u. Nu'ü go pa'ü temä hya xtä mangä.

²²Høntho bi manna nguna rä Jesús, mi 'bäp'ü n'na rä policía di mpep'ü ja rä danija, bi memba rä hmü, bi 'yembi:

—¿Ua ya ngu'a gdi tha'mø guí yaui rä hmu yø mmäcja ya?

²³Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nu'mø ja mä n'ü te dä mangä, dämi mä te gui sä man'ü 'mø. Pe

nū'mø ngue njuantho dí yagä,
čhanja ngue guí pegbagui mä hmi?

²⁴Rä Anás bi dütرا Jesús, bi
mennbabí na rä Caifás rá hmu yø
mmäcja.

Mahombí gonna Bedu rä Jesús.

²⁵Mente di sigue 'bäp'ü ja rä sibi rä
Bedu ngue di nhat'i, bi t'embuya:

—¿Ua hinga 'ne'i rá xädi'i na ra
n'yohu na? —t'embí.

Mi dähra Bedu p'uya, hombí
ncóni, bi 'yena:

—Hin'na, hinga 'necä.

²⁶Mi 'büp'ü n'na rá hmiqui na rá
hmu yø mmäcja. Nuna rä hmiqui
p'uya, di mmeniui na ra n'yohu xi
zenna Bedu xi hyejpa rä gu ngue rá
n'yei. Bi 'yannbuuya, bi 'yembi:

—Pe, uanguí gue'e xtá nū'i p'ü ja ra
nuaza ngue guí n'youi rä Jesús —bi
'yembi.

²⁷Rä Bedu p'uya mahombí ncóni.
Nü'a ra ora'a p'uya, bi mmahra oni.

Ya 'büp'ü 'buhra Pilato rä Jesús.

²⁸Nup'ü ja rá ngü ra Caifás, bá
njuçra Jesús ngue i map'ü ja rä
palacio 'buhra gobernador. Pe ya
'yo haxpuya. Nu'u yø judío p'uya,
himbi yurbu ja rä palacio'ü. I ja
yø costumbre, i ena ngue nū'mø
ja ngue di nsännigo, hingui sá di
ntot'ui yø ja'i hingyo judío. Nu'mø
xta nyut'i, ena ngue ya hindä zä di
nsihme p'ü ja rä ngo ngue ra pascua.

²⁹Janangue bá pønna Pilato ngue bi
nyauí yø judío. Bi 'yembi:

—¿Te 'be'a mä hya gní yaphu na ra
n'yohu 'bucua?

³⁰Bi 'yenyo hmu yø judío p'uya:

—Nu'mø ngue hindrä ts'oc'ëi nu,
hinxcä dägähe ua 'mø.

³¹Bi 'yenna Pilato p'uya:

—Uanguí guí cahu rä ley p'uya, da
zä gui sixhu gui 'yøsehu rä ts'ut'abi.

Yø judío p'uya bi 'yena:

—Pe nügähe ngue yø judío,
hin'yugähe rä nt'edí ngue sá ga
hogähe n'na rä ja'i. Nu'i go nnetho
gui sänni te di nja.

³²Ja bi bömp'ü a te xi man'a
m'met'o rä Jesús, ngue ya xi ma
ngue da thop'ü ja rä pont'i. ³³Nu'mø
mi yut'ambo rä palacio rä Pilato,
bi manda bá ts'ohra Jesús ngue da
'yorpä rä nt'anni. Bi 'yembi:

—¿Ua gue'e rá dast'abi'i yø judío?

—bi 'yembi.

³⁴Mi dähra Jesús, bi 'yembi:
—Xi'a rä hya guí mmanya, go guí
änse, tua gue 'bhi to xa xi'i ngue
guecä?

³⁵Mi dähra Pilato p'uya, bi 'yembi:
—¿Ua go mä mmijudiohu p'uya?
Nu'ü ni mmijudiohu 'ne'u yø hmu
yø mmäcja go xa dä'i ua dí 'bucä'ü.
—Teni 'be'a gá 'yot'e?

³⁶Mi dähra Jesús, bi 'yembi:
—Nup'ü dadí mandagä, hinga
guecua ja rä ximhäi jaua p'ü. Nu'mø
ngue ja gadí mändagä ua, gdi sigä
to da 'yotra sui 'mø, ngue hinxtä
mma mädägä p'ü 'buhyo judío. Pe
nup'ü dadí mändagä, hinga guecua
p'ü.

³⁷Rä Pilato bi 'yembi:

—¿Janangue gue'e grá dast'abi
'mø?

Mi dähra Jesús, bi 'yena:

—Ahá, go guecä tengutho rä hya
guí mma. Gue'a dá ecä ua ja rä
ximhäi'a, ngue ga m'mui para ngue
ga mmangä na ra hya majuani. Nu
to gätho nne da badi hanja na rä hya
majuani, da 'yode te di mmangä ya.

38 Ra Pilato p'uya bi 'yembi:
—¿To go dä böní ngue dä badi
hanja'a rä hya majuaní p'uya?

Ya nts'anni ngue dä tho rä Jesús.
Mi juadi bi 'yorpa rä nt'anni p'uya,
bi bön'athi rä Pilato ngue bi nyau
yo judío. Bi 'yembi:

—Hin tema ts'oqui dí tinnbä
na rä n'yohu 'bucua. **39** Pe ja'ahu ra
costumbre ngue pa mathogue n'na ra
ofädi 'mø ja rä ngo ngue rä pascua.
¿Ua guí nnehu ngue ga thocä na rá
dast'abi yo judío?

40 Bi muhraq hmafi gätho yo ja'i
p'uya, bi 'yena:

—Nu'a, hin'na'a. Go dämi thohra
Barrabás.

Pe nuna rä Barrabás, guehná n'na
ra be na.

19 Nuna rä Pilato, bi manda ngue
bi ma m'mei rä Jesús. **2** Nu'ü yo
soldado, ya xi me n'na rä corona ngue
yo 'uini, bi gäspa rä ya rä Jesús. 'Ne
hetä n'na rä he ngue rä 'bojupoi. **3** Bi
guardu 'bährä Jesús, bi 'yembi:

—Guí tate ague rá dast'abi'i yo
judío —bi 'yembi.

Mente pemba rá hmi p'uya. **4** Ra
Pilato p'uya, mahombi bön'athi, bi
'yembyo judío:

—Para ngue guí umhmü rä
güenda ngue hin tema ts'oqui dí
tinnbä na rä n'yohu na, guí nnuhu
ngue ga ma jucä ua ya —bi 'yembi.

5 Mambá pönnä Jesús, bá oxrá ya
n'na rä corona ngue yo 'uini. 'Ne he
rä 'bojupoi xi ma mahete. Ra Pilato
p'uya, bi 'yembyo ja'i:

—Bucua na rä n'yohu ya.

6 Nu'ü yo hmu yo mmäcja 'mø
mi nu p'uya, co 'ne'ü yo policía, bi
muhraq hmafi, bi 'yena:

—Dä guatra pont'i. Dä guatra
pont'i.

Bi 'yenna Pilato p'uya:

—Pe dämi sisehu 'mø, bí cuathu
rä pont'i, porque nugä ya hin tema
ts'oqui dí tinnbä.

7 Nu'ü yo hmu yo judío p'uya, bi
'yembi:

—Nugähe dí cahe n'na rä ley.
Conforme rä ley dí cagähe, jatho
ngue dä tho, porque mma ngue rä
Ts'unt'u Oja.

8 Nunä rä Pilato 'mø mi 'yohna
rä hya na p'uya, man'natho bi nsu.

9 Hombi yut'ambo rä palacio p'uya,
bi 'yanna Jesús, bi 'yembi:

—¿Hapu grá mmengu n'yø?

Pe rä Jesús hinte ga ndatho. **10** Ra
Pilato p'uya, bi 'yembi:

—Hinguí nne gui tha 'mø di nzo'i
'mø. ¿Ua hinguí padí ngue jagä rä
ts'edi ga cuat'ali rä pont'i? 'Ne xquet'a
jagä rä ts'edi ngue ga thoc'ali.

11 Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Hin tema ts'ut'abi dä zä gui
'yot'e, ngue'mø hin nángue Oja xtí
'da'i ni cargo. Janangue nu'a bi dägä
ua guí 'bui, mä dätho ja rá ts'oqui'a.

12 Nu'a rä ora'a p'uya, bi hyonna
forma rä Pilato ngue xtí thohra
Jesús. Pe janjuani ue yo judío ngue
bi 'yembi:

—Nu'mø ngue gui thohna rä
n'yohu na, ya hinni amigo rä
dast'abi Roma 'mø. Nu to bi zä
dä 'yena ngue rä dast'abi ya, ya rá
nsuui rä dast'abi Roma.

13 Nu'mø mi 'yohra Pilato na rä
hyä na p'uya, bi ma däni mmip'ü ja
rä nhudí nhöt'a hya 'mø bi nyä. Bi
manda p'ü hudi ngue bá ts'innbabí
rä Jesús. Guehná rä xequi ni hu
connä hyä ebreo, "Gabata". I nne

da mā ngue "Mats'uxtì xanhò p'u bi t'udo".¹⁴ Tobe jadyø ngo ngue rā pascua'a rā ora'a, ya mme 'dato xudi. Gue'a rā pa dī nsä yø ja'i hante rā pa ngue rā ts'äya. Nuna rā Pilato, bi 'yembyø judío:

—Bucua ni dast'abihu ya —bi 'yembi.

¹⁵Bí muhraq hmafi yø judío p'uya, bi 'yena:

—Dā tho naya, dā tho naya. Da quatra pont'i.

Ra Pilato p'uya, bi 'yembyø ja'i:

—¿Gá cuatä rā pont'i ni dast'abihu'mor?

Bi 'yen't yø hmü yø mmäcja p'uya:

—Nu'a ma dast'abihu, gue'a ra dast'abi Roma'a, 'ne hinjom man'na.

¹⁶Mi manyo ja'i na rā hya na p'uya, rā Pilato bi däpyø ja'i ra Jesús ngue dā ma di cuatra pont'i. Bi zixyø judío na rā Jesús.

Bí ma macuati rā pont'i rā Jesús.

¹⁷Bí ma rā Jesús ni hya rá pont'i. I map'u ja rā xequi ni hū ngue ra Njuyaxhmü. Nuna rā hya ngue rā ebreo, ni hū ngue rā Gólgota.

¹⁸Ja bí ma macuati p'u ja rā pont'i rā Jesús. 'Da i ma macuatiui rā pont'i mi yonc'e'. 'Da'a n'na nguadi rā hyo i gohi n'na ngu n'na. Nuna rā Jesús, bi gohmäde na. ¹⁹Bí manda rā Pilato ngue bí ma macuati p'u ja rā ya rā pont'i n'na rā letrero, i ena: "Guehnä rā Jesús, rā mmengü Nazaret ngue rā dast'abi yø judío naya".²⁰Xangü yø judío bí nū na rā letrero, porque nup'u bí ma macuati rā pont'i rā Jesús, guerp'utho rā danihni. Nuna rā letrero, nt'ot'i connä hya ngue rā ebreo, connä hya ngue rā griego, 'ne nt'ot'i connä hya

ngue rā latín.²¹Janangue bi 'yembra Pilato'u yø hmü yø mmäcja:

—Yo guí ot'i ngue dā 'yena: "Rá dast'abi yø judío". Sinoque dämi 'yot'i ngue dā 'yena: "Nu'a t'embí rā dast'abi yø judío".

²²Mi dahra Pilato p'uya, bi 'yena:

—Ya dī nja p'u'a te nt'ot'i ya —bi 'yena.

²³Mi juadi bi cuatra pont'i rā Jesús, nuya goho yø soldado bi gajpa rá he rā Jesús ngue dī ndarpi n'na ngu n'na. Bi gajpa rá pahni p'uya. Nuna rā pahni hinhä nt'eti, n'na thoguitho bí me rā 'be gä rā do'yo rā pahni.²⁴Dí n'yembyø soldado p'uya:

—Hinga xemhmü naya. Man'na xanhò gä mmähä rā taha. Nu'a da daha, gue'a dā ganna pahni'a.

Ya bi nja'a te nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro ngue ena: "Bí ndarpabi n'na ngu n'na'ü mä he. Bí ma rā taha ngue to dā ganj". Nguna rā hya bi 'yotyø soldado.

²⁵Nup'u bí ma macuati rā pont'i rā Jesús, ja 'bärp'utho rā mamá co 'ne'a rā juhue'a rā mamá, connä Maya rā xisu rā Cleofas, co 'nehra Maya Magdalena 'bäp'u. ²⁶Nuna rā Jesús mí hyetrá mamá ngue 'bäp'u, 'dap'u 'bähmi n'na rā xädi emmei dī mahra Jesús. Bi 'yembrá mamá p'uya:

—Ague mamá, gui 'yot'e ngue ni basi na ma xädigä ya.

²⁷Mahombi 'yembrá xädi p'uya:

—Gui 'yot'e ngue ni mamá na ma mamágä ya —bi 'yembi.

'Bexque'a rā ora'a p'uya, nu'a rā xädi rā Jesús bi zixra Maya p'u ja rā ngu ngue di jammansu.

Ya bi du rā Jesús.

²⁸Mi thohnä rā hya na p'uya, ya pahra Jesús ngue ya bí nja gätho'a

te ja ngue dí nja. Para ngue dí nja'a te nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro, bi yénnna Jesús:

—Dí tuthegä ya.

²⁹Mi jāp'u n'na rā xano yuhra vino xan'ixi. Bi ma māpobo p'u ja rā vino n'na rā esponja xanthuti. Bi nōtā n'na rā 'yet'o ngue rā isopo. Bi cuarpa rā ne ngue dā zūts'i. ³⁰Nūnā rā Jesús mijuadi bi zi rā vino xan'ixi, bi 'yemp'uya:

—Ya gā bi nja'a te ja ngue dí nja ya.

Mi man'a p'uya, bi mēngrá ya ngue bi du.

Nū'a n'na rā soldado bi hyespá rá hyo rā Jesús connā lansa.

³¹Mi hyats'i, ya rā pa ngue rā ts'aya. Nū'u yø judío, hingui nnepe ngue di cuatho p'u ja rā pont'i yø ánima 'mø rā pa ngue rā ts'aya, porque gue'a rā pa ngue rā ngaxango ngue rā pascua'a. Janangue nū'u yø hmū yø judío bi xihrā Pilato ngue dí mānda dā ma nthēmhmi yø gua'ū mi cuatrá pont'i, n'namhma ngue dā du nts'edi. Janangue dā thacyø ánima p'u ja rā pont'i 'mø bi du. ³²Bi ma yø soldado p'uya ngue bá tēnnbabí yø gua'a n'na nc'ei. Ja bi map'ū'a man'na ni guatrá hyo rā Jesús. ³³Mi map'ū cuatrá Jesús, bi nu p'uya ngue ya xi du. Janangue ya himbi dēnnba yø gua na p'uya.

³⁴Pe nū'a n'na rā soldado siempre bi hyespí connā lansa rá hyo rā Jesús. Nup'u bi thexpuya, bi bōnna ji 'nēhra dehe. ³⁵Nugä go dā ot'ā rā sūcuā ja ua, dā cuati te dā nu. Majuani te dí mma. Dí padí ngue majuani te dí mma n'namhma ngue xquet'a gui 'yec'ēihu. ³⁶Porque nuya

yø hya ya, bi nja para ngue dí nja'a te nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro ngue i ena: "Hinda theenbabí yø do'yō", i ena. ³⁷Man'na parte nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro, i ena: "Dā hnū ngue dā thespa rā do'yō".

Ya bi ma nt'ägui rā Jesús.

³⁸M'mefa p'uya, nūnā n'na rā mmengü Arimatea ni hu ngue rā José, bi ma bá äpra nt'edí rā Pilato ngue dā hyajpū ja rā pont'i rā Jesús ngue dā 'yägui. Xquet'a 'nēhnā rā José mi tenna hya mi mmānna Jesús. Pe hinguí nnepe dā bā'u yø mmijudíoui, porque su. Rā Pilato p'uya bi unna nt'edí. Bi ma rā José ngue bá hajpū ja rā pont'i rā Jesús.

³⁹Xquet'a bi zōmp'u nā rā Nicodemo nūnā bi ma n'na xui bá nyauí rā Jesús. Ní hya 'dāte mā'det'a kilo yø 'yethi mauants'i, i n'youi'a ni hu ngue rā mirra, 'nē'a rā 'yethi ni hu ngue rā áloes. ⁴⁰Nūnā rā José connā Nicodemo bi hyajpā rā do'yō rā Jesús. Bi 'ue connā ulu mā njots'i rā 'yethi mauants'i. Gue'a yø costumbre yø judío or'mø ährā ánima'a.

⁴¹Nup'u bi ma mācuati rā pont'i rā Jesús, guerpū mi ja n'na zant'i yø za, ja jarbu n'na rā 'bido ngue hinjom mi o, ya xi ma māhoqui ngue to dā 'yop'u. ⁴²Nūnā rā 'bido nā, ja bi järbu rā Jesús, porque ja mi jarbutho, 'nē ya bi zōnnā ora dā yutra pa säya yø judío.

Ya bi bēnnate rā Jesús.

20 Mi hyaxa rā pa ndomingo p'uya, zixuditho bi ma rā Maya Magdalena p'u mambí o rā Jesús. Tobe bōndra 'bexui. Bi nu p'uya ngue ya hínte juaxpū rā do

mi cotra 'bido. ²Bi ḡu r̄a 'dih i p'uya, bi map'ū bí 'buhra Bedu co 'n̄e'a man'na r̄a xädi emmei madi mahra Jesús. Bi 'yembuya:

—Ya x̄a thaxp̄ ha mi o r̄a Hmu n̄a, pe hindí pahme hap̄ x̄a jätya.

³Ra Bedu p'uya, co 'n̄e'a man'na r̄a xädi, bi map'ū mambí o r̄a Jesús. ⁴Dap'ū bi net'si gä yoho ngue ni tihi. Pe nu'a man'na nc'ej, man'na bi nt'i'a ngue r̄a Bedu. Rá mudi bi zömp'ū mi o r̄a Jesús. ⁵Bi ndojp̄uya ngue c'at'ambo. Bi nu ngue 'bōmp'ū yø ulu bi 'bannbabí r̄a Jesús.

Pe himbi yut'ambo. ⁶Bexque'a mmarbutho r̄a Bedu p'uya, go bi yut'ambo r̄a 'bido na. Xquet'a bi nu ngue 'bønnbatho yø ulu mam'mant'i. ⁷Da gue'a r̄a ulu bi jombá rá ya ra Jesús bi nu ngue 'bōmp'ū, pe hinga 'dap'ū 'bømhm̄'ū yø ulu mam'mänhní r̄a Jesús. Ma nunni'ū 'bør'a n'nani. ⁸Xquet'a bi yut'ambo na r̄a xädi m'met'o bi zömp'ū ja r̄a 'bido p'uya. Bi nu te jap'ū mi o r̄a Jesús. Bi 'yec'ej p'uya ngue ya 'bui mahon'a. ⁹Ja bi dimp'ū'a te r̄a hya nt'ot'i p'ū ja r̄a Maca Libro p'uya, ngue r̄a Jesús mi jatho ngue di bennate p'ū dā nt'ägui. ¹⁰Bá penc'ū yø xädi p'uya, bí 'yep'ū ja r̄a ngu.

Bi ntheui r̄a Maya Magdalena r̄a Jesús.

¹¹Pe nunq̄a r̄a Maya, 'bärm̄a xots'e r̄a 'bido ngue zoni. Mente zomp'uya, bi ndoqui ngue het'ambo r̄a 'bido. ¹²Bi nu ngue 'bup'ū yoho yø anxe p'uya, he yø t'axcahe, ngue hup'ū mi o r̄a Jesús. Nunq̄a n'na r̄a anxe hup'ū mani go rá ya. Man'na p'uya, hup'ū mani go yø gua. ¹³Nuya yø anxe p'uya, bi 'yembi:

—Ague grá xisu, chanja ngue guí zoni?

Mi dahra xisu p'uya, bi 'yembi:

—Dí zoni tha, porque x̄a thascagui ma Hmu. A nuyá, hindí padí hap̄ x̄a jätya.

¹⁴Mi mānna r̄a hya na p'uya, bi 'bät'i, bi nu p'uya ngue 'bäp'ū r̄a Jesús, pe hingui padí ngue gue'a r̄a Jesús. ¹⁵A nunq̄a r̄a Jesús bi 'yannbuya, bi 'yembi:

—Ague grá xisu, chanja ngue guí zoni? ¿Te'o guí honi?

Nunq̄a r̄a xisu p'uya, embi ngue gue'a r̄a mädi p'ū'a 'bäp'ū, bi 'yembi:

—Ague grá ja'i, nu'mø ngue go xcá hyats'i, däm̄i xiqui hap̄ xcuá pegui, n'namhma ngue ga ma hats'i.

¹⁶Mi dähra r̄a Jesús, bi 'yembi:

—Ague Maya —bi 'yembi.

Ra Maya p'uya, bi 'bät'i, bi zofo connq̄a hya ngue r̄a ebreo p'uya, bi 'yembi:

—Raboni.

Nunq̄a r̄a Raboni, i nne dā ma “Ague grá xännbâte”. ¹⁷Mi nya r̄a Jesús, bi 'yembi:

—O gädi benngui, porque ja ngue ga mmagä p'ū bí 'buhma Papá. A nuyá, ni ma ya, bá xí'u ma cugä ngue ya ga mmagä p'ū bí 'buhma Papá, nu'a ni Papáhu. Ga mmagä p'ū bí 'buhma Oja, nu'a ni Ojahu.

¹⁸A nunq̄a r̄a Maya Magdalena p'uya, bi ma bá xipyø xädi r̄a Jesús. Bá xifi ngue ya xi nu'a r̄a Hmu, 'ne bá xifi te gäma hya xi xifi.

Ya bi nnuhu yø xädi r̄a Jesús.

¹⁹Mi dähra nde'a ndomingo rá mudi r̄a pa ngue r̄a semana p'uya, bi mpeti yø xädi r̄a Jesús. Pe n'nöt'e

xanho yø goxthi p'ø ha 'bøi ngue su yø judío. Mi hnø p'øya, ya 'bäp'ø rø Jesú, bi m'mäp'ø made ha 'bøhyø xädi. Bi zengua p'øya, bi 'yømbi:

—A nuyá, dø hyu ni mmuihø ya
—bi 'yømbi.

²⁰Mi juadi bi xihna rø hya na p'øya, bi 'yutø 'ye ha bi mfoxyø clavo 'mø mi 'dø'mi, 'ne bi 'yutø hyo bi me rø lansa. Janjuani rø ndijohya'ø yø xädi 'mø mi nu yø Hmu. ²¹Nunø rø Jesú mähömbi 'yømbi:

—Da hyu ni mmuihø ya. Nugä, tenguthø bi mengä ua ma Papá, gui njathø p'øya, xquet'ø dí pen'nahø ngue guá mamhmø rø hya.

²²Bi japrå hyane p'ø 'bø'ø yø xädi p'øya, bi 'yømbi:

—A nuyá, guí n'yohu rø Espíritu Santo ya. ²³Nu'ø yø ja'i guí puñnbahø yø ts'oqui, gue'ø ya bi puñnbabi Oja'ø. A nu'ø hingui puñnbahø yø ts'oqui, gue'ø yø ja'i himbi puñnbabi Oja'ø.

Bi nu rø Toma ngue ya 'bøhrå Hmu.

²⁴Nunø rø Toma, guehnø n'na nc'e'i'ø yø xädi t'ëmbi ngue rø cuate. Hinjo'o p'ø 'mø mi zø'a m'met'ø rø Jesú. ²⁵Nu'ø mi'da yø xädi p'øya, bi 'yømbi:

—Ya xtá nugähe rø Hmu.

Mi dahra Toma p'øya, bi 'yøna:

—Mente hindí nnuse, 'ne ga nnurpa yø 'ye ha bi mfoxyø clavo, hindí ec'ëi ngue 'bøi. Nu'mø ngue ga thädi conma saha p'ø ha bi yøhyø clavo, 'ne ga thännbø rø hyo bi me rø lansa, ya ga ec'ëi.

²⁶Mi dätra hyato ma pa p'øya, mähömbi mpeti p'ø ja n'na rø ngu'ø yø xädi. Mi 'bøp'ø rø Toma'a rø ora'a

p'øya. Ma nnøt'e xanho yø goxthi, pe ja mi hnø ya 'bäp'ø rø Jesú. Bi zengua p'øya, bi 'yømbi:

—A nuyá, dø hyu ni mmuihø ya
—bi 'yømbi.

²⁷Bi 'yømbra Toma p'øya:

—Dami thäni conni saha ya, dami nu yø medi n'youi ma 'ye. 'Nø dami cüni 'ye ngue gui thängua ja ma hyo bi me rø lansa. 'Yodi yobenø ni mmui, dami 'yec'ëigui —bi 'yømbi.

²⁸Bi 'yønna Toma p'øya:

—Ague grá Hmu, ma Oja'ø.

²⁹Rø Jesú bi 'yømbi:

—Ague Toma, nuya guí ec'ëigui ya ngue gá nuse hanja. Pe rø mmønthi di nthœui te'o himbi nugui, 'ne bi 'yec'ëigui.

Bi manña Xuua hanja ngue bi 'yotø libro ja ua.

³⁰Nunø rø Jesú, yø hmø yø dä yø xädi p'ø bi 'yøt'e xøngu yø milagro. Pe hinga gä nt'ot'i ua ja rø libro ja ua'ø yø milagro bi 'yøt'e. ³¹Pe nuya yø hya ja ua, bi ma nt'ot'i para ngue gui 'yec'ëihu ngue nunø rø Jesú, guehnø rø Cristo bá ex Oja ngue di ndast'abi na, 'ne guehnø rø Ts'unt'ø Oja na. Nu'mø ngue gá 'yec'ëihu na p'øya, ya di nja'ahu rø da'yo te.

Ya bi nyau i yoto nja'i yø xädi rø Jesú.

21 Man'na rø pa p'øya, nup'ø ja rø nenzabi Tiberias, ja mähömbi nyau i p'ø yø xädi rø Jesú.

²Ja ua yø thuhø ya 'dap'ø mi 'yo: Rø Bedu, rø Toma nunø t'ëmbi rø cuate, rø Natanael nunø rø mmengu Caná ngue Galilea, 'ne'ø yø ts'unt'ø rø Zebedeo, 'ne mami yoho yø xädi rø Jesú. ³Nunø rø Bedu bi 'yømbø amigø:

—Nugä ga mma rä 'bahua —bi 'yembi.

Nu'ü nzo p'uya, bi 'yenä:

—'Necähe ga mmähä 'mø.

Bi yut'a n'na rä barco p'uya, bi ma. Pe nu'a ra xui'a p'uya, hin teni huä bi dini. ⁴Mi necähäi p'uya, bi hnu ra Jesús ngue 'bäp'ü ja rä nenthe. Pe hingui pa'ü yø xädi ngue gue'a. ⁵Bi 'yennä Jesús:

—Ague n'yø'ahü, tua hin teni huä guí theui ya?

Nu'ü yø mahua p'uya bi 'yembi:

—Hingui ts'ü cuø.

⁶Mi dahra Jesús, bi 'yembi:

—Dami 'yentra xit'a p'ü ja rá hyo rä barco ngue n'yei ya'mø, guí theui yø huä p'uya.

Bi 'yentra xit'a p'uya. M'mefa, asta hingui hät'i da juxrä xit'a p'ü ja ra dehe, ngue xangü yø huä bá cüp'ü. ⁷Nu'a ra xädi emmei di mahra Jesús bi 'yembra Bedu'a p'uya:

—Guehnä mä Hmuñu na n'yø.

Høntho bi 'yøhra Bedu ngue t'ëmbi gue'a rä Hmu'a 'bäp'ü, bi hye rá pahni p'uya, porque xi mmøgue. Mi hye p'uya, bi nhýørbu ja rä dehe ngue bi zøn'a nts'edi p'ü bi 'bäi.

⁸Man'na ciento metro mädi 'bedi ngue da zøn'a nenthe rä barco. Nu'ü mi'da yø xädi p'uya, bi 'yonna barco bi zøn'a nnengui, ni' gutra xit'a cu yø huä. ⁹Mi zøn'a nenthe p'uya, ya mi' zø rä sibi, oxpü 'da yø huä ngue nthaxi. Jap'ü rä thuhme. ¹⁰Nuna ra Jesús bi 'yembi:

—Bá cuui ua yø huä ja gui theui ya.

¹¹Bi nexpu ja rä barco rä Bedu p'uya, ngue bá juunna xit'a, bi zøp'ü hingui he rä dehe. Pe bá yuhyø ndøhuä rä xit'a, n'na ciento 'ne yote

ma'de'mä hyu yø huä bá cüp'ü. Xandøngü, pe himbi xetra xit'a. ¹²Bi 'yembyø xädi rä Jesús:

—De gui nzimxudüi ya.

Nu'ü yø xädi p'uya, hinjombi 'yänni te'o na rä Jesús, porque ya padí te'o. ¹³Bexpi guatra Jesús, mi hyacrä thuhme, bi unni dä zi. Bi hyacrä huä p'uya, bi unni dä za.

¹⁴Ya rá hyu ndi na rä ora na, ngue mahömbi nyauí yø xädi 'mø mi bennate rä Jesús.

I nzohrä Bedu rä Jesús.

¹⁵Mi juadi bi nsihme p'uya, nuna rä Jesús bi 'yannä Bedu, bi 'yembi:

—Ague Bedu, rá ts'unt'ü'i rä Jonás. ¿Ua man'na gadí maqui ngue tengu gui mäcä ya mi'da?

Mi dahra Bedu p'uya, bi 'yembi:

—Ahá, grá Hmu. Nu'i guí padí ngue dädi ma'i.

Mi dahra Jesús, bi 'yembauya:

—Dami fähypø ja'i nu'ü ec'eigä ya'mø.

¹⁶Rá yondi p'uya, mahömbi 'yembi:

—Ague Bedu, rá ts'unt'ü'i rä Jonás. ¿Ua gadí maqui?

Mi dahra Bedu p'uya, bi 'yembi:

—Ahá, grá Hmu. Guí padí ngue dädi ma'i.

Mi nya rä Jesús, bi 'yembauya:

—Dami fähypø ja'i nu'ü ec'eigä ya'mø.

¹⁷Rá hyu ndi p'uya, mahömbi 'yembi:

—Ague Bedu, rá ts'unt'ü'i rä Jonás. ¿Ua gadí maqui?

Nuna ra Bedu p'uya, bi du rá mmüi porque ya rá hyu ndi bi 'yänni ngue'mø di mädi. Bi 'yennä Bedu p'uya:

—Ague grá Hmu, nu'i gätho guí padi. 'Né guí padi ngue dädi ma'i.

Mi dähra Jesús, bi 'yemba:

—Nu'mø ngue gadí maqui, dämi fähyo ja'i nu'u ec'cigä ya'mø.

¹⁸ Majuani dí xi'i ngue nu'mø mará ngüe'i, bi zä gá dutni ngut'i, gui pa hapu guí nne guí mma. Pe dä zönnna pa ngue gui ndac'ei, gui majni 'ye p'uya ngue n'nan'yo ra ja'i di dut'a'i, nup'u hapu hinguí nne guí mma, ja di zixa'i p'ü.

¹⁹ Nguna ra hya bi manna Jesús, di opan'yu ra Bedu te rä forma ja ngue di tho, gue'a di 'yespabi Oja'a di du. M'mefa p'uya bi 'yembi:

—Ogui hegagui —bi 'yembi.

Bi 'yänna Bedu teni 'be'a da
tho'a man'na rä xädi.

²⁰ Bi nyehrä Bedu p'uya, bi nu ngue mmap'ü'a man'na rä xädi emmej di mahra Jesús. Guehna rá xädi bi 'yörpa rä nt'anni'a rä ora 'dap'u mi sihmëui yo xädi rä Jesús. Bi 'yembi: "Ague grá Hmu, cte'o'a ja ngue di dä'i?" bi 'yembi. ²¹ Mi nu ra

Bedu na p'uya, bi 'yänna Jesús, bi 'yembi:

—Xinä 'bucua, cte 'be'a da tho na?

²² Mi dähra Jesús, bi 'yembi:

—Nu'mø ga nnegä ngue di m'mucua nu asta gue'mø dá pengui, ya di njatho. Xi'i, cte go di importa'i? Nu'i 'yo gui hegagui.

²³ Ya bi n'yo ra hya p'u ha 'bñ hmída yo 'yec'ei p'uya, ngue t'embi ya hindä du na rä xädi na. Pe nunä rä Jesús hingue masque bi ma ngue hindä du. Sinoque bi 'yena: "Nu'mø ngue ga nnegä di m'mucua nu asta gue'mø dá pengui, xi'i, cte go di importa'i?" bi 'yena.

²⁴ Nuna ra xädi naya, guehna ra xädi di ja majuani na rä hya naya, 'në bi 'yot'ua ja rä sœcuä na rä hya mma. Pe dí pahmø ngue majuani te mma.

²⁵ Xangü te gä bi 'yoträ Jesús. Pe nu'mø ngue xtä mma nt'ot'i ua ja rä sœcuä n'na ngü n'ha'u yo hya ya, rä nzegui hinxti 'yengua ja rä ximhäi yo libro xtä mma nt'ot'i 'mø. Da ngut'atho.

Hechos

Ja ua yø hya bá øtyø xädi rä Jesucristo p'ü
bá füdi bi 'yonna hoga 'da'yo hya.

Rä Jesú斯 bi nyauí yø
xädi 'mø bi bënnate.

1 Ague Teófilo, nuna rá mudi
rä libro dá ot'i, gä dá cuatra
sucua te gä bá ørbu bá füdi bi
nxännbate rä Jesú斯, ² asta gue'mø
mi ma mahets'i. Pe hante da ma
maya, nuya yø xädi xi huanhni
ngue yø representante, bi xifi te
nnepra Espíritu Santo da 'yot'e.
³ Porque nu'mø mi bennate p'ü bi
tägui, sòp'ü 'buhyo xädi rä Jesú斯
ngue yaui. Mënte gue'a nyote ma
pa, njandyatho bi hnú rä Jesú斯.
Janangue bi fadi ngue majuaní 'bui
mahon'a. Bi opan'yü yø xädi rä
Jesú斯 ngue ha di njap'ü di zo rá 'ye
Oja yø ja'i.

⁴Nu'mø tobe 'dap'ü 'buhmu yø
xädi rä Jesú斯, bi xifi ngue hinda
bomp'ü ja rä hnini Jerusalén. Bi
'yembi:

—Dami tømhmu na rä hya ya xtá
xi'ahu ngue di yat'ahu ma Papágä.
⁵ Majuaní ngue bi 'yotra nxixya rä
Xuua connä dehe, pe ya himma
ya'atho yø pa di ha'ahu rä ts'edi rä
Espíritu Santo ya.

Bi ma mahets'i rä Jesú斯.

⁶Mahombi nyauí yø xädi rä Jesú斯.
Pe bi 'yorpä rä nt'anni ya yø xädi, bi
'yembi:

—Ague grá Hmu, ñua guehyø pa ja
ua gui 'yot'e ngue di mmàndase yø
ja'i ua ja rä häi Israel?

⁷Mi dähra Jesú斯, bi 'yembi:

—Nu'a rä hya xä nzännä Papá da
'yot'e, hingui ja ngue go guí pahmu
temä pa, ogue temä ora daní nj'a.

⁸Pe di ha'ahu rä ts'edi rä Espíritu
Santo ngue gui japhu majuaní yø ja'i
te'ogä. Nguna rä hya gui xihmu yø
ja'i 'bup'ü Jerusalén, gätho mi'da yø
ja'i 'bup'ü ja rä häi Judea, da guep'ü
ja rä häi Samaria, asta gue'mø gá
täthu rä nguni nximhäi.

⁹Mi juadi bi manna rä hya bi
mamp'uya, he'ho yø xädi ha i ma
maya rä Jesú斯. Bi yurbu ja n'na
rä gui p'uya, ya hinni mantho bi
hyandi. ¹⁰Hingui hegui hantho
mahets'i ha i mpa. Mi nu p'uya,
'bap'ü yoho yø anxe, he yø t'axcahe.
¹¹Bi 'yembya:

—Ague gyø mmenguhu Galilea,
chanja ngue guí hanthu maya? Ya gá

nūhu ngue bī ma māhēts'i rā Jesús, pe māhōndā ep'ū tengutho guí nūhu ngue i ma ya.

Bi thanhnā Matías.

¹²Nuya yō xādi māmbī 'būp'ū ja ra nyuni ja rā mbonza ja yō olivos, bā ēhe, bi zō'a Jerusalén. Nūna rā nyuni nā, guerpūtho ngue Jerusalén, commā n'nā kilómetro. ¹³Mī zōmp'ū ja rā hnini p'uya, bī nexpū ja rā tōcāngū mī nsäya. Nuya yō xādi, guehnā rā Bēdu, rā Jacobo, rā Xuua, rā Andre, rā Lipe, rā Toma, rā Bartolomé, rā Mateo, rā Jacobo nūna rā ts'unt'ū rā Alfeo, rā Simū nūna n'yohu rā partido ngue rā zelote, rā Judas nūna rā n'yohu rā Jacobo. ¹⁴Gātho ya p'uya, 'dap'ū bī mpeti ngue mmat'Oja. Mī 'būp'ū mī'da yō xisu, 'nēhrā Maya rā mamá rā Jesús, 'nē'ū yō cu rā Jesús.

¹⁵N'na rā pa p'uya, xī mpeti commā n'ha ciento 'nē dāte nja'i. Bī nangrā Bēdu p'uya, bī m'mäp'ū māde 'būhyō 'yec'ei. Bi 'yembuya:

¹⁶—Ague mā zi cu'ahu, jatho ngue dī nja'a te nt'ot'i p'ū ja rā Māca Libro. Porque rā David, rā Espíritu Santo bi bēnnbabī nā rā hya bi 'yot'i ngue bī mā te dā thohrā Judas. A nūna rā Judas, guehnā bī m'met'o ngue bī zixyō ja'i bi bentra Jesús.

¹⁷Mama n'yogāhe nā rā Judas, porque xquet'a bi tocabi rā 'befi ngue rā representante rā Jesús. ¹⁸A nūna p'uya, nu'a rā nzäbi bi dāha ngue bī dā rā Jesús, bi thān'a n'nā rā häi. Nūna rā häi nā, ja bi dup'ū rā Judas ngue bī dägui, i m'mänya. Bi bōni gätho yō xefo ngue bī fogue. ¹⁹Nū'mō mī 'yohyō mmengu Jerusalén te bī nja, i hutra häi ngue

ra Acéldama, gue'a rā hya ga yā yō ja'l'a. I nne dā mā, nī hū rā häi ngue rā ji. ²⁰Nguna rā hya bi cuarpū ja rā libro ngue yō Salmo rā David, bi 'yēna: "Dā dū rā mmennigu, ya hinjondī m'mup'ū ja rā ngū", bi 'yēna. Xquet'a bi 'yēna: "Ndan'yō to di thojpa rā 'befi".

²¹A nūna dī 'būhmū ya, 'būcua 'da yō n'yohu ngue hīngui hegahe mente yō pa dā n'yohē rā Hmu Jesús. ²²Bī nūp'ū bi xixyabī rā Xuua, 'nē bi nū 'mō mī ma māhēts'i. A nuyá, jatho ngue dā guehya 'da yō n'yohu ya, dā t'ēts'i ngue 'dap'ū ga n'yohē ngue di ja majuanī p'ū bi bēnnate rā Jesús.

²³Bi thanhnī yo nc'ēi p'uya, rā Matías 'nēhrā José. Nūna rā José p'uya, ja mī'da yō thuhu ngue i Barsabás 'nē i Justo. ²⁴Mī mat'Oja yō ja'i p'uya, bi 'yēna:

—Ma Oja'i, nū'i guí parpabī yō n'yomfēni yō ja'i. Dami 'yuhya ndana guí huanhya yo nc'ēi 'būcua ya.

²⁵Nuna rā n'yohu guí huanhni, di thocra 'befi, ngue rā representante mī pēhrā Judas, nūna bi hyep'ū rā 'befi 'mō mī 'yotrā ts'oqui, nūp'ū ni 'yup'ū dī ma, ja i map'ū.

²⁶Bi gūcra suerte yō ja'i p'uya. Nūna rā suerte, bī nthēui rā Matías. 'Bexque'a rā ora'a p'uya, 'dap'ū bī n'yoh'ū 'dē'mā'da nc'ēi yō representante nā rā Matías.

Rā Espíritu Santo bi hatra ts'edi yō xādi.

2 Nū'mō mī zōhrā pa ngue rā ngo Pentecostés, gā xī mpeti yō 'yec'ei p'ū ja n'nā rā ngū. ²Xogue nthāmbēnītho bī 'yehmaya, enā n'nā rā ndōnthī rā ndi fut'āmbo rā ngū.

Gä bi 'yup'ü ja rä ngu xi mihyø 'yec'eí. ³Bi hnü p'hyø ngue ena yø janí yø sibi di nxamp'ü hudi n'na ngu n'na. ⁴Guehna rä Espíritu Santo di haṭra ts'edi yø ja'i. Nuna rä Espíritu Santo, bi japyø ja'i ngue ga ya yø 'dan'yo hya hingui padí. N'na ngu n'na yø ja'i, gue'a rä Espíritu Santo xännbi temä hya da ma.

⁵Nu'a ra pa'a p'hyø, nup'ü Jerusalén mi 'büp'ü 'da yø judío xpí 'yeh'e 'damä 'dan'yo yø häi ngue da nu rä dannigo. ⁶Guehya xi mpeti 'mø mi 'yøde ngue ena 'yo rä ndonthi ya. Mi 'yøde ngue di yahni yø 'yec'eí p'hyø, hingui padí hanja ngue ga ya yø 'yec'eí'a te yø hya. Porque ohyø ja'i ngue ga ya yø 'yec'eí'a te yø hya ga yap'ü ja yø häi xpí 'yeh'e. ⁷Gä di 'yödyø ja'i, hingui padí te da 'yøt'e. Di n'yembi n'na ngu n'na:

—Nuya yø n'yohü di yahni ua, gä yø mmengü Galilea ya. ⁸Pe ḥague nja ngue dí øhmü ga ya'a te ma hyahu n'na ngu n'naju? ⁹A nuya, 'bucua yø mmengü Partia, yø mmengü Media, yø mmengü Elam, yø mmengü Mesopotamia, yø mmengü Judea, yø mmengü Capadocia, yø mmengü Ponto, yø mmengü Asia, ¹⁰yø mmengü Frigia, yø mmengü Panfilia, yø mmengü Egipto, yø mmengü Africa nuya rá m'müp'ü man'na rá nguep'ü ngue ra hnini Cirene. Xquet'a 'bucua yø mmengü Roma. Nu 'da'ü p'hyø, yø judío p'ü bá mi, mi'da p'hyø, ya xa bennbabi yø nt'ec'eí yø judío. ¹¹Xquet'a 'bucua yø mmengü Creta, yø mmengü Arabia. 'Ng dí øhmü ngue espabí Oja yø ja'i, 'ne ga ya'a te ma hyahu n'na ngu n'naju.

¹²Gä di 'yödyø ja'i, hingui padí hanja ngue ga ya yø 'yec'eí'a te yø

hya ga ya. Di n'yänni n'na ngu n'na p'hyø, di n'yembi:

—¿Hanja'a te hmangua? —di n'yembi.

¹³Pe thentho mi'da yø ja'i, i embi ngue iti'ü di yahni.

Bi zohyø ja'i rä Bedu.

¹⁴Nuna rä Bedu mi 'bäp'ü p'hyø, 'dap'ü 'bähmu'u 'de'mä'da yø representante rä Jesú. Bi ts'edi bi 'yembyø ja'i:

—Ague gyø judío guí sòthu ua, da guehyø mmengü ua Jerusalén, dämi pahmu hanja na rä hya jap'ü ya. Dämi 'yohmu xanhö rä hya ga xi'ahü ya. ¹⁵Nuya yø n'yohü 'bucua, hingui iti ya tengutho guí mbemhmü. Porque hinjongui iti'a guto xudi. ¹⁶Nuna te bi nja ya, guehna rä hya bi manna pøngahya Joel ngue bi 'yena: ¹⁷“Gä xi'ahü rä hya mman'Oja. Bi yena: Da 'yehra pa ga pennbabí rä Espíritu Santo gätho yø ja'i 'bui rá nguni nximhäi. Guehna di bennbabi rä hya da manni ts'unt'uhü 'nëhni t'ixuhü na. Yø ts'unt'ü da nu yø cosa hingui nnü mi'da yø ja'i. Yø dac'eí da 'ui yø t'i. ¹⁸Nu'ü yø pa'u, ga pennbabí rä Espíritu Santo ma mafi ngue yø n'yohü 'nëhyø xisu. Guehna di bennbabi rä hya da manna. ¹⁹Gä öt'ä yø milagro nu maya. Nuuja ja rä häi p'hyø, di nja yø hmeya ngue rä ji, 'nëhra sibi, da nangra 'bifi. ²⁰Ya hindí yotra hyadi. Xtá ntheni rä zanä tengutho rä ji. Guehna di nja naya hante ngue da zonnä pa dá ep'ü rä Hmu. Guehna rä pa di nequi rá ts'edi Oja maguese. ²¹Nu te'o gä nzo Oja, gue'u di nyanyø te'h", i en'Oja.

22Rá Bedu p'uya, bi sigue bi 'yembyø ja'i:

—Ague gyø judíohu, dami 'yøhmü rä hya ga mmangä. Bi ne Oja ngue bi 'yotyø milagro p'ü guí 'buhmu conná nguehnä rä Jesús rä mmengü Nazaret. Janangue guí pahmu ngue guesse Oja bi haträ ts'edi'a te bi 'yoträ Jesús. **23**Pe gá däphü yø ts'oc'gi rä Jesús ngue bi cuaträ pont'i, bi hyo. Pe ya manjam'mø xpá nzän'Oja ngue bi zo ni 'yehü rä Jesús ngue gá jahü p'ü. **24**Pe nuyá, Oja bi japi ngue bi bennate rä Jesús. Bi gujpu ja rä ndate mi o, porque hingui sä ngue dä cop'ü. **25**Ja bi bømp'ü te bi manna David conná nguehra Jesús ngue bi 'yena: "Zant'a ga n'yo'be Oja. Oja 'büp'ü ja mä n'yeyi, n'namhma ngue hinjonda 'yangui. **26**Janangue dädi johya, ga mmä hanja ngue ja gra pähä. 'Né hu mä mmui ngue te dä thohmä do'yo 'mø dä tu. **27**Porque hinguá sogagui mä tegä p'ü ha o yø ánima. Hingui jaqui da 'ya mä do'yo, porque ni mëfigui gadí maqui. **28**Nu'i gá xogagui mä mmui ngue dä padí ngue ja gra te para zantho. Ya man'natho dí njaga mpähä 'mø ga nnu'i, bi 'yena.

29Ague n'yø'ahu, dí nne ga xi'ahu te bi thohnä mä mboxitahü rä David. Bi du na, 'në bi t'ägui. A nu'a rá panteón, i jatho asta guehra pa jap'ü'a ya. **30**Pe nunä rä David mará pøngahya Oja na. Mi padí te xi yarpabi Oja, ngue nunä n'na'u yø mbom'meto, guehnä rä Cristo naya. Go di ponnbabí'a rä ndast'abi mi pehrä David. **31**Nuna rä David, ya mi pa'a m'met'o ngue di bennate rä Cristo na. Janangue bi mamp'uya ngue rá te rä Cristo, hñda ts'ojpabi

p'ü ha o yø ánima. Bi mä ngue hñda 'ya rá do'yo. **32**Oja bi japi ngue bi bennate rä Jesús. Gäthogähe ya, gä dädi jahe majuaní ngue bi bennate na. **33**Nuna Oja nnepe ngue dä hnu mansu rä Jesús, bi zixpü bí ja rá n'yei. Nuna rä Espíritu Santo ya xi yat'Oja ngue dä penhní, bi japrä Jesús ngue bá penhní, bi zócuia dí 'buhmu. A nuyá, guehnä rä Espíritu Santo go ot'a te guí nnuhü ya, 'në'a rä hya guí öhmü ya. **34**A nuna rä David, himbi ts'ixmäte p'ü ja rá n'yei Oja na. Sinoque bi 'yena: "Nuna Oja, nu'mø mi zojpagui mä Hmu, nguna rä hya bi xifi, bi 'yembi: Dami micua ja mä n'yeigä ya, **35**asta gue'mø ga ot'e ngue guí mända gätho'ü ni nsuui", bi 'yembi. **36**Gätho yø judío rá m'müp'ü ja ra häi Israel, jatho ngue dä ba'a njuani te'o na rä Jesús. Guehnä rä Cristo bá ex Oja ngue dí ndast'abi na. Pe nu'ahu, gá cuathü rä pont'i na.

37Gä bi därmäntü yø mmui yø ja'i 'mø mi 'yøhnä rä hya bi manna Bedu p'uya. Bi 'yorpä ra nt'änni rä Bedu p'uya co 'në'u mi'da yø representante rä Jesús, bi 'yembi:

—Ague n'yø'ahu, éte 'be'a ja ngue ga ot'ahe p'uya?

38Mi dährä Bedu p'uya, bi 'yembyø ja'i:

—Dami hyehmu p'ü rä nts'o n'na ngu n'na'ahu. Jatho ngue guí nxixyahü, gue'a di fädi ngue guí ec'ëihü rä Jesucristo'a. Nuna Oja p'uya, di pun'na ni ts'oquihu, 'në dä pen'hahu rä Espíritu Santo. **39**Porque go di toca'ghü na rä hya ya xä mma mayat'i, 'në ni basihu, 'në'u to gä rá m'müp'ü 'yaputho. Nuna Oja mä Hmu, i nzohní hangu yø ja'i nne prá mmui dä zofo.

40 Rā Bedu p'uya, xangü mi'da yø hya bi xihyø ja'i. Bi consejo yø ja'i, bi 'yembi:

—Dami hyehmu p'u te gäma nts'o ga 'yo yø ja'i —bi 'yembi.

41 Nuya yø ja'i bi nu mändo rä hya mmanna Bedu, bi ma maxixyabi. Nuya ja mä'da'yo bi 'yec'ei rä hya'a rä pa'a p'uya, comma hyu mahuahi njai' bi zädi. **42** Gätho ya yø ja'i ya, hingui nne dä hye'a rä hya xännbäte yø representante rä Jesús. 'Da'igu mma n'na ngu n'na, 'ne 'dap'ü mmat'Oja. 'Dap'ü xenna thuhme dä zi, tengutho rä hya bi zohra Jesús.

Ya xangü to bi 'yec'ei rä Jesús.

43 Gä bi nsu yø ja'i ngue xangü yø milagro bi 'yotyø representante rä Jesús. **44** Nu'ü ya xi 'yec'ei ra hya p'uya, gä 'dap'ü di mpeti. Nu'ü te gä pets'i, 'da gui mmetitho. **45** Bi mä yø häi yø ja'i, nu'ü ja mi'da te mi pets'i, gä bi mä. Dí ndarpi n'na ngu n'na'ü te honi. **46** N'na pa ngu n'na pa di mpeti p'ü ja rä nija. Nup'ü ja yø ngu yø ja'i, gä 'dap'ü di mpeti ngue sihmë. Gä 'dagui johyatho yø ja'i ngue 'dap'ü sihmë 'ne hinjondi 'yets'i. **47** Gä espabí Oja. Nuya yø ja'i 'büp'ü ja ra hnini, gätho nnü mändo ya yø 'yec'ei. N'na pa ngu n'na pa, nunä Oja öt'e ngue man'na ni hyuxta yø 'yec'ei di nyanyø te.

Bi t'øthe n'na rä dogua.

3 N'na rä pa, nunä rä Bedu 'nehra Xuua, da i marbu bí ja rä nija di mpeti yø judío. Comma hyu nde bi ma, gue'a rä ora pa rä mhmat'Oja yø ja'i'a. **2** Mi zömp'ü ja rä goxthi nija ni hu ngue rä Goxthi Mahotho. Mi hyp'ü n'na rä n'yohu ngue tudyø

gua asta gue'mø mämbä mi. I t'ep'ü ngue hnepe da 'yäpra limosna'ü yø ja'i cut'ambo nnija. **3** Nu'mø mi nu rä Bedu 'nehra Xuua ngue mmap'ü da yurbu ja rä nija, nunä rä dogua p'uya bi 'yäpra limosna. **4** Rä Bedu p'uya 'nehra Xuua bi hyetü. Bi 'yembrä dogua nä rä Bedu p'uya:
—Dami hyercä'be —bi 'yembi.

5 Nunä rä dogua p'uya, bi hyetü. I to'mi ngue te xti unni. **6** Pe rä Bedu bi 'yembi:

—Hin temä menyu nnä hagä ngue ga 'da'i. Pe nu te dä zä ga 'da'i, ga 'da'i. Connä ts'edi rä Jesucristo nunä rä mmengü Nazaret, dí xi'i ya, dami nangu, gui n'yo.

7 Nunä rä Bedu p'uya, bi bennba rá 'ye ngue rá n'yei, bi guts'i. 'Bexque'a rä ora'a p'uya, bi hyu xanho yø hyundo'yo ngue yø dägwa. Bi zä bi m'mäi xanho. **8** Nunä rä dogua p'uya, xogue rä n'na's'mø mi nangu ngue bi n'yo. Da i yurbu ja rä nija p'uya. Ya ni 'yo, 'ne ni sägui mente di ja mämmadi Oja. **9** Gätho yø ja'i mi 'bu'ambo nnija, bi nu ngue mente ni 'yo na marä dogua, mente di ja mämmadi Oja. **10** Nuya yø ja'i, i padí ngue gue'a rä dogua xi t'ep'ü ja rä goxthi nija ni hu ngue rä Goxthi Mahotho'a. Gue'a rä n'yohu mi äpra limosna yø ja'i'a. Yø ja'i p'uya, di 'yøtho 'ne i su ngue nnü yø ja'i ngue ya bi zä nä marä dogua.

Rä Bedu bi zohyø ja'i 'büp'ü ja rä nija.

11 Nunä marä dogua 'mø mi zä, asta hingui nne di thohra Bedu 'nehra Xuua, i sammi. Gätho yø ja'i p'uya, gä di fetyø n'yomfeni ngue su. Bi map'ü bi 'bähra Bedu ja rä ngun'yü ni hu ngue rä Salomón.

12 Mi nu ra Bedu puya ngue xangu yo ja*'l* bupu, bi 'yembuya:

—Ague gyo judíoh, chanja ngue gadi 'yothohu' te bi nja? Hanja ngue guí emhmu ngue comma ts'edise'be, ogue ngue dí sugä'be Oja, dá japa'be bi n'yo na ra n'yohu 'bucua? **13** Sinoque nu'a ma Ojahu mi thanne ma mboxitahu ra Abraham 'nehra Isaac 'nehra Jacob, gue'a bi n'øthe'a ya, para ngue da t'espab*u*'a ra Ts'unt'u Jesús. Pe nuna ra Jesús, guehna gá dähu pu 'buhyø ts'ut'abi na. Nu'mo mi ne xtí thohra Pilato, pe nu'ahu hingá nehu. **14** Pe nuna ra Jesús hin tema nts'o bi 'yot'e, gá ra nho mani n'yo. A nu'ahu puya, hingá nehu ngue xtá ma mathogue na, sinoque go gá 'yähmu ngue bi ma mathogue n'na ra hyote. **15** Go gá hyohu na bádi unna te. Pe Oja bi japi ngue bi bennate pu ha bi t'ägui. A nugä'be ya, go dädi jagä'be majuani ngue bi bennate ra Jesús. **16** A nuna ra n'yohu 'bucua ya, guí pahmu ngue mi dogua na. Pe ni hmi ni dähu ngue bi zä na ra n'yohu na. Rångue bi 'yec'e*u* ngue ra Jesús da zä da 'yøthe, janangue bi zä xandønho ya.

17 Ague n'yø'ahu, nugä dí padu ngue hinguí padu te ga mbon'a gá 'yøthu. Xquet'a njarbhu ni hmuhu di manda pu ja ra nija ya, aha bi hyo ra Jesús. **18** Pe nuna Oja, bi japi ngue bi nja' te gä bi 'yotyø pøngahya 'mo yo pa xathogui. Nu'u yo pøngahya, bi ma ngue ra Cristo i ja ngue da zä ra nu.

19 Janangue nuyá, dami hyehmu pute gni 'yohu. Dami 'yec'eihu Oja, n'namhmu ngue di mpun'na ni ts'oquihu. Ja da hyut'a ni mmuihu

Oja puya. **20** A nuna Oja da penhna Jesús, porque guehna ra Cristo ya xpa t'ets'i ngue di manda ua na.

21 A nuyá, ra Jesucristo jatho ngue da m'mup'u mahets'i asta gue'mo da 'yot'Oja ngue da gom'na'yo gätho yo cosa i ja. Nguna ra hya bi man'u yo maca pøngahya Oja xa m'mu'mo ya mandønjam'mo tho. **22** Nu'mo mi zohyø nyogui ja*'l* ra Moisés, bi 'yembi: "Nuna Oja ma Hmuh, nu'u yo judío, da bón'a n'na nc'e*u* ngue di mpøngahya tengutho bi jacä. Nu'a ra pøngahya'puya, dami 'yøhmu te gämä hya da xi'ahu. **23** Nu ra ja*'l* hinda 'yec'e*u* na ra pøngahya na, da ts'ipu ha 'buhyø judío ngue da tho", bi 'yena.

24 Bá fudi asta ra Samuel, gätho'u mi'da yo pøngahya xa m'mu*h*, gä bi ma ngue di nja' te gä dí nnuhu ra pa ja puya. **25** Nuna ra hya ya xa yarpab*u* Oja yo ja*'l* ngue di nja, tengutho ra hya bi bennbab*u* yo pøngahya ngue bi xihyø ja*'l*, nuna ra hya na, da 'yot'ahu ra nho na. Oja bi 'yot'ui n'na ra cohi ma mboxitahu Abraham, bi 'yembi: "Conná nguehna n'na ni mbom'meto di m'mu*h*, da ma majapi gätho yo ja*'l* 'bu'a nximhäi", bi 'yembi. **26** Nuna Oja bi unnna cargo na ra Ts'unt'u, ra mudi i mennbu guí 'buhmu ngue di japhahu. I nnepe ngue gui hyehmu pu ra nts'o gni n'yo n'na ngu n'naahu.

Ra Bedu 'nehra Xuua bí 'bäp'u ha 'buhyø mmäcja.

4 Mente yahu yo ja*'l* ra Bedu 'nehra Xuua, bi zohyø mmäcja puya, bá n'youi ra 'bet'o asminyo co 'ng'u yo saduceo. **2** I mbøcue'u puya,

ngue rā Bedu 'nəhrə Xuua xännbā rā hya yø ja'lí, i xifi ngue nū'ū xändu i ja ngue di bënnate, porque bi bënnate rā Jesús. ³Bi bent'i bi got'a fädi, ja gue'mø mi hyats'i xtí nja rā hya. Porque ya bi nde bi got'i. ⁴Pe nū'ū yø ja'lí bi 'yøhra hya i hma, xandøngu bi 'yec'ei rā hya. Nū'a gangu yø 'yec'ei p'uya, bi t'otra güienda ngue hönse yø n'yohu, ya ni ma dä zu'i cut'a mahuahi.

⁵Mi hyaxphya, bi mpeti yø hmü yø mmäcja p'u Jerusalén, co 'ne'ū yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío, ni n'yohu yø xännbate ngue rā ley. ⁶Ni n'yohu na rā Anás rā hmü mmäcja. Ni n'yohu rā Caifás, 'nəhrə Xuua 'nəhrə Alejandro. 'Né gätho yø məni ya yø hmü mmäcja ni n'yohu. ⁷A nuya p'uya, bi manda ngue bá ts'i ra Bedu 'nəhrə Xuua, bi ma mä'bä'mi p'u mäde ngue dä t'ørpa rā nt'änni. Mi 'yännbhyya, bi 'yembi:

—¿Te'o bi 'da'qui rā nt'edí'a te guí øt'ui n'yø, ogue te'o bi 'da'qui rā ts'edi ngue gui øt'ui tengu na ra hya na? —bi 'yembi.

⁸Nuna rā Bedu ts'o p'uya, rā Espíritu Santo di haträ ts'edi bi 'yembya yäui p'uya:

—Ague n'yø'ahu, nuya yø n'yohu dí manda ua ja rā hnini, dä guehyo n'yohu 'bet'o ngue yø judío. ⁹Guí änngä'be ha bi nja'a rā nho dä ørpä'be na rā n'yohu mi'ū, ngue ha bi njap'u i yaní. ¹⁰A nuyá, ga xi'ahu ha bi nja, n'namhma ngue dä bädí gätho yø judío. Nuna rā n'yohu 'bucua bi yaní conná ts'edi rā Jesucristo nuna rā mmengu Nazaret. Guehnä ra Jesucristo gá cuathu rā pont'i ngue bi tho na. Pe Oja bi japi bi bënnate p'u bi t'ägui. Conná

nguehnä ya, ni hmi ni dähu p'u bi yannä rā n'yohu 'bucua. ¹¹Gá 'yøthu tengutho yø gado 'mø bi 'yen'a n'na nguadi n'na rā do, embi ngue hingui ho. Pe m'mefa p'uya, guehnä dä gohi ngue brä 'bebo p'u brä fuhra jado na. Guí njathu p'uya, hingá nū manho rā Jesús. Pe guehnä rā thanhní Oja na. ¹²Hinjom man'na dä zä gdá nyamhma. Porque bá sän'Oja ngue nūua ja rā ximhäi, hondra Jesús ja rā ts'edi dä yanju.

¹³Nū'ū yø n'yohu dí manda p'u ja rā nija p'uya, bi nū te øtra Bedu 'nəhrə Xuua ngue ya manzaqui. 'Né pahyø ja'lí ngue nuya yø n'yohu ya, himbi ma rā xädi, i embyø ja'lí ngue hinte padí. Janangue di 'yøtho. Pe pahyø ja'lí ngue mi n'youi mam'met'o rā Jesús. ¹⁴I nnu yø ja'lí p'uya, ngue 'dap'u 'bähmu na rā n'yohu mará dogua ya xi zä. Ya hingui sáp'u dä 'yembyø ja'lí ngue rā fehni'a te bi nja. ¹⁵Bi xi p'uya ngue bi ma bá m'mä'athi, mënte bi nhecahyá, bi zänni te dä japi. ¹⁶Dí n'yembi:

—¿Te 'be'ä ga japhu ya yø n'yohu 'youa dí 'buhmu? Porque gätho yø mmengu Jerusalén, ya padí ngue hinjonda zä dä 'yøt'a te bi 'yøt'e. Ya hingui sá ga emhmü ngue himma juani'a te bi 'yøt'e. ¹⁷A nuyá, ma ga pihamu ya, n'namhma ngue hinni mantho dä manna hya p'u ha 'buhyo ja'lí. Ma ga xihmu ya ngue rā pa dí map'u, ya hinni mantho dä xihyø ja'lí hanja na rā Jesús.

¹⁸Mi juadi bi nhecahyá yø ja'lí p'uya, bi zonhní ngue bi 'yembi:

—A nuyá n'yø'au, 'yo hongui xihmu rā hya yø ja'lí ya. 'Yoni mantho hongui xännbahu yø ja'lí rā hya rā Jesús.

¹⁹Mi dahrá Bedu 'nəhṛa Xuua, bi 'yəmbí:

—Dami hyacju xanho rā güenda ya. ¿Ua guí haxu njuani ngue dā nu mānho Oja ngue go dī nja'a te guí mmamhm̄u ya'mø, hingo dī nja'a te mman'Oja 'mø? ²⁰Nuna rā Jesús, jatho ngue gá mmamhm̄agä'be'a te dā nu'be bi 'yøt'e, 'nə'a te dā ø'be bi ma.

²¹Høntho juadi bi pidi, bi thø p'uya. Porque ya himbi dini ha xtí japi ngue xta ngot'i. Porque supi di mbøcue ya yø ja'i espabí Oja ngue te xi nja. ²²A nuna rā dogua xi t'øthe conná ts'edi Oja, i tho'a nyote njeyá 'bui.

Bi 'yäprá ts'edi Oja yø 'yec'ei ngue hindí nsu.

²³Nu'mø mi ma māthogue rā Bedu 'nəhṛa Xuua, bi map'u 'buhyo amigo. Bi xifi gätho'a te xi manyø hm̄u yø mmäcja, 'he'u yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío. ²⁴Nu'mø mi 'yø'a te si p'uya, 'da i mmat'Ojatho, bi 'yena:

—Ma Oja'i, gue'e grá Oja gá hoqui te gá bí ja maya, gá hocra häi, gá hocra jathe, gá hoqui gätho yø cosa i ja. ²⁵Nu'i ma Oja'i, conná Espíritu Santo gá japni mafi rā David ngue bi man'a te guí nne guí mm̄a, porque rā David bi 'yena: "¿Hanja ngue mbøcue yø ja'i bup'u ja yø nación? 'Né hindí nja'a te sanní dí nja. ²⁶Dí mpeti yø dast'abi p'u ja yø nación. Da guehyø ts'ut'abi 'bup'u ja yø hnini 'da'igu sanní. I su Oja 'nē sumbabí'a rā Cristo bá ets'i", bi 'yenna David. ²⁷Porque majuani ngue nūua ja ra hnini Jerusalén, nuna ra dast'abi Herodes conná Poncio Pilato, conyø judío, conyø ja'i hingyø judío, gá

bí mpeti, bí nhecahya ngue sú'a ni māca Ts'unt'u Jesús guá ets'i. ²⁸Pe nuna ra hya bi 'yøtyø dast'abi, ya manjam'møtho xcá mānna rā hya mi ja ngue dī nja. ²⁹A nuya grá Hmu, ya guí nnu te gui pite yø ja'i ya. Damí hacje rā ts'edi ya, n'namhma ngue hindí nsu ni mafi dā mamp'a'i ni hya. ³⁰Conní ts'edi damí 'yø't'e ngue dā zä'u to xan'u. Damí 'yuhyø hmeya, ngue dī nja yø milagro 'mø ts'o'a ni māca Ts'unt'u Jesús.

³¹Høntho bi juadi bí mat'Oja yø ja'i p'uya, bi 'yan'a häi p'u xi mpeti yø ja'i. Gá bi zä yø ja'i ngue di hatra ts'edi rā Espíritu Santo. Ya hinguí su da mambrá hya Oja p'uya.

Nu'a te pes'yø ja'i, gá 'da
gui mmetitho.

³²Gätho yø 'yec'ei, 'bui tengutho 'mø ngue dā n'na nc'githo. 'Da'igu 'øt'e, 'da'igu mbøni. Ni xinga n'na nc'ei ngue dā 'yena jase rá mmeti. Nu te gá pets'i, gá comhmi. ³³A nuya yø representante p'uya, gá hä rā ts'edi di ja majuani ngue bi bennate rā Hmu Jesús. Nuna Oja, man'na bi unna njapi. ³⁴Yø 'yec'ei p'uya, hinjo'o ngue dā hin'yø te dā hyoni. Porque nū to gá ja yø häi, ogue yø ngu, i pā ngue di unna mənyu ngue mā darpi yø ja'i. ³⁵Nu'mø bi zøp'u 'buhyo representante rā Cristo, di däprá mənyu. Go di darpabi yø ja'i ya p'uya, n'na ngu n'na yø ja'i mā t'unni'a te honi.

³⁶Mi 'bup'u n'na rā n'yohu ni hu ngue rā José. Guehná n'na rā levita nā ngue rā mməngu Chipre. A n'ø yø representante rā Cristo p'uya, gui hutí ngue rā Bernabé. I nne da mā ngue n'na rā n'yohu di hojpa yø

mmui yø mmic'εiui. ³⁷Nunq rä José p'uya, bi mä n'na rá häi mi ja. Bi däpra mënyu yø representante ngue di dat'i.

**Rä ts'oqui bi 'yøtra Ananías
'nghra Safira.**

5 Nunq n'na rä n'yohu ni hu ngue rä Ananías connq Safira rá xisu, bi mä n'na rá häi ya p'uya. ²Pe bi hyacä n'na parte rä mënyu i mä rá häi, co 'nchrá xisu bi bädi. Nunq man'na parte p'uya, bi däpyø representante rä Cristo, tengutho 'mø ngue hñte xtä hyaqui. ³Rä Bedu p'uya bi 'yembi:

—Ague Ananías, ñhanja ngue di cants'a ni n'yomfení rä zithu ngue guí nne gui hyätra Espíritu Santo? Porque gá hyacra mënyu guí pä ni häi. ⁴Xinä rä häi, ñuanguí ni mmeti nq? Ya gá pä, 'nq mi o ni 'yø ra mënyu, uanguí xquí 'yø'te te guí nne. ñHanja ngue gá beñi gui mmannä fehní? Hingyø ja'l'ø guí nne gui hyäti, sinoque Oja guí nne gui hyäti —bi 'yembi.

⁵Ngu i 'yohnä rä hya bi sihra Ananías, 'bexpi du, bi dä p'uya. Gä bi 'yemmejí bi nsu ya yø ja'l' bi bädi te bi nja. ⁶Bi nanguí da yø n'yohu mi 'bap'ø, bi 'uennbabí rá do'yo rä á anima, bi hyats'i bá ägui.

⁷Mi thogui comma nhuy ora p'uya, bi yut'ambo nq rä Safira rá xisu rä á anima. Pe hñguí padi te xi nja. ⁸Rä Bedu p'uya, bi 'yembi:

—Dami xiqui, ñua gue'a guí pä ni häui'a rä hya xä hmangua mähe'mø, uague hñ'n'a?

Mi dahra Safira, bi 'yena:

—Ahá, gue'a dá pä'be'a —bi 'yena.
⁹Rä Bedu p'uya bi 'yembra xisu:

—ñHanja ngue ya xcuá nhecahya ngue guí hyär'mahyäui rä Espíritu Santo? Bäp'ø goxthi'ø to xpá yäc'a'i ni dämmme. 'Né mahöndä hyaxa'i ya ngue guá n'yägui —bi 'yembi.

¹⁰Bexque'a rä ora'a p'uya, bi dähra xisu p'ø mi yauí rä Bedu, ngue bi du. Mi yut'ambo yø 'yäte p'uya, mahömbi dini ngue ya xi du rä xisu. Bä jujpuya, bi ma bá ägui 'dap'ø bi 'youi rä dämmme. ¹¹Gä bi nsu yø 'yec'εi. Ximmangu'ø hingyø 'yec'εi p'uya, xquet'a bi nsu mō mi 'yø'a te bi nja.

Xangu yø milagro bi nja.

¹²Nup'ø ja rä ngun'yu ni hu ngue rä Salomón, ja bi mpeti p'ø xangu yø 'yec'εi. Nuya yø representante rä Cristo p'uya, 'damä 'dan'yo yø hmeya bi 'yutyo ja'l', porque hinjongui sá da 'yøtyø milagro bi 'yørbu bi mpeti yø ja'l'. ¹³Madague'a hinguí cuarbu 'buhyo 'yec'εi ya yø ja'l' hingyø 'yec'εi, pe nnu manho yø 'yec'εi, hinguí shi. ¹⁴Man'na man'na ni hyuxta yø ja'l' bi 'yec'εi rä Jesús. Yø n'yohu, yø xisu bi 'yec'εi. ¹⁵Asta bi jucyø därquehi yø ja'l' ngue pop'ø ja yø caye. 'Bu'o bá oxyø t'ots'i, 'bu'o bá oxyø fidí, i nnepyø ja'l' ngue nu'mø bi thop'ø rä Bedu, mädrá xahatho di ntheui rä därquehi, 'bexi sá rä n'ø hembí. ¹⁶Nu'u yø hnini guerputho bí ja, bá ehyø ja'l' bi zo'a Jerusalén. Bä du yø därquehi, bá du yø ndunthi. Pe gä bi t'øthe.

Bi n'ofädi yø representante rä Cristo.

¹⁷Nunq rä hmu yø mmäcjä p'uya, gätho ya mi'da yø n'yohu, nuya ja yø nt'ec'εi ni hu ngue yø saduceo, gä bi nseya 'mø mi nu ngue xandongu

yø ja'i n'youi ya yø representante rä Cristo. ¹⁸Bi ma mäbent'i ya yø representante p'uya, bi jot'i. ¹⁹Pe rá anxe Oja p'uya, bi xocrä goxthi fädi 'mø minxui ngue bá juqui. Bi 'yembi:

²⁰—Ni me ya, ni m'mähmi p'u ja rá nija dí mpeti yø judío. Damí xihmi yø ja'i hanja ná rä hya ngue rä 'da'yo te.

²¹Nu'u yø representante rä Cristo 'mø mi 'yöhnä rä hya bi xihra anxe, bi ma mxuditho p'u ja rä nija ngue bi xännbä rä hya yø ja'i. Nu'a ra ora ebí mmannä hya p'u ja rä nija p'uya, ja bi ot'a junta'u yø hmü yø mmäcja. Bi petyø n'yohu dí mända p'u ja rä nija. Ja bi mända ngue da njacyø ofädi p'uya. ²²Pe nu'mø mi zöp'u ja rä fädi'u yø policía, ya himbi dimp'u yø ofädi. Bá pennbuya, bi ma ngue ya hinjo'o p'u yø ofädi. ²³Bi 'yena:

—Dá tingähe ngue n'nöt'e xanho rä fädi, 'bäp'u yø mädi p'u ja rä goxthi. Pe nu'mø ma xocähe rä goxthi p'uya, ya hindá tingähe p'u mbo yø ofädi.

²⁴Mi 'yöhyø hmü yø mmäcja ná te xi nja p'uya, 'ne'a rá hmü'u yø n'yohu ja yø 'befi p'u ja rä nija, ngue hinjo'o p'u yø ofädi, dí n'yembiuya:

—¿Xø hague xpí bön'u p'uya? —dí n'yembi.

²⁵Nu'a rá ora'a p'uya, bi zö'a n'na nc'ei, bi 'yembi:

—Nu'u yø n'yohu gá cothä fädi 'mø minde, ya bí 'büp'u ja rä nija. Bi xännbä rä hya yø ja'i —bi 'yembi.

²⁶Nu'a rá hmü yø policía p'uya, bi mähä'u yø mmipolicíau ngue dä si'u yø representante rä Cristo. Pe himbi uní, porque su dä mundo yø ja'i. ²⁷Nu'mø mamba ts'i'u yø representante rä Cristo p'uya, bi ma

ma'bä'mi p'u ja rä junta. Nu'a rá hmü mmäcja bi 'yembi:

²⁸—¿Ua hinguí øhmü rá hya, uanguí dä hec'ahe ngue nu'a rá hya rá Jesú, ya hinni mantho guí xännbahü yø ja'i? A nuya gätho rá hnini Jerusalén, ya xcá sinnbahü a rá hya guí xännbatehü ya. 'Né guí emhmü ngue go ma ts'oquigähe p'u bi du na rä n'yohu guí mmamhmu.

²⁹Mi dähra Bedu p'uya, co 'ne'ü mi'da yø representante, bi 'yena:

—Nugähe dí emhme ngue jatho dä t'ec'ei te mmän'Oja, hindä gue'a ngue yø ja'itho dä t'ec'ebi yø hya.

³⁰Nuna rá Jesú dí mmangähe ya, guehnä gá cuathü rá pont'i ngue bi du na. Pe nunä Oja mi thanne ma mboxitahü, bi japi ngue bi bennate.

³¹Oja p'uya, bi zixpü bí ja rá n'yey na rä Jesú, guehnä bi 'yets'i ngue dí ndast'abi ngue dä yanyø ja'i na.

A nuýá, nuýa yø judío, mat'unni rá tiempo ngue dä hyep'u rá nts'o ga 'yo, n'namhma ngue dí mpunnba yø ts'ouqui. ³²Guese rá Espíritu Santo di ja majuani na rä hya na. Dä quecähe p'uya, xquet'a dädi jahe majuani na rä hya na. Nuna rá Espíritu Santo p'uya, guehnä bá pennbabí Oja'u yø ja'i bi 'yec'ebi rá hya na.

³³Mi 'yöhnä rä hya bi si p'uya, janjuani ngue bi mböcue. Bi ne ngue xta hyopyø representante rä Cristo. ³⁴Nup'u 'buhø mmäcja, n'youi p'u n'na rá n'yohu ni hu ngue rä Gamaliel, ja rá nt'ec'ei ngue rä fariseo 'në rä xännbate ngue rä ley. 'Né gä nnu mansu yø ja'i na rä Gamaliel. Bi m'mä p'uya, bi manda ngue bi njucathi n'na ts'auquits'u

ya yø representante rä Cristo. ³⁵Bi 'yembyø ja*i* nä rä Gamaliel:

—Ague gyø judíohu, dämi n'ymfəni te guí nne guí 'yørpahu ya yø n'yohu 'bucua. ³⁶Dämi bëmhmu te bi nja 'mø yø pa xa thogui ngue mi 'yonna hya rä Teudas. Bi 'yenä ngue maguesë, 'në bi dënni commä goho ciento nja*i*. Mi zä mi tho p'uña, gä bi n'uén'u mi tenni. Bi m'mep'u rä hya p'uña. ³⁷M'mefäa p'uña, nu'mø mi nja ra censo, mahömbi 'yonna hya rä Judas nu'a rä mmengu Galilea. Xquet'a xangü to bi dennba rä hya. A nu'mø mi tho, gä bi n'uéni to mi tenni. ³⁸Janangue dami hyehmu p'uña yø n'yohu 'bucua. 'Yo gadí nthint'i ngue guí sühmu. Porque nu'mø yø hyase'a rä hya i mma, di m'mehyø hya 'mø. ³⁹Pe nu'mø ngue rä hya Oja i mmamp'uña, hindä zä guí hejpahu te mmam'mø. Man'na n'yo mi 'yothu ngue go ga cohmü ngue mä nsuihu Oja.

⁴⁰Gä bi nu mändo yø ja*i* te bi manna Gamaliel. Bi ma macut'i mbo ya yø representante rä Cristo p'uña ngue bi 'be*i*. Bi xi p'uña ngue ya hin*m* mantho da xihyø ja*i* hanja nä rä hya rä Jesús. Bi tho p'uña. ⁴¹Mi bømp'u ja rä junta'u yø representante rä Cristo p'uña, di johya ngue ya bi zä ra n'u connä nguehra Jesús. ⁴²N'na pa ngü n'nä pa hingui säya bi xännbate p'u ja rä nija di mpeti yø judío, 'nep'u ja yø ngü i mmannä Jesucristo p'u ni ma.

Bi t'ëxi yoto njä*i* ngue di nfäxte.

6 Nu'u yø pa'u p'uña, man'na mäñna ni hyuxtho'a gangü yø 'yec'e*i*. Nu'u ga ya rä hya ngue

rä griego p'uña, bi mädi bi zu'u yø judío ga ya rä hya ngue rä ebreo. I enä ngue hingui t'orpabi masu xanho'u yø 'danxu 'mø mä dat'i rä hmë n'na pa ngü n'na pa. ²Janangue nu'u 'demä yoho yø representante rä Cristo p'uña, bi peti gätho'u yø 'yec'e*i*, bi 'yembi:

—Hindä zä'a ngue go ga hecähe p'uña nnä mangähe rä hya Oja, ngue gui 'yemhmü ngue 'bet'o go ga örpahe masu p'u ja rä nts'ihmë. ³Janangue nuya mä zi cu'ahu, nuua ha dí 'buhmu ya, dämi hyomhmü yoto yø n'yohu da ma mafäti na rä 'befi nä. Pe gue da gue'u yø n'yohu bá dinna hya, 'në nnu mansu gätho yø ja*i*, 'në dadí nequí ngue n'youi rä Espíritu Santo. ⁴A nügähe p'uña, ga siguegähe rä mhmat'Oja, 'në ga nxännbahe yø ja*i* rä hya Oja.

⁵Gä 'da'igü bi mamp'uña. Bi than'na rä Teba p'uña, ngue da t'ëts'i. Guehnä n'ha rä n'yohu xanzaqui rä nt'ëc'e*i*, 'në n'youi rä Espíritu Santo. Connä Lipe bi thanhni, rä Prócoro, rä Nicanor, rä Timón, rä Parmenas, rä Nicolás nuna rä mmengu Antioquía, guehnä ya xi 'yec'eibü m'met'o yø nt'ëc'e*i* yø judío nä. ⁶Nuya yø n'yohu bi thannbuya, bi ts'ixpu 'bähýø representante rä Cristo ngue bi marpabi Oja. Nuya yoto njä*i* bi t'unyø cargo, bi japyø 'yec'u ja yø ya.

⁷Rä hya Oja p'uña, man'na ni ma mäñonitho. Man'na ni 'yec'eitho yø ja*i* p'u ja rä hnini Jerusalén. Xquet'a xangü yø mmäcja bi nu mändo rä hya, 'në bi 'yec'e*i*.

Bi ma mäbent'i rä Teba ngue bi tho.

⁸Xandøngu rä njapi Oja bi unna Teba, ngue yø hmëya bi 'yörbu

'buhyø ja'i. Nuya yø milagro bi 'yøt'e, hinjongui sadø 'yøt'e. ⁹Bi mudi bi njuntui ra Teba ya yø n'yohu pap'u ja ra nija yø judío ni hu ngue ra Libertos, 'nehya yø judío ngue yø mmengu Cirene, 'nehya yø mmengu Alejandría, 'nehya yø mmengu Cilicia, 'nehya yø mmengu Asia, gä tønhmahya ra Teba. ¹⁰Pe himbi zä xta ndäjpa ra hya, porque ra Espíritu Santo di bennbabi ra hya mmanna Teba. ¹¹Asta bi dahra menyu 'da p'uya, sifi ngue da ma ngue xi 'yøde ngue ya mants'o ra Teba ngue suhra Moisés, 'ne su Oja. ¹²Janangue bi yuns'yø ja'i p'uya, bi mpeti yø n'yohu 'bet'o ngue yø judío, 'nehyø xännbate ngue ra ley. Bi bent'i, bi zixpu bi nja ra junta. ¹³Bi t'ëxyø ja'i da manyø fehni p'uya, bi 'yena:

—Nuna ra n'yohu 'bucua, hingui säya ngue nnømman'u ra maca nija ja ua, 'ne nnømman'u bi ra ley Oja. ¹⁴Ya xta òcähe te mmanna ngue nuna ra Jesús ra mmengu Nazaret, embi ngue da demhra nija 'na. 'Ne embi ngue di pähyo costumbre bi zogahu ra Moisés.

¹⁵Nu to gä mi hup'u ja ra junta p'uya, herpabi ra hmi ra Teba ngue entho ra hmi n'u n'a ra anxe Oja.

Bi zohyø nshiui ra Teba.

7 Nu'a ra hmu yø mmäcja p'uya bi 'yembi:

—¿Ua majuani'a si'a'i ya n'yø? —bi 'yembi.

²Mi dahra Teba p'uya, bi 'yena:

—Ague n'yø'ahu, dami 'yøhmu na ra hya ga mmanga ya. Nuna ma mboxitahu ra Abraham, nu'mø mi m'mu p'u ja ra häi Mesopotamia,

tobe himmañi map'u ja ra häi Harán, bi ntheui na Oja maguese. ³Oja bi 'yembi: "Dami sop'u ni häi ya, gätho'u ni meni da gop'u. Guí mmap'u ja ra häi ga xi'i", bi 'yembi. ⁴Nuna ra Abraham, ba pømp'u ja ra häi ni hu ngue Caldea mi 'bui. Bi ma, i m'mu p'u Harán. M'mefa p'uya, bi du ra papá. Oja p'uya, bi xihra Abraham ngue ba ecua ja ra häi dí 'buhmu ya. ⁵Pe nu'mø mamba ehe, ni xinga n'u n'a xequi xti unna ra häi ja ua. Ni xinga guep'u di 'bämrá gua xti unni. Pe madague'a, nuna Oja bi yarpi ngue di unni gätho na ra häi ja ua. A nu'mø bi du p'uya, da gohmi yø basi. Nu'u yø pa'u p'uya, tobe him mani m'muhyø basi ra Abraham. ⁶Nuna Oja bi 'yembra Abraham, "Nu'u n*u* mbom'meto, goho ciento njeyu dani m'mup'u ja n'u n'a ra 'dan'yo häi. Ja da ma ma'uni p'u, porque jatho da 'yøtra 'befi di manda yø hmu". ⁷Pe Oja bi 'yembi: "Ga haspagä ra güenda ya yø ja'i da 'yøt'e ngue yø hmu. M'mefa p'uya, da ecua ya ma ja'i ngue da dannegui", bi 'yen'Oja. ⁸Nuna Oja bi gohmi n'u n'a ra cohi ra Abraham, bi xifi ngue da thejpa n'u n'a xequi ra xifani ra do'yo yø ts'unt'u 'mø bi m'mui. Gue'a ni hu ngue ra circuncisión, guehna da nöpa hmeya na ngue'a ra cohi bi 'yøt'e. Janangue nu'mø mi m'muhra Isaac, bi mepya 'mø mi gua'a nhyato ma pa. Nuna ra Isaac xquet'a ngu'a bi 'yør'mø mi m'muhra ts'unt'u ni hu ngue ra Jacob. Nuna ra Jacob xquet'a ngu'a bi japyu 'd'e'ma yoho yø ts'unt'u bi m'mu'a m'mefa, guehya yø xita ya ngue yø judío. ⁹Nuya yø ts'unt'u ra Jacob, gä bi seyabi na ra José yø n'yohu.

Janangue bi 'bä nä rä José p'uya, bi dänyø ja'i mani ma Egipto. Pe rä José, bi mäx Oja.¹⁰ Nu hangu rä n'u bi zä rä José, bi yan'Oja. 'Në bi unnä n'yomfeni xanho. Bi 'yot'Oja ngue bi nu manho rä José na rä Faraón. Nunä ra Faraón mará dast'abi p'u ja rä häi Egipto, guehnä bi 'yexrä José ngue di manda p'u Egipto na, 'në bi 'yets'i ngue bi mandabi p'u ja rä ngu.

¹¹ N'na rä pa p'uya, bi nja rä ot'i p'u ja rä häi Egipto, 'nep'u ja rä häi Canaán bi nja rä ot'i. Ndummitho te bi nja. A nu'mä mä mboxitahü p'uya, hinhä tini te da zi. ¹² Ngü i 'yode ngue bí ja te da ts'i p'u ja rä häi Egipto, bi menhyø ts'unt'u ngue da tu rä trigo. Ya rä muditho nä rä 'yogui na p'uya. ¹³ Rä yondi bi ma p'uya, ya bá mpate'hü yø n'yohü rä José p'uya. Ya bá mmeya rä Faraón ngue te'o yø meni rä José p'uya. ¹⁴ Bi manda nä rä José ngue bá ts'innbabí rá papá Jacob, gätho'u mi'da yø meni bá ts'i, hyate ma'de'mä cut'a nja'i mi sudi ngue gätho. ¹⁵ Janangue bi njap'u ngue i mpa Egipto rä Jacob. Ja bá tup'u p'uya. Xquet'a 'në'ü 'de'mä yoho yø ts'unt'u bá tup'u. ¹⁶ Pe himbá t'ap'u Egipto 'mø mi du, porque nuuya yø ts'unt'u rä Hamor ngue yø mmengü Siquem, ya xi mä n'na rä panteón ngue xi dännä Abraham, ja i thuxpu ngue bá t'ägui.

¹⁷ Pe enä bi ba'mø ni ma da zonna pa di nja'a rä hya xi yarpabi Oja rä Abraham, mathoguitho bi nxandyø judío p'u Egipto. ¹⁸ Nup'u Egipto, bi m'mu'a m'mefa n'na rä dast'abi ngue himbi badi te'o nä rä José. ¹⁹ Nunä ra dast'abi na, bi nu manu ya ma mboxitahü. Bi japi ngue da 'yenyø basi 'mø bi m'mui, n'namhma da du.

²⁰ Gue'u yø pa'u p'uya, ngue bi mihra Moisés. Guehnä n'na rä zits'unt'u bi nu manho Oja. Pe honda nhuyshna bi zi rá mamá p'u ja rä ngu.

²¹ Nu'mø mi 'yemp'uya, nunä rä t'ixu rä Faraón guese nä bi hyaxra 'uene ngue bi tede tengutho 'mø drä basi.

²² Nunä rä Moisés, ga bi barpabi yø mfadi yø mmengü Egipto. 'Në bi 'yehra pa ngue bi zedi te bi ma. 'Në padi xanho ha di japi te da 'yot'e.

²³ Nu'mø mi gua'a nyote njeya 'buhra Moisés, bi zo rä mmui ngue da ma di zengua ya yø judío ngue yø meni. ²⁴ Mi zömp'u 'buhyo meni p'uya, bi nu n'na rä mmengü Egipto ngue di unnbabi n'na rä meni. Bi cospabí'a te mi orbuya, pe bi hyo'a ra mmengü Egipto. ²⁵ Nunä rä Moisés bi 'yena ngue di mmeya'u yø meni ngue bi mennbabí Oja ngue da yani para ngue da ma mathogue p'u sä rä n'u. Pe himbi mmeya yø judío te t'orpabi. ²⁶ Mi hyaxphya, nunä rä Moisés bi dimmi yo nc'ei yø judío ngue di ndunse. Bi hejpa p'uya, i nnepe ngue di nhriegui, bi 'yembi: "Ague n'yø'au, gadí mmenui."

¿Hanja ngue gadí ndunseui?" bi 'yembi. ²⁷ Nu'a mi pute p'uya, bi nonhna Moisés, bi 'yembi: "Te'o bi 'yexa'i ngue gui nts'ut'abi, ngue gui hyasca'be rä güenda? ²⁸ ¿Ua guí nne gui hyogui tengutho gá japa n'na nc'ei rä mmengü ua Egipto mände?" bi 'yembi. ²⁹ Mi 'yohra Moisés ngue t'embí xi nhote, bi 'dagui, i map'u ja rä häi Madián. Ja i m'mup'u p'uya, 'në ja bá mip'u yoho yø ts'unt'u.

³⁰ Nunä rä Moisés, mi gua'a nyote njeya ngue 'bup'u Madián. Nup'u ja rä dapo jonna t'ohø Sinaí, bi nu n'na rä ndat'o ngue tóhra sibi. Ja bá

nyap'ü rá anxe Oja p'uya. ³¹Nu'mø mi hyetra sibi rá Moisés, di 'yøtho hanja'a te bi nu. Bi guarbhya ngue da nu xanho. Bá nyä Oja p'uya, bi 'yembi: ³²"Guecä drá Oja mi thannegä ni mboxita Abraham. Drá Ojagä ngue rá Isaac, drá Ojagä ngue rá Jacob", bi 'yen'Oja. Pe asta huacra Moisés ngue bi nsu. Ya hingui ha nzammái ngue da hyeti xanho. ³³Bi 'yen'Oja p'uya: "Dami c'ojhní thixfani, porque nua guí 'bäi, rá nduxcahái ua. ³⁴Dí nnugä rá n'u i thohma ja'igä rá m'mø'a Egipto. Dí ø'mø dants'i. Dá ecä ya ngue ga nyani n'namhmä ngue da ma mathøgue. Ague Moisés, dí nne ga pen'na'i Egipto ya" —bi 'yembi.

³⁵Madague'a himbi nu manho m'met'o yø judío na rá Moisés ngue xi 'yembi: "Te'o xpá 'yexal'i ngue guí nts'ut'abi, ngue guí hyasca'be rá güenda?" xi 'yembi, pe guehna bi 'yex Oja ngue dyø hmü yø ja'i nuya da juqui. Nuna bi xihra anxe bi nup'ü ja rá ndut'o mi danzø. ³⁶Nuna rá Moisés, guehna bá jüpü ja rá häi Egipto ma mboxitahü na. Ja bá up'ü yø hmëya ngue yø milagro bi 'yøt'e, tengutho bi 'yorbü ja rá Thenga Jathe. Bi 'yøtyø milagro mente bi n'yo dapo nyote njeya. ³⁷Nuna rá Moisés bi xihyø ja'i, bi 'yembi: "Nuna Oja, da 'yexa n'na rá pøngahya ngue yø judío tengutho bi jacä. Nuna rá pøngahya na p'uya, dami 'yøhmu te gäma hya da xi'ahü", bi 'yembi. ³⁸Guehna 'dap'ü bi n'yo yø ja'i p'ü ja rá dapo na rá Moisés. 'Ne bi map'ü ja rá t'øhø Sinaí ngue bá nyauai rá anxe Oja. Ja bá sip'ü rá hya Oja p'uya. Bá ep'ü 'buhma mboxitahü ngue di thojpabi na rá

hyä bá sifi, guehna rá hya bi t'unni ngue di thogahü naya.

³⁹Pe ma mboxitahü himbi 'yec'si na rá hyä bi manna Moisés. Bi mespatho te bi ma, sinoque bi ne xtäbä mmenga Egipto mahon'a. ⁴⁰Bi 'yembyø ja'i ra Aarón: "Ague Aarón, dí nnegähe ngue gui hocyo dähmü dí m'met'o p'ü gdá mähä. Porque nuna rá Moisés bá jugahu p'ü ja rá häi Egipto, hindí pahmu te bá jana", bi 'yembi. ⁴¹Bi hocä n'na rá dähmü ngue rá t'ündani p'uya. 'Ne bi hyo yø mbo'oni ngue bi 'yørpa rá 'bø't'e rá dähmü. Di johya yø ja'i ngue ya bi hocra dähmü da danne. ⁴²Nuna Oja p'uya, bi hyep'ü yø ja'i. Bi unna 'yu yø ja'i ngue yø sò bí ja maya, gä ørpa yø dähmü ngue thanne. Ngu'a nt'ot'i p'ü ja rá libro bi 'yotyø pøngahya Oja ngue ena: "Ague gyø judíohü, mënte gá n'yo däpohü nyote njeya, tua gá hyocja yø mbo'oni ngue gá 'yøni 'bø't'ehü? Nu'á, hin'na'a. ⁴³Hante gue nup'ü gni mähä, gädi 'yonnbahü rá ngü rá dähmü Moloc, 'ne gui tuhü n'na rá dähmü ngue ra sò ni hü ngue rá Renfán. Guehya yø dähmü gädi hocse guí thannehü. Janangue nuyá, ga hön'ahü thip'ü ja rá häi guí 'buhmu ya, gdá pen'nahü man'na rá nguep'ü ngue rá häi Babilonia", bi 'yena.

⁴⁴Bi sigue bi nya rá Teba p'uya, bi 'yena:

—Nup'ü ja rá dapo, nuya ma mboxitahü mi ja n'na rá ngun'ulu ngue mi nnöpä niya yø ja'i. Ja pespü yø xindo nt'ot'i rá ley Oja. Nuna rá ngun'ulu p'uya, bi xi Oja rá Moisés ngue da 'yøt'e tengutho rá forma xi 'yuti. ⁴⁵Nuna rá ngun'ulu di pont'a cohmi. Nu'mø mambä ehrä Josué

bá n'youi mā mboxitahu, go bi sōcua rā ngun'ulu ua dí 'buhmu' ya. Mi zōho bi hyannba yō häi yō 'dan'yo ja'i mi 'bucua. Guehna Oja bi hyon'athi yō mmehäi. Bi nja rā ngun'ulu asta gue'mo mi m'muhra dast'abi David. ⁴⁶Nuna rā David, xangu rā mate Oja bi dinnbi. Bi ne ngue xta hyo'a n'na rā nija, ngue rā ngu nā rā Oja mi thanne ra Jacob. ⁴⁷Pe go bi hyohra nija nā rā Salomón rā ts'untu rā David.

⁴⁸A nuna Oja maguese, hingui 'bup'u ja yō nija di hocy ja'i na. Porque rā pongahya Oja bi 'yotra hya bi man'Oja ngue bi 'yena: ⁴⁹"Dí huccä p'u mahets*'i* ngue dadi manda. Nuna ja rā ximhai p'u, di nnopa nhnets*'i*. ¿Te 'be'a mangu guí ena gui hogahu? Ogue ichapu guí emhmu ngue ga nsayagä? ⁵⁰¿Ua hindä hoca ya te gäma cosa i ja?" bi 'yenOja.

⁵¹Bi sigue bi zohyo ja'i rā Teba, bi 'yembi:

—Xando nnaxi ni mmuihu. Ni guhu xancot*'i*, zant'a guí festhohu te mmanna Espíritu Santo. Tengutho bi 'yor'mä mboxitahu, guí njathu p'u. ⁵²Nuya mā mboxitahu, gätho yō pongahya Oja xa m'mui, gä xa nzui. 'Ne bi hyo'u yō pongahya bi xihyo ja'i ngue da ep'u n'na nc'ei ngue gä rā nho da n'yo. A nuyá, ya bá e'a to bi man'u yō pongahya'u. Pe gá dähu ngue bi tho. ⁵³Madague'a bá pense yō anxe Oja ngue bi 'da'ahu rā ley, pe hingui ec'eihu rā hya.

Ya bi tho rā Teba.

⁵⁴Nu'mo mi 'yohyo ja'i na rā hya bi si p'u, bi ndanzo yō mmui ngue rā cue, pets'i da zadra Teba.

⁵⁵Nuna rā Teba p'u, di hacra ts'edi rā Espíritu Santo. Bi hyanma hets*'i* p'u, bi hyandi ngue di yoxni Oja, 'ne bi hyandi ngue nup'u ja rá n'yei Oja ja 'bup'u rā Jesús. ⁵⁶Bi 'yenna Teba p'u:

—Dí handa ngue bi xohra c'ammahets*'i*. Nuna rā n'yohu bí 'ye mahets*'i* p'u, ya 'buhnu ja rā n'yei Oja nu —bi 'yena.

⁵⁷Bi muhra hmafi yō judío p'u, bi gotyo gu, porque hingu*nne* da 'yohna rā hya mmanna Teba. Bi nyuntyo ja'i p'u ngue bi bent*'i*.

⁵⁸Bi gujma xots'e rā hnini ngue bá pundo. Nu'u yō testigo xi manna fehni p'u, bi gacyo tuhu ngue bi mop'u 'bä'a n'na rā n'yohu ni hu ngue rā Saulo. Bi mundo rā Teba p'u. ⁵⁹Mente 'bundo rā Teba p'u, bi zo Oja, bi 'yembi:

—Ague mā Hmu'i Jesús, dadi dai mā te —bi 'yembi.

⁶⁰Bi ndantyohmu p'u, rā ndots'edi bi 'yena:

—Ague mā Hmu'i Jesús, 'yogui mbennbab*'i*a te rā ts'oqui ötya yō ja'i bucua.

Høntho bi man'a p'u, bi du.

Bi sigue rā Saulo ngue suhyo 'yec'ei.

8 'Da'igu bi mamm*i* rā Saulo'u to bi hyo rā Teba. Nu'a rā pa'a p'u, bi nanga n'na rā dashi p'u Jerusalén ngue bi ts'uho 'yec'ei. Gä bi n'uencyo 'yec'ei, i mpa mi'da yō hnini rā njap'u ja rā häi Judea. I mpa 'da asta rā häi Samaria. Pe nuya yō representante rā Cristo himbi 'dahya. ²Nuya yō n'yohu supra xudi Oja, guehya bi 'yähra Teba ya. Janjuani zoni ngue mbeni. ³Pe di sigue ngue suhyo 'yec'ei nā rā Saulo.

I huaxtyø ngu, bi jucyø n'yohu
'nəhyø xisu ngue cot'i.

**Bí ma mə'yoni rə hogə 'da'yo
hya p'ù Samaria.**

⁴Nuya yø ja'i bi 'dap'u Jerusalén, ndap'u bi zä i mpa yø ja'i, pe gä mmənnə hoga 'da'yo hya p'ù ni ma. ⁵Nu'a rə Lipe guehnə n'na nc'eí rə dagui na, i mpa p'u ja n'na rə hnini ngue rə häi Samaria. Bí mudi bi xihyø ja'i rə Cristo p'uya. ⁶Bí mpeti gätho yø ja'i ngue øxra hya mmənnə Lipe. Mi nu yø ja'i yø milagro bi 'yøtra Lipe p'uya. ⁷Mi 'bəp'u xangu yø ja'i ngue yø ndunthi, pe gä bi t'øthe. Nu'mø xihyø ts'onthi ngue də hyep'u yø ja'i n'youi, astə mafi. Xangu yø dogua bi 'yøthe, xangu yø ja'i tudyø gua bi 'yøthe. ⁸Janangue gä di johya yø ja'i 'bəp'u ja rə hnini.

⁹Nup'u ja rə hnini, mi 'bəp'u n'na rə n'yohu ni hu ngue rə Simu. Mi hyätyø ja'i p'u ja rə häi Samaria conná mfədī ngue rə magia, mi əna ngue maguese. ¹⁰A nuná, dìngüe dìnnoho mi ørpá masu. Di n'yembyø ja'i: "Nuna rə Simu, janjuani ngue n'youi rə ts'edi Oja na", dì n'yembi.

¹¹Mi t'ørpbí masu, porque ya rá ya'atho yø pa mi hätyø ja'i conná mfədī. ¹²Pe rə Lipe bi xihra hoga 'da'yo hya yø ja'i. Bi xihyø ja'i ha di njap'u di zo rá 'ye Oja. 'Né xifi hanja na rə Jesucristo. Nu'mø mi t'ec'eí'a te bi mənnə Lipe p'uya, yø n'yohu yø xisu bi nxixya. ¹³Xquet'a 'nəhra Simu bi 'yec'eí rə hya 'nè bi nxixya. Astə ya hingui nne də hyehra Lipe na rə Simu. Di 'yøthe 'mø bi nu yø milagro øtra Lipe.

¹⁴Mi 'yøhyø representante rə Cristo mi 'bə'a Jerusalén ngue ya

'nəp'u Samaria xi t'ec'eí rá hya Oja. Ja i 'bennbu rə Bedu 'nəhrə Xuua p'uya. ¹⁵Nu'mø mi zəmp'u Samaria'u bi 'benhni, bi marpəbi Oja yø 'yec'eí ngue nnepe dì n'youi rə Espíritu Santo. ¹⁶Porque tobe hinga n'na nc'eí mi n'youi rə Espíritu Santo. Sinoque høntho xí nxixya para ngue də fadi ngue ec'eí rə Hmu Jesús. ¹⁷Rə Bedu 'nəhrə Xuua, nu'mø mi japyø 'ye p'u ja yø ya yø 'yec'eí, yø 'yec'eí p'uya bi n'youi rə Espíritu Santo.

¹⁸Mi nu rə Simu'a te ötyø representante rə Cristo, ngue nu'a gui japyø 'ye p'u ja yø ya yø 'yec'eí, 'be xí n'youi rə Espíritu Santo yø 'yec'eí. Ra Simu p'uya, bi ne xta ngutra mənyu ngue dì njap'u. ¹⁹Bi 'yembi:

—Dami 'dacui na rə ts'edi ja'au, n'namhmə ngue nu to bi zä ga japä ma 'ye p'u ja rá ya, dì n'youi rə Espíritu Santo —bi 'yembi.

²⁰Mi dəhraq Bedu p'uya, bi 'yembi:
—Nu'a ni mənyu 'da gdì m'mehmi'a. ¿Hanto guí əna ngue nu'a bádi un'Oja, ra mənyu gdí tìn'a? ²¹Nu'i hin'yø ni mmənθi ngue guí nthəui na rə 'befi na. Porque nup'u ja rá hmì rá dä Oja, hinga njuanitho ni mməi. ²²Dəmi hyep'u rə nts'o ja ni mməi. Dəmi 'yäprá mate Oja, xəmhmatho di pun'na'i te guí mbəni. ²³Porque dí nnugä ngue grá zeya, 'nè gä rə nts'o xə mbent'ui ni mməi.

²⁴Bi 'yənna Simu 'mø mi də p'uya:
—Dəmi marçauits'u Oja n'namhmə ngue hinga thocə'a te guí xicui.

²⁵M'mefá p'uya, nuya yø representante rə Cristo, nu'mø mi juadi bi xihyø ja'i ngue majuaní na rə hya Oja, bá pengbuya, bí 'yec'eí

Jerusalén. Nup'ü ja yø hnini ja'ä rä häi Samaria bá thogui, gä bi xihra hoga 'da'yo hya yø ja'i.

**Rä Lipe bì ntheui n'na
rä mmengü Etiopía.**

²⁶M'mefa p'uya, n'na rá anxe Oja bi xihra Lipe, bi 'yembi:

—Nuyá, ja ngue guí mma gdí ma Sur. Gui hyaxra 'yu bá nëxa Jerusalén, i ntho'ä Gaza —bi 'yembi.

Nup'ü i nthohnä rä 'yu na, hinjongui 'bui. ²⁷Bí map'ü sihnä rä Lipe. Bí ntheui p'ü ja ra 'yu n'na rä n'yohü ngue rä mmengü Etiopía, ngue xpí 'yehra ndanñe Jerusalén. Rá 'bet'o mefi na n'na rä xisu ni hu ngue rä Candase mi ndast'abi p'ü Etiopía, mi ja rä cargo ngue rä tesorero. ²⁸Ni huxrá carro jutøy faní ni ma rä häi Etiopía. Mente ni 'yo p'uya, di xähra libro bi 'yotra pøngahya Isaías. ²⁹Pe rä Espíritu Santo bi 'yembra Lipe:

—Dami cuatrá n'yohü ni huxrá carro mma nu.

³⁰Rä Lipe p'uya bi guarbu ja rä carro. Bi 'yode ngue nunä rä n'yohü di xäp'ü ja rä libro bi 'yotra Isaías. Bi 'yembuya:

—¿Ua guí padi te gadi xähya? —bi 'yembi.

³¹Mi dahna rä n'yohü p'uya, bi 'yenä:

—Pe ¿hague gdá pacä p'uya, 'ne hinjo'o to dä xiqui hanja rä hya? —bi 'yembi.

Bi xihra Lipe p'uya ngue bi nexpü ja rä carro, 'dap'ü bi mihmí. ³²Nu'a ra parte nt'ot'i p'ü ja rä Maca Libro di xä p'uya, guehna ra hya ngue ena: "Tengutho n'na rä de'yo 'mø ni ma dä tho, di mmüti. Ogue

nt'axi n'na rä de'yo hindi 'yani. Di njarbutho na rä n'yohü 'mø ni ma dä tho ya, hindi 'yani. ³³Dä ma ma'berpi rä sä ngue hindä ma m'mäts'i. ¿To go dä badi hague ngü rä nts'o dä 'yøtyø ja'i di 'bu'a rä pa'a? Porque dä thajpabi rä te ua ja rä ximhäi".

³⁴Nunä rä n'yohü p'uya, bi 'yänna Lipe, bi 'yembi:

—Dami 'yorca rä mate xiqui te'o na mmanna rä pøngahya naya. ¿Uague nuse, uague 'bui te'o man'na mmanna?

³⁵Mi dahra Lipe p'uya, i dumbat'ho'ä te nt'ot'i p'ü ja rä Maca Libro madi xädi, bi xihra hoga 'da'yo hya ngue ha bi nja rä Jesús.

³⁶Nu'mø mi thop'ü po n'na rä dehe p'uya, bi 'yen'a rä n'yohü yauí rä Lipe:

—I poua rä dehe ya, tua hindä zä ga nxixyagä 'mø?

³⁷Mi dahra Lipe p'uya, bi 'yembi:

—Nu'mø guí hahni mmui guí ec'eí rä hya, dä zä njam'mø dä hñ'nä.

Mi dahra n'yohü p'uya, bi 'yembi:

—Dí ec'eigä ngue rä Jesucristo guehna rä Ts'unt'ü Oja na.

³⁸Bí manda rä n'yohü ngue bi ma mabä'mi rä carro p'uya. Bí mep'ü ja rä dehe ngue bi xixyabí rä n'yohü na rä Lipe. ³⁹Nu'mø mi bøn'a nenthe p'uya, bi gus'rä Espíritu Santo rä Lipe. Nunä rä n'yohü bi nxixya p'uya, ya hinha mambí nu rä Lipe. Bi sigue bi n'yo p'uya, pe di johya gä rä 'yu.

⁴⁰Mi dambení rä Lipe p'uya, ya 'büp'ü ja rä hnini Azoto. Bi n'yo ngue bi hya 'da yø hnini ngue bi manna hoga 'da'yo hya, asta gue'mø mi zömp'ü ja rä hnini Cesarea.

**Nuna rā Saulo, bī mudi
bi 'yec'ei rā Jesús.**

9 Nuna rā Saulo, hinguí säya di pihyø ja'i ngue nne da hyo'ü ec'ei rā Hmu Jesús. Bi map'ü bührá hmu yø mmäcja p'uya. ² Bi 'yäpra sucua dä gats'i, dä map'ü ja yø nija p'ü ja rā hnini Damasco, ni hya rā ts'edi ngue dä si'u to ec'ei rā hogä 'da'yo hya. Nu'mø yø n'yohü ogue yø xisu dä tini, dä tut'i da sip'ü Jerusalén ngue di n'ofädi. ³ Pe nu'mø ni ma dä zot'a Damasco p'uya, nthambenitho bi yot'a n'nä rä nyot'i maya ngue bi ntheui. ⁴ Bi dä'a häi rā Saulo p'uya. Bi 'yø p'uya ngue ts'ofo, bi t'embí:

—Ague Saulo. Ague Saulo. ¿Hanja ngue emmei guí suqui?

⁵ Mi dahrä Saulo p'uya, bi 'yembi: —¿Te'o'i p'uya, grá Hmu?

Nu'a nzo p'uya, bi 'yembi:

—Go guecä drä Jesús ngue emmei guí suqui. Pe gadí n'unse, tengutho rä ndaní 'mø embrä nhnet'i rä za ma suni.

⁶ Astä huacra Saulo ngue bi nsu. Bi 'yembuya:

—Ague grá Hmu, ¿teni 'be'a guí nneque ga ot'a p'uya?

Mi dahrä Hmu Jesús, bi 'yembi:

—Dämi nanguí, ni manü bí ja rä hnini. Ja dani si'i nu te ja ngue gui yøt'e.

⁷ Emmei di 'yödya yø n'yohü mi n'youi rä Saulo, porque bi 'yöde ngue bi ya maya'ü nzohrä Saulo, pe hinjombi nu. ⁸ Nu'mø mi nanga häi rä Saulo p'uya, i nne di nhanni, pe bi nxädä. Janangue bi ma macunhni, bi zon'a Damasco. ⁹ Bi m'müp'ü nhuy

pa, pe hinha heti. Xingra hme, ni xingra dehe xtä nzi.

¹⁰ Nup'ü Damasco, mi 'büp'ü n'nä rä 'yec'ei ni hu ngue rä Ananías. Nuna rä Hmu Jesús bi zohrä Ananías, bi 'yembi:

—Ague Ananías —bi 'yembi.

Mi da p'uya, bi 'yena:

—Dí 'bucua grá Hmu. ¿Temä hya?

¹¹ Mi dahrä Jesús, bi 'yembi:

—Gä 'yo, ni map'ü ja rä caye ni hu ngue Njuantho. Curbü ja rá ngu rä Judas. Dämi 'yännbü n'nä rä n'yohü ni hu ngue rä Saulo, rä mmengu Tarso. Nuya, exä bi mmat'Oja ya.

¹² Mente mmat'Oja rä Saulo p'uya, nup'ü i nu, bi zon'a n'nä rä n'yohü p'ü ha 'bui ni hu ngue rä Ananías. Bi nu ngue bi yut'ambo, bi japrä 'ye p'ü ja rä ya para ngue di nzø yø dä.

¹³ Nu'mø mi 'yø'a rä hya sihra Ananías, bi 'yena:

—Ague grá Hmu, xangu rä nts'o dí oçä xä 'yø'nä rä Saulo ngue di unyø ja'i nu'ü ec'ei'i p'ü Jerusalén.

¹⁴ A nuyá, bá äpra sucua yø hmu yø mmäcja ya, ngue bá ecua ngue nu'ü yø ja'i nzo'i, gä da dut'i da zits'i.

¹⁵ Pe rä Hmu Jesús bi 'yembra Ananías:

—Ni mahma. Porque nuna ra n'yohü na, ya xtä huanhnä na ngue dä xihyø ja'i te'ogui. Da xihyø ja'i rá m'mü'a n'nanni yø nación, 'nep'ü ha 'buhø dast'abi da ma te'ogui, 'nep'ü 'buhø judío da xifi te'ogui. ¹⁶ Nugä ga uti hague ngu gangu rä n'ü da thogui conná ngueque.

¹⁷ Nuna rä Ananías bi map'ü ja rä ngu mambí 'bührä Saulo. Mi yut'ambo p'uya, bi japrä 'ye p'ü ja rä ya rä Saulo, bi 'yembi:

—Ague mā zi cu'i Saulo, nūnā rā Hmū Jesú斯 bá zo'i p'ū ja rā 'yū, xpā mmēnngä ya ngue dā zā dī nzō ni dā, 'nē guí n'youi rā Espíritu Santo —bi 'yēmbi.

¹⁸'Bexque'a bi nzō yō dā rā Saulo p'ūya. Bi hyō'ū ena yō xihuā mi ja yō dā. Bi nxixya p'ūya. ¹⁹Mi nsihme p'ūya, māhōmbi hya rā ts'edi. Bā m'muhma njammi pa p'ū 'bəhyō 'yēc'ei p'ū Damasco.

Rā Saulo bi māmbrá hya Oja p'ū Damasco.

²⁰Bi dū'mi bi mānna hya rā Saulo p'ū ja yō nija dī mpeti yō judío p'ūya. I xihyo ja'i ngue rā Jesú斯, gue'a rā Ts'ant'ū Oja'a. ²¹Nuya gātho yō ja'i òde te mmamp'ūya, di 'yōtho, di n'yēmbi:

—¿Ua hīngā guehnā rā n'yohu b'ū'a Jerusalén, nūnā t'ēmbi sūhyō ja'i ec'ei rā Jesú斯? Huāngui gue'a ni 'yēcua'a ya ngue dā dūt'u to dā dīni, da zispabí yō hmū yō mmäcja.

²²Pe mān'na ni hyādrā ts'edi rā Saulo ngue mmānna hya. I utyō ja'i te mmamp'ū ja rā Māca Libro, ngue rā Jesú斯 guehnā rā Cristo xā 'yēx'Oja ngue dī ndast'abi na. Asta hīngui pādī te dā 'yōtyō judío mi' b'ū'a Damasco.

Bi pongrā ndate yō judío na rā Saulo.

²³Mi ma ya'atho yō pa p'ūya, bi nhēcāhya yō judío ngue xtā hyo rā Saulo. ²⁴Nū'ū yō hyote, i fāhyō goxthi ngue rā nenihni ngue dā hyo 'mō bi thop'ū. Pe mi mmeyā'a te fennbabí rā Saulo. ²⁵Nū'mō minxui p'ūya, nuya yō 'yēc'ei bi 'yet'a n'nā rā canasta na rā Saulo. I cāmbu ja rā jādo di thesrā nenihni. Bi bōmp'ūya.

Rā Saulo bi ma Jerusalén.

²⁶Nūnā rā Saulo, mi zōn'a Jerusalén, bi ne xtī mpēnhui'ū yō 'yēc'ei mi' b'ūp'ū. Pe gā su' mō mi nu, porque embi ngue hīmmā juani rā 'yēc'ei na rā Saulo. ²⁷Nūnā rā Bernabé go bi zixrā Saulo p'ū 'būhyō representante rā Cristo na. Go bi manna p'ūya ha bi njap'ū i nu rā Saulo p'ū ja rā 'yū nā rā Hmū Jesú斯. Bi mā ha bi nja ngue bi zofo. Gue'a i hya rā ts'edi rā Saulo ngue bi mamp'ū Damasco hanja na rā Jesú斯.

²⁸Nūp'ū ja rā hnini Jerusalén, 'dap'ū 'yohu yō representante na rā Saulo. Nūp'ū ni ma yō representante, ja ni map'ū rā Saulo. ²⁹Nūnā rā Saulo bi hya rā ts'edi ngue mma hanja na rā Hmū Jesú斯. Dī njū'mahya 'mō yaui ya yō judío ga ya rā hya ngue rā griego. Pe nūya yō judío ya, i nne dā hyo rā Saulo. ³⁰Mi mmeyā yō 'yēc'ei p'ūya ngue nne dā tho rā Saulo. Bi zixp'ūya, i ma Cesarea ja bi thōp'ū. Ya bi māse p'ū ja rā hnini Tarso na rā Saulo p'ūya.

³¹Ya 'būmmānho gātho yō 'yēc'ei rā m'mūp'ū ja rā häi Judea, dā guep'ū Galilea, dā guep'ū Samaria. Mān'na ni hyādrā ts'edi'ū rā m'mūp'ū. I 'bū'i ngue suprá xudi Oja, 'nē fāxrā Espíritu Santo. Mān'na mani 'yēc'etho mi'da yō ja'i.

Bi t'ōthe rā Eneas.

³²Bi n'yo rā Bēdu ngue bi zēngua yō cu. Xquet'a bi ma bī zēngua'ū yō 'yēc'ei rā m'mūp'ū ja rā hnini Lida. ³³Nū'a rā hnini'a p'ūya, bi dīmp'ū n'na rā n'yohu ni hu ngue rā Eneas. Ya nhýato jéya mi oxrā t'ots'i, porque mi tudyō gua. ³⁴Nūnā rā Bēdu bi 'yēmbi:

—Ague Eneas, dā 'yøthe'i rā Jesucristo ya. Dāmī nanguí, pes'ni fidi.

Nuna rā däärquehi 'bexpi nanguí.
35 Nup'ū yø mmengü Lida 'nø'ū yø mmengü Sarón mi nū ngue bi zä rā Eneas. Bi hyep'ū yø nyogui nt'ec'ei p'uya, bi 'yec'ei rā Hmu Jesús.

Bi bennate rā Bedu.

36 Nup'ū ja rā hnini Jope mi 'büp'ū n'na rā 'yec'ei ngue rā xisu maní hū ngue rā Tabita. Rā hya ngue rā griego p'uya, gui hutí ngue rā Dorcas. Nuna rā xisu na, mente rā pa bi m'mhi bi 'yøträ nho, i fäxyø ja'i hin'yū te da hyoni. **37** Mi 'ye'a n'na rā pa p'uya, nuna rā Dorcas bi hyenni, pe bi du p'uya. Nu'mø mi 'beträ áнима, bi 'bep'ū ja n'na rā cuarto bí ja mayá rā tócangu. **38** Nup'ū ja rā hnini Lida ja mi dup'ū rā Dorcas, querpøtho bí ja rā hnini Jope mambí 'bahra Bedu. Nu'mø mi bahyø 'yec'ei p'uya ngue bí 'büp'ū Jope rā Bedu, n'na zihmænto bí menhni yo nc'ei ngue bá si rā Bedu.

39 Nu'mø mi zomp'ū bí 'bahra Bedu'ū yø nzite p'uya, 'bexpa ehra Bedu. Mi zop'ū ja rā ngū rā Bedu p'uya, bi ts'ixpu ja rā cuarto maya bí 'bennæ áнима. Xøgue dí mäs'yo 'danxu p'ū 'bení ngue zoni. Bi t'utra Bedu'ū yø tuhu 'nghyø vestido mi ør'mø mi 'bahra Dorcas. **40** Nuna rā Bedu p'uya, bi xihyø ja'i ngue gä dä bøn'athi. Bi ndantyøhmü p'uya, bi mat'Oja. Mente hëträ áнима na rā Bedu p'uya, bi 'yembi:

—Ague Tabita, dāmī nanguí —bi 'yembi.

Bi nzø yø dä rā áнима p'uya, bi hyetra Bedu, bi nanguí bi mi.

41 Nuna rā Bedu, bi bennba rā 'ye rā Dorcas ngue bi xots'i. Mí xohphya, bi ma macut'i mbo yø 'yec'ei conyø 'danxu ngue bi däpi, pe ya i te.

42 Bi fadi gä rā hnini Jope na rā hya na p'uya. Janangue xangu yø ja'i bi 'yec'ei rā Hmu Jesús. **43** Nuna rā Bedu p'uya, ya'atho yø pa bá m'müp'ū Jope ja rā ngū n'na rā hyuxfani xquet'a ni hū ngue ra Simu.

Bi nyauí rā Bedu rā Neyo.

10 Nup'ū ja rā hnini Cesarea, mi 'büp'ū n'na rā n'yohu ni hū ngue rā Neyo. Märapa capita na rā n'yohu na, rā hmu n'na 'bui yø soldado ni hū ngue rā Italiano. **2** Nuna rā n'yohu na, gä thanne Oja'ū 'büp'ū ja rā ngū, 'ne gä suprá xudi Oja. Xquet'a xangu rā menyu madí uni ngue fäxyø judío. 'Né zant'a mmat'Oja. **3** N'na rā pa p'uya comma hyu nde, bi mpä rā nthandí rā Neyo tengutho 'mø di 'ui. Bi nu xanho ngue n'na rā anxe Oja bi yurbu ha 'bui, bi 'yembi:

—Ague Neyo —bi 'yembi.

4 Bi hyetra anxe rā Neyo p'uya, pe bi nsu. Bi 'yannbuya, bi 'yembi:

—¿Tema hya, grá Hmu?

Mi dähra anxe p'uya, bi 'yembi:
 —I nnu mænho Oja ngue guí mmat'Oja 'ne nnu mænho te guí øt'e ngue guí fäxyø ja'i hin'yø te da hyoni. **5** A nuyá, dāmī 'yet'i to da si rā Simu bí 'bua Jope, nuna ga ts'ofo ngue i Bedu. **6** Nuna rā Bedu, 'büp'ū ja rā ngū rā hyuxfani nuna xquet'a i Simu. I ja rā ngū p'ū ja rā nnengui rā jathe. Nuna go da xi'i te 'be'a ja ngue guí 'yø'na —bi 'yembi.

7 Mi ma rā anxe p'uya, nuna rā Neyo bi zonhni yoho yø mafi 'ne

n'na rā soldado. Nuna rā soldado, rā n'youi rā Neyo ngue xquet'a 'nəhnā mi thānne Oja na. ⁸ Bi xifi te xi nu p'uya. M'mefa p'uya, bī menhyø nzite p'u ja rā hnini Jope.

⁹ Mī hyaxpuya, ya nī 'yo rā 'yu yø nzite, nī ma da zōmp'u ja rā hnini. Commā huxyadi p'uya. Nuna rā Bedu bī nexmā xōts'e rā ngū ngue dā mat'Oja ¹⁰ Nuna rā Bedu p'uya bī ntū mānthyū. Mēnte māhojpi te dā zi, bī mpā rā nthandī tengutho 'mō di 'ui. ¹¹ Bi nu ngue bā xohra c'ammahets'i. Bā cäcua häi n'na rā manta xānnoho, bā nthut'i yø ts'at'i. ¹² Nup'u ja rā ulu p'uya, bā cap'u xangu yø zu'e ngue ja goho yø gua. Bā cap'u yø c'eya, bā cap'u yø ts'ints'u. ¹³ Bi 'yohra Bedu p'uya ngue ts'ofo, bi t'embī:

—Ague Bedu, dāmī nanguī. Guí hyo yø zu'e 'bucua n'namhmā gui sa.

¹⁴ Mī dahra Bedu p'uya, bi 'yēnā:

—Hin'na grá Hmu. Porque hinjam'mō xtā sigā n'na rā cosa nu'a hin'yū rā nt'edī ga si, ogue xants'o —bi 'yēmbī.

¹⁵ Nu'a bi ya maya p'uya, māhōmbī zofo, bi 'yēmbī:

—Nu'a mmān'Oja ngue xānho, 'yo gni hutí ngue xants'o'a.

¹⁶ Nhyū ndī bi 'yohra Bedu ngue ts'ofo. M'mefa p'uya, bī mengra manta, i ma mahets'i. ¹⁷ Pe rā Bedu hingui padī te dā 'yot'e. Dī n'yomfēnī hanja te ga mbōn'a bī nu. Bi zōp'u ja rā goxthi' u yø nzite rā Neyo p'uya. Ya xpí n'ānnī hapu ja rā ngū rā Simu. ¹⁸ Bi 'yānnī ngue'mō di 'bup'u n'na rā n'yohu nī hu ngue ra Simu 'ne i Bedu. ¹⁹ Mēnte sodrá mmāi ra Bedu'a te xi nu p'uya, rā Espíritu Santo bi 'yēmbī:

—'Bäcua ja rā goxthi hyu yø n'yohu hon'i. ²⁰ Ga 'yo, dāmī cai. 'Yo guí yobēnī ngue guí mme, porque nugä go xtā et'ā'u.

²¹ Nuna rā Bedu p'uya, n'na zihmāntha bi gai. Bi ma bā nyau'i' u yø nzite rā Neyo bi zōhø. Bi 'yēmbī:

—Dí 'bucā ua n'yø, masque go guí hongüi. ¿Temā hya gni 'yēhmī?

²² Nu yø nzite p'uya bi 'yēmbī:

—Nu'a rā capita nī hu ngue rā Neyo xpā mmēnngāhe ngue ga sixahe. Nuna rā Neyo, guehnā n'na rā hoga n'yohu ngue suprā xudi Oja. 'Né nnū mānho gätho yø judío na. I mmā ngue bi zō'a n'na rā māca anxē Oja p'u ha 'bui, bi xifi ngue dā penhni to dā zixa'i, para ngue dā 'yō'a rā hya ja ngue guí mmā —bi 'yēmbī.

²³ Nuna rā Bedu p'uya, bi cut'āmbo' u yø nzite ngue dī n'oxi. Mī hyaxpuya, bī māhā ya yø nzite. 'Né bī māhā mī'da yø 'yēc'ei ngue yø mmēngū Jope.

²⁴ Rā yo pa p'uya, bi zōn'a Cesarea. Nuna rā Neyo, ya mi ndō'mate p'u ja rā ngū. Ya xi petyø mēnī conyø amigo dī nsixui. ²⁵ Mī zōhra Bedu, 'bexpā nangra Neyo ngue bī nzenguaui. Bi ndāntyōhmū p'uya ngue nne xtā ndānne. ²⁶ Pe rā Bedu bi xihra Neyo ngue dā nanguī. Bi 'yēmbī:

—Dāmī nanguī. Nugä xquet'a drā ja'ithogä tengutho'i.

²⁷ Mēnte yāui p'uya, bi yut'āmbo rā ngū. Bi nu ngue xangu yø ja'i 'bup'u xi mpeti. ²⁸ Ra Bedu p'uya bi 'yēmbī ja'i:

—Guí pahmu ngue n'na ra judío, hingui nneprā nt'ec'ei ngue dī n'amigoui n'na rā 'dan'yo ja'i,

ni xinga gue'a ngue dā yurbu ja rá ngu. Pe Oja, ya xá xiqui ngue hinjoni ja'i ga embi ngue hingui sā ga nya'be, ogue ga embi ngue xants'o. ²⁹ Janangue nū'mō mambá ts'igui, hínte dā ma, sinoque n'na zihmantho dā ehé. A nuyá, dí nne ga padí te guí zoqui.

³⁰ Mi dahrá Neyo p'uya, bi 'yembi:
—Ya rá gupa ya, comma tengutho rā ora ja p'uya, ya mmap'a comma hyu nde. Hím mará nsihme'a ra ora'a. Mente dí mmat'Oja ua ja ma ngu, bi mpä ma nthandi tengutho 'mō gdi 'ui. Dá nügä n'na rā n'yohu bi zocua, di yoxni rá he. ³¹ Bi 'yengui: "Ague Neyo, nū'a ni mhmat'Oja guí ot'e, i o Oja'a. ³² Dami 'yet'i to dā si n'na rā n'yohu ni hu ngue rā Simu 'nē i Bedu. Bí 'bup'u ja rā hnini Jope. I säya p'u ja rá ngu'a xquet'a ni hu ngue rā Simu. Ra hyuxfani'a rā n'yohu, 'bup'u ja rá nnengui rā jathe. Nū'mō bi zocua'a p'uya, go dā xi'i hanja'a", bi 'yengui. ³³ Janangue dā penhnä p'u te'o da si'i. Ya xanho ngue xcuá ehé. A nuyá, gätho dí 'bucähe ua ja rá hmi rá dā Oja ya. Dí nne ga ócähe te gäma hya di 'bep'a'i Oja gui xicje —bi 'yembi.

Rā Bedu bi xihra hya yø
ja'i 'bup'u ja rá ngu rā Neyo.

³⁴ Mi nyá rā Bedu p'uya, bi 'yená:
—A nuyá, dí haxá njuani ya ngue Oja hinjongui en'a. ³⁵ Sinoque i nnu manho hont'o bi zá majalí 'bucua ja rā ximhäi ngue suprá xudi 'nē ostra nho. ³⁶ Nuna Oja bi zohyø judío, bá pennbabí rā hoga 'da'yo hya ngue dí nhojpaui yø ja'i conná nguehra Jesucristo. 'Né guehná nnöpa hmu

gätho yø ja'i naya. ³⁷ Nū'ahu guí pahmu te bá njap'u Galilea 'necua Judea 'mō mi manna hya rā Xuua bi 'yotra nxixya.

³⁸ Guí pahmu ngue nuna Oja, bá pennbabí rā Espíritu Santo rā Jesús nuna rā mmengu Nazaret, ngue bi hatra ts'edi dā 'yotra nho p'u dí ma. Bi 'yotho the gätho yø ndunthi madi unna zithu. Bi zá bi 'yot'e tengu na rā hya na, porque n'youi Oja. ³⁹ A nügähe ya, dadi jagähe majuaní te gä bi 'yotra Jesús, tengutho te bi 'yorbú ja rā xequi rá njap'u Judea 'nep'u ja rā hnini Jerusalén. M'mefa p'uya, bi ma macuati rā pont'i ngue ja bi dup'u. ⁴⁰ Pe nuna Oja, bi japi bi bennate'a rā hyu pa. Bi nepe ngue mahondá nühe 'mō ya xi bennate. ⁴¹ Hinque masque gätho yø ja'i bi nu 'mō mi bennate rā Jesús, sinoque go dā nügähe. Ya m'met'o xpí zän'Oja ngue ga jahe majuaní p'u bi bennate rā Jesús. Nügähe p'uya, 'dap'u dā nsihmeh 'mō mi bennate p'u mant'ägui. ⁴² 'Né gue'a bi 'bejpahé'a ngue ga japahé majuaní yø ja'i, ngue nuna rā Jesús guehná bá ex Oja ngue dí ndast'abi na, ngue da hyaspá rā güenda'u i te 'nē'ü xandu. ⁴³ Nuna rā Jesús, guehná bi ma gätho yø pøngahya Oja na, ngue nu to gätho dā 'yec'eí na, dí mpunna yø ts'oqui conná nguehna.

Bá 'bennbabí rā Espíritu
Santo yø ja'i hingyø judío.

⁴⁴ Tobe di yahnitho rā Bedu 'mō mi zohra Espíritu Santo p'u 'buhyo ja'i mi oxra hya mmanna Bedu.
⁴⁵ N'u yø judío xí 'yec'eí m'met'o rā Jesús bá n'youi rā Bedu ngue di hyuni, di 'yotho'ü p'uya, ngue 'nē'ü

yø ja'i hingyø judío bá 'bennbabí ra Espíritu Santo. ⁴⁶Mbønèqui xanhø, porque øde ngue n'nan'yo ra hya ga ya'tu 'bup'u. 'Nø øde ngue espabi Oja.

⁴⁷Bi 'yënnä Bedu p'uya:

—Xiya, čua hindä zä dí nxixya ya yø ja'i bá 'bennbabí ra Espíritu Santo ya, tengutho bi njacjü m'met'o? —bi 'yëna.

⁴⁸Bi xihyø ja'i p'uya ngue bi ma maxixyabi, gue'a di fadí ngue ec'eí ra Jesucristo'a. M'mefa p'uya, ya himma thogue ra Bedu, xihyø ja'i ngue di m'mup'u njammi pa.

Rä Bedu bi däprä güenda
yø 'yec'eí p'u ja Jerusalén.

11 Nuya yø representante rä Cristo co 'në'u mi'da yø 'yec'eí rá m'mup'u Judea, bi 'yøde ngue 'në'u hingyø judío ya xí ec'eibi rá hya Oja. ²Nu'mø mi zønnä Bedu p'u Jerusalén, bi mbøcüe 'da yø judío ngue ya mayø 'yec'eí. ³Bi 'yëmbi:

—¿Hanja ngue gá sømp'u 'buhøyø ja'i hingyø judío, 'në 'dap'u gá nsihmëui? —bi 'yëmbi.

⁴Nuna rä Bedu p'uya, bi dä rá güenda te gä xi nja, bi 'yëna:

⁵—Nu'mø dambí 'bucä p'u ja rä hnini Jope, mä mat'Ojagä p'uya. Bi mpähmä nthandi tengutho 'mø gdi 'ui. Dá nugä n'na rá manta xannoно bì gahmaya, bá nthut'i ngoho mats'at'i. Bi zop'u dí 'bui. ⁶Nu'mø mä hetä p'uya, dä nu te 'be'a cumbo. Dá nu ngue bá cup'u yø zu'e ja goho yø gua, bá cup'u yø zate, bá cap'u yø c'eya, bá cup'u yø ts'ints'u. ⁷Dá öcä p'uya ngue nzoqui bi 'yengui: "Ague Bedu, dämí nanguí. Guí hyo yø zu'e 'bucua n'namhma gui sa", bi 'yengui.

⁸Nugä p'uya dí embi: "Hin'na grá Hmu. Porque hinjam'mø xtá sigä n'na rá cosa nu'a hin'yü rá nt'edi ga si, ogue xants'o", dí embi. ⁹Nu'a nzojpuya, mahombi 'yengui: "Nu'a mman'Oja ngue xanhø, 'yo gni hutí ngue xants'o'a", bi 'yengui. ¹⁰Nhyu ndí bi zoqui ngue ngu'a xiqui. 'Bextá nugä p'uya ngue bi mengrä manta, i ma mahets'i. ¹¹Nu'a ra ora'a p'uya, nup'u ja rá ngu nmí 'bui, bi zon'i hyu nc'eí xi nexa Cesarea, ni ma da sigui. ¹²Rä Espíritu Santo p'uya, bi xiqui ngue hinga nyobeni, ga mme'b'eü yø n'yohu bi zøhø ngue sixqui. Xquet'a dä mäcähe ya 'dato ma zi cuhue 'bucua. Gä dä cut'ähe p'u ja rá ngu n'na rá n'yohu ngue rá mmengü Cesarea. ¹³Nuna rä n'yohu p'uya, bi xicje ha bi nja ngue bi nu n'na rá anxe bi zop'u ja rá ngu. Ra anxe p'uya bi 'yëmbi: "Dämi 'yet'i to da si n'na rá n'yohu ni hu ngue rá Simu, 'bup'u ja rá hnini Jope, nu'a xquet'a ja man'na rá thuhu ni hu ngue rá Bedu. ¹⁴Nuna rä Bedu, go da xi'i na ha di njap'u gdi nyani, co 'në'u 'bup'u ja ni ngu", bi 'yëmbi. ¹⁵Pe høntho dä fudi dä xicä rá hya yø ja'i p'uya, 'bexque'a bá 'bennbabí rä Espíritu Santo, tengutho bi njacjü m'met'o. ¹⁶Bi zo mä mmuigä p'uya ngue nguna rä hya bi man'a m'met'o rá Hmu Jesús, bi 'yëna: "Ra Xuua bi 'yøtra nxixya connä dehe'a. Pe nu'ahu, rá Espíritu Santo di ha'ahu rá ts'edi", bi 'yëna. ¹⁷Pe xi'mø ngue bi ne Oja ngue bi japyø ja'i tengutho bi jacjü 'mø mä ec'eihu rá Hmu Jesucristo, čua da zä ga täpagä'a te nne da 'yøt'a Oja p'uya?

¹⁸Nuya yø 'yec'eí mi 'bup'u Jerusalén, mi zä mi 'yøhya yø hya bi

mənna Bədu, məmbi nsäyatho. Bi 'yemp'uya:

—Maguese na Oja, ngue xquet'a 'n'e' u hingyø judío bi ne Oja ngue bi hyep' u rə nts'o, 'n'e' bi tocabi rə 'da'yo te para zantho.

**Yø mməngu Antioquía
bi 'yec'ei rə Jesucristo.**

¹⁹ Bi 'yemmei bi ts'uhyo 'yec'ei 'mø mi tho rə Teba. Nu'u bi 'dagui, i mpa 'da asta Fenicia, asta Chipre, asta Antioquía i mpa 'da. A nuya p'uya, nuna rə hoga 'da'yo hya ni hya, ja ni mamp' u ni mpa. Pe høndyø judío bi xifi, hñjom mi'da ni ja'i xta xifi. ²⁰ Da gue 'da yø 'yec'ei ngue yø mməngu Chipre, 'n'e' u yø mməngu Cirene bi zömp' u ja rə hnini Antioquía. Xquet'a bi xihra hoga 'da'yo hya yø ja'i hingyø judío. Bi xihyo ja'i hanja'a rə Hmu Jesús. ²¹ Di hñtra ts'edi Oja ngue da mənna hya. Janangue xangu yø ja'i bi hyep' u yø nyogui nt'ec'ei ngue bi 'yec'ei rə Hmu Jesús.

²² Nuna te bi nja, mi zä mi 'yø' u yø 'yec'ei p'u Jerusalén, 'bexpi mənhnə Bernabé ngue i ma asta Antioquía.

²³ Nu'mø mi zønnə Bernabé, bi nu p'uya ngue nuna Oja ya xi japi xəndønho yø ja'i. Rə ndijohya p'uya. Bi xifi gätho yø ja'i ngue da hyahyø mmui da hya rə ts'edi ngue da den'nə rə Hmu Jesús, hñdə hyegui. ²⁴ Nuna rə Bernabé, rə hoga n'yohu na, n'youi rə Espíritu Santo, di zajpabi rə nt'ec'ei. Janangue xangu yø ja'i bi dəpyø mmui ngue bi 'yec'ei rə Hmu Jesús.

²⁵ Ja bi nexpu ra Bernabé ngue bi map' u ja rə hnini Tarso ngue bá honnə Saulo. Nu'mø

mambá tımp'uya, bá n'youi, bí 'yø' a Antioquía. ²⁶ N'na jeya xanho bi m'map' u ha 'buhyo 'yec'ei. Xandøngu yø ja'i bi xännbəbi rə hya. Ja bá fup' u Antioquía p'uya, ngue nuya yø ja'i tennə Cristo i nhutí ngue yø cristiano.

²⁷ Nu'u yø pa' u p'uya, nu'u 'da yø pøngahya Oja bá nexpu Jerusalén ngue i ma Antioquía. ²⁸ Nuna n'na nc'ei ni hñ ngue rə Agabo bi nanguí bi m'map' u 'buhyo 'yec'ei. Bi bennbabí rə Espíritu Santo'a rə hya bi mamp'uya, ngue i ja ngue di nja n'na rə thuhu gä rā nguní rə häi. Nu'a te bi mamp'uya, bi nja, gue' u yø pa ngue mi ndast'abi rə Claudio. ²⁹ Janangue nuya yø 'yec'ei p'u Antioquía bi 'yørpabi rə 'baxte' u yø mmi'yeceui ni m'mu'a Judea. N'na ngu n'na bi uní te ts' u bi zärpa yø ts'edi di uní. ³⁰ Nguna bi 'yø'te ngue bi petra mənyu, bi mennbabí yø 'yec'ei p'u Judea ngue bi ndäpi to 'bet'o. Nuya bi hyaxra mənyu, guehnə rə Bernabé n'ehrə Saulo.

Bi tho rə Jacobo, 'n'e' bi n'ofädi rə Bədu.

12 Nuna rə tiempo na p'uya, bi bent'i 'da yø 'yec'ei na rə dast'abi Herodes ngue bi uní. ² Nuna rə Jacobo rā n'yohu rə Xuua, bi manda ngue bi thejpa rā ya connə juai. ³ Bi nu rə Herodes ngue di ho yø judío te bi 'yø'te, bi bent'i mahon'a rə Bədu p'uya. Nuna rə hya na p'uya, bi nja'a rə pa ngue rə ngo ts'i rə thuhmə hñgungu n'youi rə íxi. ⁴ Nu'mø mi ma məbent'i rə Bədu, bi manda ra Herodes ngue bi jot'i. Nüp' u ja rə fädi p'uya, bi mä'i goho poní yø soldado ngue yø goho

nja*í* n'na poni. Bi zänni ngue ja xti sentencia 'mø xtä nguahrä ngo ni hu ngue rä pascua. ⁵Ya ofädi rä Bedu, pe m'mädi xändönhö. Jänangue hïngui säya'ü yø mmí'yec'ëiui, janjuani ngue mmarpabi Oja.

Oja bá jujpü ja rä fädi rä Bedu.

⁶Nu'a rä xui'a p'uya, höntho xtä hyats'i xtä mma njuequi rä Bedu ngue xtä mma mä sentencia ngue da tho. Nunä rä Bedu, xi 'yët'inde yoho yø soldado p'ü mi aha. Mä nthut'i co yoho yø cadena. Nu'u mi'da yø soldado p'uya, 'bäp'ü ja rä goxthi fädi ngue dí mfädi. ⁷Mi zö'a n'na rá anxe Oja p'uya, bi yot'i gä mbo rä fädi. Nunä rä anxe, bi dospä rá hyo rä Bedu ngue bi 'yä, bi 'yëmbi:

—Dami nangui n'nahmantho.

Bi xo'ü yø cadena manthut'i yø 'ye rä Bedu p'uya. ⁸Nu'a rä anxe bi 'yëmbi:

—Dami du'ni nguti ya, dami ti'ni thixfaní —bi 'yëmbi.

Nu'mø mi 'yøtra Bedu'a te sifi, rä anxe mahombi 'yëmbi:

—Dami hye ni tuhü ya, bá nterbuya.

⁹Nunä rä Bedu p'uya, ni 'befatho p'ü ni ma rä anxe ngue bi böni. Pe hïngui padí ngue'mø majuaní ogue himma juaní'a te örpabi rä anxe, bi 'yëna ngue i 'ui. ¹⁰Pe nu'mø mi thop'ü rä muudi 'bui yø soldado, bi 'uix'a rä yo 'bui, mi zömp'ü ja rä goxthi ngue gä ra t'egui p'uya. Bi xosé rä jut'i, bi bömbuya. M'mefa p'uya, ya ni 'yop'ü ja rä caye. Bi zop'ü rä anxe p'uya, bi ma. ¹¹Bi hyaxa njuani rä Bedu p'uya ngue majuaní'a te örpabi rä anxe bi nu, bi 'yëmp'uya:

—A nuyá, dí haxä njuani ya ngue majuaní bá penhnä anxe Oja ngue bi yangä p'ü ja rá 'ye rä Herodes. Bi yanguí ngue rä ndate mi mbënnagui yø judío.

¹²Mënte sodrá mmui rä Bedu'a te tho p'uya, bi zömp'ü ja rá ngu rä Maya rá mamá rä Xuua. Nunä rä Xuua xquet'a ni hu ngue i Marco. Xangu yø 'yec'ei xi mpeti p'ü ja rá ngu na p'uya ngue mmat'Oja. ¹³Nunä rä Bedu p'uya, bi jätra goxthi p'ü thi. Bá pön'a n'na rä hmute ni hu ngue rä Rode ngue da padí te'o di jätra goxthi. ¹⁴Pe nu'mø mi bá p'uya ngue rä Bedu 'bähma xots'e, nu'a gui johya, bi ntihí i ma mbo ngue bá mä. Gue hïnga 'be bi xojpi. ¹⁵Mi mamp'uya ngue 'bäp'ü thi rä Bedu. Bi t'ëmbuya:

—Antho guí loca ya, tegue da hyoungua'a 'mø.

Pe rä hmute n'nat'a mma ngue majuaní gue'a rä Bedu 'bähma xots'e. Bi 'yënyø ja'i p'uya:

—Hïnga gue'a, sinoque rä ndahi'a.

¹⁶Pe rä Bedu bi sigue di jätra goxthi. Bi ma to bá xocra goxthi p'uya. Mi nu yø ja'i ngue gue'a rä Bedu, emmej bi nsü. ¹⁷Rä Bedu p'uya, örpatho yø senya connä 'ye ngue hïndi 'yaní. Bi xihyø ja'i ha bi nja ngue bá juc'a Oja p'ü ja rä fädi. Bi 'yëmbi:

—Nu te dá thocä ya, dami xihmu rä Jacobo 'ne'ü mi'da mä zi cuhu —bi 'yëmbi.

Bi bömp'uya, bi ma man'a rä xequi.

¹⁸Mi hyaxpuya, janjuani ngue hïngui padí te da 'yøtyø soldado. Porque hïngui padí ha xi nja rä Bedu. ¹⁹Bi mända rä Herodes ngue bá thonna Bedu, pe himbá thiní. Bi ma nt'änni yø

mädi p'uya. M'mefa p'uya, bi manda ngue bi tho'ü yø mädi. Mi nhote rä Herodes, bi bömp'ü ja rä häi Judea, bi ma i m'müp'ü ja rä häi Cesarea.

Ya bi du rä Herodes.

²⁰Nuna rä Herodes mädi nsuhmi yø mmengü Tiro 'nëhyø mmengü Sidón. Pe bi nhecahya yø ja'i ngue dä menhnä n'na rä comisió ngue dä ma da nyauí ra Herodes. Pe 'be bi hyöspabi rä menyü na rä Blasto dí manda p'ü ja rá ngü rä Herodes. Go bi cutra hya na p'uya ngue dí nhojpaui yø ja'i rä Herodes. Porque nup'ü ja rä häi Tiro 'nep'ü ja rä häi Sidón, ja mani map'ü a te mi pömp'ü ja rá häi rä Herodes ngue si yø ja'i. ²¹N'na rä pa p'uya, bi mennba rä hya yø ja'i ra Herodes ngue bá ghyø ja'i bi nyauí. Nuna rä Herodes bi hye rá he ngue rä hedast'abi. Bi mip'ü ja ra nthuts'i ngue bi nhöt'a hya p'uya. ²²Mi juadi bi nya p'uya, bi 'yenyo ja'i:

—Nuna ya ya, hingra ja'itho na, sinoque Oja na —bi 'yenyo ja'i.

²³Bexque'a p'uya, n'na rá anxe Oja bi japi ngue bi hyenna Herodes, bi gumyø mase mi ca rá mmhi, bi du. Porque bi hotho te mmänyø ja'i ngue embi Oja, himbi hejpi ngue espabi yø ja'i.

²⁴Pe nunä rä hya Oja, man'na man'na ni zetho ndap'ü bi zä i hmä.

²⁵Nuna rä Bernabé 'nëhra Saulo mi dä rä menyü i 'benhnä ngue däni däp'ü Jerusalén. Hömbá pengui, bi 'yë'a Antioquia. Bä si rä Xuua nunä ni hu ngue i Marco.

Bi mädi dí mpëhra Bernabé 'nëhra Saulo ngue bi 'yonna hya.

13 Nu'ü yø 'yëc'ëi 'büp'ü ja rä hnini Antioquia, i n'youi

p'ü da yø pøngahya Oja 'nëhyø xännbate 'da. Guehnä rä Bernabé, rä Simu nuna ni hu ngue rä Niger, rä Lucio nuna rä mmengü Cirene, rä Manaén nuna rä tede rä Herodes mi ndast'abi p'ü Galilea, 'nëhra Saulo.

²N'na rä pa bi mpeti yø 'yëc'ëi ngue thanne Oja. 'Në etyø mmhi yø ja'i mø ndanne. Rä Espíritu Santo bi 'yenä:

—Dämi 'yëxui rä Bernabé 'nëhra Saulo, para ngue dä 'yotra 'befi ga 'bepi, porque ya xtá huanhnä ya.

³Mi juadi bi mat'Oja yø ja'i p'uya, 'në etyø mmhi, bi japyø 'ye p'ü ja yø ya p'uya, para ngue dä fadi ngue ya bi t'ets'i. Bi n'yete p'uya, bi ma.

Ya bi manna hya p'ü Chipre.

⁴Nuna rä Espíritu Santo bi menhnä Bernabé 'nëhra Saulo ngue di 'yonna hoga 'da'yo hya. I mpa p'ü ja rä hnini Seleucia. Ja bi 'yop'ü rä barco ngue i mpa p'ü ja n'na rä häi brä ja made rä jathe ni hu ngue Chipre. ⁵Mi zömp'ü ja rä hnini Salamina, nu'ü yø judío xi mpeti p'ü ja rä nija p'uya, gä bi xihrä hya Oja. Ni n'youi rä Xuua ngue yø mäxte. ⁶Bi n'yo p'uya, xangu p'ü bi thogui. Sär'mø mi zömp'ü ja rä hnini Pafos. Ja bi ntheui p'ü n'na rä judío ni hu ngue rä Barjesús. A nunä p'uya, rä badi pe mmanna fehni, ena ngue rä pøngahya Oja. ⁷Nuna rä Barjesús mära amigo rä däst'abi Sergio Paulo. Rä däst'abi p'uya, mi ja xanho rä n'yomfeni. Bi zonhnä Bernabé 'nëhra Saulo, bi ne bi 'yø'a rä hya Oja. ⁸A nunä rä badi p'uya, ja man'na rä thuhü ngue rä Elimas. Bi däjpi te mmanya yauí ra dast'abi, bi ne xtí hejpi ngue hindä 'yëc'ëi rä hya sifi. ⁹Nuna rä Saulo xquet'a ni

hu ngue ra Pablo. Pe ra Pablo di hatra ts'edi ra Espíritu Santo, bi za di heti ra Elimas. ¹⁰ Bi 'yembuya:

—Nu*l*'i grá ndobethani, gá ra nts'o gni 'yo. Rá basi'i ra zithu. Ni nshiui'a te gá xanho. Ua hinjammo guí 'yets'a gni ts'onnbabi'a ra hya njuantho di unOja? ¹¹ A nuyá, di castiga'i Oja ya. Gui nxádá njamm*pa* ya, hinda zá guí nnurpa ra nyot'i ra hyadi —bi 'yembi.

N'na zihmantho bi ga 'bexui p'u ha hetra Elimas, honi to di cunhni, porque hinhan heti. ¹² Nu'mo mi nu ra dast'abi'a te bi nja p'uya, 'bexque'a bi 'yec'i ra hogá 'da'yo hya. 'Ne janjuani di 'yotho'a te ra xádi i ja ngue sifi hanja'a ra Hmu Jesús.

**Ra Pablo 'nehra Bernabé
bi ma man'na ra hnini xquet'a
ni hu ngue ra Antioquía.**

¹³ Nuna ra Pablo 'nehya mi'da yo n'yohu, gá bi 'youi ra barco p'u ja ra hnini Pafos ngue i map'u ja ra hnini Perge, ja yo xequi ra njap'u Panfilia. Ja bá nsote p'u ja Xuua p'uya, porque bá pengui ngue bi zo'qa Jerusalén. ¹⁴ Mambá thop'u Perge p'uya, i mpa p'u ja ra hnini Antioquía ngue Pisidia. Nu'mo ra pa ngue ra ts'äya, bi yurbu ja ra nija di mpeti yo judío. Bi mi p'uya. ¹⁵ Nu'mo mi juadi bi hman'a te nt'ot'i p'u ja ra libro ngue ra ley Oja, 'ne'a te bi 'yotyø pongahya Oja, nu'u di manda p'u ja ra nija bi mennba ra hya, bi 'yembi: "Ague n'you*ai*, nu'mo ja tema hya gni hyaui ngue gui xihmi yo ja*l*, da zá guí mmammi ya". ¹⁶ Ra Pablo p'uya, bi nangui. Bi 'yotra senya conna 'ye, di hejpabi yo ja*l* ngue hindi 'yani. Bi 'yembuya:

—Ague gyo judíoha, te'o gá suprá xudi Oja, dami yohmu ya yo hya ja ua. ¹⁷ Nuna Oja thanne yo judío, bá huan'u ma mboxitahu. Bi 'yot'e ngue bi ze'u yo mbom'meto ra Israel mente bá m'mup'u ja ra 'dan'yo häi Egipto. Conna ts'edi Oja bá jucoy ja*l* p'u Egipto. ¹⁸ Mente bi n'yo dapo nyote njeya yo ja*l*, nuna Oja bi zeti te øtyø ja*l*. ¹⁹ Bi jua Oja yoto yo nación man'i njap'u ja yo häi Canaán. Yo häi ya yo ja*l* bi gua p'uya, go bi tunma mboxitahu ngue da gohmi. ²⁰ M'mefa p'uya, mente bi zon'i goho ciento 'ne yote madet'a njeya, bi 'yexyø ts'ut'abi ngue di manda yo judío asta gue'mo mambá m'muhra pongahya Samuel. ²¹ Nuya yo judío, bi 'yädi ngue da texra dast'abi di manda. Nuna Oja p'uya, bi 'yexa n'na ra dast'abi ngue bi mpe'a nyote njeya. Guehna ra Saúl bi tets'i, nuna ra ts'unt'u ra Cis. Nuna ra n'yohu na, ra mbom'meto ra Benjamín. ²² M'mefa p'uya, bi hyajpabi Oja ra 'befi ra Saúl. Bi 'yex hman'na ra dast'abi ni hu ngue ra David. Bi 'yenOja p'uya: "Nuna ra David ra ts'unt'u ra Isaí, guehna n'na ra n'yohu di nnu manhoga na. Nu'a te gá di nnega ngue di nja, nuna go da 'yo'na", bi 'yenOja. ²³ A nuna ra Jesús, ra mbom'meto ra David, guehna bá ex Oja ngue da yanyø judío tengutho xi yarpa Oja m'met'o yo judío. ²⁴ Hante ngue da fahna ra Jesús, nuna ra Xuua bi xihyø judío ngue jatho da hyep'u ra nts'o ga 'yo yo ja*l* n'namhma di nxixya. ²⁵ Nu'mo ni ma da zonna pa da du na ra Xuua, bi 'yena: "Nu'a ra Cristo guí mmamhmu, hingga gueca'. Da ep'u m'mefa'a, pegue

nmaguese 'mø bá εhe. ¿Hapu gue ga sūcā tengu'a?" bi 'yena.

²⁶ Ague gyø judío ni mēnihu rä Abraham, gätho mi'da yø ja'i suprá xudi Oja. Go bá 'ben'nahu na rä hya ja ua ngue gdi nyamhmü na.

²⁷ Nu'u yø mmengu Jerusalén conyø ts'ut'abi hingui 'yo yø mmhi te'o na rä Jesús. Nuna rä hya bi 'yotyø pøngahya Oja, nhylato nhylato di xäp'u ja rä nija yø ja'i, pe hingui tñyø mmhi'a te rä hya nt'ot'i. I njarbutu ya, nu'mø mi sentencia rä Jesús, ya bi nja'a te ra hya nt'ot'i.

²⁸ Mädagüe'a himbi dinnba rä ts'oqui ngue xtí du, pe bi xihyø judío na rä Pilato ngue di manda da tho. ²⁹ Mi zä mi njapi gätho'a te nt'ot'i p'u ja rä Maca Libro p'uya, bá thajpu ja rä pont'i p'uya ngue bi t'ägui. ³⁰ Pe nuna Oja bi 'yot'e ngue bi bennate p'u ha bi t'ägui. ³¹ Nu'u yø xädi 'dap'u mi 'youi rä Jesús, n'youi 'mø mambá nexpu Galilea ngue ni ma Jerusalén. Pe xangu yø nnidi mahombi nyau 'mø mi bennate. Nuya yø xädi ya, guehya 'bhi ngue di ja majuaní rä hya p'u ha 'bhyø judío ya, ngue hanja na rä Jesús.

³² Dadi ot'ahe na rä hogá 'da'yo hya, ngue nu'mø yø pa xä thogui, ya bi nja na rä hya xi yarpabi Oja'u ma mboxitahu. ³³ Porque ngue yø mbom'metoju'u ya, nuna Oja, ya bi nja'a te rä hya xä mma mmam'met'o, ngue da penhua rä Jesús. Ya bi nja na rä hya nt'ot'i p'u ja rä Salmo rä yoho ngue ena: "Gue'e ma Ts'unt'u'i, go dí exal'i ya ngue gui ndast'abi", bi 'yen'Oja. ³⁴ Ya m'met'o xi man'Oja ngue jatho da japi di bennate p'u ha da nt'ägui rä Jesús. Porque hingui

nnepe da 'ya rá do'yo. Nguna bi mänya ngue bi 'yena: "Gä ot'ä ngue guí timhmü'a rä nho dä yarpagä rä David". ³⁵ Xquet'a nt'ot'i man'na rä hya p'u ja rä Salmo ngue i ena: "Nu'a ni Maca Ts'unt'u, hingui japi da 'ya rá do'yo'a", i ena.

³⁶ Majuaní ngue bi 'yorpabi rá pähä Oja mënte rä pa bi m'mehra David. Nu'a rä hya di 'bep'a Oja da 'yot'e, gue'a bi 'yot'a. M'mefä p'uya, bi du, 'dap'u bi tähmi rá mboxita. Pe bi 'ya rá do'yo. ³⁷ Pe nuna rä Jesús, bi 'yot'a Oja ngue bi bennate, himbi 'ya rá do'yo na. ³⁸ Ague n'yø'ahü, nuna rä hya ma ot'e'ahü ya, jatho guí pahmu ngue nuna rä Jesús, guehnä di puunnga ma ts'oquihu na.

³⁹ Hangu bi mehyø ja'i ngue nne xtí mpunni bi ngue xta 'yot'e te gäma hya nt'ot'i p'u ja rä ley rä Moisés, pe himbi zä. Di mpunnibabí rä ja'i ya, pe gue'e'a da 'yec'ei rä Jesús.

⁴⁰ Dämí mfähmu, man'na n'yo mi 'yot'e ngue go guí thohmu'a te bi 'yotyø pøngahya Oja ngue bi 'yena: ⁴¹ "Ague gyø dennatehu, nu'a te gá nuhu ya, mädagüe'a guí suhu, pe ngutho guí m'mehmu. Porque guecä drá Ojagä, da zonna pa ga ot'ä yø cosa ngue tate mazihotho, asta hingui 'yec'ihü 'mø to da xi'ahü hanja", bi 'yena.

⁴² Mi ju'a rä hya bi männä Pablo p'uya, bi bömp'u ja rä nija n'youi ya mi'da yø n'yohü. A nu'u hingyo judío p'uya, bi xifi ngue nu'mø bi dätra pa säya yø ja'i, hondä ngü'a rä hya da männä Pablo. ⁴³ Mi n'uenuyø ja'i p'u ja rä nija p'uya, nuna rä Pablo 'nehra Bernabé, bi denni xangu yø judío, da gue'u yø ja'i ya xa bennba yø nt'ec'ei yø judío xquet'a ni

tet'i. Nuya ni terbuya, majapi nts'edi ngue hindā hyejpabi rá mate Oja.

⁴⁴ Mi dätra hyato ma pa säya yø ja'i p'uya, ya mme gä rä hnini bi mpeti, ngue nne da yospa rá hya Oja. ⁴⁵ Pe mi nu yø judío p'uya ngue ena yø xaju yø ja'i, bi nseya p'uya. Bi däjpi te mmanna Pablo, bi zhi. ⁴⁶ Rä Pablo p'uya, 'nghra Bernabé bi hya ra ts'edi ngue bi nya, bi 'yembyø ja'i:

—Ague gyø judíohu, mi jahma ngue go rá mudi dä si'ahu rá hya Oja. Pe ya hinguí nthehu rä 'da'yo te para zantho, ngue hinguí nnu manhohu na rá hya na. A nuyá, gdá mäcähe p'uh rá m'muhhyø ja'i hingyø judío ya. ⁴⁷ Porque guehna bi menngähe Oja na ngue bi 'yena: "Nuya dí exa'i ya ngue gui cännbabí ra 'yu da n'yo yø ja'i hingyø judío, tengutho n'na rá nyot'i 'mø ni 'bet'o. Janangue da zä di nyanyø ja'i rá nguni nximhäi".

⁴⁸ Mi 'yohyo ja'i na rá hya si p'uya, janjuani ngue rá ndi johya'u hingyø judío. I mmányo ja'i p'uya ngue xandønho rá hya Oja. 'Ne gä bi 'yec'eí'u yø ja'i ya xpá ts'annbi ngue di ntheui rá 'da'yo te para zantho.

⁴⁹ Bi ma ma'yoní rá hya Oja gätho'a ra xequí'a p'uya. ⁵⁰ Nuya yø judío mbocue, bi 'yutya yø xisu ya suprá xudi Oja, guehya hnú mansu p'uh ja ra hnini ya yø xisu. Da guehyø n'youh di manda p'uh ja ra hnini, gä bi 'yut'i. Janangue bá yuns'yø ja'i p'uya, ngue bi zuhra Pablo 'nghra Bernabé. Bi 'yet'i, xifi ngue ya hindā pengui. ⁵¹ Pe nuya yø representante ra Cristo, bi huamhyø fonthäi mi n'youi yø mbongua, gue'a rá hmeya'a ngue ya bi thep'u yø ja'i nuya himbi nu manho rá hya. Bi tho p'uya, i

mpa p'uh ja rá hnini Iconio. ⁵² Nu'u yø ja'i ya xi 'yec'eí rá hya p'uya, janjuani ngue di johya 'ne di hatra ts'edi rá Espíritu Santo.

Rä Pablo 'nghra Bernabé bi manna hya p'uh Iconio.

14 Nup'uh ja rá hnini Iconio, jap'uh rá nija di mpeti yø judío, ja bi yurbu rá Pablo 'nghra Bernabé ngue bi manna hya. Mi manna hya p'uya, xangu yø judío bi 'yec'eí, 'ne'u hingyø judío bi 'yec'eí rá hya. ² Pe nu'u yø judío himbi 'yec'eí rá hya p'uya, bi 'yutyo mmengu Iconio, bi japi ngue bi nu man'uh yø 'yec'eí. ³ Janangue ya'atho yø pa bá m'mup'uh, bi hya rá ts'edi bi manna hya. Hont'a Oja nöts'e mente xihyø ja'i hanja'a rá mate Oja. I fäx Oja ngue ötyø milagro para ngue da fadi ngue majuaní te mma. ⁴ Pe nu'u yø ja'i 'bup'uh ja rá hnini, yo 'bui i nja. Nu'a n'na 'bui 'da'igu mmamhmü yø judío. Man'na 'bui p'uya, 'da'igu mmamhmü yø representante rá Cristo.

⁵ Yø judío, 'ne'u hingyø judío, bi nhecahyahu yø ts'ut'abi ngue da zuumbu yø representante rá Cristo, 'ne da mundo. ⁶ Mi zä mi badi te fennbabí rá Pablo 'nghra Bernabé, bi bömp'uya, i map'uh ja rá hnini Listra. Bi thogui, i mpa p'uh ja rá hnini Derbe. Guehya yø hnini rá njap'u Licaonia ya. Gä bá n'yop'u ja yø hnini querpu bí ja. ⁷ Ja bi mmamp'u rá hoga 'da'yo hya p'uya.

Bi 'bundo rá Pablo.

⁸ Nup'uh ja rá hnini Listra, bi dimp'u n'na rá n'youh mi hup'uh ngue hinguí sá di n'yo. Porque

ra dogua mente ra pa xa m'mui,
hinjam'mo di 'yo. ⁹A nunqa ra n'yohu
na, mi 'yode te mmanna Pablo. Ra
Pablo bi hyeti, bi ba p'uya ngue ec'e*gi*
ngue da za yo gua. ¹⁰Nunqa ra Pablo
bi ts'edi bi 'yembi:

—Dami nanguí ga 'bäi —bi 'yembi.

Nunqa ra n'yohu p'uya, bi m'mäi.
Bi 'yen'a n'na ra sägui p'uya, bi n'yo.
¹¹Mi nu yo ja'i a te bi 'yotra Pablo
p'uya, bi muhra hmafi yo ja'i, ga ya'a
te yo hya yo ja'i Licaonia, i ena:

—Yo zi dahmu xpá ngohi ngue
yo ja'i, bi zocua dí 'buhmu ya —bi
'yena.

¹²Nunqa ra Bernabé, t'embi ngue ra
dahmu Júpiter. Nuna ra Pablo p'uya,
t'embi ngue ra dahmu Mercurio na,
porque guehna ra Pablo bi manna
hya. ¹³Nu'a ra mmäcja ra dahmu
Júpiter i ja ra nija p'u ja ra nenihni
ni yatra 'yu. Bá zi yo ndani na
p'uya, xpí toty thodoni, ni map'u
'buhyo representante ra Cristo. Bá
n'youi yo ja'i di nhomndani ngue da
'yorpa ra 'bote ngue da danne. ¹⁴Pe
ra Bernabé 'nehra Pablo, bi mmeya
te nne da 'yoty ja'i ya p'uya. Bi
xetyo pahn*i* p'uya, ngue gue'a gui
nequi ngue hinguí nnu manho te
nne da 'yorpa bo ja'i. Bi yurbu ha
'buhyo ja'i p'uya, ni mafi, i ena:

¹⁵—Ague n'yo'ahu, chanja'a guí
nne gui 'yothu? Nugä'be xquet'a dyo
ja'i tho | gä'be tengutho'ahu. A nuyá,
nná ehe ga ot'a'be na ra hoga 'da'yo
hya Oja ya, n'namhma guí hyehmu
p'uq te guí othu, hinte di muui'a.
Dami 'yec'eihu Oja nunqa 'bui.
Guehna bi 'yote te gä' bi ja mahets'i,
'nehra häi, 'nehra jathe. 'Ne bi 'yote
gätho yo cosa dí nnuhu. ¹⁶Nu'mo yo
pa xa thogui, nuna Oja, madague'a

hinguí nnu manho te ötyo ja'i, pe bi
unna 'yu yo ja'i ngue da 'yote te di
ho. ¹⁷Pe zant'a di nequi te'o na Oja,
ngue gä ra nho ørcahu. Di 'dacju
ra 'ye. I öte ngue nja yo huahi. Di
'dacju te ga sihu, 'ne di unna pähä
mumuihu.

¹⁸Madague'a ngue nunqa ra hya bi
manna Pablo, pe xanhennítho ha i
hejpabi yo ja'i ngue hinda hyo yo
ndani da 'yorpabi ra 'bote.

¹⁹Bi zohyo judío ngue yo mmengu
Antioquia p'uya, 'nghyo mmengu
Iconio. Bi japa nts'edi yo ja'i ya
p'uya, ngue da mundo ra Pablo.
Mi mundo p'uya, ena ngue ya bi
hya. Bi gurphya, bá emma xots'e ra
hnini. ²⁰Pe bi mpeti yo 'yec'ei p'u ha
'benna Pablo. Bi nangra Pablo p'uya,
mahombbi yurbu ja ra hnini. Mi
hyaxphya, bi ma, bi me ra Bernabé,
i mpa p'u ja ra hnini Derbe.

²¹Mi juadi bi manna hoga 'da'yo
hya p'u ja ra hnini Derbe p'uya,
xandengu yo ja'i bi 'yec'ei ra hya. Bi
mengui mahon'a p'uya, i map'u ja ra
hnini Listra. Bi tho'a Iconia, i mpa
Antioquia. ²²Di hatra ts'edi yo 'yec'ei
p'u ja yo hnini bá thogui. Bi xifi ngue
hinda hye'a ra hya ec'ei. Bi xifi ngue
nu ra ja'i nne da yurbu di manda Oja,
jatho da za ra n'u ua ja ra ximhäi
ngue da ts'ui. ²³Xquet'a bi 'yexyo
n'yohu n'na ngu n'na yo hnini ngue
di m'met'o p'u di mpeti yo 'yec'ei. Da
zompu da zoni, ötyo mhmat'Oja 'ne
etyo mmui. Nunqa ra Pablo di fät'a Oja
ya yo ja'i bi 'yec'ei ra hya.

Bi mengra Pablo 'nehra Bernabé
ngue i ma Antioquia.

²⁴Mambá ep'uya, bá tho'a Pisidia, i
mpa Panfilia. ²⁵Mi zop'u ja ra hnini

Perge p'uya, b̄i mānna hogá 'da'yo hyá. Mí thop'ú p'uya, i mpa p'ú ja ra hnini Atalia. ²⁶Mambá thop'ú p'uya, bá o r̄a barco i ma Antioquía. Guehná r̄a hnini ná ngue bi t'äprá mate Oja ngue dā mäp'ú dí ma r̄a Pablo 'negrá Bernabé ngue'a r̄a 'befi ya bi juadi bi 'yot'e. ²⁷Mí zömp'ú ja r̄a hnini Antioquía p'uya, b̄i mpeti yø 'yec'ei. Bi xihyó ja'i te xi 'yot'Oja conná ngue'u. Bi xifi ngue nne Oja ngue 'në'u yø ja'i hingyø judío dā 'yec'ei ra Jesucristo. ²⁸Ya'atho yø pa bá m'müp'ú 'buhýø 'yec'ei na r̄a Pablo 'negrá Bernabé.

Bí njá n'na r̄a junta p'ú Jerusalén.

15 Nu'u yø pa'ú p'uya, bá nəxa Judea 'da yø n'yohu, bi zöp'ú Antioquía. Bi mudi bi xännbabí yø 'yec'ei p'uya, bi 'yembi:

—Para ngue guí nyamhmú, jatho ngue gui 'yothú tengutho b̄i manda r̄a Moisés ngue dā hmepya'ahú conná circuncisión —bi 'yembi.

²Nuna r̄a Pablo 'negrá Bernabé, bi 'yemmei b̄i njunt'ui'u mman'a p'uya. M'mefa p'uya, bi t'exra Pablo 'negrá Bernabé ngue i ma Jerusalén, bi mähä mi'da yø 'yec'ei ngue dā nyahu yø representante r̄a Cristo co 'në'u 'bet'o p'ú dí mpeti yø 'yec'ei p'ú Jerusalén. Janangue dā nu ha di jap'na r̄a hya na.

³Nu'u yø 'yec'ei p'ú Antioquía, b̄i ma bi thop'ú ja r̄a 'yu r̄a Pablo 'negrá Bernabé. Ni nthop'ú ja yø häi Fenicia 'në Samaria. I mma ha bi njá ngue bi hyep'ú yø nyogui nt'ec'ei yø ja'i ngue bi 'yec'ei Oja. Gátho yø 'yec'ei p'uya, emmei di johya 'mø mi 'yohná r̄a hya na.

⁴Nuna r̄a Pablo 'negrá Bernabé bi zömp'ú Jerusalén, b̄i mpeti yø 'yec'ei conyø representante r̄a Cristo 'në'u yø n'yohu 'bet'o p'ú dí mpeti yø 'yec'ei. Bi ma te xi 'yorpabi Oja p'uya. ⁵Bi nanguí 'da yø fariseo ya xi 'yec'ei r̄a hya p'uya, bi 'yembi:

—Jatho ngue dā ma mhmeypyá ya yø 'yec'ei hingyø judío, dí njapra circuncisión. 'Në dí njapi ngue dā zupra ley bi 'yotra Moisés —bi 'yembi.

⁶Janangue b̄i mpeti yø representante r̄a Cristo p'uya, co 'në'u yø n'yohu 'bet'o p'ú ja r̄a njija, para ngue dā hnú ha dí njapra hya. ⁷Mí juadi mi nyauí ya'atho p'uya, bi nangrá Bedu, bi 'yena:

—Ague ma zi cu'ahú, guí pahmu ngue nu'mø yø pa xá thogui, bá huanngä Oja p'ú ha guí 'buhmu, ngue ga xicä r̄a hogá 'da'yo hyá yø ja'i hingyø judío. I nnepe ngue 'negrá Oja, i parbabí yø n'yomfeni yø ja'i. 'Në dí nequi ngue bi nu mānho Oja ngue 'negrá Oja ja'i hingyø judío da 'yec'ei, porque bá pennbabí r̄a Espíritu Santo, tengutho bi jacju m'met'o. ⁹Tengutho bi jacju Oja, bi jarbutho ya hingyø judío ya. Bi punnbabí ya yø ja'i bi 'yec'ei. ¹⁰Xiya, chanja ngue guí täcju'a te nne dā 'yot'Oja ya? Porque guí xihmu yø 'yec'ei ngue jatho dā denna ley nuna hinjam'mø di sá dā 'yotyø ja'i, ni xinga guehmä mboxitahú xtä nzä xtä 'yot'e, ni xinga guecjü di sá ga øthu'a te gáma hya dí manda r̄a ley. ¹¹Pe dí ec'ehu ngue gdá nyamhmú conná mate r̄a Hmu Jesús. Xquet'a njarbutho yø ja'i hingyø judío ya.

¹²Gä bi nsäya'a gui njun'mahya yø ja'i p'uya. Bi 'yørpa masu rä hya mmannä Bernabé 'nehra Pablo. Bi ma te bi nja 'mø mi map'u 'buhyo ja'i hingyø judío, ngue bi 'yøtyø milagro Oja conná ngue'u. ¹³Mi juadi bi hmanna rä hya na p'uya, bi 'yenña Jacobo:

—Ague mä zi cu'ahu, dämi 'yøhmäte ga mmangä ya. ¹⁴Nuna ra Simu, ya bi xicju ha bi nja te bi 'yørpabi Oja 'mø rá mudi mi map'u 'buhyo ja'i hingyø judío. Nuna Oja, ya xpa huanhyø ja'i ja ngue da zo rá 'ye. ¹⁵Nuna rä hya naya, di ntheui na rä hya bi 'yøtyø pøngahya Oja naya, ngue ena: ¹⁶“Nu'mø bi nja'a ra hya nt'ot'i ya, nu'a rä nija bi hyøhra David, ma'da'yo ga hoqui hapu xants'onj, porque ya xä xot'i. ¹⁷Dí nne ngue gätho yø ja'i hingyø judío da hyongui n'namhma dä zo mä 'ye. ¹⁸Nguna rä hya bi man'Oja, 'ne bi japi bi bahyø ja'i xä m'muhyo pa xä thogui”, bi 'yenä.

¹⁹Nugä dí ena ngue nuya yø ja'i hingyø judío, ngue ya 'yo di 'bätyø mmui ngue ec'eí Oja, ya hinguí sääga ts'onnbahu yø mmui ya. ²⁰A nuya, para ngue hindí nsuhmi ya yø judío ngue yø 'yec'eí ya, hondya yø hya ja ua da ma macuarpi rä sœcuä ya. Ngue hindä za ra ngø, nu'a i tho ngue i t'orba rä 'bøt'e yø dahmu. 'Ne hindí n'yots'om'mäi. 'Ne hindä zaprängø yø zu'e hinguí pønna ji 'mø bi du, 'ne hindä zi ra ji. ²¹Porque asta guehyø pa xä thogui, ya mandø njam'møtho, n'na ngu n'na yø hnini i 'bui te'o mmanna ley bi 'yotra Moisés. Nuna ra ley na, nu'mø ra pa ngue ra ts'äya, nhyañto nhyañto hmamp'u ja yø nija di mpeti yø judío.

²²A nuya yø representante rä Cristo p'uya, co 'në'u yø n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija, 'ne gätho yø 'yec'eí, bi zännbuya ngue da huanhni to da menhni, di ma Antioquia, da me rä Pablo 'nehra Bernabé. Bi t'exrä Judas nu'a ja man'na rä thuhu ngue rä Barsabás. 'Ne bi t'exrä Silas. Guehya yø n'yohu 'bet'o p'u 'buhyo 'yec'eí ya. ²³Bi ma nt'ot'e rä sœcuä da gaxpuya, i enna sœcuä:

“Nugähe yø representante gahe rä Cristo, 'nehya 'bet'o ua ja rä nija, 'nehya mi'da ma zi cuhu 'bucua, dädi zenguangähe'u ma zi cuhu hingyø judío rá m'mup'u ja rä hnini Antioquia, 'ne'u rá m'mup'u ja rä häi Siria, co 'nep'u ja rä häi Cilicia. ²⁴Dí öcähe ngue bi nœxua 'da yø n'yohu ngue hindä et'ähe. A nuya p'uya, hinguí padí te gui 'yøthu ngue bádi ts'on'nä ni mmuihu 'nä rä hya i mma, ngue di manda di nja'ahu rä hmepya ngue rä circuncisión, 'ne güi suphu gätho'a te di manda rä ley bi 'yotra Moisés. ²⁵Janangue dä mpetigähe ngue dä nhecahyah. Dä exähe yø n'yohu bi map'u, bi mähä na mä zi cuhu rä Bernabé 'nehra Pablo. ²⁶A nuna rä Bernabé 'nehra Pablo i enyø te conná nguehnä mä Hmuhu Jesucristo. ²⁷Nuya yø n'yohu dä et'ähe p'uya, guehnä ra Judas 'nehra Silas. Nuya p'uya da zä guí nyashu, guehya da xi'ahu temä hya dä sännahe ya. ²⁸Nu'a te bi zännä Espíritu Santo p'uya co 'necähe, dä nu manhohe ngue hinguí ja ts'edi da 'yøtyø ja'i a te gä ga 'yo yø judío. Hindä hondya yø hya i ja ngue gui 'yøthu p'u ha 'buhyo judío da si'ahu. ²⁹'Yo gui sahu rä ngø i tho ngue t'orba rä 'bøt'e yø dahmu.

'Né rā ji p'uya, 'yo gui sihā. Nū'a rā ngó hingui pōnnā ji 'mō bi dū, 'yo gui sahā. 'Né 'yo gui 'yots'om'māihā. Nū'mō ngue gá 'yothā nā rā hyā dí xi'ahe ya, ya xānho te guí òthā 'mō. Hōnt'Oja dā mā'ahā".

³⁰ Ya bī ma'u bi t'erbuya. Mi zōmp'u ja rā hnini Antioquía, bi petyø 'yec'ei, bi dā rā sūcuā p'uya. ³¹ Nū'mō mi nū rā sūcuā yø 'yec'ei p'uya, emmei di johya ngue ya bi nhohyo mmui. ³² Nūna rā Judas 'nghra Silas xquet'a yø pōngahya Oja ya, bi hojpabi yø mmui yø 'yec'ei ya p'uya, 'nē bi hātra ts'edi nā rā hyā bi xifi. ³³ Bā m'mup'u njammi pa p'u Antioquía. M'mefa p'uya, bā n'yete ngue bī mengui i ma Jerusalén. ³⁴ Pe nūna rā Silas bī nū manho ngue bā cop'u nā. ³⁵ Xquet'a 'nghra Pablo, 'nghra Bernabé bā cop'u Antioquía. Bi sigue bi xānnbabī yø ja'i na rā hogā 'da'yo hya Oja. Bi mfäxui mi'da yø mmengu p'u ngue xānnba rā hya yø ja'i.

Nūna rā Pablo, ya rā yo ndi bī ma ngue di 'yonna hya.

³⁶ Mī ma njammi pa p'uya, ra Pablo bi 'yembra Bernabé:

—Mahōnga mmep'u ja yø hnini ya xtā māmmi rā hya Oja ya. Ga ma nūni te di ja'u ma zi cuhu —bi 'yembi.

³⁷ Nūna rā Bernabé, bī ne xtā nzixrā Xuua nūna ja mān'na rā thuhu ngue rā Marco. ³⁸ Pe rā Pablo himbi nū manho ngue xtā nzits'i, porque rā Xuua ya xpí nsote p'u Panfilia, hingui nne dā mep'u ni ma ngue di 'yonna hya. ³⁹ Bi n'ueni n'nā ngū n'nā ngue hinga 'da'igū i mma. Nūna rā Bernabé bi zixrā Marco

nā. Bi 'yo rā barco i map'u ja rā häi Chipre. ⁴⁰ Rā Pablo p'uya, guehna rā Silas bi ne bī me nā. Yø 'yec'ei p'uya bi 'yaprā māte Oja ngue dā mādi ha nī ma. ⁴¹ Rā Pablo 'nghra Silas i mpa p'u ja rā häi Siria, 'nep'u ja rā häi Cilicia. Di hātra ts'edi yø 'yec'ei p'u nī ma.

Rā Timoteo bī māhä rā Pablo 'nghra Silas.

16 Rā Pablo 'nghra Silas bi zōmp'u ja rā hnini Derbe. Mi thop'u p'uya, i mpa p'u ja rā hnini Listra. Nup'u ja rā hnini p'uya, bi dīmp'u n'nā rā 'yec'ei nī hū ngue rā Timoteo. Rā judío'rā mamá, pe ya rā 'yec'ei. Rā papá p'uya, hingra judío'rā. ² Nū'u yø 'yec'ei mi 'bup'u ja rā hnini Listra bī nū manho nā rā Timoteo, dā gue'u yø 'yec'ei p'u ja rā hnini Iconio, xquet'a bī nū manho. ³ Rā Pablo p'uya, bi ne bī māhä nā rā Timoteo. Bi japi ngue bī ma mhmeypa, bī njapra circuncisión n'namhma ngue hīndi mbōcues yø judío p'u dī ma. Porque ya fādī ngue hingra judío rā papá nā rā Timoteo. ⁴ Nup'u ja yø hnini ntho p'uya, bi xihyø 'yec'ei ngue dā 'yot'e te mmānnā sūcuā bī mēnyø representante rā Cristo, conyø n'yohu 'bet'o p'u dī mpeti yø 'yec'ei p'u Jerusalén. ⁵ A nuya yø 'yec'ei p'uya, bi hya rā ts'edi yø nt'ec'ei. N'na pa ngū n'nā pa, mān'na nī 'yec'ei tho mi'da yø ja'i.

Rā Pablo bi 'ui n'nā rā n'yohu ngue rā mmengu Macedonia.

⁶ Ra Espíritu Santo himbi nepe xtāni mānnā hya p'u ja rā häi Asia nā rā Pablo. Janangue bi 'damp'u ja

ra häi Frigia p'uya, i mpa Galacia. ⁷Mi zömp'u ja rä häi hyodi rä häi Misia p'uya. Ja bi bçmp'u p'uya ngue xtí map'u ja rä häi Bitinia. Pe rä Espíritu Santo hímbi nepe xtí map'u. ⁸Janangue bi 'dastho'a rä häi Misia p'uya, i mpa p'u ja rä hnini Troas. ⁹Ja bi n'ui p'u ná rä Pablo 'mø minxui p'uya. Nu'a rá t'i p'uya, bi nu ngue 'báp'u n'na rä n'yohu ngue ra mmengu p'u ja rä häi Macedonia. Bi 'yembi:

—Bí 'yecua Macedonia, guí fäxcähe —bi 'yembi.

¹⁰Mi n'ui rä Pablo p'uya, dä sänni ngue dä mäcähe Macedonia. Dí haxhe njuani ngue nzongahé Oja ngue ja ganí mangähe p'u rä hogä 'da'yo hya.

Rä Pablo 'nghrä Silas bi ma Filipos.

¹¹Dä ogähe rä barco p'u ja rä hnini Troas. Daní mpäcähe p'u ja n'na rä häi bí ja mbo rä jathe ni hu ngue Samotracia. Rä yo pa p'uya, dä söngeähe p'u ja rä hnini Neápolis. ¹²Dä n'exähe p'u p'uya, daní mpäcähe p'u ja rä hnini Filipos, gue'a n'na 'bui yø ja'i ngue yø romano. Nu'a rä danihni'a p'uya, tate sedi ngue'u mi'da yø hnini jap'u ja rä häi Macedonia. Dä m'mucähe p'u njammi pa p'uya. ¹³Mi zöhra pa ngue ra ts'äya, dä mähme nenihni ha ja n'na rä däthe. Nu'a rä xequi'a, ja zai di mpeti p'u yø judío ngue mmat'Oja. Dä mihme 'mø ma sòmhme. Dä xihme rä hogä 'da'yo hya yø xisu ya xi mpeti. ¹⁴Nu'a n'na'u yø xisu p'uya, ni hu ngue ra Lidia, ra mmengu p'u ja rä hnini Tiatira. Mará mä'ulu ná rä xisu na, pe ya thanne Oja. Pe bi xojpabi Oja

rä mmhi ná rä xisu ngue bi 'yörpabi masü te mmannä Pablo. ¹⁵Bí nxixya p'uya, dä gue'u mi 'büp'u ja rä ngu, gä bi nxixya. M'mefä p'uya, bi 'yenje:

—Nu'mø guí haxhu njuani ngue majuaní dí ec'eigä rä Jesús, mmähä p'u ja ma ngungä 'mø, guí nsäyahu p'u —bi 'yenje.

Bi jacje ngue dä mähme p'u ja rä ngu p'uya.

¹⁶Man'na rä ora p'uya, nmärá mähme p'u ja rä mhmat'Oja dí n'yohe rä Pablo, dä nthethe n'na rä hmute mará badi ngue mi n'youi rä ts'onthi. Nuná rä hmute na, mi tapi xangu rä menyu yø hmü ngue mi ja rä mfadi connä ts'onthi. ¹⁷Nuná rä hmute p'uya, ni dënnä Pablo ngue mmarcahe, i ena:

—Nuya yø n'yohu 'bucua, guehya yø mafi Oja maguesë ya. Nuya guehya xän'nahu ha di zä guí nyahmu ya —bi 'yena.

¹⁸N'na ndi ngu n'na ndi ga mmähme rä mhmat'Oja, di jaje p'u na rä hmute. Mi sörpabi rä Pablo p'uya, bi 'bät'i, bi 'yembrä ts'onthi mi n'youi rä hmute:

—Conná ts'edi ra Jesucristo, dí xi'i ngue dami hyep'u rä hmute guí n'youi —bi 'yembi.

'Bexque'a ra ora'a p'uya, bi hyep'u rä ts'onthi mi n'youi rä hmute.

¹⁹Pe nu'u yø hmü rä hmute p'uya, bi nu ngue ya hinguí tó'mi ngue hónida dapra menyu rä hmute. Bi bentra Pablo 'nghrä Silas. Bi zixpä ja rä centro 'buhýø ts'ut'abi. ²⁰Bí ma mädäpi yø ts'ut'abi p'uya, bi t'embí:

—Nuya yø n'yohu 'bucua, yø judío ya. Di ts'onyø ja'i 'bucua ja ma hninihü. ²¹I xännbate yø costumbre

nū'ü hingui ja ngue ga øthü, porque dyø romanohü.

²² Bi nangyø ja'i p'uya ngue bi zui. Yø ts'ut'abi p'uya bi manda ngue dä bøjbä yø ulu ngue dä 'bei conyø t'o. ²³ Emmej bi 'bei. M'mefa p'uya, bi got'i. Bi sihra alcaide p'uya ngue dä mädi xåndønho. ²⁴ A nū'a rä alcaide 'mø mi si p'uya ngue dä mädi xånhø, bi carpu ja rä ngumm'mexui asta mbo rä fädi. Bi japyø za nt'ät'i, ga ts'embä yø gua yø ofädi p'uya.

²⁵ Pe nū'mø mi zo mäde ra xui p'uya, nunä rä Pablo 'nëhra Silas i mmat'Ojätho, 'ne turpabi yø alabansa Oja. Øxtä'ü mi'da yø ofädi te gä øt'e. ²⁶ Nthambenítho bi 'yan'a häi p'uya. Xøgue rä huatyø nducjado p'ü ja rä fädi. 'Bexpi xogui gätho yø goxthi, 'ne bi nxuhyø cadena manthut'i yø za n'youi yø gua yø ofädi. ²⁷ Nū'a rä alcaide p'uya, mi nū ngue gä xi xohyø goxthi fädi. Bi 'yembi ngue ya xi ma gätho yø ofädi p'uya. Bi guxrä juai p'uya, bi ne xtí nhoyose. ²⁸ Pe bi maträ Pablo, bi 'yembi:

—Man'nan'yo mi 'yø't'e gui nhoyose ague n'yø. Gä dí 'bucähe ua —bi 'yembi.

²⁹ Nunä rä alcaide p'uya, bi 'yähra nyot'i. Ni tihi bi yut'ambo. Ni huaquï ngue bi nsu. Bi guarbu 'bährä Pablo 'nëhra Silas ngue bi ndantyøhmü.

³⁰ Bä jucathi p'uya, bi 'yembi:

—Ague n'yø'qui, ñte 'be'a ja ngue ga øt'e para ngue ga nyani?

³¹ Nuya yø ofädi p'uya, bi 'yembi:

—Dämi 'yec'ei rä Hmu Jesucristo n'namhma guí nyani. 'Né'u to 'büp'ü ja ni ngu, di nyän'mø da 'yec'ei —bi 'yembi.

³² Nunä rä alcaide p'uya, gätho'ü 'büp'ü ja rä ngu, bi sifi xanhø hanja'a

rä Hmu Jesú. ³³ Tobe ndaxuitho'ä rä ora'a. Nunä rä alcaide bi mejpabi yø n'üni mi n'youi. Bi nxixya p'uya, gätho'ü 'büp'ü ja rä ngu bi nxixya.

³⁴ M'mefa p'uya, bi zixrá ngu ngue bi unna hmë dä zi. Nunä rä alcaide p'uya, gätho'ü 'büp'ü ja rä ngu, janjuñanì di johya ngue bi 'yec'ei Oja.

³⁵ Nū'mø mi hyaxpuya, nū'ü yø ts'ut'abi bi menhyø policía dä xihra alcaide ngue di thøhyø ofädi. ³⁶ Ra alcaide p'uya bi 'yembra Pablo:

—Bä penngä rä hya yø ts'ut'abi ngue ga thøc'au. Janangue 'yo te guí mbembi ya, ni mehma —bi 'yembi.

³⁷ Mi dahra Pablo, bi 'yembyø policía:

—A nugä'be dyø romanogä'be. 'Ne nnu yø ja'i p'ü bi megba'be, ni xinga 'bet'o hacra güenda ja di ncote. 'Ne da 'yena go nt'aguitho di thøga'be ya. Nū'á, hin'na'a. Guí xihmi ya da ese dä guga'be ua ja rä fädi.

³⁸ Yø policía p'uya, bi mengui ba xihyø ts'ut'abi te mmänyø ofädi. Yø ts'ut'abi p'uya, bi nsu 'mø mi badi ngue yø romano ya yø ofädi. ³⁹ Mi zöp'ü ja rä fädi yø ts'ut'abi p'uya, bi 'yäpa mpunnbate. Bä jujp'uya, bi xifi ngue dä bømp'ü ja rä hnini.

⁴⁰ Nū'mø mi bømp'ü ja rä fädi na rä Pablo 'nëhra Silas, i map'ü ja rä ngu rä Lidia. Ja bi nyahü p'ü mi'da yø 'yec'ei p'uya. Høntho bi zajpa yø mmui yø ja'i, bi ma p'uya.

Bi ts'ü p'ü Tesalónica rä Pablo.

17 Mi ma rä Pablo 'nëhra Silas, i mpa p'ü ja rä hnini Anfípolis, i nthop'ü ja rä hnini Apolonia. Bi zömp'ü ja rä hnini Tesalónica p'uya. Mi jap'ü rä njia di mpeti yø judío.

²Nuná rā Pablo bi yurbu ja rā nija, ya gä ngu'a órbu ja yø hnini xi thogui. Nhyu sábadu bi membi bi nyahu yø judío p'u ja rā nija. ³Di opan'yø yø ja'i hanja'a te mmamp'u ja rā Macea Libro, ngue rā Cristo jatho ngue dā zā rā n'u, dā tho, dā t'ägui. M'mefa p'uya, di bennate p'u dā nt'ägui. Bi 'yembuya:

—A nuná rā Jesús dí x'ahu ya, guehna rā Cristo bá ex Oja ngue dí ndast'abi na.

⁴Ngue nguna xifi, bi 'yec'e'i 'da yø judío. Bi guarbu ha ya rā Pablo 'nehra Silas. Xquet'a bi 'yec'e'i xangu yø ja'i hingyø judío ya mi thanne Oja. 'Né xangu yø xisu nuya hnu mansu p'u ja rā hnini bi 'yec'e'i rā hya. ⁵Bi nseyá ya yø judío himbi 'yec'e'i rā hya p'uya. Bi zonhyø ja'i ngue yø ts'oc'e'i mi 'yop'u ja rā caye, bá yuns'yø ja'i p'u ja rā hnini p'uya. Bi mäspa rā ngu rā Jasón ngue honná Pablo 'nehra Silas. Bi ne xta nzits'i ngue xti däp'u 'buhyo ja'i. ⁶P'e ngue himbá timp'u p'uya, bá jucra Jasón 'ne'u mi'da yø 'yec'e'i. Bá si ngue bi däp'u ja rā ts'ut'abi. I mahyo ja'i p'uya, i ena:

—Nu'u yø n'yohu dí mmangähe ya, ndap'u bi zä di ts'onyø ja'i. A nuyá, xquet'a 'youa ja mä hninihu ya. ⁷Go di säyabi p'u ja rā ngu na rā Jasón. Gätho ya p'uya, hingui ec'e'i a ra ley ga 'yo rā dast'abi Roma. Porque embi ngue 'bu hmän'na rā dast'abi ni hñ ngue rā Jesús.

⁸Mi 'yohyo ja'i na rā hya na p'uya, co 'nehhyø ts'ut'abi, dí maxni yø ja'i p'uya ngue ncue. ⁹Nuná rā Jasón co 'ne'u mi'da yø mmi'yec'e'ui, bi gutra menyu ngue bi ma mathogue.

Ya 'bup'u ja rā hnini Berea
na rā Pablo 'nehra Silas.

¹⁰Mi nxui p'uya, nu'u yø 'yec'e'i n'na zihmäntu bi japi bi bønna

Pablo 'nehra Silas. I mpa p'u ja rā hnini Berea. Mi zömp'u p'uya, bi map'u ja rā nija dí mpeti yø judío. ¹¹Nuya yø judío ngue yø mmengu p'u, man'na yø ndohoja'i ya ngue yø mmengu Tesalónica. Janjuani ngue yø mmui ga 'yohra hoga 'da'yo hya sifi. N'na pa ngu n'na pa huaxtyø hya nt'ot'i rā Macea Libro. Porque nne dā badi ngue'mø majuania te sifi ogue hin'na. ¹²Janangue xangu yø judío bi 'yec'e'i rā Jesús. Dá gue'u hingyø judío, xangu bi 'yec'e'i. Ngu yø n'yohu, ngu yø xisu nuya hnu mansu, gä bi 'yec'e'i rā hya. ¹³Mi mambrá hya Oja p'u ja rā hnini Berea na rā Pablo. Ngu i 'yohya yø mmengu Tesalónica, 'bexpi ma yø judío ngue bá uthø ja'i p'u ja rā hnini. ¹⁴Nu'u yø 'yec'e'i p'uya, n'na zihmäntu bi 'yetra Pablo, bi map'u ja rā nenga jathe. Pe nuná rā Silas 'nehra Timoteo bi gop'u Berea'u. ¹⁵Nu'u bi mähä rā Pablo p'uya, bá emp'u ja rā hnini Atenas. Mambá penc'u p'uya bá hanbabébi rā hya rā Silas 'nehra Timoteo ngue daní züdi n'na zihmäntu.

Rā Pablo ya 'bup'u ja rā hnini Atenas.

¹⁶Mente ndømate rā Pablo p'u Atenas, bi m'mährä sibi rā mmui p'uya ngue nnu yø ja'i p'u ja rā hnini ngue gä sihyø dahmu thanne. ¹⁷Janangue bi xihra hya yø judío p'u ja rā nija, da gue'u ya thanne Oja, gä bi xihra hya. N'na pa ngu n'na pa xihra hya yø ja'i dí nthuei p'u ja rā täi. ¹⁸'Bu'i'da yø n'yohu, ngue madi xä'a rā hya mi xännbate rā Epicuro. Mi'da p'uya, madi xä'a rā xädi ngue rā estoico. Bi mudi bi nyauí rā Pablo u p'uya. Bi 'yec'e'i da p'uya:

—¿Tení 'be'a mā hya mmānna rā n'yohu 'bucua? Hin'yū p'u rā nzegui di yahni ua —bi 'yēna.

Mi'da p'uya, bi 'yēna:

—Eñā gue di 'yonna hya nā ngue yō 'da'yo dāhmu.

Bi mānnā nguna, porque rā Pablo bi xihyō ja'i hanja rā Jesús, 'nē xifi ngue bi bēnnāte. ¹⁹ Bi ts'ixrā Pablo p'u ja n'nā ra xequi ni hu ngue rā Areópago p'uya, nup'u zai di mpeti yō ja'i ngue mā consejo. Bi t'embuya:

—Dí nne ga pacāhe tení 'be'a mā'da'yo xädi nā rā hya guí mma n'yō. ²⁰ Porque hinjam'mō xtá ócāhe te guí mmanya. Dí nne gui xicje te ga mbónya yō hya guí mma —bi 'yēnyō ja'i.

²¹ Nu'u yō mmēngu p'u Atenas co 'nē'u yō 'dan'yo ja'i ya mi 'büp'u, hin temā n'namā hya di ñorpā masu, hindā hont'a te mā'da'yo nne da sifi ogue da 'yode. ²² Bi m'mā inde rā Pablo p'u ja rā junta ngue rā Areópago p'uya, bi 'yembyo ja'i:

—Ague gyō mmēnguhu ua ja rā hnini Atenas. Ya xtá nugä te guí ñothu ua guí 'buhmu. Dí nequi ngue emmei guí thannehu yō dāhmu. ²³ Porque nup'u xtá thocä, xtá nugä n'nā rā altar ngue nt'ot'i n'nā rā letrero ngue eñā: "Guehnā rā altar Oja nu'a hinguí fadi te'o naya", i eñna letrero. A nuyá, guehnā Oja guí thannehu naya, pe hinguí pahmu te'o nā, guehnā Oja dādi ot'ahu naya.

²⁴ Nunā Oja bi hocra ximhái 'nē bi hoqui gätho yō cosa i ja. Gue'a rā mmeti te gä bí ja mahets'i'a ya, 'necua ja rā ximhái. Pe hinguí 'büp'u ja yō ngunja di hocyō ja'i na Oja na.

²⁵ Nunā Oja, hínte honna ngue da 'yēnyō ja'i te di unni. Porque go bādi 'daciú rā te'a, 'nghma hya dí juxhu, 'nē gätho mi'da yō cosa go bādi un'a.

²⁶ Nunā Oja, bi 'yōt'e ngue n'nā 'yutho p'u bā fudi ngue bi nxandyō ja'i 'bui gä rā nguni nximhái. Bi zānnbabí rā pa di m'mui. 'Nē bi zānnbabí rā xequi hapu di m'mui.

²⁷ I 'yōt'Oja'a, n'namhma ngue gätho yō ja'i da hyon'Oja, 'nē da bādi te'o. Majuaní ngue nuya, hinga yap'u 'bu Oja ngue gätho gahu. ²⁸ Porque connángue Oja dí 'buhmu, 'nē dādi 'yamhmu, 'nē ja mā tehu. Tengutho rā hya bi man'i'da ni 'yot'a srucahu, bi mā ngue yō basigahu Oja. ²⁹ Pe xi'mō ngue yō basigahu Oja, hinguí sā ga emhmū ngue nunā Oja, gdá hyejpahu yō dāhmu ngue yō oro, ogue yō dāhmu ngue yō taxi, ogue yō dāhmu ngue yō do. Porque nuya yō dāhmu ya, rā n'yomfenise rā ja'i gui hoqui. ³⁰ Nu'mō yō pa xā thogui, nunā Oja mi serpabi yō ja'i thanne yō dāhmu, porque him mani bahyo ja'i hanja. Pe nu rā pa dí 'buhmu ya, nunā Oja hōnnbhū bi zā di 'bepi gätho yō ja'i ngue da hyep'u yō dāhmu thanne. ³¹ Porque Oja, ya xpá nzānnā n'nā rā pa ngue da hyaspí xāndønho rā güenda gätho yō ja'i 'bū'a nximhái. Nunā da hyaxra güenda p'uya, guehnā n'nā ra n'yohu ya xpá huanhni. Nunā Oja, i nnepe ngue gätho yō ja'i da bādi te'o nā ya xpá huanhni. Janangue bi japi bi bēnnāte p'u ha bi t'ägui.

³² Nu'mō mi 'yohyo ja'i ngue embi bi bēnnāte p'u ha bi t'ägui, i thenthó 'da. Mi'da p'uya bi 'yembi:

—Bet'o man'nā rā pa ya, mahøngui xicje nā rā hya nā —bi 'yembi.

³³Bi map'ü ha säya rä Pablo p'uya.
³⁴Pe nuya 'da yø ja'i bi nu mānho
 ra hya mmānnä Pablo, 'ne bi 'yec'eí.
 N'youi p'ü rä Dionisio, guehna
 n'na'ü yø ts'ut'abi p'ü ja rä Areópago.
 Xquet'a n'youi p'ü n'na rä xisu bi
 'yec'eí ra hya, ni hu ngue rä Dámaris.
 'Në n'youi p'ü mi'da yø ja'i.

Rä Pablo ya 'büp'ü ja
 rä hnini Corinto.

18 M'mefa p'uya, nuna ra
 Pablo bi nexpü ja ra hnini
 Atenas, bi zömp'ü ja ra hnini
 Corinto. ²Nuna rä hnini na p'uya, bi
 dijmp'ü n'na ra judío ni nu ngue rä
 Aquila, rä mmengü Ponto. Nuna ra
 Aquila n'youi na rä Priscila rä xisu,
 hnina ya'atho yø pa xi zöp'ü Corinto.
 Bá ep'ü ja rä häi Italia, ngue nuna
 ra dast'abi Claudio bi manda ngue
 gä bi thøn'athi yø judío mi 'büp'ü ja
 rä hnini Roma. Bi ma rä Pablo ngue
 bá nyau. ³Nuna rä Pablo mi pa'a
 rä 'befi mi pehnä rä Aquila. 'Dap'ü
 bi m'muhmi p'uya ngue bi mpefi,
 di hocyo ngun'ulu. ⁴Nu'mø ra pa
 säya yø ja'i p'uya, nhyato nhyato
 pa rä Pablo p'ü ja rä nija dí mpeti
 yø judío, ngue nne di 'bätyø judío
 'ne'ü hingyø judío, ngue da 'yec'eí rä
 Jesucristo.

⁵Mi zöhrä Silas 'nehrä Timoteo
 ngue xpí 'ye'a Macedonia. Rä Pablo
 p'uya, hingui säya ngue mmānnä
 hogä 'da'yø hya. Di opañ'yü yø judío
 ngue rä Jesú, guehna rä Cristo
 bá ex Oja ngue dí ndast'abi na. ⁶Pe
 nuya yø judío, ya mants'o ngue
 suhra hya. Bi huacrä pahni rä Pablo
 p'uya, gue'a ra hmey'a ngue ya bi
 hyep'ü yäui, bi 'yembyø:

—Gädi jasehü p'ü guí mmähä
 rä castigo ya, ya hinni ma ma
 güendagä'a ya. Nuyá, gdá magä p'ü
 rä m'muhyo ja'i hingyø judío ya —
 bi 'yembi.

⁷Mi bømp'ü ja rä nija rä Pablo
 p'uya, i map'ü ja rá ngü n'na rä
 n'yohe ni hu ngue rä Justo. 'Büp'ü
 ja rá hyo nija, ya thänne Oja na rä
 n'yohe na. ⁸Man'na rä n'yohe ni hu
 ngue rä Crispo p'uya, mi 'bet'o p'ü ja
 rä nija dí mpeti yø judío, 'nehrä bi
 'yec'eí rä Hmu Jesú gätho'ü 'büp'ü
 ja rá ngü. Xquet'a xangü mi'da yø
 mmengü p'ü Corinto bi 'yec'eí rä
 Jesú. Mi zä mi 'yöhrä hogä 'da'yø
 hya yø ja'i, bi 'yec'eí 'ne bi nxixya.
⁹Bi n'ui 'mø mi nxui rä Pablo p'uya,
 bi nu ngue embra Hmu Jesú:

—'Yo guí su ague Pablo. Dami
 sigue mānnä hya, o guí säya.

¹⁰Nugä go dí n'youi, hínte da ja'i
 yø ja'i. Nuna rä hnini ja ua, dí pacä
 ngue xangü yø ja'i da 'yec'eigä ua
 —bi 'yembi.

¹¹Janangue bá m'mä'a n'na jeya
 made p'ü ja rä hnini Corinto rä
 Pablo p'uya, ngue bi xännbabí rä
 hya Oja yø ja'i. ¹²Mi 'yöhrä pa p'uya
 ngue bi ndast'abi p'ü ja rä häi Acaya
 na rä Galión. Bi mpeti yø judío
 p'uya ngue bi zuhrä Pablo. Bi zixpü
 ja rä ts'ut'abi. ¹³Bi t'embra dast'abi
 p'uya:

—Nuna rä n'yohe 'bucua, di japa
 nts'edi yø ja'i ngue da däanne Oja.
 Pe hinga gue'a ni 'yup'ü i mma,
 tengütho mmānnä ley ngue gdá
 thännehü Oja —bi 'yenyø ja'i.

¹⁴Ya mmap'ü ngue da dahra
 Pablo, pe nuna rä dast'abi Galión bi
 'yembyø judío:

—Nu'mø ngue dä n'na rä ts'oqui xtanhets'i na rä hya guí mmamhmu, da zä ga ot'ahu ra ts'ut'abi conforme ra ley 'mø. ¹⁵Pe nja ngue yo hyatho'u guí mmamhmu, 'ne yo thuhutho yø ja'i, 'ne ni leysehu'a guí ñorpahu rá hya, dami hocse ni asuntohu. Porque hñindí nne ga ot'ä ra ts'ut'abi na rä hya na.

¹⁶Bi hyon'athi p'u bi nja ra hya p'uya. ¹⁷Nu'u yø ja'i hingyø judío p'uya, bi benträ Sóstenes nuna 'bet'o p'u ja ra nija, ngue bi ma mä'uní rá hmi rá dä ra ts'ut'abi. Pe himbi 'yörpatho masu na ra Galión te bi 'yotyø ja'i.

**Mahombi mengra Pablo,
i ma Antioquia.**

¹⁸Nup'u ja ra hnini mi 'buhra Pablo, bi m'mup'u ma njammi pa. M'mefa p'uya, bi 'yehyo 'yec'eí ngue bi ma, bi mähä rá Priscila 'nehra Aquila, i mpa p'u ja ra hnini Cencrea. Ja bi zundi bi 'yaxpu rá ya ra Pablo p'uya, ga mboni ngue ra ndanne ga 'yo. Ja bi nexpu ngue bi 'yo rá barco i mpa p'u ja rá häi Siria. ¹⁹Mi zömp'u ja ra hnini Efeso p'uya. Ja bá cop'u rá Priscila 'nehra Aquila. Hante ngue dä tho p'uya, bi map'u ja ra nija di mpeti yø judío na ra Pablo ngue bá nyahu. ²⁰Nu'u yø judío p'u Efeso p'uya, i xifi ngue xtabá m'mup'u njammi pa. Pe rá Pablo himbi ne. ²¹E'm'mø mambá edi:

—I ja ngue ga söngeä Jerusalén. Ja gani sägä p'u rá ngo bá ep'u. Pe nu'mø da ne Oja, ga ma pengä mahon'a ngue ga nnu'ahu —bi 'yembi.

Bi 'yo rá barco p'uya, bi ma. ²²Nu'mø mi zönnä Pablo p'u Cesarea p'uya, bi thogui, i ma Jerusalén. Mi juadi bi zengua yø 'yec'eí 'bup'u, bi tho p'uya, i mpa Antioquia. ²³Mi zömp'u p'uya, bi m'mup'u njammi pa. Mambá ehé, bá thop'u ja yø hnini ja'a rá häi Galacia, 'nep'u ja rá häi Frigia bá thogui ngue di hatra ts'edi gätho yø 'yec'eí.

Rá Apolos bi manna hya p'u Efeso.

²⁴Nu'u yø pa'u p'uya, bi zöp'u ja ra hnini Efeso n'na rá judío ni hu ngue rá Apolos, rá mmengü Alejandría. I mma xandønho rá hya, 'ne padí xandønho'a te nt'ot'i p'u ja rá Maca Libro. ²⁵Ya xi xädi xanho hanja'a te bi 'yotra Hmu Jesú. I ha rá ts'edi ngue mmanna hya, 'ne xännbate xanho hanjanä rá Jesú, mädague'a ngue hont'a rá nxixya bi nxännbate rá Xuua mi padí hanja. ²⁶Nuna rá Apolos bi hya rá ts'edi bi manna hya p'u ja ra nija di mpeti yø judío. Pe nu'mø mi 'yohra Priscila 'nehra Aquila te i mma, bi zicä n'nanni rá Apolos. Bi opan'yü xandønho hanja na rá 'da'yo hya Oja. ²⁷Bi ne bi thohnä rá Apolos i map'u ja rá häi Acaya. Yø 'yec'eí p'uya, bi mäxmahya. Bi 'yörpa n'na rá sucua bi gats'i ngue daní däpyø 'yec'eí rá m'mup'u Acaya, n'namhma ngue di unni xanho rá ts'äya. Nu'mø mi zömp'u Acaya p'uya, bi 'yörpa rá nho ya yø 'yec'eí ya xi 'yec'eí rá hya conná mate Oja. ²⁸Porque yø hmi yø dä yø ja'i p'u, bi hya rá ts'edi bi däjpi te mmanyø judío. I uti te nt'ot'i p'u ja rá Maca Libro, ngue

ra Jesú斯 guehná ra Cristo bá ex Oja ngue dí ndast'abi na.

Ya 'bup'ú ja rā hnini Efeso rā Pablo.

19 Rā Apolos ya 'bup'ú ja rā hnini Corinto. Nuna rā Pablo p'uya, bi 'damp'ú ja yō xanthó ngue bi zon'a Efeso. Ja i dimp'ú da yō 'yec'ei p'uya. ²Rā Pablo bi 'yänyø 'yec'ei, bi 'yembi:

—Xi'mø gmi 'yec'eiha rā hya ya, éua 'bexquí n'yohu rā Espíritu Santo, uague hin'na?

Mi dahyø ja'i p'uya, bi 'yembi:

—Hin'na. Hinjam'mø xtá ócähe ngue di 'bu'a rā Espíritu Santo.

³Nuna rā Pablo p'uya, bi 'yembyø ja'i:

—¿Tema nxixya bi nja'ahu p'uya?

Bi 'yem'mø mi dahyø ja'i p'uya:

—Gue'a rā nxixya bi manna Xuua.

⁴Bi 'yenna Pablo p'uya:

—Nuna rā Xuua bi xixyabi yō ja'i na, gue'a rā hmeya'a ngue da fadi ngue ya bi hyep'ú rā nts'o yō ja'i. Pe xquet'a bi xifi ngue jatho da 'yec'ei'a n'na nc'ei da ep'ú m'mefa ngue rā Xuua. Nuna bi ma, guehná rā Jesucristo na.

⁵Mi 'yohyo ja'i na rā hya na p'uya, mahombi nxixya para ngue da fadi ngue ya ec'ei rā Hmu Jesús. ⁶Rā Pablo p'uya, bi japrá 'ye p'ú ja yō ya yō ja'i. Yō ja'i p'uya di hatra ts'edi rā Espíritu Santo. N'nanyo yō hya ga ya p'uya, ot'a Oja p'uya ngue sā da manyø ja'i a rā hya nnepe da ma. ⁷D'emá yonc'ei'u yō n'yohu bi nxixya.

⁸Nhyushná bi membabi rā Pablo ngue pap'ú ja rā nija di mpeti yō judío. Bi hya rā ts'edi ngue ja bi mmamp'ú rā hya. I nne di 'bätyø ja'i,

porque xihyø ja'i ha dí njap'ú di zo rá 'ye Oja. ⁹Pe hinguí nne da 'yec'ei da yō ja'i, nū te ja, ya ja. Sinoque bi nyá man'utho p'ú ha 'buhyo ja'i, ngue suhru hogu 'da'yo hya. Bi zop'ú rā Pablo'ú p'uya. Nu'ú yō 'yec'ei, bi zixra Pablo p'ú ja n'na rā escuela 'bu'a n'na rā xännbate ni hu ngue rā Tiranno. N'na pa ngu n'na pa ja bi mmamp'ú rā hya p'uya. ¹⁰Ngut'a i tho'a nyo jeya p'uya. Janangue gätho'ú yō ja'i rá m'müp'ú ja rā häi Asia, ngu yō judío, ngu'ú hingyo judío, gä bi 'yode hanja na rá hya rā Hmu Jesús. ¹¹Nuna Oja, xangu yō milagro bi japi bi 'yotra Pablo. ¹²Madra bayutho, ogue tema ulu di ngut'i, i jaspabi yō däärquëhi ngue da dädi. 'Bexta zä rā n'ú di ja p'uya. Yō ts'onthi p'uya, i hep'ú yō ja'i n'youi.

¹³Mi 'yop'ú da yō judío ngue yō mpønthi p'uya. Bi zäpi bi marpabi rā thuhu rā Jesús, ngue di japi da hyep'ú yō ts'onthi n'youi rā ja'i. Bi 'yena:

—Dädi 'bep'a'i ya grá ts'onthi ngue gui hyep'ú rā ja'i. Dí xi'i ngue gui hyep'ú conná ts'edi rā Jesús nuna mmañna Pablo —bi 'yena.

¹⁴Nuna n'na rā judío ngue rā hmu mmäcja, ni hu ngue rā Esceva, mi si yoto yō ts'unt'ú ngue gä yō mpønthi. Nguna bi man'ú p'uya. ¹⁵Nu'mø mi dahra ts'onthi, bi 'yembi:

—Dí pacä te'o na rā Jesús guí mmänya. 'Né dí pacä te'o na rā Pablo. Pe nu'ahu, hindí pacä te'o'ahu —bi 'yembi.

¹⁶Bi bentyo mpønthi na rā n'yohu mi n'youi rā ts'onthi p'uya, bi ne'ahäi. Bi dapi gätho. Janangue bi 'dap'ú ja rā ngu'ú yō mpønthi p'uya, ngue bi zet'i 'nē bi nxennba yō ulu.

¹⁷Gätho'ü yø mmengü Efeso p'uya, ngü yø judío, ngü'ü hingyø judío, gä bi nsu 'mø mi 'yø'a te bi nja. Gä espabí yø ja'i na ra Hmu Jesús.

¹⁸Nuya yø ja'i bi guarbu ha bi nja ra hya, xangu bi 'yec'eí ra hya. I mmayø ja'i ngue xants'o te xi n'yo m'met'o. ¹⁹Nuya yø ja'i ya mani n'yo'a ngue ra mfadi, xangu to bá cahyø libro mfadi p'uya, ngue yø hmi yø dä yø ja'i p'ü bi 'yudi. Bi t'otra güenda hangü di muui yø libro p'uya, bi bøxra güenda comma yote ma 'det'a mahuahí ra t'axi di nthuei. ²⁰Nu'mø bi hmä hanja na ra Hmu Jesús, i ü Oja ngue ja rá ts'edi, porque hät'i di 'bätyø ja'i ngue ec'eí.

²¹M'mefa p'uya, bi zo rá mmui ra Pablo ngue di ma Jerusalén. Pe 'bet'o daní n'yop'ü ja ra häi Macedonia, 'nep'ü ja ra häi Acaya. Bi 'yena:

—Nu'mø da juadi dä n'yogä p'uya, jatho ga thogui ganí mpagä Roma —bi 'yena.

²²Nuna ra Pablo, bi menhni yoho yø mäxte ngue di ma Macedonia. Guehnä ra Timoteo 'nehrä Erasto. Pe ra Pablo bi gose njammi pa p'ü ja ra häi Asia.

Bá ts'uhra Pablo p'ü Efeso.

²³Nu'ü yø pa'u p'uya, bi nja n'na ra dasui conná nguehrá hya ra Jesucristo. ²⁴Go bi 'yuhrä sibi na ra Demetrio mi ötyø nt'embí ngue ra t'axi, mi öt'e tengutho ja ra nija p'ü 'buhra dähmü Diana. Porque xangu ra menyü mi jutyø mafi. ²⁵Nuna ra Demetrio bi peti gätho'ü 'da'igu ra 'befi pehmi, bi 'yembi:

—Ague n'yø'ahü, guí pahmu ngue nunä ra 'befi jajü ya, ja dí timhmü

p'ü na ra nho nná 'buhmu. ²⁶Ya guí nnuhü te øträ Pablo 'yop'ü, i xihiyø ja'i ngue nu'ü yø dähmü di hocra ja'i, hinga gue'ü Oja'ü. 'Né dí øhmu p'uya ngue hinga hondua Efeso njap'ü, sinoque ya mme gätho ra häi Asia, ya hingui ec'eí yø dähmü yø ja'i co nu'ü rä hya mmannä Pablo.

²⁷Ya nts'utho'ü te ja p'uya, porque di m'mehra 'befi dí pehmu. Nu'a rá nija rä macä dähmü Diana p'uya, xquet'a ya hinni mantho dä zupyø ja'i. Di m'me'a ga 'yespabí rä dähmü yø ja'i p'uya, conque guehnä ra dähmü Diana thanne gätho yø mmengü Asia, 'në thanne gätho yø ja'i 'buh'a nximhäi.

²⁸Bi ndecue yø ja'i 'mø mi 'yohna rä hya na p'uya. I mahyø ja'i p'uya, bi 'yena:

—Maguese na ra dähmü Diana thanne yø mmengü Efeso —bi 'yena.

²⁹Bi müdi bi yuns'yø ja'i p'ü ja ra hnini p'uya. Bi bentra Gayo, 'nehra Aristarco, guehya yø n'yohü ngue yø mmengü Macedonia mambä n'youi ra Pablo. Bi zixpu ja ra estadio di mpeti gätho ra hnini 'mø ot'a junta p'uya. ³⁰Bi ne ra Pablo ngue xtä mmap'ü ha 'buhyrä ja'i, pe himbi japyø 'yec'eí bi ma. ³¹Xquet'a madí mpahmi ra Pablo 'da'ü yø ts'ut'abi di manda p'ü ja ra häi Asia, guehya bi mennbä ra hya ra Pablo ngue hindazä dä zömp'ü ha di mpeti yø ja'i ya.

³²Nup'ü bi mpeti yø ja'i, n'nan'yo mman'i'da, n'nan'yo bi mmamm'i'da. Xogue 'dagui nuanstro yø ja'i p'ü ha mafi, xandøngu yø ja'i hingui padí hanja ngue bi mpeti yø ja'i. ³³Nuna n'na ra judío ni hu ngue ra Alejandro, bi bøn'i'da yø mmijudíouí ngue bi xifi hanja rä hya. Mi badi

hanja ra hya p'uya, bi 'yøtrå senya connå 'ye ngue nne di hejpabi yø ja'i. Bi ne xtí nyap'u 'buhyo ja'i ngue di catra sui p'u 'buhyo mmijudíoui.

³⁴ Pe nu'mø mi bahyo ja'i p'uya, ngue xquet'a ra judío na nne di nya, bi muhra mafi gätho yø ja'i p'uya. Comma nyo ora bi mmafi, i ena:
—Maguesé na ra dähmu Diana thanne yø mmengu Efeso.

³⁵ A nuná go n'na rå secretario p'u ja rå hnini p'uya, go bi zä bi hejpi te mmayø ja'i na, bi 'yembi:

—Ague gyø mmenguhua ja rå hnini Efeso. Gätho yø ja'i ndap'u bi zä, gä padj ngue nua ja rå hnini Efeso i høxyø xi yø ja'i ngue da mähra nija hapu 'buhra dähmu Diana nuná maguesé bí 'ye mahets'i. ³⁶ Nuná ra hya dí xi'ahu ya, gä guí pahmu ngue majuaní na. Janangue nuyá, dámí nsayahua. Dámí n'yomfeni te guí nne gui 'yøthu. ³⁷ ¿Hanja ngue sá gni sihue ua ya yø n'yohu 'bucua? Në hingui xocra nija, ni xinga gue'a ni dähmuha di nnømmøn'u. ³⁸ A nu'mø 'bui to di nsuhmi na ra Demetrio, da gue'u yø mefi n'youi, uanguí gue'a ga 'buhyo ts'ut'abí'a ngue di nyapi n'na ngu n'na. ³⁹ Nu'mø ja te man'na ma hya guí nnehu, guí mmamhmø 'mø bi nja ra junta, ja di nhop'u. ⁴⁰ Asta guehya dí 'bu mmán'uhu 'mø da fadi te xa nja ya. Da t'embí ngue dyø nequisihua. Nu'mø da t'änngahua hanja'a ra njunt'i xanja ya, hin'yø p'u te ga mmamhmø.

⁴¹ Høntho bi juadi bi man'a ra hya'a p'uya, bi n'yete yø ja'i ngue bi ma.

Rå Pablo bi map'u ja rå häi Macedonia 'nep'u ja rå häi Grecia.

20 Nu'mø mi thohra sui, bi zonhyø 'yec'ei na rå Pablo

ngue di hætra ts'edi. Bi n'yete p'uya, bi ma i map'u ja rå häi Macedonia.

² Bi zengua gätho yø 'yec'ei rá m'mup'u ja yø xequi rá njap'u. Di hætra ts'edi yø ja'i na rå hya i mma. M'mefa p'uya, bi zömp'u ja rå häi Grecia. ³ Ja bá m'mup'u nhushna.

Ya ja ngue xtä 'yo rå barco ngue xtí ma Siria p'uya. Pe bi bá p'uya ngue sänyø judío ngue da hyo. Janangue bi zännbuya ngue bi n'yoguatho, mähøn'i map'u ja rå häi Macedonia.

⁴ Nuya yø n'yohu rå Pablo 'dap'u 'youi guehna: rå Sópater ngue rå mmengu Berea, 'në'u yø mmengu Tesalónica rå Aristarco 'nehra Segundo, 'nehra Gayo nuna rå mmengu Derbe, 'nehra Timoteo, 'nehyo mmengu Asia, rå Tíquico 'nehra Trófimo. ⁵ Bi m'met'o ya ngue i ndø'mate p'u ja rå hnini Troas.

⁶ Nugähe ja dá mäcähe 'mø mi tho rå ngo ts'i rå thuhme hingui n'youi rå íxi. Dá nñxähe p'u Filipos, dani nthevähe p'u ja rå hnini Troas. Ja dá m'mucähe p'u nyoto ma pa p'uya.

Rå Pablo ya 'bup'u ja rå hnini Troas.

⁷ Nu'a ndomingo p'uya, bi mpeti yø 'yec'ei ngue di nxennba rå thuhme da zi, tengutho rå hya bi zohra Jesús. Nuná rå Pablo p'uya, bi xännbabi rå hya yø ja'i. Pe comma ya ja ngue da ma 'mø mi hyats'i, bi gunna hya bi ma, asta gue'mø mi zo made rå xui. ⁸ Xi mpeti yø ja'i p'u ja rå cuarto bí ja maya, nup'u bí ja xangu yø lámpara di yot'i. ⁹ Mi huxpu ja rå ventana n'na rå ts'unt'u ni hu ngue rå Eutico. Comma rå Pablo p'uya bi gunna hya bi ma, bi do'mra t'aha na rå ts'unt'u p'uya, rå hyu rå piso p'u bá tägui. Ya xi du

'mø mambá thats'i. ¹⁰ Bi gahra Pablo p'uya, ngue bá hats'i. Bi 'yembyø ja'i p'uya:

—'Yo sä guí suhʉ, i te na ra ts'unt'ʉ —bi 'yena.

¹¹ Mähombí nexmaya rä Pablo. Ja bi xenna thuhme dä ts'i p'uya, tengutho rä hya bi zohra Jesús. Mi tho'a p'uya, bi sigue bi nyä asta gue'mø mi hyats'i. Ja bi ma p'uya. ¹² A nuna rä ts'unt'ʉ xi dägui, bi ts'ixrá ngü na, pe ya ja manho. Gä bi hyu yø mmui yø ja'i.

Rä Pablo bá nəxə Troas, i mpa p'ʉ ja rä hnini Mileto.

¹³ Bi ne bi n'yoguatho rä Pablo asta rä hnini Asón. Ja daní nthegähe p'ʉ p'uya ngue dä ohe rä barco. ¹⁴ Ma nthegähe rä Pablo p'ʉ ja rä hnini Asón, ya 'da dä mähme p'uya, dä ohe rä barco daní mpähme p'ʉ ja rä hnini Mitilene. ¹⁵ Dä pöngähe p'ʉ rá yo pa p'uya. Daní nthogähe p'ʉ ja rä nnengui rä häi Quío. Rä hyu pa p'uya, dä sönögähe p'ʉ ja rä häi Samos. Dani nsäyahe p'ʉ ja rä hnini Trogilio. Rä gu pa p'uya, dä sönögähe p'ʉ ja rä hnini Mileto. ¹⁶ Nuna rä Pablo, ya xi zänni ngue da thorpu ja rä hnini Efeso. Himbi ne di nsäya p'ʉ ja rä häi Asia. Bi xoni bi zon'a Jerusalén, xamhmätho dä zudi ngue dani zap'ʉ rä ngo ngue rä Pentecostés.

Bi nyauí rä Pablo'ʉ yø 'yec'eí 'bet'o p'ʉ ja rä hnini Efeso.

¹⁷ Nup'ʉ ja rä hnini Mileto, bi mennbatho rä hya rä Pablo'ʉ yø 'yec'eí 'bet'o p'ʉ di mpeti yø 'yec'eí'a rä hnini Efeso, ngue bá ehe bi nyauí. ¹⁸ Nu'mø mi zó'ʉ bá ts'i p'uya, rä Pablo bi 'yembi:

—Ya guí pahmu te dá n'yogä 'mø rá muñi yø pa ma socä ua Asia ja ni häihu. ¹⁹ Hingra n'yets'i dá n'yogä p'ʉ guí 'buhmu mente rä pa dá ørpä rá 'befi rä Hmu Jesús. Dá üngä ma mmui conná nguehyø ja'i nu'ʉ hingui nne da 'yøhra hya. 'Ne xangu rä n'ʉ dá sägä ngue nne xtä hyogä yø judío. ²⁰ Nu'mø ma xi'ahʉ rä hya, dá xi'ahʉ'a te gäma hya ja ngue da 'yøt'ahʉ rä nho. Dá xän'nahu rä hya p'ʉ gadı mpetihu, 'nep'ʉ ja ni nguhu dá xän'nahu rä hya. ²¹ Ngü'ʉ yø judío, ngü'ʉ hingyø judío, dá xicä ngue dä hyep'ʉ rä nts'o ga 'yo, dä den'na Oja, 'ne da 'yec'eí na ma Hmuhu Jesucristo. ²² A nuyá, di 'bejpagä rä Espíritu Santo ngue ganí mpagä Jerusalén. Pe hindí padí te ganí nthocä p'ʉ. ²³ Hónda n'na rä hya dí padí, ngue nup'ʉ ja yø hnini xtä thogui, rä Espíritu Santo xiqui ngue nup'ʉ Jerusalén, ya nthomigui ngue da joqui, 'ne da ma ma'ünigui. ²⁴ Pe hinga gue'a di du ma mmügä'a. Asta dí engä ma te squerángue ga juua'a te nná 'yo con n'na rä pähä. Dí nne ga juahná rä 'befi bi färca ma Hmu Jesús. I nne rä Jesús ngue ga xicä yø ja'i na rä hogá 'da'yo hya bá n'youi rä mate Oja.

²⁵ Nu to gä guí 'buhmu ua ya, ya gü xtä xifi ha di njap'ʉ di zo rá 'ye Oja, dadi seguragä ngue ya hinni mantho dä nurcaguí ma hmi yø ja'i. ²⁶ Rä ora ja p'uya, dí nne ga xi'ahʉ ngue ya hinni ma ma xigä te'o da ma rä castigo. ²⁷ Porque nu'a te gäma hya xpá nzän'Oja ngue di nja, ya gü xtä xi'ahʉ, hin temá hya di 'bedi. ²⁸ Dami hyoni ha gdi n'yo manho n'na ngü n'na'ahʉ ya. Xquet'a dámí fähmu yø 'yec'eí. Guehná rä Espíritu

Santo exahu ngue guí fähmu ya yø ja'i ec'ei Oja. Guehya yø ja'i bi pøhra Jesús conná macea ji bi mämp'u ja ra pont'i. ²⁹Dí padi ngue nu'mø dá magä ua, dá ep'u mi'da yø mamhya da ne da 'ueñyø 'yec'ei. Tengutho yø zate 'mø sa yø de'yo, dí njarbu. ³⁰Guese ni amigohu da boni ngue di nxännbate ra fehni, go da gurpabi yø 'yec'ei'u p'uuya. ³¹Dami mfähmu 'yo di hä'ahu ya n'nanyo ra hya da xän'nahu. Gui 'yothu tengutho dá øt'a mente nhuyu jeya, ra pa ra xui da xän'nahu ra hya, hindá nsäya. Asta ma guidä nná xi'ahu ra hya n'na ngu n'na'ahu.

³²A nuya ma zi cu'ahu, hønt'Oja da mä'ahu ya. Dami fähmu xanho na ra hya ngue ra mate Oja. Nuná, i ja ra ts'edi na ngue man'na gdí timhmu ra hya. Oja di japi te'o gä o ra 'ye. ³³Hinjonne ja'i da nepä ra menyu ogue ra ulu. ³⁴Guí pahmu xanho ngue nu'a te di homi co 'nehya mi'da dí n'yohe, da mpehme n'namhmu ga tini te dí homhme. ³⁵Guí njathu p'uuya, porque jatho ngue di mpe'a n'na, n'namhmu da zä da mäts'i to hin'yu te da hyoni. Dami bemhmu'a ra hya bi mam'mø mi 'yenna Hmu Jesús: "Man'na xanho ngue di un'a n'na, hinda gue'a ngue da ma mat'unni".

³⁶Høntho bi juadi bi manna Pablo na ra hya na, bi ndantyøhmu gätho yø ja'i mi n'yohe ngue bi mat'Oja. ³⁷Asta zoni gätho yø ja'i ha guí nhuyuhmi ra Pablo ngue edi. ³⁸Porque emmei tu yø mmhi yø ja'i na ra hya xi manna Pablo ngue ya hinni mantho da nurpa ra hmi. Bi mähä p'u ja ra barco p'uuya, ja bi n'yep'u.

Ra Pablo i ma Jerusalén.

21 Nu'mø dambá n'yctegähe p'u ha 'buhmu zi cuu>, da ogähe ra barco ngue da mäcähe njuantho p'u ja ra häi Cos. Ra yo pa p'uuya, dani nthocähe p'u ja ra häi Rodas. Ma thocähe p'u p'uuya, dani mpäcähe p'u ja ra hnini Pátara. ²Nup'u Pátara, ja da tingähe p'u man'na ra barco ngue i mpa p'u ja ra häi Fenicia. Da ogähe'a p'uuya, da mähme. ³Nu'mø ma thocähe p'uuya, dani nugähe ra häi Chipre nuna ja mbo ra jathe. Ngaha i go 'mø ma thocähe na ra häi na, dani nthocähe p'u ja ra häi Siria. Nu'a ra barco p'uuya, i ja ngue dani zohrá 'beni p'u ja ra nenthe ngue ra hnini Tiro. Janangue ja dani mpähme p'u. ⁴Da nthegähe p'u 'buhyø 'yec'ei p'uuya. Ja da m'mucähe p'u nyoto ma pa. Pe ra Espíritu Santo bi 'yutø 'yec'ei'a te ja ngue da thohra Pablo. Janangue hindi japyø 'yec'ei ngue xtí ma Jerusalén. ⁵Pe mi gua'a nyoto ma pa p'uuya, siempre da mähme. Gätho yø 'yec'ei conyø xisu 'nehyø basi 'da da mähme asta nenihni. Da ndantyøhmu gähe p'u ja ra nnengui ra jathe p'uuya, ngue da mat'Ojahe. ⁶Nu'mø ma n'yehme p'uuya, da cuthe ra barco. Bi mengyø ngu yø 'yec'ei p'uuya.

⁷Dambá nexähe p'u Tiro, da sönghäe p'u ja ra hnini Tolemaida. Ja bi zep'u'a nná ogähe ra barco p'uuya. Ma somhme p'u ja ra hnini, da zenguahe ya ma zi cuu>. Ja da m'mucähe p'u n'na pa p'uuya. ⁸Mi hyaxpuya, da thogui ngue da mähme p'u ja ra hnini Cesarea, di n'yohe ra Pablo co 'nehya mi'da

man'yohe. Dá mäcähe p'u ja rá ngu rä Lipe mädi 'yonna hoga 'da'yo hya p'uya. Guehna n'na nc'e'i yoto nja'i xi thanhnä m'met'o ngue di mfäxui yø representante rä Cristo. Ja dä n'oxähe p'u ja rá ngu na p'uya. ⁹Nuna ra Lipe, mi si goho yø t'ixu ngue him mädi nthäti. Nuya yø hmute p'uya, nu'a ra hya di bënnbabí Oja da ma, gue'a mman'a. ¹⁰Ya nmí 'bucähe p'u njammí pa p'uya, bi zø'a n'na rá pøngahya Oja ni hu ngue ra Agabo, xpí 'ye'a Judea. ¹¹A nuna p'uya, ni 'yehé dä nuje. Bi gajpa rá ngut'i rä Pablo p'uya, bi dutýø gua 'nghyø 'ye. Bi 'yemp'uya:

—Nguna ra hya mmanña Espíritu Santo ya, nunqá ra n'yohu rá mmeti rä ngut'i ja ua ya, di jaua yø judío p'u Jerusalén ngue dä dut'i. 'Ne di ndäpyø ja'i hingyø judío —bi 'yembi.

¹²Nu'mø ma ócähe na rä hya na p'uya, hangu dä xicähe rä Pablo, da gue'u yø mmengu p'u, xifi ngue hindí ma Jerusalén. ¹³Bi 'yenna Pablo p'uya:

—¿Tení 'be'a guí ót'e ngue sää guí zomhma? Gadi unngahu ma mmüigä. Nugä dí 'bui hont'a go te ts'u ga thogui, hinga hont'a di thercagui, sinoque xquet'a dä zä ga tugä p'u Jerusalén conná nguehma Hmu Jesúus —bi 'yena.

¹⁴Ya hindá taphe ngue hinxti map'u, dä hecähe p'u p'uya, di emphe:

—A nuyá, di nja'a te rá pähä Oja ya 'mø.

¹⁵M'mefa p'uya, 'necje dä nsähe ngue dä mähme p'u Jerusalén. ¹⁶Bi hyüngähe 'da yø 'yec'e'i ngue yø mmengu Cesarea. Nuya yø 'yec'e'i ya p'uya, n'youi p'u n'na rä mmengu

Chipre ni hu ngue rä Mnasón. Ya mará nyogui 'yec'e'i na. Go bi zixcähe rá ngu na p'uya ngue ja dä nsäyahe p'u.

Bi ma rä Pablo di zengua rä Jacobo.

¹⁷Nu'mø ma söngeähe Jerusalén, emmei di johya yø 'yec'e'i ngue dä nnuhe. ¹⁸Mi hyaxphya, dä mähme rä Pablo ngue di zenguahe rä Jacobo. Gä mi 'büp'u yø 'yec'e'i 'bet'o p'u ha dí mpeti yø 'yec'e'i. ¹⁹Mi juadi bi nzenguaui yø 'yec'e'i na ra Pablo, bi du'mi bi ma te xi 'yot'e, manyarbu i ma rä hya bi ma ngue xifi hanja ngue xí máx Oja rä Pablo p'u ha 'buhyo ja'i hingyø judío. ²⁰Mi 'yø'a te sihyø ja'i p'uya, bi 'yespabi Oja. Bi t'embra Pablo p'uya:

—A nuyá ma zi cu'i Pablo, ya guí nnu ngue yø mahuahítho yø judío ec'e'i rä Jesúis. Pe gätho ya p'uya, hingui nne dä hyep'u yø costumbre n'youi p'u ja rä ley bi 'yotra Moisés. ²¹I hma ngue t'embí n'nán'yo rä hya guí xännbabí yø judío rá m'mu hman'na nguadi yø häi. T'embí ngue guí xifi ngue hindá 'yörpa maşu'u yø hya bi manda ra Moisés, 'ne hindá 'yotyø costumbre nná 'yohu. T'embí ngue guí xifi ngue hindá mëpya yø ts'unt'u 'mø bi m'mui. ²²¿Ha dí nja te ga othu co nuna rä hya naya? Porque di mpeti yø ja'i 'mø bi bädí ngue ya gá sôhø.

²³Man'na xanho gui 'yot'a te ga xi'ahe ya. I 'bucua dí 'bucähe goho yø n'yohu ja ngue dä 'yotyø ndanne. ²⁴Damí sixa nija'u ya, guí nhoqui tengütho da 'yot'u. Jurpabi yø gasto ngue da 'yaxyø ya. Nu'mø gá 'yot'a p'uya, gätho yø ja'i dä dinyø mmui ngue himma juani'a te si'i. Sinoque

xquet'a 'nε'i guí ec'eí 'nε guí hats'i xanho te mmap'p' ja rā ley. ²⁵Pε nuya yø ja'i hingyø judío ngue ya ec'eí rā Jesús, ya xtá orpáhe rā sūcuá te dā sānnáhe ya. Ya xtá xihme ngue hínte dā ma nts'upi ya yø hya ya. Sinoque hóntho ngue hínda za rā ngø 'bospabí yø dāhmu, 'nε hínda zi rā ji. 'Nε hínda zapra ngø yø zu'e hingui pønná ji 'mø bi du. 'Nε híndi n'yots'om'mäi.

Ya bì mbentra Pablo.

²⁶Mi hyaxpuya, bì me rā Pablo'ü goho yø n'yohu ngue 'da dí nhojtho. Bi yurbu ja rā nija dí mpeti yø judío p'uya para ngue da mā tema pa da ze'a guí nhoqui. Nú'mø bi dätra pa p'uya, dā 'yotyø 'bø'te n'na ngu n'na.

²⁷Pε nú'mø tobe him mani dät'a nyoto mā pa, nuya yø judío ngue yø mmengü Asia bì nü ngue 'büp' ja rā nija rā Pablo. Bi hyurpa rā cue yø mmui gätho yø ja'i p'uya. Janangue bì ma mäbent'i rā Pablo. ²⁸Bì muhra hmafi yø judío p'uya, bi 'yëna:

—Ague gyø judío, dami fäxcahe ua. Nunq rā n'yohu 'bucua ya, guehná xännbabí yø ja'i ndap'ü bi zä nā ngue hingui nnu manho'a te nná 'buhmu. I xännbabí yø ja'i ngue hingui nnu manho rā ley, 'nε hingui nnu manho rā nija jaua. I ja man'na rā hya p'uya, ya xá cütua ja rā nija 'da yø ja'i hingyø judío. Di ts'ongua ja rā mäca nija jaua.

²⁹Nguna rā hya bi manyø ja'i, porque m'met'o rā pa, ya xi hnup'ü ja rā hnini rā Pablo ngue n'youi n'na rā n'yohu hingra judío, ni hu ngue rā Trófimo rā mmengü Efeso. Ra Pablo p'uya bi t'ëmbi ngue ya xi chrpü ja

rā nija'a rā n'yohu xi hnurpi ngue mi n'youi.

³⁰Bá yunts'i gätho yø ja'i p'ü ja rā hnini p'uya. Bá tihi ngue di bentra Pablo. Bá jujmä xöts'e rā nija p'uya. N'nahmantho bì ma ndöt'e yø goxthi 'bexque'a. ³¹Ya nne yø ja'i ngue xtá hyo rā Pablo. Bi zonna hya p'ü bí 'buhrá hmu yø soldado p'uya, ngue ya bá yuns'yø ja'i gä rā hnini Jerusalén. ³²Janangue bì nya mi'da yø hmu p'uya ngue bi peti gätho yø soldado, dā ma dā nu tema hya bì nja. Ni tihi bi zömp'ü 'buhyo ja'i. Mi nu yø ja'i ngue mmap'ü yø soldado, bi hyep'ü'ä qui unna Pablo. ³³Mi guarbu 'buhyo ja'i yø soldado p'uya, nunq rā hmu bì manda bì mbentra Pablo 'nε bi thut'i co yoho yø cadena. Bi 'yänni te'o ná rā Pablo, 'nε bi 'yänni te'b'e'a xi 'yot'e. ³⁴Pε nüp'ü mahyø ja'i p'uya, n'nan'yo mmän'i'da, n'nan'yo'a bì mma mmi'da. Janangue hingui sā dā hyaxa njuani tema hya, porque janjuani dí uehxni yø ja'i. Bi manda rā hmu ngue bi ts'ixrā Pablo p'ü bí ja rā cuarte p'uya. ³⁵Nú'mø mi zömp'ü ja yø 'dexto ngue rā cuarte, xogue ni gustho yø soldado ná rā Pablo, porque dí mäs'yø ja'i ngue nne dā guaspi. ³⁶Bá mafi gätho yø ja'i bá 'befa, bi 'yëna:

—Da du rā Pablo —bi 'yëna.

**Bì manna Pablo'ä rā hya ja ngue
di nyamp'ü ha 'buhyo ja'i.**

³⁷Nú'mø ni ma dā yurbu ja rā goxthi cuarte rā Pablo p'uya, bi 'yembrá hmu yø soldado:

—Ua da zä ga xi'i n'na ne yo ne'a te dí nne ga mmangä? —bi 'yëmbi.

Mi dāhra hmu p'uya, bi 'yembra
Pablo:

—¿Ua guí padí gui nya ra hya
ngue rā griego p'uya? ³⁸ ¿Ua hinga
gue'e'a rā mmengü Egipto bi xoxa
n'na rā shi 'mō yō pa xā thogui? ¿Ua
hin gadi manda'u goho mahuahi
nja'i yō hyote bá m'mup'ū ja rā
dapo?

³⁹ Mi dāhra Pablo p'uya, bi 'yená:
—Nugä drá judíogä, drá
mmengügä p'ū ja rā hnini Tarso,
guehnä rā hnini tate p'ū ja rā häi
Cilicia nā. Pe dāmi 'yorcá rā mate
guí 'dacrā nt'edí ga nzocä yō ja'i —
bi 'yembi.

⁴⁰ Nu'a rā hmu yō soldado p'uya,
bi unna nt'edí rā Pablo ngue dí nya.
Bi m'mäp'ū ja yō 'dexto rā Pablo
p'uya, bi macrá 'ye ngue órpa rā
senya yō ja'i ngue dí nsäya. Nu'mō
mi nsäya'a guí maxhni yō ja'i p'uya,
nunä rā Pablo i nya ra hya ngue rā
ebreo, bi 'yembi:

22 —Ague n'yō'ahü, nunä rā
hya gdä nyangä ua guí
'buhmü ya, dāmi 'yohmü ha rā nja ra
hya ga xi'ahü.

² Mi 'yohyo ja'i p'uya ngue ga
ts'ofo connä ebreo ga ya yō ja'i,
man'natho ngue hijondi 'yani. Ra
Pablo p'uya bi 'yembi:

³ —Nugä drá judíogä. Drá
mmengügä p'ū Tarso ja rā häi
Cilicia. Pe bi ma mä tedegä ua
Jerusalén. Ja dā ogä ua rā escuela,
gue'a rā Gamaliel mä xännbategä.
Bi xänngagui'a rā ley mani n'yo mä
mboxitahü. Nugä dā ja ndummuhi
ngue dā supä rā xudi Oja co gätho
ma mmui, tengutho guí othü rā pa
ja p'uya. ⁴ Nugä 'mō yō pa xā thogui,
xtä sucä'u yō ja'i mi ec'eí rā hogä

'da'yo hya. Yō n'yohu 'nëhyø xisu di
tut'i ngue di cot'i, 'në dí nne ga ho
'da. ⁵ Nu'a rā hmu yō mmäcja, 'në'u
yō n'yohu 'bet'o ngue yō judío, dā zä
da mä hanja'u, porque go bi 'dacä
rā sucuä dā cats'i ngue xcani däpä
yō judío p'ū Damasco. Dā magä p'ū
ngue di hongä yō 'yec'eí, xcambá
sigä ua Jerusalén ngue xtí n'ofädi.

Bi männä Pablo ha bi nja
ngue bi 'yec'eí rā Jesús.

⁶ Pe nup'ū ja rā 'yu p'uya, comma
huxyadi ya ní ma ga són'a Damasco,
nthambenitho bi yot'a n'na rā
nyot'i mayä ngue bi gogbagui.

⁷ Dā täcä häi p'uya, dā øde ngue
nzoqui, bi 'yengui: "Ague Saulo.
Ague Saulo. ¿Hanja ngue emmei
guí nnü man'ugui?" bi 'yengui.

⁸ Ya dí emba p'uya: "¿Te'o'i p'uya
grá Hmu?" Hombá tha p'uya, bi
'yengui: "Guecä drá Jesús, drá
mmengü Nazaret, janjuani ngue
guí nnü man'ugui", bi 'yengui. ⁹ A
nu'ü mä amigo nmi n'yo'be p'uya,
majuaní ngue bi nu rā nyot'i, pe bi
zu. Pe himbi mmeyä mä amigo te
'be'a xicä'a nzoqui. ¹⁰ Nugä p'uya, dí
embi: "Ague grá Hmu, ¿te 'be'a ja
ngue ga ot'a p'uya?" Nu'a rā Hmu
p'uya, bi 'yengui: "Dāmi nanguí, guí
thogui gdi ma Damasco. Nup'ü ja
daní si'i p'ü te gä ja ngue gui 'yot'e".

¹¹ Bi xädägui'a rā nyot'i dā nthé'be.
Bi cunngagui'u mä n'yo'be, gä dä
són'a Damasco.

¹² Nup'ü Damasco p'uya, mi 'büp'ü
n'na rā n'yohu ní hu ngue rā Ananías.
Gue'a n'na rā n'yohu ngue mi ot'e
gätho'a te mmamp'ü ja rā ley Oja. 'Né
di nnü manhoui gätho yō judío. ¹³ Bä
ehé bi nugä ná rā Ananías. Mi zop'ü

dí 'bui, bi 'yengui: "Ague mā zi cu'i Saulo, dí nzø ni dä ya", bi 'yengui. 'Bexque'a rā ora'a p'uya, bi nzø ma dä, dä hëti ha 'bäi. ¹⁴Bi 'yengui: "Nuna Oja mi thànne mā mboxitahū ya, ya mām'met'o xpa huan'na'i ngue guí parpabi rá pähä. Bi ne ngue guí nnurpabi rá hm̄i'a rā Ts'unt'u Oja nuna gä rā nho øt'e, 'ne gui 'yø'a rā hya bi ma. ¹⁵A nuyá, ndap'u bi zä guí ja hmajuani gätho yø ja'i na rā hya dí xi'i ya. Guí xihyo ja'i te gá nu ya, 'ne guí xihyo ja'i tema hya gá 'yøde. ¹⁶Xiya, ñte guí tøm'ya? Dami nanguí, guí nxixya nts'edi, n'namhma dí nequí ngue guí ec'ei rā Hmu Jesúz, 'ne di pun'na'i ni ts'equi", bi 'yengui.

Bi manna Pablo tema hya i men'Oja p'u ha 'buhyo ja'i hingyø judío.

¹⁷Dámbar pengä p'uya, ngue dā sō'a Jerusalén. Dá map'u ja ra nija ngue dā mat'Oja. Bi mpähma nthandi p'uya. ¹⁸Dá nugä rā Jesúz ngue engui: "Dami xoní guí pøn'a nts'edi ua Jerusalén, porque hindä t'ørpa masu ra hya guí mma conná nguecä", bi 'yengui. ¹⁹A nugä p'uya, dí embi: "Ague grá Hmu, ya pahyo ja'i ngue nmí pagä p'u ja yø nija, dambi sigä yø ja'i ec'ei'i ngue di cot'i, 'ne dädi uní. ²⁰Nu'mø mi tho na ni mefi ra Teba bi xihyo ja'i ni hya, dí 'bäcä p'u 'mø, xquet'a dä negä ngue bi du na. Nu'mø mi tho na, dä färpagä yø tuhu'u to bi hyo". ²¹Pe rā Jesúz bi 'yengui: "Ga 'yohma. Nugä yap'utho ga pen'na'i, guí mmap'u rā m'muhyo ja'i hingyø judío", bi 'yengui.

Yø soldado bi bentra Pablo.

²²Bi 'yøxhyø ja'i p'u bá fudi ngue bi nya, asta gue'mø mi manna ra

hya ngue ena dä map'u 'buhyo ja'i hingyø judío. Bi mührä hmafi yø ja'i p'uya, bi 'yena:

—Dä tho na rā n'yohu na. Hinni 'yup'u ngue 'buhnä —bi 'yena.

²³Mente mafi, mente cacyø tuhu, en'a häi. 'Ne ens'maya yø fonthäi ngue rā cue. ²⁴Bi mända na rā hm̄u yø soldado p'uya ngue bi ma macut'i mbo ra cuarte rā Pablo. 'Ne bi mända ngue bi 'bei, bi njapi dä ma hanja ngue suhyø ja'i. ²⁵Pe nu'mø mi dut'i ngue dä mei, nuna rā Pablo bi 'yembara capita 'bäp'u:

—¿Tema nt'edí guí pets'i ngue guí nne gui fehmä n'na rā n'yohu ngue rā romano, 'ne hinga 'bet'o guí haxhu rā güenda hanja rā hya? —bi 'yembi.

²⁶Nu'mø mi 'yø'a rā hya sihra capita p'uya, bi ma bá xi'a rā hm̄u nne dí mfete, bi 'yembi:

—Dami n'yomfeni te guí nne gui 'yøt'e, porque nuna rā n'yohu guí nne gui fei, rā romano na —bi 'yembi.

²⁷Nu'a rā hm̄u p'uya, bi guarbu 'bähra Pablo, bi 'yembi:

—¿Ua majuani ngue grá romano ague n'yø?

Mi dahra Pablo p'uya, bi 'yembi:

—Ahá, majuani.

²⁸Nu'a rā hm̄u p'uya, mahømbi 'yembi:

—Pe nugä, xangü rā menyü xa cuestagä ngue dä cohi ngue drá romano.

Rā Pablo p'uya, bi 'yena:

—Pe nugä drá romanogä p'u dä micä.

²⁹Co nuna rā hya na p'uya, bi zop'u rā Pablo'ü mi nne xtí mfete. Da guehnä rā hm̄u, xquet'a bi zop'u 'mø

mi hyaxaq njuani ngue rá romano. Bi nsu p'uya ngue xi dut'i.

**Rá Pablo 'bäp'u ha bi
'yotra junta yø judío.**

³⁰ Mi hyaxpuya, nu'a rá hmu yø soldado bi ne xta hyats'i xanho rá güenda teni 'be'a gui yappyø judío na rá Pablo. Bi xojpa yø cadena ma nthat'i p'uya, bi manda ngue bi ma mapeti yø hmu yø mmäcja. Bi nja rá dajunta. Bá njucra Pablo p'uya, bi ma ma'bä'mi p'u 'buhyo ja'i.

23 Nuna rá Pablo bi hyetyo ja'i 'büp'u ja rá junta. Bi 'yembuya:

—Ague n'yø'ahu, i nnu Oja ngue yø pa xpí 'yep'u, 'ne asta guehya, co n'na rá hoga mmäitho nná 'bui.

² Nuna rá hmu mmäcja Ananías, bi 'bep'u 'dap'u 'bähmi rá Pablo ngue dä membä rá ne. ³ Bi 'yenña Pablo p'uya:

—Go di un'i Oja ngue hinga njuantho guí oträ ts'ut'abi. ¿Ua hingni mip'u ngue gui 'yotra ts'ut'abi conforme rá ley? ¿Hanja ngue guí nuixra ley ngue gadí manda dä 'begbä ma ne? —bi 'yembi.

⁴ Nu'u 'bäp'u p'uya, bi 'yembra Pablo:

—Guí thennbabí rá da mmäcja Oja 'mø —bi 'yembi.

⁵ Mi dahrá Pablo p'uya, bi 'yembi:

—Pe hindí pacä n'yø, ngue'mø guehnä rá dä mmäcja na. Porque nt'ot'i p'u ja rá Mäca Libro ngue ena: "Yo guí nnömmän'h'a nnöpa ts'ut'abi yø ja'i", i enna hya.

⁶ Bi bahra Pablo p'uya, ngue 'büp'u da yø judío p'u ja rá junta ngue tenna nt'ec'eí ni hu ngue rá saduceo.

Man'na 'bui yø judío p'uya, ni hu yø nt'ec'eí ngue rá fariseo. Rá Pablo p'uya, bi ts'edi bi 'yembyø ja'i:

—Ague n'yø'ahu, nügä drá fariseogä, rá ts'unt'ugä n'na rá fariseo. Nu'a nná ec'cigä ya ngue bá ep'u ra pa di bennate yø áнима, gue'a ga thascä rá güenda'a ya.

⁷ Nu'mø mi manna rá hya na p'uya, nu'u yø fariseo, conyø saduceo, di njun'mahyase p'uya. Ya yo 'bui bi gohyø ja'i. ⁸ Porque yø saduceo mman'h ngue hindí bennate yø áнима, ni xingyø anxe di 'bui, ni xingra ndahi. Pe yø fariseo p'uya, gä ec'eí ya yø hya ya. ⁹ Bi muhра hmafi gätho yø ja'i p'uya. Bi nangui 'da yø xännbate ngue rá ley, yø n'yohu yø fariseo. Bi 'yen'u p'uya:

—Nuna rá n'yohu 'bucua, hin tema nts'o dí o'na. Nu'mø da t'embí ngue n'na rá anxe bi zofo, hinguí ho ga cohi ngue ma nsuhiu Oja.

¹⁰ Mathoguitho bi nsuhyø ja'i p'uya. Ya nsu'a rá hmu yø soldado ngue pëts'i dä xenyø ja'i rá Pablo. Bi 'bepyo soldado p'uya ngue bi zicra Pablo p'u ha 'buhyo ja'i, bi zixpu rá cuarte.

¹¹ Rá nyohra xui p'uya, bi nu rá Pablo rá Hmu Jesús, ngue bi 'yembi:

—Dami hya rá ts'edi ague Pablo. Tengutho guá ørbu Jerusalén ngue gä ma hanja ma hyagä, dá ngut'a rá hya gni man'a Roma ya.

I nthoni ha di tho rá Pablo.

¹² Mi hyaxpuya, bi nhecahyä da yø judío ngue dä hyo rá Pablo. Bi 'yen'a:

—A nuyá, ni xingra hme, ni xingra dehe ga sihu ya, asta gue'mø dä nühu bi du rá Pablo. Dä zucju Oja

'mø híndi nja'a te dí mmamhmü —dí n'yembi.

¹³Pongui yote nja'i ya 'da'igu bi mangue dä hyo rä Pablo. ¹⁴Bi map'u 'buhyo hmu yø mmäcja p'uya, 'nep'u 'buhyo n'yohü 'bet'o ngue yø judío. Bi 'yemba:

—Nunä rä hya xtä mangähe, hingga nsihmge asta gue'mø dä nuhe bi du rä Pablo. Dí engähe ngue dä zucje Oja 'mø híndi nja'a te dí mmamhme.

¹⁵A nu'ahü ya, co 'n'e'u yø n'yohü 'bet'o ngue rä junta, dämi xihmu rä hmu yø soldado ngue dä si nixudi rä Pablo ua guí 'buhmu. Gui 'yemp'u ngue ja ts'edi mäpn'a rä hya dä t'änni. Nugähe p'uya, ya xca nsähe ngue ga hohe hante dä zocua.

¹⁶Pe nu'a n'na rä 'be'ue rä Pablo p'uya, bi 'yöde tema hya nts'änni. Bi map'u ja rä cuarte ngue bá xihra Pablo'a rä hya xi 'yöde. ¹⁷Nu'mø mi xihra Pablo'a te fënnbi, bi zonhnä n'na rä capita p'uya, bi 'yembi:

—Nunä rä ts'unt'u 'bucua, dämi sixpü 'buhni hmu. Porque jap'u n'na rä hya dä xifi.

¹⁸Nu'a rä capita p'uya, bi zixra ts'unt'u p'u 'bührä hmu yø soldado. Bi 'yembi:

—Nunä rä Pablo ofädi, bi zonngagui ngue dä sin'na'i ua na rä ts'unt'u 'bucua. Ja te nne dä xi'a'i 'na —bi 'yembrä hmu.

¹⁹Nunä rä hmu yø soldado p'uya, bi bennbabä rä 'ye rä ts'unt'u, bi zica n'nanni, bi 'yembi:

—¿Te guí nne gui xiqui n'yö?

²⁰Nunä rä ts'unt'u p'uya bi 'yembi:

—A nuyá, nu yø judío, ya xa nhecahya ya, ngue nu'mø da xudi, dä 'yä'i ngue gui sixpü ja rä dajunta rä Pablo. Gui 'yenüi ngue ja ts'edi

mäpn'a rä hya dä t'änni 'na. ²¹Pe nu'i yø guí ec'ci, porque pongui yote nja'i yø judío xä nzänni ngue dä gorpa rä 'yu rä Pablo, dä hyo. 'Ne i mma ngue ni xingra hme, ni xingra dehe dä zi, asta gue'mø dä nu ngue dä du rä Pablo. Èna ngue dä zu Oja 'mø híndi nja'a te xä nzänni 'na. A nuyá, ya xä nsäya, ngue tómtho temä hya guí mmanya.

²²Nu'a rä hmu yø soldado bi xihra ts'unt'u ngue hinjondä xifi ngue bi man'a te rä hya xi 'yöde.

Bi 'bennbabä rä Pablo na rä gobierno Félix.

²³Nunä rä hmu yø soldado p'uya, bi zonhnä yoho yø capita. Bi 'bepi ngue dí nsä yo ciento yø soldado ngue yø 'yogua, 'n'e hyate ma'det'a yø tögue, 'n'e yo ciento nja'i yø nhya lansa ngue dä zixra Pablo 'mø bi zu'i guto nxui, dä menhni dí ma Cesarea. ²⁴Ne bi manda ngue dä thospabä rä nthüts'i rä faní dä hyuxrä Pablo. Bi manda ngue hinte dí njapra Pablo, sinoque dí ndäpra gobierno Félix. ²⁵Bi 'yöt'a n'na rä súcua rä hmu p'uya, ngue bi gaxyø soldado, bi däprä Félix. I enna súcua:

²⁶“Nugä drä Claudio Lisias, dädi zengua'i grá hogä gobierno Félix.

²⁷Di pen'na'i p'u na rä n'yohü 'bucua, bi gotyø judío, ya ja ngue xtä hyo. Pe nu'mø ma pacä p'uya ngue rä romano, dä pennbabä yø soldado ngue bá yaní. ²⁸Dä ne ngue xca padí te gui yapı. Dä sixä p'u bi 'yötyø junta yø judío p'uya. ²⁹Pe nunä rä hya bi nequi, guehnä ja ua naya. Gui yapı ngue'a rä ley ga 'yo judío. Pe himbi nequi rä hya ngue te xtí

hyo, ni xⁱng^a gue'a di s^a ngue d^a j^ti'. ³⁰Pe d^a mmeyag^a p'^uya, ngue n^u y^o judío, ya xⁱ nhecahya ngue xt^a hyo. J^anangue nuya dⁱ pen'n^ai p'^u na r^a n'yohu na. 'N^e xquet'a dⁱ xicá'u di y^apⁱ ngue d^a map'^u guí 'b^ui ngue d^a xⁱi te g^a nzui. H^ont'a ra hya'a ya".

³¹N^u'y^o soldado p'^uya, bi 'y^ot'e te bⁱ m'mepi. Bi zixra Pablo 'm^o mi nxui, bⁱ ma p'^uya, i nthop'^u ja r^a hnini Antípatris. ³²Mⁱ zä mi n^ecähäi p'^uya, b^a penc'^u y^o soldado ngue y^o 'yogua, bi z^op'^u ja r^a cuarte. Go bⁱ mähä r^a Pablo' y^o t^ogue. ³³Mⁱ z^omp^u ja r^a hnini Cesarea p'^uya, bⁱ ndäpra sucua r^a gobierno, 'n^e xquet'a bⁱ ndäpra Pablo. ³⁴N^u'm^o mi juadi bⁱ n^u r^a sucua r^a gobierno p'^uya, bi 'y^anni hapu r^a mmeng^u n^a r^a Pablo. 'Bexpi b^atho ngue r^a mmeng^u p'^u ja r^a häi Cilicia. ³⁵Bi 'y^emb^uya:

—G^a o^cä'a r^a hya guí mmam'm^o bi z^ocua'u di yap'a'i —bi 'y^embi.

N^up'^u ja r^a n^u na r^a d^ast'abi Herodes, bⁱ manda ngue ja d^a mäp'^u y^o soldado n^a r^a Pablo.

R^a Pablo bⁱ m^anna hya p'^u ha 'b^uhr^a Félix.

24 Ya r^a c^ut'a m^a pa xi z^onna r^a Pablo p'^u Cesarea 'm^o ja mi z^on'a r^a hm^u mmäcja Ananías, ni n'youi 'da y^o n'yohu 'bet'o ngue y^o judío. 'N^e nⁱ n'youi n^a r^a p^ongahya p'^u ja r^a ts'ut'abi nⁱ h^u ngue r^a Tértulo. Bi z^omp^u 'b^uhr^a gobierno ngue di yapra Pablo. ²Mambá ts'i r^a Pablo p'^uya, n^una r^a Tértulo bⁱ mudi di yapra Pablo, bi 'yembra Félix:
—Ague grá gobierno, d^adⁱ ja m^ammadi'ahe ngue hⁱn tem^a

hya, dⁱ 'b^u m^anhogähe. Conná nguehnⁱ m^fadi gä 'bumm^anho y^o ja'i. ³Gätho'a te guí 'ø't'e, dⁱ 'bumm^anhogähe ndap'^u bi zä. G^a guehn^a nná ja m^ammadi'ahe naya, grá ts'ut'abi Félix. ⁴Pe hⁱndí nne ga 'bet'ahe xangu nⁱ tiempo. Dí äcähe ra m^ate n^a ts'ut'abi, ngue gui 'y^ode te g^a xⁱahe. ⁵Dí tingähe n^a r^a hya, ngue n^una r^a n'yohu 'b^ucuia, i 'yo ndap'^u bi zä gä r^a ngunⁱ nximhäi ngue di ts'ony^o ja'i tengutho n^a r^a n^u. Guehn^a r^a 'y^ot'i shi p'^uha 'b^uhy^o judío na, porque 'bet'o na ngue' u to ec'e*ci* na r^a mmeng^u Nazaret. ⁶Nugähe d^a benthe, d^a uphe ngue bⁱ ne xtí ts'onna nija. Dí nne xca haspahe r^a güenda conná ley ngue ma nt'ec'e*ci*he p'^uya. ⁷Pe n^una r^a Lisias r^a hm^u y^o soldado p'^uya, r^a ts'editho bi 'y^ot'e ngue bi yurbu di yahe ngue bi zinngahe n^a r^a Pablo. ⁸Bi xicje p'^uya ngue n^um^o to mne di y^apⁱ, d^a ecua guí 'b^ui. Pe nuyá, d^a zä ngue gui 'yänse ya. Gui p^ase p'^uya ngue majuani'a te gä nná yapähe.

⁹A nuyá, gätho'u y^o judío n'yohu ya, 'da'ig^u mmä ngue e*mbi* majuani'a te xifi. ¹⁰R^a gobierno p'^uya, bi 'y^orp^u r^a senya r^a Pablo ngue dⁱ ny^a. R^a Pablo p'^uya bi 'y^ogna:

—Co n^ana r^a pähätho ga nyangä ua guí 'b^ui gra ts'ut'abi. Porque dí pacä ngue ya x^a mma y^o jeya guí nts'ut'abi ua ja r^a häi dí 'b^uhm^u. ¹¹N^u'i da zä gui hyax^a njuani hanja r^a hya. Tobe hⁱngui tho'a n'n^ema yomma pa xt^a magä Jerusalén ngue dí thanne Oja. ¹²Pe hⁱmbi thingui ngue to gadi njun'mahya'be. Ni xⁱng^a guep'^u ja r^a danija xt^a thingui ngue to gdi orpabi, ni xⁱng^a guep'^u

mída yø nija, xta th̄ngui ngue to gdi ya'be. Ni xinga guep'ü ja rä hnini p'uya. ¹³Nuya yø n'yohu 'bucua, nu'ä rä hya gui yajpagui, hñdä zä ha di japi ngue di ja majuani'a te mma. ¹⁴Ma ga xi'i hanja rä hya ya. Dadi njuani, hin dadi ncóni ngue dí ec'egä Oja nuná mi ec'ei ma mboxitahe. Da gue'a rä 'da'yo hya embyø ja'i 'bucua ngue ra 'dan'yo nt'ec'ei, gue'a rä hya dí tennä'a ya. Pe gä dí ec'egä'ü yø hya nt'ot'i p'ü ja ra libro ngue rä ley Oja, da gue'a mída yø hya bi 'yotyø pøngahya Oja. ¹⁵Tengutho yø nt'ec'ei yø judío, dí njadä p'uya. Dí ec'egä ngue da 'yot'Oja ngue di bennate yø ánima, gue'a yø hoja'i, gue'a yø ts'oc'ei, gä di bennate. ¹⁶Janangue dadi ja ndummuí ngue ga n'yo xanho, n'namhma ngue hin temá hya da dñngagui Oja, ni xinga guehyø ja'i da zä da 'yengui ngue hinga gue'a nná 'yo.

¹⁷Mi ma njammi jeya ngue n'nanni rä nación dambí 'yo, mahondá pengui asta Jerusalén ngue dá dä ma limosna, 'ne dá ñorpabi rä 'böt'e Oja. ¹⁸Pe nu'ä rä ora'a p'uya, nu'ü 'da yø judío ngue yø mmengü Asia, bi dingui ngue dí 'büp'ü ja rä nija ngue nmädi nhoqui conforme rä costumbre ja ngue dä 'yot'a n'na. Pe hingui ngup'ü dí 'yohe. 'Ne himbi th̄ngui ngue gadi yahnihe. ¹⁹Nuya yø n'yohu dí mmangä ya, guehya ja ngue dä thocua di yajpagui, ngue'mø ja te ga nzäqui. ²⁰A nu'mø ngue hin'na, nuya yø n'yohu 'bucua, go da manya ngue'mø ja tema ts'equi bi thinngagui 'mø ma thocä p'ü bi 'yotra dajunta yø judío. ²¹Høndä n'na zine nts'edi dá mangä

p'ü ja rä junta mi 'buhya, ngue dá ena: "Nu'ä nná ec'egä ya, ngue bá ep'ü ra pa di bennate yø ánima, gue'a ga thascä rä güenda'a ya", dá ena.

²²Nu'ä rä Félix, mi zä mi 'yohna rä hya bi manna Pablo, mambi njarbutho rä hya. Porque rä Félix ya padí xanho hanja'a rä nt'ec'ei i ja ngue rä Cristo. Bi hyuspa rä pa yo ja'i p'uya, bi 'yembi:

—Nu'mø bá ehrä Lisias rä hmü yø soldado ya, ja ga pacä xanho hanja na rä hya guí mmamhmü p'uya.

²³Nuná rä Félix, bi 'bepa n'na rä capita ngue di sigue da ma m'mädi rä Pablo. Pe bi xihra capita ngue ya hñdä ma nthut'i, 'ne bi xifi ngue nu'mø bi zóhyø amigo di zengua, dí njapi ngue di nyau'i nne dä mäts'i te honi.

²⁴Mi ma njammi pa p'uya, mahombi zonná Félix, ni n'youi na rä Drusila rä xisu, rä judío na rä xisu. Bi manda bá ts'i rä Pablo p'uya. Bi japi da ma hanja rä nt'ec'ei i ja ngue rä Jesucristo. ²⁵Nuna rä Pablo, bi ma hanja'a rä nho ja ngue dä n'yo rä ja'i, 'ne bi ma ngue jatho dä zamrá mmui n'na. Bi ma hanja na rä castigo dí nja m'mæfa. Nuná rä hya bi 'yohra Félix, bi zü. Bi 'yembra Pablo p'uya:

—'Be ni mahma. Nu'mø bi bongagä, mahønga nzon'na'i ga nyau —bi 'yembi.

²⁶Nuna rä Félix i tø'mi ngue xta ngutra menyu rä Pablo ngue xtí thøgue. Janangue xangu yø nnidi bi zonhni ngue bi nyau. ²⁷Mi gua'a nyo jeya p'uya, bi dä rá cargo mi pehnä rä Félix ngue rä gobierno. Bi ponnbabí n'na rä n'yohu ni hu

ngue rā Porcio Festo. Nuna rā Félix bī ne ngue dā nū manho yō judío, janāngue bi sigue bī ma m'mäditho rā Pablo.

Rā Pablo bī nyauí rā Festo.

25 Nuna rā Festo p'uya, bī ma di bentrā cargo ngue dī ngobierno. Ja rā hyu patho xi bentrā cargo p'u Cesarea p'uya, ja bā nexpu ngue i ma Jerusalén. ²Mi zömp'ū Jerusalén, nū'ū yō hmū yō mmäcja, 'nē'ū yō judío tate ngue t'ec'eí, bī map'ū 'buhra Festo ngue di yapra Pablo. ³Bi 'yapra mate ngue da pennbabī rā Pablo di 'yē'a Jerusalén. Nu'u yō judío di yapate p'uya, ya xi nhecahya ngue dā hyo rā Pablo p'u ja rā 'yu. ⁴Mi dahrā Festo p'uya, bi 'yembi:

—Ya m'mädi p'u Cesarea nā rā Pablo. Pe ya himma ya'atho ga pengā p'u Cesarea. ⁵Nu'ū yō n'yohu exa hā rā ts'edi ngue di yapra Pablo, guí xihamu ngue ga mmäcähe Cesarea ngue'mō ja rā ts'oqui rā Pablo, da zā gui yaphu.

⁶Pe nunā rā Festo, commā manhyato mā pa, ogue n'net'a ma pa, bā m'mu'a Jerusalén. Bā pengui, bī 'yē'a Cesarea p'uya. Mi hyaxphuya, bī mip'ū ja rā nthuts'i hū'mō ostra ts'ut'abi. Bi manda bā ts'i rā Pablo p'uya. ⁷Nu'mō mi yut'ambo rā Pablo, bī mäs'yō judío xpí 'yē'a Jerusalén ngue di yapi. Xangū yō hya ja man'ū gue gui yapi, pe yō judío hingui sā di ja majuanī'a te mma. ⁸Mi dahrā Pablo p'uya ngue dī nyani, bi 'yenā:

—Nugä hin temā ts'oqui dī øt'e. Ni xinga guehra ley dā t'engui hindí nnu manho, ni xinga guehra danija,

ni xinga guehra dast'abi Roma ngue di tjinngā mā ts'oqui.

⁹Pe nuna rā Festo, bī ne ngue dā nū manho yō judío. Janāngue bi 'yembra Pablo:

—¿Ua guí nne gdī ma Jerusalén, ja ganí hocä p'u ni asunto?

¹⁰Mi dahrā Pablo p'uya, bi 'yembi:

—Nuua 'buhra ts'ut'abi bi 'yexra dast'abi Roma. Ja i ja ngue da thascagui ua rā güenda. Nu'i guí padí xanho ngue hīn temā nts'o dī ørpä yō judío. ¹¹Nu'mō ngue di ja ma ts'oquigä, ogue xtí nequi n'na rā hya ngue ni 'yup'ū ga tu, hindí su ga tugä. Pe nu'mō ngue hīn temā hya di nequi'a te gui yajpā ya 'bucua, hinjonda zā di dägui ngue ga sogä yō 'yeuy. Man'na xanho ngue ga thocä p'u 'buhra dast'abi Roma 'mō.

¹²Nuna rā Festo, nuya yō n'yohu dī nfäxui p'u ja rā ts'ut'abi, bī nhecahya ngue bi zänni te dā 'yø't'e. Bi 'yembra Pablo p'uya:

—Guí ädi guí thop'ū 'buhra dast'abi Roma. Pe ja gdī ma p'uya.

Rā Pablo i 'bäp'ū 'buhra ts'ut'abi Agripa.

¹³Mi ma njammi pa p'uya, bi map'ū Cesarea nā rā ts'ut'abi Agripa, ni n'youi rā nju Berenice, ngue bī zengua rā Festo. ¹⁴Pe bā m'mup'u njammi pa p'uya, nuna rā Festo bi xihra ts'ut'abi'a rā asunto rā Pablo. Bi 'yembi:

—Gosque 'bucua n'na rā n'yohu ngue m'mäditho, bi zocua 'mō mi nts'ut'abi rā Félix. ¹⁵Nu'mō dambá 'yogä p'u Jerusalén, nū'ū yō hmū yō mmäcja co 'nē'ū yō n'yohu 'bet'o ngue yō judío, bī map'ū dī 'bui. I ädi ngue dā ma mā sentencia nā rā n'yohu

na. ¹⁶Pe nugä p'uya dí embi: "Nu rā dast'abi Roma híndi costumbra ngue to sā di sentencia'a ngue da tho, mente tobe híndi n'yunnba hmíui rā nsuui'a mā yapi, para ngue da fadi ndanä gue'a di dunna hya".

¹⁷Janangue nu'mø mi zócuau ya, híndá 'betä rā tiempo. 'Bexque'a 'mø mi hyats'i, dá magä p'u ja rā ts'ut'abi. Dá mandagä bá ts'i'a ra n'yohu p'uya.

¹⁸Dí engä ngue mi ja rā ts'oqui, pe nu'mø mi zo'ü yø yapate p'uya, hin temä ts'oqui bi nequi ngue'ü yø hya guí yapi. ¹⁹Nu'a ra hya guí nyapi, gue'ü yø nt'ec'ü yø judío'a, 'ne'ü n'na rā n'yohu bi du ni hu ngue rā Jesús, i mmanna Pablo ngue 'bui. Gue'a ga nzü'ü ya. ²⁰Nugä p'uya, híndi paði ha gdä japi ga ot'ü rā ts'ut'abi tengü na rā hya na. Janangue dá ännä rā Pablo p'uya, ngue'mø da ne xtí ma Jerusalén, ja xtäbá njap'ü rā ts'ut'abi na rā hya na. ²¹Pe rā Pablo p'uya, bi yädi ngue da thop'ü 'buhra Augusto nunä ndast'abi p'ü Roma. Dá manda p'uya ngue bi sigue bi 'bädi, 'be da bonngagui ja ga penhnji, di map'ü 'buhra dast'abi Roma.

²²Mi dahrä Agripa p'uya, bi 'yembra Festo:

—Xquet'a dí nne ga oca te da manna rā n'yohu na.

Rä Festo bi 'yembi:

—'Bex hnixudi gui 'yode te da manya 'mø.

²³Mi hyaxpuya, nunä rā Agripa 'nehra Berenice bi yurbü ja ra cuarto bi nja rā hya. Xandongu p'u ni 'yo, tengutho 'mø di sannigo. Ni n'yohu yø hmü yø soldado, 'ne'ü yø n'yohu 'bet'o p'ü ja ra hnini. Bi manda rā Festo p'uya ngue bá ts'i ra Pablo. ²⁴Bi 'yenna Festo p'uya:

—Ague grá dast'abi Agripa, gätho ya yø n'yohu 'daua xtá mpetihü ya. Xangu yø judío bi xiqui ngue híngui nnü manho na rā n'yohu 'bucua, ngup'ü Jerusalén, ngua Cesarea. Híngui säya yø ja'i xiqui ngue jatho da tho na rā n'yohu na. ²⁵Pe nugä p'uya, dí tingä ngue hin temä ts'oqui di ot'e ngue sā da tho. Nunä rā Pablo ädi ngue da thop'ü 'buhra Augusto nunä ndast'abi p'ü Roma. A nuyá, dí sannä ngue ga pennbabü ya. ²⁶Pe nja ngue nunä rā n'yohu dí nne ga pennbabü na ma hmü rā dast'abi, mädits'ü temä hya dí tinnbi ngue di ja ts'edi ga pennbi. A nuyá, dá sigä ua ha guí 'buhmu ya. Mä dätho go nnä sin'na'i ya grá ts'ut'abi Agripa, ngue guí juannbabü xanho ha exa hanja rā asunto. Nu'a rā hya da bønnä ne p'uya, gue'a da cuatra súcuä ga pennba rā dast'abi'a.

²⁷Porque nup'ü nnä bengä, enä gue híngui pønna güenda ngue ga penhnä n'na rā ofädi, 'ne híndä mep'ü ja rā súcuä'rā hya guí nyapi.

**Bi manna hya rā Pablo p'ü
'buhra ts'ut'abi Agripa.**

26 Nunä rā Agripa bi 'yembra Pablo:

—Da zä guí mmä te guí nne gui mmanyä n'yø.

Bí mädi bi nyä rā Pablo p'uya, i anyø 'ye ha ga ya. Bi 'yena:

²—I jagä mpähä ngue da zä ga nyagä ua ha guí 'bui, grá ts'ut'abi Agripa. Dí nne ga nyangä ngue'a te gämä hya guí yajpä yø judío. ³Dadi johyagä ngue guí padí gätho yø costumbre ötyø judío, 'ne guí paði te guí njunt'i. 'Yorcä rā mate gui

'yøde xānho nā rā hya gā mmāngā ya.

Bí mānnā Pablo te māni n'yo 'mø him māni 'yec'eí rā Cristo.

⁴Nū'u mā mmijudíohe gā pādi te xtā m'mucā p'u Jerusalén. I fādi te xtā m'mucā p'u ja rā hnini Tarso mente mārā ngüegui. ⁵Nuyu p'hyā, i pādi xānho hapu dā ngüe asta yø pa xpí 'yep'u. Nū'mø nne dā mā, dā mā ha bá njap'u dā ngüegä ngue drá fariseo. 'Né dā gue'e guí pādi ngue nu'a rā nt'ec'eí yø fariseo, gue'a hāts'i xāndønho'a te nt'ot'i p'u ja rā ley ga 'yo mā nt'ec'eihē'a. ⁶A nuyá, guehnā nnā n'yost'abigä naya, ngue dí tō'mä dā 'yot'Oja'a te bi yarpabi mā mboxitahe ngue di bennate yø ánima. ⁷Gātho'u 'd'e'mā yo'bui yø judío dī mmēni ya, i tō'mi ngue dā nu dī nja'a te xā mma mā yat'i. Janangue njap'u thanne Oja ra pa rā xui. Pe nuna rā hya dí xi'i ngue nthō'mi ya grá ts'ut'abi Agripa, guehnā gui yajpä yø judío naya. ⁸¿Hanja ngue hinguí ec'eihu ngue da 'yot'Oja ngue di bennate yø ánima?

**Mam'met'o mayø nsuui rā
Pablo'u mi ec'eí rā Cristo.**

⁹Nugä 'mø mam'met'o, dí ena ngue xānho te nmi ò't'e, ngue nmi suca yø ja'i mi ec'eí rā Jesús nuna rā mmengü Nazaret. ¹⁰Nguna rā hya xtā òt'ā p'u Jerusalén. Pe gue yø hmu yø mmäcja'u madi 'dacrā nt'edi ngue dí cot'ā fādi yø 'yec'eí. Nū'mø bi hyo p'hyā, 'nsequi dí nnu mānho te òt'e. ¹¹Xangu yø nnidi dā ungä yø ja'i ngue dí nnepe da hyep'u yø nt'ec'eí. Dā guep'u n'nanni yø nija, ngu'a dambí òt'e. Jānjuani gue jo mā

xiyu ngue rā cue, ngue di suca yø ja'i ec'eí rā Jesucristo, asta xtā magä n'nanni yø hnini ngue dí honi hapu ga tini.

**Mahombí mānnā Pablo
te bí nup'u ja rā 'yu.**

¹²Conque gue'a nnā 'yogä 'mø mā magä Damasco'a. Gue'u yø hmü yø mmäcja bi hacra ts'edi ngue dā magä p'u. ¹³Pe ague grá ts'ut'abi, nup'u ja rā 'yu, comma huxyadi dā nugä ngue bí 'yε mahets'i n'na ra nyot'i bi gogbagui co 'n'e'u yø n'yohu nmi n'yob'e. Pe mān'na xānzaqui rā nyot'i bi gogbagui ngue'a gui yotra hyadi. ¹⁴Gā dā täcāhe häi p'hyā. Dā òde ngue nzoqui conma hya ngue rā ebreo nna ya, bi 'yengui: "Ague Saulo. Ague Saulo. ¿Hanja ngue guí sāqui? Gādī n'unse tengutho n'na rā ndaní 'mø embrä hnët'i rā za mā suni", bi 'yengui. ¹⁵Nugä p'hyā, dí embi: "¿Te'o'i p'hyā grá Hmu?" Nū'a rā Hmu p'hyā bi 'yengui: "Go guecä drá Jesús ngue emmei guí sāqui".

¹⁶Mahon'a bi 'yengui: "Dami nangui, gá 'bāi. Porque guehnā dā ntheui nā ngue gui 'yotra 'befi gā xi'i. Conná nguecä gui ja hmajuani yø ja'i a te gá nu ya, dā gue'a te guí nnu m'mefa.

¹⁷Pe gā nyān'a'i 'mø bi zt'i yø judío. 'Né gā pen'na'lí p'u 'buhyo ja'i hingyø judío. Nū'mø bi zt'i, ga nyān'i. ¹⁸Dí pen'na'lí p'u rā m'mu'u ya, ngue gui xojpa yø n'yomfeni yø ja'i. Ya hinni mantho dī n'yo mānts'o, sinoque dī n'yo mānho, n'hamhmā ngue hinni mantho dā 'yo rā 'ye rā zithu. Sinoque Oja dā zo rā 'ye. Nū'mø bi 'yec'eigä yø ja'i, di mpunnba yø ts'oqui, 'nè di tocabi tengutho di tocabi yø ja'i ya o rā 'ye Oja".

**Bi 'yec'ei ra Pablo'a rā hya bi
sip'u ha bi nu rā nyot'i.**

19 Nuna rā hya bí 'ye māhēts'i, grá ts'ut'abi Agripa, hīndā festhogä na. **20** Sinoque rā mudi dā xicā rā hya yø mmengu Damasco. M'mefa p'uya, dā magä p'u Jerusalén, 'ne dā n'yogä gätho yø häi Judea ngue dā manna hya. 'Ne'u hingyø judío dā xicā rā hya. Dā xihyø ja'i ngue dā hyep'u rā nts'o ga 'yo, di 'bätyø mmui da 'yec'ei Oja. Da 'yotra nho para ngue di nequi ngue ya bi 'bätyø mmui. **21** Conná nguehnā rā hya naya, bi bennga yø judío p'u ja rā danija ngue nne xtā hyogui. **22** Pe fäxcätho Oja, hīndi hecä rā hya asta guehya. Dí xicā rā hya gätho yø ja'i, dī ngüe, dī nnoho. Hínte man'nā mā hya dí xifi, hīnda hōnt'u yø hya bi mānnā Moisés, gätho mi'da yø pōngahya Oja, gä bi mā te ja ngue di nja m'mefa. **23** Bi mā ngue ra Cristo i ja ngue dā zä rā n'u, 'ne dā du. M'mefa p'uya, gue'a rā mudi di bennate p'u dā nt'ägui'a. Janangue nu'u yø judío 'ne'u hingyø judío dā bādi ngue majuani di bennate yø ánima.

**Nuna rā Pablo, nnepe ngue dā
'yec'ei rā Cristo nā rā Agripa.**

24 Nguna rā hya i nyanna Pablo p'u bi nya. Rā Festo p'uya, nts'edi bi 'yembi:

—Hantho guí loco ya Pablo. Hantho ngue hinguí säya gadi xädi asta guí cohi gui loco ya —bi 'yembi.

25 Mi dahra Pablo p'uya, bi 'yembi:
—Hindí locogä grá ts'ut'abi Festo. Hante gue nuna rā hya dí xi'i,

guehnā rā hya majuani na. **26** Bucua rā ts'ut'abi Agripa ya. Nuna i padí xānho ya yø hya dí mmangä na. Janangue di ha rā ts'edi dí mmangä rā hya ua hapu 'bui. Porque dadi seguragä ngue 'nehnā padí xānho ya yø hya dí mmangä ya, hinga nt'aguitio bi nja na. **27** Ague grá ts'ut'abi Agripa, iuanguí guí ec'ei'u yø hya bi manyø pōngahya Oja? Nugä dí padí ngue guí ec'ei.

28 Mi dahra Agripa p'uya, bi 'yembra Pablo:

—Hantho guí ena zits'utho dí honi ngue ga ec'eigä rā Jesús guí mmanyā.

29 Rā Pablo p'uya bi 'yembi:

—Gue'mø gue ts'utho guí honi, gue'mø gue hin'na, pe dā ne Oja ngue hinga hōn'atho'i gui 'yec'ei, sinoque dí nne ngue 'nehya 'bucua ñode te dí mma, gä dā 'yec'ei rā hya tengutho nnā ec'eigä. Pe hindí nne ngue nu'mø bi 'yec'ei yø ja'i rā Jesús, dā ma nthut'i conyø cadena tengutho di thocä —bi 'yenna Pablo.

30 Mi mānnā Pablo nā rā hya nā p'uya, bi nangra Agripa 'nehra Festo connā Berenice. Gätho mi'da yø ja'i mi' hup'u bi nanguí. **31** Bi ma n'nanni p'uya, dī n'yänni ha dī nja na rā hya mmanna Pablo. Di n'yembuya:

—Nuna rā n'yohu nā, hin tema ts'oqui xā 'yot'e ngue dā t'ëmbi da tho, ni xinga gue'a ngue di sā dī n'ofädi.

32 Mi dahra Agripa p'uya, bi 'yembra Festo:

—I sā dā ma mathogue na rā n'yohu nā, ngue'mø hīndi ädi dā thop'u 'buhra dast'abi Roma.

Bi 'benhnä Pablo, i ma Roma ja rä häi Italia.

27 Mi zä bi ts'änni ngue dä 'benngähe p'uya, gdá mähme p'u ja rä häi Italia. Nuna ra Pablo, dä guehmí'da yø ofädi, bi ndäpä n'na rä capita ni hu ngue rä Julio ngue dä zits'i. Nuna ra Julio, yø n'yohu'ü yø federal ni hu ngue rä Augusto. ²Dä ohe rä barco bi nexpü ja rä hnini Adramitio, i mpa p'u ja rä nnenga jathe ngue rä häi Asia. 'Da dä mäcähe rä Aristarco nunä rä mmengü Tesalónica ja rä häi Macedonia. ³Mi hyaxpuya, dä söngähe p'u ja rä hnini Sidón. Nuna ra Julio, emmei di n'yörpäui masu rä Pablo na. Janangue bi unna nt'edi bi ma bá nu yø amigo p'u ja rä hnini bi zoni. Nu'ü yø amigo rä Pablo bi 'yörpabi masu, bi mäts'i. ⁴Mä pöngähe p'u ja rä hnini Sidón, dani nthocähe p'u ja rä häi Chipre nunä ja mbo rä jathe. Pe ngahä i go 'mø mä thocähe p'u ha ja na. ⁵Dä 'dangähe rä jathe, dani mpäcähe p'u ja rä nnenga jathe ngue rä häi Cilicia 'nehrä häi Panfilia. Dä söngähe p'u ja rä hnini Mira, gue'a n'na rä danihnä jap'u ja rä häi Licia'a.

⁶Nuna rä capita p'uya, ja bi dimp'u n'na rä barco bi nexpü ja rä hnini Alejandría, mani map'u ja rä häi Italia. Ja dä ogähe p'u rä barco p'uya ngue dä thohme p'u nnä mähme. ⁷Bi ma njammí pa ngue njanate ga 'yo rä barco. Xandön hennitho ha dä thocähe p'u ja rä jathe handra hnini Gnido. Pe comma tobe di coscahe rä ndahi p'uya, dani nthocähe p'u handra häi Salmón.

Dä nthets'ähe rä häi ja mäde rä jathe ni hu ngue rä Creta p'uya. ⁸Xandön hennitho ha dä thogähe p'u ja rä nnengui'a rä häi'a. Sär'mø mä söngähe p'u ja n'na rä xequi säya yø barco ni hu ngue rä Buenos Puertos. Ya xmä nguerpätho ja rä hnini Lasea.

⁹Pe ya xangu yø pa xi m'me p'uya. Ya nts'utho ngue to di n'yop'u ja rä jathe, porque ya tihi bá cuatyø pa ngue rä se'ye. Rä Pablo p'uya, tobe ximhma'u to di 'yonna barco, ¹⁰bi 'yembi:

—Ague n'yø'ahu, ena gue nts'utho ga thohmu ya. Porque di m'mehrä barco 'ne di m'mehyo 'beni, asta 'necju ga tuhu —bi 'yembi.

¹¹Pe himbi 'yörpatho masu ra capita'a te mmanna Pablo, sinoque go bi 'yec'eitho te mmän'a to di 'yonna barco, 'ne'a rä mmädi ngue rä barco. ¹²Di n'yembi ngue nu'a rá ts'äya rä barco jap'u bi uits'i, hingui ho ngue ja dä thop'u rä se'ye. 'Da'igu bi mamp'uya ngue bi thogui. Di n'yembi ngue xamhmatho da zä da zömp'u ja rä hnini Fenice ngue ja xtä thop'u rä se'ye. Gue'a n'na rá ts'äya yø barco jap'u ja rä häi Creta'a. I et'inde rä dehe rä häi, ni nja rä häi norte 'ne ni nja rä häi sur.

Bi nangrä ndate ndahi p'u ja rä jathe.

¹³Bi mudi bi n'yo rä huinnä ndahi ni 'yä'a sur. Bi 'yemp'uya ngue dä zä da thogui. Dä thocähe p'uya, dä tenhne rä nnenga jathe ngue rä häi Creta. ¹⁴Himma ya'atho p'uya, bi ntheui n'na rä ndonthi rä barco. Gui hutyø ja'i na ra ndahi ngue rä Noreste. ¹⁵Bi gütä barco rä ndahi p'uya, ya hingui hät'i da hyegui. Dä

thójpahē rā 'yū ngue bī nōnnbūya.
16 Dāni nthogāhe p'ū ja rā xuthā
 n'na rā zit'u häi ja māde rā jathe,
 nī hū ngue rā Clauda. Ya h̄ints'e
 hm̄is̄u 'yo rā ndahī'a rā xequi'a.

Dá ne dā cūt'āhe mbo rā dābarco
 n'na rā t'ubarco mambá gut'i, pe
 xanhennitho i yut'ambo. **17** Nū'mō
 mā cūt'āhe mbo'a p'uya, bi 'bānnbabī
 yō nthahī rā dābarco p'uya ngue
 ts'upi dī nxahyø xithe. I sū ngue
 xtāni mpa p'ū ja yō 'bomudehe nī hu
 ngue rā Sirte. Janangue bi gajpabī
 rā ulu nū'a enna ndahī p'uya. Bi
 japi ngue bī nōnhnā ndahī rā barco.
18 Mī hyaxpuya, tobe nts'edi 'yodra
 ndahī. Bi thōrbū ja rā jathe yō 'beni
 rā barco p'uya. **19** Rā hyū pa p'uya,
 dā hōt'āhe p'ū ja rā jathe yō cosa
 mi ja mbo rā barco. **20** Bi ma njammi
 pa ngue h̄indā nuhe rā hyadi, nī
 xingyø sō xcā nuhe ngue rā xui.
 Hōndrā ndate ndahī fexcahe. Ya dī
 ena ngue h̄inxca ponje.

21 Bi ma njammi pa ngue h̄indā
 nsihmghe. Bi m'mā īnde rā Pablo
 p'uya, bi 'yembyo ja'i:

—Ague n'yō'ahū, nū'mō xqui
 'yōrpahū masū'a rā hya dā māngā
 ngue hin xcabá pōmhmū p'ū Creta,
 hinxti nts'onna barco ja ua 'mō,
 'nē hinxti m'mehyø 'beni 'mō. **22** Pe
 nuyá, 'yo tu nī mmuihū ya. Hinjonda
 du, hindā hōndrā barco dī m'medi.

23 Porque dī ogā rā 'ye Oja, 'nē dī
 ḥrpa rā 'befi. Xtā nugā n'na rā anxe
 'mō manxui ngue rā m'menhni Oja.

24 Xā 'yengā rā anxe: "Yo guí sū
 ague Pablo. Jatho gui sōmp'ū 'buhra
 dast'abi Roma. Connā ngue'e da
 yan'Oja ya yō ja'i guí n'youi ua ja
 rā barco ngue h̄indā du", xā 'yengui.
25 Janangue nuya n'yō'ahū, 'yo di tu

nī mmuihū ya, porque nugā dādi
 seguragā ngue nū'a rā hya xā xicā rā
 anxe Oja, dī nja'a. **26** Pe nuyá, jatho
 ngue ga thehu n'na rā häi ja māde
 rā jathe ya.

27 Mī dāhrā nde'a rā 'dē'mā goho
 mā pa p'uya, dā thocāhe p'ū ja ra
 jathe nī hū ngue rā Adria. Nī 'yenje
 ua, nī 'yenje nū rā ndahī. Nū'mō
 mī zo made rā xui p'uya, nū'u di
 'yonna barco bī mmeyā ngue ya
 nī ma dī ntheui rā häi. **28** Bi 'yeni
 hangū ganhē ra dehe p'uya, 'dāte
 mā'dē'mā 'dato metro bi zudi. Dā
 n'yogāhe mits'u p'uya, mahōmbi
 'yeni hangū ganhē rā dehe. Ya māmī
 'dāte mayoto metrotho bi zudi. **29** Dí
 sūhe p'uya, ngue dī ntheui rā barco
 yō do ja mbo rā jathe. Bi 'yemmi
 goho yō xone t'egui p'ū ja rā xuthā
 rā barco p'uya ngue bi zammi. Dí
 xənhne ngue dā hyats'i. **30** Nū'u
 mādi 'yonna barco p'uya, bi zānni
 ngue xtā 'dagui. Bi ca'mrā t'ubarco
 p'ū ja rā ya rā dābarco. I hätyø ja'i,
 embi ngue dā 'yemmi mī'da yō xone
 t'egui p'ū ja rā ya rā barco ngue
 dā zammi xānho. **31** Pe rā Pablo bi
 'yembra capita co 'nē'ū yō soldado:

—Nū'mō ngue h̄indi m'mucua ja rā
 barco yū yō n'yohu di 'yonna barco,
 hinguí ponju 'mō —bi 'yembi.

32 Nū'u yō soldado p'uya, bi hyejpa
 yō nthahī mani nzuhra t'ubarco, bi
 hyorbū ja rā jathe. **33** Mī necahäi
 p'uya, bi xihyø ja'i rā Pablo ngue gā
 dī nsihme. Bi 'yembi:

—Ya rā 'dē'mā goho mā pa ya
 ngue hinjongui sihme, 'nē hinjongui
 aha. **34** Dí äcā rā māte ya ngue gui
 nsihmehu, n'nahma guí hyahu rā
 ts'edi. Ya hinjonda du ya, nī xinga
 n'na nī xtāhu dī m'medi.

³⁵Mi mānnā Pablo nā rā hyā nā p'uya, bī macrā 'ye ngue bi hyācra hme. Yō hmi yō dā yō ja'i p'u bi ja māmmādi Oja. Bi xejpuya ngue bī mudi bī nsīhme. ³⁶M'mefa p'uya, gā bi hyu yō mmui yō ja'i. Janāngue bī nsīhme. ³⁷Nu'a gangu'u mi op'u ja rā barco p'uya, mi juadi comma yo ciento 'nē hyāte mā'de'mā 'dato mā'yoħu. ³⁸Mi juate ra ts'ihme yō ja'i p'uya, bi hyōtra trigo p'u ja rā jāthe, i nnepe ngue hindī hyu rā barco.

Ya bi thunt'a mbonthe rā barco.

³⁹Nu'mō mi hyats'i xānho p'uya, nu'u mādi 'yonnā barco hīngui pādi temā häi handi. Mi hyanda n'nā rā 'yēthe ngue gā rā 'bomudehe p'uya. Bi zānni ngue ja xtí cūrpū rā barco. ⁴⁰Bi hyejpābi yō nthāhī māmbi the yō xone t'egui p'uya, bi zop'u ja rā jāthe'u. Bi 'yannbā rā palanca gā 'yo rā barco p'uya. Bi gaspābi rā ulu p'u ja rā za 'bāp'u ja rā yā rā barco, i nnepe ngue dā nōnhnā ndāhi. Rā barco p'uya, bi guarbū ja rā nenthe. ⁴¹I mpa p'u dī nthe yō ts'edi yō dehe p'uya. Bi ndāp'u ja yō 'bomudehe rā barco, ya hīngui sā di 'yāni. Bi 'uahrā xūtha rā barco p'uya ngue emmēi tōnhyō funthe. ⁴²Yō soldado p'uya bī ne xtā hyo yō ofādi, porque supi xtí nxaha ngue dā 'dagui. ⁴³Pē nuna rā capita bī nepe ngue dā bongrā Pablo, hīmbī japyō soldado xtā hyo yō ofādi. Sinoque bi 'bēpyō ja'i ngue nu'u pahra nxaha, di nhīyōrbū ja rā dehe, dā zōn'a nenthe. ⁴⁴Nu'u hīngui pahra nxaha p'uya, dā guxyō xēcā xithe jāp'u ja rā barco ngue di 'yoxma xōts'e rā dehe, ogue te man'na mācosa jāp'u ja rā barco, dā hyāts'i ngue dī nxaha, dā zōn'a

nenthe. Gue'a bī njā'a p'uya, ya hinjombī du.

Rā Pablo ya 'bāp'u ja rā t'uhāi ja mbo rā jāthe nī hū ngue rā Malta.

28 Nu'mō gā mā sōngāhe nenthe p'uya, dā mmeyahē ngue nu'a rā häi dā nthehe nī hū ngue rā Malta. ²Mi se'u yō pa'u, ngue marā 'ye. Pē nu'u yō mmengu p'u ja rā häi dā sōmhme bi 'yōrcāhe masū, bi 'yu'a n'nā rā sibi ngue dī nhātyō ja'i. Bi xicje p'uya ngue ga cuat'i ga nhathe. ³Bi ma rā Pablo ngue bī honnā 'yonza. Mi 'yuts'a sibi rā za māmbā gū p'uya. Bā hsā'a n'nā rā c'eyā ngue su rā pa. Bi zaprá 'ye. ⁴Nu'mō mi nu yō mmengu p'u ngue dī nts'ānnā c'eyā p'u ja rā 'ye rā Pablo, dī n'yēmbī n'nā ngu n'nā:

—Nuna rā n'yōħu 'bācua, rā nzegui rā hyote nā. Ya xpā mbongbū ja rā jāthe ya, pē di castiga Oja ngue nnepe da du.

⁵Bi huācra c'eyā p'u ja rā sibi nā rā Pablo p'uya. Pē hīnte bi ja rā 'ye.

⁶Gāthō yō ja'i p'uya, tō'mi ngue xtā nnennā 'ye rā Pablo, ogue n'nā ts'āquits'ātho xtā ndāgui ngue dā du. Tō'mi, tō'myō ja'i ngue te dā ja rā Pablo. Pē bi nu p'uya ngue hīnte di jatho. Bi 'bātyō n'yomfēni yō ja'i p'uya, bi 'yēmbī ngue n'nā rā dāħmu nā rā Pablo.

⁷Nūp'u dā n'uspigāhe p'uya, ja orbātho yō häi n'nā rā n'yōħu nī hū ngue rā Publio. Gue'a dī mānda p'u ja rā t'uhāi dā sōngāhe'a. Nhyu pa bi ja mmānsūje, bi 'dacej rā ts'āya.

⁸Nu'a rā papā rā Publio p'uya, mi oxpu ja rā t'ots'i ngue mādi hyēnni. Mi hēmbrā pa, 'nē rā 'bicjji. Bi ma rā Pablo ngue bā nu p'uya. Bi marpābi

Oja, bi japyø 'ye p'ü ja rå do'yo rå däärquèhi. Bi zä p'uya. ⁹Mi 'yøhyø ja'i a te bi nja p'uya, nu'ü yø däärquèhi ngue yø mmengü p'ü, bá ęhe ngue bi hmarpabi Oja, 'në bi zä ha hembí. ¹⁰Nuya yø ja'i ya, bi nu mänoho. M'mefa p'uya, nu'mø ma ohe rå barco ngue då mähme, bi 'dacie te ga homhme p'ü ja rå 'yu.

Bi zon'a Roma rå Pablo.

¹¹Mi gua'a nhyushna då m'muhme p'ü ja rå t'uhäi ja mbo rå jathe, mi jap'ü n'na rå barco mi t'omí ngue da thohra se'ye, gue'a då ohe'a p'uya. Bi nexpü ja rå hnini Alejandría ná rå barco. Nu'a nnöpa senya rå barco p'uya, gue'a n'na rå cuate dähmü ni hu ngue rå Cástor, mäna p'uya ni hu ngue rå Pólux. ¹²Då sönghäe p'ü ja rå hnini Siracusa p'uya. Ja då m'muhme p'ü nhyü pa. ¹³Mä mähme p'uya, då tenthohe rå nnenga jathe, då sümhme p'ü ja rå hini Regio. Mi hyaxpuya, bi n'yo rå ndahi ni 'ye'a sur. Rå yo pa p'uya, då sönghäe p'ü ja rå hnini Puteoli. ¹⁴Ja då tñngähe p'ü yø 'yec'eí p'uya. Bi xicie ngue då m'muhme p'ü nyoto ma pa. M'mefa p'uya, då mähme Roma. ¹⁵Nu'ü yø 'yec'eí bi 'büpü Roma, mi zä mi 'yøde ngue dará mpäcähe p'ü, bá ę'u p'uya ngue da c'athe p'ü ja rå hnini Tres Tabernas. Mi'da p'uya bi thogui ngue bá thacie p'ü ja rå hnini Foro de Apio. Nu'mø ma nthegähe'u bá thacie p'uya, bi ja mämmadi Oja rå Pablo, 'në bi hya rå ts'edi ngue bi nu yø mm'i'yec'eíui. ¹⁶Nu'mø ma sönghäe Roma p'uya, nuna ra capita nmi n'yogähe, bi däpyø ofädi ná rå mmimhmüui. Pe rå Pablo bi njapi

ngue bi m'ma'a n'nanni, hondá n'na rå soldado bi mädi.

Rå Pablo bi mambrá hya Oja p'ü Roma.

¹⁷Rå hyu patho xtá sönghäe Roma p'uya, bi zonhnä Pablo ya yø n'yohü di mända p'ü ja yø nija di mpeti yø judío, ngue bi nyäui. Bi 'yembi:

—Ague n'yø'ahü, hin temä nts'o då öt'ä ngue'a te ga nzucä yø judío. Ni xinga gue'u yø costumbre ma mboxitahu di thinnagui n'na rå hya ngue gdí nnömmän'ü. Pe madague'a, bi jocä p'ü Jerusalén, bi ma ma dägä p'ü 'bühø mmengü Roma. ¹⁸Pe commä ngue hin temä hya bi dinngagui ya bi 'yørca ra nt'änni, janangue bi ne xtí thögagui. Porque hin temä hya bi nequí ngue da t'ëmbi ni 'yup'ü ga tu. ¹⁹Pe himbi ne yø judío ngue xti thögagui. Da guecä p'uya, då ädi ngue da thocä ua Roma 'bühra däst'abi, ngue da 'yorcagui rå ts'ut'abi, madague'a hinguja te rángue'a gui yajpä yø judío. ²⁰Janangue guehnä rå hya då zon'nahü naya, ngue ga nyahu. Porque jatho ngue ga mmangä hanja ná rå hya t'omyø judío ngue di nja. Nuna rå hya naya, guehnä ga nthut'igä conyø cadena naya.

²¹Mi dahyø judío p'uya, bi 'yembi:

—Hin temä sucua di sòcua ngue di 'ye'a Judea ngue nmayapi'i. Ni xinga gue'u ma mmijudío di sòcua dädi yap'a'i, ogue di nnömmän'üi. ²²Nu'a rå hya guí mbení guí mmanya, dí nne ga öcähe hague rå nja'a. Porque dí pacähe ngue ndap'ü bi zä hnömmän'ü ná rå 'da'yo nt'ec'eí ná —bi 'yembi.

²³Janangue bi hyuspabi temä pa di mpeti p'uya. Pe xandøngu yø ja'i

bí mpeti p'u säya rä Pablo 'mø mi zønnä pa. Bi dñ'mrä hyä rä Pablo 'mø mixudi, asta gue'mø mí dähra nde. I xihyø ja'i ha di njap'u di zo rá 'ye Oja. I nnepyø judío ngue nü'mø bi dñyø mmui'a te mmanna ley bi 'yotra Moisés, 'në'a te bi 'yotyø pøngahyä Oja, ya da 'yec'ei rä Jesús. ²⁴Bi nü mändo 'da yø judío te bi männä Pablo. Mi'da p'uya, hingui ec'ei te xifi. ²⁵Pe commä ngue hingä 'da'igu mmamp'uya, bi mädi bi bønyø ja'i ngue bi ma. Rä Pablo p'uya bi 'yembi:

—Majuani na rä hya bi männä Espíritu Santo 'mø mi bennba rä hya bi männä pøngahyä Isaías, ngue bi xihmä mboxitahu, bi 'yembi:
²⁶“Ni ma ya, bá xihyø judío na rä hya jaua, gui 'yembi: Da 'yøhyø ja'i hanja rä hya ja ua, pe hindä dñyø mmui hanja rä hya da 'yøde. Nu te da nu yø ja'i, hindä dñyø mmui yø ja'i hanja'a te da nu.

²⁷Porque nuya yø ja'i ya, i njot'i yø n'yomføni. Ènthono xä ngotyø gu ngue hingui nne da 'yøhrä hya. Ènthono xä ts'antyø dä ngue hingui nne da hyet'a te ja ngue da hyet'i. Porque hingui nne da dñyø mmui hanja rä hya, 'ne hingui nne di 'bätyø mmui ngue da 'yec'eigui, 'namhmä ngue ga punnbabi yø ts'oqui”, en'Oja. ²⁸A nuyá, dami pahmu ya ngue nuna rä hya bá pen'Oja ngue di mpøhyø ja'i, di 'bennba rä m'muhø ja'i hingyø judío naya. Nu'u p'uya da 'yø'mø bi sifi.

²⁹Mi männä Pablo na p'uya, bi ma yø judío, pe di nju'mahyase p'u ni ma. ³⁰Nuna rä Pablo, nyo jeya bi m'mup'u ja rä ngu bi hmihí. Pe gä di unna ts'äya'u yø ja'i bádi zengua p'u 'bhi. ³¹Bi hya rä ts'edi xihyø ja'i ha di njap'u di zo rá 'ye Oja. Bi xännba yø ja'i ha exä nja na rä hya ngue rä Hmu Jesucristo. Pe hinjondi hejpi.

Romanos

Ja ua rā carta bi 'yo'trā Pablo, ngue
bi mennbā yō 'yec'ei Roma.

1 Nugä drá Pablo, rá mefigä
ra Jesucristo. Nuna Oja bi
'yexqui ngue drá representantegä ra
Jesucristo. Bi huanngaguí Oja ngue
ga mmambrá hoga 'da'yo hya. ²Ya
mандонjam'mø tho bi 'yorpu ja rā
Maca Libro yō pøngahya Oja ngue dā
'yehra pa di nja ya yō hya n'youi na rā
hoga 'da'yo hya. ³Nuna rā hoga 'da'yo
hyā na, i mmā hanja na mā Hmuħu
Jesucristo rā Ts'unt'u Oja. I mmā ngue
bi nja'i, 'ne quehna rā mbom'meto rā
dast'abi David. ⁴Pe nu'a rā maca te rā
Jesucristo, dī nequi xanho ngue hingra
ja'itho, porque bi bennate 'mø mi du.
Janangue nts'editho dī nequi ngue rā
Ts'unt'u Oja.

⁵Rā Jesucristo bi 'yotrā māte bi
'dacra 'befi ngue rā representantegui.
I nneque ngue ndap'ū bi zā yō häi, ga
xicā rā hoga 'da'yo hya yō ja'i, 'ne dā
'yec'ei. Da 'yotyø ja'i'a rā hya ga xifi.
Co nunā rā hya na, yō ja'i da 'yespabi
rā Jesucristo. ⁶A nuya yō ja'i bi zon'na
Oja ngue bi 'yec'ei rā Jesucristo, xquet'a
nzon'nahu Oja ngue gui 'yec'elhu rā
Jesucristo ya.

⁷Dadi zengua'ahu, ague gyø
mmenguhu Roma. Bi ma'ahu Oja,

gue'a i zon'nahu'ā ngue gui soħu
rá 'yε. Dí nnegä ngue nuna Oja
mā Papáhu co 'nēhnā mā Hmuħu
Jesucristo di japh'ahu 'ne dā hyut'a ni
mmuiħu.

⁸A nuyá, ngue dí ec'ei rā Jesucristo,
ya dā zā ga mmat'Oja. Nu'mø dí
mmat'Oja, dadi ja māmmadí Oja
conná ngue'ahu. Porque dadi johya
ngue nunā ni nt'ec'elhu i ja, ya i
hma ndap'ū bi zā. ⁹A nugä, dí hahma
mmui ngue dí ḥorpabi rā 'befi Oja.
Dí mmangä rā hoga 'da'yo hya ngue
hanja rā Ts'unt'u Oja. Pe pa Oja ngue
nu'mø dí mmat'Oja, zant'a dadi
tet'ahu p'ū dí mmat'Oja. ¹⁰Nugä,
emmecí dí äprä māte Oja xamhmatho
ngue Oja dā nu ha di japi ngue dā zā
ga mmagä p'ū guí 'bħħmu. ¹¹Porque
dí nne ga mmagä p'ū ga ma nu'ahu.
Gue'a di zā ga o'ahun'yu xanho hanja
Oja'a, n'namhmu ngue man'na gui
hyahu rā ts'edi. ¹²Dí nnegä ngue
nuna mā nt'ec'elhu i ja, man'na ga
nhyathu rā ts'edi n'na ngu n'naju.

¹³Ague mā zi cu'ahu, dí nne guí
pahmu ngue ya xangu yō nnidi

xtá sánni ga ma nū'ahú. Pe asta guehya híngui sá ga mmap'ú. Nu'a nná ne ga mmagá p'ú, dí nne ga japá mi'da yó ja'i ngue da 'yec'ei ra Jesucristo tengutho dí ɔrpabi yó ja'i 'bui ndap'ú bi zá. ¹⁴ A nugä 'yo ma güenda ngue ga xihra hoga 'da'yo hya gátho yó ja'i. Ga xihra hya yó bascuá, ga xihra hya'ú híngyø bascuá. ¹⁵ Janangue nugä, nū'u ni mmenguhú 'bup'ú ja rā hnini Roma, janjuani ngue dí nne ga xicá rā hoga 'da'yo hya'ú.

¹⁶ Nugä hindí pes'má sá ngue ga mmangä na ra hoga 'da'yo hya. Porque nūna rā hya ná, n'youi rá ts'edi Oja para ngue dí nyani gátho yó ja'i da 'yec'ei rā hya. Hinga hondýø judío dí nyanyø te, sinoque xquet'a 'n'e'ú híngyø judío dí nyanyø te 'mø da 'yec'ei rā hya. ¹⁷ Nūna rā hoga 'da'yo hya ná, ja timp'ú ma mmuihú ngue Oja di hojpá rá ts'oqui rā ja'i, hóntho dā 'yec'ei ra Jesucristo n'na. Nguna ra hya mmap'ú ja rā Maca Libro ngue ena: "Nū to da 'yec'ei Oja, gue'a rā ja'i di hojpabi rá ts'oqui'a 'n'e di unna 'da'yo te rā ja'i".

¹⁸ Ya dí nnuhú ngue nuna Oja bí 'bú mahets'i, rā ndüssutho rā castigo dā japyø ja'i ngue yó ts'oc'ei. Porque nuya yó ja'i ya, nūna te rā nts'o ót'e, hindí japi dā fahná rā hya majuani. ¹⁹ I jahmá ha rā nja nguep'ú di fadi ngue 'bú Oja. Porque nūna Oja i udi hanja ngue 'bui. ²⁰ A nuyá, nuna Oja ná, hinjongui nūna, pe nū te bi hoqui, gá dí nnuhú. Ja dí nequi

p'ú ngue 'bú Oja. Mi zá mi nja rā ximhái, ya bì nequi ngue 'bú Oja, 'n'e ja rā ts'edi para zanthro. Ya híngui sáp'ú da 'yenyø ja'i ngue híngui padí ngue 'bú Oja. ²¹ Madague'a pahyø ja'i ngue 'bú Oja, pe híngui espí ngue da 'yembi gue'a Oja'a. Ni xindi ja mammádi. Nu'a te gämá hya ngue yó hyase yó ja'i, gá hínte dí mmui. Gue'a corpabi yó n'yomfeni'a. ²² Yó ja'i ena ngue ja yó mfadi, pe nū te ót'e, gue'a gui nequi ngue hínte padí. ²³ Porque yó ja'i híngui espabi na Oja maguese hinjam'mø dā du. Guego espabi'ú yó dāhmú ja yó hmi tengutho rā ja'i nūna dā thotho. Bi hocyø dāhmú ngue yó ts'ints'ú, bi hocyø dāhmú ngue yó c'eyá, bi hocyø dāhmú ngue yó zu'ë ja goho yó gua, embi ngue gue'ú Oja'ú.

²⁴ Ngue nūna bi 'yotyø ja'i, nūna Oja ya bi hyep'ú, bi unna 'yu yó ja'i ngue dā 'yot'a te rā nts'o so yó mmui. A nū yó ja'i p'uya, rā 'be'isátho te dí n'yørpe n'na ngu n'na. ²⁵ Guehya yó ja'i himbi ne dā 'yec'ei ná rā hya majuani para ngue dā bádi hanja Oja. Sinoque nū'a rā fehní, gue'a ec'ei'a. Pe yó ja'i híngui thanne Oja, nūna bi hoqui te gämá cosa i ja. Sinoque gue'u yó cosa bi hoc'a Oja thanne yó ja'i. 'N'e gue'u nūna mansu'ú. Conque nūna majuani ngue Oja p'uya, hont'a ni 'yup'ú ngue dā ma nthanne para zanthro'a. Dā ngut'atho.

²⁶ Janangue nūna Oja, di unna 'yu yó ja'i ngue dā 'yot'a te yó 'be'isá ga 'yo. Nu yó xisu híngui nne dí nthati ngue dí m'muhyø ndø, sinoque yó mmixisuu'ú di n'uní ngue di 'bespabi yó sá. ²⁷ Xquet'a njarbutho yó n'yohu p'uya, híngui nne

ngue di nthati ngue di m'mthyø xisu. Sinoque di n'uní ngue yø mmín'yoħħui di 'berpabi yø sá. Pe nu'a rā nts'o ga 'yo ya yø ja'i ya, ya ja rā njut'i a te øt'e, ngue gä rā m'medi ga 'yo.

²⁸A nu yø ja'i hinguí nne da badi hanja Oja, janangue nūna Oja bi hyep'ū, bi unna yu yø ja'i da 'yøt'a te rā nts'o so yø mmui ngue hinni 'yup'ū da 'yøt'e. ²⁹Ya xā bennba yø mmui yø ja'i a rā nts'o ga 'yo. A nu yø ja'i, yø 'yots'om'mäi, yø ts'oc'ei, man'na ni netho ngue di xandi te pets'i, yø zeya, yø hyote, yø nequishi, yø hyäte, yø mambethani. ³⁰En'a häi yø mmic'eiui p'ū ha ya. 'Né nnu man'ū Oja, hinjongui su, yø dennate, di 'yets'i ha ya, honi ha di zä da 'yøtra nts'o. Hinguí ec'ei rā papá ogue rā mamá 'mø nzofo. ³¹Mä 'bedi yø mmui. Nu te mma ngue da 'yøt'e, hinguí øt'e. Hin'yū yø yemmuí, 'nē hindí punnbabi yø mmic'eiui. Hin'yū yø huęcate. ³²Nuya yø ja'i øtya yø hya ja ua, padí xanho ngue mman'Oja ngue da japrä castigo ya yø ja'i øtra ts'oqui. Pe yø ja'i ena man'na di sigue ni 'yøtho rā ts'oqui. Nu'mø nnu ngue xants'o te øtyø mmic'eiui, asta di johya.

2 Nu to gä haspa rā güenda te ga 'yo rā mmic'eiui, embi ngue da ma rā castigo ngue ra ts'oqui øt'e, pe nūna rā ja'i haxra güenda, guehnä di jase p'ū da ma rā castigo na, porque xquet'a ja rá ts'oqui. ²Dí pahmu njuani ngue nuna Oja, go ni 'yup'ū da hyaspäbi rā güenda a te gä rā nts'o øtyø ja'i na. ³Nu to gätho mma

ngue da ma rā castigo rā mmic'eiui ngue xants'o te øt'e, 'nē xquet'a njase p'ū ngue xants'o te øt'e, xquet'a 'nēhya hindí mpommi rā castigo ya. ⁴¿Ua hindí unna güenda na rā ja'i na, ngue hanja ngue nūna Oja, hinga 'bexque'a di japrä castigo rā ja'i 'mø xants'o te øt'e? Rā ja'i i jonnbabí rā mate Oja, porque Oja i t'omra ja'i ngue da hyep'ū rā nts'o ga 'yo. ⁵Nu rā ja'i xandønnaxi rā mmui ngue hinguí nne da hyep'ū rā nts'o ga 'yo, pe nu'mø rā pa dani hyaxra güenda Oja, man'na xangu rā castigo da thohna rā ja'i njap'ū.

⁶Nūna Oja, nu te xā 'yøt'e n'na ngu n'na yø ja'i, gue'a ra njut'i di t'unna.

⁷Nūna Oja, rā 'da'yo te di unni te'o ya ga 'bu'a ngue hondra nho øt'e, i honnbi ngue ha di hnu manho Oja 'nē di ja ndummui ngue honi ha di yurbu dī manda Oja para zantho. ⁸Pe Oja, da japrä castigo ya yø ja'i festho rā hya 'nē hinguí nne da 'yec'ei na rā hya majuani, sinoque gue'a te xants'o ga 'yo. ⁹Ra ndø dummuí da thogui te'o gätho xants'o te ga 'yo. Hinga hondyø judío, sinoque 'nē'ū hingyø judío mathoguitho rā n'u dä zä. ¹⁰Pe nu'ū yø ja'i ngue gä rā nho ga 'yo, gä rā nho di t'unni. Oja da 'yøt'e ngue da hnu mansu 'nē da hyurpa yø mmui. Hinga hondyø judío, sinoque xquet'a 'nē'ū hingyø judío dī ntheui rā nho. ¹¹Porque nūna Oja, n'na ngu n'na yø ja'i da hyaspabi xandønho rā güenda.

¹²A nuyá, gätho yø ja'i, gä ja yø ts'oqui. Pe nūna Oja da hyaspabi rā güenda. A nu yø ja'i ngue hinguí pa'a rā ley ga 'yo yø judío, xquet'a da thaspä rā güenda co nu'a te rā hya

padí. Pe nū yø ja'i padí te mmamp'ú ja rā ley ga 'yo yø judío, dā thaspabi ra güenda co nu'a te rā hya nt'ot'i p'ú ja rā ley. ¹³Porque Oja híndi nū manho yø ja'i ngue hóntho dā bádi te mmamp'ú ja rā ley Oja. Nū'ú yø ja'i nnu manho Oja, gue'ú yø ja'i dā 'yot'a te rā nho mmamp'ú ja rā ley Oja'ú. ¹⁴A nuyá, mādague'a 'buhyø ja'i ngue hinjam'mó xa 'yode te rā hya nt'ot'i p'ú ja rā ley ga 'yo yø judío, pe xquet'a ya pase'a te rā nho dí manda Oja ngue dā n'yo. Porque pase p'ú ja yø n'yomfeni'a te rā nho i jatho ngue dā 'yot'e. Ya xquet'a dí nthedui'a te rā nho mmamp'ú ja rā ley Oja. ¹⁵Nū'a te ga 'yo, gue'a guí nequí'a ngue pap'ú ja yø n'yomfeni'a te rā nho mmamp'ú ja rā ley nuna ja ngue dā 'yot'e. I pahyø ja'i ngue'mó xanho te ot'e, ogue híngui ho te ot'e. ¹⁶Nū te gáma hya mbemp'ú ja yø mmui yø ja'i, nuna Oja, dā 'yehrä pa dā penhnä Jesucristo ngue dā hyaspä rā güenda yø ja'i te gáma hya mbení. Guehna ra hya dí mmangä naya mente ngue dadi 'yongä rā hogä 'da'yo hya.

¹⁷Nū'ú yø judío, dí nne ga xi'ahü te rā hya ja ngue dā thogui. Guehya padí xanho te mmamp'ú ja rā ley bi 'yotra Moisés. 'Né di 'yets'i ngue padí xanho hanja Oja. ¹⁸Yø judío padí xanho hanja'a te rā pähä Oja, porque nunä rā ley i ca, guehnä xännbabi na ndana gue'a rā nho i jatho ngue dā 'yot'e. ¹⁹I enä ngue yø mbadi xandónho, dā zä dā xännbabi yø ja'i entho yø xädä ngue 'yo 'bexui. ²⁰I enä ngue padí xandónho ha di japrä hya dā xännbabi'ú yø ja'i hínte padí. I enä ngue padí xandónho

ha di japrä hya di opan'yú'ú yø ja'i híngui padí hanja rā hya. Porque nup'ú ja rā ley, i enä ngue gä ja bí jüp'ú rā hya majuaní ngue xännbabi yø ja'i. ²¹Pe xi'mó enä ngue majuaní'a te rā hya xännbabi mi'da yø ja'i, chanja'mó ngue híngui ot'a te rā hya xännbate 'mō? I embi ngue híngui ho dí mpé yø ja'i, chanja'mó ngue go i mpese? ²²I embi ngue híngui ho dí n'yots'om'mái yø ja'i, 'nē go 'yots'om'máise. I enä ngue híngui nnu manho yø dahmu, pe nuya p'uya, guehya pese'a rā menyu dí mpeti p'ú ja rā nija ya. ²³Di 'yets'i ngue enä padí xandónho'a te rā hya mmamp'ú ja rā ley. Pe nuyá, guehya híngui ot'ya yø hya mmamp'ú ja rā ley ya, go guehya yø ts'oqui ya nguep'ú híngui nnu mansu Oja yø ja'i. ²⁴I nt'ot'i p'ú ja rā Maca Libro ngue enä: "Go ní ts'oquihü p'ú nnömmán'ú Oja ya yø ja'i híngyø judío", i enä hya.

²⁵Nū rā ja'i bí mi ngue rā judío, ya xanho ngue'mó ot'e te gáma hya mmamp'ú ja rā ley ga 'yo yø mmijudíou. Pe nū'mó híngui ot'e te gáma hya mmamp'ú ja rā ley, ya hínte dí muui, mādague'a bí mi ngue rā judío. ²⁶A nū rā ja'i híngra judío, 'nē dā 'yot'e te mmamp'ú ja rā ley ga 'yo yø judío, ya rā ja'i Oja. Ya cohi tengutho 'mō dra judío. ²⁷Nū rā ja'i ngue híngra judío pe ot'e te mmamp'ú ja rā ley, ya dí nequí xanho ngue ja rā ts'oqui rā judío. Porque ja ha nt'ot'i rā ley i ca, 'nē híngui ot'e te mmamp'ú ja rā ley i ca. ²⁸I t'embí ngue rā judío, gue'a rā ja'i Oja'a. Pe himma juani ngue rā ja'i Oja rā ja'i nū'a hóntho bí mi ngue rā basi rā judío, ogue n'yousi rā

hm̄epya rá do'yo tengutho yø judío ngue n'youi rä circuncisión.²⁹ A nū'a mājuani ngue rá ja'i Oja, gue'a ra ja'i hährá mmui ngue hep'u rä nts'o'a. Guehna rä ja'i nñu mānho Oja nā p'uya, madague'a ngue hingo nñu mānho yø ja'i.

3 Pe nuna ra hya dí mmangä, hindí mmangä ngue hínte dí muui te bi 'yøt'Oja ngue bi huanhyø judío 'nø bi mānda bi njapra hm̄epya ngue rä circuncisión.

² Porque xangu ha rá nja rä hya. Porque gue'u yø judío, mā datho ngue bi fäträ hya Oja.³ A nuyá, nu'da'u yø judío ya, ya bi hyep'u Oja. Pe, cua rängue bi hyep'u Oja'u, ua go 'nø'a Oja dä hyep'u'a rá hya bi mā ngue dä 'yøt'e?⁴ Nu'a, hin'n'a'a. Madague'a gä yø fehni yø ja'i, pe nuna Oja hinjam'mø di fehni na. Nguna rä hya nt'ot'i p'u ja rä Maca Libro, i ena: "Nu'i mā Oja'i, dí nequi ngue nū'a te rä hya guí mma, gä xanho. Hinjonnii ja'i da bóni da 'yembí ngue hinga gue'a rä hya guí mma", i ena.

⁵ Pe xi'mø ngue gue'a rä nts'o dí øthu, ja dí nequi p'u ngue tate xandønho Oja, cndanä ja ngue ga mmamhmü ya 'mø? Cua dä zä ga emhmü ngue ya hinni 'yup'u te dä 'yørcähü Oja ngue dä jacju rä castigo 'mø? Porque gue'a yø hya yø ja'i'a.⁶ Nu'a rä hya'a, hindä zä ngue gue'a gä mmamhmü'a. Porque nū'mø ya hinni 'yup'u te ørcähü Oja, cha di zä dä hyaspabi rä güenda yø ja'i 'b'a nximhäi 'mø?

⁷ Pe xi'mø mmannä fehni n'na, ja dí nequi p'u ngue nuna Oja i tate

xandønho rá hya, porque hinjam'mø di fehni Oja, cua sā ga emhmü ngue ya hinni 'yup'u da häscä rä güenda mā ts'oquihü na Oja 'mø?⁸ Ya sätho ngue mān'na xants'o te ga øthu 'mø, n'namhmä ngue dä zä ga māmhmü ngue dí honnbahü ha dí nequi ngue xandønho Oja. Nuna rä hya naya, i 'bu i'da yø ja'i di yajpagui ngue engui ngue ngu'a rä hya dí xänbbate. Pe himma juaní ngue xants'o te dí xänbbate. Nuya yø ja'i mmān'a rä hya'a, guehya yø ja'i ni 'yup'u da ma rä castigo ya.

⁹ Xi ya 'mø, cua man'na tate xanho'u yø judío ngue gätho mi'da yø ja'i ya 'mø? Nu'a rä hya'a, hindä zä'a. Porque ya dí mmangä ngue ngu'u yø judío, ngu'u hingyø judío, gä ja yø ts'oqui.¹⁰ Nup'u ja rä Maca Libro nt'ot'i p'u rä hya ngue ena: "Hinjonnii ja'i di pøni ngue xtanhö te ga 'yo, ni xinga n'na nc'ei".¹¹ Hinjonnii ja'i di pøni ngue di tini hanja rä hya. Ni xinga n'na nc'ei di pøni ngue dä hyon'Oja.¹² Gätho yø ja'i ya xä hyep'u Oja. Porque xøgue gä rä m'medi ga 'yo. Hinjongui pøni ngue xtanhö te øt'e, ni xinga n'na nc'ei.¹³ Nu'mø bi nya yø ja'i, tengutho 'mø bi ma nts'ots'i p'u o rä áнима, njapu gä nts'o rä hya pønnä ne. Gä rä fehni ga ya. Ra ndate n'youi yø hya pønnä ne rä ja'i, tengutho rä pozu 'mø bi za rä ja'i n'youi rä ndate p'u ha sa.¹⁴ Høndra ts'ate ga ya, hinjam'mø di ya mānho.¹⁵ Høndrä nthote nne.¹⁶ Nup'u ha ni ma, gä rä nts'oní ørpa yø ja'i.¹⁷ Nu'a da japi ngue hindä nsuhyø ja'i, hingui padi ha rä nja'a rä hya'a.¹⁸ Ni xinga gue'a di so yø mmui ngue dä nū mansu Oja".

¹⁹Nguna rā hya nt'ot'i p'u ja rā ley Oja. Janangue nuyá, hingui sā ngue to dā 'yena ngue hin'yū rā ts'oqui. Porque nū'a te rā hya mmānna ley, i mmān'a te ga 'yo yō ja'i ca'a rā ley'a. Guehnā rā hya mmān'Oja nā ngue gātho yō ja'i 'bu'a nximħāi, gä ja yō ts'oqui. ²⁰Nū'a te gä rā nho dī mānda rā ley ga 'yo yō judío, hingongui pōni ngue di ɔt'e. Janangue nuyá, nū to enā ngue ga 'yo'a te dī mānda rā ley, pe hinga gue'a dī nyannā te'a. Porque Oja bi unna ley para ngue ga pahmū ngue ja mā ts'oquihū.

²¹A nuyá, rā hogā 'da'yo hya i mmā ha rā nja rā hya ngue di hogā mā ts'oquihū Oja. Ya dī nequi ngue bi hogatho mā ts'oquihū Oja, hinga gue'a rā ley ga 'yo yō judío i nhohma ts'oquihū. Nup'u ja rā ley, nū'a yō pōngahya Oja bi 'bet'o rā hya ngue dā zonnan pa dā yanju Oja. ²²Nūna Oja, di hogā mā ts'oquihū 'mō ga ec'eiħū ngue ya bi yanju rā Jesucristo. Hōnt'o bi zā mā ja'i dā 'yec'ei, di hojpabi rā ts'oqui. Porque gātho yō ja'i, māhyonitho ngue guehnā Oja di hojpabi yō ts'oqui. ²³Porque gātho yō ja'i, gä ja yō ts'oqui. Hingongui pōni ngue di ɔt'a te rā nho i nne Oja ngue da 'yotyō ja'i. ²⁴Nūna Oja, rā mātetho bi 'yot'e ngue bi hogā mā ts'oquihū. Porque rā Jesucristo gue'a bi gurca mā ts'oquihū'a. ²⁵Nūna Oja, bā penhnā Cristo para ngue yō hmī yō dā yō ja'i p'u dā tho. Bi du ngue di hojpa yō ts'oqui gātho yō ja'i da 'yec'ei. Nū'mō mī du rā Cristo, ya bi nequi hanja rā hya ngue ya bi

nhohyø ts'oqui yō ja'i. Nū'mō yō pa xā thogui, xā nzerpa yō ja'i na Oja, himbi menhna castigo ngue yō ts'oqui xā 'yot'a m'met'o. ²⁶Pē nuya ngue ya bi du rā Cristo, ya dī nequi ngue njut'i gātho yō ts'oqui yō ja'i. A nuyá, ya dī haxħu njuani ngue Oja, njuantho rā ts'ut'abi ɔt'e, nū te'o gātho ec'ei rā Jesucristo, gue'a di hojpa yō ts'oqui'u.

²⁷Xi ya, ġchapu dī nequi yō hya'ū di 'yets'i, enā ngue ja temā nho bi 'yot'e ngue i nhohyø ts'oqui ya? Ya hinhā dī nequi'a ya. Porque nū'a i nyānma teħu, hinga gue'a ngue ga oħthā' te mmamp'u ja rā ley'a. Sinoque nū'a i nyānma teħu, gue'a mā nt'ec'eiħu ja'a. ²⁸A nuyá, ya dī nnuħu ngue nū'a i nhohma ts'oquihū, hinga gue'a ngue ga oħthā' yō hya mmamp'u ja rā ley ga 'yo yō judío'a. Nū'a dī nhohra ts'oqui, gue'a ngue da t'ec'ei rā Jesucristo'a.

²⁹Xi Oja, ġua enā ngue hōnt'u yō judío yō Oja'a? ġUanguī mmān'Oja ngue 'neħħu hingyø judío yō ja'i Oja? Majuanī ngue xquet'a 'neħħu. ³⁰Porque nūna Oja, 'dase na. 'Ne guehnā di hojpi gātho yō ja'i da 'yec'ei rā Jesucristo na, ngu yō judío, nguħu hingyø judío, gä di hojpi. ³¹Xi ya, ngue ja mā nt'ec'eiħu, ġua da zā ga emħmū ngue ya hinga oħthā' te rā nho mmamp'u ja rā ley ya'mō? 'Yo gu īmmān'a tengħu'a. Hante gue man'na gue'a di zäp'u ga oħthā' te mmamp'u ja rā ley'a.

4 Xi mā mboxitahū rā Abraham, ġie 'be'a bi 'yot'e ngue Oja bi hojpbabi yō ts'oqui? ²Nū'mō ngue rā Abraham ja temā nho bi 'yot'e

janangue Oja bi hojpabi yø ts'oqui, ya sáp'ü da 'yęna di 'yęx'mø. Pe pa Oja ngue hingui sá di 'yets'i.³ I mmamp'ü ja ra Maca Libro ha bi nja ngue Oja bi hojpabi ra Abraham ngue ena: "Ra Abraham bi 'yęc'ei ngue di nja'a te ra hya xi xi Oja. Nu'a i 'yęc'ei p'uya, Oja bi hojpabi", i ena.⁴ A nuyá, nu'mø ngue to øt'a n'na ra 'befi, nu'a ra nzabi ma t'unni, ya hingra matetho t'ørpe ngue'a te ma t'unni, sinoque thupi.⁵ Pe Oja hingui enju ngue ja tema 'befi ga øthu ngue di hogá ma ts'oquihu. Porque Oja, ra matetho bi 'yø't'e ngue bi hogá ma ts'oquihu. A nuyá, høntho ga ec'ihu ngue Oja di nja'a te bi ma.⁶ Ra David bi ma ngue ra mmənθhi di ntheui yø ja'i nu'ü di hojpabi Oja, madague'a hingui øt'e gätho'a te ra nho ja ngue da 'yø't'e.⁷ Bi 'yęna: "Ya ra mmənθhi bi ntheui yø ja'i, nu'ü di puñnbabi Oja. Ya hinda japra castigo ngue yø ts'oqui xa 'yø't'e.⁸ Ya ra mmənθitho bi ntheui yø ja'i nu'ü ja yø ts'oqui 'ne di hojpatho Oja yø ts'oqui", i ena.

⁹Xina ra mmənθhi na, cua høndyo judío mmępya yø do'yo di ntheui na ra hya na? Nu'a, hin'na'a. Sinoque 'ne'ü yø ja'i hinga mhmeypyä yø do'yo di ntheui na ra mmənθhi na. Porque dí xi'ahü ngue ra Abraham bi 'yęc'ei ngue di nja'a te ra hya bi xi Oja. Nu'a i 'yęc'ei p'uya, gue'a i hojpabi Oja'a.¹⁰ Xi'mø mi ma mahoipi ra Abraham, cua ya mhmeypyä, ua gue tobe himmāni hmępya 'mø mi ma mahoipi? Nuná, bi ma mahoipi hante ngue da hmępya.¹¹ M'mefa p'uya, ra Abraham bi njapra hmępya ngue ra circuncisión, gue'a bi nöpa hmępya Oja ngue ya bi

hojpi ngue bi 'yęc'ei. Janangue nuyá, guehná ra Abraham i nnöpa papá to gätho ja yø nt'ec'ei ya. Madague'a hingui n'youi ra hmępya ngue ra circuncisión, pe Oja di hojpi.¹² Xquet'a ra Abraham guehná bi nöpa papá'u to gä bi njapra hmępya ngue ra circuncisión. Pe hinga høntho bi nöpa papá ngue n'youi ra hmępya, sinoque bi nöpa papá ngue bi dënnbabí rá nt'ec'ei bi nja ra Abraham hante ngue da hmępya.

¹³Nuna Oja, bi yarpabi n'na ra hya ra Abraham ngue nu'ü yø mbom'meto, di t'unna häi da gohmi gä rá nguni nximhäi. Pe hingue i t'unna häi da gohmi ngue da t'embi bi 'yø't'e gätho'a te mmamp'ü ja ra ley. Nu'a, hin'na'a. Sinoque bi 'yęc'ei ngue Oja bi hojpabi yø ts'oqui, janangue bi t'unna ra häi da gohmi.¹⁴ Nu'mø di t'enju ngue jatho ga øthu te gä mmamp'ü ja ra ley, ja di n'nacju'a te ra hya di yat'a Oja, ya hinte ni bøntho ma nt'ec'ihu 'mø. Xi mmangu'a ra hya di yat'a Oja p'uya, xquet'a hinte ni bøntho 'mø, porque gä ja yø ts'oqui yø ja'i.¹⁵ Ne nu'a ra ley, ra castigotho n'youi'a. Nüp'ü hapü fadi tema hya mmənna ley, ya pahyø ja'i ngue ja yø ts'oqui, porque hingui øt'e te mmamp'ü ja ra ley.

¹⁶Nuna ra hya di yat'a Oja, i mma ngue gue'u yø ja'i da 'yęc'ei, di japi. Ya di nequi p'uya ngue Oja ra matetho bi 'yø't'e ngue di japi to da 'yęc'ei. Hingui mman'Oja ngue da hønt'ü to da 'yø't'e te mmamp'ü ja ra ley di japi. Porque ra ja'i ja rá nt'ec'ei tengutho rá nt'ec'ei bi

nja rā Abraham, ya guehna rā Abraham i nnōpe ngue rā papá ra 'yec'ei. ¹⁷Guehna i nne da mānna hyā bi xi Oja rā Abraham ngue bi 'yembi: "Ague Abraham, gā otā ngue guí cohi grá papá ya. Porque xangu ni basi dī nxandi gä rā ngūni nximhāi", bi yembi. Nuna rā Abraham bi 'yec'ei te bī man'Oja, porque Oja i sā da 'yot'e ngue di bennate'ū to ya xā ndu. Ximmi sā da 'yot'e ngue dī m'mu'ū yō basi tobe hingui 'bui.

¹⁸Rā Abraham bi xi Oja ngue dī m'muhrā basi, nunā rā basi dī m'mui, dī nxandī ndap'ū bi zā gä ra ximhāi. 'Ne hingui sā di 'bede hangu ga ngu. Rā Abraham himbi bādī ha di zā dī nja nā rā hyā nā, pe nu'a te rā hyā bi xi Oja, bi 'yec'ei ngue dī nja. ¹⁹Rā Abraham rā nzegui ya mmemī 'b'ā n'nā ciento njeya. Rā Sara p'uya, xquet'a ya rā bōdac'ei. Ya xi thohyō pa p'u xtí m'muhrā basi. Pe rā Abraham himbi 'behrá nt'ec'ei bī nja. ²⁰Hinjam'mō bī nyobeni. Sinoque n'nat'a bi bēnī ngue dī nja'a te rā hyā xi xi Oja. Bi hyā rā ts'edi ec'etho ngue dī m'muhrā basi xi xi Oja ngue dī m'mui. Janangue espātho Oja. ²¹Nuna rā Abraham ya man'natho di segura p'uya ngue Oja i ja rā ts'edi da 'yot'a te gämā hyā di yat'i ngue dī nja. ²²Nuna rā nt'ec'ei bī nja rā Abraham, guehna i hojpabi Oja yō ts'oqui mi ja na.

²³Nu'mō mi ma nt'ot'i rā hyā ngue ya bī ma māhojpi rā Abraham, hin'i ma nt'ot'i nā rā hyā nā ngue hōntho da hnu manho ra Abraham. ²⁴Sinoque bī ma nt'ot'i nā rā hyā nā, ja ga pahmu p'u ngue Oja xquet'a

di hogahū 'mō ga ec'ehu na Oja bi 'yot'e ngue bi bennate mā Hmu'hū Jesucristo 'mō mi du. ²⁵Nuna rā Jesús, bī n'unī bi tho ngue bi gurca mā ts'oquihu. M'mefa p'uya, bi bennate. A nuyá, gue'a i hogahū Oja'a ya.

5 Ya bī nhohma ts'oquihu ngue dā ec'ehu na mā Hmu'hū Jesucristo. Conná nguehra Jesucristo ya dā nhojpaħu Oja. ²Ya dā tinnbāħu rā māte Oja ngue dā ec'ehu rā Jesucristo. 'Ne dādi johyahū ngue bā ep'ū rā pa ga nnuhu'a rā nho di un'Oja. ³Pe hinga hondra nho di un'Oja gdá johyahū ya, sinoque 'nēmō dī sāħu rā n'u jatho ga johyahū. Porque nu'mō sā rā n'u n'nā, ja fup'ū ngue seti hangu rā n'u sā rā ja'i. ⁴Nu'mō dī seti hangu rā n'u dī thohmu, ya nnu manhoju Oja 'mō. A nu'mō ya nnu manhoju Oja p'uya, ya dī pahmu ngue bā ep'ū rā pa ga nnuhu'a rā nho di uni. ⁵Nuna rā nho ja ngue di n'nacju, hingrā fehnitho nā. Porque ya bā 'benngahū rā Espíritu Santo ga n'yohu, gue'a xoga mā mmuihu ha gdá pahmu ngue majuanī dī macju Oja'a.

⁶A nuju, hindā zā ngue ga honse ha di nyamma tehu. Pe bi zonnu pa bī nja'a te bā sān'Oja, ngue rā Cristo bi du conná nguehma ts'oquihu. ⁷Conque nuju, hinjonnī ja'i di pōni dā 'yennā te dā tho conná nguehrá mmic'eiui, mādague'a rā hoja'i ja ngue dā tho. Pe rā nzegui 'bui te'o da 'yennā te dā tho conná ngue'a rā ndō hoja'i. ⁸A nuyá, dī nequi xānho ngue dī macju Oja, porque rā Cristo

bi du conná nguecjü, conque ja ma ts'oquihü. ⁹Rä Cristo ya bi du ngue bi hoga ma ts'oquihü. Janangue nuyá, man'natho dí haxhü njuani ngue ya bi yanju p'ü ja rä castigo di nja'mö rá nzegui. ¹⁰Conná nguehma ts'oquihü, mama nsuihu Oja. Pe bi 'yot'Oja ngue da nhojpahü conná ngue'a i du rá Ts'unt'ü. A nuyá, ya dadí namigohü Oja ya. Ya man'natho dí haxhü njuani ngue hingui encjü rä Cristo, sinoque 'bhi ngue da yanju p'ü ja rä castigo. ¹¹Pe hinga hontho ga johyahü ngue ya bi yanju p'ü ja rä castigo, sinoque ma datho dadí johyahü ngue ya dá nhojpahü Oja conná nguehna ma Hmuhi Jesucristo.

¹²Nuua ja rä ximhäi, n'na nc'eitho rá mudi bi 'yotra ts'oqui. Ja bá füp'ü ra ndate p'uya ngue'a rä ts'oqui bi nja. Janangue nuyá, nu gätho yø ja'i 'bhi, gä i tu porque gä oträ ts'oqui. ¹³Nu yø ja'i bi m'müti hante ngue da fahra ley bi 'yotra Moisés, gä bi 'yotra ts'oqui. Nu'ü yø ja'i'ü, hingui sá da 'yenä ngue hingui padí ndana'a rä nho ja ngue da 'yot'e. ¹⁴Dí nequí ngue rä ts'oqui bi 'yotyø ja'i, porque gä bi du. Rä mäditho rä Adán bi 'yotra ts'oqui, m'mefa p'uya gätho mi'da yø ja'i bi 'yotra ts'oqui, mädague'a ngue hingui da'igui rä ts'oqui bi 'yotra Adán.

Nu'a te rä ts'oqui bi 'yotra Adán, gue'a bi ts'onü gätho yø ja'i'ü. Pe m'mefa bi m'mührä Cristo, guehna bi 'yorpabi rä nho yø ja'i na. ¹⁵Ja uana te bi nja ngue rä Adán bi 'yotra ts'oqui, ximmi ja uana te bi nja ngue'a rä mate Oja bi 'dacju.

A nunä rä Adán, mi zä mi 'yotra ts'oqui, xandøngu yø ja'i bi tocabi ngue bi du. Pe nunä rä Jesucristo guehna bá hannbabi rá mate Oja, 'ne xandøngu yø ja'i bi tocabi ngue di nyani. Man'na ja ts'editho te bi 'yotra Jesucristo ngue rä Adán. ¹⁶Nu'mö mi mudi bi nja rä ts'oqui, bi man'Oja ngue nu'a rä ts'oqui, di nja rä njut'i ngue rä castigo. Pe nu'mö ya mandøngu dyø ja'i oträ ts'oqui, nunä Oja bi ma ngue da 'yotra mate di nhojpathou i yø ja'i ja yø ts'oqui. ¹⁷Co nunä n'na nc'eü bi 'yotra ts'oqui, m'mefa p'uya, gätho yø ja'i ja ngue da tho rä ndate. Pe nu to gä di ntheui rä mate Oja ngue di punnba yø ts'oqui, di t'unna 'da'yo te conná nguehra Jesucristo.

¹⁸Nunä rä Adán bi 'yotra ts'oqui, gätho yø ja'i mi ja ngue da ma rä castigo. Pe nunä rä Jesucristo bi 'yotra nho, gätho yø ja'i ja ngue di tocabi da ma mahoipi yø ts'oqui 'ne di ntheui rä 'da'yo te. ¹⁹Rä Adán himbi 'yot'e te bi xi Oja, mandøngu dyø ja'i bi gohi ngue yø 'yot'its'oqui. Pe rä Jesucristo ngue bi 'yot'e te bi xi Oja, ya mandøngu dyø ja'i di tocabi ngue di hojpabi Oja.

²⁰Nuna ra ley, bi ma nt'ot'i para ngue man'na gdá padí ngue ja ma ts'oquihü. A nuyá, nu'mö dí padí ngue xangu ma ts'oquihü i ja, ya man'na gdá pahmu ngue nunä rä mate Oja bi 'dacju, ma datho ngue xangu na.

²¹Janangue nunä rä ts'oqui xa bennga ma mmuihu, gue'a bá hanngahü rä ndate'a. Pe nuyá, ngue ya bi bennga ma mmuihu rä mate Oja ya, guehna bá hanngahü rä 'da'yo te naya, ngue ya bi ma mahoqui ma ts'oquihü conná nguehma Hmuhi Jesucristo.

6 ¿Ndana exa ja ngue ga øthu ya'mø? ¿Ua sá ngue ga sigue ga øthu yø ts'oqui n'namhma ngue nuna Oja man'na xangu rá mate di 'dacju? ²Nu'a, hingui sá'a ngue ga sigue ga øthu yø ts'oqui. Sinoque ya bi zep'u'a te rá ts'oqui xtá øthu m'met'o. ¿To go ena ngue ga sigue ga øthu yø ts'oqui? ³¿Ua hinguí pahmu ngue nu to gätho ya dá nxixyahu, ya dá mbenthu rá Jesucristo? Nu'a i du'a, xquet'a tengutho 'mø ya dá tuhu. ⁴Nu'mø mä nxixyahu, ya dí ør'mä güendahu ngue ya bi zep'u'a rá nts'o xtá øthu m'met'o. Entho ya bi ma nt'äguigahu tengutho rá Cristo ngue bi t'ägui. Pe nuna rá Cristo conná ts'edi rá Papá bi japi ngue bi bennate p'u bi t'ägui. A nuju ya, tengutho 'mø ya dá bennatehu ngue mä'da'yo dá m'muhmu. ⁵Porque nu'mø dí øthu rá güenda ngue ya dá tuhu tengutho rá Cristo ngue bi du, xquet'a ya dí øthu rá güenda ngue ya mä'da'yo hondá m'muhmu tengutho rá Cristo ngue mä'da'yo bi m'mui.

⁶Nu'mø mi 'dømbu ja rá pont'i rá Cristo, tengutho 'mø ngue ma do'yohu bi 'dø'mi. Porque ya bi zep'u yø ts'oqui xtá øthu m'met'o, ya hinni mantho di mandagahu rá ts'oqui tengutho 'mø gdi øt'e ngue mä hmuhu'a. ⁷Porque nu rá ja'i øträ güenda ngue bi du rá do'yo, ya bi hyep'u rá ts'oqui. ⁸Pe nu'mø dí ør'mä güenda ngue ya dá tuhu 'mø mi du rá Cristo, ya dí ec'eihu ngue mä'da'yo hondá m'muhmu tengutho rá Cristo ngue mä'da'yo hombi m'mui. ⁹Porque dí pahmu ngue

nu'mø mi du rá Cristo, bi bennate, 'ne ya hinni mantho da du. Sinoque 'bui para zantho. ¹⁰Rá Cristo n'na nditho bi du conná nguehyø ts'oqui yø ja'i. A nuya ngue ya 'bui, ga 'buhya ngue ørpabi rá pähä Oja. ¹¹Dá guecjü ya, ma ga njathu p'uya, ga øthu ngue ya bi zep'u rá ts'oqui ngue ya mä n'yohu rá Jesucristo. Ya gdá 'buhmu'a ya ngue ga ørpahu rá pähä Oja.

¹²Janangue nuyá, mente yø pa dí 'buhmu ua ja rá ximhäi, ya hinni mantho ga unhu rá 'yu'a rá ts'oqui. Hinga nnehu ngue da dajpahu'a tengue rá pähäse mä do'yohu. ¹³Hinga unna 'yu ma mmuihu ngue ga øthu rá nts'o. Sinoque ma ga unma mmuihu Oja ngue rá nho ga øthu. Porque ya mä'da'yo hondá m'muhmu. ¹⁴Nu'a rá ts'oqui xí bennga mä mmui ngue mädi mandagahu, ya hinni mantho di mandagahu'a ya. Nu'a rá ley mi haxra güenda ngue mä ts'oquihu, ya hinni mantho hascahu rá güenda'a ya. Porque Oja, rá matetho bi 'yø't'e ngue bi yangthogahu.

¹⁵Ya bi nyamma tehu, pe hinga gue'a ngue ga øthu te gä mmamp'u ja rá ley i nyamma tehu. Sinoque Oja rá matetho bi 'yø't'e ngue bi hogu mä ts'oquihu. Xi ya, ngue ya bi ma mahoqui mä ts'oquihu, cua sä ga sigue honga øthu yø ts'oqui? Nu'a ya hin'na'a. ¹⁶Ya guí pahmu ngue nu'mø ga homma hmuhu di mandagahu, ya dí ohu rá 'ye'a mä hmuhu. Janangue nuyá, nu'mø ga øt'e ngue mä hmuhu'a rá ts'oqui, ya jatho ngue ga tuhu 'mø. Pe nu'mø

ga øt'e ngue mä hmühu Oja, ya di hogä mä ts'oquihü. ¹⁷A nügä, dadi ja mammadi Oja porque ya gá hyehmu p'u rä ts'oqui xí bent'a ni mmüihu. 'Në ya gá unni mmüi gá 'yec'ei'a rä hya bi sän'nähu. ¹⁸Ya bá njuc'ahu p'u ja rä ts'oqui. A nuyá, gä gue'a rä nho guí nnöpe ni hmühu ya. ¹⁹Nuna rä hya dí mmangä, dí honi te nna hycipa ra hya, n'namhmä ngue dä dñi xanho ni mmüihu hanja rä hya. A nuyá, nü'mø yø pa xa thogui, xcá unhnü rä 'yu'a rä nts'o ngue mi tap'ahu, mäthoguitho yø ts'oqui xcá 'yothu. Pe nuyá, dämi unni mmüihu ngue gä rä nho gui 'yothu ya. Janangue nü'a te gä gui 'yothu, dä gue'a te rä 'befi Oja gui 'yothu.

²⁰Nü'mø yø pa xa thogui ngue gä rä nts'o xtá øthu, hñmí padí ga øthu rä nho. ²¹¿Teni 'be'a dä tñhmü ngue'a rä nts'o xtá øthu? Porque rä 'be'isätho te xtá øthu. Gä rä ndate bá n'youi. ²²Pe nuyá, ya dä pømhmu p'u ja rä ts'oqui ya, ya yø mëfigahü Oja ya. Janangue ya yø ja'igahü Oja 'në ya di 'daciü rä te para zantho.

²³Nü'a rä njut'i ngue rä ts'oqui, gue'a rä ndate'a. Pe nü'a di un'Oja, gue'a rä te para zantho di 'daciü rångue dí n'yohü mä Hmühu Jesucristo.

7 Ague mä zi cu'ahü, ya guí pahmu ngue rä ley i ja, i ja rä ts'edi rä ley ngue dí manda rä ja'i mente 'bui. Pe nü'mø bi du rä ja'i, ya hñnni mantho dí manda rä ley rä ja'i. ²Ya guí nnuhü tengütho n'na ra xisu 'mø bi nthati, i ja n'na rä ley hapü mmä ngue hin'yü rä nt'edí dä hyep'ü rä damme rä xisu.

Pe nü'mø ya bi du rä damme, ya bi xot'a rä ley mi sammra xisu. ³Pe nü'mø hñndi nthätra xisu 'në 'bñtrá damme, ya rä ts'oqui øträ xisu. A nü'mø bi du rä damme, ya bi xot'a rä ley mi ja ngue rä nthäti. Ya sá di nthäti mahön'a, 'në ya hingra ts'oqui øträ xisu ngue dí nthäti.

⁴A nuya mä zi cu'ahü, ya dí øtra güenda ngue dä tuhu p'u ja rä pont'i bi du rä Cristo. Nu'a rä ley mi sangbahü, ya bi xotrá hya'a ya. Ya hñndi mandagahü rä ley ya. Ya ma n'yohü'rä rä Cristo bi bennate p'u ha bi t'ägui. Ya dä zä ga ørpahü rä 'befi Oja ya. ⁵Nü'mø yø pa xá thogui, gä rä nts'o xtá n'yohü. Ma pahmu'a te mmamp'ü ja rä ley Oja, ena man'na bi 'yannga mä mmüihu rä ley ngue rä ts'oqui ga øthu. Pe nü'a rä njut'i ngue rä ts'oqui, gue'a rä ndate'a. ⁶Pe ya bi xotrá hya'a rä ley mädi mandagahü ya. Porque ya dí øthu rä güenda ngue ya dä tuhu. A nuyá, mäda'yo dä m'muhmu para ngue ga ørpahü rä 'befi Oja. Guehna rä Espíritu Santo di 'daciü rä pähä ga ørpahü rä 'befi Oja ya, pe hñnnä øthu rä 'befi Oja ngue ga suhü'a te mmamp'ü ja rä nyogui ley.

⁷Ngue ya dí mmangä ná ra hya na, ¿ua guí emhmü ngue dí mma ngue ya hñngui ho rä ley Oja? Nu'a, hñ'nä'a. Sinoque rä ley xandønho. Xi'mø ngue hñndi ja rä ley, ya hñnxca pahmu te 'be'a ná rä ts'oqui 'mø. Tengütho mmannä ley ngue ena: "Yo guí nnrehü n'na rä cosa ngue n'nan'yo to rä mmeti", i ena. Janangue nuyá, dí pahmu ngue rä ts'oqui dí øthu 'mø dí nnrehü n'na

ra cosa ngue n'nán'yo to rá mméti. ⁸Nú'mó mā pahmū te mmamp'ú ja ra ley, ena man'na bi hacju ra ts'edi ngue dí nnehu n'na rā cosa nu'a n'nán'yo to rá mméti. Mente ra pa himbi fadi te mmamp'ú ja ra ley, hindí nequi te 'be'a na ra ts'oqui. ⁹Nugä, nú'mó himmará padí te mmamp'ú ja rá ley Oja, ya dí ena ngue xanho te dí ot'e. Pe nú'mó mā padí te mmamp'ú ja ra ley, bi dinmā mmui p'uya ngue hindí ot'e te mmamp'ú ja rá ley Oja. Ya dá padí ngue ja ngue ga mma rā castigo ngue mā ts'oqui. ¹⁰Porque nunqá rā ley mi ja ngue xti 'dakra 'da'yo te 'mō xca ot'e te gä di manda, guehná rā ley bi zänngui ngue ga mma rā castigo na, porque hindá ot'e te di manda rā ley. ¹¹Nu'a ra ts'oqui mi jagui, gue'a mi härca mā n'yomfeni'a, dí ena ngue dä zä ga ot'e te gä mmamp'ú ja rá ley. Pe nup'ú ja rā ley p'uya, dä timp'ú mma ngue ga mma rā castigo ngue ma ts'oqui.

¹²Janangue nunqá rā ley Oja, xandønho na. Nu te gäma hya di manda, gätho xandønho. ¹³Hingui sä ga emhmū ngue hingui ho rá ley Oja ngue i mmä ngue jatho ga mmähä rā castigo. Nu'a ja ngue gdä mähä rā castigo, ngue ja mā ts'oquihu. Janangue co nu'a te gäma hya mmanna hogá ley, gue'a guí nequi ngue xandønts'o ma ts'oquihu'a.

¹⁴Dí pahmū ngue nu'a rā ley, gä gue'a rā hogá hya bi un'Oja

i mmamp'ú. Pe nuju ngue dyø ja'ithohu, gä gue'a rā ts'oqui xä bennga mā mmuihu. ¹⁵Hindí padí hanja te nmí ot'e. Porque nu'a rā nho nmí nne ga ot'e, hingui gue'a nmí ot'a. Nu'a tengue hindí nnu manho p'uya, go gue'a dí ot'a. ¹⁶Pe nú'mó ngue nequi hindí nnu manhose te dí ot'e, ya dí padí ngue nu'a te rā hya mmamp'ú ja rā ley, xandønho. ¹⁷Janangue nuyá, hingui nne mā mmui ngue dä ot'a te ya xtá ot'e. Sinoque gue'a ra ts'oqui mi jagui, gue'a go di mpe'a ngue'a te xtá ot'e. ¹⁸Porque dí padí ngue hin temá nho xtá ot'e. Nu'a rā nho nmí nne ga ot'e, himbi zä xcá ot'e. ¹⁹Hindá ot'a te rā nho nmí nne ga ot'e, sinoque nu'a te rā nts'o hindí nnu manho ngue ga ot'e, gue'a xtá ot'a. ²⁰Janangue nuyá, nú'mó xtá ot'a rā nts'o hindí nne ga ot'e, pe hingo dadi jagä'a, sinoque gue'a ra ts'oqui xä bennga mā mmui, gue'a go di ja'a.

²¹Nguná rā hya xtá thocä ya. Nu'mó nmí nne ga oträ nho, pe xøgue hönträ nts'o mi so mā mmui ga ot'e. ²²A nügui, dadi hogä'a te rā hya mmamp'ú ja rā ley Oja.

²³Nuua ja mā mmui mi ja ua n'na ra n'yomfeni ngue hinmi nnu manho'a te rā nho nmí sänni ga ot'e. Pe nuna rā hya na, nu'a rā ts'oqui xä benngagui mā mmui, gue'a himmi nneque ga oträ nho'a. ²⁴Pe huëcate yo ja'i njap'ú. ¿Te'o da zä da yaní ngue hindá thohrä castigo ja ngue dä thogui? ²⁵Porque conná n'yomfeni ra ja'i i nnu manho'a te rā nho mmamp'ú ja rā ley Oja. Pe nu'rā do'yo rā ja'i, gä gue'a rā pähä rā ts'oqui i nne da 'yörpe. Pe dadi

ja māmmādī Oja ngue mā Hmūhu Jesucristo go bi zā bā jūgahū p'ū ja ra nts'o a.

8 A nuyá, ngue ya mā n'yohu ra Jesucristo ya, ya hīngā mmähā rā castigo ya. Porque nū to n'youi rā Jesucristo, ya bī n'unī ngue gue'a ra Espíritu Santo dā xānnbī te dā n'yo. Ya hīnnī mantho ngue oträ nts'o mi ja rā mmūi m'met'o. ²A nuyá, i ja rā ts'edi ra Espíritu Santo ngue di 'dacjū rā 'da'yō te ngue mān'yohu rā Jesucristo. Ya bā jūgahū p'ū ja rā ts'edi ra ts'oqui mādī mandagahū, ya bi yanju ngue rā castigo mi ja ngue gā thohmu. ³Dá pahmu hanja'a rā ley Oja, pe hīmbī hyät'i bi gugahū p'ū ja rā ts'edi ra ts'oqui'a rā ley. Porque hīmbī zā dā othū gätho'a te gämä hyā dī mānda rā ley. Pe nūna Oja bi yanju. Bi 'yōt'e ngue bi nja'i rā Ts'unt'ū bā penhua. Bi hnū ngue rā ja'i, pe hīmbī 'yōtra ts'oqui. Guehnā bi tho nā ngue bi gurca mā ts'oquihu. Bi hyejpabī rā ts'edi ra ts'oqui xi benngā mā mmuihū. ⁴Nguna bi 'yōt'e, porque bi nepe ngue gue'a rā Espíritu Santo dā gägbahū rā 'yū gdā n'yohu, n'namhma ngue dā zäp'ū gā othū rā nho mmamp'ū ja rā ley. Pe nū'a rā nts'o mi ja mā mmuihū m'met'o, ya hīngui sā ngue nī mantho gā othū'a ya.

⁵A nū rā ja'i ngue rā n'yomfēnise jūqui te ga 'yo, hōnt'a te rā nts'o gā 'buhyo ja'i di ja ndūmmūi ngue oth'e. Pe nu rā ja'i ngue gue'a rā Espíritu Santo di ȳnnā hogā n'yomfēni ga 'yo, gue'a rā ja'i ngue

hōndrā pähä Oja di ja ndūmmūi ngue oth'e. ⁶Jānangue nuyá, nū to di ja ndūmmūi ngue dā 'yōtra nts'o gā 'buhyo ja'i, da ma rā castigo. Pe nū rā ja'i di ja ndūmmūi ngue gue'a rā pähä Oja dā 'yōrpe, gue'a rā ja'i hū rā mmūi ngue di t'ȳnnā 'da'yō te'a. ⁷Nū yō ja'i ngue hōndrā nts'o di ja ndūmmūi ngue oth'e, guehya yō nsuui Oja ya. Porque hīngui nne dā 'yēc'ēi te mmamp'ū ja rā ley Oja. Ni xīngā gue'a Oja di sā ha di 'yēc'ēi. ⁸Jānangue nuyá, nū yō ja'i ngue hōndrā nts'o di ho dā 'yōt'e, guehya hīngui nnū mānho Oja te gā 'yo ya.

⁹Pe nūjū ngue ya dā hehmū p'ū rā nts'o, gue'a rā Espíritu Santo i cägbahū rā 'yū nnā 'yohu. Porque rā Cristo bā penhna Espíritu Santo ngue dī n'youi te'o gā ec'ēi. A nū yō ja'i ngue hīngui n'youi rā Espíritu Santo, guehya yō ja'i hīngui ec'ēi rā Cristo ya. ¹⁰Nū mā do'yohu, ya bā ec'ū rā pa dā dū ngue rā ts'oqui i ja. Pe ngue dī n'yohu rā Cristo, nū mā tehu di sigue dī m'mutho, porque ya bi hoga mā ts'oquihu Oja. ¹¹Nuna Oja bi japi bi bennate rā Cristo 'mō mi dū. Xquet'a dā japi di bennate mā do'yohu 'mō ya xtā ndū, porque ya dī n'yohu rā Espíritu Santo.

¹²Ague mā zi cu'ahū, i ja ts'editho gā othū'a te rā hyā xānnghahū rā Espíritu Santo. Ya hindā dajpahū rā nts'o so mā mmuihū. ¹³Porque nū'mō gā siguethohū rā nts'o xtā othū m'met'o, ya gā mmähä rā castigo. Pe nū'mō gā othū'a te xānnghahū rā Espíritu Santo, ngue gā hehmū p'ū rā nts'o, ya di 'dacjū rā 'da'yō te para zantho.

¹⁴A nuyá, nū to gätho ya gā 'yo'a te rā hyā xānnbabī rā Espíritu Santo,

gue'ü yø bası Oja'ü. ¹⁵Ya mä n'yohü ra Espíritu Santo ya. Ya hingui ja ngue hønga nsuhü ya, tengutho n'na rä ja'i 'mø su rá hmü. Porque majuanı ngue ya yø basigahü Oja ya. Nuna rä Espíritu Santo dí n'yohü, guehna annga mä mmuihu na ngue dí emphü Oja: "Mä Papá'i", dí emphü. ¹⁶A nuna rä Espíritu Santo dí n'yohü, guehna øt'e ngue dí pahmu p'ü ja mä mmuihu ngue ya yø basigahü Oja na. ¹⁷Pe ngue ya yø basigahü Oja ya, xquet'a di tocagahü'rä nho di yat'Oja di unı. Tengutho rä nho di t'unna Cristo, ngut'atho dí n'nacju. A nuyá, nu'mø dí nne di n'nacju na rä nho di t'unna Cristo ya, pe gue'mø ga n'unı ga sähü rä n'ü tengutho rä n'ü bi zä rä Cristo.

¹⁸Ma ga ör'mä güendahü ya, ngue zits'urbü dí sähü rä n'ü ya, porque nu'a rä nho di 'dacju Oja m'mefa, mä dätho xandongu'a. ¹⁹Nu te gäma cosa bi zän'Oja ngue ja ua ja rä ximhäi, a nuyá, i ndö'matetho asta gue'mø da zønnä pa xa nzän'Oja ngue di unna nho yø bası. ²⁰Porque Oja bi hocra ximhäi, pe bi nts'om'mø mi man'Oja ngue di njapra castigo'a rä ts'oqui bi 'yøtra Adán. Pe xquet'a Oja bi zänni ngue da 'yehrä pa mahondä gom'da'yo rä ximhäi. ²¹Gue'a rä pa'a ngue ya hinni mantho di nja rä ndate'a rä ximhäi'a. Ya hindı nts'onyø cosa nu'ü ja yø te. Nuya yø hya ya, gä guehya di nja'mø bi zønnä pa di unna nho yø bası Oja ya. ²²A nuyá, dí pahmu ngue nu'a te gäma cosa ja ua ja rä ximhäi, gä sä rä n'ü, i

dants'i tengutho 'mø bi zønnä ora di m'mührä bası n'na rä xisu i sä rä ndate, i njarbutho yø cosa ja ya. ²³'Ne hinga hont'a te ja nximhäi sä rä n'ü, xquet'a 'necju dí nnehu ngue da tho'a rä n'ü dí sähü, da 'yehrä pa ngue da gom'na'yo mä do'yohü. Ya di nequi ngue dyø basigahü Oja p'hyä. Madague'a ngue ya dí n'yohü ra Espíritu Santo, pe dí nne ga nnuhü te gäma nho dí nja m'mefa. ²⁴A nuyá, ya dí ec'ehü ngue di nja'a te mman'Oja, janangue bi yanju. Pe xi'mø ngue ya bi nja te mman'Oja, ya hingui ja ngue te nimantho ga tømhmu 'mø. ²⁵A nujü, dí tømhmu'a te ja ngue di nja m'mefa. Ma ga sethü'a te gä rä n'ü dí thomhmu, asta gue'mø di nja'a te dí tømhmu di nja. ²⁶A nujú, nu'mø dí nne ga mmat'Ojahü 'ne hindı padı te ga xihmu Oja, go rä Espíritu Santo i fäxte. Madague'a rä jats'itho nnä bëmhmu Oja, pe rä Espíritu Santo go øt'a ngue i cohi ngue rä mhmat'Oja'a rä hya hingui pøts'e ga mmamhmu. ²⁷Porque nuna Oja, ya padı temä hya ja mbo mä mmuihu. I tini temä hya i nne da manna Espíritu Santo. Porque nu'a te ra hya nne Oja ngue di ts'ofo, go rä Espíritu Santo'a äpra mate Oja conná nguecju.

²⁸Dí pahmu ngue nu to gä dadi mahmu Oja, gue'mø xanho ogue xan'ü te dí thohmu, pe Oja honi ha gui japi ngue da 'yørcahu rä nho. Porque ya xpa nzänn'Oja tengu ga cohmu m'mefa. ²⁹Hante ngue di nhohra ximhäi, nuna Oja ya padı te'o ja ngue da 'yec'ei m'mefa,

guehya yø ja'i bi zännbi ngue dä gohi tengutho rä Ts'unt'ü Oja ya. Janangue nuna rá Ts'unt'ü Oja, guehnä 'bet'o na ngue dí ncüui gätho yø 'yec'ezi. ³⁰Nunä Oja, ya mäm'met'o xpa nzänni te'o ja ngue dä zofo, guehya yø ja'i bi zohya. A nuya yø ja'i bi zofo, ya bi hojpabi yø ts'oqui. Nuya yø ja'i ya bi hojpabi yø ts'oqui, bá ep'ü ra pa da gohyø ja'i tengutho rä Ts'unt'ü Oja.

³¹¿Ndanä man'na rä hya ja ngue ga mmamhmü 'mø? Ya ma amigohu Oja ya. Nu te'o nne dä zucjü ya, ya hinte dí muui'ü ya. ³²Nunä Oja himbi nyä rá mmüi ngue bá penhua rá Ts'unt'ü ngue bi du conná ngueje. Ja dí haxü p'ü njuani ya ngue nu te gäma hya bi man'Oja ngue di 'dacjü, di 'dacjü'a. ³³Gätho gähü, ya xä huanngahü Oja, ya hingui sää to dä 'yembi ngue ni mantho ja ma ts'oquihü. Porque guese Oja bi hogä ma ts'oquihü. ³⁴Ya hindä zä to dä 'yena ngue ga mmähä rä castigo. Porque ya bi du rä Cristo conná nguejü, 'në bi bennate, ya bí 'büp'ü ja rá n'yey Oja ya. A nuyá, gue'a zant'a ma mäxtehu p'ü ha 'bü Oja'a ya. ³⁵Ya hinte dä zä dä hyaqui te gui macjü ra Cristo. Madague'a ga sähü rä n'ü, pe ngutho dí macjü ra Cristo. Ogue tu ma mmüihü, pe ngutho dí macjü. Ogue sucjü yø ja'i, pe ngutho dí macjü. Ogue hin'yü te ga sihü, pe ngutho dí macjü ra Cristo. Ogue hin'yü rä ulu ga hehü, pe ngutho dí macjü ra Cristo. Ogue dí 'bumma n'ühu, hinguí nne ha dä nuhü yø ja'i, pe ngutho dí macjü ra Cristo. Ogue ya ja ngue da thoju, pe ngutho dí macjü ra Cristo. ³⁶I nt'ot'i p'ü ja rä Mäça Libro rä hya

ngue enä: "Di ucähe yø ja'i ngue dí ec'ezi ahe, n'na pa ngü n'na pa i nne dä hyoje. Entho ho de'yo yø ja'i p'ü ga mbeni", i enä. ³⁷Mädagüe'a ga sähü rä n'ü 'mø ngue dí thohmu tengü ya yø hya ya, pe ma ga hahmahu ra ts'edi'a te gui macjü ra Cristo. ³⁸Janangue ma ga segurahu ngue nuna Oja zant'a dí macjü na. Ya hindä zä da hyac'a te rä n'ü dí thohmu mente dí tehü. Ni xinga gue'mø dä thoju. Ni xinga guehyø anxe dä zä dä hyaqui. Ni xingra zithü dä zä dä hyaqui. Porque Oja dí macjü rä pa ja p'uya, daguehra pa di 'yep'ü dí majchü Oja. ³⁹Nu te gätho bi hoc'a Oja, ngup'ü mahets'i, ngü ua ja rä häi, ya hinqondä zä dä hyagahü'a gui macjü Oja. Porque ya ma n'yoü na rä Hmu Jesucristo.

9 Nugä dí ec'ezi ra Cristo, janangue nuna rä hya dí nne ga xi'ahü ya, hingra fehnä na. Guese rä Espíritu Santo xijpa ma n'ymfeni ngue majuanä na ra hya dí xi'ahü. ²Mathoguitho dí 'bü ndummüi. I 'bumman'ü ma mmüi ngue ma mmijudíohe hinguí nne dä 'yec'ezi ra Cristo. ³Nu'mö dí sää ha gdä japi ngue ga nyangä ma mmijudíohe, nugä ga øt'e, madague'a go ga mmagä rä castigo, ya hinga nnugä rä Cristo. Pe nja ngue hinguí sää. ⁴Nuya yø judío ya, guehya yø mbom'meto ra Israel. Bi zo Oja ngue dä 'yøt'e ngue yø basi. Guehya bi nü ha bi nja ngue bi 'yuhrá ts'edi Oja ya. 'Në bi gohmi ra cohi ya yø judío ya. Bi däpra ley nu'a ja ngue dä n'yo. Bi xifi ha di japyø ndanne ja ngue dä 'yøt'e.

Mazihotho nā ra hyā bi yarpabi Oja yō judío ngue dā 'yōrpe. ⁵Guehya yō mbom'meto yō ndiuia judío ya. Nu'mō mī mīhra Cristo, xquet'a rā judío nā. 'Né guehnā Oja nā ngue dī manda gātho'a tengue i ja. 'Né guehnā t'espabi nā para zāntho nā. Dā ngut'atho.

⁶A nuyá, xāngu yō judío hingui nne da 'yēc'ei ra Cristo. Pe hingui sā ga emhmū ngue ya hīndi nja'a te rā hyā bi xi Oja yō judío. Porque himma juaní ngue gātho yō judío yō ja'i Oja. Janangue hinga gātho yō judío di tocabi ya yō hyā xā yat'Oja ngue dī nja. ⁷Porque bi xi Oja rā Abraham ngue hinga gātho'u yō mbom'meto dā gohi ngue yō ja'i Oja. Nunā Oja bi 'yēmbi: "Nu'u yō basi rā Isaac, hōnt'u dā gohi ngue yō basi Oja'u", bi 'yēmbi. ⁸Gātho yō ja'i 'bui, hinga gātho yō basi Oja. A nuya yō ja'i ngue yō basi Oja, guehya yō ja'i ya xpa nzānnbi ngue di tocabi rā hyā di yat'a Oja ya, hōndya yō basi Oja ya. ⁹Porque nguna rā hyā bi xi Oja rā Abraham, bi 'yēmbi: "Bā ep'u rā pa ga ut'ai ngue ja mā ts'edi. Nunā rā Sara nī xisu, dī m'mu'a n'nā rā ts'unt'u", bi 'yēmbi.

¹⁰Mi ma yō jeya p'hyā, bī nte nā rā ts'unt'u nī hū ngue rā Isaac, bī nthatui rā Rebeca. Mi hyā rā basi nā rā Rebeca p'hyā, yō cuate bi onī. ¹¹⁻¹³Pe hante ngue dā mīhyā yō basi ya, nunā Oja, bi xihra Rebeca ngue rā Esaú rā mudi dā mī'a. Nunā rā Jacob ngue rā zuxinya, dī manda rā n'yohu nā. Nguna nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro ngue bi man'Oja, bi 'yēna: "Dādi mācā rā Jacob, pe rā Esaú, hin dādi mādi". Guehnā rā hyā

bī man'Oja naya hante dā mīhyā basi. Hinga 'be bi dō'mā Oja ngue dī m'mūhyā yō basi para ngue dā hnu' ndana dī n'yo xānho, ndana hingui 'yo xānho. Ja dī nequi ua ya ngue ya mām'met'o xpa nzān'na Oja te 'be'a ja ngue dī nja m'mefa. Hingue masque 'bet'o dā nu te 'be'a dā gohyō basi, sinoque nu'a te xa nzānni ngue dā huanhni, gue'a nja'a.

¹⁴Xi ya, cua i sā ga emhmū ngue hingui ho te ot'Oja? Nu'a hingui sā'a. Porque nu te gā ot'Oja, gā gue'a ni 'yup'u ot'e. ¹⁵Porque Oja bi 'yēmbra Moisés: "Nu te'o dī sānni ga huēqui, gue'a dādi huēc'a 'ne ja mā yemmui connā ngue'a". ¹⁶Janangue nuyá, nunā rā nho di un'Oja, hīndā 'yēnnā ja'i ngue bi 'yēmmēi bi hyoni ha di dīnnā nho. Porque Oja ya xā nzānni to di huēqui. ¹⁷I nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro te bi xi Oja rā dāst'abi mādi manda p'u ja rā hāi Egipto. Bi 'yēmbi: "Dī exā'i ya ngue guī ndāst'abi n'namhmā ngue nu'u yō hmeyā ga ut'a'i, dā bāhyō ja'i ndap'u bi zā ngue te'o gā. 'Né dā bādi ngue ja mā ts'edi", bi 'yēmbi. ¹⁸Ja dī nequi ua ya ngue nunā Oja, nu'a go dā zānni ngue di huēqui, gue'a di huēc'a. Nu'a go dā zānni di untho rā 'yu ngue xta nnaxi rā mmui, gue'a di unna 'yu'a.

¹⁹Rā nzegui 'bui to nne dā 'yēngya: "Hanja Oja 'mō ngue embi ja yō ts'equi yō ja'i. Porque Oja, nu'a te xā nzānni ngue dā 'yōt'e, hinjonnī ja'i dā zā dā dāqui te sānni dā 'yōt'e", dā 'yēngui. ²⁰A nujū ngue dyō ja'ithohu, cteni 'be'a go guí enā ga japhu Oja ngue'mō ga enā hinga nnu' mānhohu te sānni dā 'yōt'e? Xi n'nā rā ts'oye, cua sā dā 'yēmbra

'yø't'ats'øye: "Hindí nnú manhogä te rä forma guí hogagui", da 'yembi?

²¹Nu ra 'yø't'ats'øye, nu'a goma forma da nepe da gohrä ts'øye di hoqui, ya gue'a da go'a. Madague'a ngue n'nat'a rä böhäi, pe da zä da 'yø't'a n'na ra ts'øye ngue nts'upi, xinda zä da 'yø't'a n'na ra ts'øye ngue hinga nts'upi.

²²A nuyá, nuna Oja, nnepe ngue man'na di bahyø ja'i ngue jase rá ts'edi. 'Né nnepe ngue man'na di bahyø ja'i ja yø ts'oqui ngue da japrä castigo. Janangue tobe serpabi ya yø ja'i ni 'yup'ü ngue da ma rä castigo. ²³Bi nepe ngue da bahyø ja'i ngue mathoguitho xandøngu rá nho i ja Oja. Porque bi huegahü 'në ya dí pahmüa te rä nho xä nzänni ngue di 'dacu ya. ²⁴Bi zongahü Oja. Hinga hondýø judío bi zofo, sinoque xquet'a 'nëhyø ja'i hingyø judío bi zofo. ²⁵Bi nja tengutho mmamp'ü ja rä libro bi 'yotra pøngahya Oseas, ngue Oja bi 'yëna: "Nuya yø ja'i xta man'a m'met'o ngue himma ja'i, a nuyá dí mma ngue ma ja'i ya. Guehya yø ja'i ngue hin madi madi, pe nuya dadi mahya", bi 'yëna.

²⁶Nu'ü yø mmengü p'ü ja rä xequi bi xihyø ja'i Oja ngue embi: "Nugä, himma ja'lahu", pe ja 'bexpi xip'ü p'uya ngue embi: "Nugä drá Oja, majuani ngue dí 'bui, guecä ma basi'ahü ya", bi 'yëmbi.

²⁷A nu'ü yø ja'i ngue yø judío, nuna rä pøngahya Isaías bi 'yëna: "A nu'ü yø judío, madague'a mandøngutho'ü, tengutho yø 'bomu dehe p'ü ja rä jathe, pe zi yohotho'ü da boni ngue di nyani. ²⁸Porque nu'mø rä pa da japrä castigo Oja gätho yø ja'i rá nguni nximhäi,

n'na zihmantho di nja". ²⁹Rä Isaías mähombi 'yëna: "Nuna Oja jase rá ts'edi, nu'mø hin dadi huëcyø ja'i na, n'na zihmantho di jua'ü yø judío, tengutho 'mø mi jua'ü yø ja'i mi 'büp'ü ja rä hnini Sodoma 'nep'ü ja ra hnini Gomorra".

³⁰Guehna rä hya naya ngue nuya yø ja'i hingyø judío, guehya himmi honi ha di nhojpau Oja ya. Pe bi 'yehra pa ngue bi 'yec'eí Oja yø ja'i, gue'a i nhojpau Oja ya. ³¹Pe nuya yø judío mi hu yø mmui xtí nhojpau Oja, ngue mi ena xta 'yø'te te gä mmamp'ü ja rä ley. Pe hinjombi bóni ngue xta mma mähöipi rá ts'oqui ngue xta 'yø'te te mmamp'ü ja rä ley, porque hinjungi pöni ngue da 'yø'te te gämä hya di manda rä ley. ³²?Hanja 'mø ngue himbi nhojpau Oja yø ja'i? Porque mi nne ngue xtí nyanyø te yø ja'i ngue xta 'yø'ta te gä rä nho mmamp'ü ja rä ley. Pe himbi ne xta 'yec'eí yø ja'i ngue rä Cristo na da zä da yaní. Ja bi fespü yø gua p'uya, porque rä Cristo tengutho 'mø 'bennä do p'ü ha da tho rä ja'i, di fets'e. ³³Nup'ü ja rä Maca Libro nt'ot'i p'ü rä hya ngue Oja bi 'yëna: "Ga pecä p'ü Sión n'na rä do ngue di fesyø ja'i. Pe quedrä ndø medo da 'yø'te ngue da dähyø ja'i. Pe nu to gätho da 'yec'eí na rä do na, da dini xanho p'ü ja yø mmui ngue nu te rä hya ec'eí, gätho majuaní ngue di nja".

10 Ague ma zi cu'ahü,
janjuani dí hahma mmui

dí mmarpabí Oja'ú yø judío ngue dí nyani. ²Porque dí pacä ngue yø mmui ga ndanne Oja. Pe nja ngue nu'á rá ndanne øt'e, hingui tñyo mmui hanja na rá hya nne Oja ngue dí nyanyø ja'i. ³Porque hingui nne da badi tema hya xa zän'Oja ngue dí nhojpabí yø ja'i. I ena ngue da hyonse ha di japi ngue di hojpabí Oja. Janangue hingui nne da 'yec'ei na rá hya di hojpabí Oja yø ja'i. ⁴Nu to gätho ya ec'ei ra Cristo, guehya yø ja'i bi nhohyø ts'oqui ya. Ya hinni mantho da 'yenyø ja'i ngue 'be da 'yøt'e te gä mmamp'ú ja rá ley, ja dí nyanyø te.

⁵Pe nuya yø ja'i ena ngue di hojpa Oja yø ts'oqui ngue da 'yøt'e te gä mmamp'ú ja rá ley bi 'yotra Moisés, pe rä Moisés, i ja ua na rá hya bi 'yot'i, ngue ena: "Nu rá ja'i da hyät'i da 'yøt'e gätho'ú yø hya dí manda rá ley, guehna rá ja'i dí nyanna te na", i enna hya. ⁶Pe ja man'na rá hya, guehna rá hya naya di nhohma ts'oquihü ngue ga ec'ei na ra Jesucristo. Porque nt'ot'i rá hya ngue ena: "Janangue nuyá, 'yo sä guí emhmü ngue jatho ngue to da ma mahets'i, dä si rä Cristo ngue dí nyante. Porque ya bi zocua rá Cristo. ⁷'Yo sä guí emhmü ngue nuya jatho ngue to da map'ú o yø ánima ngue da honna Cristo. Porque ya bi bennate". ⁸Ya hingui ja ngue ja gui hyomhmü hanja rá hya ngue ha dí nhohyø ts'oqui yø ja'i. Porque nt'ot'i rá hya ngue ena: "Nuna rá hya na, hinga yap'utho ja ngue nu'i. Ya gadí nxihmü na rá hya na ya. Ya jap'ú ja ni mmuihu na rá hya na", i ena. Nuna rá hya mmanna ya, guehna rá hya dí xi'i ngue gui

'yec'ei na. ⁹Nu'mø ga mamhmü ngue rá Jesús, gue'a ma Hmuhü'a, 'ne ga ec'ei p'ú ja ma mmuihu ngue Oja bi japi bi bennate 'mø bi du, ya dí nyánma tehu. ¹⁰Porque Oja gue'a di hogahü'a ngue'mø dí ec'ei p'ú ja ma mmuihu. 'Ne'mø ga xihmu yø ja'i ngue dí ec'ei na ra Hmu Jesucristo, ya da yanju Oja.

¹¹Nup'ú ja ra Maca Libro, nt'ot'i p'ú rá hya ngue ena: "Nu to gä da 'yec'ei rá Cristo, hinjam'mø da zä da 'yenna ja'i ngue hingui ho te ec'ei". ¹²I mma ngue gätho yø ja'i, ngu'ú yø judío, ngu'ú hingyø judío, gä n'nat'a Oja nnöpe ngue yø Hmu. 'Ne nuna Oja, xandøngu rá nho di unni te'o gä nzofo. ¹³Porque nu to gä nzohna rá Hmu, guehna rá ja'i di nyanna te na.

¹⁴Xi'ú yø ja'i hingui ec'ei rá Cristo ya, chague di zohra Cristo 'mø? Pe chague di 'yec'ei 'mø ngue hingui øde hanja rá hya? 'Ne chague di 'yohyø ja'i hanja rá hya 'mø ngue hinjongui xifi hanja? ¹⁵'Ne chague da m'muhýø ja'i da ma hanja rá hya 'mø ngue hinjongui et'i ngue da ma da manna hya? Nup'ú ja rá Maca Libro i ena: "Nu'ú yø ja'i mmanna hogá 'da'yo hya ngue ha di zä ga nhojpahü Oja, mazihotho 'mø da zocua'ú ngue da xicju rá hya Oja".

¹⁶Pe nja ngue hinga gätho yø ja'i ec'ei rá hogá 'da'yo hya 'mø sifi. Ra Isaías nguná rá hya bi ma, bi 'yena: "Ague ma Oja'i, chanja ngue hingui ec'ei yø ja'i na rá hya dí mmangähe?" bi 'yena. ¹⁷Pe nu to bi 'yec'ei, ya ec'ei ngue bi 'yode hanja rá hya bi sifi. 'Ne nuna rá hya bi sihyø ja'i p'uya, guehna rá hya i hmá hanja na rá Cristo na.

¹⁸Pe xi'ü yø judío ngue himbi 'yec'ei rä hya, cua himbi 'yøde hanja rä hya? Majuaní ngue bi 'yøde hanja rä hya. Porque mmamp'u ja rä Maca Libro rä hya ngue ena: "Nuna rä hya na, ndap'u bi zä nt'øde na rä hya bi manyø mamhya. Porque nuna rä hya na, mä 'yoní gä rá nguni nximhäi". ¹⁹Xiya yø judío ya 'mø, cua hingui 'yo yø mmui hanja na rä hya bi sifi 'mø? Pe nu mi'da yø ja'i bi dinyø mmui hanja na rä hya bi sifi. Nu'mø yø pa xa thogui, bi 'yenña Moisés: "Nuna Oja, da yanyø ja'i hingyø judío, n'namhmä ngue yø judío di seyabi yø ja'i nu'u di nyani. Di ncue yø judío ngue nuya yø ja'i hin'yü yø n'yomfeni go da dinnbabí rá njapi Oja ya". ²⁰Pe rä Isaías njuantho bi 'yotra hya bi man'Oja ngue ena: "Nu'ü yø ja'i himmi hongui, gue'ü bi dinyø mmui ha di badi te'o gui'ü. Nu'ü yø ja'i himmi änni te'o gui, gue'ü da nthe'be'ü", bi 'yen'Oja. ²¹Pe nu'ü yø judío, Oja bi 'yen: "N'na pa ngü n'na pa dí nzocä yø judío. Pe nuya p'uya, hingui nne da 'yohnä rä hya dí xifi".

11 Xi ya, xi'Oja, cua ya bi hyep'ü'ü yø judío ya 'mø? Hin'na, hingui hep'ü. Porque nugä drá judío, mä mboxitagä na rä Benjamín, nunä rä mbom'meto rä Abraham. ²Nu'ü yø judío, ya mä m'met'o xa huan'na Oja'ü ngue da gohi ngue yø basi. Janangue hingui hep'ü Oja ya yø judío. Dami bëmhmu te mmamp'u ja rä Maca Libro ngue rä Elías bi yapyø judío 'mø mi mat'Oja, bi 'yenä: ³"Ague mä Oja'i, nu yø judío, ya bi hyo'ü

ni pøngahya. A nu'ä ni altar hapü thanne'i yø ja'i, ya bi themhmi. Ya mahøngsegui dí 'bui ngue dí thanne'i ya. Pe xquet'a nne da hyogyø ja'i", bi 'yenña Elías. ⁴Mi da Oja p'uya, bi 'yen'bi: "Hin'na, hinga hön'atho'i guí thannegui. Sinoque 'burputho mi yoto mahuahi yø judío ngue thannegui, 'në hingu ndantyøhmü p'u 'buhra dahmu Baal ngue da danne", bi 'yen'Oja. ⁵Da guehrä pa ja p'uya, xquet'a njarbutho ya, hinga gätho yø judío xa hyep'ü Oja. Sinoque 'bu i'da ngue conná mate Oja bi gohi ngue yø thanhní Oja. ⁶Ua di ja tema nho bi 'yotya yø ja'i bi huan'na Oja 'mø? Nu'a, hin'na'a. Sinoque rä matetho bi 'yot Oja ngue bi huanhní. Nu'mø ngue di ja tema nho xta 'yotyø ja'i, janangue bi huanhní, ya hingrá matetho bi 'yot'Oja 'mø.

⁷Guehnä ra hya naya ngue nu'ü yø judío mi honi ha xtí nhohyø ts'oqui, pe hingui ngü'ü bi dini ha di nhojpa yø ts'oqui. Hóndya te'o ya xpa huan'na Oja ngue bi ma mahojpi. A nu'ü mi'da yø judío, bi jorpabi yø n'yomfeni'ü ngue himbi dinyø mmui hanja rä hya. ⁸I mmamp'u ja rä Maca Libro rä hya ngue ena: "Nuna Oja, bi 'yot'e ngue hindä dinyø mmui yø ja'i a rä hya da 'yøde. Nu'a te da nu, hindä dinyø mmui hanja rä hya. Da 'yohyø hya da hma, pe hindä n'yo yø mmui hanja'a rä hya da 'yøde. Ngu'a bá njau yø pa xa thogui, da guehya mahon'a njarbutho". ⁹Rä David nguna rä hya bi mä ngue bi 'yenä: "Nup'ü ha di sännigo yø ja'i, di enä ngue ja mpähä, di enä ngue i nnu manho Oja te øt'e. Pe himma

juān̄i ngue dí nn̄u manho Oja te øt'e. Sinoque dí njapra castigo'a te øt'e. ¹⁰Nu'a te dà hyetþø ja'i, hñða dñyø mmui hanja. Janangue dí m'mummm̄an'ù hangu r̄a pa".

¹¹Xi ya 'mø, ñua xm̄a ma dà hyep'ù Oja yø judío ya 'mø? ñUa hinjam'mø da 'yehra pa dí nyanyø te mi'da yø judío ya 'mø? ahá, dà 'yehra pa dí m'muhø judío dí nyanyø te. Majuan̄i ngue nuya yø judío bi hyep'ù Oja, pe Oja bi 'yø'te ngue nu'ù yø ja'i hingyø judío da gohi ngue yø ja'i Oja. Porque nnepe ngue nu'ù yø judío bi hyep'ù Oja, di seyabi ya yø ja'i ya. ¹²Nu'a i hyep'ù Oja yø judío, nuya yø ja'i hingyø judío, gue'a di dñnnbabí r̄a njapi Oja'a. Pe nu'mø bi zønna pa ngue 'nghyø judío da 'yec'ei r̄a Cristo, nuna Oja mathoguitho di japi gätho yø ja'i bø'a nximhäi.

¹³A nuyá, i ja man'na r̄a hya dí nne ga xihyø ja'i ngue hingyø judío. Nuya yø ja'i ya, bá penngagui Oja ngue ga xihr̄a hoga 'da'yo hya. Pe nuna r̄a 'befi bi 'dacä Oja, dí honnbabí yø ja'i ha di bødi ngue dí nn̄u mansugä na r̄a 'befi na. ¹⁴Porque nu'ù ma mmijudíohe hingui ec'ei r̄a Cristo ya, dí nnegä ngue di seyabi ya yø ja'i bi nthuei r̄a Cristo, n'namhma ngue xquet'a 'nø'ù da 'yec'ei'ù n'namhma di nyanyø te. ¹⁵Mazihotho 'mø dà 'yehra pa ngue mahøndi nhojpau Oja yø judío nuya ya xi hyep'ù Oja. Conque Oja, bi 'yø'te ngue nuya yø ja'i hingyø judío bi nhojpau. Pe nuyá, nu'mø di 'båtyø mmui yø judío ngue da 'yec'ei r̄a Cristo, entho ja di bønnate yø ja'i ngue ya xí dø.

¹⁶Nuna r̄a Abraham, guehná rá mudaditho r̄a judío na, 'nø ya o rá 'yø Oja. Xquet'a nu'ù yø judío ngue yø mbom'meto ya, xquet'a ya o rá 'yø Oja. Nuna r̄a Abraham, tengutho n'na r̄a daza na. Nu'ù yø judío ngue yø mbom'meto p'uya, tengutho yø 'yeza'ù. Pe o rá 'yø Oja gä rá do'yø r̄a za. ¹⁷Guehná n'na r̄a za ngue r̄a hoga za na. Pe bi ma nts'aqui 'da yø 'yeza r̄a za. Guehya yø judío bi hyep'ù Oja ya. Nu'ahü ya, ngue hingyø judío, tengutho 'mø ngue yø 'yeza'ahü n'na r̄a za ngue ja dapo. Nup'ù bi ts'ajpabi yø 'yeza r̄a hoga za, ja bi ma nt'ets'i'ahü p'ù. A nuyá, ya ni n'yohu'ù yø ja'i Oja ya. ¹⁸Pe mahsä mi 'yena ngue man'na tåte xanhö'ahü ngue'ù yø judío bi hyep'ù Oja. Dami bømhmu ngue yø 'yeza i ja yø te ngue bi thep'ù ja ra daza. Hingue masque ja r̄a te r̄a daza conná ngue'ù yø 'yeza.

¹⁹ñUa guí ena ngue man'na tåte xanhö'ahü ngue'ù yø judío bi hyep'ù Oja, janangue bi ts'ajpa yø 'yeza r̄a hoga za ngue ja bi ma nt'ets'ahü p'ù? Nu'a, hñða zä'a. ²⁰Nuya yø judío mi nnøpa 'yeza r̄a hoga za, bi ma nts'aqui, bi thep'ù p'uya ngue himbi ne bi 'yec'ei r̄a Cristo. Pe nu'ahü ja dapo r̄a za mi nnøpa 'yeza'ahü. Nu'a ni nt'ec'ehü bi nja, gue'a i ma nt'ets'i'ahü p'ù ja r̄a hoga za'a. Janangue nuyá, 'yo sä gadi 'yexhu, dami mfähmu xanhö. Nu'mø hinga mfähmu, ya da ma nthequi'ahü mahon'a. ²¹Xi'mø ngue Oja bi hyep'ù yø judío ngue himbi 'yec'ei r̄a Cristo, da gue'ahü ya, nu'mø hingui 'yec'ehu ra Cristo, da hyec'ahü p'ù. ²²Nuna Oja, ya guí nnuhü ngue nu'a r̄a mate i ja,

māndōnho tho te øt'e. Pe xquet'a da japra castigo yø ja'i øtra ts'oqui. Porque bi japra castigo'u yø judío himbi 'yec'ei. Go bi 'da'ahu rá mate ngue gá 'yec'ehu. Pe nū'mø gui hyehmu p'u Oja, xquet'a di ja'ahu ra castigo.²³ A nuyá, nū'mø da 'yehra pa ngue yø judío da 'yec'ei Oja, i ja rá ts'edi Oja ngue mahonda 'yespú ja ra za bá saqui.²⁴ Porque man'ha hingui henni di t'esra 'yeza nū'a bá ts'ajpu ja ra hoga za, hindu gue'ahu ngue ja dapo ra za gambi thehu.

²⁵ Ague mā zi cu'ahu, nuna rā hya hingui fadi hanja, dí nnegä ya ngue guí pahmu xanhó hanja ya. Porque hindí nnegä ngue gui 'yena ngue guí tatehu ngue yø judío. Majuani ngue xangu yø judío hingui nne da 'yec'ei rā Cristo. Pe da 'yec'ei, ja gue'mø bi zonna pa ngue ya māndōngu dyo ja'i hingyo judío da 'yec'ei rā Cristo.²⁶ Nū'mø ya bi nja'a p'u ya, gätho'u yø judío di 'bu'a ra pa'a, ya di nyani. I nt'ot'i p'u ja ra Māca Libro rā hya ngue ena: "Nuna rā Yante, guep'u Sión dí m'muhna. Guehna di hojpa yø ts'oqui yø judío na, nuya yø 'yumenti p'u bá fadi ba m'muhra Jacob.²⁷ Guehna rā cohi ga co'be na ngue ya ga hojpa yø ts'oqui yø ja'i", en'Oja.

²⁸ Nū'u yø judío ngue festho na rā hoga 'da'yō hya, bi gohi ngue yø nsuui Oja. Janangue i mēhnha hya Oja p'u ha 'buhyo ja'i hingyo judío. Pe mādague'a, nuna Oja xquetho ngue di mā'u yø judío. Porque nū'u yø mboxita'u gue'u yø thanhni Oja'.²⁹ Nuna Oja, hinjam'mo ngue di cohrah māthi na. Nū to gā

bi zofo, hangu rā pa di mādi 'nē di japi.³⁰ Nū'mø mā m'met'o, xa mmestho te mi man'Oja'u yø ja'i hingyo judío. Pe nuya ngue 'nēhyo judío bi mestho te mmān'Oja ya, janangue Oja bi unná mate'u yø ja'i hingyo judío ya.³¹ Nuya yø judío bi mespatho te mmān'Oja. Pe nuna Oja, ni netho ngue di unná mate tengutho i unná mate'u yø ja'i hingyo judío.³² Nuna Oja, nguna bi 'yøt'e, bi unná yū ngue gätho yø ja'i bi mespatho te mma, para ngue da zäp'u 'da di untho rá mate gätho yø ja'i.

³³ Hinjongui poni ngue di padí xandōnho hangu gangu rā rho i ja Oja. Hinjongui padí hangu gangu rā mfadi Oja i ja. Hinjongui padí hangu gangu rā n'yomfeni i ja. Porque hinjongui poni ngue di padí xandōnho tengu ega 'yo Oja.³⁴ Hinjonnii ja'i di poni ngue di tini xandōnho hanja rā n'yomfeni Oja, 'nē hinjonnii ja'i di t'embí ngue bi xānnbi te øt'e.³⁵ Nuna Oja, hingra mihi na ngue da 'yenyø ja'i ya mi ndupate Oja'a te bi unni.³⁶ Porque nū te gāma cosa dí nnuhu ngue ja, Oja bādī un. Go bi hoc'a 'nē gä go rā mmeti'a. A nuyá, hōnse Oja i ja ngue da t'espí para zantho. Da ngut'atho.

12 Ague mā zi cu'ahu, māthoguitho ngue bi 'dacjé rā mate Oja. Janangue dí hagä ra ts'edi dí xi'ahu ngue gui unni mmuihu Oja, n'namhmā ngue hangu rā pa gui 'yothu'a te rā pähä

Oja. Guehnā rā ndānne i ja ngue gui 'yōrpahū Oja naya. ²A nuyá, dāmī pāhni n'yomfēnihu ya. 'Yo guí óthū tengutho ótyø ts'oc'ei ua ja rā ximhāi. Dāmī 'yōt'e ngue dā gom'na'yō'a te ja ngue gdí n'yohu. Janangue dā zāp'u gui pāhmū xanho'a te rā pāhā Oja. Nūnā te rā ntho nne Oja ngue gdí n'yohu, da gue'a gui 'yōthu'a.

³Oja bi 'yōtra māte bi 'dacā rā ts'edi ngue ga xi'ahū te ja ngue gui 'yōthu. 'Yo to dī nne man'na rā 'befi xanhets'i ngue'a te ra 'befi bi un'Oja. Sinoque dā hyacra güenda xanho te 'be'a mā'befi bi t'unnī. ⁴Ya guí mnuhū ngue rā do'yo ra ja'i, xangu yø xequi i ja ngue 'damā 'dan'yo i pefi. ⁵Xquet'a njarbutho yø 'yec'ei ya. Madague'a xanguju, pe entho n'nā nc'eitho di jahū. Porque gätho mā n'yohu rā Cristo. Pe nūnā rā 'befi bi 'dacju Oja, 'damā 'dan'yo mā 'befi na.

⁶Oja bi zānnī temā 'befi di tocabi n'nā ngu n'naju. Ya gue'a rā 'befi ja ngue ga óthu'a p'uya. I 'būhyō ja'i ngue bi t'unnā 'befi ngue drā pōngahya Oja. Pe nū'a te rā hya di bennbā Oja dā mā, hōnt'a dā man'a. ⁷I 'būhyō ja'i bi t'unnā 'befi ngue dā māxrā mmic'eiui. Pe i jatho ngue co gätho rā mmui di 'yōtra 'bäxte. I 'būhyō ja'i bi t'unnā 'befi ngue dī nxānnbāte rā hya Oja. Pe i jatho ngue dī nxānnbāte xanho. ⁸I 'būhyō ja'i bi t'unnā 'befi ngue di hātrā ts'edi yø mmī'yec'eiui. Pe di ja ndūmmui ngue dā 'yōt'a te rā 'befi pefi. I 'būhyō ja'i ngue bi t'unnā 'befi ngue co nū'a te pets'i, da māxyø mmic'eiui. Pe 'yo di ya yo mmui ngue'a te rā 'bäxte dā 'yōrpa

rā mmic'eiui. I 'būhyō ja'i ngue bi t'unnā 'befi ngue dī m'met'o p'u dī mpeti yø 'yec'ei. Pe jatho ngue dā gämfēnī dā 'yōt'e xanho'a te rā 'befi pefi. I 'būhyō ja'i bi t'unnā 'befi ngue dā māts'i to ja te hēmbi. Pe nū'a rā 'bäxte da 'yōrpabi rā mmic'eiui, co n'na rā pāhātho di 'yōt'e.

⁹Pe gue majuanī ngue nī mmui gdí mahni mmic'eiui n'nā ngu n'nā'ahū. Dāmī hyehmū p'u rā nts'o. Dāmī 'yōthu rā ntho. ¹⁰I jatho ngue gui mahni mmic'eiui n'nā ngu n'nā'ahū porque gätho gadī ncuhū ngue rā Cristo. N'nā ngu n'nā'ahū dāmī hyonnbi ha di hnū mānsu mī'da ni cuhū. ¹¹'Yo guí sāyathohu, dāmī hyahū rā ts'edi'a te ja ngue gui 'yōthu. Co gätho nī mmui gdí 'yōrpahū rā 'befi mā Hmūhū Jesucristo. ¹²Zant'a dāmī johyahū ngue bi dinnī mmuihū hanjā'a rā ntho ja ngue dī nja. Nu'mø guí sāhū rā n'u, dāmī seti xanho. 'Né dāmī mat'Ojahū hangu rā pa, 'yogui sāyathohu. ¹³Nū'u nī mmī'yec'eiuhū 'mø ngue hin'yū te dā hyoni, dāmī fāxhū. A nū'u yø 'yec'ei yap'u ni 'yehē, dāmī unhnū rā ts'āya.

¹⁴A nū'u yø ja'i su'ahū, dāmī 'yāphū Oja ngue di japi. 'Yo tema yanthy guí äphū Oja ngue dā thogui. ¹⁵Nup'u ha di johya ni mmic'eiuhū, xquet'a dāmī johyahū. Nup'u zonni mmic'eiuhū, xquet'a ja dāmī nzomhmu p'u. ¹⁶Gätho dāmī nūnā manho n'hā ngu n'nā'ahū. O gadī 'yexhū. Dāmī 'yōt'e ngue 'da'igū'ahū yø ja'i hinga njuani. 'Yo sā guí ena ngue go jase ni mfadihū. ¹⁷'Yo gadī cospabī'a te rā nts'o ot'a'i ni mmic'eiuhū. Dāmī ja

ndummaihu ngue nu'a te xanho,
 da gue'a gui 'yothu'a. ¹⁸Dami hyoni
 ha gdi n'amigohu gätho yo ja'i asta
 nup'u go da zä. Gui ja ndumm*ui*
 ngue 'yo gadi njunthu. ¹⁹Ague ma
 zi cu'ahu, 'yo gad*i* cots*i* te t'ot'ahu.
 Dami hyemhmahu hma, nu'a Oja
 go di cots'a. Porque nt'ot'i p'u ja
 ra Mac Libro ra hya ngue en'Oja:
 "Nugä, go ni 'ye ma xi ngue ga jagä
 ra castigo. Go ga jut'ä'a te ot'ahu
 yo ja'i", en'Oja. ²⁰Xquet'a nt'ot'i
 ra hya ngue en'Oja: "Nu'mo gä nu
 ni nsuuii ngue tu manthuhu, dami
 unna hmeda zi. Nu'mo gä nu ngue
 tuthe, dami unna dehe da zi. Nu'mo
 guí orpabi ni nsuuii tengu na ra hya
 naya, ya da mesra sä, porque da zo
 rá mm*ui*'a te ra nts'o xa 'yot'a'i".
²¹Mannu ndap'ahu ra nts'o ngue
 gui 'yot'e tengutho ot'a ni nsuuhu.
 Sinoque dami taphu ra nts'o ngue
 gui 'yorpabi ra nho ni nsuuhu.

13

Gätho yo ja'i 'buhi, jatho
 ngue da 'yec'ei yo ts'ut'abi.
 Porque gätho yo ts'ut'abi, Oja bi
 zännbi ngue ja yo cargo. Hinjo'o
 ra ts'ut'abi ngue da zänse ngue di
 nja ra cargo. ²A nu ra ja'i fespatho
 te mmanna ts'ut'abi, nunu Oja bi
 'yexra ts'ut'abi, go guehna fespabi ra
 hya na. Ya rá ts'oquise ra ja'i p'u da
 japra castigo ra ts'ut'abi. ³Porque yo
 ts'ut'abi hingu 'buhi ngue di pihyo ja'i
 nuya otra nho. Sinoque guehya yo
 ja'i xants'o te ote i cot'i. Nu'mo guí
 nne ngue hingu*u* suhu yo ts'ut'abi,
 dami 'yothu ra nho n'nahma
 ngue da hnu manho'ahu. ⁴Porque
 yo ts'ut'abi, ra 'befi Oja ørpe para
 ngue da mäxahu. Pe nu'mo ngue

xants'o te guí otha, ya gui suhu
 ra ts'ut'abi p'uha. Ya sápu ha ra
 ts'edi ra ts'ut'abi ngue di ja'ahu ra
 castigo. Porque ra 'befi Oja ørpe
 ngue da japra castigo yo ja'i xants'o
 te ote. ⁵Janangue ja ts'editho ngue
 da t'ec'ei te di manda yo ts'ut'abi. Pe
 hindu 'yotyo ja'i a ngue da 'yec'ei ra
 ts'ut'abi ngue høntho di mpommi
 ra castigo, sinoque da 'yec'ei te
 mmanyo ts'ut'abi porque ni 'yup'u
 ngue da t'ec'ei te di manda yo
 ts'ut'abi.

⁶Janangue dami juthu ra njuthäi
 'mo njui. Porque yo ts'ut'abi otra
 'befi nunu bi un'Oja. ⁷Nu to gä guí
 tuphu, dami juthu. Nu to ndupate
 ra njuthäi, da gutra njuthäi. Ogue
 ndupate ra cooperación, da gut'i.
 Dami nu mansuhu te'o gätho ja yo
 cargo.

⁸Nu'mo ngue guí ndupatehu, 'yo di
 njarbutho, dami juthu. Nu'a ja ngue
 gui 'yothu hangu ra pa, dami mahni
 mmic'eiui n'na ngu n'na'ahu. Porque
 nu ra ja'i di mahru mmic'eiui, ya
 ga 'yo tengutho ra hya mmamp'u
 ja ra ley ja ngue da n'yo yo ja'i.

⁹A nunu ra hya di manda ra ley i
 ena: "Yo grá 'yots'om'mäi. 'Yo grá
 hyote. 'Yo grá bg. 'Yo to guí sännbu
 ra fehni. 'Yo guí nnehu n'na ra cosa
 ngue ndan'yo to ra mmeti". Guehya
 yo hya ja ua di manda ra ley ya.
 'Ne ja mi'da yo hya ngue di manda.
 Pe gätho ja di mpenhua yo hya
 mmamp'u ja ra ley ngue ena: "Dami
 mahni mmic'eiui tengutho gni ne
 ngue di ma mamadi'i". ¹⁰Porque ra
 ja'i di mahru mmic'eiui, ya hin tema
 nts'o ørpabi ra mmic'eiui. Janangue

nu ra ja*'i* d*i* mahrá mmic'eiui, entho 'mo di padi xanho te mmamp'u ja ra ley, porque gue'a te mmamp'u ja ra ley ga 'yo.

¹¹Guehya yo hya jatho ngue gdí n'yohu ya. Ya guí nnuhu, nu'mo ra pa dambá ec'ihu ra hoga 'da'yo hya, madí 'betyo pa 'mo. Pe nuyá, n'na pa ngu n'na pa ba cuatyo pa ngue da ep'u ra Cristo ma Yantehu. Ya hingui ja ngue ga nsäyathohu ya. ¹²Ya ni ma da gaxyo pa di m'muhmu ua ja ra ximhäi, ya ba cuatyo pa ga m'muhmu p'u bu Oja. Janangue nuyá, damí hyehmu p'u ra nts'o ga 'yo yo ja*'i* ua ja ra ximhäi. Ga gue'a te xanho gui 'yothu. 'Yo di tap'ahu ra nts'o. ¹³Ma gda 'yohu'ra nho ni 'yup'u gda 'yohu. Hinga n'itihu. 'Ne hinga m'muhmu p'u ha 'buhyo minhni. Hinga n'yots'om'mäihu. 'Ne hinga ndunhnu. 'Ne hinga nseyahu. ¹⁴Nu'a ma Hmuh Jesucristo, ga ra nho i n'yoo'a, da ngut'atho gdí n'yohu ya. 'Yo sa guí emhuu ngue i sätho gui 'yothu ra nts'o ga 'yo yo ja*'i*. Nu'a, hin'na'a.

14 Nu ra 'yec'ei ngue tobe hingui tini xanho ra mmui hanja'a ra hya ec'ei, nup'u ha gadí mpetihu damí unhnu ra ts'äya. 'Yo guí nne ngue guí njun'ma hyathohu. ²Porque 'bu i'da yo 'yec'ei ngue tini xanho p'u ja yo mmui ngue sa da zi gätho'a te ts'i. Pe 'bu hmi'da yo 'yec'ei p'u, ngue hingui tini xanho p'u ja yo mmui hanja'a ra hya ec'ei. I ena ngue ra ts'o qui da 'yot'e ngue da zi ra ngo, janangue ena ngue hondyo cosa ngue hingra ngo sa da zi. ³A nuyá, nu ra 'yec'ei ngue si gätho'a te

si yo ja*'i*, 'yo di embi ngue hingui ho te otra 'yec'ei nu'a hajtho yo cosa si. Xi mmangu ra 'yec'ei nu'a hajtho yo cosa si, 'yo di embi ngue hingui ho te otra 'yec'ei nu'a si gätho'a tengue ts'i. Porque ya ra 'yec'ei, ya o ra 'ye Oja. ⁴Nu ra mefi n'nan'yo to di mpehmi, eteni 'be'a guí ena go gui japi ngue gui 'yec'ei hinga gue'a te ot'e? Nu'a ra hmu ra mefi, go da man'a ngue'mo xanho te otra mefi ogue hin'na. Pe nu ra ja*'i* ngue ra 'yec'ei da gommanho, porque nu'a ra Hmuh jase ra ts'edi ngue da za da 'yot'e ngue da gommanho.

⁵I 'bu i'da yo 'yec'ei ya, embi ngue ja dra pa tate xanduxqui ngue mi'da yo pa. Ximmi 'bu hmi'da p'u, embi ngue gätho yo pa, ga 'da'igutho. Janangue nuyá, n'na ngu n'na yo 'yec'ei, nu te ra hya timp'u ja ra n'yomfeni ngue embi xanho, da 'yot'a te ra hya tini. ⁶Nu ra 'yec'ei ngue ja n'na ra pa supi, ga nzup'a ra pa'a ngue nnu mansu Oja. A nu ra 'yec'ei ngue supra pa supra mmi' yec'eiui, hingui sup'a ra pa'a porque nu te ot'e, gue'a ga nnu mansu Oja'a. A nu ra 'yec'ei ngue si gätho'u yo cosa i ts'i, i si, porque di ja mammadi Oja ngue'a te gä si. A nu ra 'yec'ei ena ngue i ja 'da yo cosa ngue hingui nnep'a Oja ngue da zi, ya hingui si, porque gue'a ga nnu mansu Oja'a te ot'e. 'Ne xquet'a di ja mammadi Oja ngue te si.

⁷Hinjo'o ngue to da zänse te da n'yo, porque gäthogahu di ohu ra 'ye ma Hmuh Jesucristo. Nu'mo di tehu, di ohu ra 'ye. Nu'mo da tuh, di ohu ra 'ye. ⁸Janangue nuyá, mente di buhmu, ya gda buhmu'a ngue ga orpahu ra pähä ma Hmuh

Jesucristo. Nu'mø ja ngue ga tuhu, gue'a ma Hmuhu sanni ngue ga tuhu. Janangue nuyá, gue'mø dí tehu, ogue xtá tuhu, gue'a ra Hmu dí ohu ra 'ye. ⁹Ra Cristo bi du 'ne mahombi m'mui para ngue da gohi ngue gue'a ma Hmuhu'a. Ngu'mø dí tehu, ngu'mø xtá tuhu, gue'a ma Hmuhu'a.

¹⁰Nu'a ngue ra ja'itho, hingui sá ngue da hyaspa ra güenda te ga 'yo ra cu. Hingui sá ngue sá da 'yembi hingui ho te ga 'yo ra cu. Porque bá ep'u ra pa ngue gäthogahu ga somhmu p'u ja ra hmi ra dä ra Cristo. Nuna p'uya, go da hyascahu ra güenda na. ¹¹Porque nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ra hya ngue ena: "Nu te dí mmanga, majuani ngue di nja'a, enna Oja i 'bui. Nugä dí xi'ahu ngue gätho yo ja'i dí ndantyohmu p'u ha ga m'muca. Gätho yo ja'i p'uya da ma ngue gueca drá Ojagä", enna hya. ¹²Janangue nu'a ra ora'a p'uya, n'na ngu n'naju ga däpsehu ra güenda Oja te xtá n'yohu.

¹³Ya hingui sá ngue ga haspahu ra güenda ma mimi'yec'eingue ga empha hingui ho te ga 'yo. A nuyá, ma ga ja ndummui ngue hingo ma ts'oquihu p'u da 'yotra ts'oqui ma cuhu. ¹⁴A nuyá, ngue ya dí ec'eingue ra Hmu Jesucristo, nu tengue dí sihu, ya dí pahmu njuani ngue hin tema cosa di ja ngue ga emhmu ngue ra ts'oqui dí othu 'mø da sihu. Pe nu ra 'yec'ei ena ngue ra ts'oqui bi 'yor'mø bi zi'a te dí sihu, ya ra ts'oqui bi 'yot'e, porque bi zi 'ne embi ngue hingui ho. ¹⁵Janangue nu'mø majuani ngue gadi mahni

cu, 'yo guí sihu n'na ra cosa nu'a di ts'onnbabi ra mmu*ni* cu. Ra Cristo ya bi du ngue bi yani. 'Yo gni 'yothu'a ngue gui ts'onnbahu ra n'yomfeni, ngue hontho go guí nne guí sihu n'na ra cosa xancuhi. ¹⁶Madague'a guí pahmu njuani ngue xanho te guí othu, pe 'yo gni 'yothu'a ngue da 'yembyo ja'i ngue ra ts'oqui guí othu. ¹⁷Porque nuyá, ngue gue'a Oja dí orpahu ra pähä, ya hingui ja ts'edi ngue ga sihu'a te gä dädi ho ga sihu. A nu'a ja ts'editho ngue ga othu, gue'a ngue ga hahma mmu*ni* ga n'yohu xanho, 'ne ja ts'edi ngue ga nhojpahu te'o dädi nsuhmu, ma ga johyahu ngue ya dí n'yohu ra Espíritu Santo. ¹⁸Porque nu ra 'yec'ei ngue orpabi ra pähä ra Cristo, guehya yo hya da mmanga nnepe ngue da n'yo ra ja'i. 'Ne nuna Oja i nnu manho te ga 'yo ra ja'i, da guehyo ja'i p'uya xquet'a da nu manho.

¹⁹Ma ga homhmu ra hya ngue hinga njun'mahyahu. N'na ngu n'naju, ma ga honnbahu ha di zacyø nt'ec'ei ma mimi'yec'eihu. ²⁰'Yo gädi ts'onnbahu ra 'befi Oja ngue co nu'a te guí sihu. Majuani ngue gätho'a te i ts'i, gä xanho ngue da ts'i. Pe nu'mø 'bup'u ha dí 'buhmu n'na ra 'yec'ei nu'a ena ngue ra ts'oqui da 'yor'mø da zi'a te dí sihu, man'na xanho ngue hinga sihu'a te ena ngue di 'yotra ts'oqui 'mø da zi. ²¹Man'na xanho ngue hinga sahu ra ngø, ni xingra vino ga sihu, hinga nne ngue ga othu'a tengue di 'yotra ts'oqui ma cuhu. Hinga othu'u yo hya di ts'onnbabi ra nt'ec'ei i ja. ²²'Yo guí nne ngue nu te guí sihu, gue'a gdi njunt'ui ni cuhu'a. Ya guí

ec'ei ngue gä xanho'a te guí sihu, da gue Oja p'uya, ya padí te guí øtha. A nuyá, ra mménthi bi nthuei ra 'yec'ei nu'a padí xanho p'u ja rá mmui ngue xanho te ø'e, 'ne hingui enná n'yomfení ngue rä ts'oqui ø'e ngue te ga 'yo. ²³Pe nu ra 'yec'ei ngue si n'na rä cosa nu'a embí ngue hingui ho, nu'mø bi zi, ya rä ts'oqui bi 'yø't'e. Porque hingrá mmui ga nzi'a te si. Nu rä ja'i da 'yø't'a te embí mmui ngue hingui ho da 'yø't'e, nu'mø bi 'yø't'e, ya rä ts'oqui ø'e.

15 A nuyá, ngue ya tini xanho ma n'yomfeníhu'a te ja ngue gdá 'yohu, i jatho ngue ga serpahu ma mmi'yec'ei nu'u hingui tini xanho p'u ja yo n'yomfení te ja ngue di n'yo. Hinga honschu rä nho ngue di tocagahu, sinoque ga honnbahu rä nho mi'da yo ja'i. ²N'na ngu n'naju, jatho ngue ga øtha'a te nnu manho ma mmi'yec'ei. Nu'a te dí pahmu ngue da 'yørpabi rä nho mi'da yo ja'i, gue'a ga øtha'a, para ngue da hya rä ts'edi yo nt'ec'ei. ³Porque rä Cristo himbi hyonse rä nho di tocabi. Ya mmanna Maca Libro te rä hya bi xi Oja, ngue bi 'yembi: "Nu'u yo ja'i su'i, xquet'a 'nsequi bi zæqui", bi 'yembi. ⁴Nu te gäma hya nt'ot'i rä Maca Libro, bi ma nt'ot'i para ngue ga xähmu 'ne ga pahmu hanja'a ra hya i mma. Nuná rä hya mmanna Maca Libro, 'ne tímma mmuihu hanja, di hætra ts'edi ma mmuihu ngue ga seti te dí thohmu. Porque dí pahmu ngue di nja'a te rä hya nt'ot'i. ⁵Nuná Oja di hætra ts'edi ma mmuihu ngue ga

seti te gä rä n'u ja ngue ga thohmu. Dí nnegä ngue Oja da 'yø't'e ngue n'ha ngu n'na'ahu, da zä gui n'yo'hu tengutho i n'yo rä Jesucristo. 'Në da 'yø't'e ngue xøgue da 'da'igu ni n'yomfeníhu. ⁶Janangue da záp'u ngue xøgue n'na hyatho gui 'yøspahu na Oja rä Papá ma Hmu'hu Jesucristo.

⁷Gue'a di t'espabí Oja'a, ngue gui 'yø't'e ngue guí n'amigohu n'na ngu n'na. Nguná ja ngue gui 'yøthu porque rä Cristo bi 'yø't'e ngue dá n'amigohu'a. ⁸Ya guí nnuhu ngue ra Cristo bí 'yehé ngue di japyø judío. Nu'a te rä hya bi ma mayat'ibí'u ma mboxitahu 'mø manjam'mø, gue'a bi 'yehé bi 'yø't'a. Ja di nsequi p'uya ngue Oja hindí pumbeni'a te rä hya xa yat'i ngue di nja. ⁹Co 'nghyø ja'i hingyø judío bí 'yehra Cristo ngue bi japi n'namhma ngue 'ne'u di ja mammadí Oja ngue ya bi dinnbabí rä mate. I nt'ot'i rä Maca Libro te rä hya bi xihrá Papá rä Cristo ngue bi 'yembi: "Nup'u ha 'buhyø ja'i hingyø judío, ga ets'a'i. 'Ne ga t'ut'a'i yo alabansa n'namhma di bahyø ja'i ngue guí tate", bi 'yembi. ¹⁰I mmanna hya nt'ot'i rä Maca Libro ngue ena: "Nu'u yo ja'i hingyø judío, 'da di johyathoui'u yo judío ngue yo thanhní Oja". ¹¹Man'na parte rä Maca Libro i nt'ot'i rä hya ngue ena: "Gätho yo ja'i hingyø judío, damí 'yøspahu Oja. Hønnbu bi zä 'buhyø ja'i, gä da 'yøspabí Oja". ¹²Ra pøngahya Isaías bi 'yena: "Dí m'mu'a n'na rä mbom'meto ra Isaí. Nuná, guehnä da bøni ngue hønnbu bi zä di manda yo ja'i ngue hingyø judío.

'Né nuya yø ja'i ya, guehya dä 'yec'ei ya ngue gue'a yø Yante'a'.

¹³Dä ne Oja ngue gä ra johya di nja'ahü, 'në dä 'yøt'e ngue dä hyu ni mmüi ngue ya guí ec'ehü. 'Në dä 'yøt'e ngue rä Espíritu Santo dä xoc'a ni mmüihü ngue man'na gdi pahmü ngue nu'a te rä nho guí tømhmu di nja, majuaní ngue di nja.

¹⁴Ague mä zi cu'ahü, dí haxä njuani ya ngue guí padí xanho ndana rä nho ja ngue gdí n'yohü ya. Ya bi dínni mmüihü xanho hanja ná rä hya ná. A nuyá, ya sá ngue n'na ngu n'na'ahü gui opan'yu ni cuhü hanja rä hya ya. ¹⁵Pé nugä njuantho dä xi'ahü hanja ya yø hya dä cuatä rä sscua ja ua. Høntho dädi bø'nahü hanja rä hya, n'namhma ngue hinguí pumbenihü. Nugä dadi hä'ahü rä ts'edi, porque gue'a mä 'befi bi 'dacä Oja'a ngue ga hä'ahü rä ts'edi. ¹⁶Nuna Oja bi 'dacä mä 'befi ngue ga mmambra hya ra Jesucristo p'u ha 'buhyo ja'i hingyø judío. Dí mmambra hoga 'da'yo hya Oja n'namhma ngue nu'u yø ja'i hingyø judío ga däpä Oja tengutho 'mø ngue rä 'bøt'e t'ørpabi Oja. Nuna Oja p'uya, dä nu manho yø 'yec'ei, porque rä Espíritu Santo ya xä 'yøt'e ngue ya yø ja'i Oja.

¹⁷Dädi ja mämmadigä rä Jesucristo ngue ya bi bönnmanho na rä 'befi Oja dí ørpe. ¹⁸Hinte man'na mahya dí nne ga mma, høntho dí nne ga xi'ahü te bi 'yorcogui rä Jesucristo. Nuna rä hya dä xicä yø ja'i hingyø judío, rä Jesucristo bi 'yøt'e ngue yø ja'i bi 'yec'ebi rä hya Oja. Go bi 'dacrä ts'edi ngue

dä mangä ná rä hya ná. 'Në bi 'dacrä ts'edi te dí øt'e. ¹⁹Conná ts'edi rä Espíritu Santo bi nja yø milagro. Janangue nuyá, ya dä täti dä mangä rä hoga 'da'yo hya ya, ngue rä Jesucristo gue'a rä Yante'a. Bä fudi asta Jerusalén ngue dä mangä rä hya ndap'u bi zä. Däñi mpagä asta rä häi Ilírico ngue dä mangä rä hya. ²⁰A nugä, nup'u hapu hñjam'mø xä 'yøtyø ja'i rä thuhü rä Cristo, ja dä ja ndummhi dä mangä p'u rä hoga 'da'yo hya. Porque nup'u ya fahra hya, ngue n'nan'yo to xä mpefi, hindá ne ngue ja hønga mmangä p'u rä hya. ²¹Dí øt'e tengutho rä hya manna Maca Libro ngue ena: "Nu'u yø ja'i hñjam'mø xä 'yøde hanja rä hya Oja, pé dä ma mä'ote rä hya ya. Nu yø ja'i mäda n'na ndi di sifi hanja rä hya Oja, pegue nuya dä sifi hanja rä hya ya".

²²Janangue njap'u ngue hinga mbongui ga mmagä p'u guí 'buhmu ga ma nu'ahü. Madague'a xangu yø nnidí dí sanní ga mmap'ü, pé hinguí sá. ²³Pé nuyá, ya dä zä ga mmagä p'uya, porque ya dä täti dä mangä rä hya yø xequi rä njaua ya. Pé ya xä mma yø jeya dí sanní ga mmagä p'u guí 'buhmu ngue ga ma nu'ahü. ²⁴Nu'mø dä magä p'u ja rä häi España, nup'u guí 'buhmu gani nthocä p'u ngue ga nzenguahü. Porque ja gampähä ngue ga nnuhü. M'mefa p'uya ga n'yøhmu. ²⁵Pé nuyá, dí nne 'be ga mmagä Jerusalén. Ga ma dägä ra mënyu, nuna bi ma mapeti ngue di t'unyø 'yec'ei nu'ü hyoya. ²⁶Porque nu'u yø 'yec'ei 'bup'u ja rä häi Macedonia

conyø 'yec'ei 'büp'u ja rä häi Acaya, gä bi peträ mënyü dä menhní ngue di t'unyø 'yec'ei ngue hyoya p'u Jerusalén. ²⁷Nuya yø 'yec'ei hingyø judío i ja mpähä ngue dä 'yörpabi rä 'bäxte ya yø judío ngue yø mmi'yec'eiui. Ní 'yup'u ngue dä mäts'i, porque yø ja'i hingyø judío bï ma mäthoquibi rä hogä 'da'yo hya mi ec'ei ya yø judío. Janangue nuyá, nuya yø judío bi thocra hya mi ec'ei ngue bi xihra hya yø ja'i hingyø judío. A nuya yø ja'i hingyø judío bi sihra hya ya, 'ne ja te pets'i, ny'a gui ja mammadi ya to bi xihra hya, i fäts'i to hyoya. ²⁸Pe nuyá, hörnho ga ma dägä na ra mënyu bï ma mapeti, 'bexque'a ga mmagä España p'uya. 'Né dí nne ganí thocä p'u guí 'bühmu ngue ga nzenguahu. ²⁹Nu'mo dä söngä p'u guí 'bühmu, nuná te rä hya ga xi'ahu, dí haxa njuañi ngue rä Cristo mäthoguitho di jajpahu.

³⁰Ague ma zi cu'ahu, ngue ya guí ec'ei ma Hmu'hü Jesucristo, ra Espíritu Santo i øt'e ngue gadí macju. Janangue nuyá, dí äcä rä mäte ya ngue guí fäxcahu, guí mmarcahu Oja ngue Oja da mäxcagui. ³¹Damí 'yäphu Oja ngue nup'u ja rä häi Judea, Oja da yangä p'u 'buhyo ja'i hingyø 'yec'ei. 'Né damí 'yäphu Oja ngue nuna ra mënyü ga haspä'u yø 'yec'ei 'büp'u ja rä hnini Jerusalén, dä ne da hyani. ³²Da ne Oja ngue ngu'a di nja. Janangue nu'mo dä söngä p'u guí 'bühmu, ga johya. Porque ya da zäp'u ga nsäyats'u. ³³Oja da hyut'a ni mmuihu, 'ne di japi gätho'ahu. Da ngut'atho.

16 Nuna n'na ma cuhu ngue rä xisu ni hu ngue rä Febe, dämí pähmu te'o na. Nuná, guehná di mpep'u ja rä nija jap'u ja rä hnini Cencrea na. ²Nuná, rä 'yec'ei xanho na, dämí unhná rä tsäya 'mø bi map'u. Porque ní 'yup'u ngue ngu'a da 'yötyø 'yec'ei. Nuná rä Febe, nu'mo temä hya dä hyembu guí 'bühmu, dämí fäxhu. Porque nuná, xangu rä 'bäxte xä 'yörpabi yø ja'i 'bucua, dä gueque 'nequi fäxcagui 'mø te dí honi.

³Dämí zenguagahü ts'up'u ra Priscila co 'nehra Aquila nuna rá dämme rä Priscila. Nuyá, guehya ma mmimmeфиhe ngue dí örpähe rä 'befi rä Jesucristo. ⁴Nu'mo mi zucä yø ja'i, nuya guehya bi 'yenyo te ya ngue bi yangui. Janangue dädi ja mammadigä ya yø ja'i ya. 'Né hingä hongthogui dädi ja mammadi ngue'a te øt'e, sinoque 'nehryø 'yec'ei hingyø judío di ja mammadi ngue bi yangui. ⁵'Né dämí zenguagahü ts'up'u gätho yø 'yec'ei di mpeti p'u ja rá ngu'rä Aquila. Co 'ne'a ma ndø'amigo rä Epeneto, dämí zenguagui ts'up'u. Nuná, guehná rá mudi bi 'yec'ei rä Cristo p'u ja rä häi Acaya na. ⁶Co 'nehra Maya, dämí zenguagui ts'up'u. Nuná, guehná mäthoguitho xangu rä 'befi xä 'yörbu ha guí 'bühmu na. ⁷Da guehya ma mmenguhe rä Andrónico co 'nehra Junias dämí zenguaguits'u p'uya. Guehya 'dap'u dä n'ofädigähe ya. Xquet'a dami pahmi xanho ngue 'nehra yø representante rä Cristo ya. 'Né

guehya m'met'o bi 'yec'ei ra Cristo ya ngue nugä.

⁸Nuna rä Amplias ma ndø' amigo ngue ec'ei ra Hmu Jesùs, dami zenguagui ts'up'u na. ⁹Dami zenguagui ts'up'u rä Urbano, guehna ma mmimfeihe na ngue dí ørpahe rä 'befi rä Jesucristo. Co 'nehna ma amigo rä Estaquis dami zenguagui ts'up'u. ¹⁰Dami zenguagui ts'up'u na ra Apeles. Nuná, xandøngu rä n'u bi zä 'mø mi 'yec'ei ra Cristo. Da gue'u yø ja'i ec'ei ra Cristo p'u ja rá ngu ra Aristóbulo, dami zenguagui ts'up'u. ¹¹Nuna ma mmengü'be rä Herodión, dami zenguagui ts'up'u. Co 'ne'u yø ja'i 'bup'u ja rá ngu ra Narciso ngue ya ec'ei ra Cristo, xquet'a dami zenguagui ts'up'u.

¹²A nuya ma cuhu ngue yø xisu, nuná n'na ni hñ ngue rä Trifena, nuná man'na ni hñ ngue rä Trifosa, dami zenguagui ts'up'u. Nuya yo nc'ei ya, emmei di mpefi xandønho, ngue ørpabi rá 'befi rä Hmu Jesùs. Co 'nehna man'na ma cu ngue rä xisu ni hñ ngue rä Pérsida, dami zenguagui ts'up'u. 'Nehna xquet'a emmei di mpefi xanho ngue ørpabi rá 'befi rä Hmu Jesùs. ¹³Dami zenguagui ts'up'u rä Rufo. Nuná, ya fadi xanho ngue ec'ei xanho rä Hmu Jesùs. Co 'ne'a rá mamá rä Rufo, dami zenguagui ts'up'u. Nuná rä xisu na, 'nequi xogue entho ma mamágä na. ¹⁴Dami zenguagui ts'up'u ya yø ja'i ga xi'ahü ya: guehna rä Asínrito, rä Flegonte, rä Hermas, rä Patrobas, rä Hermes, co gätho'u mi'da ma cuhu 'bup'u ha 'buhya p'uya, dami zenguagui ts'up'u. ¹⁵Dami zenguagui ts'up'u rä Filólogo, conna Julia, conna Nereo,

co 'ne'a rá njü, conna Olimpas, co gätho'u mi'da ma cuhu 'bup'u ha 'buhya, dami zenguagui ts'up'u.

¹⁶Co n'na rä respeto dami nzengua n'na ngü n'na'ahü. Gätho ya yø ja'i 'buhndap'u bi zä ngue ya xa 'yec'ei ra Cristo, gä di zengua'ahü.

¹⁷Ague ma zi cu'ahü, nugä dí xi'ahü ngue dami mfähmu xandønho. Porque 'bu i'da ngue hondra sui nne. I'uenyø ja'i, asta di ts'onna hya. Nuya yø ja'i ya, guehya hingui nnu manho ra hya bi sän'nahü. O gadì nsixhü ya to øtra sui. ¹⁸Porque nuya yø n'yohü ya, hinga gue'a rá 'befi rä Hmu Jesucristo ørpabi, s n que gue'a te nnepsebi yø mmui da n'yo, gue'a øt'a. 'Ne di hoc'a te rä hya xihyø ja'i nu'u hingui henni ga thäti. ¹⁹Nu hangu yø 'yec'ei i 'bui, gä padì xanho ngue ya guí ec'ei hñ rä hogä 'da'yo hya. Janangue nugä, nu te gä 'yothü, janjuani dadi johya. A nuyá, dí nne ga xi'ahü ngue dami pahmu xanho ha gdí 'yothü rä nho. A nu'a ra nts'o, 'yogui 'yothü'a. ²⁰Nuna Oja da zä da 'yot'e ngue da thohrä sui, ya hingui njunthü. A nu'a rä zithü nne da 'uenyø ja'i p'uya, Oja da 'yot'e ngue da ma häi rä hya. Dí nnegä ya ngue di jat'ahü ma Hmu'ahü Jesucristo.

²¹Nuna ma mmimmefigä'be rä Timoteo di zengua'ahü. 'Ne di zengua'ahü ya hyü ma mmengühe 'bucua, rä Lucio, rä Jasón 'nehra Sosípater.

²²A nugä drä Tersio, dadi cuatä ua ja rä sicutä na te rä hya mmanna Pablo, xquet'a 'necä dadi zengua'ahü conná nguehra Jesucristo.

²³'Nehna ma cuhu rä Gayo di zengua'ahü. Go rä mmeti rä ngu

hapu dí säyagä na. 'Né xquet'a di hmi na rá ngü ngue ja dí mpeti ua yø 'yec'ei 'bæcua. Xquet'a di zengua'ahü na rä Erasto, nuna ja rá 'befi ngue rä tesorero ua ja rä hnini. Nuna mä cuhü ni hü ngue ra Cuarto, xquet'a di zengua'ahü.

²⁴Nuna mä Hmuhü Jesucristo, dí nne ngue di japi gätho'ahü. Da ngut'atho.

²⁵A nuyá, ma ga ja mammadjihu Oja ya. Nuná, guehna da 'yot'e ngue da zä dí ndü ni nt'ec'ehü i ja na. Nguna rä hya n'youi rä

hoga 'da'yo hya dá øt'ahü 'mø ma xi'ahü hanja rä Jesucristo. Nuna rä hya na, ya mandø njam'møtho hingui fadi hanja. ²⁶Pe nuyá, ya bi fadi hanja ya. Porque guehya yø hya bi 'yotyø pøngahya Oja ya. 'Né nuna Oja i 'bui para zantho, guehna di 'bepyo ja'i ngue di 'yonna hya naya, i nnepe ngue ndap'u bi zä da 'yec'ei yø ja'i na ra hya na 'në da 'yotyø ja'i'a te rä hya ma'bepi da 'yot'e.

²⁷A nuna Oja, hønse na i ja rá mfadi. 'Né conná nguehra Jesucristo i t'espabi Oja para zantho. Da ngut'atho.

1 Corintios

Ja ua rá mudi rā carta bi 'yo'trā Pablo,
ngue bī mennba yō 'yec'ei Corinto.

1 Nugä drá Pablo, Oja bi 'yexqui
ngue drá representantegä
ra Jesucristo. Co 'nəhnā mā zi
cuhū rā Sóstenes 'bucua, ²dədi
zenguagä'be'u to gätho ya o rá 'ye
Oja, rá mmup'u ja rā hnini Corinto.
Ya yō ja'l'ahū Oja ngue guí ec'ei hū
ra Jesucristo. Bi zon'nahu Oja ngue
gui hyemhmū p'u rā nts'o. Porque
gue'a i ts'ofo gätho yō ja'i ec'ei ra
Jesucristo'a ngue da hyep'u rā nts'o.
Ngujū, ngū mī'da yō ja'i, gue'a rā
Jesucristo ga' ot'e ngue mā Hmu'hū.
³Dí nnegä'be ya ngue nuna Oja
mā Papáhū co 'nəhnā mā Hmu'hū
Jesucristo di jāp'ahū 'nē dā hyut'a ni
mmuihū.

⁴Nugä njandyatho dədi ja
məmmađi Oja conná ngue'ahū.
Porque xandøngu rā njapi Oja bi
unni te'o gätho ya guí n'yohu
rā Jesucristo. ⁵A nuyá, ngue ya
guí n'yohu rā Jesucristo ya, emmei
di jāp'ahū Oja. Porque xoc'a ni
mmuihū Oja, ngue guí pahmū
xanho hanja rā hya. 'Né ot'e ngue
guí padí ha gdi japrä hya gui xihmū

yō ja'i. ⁶A nuyá, nu te rā hya dā
xi'ahū ngue dī nja'mō gá 'yec'ei hū
ra Cristo, gue'a rā hya bi njap'u
guí 'buhm'ā ya. ⁷Janangue nuyá,
mente rā pa guí tōmhmu ngue
da ep'u mā Hmu'hū Jesucristo, ya
hinte gadi 'behm'ā rā njapi Oja di
uni. ⁸Di ha'ahū rā ts'edi Oja ngue
guí nduhu xandønho asta guep'u
rā nzegui. Porque nnepe ngue hin
tema hya da din'nahu 'mō rā pa da
ep'u mā Hmu'hū Jesucristo. ⁹Nuna
mā Hmu'hū Jesucristo, rā Ts'unt'u
Oja. Bi zonngahū Oja ngue 'dap'u ga
n'yohu na. Nu'a ra hya di yarcrahū
Oja ngue dī nja, gue'a dī nja'a.

¹⁰Ague mā zi cu'ahū, gue'a mā
Hmu'hū Jesucristo di 'dacā rā ts'edi
ngue dī xi'ahū na rā hya ja ua. Dí
xi'ahū ngue hinga 'da'a n'nanni
dī n'yo ni hyahū, sinoque 'dap'u
dī n'yo ni hyahū. I jatho ngue da
'da'igu ni n'yomfenihū, da 'da'igu
gui 'yothu. ¹¹Dí xi'ahū na rā hya
na mā zi cu'ahū, porque nu'u yō
mənji ra Cloé bi xiqui ngue gadi
njunthu. ¹²Porque hinga n'na

hyatho guí mmāmhm̄. I 'bū i'da ní n'yohu ngue ena: "Nugä dí tennä rā hya mmānna Pablo". Mi'da p'uya ena: "Nugä dí tennä rā hya mmānna Apolos". Mi'da p'uya ena: "Nugä dí tennä rā hya mmānna Bedu". Mi'da p'uya ena: "Nugä dí tennä rā hya mmānna Cristo".¹³ A nuyá, xi'a rā Cristo, cua 'būti'da yø 'yec'ei ngue n'youi'a? A nugä drá Pablo, cua guí emhm̄ ngue bi ma mā cuatigä rā pont'i conná ngue'ahu? ¿Uague gá nxixya 'da'ahu ngue gui tenngahu?

¹⁴Nugä dadi ja māmmadí Oja ngue hinjon dā xixya'ahu, hindā hōndra Crispó 'nchra Gayo dā xixyabi.¹⁵ Janangue hingui sā gui 'yemhm̄ ngue dā xixyabi yø ja'i para ngue dā dēnngui.¹⁶ Bi zo mā mmui ya ngue rā Estéfanás co n'e'u 'bup'u ja rā nugu'a, xquet'a dā xixyabi. Hindí pādi ngue'mø 'bū hmí'da yø ja'i dā xixyabi, ogue hin'nā.¹⁷ Pe rā Cristo himbi menngui ngue ga xixyabi yø ja'i. Sinoque bi menngui ngue rā hogā 'da'yo hya gá xihyø ja'i. Nugä hindí mmangä yø hya mahotho gá nt'ōde ngue hōntho gá nnepe da 'yec'egui yø ja'i te dí mma. Sinoque hōnt'a ja ts'edi ga mma ngue bi du p'u ja rā pont'i rā Cristo, gue'a dí mmān'a.

¹⁸Nuna rā hogā 'da'yo hya nā, i hmā ngue bi du p'u ja rā pont'i rā Cristo ngue bi yanju. A nu yø ja'i ngue dí m'medi, embi ngue hínte di muui nā rā hya nā. Pe nuju ngue dí nyam̄ma tehū, n'youi rā ts'edi Oja nā rā hya nā.¹⁹ I mmamp'u ja rā Maca Libro rā hya te bi man'Oja ngue ena: "Nu'u yø ja'i ena ngue ja xangu

yø mfādi, nugä gá udi ngue hínte di muui yø hya pādi. Nu rā ja'i da 'yena ngue rā bamhyā, dí nequí ngue hínte di muui rā hya pādi", en'Oja.²⁰ Nua ja rā ximhāi, i 'buhyo ja'i ena ngue ja yø mfādi. I 'buhyo ja'i ena ngue yø xānnbate. I 'buhyo ja'i ena ngue yø mbādī xāndōnho, i pādi te gá ja nximhāi. Pe nuna Oja i embi ngue hínte di muui yø mfādi ya yø ja'i ya.

²¹Nuna Oja majuaní ngue jase rá mfādi. Bi zānni ngue nu'a te yø mfādi yø ja'i 'bucua ja rā ximhāi, hinga gue'a ja ngue di fādi te'o Oja'a. Nuna Oja bi zānni ngue nu'u yø ja'i da 'yec'ei ra hogā 'da'yo hya, gue'a dí nyanyø te'u. Nuna rā 'da'yo hya nā, embiyø ja'i nu'u hingui ec'ei rā hya, ngue hínte di muui rā hya.

²²Yø judío, i nne ngue 'be dā nu yø milagro, ja dā 'yec'ei rā hya. A nu yø ja'i hingyø judío, gue'a te yø mfādi yø ja'i 'bucua ja rā ximhāi di ho dā 'yode. ²³Pe nugāhe, nuna rā hya ja ts'editho gá mmangāhe, guehna ngue da sihyø ja'i ngue bi du p'u ja rā pont'i rā Cristo nā, ngue di hogā mā ts'oquihu. Hōnt'a dí mmangāhe'a. Pe yø judío p'uya, i ena ngue rā 'be'isātho 'mø ohnā rā hya nā. A nu'u yø ja'i hingyø judío p'uya, embi ngue hínte di muui na rā hya nā.

²⁴Pe nuju, ngue ya dí ec'ehu rā Cristo, nugu yø judío, nugu hingyø judío, gá bi zonngahu Oja 'ne bi xoga mā n'yomfēnihu para ngue gá pahm̄ ngue rā Cristo haprá ts'edi Oja 'ne haprá mfādi Oja.²⁵ Nu'a te i du rā Cristo, yø ja'i embi ngue Oja hingui pādi te ot'e. Pe Oja i pāse te ot'e. A nu yø ja'i hingui pādi hanja'a te ot'Oja. Porque yø ja'i

embi ngue hingui nzaqui Oja. Pe Oja mathoguitho ga ndonzaqui ngue'a ga nzaqui yø ja'i.

²⁶ Ague ma zi cu'ahu, ya guí nnuhu te gäma ja'i bi zon'nä Oja ngue da 'yec'ei ra Cristo. Zi yohotho bi zo'u yø ja'i t'embi ngue ja yø mfadi, nuya nnu manho yø ja'i ua ja ra ximhäi. Nu'u ja yø cargo ngue nts'ut'abi xquet'a zi yohotho bi zofo. Xquet'a zi yohotho bi zo'u yø ja'i ngue hnuc'ei p'u ja yø hnini. ²⁷ A nuyá, Oja bi huanhyø ja'i nu'u hin'yø yø mfadi ua ja ra ximhäi para ngue di 'berpabi yø sää yø ja'i ena ngue ja yø mfadi. Oja bi huanhyø ja'i nu'u hingui nzaqui yø hya ua ja ra ximhäi para ngue di 'berpabi yø sää yø ja'i ena ngue xanzaqui yø hya. ²⁸ Nunä Oja bi huanhyø ja'i nu'u t'embi ngue hinga njuani ua ja ra ximhäi xóque ma hot'e p'u, para ngue da hyejpabi yø hya'ü yø ja'i ena ngue ja yø ts'edi. ²⁹ Janangue nup'u ja rá hmi rá dä Oja ya hinjonnii ja'i da zap'u da 'yena ngue di 'yets'i. ³⁰ Nunä Oja, bi 'yot'e ngue ya man'yohe rä Jesucristo ya. Oja bi ne ngue connä nguehra Cristo dä pahmu hanja na rá hya Oja. A nuyá, ngue connä nguehra Cristo, ya bi hogä ma ts'oquihu. Në go ot'a ra Cristo ngue ya dí ohu rá 'ye Oja. Porque go gue'a ra Cristo bi gurca ma ts'oquihu. ³¹ Ja dí nequi ua hanja na rá hya nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ngue enä: "Nu to i nne di 'yets'i, pe gue da 'yespabi'a rá Hmu bí 'bu mahets'i, hingue masque go ra ja'i a di 'yets'i", i enä.

2

Ague ma zi cu'ahu, nu'mø ma mangä p'u guí 'buhmu

ngue dá xi'ahu rá hya Oja, hindä mangä yø hya ga ya yø ja'i ena ngue yø bamhya. Ni xindä mangä yø hya nu'u mähootho da nt'ode.

² Porque nu'mø ya di 'bucä p'u ha guí 'buhmu, hondä n'na ra hya dá sanni ngue ga xi'ahu. Guehna ra hya na ngue ga mmä hanja ngue bi ma ma cuati p'u ja ra pont'i ra Jesucristo. ³ A nu'mø ya di 'bucä p'u ha guí 'buhmu p'uya, gä nuhu ngue hindä ya manzaqui. Sinoque asta dí huaquí, porque dí su ngue hindä bongmanho rä hya ga mmä. ⁴ Nu'mø ma xi'ahu na ra hya na, hindä mangä'ü yø hya mähootho da nt'ode ngue ma mfadise, para ngue di thap'a ni mmuihu. Sinoque nuya yø hya dá xi'ahu, guese ra Espíritu Santo i ja rá ts'edi ngue bi xoc'a ni mmuihu para ngue da dinni n'yomfenihi xanho hanja na rá hya na. ⁵ Janangue nunä ni nt'ec'elih ja ya, guehna Oja jase rá ts'edi bi the na rá hya na. Hinga guep'u ja yø hya yø ja'i nu'u ena ngue yø bamhya bi the na rá hya na.

⁶ Pe nup'u 'buhyo ja'i ngue ya xa nzehyø nt'ec'ei, guehya dí xicä ra hya nu'a majuani ngue di gohi ngue yø bamhya yø ja'i. Pe nunä ra hya na, hinga guehna ra hya pa'u yø ja'i enä ngue yø bamhya 'bucua ja ra ximhäi yø hya na. Ni xinga gue'a te ra hya pa'u yø ja'i dí manda ua ja ra ximhäi yø hya na. Porque nu te ra hya pa'u, da thotho'a. ⁷ A nunä ra hya ngue majuani di gohi ngue yø bamhya yø ja'i, guehna rá hya Oja dí mmangä na. Nu'mø yø pa xa thogui, nu yø ja'i mi 'bucua ja ra ximhäi

himbi badi hanja na ra hya na. Hante ngue di hocra ximhai Oja, ya xi zanni te 'be'a di njam'mefa ngue ha di njap'u di nyamma tehu. ⁸Nu'u yø ts'ut'abi ua ja ra ximhai, hingombi n'yo yø mmui ngue xtæ mbadi hanja na ra hya na. Porque nu'mø ngue xtæ ndinyø mmui yø ja'i hanja na ra hya na, nunq ma Hmuuh Jesucristo maguesc, ya hinxta mma ma cuati ra pont'i 'mø. ⁹Bi nja tengutho ra hya mmamp'u ja ra Maca Libro ngue ena: "Nuna Oja, ya xä nzanni te da japyø ja'i nu'u di madi. Guehna rá njapi Oja hingonni ja'i di poni ngue di padí hanja na. Porque hingam'mø 'be bi nja'a te mi ja ngue da 'yot'Oja". ¹⁰Pe Oja bá penngahua ra Espíritu Santo, gue'a bi 'yot'e ngue bi dinma mmuihü hanja na ra hya na. Porque ra Espíritu Santo i padí gätho'a te rá n'yomfeni Oja'a. ¹¹Nú n'na ra ja'i ya, hingongui parpi te ja rá n'yomfeni. Honsé ra ja'i passe te mbemp'u ja rá n'yomfeni. Xquet'a njarbutho Oja ya, hingonni ja'i da zä da badi te ja rá n'yomfeni Oja. Sinoque honsé ra Espíritu Santo i padí xanho te ja rá n'yomfeni Oja. ¹²Janangue nuju, hinga gue'u yø hya yø bamhya bucua ja ra ximhai na ra hya dí pahmu. Oja'a bá penngahua ra Espírito Santo ngue gda pahmu hanja na rá njapi Oja di 'dacju. ¹³Janangue nunq rä hya dí mmanya, hinga guehya yø hya ngue ma n'yomfensi dí mma, sinoque ra Espíritu Santo i xännga rä hya dí xihyø ja'i nuya n'youi ra Espíritu Santo.

¹⁴Pe yø ja'i hingui n'youi ra Espíritu Santo hingui sá da dinya mmui hanja na ra hya xänngahua

ra Espíritu Santo. Embi ngue hingrá bamhya ra ja'i mmanna ra hya na. Hingui padí hanja, porque hingui n'youi ra Espíritu Santo i sá hacra güenda xandønho hanja na ra hya na. 'Ne hingui sá to da 'yembí ngue hinga gue'a te ra hya i mma. ¹⁵Porque nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro ra hya ngue ena: "Te'o ni ja'i da zä da barpabi rá n'yomfeni'a ma Hmuuh? Te'o da 'yena ngue bi m'muhrä xännbate Oja ngue bi xänbbi te ot'e?" Pe nuju, ra Espíritu Santo'a dí n'yohu, 'ne gue'a ra Espíritu Santo ot'e ngue dí tñhmua zits'ua hanja rá n'yomfeni ra Cristo.

3 Ague ma zi cu'ahu, nu'mø dámbara m'mucä p'u guí 'bahmu, nugä hindä xi'ahu yø hya nu'u dí xicä yø 'yece'i ya n'youi ra Espíritu Santo. Sinoque dä xi'ahu ra hya hingui henni gdi pahmu. Porque guí 'bahmu tengutho yø basi ngue zits'utho tinni mmuihü hanja rá hya ra Cristo. ²Dä xän'nahu yø hya hingui henni gdi pahmu. Tengutho n'na ra basi 'mø sidra xi'ba, hingra hmë ma t'unni da zi, dä ja'ahu p'u. Porque himbi zä xtæ ndinni mmuihü hanja ya yø hya xanhenni. Asta ni xinga quedya di tñtho ni mmuihü hanja rä hya ya. ³Porque tobe guí othohu tengutho ga 'bu himi'da yø ja'i. Tobe gyø zeyathohu. Tobe gyø 'yot'i suithohu. Tobe hinga 'da'igu rä hya guí mmamhmu. Tobe guí othohu tengutho otøy ja'i nu'u hingui pa Oja. ⁴Porque nu 'da'ahu, guí em'mø gui yahu: "Nugä dí tennä rä hya mmanna Pablo". Mi'da p'u

enä: "Nugä dí tennä rä hyä mmännä Apolos". Janangue ja dí nequi p'hyä ngue guí öthohu tengutho ötyö ja'i b'aucua ja rä ximhäi.

⁵Nugä drá Pablo, connä Apolos, cteni 'be'a goma ts'edi jagä'be ngue go tenngä'be yø ja'i? A nugä'be yø mefithogä'be Oja. Höntho dä öt'ä'be rä 'befi ngue gá 'yec'ëihu rä Hmu Jesucristo. Pe n'na ngu n'nagä'be, nu'a te rä 'befi bi 'dacä'be Oja, gue'a dí öt'ä'be'a. ⁶Nuna rä hyä dá xi'ahu, tengutho n'na rä hmudä 'mø bi thuhu, njarbutho na. Nu rä Apolos, go bi xinthe'a. Pe gue'a Oja di tetra hmudä. ⁷Janangue nuyá, ngu'a tu rä hmudä, ngu'a xinthe, hinjongui tate. Go gue'a Oja i tate, porque go öt'e ngue i te rä hmudä'a. ⁸A nu'u tuhra hmudä, 'ne'u xinthe, 'da'igu yø hya. Pe n'na ngu n'na ya, nu'a te rä 'befi bi 'yot'e, Oja dä gut'i. ⁹A nugä'be, yø mefithogä'be Oja. A nu'ahu, ni mmuihu p'u bi ma nthuhu rä hmudä, gue'ahu i nnöpa huahi Oja.

I ja män'na rä hyä ya. Nuna Oja, tengutho 'mø ngue bi du'mi bi hyø'a n'na rä ngu p'u guí 'buhmu. ¹⁰A nugä p'hyä, tengutho n'na rä gädo. Nuna Oja bi 'yot'e ngue dá du'mä rä 'befi. A nu mi'da yø xännbate p'hyä, tengutho 'mø dädi tetra jädo'u. Pe n'na ngu n'na yø gädo di sigue rä 'befi, i ja ngue dä mädi xandønho, hinhä di dunna ngu. ¹¹Nuna te rä hyä bi ma mä du'mi ngue bi si'ahu hanja rä Jesucristo, guehna rä hya bi nöpa do p'u ha brä fuhrä ngu na. Hingui sä ngue dä ma madu'mi rá 'befi Oja mente hingui hma hanja a rä Jesucristo. ¹²Pe nuyá, xangu yø do i ja ngue di usa'u to di sigue rä 'befi ngue hønnigu. Nu 'da yø

mefi, dä japrä do ngue ra oro p'u ja rä ngu. Nu mi'da yø mefi, dä japrä do ngue ra t'axi. Mi'da yø mefi, dä japyø do ngue mazihotho gui nequi. A nu mi'da yø mefi, yø za dä japrä ngu. Mi'da yø mefi, dä japyø paxi rä ngu. Mi'da yø mefi, yø xunza dä japrä ngu. ¹³Pe n'na ngu n'na yø mefi, nu'a te rä 'befi bi hoqui, nu'mø rä pa dani thaxra güenda, ja dä fadi xanho p'hyä ngue'mø xanho rä 'befi bi hoqui, ogue hin'na. Porque nu'a rä pa'a, rä sibi di nja. Nu'a rä sibi p'hyä, ja dí nequi p'u'a te ga nho rä 'befi bi hoqui n'na ngu n'na yø hyønnigu. ¹⁴A nu rä hyønnigu ngue hindí nzø'a te bi japrä ngu, ya da hyanna nzäbi. ¹⁵Pe nu rä hyønnigu ngue bi nzø'a te bi japrä ngu, ya di m'me'a te rä 'befi bi hoqui. Hönse rä hyønnigu di nyanna te, tengutho 'mø ngue bá pongrä ndate n'na rä ja'i p'u ja rä ndate sibi.

¹⁶¿Ua hinguí pahmu ngue gätho'ahu, i nnöpa nija Oja hapu 'buhra Espíritu Santo? Porque rä Espíritu Santo ya guí n'yohu'a ya. ¹⁷Nu'mø ngue to di ts'onnbabí rá nija Oja, Oja di castiga rä ja'i. Porque rá nija Oja xanduxqui'a. Janangue nu rä xännbate ngue di ts'onnbabí rá 'befi Oja p'u guí 'buhmu, dä ma rä castigo.

¹⁸Hingui sä ga här'mä mmui, ga enä ngue dí pasehu hanja rä hya. Mädague'a en'i'da yø ja'i ngue xangu yø mfadi i ja, pe nuya yø ja'i ya, jatho ngue dä 'yot'e tengutho 'mø ngue hínte di padi. Ja dä dimp'u xanho rá mmui rä ja'i ha rá nja na rä hya majuani di nja rá mfadi. ¹⁹Porque nuya yø ja'i 'bucua ja rä ximhäi, ngue hingui pa Oja, nup'u

ja rá hmí rá dä Oja hínte dí mui
yø mfadi ya yø ja'i ya. I mmamp'u
ja ra Maca Libro rá hya ngue ena:
"Nuna Oja, i øt'e ngue nuna rá ja'i
ena ngue bi dinse rá mmui na rá hya
padí, nuna rá hya bi dinna ja'i, hin
tema nho da 'yorpabi".²⁰ I nt'ot'i
p'u ja ra Maca Libro man'na rá hya
ngue ena: "Nu yø ja'i ena ngue ja yø
mfadi, pe Oja parpabi yø n'yomfeni
yø ja'i ngue nuya yø hya pahyø ja'i
hínte dí mui".²¹ Janangue nuyá,
nu'ü yø ja'i guí emhmü ngue ja yø
mfadi ngue yø bamhya, 'yo sá guí
espahü ngue dä guehya gui huanhní
ndana guí tenhnü ya. Porque gätho
yø xännbate, gätho'a te ja nximhäi,
gätho Oja bá sanní ngue i ja para
ngue da 'yot'ahü rá nho.²² Nugä
drá Pablo, rá Apolos, rá Bedu, dí
'bucähe ngue ga fäxahe. A nuyá,
nu te gä bá sän'Oja ngue ja ua ja rá
ximhäi, i ja ma tehu, i ja rá ndate,
nu te gä dí nnuhü ngue ja rá pa dí
'buhmü ya, dä gue'a te ga nnuhü rá
pa di 'yep'u, nu te gätho dí nnuhü
ya, ga nja yø cosa ngue da 'yorcáhu
ra nho.²³ A nuju ya, ma ga örpahü
rá pähä rá Cristo. Rá Cristo p'uya, i
örpabi rá pähä Oja.

4 A nuyá, dämi 'yø'ni güendahü
ngue yø mefithogähe rá Cristo.
Bá excahe ngue nuna rá hya Oja
hinguí fadi hanja, ga xännbate yø
ja'i hanja na rá hya na.² Guí pahmü
ngue n'na rá mefi 'mø bi ndäpa n'na
rá 'befi, nu'a rá 'befi sifi ngue dä
'yot'e i ja ts'editho ngue da 'yot'e.
³ A nugui, éte'o da zä da hyasca rá
güenda ngue'mø xanho te dí øt'e,
ogue hin'na? Dí haxä njuani ngue

hinga gue'a ni 'befihu'a ngue gui
hyascáhu rá güenda. 'Né hinjonní
ja'i dä zä ngue dä hyascagui rá
güenda ngue'mø gue'a dí øt'e ogue
hin'na. Ni xinga queque dí haxa
njuani ngue'mø gue'a te dí øt'e ogue
hin'na.⁴ Nüp'u nná bengä'a te dí
øt'e, dí ena ngue ya gue'a te nná 'yo
ya. Pe hingue masque dí ena ngue
hin'yü ma ts'oqui. A nuyá, nu'a ja
ngue dä hyasca rá güenda te dí
øt'e, guese Oja dä hyasca rá güenda.⁵
A nuyá, 'yo to sä guí haspahü rá
güenda mente tobe hinguí sónna pa
da ep'u ma Hmuhü Jesucristo. Nu'a
go dä hyaxrä güenda'a, ndana rá
ja'i xanho te xa 'yot'e, ndana rá ja'i
hinguí ho te xa 'yot'e. Nu'a go pa'a
te mbemp'u ja yø n'yomfeni n'na ngu
n'na yø ja'i. Nu'a te dä dinnbabi Oja
n'na ngu n'na yø ja'i, gue'a rá njut'i
di nja'a.

⁶ Ague ma zi cu'ahü, ya dä xi'ahü
ya yø hya dä hyequi ngue rá 'befi
dí øt'e, dä guehra 'befi øtra Apolos.
Nguna rá hya dä xi'ahü, n'namhma
ngue guí pahmü ngue nu'a te
mmamp'u ja rá Maca Libro, 'yo gui
festohü. Porque gätho dí mui yø
xännbate, hinguí ho gui 'yespahü 'da
yø xännbate, xinguí 'yemhmü ngue
hínte dí mui mi'da yø xännbate.

⁷ Xiya, éte'o bi xi'ahü ya ngue man'na
tate xanho'ahü ngue mi'da yø ja'i?
Ndana rá hya guí timhmü ya ngue
hindä gue'a Oja bi 'da'ahü rá hya
ya? A nuyá, xi'mø ngue Oja bi 'yot'e
ngue gá pahmü rá hya guí pahmü ya,
chanja ngue gadi 'yexhü co nu'a te
rá hya guí pahmü ya 'mø, éntho xoga
xäsehu rá hya p'u gni bemhmü ya?

⁸ Nüp'u gní bëmhmu ya, ngue ya
gá pahmü hanja na rá hya na, guí

enä ngue ya hínte gádi 'béhmá ya. Guí 'bú mmáñhohú p'ú gni bémhmá ya, entho guí ndast'abihu p'ú ga mbón'a te guí óthu ya. Núgáhe p'uya, guí enje n'na nguadi tengutho 'mø ngue hínte dadi mugáhe. Nuhmá 'mø majuaní ngue gdi ndast'abi, gádi mánhadá ndap'ú bi zá. 'Nécahé dí jats'u ma cargogáhe 'mø ngue'a te rá 'befi gdi pehmá. ⁹Nup'ú ga mbón'a te tórcáhe ngue yó representantegáhe rá Cristo, enä gue xógue ga 'yót'a Oja'a ngue ga m'mefathogáhe. Dí 'búcahé tengutho 'mø ngue yó ofádi xá ts'ánnbi ngue dà tho, dí njagáhe p'ú. Dí mpeti yó ja'i ngue dà nu te gá thohme. Ngu yó anxe, ngu yó ja'i da nutho te gá thohme. ¹⁰A nügáhe, i t'enje ngue dyo 'yammugáhe ngue rá hyá rá Cristo dí mmamhmé. Pe nü'ahú p'uya, nup'ú gni bémhmá, nü'a rá hyá rá Cristo ya guí tinsehu xandónho hanja rá hyá. Pe nügáhe dí engáhe ngue híndi ya manzaquigáhe. A nü'ahú p'uya, guí emhmá ngue xanzaqui te guí mmamhmá. Mente thenngáhe yó ja'i, a nü'ahú p'uya i hnú mansu'ahú. ¹¹Nú'mø yó pa xáthogui, xtá sáhe rá n'ú ngue hin'yú te gá sihe. Asta guehya, dí sáhe rá n'ú rá thúhu. Ja'mø dí tóthegáhe, ogue hin'yú te gá hegáhe. Ja'mø di unje yó ja'i ngue pegbahe. Ni xingrá ngu di ja ngue hapú ga m'muhme. ¹²Dadi n'uní dadi mpefi conma 'yéhe. I sanje yó ja'i, pe nügáhe p'uya dí äpáhe Oja ngue di japi te'o sanje. I mbéngáhe xan'u yó ja'i, pe dí setáhe. ¹³I nnø man'uje p'ú ha ya yó ja'i. Pe nügáhe dí thámmanhoho gáhe. I nnú häigáhe yó ja'i, enje p'ú

tengutho 'mø ngue n'na rá cosa ya xá hórbu yó ja'i, ya hínte dí mui. Nguna bi 'yórcáhe yó ja'i, asta guetya njarbutho.

¹⁴Nuna rá hyá dí cuatá ua ja rá sucuá ja ua, híndá cuatá na rá hyá na ngue gádi 'bet'a ni sáhu. Sinoque dadi 'da'ahú n'na rá consejo tengutho 'mø ngue mä basi'ahú. ¹⁵Madague'a gui 'yéna ngue di 'bú'i 'det'a mahuahí ni xánnbátehú ngue di xán'nahú hanja rá hyá rá Cristo, pe nügá go ni papágahú. Porque go rá mudi dí xán'nahú rá hogá 'da'yo hyá, janangue bi njap'ú ngue guí ec'eihú rá Cristo ya. ¹⁶A nuyá, ya gá nuhú te dí ot'á p'ú guí 'búhmá, gue'a dí xi'ahú gui 'yóthu'a ya. ¹⁷Janangue dí et'á p'ú na rá Timoteo ngue dí xi'ahú te ja ngue gdi n'yohú. Nuná, dadi madi tengutho 'mø ngue mä ts'unt'ú, porque dí padi ngue ec'ci xanho rá Jesucristo. Nü'a te nná 'yogá ya ngue dí tenná rá Jesucristo, go dí xi'ahú hanja ná. Tengutho rá hyá dí xánnba yó 'yec'ei dí mpeti ndap'ú bi zá, dí ngut'atho dí xi'ahú naya.

¹⁸Nú'ú ni xánnbátehú p'ú ha guí 'búhmá, i 'búp'ú 'da ngue di 'yets'i, enä ngue yó bamhyá. Nup'ú ga mbéni, enä ngue ga su gá mmagáp'ú ngue gá ma nyahú. ¹⁹Pe dí ne Oja ngue ya hindá ya'atho gá mmagá p'ú ga ma nyahú. Gá nnugá p'uya tegue ngu dí 'yot'ú di 'yexp'ú guí 'búhmá. Ya gá nnugá 'mø ngue majuaní ot'á te rá hyá i mma, hingrá hyatho i mma. ²⁰Porque nú'ú yó ja'i ngue orpabi rá 'befi Oja, hingrá hyatho mman'ú, sinoque ha ra ts'edi ngue ot'a te rá hyá i mma. ²¹Xiya, indana guí nne gui 'yóthu ya? Guí

nne gui sigue te guí ñothu para ngue ga s̄u'ahu 'mō dā magä p'ü, ̄uague guí nne gui n'yo manhohu para ngue m̄ahotho gdä zo'ahu 'mō dā magä p'ü?

5 A nuyá, ndap'ü bi zä i hmä te 'be'a bi 'yot'a n'na mä cuhu p'ü ha guí 'buhmu, ngue ya 'buhmi rá hñomme. Nuna rä ts'oqui na p'uya, guehnä tate xants'o, conque guí nnuhu ngue nu'ü yø ja'i hingui pa Oja, hingui ñt'e tengu na rä hya na. **2** 'Në tobe gadi 'yexpü gui yahu ngue guí ena ya gä gue'a te guí ñothu. A nuyá, ngue nuna ra hya bi nja, i jatho ngue guí m'mä ndummuhiu. A nuna rä n'yohu bi 'yot'a rä ts'oqui na, dñamí hyømhmu thi p'ü ha gadí mpetihu na. **3** Madague'a ngue hindí 'bucä p'ü ha guí 'buhmu, pe nu'mö dä bñen'ahu entho ya xti 'bucä p'ü ngue ga haspa rä güenda na ra n'yohu bi 'yotra ts'oqui. **4** A nuyá, dñamí mpetihu ya, dñamí 'yothu'a te nnu manho mä Hmuhu Jesucristo. Nup'ü ha guí mpetihu, gui 'yot'ní güendahu ngue dí 'bucä p'ü. Da gue'a mä Hmuhu Jesucristo guí pahmu ngue dí m'müp'ü'a ngue da xän'nahu'a te ja ngue gui 'yothu. **5** Nu'a ra n'yohu bi 'yotra ts'oqui, dñamí hyømhmu thi p'ü guí 'buhmu, dí map'ü 'buhyo ja'i dí manda rä zithu, ja da sáp'ü rä n'ü rá do'yo. Xamhmatu ngue dí nyanna te 'mō ra pa da ep'ü rä Hmu Jesús.

6 Nu'a te rä hya guí ñothu, ya hingui sä nimantho sä gui 'yets'i ngue gui 'yena gä gue'a te gni 'yohu. ¿Ua hingui pahmu ngue co zits'ü rä íxi, di ixqui ga rä jüni? **7** Janangue nuyá,

dñamí hyømhmu thi'a rä n'yohu bi 'yotra ts'oqui ya, n'namhmu ngue hindí ts'om mi'da yø ja'i. Porque tobe hindí nts'onyø n'yomfeni yø ja'i ya. Rä Cristo ya bi tho ngue bi hogama ts'oquihu, bi gohi tengutho rá 'bø'te ja'mö rä ngo ngue rä Pascua. **8** Janangue jatho ngue majuaní gui hyehmu p'ü rä nts'o, gätho dä gue'a rä nho gdi n'yohu.

9 Nu'a rä carta dä pen'nahu m'met'o, dä xi'ahu te ja ngue gui 'yothu, ngue 'yo gadí nuanshu yø 'yots'om'mäi. **10** Pe nugä hindí en'ahu ngue ya hingui sä gui ntøthu yø 'yots'om'mäi 'bucua ja rä ximhäi. Ogue ya hingui sä gui ntøthu yø ja'i hñondyo mñeyu di xandi, ogue yø bç, ogue thanne yø dahmu. Nu'mö ngue dä gue'a gdi xi'ahu'a, ya nnetho ngue gui pømhmu ua ja rä ximhäi 'mø. Pe nja ngue hinga gue'a dí mmangä'a. **11** A nuna rä hya dä ne ga xi'ahu ya, 'yo nimantho gadí nsixui'a sä ena ngue gadí ncuhu, 'në yø 'yots'om'mäi, ogue hñondyo mñeyu di xandi, ogue thanne yø dahmu, ogue yø fehni, ogue yø iti, ogue yø bç. Nuyá, guehya ni xinga gue'a di sä ngue 'dap'ü guí nsimhmghu ya. **12-13** Porque nu'ü yø ja'i hingma n'yohu, hingo di tocogui ga haspa rä güenda. Guesa Oja dä hyaspa rä güenda ya dí xi'ahu. Pe nup'ü ha gadí mpetihu, dñamí hyaxhu rä güenda te ga 'yo yø 'yec'ei. Janangue nugä dí xi'ahu ngue nuna rä n'yohu bi 'yotra ts'oqui, dñamí hyømhmu thi na.

6 A nuyá, nu'mö 'buhyo 'yec'ei ja ngue di yaprá mmi'yec'eiui,

'yo di thop'ü 'buhra ts'ut'abi hingra 'yec'ei. Da zä di map'ü bøyø mmi'yec'eiui, da xifi ngue di hojpi temä hya hembi. ²¿Ua hinguí pahmu ngue nu'ü yø ja'i Oja, gue'ü da hyaspä rä güenda yø ja'i 'bucua ja ra ximhäi? Xi'mo ja ngue ga haspahü rä güenda yø ja'i 'bucua ja ra ximhäi, xi ra asunto zits'utho guí hemphu, éua hinda zä guí xihni mmi'yec'eiuh ngue di hoqui? ³Conque asta yø anxe Oja ga haspahü rä güenda. Janangue goma gue'ä n'na ra asunto zits'utho di hemsehu ngue hindä zä ga hocju. ⁴Xi'mo hinguí padi ha gdi hocju n'na ra asunto 'mø guí hemphu, éua sää ngue gue'ü yø ja'i hingyø 'yec'ei di hoc'a ni asuntohu 'mø? ⁵Dí xi'ahü na ra hya na n'namhma ngue guí pes'ni sähü. Xip'ü ha guí 'buhmu, éua xinga n'na nc'ei ni n'yohü ngue di padi di hocu n'na ra asunto 'mø ja te hembyø cu? ⁶¿Hanja ngue nup'ü 'buhra ts'ut'abi hingra 'yec'ei, ja ni map'ü yø 'yec'ei ngue di yaprá mmi'yec'eiui?

⁷A nuyá, nu'a te ra njunt'i guí othu, ja di nequi p'uya ngue gadi behmu ra hya. ¿Hanja ngue nu'mo hinga gue'ä t'ot'ahü, hinguí häti guí sethu? ¿Hanja ngue hin gadi n'unida fe'ahü, xogue madi zits'ü te guí nne gui 'behmu? ⁸Conque xquet'a gui njahu p'ü ngue hinguí ho te guí othu, asta ni mmi'yec'eiui guí pehü.

⁹Yo gyø thätihu. Guí pahmu ngue nu'ü yø ja'i xants'o te ø'e, hindä yurbu ha di manda Oja'ü. Hindä yurbu yø 'yots'om'mäi. Hindä yurbu ya yø n'yohü örpe tengutho 'mø dra xisu yø mmuin'yohüui. Hindä yurbu ya yø ja'i thanne yø dahmu.

¹⁰Hindä yurbu yø be. Hindä yurbu ya yø ja'i hontho i nne ngue di xandi te pets'i. Hindä yurbu yø iti. Hindä yurbu yø zate. Hindä yurbu'ü corpä ra 'yu yø mmic'eiui ngue pe. ¹¹Nuya yø hya dí xi'ahü ya, ya xcá njap'ü 'da'ahü ya. Pe nuyá, ya bi ma mahojpi'ahü. Ya yø ja'i ahü Oja ya, ngue gá 'yec'ehü'a rä Hmu Jesús. Ya guí n'yohü rä Espíritu Santo bá pen'nahü Oja ya.

¹²Ya hindä mandagahü rä ley ga 'yo yø judío ya. Ya sä ga othu te dí nnehü ya. Pe ma ga samma mmuihu ngue hinga oth'a te hinni 'yup'ü ga othu. ¹³Majuani'a te rä hya i hmä ngue nu te si ra ja'i, rá mmui ni ma. A nu rá mmui ra ja'i p'uya, ga nja'a ngue ja da mespu'a te si. Pe nuya yoho yø hya ya, Oja da 'yot'e ngue di njap'ü rá nzequi ya. Pe hinguí sä ga emhmü ngue ga nja ma do'yohü ngue rä 'yots'om'mäi. Sinoque rá do'yo ra ja'i, ga nja na para ngue da 'yorpabi rá 'befi rä Hmu. A nu'a ra Hmu p'uya, di hatra ts'edi ma do'yohü. ¹⁴Nuna Oja bi japi ngue bi bennate rä Hmu Jesucristo p'ü ha bi t'ägui. Xquet'a di jaju p'uya, ja rá ts'edi ngue da 'yot'e ngue ga bennatehu.

¹⁵¿Ua hinguí pahmu ngue nu ma do'yohü, i nnöpe ngue rá do'yo rä Cristo? ¿Ua da zä ga hajpahü n'na parte rá do'yo rä Cristo ngue di mpenhui rá do'yo n'na ra xisu ngue rä 'yots'om'mäi? Nu'a, hinguí sää. ¹⁶Guí pahmu ngue n'na ra n'yohü 'mø bi me n'na ra xisu ngue rä 'yots'om'mäi, nuya yo nc'ei ya, entho n'na nc'itho, porque n'nat'a

ra te comhmi. I nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro rā hya ngue ena: "Nu'u yo nc'ei di mpenhni, i cohi ngue n'nat'a yō do'yo, porque i comnda rā te".¹⁷ A nuyá, nu rā ja'i di mpenhui rā Hmu Jesúz, i cohi tengutho m'm n'a nc'egitho.

¹⁸Yo gui 'yots'om'mäihu. I ja xangu mi'da yō ts'oqui ötyø ja'i, pe nu rā ja'i ngue 'yots'om'mäi, rā do'yose di ts'oní.¹⁹ Óua hinguí pahmu ngue nu mä do'yohu, gue'a nnöpa nija ra Espíritu Santo'a? Porque Oja bá penhna Espíritu Santo ngue di m'müp'u ja mä mmuihu. A nuyá, ya hin dadi mmändasehu ya.²⁰ Porque ya dí ohu rā 'ye Oja ya ngue bi gurca mä ts'oquihu. Janangue nuyá, jatho ngue ga örpahu rā pähä Oja comma do'yohu 'ne conma n'yomfenihihu. Porque ya rā mmétigahu Oja.

7 Nuna man'na rā hya guí änngahu ya, dí nne ga xi'ahu hanja. Nu rā ja'i ngue hinguí nne di nthati, ya xanho ngue'mø hendi nthati.² Pe i fadi ngue ndap'u bi zä emmei 'yots'om'mäi yō ja'i. Janangue man'na xanho ngue ra n'yohu di m'mührá xisu. Rā xisu p'u, di m'mührá ndø.³ Nu rā n'yohu i jatho ngue di m'mührmi xanho rā ndø.⁴ Nu rā xisu ngue ya o rā 'ye rā ndø, da 'yörpabi rā pähä rā ndø. A nu rā n'yohu ngue ya o rā 'ye rā xisu, da 'yörpabi rā pähä rā xisu.⁵ Nu'mø ja rā pähä rā n'yohu, 'yo di enna xisu ngue hinda zä. Nu'mø ja rā pähä rā xisu, 'yo di enna n'yohu ngue hinda zä. A nu'mø ja ngue da

'yötyø mhmat'Oja, man'na xanho da gohra cohi ngue hindä dährá xisu rā n'yohu njammi pa. M'mefa p'u, ya di siguetho tengutho m'met'o. A nu'mø hindä siguetho tengutho m'met'o, nu'a hindä hyäti da zamyø mmui, rā zithu p'uya da japi ngue da 'yötra ts'oqui n'nanni.

⁶Nuna rā hya ja ua dí xi'ahu, höntho dí xi'ahu ngue da zä di nthätra ja'i. Pe nugä hin dadi mandagä ngue xögue di ja ts'editho di nthätra ja'i.⁷ Dí ensegä ngue xanho 'mø ngue gätho'ahu gui 'yöthu tengutho dí öt'ä ngue hin dadi nthäti. Pe nuna Oja, gä go bi sännbi n'na ngu n'na yō ja'i te da zä da 'yö'e. Buhyø ja'i ngue di nthäti, 'buhyø ja'i hindä nthäti.

⁸Nugä dí xihyø ja'i nu'u tobe hendi nthäti, da guehyø 'danxu, nu to hendi nthäti tengutho dí öt'ä ngue hin dadi nthäti, ya xanho.⁹ Pe nu rā ja'i ena ngue hinda zä di m'muse, man'na xanho ngue di nthäti, hinda gue'a ngue ja di undrá mmui ngue hendi nthäti.

¹⁰Nugä dí xihyø ja'i ngue ya xa nthäti, nu rā xisu ya 'buhrá ndø, 'yo di hep'u rā ndø. Nuna rā hya dí xi'ahu, hingma hyassgä na, sinoque gue'a rā Hmu rā hya na te dí xi'ahu ngue gui 'yöthu.¹¹ Pe nu'mø ya bi hyep'u rā ndø n'na rā xisu, rā xisu 'yo dadi nthäti mahon'a, ogue man'na xanho da me rā ndø mahon'a. Ximmangu rā n'yohu p'u, hinguí ja ngue da hyep'u rā xisu.

¹²I ja man'na rā hya dí nne ga xi'ahu, pe ja dí nne ga xi'ahu na ra hya naya, himbi man'a m'met'o'a rā Hmu na rā hya na. A nu mä cuhu

ngue rā n'yohu, nū'mō hingra 'yec'ei rā xisu, nū'mō nnū mānho rā xisu ngue di sigue dī m'muhmi rā ndø, rā n'yohu 'yo di hep'u rā xisu. ¹³A nū'mō ngue rā xisu, hingra 'yec'ei rā ndø, 'nē'mō nnū mānho rā n'yohu ngue di sigue dī mmuhmi rā xisu, rā xisu 'yo di hep'u rā ndø. ¹⁴Porque rā n'yohu ngue hingra 'yec'ei di tocabi rā njapi Oja di t'unna xisu ngue rā 'yec'ei. Da guehra xisu ngue hingra 'yec'ei, dī ntheui rā njapi Oja di t'unna n'yohu ngue rā 'yec'ei. A nū'mō ngue hōnse rā 'yec'ei di ntheui rā njapi Oja, nū yō basi p'uya, ya hin'nā'u. Pe ya fadī ngue xquet'a 'nehyō basi dī ntheui rā njapi Oja di t'unna papá ogue rā mamá ngue rā 'yec'ei. ¹⁵Pe nū'mō ra n'yohu ogue rā xisu ngue hingra 'yec'ei dā ne ngue da hyep'u rā 'yec'ei 'buhmī, ya dā zā dā hyep'u. Porque rā 'yec'ei hingui sā dā 'yörpa rā ts'edi dī m'muhmi 'mō hingui nne. Porque bi zonngahu Oja ngue ga m'mu mmānhohu, hin temā sui dī nja. ¹⁶A nuyá, ngu yō n'yohu, ngu yō xisu ngue yō 'yec'ei, nū'mō 'buhmī yō ja'i hingryō 'yec'ei, xamhmātho dā zā ha di japi dī nyanná te rā ja'i hingra 'yec'ei.

¹⁷Nūnā Oja, bā sānni te nnā 'buhmu n'nā ngu n'naju. Nu te di jahu 'mō māmba zonngahu Oja, ya gue'a ga siguethohu'a. Ndap'u bi zā yō hnini hapu dī mpeti yō 'yec'ei, guehna rā hya dí xicā yō ja'i naya. ¹⁸Nu ra ja'i bi zon'nā Oja ngue dā 'yec'ei, 'nē ya n'youi rā hmēpya ngue rā circuncisión, 'yo sā di tu rā mmui ngue ya mhmeypy. A nu ra ja'i bi zon'nā Oja ngue da 'yec'ei, 'nē hinmaní njapra hmēpya, 'yo sā dādi ja ndūmmui ngue dī njapra

hmēpya. ¹⁹Porque ya hingui ja ts'edi'a ya ngue dī njapra hmēpya yō ja'i, ogue hin'na. A nū'a ja ts'editho ngue dā 'yötyø ja'i ya, mā datho ja ts'edi ngue dā 'yörpabí rā pähä Oja. ²⁰N'na ngu n'na yō ja'i, nū te mi ja 'mō mi zon'nā Oja ngue bi 'yec'ei ra Jesucristo, ya dī nja tengutho ja rā ja'i. ²¹A nū'mō ngue grá hmiqui 'mō māmba zo'i Oja, 'yo sā di tu ni mmui ngue grá hmiqui. Pe nū'mō ngue dā zā ha gdi japi ngue gui pōmp'u 'buhni hmū, dāmī hyoni ha i japi. ²²Pe nū ra ja'i marā hmiqui 'nē ya rā 'yec'ei ya, dā bādī ngue nup'u ja rā hmī rā dā Oja, ya rā n'youi rā Cristo. A nū ra ja'i ngue manjo'o rā hmū, 'nē ya rā 'yec'ei ya, dā bādī ngue nup'u ja rā hmī rā dā Oja, ya rā mefi rā Cristo. ²³A nuyá, ya dí ohu rā 'yē rā Cristo nū'a bi gurca mā ts'oquihu ya. Ya hingrá ja'itho mā hmū ya. ²⁴A nuyá mā zi cu'ahu, nū'a te rā 'befi mi pehyø ja'i 'mō mi zon'nā Oja, di siguehmahø yō 'befi yō ja'i. Porque ndap'u bi zā 'buhhyø ja'i ngue ec'ei Oja ya, pe ya gā yō n'youi Oja.

²⁵A nuyá, nū'u yō ja'i ngue tobe hindī nthāti, nū'a rā Hmu hin temā hya bī ma ngue ha dī njapi. Pe nugä ga xi'ahu na te ra hya dī mbeni ga mma. Pe dāmī 'yec'ehu te ga mma, porque connā māte Oja ja ts'edi na te rā hya dī mma. ²⁶Nup'u nnā bengā, xānho ngue hindī nthāta n'nā rā n'yohu. Porque yō pa dī 'buhmu, ya xanhennitho 'mō ngue 'buhrá xisu rā n'yohu. ²⁷A nu ra n'yohu ngue ya 'buhrá xisu, 'yo sā di sānni da hyep'u. Pe nū ra n'yohu

ngue hijno'o rá xisu, man'na xanho 'yo di honná xisu. ²⁸Nu'mø bi nthatra n'yohu, hingrá ts'oqui bi 'yø't'e. Nu ra hmute 'mø bi nthati, ngutho hingrá ts'oqui bi 'yø't'e. Nja ngue nu'u yø ja'i dí nthati, hindí 'bedi temá hya hembí, hinga ngu'mø ngue hindí nthati. Dí mmangä na rä hya na ngue hindí nnegä ngue gui thohmu'a ra dummu'i tho'u yø ja'i ya xa nthati.

²⁹Ague ma zi cu'ahu, nu'a ga mbónna rä hya dí xi'ahu ya, ya mits'u dyø pa jap'u. Janangue jatho ngue gui 'yørpahu rá 'befi Oja. Ya hinga mbongui rä ora ga m'mumma pähäthohu p'u ja ma ngumhu ya. ³⁰Nu yø ja'i ngue 'bu ndummui, ya hinga mbongui rä ora 'be dí nzoni. Nu yø ja'i 'buhmá pähä, ya hinga mbongui rä ora 'be dí nthede. Nu yø ja'i ja te nne da däi, ya hinga mbongui rä ora da däi te honi.

³¹Mente ngue dí 'buhmu ua ja ra ximhäi, ya hindí ma ma mmuihu'a te dí peshu ua. Porque nuná ra ximhäi ja ua dí 'buhmu, ya ni ma da guadi.

³²Dí nnegä ngue hínte man'na ni hya dí ma ni mmuihu. Nu rä n'yohu hindí nthati, guehná rä n'yohu di ja ndummui orpabi rá 'befi rä Cristo para ngue da nu manho rä Cristo te øt'e. ³³Pe nu rä n'yohu ya xa nthati, gue'u yø cosa honyø ja'i ua ja rä ximhäi ni ma rá mmui ngue honi. Porque nne da nu manho rä xisu. ³⁴Ximmangu yø xisu, xquet'a njarbatho. Nu rä hmute hindí nthati, i ho rá mmui ngue orpabi rá 'befi rä Cristo. Ngu rä do'yo, ngu rä n'yomfeni, gä xa däp'a Oja ngue orpabi rá 'befi. Pe nu rä hmute ngue ya xa nthati, i ho rá mmui ngue da

'yø't'a te rä 'befi ja ua ja rä ximhäi, porque i nne ngue da nu manho rä ndø.

³⁵Nuná rä hya dí xi'ahu ya, höntho dí nnegä ngue ga fäxahu. Porque hindí nnegä ngue guí m'mu mman'uhu. Sinoque dí nnegä ngue guí m'mu mmanhohu, gui hyo ni mmui ngue gui 'yørpahu rá 'befi ra Cristo.

³⁶A nuyá, dí nne ga xi'a n'na rä hya ya yø n'yohu si yø t'ixu, 'nø ya sonyø pa ngue dí nthati. Nu'mø enna n'yohu p'uya ngue hingui ho ngue da thohrá nthati rá t'ixu, da zä di thärpi. Porque rä nthati, hingrá ts'oqui'a. ³⁷A nu rä n'yohu ngue n'nat'a mbení ngue hindí tharpabi rá t'ixu, da 'yemp'u ja rá mmui ngue hingui ja ts'edi ngue dí nthatrá t'ixu, ya xanho te øt'e. ³⁸Nu'a di tharpabi rá t'ixu, ya xanho te øt'e. A nu'a hindí tharpabi rá t'ixu, man'natho xanho te øt'e.

³⁹A nu rä xisu 'mø ngue bi nthati, ya hin'yü rä nt'ëdi ngue hondí nthatui man'na rä n'yohu mente

ra pa ngue 'butrá ndø. Pe nu'mø ya bi du rá ndø, ya da zä dí nthati mahon'a. Hønt'o bi zä da ne da me, gue go drá 'yec'si'a ra n'yohu da me.

⁴⁰Pe nu rä 'danxu ngue'mø ya hinni mantho dí nthati, man'na xanho. Guehná rä hya dí mbengä naya, pe dí padí ngue rä Espíritu Santo'a di benngui te dí mmä.

8 A nuná man'na rä hya guí änngahu ngue'mø da zä guí sahu ra ngø i tho ngue 'bøspabi yø dahmu, ogue hindä zä guí sahu. Majuaní ngue nujü dí pahmu ngue

nú'a ra ngø 'bøspabi ra dahmu, hindi ts'onnga ma mmuihu 'mø ngue ga sahu. Pe hingui ho 'mø ga ena ngue di pasehu xanho hanja ra hya ngue mi'da ma mmic'eihu. A nuju, jatho ngue ga mmahmu n'u na gu n'naju para ngue man'na di zajma nt'ec'eihu. ²A nu ra ja'i ena ngue ya bi dini xanho hanja ra hya, pe di 'betho da dini xanho ha exa nja ra hya nu'a ja ngue da badi. ³Pe nu ra ja'i di ma Oja, Oja i nnu manho ra ja*.*

⁴A nuyá, ma ga xi'ahu xanho hanja'a ra ngø i tho ngue 'børpabi yø dahmu ya. Dí pahmu xanho ngue nu yø dahmu 'bucua ja ra ximhai, hinte di muui, porque n'natho Oja i 'bui. ⁵A nu yø ja'i embi ngue xangu yø Oja i 'bui, ngup'u mahets'i, ngu ua ja ra häi. Madague'a enyø ja'i ngue xangu yø dahmu 'bui, 'ne xangu yø hmu, ⁶pe para ngue nuju, n'natho'a ma Ojahu 'bui, gue'a ma Papáhu'a. Nuná, guehna Oja bi hoqui te ga di nnuhu ngue ja naya. A nuju puya, di buhmu para ngue ga órpahu ra päha Oja. A nuna di nnope ngue ma Hmuu ya, guehna ra Jesucristo na. Conná nguehna ya, i ja dyø cosa di nnuhu ngue ja ya, 'ne guehna di 'dacju ma tehu na.

⁷Pe hinga gätho ma cuhu tini xanho yø mmui hanja na ra hya naya. Ya xa nzanyø ja'i ngue mi thanne yø dahmu. Janangue nuyá yø ja'i hingui nzaqui yø nt'ec'ei ya, nup'u ga mbeni, i ena ngue ra ts'oqui ór'mø bi za ra ngø nu'a tho ngue törpa ra 'böt'e yø dahmu. ⁸A nuyá, nuna Oja, hinte da jacju ngue'mø ga sihu ogue hinga sihu'u

yø cosa'u. Pe nu'mø ga sihu, hinga sa ga emhmu ngue man'na xanho te di othu. Nu'mø hinga sihu, ngutho hinga sa ga emhmu ngue hingui ho te di othu.

⁹Madague'a sa ngue ga sihu'a ra ngø'a, pe dami mfahmu xanho ngue te guí sihu. 'Yo guí nne ngue nu te guí sihu, go guí ndupatehu pu da 'yøtra ts'oqui'u ma cuhu hingui nzaqui yø nt'ec'e*.¹⁰* Xi'mø da nu ni cuhu ngue guí sihme pu ja n'u na ra ngunja 'buhyø dahmu. A nu'ahu puya, ya guí pahmu ngue hinte ja ngue gui sihu'a te ts'i pu. Pe nu ni cu, ngue hingui nzaqui ra nt'ec'e*, d*a 'yøtra ts'edi da z*a* te xa 'börpa yø dahmu. ¹¹A nu'ahu guí pahmu ngue da za gui sihu'a te ga ts'i pu. Pe nu ni cu, ngue hingui nzaqui ra nt'ec'e*, d*a 'yøt'e tengue guí othe. Gue'a di m'me'a puya ngue ena ngue ra ts'oqui bi 'yøt'e ngue bi z*a* te ts'i pu 'buhyø dahmu. Conque guí nnuhu ngue gue'a i du ra Cristo'a ngue bi yan*.¹²* Janangue nu to ndupate pu otra ts'oqui ra cu, gue'a ra ts'oqui otha, ngue festho'a te ra hya mmanna Cristo. ¹³A nugä, nu'mø ngue gue'a ra ngø di si ngue ga 'yøtra ts'oqui ma cu, ya hingui ja ngue ga si ra ngø. Porque hindi nne ngue ga japi da 'yøtra ts'oqui ma cu co nu'a te di si.

9 A nugä, ra representantega ra Cristo, hinga to bi za ni ja'itho di mandaqui ya. Nuná ra Hmu Jesús, da nyasgä'be na. A nuna te ra 'befi bi 'dacra Hmu, di nequi ngue bi bommmanho, porque go da ja'ahu ga 'yec'eibahu ra hya. ²Madague'a bu i'da engui ngue hinga guecä

rá representantegä rā Cristo, pe
nū'ahū guí pahmū xanho ngue
guecä rá representantegä'a. A nuyá,
ngue ya guí ec'eihū rā Cristo ya, ja
guí haxhū p'u majuaní ngue go rá
representantegä na.

³Nū'mø te'o ena ngue hinguí nnu
manho te dí øt'e, guehnä rā hya dí
xihna ya. ⁴Nuna te rā 'befi dí øt'e,
ni 'yup'u di'nacra hmé dí si. ⁵Ne
xquet'a ja grä nt'edí ngue ga nthati,
ga mme'be n'na rā xisu ngue dra
'yec'eí n'namhma ngue ga mme'be
p'u gdá ma. Porque gue'a øt'u mi'da
yo representante'a ngue sixyø
xisu. Tengutho øtyø n'yohu rā Hmu
Jesús, ximmangu rā Bedu xquet'a
njarbu. ⁶¿Ua guí emhmü ngue nugä
ya, 'nehra Bernabé, hóngthogä'be
jatho ngue ga taha te ga si'be mente
ga mmangä'be rā hoga 'da'yo hya?
⁷Xi n'na rā soldado, cua hinguí
tahrá nzäbi ngue'a te rá 'befi øt'e,
ua n'hanní bi tahrä menyü ngue rá
gasto p'u ha 'yo? Xi n'na rā n'yohu
ngue'mø bi 'yot'a n'na rā nuandät'a
ngue yø uva, cua hinguí si'a te
pømp'u ja rá 'befi? Xi n'na rā n'yohu
ngue fähyo de'yo, cua hinguí si rā
leche 'mø bi de'mi?

⁸Yo guí emhmü ngue ma hyase
na rā hya dí mmangä ya. Porque
nuna rā hya na, guehnä mmamp'u
ja ra ley bi 'yotra Moisés. ⁹Nuna ra
hya nt'ot'i p'u ja rā ley, guehnä ngue
ena: "Yo gui turpabi rá ne rā ndani
nū'a nnéhyø trigo ngue dí ntaqui", i
ena. A nuna Oja ya, hin'i manna
ra hya na ngue dä hóndyø ndani
dadi ja ndummui ngue dí nnepe
di nsihmø. ¹⁰Sinoque bi manna ra
hya na, porque nnepe ngue gue'u
yø mefi Oja dä 'bäts'i. Porque n'na

rā mefi dí mpsep'u ja n'na rā huahí i
tø'mi dä dahrá nzäbi. Ximmangu'a
tacyø trigo, xquet'a tø'mi dä dahrá
nzäbi ngue'a te pefi. ¹¹Nuna rā hya
Oja dä mangä'be p'u guí bñhmü,
tengutho 'mø dä tucä'be n'na
rā huahí co nuna rā hya na. Xi
ya, cua ya ní mmhihü ya ngue'mø
gui fäxcä'be te dí hongä'be ya?
¹²Conque gadí unhnu te hon'u mi'da
yo mamhyä. Goma guecä'be p'u ya
ngue man'natho ní 'yup'u ngue gui
'dacjü te dí hongä'be.

Pe nugä'be hinte dí xi'ahu 'mø
ja te dí hongä'be. A nū'mø hin'yü
te ga hongä'be, dí hät'i dí setä'be
p'u. Porque hindí nnegä'be ngue da
gohyø mmahi yø ja'i nguehnä rā hoga
'da'yo hya rā Cristo dí mmangä'be.

¹³Pe guí pahmū xanho ngue nū'u yø
ja'i øtra 'befi p'u ja rā nija dí mpeti
yo judío, nū'a temä cosa haxyø
ja'i p'u ja rā nija, gue'a ja ngue da
zí'a. Nuya dí mmangä guehya yø
ja'i ho yø zu'e ngue øtra 'bøt'e p'u ja
rā altar, guehya di tocabi sa rā ngø
nū'a pøt'e. ¹⁴Ximmangudya, nuna ra
Cristo bá sänni ngue nū'u yø mefi
manna hoga 'da'yo hya, nū'u yø ja'i
sihra hya gue'u go di pøn'a te honyø
mamhyä'u.

¹⁵Pe nugä hinjam'mø te dí xi'ahu
ngue guí fäxcähu 'mø ja te dí honi.
Madague'a ni 'yup'u ga xi'ahu ngue
gui fäxcähu, pe hinte dí xi'ahu. A
nugä ya, hinna ot'a ná rā sœcuá ja
ua ngue gdí ädi gui 'dacjü te dí
honi. Man'na xanho gá tu ua rā
thuhu, hindä gue'a ngue gui 'yenju
ngue dí ädi gui fäxcähu. ¹⁶Yo guí
emhmü ngue ra matetho dí øt'e
ngue dí xi'ahu rā hoga 'da'yo hya. A
nugä, ya ma 'befigä'a, i hóxhmä xi

ngue ga mmānna hya. Huēcategui ngue'mō hīngā mmāngā nā rā hogā 'da'yo hya. ¹⁷A nuyá, nu'mō ngue mā pāhāse nnā mmāngā na rā hya nā, ya ja rā njut'i xānho. Pe nja ngue hīngmā pāhāsehe te dí ot'e, sinoque ja ts'editho ngue ga mmānna hya, porque Oja bi 'dacrā 'befi ngue ga mmāmbrā hya. ¹⁸A nuyá, nūna dí or'mā güenda ngue mā nzābi ya, i ja grā pāhā ngue hīnte dí jui nguehnā rā hogā 'da'yo hya dí mmā. Mādague'a ja grā nt'edī ga xi'ahū ngue gui 'dacju te dí honi, pe nugā hīnte dí xi'ahū ngue gui 'dacju.

¹⁹A nuyá, mādague'a ngue hinjonnī ja'i di 'bui ngue mā hmū, pe nugā dí ot'e ngue tengutho 'mō dí nnōpā hmū gātho yō ja'i. Porque dí nne ga japi ngue xtāngu yō ja'i da 'yec'ei rā Cristo. ²⁰Nu'mō dí 'bucā p'u ha 'buhyo judío, dí ot'a tengutho ot'yō judío, n'namhmā ngue xāmhmatho ga tāpyō mmui ngue da 'yec'ei rā Cristo. Tengutho ot'u to ot'a te mmamp'u ja rā ley bi 'yotra Moisés, gue'a dí ot'a. Mādaque'a ngue hīngui ja ts'edi ga ot'a te mmamp'u ja rā ley, pe dí ot'e para ngue xāmhmatho ga tāpyō mmui yō ja'i ngue da 'yec'ei rā Cristo. ²¹Nu'mō ngue dí 'bucā p'u 'buhyo ja'i hīngui padī hanja rā ley bi 'yotra Moisés, dí ot'a tengutho ot'u, n'namhmā ngue xāmhmatho ga tāpyō mmui ngue da 'yec'ei rā Cristo. Pe hindí nne ga mma ngue ga ena ya hindí tennbā rā ley Oja, sinoque dí tennā ley bi mānna Cristo. ²²Nu'mō dí 'bucā p'u 'buhyo 'yec'ei ngue hīngui nzaqui yō nt'ec'ei, dí ot'e tengutho ot'u, n'namhmā ngue da zāp'u ga hatrā ts'edi yō

nt'ec'ei i ja. Nnā ot'a ngue 'da'igu dí or'be yō ja'i 'bup'u ha dí mmānna hya, n'namhmā ngue xāmhmatho dā zāp'u dī nyanyō te 'da'u oxra hya dí mmā. ²³Ngūna rā hya dā ot'a ya, n'namhmā ngue dā zāp'u dā 'yohyō ja'i rā hogā 'da'yo hya. Nu'a rā njapi Oja bā n'youi nā rā hya nā, dā zāp'u di tocabi gātho'u bi 'yōde hanja rā hya.

²⁴Ya guí pāhmu ngue nūp'u ja n'na rā xequi majuanī ngue dī nja rā 'dihi, gātho'u to dā gūcra 'dihi, n'na ngū n'na ni tihi, pe n'natho'a dā dāha. Dāmī njathu p'u ya, guí ja ndūmmui gui 'yothu'a te di 'bep'ahu Oja gui 'yothu, n'namhma ngue da zāp'u gui tāhmu. ²⁵Gātho'u to honi ha di dāp'u ja rā nt'enī, hīnte nne di hēni para ngue dā dāha. Pe nuya p'u ya, di ja ndūmmui ngue da dā'a n'na rā corona ngue dā thotho, porque rā paxitho. Pe nuju, dādi ja ndūmmui ngue ga ot'hā te di 'bejpahu Oja, n'namhmā ngue di 'dacju rā njapi, nu'a hinjam'mō dā thogui. ²⁶Nūna rā hya nnā 'yogā, dí haxra 'yu nu'a ja ngue gdā n'yo, hindí pājtho'a te ja ngue gdā n'yo. Nugā dí ho mā mmui ha gdā orpabi rā pāhā Oja, porque hindí nne ngue hīnte di bōntho nā rā 'befi Oja nnā 'yo. ²⁷Nu rā ja'i mō nne ngue da dāha, dī n'unnbi ngue emmei di xādi ha di dāha. Dī njadā p'u ya, di ho mā mmui ngue dí honi ha dī ntāhnā rā hya nnā 'yo. Porque dí nne ga ot'e tengutho rā hya di xihyō ja'i da 'yot'e. Nugā hindí nne da 'yenc'a Oja ngue hīngā gue'a te dí ot'e.

ngue Oja bi 'yø't'e ngue ni 'bet'o rā guí p'u ni ma yø nyogui ja'i nuya bi japi bi 'daxra Thenga jathe. ²Gätho ya yø ja'i ya, 'dap'u ni 'youi rā Moisés ngue ni denna guí, 'nø gä 'da i thorpu ja rā jathe. Guehya yø ja'i bi 'yø't'e ngue yø n'youi rā Moisés. ³Gätho yø ja'i bi zi'a rā hmø bí 'ye mahëts'i. ⁴'Nø gätho yø ja'i bi zi'a rā dehe bi bop'u ja rā mmundo. Pe nu'a bi 'uïnthe yø ja'i, hingra do, sinoque gue'a rā Cristo bi mäxyø ja'i hapu ni ma. ⁵Pe nuna Oja, himbi nu manho te bi 'yøtyø ja'i m'mefa. Janangue ya mme gä bi du p'u ja rā dapo.

⁶A nuyá, nuna rā ndate bi thohya yø nyogui ja'i bi 'yøtra nts'o, nu'mø ngue 'necju ga othu rā nts'o ya, xquet'a ngu'a rā ndate ga thohmu.

⁷Janangue nuyá, 'yo gui thannehu yø dahmu tengutho bi 'yø't'i'da'u ngue bi dñanne yø dahmu. Porque nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro te bi 'yøtyø ja'i, i ena: "Bi mi yø ja'i ngue di nsihme, 'nø bi mmihni. Mi juate rā ts'ihmø yø ja'i, bi nanguí ngue bi dñanne rā dahmu. Bi muhra hnei p'uya", enna Maca Libro. ⁸'Nø hinga n'yots'om'mäihu tengutho bi 'yø't'i'da'u ngue bi n'yots'om'mäi.

Ngue nguna bi 'yø't'e, n'na patho i du 'däte mähyu mahuahi yø ja'i.

⁹Nuna Oja i seti te dí othu, pe hingui sá ngue xøgue gdá othu'a ngue ga unhnú rā cue Oja. Nguna bi 'yøt'i'da yø nyogui ja'i, pe mi sótrá mmui Oja, bi guadi bi du yø ja'i ngue bi za yø c'eya. ¹⁰Mami nömmän'uhu Oja tengutho bi 'yøt'i'da'u yø nyogui ja'i ngue bi nömmän'uhu Oja. Janangue Oja bá pennbabí rā anxe ngue bi hyo ya yø nyogui ja'i.

¹¹Nuna rā ndate bi thohya yø nyogui ja'i, bi ma macuati p'u ja

rā Maca Libro'a te bi nja, n'namhma ngue nu yø ja'i 'buhya yø pa rā nzeguitho dí 'buhmu, dä sifi ngue 'yo di njap'u. ¹²Janangue nu te'o ena ngue hinjam'mø dä 'yøtrå ts'oqui, jatho ngue di mfädi xandønho manma 'yøtrå ts'oqui. Porque yø nyogui ja'i bi 'yøtrå ts'oqui. ¹³Nu'mø so ma mmuihu ngue ga othu rā nts'o, xquet'a njarbutho gätho mi'da yø ja'i. Pe nuna Oja hingui hegahua na, dä mäxcahu ngue hindä dajpa ma mmuihu rā nts'o. Nu'mø ya bá ep'u ra ts'on'yomfeni, nuna Oja di mfäxte ngue dä zä ga taphu'a rā nts'o ngue hindä nja.

¹⁴Janangue nuya ma zi cu'ahu, 'yo guí thannehu yø dahmu. ¹⁵Dä dínni mmuihu na rā hya ga mmangä ya. I sá ngue gui hyacsehu rā güenda

ngue'mø gue'a dí xi'ahu ogue hin'na.

¹⁶Nu'mø dí äphu Oja ngue di japra vaso 'mø dí sihu rā Santa Cena, chuangui ga mböni ngue nuya yø ja'i si, guehya yø ja'i i männä ja ri Cristo p'u ja rā pont'i ngue dä yaní? Nuna rā thuhme dí xeni ngue dí sihu, chuangui ga mböni ngue nu to gätho di sihu na, gue'u yø ja'i i unná do'yo rā Cristo p'u ha bi tho na ngue dä yaní? ¹⁷A nuyá, xä nguju ya. Pe ma mmuihu, xøgue 'da'igu porque nu'a rā thuhme di xeni ngue di comhmi di sihu, n'natho'a.

¹⁸Guí nnuhu te ötyø judío 'mø örpa rā 'bø't'e Oja. Nu to gätho sa ra ngø i tho ngue örpa rā 'bø't'e Oja, i comhmi sa, porque 'da'igu yø mmui ngue'a rā ndanne öt'e. ¹⁹Nuna te dí nne ga mmanya, hinga mböni ngue da t'ëmbi ja rā ts'edi n'na ra dahmu. Ni xinga gue'a rā ngø 'börpabi rā dahmu da t'ëmbi man'na xanduxqui

ngue'a rā ngø hingga m'mot'e. ²⁰Nuna rā hya dí mmangä, ngue nu'ü yø ja'i hingui pa Oja, ḥrpa ra 'böt'e rā dahmu, gue'ü yø ts'onthi ḥrpabi rā 'böt'e 'nē hingga gue'a Oja ḥrpabi rā 'böt'e. Pe hīndi nnegä ngue 'nē'ahu gui cohi ngue da 'da'igu gui 'yøthu ya yø ja'i thānne yø ts'onthi. ²¹Hingui sā ga sihū rā Santa Cena bi zogahu rā hya ra Hmu Jesúus ngue ga ḥthu, 'nē xinga mmähä p'ü ha ts'a rā ngø nu'ü 'bøspabi yø ts'onthi. ²²'Yo guí nne ngue da zucju rā Hmu Jesúus. ¿Teni 'be'a gui ena go ga japhu'a?

²³A nuyá, ya hīndi mandagahu rā ley ga 'yo yø judío ya. Ya sā ga ḥthu te dí nnehu ya. Pe hingui ja ngue ga ḥthu'a te hinni 'yup'ü ga ḥthu. Hingga nne ngue ga ḥthu'a te di ts'onnbabí rā mmui mā mmic'ëihu. ²⁴Jatho ngue ga honnbahu rā nho mi'da yø ja'i, hingue masque ga honse rā nho gdá 'bvhmu.

²⁵Nu'a rā ngø pā yø ja'i p'ü ja rätai, dami sihmahu hma. 'Yo temä nt'änni guí ḥthu porque 'yo sā gui su guí sih'u rā ngø xa 'bøspabi yø dahmu. ²⁶Porque nu te gä ja ua ja rā ximhäi, gä rā mmeti Oja.

²⁷Nu'mø dä zixahu rā ts'ihme n'ná rā ja'i ngue hingra 'yec'ei 'nē guí n'uní ngue guí mmähä, dami sihū te di 'da'ahu. 'Yo 'be guí ähnhu ngue'mø rā 'böt'e rā ngø ogue hin'ha. 'Yo sā guí su gui sihū. ²⁸Pe nu'mø toni ja'i da 'yen'ahu: "Nuna rā ngø ja ua, ya xa 'bøspabi yø dahmu na", da 'yena, 'yo guí sahū rā ngø p'uya. Porque hinguí nnetho ngue gui ts'onnbahu rā mmui rā ja'i

nu'a su dä za rā ngø ngue rā 'böt'e. ²⁹Madague'a guí pahmu ngue gätho yø ngø 'da'igu, pe 'yo guí sahū rā ngø 'mø embyø ja'i ngue hingui ho dä ts'i.

A nuyá, rā nzegui 'bü i'da ngue nne da 'yengui: "¿Hanja ngue ga ets'a te dí si conná ngue'a te rā n'yomfeni n'nán'yo n'na rā ja'i?" da 'yengui. ³⁰"Xi'mø dí äprå mate Oja ngue di japi te dí si, éteni 'be'a go nne'a n'nán'yo n'na rā ja'i ngue da 'yørpa rā hya te di si?" da 'yengui.

³¹Nugä ga xi'ahu hanja na rā hya na. Nu'mø guí sihmehu ogue guí sithehu, ogue ja te man'na macosa guí ḥthu, nu te gä guí ḥthu, dami hyomhmu rā hya ngue ha di t'espabi Oja. ³²'Yo guí nnehu ngue go dä t'enju ngue di juthu rā 'yu hapu otra ts'oqui mi'da yø ja'i, ngu'ü yø judío, ngu'ü hingyø judío, ni xinga gue'ü yø ja'i Oja. ³³Coma parte, dadi ja ndummui ngue dí ot'äa te 'be'a ja ngue dä nu manho yø ja'i. Porque hingma nhose dí honi, sinoque dí honnbabí rā nho dä n'yo mi'da yø ja'i para ngue di nyanyø te.

11 Tengutho guí nnuhu dí ot'ä ya, da ngu'ü gui 'yøthu. Porque nugä dí ot'e tengutho bi 'yotra Cristo.

²Ague mā zi cu'ahu, dadi johyagä ngue zant'a guí mbenju, 'nē hingui hehmu na rā hya dä xän'nahu. ³Pe nugä jap'ü n'na rā hya dí nne ga xi'ahu. Dami pahmu ngue nuná Oja i 'bet'o na ngue rā Cristo. Rā Cristo p'uya, i 'bet'o na ngue rā n'yohu. Rā n'yohu p'uya, i 'bet'o na ngue rā xisu. ⁴Nu'mø mmat'Oja n'na rā

n'yoh p'u ja ra nija, ogue nne da manna hya di bennba Oja da ma, 'n'mø hustho rá fui ra n'yoh, ya di nequi ngue hindí respeta xanho rá Cristo. ⁵Nu n'na ra xisu 'mø ngue mmat'Oja p'u ja ra nija, ogue i nne da manna hya di bennba Oja da ma 'n'e hingui 'ue rá ya, ya di nequi ngue hindí respeta xanho rá dámme. Nu'mø hingui 'ue rá ya ra xisu, ya øt'e tengutho yø xisu nt'axi yø ya. ⁶Nu ra xisu hingui nne da 'ue rá ya, man'na xanho da 'yaxrá ya. Pe nu'mø enna xisu ngue ra 'be'isä ngue da 'yaxrá ya, man'na xanho da 'ue rá ya 'mø. ⁷A nu ra n'yoh, hingui sá da hyusta rá fui p'u ha dí mpeti yø ja'i, porque Oja bi hocra n'yoh ngue bi gohi tengutho'a. Janangue conná nguehra n'yoh i t'espabi Oja. Pe nu ra xisu, i 'bui ngue ga t'espabi ra n'yoh'a. ⁸Porque Oja, nu'mø mambí hocra n'yoh, hingra xisu'a bi tajpabi rá do'yo ngue bi nhohra n'yoh. Sinoque ra n'yoh'a bi tajpabi rá do'yo ngue bi nhohra xisu. ⁹A nu ra xisu, bi ma mahoqui para ngue rá mäxtetho ra n'yoh, hingue masque ra n'yoh bi ma mahoqui para ngue drá mäxtetho ra xisu. ¹⁰Janangue guehná dí mmangá naya ngue ra xisu jatho ngue da 'ue rá ya, gue'a ra hmeya'a ngue ec'ei rá dámme 'mø nzofo. 'Né gue'a nnu manho yø anxe Oja'a. ¹¹Pe Oja bá sánni ngue ngu yø n'yoh, ngu yø xisu, mahyonitho ngue dí m'mui. ¹²Porque majuani ngue nup'u bá fudi bá m'muhra xisu, guep'u ja rá do'yo ra n'yoh bá thaqui. Pe xquet'a majuani ngue nu ra n'yoh, ra xisu dí mi'mi. Nunq p'uya, gätho Oja bá sánni ngue njap'u.

¹³Damí hyacju xanho rá güenda na ra hya dí xi'ahu ya. Xi n'na ra xisu 'mø mmat'Oja, cua xanho ngue da 'ue rá ya uague hin'na? ¹⁴Ya guí nnuhu te øt'e gätho yø ja'i. Nu ra n'yoh, hingui nnu manho ngue xtamma rá xta. Porque embi ngue rá 'be'isä. ¹⁵Pe ra xisu i nnu manho ngue xtamma rá xta. Porque gue'a rá xta bi t'unní ngue da nöpa nt'eya. ¹⁶Pe nu'mø 'bui to i nne dí nnemhya nguehná ra hya dí xi'ahu ya, da batá njuani ngue ni xinga guecjú, ni xinga gue hmída yø ja'i Oja i 'bui ndap'u bi zä yø hnini ngue da n'nan'yo man'na ra hya di tenni.

¹⁷I ja man'na ra hya dí nne ga xi'ahu ya. Porque nup'u ha gadí mpetihu, hinga gue'a te guí øthu. Ngue hingra nho gni mpetihu, sinoque n'na ra n'utho gni mpetihu. ¹⁸Dí øcä ngue nup'u ha gadí mpetihu gadí njun'mahyahu. Rá nzegui majuani na ra hya dí øcä. ¹⁹Pe ngutho ya ja ngue da ngu'a dí nja, ngue dí nja ra njun'mahya p'u ha guí 'buhmu. Gue'a di fa'a ndana ra ja'i ngue majuani ra 'yec'ei, ndana ra ja'i himma juani ra 'yec'ei. ²⁰Janangue nu'mø gadí mpeti ngue gui sihu ra Santa Cena, hingui nnu manho ra Cristo te guí øthu. ²¹Porque nu'mø bi zonna ora guí nsihmehu, n'na ngu n'na yø ja'i xuhyo hmë ni hya ngue da zi. Da mi, dí nsihmë sehe p'uya. Pe nu yø ja'i ngue hyoya, i tu manthuhu, mente mi'da yø ja'i p'uya i niya asta ititho. ²²¿Ua hin'yø ni ngu guí si'a te gui timhmë? ¿Hanja ngue höntho guí nne ngue gadí 'berpahu

yø sää' u yø ja'i Oja i hyoya, hin'yø te dí nsihme p'u ha gadí mpetihu. ?Ua guí emhmø ngue dí nnu manhogä te guí øtha? Nu'a, hin'na'a.

23 A nunqá ra Santa Cena dí xi'ahu, guesc'a ra Jesucristo bi xänngagui hanja na ra hya na. Nu'a ra xui bi ma ma dä ra Hmu Jesús, bi hyacra thuhme. **24** Mi ja mammadi Oja, bi xemp'uya. Bi 'yembyø xädi: "Dämi sihu ra thuhme ja ua ya. Guehnä ma do'yogä na. Nu'mø gá sihu yø pa dí map'u naya, gue'a gdi bënjü'a ngue ma do'yo dädi dä ngue dä du conná ngue'ahu". **25** Mi juadi bi nsihme p'uya, bi decrä vaso, bi 'yena: "Nunqá ya, guehnä ra hmeya naya ngue nu'mø dä tu, dí nja rá ts'edi na ra 'da'yo cohi øt'ahu Oja. Porque dí mfämmä ji conná ngue'ahu. N'na ndí ngu n'na ndí guí sihu naya, dämi bënjü ngue dä tugä", bi 'yena. **26** Janangue n'na ndí ngu n'na ndí guí sihu na ra thuhme na, 'ne guí sihu na rá ngui ra uva, gui 'yothu ngue dä bahyø ja'i ngue bi du ra Hmu Jesús. Dangu'a gui 'yothu asta guehra pa ngue dä ep'u ra Hmu Jesús.

27 A nuyá, nu to bi zä ngue hingui nnu mansu na ra Santa Cena 'mø bi zi, ya ra ts'oqui øt'e. Porque hingui nnu mansu'a ra Hmu bi männä ji p'u ha bi du conná guehra ja'i. **28** Janangue nuyá, n'na ngu n'najü, ma ga hacju ra güenda te ja ma n'yomfeníhü hante ngue ga sihu ra Santa Cena. **29** Porque nu'mø ngue sää da zi ra Santa Cena ra ja'i, 'ne hinga 'bet'o hacra güenda hanja te ga mboni ngue bi du ra

Hmu, ra ja'i ya honse rá castigo da thogui. **30** Ja njap'u ngue xangü yø ja'i tho ra castigo, sää ra n'u ngue di hyenni. Ya hingui nzaqui 'da, 'ne ya xandu 'da. Porque hingui nnu mansu ra Santa Cena. **31** Pe nu'mø ngue ga hacju ra güenda xanho p'u ja ma n'yomfeníhü tengue ga mbónna Santa Cena, ya hin temä castigo ga thohmu. **32** A nuya yø ja'i hingui hacra güenda xanho p'u ja yø n'yomfení tengue ga mbóni, guehya da pennnbabí ra castigo Oja ya ngue di hyenni. Porque Oja nnepe ngue di 'bätþø n'yomfení yø ja'i, n'namhmä ngue hindä map'u ja ra castigo dí ma yø ja'i hingui ec'ei Oja.

33 Janangue nuya ma zi cu'ahu, nu'mø gadí mpetihu ngue 'dap'u gui sihmehü, dämi ntö'mi n'na ngu n'na'ahu ngue 'da gdi nsihmøthohu. **34** Pe nu'mø ngue to hingui hätra thuhu, 'be dí nsihme 'mø bi nexpu ja rá ngu, n'namhmä ngue hindä 'yotra ts'oqui p'u ha gadí mpetihu, ya hin temä castigo dä thogui. A nu'mø ngue ja mi'da yø hya guí hemphu, ga xi'i ha gdi japhu 'mø dä magä p'u.

12 Ague ma zi cu'ahu, dí nne ga xi'ahu hanja'a te ørpe n'na ngu n'na yø ja'i na ra Espíritu Santo.

2 Ya guí pahmu ngue nu'mø yø pa xä thogui, nu'mø tobe hingmani pahmu Oja, xcá thannehü yø dähmü hingui ya. 'Ne conná nguehyø dähmü xcá thannehü, hingá pahmu hanja na rá 'yu Oja. **3** A nuyá, nu ra ja'i ena ngue ra Espíritu Santo di bennbabí ra hya

i mma, d^amⁱ p^adⁱ ha gdi hyacj^u r^a güenda xanho ngue'm^o m^ajuañi r^a Espíritu Santo di b^ennb^abⁱ te mma ogue hⁱn'na. Porque n^u ra ja'i ngue r^a Espíritu Santo di b^ennb^abⁱ r^a hya i mma, guehn^a r^a ja'i hⁱnjam'm^o di sanna Jesús. A nuyá, nuya y^o ja'i n'youi r^a Espíritu Santo, h^ondya sá d^a ma ngue r^a Jesús gue'a r^a Hmu mahets'i^a.

⁴ A n^un^a r^a 'befi Oja i ja, 'dama 'dan'yo ma 'befi di 'bepi d^a 'y^oty^o 'y^ec'^ei. Pe gä gue'a r^a Espíritu Santo ø'te ngue d^a zä d^a 'y^otra 'befi y^o ja'i. ⁵ N'na ngu n'naju, 'dama 'dan'yo r^a 'befi dⁱ pehm^u, pe n^u te gä dⁱ øth^u, gue'a r^a Hmu Jesús dⁱ ørpah^u r^a 'befi. ⁶ Hⁱnga 'da'igu r^a 'befi bi n'nacj^u, sinoque 'dama 'dan'yo r^a 'befi. Pe gätho gue'a Oja di hatra ts'edi y^o ja'i ngue d^a b^adⁱ ha di japr^a 'befi d^a 'y^ot'e. ⁷ N'na ngu n'naju, Oja bi zänni tem^a 'befi ja ngue ga øth^u, gue'a r^a Espíritu Santo di hacj^u r^a ts'edi ngue d^a zä ga ørpah^u r^a 'befi Oja. Pe n^u'a te gätho ma 'befi bi 'dacj^u, bi 'dacj^u r^a 'befi para ngue da 'y^orpabⁱ r^a nho ma mmi'y^ec'^eih^u.

⁸ N^u 'da y^o 'y^ec'^ei ya, r^a Espíritu Santo di japyø ja'i ngue d^a b^adⁱ xanho p^u ja y^o mmui ha di japr^a hya d^a ma. N^u mi'da p^uya, di japi ngue d^a b^adⁱ ha di japi d^a m^an^u y^o hya xanhenni, para ngue d^a zä d^a dⁱnyø mmui y^o ja'i ya y^o hya d^a ma. ⁹ Mi'da p^uya, di japr^a Espíritu Santo ngue n^u'm^o mmat'Oja r^a ja'i, d^a dⁱnna mmui r^a ja'i ngue dⁱ nja'a te äp'a Oja. Mi'da p^uya, r^a Espíritu Santo di unna ts'edi r^a ja'i ngue d^a 'y^othe y^o däärquehi. ¹⁰ Mi'da p^uya, r^a Espíritu Santo di unna ts'edi y^o ja'i ngue d^a 'y^otyø milagro. Mi'da p^uya,

r^a Espíritu Santo di b^ennb^abⁱ a te r^a hya ja ngue d^a ma. Mi'da p^uya, di japyø ja'i ngue d^a b^adⁱ xanho ngue'm^o gues^e r^a Espíritu Santo di b^ennb^abⁱ r^a hya mmann^a ja'i ogue hⁱn'na. Mi'da p^uya, r^a Espíritu Santo di japyø ja'i ngue d^a nya y^o 'dan'yo hya hⁱngui p^adⁱ. Bu i'da y^o ja'i p^uya ngue r^a Espíritu Santo di japyø ja'i ngue d^a zä d^a ma te ni b^on^u y^o 'dan'yo hya i hm^u. ¹¹ Pe gätho ya y^o 'befi ya, gues^ea r^a Espíritu Santo di japyø ja'i ngue d^a zä d^a 'y^otra 'befi. Nu'á, go gue'a sännbⁱ n'na ngu n'na y^o 'y^ec'^ei a nd^ana gue'a r^a 'befi d^a zä d^a 'y^otyø ja'i.

¹² Nu r^a ja'i, madague'a xangu y^o xequi n'youi r^a do'yo, pe r^a ja'i n'na nc'^eitho. Dⁱ njath^u p^uya, ngue conn^a Cristo xanguj^u ngue dⁱ ec'^eilh^ua, pe tengutho 'm^o ngue n'na nc'^eitho di jah^u r^a Cristo. ¹³ Gäthogah^u ya, ngu y^o judío, ngu'ü hⁱngyø judío, bu i'da ngue 'buhyø hm^u, bu i'da ngue hinjo'o y^o hm^u, pe gäthogah^u, n^u'm^o bi ma ma xixyagah^u, r^a Espíritu Santo ø'te ngue dⁱ cohi ngue entho n'na nc'^eitho di jah^u. Porque gäthogah^u, gue'a r^a Espíritu Santo dⁱ n'yohu.

¹⁴ Ya guí nnuh^u ngue r^a do'yo r^a ja'i hⁱnga n'na xequitho i ja, sinoque xangu y^o xequi n'youi. ¹⁵ Nu'm^o da 'y^enná gua r^a ja'i: "¿Hanja ngue hⁱngrá 'yegä r^a ja'i? Ya hⁱngma n'yogä'be r^a do'yo r^a ja'i", da 'y^ena, pe nup'ü ja r^a do'yo r^a ja'i ja n'youi p^u. ¹⁶ Ogue ma guhu da 'y^ena: "¿Hanja ngue hⁱngrá dägä r^a ja'i? Ya hⁱngma n'yogä'be r^a do'yo r^a ja'i", da

'yεna, pε nup'u ja rā do'yo rā ja'i ja n'youi p'u. ¹⁷Xi'mø ngue gä rá nguñi rá do'yo ra ja'i, gä dyø dä, čha di zä ga øhmu rā hya 'mø? Ogue gä mä do'yohu, gä dyø gu, čha di zä dī nja mä fahahu 'mø? ¹⁸Pε Oja bi 'yø'te ngue bi njap'u mä do'yohu. N'na ngu n'na yø xequi ja rā do'yo rā ja'i, bi japi hapu bi nepe dä me. ¹⁹A nū'mø ngue gätho ya yø xequi ja rā do'yo rā ja'i, dä 'da'igu, čha di zä dī nequi ngue ja rā do'yo rā ja'i 'mø? ²⁰Pε nūnā rā hya i ja, madague'a ngue xangu yø xequi n'youi rá do'yo rā ja'i, pε gätho ya yø xequi ya, gue'a gui nequi xanhō ngue ja rā do'yo rā ja'i a.

²¹Nu yø dä rā ja'i, hingui sä dä 'yembyø 'ye: "Nugä hindí hon'a'i", dä 'yembi. Nu rá ya rā ja'i, hingui sä dä 'yembyø gua: "Nugä hindí hon'qui", dä 'yembi. ²²Pε gätho ya yø xequi ja mä do'yohu, gätho mahyonitho. A nu yø xequi dí emhmü ngue hin'e mahyoní, gue'u yø xequi mä datho mahyoníu. ²³I ja 'da yø xequi n'youi mä do'yohu ngue entho hints'ehmi su t'ørpa masu, pε gue'a rā xequi'a ngue man'na dí päxhu xanhō. 'Ne ja n'na rā xequi mä do'yohu ngue hingui sä dä hnú, 'ne guehná rā xequi na p'uya ngue man'natho dí suphu na. ²⁴I ja yø xequi mä do'yohu ngue dí nequi, 'ne hínte man'na dí honi ngue ga japhu. Nūnā Oja bi hoqui gätho mä do'yohu, 'ne bi 'yø'te ngue man'na dí mqu'i'a rā xequi dí emhmü ngue hinga njuani p'u gui nequi. ²⁵Janangue nuyá, hinga 'da'a n'nanni 'yo rā do'yo rā ja'i, sinoque gätho'u yø xequi ja rā do'yo rā ja'i, n'na ngu n'na, dí nhyoní. ²⁶Nu'mø

ngue di hyennä n'na xequi rá do'yo rā ja'i, gä rá do'yo rā ja'i di hyenni. Nu'mø ja n'na rā xequi rá do'yo rā ja'i ngue hnú mānsu, gä rá do'yo rā ja'i, gä di johya.

²⁷A nuyá, guecjø'ä nnøpe ngue rá do'yo rā Cristo ya. N'na ngu n'naju, guecjø'ä yø xequi n'youi p'u ja rā do'yo'a. ²⁸Njarbøtho Oja ya, n'na ngu n'na yø 'yec'ei bi zännbi ndana gue'a rā 'befi dä zä dä 'yø'te n'na ngu n'na. Rá mæditho, Oja bi unyø 'befi'ü yø representante rā Cristo. Rá yoho, 'buhø ja'i ngue bi t'unna 'befi ngue dä mānnä hya di bennbabø rā Espíritu Santo ngue dä mä. Rá hyu, i 'buhø ja'i ngue bi t'unyø 'befi ngue dí nxännbate rā hya Oja. I 'buhø ja'i bi t'unyø 'befi ngue ötyø milagro. I 'buhø ja'i bi t'unyø 'befi ngue dä 'yøthe yø däärquehi. A nuyá, i 'buhø ja'i bi t'unyø 'befi ngue fäxyø mmic'ei. 'Ne i 'buhø ja'i ngue bi t'unyø 'befi ngue dí mānda p'u ja rā nija. I 'buhø ja'i ngue bi t'unyø 'befi ngue dä nya'u yø 'dan'yo hya hingui padí. ²⁹Pε hinga to bi zä ngue dä zä dä 'yøtra 'befi ngue drä representante rā Cristo. Ni xinga to bi zä ni ja'i dä zä dä 'yøtra 'befi ngue dä nya'u yø hya di bennbabø yø ja'i rā Espíritu Santo dä mä. 'Ne hinga'da gui t'untho yø 'befi yø ja'i ngue dä zä dä 'yøtra 'befi ngue dä nya'u yø 'dan'yo hya hingui padí. ³⁰Pε hinga'da gui t'untho yø 'befi yø ja'i ngue dä zä dä 'yøthe yø däärquehi. 'Ne hinga'da gui t'untho yø 'befi yø ja'i ngue dä nya'u yø 'dan'yo hya hingui padí. 'Ne hinga'da gui t'untho yø 'befi yø ja'i ngue dä zä dä mä te ga mbøn'u yø 'dan'yo

hyá i hma. ³Damí nehu ngue Oja di 'da'ahú rá 'befi nū'a mā dātho tāte di muui. Pe nugā, nuna man'na rā hyá tāte di muui ngue mi'da yō hyá, guehna dí nne ga xān'nahu naya.

13 A nuyá, mādague'a gdi padi gdá nyahu'u yō hyá yō 'dan'yo ja'i, ogue gdi padí gdá nyahu'u yō hyá ga ya yō anxe, pe nu'mō hin dādī mahmā mmic'ehu, ya hínte dādī muuhu. Nu mā hyahú hínte dí muui porque di cohmú tengutho rā t'egui 'mō mā zunt'i, ogue tengutho rā xit'egui di zuntiyó hyuxi. ²Mādague'a gdi padí gdá nyá'ahu'u yō hyá di bennbabí rā Espíritu Santo yō ja'i da mā, ogue gdi pahmú gātho'u yō hyá xanhénni, ogue gdi tímhma xandónho hanja'u yō hyá híngui fadí hanja, ogue di ja xanho mā nt'ec'ehu, asta ga emphu yō nyuni ngue da 'uegue, dāni mpa n'na nguadi, 'nē dí nja, pe nu'mō hin dādī mahmā mmic'ehu, ya hínte dādī muuhu. ³Madague'a ga dat'i gātho'a te dí peshu ngue ga unhnú te da zi yō hyoya, ogue asta ga n'uni ngue da ma nt'udi gahu, pe nu'mō hin dādī mahmā mmic'ehu, ya hínte dādī muuhu.

⁴A nu ra ja'i ngue majuaní di māhrá mmic'eiui, guehna ra ja'i seti te sifi. Guehna rā ja'i ja rá yemmu. Guehna rā ja'i híngra zeyá. Guehna rā ja'i hindí 'yets'i hapu ya. ⁵'Né di jammansu rā mmic'eiui. Híngui honse rā nho da m'mui, sinoque honnbabi rā nho yō mmic'eiui. 'Né híngra cue. I ja rá mpunnbi tengue t'ørpe. ⁶Hindí johya 'mō nnū ngue otrá ts'oqui mi'da yō ja'i, sinoque di

johya 'mō nnū ngue njuantho ga 'yo yō ja'i. ⁷Nu'mō di māhrá mmic'eiui n'na, ya di siguetho di mādi mādague'a híngui ho te ørpabi. Zant'a embra mmui ngue xanho te øtra mmic'eiui, porque híngui nne da hyep'u'a gui mādi. I tō'mi ngue di n'yo rā mmui rā mmic'eiui 'mō ngue híngua gue'a øt'e.

⁸A nuyá, nū'a ngue ga mahma mmic'ehu, i jatho ngue hínhá rā nzegui ga mahmu. Pe nuya yō 'befi bi 'dacu Oja, di njap'u rá nzegui ya. Porque da 'yehrá pa ngue rā Espíritu Santo ya hínni mantho di bennba yō ja'i rā hyá da mā. Da 'yehrá pa ngue rā Espíritu Santo ya hínni mantho da japyo ja'i da nya yō 'dan'yo hyá. Da 'yehrá pa ngue rā Espíritu Santo ya hínni mantho ngue ja da xannbabí yō ja'i u yō hyá xanhénni. ⁹A nuyá, majuaní ngue híngua gátho dí pahmú hanja yō hyá. Porque Oja híngui udí gátho'a te rā hyá i ja. ¹⁰Pe da 'yehrá pa ngue gáthogahú ga pahmú xanho hanja rā hyá. Nu'u yō pa'u, ya himma hyoni ngue di m'muhu yō ja'i da xannba rā hyá yō mmi'yec'eiui.

¹¹A nu'mō mará ngüegui, dí mmányo hyá ga nya yō basi. Nu mā n'yomfeni mi ja, tengutho yō n'yomfeni yō basi. Pe nuyá, ya dā ndan'yo hu ya, ya bi gop'u'u yō hyá xtá mangá 'mō mará ngüegui. ¹²Nuyá, nup'u ga mbemma mmui hanja rā hyá ya, entho tengutho 'mō di hētra hye, hindí nequi xanho hanja gátho yō hyá. Pe da 'yehrá pa ngue ga nnurpahú rā hmí rā Cristo. Ya ja ga pahmú p'u xanho hanja rā hyá p'u ya. A nuyá, zits'utho dí pahmú hanja rā hyá ya, pe nu'u

yø pa'ü, ya ga pahmu xandønho gätho hanja, tengutho Oja i pacjü xandønho'a.

¹³ Janangue ja ua ya hyu yø hya zant'a ja ts'editho ngue ga øthu. Ja ts'editho ngue zant'a ga ec'ëihü Oja. Ja ts'editho ngue zant'a ga emhmü ngue di nja'ä te mmän'Oja. 'Ne ja ts'editho ngue zant'a ga mahma mmic'ëihu. Pe nuna ma datho di mui ya hyu yø hya ya, gue'ä ngue zant'a ga mahma mmic'ëihu.

14 Dämi ja ndummuñi ngue guí mahní mmic'ëui n'na ngu n'na'ahu. Nuna Oja, 'dama 'dan'yo yø 'befi i ja, pe dämi ne ngue da zä gui 'yörpahü rá 'befi Oja. 'Ne ma datho dämi nehü ngue di m'muhyo ja'i ngue ya dyø 'befitho'ä ngue da manna hya di bennba Oja. ² Porque nu'mø 'buhra ja'i ngue ga ya'ü yø hya hinguí fadi, ya hingyo ja'i'ü nzofo, porque hñjongui øde te ga ya. Hinda hñse Oja padí tema hya mmanna ja'i. Porque rá Espíritu Santo di haträ ts'edi di bennbi te da ma, pe hñjongui padí te ga mbonyo hya i mma. ³ Pe nu ra ja'i ngue di bennbabí Oja rá hya ja ngue da xihyo ja'i, gue'ü yø ja'i nzofo para ngue di zacyø nt'ec'ëi yø ja'i. Di haträ ts'edi yø ja'i na rá hya øde hma, 'ne hurpabi yø mmui. ⁴ A nuya yø ja'i ga ya yø 'dan'yo hya, guehya hñjongui øde te ga ya, sinoque pase hanja'a rá hya mma. Pe nu ra ja'i ngue di bennbabí Oja na rá hya da xihyo ja'i, nuya yø ja'i di mpeti, di japi ngue da dinyø mmui yø ja'i na rá hya xifi.

⁵ Mahotho 'mø ngue gätho di sä gdi nyahü yø 'dan'yo hya hinguí

fadi. Pe ma datho dí nnegä ngue di bennahü Oja'a te rá hya xihmu yø ja'i. Porque man'na xanho ngue da 'yode xanho yø ja'i'a te rá hya guí mmamhmü, hindä gue'ä ngue gdi nyahü n'na rá hya ngue hinguí øhyø ja'i. Xquet'a xanho, pe gue'mø 'bup'ü te'o da zä da ma te ga mbonná hya da hma. Janangue gätho yø ja'i di 'bup'ü da dinyø mmui hanja rá hya. ⁶ Ague ma zi cu'ahü, xi'mø ga mmagä p'ü ngue ga xän'nahü rá hya, 'ne gdá zo'ahü yø hya hinguí øhmü, èndana rá hya gui 'yet'ammuihu 'mø? Pe nu'mø gdá zo'ahü'a te rá hya gni yahü, ya da dini xanho ni mmuihu hanja rá hya 'mø. Ya guí pahmuñi hanja'a rá hya di bennagaguí Oja ga mmammp'üya, guehná rá hya da zä ga xän'nahü na.

⁷ Ya guí nnuhü, nu'mø ya rá corneta ximmí ya rá 'bida, nu'mø hindí ntinyø hya, ya hinguí fadi tema so i ja. ⁸ Nup'ü ja n'na rá tuhnini ya, nu'a pixtra corneta 'mø hinguí padí da mixt'i, ahä ya rá corneta, hinte ni bontho. Porque hindí nsä yø ja'i ngue di nja rá tuhnini. ⁹ Guí njathü p'uya, nu'mø hinguí øhyø ja'i'a rá hya gni yahü, chague da mbahyo ja'i'a rá hya guí mmamhmü 'mø? ahä gadi yahñihu, hñjongui øde te guí mmamhmü. ¹⁰ Nuua ja rá ximhäi, mandøngu dyø hya ja ua ngue ga ya yø ja'i. Pe gätho'ü yø hya ga ya yø ja'i, ja te ga mboni. ¹¹ A nuyá, nu'mø toni ja'i da zoqui, 'ne ga ya rá hya hindí øde, ya tengutho 'mø da ndø yap'ütho rá häi'a nzoqui, porque hindä zä gdá nya'be'a te rá hya ga ya rá ja'i. ¹² Nugä dí padí ngue emmei guí nne di ha'ahü rá ts'edi rá Espíritu Santo ngue da zä

gui 'yørpahu rá 'befi Oja. Pe dámi
nehu ngue nu'a ra 'befi gui 'yøthu, da
gue'a ra 'befi ma dátho da 'yørpabi
ra nho ni mmi'yec'eihu gui 'yøthu.

¹³Nu to nne da nya yø hyø ngue hingui øhyø ja'i, da 'yapra mate
Oja ngue da zä da xihyø mmic'eii
te ga mbønna hyø da ma. ¹⁴Porque
nu'mø dí mmat'Oja 'ne hingui
øhyø ja'i a te ra hyø nna mat'Oja,
nuua ja ma mmui dí pádi ngue dí
mmat'Oja, pe nuya yø hyø dí mmau,
ya hin tema nho da 'yørpabi yø ja'i.
¹⁵¿Ndana gue'a ja ngue ga ot'ä ya
'mø? I ja ngue ga mmat'Oja co gätho
ma mmui, pe guehya yø hyø øhyø
ja'i gdá mat'Oja. I ja ngue ga tutyø
alabansa co gätho ma mmui, pe
da gue'u yø alabansa ngue øhyø
ja'i yø hyø i mmau. ¹⁶Nu'mø gadi ja
mammadihu Oja, 'nemø hinjongui
øde tema hyø guí mmamhmu, nu
ra ja'i òts'e te guí mmamhmu, ya
hingui pádi te ga mbønna hyø. Ya
hingui sä da 'yenna ja'i da ngut'atho.
¹⁷Madague'a ngue mazi hotho ha
gni ja mammadihu Oja, pe nu'mø
ngue hingui øhyø ja'i a ra hyø gni
ja mammadihu Oja, ya hin tema
nhotho ørpabi yø ja'i ra hyø øde.

¹⁸Nugä dadi ja mampadi Oja
ngue mits'u xangu yø 'dan'yo hyø
dí pádi gdá nyagä ngue'ahu. ¹⁹Pe
nup'u di mpeti yø ja'i, nugä dí nnu
manho ngue hondi cut'atho yø hyø
ga xännbab*u* yø ja'i, pe da gue'u yø
hyø øhyø ja'i gdá nya, hinda gue'a
ngue ga mmangä 'det'a mahuahu yø
hyø ngue hingui páhyø ja'i te ga
mbøni.

²⁰Ague ma zi cu'ahu, 'yonu
mantho guí òthu tengutho yø basi
ngue zits'u dyø n'yomfeni i ja. Pe

xanho ngue guí cohmu tengutho yø
basi ngue hingui ngu ra nts'o pádiu,
gui njathu páya. Pe ya gyø daja*ihu*,
dámi 'yot'e ngue ya ja xanho ni
n'yomfenihu ya. ²¹Nup'u ja ra libro
ngue ra ley, Oja i ena: "Nuya yø ja'i
ngue yø mmejmahya, ga japi ngue
di ts'ofo conyø hyø ga ya yø 'dan'yo
ja'i. Pe madague'a di ts'ofo conyø
'dan'yo hyø, ngutho hinda 'yørcagui
masu", en'Oja. ²²Janangue nuna
Oja, nu'mø nzohyø ja'i conyø hyø
hingui fadi, gue'a ra hmeya'a ngue
hingyø 'yec'ei yø ja'i ts'ofo, sinoque
yø mmejmahyatho. Pe nu'mø nzo Oja
yø ja'i conna hyø di bennbab*u* yø
pøngahya da ma, gue'a ra hmeya'a
ngue ya yø 'yec'ei yø ja'i nzofo.

²³A nu'mø ngue n'narbu xá mpeti
yø 'yec'ei, 'nemø gä ga ya yø 'dan'yo
hyø ngue hinga nt'øde te ga ya,
xi'mø bi yut'a n'na ra ja'i hingra
'yec'ei 'ne hingui páhyø 'dan'yo hyø
ga ya yø ja'i, uangui da 'yembi ngue
loco yø ja'i di yahni. ²⁴Pe nu'mø
nne da nya n'na ra 'yec'ei ngue da
manna hyø di bennbabu Oja da ma,
'ne da nya ra hyø ga ya yø ja'i, xi'mø
bi yut'a n'na ra ja'i hingra 'yec'ei 'ne
hingui pádi hanja ra nt'ec'ei, ra ja'i
da dinna mmui ngue ja ra ts'ouqui co
nu'a te ra hyø da 'yøde. ²⁵Di n'yo ra
mmui ra ja'i ngue Oja i pádi xanho
te gäma hyø mbemp'u ja ra mmui. Di
ndantyøhmu páya ngue da danne
Oja. Da 'yena: "Majuani ngue gue'a
Oja n'youi ua ha di mpeti yø ja'i
'bucua", da 'yena.

²⁶Ague ma zi cu'ahu, nup'u ha gadi
mpetihu ya, i 'bui to nne da dutyø
salmo, i 'bui to nne di nxännbate

rá hya Oja, i 'bui to nne da manna hya di bennbabí Oja, i 'bui to i nne da nya yø hya ngue hinga nt'ode, i 'bui to dä zä dä ma te ga mbønyø 'dan'yo hya hinga nt'ode. Pe nu te gäma hya guí nne guí mmamhmü, guí mmamhmü'ø yø hya di hatra ts'edi yø ja'i. ²⁷A nu'mø te'o ga ya rá 'dan'yo hya hinga nt'ode, ya hondi yo nc'ei ogue hyu nc'ei di nya. Pe 'da mi'datho di nya. 'Në nnetho ngue di 'bui te'o dä xihyø ja'i teni bøn'ø yø hya da hma. ²⁸A nu'mø ngue hinjoo' p'ø to di thocrä hya, man'na xanho ngue 'yo di nzohyø ja'i'a n'nanyo rá hya ga ya. Porque hinjongui øde te ga ya. Sinoque n'na ngu n'na di nyaseui Oja p'ø ja yø mmui.

²⁹Xquet'a ngut'a ya, nu te'o nne da xihyø ja'i'ø yø hya di bennbabí Oja da ma, di nya yonc'ei ogue hyu nc'ei. Mi'da yø ja'i p'uya, da hyacra güenda ngue'mø majuaní Oja di bennbabí rá hya mmannä ja'i ogue hin'na. ³⁰Nu'mø ngue 'bup'ø man'na rá ja'i nne da xihyø ja'i rá hya di bennbabí Oja da ma, di nsäya'a ya p'uya, di japi di nya man'na nc'ei nne di nya. ³¹Gätho'ahü, nu to nne da xihyø ja'i rá hya di bennbabí Oja da ma, 'da mi'da di nya. Janangue nu'ø yø ja'i oxrä hya da hma, da dinyø mmui hanja rá hya, gue'a di hya rá ts'edi'a. ³²Nu te'o nne da xihyø ja'i'a te rá hya di bennbabí Oja da ma, da dø'mi mente dä zä di nya. ³³Porque Oja hinguí nnepe ngue 'da di yahnítho yø ja'i p'ø ha ja rá hya.

Nu'a te or'mi'da yø 'yec'ei mi'da yø hnini, dangü'a gui 'yothü. ³⁴Porque yø xisu hinguí sää ngue di nyap'ø ha di mpeti yø 'yec'ei. Porque yø xisu hin'yø rá nt'edi ngue da gue'ø

di opän'yü rá hya yø ja'i'ø. Sinoque yø n'yohü i ja ngue di m'met'o tengütho rá hya mmamp'ø ja rá ley Oja. ³⁵Nu'mø ja tema hya nne da 'yänna n'na rá xisu, da 'yänna damme p'ø ja rá ngu. Porque híndi nejmánho ngue rá xisu di nyap'ø ha di mpeti yø 'yec'ei.

³⁶Mahsä mi 'yena ngue dä zä guí sänse te gui 'yothü. Porque hingo gá dümhmü rá hya Oja, sinoque m'mefatho bi zönnä hya p'ø guí 'buhmü. ³⁷Nu'mø toni ja'i da 'yena ngue di bennbabí Oja rá hya ja ngue dä ma, ogue to dä 'yena ngue n'youi rá Espíritu Santo, da badi ngue nuya yø hya dí xi'ahü, gue'a Oja di 'bejpasegui te dí mma. ³⁸A nu'mø toni ja'i da 'yengui ngue hinga gue'a rá hya dí mma, da gue'a to mman'a p'uya xquet'a hinguí ja ngue da t'embí ngue gue'a rá hya mma.

³⁹Ague ma zi cu'ahü, dämi nehü ya ngue guesse Oja di bennnahü rá hya gui xihmü yø ja'i. A nu'ø yø ja'i ga ya yø 'døn'yo hya, dämi unhnü rá nt'edi ngue di nya. ⁴⁰Pe da 'yo ni 'yu'a te gäma hya guí mmamhmü, mazihotho gdí mämhmu rá hya.

15 A nuya ma zi cu'ahü, man'nan'yo mi 'yøt'e ngue guí pumbeníhu na rá hogá 'da'yo hya dá xi'ahü ya. Ya gá nu mänhohü na rá hya na, 'në guehnä ga dñ ni nt'ec'ehü naya. ²Nu'mø ngue hinguí hyehmup'ø na rá hya naya, gue'mø ngue hingma xots'etho gni 'yec'ehü na rá hya 'mø, guehnä rá hya di nyanni tehu na.

³Nuna rá hya bi siqui, guehnä rá hya rá mädhitho dá xän'nahü na.

Guehnā rā hyā nā ngue bi dū rā Cristo ngue bī hogā mā ts'oquihū. Ya bī nja nā te rā hyā nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro. ⁴Mī dū rā Cristo, bī ma nt'ägui. Pe bi bennate'a rā hyu pa. Ya māhōmbī nja rā hyā nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro. ⁵Mī bennate rā Cristo, bī nū rā Bedu ngue ya 'bui māhōn'a. M'mefa p'uya, bī nū gātho'u mī'da yō representante rā Cristo. ⁶Man'na rā pa p'uya, tho'i cūt'a ciento'u mā cuhū bī nnui rā Cristo māhōn'a. 'Né xangu tobe 'butho ya, xinxā ndu 'da. ⁷M'mefa p'uya, bī nū rā Jacobo. Man'na rā pa p'uya, gātho'u yō representante bī nū māhōn'a.

⁸Mī nū rā Cristo ya to gā bī nū, ya dā nthese'e be p'u rā nzequi. Pe nugui, man'natho hinga njuanigui. ⁹Porque guecā mits'u hinga njuanigā ngue gātho mī'da yō representante rā Cristo. A nūgui, ya rā matetho bi 'yōt'Oja ngue bi 'dajma 'befi ngue rā representantegui, porque nūgui xtā sūcā ya yō ja'i Oja. ¹⁰Pe Oja bi 'yōtra mate ngue bi 'dacrā 'befi di pehya, 'nē hinga sārbutho'a rā māte bi 'daqui. Porque man'na xangu rā 'befi dī 'ot'a ngue gātho'u mī'da yō representante rā Cristo. Pe nūna rā 'befi nā, hingo dadi jaségā nā, sinoque ḥorcagui rā mate Oja ngue fāxqui te dī 'ot'e. ¹¹A nuyá, nū'mō gueque xangu rā 'befi dī 'ot'e, ogue go gue'u mī'da xangu rā 'befi bi 'yōt'e, pe nūna rā hyā dī mmangāhe, 'da'igu nā. 'Né guehnā rā hyā guí ec'ihū nā ya.

¹²A nuyá, gā 'da'igu dī mmangāhe ya ngue bi dū rā Cristo 'nē bi

bennate. ¿Pe hanja ngue guí emhmū ngue hīndī bennate yō áima? ¹³A nū'mō ngue majuanī guí mmamhmū ngue hīndī bennate yō áima ya, chanja ngue bi zā bi bennate rā Cristo 'mō? ¹⁴A nū'mō ngue himma juanī bi bennate rā Cristo, ya hīnte nī bontho nā rā hogā 'da'yo hyā dī mmangāhe 'mō. Da guehni nt'ec'ihū p'uya, xquet'a hīnte nī bontho 'mō. ¹⁵Ya rā fehnī dī mmangāhe 'mō ngue dī xi'ahū te bi 'yōt'Oja. Porque dī xi'ahē ngue Oja bi japi bi bennate rā Cristo 'mō mī dū. A nū'mō ngue himma juanī di bennate yō áima ya, ya himma juanī ngue Oja bi japi bi bennate rā Cristo 'mō. ¹⁶Xi'mō ngue hīndī bennate yō áima ya, ya xmāma bi dū rā Cristo 'mō. ¹⁷Xi'mō ngue rā Cristo himbi bennate, nūna nī nt'ec'ihū i ja, ya hīnte nī bontho. Porque hinga njut'itho nī ts'oquihū 'mō. ¹⁸Nū'mō ngue nū'a ya, nū'u to ya xā ndu, mādague'a bi 'yēc'ei rā Cristo, pe xquet'a 'nē u dī m'me'u. ¹⁹Nū'mō ngue hīnte nī bontho ngue dā ec'ihū rā Cristo mente rā pa dā m'muhmū, ya man'natho huēcatejū 'mō ngue gātho mī'da yō ja'i.

²⁰Pe majuanī dī xi'ahē ngue nū'mō mī dū rā Cristo, bi bennate. Co nūna rā hyā naya, dī haxā njuani ngue gātho yō áima xā ndu jatho ngue di bennate m'mefa. ²¹Nū'a rā ts'oqui bi 'yōtra Adán, ja bā fūp'u ngue bi dū yō ja'i ua ja rā ximħāi. Pe xquet'a nū'a i bennate rā Cristo 'mō mī dū, go bā jūtra 'yū'a ngue jatho di bennate yō áima. ²²Rā Adán, rā 'yū'a ngue gāthogahū, gātho ja ngue gā tuhū. Pe nū to gātho ec'ei rā Cristo ya, ja ngue

di bennate. ²³N'na ngue n'na bá n'youi rā pa p'u ngue di bennate. Rá māditho bi bennate rā Cristo, m'mefa p'uya, nū'mō bá ehrá Cristo, nū te'o gä xá 'yec'eí, gä di bennate.

²⁴Nū'mō ngue bī dapi gätho yō nsuiui, nū'u ena ngue ja yō ts'edi ngue di mmāndase, gä di ts'onnbabi yō hya, ya gue'a rā pa rā nzegui'a p'uya. Nuna Oja rā Papá, di dāprá cargo p'uya ngue di ndast'abi.

²⁵Porque rā Cristo jatho ngue gue'a di ndast'abi'a asta gue'mō da 'yot'a Oja ngue da dapi gätho yō nsuiui.

²⁶Nū'a rā nsuiui rā nzeguitho da dapi, gue'a rā ndate i ja'a, porque ya hinjon da du. ²⁷Nuna Oja bi unna cargo rā Cristo ngue gä go di mānda te gä ja na. Pe nuyá, hingui nne da ma ngue rā Cristo di mānda rā Papá, porque go gue'a rā Papá bi unna cargo rā Cristo ngue di mānda te gä i ja. ²⁸Dā zonna pa ngue da dāhra Cristo ngue di mānda te gä ja. Ra Cristo p'uya, nū'a rā Papá bi unna cargo ngue di mānda te gä ja, di dapi ngue di māndase, ya guesse Oja di mānda te gä ja p'uya.

²⁹I ja man'na rā hya dí nne ga xi'ahú ya. I 'bu i'da yō ja'i ngue nyondi i nxixya ngue di pōrpabi yō áнима himbi nxixya hante ngue da du. A nuyá, xi'mō enyō ja'i ngue hindí bennate yō áнима, chanja ngue nxixya yō ja'i ngue di pōrpabi yō áнима tengutho 'mō xtí nxixya hante ngue da du 'mō?

³⁰¿Hanja ngue hangu rā pa dí engä ma te 'mō ngue hindí bennate yō áнима 'mō? ³¹Porque n'na pa ngu n'na pa ja ngue da hyo gyó ja'i. Ague ma zi cu'ahú, hóntho dí xi'ahú na rā hya na, porque majuani ngue

ja gampähä ngue n'na ngu n'naju, gä di n'yohu rā Hmu Jesucristo.

³²Nup'u ja rā hnini Efeso, xāndøngu rā n'ta dá ságä p'u, porque ena yō zate yō ja'i da njun'me. A nuyá, xi'mō ngue hindí bennate yō áima ya, cteni 'be'a dí tāha ngue te dí ot'a 'mō? Man'na xānho ngue ga ena: "Ma ga nsännigo ya, ga mmi ga si te xtá tini. Porque ni xudi ga tu", ga ena.

³³Yo gadí nhiegui ngue to da hyä'ahú. Porque nū'mō gadí nsixhu'u yō ja'i xants'o ga 'yo, di ts'on'nātho'a te rā nho gni 'yohu'u. ³⁴Yo mābedi ni mmāhihú. Dāmí hyaxhu rā 'yu njuantho, mami 'yothu rā ts'oqui. Porque 'bu i'da ngue tobe hingui pahmú Oja. Dí mmāngä na rā hya na n'namhmä ngue guí pes'nisáhu.

³⁵Rá nzegui 'bu i'da nne ngue da 'yørca rā nt'ánni ya, da 'yengui: "¿Ha dí njap'u di bennate yō áima? ¿Tengu da gohyø do'yo 'mō bi bennate?" da 'yengui. ³⁶Gue'a rā ja'i ngue mābedi rā mmāhi da 'yánni tengu na rā hya na. Ya guí nnuhu 'mō bi ma nthuhu n'na rā hmudä, i 'ya rā do'yo rā hmudä, nū'a rā mmāhi rā hmudä p'uya da bōts'e. ³⁷Nū'mō bi ma nthuhu rā hmudä, ogue rā trigo, ogue ja te man'na ma hmudä, hinga tengu nja rā hmudä da thuhu da ngut'atho 'mō bi bōts'e. Sinoque ya n'nan'yo rā do'yo 'mō bi bōts'e.

³⁸N'na ngu n'na yō hmudä 'mō bi ma nthuhu, nū te nne Oja ngue da gohrá do'yo n'na ngu n'na yō hmudä, gue'a di jap'a.

³⁹Gätho yō cosa ngue ja yō do'yo, hinga 'da'igu yō do'yo. Nū rā do'yo rā

ja'i hingga 'da'igui rá do'yo yø zu'e. 'Dama' 'dan'yo yø do'yo i ja, n'nan'yo rá do'yo yø ts'ints'u, ndan'yo rá do'yo yø hua.

⁴⁰Njarbutho te bí ja mahets'i ya. N'nan'yo guí nequi yø do'yo nguep'u guí nequi yø do'yo ya te ja ua ja rá häi. Nu'u bí ja mahets'i, n'nan'yo guí nejmánho ngue'a te guí nejmánho ya ja ua ja rá häi. ⁴¹N'nan'yo guí yotra hyadi ngue'a guí yotra zana. Xquet'a njarbutho yø sø ya, nu'a te guí yot'i 'da yø sø hingga 'da'igui yø nyot'i mi'da yø sø.

⁴²Nu'mø rä pa dani bennate ma do'yohu, n'nan'yo da gohi, ya hindángu'a tengutho ja ya. 'Né ya hindázá da du 'mø bi bennate. ⁴³Xants'o rá do'yo rä ja'i 'mø bi t'ägui. Nu'mø bi bennate p'uya, ya di nejmánho rá do'yo. Hinguí nzaqui rä ja'i 'mø bi t'ägui, pe nu'mø bi bennate, ya xanzaqui. ⁴⁴Nu ma do'yohu ja ua ja ra ximhäi da ma nt'ägui. Pe nu'mø dani bennate p'uya, ya hinma nzängue da du. Porque ja rá do'yo rä ja'i ngue da du, xindi nja rá do'yo rä ja'i ngue hindádu.

⁴⁵I mmamp'u ja rä Maca Libro ngue ena: "Nuna rä Adán, rä mudi ja'i bi m'mui, Oja bi hoqui 'në bi japi ngue bi nja rá te", i ena. Pe nuna rä Cristo bi m'mu'a m'mefa, ya hingra ja'itho na, guehna da zä di unna 'da'yo te yø ja'i na. ⁴⁶Rá mudi, bi nja ma do'yohu ngue da du. M'mefa p'uya, di nja ma do'yohu ngue hindádu. ⁴⁷Nuna rä mudi rä ja'i bi m'mui, rä häi rá do'yo 'mø mi ma mahoqui na. Pe nuna rä yoho rä ja'i bi m'mu'a m'mefa, gue'a ra Cristo bi 'ye mahets'i na. ⁴⁸Gätho yø ja'i 'bu'a nximhäi i ja yø do'yo tengutho

rá do'yo na rä ja'i rá mudi bi m'mui ngue rä häi rá do'yo. Pe nu'u yø ja'i di ma mahets'i, di nja yø do'yo tengutho rá do'yo'a bí 'ye mahets'i.

⁴⁹A nujü, i ja ma do'yohu tengutho rá do'yo rä Adán. Pe m'mefa, xquet'a di nja ma do'yohu tengutho rá do'yo rä Cristo bí 'ye mahets'i.

⁵⁰Ague ma zi cu'ahü, dí nne ga xi'ahü ya, nuná ma do'yohu n'youi ra ji, hindá zä di m'mup'u ha di manda Oja na. Porque nuná ma do'yohu hinguí zai, ya hindá zä di m'mui para zantho na. ⁵¹Pe dí nne ngue ga xi'ahü n'na rä hya hinguí fadi hanja. A nujü ya, hingga gätho ga tuhu, pe gä da ma mapädi ma do'yohu, n'nan'yo da gohi. ⁵²Tengutho gui ts'anträ dä rä ja'i, n'na zihmánto di njarbutho'a te ja ngue di nja. Nu rä pa ngue rá nzegui, da t'ode ngue di nya rä corneta. Nu'mø bi nya'a p'uya, nu'u xandu, di bennate ngue di m'mui para zantho. Pe nu'u yø ja'i di 'butho'a rä pa'a, da ma mapädithobi yø do'yo. ⁵³Porque ma do'yohu hinguí zai, jatho ngue di mpädi, da gohi ngue di nzai. A nuyá, nuná ma do'yohu ja ngue da du. Nu'mø bi zä bi mpädi, ya hindádu. ⁵⁴Nuna ma do'yohu i tu, bi zä bi mpädi, para zantho di nja ma do'yohu. Ya di nja'a te mmamp'u ja rä Maca Libro ngue ena: "Nu ra ndate i ja, di m'mehrá ts'edi, porque da thapi". ⁵⁵Ya hindá zä da hyojü rä ndate. Porque hinha da zä di ntate ngue da hyojü", i enna hya.

⁵⁶I ja rá ts'edi rä ndate ngue ho yø ja'i porque ja yø ts'oqui yø ja'i. 'Né i mmanna ley ngue di njapra castigo rä ts'oqui. ⁵⁷Pe janjuani dadi ja mammadi Oja ngue mi zä ma ec'eí

mā Hmūhā Jesucristo, gue'a bi 'yōt'e ngue dā taphu rā ndate'a.

⁵⁸ Janangue nuya mā zi cu'ahā, gā dūhu xāndōnho. 'Yo guí hehmā nā mā nt'ec'ēihā i ja. 'Yo guí säyahā ya, zant'a dāmi 'yōrpahā rā 'befi rā Hmū. Ya guí pāhmu ngue nuna rā 'befi rā Hmū dí 'yōrpahā hīngā sārbutho dādī mpehmu.

16 Nu'a rā mēnyū ja ngue gui pethu para ngue gui unhnā mā cuhu rā m'mu'a n'nanni, dāmi 'yōthu tengutho rā hyā dā xicā yō 'yec'ēi rā m'mup'ū ja rā häi Galacia. ²Nu'mō gá mpetihi'a ndomingo, n'na ndī ngū n'na ndī guí mpetihi, n'na ngū n'na yō 'yec'ēi dā hyaxi zi algo rā mēnyū ngue rā ofrenda para ngue dā ma m'mets'i. Janangue nu'mō dā magā p'u guí 'buhmu, hīngā ja gui pethu rā mēnyū. Ya xqui 'uecju zihangū'a tengue xānzut'a ni ts'edi xcá tāhmu. ³Nu'mō dā magā p'u, ya xqui huanhnā yō n'yohu ga et'ā ngue dā ma Jerusalén, di dā rā mēnyū. 'Né ga unna carta dā gats'i ngue dāni dā. ⁴A nu'mō dā zā ngue 'nēquí ga mma, 'da gdā megābe'u yō n'yohu dā ma p'uya.

⁵Nu'mō dā nexā ua ngue gani mpagā p'u ja rā häi Macedonia, m'mefa p'uha ga thogui gani mpap'ū Corinto guí 'buhmu. ⁶Xamhmatho dā zā ngue gā m'mucā p'u njammi pa. A nu'mō dā zā, ja ga m'mup'u mente gā di thohyo se'ye. Ya dā zā guí fäxcahu te ga honi ha gani mpa 'mō dā thogui. ⁷Hindí nne ngue gā thotho 'mō dā map'u guí 'buhmu.

Dā ne Oja ngue dā zā gā m'mucā p'u njammi pa. ⁸Pe nuyá, dí nne gā m'mucua Efeso mente dā zōnnā pa ngue rā ngo Pentecostés. ⁹Porque nūua Efeso sáp'u gā mmangā xānhō rā hyā ua mādague'a xāngu to suqui.

¹⁰Nu'mō bī map'u guí 'buhmu nā rā Timoteo, dāmi 'yōrpahā masū, porque nuna xquet'a ḥrpabi rā 'befi rā Hmū tengutho rā 'befi dí øt'ā. ¹¹Nuna rā Timoteo, dāmi nu mānsuhu nā. A nu'mō bá pengui ngue dā zōcua dí 'bhi, guá fäxhā'a te di zōcua. Porque dí tō'mi ngue dā zōcua ha dí 'bhi, dā gue'u mā cuhu n'youi dí tō'mi ngue dā zōcua.

¹²A nuna mā cuhu rā Apolos, dā xicā nā ngue 'da xtí mähä'u mā cuhu bī ma dā nu'ahu. Pe himbi ne bī ma. A nuyá, xāmhmatho dā bongui ngue dā map'u ya.

¹³Dā 'yo ni 'yu te gui 'yōthu. Dāmi 'yōt'e ngue dū ni nt'ec'ēihā. Dāmi hyahā nzammui n'na ngū n'na.

¹⁴Nu'a te gā i ja ngue gui 'yōthu, to bi zā mā ja'i, gā guí māhmu.

¹⁵Ague mā zi cu'ahā, nu'mō rā mudi mambā hmānnā hogā 'da'yo hyā p'u ja rā häi Acaya guí 'buhmu, guí pāhmu ngue nuna rā Estéfanás co gätho'u 'büp'u ja rā ngū nā, guehya rā māditho bī 'yec'ēi nā rā hyā nā. 'Né guehya janjuani ngue ho yō mmui ngue fäxyø cu ya. ¹⁶Dí nnegā ya ngue nu'a te rā hyā mmānya dí xi'ahā ya, dāmi 'yec'ēihā. Dā gue'u mi'da dī mpefi ngue mmanna hya, 'nē da 'yōt'ahā ra nho nā rā hyā i mma, dāmi 'yec'ēihā te mma.

¹⁷ Janjuaní dadi johya ngue bi zócua ya ní mmenguhu ra Estéfans, bá n'youi ra Fortunato, conna Acaico. Porque hingui sá guí zenguagahu ngue yap'utho ní nguhu. Pe ya bi zócua ya ma cuhu ngue bi zenguagui, entho gá soseh ua ngue gá zenguagahu. ¹⁸ Janjuaní ngue di hacra ts'edi 'mo mi zoho, tengutho gui ha'ahu ra ts'edi. Dami pahmu ngue nuya yo n'yohu njap'u ngue di hatru ts'edi yo ja'i, dami nu mansuhu ya.

¹⁹ Nuya yo 'yec'ei 'bui gá ra häi Asia, gá di zengua'hu. Nuya di zengua'hu, guehna ra Aquila 'nehra Priscila, da guehya yo ja'i di mpeti

p'u ja yo ngu ya p'uya di zengua'hu. Porque n'nat'a ma Hmu dí ec'eihu.

²⁰ I pen'nahu ra nzengua gátho ya ma cuhu 'bucua. Gátho ma zengua n'na ngu n'na'ahu.

²¹ Nugá drá Pablo dadi cuata ma thuhu na ra carta ja ua ngue dadi zengua'hu.

²² A nuyá, nu'mo toni ja'i ngue hindi ma' ma Hmuhu Jesucristo, guehna ra ja'i da ma ra castigo na. Da ne'a ra Hmu ngue da ehe.

²³ Nu'a ma Hmuhu Jesucristo da ne ngue di jap'ahu. ²⁴ Nu to gátho di ec'eihu ra Jesucristo, dí pennbabi ra hya ngue dadi madi. Da ngut'atho.

2 Corintios

**Ja ua rá yoho rā carta bi 'yo'trā Pablo, ngue
bi mennba yø 'yec'ei Corinto.**

1 Nugä drá Pablo, Oja bi 'yexqui ngue drá representantegä ra Jesucristo. Nugä ya, co 'nghnä mä zi cuhü rä Timoteo dädi zenguagä'be'ü yø ja'i Oja di mpeti p'ü ja ra hnini Corinto, da gue'ü mi'da yø ja'i ya o rá 'ye Oja rá m'mup'ü ja ra häi Acaya dädi zengua'be. ²Dí nnegä'be ngue nuna Oja mä Papáhu co 'nghnä mä Hmuuhu Jesucristo di jap'ahü 'në da hyut'a ni mmuihu.

³Nuna Oja ngue rá Oja 'negrá Papá mä Hmuuhu Jesucristo, ma ga ja mammadjihü naya. Nuna Oja mä Papáhu, di huégahü 'në di hogä mä mmuihu na. ⁴N'na ndi ngu n'na ndi ga sähü rä n'ü, guehna Oja di hogä mä mmuihu. Pe tengütho bi 'yorcáhu Oja ngue bi hogä mä mmuihu, i nnepe ngue ga jahü p'ü mä mmic'eihü ya. Nu'mø dí nnu mä mmic'eihü ngue sä rä n'ü, xquet'a ga hojpáhu yø mmui. ⁵Nu'mø xangü rä n'ü dí sähü tengütho rä n'ü bi zä rä Cristo, pe nuna ra Cristo mathoguitho di hogä mä mmuihu na. ⁶A nuyá, nuna ra n'ü

dí sägä, guehna di zäp'ü di nhohni mmuihu na 'në di nyanni tehu naya. Nu'mø ngue di hogä mä mmui Oja, xquet'a da zä gui tñi ha di nhohni mmuihu 'në gui tñi ha di nyanni tehu. Porque nu'mø guí sähü rä n'ü tengütho xtá sägä, dí nne nguegui seti xanho te gä rä n'ü ja nguegui sähü. ⁷A nuyá, dí pa'a njuani ngue gä gui pømmanhohü ya, porque dí pacä ngue nu'mø ya gdi sähü rä n'ü tengütho xtá sägä, nuna Oja xquet'a di hoc'a ni mmuihu tengütho i hogä mä mmui.

⁸Ague mä zi cu'ahü, nu'ü yø xequi jap'ü ja ra häi Asia, dämi pahmü ya ngue xandöngü rä n'ü xtá sägä p'ü. Janjuani ngue dä m'mü mmán'ü. Ya di ena ngue hñ xcabá seti te gä rä n'ü dä thogui. Porque ya ja ngue xtabá thogui. ⁹Nup'ü ngue nná bení, ena gue ya xi ts'anní ngue dä thogui. Pe nuna te gä rä n'ü dä thocä, i nja na para ngue man'natho ga hon'Oja ngue dä yangui. Porque Oja i sä da 'yot'e ngue di bennate yø áнима. Ya hinda zä da 'yenna

ja'i ngue dā hyonse ha dī nyannate. ¹⁰Pe nū'mō rā ora mī ja ngue xtābā thogui, dī haxa njuani ngue guehna Oja bi yangui. Astā guehya i fāxqui. Dā guehya dī haxa njuani ngue nū'mō nīmantho ga sā rā n'ū di sigue da yangui. ¹¹Pe i jatho gui fāxcahu ya ngue guí mmapcahu Oja. Nū hangu gangu yō ja'i da marcagui Oja, nū'mō bi nū yō ja'i ngue di jajpagui Oja, gä gue'ū di ja mammadi Oja'ū.

¹²I jap'ū man'na rā hya ya ngue man'na mā dātho nnā johya. Porque dādī unna güenda ua ja mā n'yomfēni ngue majuanī dādī importa xānho ua ja rā ximhāi. Pe nū te gä dī ot'e, majuanī ngue mā mmui nnā ot'e. Nūna rā hya dī xi'ahū ya, guehnā dā n'yogā 'mō mā magä p'ū guí 'buhmu naya. Pe gue bi 'dacrā māte Oja, go bi 'yot'a ngue ngu'a dā n'yo. Hinga sā ga enā ngue dī pāse te nnā 'yo. ¹³Nuya yō hya dādi cuatā ua ja rā sūcuā, hin tema man'na mā hya mā uants'ibi, gä gue'a te mmānnā sūcuā. Nūna rā hya guí tīmhmu p'ū ja rā sūcuā, guehnā rā hya dī nne ga xi'ahū naya, nūgä hindī hā'ahū. Emmei dī nnegä ngue dā dīnnī mmuihū xāndōnho ngue gä gue'a te dī ot'e. ¹⁴Porque nuyá, hinga gä tīnnī mmuihū xānho hanja te dī ot'e. Pe dī nnegä ngue dā dīnnī mmuihū xānho te dī ot'e, n'nahmā ngue nū'mō rā pa dā esp'ū rā Hmu Jesú, ya dā zāp'ū guí 'yespah'ū tengue nnā 'yogä. Dagueque, xquet'a ga espabi'a tengue gni 'yohu p'uya.

¹⁵Nugä nūp'ū nnā bēni, dī enā ngue ya guí nnū manhojū, janangue

dā sānnā'a rā yondi ngue xcā map'ū ngue xcābi zengua'ahū. ¹⁶Porque dā ne ngue nū'mō xcā ma Macedonia, xcāni nthocā p'ū guí 'buhmu. Nū'mō xcābā pengā Macedonia p'uya, mahōn'a xcābā thocā p'ū guí 'buhmu. Dī engä ngue gui fāxcahu te ga honi ngue gdā thop'ū ja rā häi Judea. ¹⁷Pe ya himbi zā dā map'ū. ?Ua guí emhmu ya ngue himma juani te dī mmāngā 'mō mā sānnī ngue ga mmap'ū? Nūna rā hya dā mā ngue xcā ot'e 'nē ya himbi nja, ?ua sā gui 'yemhmu ngue 'da'igu nna yagā'be yō ja'i 'bucua ja rā ximhāi? Porque yō ja'i i mma ngue dā 'yot'a n'na rā hya, 'nē padī xanho ngue nu rā hya i mma, hindā 'yot'e. ¹⁸Pe i pā Oja ngue hinjam'mō dī mma ngue ga ot'ā n'na rā hya nū'a dī padī ngue hindā zā ga ot'e. ¹⁹Hinga gue'a dī ot'ā'a, porque dī tennā rā Jesucristo rā Ts'unt'ū Oja. A nūgä ya, connā Silvano, connā Timoteo, ya xtā xi'ahē hanja na rā Jesucristo. Nūna, hinjam'mō bī man'a n'na rā hya ngue dā 'yot'e, 'nē padī ngue hindā 'yot'e. Porque nūna rā Cristo gätho majuanī te bī mā. ²⁰Nū te gāmā hya xā yat'Oja ngue di nja, go gue'a rā Cristo ot'e ngue gä dī nja. Janangue ya dī espahū Oja 'mō dī emhmu ngue majuanī'a te mmānnā hya Oja. Porque nū'a te mī hmā ngue dā tho rā Jesucristo, ya bī nja. ²¹A nūgä ya, ximma ngu'ahū, guehnā Oja di hacjū rā ts'edi ngue hīnha gdā hehmu rā Cristo. Nūna Oja, ya bi 'yot'e ngue yō ja'igahū. ²²Ya dī ohū rā 'yē Oja ya. Ya bā 'benngahū rā Espíritu Santo ngue ga n'yohu. Janangue ya dī haxhu njuani ya ngue gätho mī'da yō hya xā yat'Oja ngue rā nho di 'dacjū, gä dī nja.

²³Nu'a ngue hindá magä p'u Corinto tengutho nmi sänni ngue xca map'u, nugä dí ena ngue go ni nhohu ngue hindá magä p'u. I pa Oja ngue majuaní te dí xi'ahu. A nu'mø guí emhmü ngue himma juaní te dí mma, nugä dadí n'uni ngue mäda zucä Oja 'mø. ²⁴Hindí nne ga mma ngue ja ga sänni ha gdi japni nt'ec'ehu, ya dí padí ngue du ni nt'ec'ehu. A nuná ra hya dí nne ga ot'e, guehnä ngue man'natho gui johyahu 'mø di yahu.

2 Janangue nugä dí ena ngue man'na xanho ngue ya hindá map'u mahon'a, porque nu'mø xca magä p'u, hont'a xti du ni mmuihu co nuná ra hya xca ma ngue xca hec'ahu te gä guí othu. ²Porque nu'mø ga ot'a ngue da du ni mmuihu, éte'o da zä da 'yot'e ngue ga johyagä 'mø? Hindá hön'athohu sá gui 'yothu ngue ga johyagä. Pe iha di zä ga johyagä 'mø ga xi'ahu yø hya di du ni mmuihu? ³Janangue ya hindá magä p'u, sinoque höntho dä pen'nahu ra carta dä ot'i. Hindá ne ngue ga mmap'u ngue hondra dummuí ga ma ha. Porque ya hindá zä ga johya 'mø ga hec'ahu te guí othu. Dague'ahu p'uya, xquet'a dí padí ngue hindá zä gui johyahu 'mø hondra dummuí ga hats'ahu p'u. ⁴Nu'mø ma ot'a ra carta dä pen'nahu p'u, janjuani ngue hindí padí te ga ot'i, asta dí zoni ngue ra ndödummuí jagui. Porque dí padí ngue da du ni mmuihu 'mø ga nuhu na ra hya dä ot'i. Pe nuna ra hya dä pen'nahu p'u, hindá pen'nahu p'u ra hya ngue da du ni mmuihu. Sinoque dä pen'nahu p'u

ra hya n'namhma guí padí ngue mathoguitho dadí ma'ahu.

⁵A nuná ra n'yohu bi 'yotra sui p'u guí 'buhmu, hinga hóngthogui bi 'yot'e ngue bi du ma mmui, sinoque xquet'a 'n'ehu bi 'yot'e ngue bi du ni mmuihu na. Pe hindí nne ga mma ngue mathoguitho ra nts'oní bi 'yona ra n'yohu dí xi'ahu. Porque hindí nne ngue da 'yengui ngue dí hörpabi ra hya. ⁶Pe nuyá, ya mme gätho 'da'igu ga mamhmu ngue ga hejpahua te o'na ra n'yohu na. Ya co nu'a ya. ⁷Xanho ngue guí punnbahua ra n'yohu ya. Damí hojpahua rá mmui. Nuya hingui padí te da 'yotya, pe 'yo guí nnehu ngue ni'mantho mathoguitho da du rá mmui. ⁸Ma'da'yo damí 'yuti ngue gadí mahmu'a ra n'yohu ya. ⁹Ya mam'met'o xtá pen'nahu p'u ra carta ngue guí hejpahua yø mmejmahya. Dä xi'ahu na ra hya na, dä ne ngue ga haxä njuani ngue'mø gui 'yot'e te dí xi'ahu, ogue hin'na. Pe ya bi nja, ya gä hejpahua na ra n'yohu dí mmangä. ¹⁰Nu'mø guí punnbahua na ra n'yohu gä hejpahua ya, xquet'a 'n'equi dadí punnbi. Porque dí nne ngue rá hmi rá dä ra Cristo p'u ga punnbi te'o guí punnbahua. Mäague'a hingui ho te bi 'yorcagui ra ja'i, pe ga punnbi, porque hindí nne ngue di nts'onna hya p'u ha guí 'buhmu. ¹¹Porque ra zithu janjuani ngue thuhrá xä ngue di ts'onna hya p'u ha guí 'buhmu. Pe nu'mø di nhojpabi yø ja'i, ya hindá dahra zithu.

¹²Nugä dä map'u ja ra hnini Troas ngue dä mangä hanja na ra hogá

'da'yo hya ngue rā Cristo. Pe Oja bi 'yōt'e ngue bi bōngmānho rā hya dā mangä p'u. ¹³Pe himbi zā xca n'yo mapähä, porque mā cuhu rā Tito ya marā hya ngue ja xca nthē'be p'u, pe himbi zōhø. Janangue dā n'yętegä p'uha, dā thogui, dani mpagä p'u ja rā häi Macedonia, xamhmätho ngue ja xcəni nthē'be p'u ra Tito.

¹⁴Bi mäqui jammädigi Oja nuna bi 'yōt'e ngue dí n'yo'be ra Cristo, 'nē fäxqui ngue hōnnbu bi zä nnā ma i nthahä rā hya. Ndap'u bi zä ni ma ra hya, tengutho ra bopo ngue māhoho ga yəni ndap'u bi zä. Porque Oja bi 'yōt'e ngue nuna ra hya dí mma dí n'yo ndap'u bi zä. ¹⁵Janjuani ngue nnū mānho Oja ngue dädi 'yonna hya ngue rā Cristo. Nu'mō zō rā bopo, nu'a ga yəni, gätho yø ja'i paha. Njarbutho rā hya dí mmangä ya, gätho yø ja'i øxra hya, ngu'u dí nyanyø te, ngu'u da ma rā castigo, gä øxra hya. ¹⁶A nu yø ja'i dä ma rā castigo, nuna rā hya øde, ena rā ndate n'youi rā hya p'u ga mbəni. Pe yø ja'i dí nyanyø te, nuna rā hya øde, mazihotho p'u ga 'yōde, 'nē tīnyø mmui ngue guehnā rā hya i dīnna 'da'yo te na. ¿Te'o xəda bōni ngue da base ha di japi da 'yō'nā rā 'befi na? ¹⁷Porque xāngu yø ja'i di ho ngue da māmbrá hya Oja, pe hōntho nne ngue da gujpabi rā mənyu yø ja'i. Porque mā uants'i rā hya i mma, hinga gä gue'a rā hya Oja i mma. Pe nugä, nuna rā 'befi bi 'dacä Oja ngue ga øt'e, gue'a dí øt'a. 'Nē nnū Oja ngue himma xōts'etho nnā mānnā hya, sinoque dí hāhma

mmui ngue dí ørpabi rā 'befi rā Cristo.

3 Māmī 'yemhmū ngue nnā mangä nā rā hya na ngue dí espabi rā hya dí mma. ¿Ua guí emhmū ngue māhyonitho gdi cagä n'na rā carta ga dā'ahu, ja dí mmamp'u ngue xānho rā 'befi dí øt'e? ¿Ogue go guí 'daciu n'na rā carta ngue ga caxpu nnā ma, ja dā mamp'u ngue xānho rā 'befi dí øt'e, tengutho øt'i'da? ²Pe nugä hingra carta dí honi ngue dā mäxqui. Nu'mō nne n'na rā ja'i ngue dā bādi hanja rā hya, dā zä dā nu te gni 'yohu, ja dā bap'u p'uha ngue'mō pōmmānho rā hya dā mangä p'u guí 'buhmu ogue hin'na. Nugä zant'a dí mbən'ahu. ³Rā Cristo nnepe ngue dā nu yø ja'i hangu rā nho bi 'yōt'ahu nā rā hya dā mangä. Pe himbi 'yotra carta connā tinta para ngue dā nu yø letra yø ja'i. 'Nē himbi 'yotyø letra p'u ja n'na rā xindo tengutho yø hya bi 'yotra Moisés. Sinoque rā Espíritu Santo bi 'bät'a nī mmuihu, gue'a gui nequ'i'a te bi 'yōt'ahu rā Cristo'a.

⁴Dí haxā njuani ya ngue nup'u ja rā hmī rā dā Oja, nuna rā 'befi rā Cristo dí øt'e i pōmmānho ngue dí n'yogä'be ra Cristo. ⁵Nu'a rā 'befi Oja dā øt'e, i pase Oja ha gui japi ngue i sā di ørpabi rā 'befi. A nugui, hingui sā ga ena ngue dí pase ha gda japi te dí øt'e. ⁶I øt'a Oja ngue i sā ga xicä yø ja'i hanja nā rā 'da'yo cohi bi 'yōt'ui Oja yø ja'i. Nuna rā 'da'yo cohi na, hingui ngu yø ley nt'ot'i ngue dā t'embī dā 'yotra ja'i. Sinoque i mmānnā 'da'yo cohi

ngue hondra Espíritu Santo dā zā di unna 'da'yo te yō ja'i. Pe nū rā ja'i ena ngue da 'yot'e gātho yō hya nt'ot'i p'u ja rā ley, ya rā castigo dī ntheui, porque hindā zā dā 'yot'e te gā mmamp'u ja rā ley. Pe rā Espíritu Santo, rā 'da'yo te di uni.

⁷A nunā rā ley bi 'yotra Moisés, guep'u ja n'na rā xindo bi 'yotra letra. Nu'mō mi ma nt'ot'i na rā hya p'uya, xandōn zaqui rā nyot'i Oja n'youi. Nu'a rā hmi rā Moisés, asta hingui sā dā hyetyø judío porque emmei di yoxni rā hmi. Pe nū'a te gui yoxni rā hmi, 'damits'u bī m'medi asta gue'mō mi gohi tengutho mi ja m'met'o. Janangue mazihotho te bā njap'u ha bā fudi bā nja rā ts'edi rā ley. Nja ngue nu'a rā ley, i mmā ngue nu ra ja'i hingui øt'e te gāmā hya mmamp'u ja rā ley, dā ma rā castigo rā ja'i. ⁸Pe mā dātho mazihotho nā rā hya bi 'dacju rā Espíritu Santo. ⁹Xi'mō ngue mazihotho i nequi nā rā hya bī mā ngue dā ma rā castigo yō ja'i, goma guehna ra hya xicju Oja ya ngue ya bi hogā mā ts'oquihu. Man'na mā dātho ngue mazihotho nā rā hya naya. ¹⁰Mi tate mi ho rā ley mi ja mām'met'o, pe hapu gue dā hyannbabī rā ley'a ganho rā hogā 'da'yo hya ya. ¹¹Xi'mō ngue mi tate mi ho rā ley mi ja m'met'o, 'ne himbi zedi para zāntho, ya man'natho māthoguitho xandōnho nā rā hogā 'da'yo hya ya, porque i ja para zāntho naya.

¹²Dí pa'a njuani ngue guehna rā hya tate xānho naya. Janangue nuyá, dadi ja ndummui ngue dī mmanna hya, dī nnepe dā bādi gātho yō ja'i ngue tate xānho

nā rā hya na. ¹³Nugā hindí øt'e tengutho bi 'yotra Moisés ngue bi gutrā hmi, himbi nepe xta nnu yō judío ngue di yoxni rā hmi. Porque hingui nnepe dā nū yō ja'i ha dī m'me'a gui yoxni rā hmi. ¹⁴Himbi zā bi dīnyø mmui yō judío hanja nā rā hya nā. Asta guetya njarbutho, hingui tīndyø mmui yō ja'i hanja rā hya. Nu'mō di xāhra Maça Libro ha nt'ot'i rā nyogui cohi bā nja m'met'o, hingui tīni hanja rā hya. Porque hondra ja'i dā 'yec'eí ra Cristo, dā zā dā dīni xānho rā mmui hanja nā rā hya nā. ¹⁵Asta guetyø pa ja p'uya, nū'mō di xāhyø judío ya yō hya bi 'yotra Moisés, njot'itho yō n'yomfēni. ¹⁶Pe nū'mō bi 'yec'eí ra Hmu Jesucristo rā ja'i, ya i xohrá n'yomfēni i njot'i, da dīnnā mmui hanja rā hya. ¹⁷Porque rā Hmu Jesucristo connā Espíritu Santo 'da'igu øt'e. A nuyá, nū rā ja'i ngue n'youi rā Espíritu Santo, nunā rā ley mi mmā ngue dā ma rā castigo rā ja'i, ya bi xotra hya madī ja ts'edi rā ley. ¹⁸Gātho gahū ya, ya bi dīni xānho mā mmuihu ngue mā dātho xandōnho'a rā Hmu Jesús. Mente rā pa dí 'buhmū ya, hont'a hont'a so mā mmuihu'a ya, ya sār'mō ngue man'na man'na gdā cohmu tengutho'a. Pe gue gue'a rā Espíritu Santo da ja nā rā hya na.

4 Bi 'yorcā rā mate Oja ngue bi 'dacā nā rā 'befi nā. Janangue nuyá, hinjam'mō di cohma mmui ngue ha nnā mangā rā hya. ²Nu'a n'na rā hya ngue nt'aguitio i nja, i n'youi rā 'be'isā, hinga gue'a nnā 'yogä'a. Hingra nts'o nnā n'yo ngue

ga hätyø ja'i. Sinoque rá hya Oja dí mma, híndí sánse yø hya dí mma. Nup'u ja rá hmí rá dä Oja, gä gue'a ra hya majuaní dí mma. Nguna dí øt'e, n'namhma ngue dí n'yo yø mmhi yø ja'i ngue xanho na ra hya dí mma. ³Pe nuya yø ja'i hingui tímپ'ü ja yø mmhi hanja na rá hoga 'da'yo hya dí mma, guehya yø ja'i ni hya ra 'yu ngue dí ma ra castigo ya. ⁴Gue'a rá zithu 'yo ua ja rá ximhäi xa ngorpa yø n'yomfeni yø ja'i hingui ec'ei ra hoga 'da'yo hya ya. Porque hingui nnepe dä xohyø n'yomfeni yø ja'i co nuná rá hoga 'da'yo hya, ngue dä bædi hanja ngue maguesé na rá Cristo. Porque rá Cristo bi nja'i, 'n'e gue'a rá Cristo 'da'igui Oja. ⁵Nuná rá hya dí mmangä p'ü ha 'buhyo ja'i, hinná mangä na rá hya na ngue go dä 'yescagui yø ja'i. Sinoque gue'a rá Jesucristo dí mma hanja ngue hónse'a rá Hmu ja ngue dä t'ec'ei'a. A nügä p'uya, rá mefito gra Cristo, dí orpabi rá 'befi nuná da 'yot'ahu rá nth. ⁶A nuyá, Oja bi zánni ngue bi nja rá nyot'i di yorbü ja rá 'bexui. 'N'e xquet'a bá sánni ngue guehna rá hoga 'da'yo hya bi xoga ma mmuihu, n'namhma ngue ga pahmu hanja ngue tate Oja. Porque ya bi dimma mmuihu hanja rá Cristo.

⁸Madague'a ngue gä rá n'u nná 'bui, pe hingui tu mä mmhi. Mådague'a ngue ja'mø ya híndí padí te ga øt'e, pe hingui cohma mmhi. ⁹Mådague'a sucyø ja'i, pe Oja hingui hegagui. Mådague'a engba häi yø ja'i rá hya dí mma, pe mahondí ha rá ts'edi dí honi ha nná japrä hya. ¹⁰Hónnbu bi zä dí sóni dädi n'uni ngue mäda thogui, tengutho bi 'yotra Jesús ngue bi tho. Janangue ja dä bap'ü yø ja'i ya ngue gue'a rá Jesús i 'bui ngue fäxcagui. ¹¹Mënte yø pa dí 'bui, n'na pa ngu n'na pa, ya ja ngue dä hyogyø ja'i ngue dí mma hanja rá Jesús. Ja dä bap'ü yø ja'i ya ngue gue'a rá Jesús i 'bui ngue fäxcagui, janangue hínte di jacyø ja'i. ¹²Mënte yø ja'i honi ngue ha di hyogui, pe nugä p'uya mënte dí 'bui, dí honi ha gdí nthehu rá 'da'yo te.

¹³Nup'ü ja rá Måca Libro, i nt'ot'i rá hya bi man'a n'na nc'ei ngue bi 'yenä: "Nuná te rá hya dí ec'ei, guehna rá hya ja ngue ga xihyø ja'i na", bi 'yenä. Xquet'a dí njadä p'uya ngue nuná te rá hya dí ec'ei, guehna dí xihyø ja'i naya. ¹⁴'N'e híndí sú ngue dä hyogyø ja'i, porque dí padí ngue nü'mø mi tho rá Jesús, Oja bi japi bi bennate. Dí njathu p'uya, ngue ya mä n'yoahu rá Jesús, xquet'a dä 'yot'Oja ngue ga bennatehu, 'n'e 'da zixcathohu Oja p'ü ha 'bui. ¹⁵Nu te gä rá n'u dä sägä ya, dadí n'uni ngue dä sägä rá n'u ngue dí honi ha gdi nthehu rá mate Oja. Nu'mø ya xtangu yø ja'i dí nthehu rá mate Oja, nu'a gangu yø ja'i dí ja mammadi Oja p'uya, gä guehya yø ja'i da 'yespabi Oja ya.

⁷Nuná rá hya bi färcagui Oja ngue ga mma, guehna rá hoga 'da'yo hya hin'yü n'na rá cosa ngue rá muui na. Pe nugui, hin temä ts'edi jagui ngue gdi pase ha gdá japi ga mmanna hya. Janangue ja di nequi p'ü xanho ya ngue guesé Oja bi 'dacrä ts'edi ngue dí mmambrá hya.

¹⁶Janangue nuyá, hinjam'mø ngue di cohma mmhi te dí øt'e. Mådague'a

ngue man'na ni gahma ts'edi, pe ma n'yomfeni, n'na pa ngu n'na pa man'na ni hya ra ts'edi. ¹⁷ Mədague'a ngue dí sá rə n'u mente yo pa dí 'bucua ja rə ximhái, pe zits'utho p'u nná bengä'a, porque də thotho'a rə n'u dí ságä. A nup'u di mengra n'u xtá ságä, xandøngu rə nho ga nthé'be para zanthon. ¹⁸ Janangue nu'a te rə n'u dí thogui, hindí ør'ma güenda ngue masque dí sá rə n'u. Nu'a ma dətho ngue so ma mmui, gue'a rə nho di 'dacə m'mefa Oja'a. Porque nu'a te rə n'u tho'a n'na mente rə pa 'bhi, i thotho'a. Pe nu'a rə nho mmən'Oja ngue dí nja m'mefa, i ja para zanthon'a.

5 A nuyá, gä dí padí ngue ga tuhü, porque ma do'yohü hingui zai. Pe Oja, ya xə nsäp'u mahets'i ngue ja ganí m'muhmu p'u para zanthon. Né nup'u ha ga m'muhmu, guese Oja bi hoqui. ² Majuaní ngue mente rə pa dí 'buhmu ua ja rə häi, hindí nnuhü rə pa dí mpädi ha dí 'buhmu, n'na zihmanthon ganí m'muhmu p'u mahets'i bí ja ma nguhu. ³ Ya ja rə 'da'yo ngu ha ga m'muhmu. Hingui sá ga ena ngue hin'yü ma ngumhmu. ⁴ Mente dí 'buhmu ua, dí dants'i ngue rə n'u dí sähü. Hindí nne ga mmä ngue ga ena dí xonni ga socua ma do'yo. Sinoque nu'a dí xonhnü ngue ga m'muhmu p'u ja rə ngu di 'dacjü Oja para zanthon, ya hinjon da du. ⁵ Guehnä xí nsä Oja naya ngue xə hoqui hapu ga m'muhmu. Né bá penhnä Espíritu Santo ga n'yohu. A nuyá, ngue ya dí n'yohu ra Espíritu Santo, ya dí haxu njuani ya ngue nu te gämä hya mmən'Oja, gä dí nja.

6 Janangue nuyá, dí ha rə ts'edi hangu rə pa hindí yobeni. Mente dí 'bucua ja ra ximhái, ya dí padí ngue tobe hindí 'bup'u ja ma ngum'me rə Hmu Jesú. ⁷ Nu'a dí tø'mi ngue dí nja, dí haxu njuani ngue majuaní dí nja. ⁸ Ya hindí yobeni ngue ngu'a dí nja, janangue dädi xoní ga tu. Porque dí xonni ganí m'muhra be rə Hmu Jesú. ⁹ Pe nuyá, mente dí 'bui ogue xca tu, para zanthon dí nne ga ørpabi rá pähä rə Hmu. ¹⁰ Porque gäthogahü, nu'a te xtá n'yohu ua ja rə ximhái, dä zonna pa da hyascáhu rə güenda rə Cristo. N'na ngu n'na yø ja'i di t'unní te ja ngue di tocabi, ogue xanho ogue xan'u te xa n'yo mente rə pa xə m'muhra ja'i.

11 A nuyá, nuná rə Hmu Jesú dí nnu mansugä na, 'nø dí nne ngue da nu manhogui. Janangue nuyá, dädi ja ndummui ngue ga tapyø mmui mi'da yø ja'i ngue da 'yec'eí rə hya. Nuná Oja, ya padí te gä dí øt'e, da gue'ahü, xquet'a dí nne ngue guí pahmu hanja'a te dí øt'e. ¹² Nuná rə hya dí mmä, mämi yemhmü ngue høntho dädi hoqui te dí mmä para ngue da zäp'u ga espi te dí øt'e. Sinoque dí xi'ahü xanho hanja te dí øt'e, n'namhmä ngue da zäp'u guí nyanju p'u ha di yajpagui yø ja'i. A nuya yø ja'i di yajpagui, guehyá di ho da 'yespabi yø hya p'u ha ya, madague'a hinga njuani yø n'yomfeni. ¹³ Nu'mø guí enju ngue dí locogä ngue te dí øt'e, nu te dí øt'e høntho dí honnbí ha di t'espabi Oja. A nu'mø guí emhmü ngue hindí locogä, gue'mø høntho gdi honi ha gdá japi ngue ga øt'ahü rə nho 'mø.

¹⁴Rángue dí macyu rā Cristo, a nuya hondrá pähä rā Cristo dí honi ha gdá ḥrpabi ya. Ya bi du rā Cristo ngue bi yancju. Jānangue dí ḥor'ma güenda ya ngue ̄n tho gä dā tuhü 'mø mi du'q. ¹⁵Bi du rā Cristo ngue dā yaní gätho gahu. Jānangue ya hinga sänse te gdá 'yohü ya, sinoque ya gdá 'buhmu'a ngue ga ḥrpahu rā pähä rā Cristo, nu'a bi du 'ne bi bennate.

¹⁶Xiya, tua hontho dā hnū n'na ra ja'i, ya fadi te ja rā mmui? Nu'a, hindä zä'a. Nu'mø yø pa mi m'muhra Cristo, dā ena ngue dā padi te'o. Pe nu te dā bengä'u yø pa'u, ya hinma ngu'a ja ma n'yomfeni ya. ¹⁷A nu ra ja'i ec'eí rā Cristo, ya com'da'yo rā n'yomfeni. Ya bi zep'u'a te mani n'yo m'met'o. A nu'a te ga 'yo ya, gä ma'da'yo. ¹⁸Guehnā Oja ḥot'e ngue ma'da'yo'a te ga 'yo rā ja'i. Ya ma amigohu Oja ya ngue bi gurca ma ts'equihu rā Cristo. Jānangue bi 'dajhma 'befihu Oja ngue ga xihmu mi'da yø ja'i ngue dí n'amigoui Oja. ¹⁹Nuna Oja, bá exra Cristo para ngue dā japyø ja'i ngue dí n'amigoui Oja. H̄imbi benthö Oja ngue ja yø ts'equi yø ja'i. Ya bi 'dacju rā 'befi ngue ga ximhmu rā hogu 'da'yo hya yø ja'i.

²⁰A nugä bi 'yot'e ngue rā representantegä rā Cristo. Tengutho 'mø ngue dā zo'aséhu Oja, nu te nne dā man'Oja, guehnā rā hya dí xi'ahü naya. Nuna rā Cristo i nne na ngue guí n'amigohu Oja. ²¹Rā Cristo hin temä ts'equi i ja na, pe para ngue bi gurca ma ts'equihu, Oja bi japi ngue bi du conná nguehma ts'equihu. Jānangue nup'u ja rā hmi rā dā Oja, nu'mø bi zä dā ec'eihu

rā Cristo, ya bi nhohma ts'equihu p'uya.

6 A nugä ya, ngue ya rā mēfigä Oja, dí xi'ahü ngue mamí unthohu nā rā mate Oja di 'da'ahü. ²Porque Oja, nu'a rā hya nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro i ena: "Bá ep'u rā pa xtā sānni ngue ga 'da'ahü n'na rā mate. Nu'mø ga socju, ga øde te guí xicju. Gue'a rā pa'a ngue dā zä di nyanní tehü 'ne ga fäxahü", en'Oja. A nuyá, guehra pa jap'u i sā gui nzohmu Oja ya. Guehra pa jap'u di nyanní tehü ya.

³Nu te dí ḥot'e, dí honi ha nna japi ngue dā gohi xanho, porque hindí nnepe ngue dā 'yengyø ja'i hingui ho rā hya Oja dí mma. ⁴Sinoque dí nnepe ngue dā badi gätho yø ja'i ngue rā 'befi Oja dí ørpe. Jānangue nugä dí seti hangu rā n'u dí thogui. Ja'mø hin'yü te ga honi. Ja'mø congbä yø ja'i ngue suqui. ⁵Ja'mø fegbagui yø ja'i. Ja'mø coca fadi. Ja'mø pets'i dā zajthogui yø ja'i. Ja'mø dadí mpefi hin'yü p'u rā nzegui. Ja'mø hinga mbongui rā ora ga n'ha. Ja rā ora ngue ya ga tu rā thuhu. ⁶Nu'a gui nequi xanho ngue rā 'befi Oja dí ørpe ngue di 'yo xanho, 'ne dí padí xanho hanja na rā hogu 'da'yo hya. 'Ne gä dí seti te gä ørcagui yø ja'i, i ja ma yemmu. 'Ne fäxcagui rā Espíritu Santo ngue sā dí ḥrpabi rā 'befi Oja. 'Ne majuaní ngue dadí madi gätho yø ja'i. ⁷Di 'dacra ts'edi Oja ngue nuna rā hya majuaní dā zä ga mma xanho hanja. 'Ne dadi ja ndummui ngue gä rā ntho gdá n'yo, n'amhmu ngue hinga di dajpagui rā nts'o i ja ndap'u bi

zä. ⁸A nuyá, 'buhyo ja'i ngue nnu mansugui, ximmi buhyo ja'i ngue hingui nnu mansugui. 'Buhyo ja'i ngue nnommānhogui, ximmi buhyo ja'i ngue nnommān'ugui. 'Buhyo ja'i engui ngue dí häte, pe nugä zant'a gä gue'a rä hya majuaní dí mma. ⁹Madague'a dadi mpa'be xanho yø ja'i, pe 'bu i'da mma ngue hingui pagui. Ja rä ora ya dí 'bui ngue rä ndate, pe tobe di pongui. Mbenngui xa n'u yø ja'i, pe hingui hogui. ¹⁰Madague'a tär'man'ü ma mmui te dí thogui, pe nuua ja ma n'yomfeni dadi johyatho. Madague'a dí hyoya, pe nuna rä hya dí mma, xandøngu yø ja'i ɔrpabi rä nho na rä hya na. Madague'a hinguits'ü te dí pets'i, pe nu te gätho i ja, gä gue'a ɔrcagui ra nho'a.

¹¹Ague ma zi cu'ahü gyø mmenguhü p'ü ja rä hnini Corinto. Nugä, gä dá xi'ahü te gäma hya so ma mmui, hin tema hya dá co'mi. Porque janjuani dadi ma'ahü. ¹²A ny'mø ngue hin dadi n'amigoui ya, pe ngue guí nnesse ngue hin dadi n'amigoui. Pe nugui, emmei dí nne ga n'amigoui. ¹³Nugä dí nzo'ahü tengutho n'na rä papá 'mø nzohyo basi, dadi ja'ahü p'ü. Dami maqui tengutho nná ma'ahü.

¹⁴A nuyá, 'yo guí nne guí nsixhu'ü yø ja'i hingyø 'yec'ei. Porque n'nanyo ra hya ga 'yo yø 'yec'ei ngue'a te rä hya ga 'yo yø ja'i hingyø 'yec'ei. A nu rä ja'i ngue gä ra nho ga 'yo, hinga 'da'igu öt'ui rä ja'i nu'a xa nts'o ga 'yo. N'nanyo ga 'yo'ü, tengutho rä nyot'i, n'nanyo guí nequi ngue'a guí nequi rä 'bexui.

¹⁵Porque rä Cristo hinga 'da'igu öt'ui rä zithü'a. Ximmangü n'na rä 'yec'ei ya, xquet'a hinga 'da'igu öt'ui n'na rä ja'i hingra 'yec'ei. ¹⁶Nup'ü rá nija Oja, hönse'a majuaní ngue Oja i 'bui i nthanne p'ü. Hin'yü rá nt'edi ngue ja dí nthanne p'ü yo dahmu. Gue'ahü i nnopä nija Oja, porque Oja i ena: "Gä n'yo'be'ü yø ja'i thannegui. Ne gue'ü ma ja'i'ü", en'Oja. ¹⁷Nuna Oja mahon'a ena: "Dami pømhmu p'ü ha 'buhyo ja'i xants'o te öt'e. Yoguí ötha'a ra nts'o öt'ü, n'namhmä ngue da zä gui sohu ma 'yegä. ¹⁸Nugä ya da zä gui 'yot'e ngue ni papágahu. Nugä p'uya, ga öt'e ngue ma basi'ahü", enna Oja i jase rä ts'edi.

7 Ague ma zi cu'ahü, nguna rä hya di yat'Oja da 'yørcahu ya. Janangue ma ga hehmü p'ü'a te gäma nts'o i ja. Ga hehmü p'ü'a te gäma cosa di ts'onnga ma do'yoha. Ga hehmü p'ü'a te gäma hya di ts'onnga ma n'yomfeni'ü. Ma ga hahma mmui ga nnu mansuhü Oja. Ma ga unma mmui'ü Oja para zantho.

²Ague ma zi cu'ahü, 'yo di junngä ni mmui'ü, dami 'yot'e ngue gui macjü. Porque nugä hinjondi sui. Hin tema nts'onü dí ɔrpabi n'na rä ja'i, ne hinjondi här'ma hya ngue te ga hannbabü n'na rä ja'i. ³Nuna rä hya dí mma, hinjondi hørpa rä hya ngue ga embi hingui ho te ørque. Ya xtá xi'ahü m'met'o ngue nugä dadi ma'ahü mente dí 'bui 'ne asta gue'mø dá tu. ⁴Nugä dí pa'a njuani ngue gui 'yothü ya yø hya dí

xi'ahu. Nugä dí ets'ahu 'mø dí ya'be yø ja'i, porque dí xifi te guí ñothu. Madague'a dí sägä ra n'u, pe nu'mø bi zo ma mmuiigä'a te guí ñothu, ya man'natho dädi johya.

⁵Nu'mø ma socä ua ja ra häi Macedonia, hinjam'mø xtá nzä xcä m'muumma pähä. Porque ndap'u bi zä mi ja ra shi. Ya bi du ma mmui dí gna ngue xtí ts'onyø ja'i na ra hya dí mma. ⁶Pe nunq Oja, nu'ü yo ja'i hingui ha ra ts'edi, go di hatrá ts'edi na. Janangue nu'mø mi zocua ra Tito, Oja bi 'yø'te ngue man'natho bi hya ra ts'edi ma mmui. ⁷Hinga hont'a da johya 'mø ma nu ra Tito mahon'a, sinoque man'natho da johya 'mø mi xiqui ngue emmei gá 'yørpahu ma su mente bá m'mup'u guí 'buuhmu. Porque ra Tito janjuani di johya conná ngue'ahu. 'Ne bi xiqui ngue tu ni mmuihu ngue'a te gni unngahu ma mmuiigä. I engui ngue emmei guí mbenju. Mi zä ma ocä na ra hya na p'uya, man'na mathoguitho da johya.

⁸Nu'mø ma pen'nahu p'u ra carta m'met'o, bi du ma mmui ngue'a te ra hya bi me ra carta. Porque dí pa'a njuani ngue da du ni mmuihu 'mø gá nuhu'a ra hya nt'ot'i. A nuyá, ya hingui tu ma mmui ngue'a ra carta da pen'nahu p'u. Porque dí padi ngue hinxma ma da du ni mmuihu. ⁹A nuyá, janjuani dädi johya. Pe hingue dädi johya ngue bi du ni mmuihu. Sinoque dädi johya ngue nu'a i du ni mmuihu, bi mpähni n'yomfenihu. Oja bi 'yø'te ngue bi du ni mmuihu ngue'a te gmi ñothu, n'namhma ngue nu'a ra carta da ot'i bi 'yø'tahu ra nho, hingue masque ra nts'oni bi 'yø'tahu. ¹⁰Porque nu

ra ja'i tär'man'u ra mmui ngue te ga 'yo, ya di 'bäträ mmui, da hyep'u ra nts'o ga 'yo. 'Ne gue'a nnu manho Oja'a, gue'a di nyanná te ra ja'i'a. Pe nu'ü yo ja'i njuantho hingui nne da 'yec'ei Oja, madague'a ja'mø tu yo mmui, pe hindi nyanyø te. ¹¹Bi nu manho Oja te gá 'yøthu, porque mi zä gmi nuhu ra carta da pen'nahu p'u ngue'a ra ts'oqui bi nja, bi du ni mmuihu p'uya. Ya guí nnuhu te bi nja m'mefa mi zä gmi pahmu'a te bi nja. Gá mbocueh p'uya, porque guí suhu ra castigo da ja Oja. Janangue gá hya ra ts'edi ga hejpahu'a bi 'yøtra ts'oqui. Ya di nequi ngue hin gadi hothohu'a ra ts'oqui bi nja. A nuyá, janjuani guí nne guí nnuhu ya.

¹²Nu'mø ma ot'a na ra carta da pen'nahu p'uya, hinga hontho dí nnegä ngue di njapra castigo'a to bi 'yøtra ts'oqui, ni xindi fäts'i to ts'ui. Sinoque pa Oja te da bengä, porque da negä ngue da dinji mmuihu ngue nunq ra hya dí xi'ahu, guehna ra hya guí nnu mansuh na. ¹³Gue'a i nhohma mmuiigä'a ya.

Pe hinga hont'a i johya ma mmui'a, sinoque man'natho da johya 'mø ma nu ra Tito ngue janjuani di johya conná ngue'a ra nja mmansu guá Ørpahu. ¹⁴Nu'mø tobe himmani map'u ra Tito ya, nugä dí embi: "Dí pacä njuani ngue da 'yørpabi masu yo ja'i na ra hya ga pennbabi ya", dí embi. Pe nu te da xicä ra Tito, majuani ngue gue'a gá 'yøthu'a. Ja bi bomp' u majuani te da xicä ra Tito ya, tengutho 'mø dämbä m'mucä p'u guí 'buuhmu ya, gä majuani ra hya da xi'ahu. ¹⁵Dí pa'a njuani ngue man'natho di maqhu ra Tito ya, porque mbendya

ngue gä gä 'yörpahü masu yø hya bi xi'ahü, 'ne nu'ü yø hya bi xi'ahü, gä ja ndummuhi ga 'yøthü'. ¹⁶ A nuyá, janjuani dadi johya, porque nu'a te gä guí øthü, gä gue'a, hínte di 'bedi. Ya híndí yobení co nu'ahü ya.

8 Ague ma zi cu'ahü, dí nne ga xi'ahü hanja ngue bi bøngmånhö'ä rá njäpi Oja bi ünyø 'yec'ëi 'büp'ü ja yø hnini ja'a rá häi Macedonia. ² Madague'a 'bummän'ü ngue ts'üi, pe janjuani di johya. Madague'a hyoya, pe nu'ü yø 'bäxte øt'e, di ünnä mënyü tengutho 'mø dí mmemmeti. ³ Dadi jagä majuaní ngue nu'a te yø 'bäxte di uni, co gä yø mmühi gui uni. Nu'a te xa nzänni di uni, man'na ngue hus'mø bi uni. ⁴ Emmei bi 'yäcra mate'ü yø 'yec'ëi 'büp'ü Macedonia ngue da ma macut'ibi rá güenda yø mënyü ngue da 'yörpa rá 'bäxte'u yø 'yec'ëi 'büp'ü Jerusalén. ⁵ Nu'a te mi so ma mmüigä ngue xta 'yøt'e, hinga hont'a bi 'yøt'a. Sinoque bi 'yøt'e te nne Oja ngue da 'yøt'e. Rá mudiho bi ünyø mmühi rá Cristo. M'mefa p'uya bi ma ngue ya 'bui ngue da 'yøt'a te ra hya dí xifi. ⁶ Ma nugä'a te rá 'bäxte bi 'yøtyø mmengü Macedonia p'uya, dá xicä rá Tito p'uya ngue mahönda map'ü ngue di 'yopra hya ngue'a rá mënyü gä dñ'mi ga pethü m'met'o, guí sigue gui pethü'a rá 'bäxte'a.

⁷ A nuyá, man'na xanho te guí øthü, porque xanzaqui ni nt'ec'ëihu i ja. 'Në guí padí gui nxännbätehu xanho rá hya, porque guí tñhmü xandønho hanja ra hya. I ja'ahü rá pähä gui 'yörpahü rá 'befi Oja. 'Në janjuani gadi macjü. Janangue dämi

ntatehu ya ngue man'na xtangu rá 'bäxte gui 'yörpabi ni cuhü. ⁸ Hinna mangä na rá hya na ngue xögue gadi 'bep'ahü gui 'yøthü rá 'bäxte. Sinoque dí xi'ahü na rá hya na ngue dí nne guí pahmu'a te ør'mi'da yø ja'i nuya ja mpähä da 'yörpabi rá 'bäxte yø mmil'yeç'ëiui. Nugä dí enä ngue xamhmatho dí nequi ngue 'ne'ahü majuaní gadi mahni mmi'yeç'ëiui. ⁹ Ya dí nequi xandønho hanja'a rá mate rá Hmu Jesucristo bi 'dacju. Nu'a go rá mmeti'a te gä i ja'a, bi 'yøt'a hyoya ngue bi madi gäthogahu. A nuya ngue bi 'yøt'a hyoya, nu'a rá mate bi 'dacju, mathoguitho dí muui.

¹⁰ Nu'a rá mënyü ngue rá 'bäxte gä dñ'mi gä pethü rá jeya bi thogui, nugä dí enä ngue man'na xanho ngue guí juathü ya. Porque go rá mudi bi njä'ahü mpähä gä pethü rá mënyü ngue mi'da yø 'yec'ëi. ¹¹ A nuyá, tengutho gä 'yøthü m'met'o ngue gä hyahü rá ts'edi bi njä rá 'bäxte, ximmangudya dämi hyahü rá ts'edi guí umhmü hangü ts'ü da zut'a ni ts'edi guí umhmü. ¹² Porque rá ja'i majuaní ngue ja mpähä da 'yøtra 'bäxte, i nnü manho Oja te øtra ja'i, madague'a hingui ngu n'na rá cosa surpa rá ts'edi di uni. Nuná Oja hingui äcjü n'na rá cosa ngue hin'yü gahü na.

¹³ Hindí en'ahü ngue guí uni gätho'a te guí pets'i asta da hin'yü te guí sihü. ¹⁴ Sinoque hnepe ngue da 'da'igu, gä dí njä te guí sihü. A nuyá, ngue ja te guí sihü ya, dämi unhnü'a te hommi'da yø ja'i. Pe man'na ra pa p'uya, nu'mø da hin'yü te gui hyomhmü, xindi 'da'ahü p'uya. Janangue n'na ngu n'na'ahü

hinjonda zä rä n'ü, dä 'da'igu yø ja'i, gä di ja te dä hyoni. ¹⁵Ya dí nja tengutho ra hya mmamp'u ja ra Maca Libro ngue ena: "Nu ra ja'i ja xangü te dä zi, hinte di pongui, porque di uni. A nu ra ja'i ngue zits'utho ja te dä zi, hinte di 'bedi, porque mä t'unni te dä zi", i ena.

¹⁶Dädi ja mammadi Oja ngue tengutho mä n'yomfeni ngue dí nne ga øt'ahü ra nho, njarbutho rá n'yomfeni ra Tito ya. Xquet'a di ja ndummui ngue nne dä 'yot'ahü ra nho. ¹⁷Nu'mö mä xifi ngue dä ma dä nu'ahü, ra ndijohya ngue bi ne dä ma. Porque 'nese na nne dä map'u dä nu'ahü na. ¹⁸Nuna mä cuhu ra Tito, xquet'a dä me man'na mä cuhu ngue dä nu'ahü. Nuna mä cuhu dä me, i nnu manho yø 'yec'ei ndap'u bi dä zä na, porque nuná, i padí xandónho ha di japi dä manna hoga 'da'yo hya. ¹⁹Nuna mä cuhu na, bi 'yexyø 'yec'ei ngue ga mme'be Jerusalén, ga ma dä'be rá menyü ngue rá 'bäxte. Dí nnehe ngue nuna rá 'bäxte na, guehna di mama jamá mmadi ra Jesucristo na, 'ne dä bahyø ja'i ngue ja'ahü rá pähä gui fäxni mmi'yec'ehu. ²⁰Mente di yoho hyuhe hinte dä ja'u nemhya nguehna rá menyü dí xihyø 'yec'ei di peti. ²¹I pa Oja ngue nuna rá menyü hinjonda hyaqui, gä dä ma mä dä. Xquet'a dí nnepe dä badi gätho yø ja'i ngue gä ga dägähe na rá menyü na.

²²Nuya yo nc'ei ya, dä me man'na nc'ei mä cuhu. Nuna, ya padí xanho ha di japrä 'befi dä 'yot'e, 'ne di nequi ngue ja mpähä dä 'yorpabi rá

'befi Oja. Ya rá 'befitho'a ngue ha dä ma. A nuyá, janjuani di johya ngue dä map'u ya, porque ena ngue hingui ya ni mmui ngue gui fäxhu mi'da yø 'yec'ei. ²³Nu'mö to dä ne dä 'yänni hanja ngue ga penhnä p'u ra Tito, dami xihmu ngue mä amigo na, 'ne mä mmimmefi'be para ngue dä hyoni ha gdi timhmü rá nho. A nuya mi yoho mä cuhu dä map'u, dami xihmu yø ja'i ngue guehya mä cuhu 'bucua bi huanhni ngue dä map'u ya. 'Në conná nguehna rá 'befi øtya, i nnu mansu ra Cristo yø ja'i. ²⁴Nu'mö bi ma p'uya dí mmangä ya, dami 'yorpahü ma su xanho, n'namhma ngue nuya yø 'yec'ei ndap'u bi dä zä 'bhi dä badi ngue majuaní gadí mahni cuhu. Porque guehna rá hya dí xifi gätho yø ja'i na ngue emmei gadí mahni cuhu.

9 A nuyá, nuna rá 'bäxte ya xtá xi'ahü m'met'o gui 'yorpahü yø 'yec'ei, ya himma hyoni ngue hønga otra sicutia ngue ga yopä na rá hya na. ²Porque ya dí padí xanho ngue ja mpähä gui 'yorpahü rá 'bäxte ni cuhu. Dí xicä yø ja'i 'mö mä magä p'u ja rá häi Macedonia, dí embi: "Nuya yø mmengü p'u ja rá häi Acaya, ya desde rá jeya bi thogui di petra menyü ngue rá 'bäxte dä 'yot'e", dí embi. A nuyá, co nuna te rá hya guí øthü ya, nuya yø mmengü ua ja rá häi Macedonia, xquet'a ya ha rá ts'edi ya ngue di petyø menyü ngue rá 'bäxte dä 'yot'e, tengutho guí øthü ya. ³Pé nuyá, da map'u mä cuhu ngue di yopra hya. Porque dí nne ngue nu'a rá menyü guí mfäxtehu gui

pethu hante ga mmagä p'u. Porque ya xtá xicä yø ja*i* ngue ya guí 'bui ngue guí mfäxtehu. ⁴Xi'mø gue 'da gdä megä'be p'u 'da yø mmengu Macedonia, dä thín'ahu p'uya ngue hin gadi pethohu rä mënyu guí mfäxtehu, sä ya xtá mangä p'uya ngue ya guí 'bui ngue guí mfäxtehu. Ga pets'ä ma sä p'uya. Xinguí pes'ní sahu ngue dä hin'yutho rä mënyu ngue ni 'bäxtehu. ⁵Janangue nügä dí nnu manho ngue dí m'met'o ya ma cuhu dä ma di zengua'ahu. Guehya di bén'nahu ya ngue nu'a rä 'bäxte ya xcá yat'i guí pethu, ya di ja 'mø dä mäcähe p'u. Ya dí nequi p'uya ngue nu'a rä 'bäxte guí óthu, i ja mpähä guí óthu rä 'bäxte. Ya hindä zäp'u da 'yenyø ja*i* ngue go dädi ja ts'edigä ngue guí 'yothu rä 'bäxte.

⁶Pe däm*i* bémhmu xanho na rä hya ga xi'ahu ya. Nu ra ja*i* ngue zits'utho di uni, xquet'a Oja zits'utho di unni. Pe nu ra ja*i* ngue xangu di uni, xquet'a Oja xangu di unni. ⁷N'na ngu n'na rä ja*i*, nu te mi'a mpähä rä mmui i ja ngue di uni, di uni. 'Yo di ya rä mmui'a te di uni, 'yo di ena ngue ra ts'edi t'orpe. Porque Oja i nnu manho rä ja*i* nu'a mpähä guí un'a te di uni.

⁸Nunä Oja, ja rä ts'edi ngue dä zä da 'yot'e ngue guí tñhmä'a te ra nho guí homhmu. Mathoguitho di unni n'namhmä ngue dä bongtho p'u'a te gdi fäxni mmic'ëihu. ⁹A nu ra Maca Libro i ena: "Nu ra hoja'i, ngue mathoguitho fäxhra hyoya, guehnä ra ja*i* hindä 'be'a te di uni".

¹⁰Nuna Oja bádi unna hmudä ngue nthuhu para ngue di nja te dä zi yø ja*i*, xquet'a di 'da'ahu te gä guí hyomhmu. Ya dí nja xangu

n'namhmä ngue dä zäp'u gui 'yörpahu rä nho mi'da yø ja*i*. ¹¹Guí tñhmu xangu n'namhmä ngue dä zäp'u xangu guí umhmu. Nu'mø dä dägä'a rä 'bäxte guí pennba ma cuhu 'bu mmän'u, gue'a emmei di ja mammadi Oja'a. ¹²Porque nu'mø guí 'yörpahu rä 'bäxte'u ma cuhu, hinga höntho dä ma ma t'unn*i* te honi, sinoque nu'mø bi hyan'a te mat'nni, janjuani dädi ja mammadi Oja ngue te guí 'yörpahu. ¹³Guehya dä 'yesbab*i* Oja ya, porque nu'a ra 'bäxte guí 'yothu gue'a di nequi'a ngue majuan*i* guí ec'ëibahu rä hogä 'da'yo hya rä Cristo. Yø ja*i* da 'yespabi Oja porque di nequi ngue majuan*i* ni mmui gni 'yörpabi rä 'bäxte ni cuhu 'bu'ru Jerusalén, dä gue'u 'bui ndap'u bi zä. ¹⁴A nuyá p'uya, dä mat'Oja conná ngue'ahu 'ne mathoguitho di ma'ahu. Porque dä nu yø ja*i* ngue Oja bi 'yemmei bi xoc'a ni mmuihu ngue dä zä guí 'yothu rä nho. ¹⁵A nuyá, ma ga ja mammadihu Oja ya ngue bá pennghahu ua rä Ts'unt'u. Nuna rä mate bi 'yorcáhu i tate dí mui, porque hinguí sä di hmä hangu gangu rä mui'a te bi 'yorcáhu.

10 Nugä drá Pablo, jap'u n'na rä hya dí nne ga xi'ahu. Pe mahotho dí nne gdä zo'ahu tengütho i nya rä Cristo 'mø mi n'yo ua. A nuyá, 'bu i'da engui ngue di ya manhuëhigä 'mø dí yasehu, pe nu'mø ngue rä cartatho dí pen'nahu p'uya, engui ngue hön'mø dí ya manzaquigä 'mø. ²Ague ma zi cu'ahu, däm*i* hyehmu p'u'a te gäma hya hinga gue'a, n'namhmä ngue

nú'mø dä magä p'u ga ma nú'ahü, ya ga nya mänhohü p'hyä. 'Yo guí nne ngue ja ga hecahu'a te gni 'yohü. Pe nú'mø tobe 'bui to xi'ahü ngue dí honse ha di hnü mänhogui, guehya jatho ngue ga nya manzaqui'be ya. ³Majuani ngue nugä drá ja'itho, pe himma hyasé nná òrpabí rá 'befi Oja. ⁴Hinga guecsequi dí honi ha dí nthahna rá 'befi Oja dí örpe, porque n'na rä hya ngue rá hyasé rä ja'i, hindä zä ha di däha. Janangue nugui, nuna rä 'befi Oja dí örpe, di hacra ts'edi Oja ngue ga tapra nts'o i ja. ⁵Oja di 'dacra ts'edi ngue sáp'ü dí tapra hya'u yø ja'i di 'yexpü ha ya, guehya honi ha ga ndäcrä hya dí mmängä ya, porque hingui nnepe da bahoy ja'i hanja Oja. Di hät'i di 'uajpatho yø hya yø ja'i, dadi japi ngue da 'yec'eí xandønho rä Cristo. ⁶A nú'mø bi nsequi xandønho ngue guí ec'eihü na ra hya dí xi'ahü ya, nú'u yø ja'i fesra hya p'hyä, ya sáp'ü ga hä rä ts'edi ngue ga hejpi te øt'e.

⁷¿Hanja ngue höntho guí nnuhü te ja n'na rä ja'i, pe hinga 'be gui hacju rä güenda te ja mbo rä mmüi rä ja'i? A nuya yø ja'i sñqui, i ena ngue yø mëfi rä Cristo, pe da badi hanja rä hya, ngue xquet'a 'nsequi rä mëfigui rä Cristo. ⁸Mädague'a sää ga hongä mi'da yø hya ngue ga o'ahü n'yü xanho hanja te nná 'yo, pe nuna te rä hya dí mmä, hindí pes'mä sää. Porque dí hacju njuani ngue gue'a rä Hmü Jesúis di hacra ts'edi ngue dí mmämbrä hya, para ngue män'na di hya rä ts'edi ni nt'ec'eihü. Hingue masque dadi ts'on'nä ni nt'ec'eihü i ja, tengutho øt'ahü mi'da yø ja'i. ⁹'Yo guí emhmü ngue hön'mø dí otra carta dí pen'nahü ngue dí ya

manzaqui. ¹⁰Porque gue'a mmanyø ja'lä, embi ngue nú'mø dí otra carta ga pen'nahü, gue'mø dí ya manzaqui 'mø. Pe nú'mø dí yasehu p'hyä, ya engui ngue dí ya mänhuehi 'mø. 'Në engui ngue nú'a te rä hya dí mma, hinga njuani ga nt'øde.

¹¹Pe nú to i mmannä rä hya na, da ba'a njuani ngue hinga hön'mø dí otra carta dí pen'nahü ngue dí ya manzaqui, sinoque xquet'a da zä ga nya manzaquigä'rä pa ga mmagä p'u ngue ga nyahü.

¹²Pe nuna rä hya dí mma, hingui sää mä mmüi ngue ga øt'e tengutho ga ya mi'da yø ja'i ngue espabí yø hya, i ena ngue tate yø bamhya ngue mi'da yø ja'i. Pe guehya yø ja'i mä'bedi yø mmüi ya. Guehya höntho honi ngue ha dí ntate yø hya ngue mi'da yø mmixännbatehu. ¹³A nugui hingra n'yets'itho na rä hya dí mma. Nu te dí øt'e, gue'a dí mman'a. Pe höntho dí nne ga xi'ahü ha rä nja na rä 'befi bi 'dacä Oja. Bi 'dacra 'befi Oja ngue nüp'u ja ni hnini'hü Corintio, asta ja ga ma mangä p'u rä hya Oja. ¹⁴A nuyá, hindä sänse ngue ga mmagä p'u guí 'bühmu, sinoque Oja bi 'dajma 'befi ngue ga mmap'u. 'Në guecä rä mëditho dä xi'ahü hanja rä hya rä Cristo ngue mi'da yø mamhya. ¹⁵Nuna rä 'befi dí øt'e, guehna dí nne ga xi'ahü na. Hinga gue'a rä 'befi n'nan'yo to xä mpesi dí nne ga mmä. A nuyá, dí nne ngue man'na xtä nzaqui ni nt'ec'eihü, n'namhmä ngue nüp'u ha guí 'bühmu dä zä ga mpesi xanho. Pe nuna rä 'befi bi 'dacä Oja, quehna zant'a dí nne ga ø'na.

¹⁶M'mefa p'hyä, nú'u yø hnini rä nja n'annni p'u ha guí 'bühmu, da zä ga

sigue ga øtra 'befi ngue ga mmanna hoga 'da'yo hya. Pe hinga guep'ü ha 'buhyø 'yec'ei ngue n'nanyo to bi manna hya ga øtra 'befi, sinoque n'nni ga mma mmanna hya.

¹⁷A nuyá, nu rä mafi nne ngue dä 'yecpabi'a rá 'befi øt'e, pe gue daque'a rá Hmu bí 'bu mahets'i i fäts'i dä 'yecpi. Hingue masque ra ja'i go di 'yets'i da 'yena ngue go øse ra 'befi.

¹⁸Porque nu rä ja'i ngue pommamho rá 'befi øt'e, ngue guese rá Hmu dä ma ngue xanho te øträ mafi, hingue masque ra ja'i a dä manse ngue xanho te øt'e.

11 A nuguí, nuna rä hya dí nne ga mma, dí nne xindí nne ngue ga xi'ahu. Pe dami seti te rä hya ga xi'ahu. ²A nuguí, co 'ne'a Oja janjuani ngue hindí nnegä'be ngue gui hyehmu p'u ra Cristo. Ya dä ja'i ngue gá 'yec'ihu rä Cristo ya. A nuyá, tengutho n'na rä hmute 'mø i ja ngue dí nthati, hondra ndø dí madi, njarbutho na rä hya dí xi'ahu ya. Nu'a ma datho ja ngue gui madi gätho'ahu, gue'a rä Cristo'a.

³Tengü rä Eva bi hyätra zithü, guehnä dí sugä naya ngue dä thä'i ngue gui hyehmu p'u rä Cristo.

⁴Porque nuya yø mamhya sôhø ngue n'nanyo ra hya xänbate, go guí örpahü masu ya. Conque nuya yø hya xän'nahu, hinga 'da'iguui ya yø hya dí xän'nahu ngue hanja rä Jesús. N'hanyo ga xän'nahu hanja rä Espíritu Santo, n'na'yo ga xän'nahu ha ránja rä hoga 'da'yo hya, hinga 'da'iguui ya yø hya ya xtá xän'nahu.

⁵Nuya yø xänbate ena i tate ngue yø representante rä Cristo,

hinga hondya padí te mmanyá.

Xquet'a dí pacä hanja'a rä hya nne dä xän'nahu ya. ⁶Madague'a engä yø ja'i ngue hindí padí ga ut'i xanhö rä hya dí mma, ngue mahotho dä nt'øde, pe nugä nunä rä hya dí xänbate, dí padí xandønho hanja rä hya. Nu te gäma hya dí mmam'mø dí xänbate, ya gá 'yøhmü xanhö hanja rä hya.

⁷¿Ua guí emhmu ngue hinguí ho te dä øt'e ngue hínte dä jüp'ahu mënte dä xi'ahu rä hoga 'da'yo hya Oja? Para ngue dä zäp'ü gui juxni yahü, dä n'uni ngue dä mpefi, dä taha te ga si mënte dí xän'nahu rä hya. ⁸Mënte rä pa ngue dä xän'nahu rä hya p'u ja ni hnjinihu, gue'ü yø 'yec'ei rá m'mu'a n'nanni badi ponna mënyü dí honi. ⁹Nu'mø dámiba m'muca p'ü guí 'buhamu ya, ja'mø hin'yü te ga si, pe hinjondí äpi te dí honi. Nu'ü go ma cuhu bi zohö bi 'ye'a Macedonia, go bi 'daqui te dí hongä'ü. Co ngu'a p'uya, ya hindá ä'ahu te ga si, 'ne dä ngut'a yø pa dí ma p'uya, nu te dí honi, hínte dí ä'ahu. ¹⁰A nuya ngue dí ec'ei rä Cristo, nuna rä hya majuani, guehna dí mmanna. 'Ne majuani ngue nu'ü yø 'yec'ei rá m'mup'ü ja rä häi Acaya, hin temä mënyü dí äpi. ¹¹Nuna rä hya dí mma, mami 'yena ngue hindí nnu manho'ahu. Nuna Oja, i padí hanja ngue janjuani dadí ma'ahu.

¹²Mäda mi 'dacju rä mënyü dí honi, pe nugä hinga hanji, n'namhma ngue nu'ü yø xänbate hondra mënyü jüp'ahu hindä zäp'ü dä 'yena ngue 'da'igu dí øthe. ¹³A nuya yø xänbate dí mmangä, i ena ngue guehya yø representante rä Cristo ya, pe himma juani'a, sinoque

guehya yø hyäte ya. Porque maxøts'etho p'ø ɛnä ngue yø representante ra Cristo.¹⁴ Nuna ra hya dí mmangä ya, hingui ja ngue di 'yødyø ja'i nä. Porque 'nëse rä zithü i sä ngue di pährrä hmi p'ø gui nequi, i cohi tengutho n'na ra anxe mähets'i.¹⁵ Janangue ja dí nequi p'ø xanho ra hya ya, nuya yø ja'i ngue yø mefi ra zithü, xquet'a i sä øt'e ngue maxøts'etho dí nequi ngue øtra nho. Pe nu te ga 'yo, nup'ø rá nzegui dí nja rá njut'i'a.

¹⁶ A nuyá, mähondí nne ga xi'ahü ya, masä mi 'yemhmü ngue dadi 'becä ra n'yomfeni ngue dí mmä te dí øt'e. Pe nu'mø ngue ngu'a gui mbemhmü ngue dadi 'becä ra n'yomfeni, pe dämí 'dacju ra nt'edi ga nya, ga mmän'its'ü te dí øt'e. Porque nu'ü yø xännbate shqui, i espabi yø hya i mmä. ¹⁷ Nugä dí ɛna ngue jatho ga mmä te gä dí øt'e, mäda 'yengyo ja'i ngue ya hindí øt'e ngue rá representantegui ra Cristo, sinoque yø ja'i ɛngui ngue dadi 'behra n'yomfeni.¹⁸ Ya guí nnuhü ngue xangu yø xännbate xi'ahü hanja'a te gäma hya ɛna ngue øt'e. Janangue nuyá, nu te gäma hya dí øt'e xquet'a 'nëqui dí nne ga xi'ahü. ¹⁹ Porque guí ɛna ngue ya gyø bämhyahü ya. Nu ra ja'i ngue hingui hant'a ga ya, ngue di 'behra n'yomfeni, ya guí seti te xi'ahü. ²⁰ Në nuya yø xännbate guí ec'ihü ra hya i mmä, i nne dí mända'ahü. Pe guí häti gui seti te øt'ahü. Guehya yø ja'i hondra menyu i nne da gue'ahü ya. I øt'e ngue ni hmühü 'në ɛmbi ngue hinte gadı muhü, asta pep'a ni

hmihü. Pe gä guí sethu.²¹ A nugä p'hyä, hingui sä mä mmüi ngue ngu'a ga øt'ahü tengutho øt'ahü ya dí mmangä. Ua ra 'be'isä te dí øt'e ngue hin dadi un'ahü?

A nuya yø xännbate i mmä te gä øt'e, espabi yø hya, xquet'a 'nëqui däzä ga mmä te dí øt'e, mäda 'yengui mä'bedi mä n'yomfeni ngue dadi 'yets'i.²² Di 'yexya yø ja'i ya ngue ɛna ngue yø judío. Pe 'nëqui xquet'a drä judío. Di 'yets'i ngue ɛna yø mmengu p'ü ja ra häi Israel. Pe xquet'a 'nëqui drä mmengugä p'ü. Di 'yets'i ngue ɛna yø mbom'meto ra Abraham. Pe xquet'a 'nëqui rá mbom'meto gra Abraham.²³ I mmä ngue yø mefi ra Cristo. Pe nugui, man'natho ngue xangu rá 'befi ra Cristo xtä örpe nguehya dí mmangä. A nuyá, hindí nne ga mmä te gäma hya i ja ngue ga mmä. Ya man'natho xangu ra 'befi xtä øt'e ngue nu'ü. Man'natho ngue mathoguitho xtä sägä ra n'ü, xä 'begbagui ngue nu'ü. Man'natho xangu yø nnidí xtä ogä ra fädi ngue nu'ü. Man'natho xangu yø nnidí ya ja ngue dä thogui ngue nu'ü.²⁴ Nu'ü yø judío cut'a nnidí mathoguitho bi 'ungui, bi jaqui 'däte mä'de'mä guto yø mfei.²⁵ Nhyü ndi bi 'bäzagui. N'na ndi bi 'bändogoui. Nu'ü yø barco di o, nhuyü ndi bi thunt'a mbonthe. N'na pa 'në n'na xui xöque ya dí oxma xots'e ra dehe p'ü ja ra jathe ngue bi thuntra barco.²⁶ Man'natho ngue xtä sä ra ndate ha nnä ma ngue dí mmannä hya. Porque i ja ngue dä duxça ra dehe 'mø i po yø dehe p'ü ha di thogui. Yø be ya ja ngue dä hyogui. Mä mmijudíohe, ya ja ngue dä hyogui. Yø ja'i ngue hingyo

judío, ya ja ngue dā hyogui. Nup'ū ja yō dāñihni dí mmāñna hyā, ya ja ngue dā thogui. Dá guehyō ja'i himma juāni ngue yō hogā 'yec'ei, ya ja ngue dā hyogui. Nts'utho p'ū ja yō dāpo di thogui. Nup'ū ja yō jathe xtā thogui, nts'utho ngue ga tu. ²⁷Xāñhennitho nā rā 'befi dí òt'e, xāñdōngu rā n'u xtā sā. Xāngu yō nnidi hinga mbongui ga n'aha. Xta sā rā n'u ngue rā dūthe. Xāngu yō nnidi ngue nu'mō bi c'ugui te di si, ya hīndi sīhme. Nup'ū ja yō dapo, xāngu yō nnidi xtā sā rā se. Xāngu yō nnidi xtā sā rā n'u ngue hin'yū ra ulu ga he. ²⁸A nuyá, i ja man'na ra hyā ngue dí unnga mā n'yomfēni ya. N'na pa ngū n'na pa i tār'man'ū mā mmui ngue hīndi padí te ga 'yo yō 'yec'ei rá m'me'a n'nanni. ²⁹Nu'mō dā tingā p'ū ha 'buhyo 'yec'ei ngue hingui nzaqui yō nt'ec'ei, 'nequi tu mā mmui tengutho ga ndu yō mmui yō ja'i. Nu'mō ngue n'na rā 'yec'ei bi thāti ngue bi 'yotrā ts'oqui, asta 'bāhra sibi mā mmui ngue'a ga ndu mā mmui ngue te òt'ū to hätyō ja'i.

³⁰I jatho ngue ga xi'ahū te dí òt'e, hōnthon dí nne ga xi'ahū ngue nugui hingui nzaquigui. ³¹Nuna te rā hyā dí xi'ahū, Oja padí ngue majuāni te dí mma. Nuna Oja rā Papá mā Hmuñhu Jesucristo, guehna dí nnepe ngue dā t'espabí para zāntho na. ³²Nuna rā häi mādī mānda rā dast'abi Aretas, ja jap'ū rā hnini Damasco. Nu'a rā ts'ut'abi mi' bup'ū ja rā hnini, guehna bi mānda ngue bi ma m'mādi rā nenihni. Nu hapū da hnuqui, di mbenngui ngue da joqui. ³³Pe nup'ū ja rā ngū nmí 'bui, bi t'eca n'na rā canasta, bi ma mā

ca'migui p'ū ja n'na rā ventana ní gop'ū ja rā jādo di theṣra hnini. Ja dā pōmp'ū, janangue dā pongui.

12 Hinte ga taha ngue ga mmāñse ngue xandōnho rā hyā dí mma. Mān'na xāñho, ma ga mmānya yō hyā bi 'yurcagui rā Hmu Jesús, ga xi'ahū te dā nu. ²Ya xi 'danyø pa ngue dí ec'ei rā Cristo. Ya mmap'ū n'nē'mā goho njeya, bi zixcagui p'ū mahets'i bí 'buhra Hmu Jesús. Pe hīndi padí ngue'mō 'nehmā do'yo bi ma, ogue hin'nā, hīndā hōnse Oja padí hanja. ³Nu'a go pa'a ngue'mō 'nehmā do'yo bi ma, ogue hin'nā. ⁴Pe dí padí ngue gue'a rā Hmu bi zixcagui p'ū bí 'bui. Ja dā òcā p'ū 'da yō hyā ngue hīndi unna nt'edí Oja ngue ga mma hanja nā rā hyā bā xiqui. ⁵Nuna rā hyā naya, mfađi ngue i sā ga espabí na. Pe nugui hingui sā ga n'yets'i ngue sā ga enā dí pāse rā hyā dí mma, nugā njuāntho dí mma ngue hingui nzaquigui. ⁶A nu'mō xinga enā ngue ga mmāñse ngue xāñho te nnā 'yo, dā zā ga mma. Hīndā zā to dā 'yengui ngue himma juāni te ga mma. Pe hīndi nne ngue to dā 'yengui ngue dí espase rā hyā dí mma. Sinoque dí nne ngue guí nnuhu te nnā 'yo, 'ne'a te rā hyā guí òhmu, dāmī hyacsehu rā güenda hanja.

⁷Nuya yō hyā dā òde, tāte ngue mazihotho. Pe Oja hingui nneque ngue guehya yō hyā gdā 'yexā ya. Janangue bi zucā n'na rā n'u, tengutho 'mō ngue dra 'uini bi nōgbagui p'ū ja mā do'yo rā zithu. ⁸A nuna rā n'u na, nhuyu ndi dā äpä

ra Hmu ngue da hyagagui. ⁹Pe
ra Cristo engthogui: "Hontho dami
padi xanho ngue dadi ma*'i*. Nugä
hinga øthe'i n'namhma ngue di
nequi ngue hingui nzaqui*'i*. Gue'a
di nequi'a ngue go guecä dadi 'da'i
ra ts'edi te guí øt'e", bi 'yengui.
Janangue dadi johyagä 'mo hingui
nzaquigui. Porque gue'a gui nequi'a
ngue ra Cristo di 'dakra ts'edi te dí
øt'e. ¹⁰Dadi johyatho 'mo dí sa ra
nu, ja'mo ts'equi, ja'mo hin'yu te
ga si, ja'mo hingui nne ha da nugyø
ja*'i* ngue sequi, ja'mo xandøngu ra
nu dí sa ngue ra 'befi ra Cristo dí
ørpe, pe dadi johyatho. A nmo
di nequi ngue hingui nzaquigui, ya
man'natho di nequi xanho ngue
gue'a ra Cristo di 'dakra ts'edi te dí
øt'e.

¹¹Nupu nnu bengä ya, xogue ena
gue ya dí ya tengutho n'na ra ja*'i*
ngue hingui pesra sa ngue espabi te
ga ya. Pe nnuq ra hya da ma, jatho
ngue ga mma hanja. Porque nuu
yo xännbbate engui ngue hingui ho
te dí øt'e, hingá täjpahu yo hya.
Uanguu xtá nzä xqui xihmu ngue
xanho te dí øt'e. Guí pahmu ngue
nuu yo xännbbate guí tennbahu yo
hya, guehya ena ngue tate ngue yo
representante ra Cristo ya. Pe hapu
go man'na da ha*'a* te dí ntate yo hya
ya p'uya, porque nuu ra hya pahya,
xquet'a gue'a ra hya dí pacä*'a*,
madague'a engui ngue hinte dadi
mu*'be*. ¹²Nu'mo dambä m'mucä
p'u guí 'buhmu ngue da manna
hya, bi nequi xandønho ngue ra
representantegui ra Cristo. Ngue'a
ra 'befi ra Cristo da ørpabi, da hät'i

da seti te gämä hya mmanyø ja*'i*. A
nuuya yo milagro da øt'e, gue'a gui
nequi'a ngue ra representantegui
ra Cristo. ¹³Yo guí emhmu ngue
'butyø 'yec'e*i* i tate dí nnu mans
ngue'ahu, ngue nugä hindä xi'ahu
ngue xqui fäxcahu te dí honi
tengutho ør'mida yo 'yec'e*i* ngue
fäxqui te dí honi. ¹⁴Ua guí emhmu
ngue asta ga n'yo ndantyøhmugä
ngue ga ä*'a* mpunnbate ngue hinte
dí xi'i gui fäxcahu te dí honi?

¹⁴A nuyá, ya ra hyundi 'mo ngue
ga mmap'u mahon'a ya. Pe nu'mo
da map'u, hin tema menyu dí ädi
ngue gui 'daczu. Hontho dí ädi ngue
gui macju. Porque ra papá'a di ja
ndummu*u* ngue honna menyu si yo
basi. Hinguu masque yo basi'u go i
pepate. ¹⁵Di njadä p'uya, di ho ma
mmu*u* dadi mpefi conna ngue'ahu. Di
nne ngue nuu te dí øt'e, da 'yot'ahu
ra nho 'ne i ja gampähä ngue ga
uni te dí pets'i ngue ga fäxahu.
Pe ena man'na ngue dadi ma'ahu,
entha gue gue'a man'na ga ngoohni
mmu*u*hu ngue hinga egadi macju.

¹⁶Guí pahmu xanho ngue ja'mo
hin'yu te ga honi, pe nugä hinte dí
ä'ahu. Pe 'bu i'da ya ngue di yajpagui,
engui ngue ra nthät'itho dí øt'ahu.

¹⁷¹⁸Ua guí emhmu ngue 'bui toni ja*'i*
dí penhnä ngue da jac'ahu ra menyu?
Nu'a, hin'na. Xi'mo ma penhnä p'u
ra Tito ngue bi ma di zengua'ahu, 'ne
bi me man'na ma cuhu, xina ra Tito,
qua bi 'yä'ahu ra menyu? Guí pahmu
xanho ngue ra Tito bi 'yot'e tengutho
dí øt'e. Hontho bi ne ngue nnuq ra
hya bi xi'ahu, da 'yot'ahu ra nho. Pe
hin tema menyu bi 'yä'ahu.

¹⁹Yo guí emhmu ngue nnu
mangä na ra hya na ngue hontho

dí nnegä ngue guí nnu mānhoju. Nu'a, hin'na'a. Sinoque nuna ra hya nnecrea Cristo ngue ga mma, guehnä ra hya dí mmānnä. 'Né dí nne ngue gue'a Oja dä nu mānho na ra hya dí xi'ahü. A nuya ma zi cu'ahu, nuya te gäma hya dí xi'ahu, dí honi ngue ha di zajni nt'ec'ehü.

20 Porque dí su ngue nu'mø dá magä p'u, nthambenitho ga tin'ahu ngue hingdi 'yohü xanho. Gadi nsuthohu, di 'butyø zeya, di 'butyø cue, di 'bu'u di honi ha di dinse ra nho, di 'butyø mambethani, di 'butyø nemhya, di 'bu'u dadi 'yets'i, di 'butyø 'yot'i sui. Nu'a ra hya mānho guí nnehu gdá nyagä'be p'uya, ya hingä gue'a di nja'a. Sinoque ra cuetho di nja porque ga hec'ahu te gdi øthü. **21** Guehnä ra hya dí sugä 'mø dá sōngä p'u guí 'buhmü naya. Nu te gdi øthü, ga pestä ma sä p'u ja rá hmi rá dä Oja. Porque asta gara zongä 'mø dá padä ngue nu'a ra nts'o xa 'yot'a m'met'o yø ja'i, hingui nne da hyep'u. Sinoque di 'yots'om'mäitho 'në nu'a te ra nts'o xa bennba yø mmhi yø ja'i dadi siguetho.

13 Ya rá hyu ndi ga mmap'u ngue güi zengua'ahu ya. Nu'mø 'bui to nne di yaprá mmil'yec'eiui, mähyonitho ngue di 'bu'i yoho ogue hyu yø testigo ngue di ja majuaní ra hya. **2** Nuya yø ja'i xa 'yotyø ts'oqui m'met'o, co gätho mi'da yø ja'i, tengutho ra hya dä xi'ahü 'mø rá yondi ma magä p'u ya, a nu'mø dá magä p'u mahö'n'a ngue ga ma nu'ahü 'në ga tini ngue gadi siguethohu ra nts'o, ya hinni

mantho ga seti te gä guí øthü. **3** Ja guí pahmu p'u xanho p'uya ngue gue'a ra Cristo di hacra ts'edi'a ra hya ga xi'ahü. Porque ra Cristo hingä 'në a di nya mānhuehi 'mø da zo'ahü'a, sinoque di nya manzaqui'a. **4** Mädagüe'a himbi 'yudi ngue ja rá ts'edi 'mø mi guatra pont'i, pe nuyá, ya i 'bui 'në i n'youi rá ts'edi Oja. Da guecä ya, xquet'a di n'yo'be ra Cristo. A nu'mø dá magä p'u, gue'a ra Cristo di hacra ts'edi na ra hya ga xi'ahü, mädagüe'a t'engui ngue dí ya manhuehi 'mø dí yahü.

5 Nu te gni 'yohü ya, dami hyacschü ra güenda ngue'mø du xandønho ni nt'ec'eihi ogue hin'na. Damí pahmu xanho ngue'mø guí n'yo'be ra Jesucristo ogue hin'na. A nu'mø hinguí n'yo'be ra Jesucristo, ya himma juaní ngue gyø hogä 'yec'eihi 'mø. **6** Nugä dí ena ngue di n'yo ni mmuihü ngue majuaní dí n'yo'be ra Cristo 'mø dá nyahu, hingra nthätitho ga øt'ahü. **7** Dí äpä Oja ngue da 'yot'e ngue hínte mants'o da din'nahü. Pe nuna ra hya dí mma, hindí honi ha di t'engui ngue go dí øt'e ngue guí 'yohü xanho, sinoque höntho dí nnegä ngue majuaní guí n'yo'be xanho. A nuguí, hínte ja'a ngue engyø ja'i hingui pömmänhö te dí øt'e. **8** Nuna ra hya majuaní, guehnä dí honi ha di nthäha. Hindí nne ga øt'a n'na ra hya nu'a di ts'onnä ra hya na. **9** Janangue nuguí dadi johyatho 'mø t'engui hindí ya manzaqui, höntho dí nnegä ngue da zedi xanho ni nt'ec'eihi. Nugä zant'a dí mmat'Oja conná ngue'ahu ngue da bömmänhö ni nt'ec'ehü, hindä t'en'ahü ngue te dadi 'bedi. **10** Hante ngue ga

mmagä p'ü ga ma zengua'ahü, dí otra carta ja ua ngue ga pennbu. Nuna ra carta dá ot'i, i ya manzaqui n'namhma ngue xamhmatho ya himma hyoni ga nya manzaqui 'mø dá magä p'ü ngue ga nyahü. Nugä, nuna ra 'befi bi 'dacä Oja, guehna dí ot'ä na. Nugä dí honi ha di zehni nt'ec'eihü. Hingue masque dí honi ha gdá japyø hya ngue ga en'a häi te gni 'yohü.

¹¹A nya ma zi cu'ahü, Oja da mäxahü ya. Dami hyomhma ra nho gdi n'yohü. Oja da hyut'a ni mmuihu. 'Ne dami mmadi n'na

ngu n'na'ahü. Nu'mø ngue ja ra njun'mahya, dami nhojpahu. Nu'mø ngue ngu'a gui 'yøthu, ya gue'a rá pähä Oja gui 'yørpahü p'uya. Nuna Oja p'uya hinha di hyec'ahü.

¹²Dami nzengua xanho n'na ngu n'na'ahü. Di nequi xandønho ngue gadi ncuhü. ¹³Gätho ma cuhu 'da'igu ma nt'ec'eihü i ja, i pen'nahü ra nzengua.

¹⁴Di jap'ahü na ma Hmuhü Jesucristo ngue da dinni mmui ngue di ma'ahü. 'Nehra Espíritu Santo da 'yøt'e ngue da dinni mmui ngue gui n'yohu'a. Da ngut'atho.

Gálatas

**Ja ua rā carta bi 'yo'trā Pablo, ngue
bi mennba yø 'yec'ei Galacia.**

1 Nugä drá Pablo, rá representantegä rā Jesucristo. Hingra ja'itho rā ts'anni ngue drá representantegä. 'Né hinjonní ja'i da bóni ngue da t'embí bi 'yexcagui. Nu'a bi 'yexqui, guehná ra Jesucristo co 'nghna Oja mā Papáhu nūná bi 'yot'e ngue bi bennate rā Jesucristo 'mō mi du.

²Nugä ya, co 'nghya mā zi cuhu dí n'yogä'be ya, dadi zenguangähe'u yø 'yec'ei di mpeti p'u ja yø hnini ngue rā häi Galacia.

³Nuna Oja mā Papáhu co 'nghna mā Hmuuh Jesucristo, dí nne ngue di jap'ahu 'nē da hyut'a ni mmuihu.

⁴Nuna rā Jesucristo bi nese ngue bi tho conná nguehma ts'oquihu para ngue da gugahu p'u ja rā nts'o ja ua ja rā ximhäi. Nuna Oja mā Papáhu, go rā ts'anni'a tengue bi thohra Cristo na.

⁵Janangue ma ga espahu Oja hangu rā pa. Da ngut'atho.

⁶Nuna rā māte rā Jesucristo bi 'dacju, Oja bi 'yot'e ngue bi dimma mmuihu ngue nzongahu Oja ngue

ga ec'ehu rā Cristo. A nuyá, dadi 'yothogä hanja ngue n'nahmantho guí nne gui hyehmu p'u Oja, guí nne gui tenhnú mí'da yø hya t'embí ngue rā hoga 'da'yo hya.

⁷Pe nu'a majuaní ngue rā hoga 'da'yo hya, hinguí yoho, hyu ja'a, sinoque hónda n'na. A nuyá, 'bui to øt'e ngue di 'yot'itho ní mmuihu, i nne dā mānná hoga 'da'yo hya ngue te bi 'yotrā Cristo.

⁸Pe nuyá, madague'a dā guecsegähe, ogue n'na rā anxe di 'ye mahets'i dā bóni ngue da xi'ahu man'na rā hoga 'da'yo hya ngue hindá 'da'iguui ná rā hya ya xtá xi'ahu, nūná n'nanyo rā hya dā ma, dā ma rā castigo na.

⁹Ya xtá xi'ahu m'met'o, 'nē mahon'a ga mmangä ya. Nu'mø to dā xi'ahu man'na rā hoga 'da'yo hya hindá 'da'iguui ná rā hya ya guí ec'ehu, nūná n'nanyo rā hya dā ma, dā ma rā castigo na.

¹⁰Co nūná rā hya naya, cua dā zä gui 'yemhmú ngue dí hongä rā hya ha di nū manhogä yø ja'i? Nu'a, hin'na'a. Dí nne ngue gue'a Oja dā nū manhogui. Nugä hinna mangä ya yø hya ya, ngue dí nū manhogyø ja'i. Nu'mø gdi hongä rā hya ngue da

gue'a te nnu manho yø ja'i ga mma,
ya hingrá mefigä rä Cristo 'mø.

11 Ague mä zi cu'ahü, dämí pahmu
ngue nunä rä hogä 'da'yo hyä dädi
ot'ahü, hingra ja'itho rá ts'änni na.
12 Hinjonnä ja'i dá mëpyagä te bi mä,
'në hinjonnä ja'i xänngui te dí mmä.
Hindä hönse rä Jesucristo bi jaqui
ngue dá pacä nä rä hya na.

13 Ya xcá 'yohmu te 'be'a nmärä
n'yogä m'met'o ngue'mø nmi tennä
yø nt'ec'ei yø judío. Guí pahmu
ngue janjuani hinmi säyagä dí honi
ha gdä shcä'ü yø ja'i Oja. Porque
nmi nnegä ngue xogue xtí m'mehna
rä hogä 'da'yo hya na. **14** Nü'a rá
nt'ec'ei yø judío mi ja, man'na tate
ngue nmi ec'igä'a ngue'ü mi'da
mä mmijudíogähe 'da'igu rä pa
dí 'buhme. Nugä man'na xtä ot'ä
xanho'a te rä costumbre mani n'yo
mä mboxitahu. **15** Nunä Oja bi 'dacrä
mate ngue bá huanngui hante
ngue gá m'mui. 'Në bi zoqui ngue
ga ötra 'befi bi 'daqui. **16** Porque
bi ne Oja ngue dá mpacä'be'a rä
Ts'unt'ü, n'namhmä ngue dä zäp'ü
ga xicä yø ja'i hingyø judío te'o
na rä Ts'unt'ü Oja. A nugä p'uya,
hinjonnä ja'i dá änni te ja ngue
ga ot'e. **17** 'Në hinga 'bet'o dá magä
p'ü Jerusalén ngue xcä xädi te
mi xännbäte'ü yø representante rä
Cristo bi 'yexä m'met'o hante ngue
dä 'yexqui. Sinoque daní mpagä
p'ü ja rä häi Arabia. 'Dámbä pengä
p'uya, mahöndä ecä p'ü ja rä hnini
Damasco. **18** Mi tho'a nhuy jeya
p'uya, ja dá magä Jerusalén ngue dá
nyagä'be rä Bedu. Pe hondä n'nemä
cut'a dá m'mucä p'ü mi 'bä'a. **19** 'Në

hijnjom mi'da ni representante dá
nyagä'be, hindä hondrä Jacobo nü'a
rä n'yohü mä Hmuhä Jesucristo dá
nugä p'ü. **20** I pa Oja ngue majuaní
nä rä hya dí xi'ahü.

21 M'mefa p'uya, daní mpagä p'ü ja
rä häi Siria, 'nep'ü ja rä häi Cilicia.
22 A nü'u yø ja'i ec'ei rä Cristo di
mpeti p'ü ja yø hnini ngue rä häi
Judea, tobe hinga n'na ndi dadi
nnugähe'ü. **23** Høntho nt'øde te hmä
ngue enyø ja'i: "Nunä rä n'yohü mi
honj ha di zuhyø 'yec'ei 'mø man'na
rä pa, a nuyá hmanya ngue guehna
xihyø ja'i ngue dä 'yec'ei'a rä Cristo
nunä hinmi nnepe dä 'yec'ei yø ja'i
m'met'o". **24** Janangue espabi Oja yø
ja'i, porque nunä Oja bi hyät'i bi
pärcagui mä mmui.

2 Mi gua'a rä 'de'mä goho rä
jeya p'uya, mahöndä magä
Jerusalén. Dá megä'be rä Bernabé
connä Tito. **2**Dá magä p'ü, porque
Oja bi 'yurcagui, bi neque ngue ga
mmagä Jerusalén. Bi mpeti'ü 'bet'o
rä hya p'uya ngue dä nyahe. Dá
xicä'ü p'uya hanja nä rä hogä 'da'yo
hya dädi otä yø ja'i hingyø judío.
Dá ne ngue dä fadi ngue 'da'igu
rä hya dí xihme yø ja'i. Porque
dá negä ngue hïndi nts'onnä mä
'befi ya xtä ot'e, 'në nimantho dadi
mpefi. **3**Pe majuadi dá nyahe, bi
hnu manho nä rä hya dá mä. Nunä
rä Tito mä n'yogä'be hinguí n'youi
rä hmepya ngue rä circuncisión.
Pe ya himbi ma mä jats'edi ngue di
njapi tengutho manna ley ga 'yo yø
judío. **4**Hondi 'da yø ja'i mi 'büp'ü
ngue himma juani yø 'yec'ei, bi
nepe ngue xtä hmepya nä rä Tito.

Pe nuyá, guehya yø ja'i cuatyø 'yec'ei ya, i honí ha di zurca ma guahu ngue da záp'u di yajpahu m'mefa ngue hindí ñothu'a te gä mmamp'u ja rä ley. Porque ya dí ec'ehu rä Cristo. 'Ne guehya yø ja'i di ja ts'edi ngue ga ñothu te gä mmamp'u ja rä ley ya. ⁵Pe nuna ra hya mmanya, hinga n'na ne dí ñorpähe masu. Porque nuna ra hoga 'da'yo hya ya guí ec'ehu, guehna rä hya ngue majuaní na, ya hindá zä to di pädi.

⁶Nu'ü yø 'yec'ei 'bet'o rä hya, hindá importagä 'mø ngue 'bet'o ogue hin'na, porque nup'u ja rá hmi rá dä Oja, ya himma hyets'i yø ja'i p'u. Pe nu'ü 'bet'o, hin tema hya bi xiqui ngue da 'yengui hinga gue'a rä hya dí mma. ⁷Hante gue bi mmeyase ngue Oja di färcagui rä hoga 'da'yo hya ngue ga xihyø ja'i hingyø judío. A nuna rä Bedu bi ma mafati rä hoga 'da'yo hya dä xihyø ja'i ngue yø judío. ⁸Porque guesse Oja bi 'yexra Bedu ngue drá representante rä Cristo p'u ha 'buhyo judío. Pe xquet'a bi 'yexqui ngue drá representantegä rä Cristo p'u 'buhyo ja'i hingyø judío.

⁹Janangue nuya hyu nc'ei ya, rä Jacobo, rä Bedu, rä Xuua guehya 'bet'o p'u Jerusalén, bi bähya p'uya ngue Oja bi ne ngue di tocagä rä mmennhi ngue ga ñot'a na rä 'befi na. Ya dä mbennba 'yeha p'uya, guehna rä hmeya na ngue jaje rä acuerdo na te rä 'befi ga ñithe. Bi ts'annbuaya ngue ga mmegäbe rä Bernabé, ga ma mangäbe rä hoga 'da'yo hya p'u 'buhyo ja'i hingyø judío. A nuya dä nyagähe p'uya, guehya da xihra hoga 'da'yo hya ya yø judío ya. ¹⁰Höndä n'na rä hya bi sicä'be

p'uya, ngue hindá ma mapumbení yø hyoya, dä 'bäts'i te honí. Pe nuna rä hya na, hinga ja dí mbenngagui, ya zant'a dädi ja ndummuí ngue da 'bäts'i te honyø hyoya.

¹¹M'mefa p'uya, ya dí 'bucä p'u ja rä hnini Antioquía, xquet'a bi zop'u rä Bedu. Mi ma njammi pa p'uya, bi 'yehra pa ngue hinni 'yup'u te bi 'yotra Bedu. Janangue yø hmi yø dä yø ja'i p'u dä hejpi te ñot'e. ¹²Rá mæditho xanho te bi 'yotra Bedu. 'Dap'u bi nsihmeui yø 'yec'ei hinguí n'youi rä hmepya di njapyø judío. Mi zø i'da yø ja'i bá nexpu 'buhra Jacobo, guehya yø ja'i di ja ts'edi ngue da hmepya gätho yø 'yec'ei hingyø judío ya. Mi zøhya p'uya, rä Bedu bi zu ngue da ts'ui, janangue bi 'uep'u 'buhyo 'yec'ei hinga mhmeypa. ¹³Nuya mi'da yø judío ngue ya yø 'yec'ei p'uya, xquet'a 'nëhya bi 'yot'e tengutho ñotra Bedu ya ngue bi nsu, bi 'uep'u 'buhyo 'yec'ei hinga mhmeypa. Co 'nëhnä rä Bernabé bi ntet'i te ñotra Bedu. ¹⁴Nu'mø ma nügä te ñotra Bedu p'uya ngue ya himma juani ngue gue'a te mmanna hoga 'da'yo hya ga 'yo, yø hmi yø dä yø 'yec'ei p'u dä hejpi, dí embi: "Ague Bedu, nu'l grá judío, pe asta 'nëse'i, ya xcá hyep'u 'da yø hya mmamp'u ja rä ley ga 'yo yø judío. Ya guí ñot'e tengutho yø 'yec'ei hingyø judío. ¿Hanja ya ngue ja guí nnepe da 'yen'u yø 'yec'ei hingyø judío ngue jatho ga ñothu te gä mmamp'u ja rä ley ga 'yo yø judío ya?" dí embi.

¹⁵Dí nne ga xi'a n'na rä hya ya te'o gätho ya ma mmijudíohu. A nuju,

hinná 'buhma'ngue ra ts'oqui ga ðothu tengutho ðotyo ja'i hingyo judío. ¹⁶Pe dí pahmu ngue nu'a dí nhohma ts'oquihu, hinga gue'a ngue ga ðothu te mmampu ja ra ley ga 'yo yo judío'a. Nu'a dí nhohrá ts'oqui, gue'a ngue da t'ec'ei ra Jesucristo'a. A nu yo ja'i hingyo judío ya ec'ei ra Cristo ya, pe xquet'a 'necju ya dí ec'eihu na ra Jesucristo ya. 'Neguehná dí nhohma ts'oquihu na ngue da ec'eihu ra Cristo, hingue masque bi nhohma ts'oquihu ngue xcá ðothu te mmampu ja ra ley ga 'yo ma mmijudíohu. Porque hinjonda boni ngue dí nhohrá ts'oqui ngue da 'yot'e te mmampu ja ra ley. ¹⁷A nuyá, ya dí ec'eihu ra Cristo ngue dí nhohma ts'oquihu. Pe mí'da yo ja'i embi ngue ra ts'oqui dí ðothu ngue hindí ðothu te gáma hya mmampu ja ra ley. ¿Ua sá da 'yenya yo ja'i ya ngue nu'a te ra hya bi xänngahu ra Cristo, ya i 'yot'a ngue ga ðothu ra ts'oqui? Nu'á, hin'na'a. ¹⁸A nuyá, ya xtá mangá ngue hingui ja ra ts'edi ra ley ngue dí nhohra ts'oqui. Xí'mo honga 'bat'i, ga embi ngue ja ra ts'edi ra ley, ya himmá juani ngue bi nhohma ts'oquigá 'mo. ¹⁹Pe ya hinnni mantho ngue ja ra ts'edi ra ley ya, porque ya bi nja'a ra castigo mi mmanná ley. Nugá tengutho 'mo bi hyogá ra ley. Nuyá, ya gdá 'bu'a ngue ga ten'na Oja. ²⁰Nu'mo mi ma macuat'i ra pont'i ra Jesucristo, 'nequi dí ño'ma güenda ngue ya bi ncuarcagu*u* ra pont'i. Nuya hindí sánse te nna 'buhi, hont'a ra Cristo o ma mmuigá ya. A nuyá, mente ra pa dí 'bucá ua ja ra ximhá, hont'a ra Ts'unt'u Oja dí ec'ei ya. Nuná, dí maqui 'ne bi ndäse ngue bi tho

conná ngueque. ²¹Nuna ra mate Oja bi 'daqui, hindí nne ga joni. Xí'mo ngue da gue'a ra ley ga 'yo yo judío dí nhohrá ts'oqui ra ja'i, ya säditho bi du ra Cristo 'mo.

3 Ague gyo mmenguhu p'u ja ra häi Galacia, ra nzegui ma'bedi ni mmuihu. ¿Hanja ngue gadí nu'ni tháhu ngue hingui ec'eihu na ra hya majuani? Ni hmi ni dähu p'u da mangáhe na ra hya na ngue ra Jesucristo bi 'dompu ja ra pont'i. ¿Ua ya gá pumbeñihu na ra hya naya? ²Ya guí pahmu xandonho ngue Oja bá per'nahu ra Espíritu Santo ngue gá 'yec'eihu ra hoga 'da'yo hya bi si'ahu. Himbi 'ben'nahu na ra Espíritu Santo ngue gá 'yothu'a te gá nt'ot'i p'u ja ra ley. ³¿Mba hanja'a ni m'memmu*u* guí ðothu? Ya guí pahmu ngue gue'a ra Espíritu Santo bi 'da'ahu ra 'da'yo te. Pe nuya guí ená ngue gui hyonse ha di gommanho te gdí nyohu ya. ⁴Ya xangu ra n'u xca sähu ngue guí ec'eihu ra Cristo. ¿Ua hinte ni bontho'a ya? Pe dí ená ngue ja te ni bon'a. ⁵Damí pahmu hanja ya ngue Oja bá penhna Espíritu Santo ngue bi 'yothyo milagro p'u guí 'buhmu. Nguna gá nuhu ngue bi nja rángue gá 'yec'ei ra hoga 'da'yo hya bi si'ahu. Pe hin'i nja na te gá nuhu ngue gá 'yothu'a te gá nt'ot'i p'u ja ra ley.

⁶Tengutho dí xi'ahu ya, nguna nt'ot'i p'u ja ra Macá Libro ngue ená: "Ra Abraham bi 'yec'ei ngue dí nja'a te ra hya xi xi Oja. Nu'a i 'yec'ei p'u*ya*, Oja bi hojpabi ra ts'oqui", i ená. ⁷Janangue damí pahmu ya ngue nu'u nnopá mbom'meto ra

Abraham, guehya yø ja'i ja yø nt'ec'eí ya. ⁸Nup'u ja rä Maca Libro, ya manjam'møtho nt'ot'i ra hoga 'da'yo hya ngue 'në'u yø ja'i hingyø judío dí nhohyø ts'oqui 'mø bi 'yec'eí Oja. Porque ngu'a bi man'Oja bi nyauí rä Abraham ngue bi 'yembi: "Conná ngue'a'i gätho yø ja'i 'bucua ja rä ximhäi dä ma majapi", bi 'yembi. ⁹Nu rä Abraham bi 'yec'eí Oja, 'në Oja bi japi. A nuyá, nu to gä da 'yec'eí Oja, Oja di japi tengutho rä Abraham.

¹⁰Nu to gä ena ngue di nyan'a ngue da 'yø'te te gä nt'ot'i p'u ja rä ley, dä tho rä castigo rä ja'i. Porque nt'ot'i rä hya ngue ena: "Nu to hingui øt'e para zanthon'a te gätho nt'ot'i p'u ja rä ley, gue'a dä tho rä castigo'a". ¹¹Pe dí pahmu ngue nu rä ja'i ena ngue da 'yø'te gätho'a te mmamp'u ja rä ley, hinga gue'a di hojpabi Oja'a. Porque rä Maca Libro i ena: "A nuya to bi 'yec'eí Oja, guehya di hojpabi ya, 'në di unna 'da'yo te". ¹²Ya hinte ni bøndrá nt'ec'eí rä ja'i nu'a ena ngue di nyan'a ngue da 'yø'te te mmamp'u ja rä ley. Porque nt'ot'i p'u ja rä ley rä hya ngue ena: "Nu rä ja'i hinte di 'bedi dä 'yø'te gätho'a te mmamp'u ja rä ley, hønt'a rä ja'i di t'unna 'da'yo te'a".

¹³A nuyá, ya hinga thomhmü rä castigo mmamp'u ja rä ley ya. Porque rä Cristo, ya bi thohra castigo conná nguecju'a. Nup'u ja rä Maca Libro i emp'u: "Nu rä ja'i macuati rä za, ya rä castigo thogui". ¹⁴Ra Cristo bi thohra castigo conná nguecju'n'namhma ngue hinga høndrä Abraham dí nthuei rä njapi Oja, sinoque xquet'a 'në'u yø ja'i

hingyø judío dí nthuei. Janangue ya dí nj'a te rä hya bi yat'a Oja, nu to gä dí ec'eihü rä Jesucristo, ya dí n'yohü rä Espíritu Santo.

¹⁵Ague ma zi cu'ahü, nuna rä hya ga mmangä ya, gdá hyejpahü'a te øtyø ja'i. Nu n'na rä n'yohü ngue'mø øt'ui n'na rä cohi rä mmic'eui, 'në bi firma rä sœcuä dä nanguí, ya hindä zä to dä xotra hya bi nj'a, ni xindä zä ngue to dä hyuts'i te nt'ot'i. ¹⁶Nuna Oja bi yarpabi n'na rä hya rä Abraham co 'në'a rä mbom'meto bi terpap'u. Pe hinte mmamp'u ha nt'ot'i rä hya ngue da 'yena "yø mbom'meto" tengutho 'mø di mma ngue xtångu. Sinoque n'na nc'etho'a mmamp'u, guehna rä Cristo na p'uya. ¹⁷Tengutho rä cohi øtyø ja'i, xquet'a Oja bi gohmi n'na rä cohi rä Abraham, 'në bi yarpi ngue dí nj'a te bi xifi. Mi tho'i 430 njeya, bi t'unna ley rä Moisés, pe himbi nts'onna rä cohi mi jaui Oja rä Abraham. Nuna rä hya ya xi ma mayat'i, dí njahma na. ¹⁸Xi'mø hønt'u to øt'e te gä dí manda rä ley di t'unna njapi, ya himma hyoni temä hya di yarcahu Oja 'mø. Pe rä Abraham bi yarpabi Oja ngue di unna njapi, 'në bi unni.

¹⁹Pe çhanja ngue bi nj'a na rä ley 'mø? Bi un'Oja na rä ley para ngue dä bahyø ja'i te 'be'a rä ts'oqui øtyø ja'i. 'Në bi nj'a rä ts'edi na rä ley asta gue'mø mi m'mu'a rä mbom'meto rä Abraham. Nuná, bá ts'annbi ngue dä 'yø't'a te rä hya mayat'i ngue dí nj'a. Nuna rä ley na, yø anxe bi ma hanja, janangue rä Moisés bi xihyø ja'i na rä hya bi manyø anxe. ²⁰Pe

nú'mø mi nyaui Oja rā Abraham ngue bi yarpabi na rā hya nā, hinga'be bi hyonna pøngahya, sinoque bi nyaseui.

21 ¿Ua sā ga emhmū ngue nūna rā ley bi 'yotra Moisés dí njunt'ui na te rā hya bi yat'a Oja? Nū'ā, hin'na'ā. Porque hīn tema ley di ja ngue dā hyät'i dā 'yotra ja'i te gā dī mānda para ngue di t'unnā 'da'yo te rā ja'i.
22 Pe nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro ngue gätho yō ja'i xā mbent'ui rā ts'oqui. Janangue dí pahmū ya ngue hōnt'ū to ec'eí rā Cristo dí ntheui'a te xā yat'a Oja ngue di un'u to bi 'yec'eí.

23 Hante ngue dā zōcua rā Cristo, gue'a rā ley mādi mānda yō ja'i. Bi nja rā ts'edi na rā ley nā, asta gue'mø mā pahmū ngue gue'a rā Cristo ga ec'eihū ngue dī nhohma ts'oquihu. **24** Nūna rā ley bi nōpā mādi yō ja'i, ngue dī ndäpyō ja'i rā Cristo 'mø mi zōhø. A nū to dā 'yec'eí na rā Cristo p'uya, ya dī nhohrá ts'oqui ra ja'i. **25** A nūyá, ngue dí ec'eihū rā Cristo, ya hinni mantho dī mandagahū na rā ley mi fäcjū ya.

26 Rångue dí ec'eihū rā Jesucristo ya, ya yō basigahū Oja ya. **27** A nūyá, nū to gā bī nxixya 'mø mi 'yec'eí rā Jesucristo, guehya ga 'yo tengutho i n'yo rā Cristo ya. **28** Ya hindí mporta ngue'mø grá judío ogue hingrā judío; 'buhni hmū ogue hinjo'o ni hmū; ogue grá n'yohu ogue grá xisu. Porque nū'mø ya gā guí n'yohu rā Jesucristo, ya n'na hyatho gui jahw'a. **29** Nū'mø ngue guí n'yohu rā Cristo, ya gue'ahu yō mbom'meto rā Abraham. 'Né di toca'ahū na te xā yat'Oja ngue di un'i.

4 Ya guí nnūhū ngue nū'mø rā ngüetho n'na rā ts'unt'ū ja ngue dā gohmi n'na rā erlesia, 'da'igudui n'na rā hmiqui, mādagae'a ngue rā mmeti gätho. **2** Porque 'buhyo ja'i dī ncarga ngue dā märpbabi te pets'i asta gue'mø bi zōnnā pa dā zännbabibí rā papá ngue dī ndäpi. **3** Dí njathū p'uya. Hante ngue ga pahmū hanja na rā Cristo, dā ja ndūmmui ngue ga othu'ū yō costumbre ga 'buhyo ja'i ua ja rā ximhäi. **4** Pe nū'mø mi zōnnā pa bā sän'nā Oja ngue bá penhua rā Ts'unt'ū, bi ón'a n'na rā xisu. Nūna rā Ts'unt'ū na, bi 'yot'e te mmamp'ū ja rā ley ga 'yo yō judío. **5** BÍ 'yehé ngue go bi tho'a rā castigo mi ja ga thohmū tengutho dī mānda rā ley. Janangue nuyá, ya guecjū yō basigahū Oja ya.

6 A nūya ngue ya yō basigahū Oja, nūna Oja conná Ts'unt'ū bá penhnā Espíritu Santo p'u ja mā mmuihu ngue ga n'yohu. 'Né guehnā rā Espíritu Santo bi bennbi te mmanna ja'i 'mø xi Oja ngue embi: "Ma Papá'i Oja". **7** Janangue nuyá, ngue ya yō basigahū Oja ya, ya hindí 'buhmū tengutho n'na rā hmiqui. A nū'mø ngue ya yō basigahū Oja, tengutho n'na rā basi ja rā erlesia, dī njathū p'uya, di tocabah'ā te di un'Oja rångue dí ec'eihū rā Cristo.

8 Nū'mø yō pa xā thogui ngue hinmani pahmū Oja, gue'u yō dahmū ngue himma juaní Oja gmi nnöpa hmuhū ngue gmi thannehu. **9** A nuyá, ya guí pahmū Oja ya, ogue man'na xanhó, bi ba'ahu Oja. Hanja ngue ya guí nne gui hyehmu

p'ü Oja ya, mähønguí nne gui 'yec'ëihü' yø costumbre hín temá ts'edi di ja? ¹⁰ Porque guí suphu yø pa di costumbra yø ja'i ngue supi. Nu'mø rä t'usna guí suphu. Njeya, njeya i ja mi'da yø pa guí suphu. ¹¹ Ya xangu rä 'befi xtá øt'e ngue dí xän'nahü rä hya. Guehnä dí sugä naya ngue dí nts'onna rä hya na.

¹² Ague ma zi cu'ahu, dami 'yothu tengutho dí øt'ä ngue hindí øt'ä'ü yø costumbre yø judío ya. A nugä dí øt'ä tengutho gmi øthu m'met'o. Pe nugä dí enä ngue híngui sucju tengue dí øt'e. ¹³ Guí pahmu ngue nu'mø rä mudi ma magä p'ü guí 'buhmu, dä xi'ahu rä hogä 'da'yo hya, nugä nmädi hyenni. ¹⁴ Ne nu'a rä n'ü nmí hembä, xanhennitho ha xtí zä xcä nyahü. Pe nu'ahü p'üya hinga 'yemhmü ngue hindä zä ga nyahü, ni xinga fescathohü rä hya dä mangä. Hante gue co n'na rä pähä guí 'yohmu rä hya dä mangä, tengutho 'mø di 'bäp'ü n'na rä anxe Oja ngue da zo'asehu, ogue tengutho 'mø di 'bäse p'ü ra Jesucristo da zo'ahu, gá jajü p'ü. ¹⁵ ¿Hapü gá 'yemhmü'ä rä pähä bi nja'ahü'ä rä ora dä xi'ahu rä hya? Conque dí pacä ngue nu'a rä 'bäxte guí nne xqui 'yörcähu, nu'mø di sää astä ni dä guí nne xqui hyai ngue xqui 'dacju. ¹⁶ Xiya, asta guí nne gui 'yøt'e ngue ma nsuihu ya ngue njuantho dí xi'ahu na te majuaní.

¹⁷ A nuya mi'da yø ja'i emmei nne da mäxahu, pe hingra nho nne da 'yøt'ahü ya. Sinoque høntho nne ya ngue gui hyegahü p'ü, i nne ngue go gui tenhnu'a ra hya mmanya. ¹⁸ Pe ya xanhö ngue'mø to nne da mäxahu, pegue ya da n'yo'ä ngue

ra nho da 'yøt'e. A nugä xquet'a dí nne ga fäxahu, pe hinga høn'mø dí 'büp'ü guí 'buhmu dí nne ga fäxahu, sinoque hangü rä pa dí nne ga fäxahu. ¹⁹ Ague ma basi'ahu, tengutho n'na rä xisu 'mø ja ngue di önnä basi sä rä n'ü, di njadä p'uya, mähöndi sä rä n'ü co nu'ahü asta gue'mø gui 'yøthu tengutho bi 'yøtra Cristo. ²⁰ Nugä hindí sani ngue gdi 'bucä p'ü guí 'buhmu ya ngue ga nyaséhu, n'namhmä ga nnu ha gda japä'a rä hya si'ahu. Porque nuyá, janjuaní hindí padí te ga øt'e co nu'ahü.

²¹ Nu to gätho nne da 'yøt'e te gä nt'ot'i p'ü ja rä ley ga 'yo yø judío, dami xicju ya. ¿Ua hinjam'mø guí øhmü'ä rä hya nt'ot'i p'ü ja rä libro ngue rä ley? ²² Ya guí pahmu ngue nt'ot'i ngue rä Abraham bi m'mä'i yoho yø ts'unt'ü. Nunä n'na rä ts'unt'ü, rä ts'unt'ü n'na rä xisu ngue rä gunitho. Nunä man'na rä ts'unt'ü, rä ts'unt'ü na rä xisu ngue rä mmennigu. ²³ Nunä rä xisu ngue rä gunitho, hingra 'yabasi na, janangue bi m'mührä basi. Pe nuna rä xisu ngue rä mmennigu, mará 'yabasi, guese Oja bi yarpabi rä Abraham ngue bi m'mührä basi na. ²⁴ Ja ua yø hya mahyequi. Nuya yoho yø xisu ya, guí nhyejpabi yoho yø cohi i ja. Nunä rä xisu ngue rä gunitho ni hu ngue rä Agar. Gui nhyejpabi'ä rä cohi bá njap'ü ja rä t'øhø Sinaí. A nuya yø ja'i enä ngue da 'yøt'e te di mända rä ley ya, guehya nnöpa basi ra Agar. ²⁵ Nunä rä Agar, yoho yø xequi mähyejpi. Gui nhyejpä rä t'øhø

Sinaí jap'ü ja rä häi Arabia. 'Në gui nhyejpä rä Jerusalén, nü'a ja ua ja rä häi. Porque nuya yø judío 'büp'ü, i tentho te nt'ot'i p'ü ja rä ley.²⁶ Pe nuya yø ja'i yø ngump'ü ja rä Jerusalén bí ja mahets'i, hñindi manda rä ley ya. A nuju, ja dyø mmenguhü p'üya, ²⁷ A nup'ü ja rä Maca Libro, nt'ot'i p'ü rä hya ngue enä: "Dí nja'i mpähä grá 'yabasi, nü'i hingga pahra önnate. Gá mafi ngue gui johya, mädaque'a ngue tobe hingui pa'a ra önnate. Porque ra xisu ngue ra 'yabasi bi hyep'ü rá ndø, pe män'na xangu yø basi di m'mui, hñinda gue'a ra xisu 'buhmi rá ndø'.

²⁸ A nuju ya ma zi cu'ahü, tengutho rä Isaac, Oja bi yat'i ngue di m'mui. Dí njathü p'üya, Oja bi yat'i ngue dyø basigahü.²⁹ Nü'mø mi nja na te rä hya xí yat'a Oja ngue di nja, rä Espíritu Santo bi 'yø'te ngue bi m'muhra Isaac. Pe nuna rá ts'unt'ü rä Agar bi mböcüe, bi zuhра Isaac. Xquet'a di njathü p'üya, nü'u mmä ngue øt'e te nt'ot'i p'ü ja rä ley i sçcjü'ü.³⁰ Pe guí pahmä te nt'ot'i p'ü ja rä Maca Libro ngue enä: "Nuna rä xisu ngue rä gunitho, da thon'athi, da me rá ts'unt'ü. Porque nuna rá ts'unt'ü na, hñindi tocabi'a te da hyanna rá ts'unt'ü na rä xisu ngue rä mmennigu", i enä.³¹ A nuya ma zi cu'ahü, hingga basigahü na rä xisu ngue rä gunitho, sinoque gue'a rä xisu ngue rä mmennigu yø basigahü.

5 Ya bi hogá ma ts'oquihü rä Jesucristo. Janangue ya hñindi tenhnü'a rä ley ga 'yo yø judío

ngue ga enä di nyänma tehu. Dami hyahü rä ts'edi ya, dñamí nduhü co nuna rä hya na. 'Yo sá guí enä ngue di nja rä castigo ngue'mø hingui tennä ley ga 'yo yø judío.

²Nugä drä Pablo, dñamí 'yøhmü na rä hya ga mmangä ya. 'Yo gadí n'uní ngue da hmepya'ahü ngue sá gui 'yenä gue'a di nhohni ts'oquihu'a. Nu'mø, ya säditho gá pahmä rä Cristo 'mø.³ Mahön'a dí nne ga xi'ahü ya, nü gätho yø ja'i enä ngue da mepya yø do'yo, yo sá di enä ngue hont'a da 'yø'ta, sinoque ja ngue da 'yø'te gätho'a te nt'ot'i p'ü ja rä ley.⁴ Nuya yø ja'i enä ngue di nhohyø ts'oqui ngue da 'yø'te te gämä hya nt'ot'i p'ü ja rä ley, guehya yø ja'i hep'ü rä Cristo ya. Ya emp'ü na rá mate Oja.⁵ Pe nuju, rä Espíritu Santo di hñatra ts'edi ma mmuihü ngue di tómhmu'a rä pa rá nzegui. Guesé Oja da mamp'üya ngue ya bi nhohma ts'oquihu rängue dí ec'elihü rä Cristo.⁶ A nuyá, ngue ya dí n'yohü rä Jesucristo, ya hñinte di muui 'mø mhmeypa ma do'yohü ogue hingga mhmeypagahü. A nu'a tate di muui ya, guehna ma nt'ec'elihü ja naya, 'në nuna ma nt'ec'elihü na, guehna øt'e ngue dadi mahma cuhü n'na ngü n'najü naya.

⁷ Ya xanhö te gmani n'yohü m'met'o. ¿Te'o di ts'on'na ni mmuihü ngue guí hehmä p'ü na rä hya majuaní?⁸ Nuna rä hya di ts'on'na ni mmuihü, hingrá ts'anni Oja na. Porque Oja, i zon'nahu na ngue gui siguethohü te mi ja.⁹ Ya guí nnühu ngue n'na zitüqui rä íxi di ixqui gätho rä juni.¹⁰ Nugä hu ma mmui ngue ma Hmuuhü Jesucristo hñindi ja'i ngue gui pähni nt'ec'elihü i ja.

Pe nūnā rā n'yohu nne di ts'on'nā ni mmuihū, dā japra castigo Oja na, hōnt'o bi zā maja'i.

¹¹ Pe nugä mā zi cu'ahū, nu'mø gdi xi'ahū ngue gui mmepya ni do'yohu, hīndi nnū mān'ugä yø judío 'mø. Pe nuya, sūcyø ja'i co nūnā rā hya dí xānnbate, ngue rā Cristo bi dūp'ū ja rā pont'i, gue'a i nyanyø te yø ja'i'a. ¹² Nuya yø n'yohu di pi'ahū ena ngue jatho gui mmepya ni do'yohu ngue dā ma nt̄equi, chanja ngue nuya yø n'yohu ya, hīndi nhycse xanho asta dā ma m'moqui?

¹³ Ague mā zi cu'ahū, bi zon'nāhu Oja ngue hīnni mantho gui suhū rā castigo dī manda rā ley. Pe 'yo sā guí emhmū ngue sātho gui 'yothu rā nts'o so ni mmuihū ya. Nu'á, hin'na'a. Para ngue di nequí ngue gadí mmadí n'na ngu n'na'ahū, a nuya dāmí mfäts'i n'na ngu n'na'ahū ya. ¹⁴ Hōnt'a n'na rā hya ja ngue dī nja para ngue dī ma mācumple te gä nt'ot'i p'u ja rā ley. Guehnā rā hya ngue ena: "Dāmí māhní mmic'eíui tengutho gni ne ngue dī ma māmadi'i". ¹⁵ Pe nu'mø gadí nsothu, ya ja ngue gui nsahū n'na ngu n'na, pets'i guí tutho ni mmic'eíui.

¹⁶ Nugä dí xi'ahū, dāmí n'uní ngue gue'a rā Espíritu Santo dā xān'nāhu te gdí n'yohu. Nu'mø gui hyaxhū a rā 'yu di 'da'ahū a, hīngui 'yothu a te ni pāhäschu 'mø. ¹⁷ Nu'á rā nts'o so mā mmuihū, hīngui nnū mānho rā Espíritu Santo'a. Nūnā te nne rā Espíritu Santo ga othu, n'nan'yø na ngue'a rā nts'o so mā mmuihū. Guehya dī nt̄or'māhyā p'u ja mā mmuihū ya. Jānangue xāngu yø

nnidí hīngui sā ga othu a te dí nne ga othu. ¹⁸ A nu'mø gue'a rā Espíritu Santo da xānnghahū te ga othu, ya hīngui ja ngue ga suhū rā castigo di mānda rā ley 'mø.

¹⁹ Hīngui hēnni gdá pahmū ndana gue'a ya yø nts'o otyø ja'i. Gue'a rā n'yots'om'mäi, gä rā nts'o ja rā mmui rā ja'i, hīngui nne di ts'ammī ngue'a te rā nts'o ga 'yo. ²⁰ I thanne yø dāhmu, i ete. Dī nsahyø ja'i. Hōndra njunt'i nne. I sehyā. I ncue. Di 'yets'i. I 'uenyø ja'i ya yø hya i mma. Porque hōndra ntapahyā i nne. ²¹ I nnepe te pesrá mmic'eíui, hote, ití, 'ne hīnha ga ndits'i. Gātho mī'da yø nts'o i ja, gä o't'e. Nugä ya xtā xi'ahū m'met'o 'ne māhōn'a dí xi'ahū ya, ngue nuya yø ja'i njap'ū, ya hīndi ma mācūt'i p'u dī mānda Oja ya.

²² Pe rā Espíritu Santo di hatra ts'edi rā ja'i te dā n'yo. Guehnā rā ja'i dī māhrā mmic'eíui na, di johya, hū rā mmui, seti te thogui, rā hoja'i, hīngui ya rā mmui ngue'a rā nho o't'e. Nu te rā hya pōnnā ne, gue'a o't'a. ²³ Hīndi 'yets'i, hāti'samrā mmui. A nuya, hin temā ley di ja ngue dā zā dā mā ngue dā mā rā castigo ya yø ja'i ga 'yo ya yø hya dí xi'ahū ya. ²⁴ Gātho ya to n'youi rā Jesucristo, ya bi 'yot'e ngue bī m'me'u yø pāhā xānts'o mānī n'yo.

²⁵ Nūnā rā Espíritu Santo di 'dacjū rā 'da'yo te. Ja ts'editho ga n'umhmū ya ngue gue'a rā Espíritu Santo dā xānnghahū te gdá n'yohu. ²⁶ Hīngui sā ga 'yexhū ya, hīngui sā ga njunthu ya. Hīngui sā ga nseyabahū n'na ngu n'najū ya.

6 Ague mā zi cu'ahū, nu'mø gā pahmū ngue bi 'yotra ts'oqui

n'na n̄i amigohu, n̄u' u n'youi rā Espíritu Santo, gue'u d̄i nyau'i a bi yōtra ts'oqui'u. Da xifi ngue da hyep'u'a te øt'e. Pe gue di nya manhuéhi ha di hejpi. D̄i mfädi xanho, hinga mbénnbu ngue xquet'a 'n̄e'u d̄i njap'u m'mefa'u. ²Ngu mi'da, ngu mi'da, n̄u'mø gá n̄uhu te hembí n'na ngu n'na d̄amí nfäxhu. N̄u'mø ngue ngu'a guí øthu ya, ya guí øthu'a te rā hya d̄i manda rā Cristo 'mø. ³Nu ra ja'i ena ngue suhra güenda ngue tatese, pe hindä zä to da hyät'i. Sinoque d̄i nhýäse 'mø ngue himma juani te mmä. ⁴N'na ngu n'na'ahu d̄amí hyacse ra güenda ngue'mø xanho te gni 'yohu ogue hin'nä. A nu ra ja'i hacra güenda ngue xanho te øt'e, ya d̄a zä di johya. Pe hingue masque di johya ngue d̄a dennä mmic'ëiui ngue hingui øträ mmic'ëiui tengutho øt'e. ⁵Porque n'na ngu n'naju hóxhma xihu ngue ga hacju rā güenda ngue'mø xanho te d̄i øthu ogue hin'nä.

⁶Nu ra ja'i sànnbabí rā hya Oja, jatho ngue d̄a mäxrä xànnbåte ngue di unni te honi.

⁷Nuna Oja hingra nt'ëmbi na. Hércathohu na, masä mi 'yenä ngue hingui nnu te d̄i øthu. Nu te ga 'yo ra ja'i, gue'a ra njut'i d̄i nja'a. ⁸Porque nu ra ja'i øtra nts'o so rā mmui, gue'a rā castigo d̄a tho'a. Pe nu ra ja'i haxra 'yu xànnbabí rā Espíritu Santo, guehná rā ja'i para zanho di unna da'yo te rā Espíritu Santo na. ⁹Ogui säyahu, ma ga øthu ra nho. Porque n̄u'mø hinga nsäya ngue ga øthu ra nho, da zonna pa d̄i njurcahu. ¹⁰Janangue nup'u da zä ga øthu rā nho, ma ga ørpahu

ra nho gätho. Pe m̄a datho'u ma cuhu n'nat'a m̄a nt'ëc'ëihu i ja ngue nnetho ga ørpahu ra nho.

¹¹Nugä drá Pablo, dami n̄uhu ya yø da letra ga osegä ya. ¹²A nuya yø ja'i di ja ts'edi da hmepya n̄i do'yohu, hóntho nne ya ngue d̄a n̄u manho yø ja'i. Porque hingui nne d̄a zä rā n̄u tho'u to i mmä ngue ya bi nhohyo ts'oqui yø ja'i ngue bi du p'u ja rā pont'i rā Cristo. ¹³Pe nuya yø xànnbåte ya mhmeypyabi yø do'yo, ni xinga guehya di øt'e te gä mmamp'u ja rā ley ya. Hóntho nne ya ngue d̄a hmepya'ahu n'namhma ngue nup'u d̄i nya, ya di 'yets'i, d̄a m̄a ngue ya guí øthu'a rā hmepya di manda gui 'yothu. ¹⁴Pe nugä hindí nne ngue te gdá 'yexä, hont'a d̄i nne ga mmä ha bi nja ngue bi du p'u ja rā pont'i rā Jesucristo. Pe rángue bi du p'u ja rā pont'i, ya hin dadi hogä'a rā nts'o ga 'yo yø ja'i ua ja rā ximhäi. A nuya yø ja'i øträ nts'o p'uña, xquet'a hingui nnu manhogui. ¹⁵Nu'mø ya d̄i n'yohu rā Jesucristo, ya hinte d̄i mmui ngue'mø mhmeypyá rā do'yo rā ja'i ogue hin'nä. A nu'a d̄i mmui ya, gue'a ngue d̄a gom'na'yo m̄a n'yomfëñihu. ¹⁶A nuya to gätho da hyaxna rā hya d̄i mmangä, d̄i nne ngue da hyut'a n̄i mmuihu Oja 'n̄e di huec'ahu. 'Né hinga hón'athohu, sinoque gätho'u te'o ya yø ja'i Oja.

¹⁷A nu ra pa d̄i ma p'uña, hindí nne to da gun'mahyagui. Nuya yø medi n'youi m̄a do'yo ngue xä ungyø ja'i, ja d̄i n̄equi ua ngue rā mefigä m̄a Hmu Jesús.

¹⁸Ague ma zi cu'ahu, d̄i nnegä ngue gä di jap'ahu m̄a Hmuuhu Jesucristo. Da ngut'atho.

Efesios

**Ja ua rā carta bi 'yo'trā Pablo, ngue
bi mēnnba yō 'yec'ei Efeso.**

1 Nugä drá Pablo, bá excä Oja ngue drá representantegä ra Jesucristo. Nuyá, dadi zenguagä yō ja'i ya o rā 'yé Oja, guehya yō ja'i ya ec'ei ra Jesucristo p'u ja ra hnini Efeso. **2**Dí nnegä ngue nuna Oja mä Papáhu co 'nehna mä Hmuuhu Jesucristo di japhah 'ne dä hyut'a ni mmuihu.

3 Ma ga ja mammadihu na Oja rá Papá mä Hmuuhu Jesucristo. Porque nuju ngue ya dí n'yohu rä Cristo, ya bi jajpahu Oja. Nup'u mahets'i 'damä 'dan'yo rá njapi mambí japhu, gue'a bi 'dacju'a ya. **4**Nu to gätho ya n'youi rä Cristo, ya xpá huan'na Oja hante dí nhohra ximhäi. I nnepe ngue dä hyep'u rä nts'o ya yō ja'i xa huanhní, n'namhma ngue nup'u ja rá hmi rá dä Oja, hin tema nts'o dä thinnbi. **5**Nuna Oja dí macyu. Ya mandø njam'møtho xpá nzän'Oja ngue nu to gätho ya dí n'yohu rä Cristo, ga nnuhu'rä rä nho di un'Oja. **12**Janangue'a, nuya rá mäditho dä ec'eihe ngue rä Yante na rä Cristo, ya nnu rä nho orcahe Oja. Guehya jatho ngue ga espahue Oja ya. **13**Xquet'a nu'mø gmi 'yøhmu na rä hogu 'da yo hya majuaní ngue dí nyanni tehu, ya gá 'yec'eihe rä Cristo p'uya. A nuyá, ngue guí n'yohu rä Cristo, ya bá 'ben'nahu ra

naya. Ja ts'editho ngue zant'a ga espahue Oja ya, porque mändøngu drá mäte bi 'dacju.

7Conná nguehrá mäte Oja, nuna rä Ts'unt'u Oja bi du ngue bi yanju 'ne bi punnga mä ts'equihu.

8Mäthoguitho dí macyu Oja. Bi xoga mä n'yomfénihu, bi 'yot'e ngue dä pähmu hanja rä hya. **9**Nuna rá hya Oja himmi fadi hanja, bi 'yot'e ngue dä fadi hanja'a te xpá nzänni dí nja.

10Nu'a te ya xpá nzänni dí nja, dä 'yehrä pa dí nja'a. Nuna Oja, dä japi dí mända rä Cristo gätho'a tema cosa i ja, ngup'u mahets'i, nguua ja rä ximhäi, gätho go dí mända'a.

11Nu'a te ya xpá nzän'Oja dí nja, gue'a ot'a. Ya mändø njam'møtho xpá nzän'Oja ngue nu to gätho ya dí n'yohu rä Cristo, ga nnuhu'rä rä nho di un'Oja. **12**Janangue'a, nuya rá mäditho dä ec'eihe ngue rä Yante na rä Cristo, ya nnu rä nho orcahe Oja. Guehya jatho ngue ga espahue Oja ya. **13**Xquet'a nu'mø gmi 'yøhmu na rä hogu 'da yo hya majuaní ngue dí nyanni tehu, ya gá 'yec'eihe rä Cristo p'uya. A nuyá, ngue guí n'yohu rä Cristo, ya bá 'ben'nahu ra

Espíritu Santo. Porque ya xá yat'Oja ngue dā pennbabí rā Espíritu Santo te'o gätho ya o rá 'ye. ¹⁴Ngue ya bá 'benhnä Espíritu Santo ga n'yohü, ya dí haxhü njuani ngue nü'a te gä rā nho xá yat'Oja di 'dacju, gä dí nja. Nu'mø bi dät'i da yec'ei'ü to ja ngue dā zo rá 'ye Oja, guehya yø hya jaua dā 'yorpe. Nu te gä ot'Oja, gä tate. Janangue jatho da t'espí.

¹⁵Nugä dí øde ngue janjuani guí hahni mmhi guí ec'ei'ü rā Hmu Jesús. 'Né dí øde ngue gadí mahmu gätho'ü to ya o rá 'ye Oja. ¹⁶Janangue nugä hindí säya janjuani dadi ja mämmadigä Oja conná ngue'ahü. A nuyá, zant'a dí mmat'Oja conná ngue'ahü. ¹⁷A nuna Oja, guehnä rā Oja na mä Hmu Jesucristo na, 'nè guehnä rā Papá maguesë na. Janangue nuyá, dí äpä Oja ngue dā 'yot'e ngue dā dinni mmuihu xandønho hanja Oja. ¹⁸Nuna Oja, bi zonngahü ngue di tocagahü rā nho m'mefa. Dí äpi ngue dā xoc'a ni n'yomfeníhu xandønho, n'namhmä ngue dā dinni mmuihu hanja'a te rā hya dí tömhmu dí nja. Porque mazihotho'a te rā nho xá nzän'Oja di unni te'o gätho ya o rá 'ye. ¹⁹Dí äpä Oja ngue dā dinni mmuihu xandønho hanja, ngue nunä Oja mathoguitho ja rā ts'edi hingha rā nzegui. A nuna rā ts'edi Oja i ja, guehnä fäts'i gätho'ü to ec'ei'ü. Nunä Oja na, i üdi ngue mathoguitho ja rā ts'edi. ²⁰Porque guehnä Oja bi 'yot'e ngue bi bennate ra Cristo 'mø mi du, 'nè bi zits'i i ma mahets'i ngue i mmip'ü ja rā n'yei Oja. ²¹Nuna rā

Cristo bi t'unna cargo ngue tate, go guehnä dí manda gätho'ü bi ja yø ts'edi mahets'i na, 'nècua ja rā häi. Dí manda yø dast'abi, 'nè gätho'ü to mi'da ja yø ts'edi. Nuna go 'bet'o na ngue gätho, dä gue'ü dí m'muhyø pa di 'yep'ü, gätho go dí manda'a. ²²Nu te gäma cosa i ja, Oja bi japrä Cristo ngue gä go dí manda'a. 'Né bi japi ngue rä Cristo go dí manda gätho yø 'yec'ei'ü. ²³A nu'ü yø 'yec'ei', gue'ü nnöpa do'yo rä Cristo'ü. Nu'a rä Cristo n'youi gätho yø 'yec'ei'ü, 'nè 'bui hønnbu bi zä, bí 'bui mahets'i 'nè 'bucua ja rä ximhäi.

2 Nu'mø mäm'met'o, xandønts'o te nmi øthü. Entho ya xtá tuhü ngue mä ts'oquihü mi ja. ²Xtá øthü yø nts'o ja ua ja rä ximhäi. Xtá ørpahü rä pähä rä zithü nunä dí manda gätho yø ts'onthi i 'yo ndap'ü bi zä. 'Né gue'a rä zithü xä bennba yø mmhi'ü yø ja'i hinguí nne dä 'yec'ei' Oja ya. ³Nu'mø man'na rä pa gä xtá njahü p'ü tengutho øtyø ja'i hingui pa Oja ya. Xtá øthü'a te mä pähäsehu. Nu'a te rä nts'o so mä mmuihu, gue'a xtá øthü'a. Janangue mämä nsähu'a rä castigo dä ja Oja, tengutho rä castigo dä thohyo ja'i hingui pa Oja ya.

⁴Pe nunä Oja, mathoguitho dí macju, 'nè mathoguitho di huegahü. ⁵A nuyá, ngue dí n'yohü rä Cristo, ya bi 'dacju rä 'da'yo te ya. Porque nujü ya xtá tuhü ngue mä ts'oquihü mi ja. Pe nuna Oja, rä matetho bi 'yot'e ngue bi yanju. ⁶Nuna Oja, xquet'a dä 'yot'e ngue 'necju dä zä ga bennatehu tengutho rä Cristo

ngue bi bennate. 'Né da 'yot'e ngue 'dap'u ganí mmihmu p'u mahets'i.
⁷ Nguna ra hya xpá nzän'Oja di nja ya, n'namhma ngue hangu ra pa di nequí xandønho ngue janjuani di macyu, ngue'a te rä nho bi 'yorcáhu conná nguehra Jesucristo. ⁸ Nuna Oja, rä matetho bi 'yot'e ngue bi yanju ngue dá ec'eihi rä Jesucristo. Hinga emhmü ngue ja tema nho dá otha ngue bi yanju. Sinoque bi nese Oja ngue bi yanju. ⁹ A nu ra ja'i, hingui sá da 'yena ngue ja tema nho da 'yot'e ngue dá zá di nyani. Janangue hindä zäp'u di 'yets'i da 'yena ngue nu'a te rä nho øt'e, gue'a di n'yan'a. ¹⁰ Oja bi 'yot'e ngue ja ma'da'yo dá m'muhmu ngue dí n'yohu rä Jesucristo. Ya mam'met'o xpá nzänni ngue ya gdá 'buhmu'a ngue gä rä nho ga otha.

¹¹ A nuya ngue hingyø judío, dámí bení te gmi jahu 'mø yø pa xa thogui. Yø judío himmi nnu manho'ahu porque ni do'yohu himma mhmeypy tengutho øtyø judío. ¹² Nu'u yø pa'u, himgmi pahmu te'o na rä Cristo. Mama hyaquí'ahu ya yø judío 'bu'p'u ja rä häi Israel. Hingmi pahmu'a te rä cohi mi jauí Oja'u. Ni xinga gue'u yø hya di yat'a Oja ngue gdi pahmu hanja. Aha gmi 'buhmu ua ja rä ximhäi, 'be xingmi tómhmu ngue xta 'yehra pa xta nyan'ahu Oja. Himgmi pahmu ngue 'bu Oja. ¹³ Pe nuya ngue guí n'yohu rä Cristo ya, 'ne bi du conná guecjü, gue'a øt'e ngue gä pahmu Oja'a ya. ¹⁴ A nuyá, rä Cristo guehnä bi 'yot'e ngue ga n'amigohu Oja naya. Ngu

yø judío, ngu'u hingyø judío, ya n'na 'búitho bi gohyø ja'i ya. Porque bi xotra Cristo ya yø hya madi hyagáhu. ¹⁵ Nu'a rä ndate bi thohra Cristo, ja bi zep'u rá ts'edi rä ley nu'a madi manda yø costumbre maní n'yo yø judío. Nuya yo 'bui yø ja'i madi nsui, ma'da'yo bi mpennhi ngue n'na 'búitho bi gohi. Porque ya gä yø n'youi rä Cristo. Gue'a i hojpaibi'a. ¹⁶ Porque nu'a i du p'u ja rä pont'i rä Cristo, gue'a i nhopauí Oja yø ja'i bi 'yec'ei'a. Ngu yø judío, ngu'u hingyø judío, nu'a ra njunt'i mi øt'e ngue madi nsui, ya bi zep'u. Bi ma mä penhni gätho yo 'bui yø ja'i tengutho 'mø n'na nc'itho bi gohi. ¹⁷ Rä Cristo bá ehe ngue bi xihra hogá 'da'yo hya yø ja'i ngue bi nhoppi. Bi xihra hya yø ja'i himmi pa Oja, ximmangu yø judío ya mi pa Oja xquet'a bi xihra hya. ¹⁸ Conná nguehra Cristo, ngu yø judío, ngu yø ja'i hingyø judío, gue'a rä Espíritu Santo fäxcáhu ya ngue dá zäp'u ga n'amigohu xanho'a rä Papá. ¹⁹ A nuyá, ya hingyø 'dan'yo ja'ihi ya. Ya gue'ahu yø ja'i Oja ya, porque ya ni n'yohu gätho'u yø ja'i ya o rä 'ye Oja.

²⁰⁻²² Nup'u ha nanga n'na rä ngu ngue rä nija, nup'u brá fuhra jado, n'youi mi'da yø do di tetra jado ngue rä nija Oja. Gue'ahu yø do di tetra jado ngue rä nija ya. Nu'a rä Cristo, gue'a rä do bi du'mra jado'a. A nu'u yø representante p'uya co 'ne'u yø pøngahya Oja, gue'u yø do rä mäditho bi me rä ngu'u. A nuya conná nguehra Cristo ya, nu yø ja'i hingyø judío, ya yø n'youi to gä ec'ei rä Cristo'u ya. Porque gäthogáhu, gue'a rä Espíritu Santo dí n'yohu.

3 Nugä drá Pablo, dí ofädi ngue dí mmangä rá hya rá Jesucristo p'ü 'buhyø ja'i hingyø judío. ² Ya guí pahmø ngue bi 'yörcagui ra mate Oja bi 'dajma 'befi ngue ga xi'ahü rá hoga 'da'yo hya. ³ Gå dá cuatå ua ja rá sñcuq'a te gäma hya bi yurcagui Oja. Himmì fadi hanja ná rá hya ná. ⁴ A nü'mø gá nühü ná rá sñcuq' naya, ya gui hyaxhü njuani p'hyø ngue nü'a rá hya rá Cristo himmi fadi hanja, bi jaqui dá padí hanja. ⁵ Nü'mø yø pa xa thogui, nüna Oja, hinjonní ja'i xa mbøni ngue xtí japi xtä mbahna rá hya ná. Pe nuyá, nüna Oja bá pennbabí ra Espíritu Santo'ü yø representante co 'në'ü yø pøngahya ngue bi japi dä badi hanja ná rá hya ná. ⁶ Nunä rá hya himmi fadi hanja, guehnä rá hya ja ua naya: Ngue hingä høndyø judío di tocabi ná rá njapi Oja, sinoque xquet'a 'nëhyø ja'i hingyø judío di tocabi rá njapi Oja 'mø da 'yec'ei rá hoga 'da'yo hya. Ya gä dä gohi ngue yø ja'i Oja. Porque di tocabi'a rá nho ya xa yat'Oja ngue di unyø ja'i da 'yec'ei ra Jesucristo.

⁷ A nuyá, Oja bi 'yøtra mate bi 'dajhma 'befi ngue ga mmangä ná rá hoga 'da'yo hya. 'Në guese Oja di 'dacra ts'edi ngue dä zä ga ot'ä na rá 'befi ná. ⁸ Nugä, man'hatho hinga njuanigä ngue gätho mi'da yø ja'i ya o rá 'ye Oja. Pe guese Oja bi 'yøtra mate ngue bi tocadä rá mmænþi ngue ga xicä rá hoga 'da'yo hya yø ja'i hingyø judío. 'Në ga xihyo

ja'i ngue nü'mø bi 'yec'ei rá Cristo, mæthoguitho rá nho di tocabi hñinha rá nzegui. ⁹ I nneque ngue ga japi dä badi gätho yø ja'i hanja ná rá hya hinguí fadi. Nunä Oja bi hoqui gätho'ä te ja ya, mandø njam'møtho xpä nzän'ná te nnepe dí nja. Pe himmi fadi hanja, asta ja guehya ja bi fahya. ¹⁰ A nuyá, ya bi zønnä pa ngue co 'nëhyø anxe bi ja yø ts'edi mahets'i dä nü'a te dä 'yørpabí Oja yø 'yec'ei. 'Në dä nü ngue mæthoguitho ja rá mfadi Oja. ¹¹ Ya mandø njam'møtho xpä nzän'Oja'a te nnepe dí nja. Pe ya bi nja 'mø mi t'ëc'ei ná rá Hmu Jesucristo. ¹² A nuyá, ngue ya dí ec'ehü rá Cristo, ya nthummaí ngue ma n'yohü Oja ya. ¹³ Janangue nugä dí xi'ahü ngue 'yo di tu ni mmuihü ngue dí sägä rá n'ü ngue dí xi'ahü rá hoga 'da'yo hya. Sinoque dämi johyahü ngue nü'a te rá n'ü dí thocä conná ngue'ahü dä 'yøt'ahü rá nho ná.

¹⁴ Janangue nugä dí ndantyøhmü ngue dädi ja mämädi ná rá Papá ma Hmu Jesucristo. ¹⁵ Nunä rá Papá ná, nü'u bí 'bü mahets'i, da gue'ü 'bucua ja rá häi, gätho yø Papá. ¹⁶ Guehnä ma dätho ngue ja rá ts'edi ná. Janangue dí äpi ngue di zac'a ni mmuihü ngue da penhna Espíritu Santo di ha'ahü rá ts'edi. ¹⁷ Dí äpi ngue nü te'o gätho ya guí ec'ehü rá Cristo, høndrä Cristo dä 'yo ni mmuihü. A nü'a te gni mahni mmic'ehü, janjuani ngue ni mmäi gdi 'yøthu. ¹⁸ Dí nnegä ya ngue gätho'ahü co gätho mi'da yø 'yec'ei, dämi pahmø xandønho hague ngü gangu'a te gui mæcjü rá

Cristo. ¹⁹ Jan̄angue dí äpä Oja ngue dä dinni mmuihü xanho hanja na te gui macjü ra Cristo, mädague'a ngue hinjam'mö da zä ga pahmu gätho'a te gui macjü. Pe co ngu'a, man'na man'na di nequi ngue guí n'yohü Oja.

²⁰ Nunä Oja, ma dätho ja rá ts'edi na, porque sä di un'a te t'äpi. Hinga hont'a te ra hya so ma mmui dí äphü di uni, sinoque man'na xangu di uni ngue'a te t'äpi. A nuyá, nunä rá ts'edi Oja i ja, guehnä di hacjü ra ts'edi naya. ²¹ Nu to gätho dí yec'eihi rä Jesucristo ya, ma ga espahü Oja para zantho. Dä ngut'atho.

4 Nugä dí ofädi ngue dí örpabi rä 'befi rä Hmu Jesú. Pe nuyá, dí xi'ahü ngue guí importahü xandønho. Nunä te ra hya i zon'nähü Oja gdi n'yohü, gue'a gui yøthü'a. ² O gadi 'yex'mö guí yahü, mahotho gdi nyahü. Dämi seti te gadi n'yörpahü. Dí nequi ngue n'na ngu n'na gadi mahni mmic'ihü. ³ Dä mäx'ahü rä Espíritu Santo ngue dä 'yøt'e ngue xogue n'na hyätho guí mmamhmü. Dämi ja ndummui ngue hinjam'mö guí njunthü. ⁴ Nu to gätho ya dyø yec'eihi, entho n'na nc'itho p'ü da nnujü Oja. Nu'a rä Espíritu Santo dí n'yohü, n'nat'a'a. Nunä te ra hya dí tømhmü dí nja m'mefa, n'nat'a na rä hya gá nzonngahü Oja. ⁵ N'nat'a mä Hmu. N'nat'a mä nt'ec'eihi i ja. N'nat'a rä nxixya i jajü. ⁶ Né n'nat'a Oja i 'bui, gue'a rä Papá'a ngue gätho. Né gue'a di manda gäthogahü'a. Gue'a 'bui ndap'ü bi zä'a. Né gue'a dí n'yohü gäthogahü'a.

⁷ Nup'ü ha di mpeti yø 'yec'ei, bi zännba rä Cristo n'na ngu n'najü'a te ja ngue ga øthü. Di hacjü rä ts'edi ngue dä zä ga øthü'a te nnepe ga øthü. ⁸ Nguna mmamp'ü ja rä Maçä Libro ngue ena: "Nunä rä Cristo bi ma mahets'i, pe 'be bi dapi gätho'u yø nshiui. 'Né mändøngü drá mate bi unyø ja'i bi gocua ja rä ximhäi", i ena. ⁹ ¿Te nne da manna ra hya embi ngue bi ma mahets'i? I nne da mä ngue rä Cristo bi zöcua ja rä häi 'në bi mengui, i ma mahets'i. ¹⁰ Nuse na rä Cristo bá nexpü mahets'i, bi zöcua ja rä häi. 'Né bi ma asta ndøya maya bí ja rä c'amahets'i para ngue di nequi ngue ndap'ü bi zä 'bui ngue di mända.

¹¹ N'na ngu n'na yø ja'i, bi zännba rä Cristo'a te ja ngue da mefi. Bi 'yexyo ja'i ngue dyø representante. Mi'da p'uya, bi 'yets'i ngue da manna hya di bennbabü Oja ngue da mä. Mi'da p'uya, bi 'yets'i ngue di n'yo ngue da manna hoga 'da'yo hya. Mi'da p'uya, bi 'yets'i ngue di m'met'o ngue dyø mamhya p'ü ha 'buhyo 'yec'ei. Mi'da p'uya, bi 'yets'i ngue dyø xännbäte ngue rä hya.

¹² Nuya yø ja'i bi 'yets'i, guehya da japi gätho yø 'yec'ei ngue da 'yøtra 'befi di manda rä Cristo da 'yøtyø ja'i ya. Guehya man'na di hatra ts'edi yø 'yec'ei 'bucua ja rä ximhäi ya. ¹³ Di mpefi astä gue'mö da zädi ngue xogue da 'da'igü mä nt'ec'eihi, 'në ga pahmu xandønho'a rá Ts'unt'ü Oja. Man'na man'na dí thini xanho hanja rä hya, ya da zä ga n'yohü tengutho i n'yo rä Cristo p'uya. ¹⁴ Ya hinga øthü tengutho øtyø t'ubasi p'uya. Porque yø basi hingui henni ga thät'i. Tengutho 'mø te haxra ndahi

ní ma ua, ní ma ná, njarbutho yø basí, hønt'o bi zä máxadi tenní. A nü'u yø xännbate ngue yø hyäte, xøgue gá mbatho dä hyoni ha di hyätyø ja'i. I nne'u ngue gá tenhnua rä fehní hya i xännbate. ¹⁵Pe nüu, ma ga ja ndummui ga mmamhmá ná rä hya majuaní. Ma ga üdi ngue dädi mahmu' u yø ja'i dí xihamu ná ra hya na. Ma ga homhmu rä hya ngue man'na gdä cohmu tengutho rä Cristo. Nuná rä Cristo, guehná 'bet'o ná ngue di manda gätho yø 'yec'eí, tengutho rá ya ra ja'i i 'bet'o ngue di mandabi rá do'yo. ¹⁶Ngue guehná rä Cristo 'bet'o ngue di nnöpa yahú ya, nü'u yø xequi ha di ntøtrá do'yo rá ja'i p'uya, go guecj'a. A nü'mø ngue cu xanho yø hyundo'yo, gätho 'da gui mpetho, ya xanho i ja. Njarbutho ya, nü'mø di mmädi n'na ngü n'ná yø ja'i, gätho 'da ga hyadra ts'edi di mpefi xanho.

¹⁷Nuná ma Hmuhu Jesucristo, go di 'dacä rä ts'edi na nguehná rä hya dí xi'ahu ya. 'Yoni mantho guí òthu'a rä nts'o ga 'yo yø ja'i hingui pa Oja. Nuya yø ja'i ya, nü'a rä nts'o so yø mmui, gue'a ot'a. Pe hínte di mqui te ot'e. ¹⁸I njot'i yø n'yomfeni, hingui pa'a rä 'da'yo te di un'Oja. Porque mandø nnaxitho yø n'yomfeni. Hindí n'uní da sifi ha di njap'u dí ba Oja, janangue hingui padí hanja. ¹⁹Janjuani ngue xa unyø mmui yø ja'i a rä nts'o ga 'yo. 'Be xingui ja yø 'be'isä. Ena gue man'na di johya 'mø 'dama 'dan'yo ma nts'o ot'e.

²⁰Pe hinga ngu'a ra hya gá 'yøhmá bï nxännbate rä Cristo. ²¹Majuaní ngue ya gá 'yøhmá ná te rä hya

bï nxännbate rä Jesucristo. Nuná rä hya naya, guehná majuaní ná, 'në guehná rä hya xänngahu rä Jesús. ²²Janangue nuyá, nü'a te gä rä nts'o gmañi n'yohu mäm'met'o, dämi hyehmu p'ü'a ya. Porque nü'a rä nts'o gmañi ho gui 'yøthu, mi hät'atho ní n'yomfeni'huh'a. ²³A nuyá, dämi 'yø't'e ngue dä gom'na'yo ní n'yomfeni'hu ya. ²⁴Gätho mä'da'yo'a te gdí n'yohu. Gä rä nho gdí n'yohu. Tengutho Oja majuaní ngue xandønho'a, gui njathu p'uya, gä rä nho gui 'yøthu, hin temá nts'o gui 'yøthu.

²⁵A nuyá, 'yo guí mmamhmá rä fehní. N'na ngü n'na'ahu, gä majuaní guí xihni mmic'ëiui. Porque gätho yø 'yec'eí tengutho 'mø n'na nc'ëitho di jahu'. ²⁶Nü'mø guí ncuehü, man'nan'yo mi 'yø't'e ngue dä gohi ngue drä ts'oqu'i'a ní cuezü. Da thotho'a ní cuezü, 'yo guí nnehu ngue gä rä nguni rä pa guí ncuehü. ²⁷'Yo gadí unhnü rä 'yü rä zithu ngue gui 'yøthu'a te rä pähä.

²⁸Nü rä ja'i mará be, da hyep'u'a rä mfe, di mpefi. Nü rä ja'i ngue rä 'befise dä 'yø't'e, gue'a di dini te dä zi'a, janangue di nja te di unyø ja'i hin'yü te dä hyoni.

²⁹'Yo temá ts'omhyá guí mmamhmá. Sinoque rä hogá hya guí mmamhmá, da gue'a rä hya dä 'yørpabí rä nho yø ja'i dä 'yøde. ³⁰'Yo guí òthu ngue dä du rá mmui rä Espíritu Santo ngue n'na ra ts'oqui gui 'yøthu. Porque dí n'yohu rä Espíritu Santo, ya di haxhu njuani ngue ya dí ohu rä 'ye Oja, 'në fäcju asta gue'mø bá ep'u ma Yantehu.

³¹A nuyá, dämi hyehmu p'ü gätho ya yø hya gá xi'ahu ya. Rä sui, rä

cue, rā njunt'i, rā ts'ate. 'Yo to gui nnū mān'uhu. ³²Nū'a ja ngue gui 'yothu, dāmī n'yorpahu rā nho n'na ngu n'na'ahu. Dī nja ni yemmuihu. Dāmī mpunnbī n'na ngu n'na'ahu ngue'mø 'bhi to hinga gue'a ḥt'e, tengutho Oja bi pun'nahu conná nguehra Cristo.

5 Nūnā Oja, janjuānī ngue dī mācju ngue ya yō basigahu. Janangue nuyá, ma ga othu tengutho ḥt'Oja. ²Ma ga māhma mmic'ehu tengutho gui mācju rā Cristo. Nūnā, asta bī ndā ngue bi du conná nguecjū. Oja bī nu mānho ngue gue'a bi gohi ngue rā 'bōt'e i nhohma ts'oquihu'a.

³Ya guí ohu rā 'ye Oja ya. Janangue nuyá, 'yo di so ni mmuih'ā rā n'yots'om'mäi. 'Yo tema nts'o guí othu. 'Né 'yo guí emhmū ngue gue'a rā menyū mā dātho dī muui. ⁴'Yo tema ts'omhyā guí mmamhmū. 'Yo guí mmamhmū rā hya hinte ni bontho. Porque nuya yō hya ya, hinni 'yup'u ngue guí mmamhmū ya. Nū'a rā hya ni 'yup'u gui 'yothu, gue'a ngue njandyatho gui ja māmmadīhu Oja'a. ⁵Ya guí pahmū ngue nūp'u dī mānda rā Cristo, co 'nghrā Papá, nuya yō ja'i ngue yō 'yots'om'mäi hinda ma mācūt'i p'u ya. Da guehyō ts'oc'ei, da guehya yō ja'i ngue hōnt'a te pes'ua ja rā ximhāi so yō mmui ngue di xāndi, hinda yurbu ya. Porque nuya yō ja'i njap'u, nū'a te rā cosa ni ma yō mmui, gue'a thanne'a, hinga gue'a Oja i thanne. ⁶Matonma hyā'ahu ngue gui 'yothu ya yō nts'o dī xi'ahu. Porque nū to ḥtya yō hya

dī xi'ahu ya, ngue fēspatho rā hya Oja, guehya dā japrā castigo Oja ya. ⁷Mān'nan'yo mi 'yōt'e ngue gui 'yothu tengutho ḥtya yō ja'i dī xi'ahu ya.

⁸Nū'mø mām'met'o, gā rā nts'o nmará n'yohu. Pe nuyá, ya mā n'yohu rā Cristo ya. Ma gdā n'yohu'a te nne Oja gdā 'yohu ya. ⁹Nū rā ja'i ngue xojpabi Oja rā mmui, gā rā nho ga 'yo rā ja'i. Nū'mø ha ya, gā majuanī te mma. Nū'a te dī mānda Oja, gue'a ḥt'a. ¹⁰Dāmī ja ndummuihu ngue nū'a te nnu mānho Oja, gue'a gui 'yothu'a.

¹¹Mān'nan'yo mi 'yōt'e ngue go gui 'yothu tengutho ḥtyo ja'i xants'o ga 'yo. Dāmī japhu ngue dā bahyō ja'i ngue rā ts'oqui'a te ḥt'e. ¹²Nū'a rā nts'o nt'agutho ḥtyo ja'i, ya rā 'be'isātho ngue dā hmāngua'a. ¹³Pe nū'mø dā ma nsudi rā hya ha rā nja nā rā nts'o nt'agutho ḥtyo ja'i, dā bahyō ja'i ngue rā ts'oqui ḥt'e.

¹⁴Janangue emp'u ja rā Māca Libro: "Nup'u 'buhyo ja'i entho ya xā ndu, dā xoc'a ni mmui rā Cristo. Entho ja guí nūn'a nt'aha", i ena.

¹⁵Janangue nuyá, dāmī fāhmū xānho te gdi n'yohu. 'Yo gni 'yohu tengutho ga 'yo yō ja'i hingui pa Oja. Sinoque dāmī 'yōt'e ngue dī nequi ngue guí pahmū Oja.

¹⁶Dāmī ja ndummui gui mpefi ngue guí mmamhmū rā hya. Porque yō pa dī 'buhmū, xāndōngu rā nts'o i ja. ¹⁷Janangue nuyá, 'yo gyō 'yammuihu. Nū'a te rā pāhā mā Hmuuhu Jesucristo, dāmī ja ndummui ngue dā dīni xānho ni mmuihu hanja rā hya, n'namhma ngue gue'a gui 'yothu'a. ¹⁸Para ngue guí m'māmmā pāhāhū, 'yo

gadí unni mmuihu rā n'iti. Porque rā n'iti xants'o te ot'ahua. A nuyá, go dámí unni mmuihu'a rā Espíritu Santo ngue da gue'a dā xän'nahu te ja ngue gui 'yothua. ¹⁹N'na ngu n'na'ahua, nū'mø gui yahua, nū'u yø hya mazihotho nt'ot'i p'u ja yø salmo, gue'u dámí nxihmu'u, 'n'e'u yø hya nt'ot'i p'u ja yø alabansa. Dámí ja mammadihu'a rā Hmu Jesucristo p'u ja ni mmuihu. Gui 'yøphu conyø salmo 'n'e conyø alabansa gui turpahua. ²⁰Rángue guí ec'eihu ma Hmu Jesucristo, nuná Oja ma Papáhu da 'yø'mø gá zohmu. Janangue nuyá, zant'a gui ja mammadihu ya ngue'a te gä ra nho ørcahu.

²¹A nuyá, ngue guí nnu mānsuhu Oja, dámí mfäts'i n'na ngu n'na'ahua ya.

²²Ague gyø xisuhu, dámí 'yøc'eí ni dämmme 'mø nzo'ahua. Porque gue'a dí mända rā Hmu Jesucristo'a. ²³Porque rā n'yohu i 'bet'o'a ngue di mända rā xisu, tengutho rā Cristo i 'bet'o'a ngue di mända yø 'yøc'eí. Nu'a rā Cristo bi yanyø 'yøc'eí, gue'a 'bet'o'a ya, tengutho rā ya rā ja'i, 'bet'o ngue dí mändabi rā do'yo. ²⁴A nuya yø 'yøc'eí i øt'e te dí mända rā Cristo. Xquet'a njarbutho yø xisu ya, da 'yøt'e te gä di 'bepyo dämme.

²⁵Ague n'yø'ahua, dámí mahni xisuhu, tengutho rā Cristo dí mahyø ja'i bi 'yøc'eí, asta bi du ngue bi yaní. ²⁶Nguna bi 'yørpabi yø 'yøc'eí para ngue di zo rā 'ye Oja. Co nuna rā hya bi 'yøc'eí yø ja'i bi hojpa yø ts'oqui. Bi nxixya p'hyu ngue ya bi hyepu rā nts'o. ²⁷I nne ngue

nū'mø bá ep'u mahon'a rā Cristo, gätho yø 'yøc'eí da 'yøspi, porque ya hin tema nts'o da dinnbi.

²⁸A nū yø n'yohu i jatho ngue di mahyø xisu. Tengutho ga mmährä do'yo, di jarbu rā xisu. Porque nū rā n'yohu di mahrä xisu, i øträ güenda rā n'yohu ngue rā do'yo se di madi.

²⁹'Né hínjo'o n'na rā ja'i ngue di suhrä do'yo, sinoque fährä do'yo rā ja'i 'në pepi. Njarbutho'a te ørcahu rā Cristo ya, fäcju 'në i pejpahua.

³⁰Porque rā Cristo, i nnöpe ngue rā do'yogahu. ³¹N't'ot'i p'u ja rā Mäca Libro ngue ena: "Nū'mø bi nthätra n'yohu, rā n'yohu p'hyu sopu rā papá 'nëhra mamá ngue 'buhmi rā xisu. Nuya yo nc'eí ya, dí nne n'na ngu n'na, janangue ya hingui yo nc'eí, sinoque entho n'na nc'eitho", enna hya. ³²Nuná rā hya na, mazihotho hmä te nne da ma. Porque ga mböni ngue rā Cristo ya yø n'youi yø 'yøc'eí 'në gue'u yø 'yøc'eí nnöpe ngue rā do'yo. ³³Pë xquet'a i nne da ma ngue n'na ngu n'na yø n'yohu jatho di mahyø xisu. Tengutho ga nne ngue di ma mämadi, di jarbutho rā xisu ya di madi. A nū rā xisu p'hyu, i jatho ngue da nū mānsu rā dämme.

6 Ague gyø basihu, nū'mø bi zo'a ni papá ogue ni mamá, dámí 'yøc'eí te xi'ahua. Porque gue'a jatho ngue da 'yøtyø basi ya ec'eí rā Cristo'a. ²Guehnä rā muditho rā hya mmamp'u ja rā ley Oja na, ngue nū rā ja'i da 'yøt'e te xi Oja, da dinnbabí rā njapi Oja. Guehnä rā hya naya ngue ena: "Dámí su ni papá, dámí su ni mamá. ³Nu rā ja'i da 'yøtya yø hya ya,

ya'atho rā pa dī m'mūcua ja rā häi, 'nē dī m'mūmma pähä", enna hya.

⁴ A nū yō n'yohu conyø xisu, ngue ya 'buhyo basi, 'yo di honnbi ha dī mbocue yō basi. Sinoque di tede xānho, dā bādi ngue dā zāmmi. 'Nē dā xānnba yō basi ngue dā 'yec'eí ra Cristo.

⁵ Ague gyø hmiquihu, dāmi 'yec'eí ni hmū gadi mpehmū ua ja rā häi. Majuani ngue ni mmui gdi 'yorpabi masu ni hmūhu. Ni mmui gdi 'yotra 'befi guí pehmū, gui 'yōni giendahu ngue tengutho 'mō gdi ḥrpahu rā 'befi ra Cristo. ⁶ Gui hyumbabi 'mō gadi mpehmū. 'Yo guí nnehu ngue hōn'mō nnu ni hmū guí humbahu, sinoque gui 'yōt'e ngue yō mafi'ahu ra Cristo. Co gātho ni mmui gdi 'yorpahu'a te rā pähä Oja. ⁷ Nu'mō ja te guí pehmū, con n'na rā pähä gdi 'yothu ra 'befi. Gui 'yōni gienda ngue rā Cristo guí ḥrpahu rā 'befi, hingue masque gui 'yemhmū ngue rā ja'itho guí ḥrpahu rā 'befi.

⁸ Porque ya guí pahmu ngue nu'a ra Hmū Jesucristo, nu'a te rā nho xā 'yōt'e n'na ngu'nna ra ja'i, gue'a rā nzäbi rā ja'i di un'na. Nu'mō 'buhrahmū ogue hinjo'o rā hmū n'na ra ja'i, nu te rā nho xā 'yōt'e, gue'a rā nzäbi di t'un'na.

⁹ Ague gyø hmūhu, dāmi 'yorpabi rā nho ni mafi guí sihu. 'Yo gadi pihmu yō mafi. Dāmi bēmhmu na rā hya ja ua. Ngu'u yō hmū ua ja rā ximhäi, ngu'u yō hmiqui, n'nat'a ni Hmūhu bí 'bū mahets'i. A nu'a p'uya, hinguí huantho yō ja'i ḥrpa masu'a.

¹⁰ Ague mā zi cu'ahu, dāmi zajni mmuihu connā ts'edi di 'da'a mā

Hmūhu. Porque hōnt'a tate ja rā ts'edi'a. ¹¹ Nunā rā hya di 'da'ahu Oja ngue gdi mfähmu, dāmi 'yothu ngue tengutho 'mō dā m'mant'i'ahu nā rā hya nā. Janangue dā zā gui tājpahu rā hya rā zithu nu'a nne dā hyäcju. ¹² Porque nunā rā tunhni dī othu ya, hinga gue'u mā mmic'eí dādi ndunhnu, sinoque nu'u dādi ndunhnu ya, gue'u yō ts'onthi ja yō ts'edi ngue dī mānda rā nts'o ja ua ja rā ximhäi. I 'yo maya ndap'u bi zā. ¹³ Janangue dī ndu xānho ni n'yomfēnihu ya co nunā rā hya di 'da'ahu Oja, guehnā gdi täcjū rā nts'o nā. Nu'mō dā 'yehra ora ngue gui ntbehü n'na rā hya xants'o, 'yo di dap'ahu. Nu'mō ngue gā 'yothu nā rā hya naya, ya du xānho ni n'yomfēnihu 'mō.

¹⁴ Nu rā soldado 'mō ngue ya xā nsā ngue dā ma rā tunhni, ya xā dūtra ngut'i, ya hā rā njudi dī nyani, 'nē he rā he ngue rā t'egui. Dāmi njathu p'uya ngue gdi nyamhmū nā rā hya majuani. Nu'a te xānho, gā gue'a gui 'yothu'a. ¹⁵ Nu rā soldado 'mō ja ngue ha dā ma, ya xā nsā, hinga gā hyehyo 'boxthi. Dāmi njathu p'uya, gui ja ndummu ngue gui mma guá māmhmū rā hogā 'da'yo hya. Guá xihmu rā hya yō ja'i ngue ha di zā dī nhojpaui Oja. ¹⁶ Nu rā soldado ha rā njudi. Nu'u yō nsā n'youi rā sibi bi enyø nshiu hinguí thot'i. Gui njathu p'uya co nu'a ni nt'ec'eihu i ja, ya hindā zā dā dap'ahu rā zithu. ¹⁷ Gui 'yōt'e tengutho 'mō gdi hushu rā fui t'egui, hingue dā thot'i. Dāmi njathu p'uya, n'nat'a beni ngue ya bi nyanni tehu. Nunā rā hya Oja di 'da'ahu rā Espíritu Santo, guehnā gui nnöpa

juaihu na, ngue gdi taphu ra hya yo
ja'i.

¹⁸'Yo di cohni mmuihu, mat'Ojahu
hangu ra pa. 'Yäphu Oja'a te gäma
hya di ben'nahu ra Espíritu Santo
gui 'yäphu. Gätho yo ja'i ya o ra
'ye Oja dami marpahu Oja yo ja'i,
'yogui säyatohohu. ¹⁹Xquet'a 'necä
dami marcahuu Oja n'namhmu ngue
Oja di 'dacra hya ga mma. Nup'u
ha ga mmanna hya, ga ha ra ts'edi
ngue ga mmanna hya. Nuna ra hoga
'da'yo hya, hinga su ga xicä yo ja'i
hanja na ra hya na. Porque hingui
pahyo ja'i na ra hya na. ²⁰Oja bi
'yexqui ngue drá representantegui
ngue ga mmangä na ra hoga 'da'yo
hya na. A nuyá, ngue dí mmangä
na ra hya na, ya dí ofädi. Janangue
dami marcahuu Oja n'namhmu ngue
nuna ra hya ni 'yehma xi ga mma,

da zä ga ha ra ts'edi ga mma xanho
ra hya.

²¹Nuna ma zi cuhu ra Tíquico,
xquet'a emme*ei* dí mpefi ngue ørpabi
ra 'befi ra Hmu. Nu'mo bi map'u
naya, go da xi'ahu te dadi jagä na.
'Ne da xi'ahu te dí ot'a ua. ²²Nuna ra
Tíquico dí et'ä p'u na ngue da ma di
zengua'ahu. 'Ne dani xi'ahu te dadi
ja. Nuna ra hya da xi'ahu p'uya, di
hatra ts'edi ni mmuihu na.

²³Dí nnegä ya ngue nuna Oja
ma Papáhu co 'nehna ma Hmuh
Jesucristo di derpabi yo nt'ec'e*ei*
to gätho ya ja yo nt'ec'e*ei*, 'yo dadi
njunt'i, sinoque di mahyo mmic'e*ei*ui
n'u ngu n'u. ²⁴Oja di japi te'o
gätho ngue yo mmui gui ma'ma
Hmuh Jesucristo. Da ngut'atho.

Filipenses

Ja ua rā carta bi 'yo'tra Pablo, ngue
bi mēnnba yø 'yec'ei Filipos.

1 Nugä drá Pablo, conná Timoteo, yø mēfigä'be ra Jesucristo. Nu'ü yø mämhyä p'ü ja ra hnini Filipos, dä gue'ü yø n'yohü ja yø cargo p'ü ja ra nija, gätho mi'da yø ja'i ya o rá 'ye Oja ngue ya ec'ei rā Jesucristo, gä dädi zengua'be. ²Dí nnegä'be ngue nuna Oja mä Papáhu co 'nëhna mä Hmuhü Jesucristo di jap'ahü 'në dä hyut'a ni mmuihu.

³N'na ndi ngü n'na ndi ga mben'ahü, dädi ja mämmädigä Oja conná ngue'ahü. ⁴Nu'mø dä mat'ahü Oja, janjuani dädi johya. ⁵Porque dí mben'ahü ngue nu'mø mämbá fudi gá 'yec'ehü ra hya, gá fäxcähu mente dädi 'yongä rā hoga 'da'yo hya. 'Në asta guetya guí fäxcäthohü. ⁶Asta gue'mø gambá fudi gá 'yec'ehü ra Jesucristo ya, bi 'yot'ahü rā nho Oja. 'Në män'na di 'yot'e ngue gui commanhohü. 'Në dí padí ngue go gue'a da 'yot'e ngue gui pömmanhohü 'mø rā pa da ep'ü ra Jesucristo'a. ⁷Ni 'yup'ü ngue emmei dí mben'ahü, porque gäthogahü, bi 'yotra mate Oja ngue bi 'dacu

rā 'befi ngue dädi 'yonnbähü rā hya. A nuyá, gue'mø dí ofädi, ogue dí 'bucä p'ü ja rā ts'ut'abi, dí tòxä na rā hoga 'da'yo hya, 'në dädi ja majuaní ngue majuaní na. ⁸Nuna Oja i padí ngue janjuani dädi mädi gätho'ahü tengutho gui ma'ahü rā Jesucristo.

⁹Nu'mø dí mmat'Ojagä, dí äpi ngue nu'a te gni mmahmu, man'na man'na gdí mmahmu. 'Në dí äpi ngue dä xoc'a ni n'yomfenihü ngue dä dini xanho ni mmuihu hanja ra hya. ¹⁰Dí nnegä ngue guí padi gui huanhnü ndana rā nho i ja ngue gui 'yothü. Janangue nu'a rā pa da ep'ü rā Cristo, ya hinte mants'o dä thin'nähü. ¹¹'Në hont'a rā Jesucristo dä zä dä 'yot'e ngue gä rā nho gdí n'yohü. Nu'mø bi nu yø ja'i ngue guí 'yohü xanho, ya dä 'yespabi Oja yø ja'i.

¹²Ague mä zi cu'ahü, dí nnegä ngue guí pahmu ngue nu'a te gä dä thocä, enä gue gue'a man'na i fahra hoga 'da'yo hya'a. ¹³A nuyá, gätho yø soldado 'bucua ja rā palacio, 'në gätho ya mi'da yø ja'i 'bucua, ya

padí ngue dí ofädigä ngue dí ec'ei ra Cristo. ¹⁴Nu'mø mi hnú ngue ya dí ofädigä, xangu ma cuhü bi hya ra ts'edi, himbi nsu da mämbrá hogä 'da'yo hya Oja. I padí ngue hinguí hegahü'a ra Hmu.

¹⁵A nuyá, nu'u to mmanna Cristo ya, 'bu i'da ngue di seyagui, i nne da 'yengähäi. Pe mi'da p'uya, conná pähätho ga mmanna Cristo. ¹⁶A nu'u di seyagui, i mmanna hya ngue dí nu manhose yø ja'i, 'ne himma juani ngue yø mmui ga manna hya. Porque embi ngue da du ma mmügä 'mø ga padí ngue gä tenyø ja'i ra hya mmän'u. ¹⁷Mi'da p'uya, ga mmanna Cristo ngue di maqui. I padí ngue dí 'bu'i ngue ga tóxä ra hoga 'da'yo hya ua ja ra ts'ut'abi.

¹⁸Pe hínte ja'a, gue'mø gue yø mmui ga manna Cristo yø ja'i, ogue hin'na. Pe squerangue i hmanna Cristo, guehnä nná johyagä naya. 'Ne man'natho dadi johya. ¹⁹Porque dí padí ngue ga pömmanhögä ua ja ra fädi ngue guí mmarcáhu Oja, 'ne fäxcä ra Espíritu Santo bá penhna Jesucristo. ²⁰A nuguí, nu'mø ga su ga mmanna hya ngue ra Cristo, ya ra 'be'isätho te dí ø'tä 'mø. Hante gue ga ha ra ts'edi ga mmanna hya hangü ra pa, hingué masque ga su ngue dí ofädi. Ogue ga pongui, ogue da thogui, hindí importagä'a. Nuguí dadi ja ndümmui dí honnbi ha di hnú manho ra Cristo. ²¹A nuyá, dí nne ngue ya gdá 'bu'a ngue ga örpabi rá pähä ra Cristo. A nu'mø dá tu, ya man'na ma dätho ra nho ga nth'e'be. ²²Nu'mø ga sigue ga m'macua ja ra ximhäi, da zä ga tapä mi'da yø ja'i ngue da 'yec'ei ra Cristo. Janangue nuya hindí padí

ndana gue'a exa ja ts'editho ga øtya. ¿Ua nühmä xanho ngue ga sigue ga m'mui, ua gue xanho ngue ga tu?

²³Nuya hindí padí ndana exa ja ts'editho ya yoho yø hya ya. Nu'p'u nná bengä, man'na xanho ngue ga tu, ya gani m'mü'be ra Cristo p'uya. A nügui, dí nnü manho ngue ga tu. ²⁴Pe co nü'ahü, ya xanho ngue dí 'bui. ²⁵Janangue'a dí haxa njuani ngue ga sigue ga m'mui, n'namhämä ga ha'ahü ra ts'edi ngue dí ndü ni nt'ec'eihi. 'Ne man'na di nja'ahü mpähä porque man'na di ndü ni nt'ec'eihi i ja. ²⁶Nu'mø ga nujü mahön'a p'uya, ya man'natho gädi ja mammadihu ra Jesucristo conná nguecä.

²⁷Guí ja ndümmui gui 'yøthu'u yø hya mmanna hogä 'da'yo hya ra Cristo. Dami 'yøt'e te dí xi'ahü, gue'mø ga mmagä p'u ga ma nu'ahü, ogue hin'na. Pe dí nne ga øde ngue guí hahü ra ts'edi 'ne 'da'igü guí mmämhmü. 'Ne honi ha gdi japhü ngue dí nthä'a ra hoga 'da'yo hya ngue'a ra nt'ec'ei ja'ahü. ²⁸Nu'mø di pi'ahü ya yø ja'i suhrahogä 'da'yo hya, 'yo sä guí suhrahü. Porque nuyá, nu te øt'e, gue'a ra hmeyä'a ngue dí m'medi. Pe nu'ahü p'uya, nu te guí øthü, gue'a ra hmeyä'a ngue dí nyanni tehu. Porque guehnä Oja fäxahü. ²⁹Nuna Oja bi 'da'ahü rá mate, hinga höntho ngue gui 'yec'eihi ra Cristo, sinoque xquet'a ja ngue gui sähü ra n'u ngue guí ec'eihi na. ³⁰A nuyá, ma ga homhmü ha dí nthähra hya ya. Ya guí nnuhü te dá øt'a m'met'o, 'ne ya guí øhmu ngue dadi sigue dí honi ha nná japi ngue dí nthähra hya.

2 Di ha'ahu ra ts'edi na ra Cristo. Nu'a gui ma'ahu, gue'a di hoc'a ni mmuihu'a. Nu'a ra Espíritu Santo gui n'yohu ya. Ya ja ni yemmuhiu ya, 'ne ya ja ni nhuecatehu ya. ²Pe man'na ga johyagä 'mø gui 'yøthu ya yø hya dí xi'ahu. Dami ne ngue 'darbu dí n'yo ni hyahu. Gätho'ahu 'da gdi mmathohu, hinjon da bøni ngue da n'nan'yo rá n'yomfenni. ³Yo gadi 'yexhu, 'ne 'yo gui nne ngue go da nu manho'aschu yø ja'i. Sinoque gui 'yø'te tengutho 'mø hinte gadi muhu. Gui 'yøthu ngue tate xanho mi'da yø ja'i ngue'ahu. ⁴Yo gui øtha ngue høn'aschu gui timhmu ra nho. Dami 'yøthu ngue 'ne hm*í*'da yø ja'i da dinna nho.

⁵Dami 'yøthu tengutho bi 'yøtra Jesucristo ngue hingui ts'u bi 'yets'i. ⁶Madague'a ngue Oja'a, pe bá sop'u rá cargo mi ja ngue madi manda p'u mahets'i. ⁷Bi n'un*i* bi nja'i. Bi gohi tengutho n'na ra hmiqui. ⁸Nu'mø mi m'mui ngue ra ja'i p'uya, hingui ts'u bi 'yets'i. Gå bi 'yutho'a te rá nt'edi Oja, asta bi n'un*i* bi tho. Bi dup'u ja ra pont'i, madague'a t'embi ngue ra 'be'isä ngue to da dup'u ja ra pont'i. ⁹Janangue nuna Oja bi japi ngue ma datho da hnu mansu. Bi japi ngue bi ntate, hin jomman'na ngue tengu'a. ¹⁰I nnape ngue nu'mø bi t'ode ngue hmambrá thuhu ra Jesús, gä di ndantyøhmu' u bi 'bu mahets'i, 'ne'u 'bacua ja ra häi, co 'ne'u 'bap'u ja ra nidu, gä di ndantyøhmu'.

¹¹Gätho da ma ngue ra Jesucristo, gue'a ra Hmu'a. 'Ne nu'mø t'espabi ra Jesucristo, tengutho 'mø go di t'espabi Oja, ra Papá.

¹²Ague ma zi cu'ahu, nu'mø dambá m'mucä p'u guí 'buhmu, gá 'yec'e*i* te da xi'ahu. A nuyá, madague'a yaua dí 'bucä ya, pe ma datho dami 'yec'e*i*hu na ra hya dí pen'nahu ya. Ya bi nyann*i* tehu. Janangue ma datho dami nu mansuhu Oja ya. Dami ja ndummui gui hyoni ha di hnu manho'ahu. ¹³Nuna Oja, go di ben'nahu na te ra nho ja ngue gui 'yøthu na, 'ne da mäxahu ngue da zä gui 'yøthu'a te nne Oja ngue gui 'yøthu.

¹⁴Nu te ja ngue gui 'yøthu, 'yøthu co n'u ra pähä. Yo 'be guí ena ngue ra ts'edi t'øt'ahu. ¹⁵Janangue hin tema ts'oqui da thin'nahu. Porque ya yø basi'ahu Oja p'u ha 'buhyo ja'i ngue yø ts'oc'e*i* 'nehyø mmejmahya. Mahyonitho ngue di nequi ngue n'nan'yo'ahu ngue yø ts'oc'e*i* 'bucua ja ra ximhäi. ¹⁶Dami xihmu yø ja'i ha di zä di ntheui ra 'da'yo te. A nu'mø bá ehra Cristo p'uya, da zä di nja ga mpähä conná ngue'ahu. Porque ya hinga särbutho da mpecä p'u guí 'buhmu.

¹⁷A nuyá, ya guí ec'e*i*hu ra Jesucristo, ya gá unni mmuihu Oja ya. Nu'a te gni johyahu ya, xquet'a 'nequi dadi johya, madague'a ya ja ngue da thogui co nuna ra hya da xi'ahu. ¹⁸Pe dami johyahu tengutho nná johyagä, 'yo tu ni mmuihu 'mø da tugä.

¹⁹Da ne ra Hmu' Jesús ngue ga penhnä p'u ra Timoteo, da nu'ahu. Nu'mø bá penc'a p'uya, ya ga johya 'mø da padi te gadi jahu. ²⁰Porque

hinjongui p̄oní ngue di øt'e tengutho dí ør'be r̄a Timoteo ngue dí hon'ná'be ha gdi t̄imhm̄u r̄a ntho. ²¹ Nuya gätho mi'da b̄ucua, yø 'befise'a ni ma yø mmui øt'e, h̄inga gue'a r̄a 'befi r̄a Cristo ni ma yø mmui ngue da 'yøt'e. ²² Guí pahmu ngue r̄a Timoteo dí n̄equi ngue h̄a r̄a ts'edi fäxcagui ngue dí mmam'be r̄a hogā 'da'yo hya. Tengutho n'na r̄a ts'unt'u 'mø fäxrá papá p'u ha dí mpefi, njarbutho na. ²³ Dí nne ga penhnä p'u r̄a Timoteo, høntho ga padí tengu da gohma asunto. ²⁴ Da ne Oja ngue ya himma ya'atho ga mmagä p'u, ga ma nu'ahu.

²⁵ Nuná ra Epaafroditu guá penngahu ua ngue bá hanngagui r̄a m̄enyu dí honi, xquet'a 'n̄ehna emmei bi mäxqui ngue honi ha gdá japrä hya. Pe nuyá, dí ena ngue mahyonítho da map'u ya. ²⁶ Porque mi zä mi badi ngue gá 'yøhmu ngue bi hyenni, emmei bi du rá mmui. Janangue nuyá, ya h̄ingui nnu r̄a pa da map'u ya, para ngue guí pahmu ngue ya bi zä. ²⁷ Né majuqñi bi hyenni, ya ja ngue xta ndu. Pe conná nguehrá mate Oja himbi du. Nu'mø ngue xta ndu, xogue dí ntimbu m̄a dummuigä p'uya. ²⁸ Janangue nuya dí xønni ga pennbuya, n'namhma ngue man'na guí johyahu 'mø gá nuh mähon'a. Ya xquet'a da hyu ma mmuiigä p'uya ngue guí nnuhu ngue ya h̄inte di ja. ²⁹ Gui johyahu ngue guí nnuhu, porque gadí ncuhu ngue ra Cristo. Dami nu mansuhu gätho yø ja'i te'o ga 'yo tengutho ga 'yo r̄a Epaafroditu. ³⁰ Ya guí nnuhu, ya ja ngue xta ndu ngue ørpabi r̄a 'befi ra Cristo ngue bi mäxcagui. Bi n'uní bi m'mu man'ü ngue bi 'yørcagui r̄a 'bäxte nuná himmi sä gui 'yørcahu.

3 Ague ma zi cu'ahu, dami johyahu rángue guí ec'eihu ma Hmuuh Jesucristo. A n̄ugui, h̄inte ga 'bedi ngue nyondi ga xi'ahu na r̄a hya dá cuatä r̄a s̄ucua. Nuna r̄a hya na, da 'yøt'ahu r̄a ntho. ² Dami mfähmu ngue'u yø ts'oc'ei 'yop'u hinni 'yup'u te øt'e. Guehya embi ngue jatho da hm̄epya yø 'yec'ei ngue dí njapra circuncisión. ³ A nuju, nu'a ma hm̄epyahu, gue'a nná thannehu Oja co gätho ma mmuihü'a. Ya dadi johya ngue ma n'yohu r̄a Jesucristo. Dí pahmu ngue hinda zä ga honse ha gdá nyamhmu. ⁴ Pe nu'mø to ena ngue da zä da hyonse ha dí ma mahojoipi, pe ma däthogä ngue gue'a nmi hongä'a. Porque man'natho mi pømmanno te nmará 'yogä ngue mi'da. ⁵ Ja r̄a hyato ma pa dí 'bucä 'mø mi hm̄epyagä bi njacra circuncisión. Porque drá judiogä. Nuná ma mboxitagä, guehná r̄a Benjamín. Drá judío 'mø ma mi, 'nø nu'a ma hya, guehná r̄a hya ngue r̄a ebreo. Nu'a te nná mangä'a te mmamp'u ja r̄a ley ca yø judío, gue'a r̄a nt'ec'ei yø fariseo'a. ⁶ Ngue hinmi nnegä ngue da thep'u a p'uya, nmi s̄ucä'u yø ja'i ec'ei r̄a Cristo. Nu'a ngue nmará øt'ä'a te r̄a hya mmamp'u ja r̄a ley p'uya, hinjongui engui ngue h̄inga gue'a te dí øt'e. ⁷ Pe nuya te gätho nmi embä ngue tate madí muui ngue'mø ga øt'e, nuya dí ør'ma güenda ngue h̄inte di muui ya, porque ya dí ec'ei r̄a Cristo. ⁸ A nuyá, mädague'a ngue nmi engä ngue tate di muui te xtá øt'e, pe nuya dí ør'ma güenda ngue h̄inte di muui ya. Porque nuyá, man'na

tatetho dí mui ngue dá pacä'a ma Hmu Jesucristo ya. A nuyá, nu te gätho nmi nnoxä m'met'o, dí engä p'u'a ya ngue dí tenna Cristo. ⁹Hondra Cristo dí nnoxä ya ngue bi yanguí. Ya hinga gue'a ngue ga ot'ä'a te ra nho mmamp'u ja ra ley ca yo judío ngue gdá nyanya. Sinoque bi hogagui ma ts'oqui Oja ngue dá ec'e*í* ra Cristo. Porque Oja di hojpi te'o ngue ec'e*í*a. ¹⁰A nu'a dí nnegä ya, ngue ga padí xanho ra Cristo. Dí nne di 'dacä'a ra ts'edi Oja bi 'yu'mo mi bennate ra Cristo. Janangue tengutho ra Cristo ngue bi tho, xquet'a 'nequí dí emma te ya, madague'a ngue ga tu. ¹¹Dí nne ngue 'nequí ga bennate 'mo bi bennate yo á anima.

¹²Di 'betho ga ot'ä te gätho ja ngue gdá n'yogä. Hingue masque sá ga ena ngue ya hinte di 'bedi. A nuyá, dadi ja ndummui ngue xamhmätho ga sudi ga ot'ä'a te i zongagui ra Cristo ngue ga ot'e. ¹³Ague ma zi cu'ahu, hindí nne ga mma ngue ga ena ya gä xanho te nná 'yo. Pe hondra n'na ra hya ja ngue ga ot'ya. Nu te xa thogui, ya da gop'u'a ya. Nu ra pa di ma p'uya, ma ga ja ndummui ga ot'ä te ja ngue ga ot'e. ¹⁴Nu'mo bi zudi ngue gätho ga ot'ä te i zongagui Oja ngue ga ot'e, hinte di 'bedi, nup'u mahets'i di n'najhma nzäbi ngue ya ma n'yo'be ra Cristo.

¹⁵Gäthogahu ngue ya bi dimma mmuihu xanho hanja na ma nt'ec'eihu i ja, a nuyá, ma ga homhmu ya ngue man'na man'na di zä ga n'yo manhohu. Pe nu te'o ena

ngue ya hinte di 'bedi, ena ngue ya gä ot'ä te nnep'a Oja ngue dä 'yot'e, Oja da xojpa rá mmui ra ja'i ngue da badi ngue hinga gue'a te ot'e. ¹⁶Nu'a te gämä hya dí timhmu ya, gue'a ja ngue ga ot'hu'a.

¹⁷Ague ma zi cu'ahu, para ngue gui padí te i ja ngue gdí n'yohu, tengutho gä nuhu ngue dí ot'ä, da gue'a gui 'yothu'a ya. Ya guí nnuhu te ga 'yo yo ja'i nuya ot'e tengutho dí ot'ä. ¹⁸Ya xangu yo nnidí xtá xi'ahu na ra hya honga mmangä ya. 'Ne connu guidä nná xi'ahu ngue 'yop'u xangu yo ja'i nu'u i mma ngue hinte dí mui'a i du p'u ja ra pont'i ra Cristo. ¹⁹Nu'a ja ngue dä thoya yo ja'i ya, di m'medi. Guehya hingui so yo mmui Oja ya, sinoque hont'a te yo pähäse so yo mmui. Nu'mo bi 'yotra nts'o ja ua ja ra ximhäi, gue emma gue di 'yextho, 'be xingui pes'yo sä. ²⁰Pe nuju, dyo mmenguhu p'u mahets'i. 'Ne dí tømhmu ngue ja di 'yep'u na ra Hmu Jesucristo ma Yantehu. ²¹Nuná, di pärca ma do'yohu porque nuya hingui nzaquigahu ya. Di japi ngue dä gohi tengutho ra do'yo ngue maguese. I ja ra ts'edi ngue nu te di manda di nja, gue'a di nja'a.

4 Ague ma zimmadi cu'ahu, janjuani ngue dí nne ga nnu'ahu. Janjuani ngue dadi johya conná ngue'ahu. A nuyá, dí xi'ahu ngue 'yogui hehmu na ra Hmu Jesucristo.

²Nuná ra Evodia, connu Síntique, dí äpra mate ngue 'yo dadi nsui, dä 'yot'e ngue di ncu ngue ec'e*í* ra Cristo. ³A nu'i ma mmimmefiui, dí

ä'i rā māte ngue guí nnū ha gdi japrā
hyā dī nxihya mā zi cuhū yō xisu
dī nsui. Nuya yō xisu ya, guehya bī
mäxcagui m'met'o p'u ha dā mangā
rā hoga 'da'yo hyā. 'Né xquet'a bī
mäxcagui rā Clemente con mī'da mā
cu bī mäxqui ngue bī mānnā hyā.
Nu yō thuhū ya yō ja'i ya, i nt'ot'i
p'u ja rā libro nt'ot'i yō thuhū yō ja'i
nuya dī ntheui rā 'da'yo te.

⁴Zant'a dāmī johya ngue guí
n'yohū rā Hmu Jesús. Dādi yopra
hyā dī xi'ahū, dāmī johyahū.

⁵Nu'a te rā nho gni 'yohū, dāmī
'yuthū yō ja'i 'bup'ū guí 'buhmū
ngue gyō hoja'ihū. Nu'a ra Hmu, ya
himma ya'atho dā ecua'a. ⁶Nu'mō ja
te guí hemphū, 'yo di su ni mmuihū.
'Yaphū Oja ngue dā māxahū 'mō
te guí thohmū. 'Né dāmī bēmhmu
ngue xāndōngu te ja ngue gdi ja
mammādīhū Oja. ⁷Nu'mō gui 'yothū
na rā hya dī xi'ahū ya, Oja da hyut'a
ni mmuihū. Nu'a di hyu ni mmuihū
p'uya, mā dātho ngue nthummui
xāndōnho, hinga ngu'a rā hya ga
ya yō ja'i ngue embi nthummui. Ya
hinni māntho te dā zu ni mmuihū
ngue'mō ya guí n'yohū rā Jesucristo.

⁸Ague mā zi cu'ahū, ya rā
nzeguitho na rā hya dī xi'ahū ya. Da
zo ni mmuihū ya yō hya majuani.
Guehya yō hya bā n'youi rā respeto.
Guehya yō hya njuantho ya. Guehya
yō hya hin temā ts'omhyā bā n'youi.
Guehya yō hya ngue māhootho
dā zo ni mmuihū. ⁹Nu'a rā hya dā
xān'nahū, gue'a gui 'yothū'a. Ya
guí nnuhū te dā ot'ā, da ngut'a gui
'yothū ya. Nu'mō gui 'yothū'a ya, Oja
da hyut'a ni mmuihū.

¹⁰Dādi johyagā 'nē dādi ja
mammādi Oja ngue ya gá bēnjū
mahōn'a 'nē gādi zecju te dī honi. Dī
pacā ngue hin gadi pumbēnjū, pe
mam'met'o himmi sāp'ū guí zecju
'mō. ¹¹Nugā hin dādi u'mō hingui
fāxcāhū. Dādi johyatho hōnt'a ts'u
te nnā 'bui. ¹²Dī padī te nnā tho
'mō dī hyoya, xindí pa 'mō ngue ja
te gā si. Dādi johyatho 'mō dī niya,
ogue dī tu mānthonu. Ngutho dādi
johya gue'mō mbonguitho ogue
hingui ts'u te gā honi. ¹³Hōnt'a ts'u
tengue ga thogui, hindí su, porque
rā Cristo di hacra ts'edi.

¹⁴Xānho te guí órcāhū ngue guí
fāxcāhū 'mō te dī hongā. ¹⁵Nu'ahū,
gyō mmenguhū p'u ja rā hnini
Filipos, nu'mō rā mādi dāmbā
mangā rā hya p'u Macedonia ja ni
hāihū, mā thocā p'uya ngue dāni
mpagā mān'na nguadi, hōn'atho
gā fāxcāhū'a te dī honi. ¹⁶Nu'mō
tobe dāmbi 'būtā p'u ja rā hnini
Tosalónica, nyo ndi, nhuyu ndi gá
penngahū rā mēnyu gā si 'mō
hin'yū te gā honi. ¹⁷Hinga hōntho
dādi johyagā ngue gādi 'dacju te
dī si, sinoque dādi johyagā ngue
nu te guí órcāhū, gue'a mān'na
dī nu mānho'ahū Oja'a. ¹⁸Nu'a te
rā mēnyu guá penhnū ngue bā ha
rā Epafroditō ngue bi 'daqui, nūgā
dā hanj. A nuya mbonguitho te dī
honya. Nuna rā mēnyu na, cohi
como tengutho rā bopo usyō ja'i 'mō
ótra 'bōt'e, māzi hotho ga yunī. 'Né
i nnū mānho Oja. ¹⁹Nu'a mā Ojahū,
di mfäxte ngue di 'da'ahū te gā gadi
'behmū. Porque hin'yū p'u rā nzegui
i ja rā njapi di unni to n'youi rā

Jesucristo. ²⁰Para zantho ga espahu
Oja ma Papáhu. Da ngut'atho.

²¹Dí pennbabí ra nzengua te'o
gätho ya n'youi ra Jesucristo.
Nuya ma cuhu 'bucua dí 'bui,
xquet'a pen'nahu ra nzengua.

²²Gätho ya yø ja*'i* 'bucua ngue
ya yø ja*'i* Oja di zengua'ahu.
Da guehya 'da yø 'yec'ei 'bup'u
ja ra ngu ra dast'abi Roma
penhma nzaqui ra hya ngue di
zengua'ahu.

²³Nuna ma Hmyhu Jesucristo di
japi gätho'ahu. Da ngut'a tho.

Colosenses

**Ja ua r̄a carta bi 'yo'tr̄a Pablo, ngue
bi mennba yō 'yec'ei Colosas.**

1 Nugā drá Pablo, Oja bi 'yexqui ngue drá representantegā ra Jesucristo. Co 'nēhnā mā zi cuhū r̄a Timoteo ²dadi zenguagā'bē'u to gātho ya o rā 'ye Oja rā m'mup'u ja r̄a hnīni Colosas. Gue'e mā zi cu'ahū ngue guí ec'ehū r̄a Jesucristo. Dí nne ngue nūna Oja mā Papáhu di japh'ahū 'nē dā hyut'a nī mmuihū.

³Nuna Oja, guehna r̄a Papá mā Hmūhū Jesucristo. Guehnā zant'a dadi ja mammādi 'mō dā mat'Oja conná ngue'ahū na. ⁴Porque dí ócā te ja nī nt'ec'ehū ngue r̄a Jesucristo. 'Né dí òde ngue majuaní gadī mahmu to gātho ya o rā 'ye Oja. ⁵Xquet'a dadi ja mammādi Oja ngue'a te gā r̄a nho ya xpā nzānni di 'da'ahū p'u mahets'i. Ya guí pahmu ngue Oja di 'da'ahū r̄a nho, porque guehnā r̄a hyā n'youi r̄a hogā 'da'yo hyā bi si'ahū na. A nūna r̄a hyā bi si'ahū, majuaní na. ⁶Pe hingā hōn'athohu bi si'ahū na r̄a hyā na, sinoque māyoní r̄a hyā ndap'u bi zā rā nguni nximhāi. A nuyá, ndap'u bi zā, man'na man'na

nī 'yec'ehitho r̄a hyā yō ja'i. 'Né man'na ni xohyō n'yomfēni yō ja'i ndanā r̄a nho dā n'yo. Porque nuyá, ndap'u bi zā njap'u tengutho'a te bi njap'u guí 'buhmu asta guehyō pa xcā 'yohmu nā r̄a hyā na. Ja bá tīmp'u nī mmuihū ngue majuaní ja rā mate Oja. ⁷Nuna mā zi cuhū r̄a Epafras bi xān'nahu nā r̄a hyā na. Xquet'a òrpabí r̄a 'befi r̄a Cristo tengutho dí òt'a. Nuna r̄a Epafras dí mpefi xānho p'u ha guí 'buhmu ngue mānnā hyā, tengutho 'mō gdí 'bucā p'u. ⁸Nuna r̄a Epafras, guehna bi xiqui hanja'a te òt'ahū r̄a Espíritu Santo ngue gadī mmahmu n'na ngu n'na'ahū.

⁹Asta guehra pa xtā ócā nā r̄a hyā naya, hindí säya dí mmat'Oja conná ngue'ahū. Dí äpä Oja ngue dā 'yot'e ngue guí pahmu xānho'a te gā nne Oja gui 'yothu. Dā xoc'a nī n'yomfēnihū ngue man'na gdí pahmu'a te r̄a nho ja ngue gdí n'yo. ¹⁰Porque dí nnegā ngue guí n'yo r̄a tengutho nne Oja gdí n'yo. Nu'mō ngu'a gui 'yothu

ya, nuna Oja zant'a jumpähä conná ngue'ahü. Dí nnegä ya ngue nuna te gä gui 'yøthü, gä da gue'a te xanho gui 'yøthü. Dí nne ngue man'na man'na gdí mbenthü Oja. ¹¹Nuna Oja jase rá ts'edi, guehnä dí äpi ngue di 'da'ahu rá ts'edi nuna guí homhmü ngue da zäp'ü gui sethü'a te gä rá n'ü guí thohmü. Zant'a guí johya thohü. ¹²Dí nne ngue guí ja mammadühü Oja, nuna rá Papá rá Jesucristo. Porque guehnä bi 'yø'te ngue di tocagahü na te gä di unnbü mahets'i'ü yø ja'i ya o rá 'ye. ¹³Nuna guehnä bá jugahü p'ü ja rá ts'edi rá zithü mädi mandagahü na. Bi 'yø'te ngue go dá ec'ehü'a te ra hya dí manda rá Ts'unt'ü Oja. Nuna Oja emmei di ma'la rá Ts'unt'ü. ¹⁴'Ne guehnä rá Ts'unt'ü Oja bi gurca ma ts'oquihü. Janangue ya bi punnga ma ts'oquihü.

¹⁵Nuna Oja, hinjongui nnu na. Pe conná nguehrä Jesucristo ya fa Oja ya, porque 'da'igu'ü. Nuna rá Jesucristo, guehnä maguesë na ngue'a te gätho i ja. ¹⁶Conná nguehrä Jesucristo i ja ya yø cosa bi hogui, tengutho bi ja mahets'i 'ne'a te gä ja ua ja rá ximhäi. Guehya yø cosa dí nnuhü ngue ja, co 'ne'ü yø cosa ngue hindí nnuhü. Conná ngue'a, 'b'ü'ü to ja yø ts'edi, 'ne'ü'ü to t'ec'ei, 'ne'ü'ü yø ts'ut'abi, 'ne'ü'ü to gätho yø hmü. Porque rá Cristo go bá sanní te gätho ja'a, 'ne'ü go gue'a dí manda gätho yø cosa'a. ¹⁷Nuna rá Cristo, ya mi 'b'ü'mö tobe himmi ja'a te ja ya. Pe nu te dí nnuhü ngue ja ya, go gue'a ot'a ya ngue di sigue jatho yø cosa i ja.

¹⁸A nuyá, nuna rá Cristo guehnä 'bet'o na ngue gätho yø 'yec'ei 'bhi, tengutho rá ya ra ja'i, gue'a 'bet'o a ngue dí mandabi gä rá do'yo rá ja'i. A nuna rá Cristo, guehnä di unna 'da'yo te'ü to gä ec'ei na. 'Ne go 'bet'o na ngue'ü to di bennate p'ü ha da nt'ägui. Janangue nuna rá Cristo, guehnä maguesë na ngue'a te gätho i ja. ¹⁹Oja bi ne ngue tengutho'a, xquet'a njarbutho rá Cristo ya. ²⁰Oja bi ne ngue conná Cristo da zä dí mpenhui Oja yø ja'i 'b'ü cuja rá häi co 'ne'ü bí 'b'ü mahets'i. Dí nhojpauí Oja rängue bi du p'ü ja rá pont'i rá Cristo.

²¹Nu'mø yø pa xa thogui, gmi nnu 'dan'yohü Oja p'ü ja ni mmuihü. Maní nsuihü na, porque gä rá nts'o gmani n'yohü. Pe ya bi ne Oja ngue da n'amigohü ya. ²²Rá Cristo bi n'uní bi tho, n'namhmä ngue di hogä ma ts'oquihü. Janangue nu'mø ya gdi 'buhmu p'ü ja rá hmi rá dä Oja, ya hin temä nts'o di nequi p'ü ja ma mmuihü. Ya hin temä hya da thinngahü. ²³Pe jatho ga hahü rá ts'edi ngue di ndü ma nt'ec'ehü i ja. 'Ne 'yo guí yobenihü nguehnä rá hogä 'da'yo hya bi si'ahu. 'Ne guehnä rá hya i hma gä rá nguni nximhäi na. Nugä drá Pablo xquet'a guehnä rá hya dí mmangä p'ü 'b'ühyø ja'i naya.

²⁴A nuyá, dadi johyagä ngue dí sägä rá n'ü conná ngue'ahü. Porque ya dí thocä rá n'ü ja ngue ga thogui, tengutho rá Cristo bi zä rá n'ü conná ngue'ü yø ja'i bi 'yec'ei. ²⁵Nuna Oja bi 'dacä rá 'befi ngue ga fäxahü co gätho mi'da yø 'yec'ei. Janangue

nuyá, gä dí mmangä'ä te gämä hya n'youi rá hya Oja.²⁶ Nuna rä hya dí mmangä, himmi fa'mø yø pa xa thogui, asta ja nuya, ja bi fahya. A ny'ü yø nyogui ja'i xa m'mui, himbi bähna rä hya na. Pe nuyá, nuna Oja bi japi ngue bi ba'ü yø ja'i ya o rá 'ye ya.²⁷ Oja bi 'yø't'e ngue da fadi hangü gangü ra nho di unyø ja'i hingyø judío. Guehnä rä hya naya ngue ya guí n'yohü rä Cristo. A nuyá, ngue ya guí n'yohü rä Cristo, ya tinni mmuihu xandønho ngue majuaní di n'na'ahü rä nho p'u mahets'i.

²⁸ Nuna rä Cristo dí mmangähe. Dadi consejohé gätho yø ja'i. Dí xännbähe rä hya gätho yø ja'i, n'namhmä ngue da badi xanho hanja rä hya. Dí nnegähe ngue nu'ü yø ja'i ya n'youi rä Cristo, gätho rä nho da n'yo n'namhmä ngue da nu manho Oja.²⁹ Guehnä ngue nnä ho ma mmui dadí mpefi. Porque di hacrä ts'edi rä Cristo ngue ga mpefi ga mmanna hya.

2 Dí nnegä guí pahmu ngue mäthoguitho dí hogä ma mmui dí mmat'Oja connä ngue'ahü. 'Ne dí mmat'Oja connä ngue'ü yø 'yec'ei rá m'müp'ü ja rä hnini Laodicea. 'Ne dí mmarpabi Oja gätho mi'da yø 'yec'ei hinjam'mö xa nnugui.² Dí nnegä ngue guí haträ ts'edi ni mmuihu ngue xøgue da 'daligu guí mma n'na ngu n'na'ahü. 'Ne dí nnegä ngue hinguí nyobenihü, guí pahmu xandønho hanja na rä Cristo. Nuna Oja, go øt'a ngue fadi xanho hanja'ä rä Cristo.³ Nuna rä Cristo, guesenä da xoga

ma n'yomfenihi na ngue da dinma mmuihu hanja na rä hya tate di mui.

⁴ Dí xi'ahü na rä hya na, n'namhmä ngue hijondä hyär'mä hya'ahü. Porque 'buhyo ja'i ngue mäthoho ga ngucyø hya mma ngue ga nhäte. ⁵ Nugä hinga 'dap'ü dí 'buhmu ya, pe hön'ätho dí mben'ahü. 'Ne hu mä mmuiigä 'mø dí øde ngue du xandønho ni n'yomfenihi, porque guí hahü rä ts'edi guí ec'eihi rä Cristo.

6 Nu'mø mämbä fudi gä 'yec'eihi rä Jesucristo, gä 'yø't'e ngue ni Hmuhi na. A nuyá, nuna rä Cristo gä 'yø't'e ngue ni Hmuhi, hont'a zant'a da 'yo ni mmuihu na ya. ⁷ Man'nan'yo mi 'yø't'e ngue gui hyehmu p'u rä Cristo. Gä 'buhmu connä ngue'a. Di ndü ni nt'ec'eihi co nuna rä hya bi sän'nahü. Gui ja ndummuí gui ja mammadihu Oja.

⁸ Damí mfähmu xandønho. 'Yo toni ja'i dadi ts'on'na ni nt'ec'eihi, sä da 'yenä ngue da xän'nahü yø hya ngue yø mfadiye yø ja'i, 'ne hindä gue'a rä hya bi nxännbate rä Cristo da xän'nahü. Guehya yø hyäte ya, himma juani te i mma. Gue'a te yø mfadi yø ja'i ua ja rä ximhäi i mmanyá. Gue'u yø hya xa njä manjam'mö i mma.

⁹ Rä Cristo bi hnü ngue bi njai na, pe hinte di 'bedi ngue rá ts'edi Oja.¹⁰ Ya dí n'yohü rä Cristo ya, ya hinte man'na dí 'bedi. Guehnä 'bet'o naya ngue'ü to gätho ja yø ts'edi.¹¹ A nuyá, ngue ya ni n'yohü rä Cristo, ya bi mepya'ahü. Pe gue himma xots'etho bi mepya'ahü

tengútho øtyø judío. Sinoque núna ra hmepya bi ja'ahú, bi hyecra nts'o mi ja ni n'yomfeníhú. ¹²Nu'mø gmi nxixyáhú, gá 'yø'ni güendahú ngue ya bi zep'u ra nts'o gmani n'yohú m'met'o. Guí øthú ra güenda ngue 'darbu bi t'äc'áhú ra Cristo. 'Ne gá 'yec'eihú ngue ja ra ts'edi Oja ngue bi japi bi bennate ra Cristo 'mø mi dú. Gá 'yøthú ra güenda ngue 'dap'u gá bennatehú ra Cristo, gá pahmú ngue ya ma'da'yo gá m'múhmú mahón'a. ¹³A nu'mø man'na ra pa, gätho yø ja'i híngyø judío, ma hin'yú ra 'da'yo te porque himmi pa'a rá 'yu Oja, gä ra nts'o mani n'yo. Pe nuyá, bi 'yøt'Oja ngue gá nthéhu ra 'da'yo te conná nguehrá Cristo.

Nu'a te ma ts'oquihú mi ja, ya gä bi punngahú Oja. ¹⁴Mi ja ma ts'oquihú ngue xtá festhohú ra ley Oja. Pe núna Oja, ya bi hogá ma ts'oquihú ngue bi du p'u ja ra pont'i ra Cristo. ¹⁵Nu'mø mi dú p'u ja ra pont'i ra Cristo, bi 'yembá häi ra hya'a ra hmú ua ja ra ximhäi, porque nu'u mama dúxquibi, gä bi ma häi. Xogue nhímite ngue bi 'berpa yø sa porque bi dapi gätho.

¹⁶Janangue nuya yø ja'i embi ngue híngui ho te guí sihú, 'yo guí ec'eihú te mmanya. 'Yo guí ec'eihú 'mø da 'yembi ngue jatho guí suphu ra ngo, ogue guí suphu ra t'usna, ogue da 'yembi ngue jatho guí suphu ra pa ngue ra ts'äya. ¹⁷Nuya yø hya ya, guehya mi ja ts'editho ngue di nja hante ngue da ehrá Cristo. Pe nuyá, ngue ya bá ehrá Cristo, ya hin'na ya. ¹⁸'Yo guí ec'eihú 'mø da 'yen'ahú ngue

ra ts'oqui gui 'yøthú 'mø hínguí thánnehu yø anxe Oja tengútho øt'u. Embi ngue di 'yeexra ja'i nu'a hínguí nne da 'yøt'e tengútho ga 'yø'ú. 'Ne guehya yø ja'i mmanya ngue ja yø mfadi, ena ngue nnu yø cosa nu'u hinjouguí nnu. Pe di nequi ngue guehya yø ja'i di 'yets'i, porque ena ngue pase, guehya yø ja'i hínte di muui te mmanya. ¹⁹Guehya yø ja'i xa hyep'u ra Cristo ya. Conque hónse ra Cristo 'bet'o ngue gätho yø 'yec'ei. 'Ne guehná ra Cristo fäxyø 'yec'ei, porque gue'u yø 'yec'ei nnöpe ngue ra do'yo. 'Ne guehná di 'daciú ra ts'edi ngue ga n'yohú xánhóna, tengútho nnecju Oja ngue gdá n'yohú.

²⁰Damí 'yø'ni güendahú ngue nu'mø mi dú ra Cristo, xáquet'a 'ne'ahú ya gá tuhú, ya bi zep'u'a te yø ts'annise yø ja'i ua ja ra ximhäi. Pe, ñhanja ngue guí emhmú ngue ni mantho ja ts'edi ya yø hya ya? Porque tobe guí nne guí siguetho guí 'yøthú'a te ga 'yo yø ja'i. ²¹Nuya embi ngue híngui sa da ts'i 'da yø cosa. Em'mø bi nya: "Yo guí nne ngue guí sa, asta 'yo guí thádi", i ena. ²²Pe gätho yø cosa i ja, xánhóna ngue da ts'i, 'ne nu'a te si ra ja'i, i thotho. Janangue nu'a te ra hya xännbate ya yø ja'i ya, yø hyáse. ²³Majuani ngue nuya yø ja'i mmanya yø hya ya, ena xóyø bámhyá p'u guí nequi. Porque ena ngue xännbate'a te ni 'yüp'u ngue di 'yøtyø ndanne yø ja'i. 'Ne xän'nahú ngue guí 'yøt'e ngue hínte gadí muhú. 'Ne xän'nahú ngue guí sammi xándónho'a te ra páhá ni

do'yoh. Pe hinte di mui ya yo hya
mma, porque hingui hajpabi'a te
ra ts'on'yomfeni ja'u ja ra mmui raj'i.

3 Dami 'yø'ni güendahu ngue nu'mø mi bennater ra Cristo,
xquet'a 'né'ahu ya gá bennatehu.
Janangue nu te gdí 'buhmu ya, 'yø'ni güenda ngue tengutho 'mø ya gdí 'buhmu p'u mahets'i bí 'buhra Cristo ja rá n'yei Oja. ²Mä datho da zo ni mmuihu' u yø cosa bí ja mahets'i. Hinga gue'u yø cosa ja ua ja ra häi gui 'yemphu ngue mä datho di muui. ³A nuyá, ngue guí n'yoh ra Cristo ya, ya hingui ja ngue gdí 'buhmu tengutho gmani 'buhmu m'met'o. Nuna ra Cristo, i n'youi na Oja rá Papá, 'né guehna fät'a ni tehu naya. ⁴Nuna ra Cristo rá mmeti mä tehu. Nu'mø bá ep'u na, ya da hnu ngue tate ja ra ts'edi. 'Né xquet'a 'nécju dä hnu ngue ya man'yoh na.

⁵ Janangue nuyá, nu'a te gä ra ts'oni yomfeni ja ua ja ra ximhäi, dami hyehmu p'u'a. 'Yo gui 'yots'om'mäihu. 'Yo temä nts'o guí øthu. 'Yo di so ni mmuihu ra nts'o. Nu te guí peshu, 'yo guí nnehu ngue man'na man'na di nxandi. Porque nuya yø ja'i ngue njap'u, gue'a te pets'i thanne, hinga gue'a Oja ni ma yø mmui ngue thanne. ⁶Nuya yø ja'i njap'u, guehya fespatho ra hya Oja ya. Janangue guehya da japra castigo Oja ya. ⁷Dä gue'ahu 'mø yø pa xa thogui, xquet'a xcá njahu p'uya ngue gmi fespathohu ra hya Oja.

⁸Pe nu ra pa ja p'uya, dami hyehmu p'u gätho ya yø hya ga xi'ahu ya: 'yo gyø cuchu, 'yo hondra njunt'i guí nnehu, 'yo gyø zatehu, 'yo gyø nequisuhiu, 'yo gyø ya mants'ohu, ⁹'yo gadí nhýät'i n'na ngu n'na'ahu. Nu'a te gmani n'yoh m'met'o, ya bi mpädi. ¹⁰A nuyá, ya bi gom'da'yo ni n'yomfenihu ya. A nuna Oja, da zä da 'yø't'e ngue man'na man'na gdí pahmu na. 'Né da 'yø't'e ngue nu'a te nne Oja gdí n'yoh, hont'a hont'a da zo ni mmuihu'a. ¹¹A nuyá, ya hindí importa ngue'mø ra judío ogue hingra judío ya, mhmepya ogue hinga mhmepya ra ja'i ya, ra 'dan'yo ja'i ogue ra ja'i hin'yu ra mfadi, 'buhra hmu ogue hinjo'o ra hmu. A nuyá, nuna ma datho ngue di importa ya, guehna ngue da t'ec'ei ra Cristo. Porque ra Cristo, guehna n'youi gätho yø ja'i ec'ei na.

¹²Nuna Oja di ma'ahu 'né bá huan'nahu ngue guí sohu rá 'ye. O gadí 'yexhu ya, sinoque di nja ni nhuecatehu. Di nja ni yemmuhiu. Damí 'yorpa ra nho ni mmic'ëihu. Nu'mø te si'ahu, dami sethu.

¹³Damí seti te gadí n'yorpe n'na ngu n'na'ahu. Nu'mø ja te gni njunthu, dami mpunnbi n'na ngu n'na'ahu. Tengutho ra Cristo bi pun'nahu, dami njathu p'uya ngue gui mpunnbahu. ¹⁴Nuna mä datho i ja ngue gui 'yøthu ya, guehna ngue guí mahni mmic'ëiui n'na ngu n'na'ahu. Gue'a di zä gui 'yøthu'a te gä dadí 'bep'ahu gui 'yøthu'a p'uya. ¹⁵Nuna Oja, bi 'yø't'e ngue xøgue entho n'na nc'etho ja gätho yø 'yec'ei. 'Né bi zon'nahu Oja ngue hingui nnu 'dan'yo n'na ngu n'na'ahu. A

nuyá, gui ja ndummu ngue mami ts'omhmü na rä hya i zon'nahü Oja. Zant'a gui ja mammadihu Oja.

¹⁶Nuna rä hya rä Cristo honna da 'yo ni mmuihu xandønho na. Nu'mø guí xännbätehu rä hya, dämi padí ha gdi japhu rä hya guí mmamhmü. Dämi ja mammadihu Oja co gätho ni mmuihu mente guí turpahu yø salmo 'nehyø alabansa. ¹⁷Nu'mø ja te guí øthu, ogue ha guí yøthohu, dämi 'yøthu para ngue di t'espabi ma Hmuhü Jesucristo. Rångue guí ec'eihü ra Cristo, nuna Oja ma Papahü da 'yø'mø gä zohmhu. Janangue nuyá, gui ja mammadihu Oja ya ngue'a te gä ørcahu.

¹⁸Ague gyø xisuhü, dämi 'yec'eí ni dämmehu. Guehnä rä nsäui da 'yø'te te'o ngue ya ec'eí rä Hmu Jesúis.

¹⁹Ague n'yø'ahu, dämi mahni xisuhü. Mahotho gdí zohmhu, 'yo hondra shi guí nnehu.

²⁰Ague gyø basihu, nu'mø nzo'i ni papá ogue ni mamá, dämi 'yec'eihü. Porque gue'a di ho rä Hmu Jesúis ngue gui 'yøhmü rä hya 'mø ts'o'ahu.

²¹Ague gyø papahü, nu'mø gui nzohni basihu, dämi hyonnbi ha hindí mböcue ni basihu, n'namhma ngue hindä gohyø mmhi.

²²Ague gyø hmiquihü, dämi 'yø'te te gä di 'bep'a ni hmu gui 'yøthu. 'Yo guí øthu tengutho øtyø ja'i ngue hon'mø nnu yø hmu di mpefi, hontho nne ngue da hnü manho. Rångue guí nnu mansuhü Oja, nu te guí pehmü, co gätho ni mmui gdí 'yøthu rä 'befi. ²³Nu'mø ja te guí pehmü, dämi ne ngue co n'na

ra pähätho gdí 'yøthu rä 'befi. Gui 'yø'ni güendahü ngue tengutho 'mø gdí ørpahu rä 'befi rä Hmu Jesúis. Hingue masque gui 'yemhmü ngue rä ja'itho guí ørpahu rä 'befi. ²⁴Ya guí pahmu ngue nuna ma Hmu Jesucristo go da gut'ahu na co nu'a te gä rä ntho di 'da'ahu m'mefa. Porque guehnä ma Hmu Jesucristo di mandagahu ya. ²⁵Pé nu ra ja'i xants'o te øt'e, rä castigo rä njut'i. Porque gätho yø ja'i, nu te gä xa 'yø'te, gue'a ra njut'i di nja'a.

4 Ague gyø hmuhü, nu'a ni
¹'yup'u gui 'yørpa ni hmiquihü,
gue'a gui 'yøthu'a, 'yo mäthoguitho
gadi umhmü. Dämi pahmu ngue
xquet'a bí 'buhni hmuhü mähet's'i 'ne
nnutho te guí ørpa ni hmiquihü.

²Guí hya rä ts'edi ngue
njandyatho guí mat'Ojahü. Hinha
rä nzegui gui ja mammadihu Oja.

³Nu'mø gä mat'Ojahü, xquet'a 'necä
dämi marcahu Oja, n'namhma ngue
nuna Oja da nu ha di japi hapu da
zä gä mmangä na rä hya na. Porque
yø ja'i tobe hinguí padí hanja'a rä
hya ngue rä Cristo. A nuyá, ya dí
ofädi nguehnä rä hya dí mmangä.

⁴Dämi marcahu Oja n'namhma
ngue Oja da xänngui ha gdá japrä
hya ga mma. Porque nu'mø dá
mangä na rä hya na, mahyonitho
ngue da 'yo ni 'yu rä hya.

⁵Nup'u 'buhyo ja'i hingyø 'yec'eí,
dämi importahu xanho. 'Në dämi
hyoni ha gdi xihmu rä hya yø
ja'i. 'Yo gadi 'bethu rä ora. ⁶Nup'u
hapu guí yahu, dami nehu ngue gä
rä hogä hya gdí nyahü, mahotho
da nt'ode rä hya gdí nyahü. I jatho

ngue ya gdí pādi ha gdí japhu rā hya
gui xihamu n'na ngu n'na yø ja'i.

⁷Nuna mā zi cuhu rā Tíquico hingui hegagui, i fäxqui xanho. Porque 'dap'u dí 'yo'be ngue dí ørpa'be rā 'befi rā Hmu Jesú. Nu te dí øt'ā ua ya, go dāni xi'ahu p'u na rā Tíquico 'mø bi map'u. ⁸Guehnā nnā et'ā p'u ha guí 'buhmu naya, para ngue guí pahmu te dí øt'āhe ua. Go da hyut'a ni mmuihu na. ⁹Da me na mā zi cuhu rā Onésimo, xquet'a 'nehnā hingui hehrá hya na. Guehnā n'na nc'eí ni mmenguhu na. Nuya p'uya, go da xi'ahu tema hya ja ua ya.

¹⁰Nuna rā Aristarco 'daua dí ofädigä'be, di zengua'ahu. Da guehnā rā Marco rā primo rā Bernabé, xquet'a di zengua'ahu. Ya xtá pen'nahu p'u ra hya ngue nuna rā Marco 'mø bi zömp'u guí 'buhmu, dāmi umhnū xanho rā ts'äya.

¹¹Xquet'a di zengua'ahu na rā Jesú i Justo. Nu gätho yø judío ngue ya ec'eí rā Jesucristo ua ja rā hnini, hondya hyu nc'eí poni ngue nne da mäxqui ngue rā 'befi Oja ya. A nuyá, guehya hürcagui mā mmuiigä ya.

¹²Nuna rā Epafras ni mmenguhu xquet'a di zengua'ahu na. Pe xquet'a ørpabi rā 'befi rā Cristo na. Nu'mø ngue bi mat'Oja na, janjuani ngue äpra mate Oja conná ngue'ahu. Nnepe ngue di ndu xanho ni

nt'ec'eihu, n'namhma ngue gui ja ndummui gui 'yøthu gätho'a te rā pähä Oja, hinte di m'medi. ¹³Nuna rā Epafras, dādi jagä majuaní ngue mäthoguitho ho rā mmui ngue mmat'Oja conná ngue'ahu na, dague'u yø ja'i rā m'mup'u ja rā hnini Laodicea, co 'ne'u rā m'mup'u ja rā hnini Hierápolis. Gä mmarpabi Oja. ¹⁴Xquet'a di zengua'ahu na mā zi cuhu rā Lucas, nuna rā médico. 'Nehnā mā zi cuhu rā Demas, xquet'a di zengua'ahu.

¹⁵Nugä drá Pablo, dí pennbabí rā nzengua'u mā zi cuhu rā m'mup'u ja rā hnini Laodicea. Xquet'a dadi zengua'a rā Ninfas co 'ne'u yø 'yec'eí di mpeti p'u ja rā ngu na p'uya.

¹⁶Nu'mø ya bi hnū na rā carta ja ua p'u guí 'buhmu, dāmi thocju rā carta, di map'u ha di mpeti yø 'yec'eí p'u ja rā hnini Laodicea ngue dā hnū. Xquet'a nuna rā carta ga pennbagä'u yø mmengu Laodicea, xquet'a di thoqui, di map'u guí 'buhmu ngue guí nnuhu tema hya nt'ot'i. ¹⁷Nuna rā hya ja ua, dāmi xihamu zi cuhu rā Arquipo, gui 'yembi: "Dami 'yø'te gätho'a te rā 'befi bi 'da'i rā Hmu Jesú, 'yo te dādi 'bedi", gui 'yembi.

¹⁸Nugä drá Pablo, nuna rā nzengua ja ua dā otra letra comma 'ye. O gädi pumbenijü ngue dí ofädi. Da ne Oja ngue di jap'ahu. Da ngut'atho.

1 Tesalonicenses

**Ja ua rá mudi rá carta bi 'yo'tra Pablo, ngue
bi mennbá yø 'yec'ei Tesalónica.**

1 Nugä drá Pablo, conná Silvano 'nehrä Timoteo, dadi zenguagähe' u mä zi cuh rá m'müp' u ja rä hnijí Tesalónica. Nu'ahu, guí n'yohu Oja ma Papáhu co 'nehnä mä Hmuhu Jesucristo guí n'yohu. Dí nnegähe ngue guehya di japh'ahu ya, 'ne da hyut'a ni mmuihu.

2 Zant'a dadi ja mammadigähe Oja conná ngue'ahu. 'Ne zant'a dí mmat'Ojagähe conná ngue'ahu.
3 Nu'mø dá mat'ähe Oja mä Papáhu, dí mben'ahe ngue'a te ra 'befi guí ñothu ngue gá 'yec'ehu rá Jesucristo. 'Ne dí mben'ahe ngue'a rá 'bäxte guí ñothu ngue gadí mmahmu n'na ngu n'na'ahu. 'Ne dí mben'ahe ngue du ni nt'ec'ehu porque guí tómhmu' a rá pa da ep'u ma Hmuhu Jesucristo. **4** Ague mä zi cu'ahu, nuná Oja dí ma'ahu, 'ne dí haxähe njuani ngue Oja bi huñan'ahu.
5 Porque nup' u guí 'buhmu 'mø mä haxähe p'u rá hogá 'da'yo hya, hinga hondra hya bi zömp'u. Sinoque ra Espíritu Santo bi hya ra ts'edi ngue bi xoc'a ni mmuihu

ngue gá pahmu ngue majuaní na ra hya na. Dami bëhmhu te dá n'yogähe 'mø mä mäcähe p'u guí 'buhmu. Dá negähe ngue gui timmu' rá nho. **6** Nu'ahu, nu te gá nurcahe, gue'a gá 'yothu'a. Ya guí ñothu tengutho i n'yo rá Cristo. Gá nu manhohu rá hya, madague'a bi zu'ahu yø ja'i. Pe rá Espíritu Santo ñot'e ngue gadi johyathohu. **7** Nu'ahu yø 'yec'ei rá m'müp' u ja rä häi Macedonia, 'nep'u ja rä häi Acaya, nu te bi nu ngue guí ñothu, xquet'a gue'a bi 'yot'a. **8** Nu'ahu ya gá xihmu' rá hya yø ja'i ngue hanja na mä Hmuhu Jesucristo. Ya hinga hónnbu Macedonia 'ne Acaya bi zonna hya, sinoque ndap'u bi zä fadi ngue guí ec'ehu Oja ya. A nuyá, ya himma hyoni ngue hóngu xicähe te 'be'a guí ñothu'a ya. **9** Hante gue di nxise yø ja'i ya ngue temá hya bi njap'u guí 'buhmu 'mø mä mäcähe p'u. Dí nxihyø ja'i ha bi nja ngue gá hyehmu' p'u yø dahmu, gá 'yec'ei'a majuaní ngue Oja i 'bui. **10** Nuná rá Jesúz rá Ts'unt'u Oja, nu'mø mi du, bi japi bi bennate, bi ma mahets'i p'uya. 'Ne ja dí 'yep'u mahon'a ngue

da z̄ocua. Guehnā d̄i nxihyō ja'i naya ngue guí t̄omthohu d̄a ep'ū mahōn'a. A nūnā r̄a Jesús, guehnā da yanju n̄a ngue r̄a castigo ja ngue d̄i nja.

2 Da gue'a sehu m̄a zi cu'ahu, guí pahmu ngue nūnā te dā mācāhe p'u guí 'buhmu, hinga sārbutho. ²Guí pahmu ngue nūp'u ja r̄a hnīni Filipos, ya xi zucāhe yō ja'i, bi unje. Nu'mō m̄a mācāhe p'u ja ni hninihū p'uya, mahōmbi ts'uce. Pe Oja bi hacāhe r̄a ts'edi ngue dā xi'ahe r̄a hogā 'da'yo hya.

³Nu'mō m̄a xi'ahe r̄a hya, hindā homhme yō hya ha di thā'ahu. Hin temā hya dā xi'ahe ngue hindā gue'a. Hōnt'a te r̄a hya da 'yōt'ahu r̄a ntho dā mangāhe. ⁴Porque bā huanngāhe Oja ngue bi fārcāhe na r̄a hogā 'da'yo hya. 'Né guehnā d̄i mmangāhe naya. Hinna mangāhe na r̄a hya n̄a ngue d̄i nu manhogāhe yō ja'i. Sinoque d̄i nnegāhe ngue Oja da nu manhoje. Porque gue'a haspa r̄a güenda m̄a n'yomfēnigāhe'a.

⁵Ya guí pahmu xānho ngue hindā xi'ahe yō hya ngue gdi honj̄ ha di t'ets'ahu. Da gue'Oja padi ngue hinna xi'ahe r̄a hya para ngue da zāp'u ga juc'ahe r̄a menyu. ⁶Hinna mangāhe r̄a hya ngue gdi nne da nu manhogāhe yō ja'i, ni xīngā gue'ahu, ni xīngā gue hmī'da yō ja'i. Hindā ya manzaqui ha nna zo'ahu, madague'a ngue sāpū ga nyā manzaquigāhe porque yō representantegāhe ra Cristo. ⁷Hante mahotho nna zo'ahu, tengutho ot'a n'na ra mamá 'mō di hotyō basi, dā ja'ahu p'u. ⁸Māthoguitho dādī mā'ahu. Dā

negāhe ngue hinga hōnt'a rā hya Oja d̄i n'na'ahu, p̄ets'i ngue xcá hahma mmugāhe ngue xcá 'da'ahu. Porque m̄i zā m̄a mpahmu, janjuani ngue dā mā'ahu. ⁹Ague m̄a zi cu'ahu, tua hinguí mbemhm̄u te r̄a n'u dā sāgāhe p'u ja r̄a 'befi? Mente ra pa dā xi'ahe r̄a hya Oja, r̄a pa r̄a xui dā mpecāhe ngue dā tāhā te dí sihe. Porque hindā negāhe ngue di toca'ahu r̄a gasto.

¹⁰Ya guí pahmu, dā gue'Oja padi, ngue hingonni 'yec'eí dā zā dā 'yena ngue hinga gue'a te dā n'yogāhe. Hin temā hya bi thinngāhe.

¹¹Xquet'a ya guí pahmu nā r̄a hya ya xtā o'ahu n'yū, dā hatā r̄a ts'edi ni mmui n'na ngū n'na'ahu. Tengutho di japyō basi n'na r̄a papá 'mō i fādi, dā ja'ahu p'u. ¹²Dā xi'ahu ngue guí n'yohu xānho tengutho nne Oja ngue gdí n'yohu. Porque Oja bi zon'nahu ngue guí n'yohu to dī manda. 'Né guí pahmu ngue gue'a tāte'a.

¹³Nuya hindí säya dādi ja mammadigāhe Oja connā ngue'ahu. Porque nu'mō m̄a xi'ahe r̄a hya, hinga 'yemhm̄u ngue r̄a hya r̄a ja'i gá 'yec'eihu. Sinoque bi dīnni mmuihu ngue majuanī r̄a hya Oja. Connā nguehnā r̄a hya guí ec'eihu, ya mān'na mān'na gnī n'yohu xānho. ¹⁴Ya gá sāhu r̄a n'u m̄a zi cu'ahu, ngue bi zu'a ni mmenguhu. Gá thohmu tengutho bi thohyō 'yec'eí thanne Oja p'u ja r̄a häi Judea. Porque nu'u, xquet'a bi zā r̄a n'u ngue bi zuhyō mmijudíoohu. ¹⁵Nu'u yō judío'u p'uya, gue'u bi hyo ma Hmuuhu ra Jesús. Xquet'a xa hyopyō pōngahya Oja mām'met'o. 'Né nuya 'bex hinguí nne hapu dā

nuje. Nu'ʉ yø judío'ʉ, hinguí nnepe dā hnumanho Oja. Xquet'a 'nese ya, hinguí nnu manho gätho mī'da yø ja'i. ¹⁶ Porque nu'mø mā xihme ngue hinga händyø judío ja ngue dī nyanyø te, nu'ʉ yø judío'ʉ, bi hegahe. Gue'a man'na ni duxra ts'oqui'a p'uya. Pe nuyá, nuna Oja ya xá nzanni ngue guehya dā thohra castigo ya.

¹⁷ Ague mā zi cu'ahu, nu'mø rá ts'utho xtá ecähe p'ʉ guí 'buhmu, emmei dā bēn'ahu. Asta gue'mø ya, zant'a dí nne ga nnu'ahu. ¹⁸ Nugä drá Pablo, n'ha ndi ngu n'ha ndi dí sanní ga mmähme p'ʉ, pe rā zithu p'uya, dī nthint'i ngue orcahe.

¹⁹ Con n'na ra pähä dí tómhmu ngue dā ep'ʉ ma Hmu Jesucristo. Porque dī njaje mpähä ga xihme ngue nuna ra hya dā xi'ahu, gá 'yec'ehu xandønho. ²⁰ Janjuani ngue dādi johyagähe conná ngue'ahu.

3 Pe ya hindá hät'ähe ngue xtí njarbutho ngue xtá tho hman'na rā pa ngue to dā map'ʉ guí 'buhmu. Dá sannähe p'uya ngue dā cosegä'be ua ja rā hnini Atenas. ²Dá penhnä'be nā ma cuhu ra Timoteo bi ma bá nu'ahu. Porque mā mmimmefigähe nā, dī mmpehmi Oja ngue dí mmangähe rā hogä 'da'yo hya ngue rā Cristo. Bi ma di ha'ahu rā ts'edi ngue hindí nts'oni nt'ec'ehu i ja. ³Hindí nnegähe ngue dā gohní mmui ngue'a ga ts'ʉ'ahu. Ya guí pahmu ngue jatho ga sähu rā n'ʉ ngue dā ts'ucju. ⁴ Porque nu'mø nmarrá 'bucähe p'ʉ guí

'buhmu, dā xi'ähe ngue jatho dā ts'ucju, pe ya bi nja'a te dā xi'ähe ya. ⁵ Janangue nugähe, ya hindá tó'mi ngue xtá thohma man'na rā pa, dā penhnä p'ʉ rā Timoteo ngue dā pa'a njuani te ja ni nt'ec'ehu. Dí engä nthambenitho ngue dā dap'ahu rā zithu 'nē nu'ā rā 'befi nná 'yogähe p'uya dī nts'oni.

⁶ Pe ya bá pengra Timoteo p'ʉ guí 'buhmu, bi zocua dí 'bucä'be. Bā hya rā hya ngue xanzaqui ni nt'ec'ehu, 'nē majuani gadí mmahmu n'na ngu n'na'ahu. Bi xicä'be ngue emmei guí mbenje, 'nē guí nne guí nnuje, xi mmangugähe p'uya xquet'a dí nne ga nnu'ahu. ⁷ Ma zi cu'ahu, nu'ā te rā hya bá hya nā p'uya, bi hyu mā mmui'be mō mā oca'be te ja ni nt'ec'ehu, madague'a n'na rā n'ʉ dā n'yogähe. ⁸ A nuyá, man'na dí hagähe rā ts'edi ngue dí haxähe njuani ngue hinguí hehmu'ā rā Hmu Jesucristo.

⁹ Emmei dādi ja mammadigähe Oja conná ngue'ahu. Porque nu'mø dā mat'Ojagähe, janjuani dādi johyagähe ngue xanzaqui ni nt'ec'ehu. ¹⁰ Nuyá, rā pa rā xui dí äpähe Oja ngue dā zā ga mmäcähe p'ʉ ga nnuhu. Dí nne ga xān'nahu hanja'ʉ yø hya tobe hinguí pahmu xanho hanja. ¹¹ Da ne nā Oja ma Papáhu co 'nehna mā Hmu Jesucristo dā 'yø'e ngue ga mmäcähe p'ʉ guí 'buhmu ngue ga nnuhu.

¹² Da ne nā mā Hmu ngue man'na gdi padí guí mmahmu n'na ngu n'na'ahu, co 'n'ʉ hingyø 'yec'ei guí mahmu, tengutho nná mā'ahu. ¹³ Da 'yø'e ngue gui hyahu rā ts'edi gui hyehmu p'ʉ rā nts'o. Porque

dí nnegä ngue hín temá nts'o da dín'nahú Oja mä Papáhú 'mø rä pa da ep'u mä Hmuuhú Jesucristo co gätho'ü da n'youi.

4 A nuya mä zi cu'ahú, jap'ü män'na rä hya ga xi'ahú ya. 'Né gue'a rä Hmu Jesús di 'dacrá ts'edi ngue ga o'ahú n'yú na rä hya na. Ya xtá xän'nahú m'met'o te ja ngue gdí n'yohú ngue dí nu mänhö'ahú Oja. 'Né ya gue'a guí ñothú'ya. Pe dí nnegähe ngue män'na män'na gdí hyoni ha dí nu mänhö'ahú Oja. ² Ya guí pahmú ngue nuya yø hya dá xän'nahú, guehya yø hya dí manda ra Hmu Jesús. ³ I nne Oja ngue guí cämfení guí unni mmuihú Oja. 'Yo to di 'yots'om'mäi. ⁴ A nu yø n'yohú, n'na ngu n'na dí m'muhýø xisu, dí nthati, pe dä zupyø xisu, dí mädi. ⁵ Yo dí nnepe ngue dí m'mu mman'ü yø xisu tengutho ñothø ja'i hingui pa Oja. ⁶ Yo guí nnehu n'na rä xisu ngue ya 'bührá ndø. Porque ya xtá xi'ahú m'met'o ngue nu yø n'yohú njap'ü, mäthoguitho rä castigo da jap'a Oja. ⁷ Porque Ojá, bi zonngahú ngue rä nho gdá m'muhmú, hingui nnecju Oja ngue rä nts'o gdá m'muhmú. ⁸ Nu rä ja'i festho na rä hya dí xi'ahú ya, hingra ja'i fespabi rá hya, sinoque guese Oja fespabi rá hya. 'Né guese Oja bá penhñá Espíritu Santo ngue dä mäxcáhú ngue ga hehmú p'ü rä nts'o.

⁹ A nu'ä gní mähni cuhú, himma hyoni ngue ga ot'ahú'ä, porque Oja ya bi xän'nahú te gdí mmahmú n'na ngu n'na'ahú. ¹⁰ 'Né nuna rä hya dí xi'ahú ya, gue'a guí ñorpahú gätho mä cuhú 'bui ndap'ü bi zä ngue rä

häi Macedonia na. Pe nuya mä zi cu'ahú, dí ä'ahú n'na rä mäte ngue nu te guí ñothú ya, hinga hont'a guí 'yøthú'ä, sinoque män'na män'na ngue gdí mmahmú. ¹¹ Dämi ja ndummai guí m'mu mmahhohú. Gue'a te ni 'befise guí 'yøthú, hingui nthinthú yø asunto mi'da yø ja'i. Dämi mpéhmu tengutho ya xtá xi'ahú. ¹² Janangue hinte guí 'behmu. A nu'ü yø ja'i hingyo 'yec'eí p'uya, di respeta'ahú.

¹³ Ague mä zi cu'ahú, dí nnegähe ngue guí pahmú hanja'ü yø 'yec'eí ya xandu. Nu'mø to bi du, 'yo di tu ni mmuihú tengutho ñotyø ja'i hingui pa Oja, ngue tu yø mmui 'mø to bi du. ¹⁴ Pe dí ec'eihú ngue bi du rä Jesús 'nø bi bennate m'mefa. Janangue nuyá, ma ga ec'eihú ngue nu'ü xandu 'nø ec'eí rä Jesús, nuna Oja da japi ngue da n'youi rä Jesús 'mø bá ecua mahón'a.

¹⁵ Janangue nuyá, dí nne ga xi'ahú xanho hanja na rä hya bi xänngahú rä Hmu Jesús. A nu'ü yø 'yec'eí di 'butho'ä rä pa dä ep'u rä Hmu, hindí m'met'o ngue dä ma dí ntheui rä Hmu. ¹⁶ Porque nu'mø bá ehrá Hmu di 'ye mahcts'i, nu te dä ne dä 'yot'e, dä ma nts'editho. Co 'nø'ä rä anxe 'bet'o ngue yø anxe Oja, xquet'a da enna hya. 'Né da nya rä corneta Oja. A nu'ü to ya xandu 'nø ec'eí rä Cristo, rä mudi di bennate yø do'yo'ü. ¹⁷ A nu'ü yø 'yec'eí di 'butho, da di ts'ixtho mayá bi ja yø guí. Ja daní ntheui p'ü rä Hmu. Ya 'dap'ü dí m'muhmú para zantho rä Hmu p'uya. ¹⁸ Janangue nuyá, co nuna rä hya dí xi'ahú ya, dämi nhyathú rä ts'edi n'na ngu n'na'ahú.

5 A nuya ma zi cu'ahu, himma hyoni ga ot'ahu hanja ra hya ngue hingui fadi tema pa, tema ora da ep'u ra Hmu. ²Porque ya guí pahmu xanho ngue hijongui padí tema pa da ep'u ra Cristo. Nu'mo 'yo ra be ngue ra nxui, hijongui padí tema ora da zop'u ja ra ngu, njarbutho ra hya dí xi'ahu ya. ³Da gue'a ra ora ngue dadi n'yembyø ja'i ngue ya 'bummanho, hin tema hya. 'Ne da gue'a ra ora'a p'uya ngue di nja ra ndate. Nthambenitho da zoho, tengutho 'mo bi zonna ora di m'men'a n'na ra xisu ha ra basi. Ya hinha di mpommi. ⁴Pe nuya ma zi cu'ahu, ya hinguí 'bu 'bexuihu ya. Janangue nu'a ra pa da ep'u ra Hmu, hinga nthambenitho da zu'ahu. Hindi nja'ahu tengutho ot'a n'na ra be, ngue nthambenitho sump'u ha soni. ⁵Porque gätho'ahu ya gni n'yoha ra nyot'i ja ngue ra pa, ya gá hyehmu p'u'ra ra nts'o ja 'mo ra xui. ⁶Janangue nuyá, hingui ja ngue 'necja da njot'i ma n'yomfenihu, tengutho mi'da yo ja'i ngue njot'i yo n'yomfeni. Sinoque nne ngue ga n'yomfenihu xanho. ⁷Nu'u aha, ra xui aha. Nu'u iti, ra xui iti. ⁸Pe nuju, ya dá hehmu p'u ra 'bexui. Ya nná 'yohu ra nyot'i Oja ya. Ma ga samma mmuihu ya ngue hinda dajpahu ra nts'o. Da zehma nt'ec'eihu i ja. A nuyá, ma ga mmahmu n'na ngu n'naju. Ma ga segurahu ngue da yanju Oja. ⁹Porque himbi zän'Oja dá m'muhmu ngue ga thohmu ra castigo. Sinoque bá sanni ngue gda nyamhmu na ma Hmuhu Jesucristo. ¹⁰Ra Jesucristo

bi du conná nguecju. Janangue nu'mo bá ehe, ngu'u xandu, ngu'u di 'butho, 'dap'u ga m'muhmu para zantho. ¹¹Dami hyutho ni mmuihu 'ne dami hya ra ts'edi n'na ngu n'n'a'ahu, tengutho guí othu ya.

¹²Ague ma zi cu'ahu, dí nnegähe ngue gui 'yorpahu masu'u yo mafi Oja dí mpsep'u guí 'buhmu. Porque guehya bi huan'Oja ngue di m'met'o p'u guí 'buhmu ngue da xän'nahu ra hya Oja. ¹³Rángue órpabi ra 'befi Oja, jatho ngue guí nnu manhohu, dami mahmu. 'Ne 'yo gadí njunthu p'u guí 'buhmu.

¹⁴Dami hyahu ra ts'edi gui xihmuh to hinguí nne di mpifi ngue 'yo di njap'u. Dami hathu ra ts'edih yo ja'i 'bu ndummui. 'Ne dami hyonnbahu ha di zacyø nt'ec'e*ei* yo ja'i tobe hinguí nzaqui yo nt'ec'e*ei*. Dami serpahu te ga 'yo. ¹⁵Dami mfähmu, 'yo to dadi cosra nts'o t'órpabi. Hante gue gui n'yorpahu ra nho n'na ngu n'n'a'ahu, co 'ne'u hingyø 'yec'e*ei* gui 'yorpahu ra nho.

¹⁶Hangu ra pa guí johyahu. ¹⁷'Ne hangu ra pa guí mmat'Ojahu.

¹⁸Zant'a dami ja mämmaadihu Oja, mädague'a ja'mo ja te guí thohmu. Porque Oja, guehna nnepe da 'yot'e te'o gä tenna Cristo na.

¹⁹'Yo gui tacju'a te nne da 'yotra Espíritu Santo. ²⁰Dami 'yorpahu masu'a te mmanyø pøngahya Oja, 'yogui festhohu ra hya. ²¹Dami hyacju xanho ra giuenda ngue'mo majuani ngue ra hya Oja mma, ogue ra hyasse mma. Nu'mo guí haxhu njuani ngue majuani ra hya

Oja mmənna ja'i, dəmi 'yət'a
mmuihʉ' te i mma. ²²Dəmi
hyehmu p'u'a te gäma nts'o i ja.

²³Nuna Oja ya dá nhojpahʉ,
də 'yøt'e ngue guí unni mmuihʉ
xandønho, guí nsuphʉ, də mät'a
ni tehu, 'ne də mät'a ni do'yohu,
hin temə nts'o di nequi 'mø rə
pa də ep'ʉ mə Hmʉhʉ Jesucristo.
²⁴Nguna da 'yøt'Oja, porque
guehnə bi zon'nahʉ na 'ne hingui
hec'ahʉ na.

- ²⁵Ague mə zi cu'ahu, dəmi
marcahu Oja.
²⁶Dədi zengua gätho'ahu.
²⁷Guehnə rə Hmu di hacā rə
ts'edi te dí mma. Dí xi'ahu ngue
nu'ʉ gätho mə zi cuhu, jatho ngue
di mpeti para ngue də 'yøde te
mmanna carta ja ua.
²⁸Nuna mə Hmʉhʉ Jesucristo di
jap'ahʉ. Də ngut'atho.

2 Tesalonicenses

**Ja ua rá yoho rā carta bi 'yo'tra Pablo, ngue
bi mènnba yø 'yec'ei Tesalónica.**

1 Nugä drá Pablo, conná
Silvano 'nèhra Timoteo, dadi
zenguangähe'ü mä zi cuhü yø 'yec'ei
rá m'mup'ü ja rä hnijü Tesalónica.
Gue'ahu yø ja'i Oja ma Papáhu,
co 'ne'a mä Hmuuhü Jesucristo. ²Dí
nnegähe ngue guehya di japh'ahu ya
'ne da hyut'a ni mmuihu.

³Ague ma zi cu'ahü, zant'a dadi ja
mammadigähe Oja conná ngue'ahu.
Ní 'yup'ü ngue gue'a ga othe'a,
porque ni nt'ec'eihi i ja, man'na ni
hyuxtho. 'Ne xquet'a man'na man'na
gadi mmahmu n'na ngü n'na'ahu.
⁴A nucsegahe p'ü ha nná mähme,
nup'ü dí mpeti yø ja'i Oja, i jaje
mpähä ngue dí xihme yø ja'i hanja
ni nt'ec'eihi. Nu'a te rä n'ü guí sähü
ngue su'ahü yø ja'i, gä guí sethu.

⁵Nuyá, guí sähü rä n'ü ngue guí
ec'eihi rä hya Oja. A nu'a ga du
ni nt'ec'eihi, gué'a guí nequí'a ya
ngue gä xanho te øt'Oja. Gue'a di
zudi ngue guí thohmu p'ü dí manda
Oja'a. ⁶Pe ní 'yup'ü di un'Oja'ü te'o
di un'ahü. ⁷A nuju ngue dí sähü rä
n'ü, da 'yehra pa da zep'ü'a ra n'ü

dí sähü. Dí n'nacju rä ts'äya 'mø ra
pa da ep'ü rä Hmu Jesús. Nuna di
'yø mahets'i, dä n'youi yø anxe ja
yø ts'edi. Nu'mø bå ehe, dadi yoxni
tengutho gui yoxni rä sibi. ⁸Di 'yehë
da menhnä castigo gätho yø ja'i
hinxa mbä Oja, 'ne hinxa 'yec'ei ra
hoga 'da'yo hya i hma ngue hanja'a
rä Hmu Jesucristo. ⁹A nuya yø
ja'i ya, dä ma rä castigo, dí m'medi
para zantho. Da ma mäueque p'ü ja
rä hmi rä dä rä Hmu Jesús. Nup'ü
da 'yudi hague ngü gangü rä ts'edi
i ja, ya hindí njapi dí m'mup'ü
ngue da nu. ¹⁰Nu'a rä pa da ep'ü
rä Hmu, gätho yø 'yec'ei da 'yespabi
'ne da dænne. Xquet'a 'ne'ahü guí
m'mahmu p'ü ngue gä 'yec'eihi na ra
hya dä xi'ahu.

¹¹Janangue nuyá, zant'a dí
mmat'Oja gähe conná ngue'ahu.
Dí äpähe Oja ngue nu'a rä hya i
zon'nahü ngue gdí n'yohü, gue'a gdí
n'yoh'a. Dí äpähe Oja ngue nu'a te
gä ra nho so ni mmui guí 'yothü,
di ha'ahu rä ts'edi guí 'yothü. 'Ne
di ha'ahu rä ts'edi guí 'yothü'a te
gä ra nho rä nsäui ni nt'ec'eihi i
ja. ¹²Nu'mø da nu yø ja'i ngue guí

'buhmu xanho, yo ja'i da nu mansu ra Jesucristo. Xquet'a 'ne'ahu da hnu mansu'ahu p'uya ngue gui n'yohu ra Jesús. Nguna di nja conná nguehrá mate Oja 'ne conná nguehrá mate ma Hmuhu Jesucristo.

2 Ague ma zi cu'ahu, da ep'u ma Hmuhu Jesucristo ngue di percahu 'dap'u ga m'muhmu. Dí nne ga xi'ahu te 'be'a ja ngue dí nja. ²Nu'mo to da 'yen'ahu, ya da guehra pa jap'u da zohra Hmuu ya, da 'yena, 'yo sa dadi fe'ni mmuihu. 'Yo guí ec'eihu te da ma, madague'a da 'yena ngue Oja di bennbi te i mma, ogue da 'yen'ahu ngue go da ot'a ra sucua n'youi yo hya da xi'ahu. ³Xinda hangu da si'ahu, 'yo gadi n'uni da thäahu. Porque hante da zonna pa da ep'u ra Hmuu, i jatho ngue ra muditho di n'yo yo ja'i ngue dyo mmejmahyu, da gohi ngue yo nsuui Oja. Nu'mo bi nja na ra hya na, ja di nequi p'u ra ja'i ngue tate ja ra ts'oqui p'uya. 'Ne guehnu ya xpa ts'annbi ngue da ma ra castigo. ⁴Nuna guehnu da boni ngue da zumbabi'a te ga thanne yo ja'i na, da gue Oja da zui. Honse na da ne ngue da ma nthanne na. 'Ne da mip'u ja ra nija Oja tengutho 'mo ngue da guehnu Oja na. Da 'yemp'uya: "Nugä, guecä Ojagä ya", da 'yena.

⁵Dami bemhmu'a ra hya da xi'ahu mo dambí 'bucá p'u guí 'buhmu. Guí nnu ngue da xi'ahu tengu na ra hya na. ⁶Ya guí pahmu te 'be'a samya ngue hingui nequi nts'edi, hante ngue da zonna pa bá ts'annbi ngue di nequi te'o na ra ts'oc'e*í* na. ⁷Tobe

hindi nequi xandønho'a te ga ra ts'edi ra nts'o, pe nu'a ra nts'o, ya i ja. Hontho ngue hindi unna nt'edi'a to sammi ngue di nequi xanho te'o ni ja'i na dí xi'ahu. ⁸Pe nu'mo bi zonna pa di tunna nt'edi da 'yuhru ts'edi, ya di nequi na ra ts'oc'e*í* dí xi'ahu p'uya. Pe nu'mo bá ep'u ra Hmuu Jesús, ya da hnu ngue mathoguitho ja ra ts'edi, porque conná hyanetho di hyo na ra ts'oc'e*í* na.

⁹Nu'mo bi nequi na ra ts'oc'e*í* na, ra zithu'a di hatra ts'edi. Da hnu ngue ja ra ts'edi da 'yotø hmeya hinjongui sa da 'yote. Gue'a di nhäte'a p'uya. ¹⁰Xants'o te gätho da 'yote. Dama d'an'yo te ga da 'yote, da hyoni ha di hyätyø ja'i ja ngue di m'medi. Nu'a di m'medi ngue himbi ne xta mbahnu ra hya majuani. 'Ne guehnu ra hya xtí nyanyø te yo ja'i na. ¹¹Janangue Oja di japi ngue da thätya yo ja'i ya, da 'yec'e*í*a ra hya ngue ra fehni. ¹²Gue'a di ma ra castigo gätho ya yo ja'i, ngue himbi 'yec'e*í* na ra hya majuani. 'Ne hont'a te yo nts'o ga 'yo nnu manho.

¹³Ague ma zi cu'ahu, nunu ma Hmuhu Jesucristo di ma'ahu. Janangue nuyá, zant'a jatho ngue ga ja mammadigähe Oja ngue te bi 'yotahu. Porque ra muditho bi huan'nahu Oja, ya xpa nzanni ngue di nyanni tehu. Nu'mo gmi 'yec'e*í*hu na ra hya majuani, ra Espíritu Santo bi 'yote ngue ga sohu ra 'ye Oja. ¹⁴Dá xi'ahu ra hoga 'da'yo hya, guehnu ra hya i zon'nahu Oja na. I nnepe ngue di toca'ahu na ra nho jap'u ha 'buhmu Hmuhu

Jesucristo. ¹⁵Janangue nuya mā zi cu'ahū, dī ndū xānho nī nt'ec'ei'hū ya. Mān'nan'yo mi 'yōt'e ngue guí pumbenihū ya yō hya dā xān'nāsehū. Dā gue'u yō hya dā orpu ja rā carta dā pen'nahū p'u, mān'nan'yo mi 'yōt'e ngue guí pumbenihū.

¹⁶Bi mācju Oja mā Papáhū, 'nē bi 'daczū rā māte ngue bi hogā mā mmuihu para zāntho. Xquet'a dī tōmhmu'a rā nho di 'daczū Oja m'mefa. Dā ne Oja co 'nē'a mā Hmūhū Jesucristo di jāp'ahū. ¹⁷Dā ne Oja ngue di hātra ts'edi ni mmuihu 'nē gui dū'nī n'yomfēnihū ngue nup'u guí yahū, rā hya xtānho guí mamhmu. Nu'mō te guí othu, gā dā gue'a te xānho guí 'yōthu.

3 Hōnt'a di 'behya mā zi cu'ahū, dāmī marcahe Oja, n'namhma ngue nup'u dī mmāngāhe rā hya mā Hmūhū, xtāngu yō ja'i dā 'yec'ei tengutho bī njap'u guí 'būhmū. ²Xquet'a dāmī marcahe Oja n'namhma ngue dā yangāhe Oja ngue'a te mbēngāhe yō ts'oc'ei. Porque hīnga gātho yō ja'i dā 'yec'ei rā hya dī mmāngāhe.

³Pe nu'a rā Hmū hīngui hegahū'a. Dā 'yōt'e ngue gui hyahū rā ts'edi 'nē dā yan'ahū ngue rā nts'o. ⁴Dādi seguragā ngue dī mfäxte rā Hmū. Janangue dī pācā ngue nūnā te rā hya ga 'bep'ahū, guehnā guí nne gui 'yōthu nā, hīndā 'yehra pa guí festohū nā rā hya nā.

⁵Dā ne Oja ngue dā dinni mmuihū'a te gui mā'ahū Oja. 'Nē dā 'yōt'e ngue gui seti hangu rā n'u guí thohmu tengutho rā Cristo bi zēti hangu rā n'u bi thogui.

⁶Ague mā zi cu'ahū, mā Hmūhū Jesucristo di 'dacāhe rā ts'edi ga xi'āhe nā rā hya ga mmānya. Nu'u mā cuhū hīngui nne dī mpefi, 'nē hīngui haxrā hya dā xān'nahū, ogadī nsixhū'a. ⁷Ya guí pāhmu te gdī 'būhmū, hīn temā ndānhyei gā nurcahe. ⁸Hinjonda äptho te dā sihe. Sinoque dā honi ha dā japi te dī homhme. Rā pa rā xūi dā mpefi ngue di tāhā te ga sihe, porque hīndā negāhe ngue di toca'ahū rā gasto ngue te dī sihe. ⁹Mādague'a nī 'yup'u xcā māngāhe ngue xquí fäxcahe, pe hīnte dā māngāhe. Sinoque dā mpehme para ngue ga ut'ahe te ja ngue gdī n'yohū. ¹⁰Porque nu'mō dāmbā m'mucāhe p'u guí 'būhmū, guehnā rā hya dā xi'āhe nā, dā māngāhe ngue nu to hīngui nne dī mpefi, ya hīndī nsihmē. ¹¹Dī öcāhe n'na rā hya ua, ngue 'bu i'da nī amigohū hīngui nne dī mpefi. Nu'a te ga 'yo, hōndyø ja'i di ats'i te ga 'būi para ngue dā zāp'u di c'a. ¹²A nuya yō ja'i njap'u, guese rā Jesucristo di hacje rā ts'edi ngue ga xifi ngue 'yo nīmantho di orpabi yō ja'i, njuantho dā ma rā 'befi da dāha te dā zi.

¹³Ague mā zi cu'ahū, 'yo gui sāyahū, hangu rā pa dāmī 'yōthu rā nho. ¹⁴Nu'mō toni ja'i dā 'yēnā ngue hīndā 'yec'ei nā rā hya dā cuatāhe ua ja rā carta ja ua, 'yo gadī nsixhū, n'namhma ngue dā mēsrā sā. ¹⁵Pe 'yo guí öt'e ngue nī nsuiui. Sinoque dāmī hejpahū'a te öt'e, porque nī cuhū.

¹⁶Nūnā mā Hmūhū Jesucristo guehnā dā zā dā hyut'a nī mmuihū nā. Dā ne

ngue hínda hyec'ahu hangu ra pa.
Nu'mo tema hya guí thohmu, da hyoni
ha di japi ngue da hyuta ni mmuihu,
hónta bi za mahyu guí thohmu.

¹⁷Nugui dra Pablo conma 'yese
nna cuata na ra letra ja ua

ngue nná zengua'ahu. Nu'mo
dádi firmaga ma carta 'mo bi
gua'a nt'ot'i, guehna ra hya ja ua
dádi cuati: ¹⁸Nuna ma Hmuhu
Jesucristo di japi gätho'ahu. Da
ngut'atho.

1 ra Timoteo

Ja ua rā mudi rā carta bi 'yo'trā Pablo,
ngue bi mennba rā Timoteo.

1 Nugä drá Pablo, rā representantegä rā Jesucristo. Nuya bi 'yexqui, guese Oja, nuna rā Yante, co 'nghnā rā Hmu Jesucristo bi 'yexqui. 'Né dí pahmi ya ngue connā nguehra Jesucristo di nja'a te gä dí tōn'ui ya ngue dí nja. ²Ague Timoteo, dadi zengua'i. Pe nu'mø dá bēn'a'i, xogue entho majuaní ngue mā ts'unt'hi p'u nná bēn'i. Porque go dá ja'i gá 'yec'ei na rā hya guí ec'ei ya. Dí nnegä ya ngue nuna Oja mā Papáui co 'nghnā mā Hmuui rā Jesucristo, di jap'a'i, di huec'a'i, 'ne da hyut'a ni mmui.

³Dambā soc'a'i p'u ja rā hnini Efeso. Nu'mø mā thogui, dā magä p'u ja rā häi Macedonia, dā xí'i ngue guá cop'u Efeso. A nuyá, dí nnegä ngue guí sigue guí m'mup'u, porque jatho ngue nu'u yø fehní xännbate xännbate p'u, gui hejpabi. ⁴Guí xifi ngue 'yoní mantho di xännbate'u yø cuentotho. Porque nuyá, hínha rā nzegui xännbate'u yø hya bá ötyø ndiua manjam'mø. Pe nuya yø hya ya, hondra njunt'i n'youi, hinte

ni bøntho. A nuna rā hoga xädi rā n'youi mā nt'ec'eiħu, guehna nne Oja ngue ga xännbahu yø ja'i na.

⁵Damí hejpabi ya dí xí'i ya, n'namhma ngue gätho yø 'yec'ei di mmađi n'ná ngu n'ná. Para ngue da zä dí mahrá mmic'eiui n'ná, jatho ngue dä hyep'u rā ts'on'yomfeni, nu'a te rā nho padi, gue'a dä 'yot'a. 'Né himma xots'etho di nəqui ngue ja yø nt'ec'ei. ⁶Porque 'bu i'da yø ja'i ngue ya bi hyep'u na rā hya dí xí'i, hondra njun'mahya nne. ⁷I nne dä t'embí ngue padi xanho di nxännbate rā ley Oja. I ya manzaqui 'mø xännbate. Pe himma juani ngue tñyø mmui hanja'a rā ley i nne dí nxännbate.

⁸Nuna rā ley ga 'yo yø judío, ya dí pahmi xanho te mmä. Pe jatho ngue dä fadi hanja ngue bi ma nt'ot'i na rā ley na. ⁹Nu'u yø ja'i ya øtra nho, ya hín temä ley di ja ngue dä hyaspa rā güenda. Nuná rā ley, bi ma nt'ot'i para ngue dä hyaspa rā güenda yø ja'i festho rā ley. Haspa rā güenda yø mmejmahya. Haspa rā güenda yø ts'oc'ei øtyø ts'oqui. Haspa rā güenda yø ja'i ngue hingui su Oja

'ne h̄ingui ec'ei. Haspa rā güenda yø ja'i ho yø papá, ogue ho yø mamá, ogue ho yø mmic'eiui. ¹⁰Haspa rā güenda yø 'yots'om'mäi. Haspa rā güenda yø n'yohu örpe tengutho 'mø dra xisu yø mmín'yohuui.

Haspa rā güenda'u yø ja'i ahyo mmic'eiui ngue sits'i yap'utho. Haspa rā güenda yø mambethani. Haspa rā güenda yø ja'i ngue mmanna fehni 'ne exa ntestigo Oja ngue ena majuaní te mma. Haspa rā güenda gätho yø ja'i festho na majuaní ngue ra hoga xädi. ¹¹Nuna ra hoga xädi naya, rá n'youi ra hoga 'da'yo hya. Nuná, di 'bejpagui'a ma maca Ojaui ngue ga xihyø ja'i.

¹²Nuna ma Hmuui rā Jesucristo di 'dacrā ts'edi ngue dí mmambrá hya. Dädi ja mämmädigä na, porque guehna bi nu manhogui 'ne bi 'yexqui ngue ga ötra 'befi bi 'daqui. ¹³Bi 'yot'e ngue drá mefigui mädagüe'a xtá nu man'ugä mam'met'o na ra Jesucristo. Porque xtá mangä yø umhya co nuna, 'ne nmi sucä'u yø ja'i mi ec'ei na. Pe bi huegagui Oja, porque pa Oja ngue hindí padí te dí öt'e ngue tobe hin mará 'yec'ei. ¹⁴Nuna rā Hmu, mathoguitho rá mate bi 'daqui. Ngue ya dí n'yo'be ra Jesucristo, nuna di hacra ts'edi ngue man'na di ndu ma nt'ec'ei, 'ne öt'e ngue man'na man'na gdá madí.

¹⁵Nuna rā hya ga xi'i ya, majuaní na, 'ne guehna rā hya jatho ngue da 'yec'ei gätho yø ja'i na: ngue ra Jesucristo bá ecua ja ra ximhäi ngue da yanø ja'i ja yø ts'oqui. Nuya yø ja'i dí mmangä ngue ja

yø ts'oqui ya, pe man'na ma dätho mi ja ma ts'oquigä. ¹⁶Pe bi huegagui Oja n'namhma ngue da fädi ngue rā Jesucristo bi zeti te gä dä örpe, conque nugui mathoguitho ja ma ts'oqui. Gue'a gui nequi'a ya ngue gätho mi'da yø ja'i xquet'a di punnbabi Oja 'mø bi 'yec'ei rā Cristo, ya di unna 'da'yo te para zantho. ¹⁷Janangue nuyá, jatho ngue da t'espabí Oja para zantho. Porque nu te gä ja, go di manda Oja para zantho. Guehna Oja para zantho hinjam'mø da du, 'ne hinjonne ja'i di sää da nu. Hinjom man'na tengü na. Guehna jase rā mfadi. Da ngut'atho.

¹⁸Ague ma ts'unt'u'i Timoteo, nuna rā hya dí xi'i gui 'yot'e, di ntheui na rā hya bi bennbabí Oja yø póngahya 'mø yø pa xa thogui, guehya bi ma ngue di nja ni 'befi. Nuna rā hya dädi 'bep'a'i ya, dämi hya rā ts'edi gui 'yot'e gätho'a te rā 'befi bi 'da'i Oja ngue gui 'yot'e. Di ndu ni nt'ec'ei. Yo di tap'a'i rā nts'o. ¹⁹Bu i'da yø ja'i padí xanho ndana rā hya hinni 'yup'u da 'yot'e, pe gue'a öt'a. Gue'a gui ts'onyø nt'ec'ei'a p'uya.

²⁰Nguna rā hya bi 'yotra Himeneo 'nehra Alejandro. Nuya yo nc'ei ya, dä däprä zithu para ngue da badi hanja te öt'e. Porque hingui ho ngue da nömmän'u Oja p'u ha ya.

2 Rá mäeditho dí xi'i ngue gui xifi gätho yø 'yec'ei ngue da marpabi Oja gätho yø ja'i ndap'u bi zä. Da 'yäpi ngue da mäxyø ja'i na Oja. 'Ne di ja mämädí Oja yø ja'i ngue'a rá 'bäxte Oja da 'yot'e. ²Dä marpabi Oja yø däst'abi. Da marpabi Oja gätho yø ja'i ja yø

cargo. Porque gäthogahu dí nne ngue ga m'mummma pähähu, hin temma hya, n'namhmma ngue co n'na ra pähäho gdá thännehu Oja 'ne da zäp'u ga n'yo mänhohu. ³Mä dätho mähyonitho ngue ga mmarpahu Oja gätho yø ja'i, porque guehnna nnu mänho Oja ma Yantehu na. ⁴Porque Oja, nnepe ngue xøgue gätho yø ja'i di nyanyø te. 'Ne nnepe ngue da dini xanho yø mmui yø ja'i hanja na ra hya majuani. ⁵Nuna Oja, n'natho i 'bui. 'Ne xquet'a n'na nc'eitho na da zä da yøt'e ngue di nhojpaui Oja yø ja'i, guehnna ra Jesucristo na. ⁶Ra Jesucristo bi n'uni bi tho ngue bi gurpabi yø ts'oqui gätho yø ja'i. Nu'mø mi zonnna pa bi nja na ra hya na, ya bi nequi xandønho p'uya ngue Oja nnepe ngue gätho yø ja'i di nyanyø te. ⁷Janangue bi 'yexcgui Oja ngue dra representantega ra Cristo. 'Ne penngagui ndap'u bi zä ya ngue ga ma xihra hya yø ja'i hingyø judío. Nuna ra hya majuani di ec'e*ui*, guehnna ga xännbabi yø ja'i na. Gui padi xanho ngue majuani te di xi'i, 'ne guí padi ngue hindi fehni porque di ec'e*ui* ra Cristo. ⁸Dí nnegä ngue ndap'u bi zä da mat'Oja gätho yø n'yohu. Nu'mø ens'yø 'ye yø ja'i ngue mmat'Oja, di unyø mmui Oja, di ja mänho yø mmui, hingue di danzø yø mmui ngue dädi njunt'u*ui* yø mmic'e*ui*.

⁹A nu yø xisu, 'yo dädi 'yex'mø bi nhoqui. Hingra n'yëts'i di hocyø ya. Hingra n'yëts'i di hye ra ulu xammadi ra muui. Hingra n'yëts'i di japyø oro ogue yø perla da japyø he. Sinoque da hye yø he tengutho yø he yø hoja'i, ngue hindi 'yëts'i.
¹⁰Nu'a di nejmanho yø xisu, da gue'a

ngue ra nho da 'yøt'e. Porque yø xisu ec'e*ui* Oja, mähotho 'mø di nequi ngue øtra nho. ¹¹Mënte ra ora sännbabi ra hya yø ja'i, yø xisu 'yo sä di ya ngue da zohyø ja'i, di nja yø ts'u. ¹²Porque hin dädi ungä ra nt'edi ngue di nxännbate n'na ra xisu, sinoque ra xisu i ja ngue da 'yøxtho ra hya. Porque hingui sä di m'met'o p'u ha 'buhyø n'yohu ngue di mända. ¹³Porque Oja, ra mäditho bi hocra Adán, m'mefa p'uya bi hocra Eva. ¹⁴Pe ra Adán himbi hyätra zithu'a, sinoque ra xisu'a bi hyätra zithu. Mì thätra xisu p'uya, ya gue'a ra ts'oqui bi 'yøt'a. ¹⁵Pe ra xisu di nyannna te 'mø da 'yøtra 'befi bi un'Oja, ngue di tehyø basi. Høntho ngue ra xisu jatho ngue di nja ra nt'ec'e*ui*, di mahyø mmic'e*ui*, di n'yo xanho, hinda 'yespi te ga 'yo.

3 Nuna ra hya di mmangä, majuani na. Ngue nu ra ja'i nne ra cargo ngue di m'met'o p'u ja ra nija ngue dra mamhya, xandønho ra 'befi nne da 'yøt'e. ²Janangue nu ra ja'i ja ra cargo ngue 'bet'o ra hya, jatho ngue hin tema hya da thinnbi. N'na dra xisu da zi. Da zamra mmui. Di mfädi xanho. Da 'yøt'e ngue da hnu manho te ga 'yo. Di unna ts'äya p'u ja ra ngu. Da bädi xanho ha di japra hya di nxännbate. ³Yo di iti. 'Yo dra nequisi. Di nja ra yemmui. Da bädi ha di hojpabi yø ja'i di nsui. 'Ne hinga hondra menyu di ma ra mmui. ⁴Da bädi ngue di mända xanho p'u ja ra ngu. Da 'yøt'e ngue dyø 'yøde xanho yø basi, 'ne di nja yø ts'u yø basi. ⁵A nu'mø hingui padi

di m_{anda} xānho p'ū ja rā ngū, ya hīndā bādī ha di japi dī m'met'o p'ū ha dī mpeti yō ja'i Oja 'mø. ⁶A nū'a rā n'yohu dā t'_{ets'i} ngue di bentrā cargo dī m'met'o p'ū ja rā nija, hīndā gue'a n'nā rā n'yohu ngue ts'udra pa xa 'yec'eí rā Jesucristo. Porque nthambēn_jtho di 'y_{ets'i}. Ya dā 'yōtra ts'oqui tengutho bi 'yōtra zithū manjam'mø ngue bi 'y_{ets'i} 'nē 'da dī mep'ū ja rā castigo. ⁷Jatho ngue dī n'yō mānho n'namhmā ngue nū'u yō ja'i hīngyō 'yec'eí da nū mānsu. Ya hīndā zā ha di japyō ja'i da 'yembī ngue hīngā gue'a ga 'yo. Porque rā zithū emmei honi ha di ts'onnbi ha ya yō mamhyā.

⁸A nū'u yō ja'i ja yō cargo ngue fäxte p'ū ja rā nija, xquet'a ngūt'ātho ja ngue dā 'yōt'e, jatho ngue dī nho ja'i, jatho ngue hīndī nhātē p'ū ha ya. Jatho ngue hīndī n'iti. Jatho ngue hīngā hōndra mēnyū dī ma yō mmui. ⁹Nūna rā hyā n'youi yō nt'ec'eí i ja, guehna rā hyā hīmmī fādī hanja nā, guehna dī nxānnbātē nā rā hyā nā co gātho yō mmui. ¹⁰Nuya yō n'yohu ya, 'bet'o da hnu te ga 'yo. A nū'mø ngue ya hīn temā nts'o bi thīnnbī, ya dā zā dī nja yō cargo ngue dī mfäxte p'ū ja rā nija. ¹¹Ximmangu yō xisu fäxte p'ū ja rā nija, xquet'a dī nequi ngue dyō hoja'i. Hindyō zate. Dā zāmyō mmui. 'Yo di hep'u'a rā 'befi pefi. ¹²A nū yō n'yohu ngue ja yō cargo fäxte p'ū ja rā nija, n'nā ngū n'nā jatho ngue n'nā drā xisu da zi. Pe da badi ngue di manda xānho p'ū ja rā ngū. Ngū yō bāsi, ngū'u hīngyō bāsi, da bādī dī mānda xānho. ¹³Porque

nuya yō n'yohu ja yō cargo ngue fäxte p'ū ja rā nija, nū'mø pādī xānho ha di japi da 'yōtra 'befi pefi, ya mān'natho nnu mānsu yō ja'i. Ya sāp'ū dā hyā rā ts'edi dā mā hanja ngue ec'eí rā Jesucristo.

¹⁴Ague Timoteo, nūgā dī xōnni gā mmap'u gā ma nū'i. ¹⁵Pe nū'mø hīmbi zā dā magā p'ū n'nahmāntho, ya dī otrā carta ja ua ngue gā pen'a'i p'ū. Porque dī nnegā ngue guí pādī xānho hanja rā hyā nūna ja ngue dā n'yō yō ja'i ya o rā 'yē Oja. Nūna Oja nā, majuāni ngue 'bui. A nuya yō ja'i Oja ya, guehya fārpabi rā hyā 'nē tōxhmā hyābī rā hyā Oja. ¹⁶Janjuāni ngue mazihotho nā rā hyā dī ec'eihū. Pe Oja bi 'yōt'e ngue bi dīnma mmuihū hanja nā rā hyā nā, ngue rā Cristo bī nja'i. 'Nē rā Espíritu Santo bi 'yōt'e ngue fādī ngue hīn temā nts'o bi 'yōtra Cristo. Da guehyō anxe Oja i nnu mānsu. A nuyá, ndap'ū bi zā i hma te'o nā rā Cristo. 'Nē t'ec'eí gā rā nguni nxīmhäi. 'Nē bi zix Oja ngue i ma māhēts'i.

4 Pe rā Espíritu Santo njuāntho xicjū ngue nū'mø nī ma dā gaxyō pa, dī m'muhyō ja'i da hyep'ū yō nt'ec'eí. Nū'u yō fehnī xānnbātē ngue rā zithū di bēnnbābī rā hyā xānnbātē, go gue'u dā dēn'nū. ²Nuya yō xānnbātē ya, rā fehnī nā rā hyā dā mā ngue di hyātyō ja'i. Pādī xānho ngue hīngā gue'a te ḥt'e, pe 'be xingui tār'man'u yō mmui'a te ḥt'e. ³Nuya yō xānnbātē ya, xihyō ja'i ngue embī hin'yū rā nt'edī dī nthātyō ja'i. 'Nē

xihyø ja'i ngue embi hinga gätho yo cosa sä ngue da ts'i. Conque Oja bá sänni ngue bá nj'a te ts'i n'namhma ngue nuya yo 'yec'ei di ja mammadi Oja 'mø bi zi'a te si. ⁴Porque nu te gä bi hoc'a Oja ngue da ts'i, gä xanho. Hingui sää ga emhmü ngue ja rá ts'oqui ra ja'i nu'si te tini. Sinoque ma ga ja mammadih Oja 'mø dí sihu'a te bá sänni ngue ga sihu. ⁵Porque nu'mø t'aprá mate Oja ngue di japi te ts'i, Oja di japi te si ra ja'i.

⁶Nu'mø ngue nguna rä hya guí xännbabi'u ma cuhü ya, majuaní ngue gue'e rá hogá mafi'i ra Jesucristo 'mø. Dami hyani guí hyu'ní mmui na rä hogá xädi ya xcá bent'i. ⁷Pe nu'u yo hya te säma cuento ngue hinga gue'a rá hya Oja, 'yo guí órpa masu'u yo hya'u, porque hínte di muui. Dami hyoni ha di ndü xanho ni nt'ec'ei i ja. ⁸Porque nu ra ja'i ngue xuhrá do'yo, di 'yani, man'na xanzaqui cohi ngue'a gui 'yani. Pe ma datho man'na xanhotho ngue di zacrá nt'ec'ei ra ja'i. Porque nuná ma nt'ec'ehi i ja, hinga hondra pa jap'u ga tinnbahü rá njapi Oja, sinoque 'nehra pa di 'yep'u. ⁹Nuná ra hya na, guehná ngue majuaní na. 'Ng guehna mahyonitho da 'yec'ei gätho yo ja'i na. ¹⁰Janangue nuyá, madague'a sucui yo ja'i ya, pe ma ga ho ma mmui ga øt'ui ra 'befi bi 'dacui Oja. Porque dí haxá njuani ngue nu'a ma Ojaui i 'bu'a. 'Ng guehná ja ngue da yaní gätho yo ja'i na. Pe nu'u yo ja'i di nyanyø te, guehya da 'yec'ei ra Cristo ya.

¹¹Nu'mø guí xännbabi rä hya yo ja'i, nuya yo hya dí xi'i, guehya gui

xihyø ja'i ngue da 'yøtya yo hya ya. ¹²Yo guí nne ngue hinjondä 'yø't'a masu ngue grá ts'unt'utho. Sinoque dami 'yu'a te rä nho ja ngue da n'yo yo 'yec'ei. Dami 'yudi ngue gadi mahni mmic'eiui. Dami 'yudi ngue ja xanho ni nt'ec'ei. Dami 'yø't'e ngue da bahyø ja'i ngue gä rä nho gní 'yo. ¹³Mente ga mmagä p'u, dami ja ndummui guí mmambrá hya Oja p'u ha di mpeti yo 'yec'ei. Dami opan'yu hanja ra hya. Dami nxännbate xanho. ¹⁴Nu'u yo n'yohu 'bet'o p'u ja rä nija bi japyø 'ye p'u ja ni ya, ya bi xi'i te 'be'a ma hya nne'e Oja gui 'yø't'e. Nuná ra 'befi bi 'da'i Oja, man'nan'yo mi 'yø't'e ngue te sätho gui 'yø't'e.

¹⁵Nuya yo hya dí xi'i ya, dami ja ndummui ngue gui 'yø't'e te dí xi'i. Dí nne ngue da nu yo ja'i ngue man'na man'na gdí padí ha gdí japrä hya ngue da zä gui 'yørpe xanho rá 'befi Oja. ¹⁶Dami mfädi xanho, 'ne dami mfädi ngue gä da gue'a rä hya ni 'yup'u gui nxännbate. Nu'mø gui 'yø't'e te dí xi'i, ya di nyanní te, da guehyø ja'i da 'yøxra hya guí mma, xquet'a di nyanyø te.

5 Nu ra dac'ei ngue hinga gue'a te øt'e, 'yo gui ya manzaqui 'mø ga hejpabi te øt'e. Mahotho gdí zofo, gui 'yø't'e como tengutho 'mø ngue ni papá'a ra dac'ei. A nu'u yo ts'unt'utho, gui 'yø't'e como tengutho 'mø ngue ni n'yohu. ²A nu'u yo xisu ngue ya yo dac'ei, gui 'yø't'e como tengutho 'mø ngue ni mamá. A nu'u yo hmute xisu, gui 'yø't'e como tengutho 'mø ngue eni nju, pe gä rä nho gdi n'youi.

³A nū'ū yō 'danxū ngue hīnjo'o
to dā hyonnbi te dā zi, gue'ū yō
mmi'yec'eui da māts'i ngue di unni
te honi. ⁴Pē nū rā 'danxū ngue
'būhyō bāsi ogue 'būhyō 'bet'o,
guehya yō bāsi na rā 'danxū hōxyō
xi ngue di unni te dā zi. Porque yō
pa xā thogui, gue'a rā mamá yō bāsi
bi ja mmānsu gā i nte. Janāngue ní
'yup'ū ngue di ja mmānsu yō mamá
yō bāsi 'mō bi ndac'e. Porque
gue'a nnū mānho Oja'a ngue yō
bāsi di ja mmānsu to bi tede. ⁵Pē
nu rā 'danxū ngue 'busē, hīnjo'o to
dā hyonnbi te dā zi, guehnā ja ngue
da māxyō mmi'yec'eui na. Porque
hindā hōnt'a Oja nnōts'e 'nē hīngui
säya rā pa rā xūi nzo Oja. ⁶Pē nu rā
'danxū ngue gue'a te rā pāhāse ga
'būi, ya hindā ma m'māts'i. Porque
nūnā, emma 'būi pē tengutho 'mō
ya xā ndū. ⁷Guehnā rā hyā gui xifi
da 'yōtyō 'yec'eī naya, n'nāmhma
ngue ya hīnjonda 'yembi ngue hīngā
gue'a te ot'e. ⁸A nū rā 'yec'eī ngue
hindā unni te 'be'a honna papá ogue
rā mamá, ogue rā mēni, guehnā rā
'yec'eī ngue hīngā 'yo'a te rā hyā rā
nsäui rā nt'ec'eī na. Mān'na nū'ū yō
ja'i hīngyō 'yec'eī hīngui njap'u',
mān'na di unni te honyō dac'eī'.

⁹A nū'ū ja rā lista ngue yō 'danxū
gui 'yets'i ngue dī mfäxte p'u ja rā
nija, dā gue'ū yō 'danxū ngue tho'i
hyate njeya 'būi. 'Nē n'nat'a rā ndō
xā m'māhmi. ¹⁰Dā gue'ū yō xisu fadi
ngue xā 'yōtra nho, xā tede xānho
yō bāsi, xā unna ts'āya p'u ja rā ngu
te'o hīn'yū ha dī nsäya ngue yap'u ní
'yehē. 'Nē fadi ngue hindā 'yets'i ha
ya, di ja mmānsu yō mmi'yec'eui. I
fāts'i to sā rā n'ū. Zānt'a ngue hōndra
nho di ho dā 'yōt'e.

¹¹Pē nū'ū yō 'danxū ngue
cohra jeya 'būi, yogui ets'i ngue
di mfäxte p'u ja rā nija'. Porque
nthambēnitho ngue dā dīnī to
dī nthātui māhōn'a, ya dā hyep'u'a
rā 'befi rā Cristo ørpe. ¹²Ya cohi
ngue festho'a ra hyā xā nhoyoxmaxi
ngue dī mfäxte p'u ja rā nija p'uaya.
¹³Ogue dā gohi ngue yō monni, ní
yut'i ní bōmp'u ja yō ngu. 'Nē hīngā
hōnthono ngue yō monni, sinoque
di c'a yō mmic'eui p'u ha 'yo. I
mmānyō hyā nū'ū hīnni 'yup'ū da
ma. Nu'a te ga 'būhyō ja'i p'u ha
sōni, gā dī nthint'i. ¹⁴Janāngue dī
nnegā ngue nū'ū yō 'danxū ngue yō
hmute xisutho dī nthātui mahōn'a,
dī m'māhyō bāsi, dā māhyō ngu.
Ya hindā zā ngue toni ja'i da 'yembi
hīngā gue'a ot'e. ¹⁵Porque 'bū i'da
yō 'danxū ngue ya xā 'uegue, ya
ørpabi rā pāhā rā zithū.

¹⁶Nū'mō n'na rā n'yohu ogue
n'na rā xisu ngue rā 'yec'eī, nū'mō
bi n'nānxū n'na rā mēni, dā māts'i,
di unni te honi. 'Yo dī nnepe ngue
gā go yō 'yec'eī dā hyonnbabi'a te rā
gasto honi. Porque yō 'yec'eī, gue'ū
yō 'danxū hīnjo'o to dā hyonnbi te dā
zi, gue'ū ja ngue dā māts'i, di unni
te honi.

¹⁷A nū'ū yō n'yohu 'bet'o ngue øtra
'befi p'u dī mpeti yō 'yec'eī, jatho
ngue emmei dā nū mānsu yō ja'i.
Dā gue'ū yō māmhyā ho yō mmāhi dī
mpefi ngue xānnbabī rā hyā Oja yō
ja'i, mā dātho nne ngue dā nū mānsu
yō ja'i ya. ¹⁸Porque nt'ot'i p'u ja rā
Māca Libro rā hyā ngue enā: "Dāmī
japi ngue di nsihmē rā ndānī nūna
nnéhyō trigo ngue di ntagui, 'yogui
turpabi rā ne", i enā hyā. Māhōn'a
nt'ot'i rā hyā ngue enā: "Nū rā mēfi

øtra 'befi, ni 'yup'ü ngue di t'unná nzäbi".

¹⁹ A nu'mø ngue ma yapi n'na nc'eí'ü 'bet'o p'ü ja rä nija, nu'mø ngue hinjoo yoho ogue hyü yø testigo di ja majuani'a te gui nyapi, 'yo gui 'yörpa masu'a ra yapate. ²⁰ Pe nu'a ma yapi 'ne majuani ngue ja rá ts'oqui, dämi hejpabi. Da nu gätho yø ja'i p'ü gui hejpi n'namhma ngue nu'ü yø ja'i da nup'ü gui hejpi, ya da zu da 'yötra ts'oqui. ²¹ Nunä ra hya dí xi'i ya, nunä Oja co 'nehna ma Hmuui Jesucristo co 'n'eü yø mäca anxe bí 'bu mahets'i øde te dí xi'i ya. Nu'mø gadí n'amigoui n'na ra ja'i, ogue hin gadí n'amigoui n'na ra ja'i, pe nu'mø ja rá ts'oqui dämi hejpahmäbi. ²² Nu'mø ja ngue gui 'yëts'i to dí m'met'o p'u ja rä nija, 'yo guí nne ngue rä sönitho'a te gui 'yot'e. Dämi t'omí, 'be guí nnü te ga 'yo rä ja'i. Xi'mø gue gui 'yex'a n'na nc'eí, nu'a fadi ngue ja rá ts'oqui, 'yo guí nne da 'yen'a'i yø ja'i ngue guí nnü manho'a rä ts'oqui øt'a gui 'yëts'i. Pe nu'i, 'yo temä nts'o guí øt'e.

²³ Ague Timoteo, nu'mø ngue thojpatho gadí hyenni ngue xan'ü ni mmui, 'yo hondra dehe guí si, dämi si zits'ü rä vino.

²⁴ I 'bu i'da yø ja'i ya, hante ngue da thaspabi ra güenda, di nequi xanho ngue ja yø ts'oqui. Pe ximmi 'bu mi'da p'uya ngue hindí nequi ngue ja yø ts'oqui. Sinoque ja gue'mø bi thaspabi ra güenda di nequi ngue ja yø ts'oqui. ²⁵ Xquet'a njarbutho yø ja'i ngue øtra nho ya, di nequi xanho'a te rä nho øt'e. Madague'a ngue hingui fadi te gäma nho øt'e, pe m'mefatho fadi ngue xanho te øt'e.

6 A nu'ü yø 'yec'eí ngue yø hmiqui, jatho ngue da nu mansu yø hmu. Porque nu'mø hingui nnü mansu yø hmu yø hmiqui, yø ja'i p'uya da 'yembi ngue hingui ho rä hya nnä 'yohu. Ya da nömmän'ü Oja p'uya. ² A nu'ü yø hmiqui ngue yø 'yec'eí yø hmu, 'yo di ena ngue ts'utho ja ngue dí nu mansu yø hmu, da 'yena ngue ya 'da'igu yø nt'ec'eí i ja, ya di ncu. Sinoque man'natho ja ngue da hyumbi dí mpefi, porque ma mädi'a rä 'yec'eí t'ørpbabi rá 'befi. Nguna rä hya guí xihyø ja'i 'mø guí xännbate ya.

³ Nunä ra hogä hya bi nxännbate rä Hmu Jesucristo, guehnä rä n'youi ma nt'ec'eí jagüi naya. Pe nuyá, ya 'bu i'da yø ja'i ngue n'nan'yo ra hya xännbate. ⁴ Guehya yø ja'i di 'yex'mø ya, guehya hinte pahya. Ma'bedi yø mmui, gä rä njun'mahya ga 'yo. Guehya yø zeya, yø nequishi, yø nemhya. Hingui ec'eí te sifi. ⁵ Hinha rä nzegui rä njunt'i øt'ui yø ja'i porque xants'o yø n'yomfeni. Nuna rä hya majuani, hingui padí hanja na. I ena ngue nunä rä hya ngue rä nt'ec'eí i ja, xangu rá muui, porque ena ngue guehna rä hya di daha xangu rä menyü. Pe nu'a'i, ogadi nsixiu'ü njap'ü. ⁶ Majuani ngue nunä ma nt'ec'eí jagüi, xandøngu rá muui na, porque xandøngu rä nho n'youi. Pe rä ja'i, ja ngue di johyahmäha hont'a zihangü ts'ü tini. ⁷ Porque nu'mø bi mihra ja'i ua ja rä ximhäi, hinte bá hya. Ximmangu 'mø bi du, hinte da hyats'i. ⁸ Janangue nu'mø

ja te dā zi rā ja'i, ogue ja te dā hye,
co nū'a p'uya, di johyahmāha.

⁹Pe nū rā ja'i hōntho nne ngue
dī mmēmmeti, guehnā rā ja'i hingui
hēnni ga hyätrā n'yomfēni ngue ötra
ts'oqui ha di dīnnā mēnyu. Entho
so rā 'dihī, porque hōnt'ū yō pähä
hīnte dī mūui so rā mmhi, gue'a dī
m'me'a. ¹⁰Porque nū rā ja'i ngue
hōndra mēnyu di ja ndūmmui honi
ha di dīni, xangu rā ts'oqui öt'e
ngue ha ga ndīnnā mēnyu. A nuyá,
'bū i'da yō ja'i, asta ya xā hyep'u yō
nt'ec'ei ngue hōndra mēnyu di ja
ndūmmui honi ha di dīni. Pe nū'a
te rā mēnyu ya xā ndīni, gue'a rā
m'mu man'u i tho'a.

¹¹Pe nū'i, ngue rā mēfi'i Oja,
man'nan'yo mi' yōt'e ngue gui 'yōt'e
tengū ya yō hya ja dī xi'i. A nū'a'i
dami 'yōt'a te xānho. Dī nequi ngue
ja xānho ni nt'ec'ei. Ja ndūmmui
dāmi thānne Oja. Ja ndūmmui
dāmi māhnī mmic'eiui. Dāmi seti
te gāma hya guí thogui. 'Nē ogadi
'yex'mō guí ya. ¹²Dāmi ja ndūmmui
ngue ya gdī 'bū'a ngue gui 'yōt'a te
rā nsäui ni nt'ec'ei i ja, n'namhma
ngue gui ntheui rā te para zānho.
Porque bi zon'nā'i Oja ngue gue'a
gui 'yōt'a. Nū'a rā pa bi zon'nā'i Oja,
xangu yō ja'i bi 'yōde te gā mā ngue
ja ni nt'ec'ei. ¹³A nuyá, nūna Oja di
unnā te gātho'ū ja yō te, guehnā
öde gātho ya yō hya dadi 'bep'a'i gui
'yōt'e. Dā guehra Jesucristo, nūna
bi dā xānho rā hya p'u ha 'buhra
Poncio Pilato, xquet'a öde gātho
ya yō hya dadi 'bep'a'i gui 'yōtya.
¹⁴Gātho ya yō hya dādi 'bep'a'i gui
'yōtya, dāmi 'yōt'e. 'Yo te dādi 'bedi,

n'namhma ngue hīn temā hya dā
thin'nā'i ngue hīndā gue'a gui 'yōt'e
asta guehra pa ngue da ep'u mahōn'a
rā Hmu Jesucristo. ¹⁵A nuyá, nū'mō
bi zōnnā pa xpā nzānnbabī Oja
ngue dā ep'u, ya dā ehe. Nūna mā
maca Ojahū, guehnā hōnse nā jase
rā ts'edi nā. Guehnā rā dāst'abi nā
ngue yō dāst'abi. Guehnā rā Hmu
nā ngue yō hmū. ¹⁶Guehnā Oja nā
ngue hīnjam'mō dā du. Nūp'u ja
rā nyot'i 'būi, hīnjonda zā dā guat'i.
'Nē hīnxā 'yēhra pa ngue toni ja'i xā
mbōni ngue dā nū, porque hingui
sā di hnū hapu 'būi. Nūna Oja nā,
guehnā mā dātho hnū mānsu nā. 'Nē
guehnā jase rā ts'edi para zānho nā.
Dā ngut'atho.

¹⁷A nū yō ja'i ngue yō mmēmmeti
ua ja rā xīmhāi, dāmī xifi ngue 'yo
dādi 'yets'i ngue ja yō mēnyu. 'Yo sā
di enā ngue gue'u yō mēnyu dā māts'i.
Porque hīnga gue'a rā mēnyu rā ja'i dā
māts'i. Dāmī xifi ngue dā hyūtho yō
mmui ngue gue'a Oja i fāts'i. Nūna Oja
i 'būi, guehnā māthoguitho di jajpahū
nā, porque nnepe ngue ga johyahū.
¹⁸Nū'u yō ja'i ja xangu yō mēnyu,
dāmī xifi ngue dā 'yōtrā nho. Porque
mān'natho xangu dī mūui ngue xta
ngu rā nho dā 'yōt'e, hīndā gue'a ngue
dā mestho rā mēnyu. Dāmī xifi ngue
'yo di ya yō mmui ngue di unyō ja'i a
te tīni. ¹⁹Nūna rā nho dā 'yōt'e ngue dā
māxyō mmic'eiui, dī nja rā njut'i mō
yō pa dī 'yep'u, gue'a di segura'a ngue
di t'unna te para zānho'a te dā 'yōt'e.

²⁰Ague Timoteo, nūna rā hya
bi ma māfāti'i ngue gui xānnbabī

yø ja'i, d̄am̄i fädi x̄anho ngue d̄a
 guehn̄a r̄a hya guí nxännbäte n̄a.
 'Yo gui ñrpa masu'u yø hya te sätho
 h̄inte d̄i muui. Da guehyø ja'i nu'u
 en̄a ngue ja x̄angu yø mfadi, 'yo gui
 ñrpa masu'u yø hya mma, porque
 himma juani ngue d̄i nth̄e yø hya

i mma. ²¹'N̄e nuyá, ya 'b̄a i'da yø
 ja'i ngue di xähn̄a r̄a hya n̄a, ya
 mma ngue ja x̄angu yø mfadi, asta
 gue'mø da gohi ngue di pumb̄en'i'a
 r̄a nt'ec'eí i ja. Ya dí xi'i ngue mämi
 njap'u.

Oja di jap'a'i. Da ngut'atho.

2 rā Timoteo

**Ja ua rā yoho rā carta bi 'yo'trā Pablo,
ngue bī mennba rā Timoteo.**

1 *Nugä drá Pablo, Oja bi 'yęxqui ngue drá representantegä ra Jesucristo. Bi neque ngue ga xicä yø ja'i ngue Oja di yat'i ngue di unna 'da'yo te to gä di unyø mmui ngue da 'yęc'ei rā Jesucristo.* ² *Janjuani ngue dadi ma'i, ague mä ts'unt'ü i Timoteo. Dí nnegä ngue nuna Oja ma Papáui co 'nehna mä Hmui rā Jesucristo di jap'a'i, di 'da'i rā mate, 'në da hyut'a ni mmui.*

³ *Tengutho mani danne Oja'u ma mboxitagä manjam'mø, xquet'a ngut'atho ya, dí thanne Oja co gätho mä mmui. Rā pa rā xui dí mmat'Ojagä conná ngue'e. Nu'mø dá ben'a'i, zant'a dadi ja mammadigä Oja.* ⁴ *Dí mbengä ngue nu'mø dambá soc'a'i p'u, asta gá nzoni. A nuyá, janjuani ngue dí nne ga nnu'i, n'namhma ngue dí nja ga mpähä.* ⁵ *Dí mben'a'i ngue himma xots'etho'a ni nt'ec'ei i ja. Nu'a ni su Loida 'në'a ni mamá Eunice, rā muditho bi 'yęc'ei rā hya'u. Dí pacä njuani ya ngue xquet'a 'në'i majuani ja xanho ni nt'ec'ei ya.*

⁶ *Nugä dí xi'i ngue 'yo guí nnepe di m'me'a rā ts'edi bi 'da'i Oja 'mø mä japä mä 'ye p'u ja ni ya.* ⁷ *Porque nne'e Oja ngue hingui nsu. Janangue di 'da'i rā ts'edi ngue 'yoguí su yø ja'i. 'Në di 'da'i rā ts'edi ngue gui mahyø ja'i. 'Në di 'da'i rā ts'edi ngue gui sammi xanho ni n'yomfensi.* ⁸ *'Yogui embi ngue rā 'be'isä guí xihyø ja'i hanja rā hya na mä Hmui Jesucristo. Ximmangugä p'uya, 'yogui pes'ni sää guí mma ngue dadi mpahmi, a nugä madague'a dí ofädi ngue dí mmambä rā hya rā Cristo. Tengutho dí ot'ä ya, dami njap'u, dami ne ngue di ha'i rā ts'edi Oja ngue guí mmanña hogá 'da'yo hya, madague'a guí sää rā n'u conná nguehnä rā hya na.* ⁹ *Nuna Oja bi yanju, 'në bi zonngahü ngue ga hehmu p'u rā nts'o. Madague'a ngue hinga gä rā ntho xtá n'yohu, pe Oja bi 'yøtrå mäte bi zonngahü ngue da yanju. Porque hante ngue dí nhohra ximhäi, Oja ya xi zänni ngue da penhnä Jesucristo ngue da yanju.* ¹⁰ *A nuyá, ya bi zöcua na ma Yantehü rā Jesucristo ya.*

Mi zócuña ná, ya bi fadí hanja ná rá mate Oja. Ra Cristo bi daprá ts'edi ra ndate. Nuna ra hoga 'da'yo hya bi ma, guehná i báhyø ja'i ngue ha di ntheui ra 'da'yo te para zanthona.

¹¹Nuna ra hya naya, go bá t'excá ngue ga mmangä na. 'Ne bá t'exqui ngue drá representantegä ra Cristo ngue ga xännbabí ra hya yø ja'i 'bui ndap'u bi zä. ¹²Janangue guehná nná ságä rä n'u naya. Pe nugä hindí pes'ma sá ngue dí ofädi. Porque nuna Oja dí nnoxä, dí pacá njuani ngue xanho ná. 'Ne dí haxa njuani ngue ja rá ts'edi Oja ngue dä mäqui, 'ne dä bømmamho te nná 'yo asta gue'mo rá nzegui yø pa.

¹³Ague Timoteo, nuna ra hoga hya dä xän'na'i, dä ngut'atho ra hya guí xännbabí yø ja'i ya. Dami 'yec'ei ra Jesucristo hangu ra pa. Rångue guí n'youi ra Jesucristo, dami mahyø ja'i hangu ra pa. ¹⁴Di fät'a'i rá hya Oja ngue gui xännbabí yø ja'i. Nuna ra Espíritu Santo dí n'yohu, dami 'yäpi ngue dä mäxa'i ngue guí padí ha gdí japra hya.

¹⁵Ya guí padí ngue nü'u ma cuhü ngue yø mmengü Asia, gä bi hyegagui p'u, tengutho bi jacra Figelo 'nehra Hermógenes. ¹⁶Pe nü'a ra Onesíforo, Oja di japi te'o gä 'büp'u ja rá ngu. Porque nuná, xangu yø nnidi bi hoga ma mmui. Himbi mestä rá sá ngue dí ofädi. ¹⁷Nü'mo mi zócuña Roma ná ra n'yohu ná, bi 'yemmei bi hyongui hapu dí ofädi asta gue'mo mi dingui. ¹⁸Dä gue'e, ya guí nnuse ngue nuna ra Onesíforo xangu ra 'bäxte bi 'yörcagui 'mø dambá m'mucä p'u ja ra hnini Efeso. Dä ne Oja ngue di unna mate 'mø rá nzegui ra pa.

2 Ague ma ts'unt'h'i, dami hya ra ts'edi co nuná rá mate di 'da'i ra Jesucristo. ²Ya xangu yø ja'i bi 'yøde hanja ná ra hya dä xän'na'i. Nuya yø hya dä xi'i, dami xihyø ja'i nuya ya padí ha di japra hya dä ma, dä ngu'a ra hya dä xännbabí mi'da yø ja'i.

³Dami 'yøt'e ngue rá hoga soldado'i ra Jesucristo. Gui seti hangu ra n'u ja ngue gui thogui. ⁴Nu ra ja'i nnope ngue rá soldado ra Cristo, nu'a rá Hmu dí manda, gue'a ørpabi rá pähä'a. Ya hingui sänse'a rá 'befi ga 'yo. ⁵Gui 'yøt'e tengutho yø ja'i pa ra tahä ngue ra 'dihi. Nu'a hindä 'yøt'e gätho'a te dí manda'a to dí marca ra 'dihi, ya hinte da dähä. ⁶Gui 'yøt'e tengutho rá mefi di mpep'u ja ra huahi. Nu rá mefi sá ra n'u ngue dí mpefi, gue'a rá mefi ja xanho rá nzäbä'a. ⁷Dami padí hanja ná ra hya dí xi'i. Nuna ma Ojäui, dä 'yøt'e ngue dä dinni mmui xanho te gämä hya dí xi'i.

⁸Hønnä dä zo ni mmui ná ra Jesucristo. Nuna rá mbom'meto ra David, guehná ndast'abi naya, porque bi bennate 'mø mi tho ná. Nuyá, guehná ra hoga 'da'yo hya dí xicä yø ja'i naya. ⁹Conná nguehná ra hoga 'da'yo hya dí mmangä, guehná ra n'u dí ságä naya. I nthut'igä ua ja ra fädi conyø cadena tengutho 'mø ngue di ja te xcä ts'oni. Pe nuná rá hya Oja dí mmangä, hinga 'nehná nthut'i conyø cadena ná, siempre dí mmamhmagä ra hya. ¹⁰Nugä, nu hangu ra n'u dí thogui, gätho dí seti. Porque dí nnegä ngue dä 'yec'ei ra Jesucristo'ü yø ja'i ya xpá huan'Oja.

Gue'a dí nyanyø te'a, 'nø da dínnø nho para zanthon. ¹¹ Majuaní na rā hya na ngue ena: "Nu'mø dá thoju conná nguehrá Cristo, ya 'dap'u ga m'muhmu na rā Cristo p'uya. ¹² Nu'mø ngue ga seti hangu rā n'u ga sähu, xquet'a nup'u ha dí manda rā Cristo 'necju dí nja mä 'befihu. Pe nu'mø ngue ga hehmu p'u rā Cristo, xquet'a rā Cristo dā hyegahu p'u. ¹³ Xiya, xi'mø ngue hindá jats'i te dí mmamhmø, pe nu'a rā Cristo zant'a ngue di jats'i te rā hya mmán'a. Porque rā Cristo, nuna rā hya i mma, hinjam'mø ngue dādi pädi".

¹⁴ Dämí bennbabí yø ja'i na rā hya dí xi'i. Rá hmi rá dä Oja p'u gui xifi ngue hindí njun'mahya co nu'u yø hya hingui ja ts'edi. Porque rā njunt'i hingui pömmanno. Sinoque di ts'onnba yø n'yomfeni yø ja'i øxra hya. ¹⁵ Nuna Oja i hajta rā güenda te guí òt'e. Dämí ja ndummuí gui pöni xanho rā 'befi bi 'da'i Oja, ya hin'yü te gdí pes'ni sä. Gui hyats'i xandønho na rā hya majuaní, dā guehna gui xännbabí yø ja'i na. ¹⁶ Nu'u yø hya hínte dí mquí ngue hinga gue'a rā hya Oja, ogui xännbate'u, porque guehya yø hya di ts'onnba yø nt'ec'ei yø ja'i ya. ¹⁷ Nuya yø hya xännbate ya yø ja'i njap'u, i 'yo yø hya asta gue'mø dā 'yotra nts'oní. Ngu'a rā nts'oní bi 'yotra Himeneo, ximmangü rā Fileto. ¹⁸ Guehya bi hyep'u rā hya majuaní ya, xännbabí yø ja'i ngue embi himma juaní di bennate yø do'yo, sinoque embi ngue nu'a ra mbennate ya bi nja'mø mi 'yec'ei rā hya'a. Co nuna rā hya na p'uya, di

ts'onnbabí yø nt'ec'ei 'da yø ja'i. ¹⁹ Pe nuyá, hindá zä ngue di ts'onnbabí rā 'befi Oja. Porque nt'ot'i yoho yø hya ngue i du. Nuya yø hya ya, i ena: "Nuna Oja, ya pädi te'o gätho ya o rā 'ye". Nu'a rā yoho rā hya p'uya i ena: "Nu rā ja'i ngue nne da dennä Cristo, jatho ngue dā hyep'u rā nts'o".

²⁰ Nup'u ja n'na rā ngu xannoho, hinga 'da'igu yø mohi jap'u. Jap'u yø mohi ngue yø oro, jap'u yø mohi ngue rā t'axi, jap'u yø mohsa, jap'u yø mohi ngue rā häi. Nuya yø mohi ya, ja 'da ngue nts'upi. Ximmi ja 'da ngue hinga nts'upi. ²¹ Njarutho p'u ja rā nija ya, hinga gätho yø ja'i hep'u rā nts'o. Pe nu rā ja'i nne ngue dā hyep'u rā nts'o, guehna rā ja'i òt'e ngue rā 'mefi Oja na, i pehra 'befi ngue nts'upi.

²² Yo guí òt'a te rā ts'equi ør'mi'da yø ts'unt'u. Dämí 'yø't'a te xanho. Dí nequi ngue ja ni nt'ec'ei. Dämí mahyo ja'i. 'Yo to gadí njunt'ui. Da 'da'igu gui 'yø'tui yø ja'i ya bi hyep'u rā nts'o, ya nzo'a rā Hmu Jesucristo co gätho yø mmui. ²³ Pe nu'u hondra njun'mahya nne, hingui pädi te mma, dämí hyep'u. Ya guí pädi ngue nu'a rā njunt'i, ja bi fup'u ngue dí nnu man'u yø ja'i. ²⁴ A nu rā ja'i ngue rā 'mefi Oja, hingui ja ngue dí nnequisui. Sinoque ja ngue 'da dí matho gätho yø ja'i. Da badí ha di japi ngue drä hogä hya dí nxänbbate. Dä zeti te mmányø ja'i. ²⁵ Dí nya manhuehi ha di opan'yu rā hya'u to hingui nnu manho rā hya. Xamhmatho dä ne Oja di 'bärpabi yø mmui, dä 'yec'ei rā hya majuaní. ²⁶ Nu'mø bi xohrá n'yomfeni rā ja'i, ya dā hyep'u rā zithu o rā 'ye. Porque gue'a rā zithu ørpabi rā pähä.

3 Dami pahna rā hya ga xi'i ya.
 Nu'mō ya nī ma dā gaxyø pa,
 ya man'na xtā n'utho. **2**Dī m'muhyo
 ja'i da ne ngue hōnse dā dinnā nho.
 Hōndyø mēnyu da ne di xandi.
 Di 'yexpø ha ya. Da 'yēnā ngue
 maguesé. Dī nsate. Hindā 'yec'ei te
 dā xihyø papá yø ja'i. Hindā bennna
 māte t'ørpe. Nī xingā guehnā Oja
 dā 'yorpabi masu. **3**Hindī nja yø
 yemmai. Hindī nja yø nhuecate.
 Da nōmman'u yø mmic'eiui. Hindā
 zāmyø mmui. Dyø nequisui. Porque
 yø nsuui'a te gätho xānho. **4**Guehya
 dyø nguimahyatho ya. Hinha ga
 nja yø ts'ū. Di 'yex'mō ya. Nu'a te
 yø pähä yø ja'i, gue'a nī ma yø
 mmui'a, hindā gue'a Oja. **5**Nup'ū guí
 nequi, ena xo majuaní ngue su Oja.
 Pe himma juaní ec'ei ngue jase rā
 ts'edi Oja. Ogadī nsixui'u to njap'u.
6Porque guehya yø ja'i ya, ya ja 'da
 yø ngu ya, ngue ya xā ts'onnbā yø
 nt'ec'ei yø ja'i. Rā mūditho, nuya yø
 xisu tu yø mmui ngue ja yø ts'oqui,
 'ne hingui padī ha di hocyo ts'oqui,
 guehya honya ngue dā hyät'i co
 nu'a te yø fehni xānnbate. **7**Porque
 nuya yø xisu ya, i nne dā badi tema
 'da'yō xādi i ja. Pe nu'a rā hya di
 xādi, hinjam'mō di tīnyø mmui
 ndana gue'a rā hya majuaní. **8**Nuya
 yø fehni xānnbate, ø'e tengutho bi
 'yotrā Janes 'nēhrā Jambres ngue
 bi mes'rā hya bi manna Moisés.
 Xquet'a njarbutho ya dī mmangä
 ya. Nunā rā hya majuaní i festho.
 Guehya xants'o yø n'yomfeni ya.
 Himma juani ngue ten'na ra nt'ec'ei
 jaju. **9**Pe hindā zā dā hyät'i xangu
 yø ja'i. Porque nu'a te yø m'memmui,

sär'mō dā badi gätho yø ja'i. Dī nja
 tengutho bi ja'u yo nc'ei bi mes'rā
 hya bi manna Moisés.

10Pe ague Timoteo, ya guí
 padī xanho hanja nā rā hya dī
 xānnbategä. 'Né guí padī te nnā
 'yogä. Guí padī te dī øt'a. Guí
 padī ngue nugä dī ec'ei xanho
 rā Jesucristo. 'Né dī seti te ørcagui
 yø ja'i. Dādī macä yø ja'i. Nu'mō
 dī sägä ra n'u, ena gue man'na dí
 hā rā ts'edi. **11**Guí padī hanja ngue
 nnū man'ugyø ja'i, hingui nne dā
 nugui. 'Né guí padī hangu rā n'u
 xtā sägä. Tengutho rā n'u dā sägä
 p'u ja rā hnini Antioquia, 'nep'u ja
 rā hnini Iconio, 'nep'u ja rā hnini
 Listra, dā sā rā n'u ngue hingui nne
 dā nugyø ja'i. Pe nunā gä rā n'u
 naya, bi yangä Oja. **12**A nuyá, nu to
 gätho nne dā dēnnā Jesucristo, gä
 dā zā rā n'u ngue dā ts'ui. **13**A nu
 yø ja'i ngue yø ts'oc'ei 'ne yø fehni
 xānnbate, man'na man'na nī go
 mants'o te ga 'yo. Mēnte häte, ximmi
 thät'i.

14Pe ague Timoteo, 'yogui hehna
 rā hya bi sän'na'i. Ya guí haxā njuani
 ngue majuaní nā rā hya nā, porque
 guí padī ngue nu'u bi xän'na'i rā hya,
 hingyø fehni'u. **15**Asta gue'mō mará
 ngüe'i, gā xähya yø hya nt'ot'i p'u ja
 rā Maca Libro. A nunā rā hya nā, ja
 mmamp'u ngue dī nyannā ja'i mō
 dā 'yec'ei rā Jesucristo. **16**Gätho'u
 yø hya nt'ot'i p'u ja rā Maca Libro,
 gueße Oja bi bennbabí rā hya bi
 'yot'u to bi 'yot'a te nt'ot'i. Guehnā
 mahyonitho ga xähmu naya. Gue'a
 gdā pahmu ndana gue'a rā hya ja
 ngue ga ec'eihi'a, ndana gue'a hinga

ec'eiħu. Gue'a gdá pahmu ndanaq
gue'a rā hya hingga gue'a dí othu,
gue'a gdá pahmu'a te gä rā nho ja
ngue ga othu'a.¹⁷ Janangue nu rā
ja'i orpabi rā 'befi Oja, nu'a di xädi,
gue'a di dinna mmui'a te gä rā nho
ja ngue da 'yot'e, hinte di 'bedi.

4 Rá hmi rá dä Oja, 'ne rá hmi
rá dä rā Hmū Jesucristo, go
guehya öhnä rā hya dädi 'bep'a'i gui
'yot'e. Porque rā Jesucristo da ep'u
mahön'a ngue di manda ua. Nu'mo
bá ehé, ya da hyaspabi rā güenda'u
i te, 'ne'u xandu.² Gui ja ts'edi ngue
gui 'yöna rā hya dí xi'i. Dami ja
ndummui guí mmannä hogä 'da'yo
hya. Ogui säya guí xihra hya yö
ja'i, madague'a hingui nne da 'yöde.
Gui hyonj ha gdi tapyo mmui yö
ja'i. Nu'u hingga gue'a te ga 'yo, dami
hejpabi. Gui japä nts'edi ngue da
gue'a te nnu manho Oja da 'yot'e.
Gui serpabi te xi'i yö ja'i. Ogui säya
dami xännbabi rā hya Oja.³ Porque
da 'yehra pa ngue yö ja'i hindä ne
da 'yöhnä rā hogä xädi. Sinoque
da hyonyø xännbate yö ja'i ngue
n'nanyo rā hya da xännbabi, gue'a rā
hya da ne da 'yöhyø ja'l'a. 'Ne nuya
yö xännbate ya, yö mmundotho di
m'mui ngue di nxännbate rā fehnä
xädi.⁴ Porque yö ja'i hindä ne da
'yöhra hya majuaní. Nu'u yö hya xa
nzänse yö fehnä xännbate, gue'a
da 'yot'u.⁵ Pe nu'i, dami samse ni
n'yomfensi. Nu'mo gui sä rā n'u, dami
seti. Ja ndummui gui 'yonna hogä
'da'yo hya. Damí 'yot'e xanho na ni
'befi bi 'da'i Oja.

⁶ Ya ni ma da zonna pa ga pøngä
ua ja rā ximhäi. Pe nügui dadi

n'uni da thogui ngue rá 'befi Oja
dí ørpe.⁷ Nüga xtá ho ma mmui
dí honi ha di nthahra hya. Nu te
rä hya bi 'bejpagui Oja ga øt'e, dä
øt'e asta guep'u rá nzegui. Nunä ma
nt'ec'ei i ja, dä fädi xanho.⁸ Nuyá, dí
tó'mi ngue nunä ma Hmū mahets'i
hasca rä güenda xanho. Dí pacä
ngue di 'dajma njut'i, nunä da ma
ma t'unni te'o gä øtra nho. 'Ne hinga
høngthogui di 'daqui, sinoque di
unni te'o gä di ma'a rä Hmū Jesús,
'ne tó'mi ngue da zonna pa da ep'u.

⁹ Ague Timoteo, gui ja ndummui
guá ehé n'nahmantho ua dí 'bucä
ngue ga nyau. ¹⁰ Porque nunä rä
Demas bi ho rä pähä ja ua ja rä
ximhäi na, bi zogagui ua, bi ma
i mpa p'u ja rä hnini Tesalónica.
Nunä rä Crescente i ma Galacia
na. Ra Tito p'uya, i ma Dalmacia
na.¹¹ Høndra Lucas bi gocua ya. Dí
nnegä ngue guá sip'u rä Marco 'mø
guá ehé. Porque nunä rä Marco dí
hongä ua na ngue di mpefi.¹² Nuna
rä Tíquico dä penhnä na ngue
i map'u ja rä hnini Efeso.¹³ Nu'mo
guá ehé, guá cannguits'u ma tuhu
dä socä p'u ja rä hnini Troas, ja rä
ngu rä Carpo. 'Ne guá ca yø libro
dä socä p'u. Pe ma dätho ja ts'edi
guá cannguits'u ma sœcuña nuya
m'mänitho.

¹⁴ Nunä rä Alejandro ngue rä 'yot'a
t'egui, xants'o te bi 'yørcagui. Pe Oja
da gut'i te bi 'yot'e.¹⁵ Pe nu'i, dami
mfädi xanho 'mø gä nu na. Porque
janjuani ngue täcra hogä 'da'yo hya
dí mmamhmü na.

¹⁶ Nu'mo rä mudi mi ma ma
juanngagui p'u ja rä ts'ut'abi, dä

hon̄i ha d̄a japi ngue d̄a nyāni. Pe
h̄injomb̄i b̄on̄i ngue xt̄a mmäxqui.
Hante gue gätho'ū m̄a cu bi
hyegagui p'ū. Da ne Oja ngue h̄inda
b̄ennb̄atho ngue bi hyegagui p'ū.
¹⁷Pe n̄una r̄a Hmu bi mäxqui, 'n̄e bi
hacra ts'edi ngue d̄á mangä ra hogá
'da'yo hyä p'ū 'buhyo ja'i h̄ingyø
judío. Oja bi yangui, porque ena yø
zate yø ja'i pets'i d̄a dujthogui. ¹⁸Pe
Oja di sigue d̄a yangä p'ū ha 'buhyo
ja'i xants'o ga 'yo. 'N̄e d̄a mäqui
xanho para ngue d̄a zixcägui p'ū
mähets'i bádi manda. A nuyá, ma
ga espahu Oja hangu r̄a pa. Da
ngut'atho.

¹⁹Dämi zenguagui ts'up'ū r̄a Prisca
co 'n̄ehn̄a r̄a Aquila. Co 'n̄e'ū to gä
'bup'ū ja rá ngü r̄a Onesíforo dämi
zenguagui ts'ū. ²⁰Nuna r̄a Erasto bá
cop'ū Corinto na. Nuna r̄a Trófimo dä
socä p'ū ja r̄a hn̄ini Mileto na ngue
mí'ū. ²¹A n̄u'i, gui ja ndummmhi guá
ch̄e hante ngue d̄a c̄atyø pa xt̄a se.

Nuna r̄a Eubulo pen'na'i r̄a nzengua
na. 'N̄ehn̄a r̄a Prudente di zengua'i. Da
guehra Lino co 'n̄ehra Claudia, gätho ya
mí'da m̄a cuhu 'bucua, gä di zengua'i.

²²Da mäxa'i m̄a Hmuui r̄a Jesucristo.
Oja di japi gätho'ah. Da ngut'atho.

Ra Tito

Ja ua rä carta bi 'yo'trä Pablo, ngue bi mennba ra Tito.

1 Nugä drä Pablo, rä mëfigä Oja, 'ne rá representantegä ra Jesucristo. Bi 'dacrä 'befi ngue ga japi dä 'yec'ei ra Cristo'ü to ya xpá huan'Oja. Ga japi dä badi ngue majuaní na mä nt'ec'ihu i ja. ²Janangue dä bahyø ja'i ngue di n'nacjü rä 'da'yo te para zantho. Hante ngue di nhohra ximhäi, ya xi zän'Oja ngue di 'dacju rä 'da'yo te. A nunä Oja, hinguí fehní na. ³A nuyá, ya bi zonna pa bá sän'Oja ngue da fadi hanja na ra hoga 'da'yo hya. Nunä Oja mä Yantehu bi 'yexqui ngue ga mmambrá hya.

⁴Dadi zengua'i, ague Tito. Nu'mø dä bén'i, xøgue entho majuaní ngue mä ts'unt'ü'i. Porque dä ja'i gá 'yec'ei na rä nt'ec'ei jagüi. Dí nnegä ngue nunä Oja mä Papáhu co 'nehna mä Hmuuhu Jesucristo di jap'a'i, di huç'a'i, dä hyut'a ni mmui.

⁵Nugä dä soc'a'i p'ü ja rä häi Creta ngue gui juatyø hya di m'mep'ü 'bahyø 'yec'ei. N'na ngü n'na yø hnini, nup'ü di mpeti yø 'yec'ei, gui 'yexyø n'yohu di m'met'o. Ya xtá xi'i ndana gue'a'ü gui 'yets'i. ⁶Da gue'ü

yø n'yohu hin temä hya xa thinnbi gui 'yets'i. 'Ne n'na drä xisu di si. Nu yø basi di si, dyø 'yec'ei. 'Ne hinjonda zä dä 'yena ngue mathøguelho yø basi, ogue dyø mmejmahya. ⁷Jatho ngue nu to 'bet'o ngue yø 'yec'ei, hin temä hya da thinnbi, porque nu'a 'bet'o, örpbabi rä 'befi Oja. Janangue dä thanhni to hindí 'yets'i. Hindra cue. Hindra iti. Hindí mpute. Hinga hondra menyü di ma rä mmui. ⁸Gue'a rä ja'i ngue di unna ts'aya p'ü ja rä ngü. Di ho da 'yotra nho. Da zamrá mmui. Di nhoja'i. Da nu mansu Oja. Di mfäse xanho. ⁹Nu rä n'yohu gui 'yets'i, jatho ngue tengütho rä hya bi sännbabí, da gue'a rä hya di nxännbate'a. Porque gue'a rä hya majuaní'a. Co nunä ra hya naya, dä zä di hatra ts'edi mi'da yø 'yec'ei. 'Ne dä zä dä dap'ü te'o hinga gue'a rä hya mma.

¹⁰A nuyá, 'bui xangu yø mmejmahya, hinte di muui yø hya xännbate, hätyø ja'i. Pe mä datho'ü yø judío njap'ü. ¹¹Jatho ngue da thejpa yø hya'ü. Porque hinga gue'a rä hya majuaní xännbate. Hontho

nne ngue dā gūjpābi rā mēnyu yō ja'i. Ya ja 'da yō ngū ya xa 'bärpbābi yō mmui yō ja'i.

¹²Nūnā n'na rā bāmhyā p'u ja rā hāi Creta bi mā te ga 'yo'ū yō mmēnguhū. Bi 'yēna: "Nū'ū yō mmēngu Creta ga 'yot'a yō fehnī'ū. 'Bui tengutho yō ts'o zūl'ē. Hōnt'a te dā zi honi, emmei yō dānhyei", bi 'yēna. ¹³Nuna rā hyā bi manna, gue'a ga 'yo yō mmēngu p'u guí 'bui. Janangue 'yemmei dāmi hejpābi'ū yō hyāte, n'namhmā ngue dā bōmmānho yō nt'ec'ei yō ja'i. ¹⁴Ya hīndā yōrpābi mā su'a te sāmhyā mmānyō judío, ni xīnga gue'u yō hyā ngue rā ja'itho dī manda, guehya yō ja'i hīngui nnū mānho rā hyā majuanī ya.

¹⁵Nū to xānho yō mmui, hīngā hōntho dī ntōt'u n'na rā cosa, sā dā t'embī ngue ya bī nts'onyō mmui. Pe nū to hīngui ho yō mmui, ngue hīngyō 'yec'ei, hīn hapu dā thīnnba rā nho. Porque ya xānts'o yō n'yomfēni, ni xīngui tār'mān'ū yō mmui 'mō xānts'o te o'te. ¹⁶I mma ngue pa Oja, pe co nū'a te ga 'yo, dī nequī ngue hīngui pa Oja. Hīngui hnū mānho te ga 'yo, porque yō mmējmāhyā, janangue hīngui sā temā nho dā 'yot'e.

2 A nū'i ague Tito, nūnā rā hyā rā nc'at'iui mā nt'ec'eiui i ja, da gue'a rā hyā gui xānnbābi yō ja'i. ²Guí xīhyō dāja'i ngue dā zāmyō mmui, dī nhoja'i, dī mfādi xānho. Nūnā rā hyā majuanī, guehna dā 'yec'ei nā. Dī māhyō mmic'eiui. Da zeti te rā n'ū i sā. ³'Nē'ū yō xīsu ngue yō dāja'i, gui xīfi ngue da 'yot'e ngue dā hnū mānsū. Hīndyō zate. Hīndyō iti. Gā rā nho dā 'yūdī.

⁴Dā xānnbābi yō hmūte xīsu ngue dī māhyō dāmme conyō bāsi dī mādi.

⁵Dā xānnbābi ngue dī mfādi xānho, 'yo di o'tra nts'o. Dā māhyō ngū. Di nja yō yemmui. Dā 'yot'e te xīhyō dāmme. Nū'mō dā 'yot'e tengū nā rā hyā naya, ya hīnjonda zannbābi rā hyā Oja.

⁶Nū'ū yō ts'uunt'u, xquet'a gui xīfi ngue dī mfādi xānho.

⁷A nū'i, dāmi 'yū'a te rā nho ja ngue dā n'yo yō ja'i. Nū'mō guí xānnbate, dārā hyā njuantho guí mma. 'Nē dī nja ni ts'u. ⁸Dārā hyā xtā nho guí mma, mān'nān'yo mi 'yot'e ngue hīndā gue'a guí mma. Janangue nū'u mbōcūe dā mes'yō sā. Porque hīndā dīnī ha di japi dā nōmmān'ū'ahū.

⁹Dāmi xi'u 'būi ngue yō hmiqui ngue dā 'yec'ei yō hmū 'mō nzofo. 'Yo di thātho. Dā 'yot'e ngue dā hnū mānho te ga 'yo. ¹⁰'Yo temā cosa dī hāqui. Zānt'a dā 'yōtrā nho n'namhmā ngue dī nejmānho rā hyā nā Oja mā Yantehu.

¹¹Ya fādī hangu gangu rā mate Oja bi 'dacjū. I nnepe ngue dī nyāni gātho yō ja'i 'būcua nximhāi. ¹²Rāngue bi 'dacjū rā mate, ya nne ngue ga hēhmu p'u rā nts'o, da gue'u yō pāhā ja ua ja rā xīmhāi ngue hīngui ho, ma gā hēhmu p'u. Ya jatho ngue mēnte dī 'būhmu ua ja rā xīmhāi, gā mfāhmu xānho.

Gā n'yo mānhohū. Gā ørpāhū masu Oja. ¹³A nūyā, co n'na rā pāhātho nnā tōmhmu'ā rā pa dā ecua rā Jesucristo. Gā nnūhū ngue i tāte nā, porque nūnā, guehna Oja mā Yantehu nā. ¹⁴Guehna bi dāse rā te connā nguecju nā. Bi dū ngue dā yanju ngue rā nts'o. Bi hogā mā

mmuihu. I nne ngue ga sohu rá 'ye. 'Ne i nne ngue ga hahu ra ts'edi ga øthu ra nho.

¹⁵Guehnq ra hyq gui xännbq yø ja*i* naya. Dämi hatra ts'edi yø ja*i* ngue di n'yo xanho. Dämi hejpabi mø hinga gue'a øt'e. Gue'a ni 'befi bi 'da*i* Oja*q*. 'Yo guí nne ngue hinda t'øt'a*i* ma su.

3 Dämi xihyø ja*i* ngue da 'yørpa ma su ra dast'abi, gätho'ü mi'da ja yø cargo xanhets'i. Da 'yec'ei te di 'befi. Co n'na ra pähätho da 'yøtra hoga 'befi sifi da 'yøt'e. ²Gui xifi ngue 'yo to di nnømman'u. 'Yo dyø nequishi. Di nya manho pü ha ya. Da hnu ngue di m'mu mmahuq pü ha 'buhø ja*i*.

³Ma ga mmbemhmu mø man'na ra pa ngue 'necju nma yø m'memmuh, dyø mmejmahyahu, hingq gue'a te nmi øthu. Xi bengg ma mmuihu yø pähä xants'o. Xta m'mu mants'ohu, 'ne dyø zeyahu. 'Da xi nu man'ujthogahu yø ja*i*. 'Ne dadi nnu man'uhu n'na ngu n'naju. ⁴Pe bi 'yehq pa ngue nuna Oja ma Yantehu, bi fadi hanja na ra mate bi 'yøt'e ngue bi madi gätho yø ja*i*. ⁵Nuna Oja bi yanju. Hin tema nho da øthu ngue'a i yanju. Sinoque bi huegahu, janangue bi yanju. Bi hogu ma ts'oquihu. Bi 'dacju ra 'da'yo te ngue ra Espíritu Santo bi 'yøt'e ngue ma'da'yo da m'muhmu. ⁶Ngue ya bi yanju ra Jesucristo, Oja bá penngahu ra Espíritu Santo ngue da mäxcah xandønho. ⁷Bi 'yøtra mate Oja ngue bi hogu ma ts'oquihu, bi nepe ngue nupü 'bü Oja di tocagahu ngue ja ga m'muhmu

pü para zantho. A nuyá, gue'a dí tømhmu ya.

⁸Nuna ra hyq ja ua, gä majuani na. Janangue dämi hatra ts'edi yø ja*i* ngue guehnq ra hyq da 'yec'ei na. Nu to gä ec'ei Oja, di ja ndummu*u* da 'yøtra nho. Nuya yø hyq ya, xanho 'ne da 'yørpabi ra nho yø ja*i*. ⁹Pe 'yo guí nnehu ngue di nja yø njunt'i hingui ja te rángue'a. 'Yo gadi njunthu co nuq te xi n'yo yø ndiu manjam'mø. 'Ne 'yo gadi njunthu ngue conna ley ga 'yo yø judío.

Porque ra njunt'i, hin tema nho øt'e.

¹⁰Nu'mø 'bü to øtra sui ngue di 'uecyø 'yec'ei, dämi hejpi. Rá 'dandi ogue ra yondi guí hejpi. Pe nu'mø hingui nne da 'yøde te guí xifi, o nimantho gadi nsixui. ¹¹Porque nu to hingui nne da 'yøde te sifi, ma'bedi ra mmui. Ya di nequi ngue nne ra mmui øtra ts'oqui.

¹²Dí sanni ngue ga pen'na*i* pü ra Artemas, ogue ra Tíquico. Nu'mø bi zömp'ü, 'yørquits'ü ra mate guá ea n'nihi, ga nc'atui pü ja ra hnini Nicópolis. Porque di nne ngue ja gani nthocü pü ra se'ye. ¹³Nuna ra Zenas ra pøngahq ngue ra ley, dämi fäts'i te honi. Da guehra Apolos dämi fäts'i te honi. Güi unni te da n'yo, 'yo te dadi 'bedi. ¹⁴Gätho yø 'yec'ei da badi ngue jatho da 'yørpa ra 'bäxte'ü ja te hembbi. Porque nu'mø hin tema nho ørpabi ra mmic'eiui ra ja*i*, ya hinte di muui te ga 'yo ra ja*i*.

¹⁵Gätho ya 'daua dí 'bucähe di zengua'i. Gui xi'u ma zi cuhu pü guí 'bü ngue dadi zenguagähe. Oja di japi gätho'ahu. Da ngut'atho.

Ra Filemón

Ja ua r̄a carta bi 'yo'tr̄a Pablo, ngue bi mēnnbā r̄a Filemón.

¹Ague mā zimmādī mmīmmefihu Filemón. Nuguí, conma zi cūui rā Timoteo, dādi zengua'q'be. A nuguí, drá Pablo, dí ofādīgā ua ngue dí mmambā rā hya rā Jesucristo. ²Dí pennbabí rā nzengua'u yø 'yec'ei di mpeti p'ü ja ní ngu. Co 'nghnā mā cū rā Apia, 'nghra Arquipo, nūna fāxqui ngue dí 'yonna hya, gā dādi zengua'be. ³Dí nnegä ngue nūna Oja mā Papáhu, co 'nghnā mā Hmuuh Jesucristo di jāp'ahu 'nē dā hyut'a ni mmuihu.

⁴Nu'mō dí mmat'Ojagä, zant'a dādi ja māmmādī Oja connā ngue'e. ⁵Porque dí ócā ngue janjuani gadi mādī to gātho yø ja'i ya o rā 'ye Oja, 'nē guí hahni mmui guí ec'ei nā rā Hmu Jesús. ⁶Nu'u yø ja'i gā japi bi 'yec'ei na rā hya guí ec'ei, dí äpā Oja ngue dā xojpa yø mmui ngue dā bādi xānho hanja'a te gā rā njapi Oja di 'dacjū connā nguehrā Jesucristo. ⁷A nuyá, janjuani ngue dādi johya, ya hū mā mmui tengue guí öt'e, ngue gadi mā'ü mā zi cuhū. Porque nu'a te rā nho guí öt'e mā zi cu'i, di hatra ts'edi yø n'yomfenj'u mā zi cuhū'a.

⁸Janangue nugä, n'nā rā mate dí nne ga ä'i. Hīngrā ngue'mō ngue bi 'dacrā ts'edi rā Cristo ngue ga xi'i te ja ngue gui 'yot'e. ⁹Pe dí ä'i ra mate, porque dādī ma'i. Nugä drá Pablo, ya drá dāc'egä 'nē dí ofādīgā ngue dí mmambrā hya rā Jesucristo.

¹⁰Nūna rā mate dí ä'i, dāmī huēcra Onésimo. Nūná, 'bhi tengytho 'mō ngue mā basigä nā. Nūna rā hya dāxicā ua ja rā fādi, bi 'yec'ei te dā xifi.

¹¹Nu'mō yø pa xā thogui, nūna rā Onésimo mānī hmiqui nā. Hīmmī pōnna güenda te mi öt'a'i. A nuyá, mēnte dí yohmi ya, dí hommi nā rā Onésimo ya.

¹²Ya ga et'ä ya ngue dā map'ü guí 'bui. Pe nugä hinha nnā pumbeni, porque emmei dādi mādī. ¹³Dí pacā ngue guí nne gui fāxqui te dí honi. Janangue nmi nne xcá sammä ua nā ngue dā māxqui mēnte dí ofādi, mā'ü qui ngue dí mmāngä rā hogā 'da'yo hya. ¹⁴Pe hindá sammi, porque hindí nne ga öt'a'i rā ts'edi gui fāxqui. A nu'mō guí nne gui fāxcagui, nu te dā mi'a mpähä ni mmui, gue'a di nja'a.

¹⁵Rá nzegui mi jatho ngue da zoc'a'i p'u ni hmiqui njammi pa. Porque nu'mø bá pengui, ya dra 'yec'ei, 'ne ya hinni mantho da hyec'a'i p'u. ¹⁶Nuná ni hmiqui, 'yo ni mantho guí örpe tengutho örpa yø hmiqui yø ja'i. Sinoque nuná ni hmiqui, guí mbení ngue bi gohi tengutho 'mø ngue ení cu ná. Nugä emmei dadi macä na ra Onésimo, pe da gue'e ma datho ja ngue gui madi. Porque nuyá, hinga hóontho ngue ni hmiqui ya, sinoque ni cu ya ngue n'nat'a ra Hmu güí ec'eiui ya.

¹⁷Janangue nü'mø güí 'bui ngue dadí n'amigoui ya, dami unna ts'äya na ra Onésimo tengutho 'mø ngue go gadí 'dacrä ts'äya. ¹⁸Nü'mø ngue bi 'yot'a'i ra nts'oni, ogue tu'i ra menyü, go dami jugbagui. ¹⁹Ga cuatä ua ja ra súcuá na ra hya ja ua: "Nugä drá Pablo, go ga jut'a'i". Pe híndí nne ga ben'a'i ngue 'ne'i güí tuqui. Porque go dá xi'i ra hya ngue ha di nyanni te. ²⁰Ague ma zi

cu'i, ngue n'nat'a ra Hmu dí ec'eiui, 'yorcagui ra mate na ra hya dí xi'i. Damí hyurcagui ma mmui ngue dadí ncui ngue ra Cristo.

²¹Dí pen'na'i ra hya ja ua, porque dí pacä xanho ngue gui 'yot'a te dí xi'i. 'Ne dí padí ngue man'na xangu gui 'yot'e ngue'a te dí xi'i ya.

²²A nuyá, damí nsä hapu ga nsäya 'mø dá magä p'u. Ya dí ena ngue ga mma p'uya, porque gue'a gui äphu Oja ngue di nja'a.

²³'Nehná ra Epafras, 'daua dí ofädigä'be, pen'na'i ra nzengua. Xquet'a bi n'upi ngue i mmambrá hya ra Jesucristo. ²⁴Nuná ra Marco, 'nehra Aristarco, 'nehra Demas, 'nehra Lucas, guehya di mpefi fäxqui ngue mmanna hya ya, xquet'a di zengua'i.

²⁵A nuyá, nuná ma Hmuuh Jesucristo di japi gätho'ahu. Da ngut'atho.

Hebreos

Ja ua rā carta bi 'bennbabí yø 'yec'ei, ca rā nyogui testamento, nt'o'ti rā hya ngue ra ebreo.

1 Nu'mø yø pa xä thogui, nuna Oja, bi bennbabí yø pøngahya na rā hya bi xihyø nyogui ja'i bi zofo. Xandøngü yø nnidj bi zohyø ja'i, pe 'dama 'dan'yo bi 'yøt'Oja ngue ha ga nzohyø ja'i. ²A nuyá, nqua ya rā nzegui yø pa ya, Oja bá penhná Ts'unt'ü ngue bi zoc'segahü. Nuna rā Ts'unt'ü Oja bá penhua, guehná bi däpi gätho yø cosa i ja ngue dí mända na. Conná nguehná rā Ts'unt'ü Oja bi nhogui te gäma cosa ja nximhäi, da gue'a te bí ja mahets'i bi hoqui. ³Tengutho Oja ngue maguese, njarbutho rā Ts'unt'ü ya ngue maguese, porque 'da'iguu. 'Né høntho da ma tengue dí nja, ya di sigue jatho yø cosa ja nximhäi, da guep'ü mahets'i di siguetho te bí jap'ü. Guehná bi hogá ma ts'oquihu na. M'mefa p'uya bi ma mahets'i ha bádi mända, i mmip'ü bí ja rā n'yei Oja rā Papá. ⁴Guehná tate ja rā ts'edi na ngue'a ra ts'edi ja yø anxe. Porque ma dätho xanhets'i rā 'befi bi tocabi ngue'a te rā 'befi pehyø anxe.

⁵Nuna rā Ts'unt'ü Oja i tate na ngue gätho yø anxe. Porque Oja bi 'yembrá Ts'unt'ü: "Gue'e

mä Ts'unt'ü'i. A nuyá, da fädi ngue guecä ni Papágui", bi 'yembi. Pe Oja, hinjam'mø xä xi'a n'na rā anxe ngue da 'yembi rā ts'unt'ü. Mahømbi 'yen'Oja: "Go gueque rā Papágä'a. Nu'a p'uya, gue'a ma Ts'unt'ü'a", bi 'yena. ⁶Nuna rā Ts'unt'ü Oja, guehná tate na ngue gätho. Janangue nu'mø mambá penhná Ts'unt'ü Oja ua ja rā ximhäi, Oja bi 'yena: "Gätho yø anxe, da däanne na ma Ts'unt'ü", bi 'yena.

⁷Pe nu'mø mi man'Oja ngue te pehyø anxe bi 'yena: "Nuya yø anxe, guehya yø m'menhní Oja ya. 'Né yø anxe tengutho gä n'yo rā ndähí. I ja yø ts'edi tengutho rā sibi ngue hinjonda däqui", bi 'yena.

⁸Nuna Oja, bi 'yembrá Ts'unt'ü: "Nuyá, gue'e grá Oja ya, 'nè gue'e gui mända para zantho'a te ja ya. Nu'mø gä 'yøtra ts'ut'abi, gä rä rho gui 'yøt'e. ⁹Gä gue'a rä rho gädi ho gui 'yøt'e. A nu'a hinni 'yup'ü, hin gädi ho gui 'yøt'a. Janangue nu'a ni Oja, ma dätho bi jap'äl. Bi 'yøt'e ngue mathoguitho gui johya ngue gätho mi'da ni n'youi". ¹⁰Mahømbi 'yembrá Ts'unt'ü Oja: "Nu'i, gue'e

grá Hmu, ngue nup'ú bá fudi
 bá nja rā ximhái go gá hoqui. 'Né
 conni 'ye gui hoqui te bí ja maya rā
 c'amahets'i. ¹¹Pe nū te gätho ja ya,
 dā 'yehra pa ngue dā guadi. Pe nū'i,
 guí 'bui para zantho. Gätho ya yø
 cosa gá hoqui, dā thogui. Tengutho
 rā zebazu 'mø ya hínte pefi, ¹²dā
 jaqui, dā ma mā poní. Dí njarbutho'a
 te ja ya. Pe nū'i di siguetho gui 'bui
 para zantho", bi 'yen'Oja. ¹³Nuna
 Oja, hinjonní anxe bi xifi tengutho
 bi xihrá Ts'unt'ú ngue bi 'yembi:
 "Dami mīcua ja mā 'yei mente
 ga ot'á ngue guí mānda gätho'u
 ni nshui", bi 'yembi. ¹⁴Gätho yø
 anxe, i ja yø te pe hin'yú yø do'yo.
 'Né guehya 'bui ngue ñrpabí rā 'befi
 Oja ya. Guehya yø m'menhní Oja ya,
 ngue pa ndap'ú bi zä ngue bí fähyo
 ja'i nuya tó'mi ngue dā nū rā ntho i
 ja ngue di un'ná Oja yø ja'i bi yaní.

2 Janangue nuyá, ngue ya dā
 pahmu ngue tate nā rā Ts'unt'ú
 Oja, mathoguitho nne ngue ga
 ñrpahú masú nā rā hogá 'da'yo hya
 bi xicjú. Ma ga ja ndummuí ngue
 hingá hehmú nā rā hya nā. ²Conque
 rā hya bí manyø anxe Oja 'mø yø pa
 xa thogui, dí nja'a te rā hya bí mā.
 Pe nū'ú yø ja'i himbi 'yörpa masú
 na rā hya nā, sinoque bí mestho
 rā hya, guehya bí ntheui rā castigo ga
 ya yø mmejmáhyá. ³Janangue
 nuyá, chague ngu rā castigo ga
 thohmu 'mø hingá ñrpahú masú
 nā rā hogá 'da'yo hya sicjú ngue
 ha dí nyánma tehú? Porque guese
 ra Hmu Jesucristo bi ma ngue ha di
 nyánma tehú. A nū'ú yø ja'i bi 'yec'ei
 nā rā hya bí mā, i haxa njuani ngue

majuani nā rā hya bi sifi, janangue
 bi thogahú nā rā hya nā. ⁴Nuna rā
 hya bí mā, nuna Oja bi japyø ja'i
 ngue dā dinyø mmui ngue majuaní
 nā rā hya bi sifi. Porque bí mfäxte
 Oja ngue di japyø mëfi ngue dā zä
 dā 'yøtyø milagro p'ú ha 'buhø ja'i,
 'nē bá pennbabí rā Espíritu Santo yø
 mëfi ngue dā mäts'i dā 'yøtyø mëfi'a
 te gä nnepe dā 'yot'e.

⁵Pe nuna rā 'da'yo ximhái dí
 mmangä ngue dí nja, hínte mmán'Oja
 ngue dā gue'ú yø anxe dí mānda nā.
⁶Sinoque nt'ot'i p'ú ja rā Mäçä Libro
 te'o bi zän'Oja ngue dí mānda nā rā
 'da'yo häi. I enna hya nt'ot'i: "Ague mā
 Oja'i, éte 'be'a exa guí mbennbabí yø
 ja'i? Hanja ngue mathoguitho gui
 ho ni mmui conná ngue'ú? ⁷Ma Oja'i,
 m'met'o gá japi ngue bi gohyø ts'edi
 yø ja'i ngue'á rā ts'edi ja yø anxe. Pe
 m'mefa p'uya, gá japi ngue mā datho
 dā hnú mansu. Porque gá unna
 cargo ngue dí mānda gätho yø cosa
 gá hoqui. ⁸Nu hangu yø cosa i ja, gá
 gá japi ngue dí mānda", i enna hya.
 Ngue nguná rā hya nt'ot'i ya ngue
 Oja bi japrä ja'i dí mānda gätho yø
 cosa i ja, gue'á guí nequí'a ya ngue
 nu hangu yø cosa i ja, gá bi fäti. Pe
 asta guehya, tobe hindí nnuhu ngue
 gätho yø cosa i ja, dadí mānda rā
 ja'i. ⁹A nuyá, ma ga umhmú xanho
 rā güenda te bi thohra Jesús. Oja bi
 japi ngue bi gohrá ts'edi m'met'o
 ngue'á rā ts'edi ja yø anxe. Pe Oja bi
 'daczú rā mäte ngue bi du rā Jesús, bi
 hogá mā ts'oquihu. A nuya ngue bi
 du rā Jesús conná nguecjú, Oja bi
 'yøt'e ngue mäthoguitho hnú mansu
 nā rā Jesucristo.

¹⁰Nu te gäma cosa bá sän'Oja ngue i ja, ga nja yø cosa ngue da 'yörpabi rá 'befi. Pe nne Oja ngue nu hangu yø ja'i da gohi ngue yø basi, guehya da zixpu ha 'bui. Janangue Oja mi jatho ngue bi hojpa yø ts'oqui yø ja'i, bi japi ngue bi du ra Jesús ngue da yaní. ¹¹A nuyá, nuna rä Jesús bi hogä ma ts'oquihü. Nu'a rá Papá naya, gue'a ma Papáhu'a ya. Janangue rä Jesús ya hingui pesrá sää da manya ngue dadi ncuhü. ¹²Ra Jesús bi xihrá Papá'u yø hya nt'ot'i p'u ja ra Maca Libro, bi 'yembi: "Nup'ü 'buhyo ja'i dadi ncü'be, ja ga mmangä p'u te'o'i. Nup'ü hapü mandöngü dyø ja'i di mpeti, ja ga tut'a'i p'u yø alabansa", bi 'yembi. ¹³Ra Jesús mahombi 'yená: "Nugä hinda hont'a Oja dí nnoxä ya". Mahon'a emp'uya: "A nuyá, nuya yø basi Oja bi däqui ngue ga fäts'i, 'daua dí 'bu'be", bi 'yená.

¹⁴Nuya mma ngue yø basi ya, guehya yø ja'i ya. Janangue rä Jesús bi nja'i para ngue da gohi tenguthoju. Bi ne ngue da zäp'u da du, n'namhma ngue di ts'onnbä rá ts'edi ra zithü nuna rá ts'oqui p'u bá nja ra ndate ngue bi du yø ja'i. ¹⁵Nuya yø ja'i mi 'bu ndummuí hangu rä pa ngue mi su da du, a nuya bi japi ngue ya hinni mantho da zu da du yø ja'i ya. ¹⁶Nuna rä Jesús himbi 'yehé ngue yø anxe da mäts'i. Sinoque guehya yø ja'i bi dennbabí rá nt'ec'ei rä Abraham bi 'yehé da mäts'i. ¹⁷Para ngue da zäda mäxyø ja'i na rä Jesús, mi jatho ngue bi nja'i, bi tho'a te gäma n'u thohyo cu. Nu'mø ngue mi tho'a te gä mi thohyo cu p'uya, ya bi nja rá yemmai di huencyø ja'i. A nuyá, ya da

zäp'u da gohi xanho ngue rá mmäcja Oja ya, da 'yøtra 'bø'e ngue di hojpaibi yø ts'oqui yø ja'i. ¹⁸Nu'mø majapi da 'yøtra ts'oqui yø ja'i, pe ra Jesús padí ha di japi ngue di zajpabi yø mmhi yø ja'i. Porque nua ja ra ximhäi xangu rá n'u bi thogui, 'ne xquet'a 'nese rä Jesús bi njapi ngue xta 'yøtra ts'oqui.

3 Ague ma zi cu'ahü, bi zon'nahü Oja ngue dyø ja'i ahü. A nuyá, dami hyacju xandønho ra güenda ngue te rá 'befi rä Jesucristo i ja. Guehnä rá representante Oja ua ja ra ximhäi na, 'ne guehna nnöpe ngue rá 'bet'o mmäcja Oja p'u ha bí 'bui ngue fäxcähu na. Porque nuna rä hya dí ec'eihi, guehnä gui nequí na ngue ja te pefi. ²Nuna rä Jesucristo, guehnä bi 'yex Oja ngue da 'yörpabi rá 'befi. Pe bi 'yø'e tengutho bi 'yøtra Moisés, ngue bi 'yø'e xanho rä 'befi bi xi Oja ngue da 'yörbü ha 'buhyo ja'i Oja. ³Pe nuna rä Jesús, ma datho ní 'yup'u da hnu mansu na ngue rä Moisés. Tengutho n'na rä ja'i di hocä n'na rä ngü ngue di manda. Nu'a rä ja'i di manda rä ngü, gue'a ma datho hnu mansu'a ngue gätho mi'da yø ja'i 'büp'u ja rá ngü. ⁴Porque gätho yø ngü i ja, i 'bui to bi hoqui. A nuyá, nu te gäma cosa i ja, gä gue'a Oja bá zänni ngue bi nja. ⁵Rä Moisés bi gohi ngue rä mafitho ngue bi mpep'u ha 'buhyo ja'i Oja. Pe bi 'yø'e xanho rä 'befi bi xi Oja da 'yø'e. Porque bi xihiyo ja'i te ja ngue di nja m'mefa. ⁶Pe nuna rä Cristo ngue rá Ts'unt'u Oja na, bi 'yø'e xanho te rä 'befi bi un'na Oja ngue di mandabi yo

ja'i ya o rá 'ye. A nuju ya, guecju
yø ja'igahu Oja ngue'mø ga hahu
ra ts'edi ga tenhnu ra Cristo asta
guep'u rá nzegui, 'ne ga hahu ra
ts'edi co n'na ra pähä ga tømhmu'a
te ra nho di 'dacu Oja m'mefa.

⁷ Janangue nuyá, dám*i* 'yørpahu
masu na ra hya mmanna Espíritu
Santo p'u ja ra Máca Libro ngue
ena: "Nu ra pa ja p'uya, dám*i*
'yøhmu na ra hya xi'ahu Oja. ⁸Ogui
festhohu ra hya mman'Oja. Mám*i*
'yøthu tengutho bi 'yøtyø nyogui
ja'i p'u ja ra dapo ngue bi mestho
ra hya bi man'Oja, asta gue'mø mi
unnu cue Oja te ørpe. ⁹Janangue
Oja bi 'yena: Nup'u ja ra dapo,
mathoguitho ngue bi 'dacra cue'u
yø nyogui ja'i. Mënte gue'a nyote
njeya, nguna ra hya bi 'yøtyø
ja'i, madague'a bi nu yø ja'i yø
milagro dí øt'e. ¹⁰Janangue nügä
dá s*u*i. Porque nuya yø ja'i ya, xoxca
nzäntho ngue dä hyegagui p'u.
Hingui nne dä hyaxra hya dí xifi
ngue dä n'yo. ¹¹Janangue nü'mø
mi 'dacra cue yø ja'i, dá xi p'uya dá
embi: Nuyá, ya hinga ch'ahu p'u ja ra
häi xtá sannu ngue xcáni nsäyahu ya", en'Oja.

¹²A nuya mä zi cu'ahu, dám*i*
mfähmu ya, man'nan'yo mi 'yøthu
ngue to dä 'yennu mmhi ngue dä
hyep'u Oja, dä 'yena ngue ya hingui
ec'ei Oja. Porque Oja majuan*u* ngue
'bui. ¹³Mënte tobe nzocu Oja ya,
n'na pa ngu n'na pa dám*i* nhyathu ra
ts'edi n'na ngu n'na'ahu. Man'nan'yo
mi 'yøt'e ngue sägui hyäni mmui
gui 'yøthu ra ts'oqui ngue gui
festhohu ra hya mman'Oja. ¹⁴Nu to

gätho ya dí ec'eih ra hya ya, nu'mø
ga hahu ra ts'edi ngue hinha gdá
hehmu ra hya asta guep'u rá nzegui,
gue'mø di tocagahu ngue mä n'yohu
ra Cristo p'u ha dí manda 'mø.

¹⁵Nt'ot'i p'u ja ra Máca Libro ra hya
ngue ena: "Nu ra pa ja p'uya, dám*i*
'yøhmu na ra hya xi'ahu Oja. Ogui
festhohu ra hya mman'Oja ya. Mám*i*
'yøthu tengutho bi 'yøtyø nyogui
ja'i p'u ja ra dapo ngue bi mestho
ra hya bi man'Oja", i ena. ¹⁶Ya guí
pahmu te'o ya yø ja'i bi mestho ra
hya bi man'Oja. Guehya yø ja'i bá
jaca Egipto ra Moisés. ¹⁷'Ne ya guí
pahmu ngue guehya yø ja'i bi zu Oja
ngue bi 'yøtyø ts'oqui mente nyote
njeya. Janangue bi dup'u ja ra dapo
gätho ya yø ja'i ya. ¹⁸'Ne guí pahmu
ngue guehya yø ja'i bi mestho ra
hya bi man'Oja ya. Janangue Oja bi
xiyø ja'i ngue bi 'yembi: "Nuyá, ya
hinga ch'ahu p'u ja ra häi xtá sannu
ngue xcáni nsäyahu ya", bi 'yembi.
¹⁹Ja dí nequi ua ya ngue himbi ma
macut'i p'u ja ra häi mi ja ngue xtáni
nsäya porque himbi 'yec'ei ra hya
mman'Oja.

4 A nuyá, nunu Oja nzongahu
ngue dí chucu p'u ja ra ts'äya
mma ngue dí säyagahu. Pe tobe
nimantho nzongahu. A nuyá, ya
nts'utho, porque nthambenitho
ngue dí m'mu i'da ngue hindu ma
macut'i p'u ja ra ts'äya Oja. ²Porque
tengutho na ra hya bi sicju ya, ngue
nne Oja dä yanju, xquet'a guehna ra
hya bi si'u yø ja'i bi mestho ra hya
manjam'mø naya. Bi 'yøde hanja
ra hya, pe hinte ni bøntho ngue bi
'yøde, porque himbi 'yec'ei ra hya bi

sifi. ³Pe nuyá, ngue ya dá ec'eihü ra hya bi man'Oja, ya di cuchü p'ü ja rá ts'äya Oja. Pe nuya yø ja'i himbi 'yec'eí ra hya bi man'Oja, guehya yø ja'i bi zu Oja ya. Janangue nguna bi man'Oja mam'met'o: "Janangue nü'mø mi 'dacrä cue yø ja'i, dá xi p'üya, dí embi: Nuyá, ya hinga cu'ahü p'ü ja rä häi xtä sänni ngue xcáni nsäyahü ya", bi 'yembi. Pe nunä ra ts'äya bi man'Oja ngue di uní, ya ja na asta gue'mø mi hocra ximhäi Oja. ⁴Nup'ü ja rä Maca Libro nt'ot'i p'ü ra hya ngue mma te bi 'yot'Oja'a rá yoto ma pa. I mma ngue bi nsäya Oja'a rá yoto ma pa ngue bi jua'a te rá 'befi bi 'yot'e. ⁵Ya mahön'a guehna rä ts'äya bi man'Oja 'mø yø pa mi 'yembyø ja'i naya: "Ya hindä zä ga cu'ahü p'ü hapü mi ja ngue xcáni nsäyahü", bi 'yembi. ⁶A nuya yø ja'i rá mudi bi 'yohna rä hogä hya na, nuna Oja, himbi säyabi ya yø ja'i p'ü ja rá ts'äya, porque himbi 'yec'eí yø ja'i te xifi. Pe nuyá, tobe nimanthro nthö'mitho mi'da yø ja'i ngue da 'yec'eí te mmän'Oja ngue di unna ts'äya yø ja'i p'ü ja rá ts'äya. ⁷Asta guehyø pa dí 'buhmu ya, hinguí thohna rä hya bi xi Oja yø ja'i ngue ena: "Nu rä pa ja p'üya", i ena. Nu'mø yø pa xä thogui, mi nzo Oja yø ja'i p'ü ja rä dapo. Mi ma ndö ya'atho yø pa m'mefa p'üya, mahömbi bennbabí Oja rä David hanja rä hya bi cuarpü ja rä Maca Libro ngue bi 'yena: "Nu rä pa ja p'üya, damí 'yohmu na rä hya xi'ahü Oja. Ogui festhohu rä hya mmän'Oja ya", bi 'yena.

⁸Ja di nequi ua ya ya ngue nu'a ra ts'äya bi xi Oja yø ja'i ngue di unni, hinga guep'ü ja rä häi mani zixyo

ja'i rä Josué bi xi Oja. Porque nü'mø rä pa mi zixyø ja'i rä Josué, mi thogui ya'atho yø pa p'üya, mahömbi 'yen'Oja ngue jap'ü man'na ra pa ngue da yutyo ja'i p'ü ja rá tsäya.

⁹Janangue nuyá, jap'ü rä ts'äya xa nzänni ngue di säyabi yø ja'i Oja tengutho Oja ngue bi nsäya'a rá yoto ma pa. ¹⁰Porque nu rä ja'i ngue da yurbu ha 'bu Oja ngue 'dap'ü di nsäyaui, guehna rä ja'i ya bi zep'ü rá 'befi xa 'yot'e, tengutho Oja 'mø mi jua'a te rá 'befi bi hoqui, bi nsäya.

¹¹A nuyá, gäthogahü, damí hyahü rä ts'edi ya, ma ga ja ndummhi ngue ga cuthü p'ü ja rá ts'äya Oja. Man'nan'yo mi 'yothü ngue gui 'yothü tengutho bi 'yot'ü yø ja'i himbi 'yec'eí ra hya bi xi Oja. Janangue Oja himbi curphü ja rá ts'äya.

¹²Nuna rä hya Oja, tatetho ja rá ts'edi ngue di mpsep'ü ja rá n'yomfeni rä ja'i. Tengutho n'na rä juai xandö nts'a 'ne ja yoho yø het'i, njarbutho na rä hya mmän'Oja ya. Porque thohra hya asta mbo rá mmui rä ja'i, bí 'ugspabi rá n'yomfeni rä ja'i. I ot'e ngue rá n'yomfeni rä ja'i di nequitio 'mø ngue xanho ogue hinguí ho.

¹³A nuyá, nu te gämä hya ja mbo ma n'yomfenihi ya, hindä zä ngue temä hya ga ajpahü Oja, ga ena ngue hinguí padi te dí mbëmhmu. Porque ma n'yomfenihi, hinte juti, gä pa Oja te dí mbëmhmu. Porque nuyá, guese Oja ga däphü rä güenda tengue nná 'yohu.

¹⁴Nuna rä Jesús rá Ts'unt'ü Oja, bi yurbu mahets'i, 'ne guehna di nnöpa mmäcjahu p'ü ha 'bu Oja naya. Janangue nuyá, nnetho ngue di ndü

xandønho mä nt'ec'ëihü. ¹⁵Nunä ma mmäcjhü na, guehnä di huégahü 'mø nnü ngue dí 'bu ndümmühi ngue hingui nzaquigahü. Ya padi te dí thohmu 'mø dí 'bu ndümmühi, porque 'ne'a bi njapi ngue xta 'yotra ts'oqui'a. Pe nuna, hin temä ts'oqui bi 'yø'na. ¹⁶A nuyá, ma ga hahü ra ts'edi ga nzohmu Oja ya. Ga äphü ra mate ngue da mäxcahü. Porque Oja ja rá nhuecate. Nu'mø ga xihmu ngue da mäxcahü, di mfäxte.

5 Nu gätho yø mmäcja pöni ngue yø 'bet'o mmäcja yø judío, yø ja'itho tengutho yø mmijudíoui. Guehya t'ets'i ngue dyø representante yø ja'i p'u 'bu Oja ya. I ja yø 'befi ngue örpabi rä 'bø'te Oja, para ngue di nhohyo ts'oqui yø ja'i. ²Guehnä di huëcyø mmic'ëiui hingui padí te øt'e, guehya tapthobi ra ts'oqui ngue hingui nzaqui. Nu'a gui huëqui ngue 'nese na rä mmäcja hingui nzaqui. ³A nunä rä 'bet'o mmäcja, ngue 'nese na hingui nzaqui na, rá mädi örpä rä 'bø'te Oja ngue di hocrá ts'oqui. Ja da 'yotra 'bø'te p'uya, ngue di nhohyo ts'oqui yø ja'i. ⁴Nunä rä 'bet'o mmäcja, hingui sänse rá 'befi pefi ngue ra 'bet'o mmäcja. Tengutho rä Aarón, himbi zänse rá 'befi ngue rá 'bet'o mmäcja Oja, sinoque Oja bi 'yets'i.

⁵ A nuyá, nuna rä Jesucristo nnöpa 'bet'o mmäcja Oja p'u ha 'bui. Himbi zänse na ngue drä 'bet'o mmäcja, sinoque Oja bi 'yets'i tengue pehyá. Porque Oja bi 'yembi: "Gue'e mä Ts'unt'ü'i. Da bahyø ja'i ya ngue guecä ni Papágui", bi 'yembi. ⁶A nuyá, mahön'a nt'ot'i ra hya p'u ja rä Mäca Libro ngue ëna: "Nuyá, gue'e grä mmäcja para zanho ya.

Gui thocra 'befi mi pehra mmäcja Melquisedec".

⁷Nu'mø mi m'mäcua ja ra ximhäi rä Cristo, nts'edi ga nzo Oja 'mø bi mat'Oja, asta zoni. Porque Oja xta nzä xtä nyani ngue hinxtä ndu. Pe Oja örpabi masu 'mø bi zofo, porque mathoguitho nnü mansu Oja. ⁸Madague'a ngue rá Ts'unt'ü Oja na ra Cristo, pe para ngue da zä da 'yörpabi rá pähä Oja, bi n'uní ngue bi zä rá n'u. ⁹A nuyá ngue hinte di 'bedi, gä bi 'yot'e te bi zännbabbi Oja ngue da thogui, janangue ya sä da yani para zanho yø ja'i nuya da 'yot'e te xifi. ¹⁰Rä Cristo, Oja bi 'yets'i ngue da gohi ngue ra 'bet'o mmäcja, di thocra 'befi mi pehra mmäcja Melquisedec.

¹¹Dí nne ga xi'ahu hanja na rä hya dí mma. Pe xanhenniho ha di zä ga mma, porque hingui tinni mmäi te dí xi'ahu. ¹²Ya manjam'møtho guí ec'ëihü rä Jesucristo ya. Nu'mø gdí hahü rä ts'edi ya, ya gdi xännbahü rä hya mi'da yø ja'i ya 'mø. Pe asta guetya ngue hingui tinni mmäihi hanja rä hya guí ec'ëihü ya. Tobe nimantho guí nnehu ngue nu'mø sän'nahu rá hya Oja, da gue'u yø hya hingui henni guí nne da si'ahu. Mahönguí nne guí cohmu tengutho yø basi ngue sidra xi'ba, conque ya ja ngue rä hmë da zi. ¹³A nu'ü sidra xi'ba, gue'u yø basi sutho 'ne hingui padí ndana rä hya njuantho, ndana hin'na. ¹⁴Pe nu'ü ya si rä hmë, gue'u yø daja'i. Porque ya padí da hyacra güenda te ga 'yo. Pa'mø ngue xanhö te ga 'yo ogue hin'na.

6 A nuyá, ma ga xähmu yø hya rá nsäui di xä yø daja'i

ya. A nu'u yo hya hingui henni güí xähmu p'u bá fudi güá pahmu ra Cristo, 'yo guí nne ngue hont'u gui 'yøhm'u yo hyøu. Ya hinni mantho ja ga xi'ahu ngue hingui 'yøtha'u yo nts'o bá n'youi ra castigo, ogue ja ga xi'ahu ngue gui 'yec'eh Oja. ²Ya hinni mantho ja ga xi'ahu ngue gui nxixyahu, ogue ja ga xi'ahu ngue gui japni 'yeh p'u ja yo ya yo 'yec'ei. Ya hinni mantho ja ga xän'nahu ngue di bennate yo áima. Hinga ja ga xän'nahu ngue jatho ngue da thaspabi ra güenda yo ja*'i*, ngue ja da zännbabi Oja te da thogui para zantho n'na ngu n'na yo ja*'i*. ³Da ne Oja ngue da za ga sigue ga xähmu mi'da yo hya.

⁴Porque nuya yo ja*'i* ya xä hyep'u ra Cristo, ya hinte ni bontho ngue mahondi xännbabi ra hya. Guehya bi xojpahmu Oja yo mmui ya, bi nthehmaui ra njapi Oja. Ya bi nthehmaui ra Espíritu Santo. ⁵Ya bi dinhmu yo mmui ngue xanho ra hya Oja. Madague'a tobe hingui sohra Jesucristo ngue di manda ra ximhäi yo pa bá ep'u, pe bi badi xanho ya yo ja*'i* ya ngue ja ra ts'edi. ⁶Pe bi hyep'u ra Cristo m'mefa ya yo ja*'i* ya. Ya hingui sa ngue xøgue ra ts'editho ga Ørpe ngue hondi 'bätyo mmui, porque nuya yo ja*'i* njap'u, tengutho 'mø mahøn dadi cuarpabi ra pont'i ra Ts'unt'u Oja. Di japi ngue thenni gätho yo ja*'i* mahøn'a.

⁷Nuya yo ja*'i* ya, øt'e tengutho yo huahi 'mø bi n'ye, ngue sinna häi ra 'ye. Nu ra huahi bi zinni xanho ra 'ye häi, nu'mø bi nja ra huahi i pø mmanho, ya da 'yørpabi ra nho'a to bi mpefi. I n'youi ra njapi Oja. ⁸Pe nu ra huahi ngue bi zinni xanho ra

'ye häi, 'ne hondyø 'uini bi nja, ya di nzø, porque hinte di muui. Guehya yo ja*'i* da japra castigo Oja ya.

⁹Ague ma zi cu'ahu, dá mangä na ra hya na, pe hindi mmangä ngue gdi en'ahu ngue ya xcá hyehmu p'u ra Cristo. Porque di paca ngue ya bi nyanni tehu, janangue ya guí Øtha ra nho. ¹⁰Nuna Oja, ga gue'a te ni 'yup'u øt'e. Janangue nuna ra 'befi Oja guí Ørpahu, hindi pumbeni na. Da gue'a ra 'bäxte njandyatho guí Ørpabi ni mm*'yec'ei*hu, xquet'a hindi pumbeni Oja. Nuna te ga ra nho guí Ørpa ni mm*'yec'ei*hu, gue'a guí nequi ngue majuani gadi mahmu Oja'a. ¹¹A nuyá, di nnegä ya ngue nuna ra 'bäxte mi'a mpähä ni mmui guí Ørpabi ni mm*'yec'ei*hu, dami sigue ngue hangu ra pa da gue'a guí 'yøtha'a. Janangue nu te ra nho guí tomi di 'da'ahu Oja, ya ra seguro di 'da'ahu. ¹²Man'nan'yo mi 'yot'e ngue hingui 'yøtha ya yo hya di xi'ahu ya. Dami hyahu ra ts'edi guí 'yøtha tengutho øt'yø 'yec'ei nu'u di nequi ngue ja xanho yo nt'ec'ei. Nu hangu ra n'u thogui, ga seti, 'ne guehya yo ja*'i* ya ngue di tocabi'a ra nho di yatOja ngue di uni.

¹³⁻¹⁶A nu'mø ena ngue majuani te nne da manyø ja*'i*, i exa ntestigo Oja. Nu'mø ya bi 'yexa ntestigo Oja ra ja*'i* phya, nu ra amigo yaui, ya hingui sa da 'yembi ngue himma juani te xifi. A nuna Oja, bi yarpabi n'na ra hya ra Abraham, pe nuna Oja hinjongui tate ngue nuna. Janangue ra thuhuse bi nøni, bi xihra

Abraham ngue dā jase Oja nā rā hya bī mā. Bi 'yembi: "Nugä, majuaní te dí xi'i, mathoguitho ga jap'a'i. Ga øt'e ngue emmei di nxanni basi di m'mui", bi 'yembi. Pe rā Abraham, himbi xotrā mmui nā rā hya bi xi Oja. Sinoque tō'mi, tō'mi ngue di nja, asta gue'mō mi 'yehrā pa ngue bī nja nā te rā hya xi yarpababi Oja ngue di nja. ¹⁷Oja bī nepe ngue da bādi xanho yō ja'i ngue majuaní gā di nja nā te bī mā, hínte di m'medi. Pe commā ngue hinjoo to dā 'yexa ntestigo Oja, rā thuhuse bī nōni para ngue dā fādi ngue majuaní te mmā. ¹⁸Nu te gāma hya xicju Oja ngue di nja, i dū xanho ra hya, porque Oja hingui fehni. A nuyá, ya dā äphu Oja ngue dā yanju. Nu te rā hya xā mmān'Oja, ya dí haxu njuani ngue rā seguro di nja. ¹⁹Ya hindí yobení ngue di tocagahu nā rā ntho di un'Oja. Porque nunā di nnoxu ngue di dārcā mā n'yomfēnihu ya, guehnā rā Jesucristo bī 'bū mahets'i na. ²⁰Nunā rā Jesús bi yurbu mahets'i bī 'bui. Guehnā fäxcáhu nā ngue dā zā ganí m'muhmu p'ū bī 'bui. I cohi ngue rā mmäcja Oja para zantho. Di thocra 'befi mi pē rā Melquisedec.

7 Nuna rā Melquisedec mará dast'abi p'ū ja rā hnini Salem. 'Ne guehnā Oja maguese rā mmäcja na. Guehnā rā Melquisedec bī ma bi c'at'ui rā Abraham 'mō mambá pengui ngue bā tapra tunhni yō dast'abi mādi nsuhmi. Mi the p'uya, rā Melquisedec bi 'yäp'Oja ngue di japrā Abraham. ²Pe rā Abraham, nu'a te gāma cosa bā hap'u ja rā

tunhni bā tāha, bi hyacrā diezmo ngue bi dāprā mmäcja Melquisedec. Nuna rā thuhu rā Melquisedec i nne dā mā ngue rā dast'abi ngue otrā nho. Ngue bī ndast'abi p'ū ja rā hnini Salem, janangue i hutyō ja'i ngue rā dast'abi di hojpabi yō ja'i di nsui. ³Pe nunā rā Melquisedec hinha nt'ot'i ngue di mmā te'o rā papá, ogue te'o rā mamá. Ni xingui fādi te'o rā mboxita. Ni xingui fādi temā pa bā mi, ni xingui fādi temā pa bi du. Hontho nt'ot'i ngue mará mmäcja. Janangue nuyá, gui nhyejpabi rā Ts'unt'u Oja ya, porque nunā guehnā rā mmäcja para zantho na.

⁴A nuyá, dāmī hyacju xandónho rā güenda hanja ya ngue mathoguitho bi hnū mansu rā Melquisedec. Porque rā Abraham guehnā rā 'yu nā ngue yō judío, pe nu te gāma cosa bā hānnbabī yō dāst'abi bi dāprā tunhni, bi hyacrā diezmo ngue bi dāprā Melquisedec.

⁵A nuya yō mmäcja ngue yō mbom'meto rā Leví, di manda rā ley bi 'yotra Moisés ngue nu'a te gāma cosa tinyō ja'i, dā gumbabī rā diezmo. Mādague'a yō meni p'ū bā fādi bā m'muhra Abraham, pe dā gumbahmā rā diezmo.

⁶Conque rā Leví hingrá meni rā Melquisedec, pe rā Melquisedec bi gumbabī rā diezmo rā Abraham nunā ya xi yarpabi Oja ngue di japi. Pe rā Melquisedec māhōn'a bi 'yäp'Oja ngue di japrā Abraham.

⁷Ya fādi xanho hanja ya ngue nu rā ja'i mathoguitho hnū mansu, gue'a äp'Oja ngue di japrā ja'i ngue co'a gā hnū mansu. ⁸A nuya yō mmäcja 'buhya, nu te gāma cosa tinyō ja'i,

jumbabi ra diezmo yo ja*í*. Nu'mo
bi du p'uya, n'nan'yo ra mmäcja di
thojpabi ra 'befi pefi. Pe nuna ra
Melquisedec hindi nequi ngue bi
guahrá 'befi na. Sinoque nt'ot'i p'u
ja ra Maçá Libro tengutho 'mo ngue
di 'butho. ⁹Nu'u yo mmäcja ngue
yo judío 'buhya, jumbabi ra diezmo
yo ja*í*. Pe gätho ya yo mmäcja ya,
gue'a ra Leví ra 'yu p'u ba fudi
ngue ba m'muhya. A nuna ra Leví,
gue'a ra Abraham ra 'yu p'u ba fudi
ngue ba m'muhna. Janangue nu'mo
mi hyacrá diezmo ra Abraham
ngue bi däpra Melquisedec, a nuna
ra Leví co gätho mi'da yo mmäcja
'buhya, entho go ma däpi ra diezmo
ra Melquisedec. ¹⁰Porque nu'mo
mambá hacra diezmo ra Abraham
ngue bi däpra mmäcja Melquisedec,
tengutho 'mo ngue bi gurpabi yo
diezmo' u yo mbom'meto bi m'mu'a
m'mefa.

¹¹Nuya yo mmäcja ya, di japa
nts'edi yo judío ngue da denna ley
bi 'yotra Moisés. Embi ngue di
siguetho tengutho ba øtra mmäcja
Aarón. Pe nuna ra ley sihyø judío
ngue di cumple ya, ya hin'yu rá
ts'edi na ngue da zä di nhojpaui
Oja yo ja*í* na. Porque jatho ngue
ma'da'yo man'na ra mmäcja di
m'mui, pe hinda dentho'a te mi øtra
mmäcja Aarón. Sinoque di thocra
'befi mi pehrä mmäcja Melquisedec.
¹²A nuyá, ngue ya bi ma mapädi
yo mmäcja ya, xquet'a jatho ngue
'nehra ley di mpähya. ¹³Nuna ra
'da'yo mmäcja mmamp'u ja ra Maçá
Libro ngue di m'muhya, guehna
ra Jesucristo na. Pe nuna ra Jesú, hinigrá
meni ra Leví, sinoque ra
meni ra Judá. 'Né nuya yo meni ra

Judá, hinjam'mo to xi bøni ngue
drá mmäcja ya. ¹⁴Ya fadí xanho
ngue nuna ra Hmu Jesú, ra meni
na ngue ra Judá. Pe nu'mo mambá
exyø mmäcja ra Moisés, nuya yo
meni ra Judá hínte bi ma ngue di
nja yo 'befi ngue di mmäcja ya.

¹⁵Ja di nequi ua xanho ya ngue
ma'da'yo man'na ra mmäcja di
m'mui ngue di tocrá 'befi mi pehrä
mmäcja Melquisedec. ¹⁶Nuna ra
ley ga 'yo yo judío ngue i mmä to
di mmäcja, hinga guehna ra ley bi
'yexra Jesucristo na ngue di mmäcja
na. Sinoque bi mmäcja na ra
Jesucristo porque jase ra ts'edi ngue
di m'mui para zantho. ¹⁷Porque
guese Oja bi 'yexna ra mmäcja na
ngue bi 'yembi: "Gue'e grá mmäcja
para zantho ya. Gui thocra 'befi
mi pehrä mmäcja Melquisedec", bi
'yembi. ¹⁸Porque ya bi zep'u ra ts'edi
na ra ley madi manda yo hya mani
n'yo yo ja*í* m'met'o ya. Ya hin'yu
rá ts'edi ra ley ngue da yanyø ja*í*.
¹⁹Nuna ra ley bi 'yotra Moisés,
hinjonni ja*í* xta nzä xtí hojpabi. Pe
ja man'na ra hya ya ngue man'na
tate ja ra ts'edi, porque guehna di
nhojpaui Oja yo ja*í* na.

²⁰Guese Oja bi yat'i ngue di
mmäcja na ra Jesucristo. ²¹Gätho
mi'da yo mmäcja da thotyø 'befi
pefi ngue yo mmäcja. Pe nuna ra
Jesucristo hñse na ngue Oja ya
xi yat'i te gäma hya nt'ot'i p'u ja
ra Maçá Libro ngue Oja bi 'yembi:
"Guecä drá Ojagä, majuani te di
xi'i. Nuna ra hya di xi'i, hinjonda zä
di pädi. A nuyá, gue'e grá mmäcja
para zantho ya. Gui thocra 'befi

mi pehrā mmäcja Melquisedec", bi 'yembi. ²²Janangue nuna rā Jesús, ma datho ja rā ts'edi na rā cohi bi nja 'mø mi t'ets'i ngue'a rā ts'edi'a ra cohi mi ja m'met'o.

²³Nu mi'da yø mmäcja xa m'mui, gä xa ndu. Nu'mø bi du p'uya, n'nan'yo to di thojpabi yø 'befi. A nuyá, mandønnu dyø mmäcja xa m'mui, pe gä xa thogui. ²⁴Pe nuna ra Jesús, ya hñdā du na. Nu'a te rā 'befi pefi ngue rā mmäcja, ya hinjam'mø da thogui, porque ya hinjondi ponnbí. ²⁵Janangue nuya yø ja'i ya o rā 'ye Oja ya ngue bi 'yec'eí rā Jesús, ya hñdi m'mehyø te. Porque nuna rā Jesús ya rā 'befitho'a ngue rā mmäcja para zanthon p'ha ha 'bú Oja ngue da máxyø ja'i nuya ec'eí.

²⁶Nuna rā Jesús, guehná rā 'bet'o mmäcja mä datho ngue nmi homhmü na. Hangu rā pa gä ra ntho øt'e. Hin'yu rá ts'oqui. Hinjam'mø ngue di nnu manho yø ts'oqui øtyø ja'i. A nup'u mahets'i bí 'buhya, mä datho ngue bi hnu mansu ya. ²⁷A nuya yø judío ngue yø 'bet'o mmäcja, n'na pa ngu n'na pa ørpabi rā 'bøt'e Oja ngue yø ts'oquise. M'mefa p'uya, ja da 'yotra 'bøt'e ngue di nhohyø ts'oqui mi'da yø ja'i. Pe nuna rā Jesús hñdā n'na ndi bi ndäse ngue bi tho, para zanthon bi nøpa 'bøt'e yø ja'i. ²⁸A nuna rā ley bi 'yotra Moisés, nuya yø ja'i ets'i ngue drá 'bet'o mmäcja, ja yø ts'oqui yø ja'i. M'mefa nguehná rā ley na, guese Oja cohi ntestigo na rā hya bi mä ngue rā Ts'unt'usé bi 'yets'i ngue para zanthon rā m'met'o mmäcja. Mädits'u te dadi 'bedi, para zanthon øt'e xanho'a te rā 'befi.

8 Nuna rā hya ma datho ja ts'edi ngue guí pahmū ya, guehna rā hya ngue rā Jesucristo dí nnøpa 'bet'o mmäcjhü naya. 'Né ya bí hup'u mahets'i ha bí ja rā n'yei Oja na. ²Nup'u mahets'i bí 'bú Oja, bí ja rā 'befi ngue rā 'bet'o mmäcja. Hinga guecua ja yø nija bi hocyø ja'i øtra 'befi ngue rā 'bet'o mmäcja na.

³Nu'a rā 'befi ja yø 'bet'o mmäcja, t'ets'i ngue da 'yorpabi rā 'bøt'e Oja. Janangue rā Jesucristo xquet'a mi jatho ngue bi 'yorpabi rā 'bøt'e Oja. ⁴Pe hinga guecua ja rā ximhäi 'buhra Jesús. Nu'mø ngue ja di 'bucua, ya hñguit sá da t'embí ngue rā 'bet'o mmäcja 'mø, porque yø 'bet'o mmäcja 'bucua ja rā ximhäi, di sigue øtho yø 'bøt'e di manda rā ley bi 'yotra Moisés. ⁵Pe nu'a te yø 'befi yø mmäcja 'bucua ja rā ximhäi, hñntho øt'e tengutho rā forma bi ja mahets'i. Porque nu'mø mi nyauí Oja rā Moisés, bi 'yembi: "Dami bení xanho te rā forma dá ut'aí p'ua ja rā t'øhø dá nyauí, da ngu'a rā forma rā nija gui hocyø", bi 'yembi. ⁶A nuju ya, ngue mä 'bet'o mmäcjhü na rā Jesucristo, tate xandø nzaqui rā 'befi pefi ngue'a rā 'befi pehyø mmäcja ua ja rā häi. Porque xandønho rā 'da'yo cohi bi hoqui ngue'a rā nyogui cohi mi ja m'met'o. Nuna rā 'da'yo cohi bi nja ya, mathoguitho xandønho rā hya di yat'Oja ngue di nja.

⁷Nu'a rā cohi mi ja m'met'o, hinjonní ja'i bi bóni ngue xtä 'yøt'e te bi manda Oja. Janangue Oja bi hyoni ha di japi ngue mä'da'yo man'na rā cohi bi nja. ⁸I nnu Oja

ngue h_{ingui} Øtyø ja'i'a r_a hy_a d_i m_{anda}. J_{anangue} mm_{manna} M_{aca} Libro ngue Oja bi 'y_{en}a: "Da 'y_{ehra} pa ngue n_{uya} y_ø judío ngue y_ø mm_{engu} Israel conyø mm_{engu} Judea, m_{a'da}'yo m_{a'n'na} r_a cohi g_a cohme. ⁹N'_{nan}'yo m_{a'n'na} r_a cohi d_i nja. Ya h_{ind}q_a ng_u'a tengutho r_a cohi d_a co'be' u y_ø nyogui ja'i 'm_ø y_ø pa dambá ju_{jpu} ja r_a häi Egipto. Porque n_{una} r_a hy_a d_a co'be y_ø ja'i ngue xt_a 'y_øt'e, h_{imbi} 'y_øt'e. Janangue d_a h_{ecap}'u y_ø ja'i. ¹⁰Bá ep'u r_a pa d_i nja na r_a cohi d_i mma ngue g_a co'be y_ø ja'i Israel. N_{u'm}_ø ya bi nja na r_a hy_a na, ga japy_o ja'i ngue d_a dinyø mmui hanja na r_a hya d_ad_i m_{anda}, d_i nja mpähä y_ø ja'i d_a 'y_øtya y_ø hy_a d_ad_i 'bepi d_a 'y_øt'e. Nugä p'_{uya}, gueque drá Ojagä ya y_ø ja'i ya. Nuya p'_{uya}, guehya m_a ja'i ya. ¹¹D_i ngüe d_i nnoho, gä d_a b_ad_i te'ogui. Ya h_{imm}q_a hyoni ngue ja d_a xännbab_i y_ø mmic'ejui ogue y_ø cu ja d_a xännbi te'ogui. Porque 'da di b_atyø ja'i te'ogui. ¹²N_{u'a} r_a nts'o x_a 'y_øtyø ja'i, ga punnbab_i. Ya h_{inni} mantho g_a mbennbab_i y_ø ts'oqui x_a 'y_øtyø ja'i", bi 'y_{en}'Oja. ¹³A n_{uyá}, Oja i mma ngue m_{a'da}'yo m_{a'n'na} r_a cohi d_i nja. N_{u'a} r_a nyogui cohi mi ja m'met'o, d_i nequi x_anho ngue ya bi thogui, porque m_{a'da}'yo m_{a'n'na} r_a cohi d_i nja. Nuna r_a nyogui cohi mi ja, ya bi zep'u na.

9 N_{u'a} r_a nyogui cohi mi ja m'met'o, x_andøngu y_ø hy_a nt'ot'i ngue ha di danne Oja y_ø ja'i. Pe nup'u mi Øtyø ndanne y_ø ja'i, gue'a r_a nija ja ua ja r_a ximhäi. ²N_{u'a} r_a nija mi ja ua ja r_a ximhäi,

mi ja yoho y_ø cuarto. N_{u'a} r_a mudi r_a cuarto gu_i nh_{ut}q_a ngue r_a xequi x_a nduxqui. Nup'u mbo r_a cuarto, jap'u r_a mfoxiyo. 'N_e jap'u r_a m_{exa} hapu t'uspa_bi y_ø thuhme Oja ngue d_a n_u. ³N_{u'a} m_{a'n'na} r_a cuarto brá ja mbo, nup'u ja r_a goxthi, zup'u r_a ulu ngue nnöpa jut'i r_a goxthi. Nup'u mbo p'_{uya}, gue'a r_a xequi mathoguitho x_a nduxqui. ⁴Brá jap'u n'na r_a altar ngue r_a oro, ja zöp'u r_a bopo. 'N_e jap'u n'na r_a huada ngue gä r_a oro maxots'e, guehnä r_a huada m'mets'i r_a nyogui cohi mi ja m'met'o naya. Nup'u mbo r_a huada, op'u n'na r_a ts'öye ngue gä r_a oro, ja op'u r_a thuhme ni h_u ngue r_a maná. Da guehrá tóhö r_a Aarón n_{una} bi 'doqui, ja op'u ja r_a huada na. 'N_e ja c_{up}'u ja r_a huada' u y_ø xindo nt'ot'i r_a ley Oja, ngue r_a nyogui cohi mi ja m'met'o. ⁵Nup'u maxots'e r_a huada, 'da'a n'na nguadi y_ø hyo r_a huada mahoqui yoho y_ø anxe d_i nzötø zahua p'_u maxots'e r_a huada. Porque nup'u maxots'e r_a huada ja m'mot'e p'_u r_a ji gui nhohyø ts'oqui y_ø ja'i. Pe nuyá, h_{ingui} ja ngue 'bexca xi'ah_u hanja na r_a hy_a naya.

⁶Guehnä r_a forma mi jap'u ja r_a nija m'met'o naya. A n_{u'a} r_a mudi r_a cuarto, n'na pa ng_u n'na pa c_{ut}yø mmäcja ngue Øt'a te y_ø 'befi i ja. ⁷Pe n_{u'a} r_a yoho r_a cuarto brá ja mbo ngue mathoguitho x_a nduxqui, h_{ondra} 'bet'o mmäcja ja r_a nt'ed_i ngue curbu. 'N_e h_{ond}a n'na nd_i n'ha jeya i s_a ngue d_a yut'ämbo. N_{u'm}_ø bi yut'ämbo p'_{uya}, ni d_e r_a ji d_a p_ot'e ngue di hocse r_a ts'oqui, ne xquet'a ni d_e de r_a ji da p_ot'e ngue d_i nhohyø ts'oqui mi'da y_ø ja'i. ⁸Nuya y_ø hya ja uaya, r_a Espíritu

Santo nnepe ngue gá pahmu hanja ná rá hyá ngue rá yogui cohi mi ja m'met'o. Mente yó tiempo ngue ótyó ndanñe yó mmäcja p'ú rá mudi rá cuarto, ya hin'yú rá nt'edi to dá tho'ambó rá cuarto nuná mathoguitho xá nduxqui.

⁹Nuya yó hyá ya, dí nequí xáñho ngue nuya yó 'bót'e órpabi Oja yó mmäcja, hin'yú rá ts'edi ngue da hyät'i dá hyajpa rá nts'o ja yó mmui yó ja'i. ¹⁰Nuya yó hyá mi ja m'met'o, gue'a ngue dá huantho yó cosa da zi yó ja'i, i xihyó ja'i tema forma dí mpet'e para ngue dá zá dá dánne Oja. Pe gátho ya yó hyá ya, bi nja rá ts'edi te mi ótyó ja'i mente tobe hin'mañi nja rá 'da'yo cohi bi 'yot'ui Oja yó ja'i.

¹¹Pe nuyá, ya bá ehrá Cristo nuná bi gohi ngue mä 'bet'o mmäcjhá ya. 'Né guehná bá hängahú rá nho mi ja ngue dí nja naya. Nup'u ja rá nija dí mpéhrahá Cristo ngue rá 'bet'o mmäcja ya, tate ngue xándønho. Hinga ngu rá nija ja ua ja rá häi ngue rá ja'i bi hoqui. ¹²Rá Cristo bi yurbu ja rá xequi mathoguitho xá nduxqui. Pe rá jise rá Cristo ní hyá ngue dá pót'e. Ya hingrá ji rá ndani ogue rá ji rá chivo ní hyá ngue dá pót'e, tengutho ótyó mmäcja ua ja rá häi. 'Né ya hingá xóxtí yutho ya, sinoque n'na nditho bi yut'i para zanthono ngue bi yanju. ¹³Nu'a rá ji rá ndani, ogue rá ji rá chivo, ogue rá 'bospi rá ngondani zop'u ja rá altar, nu'mø bi njapyó ja'i nuya t'embí ngue n'youi rá ts'oqui yó do'yo, ya dí nhohrá do'yo rá ja'i. ¹⁴Goma guehrá ji rá Cristo ngue mä datho ja rá ts'edi ya. Porque guese rá Espíritu Santo nuná 'bui para zanthono bi hatra

ts'edi rá Cristo bi ndäse ngue dá tho ngue bì nöpä 'bót'e Oja. Conque rá Cristo, hin'yú rá ts'oqui. Pe bi männá ji ngue bi hogá mä ts'oquihu, mi ja ngue xcá mähä rá castigo. Pe nuyá, nuná majuaní ngue Oja i 'bui, ya sáp'u gá ha rá ts'edi gá thannehu naya.

¹⁵Gue'a rá hyá'a ya, ngue rá Jesucristo go bi hocra 'da'yo cohi ja naya. Janangue nuya yó ja'i nzon'na Oja ya ngue dá 'yec'gi rá Cristo, nu'a rá nho xá yarpabi Oja yó ja'i ngue di unni para zanthono, go di tocabi ya to nzofo. Porque rá Jesucristo gue'a i du'a ngue bi hogá mä ts'oquihu xá nja mente bi nja rá ts'edi rá ley mi ja m'met'o.

¹⁶Ya guí nnuhú ngue nu'mø bi nanga n'na rá sácuá hapu di consta'até ja ngue dí nja m'mefa, nu'mø bi du'a to bi hocra sácuá, nu'a rá sácuá bi xots'i. Nuná rá hyá bi zohra du, i ja rá ts'edi rá hyá m'mefa. ¹⁷Pe mente ngue 'butra ja'i bi xoxra sácuá, tobe hin'yú rá ts'edi rá sácuá. A nu'mø bi du'a to bi xoxra sácuá, gue'mø ja rá ts'edi rá sácuá 'mø. ¹⁸I njarbutho ná rá nyogui cohi mi ja m'met'o ya. Nu'mø bi tho yó mbo'oni ngue dá 'bót'e, ya ja rá ts'edi rá ley.

¹⁹Nu rá Moisés, mi juadi bi xihyó ja'i ná te gáma hyá dí manda rá ley, bi gacá n'na nt'o rá isopo, i n'youi rá xide'yo xá ntheni. Nup'u ja rá ji yó ndani 'nghyó chivo, bi japra dehe, ja bi dímbu rá t'o. Nu'a rá ji p'uya, bi naspabi p'u ja rá Libro ngue rá ley, xquet'a bi japra ji gátho yó ja'i. ²⁰Bi 'yembyó ja'i p'uya: "Nuyá, gá cohmu rá cohi Oja ya, ya bi xi'ahu tema hyá ja ngue gdí n'yohu. Nuná rá ji jaua ya, guehná di hatra ts'edi

ra hya bi xi'ahu Oja naya", bi 'yembi.
21 Ra Moisés bi naspabi ra ji p'u ja
 ra nija 'ne bi naspabi ra ji te gäma
 cosa ja mbonnija. **22** Nt'ot'i p'u ja ra
 ley ngue rá ji yø zu'e i tho, nup'u ha
 pe ra ji, ya co mmänho. Pe mente
 hinte ho ra ja'i ngue da 'yotra 'böt'e,
 hin'yu rá mpunnibi ra ts'oqui.

23 Nuua ja ra ximhäi, para ngue
 da gommanho yø cosa i ja, mama
 hyonitho rá ji yø zu'e mi tho ngue
 ra 'böt'e, ngue majapi yø cosa. Pe
 nup'u mahets'i ya, xquet'a bí jap'u
 ra 'böt'e ngue ma datho ja rá ts'edi.
24 Janangue ra Cristo ya hinga
 guehra nija ja ua ja ra häi bi hocyø
 ja'i ja rá 'befi ngue ra mmäcja ya.
 Porque ra nija ja ua ja ra ximhäi,
 höntho uhrä forma te bí ja mahets'i.
 Ra Cristo p'uya, ya bi yurbu mahets'i
 bí 'bu Oja ngue da mäxcähu. **25** A
 nuna ra 'bet'o mmäcja ua ja ra häi,
 nup'u ja ra cuarto mathoguitho
 xa nduxqui, njeya njeya cüt'ämbo
 ra mmäcja ngue bi pörpabi rá ji yø
 zu'e i tho, ya hingrá jise bi pöt'e. Pe
 ra Cristo hinga xoxtí dutho ngue
 hondä gohi ngue ra 'böt'e. **26** Nu'mø
 da ngu'a ngue xoxtí dutho, asta
 gue'mø mambä fu'a nximhäi xtäbä
 ts'ännbi ngue xoxti dutho 'mø. Pe
 nuna te bi nja ya, nu'mø ni ma da
 gaxyø pa, ra Cristo bi zöcua, 'ne bi
 ndäse ngue da tho. Pe n'nä nditho
 bi du para zantho, da gohi ngue
 ra 'böt'e. Bi gurpi gätho yø ts'oqui
 yø ja'i. **27** A nuyá, nu hangu yø ja'i
 'bui, gätho ja ngue da du, pe hondä
 n'nä ndi da du. M'mefa p'uya da
 hyaspabi ra güendä Oja te xa n'yo
 yø ja'i. **28** Njarbutho ra Cristo ya,

n'nä nditho bi du, bi gohi ngue ra
 'böt'e. Mändongu dyø ja'i bi hojpabi
 yø ts'oqui. A nuyá, mahonda ep'u ya,
 pe ya hindí 'yehé ngue da gurpabi
 yø ts'oqui yø ja'i ya, sinoque di 'yehé
 ngue da yanya ja'i nuya tø'mi ngue
 da ep'u.

10 Nuna ra Moisés bi 'yotra ley
 da n'yo yø judío. Pe nuna
 ra ley bi 'yot'i, tengutho 'mø ngue
 drä xahatho na te ra nho ja ngue di
 nja m'mefa. Porque conna ley, himbi
 nequi xanho hanja na ra hya di nja
 m'mefa. Nuya yø ja'i mi thanne
 Oja, mi ötyø 'böt'e di mända ra ley.
 Pe nuna ra 'böt'e ötyø ja'i, hinxma
 ma hajpabi yø ts'oqui yø ja'i na,
 porque njeya njeya ötho ra 'böt'e yø
 ja'i mahon'a. **2** Nu'mø ngue da gue'a
 di nhohrá ts'oqui ra ja'i'a, ngue da
 'yot'e te gäma hya di manda ra ley,
 ya hinni mantho ngue da 'yotyø
 'böt'e yø ja'i 'mø. Porque nu ra ja'i
 ötra 'böt'e, n'nä nditho 'mø enä ngue
 di hocrá ts'oqui, ya hinguí nne ngue
 nimantho da du rá mmäi ra ja'i da
 'yena ngue ja rá ts'oqui. **3** Ja di nequi
 p'uya ngue nuya yø ja'i njeya njeya
 ötho yø 'böt'e, i sodyø mmäi ngue
 jadyø ts'oqui. **4** Nu rá ji ra ndani
 ogue ra chivo 'mø bi tho, hinjam'mø
 da zä da hyajpa yø ts'oqui yø ja'i.

5 Janangue ra Cristo, nu'mø ya
 ja ngue da ecua ja ra ximhäi, enna
 hya bi xi Oja: "Nu'u yø zu'e ho yø
 ja'i ngue pöt'e, hinguí nunä mäño
 ngue gue'a di hocyø ts'oqui yø ja'i'a.
 Sinoque guá sänni ngue bå nja ma
 do'yo ngue guehnä da gohi ngue
 ra 'böt'e na. **6** Nu'u yø zu'e ho yø
 ja'i ngue öt'a'i ra 'böt'e, 'ne uhyo
 ngø, zop'u ja ra altar ngue di hocyø
 ts'oqui yø ja'i, ya hinga gue'a guí

nヌ manho'a ya. ⁷Janangue dí engä p'uya: Dí 'bucä ua ya ma Oja'i. Ga ot'a'a te guí nヌ manho. Tengutho rä hya nt'ot'i p'u ja rä Macä Libro te ja ngue ga thogui, gue'a dí nja'a ya", bi 'yena.

⁸Rä mudi bi xi Oja rä Cristo, bi 'yembi ngue i patho ngue Oja hingui nヌ manho'ü yø zu'ë ho yø ja'i ngue orpabi rä 'böt'e ngue di hocyo ts'oqui yø ja'i. Ni xinga gue'ü yø zu'ë ho yø ja'i ngue uhyø ngø p'u ja rä altar ngue dí nヌ manho Oja. Madague'a ngue nt'ot'i p'u ja rä ley'a te gä ötyø ja'i, pe ngutho hingui nヌ manho Oja te ötyø ja'i. ⁹Pe rä Cristo mahombi xi Oja, bi 'yembi: "Dí 'bucä ua ya ma Oja'i. Ga ot'a'a te guí nヌ manho", bi 'yembi. Ja dí nequi ua ya ngue ya bi zep'ü'ü yø 'böt'e mi ötyø ja'i, go da ze'a te bi 'yöträ Cristo bi gohi ngue rä 'böt'e. ¹⁰Porque rä Jesucristo bi 'yöt'e te nヌ manho Oja. Pe n'na nditho bi du, bi gohi ngue rä 'böt'e Oja. Para zantho bi hojpabi yø ts'oqui yø ja'i.

¹¹Pe nu'ü yø mmäcja ngue yø judío, n'na pa ngü n'na pa di sigueltho hodyø zu'ë ngue orpabi rä 'böt'e Oja. Pe nuya yø 'böt'e ötyø ja'i, hinjam'mo da zä ngue da hyacra ts'oqui ya. ¹²A nunqä rä Jesucristo, hondra n'na ndi bi du, para zantho bi gohi ngue rä 'böt'e. 'Në ya bí hüp'ü ja rä n'yei Oja ya. ¹³A nup'ü bí 'buhya, tómtho ngue da dapi gätho yø nsuui. ¹⁴Ja dí nequi ua ya ngue n'na nditho bi du, para zantho bi gohi ngue rä 'böt'e ngue di punnbabü yø ts'oqui yø ja'i.

¹⁵Ya dí pahmu ngue majuani na rä hya na, porque ngü'a mmanna Espíritu Santo p'u ja rä Macä Libro

ngue ena: ¹⁶"Bá ep'ü rä pa dí nja na rä cohi dí mmä ngue ga cocä'be yø ja'i Israel. Nugä p'uya, ga japyø ja'i ngue da dinya mmui hanja na rä hya dädi manda, dí nja mpähä yø ja'i da 'yötya yø hya dädi 'bepi da 'yöte", en'Oja. ¹⁷Mahon'a emp'uya: "Ya hinni mantho ga mbennbabü yø ts'oqui xa 'yötyø ja'i", bi 'yena. ¹⁸Janangue nuyá, Oja ya bi punnga ma ts'oquihü. Ya himma hyoni ngue rä 'böt'e ga orpahü Oja ya ngue di hogä ma ts'oquihü.

¹⁹A nüua ja rä ximhäi, nup'ü ja rä xequi mathoguitho xa ndaxqui, hondra 'bet'o mmäcja mi sä da yut'i. Pe nuya ma zi cu'ahü, gä da zä ga thohmu p'u ja rá hmi rá dä Oja ya. Porque guese rä Jesucristo bi du ngue bi hogä ma ts'oquihü. ²⁰Mi zä mi du rä Jesucristo, bi xocra jut'i nu'a mi jurpu ha 'bu Oja. Bi xogahu rä 'yü ngue da zä ga thohmu p'u 'bu Oja. ²¹Nunqä rä Jesucristo di nnöpa 'bet'o mmäcja ya, guehna fäxcähu p'u ha 'bu Oja naya.

²²Janangue ma ga cuathü p'u ha 'bu Oja ya. Ga thanne co gätho ma mmuihu, hinjam'mo ga nyobenihü na ma nt'ec'eihi i ja. Nu'a ma ts'o n'ymfenihü mi ja, ya bi 'beque. Da guehma do'yohü, bi meque para ngue da zä ga thohmu p'u 'bu Oja.

²³Ma ga hä rä ts'edi ga ec'eihi ngue dí nja ya yø hya dí tómthmu dí nja. Porque nuya yø hya xa yat'Oja ngue dí nja, dí njahma. ²⁴Xquet'a ma ga honi ha gdá nhyathü rä ts'edi ngue man'na gdá mahma mmic'ei n'na ngü n'naju. 'Në ga hä rä ts'edi ga othü rä nho. ²⁵I 'buhya 'yec'ei ngue

ya hingui pap'ü ha di mpeti yø mmil'yec'ëiui ya. Pe hingui ja ngue ga tenthohu'a te ot'ü, sinoque ma ga mmähä p'ü ha di mpeti yø 'yec'ëi, ga nhya|ts'edi n'na ngu n'najü. I ja ts'editho ngue gue'a ga othu'a, porque ya guí nnuhu, man'na ni guatyø pa ngue dä ep'ü ma Hmuñu Jesucristo.
| |

²⁶Pe nu ra ja'i ngue ya padi ndana rä hya majuani, 'ne sänni ngue ya di m'mu'a ngue ra nts'o dä 'yøt'e, m'mefa ya hin'yü ra 'bøt'e di nhohrá ts'oqui da 'yøt'e. ²⁷Sinoque hondra ndate sibi di dñanzø dä japyø nsuui Oja 'mø bi hyaspa ra güienda, gue'a tø'mi di nthuei'a. ²⁸Conque ra ley bi 'yotra Moisés, nu'mø to mi festho'a te ra hya mmamp'ü ja ra ley, co yoho hyu yø testigo dä hyørpa ra hya, ya hñjondi huequi, sinoque dä tho. ²⁹A xiya 'mø, chague ngu gangu ra castigo dä thogui te'o fespatho te mmanná Ts'unt'ü Oja, dä 'yembi ngue hñte ni bøntho ngue bi du rá Ts'unt'ü Oja? Conque gue'a i du'a ngue bi hocra 'da'yo cohi, bi hyajpa ra nts'o yø ja'i. Pe yø ja'i, nu'a rá mate ra Espíritu Santo nne di unì, i thenma hyathobi. ³⁰Pe ya dí pahmu te dä 'yøt'Oja. Porque bi 'yena: "Nugä go ni 'yehma xi ga jagä ra castigo. Go ga jut'ä'a te øtyø ja'i", bi 'yena. 'Ne bi man'Oja ngue dä hyaspa ra güienda'ü yø ja'i ya o rá 'ye. ³¹Nuna Oja majuani ngue 'bui, nu te'o dä japrä castigo, ra ndussutho te dä thogui.

³²Dami bëmhmu yø pa xa thogui, nu'mø rá ts'utho xqui 'yec'ëihu ra hya ya. Måthoguitho gá sähu ra n'u

ngue bi zu'ahu yø ja'i. Pe gá hyät'i gá seti te bi 'yøt'ahu yø ja'i. ³³Bi nja yø pa ngue bi mpeti yø ja'i ngue thenma hya'ahu, 'ne bi un'ahu. Mi'da ni mmi'yec'ëihu p'uya gui hethohu ha gui unyø ja'i, pe hingá sutho gui 'yøt'e ngue ni amigohu'a to ma'unì. ³⁴Nu'ü yø 'yec'ëi bi ma fädi, gá fäts'i ngue gá unhnü te honi. Nu'mø bi fe'a te guí peshu, asta ja'ahu mpähä, porque guí pahmu ngue ma dätho di muui na rä nho guí ntuhehu p'ü mahets'i, 'ne para zanthon i ja na. ³⁵Dami hyahu zammui ngue gui sigue dä ngut'a gui 'yøthu yø pa dí map'ü. Porque xandøngu ra njut'i bí ja mahets'i. ³⁶Hønt'a ja ngue gui 'yøthu ya, dami seti te gä ra n'u gui thohmu. Damí ja ndummui gui 'yørpahu rá pähä Oja, n'namhma ngue di toca'ahu na rä hya xa yat'Oja ngue dí nja. ³⁷Porque nt'ot'i p'ü ja ra Maca Libro na rä hya bi man'Oja ngue ena: "Ya himma 'ya'atho yø pa ya, ngue dä ep'üa ja ngue dä ehe. Ya hinni mantho dä hmanya ngue di 'betyø pa. ³⁸Nu ra ja'i bi nhohrá ts'oqui, dí nyanna te ngue bi 'yec'ëigui. Pe nu ra ja'i hep'ü ma hya, ya hindí nnu manho te ot'e". ³⁹Ague ma zi cu'ahu, hingá hehmü p'ü Oja, porque yø ja'i hep'ü Oja, gue'ü dí m'me'ü. Pe nuju, ngue dä ec'ëihu Oja, ya dí nyanma tehu.

11 Nu ra ja'i ec'ëi ngue majuani te mman'Oja, guehnä ra ja'i haxa njuani ngue dí nja'a te tø'mi di nja. Pe di segura ngue majuani dí nja, mädagüe'a ngue tobe hingui nnu te 'be'a ja ngue dí nja. ²Nuna

Oja, b̄i nū mānho 'da yō nyogui ja'i xā m'm̄thmā njām'mō porque bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja.

³A nuyá, ngue dí ec'eih̄ ngue majuanī te mmān'Oja ya, ya dí pāhmu xānho ya ngue Oja hōntho b̄i mā ngue dí nja rā ximhāi, 'bexpi nja. Nū'a te gā dí nnūhu ngue ja ya, Oja bi hoqui. Porque mā m'met'o hin tema cosa mī ja.

⁴Nū rā Abel bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja. Janangue nū'a rā 'bōt'e bi 'yōt'e b̄i nū mānho Oja. Pe nūna rā 'bōt'e rā Caín, himbi nū mānho Oja. Janangue dí nequi ngue Oja bi hojpabī rā ts'oqui ra Abel ngue bi 'yēc'ēi. A nuyá, mādague'a ngue ya xā ndū rā Abel, pe di sigue xāngāthohū ngue gā othū tengutho bi 'yōt'e ngue bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja.

⁵Nū rā Enoc bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja. Oja p'uya bi zixmā tetho b̄i ma māhet'si. 'Beximbī du nā, ya hinha māmbī thingua ja rā ximhāi, porque Oja bi zits'i. Nē mmamp'u ja ra Maca Libro ngue Oja mī nnū mānho te mānī n'yō rā Enoc, m'mefā p'uya bi zits'i. ⁶Pe nū rā ja'i hingui ec'ēi ngue majuanī te mmān'Oja, ya hingui sā dā 'yēnna ja'i ngue nnū mānho Oja te ga 'yo. A nuyá, nū rā ja'i nne ngue rā n'youi Oja, jatho ngue dā 'yēc'ēi rā ja'i ngue majuanī 'bu Oja, 'nē dā 'yēc'ēi ngue nū'u yō ja'i hon'Oja, gue'u dī nsixui Oja'u.

⁷Nū rā Noé bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja. Bi 'yēc'ēi 'mō mī xi Oja ngue dī nja rā ndate, mādague'a tobe di 'betrā pa di nja'a te bi sifi. Pe bi hocra barco bi xi Oja ngue di hoqui. Ja dī nyamp'u rā Noé co

'nē'u to 'būp'u ja rā ngū. Rāngue bi 'yēc'ēi rā Noé nā rā hyā nā, ya dī nequi ngue rā ts'oqui otyō ja'i nū'u hingui ec'ēi te mmān'Oja. 'Nē b̄i mā māhojpi rā ts'oqui ngue bi 'yēc'ēi ngue majuanī'a te bi xifi.

⁸Nū rā Abraham bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja. Janangue nū'mō mī zon'nā Oja, bi xifi ngue dā bōmp'u mī 'būi, dī map'u ja rā häi xi xifi ngue dā gohmi, 'nē bi 'yōt'e te bi xifi. Bi bōmp'u ja rā häi mī 'būi, bi ma. Nī xingui padī hapu dāni mpa. ⁹Mī zōmp'u ja rā häi xi yarpabi Oja ngue drā mmeti, bi dimp'u ya ngue 'būp'u yō ja'i yō mmeti rā häi. Pe rā Abraham bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja, b̄i mīhi hap'u dī m'm̄hi. Bi hocyo ngun'ulu, ja bi m'm̄p'u. Mī m'm̄thra Isaac, ngut'a bi 'yōt'e. Mī m'm̄thra Jacob, ngut'a bi 'yōt'e, guehya bi tocabi rā hyā xi yat'Oja m'met'o ya p'uya. ¹⁰Porque rā Abraham bi dō'mī ngue dāni m'm̄p'u ja rā dānihnī b̄i ja māhet'si. Guehra rā dānihnī ngue guese Oja bi hoqui 'nē i ja para zanthona.

¹¹Xquet'a rā Sara bi 'yēc'ēi ngue majuanī te mmān'Oja. Janangue mādague'a ya rā bōdac'ēi, pe bi m'm̄thra ts'ānt'u bi xi Oja ngue dī m'm̄hi. ¹²Dā guehra Abraham xquet'a ya rā bōdac'ēi, ya bi tho rā ora p'u ngue dī m'm̄thyō basi. Pe mādague'a, siempre b̄i m'm̄thra ts'ānt'u. Guehra b̄i nxāndī, māndōngutho yō mbom'meto bi m'm̄hi. Nū'a gangū tengutho yō sō b̄i ja maya ogue tengutho yō 'bomu dehe jap'u ja rā nnengui rā jathe, hingui sā dī 'bede hangu gangu.

¹³Gātho ya yō ja'i ya, b̄i m'm̄hi, pe bi du. 'Nē himbi nū'a te rā hyā xi

yarpabi Oja. Pe comma ngue ec'ei ngue majuaní te mmán'Oja, janjuani ngue di johya porque padí xanho ngue di nja'a rā hya di ya't'Oja ngue di nja. Janangue mente rā pa bi m'maucua ja rā ximhäi, bi ma ngue hingyø ngungua, sinoque dā ma, daní mpa mahets'i. ¹⁴A nuya yō ja'i ngue nguna rā hya i mma, ya di nequi xanho ngue guehya yō ja'i honnä häi hapu daní m'mui para zantho. ¹⁵Pe hinga guep'u ja rā häi bá póni honi ngue daní m'mui. Porque nū'mø da gue'a, mi ja ra tiempo ngue xta mmengui ha bi 'yehé. ¹⁶Nu'a rā häi honyø ja'i ngue daní m'mui, gue'a ra häi ma datho xandønho bí ja mahets'i. Janangue nuna Oja ya, ya hingui pesrá sā 'mø mmayø ja'i ngue embi: "Ma Oja'i". A nuná Oja, ya xá hojpabi n'na rā danihni hapu daní m'muhya yō ja'i.

¹⁷Nuná Oja, bi ne ngue dā ba'a njuani 'mø ngue ec'ei'a te bi xihrá Abraham ogue hin'nä. Bi xihrá Abraham ngue dā zixrá ts'unt'ú Isaac ngue dā hyo, dā 'yørpa ra 'bøt'e Oja. Pe rā Abraham bi 'yec'ei te xi Oja, bi n'uní ngue xta hyo rā Isaac, xta 'yørpa rā 'bøt'e Oja. Ra Abraham bi 'yec'ei ngue majuaní te xi xi Oja ngue xi 'yembi: ¹⁸"Nu'mø bí m'muhni ts'unt'ú Isaac, di nxandi, di m'mui xandøngu ni 'beto", xi 'yembi. ¹⁹Janangue rā Abraham bi 'yec'ei ngue majuaní ja rā ts'edi Oja ngue nū'mø xta ndu rā Isaac, ma'da'yo xti m'mui. Pe mi zá ngue himbi du rā Isaac, entho ja ma'da'yo bí m'mui, porque rā Abraham ya xi zánni ngue xta hyo.

²⁰Nuna rā Isaac bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue

rā Isaac bi zojpa rā hya yō ts'unt'ú, bi xifi ngue dā dinnbabí rá njapi Oja m'mefa. Guehna rā Jacob 'nchra Esaú.

²¹Rā Jacob xquet'a bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue nū'mø ni ma dā du, bi xi'u yoho yō ts'unt'ú rā José ngue dā dinnbabí rá njapi Oja. Nguna rā hya bí ma mente tosrá tóhø ngue bí danne Oja.

²²Rā José xquet'a bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue nū'mø ya ni ma dā du, bi xihyø judío ngue da 'yehra pa dā bömp'u ja rā häi Egípto. 'Né bi zohra hya rā José ngue nup'u Egípto hindá cop'ú rā do'yo, sinoque da hyax'mø bi bömp'u Egípto.

²³Rā papá 'nchrá mamá rā Moisés bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue nū'mø rā pa mi m'muhra Moisés himbi zudra hya bí manda rā dast'abi, ngue nū'mø bí m'muhø ts'unt'ú yō judío, dā thopi. Mi nu ngue rā Moisés mazihotho 'mø mi m'mui. Nhyushna bi 'yagui.

²⁴Rā Moisés bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue nū'mø mi ndan'yohu himbi nū manho ngue dā gohi ngue rā tede na rā t'ixu rā dast'abi p'u ja rā häi Egípto.

²⁵Sinoque bí ne ngue 'dap'u dā záui rā n'u yō ja'i Oja. Himbi ne xta 'yøtra ts'oqui ngue xta hyep'u Oja ngue xta ngop'u mi 'bhi, nup'u zits'udyo pa xti nja mpähä. ²⁶Nuna rā Moisés man'na xanho bí nū manho ngue dā zá rā n'u tengutho rā n'u ja ngue dā zá rā Cristo. Janangue nup'u Egípto himbi ne xtibá ngop'u ngue drá mmeti gätho ra menyu mi jap'u. Porque padí xanho ngue xandøngu rā njut'i Oja di nja m'mefa.

²⁷Ra Moisés bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Bi bomp'á ja ra häi Egipto, himbi zutho ngue mbócue ra dast'abi. Himbi gohrá mmái, porque padí ngue n'youi Oja, mādague'a hingui hetí. ²⁸Ra Moisés bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja, bi 'bepi gätho yø judío ngue dä hyo yø dë'yo, dä zä rä ngo ngue ra pascua. Nu rá ji yø dë'yo dä hyo, da gospabi p'á ja yø goxthi, n'namhma ngue nu'mø bi thohra anxe ngue dä hyo yø ts'unt'á mäda, ya hindá hyopyø ts'unt'á yø judío.

²⁹Yø judío bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue bi zä bi thop'á ja ra Thenga Jathe, tengutho 'mø ngue dra 'yonhäi p'á ni 'yo. Yø mmengü Egipto p'uya, xquet'a bi ne ngue xtä thop'á ja ra jathe, pe bi go'mra jathe.

³⁰Yø judío bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Nyoto ma pa bi thesra hnini Jericó. M'mefa p'uya bi xotyø jado mädi thesra hnini. ³¹Nuna n'na ra xisu ni hu ngue ra Rahab ra mmengü Jericó, mará 'yots'om'mäi na, xquet'a bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue hinga 'da'i dui yø mmengü Jericó, porque nuna ra xisu na, bi unna ts'äya'á yø judío bi ma bi axrä häi m'met'o.

³²?Te 'be'a ga øt'e? ?Ua xøgue mahyonitho ngue ga xi'ahü mi'da yø hya di 'bedi? Pe ya hinga mbongui ra ora ga xi'ahü te bi 'yøtra Gedeón, ra Barac, ra Sansón, ra Jefté, ra David, ra Samuel, co gätho yø pøngahya Oja. ³³Nuya yø ja'i ya, gätho bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Janangue 'bu i'da bi 'yøtra tñhni, bi dapyø dast'abi mi nzaqui te mi mma. I 'bu i'da ngue

bi 'yøtra ts'ut'abi xanho, bi nthuei rá njapi Oja xi yarpi. I 'bu i'da ngue bi t'ennbu 'buhýø zate, pe himbi za yo zate. ³⁴I 'bu i'da ngue bi thørbu ja ra sibi, pe himbi nzø. I 'bu i'da, ya ja ngue dä tho connä juai, pe pongui. Nu'u yø ja'i t'embí ngue hinga njuani, gue'á bi hya ra ts'edi ngue bi ma ra tñhni 'ne bi dapyø nsñui. ³⁵I 'bu i'da yø xisu ngue nu'mø bi du yø basi, Oja bi 'yøt'e ngue nu'a xandu mahondí m'mui.

I 'bu i'da p'uya, i nthut'i ngue ma'uni, sifi ngue nu'mø da hyep'á Oja, ya di mpommi rá ndate. Pe bi n'uni ngue dä du, bi ne ngue di tocabi'a ra nho di nja 'mø daní nja rá mbennate m'mefa. ³⁶Mi'da p'uya, bi zä ra n'ü ngue bi 'bei. 'Né bi zä ra n'ü ngue rá n'yemma hya yø ja'i. Mi'da p'uya, bi thut'i conyø cadena, bi ma fadi. ³⁷Mi'da p'uya, ga ndutho'á ngue bi 'bundo. Mi'da p'uya, bi ma mäheque mäde ra ja'i connä thegui. Mi'da p'uya, majapi ngue dä 'yøt'a te xants'o, pe hingui nne. Mi'da p'uya, ra juai ga ndu. Mi'da p'uya, bi n'yo ndap'á bi zä ngue hin'yü ha di nsäya. Bi nöpa he yø xide'yo ogue yø xi yø chivo bi hye. Mi'da p'uya, bi zä ra n'ü ngue hyoya. 'Né bi ma ma'uni, gä rá dummai ga 'bui. ³⁸Nuya yø ja'i ya, yø ndø ho ja'i, hin hapu dä hyannbabí yø ts'oc'ei 'bucua ja ra ximhäi. Pe bi zä ra n'ü ngue bi n'yo dapo, ni xingui padí hapu daní mpa. Bi n'yop'á ja yø daxant'øhø. Bi m'mup'á ja yø 'bido. Bi m'mup'á ja yø hyado brä ja mbo häi.

³⁹Gätho ya yø ja'i ya, bi nu manho Oja, porque bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Pe tobe

himma t'unnitho'a te xa yarpabi Oja ngue di unni. ⁴⁰ Porque Oja bi zanni ngue himbi nequi xanho hanja ra hya, asta guehyø pa dí 'buhmø ya. Ya xa nzän'Oja ngue nuya yø nyogui ja'i da gdá nuthohu na ra nho xa yat'Oja ngue di 'dacju.

12 Ya dí nnuhu ya ngue mändongu dyø ja'i bi zeti hangu ra n'u bi thogui, porque bi 'yec'ei ngue majuaní te mmán'Oja. Da guecjü ya, ma ga seti hangu ra n'u ja ngue ga thohmu. Nu'a dí padi ngue da 'yorcáhu ra nts'oní, ma ga emhmø n'na nguadi'a. Nu'a ra ts'oqui di ts'onga ma nt'ec'ehu, ma ga hehmu p'u'a. Ma ga ja ndummuhiu yø pa dí map'u ya, ngue nu te nnecju Oja gdá n'yohu, gue'a ga othu'a. ²Zant'a da zo ma mmuihu ra Jesucristo. Porque guehnä bi 'yot'e ngue dá ec'ihu ngue majuaní te mmán'Oja na. 'Né go guehnä da 'yot'e ngue para zantho ga ec'ihu xandønho. Nuna ra Jesús, madague'a ngue ra 'be'isä ngue to tup'u ja ra pont'i, pe nuna himbi 'besrá sää. Bi zeti hangu ra n'u bi thop'u ja ra pont'i, porque padi ngue nu'mø mi tho'a te ra n'u bi zä, ma dætho ja mpähä ngue daní mmip'u ja rá n'yei Oja. ³Nu'mø mi unyo ts'oc'ei na ra Jesús, dami bëmhmu hangu ra n'u bi zä. Janangue nuyá, 'yo di cohní mmuihu 'mø dí sähu ra n'u. ⁴Mente gui honi ha gdi hyehmu p'u ra ts'oqui ja ua ja ra ximhäi, tobe hingui sää da hyo'ahu yø ts'oc'ei.

⁵Mami pumbenihu na ra hya xi'ahu Oja ngue ya yø basi'ahu. Nup'u ja ra Macea Libro, nt'ot'i p'u

ra hya ngue bi 'yen'Oja: "Ague ma basi'ahu, dami hyacju ra güenda xanho hanja ngue fep'ahu Oja. 'Yo di cohní mmuihu 'mø di hec'ahu Oja te guí othu. ⁶Porque Oja, nu'a ra ja'i di mädi, nu'mø hinga gue'a oträ ja'i, di hejpi. Nu yø ja'i ngue ya yø basi Oja, nu'mø hinga gue'a o't'e, i fei". ⁷Nu'mø ngue guí sähu ra n'u, dami bëmhmu ngue nuna Oja o't'e ngue yø basi'ahu, guehnä fep'ahu na. Porque gätho yø basi, nu'mø hinga gue'a o't'e, i fehyø papá. ⁸Gätho'u yø basi Oja, gä i fei, pe nu'mø hinguí nne ngue da mep'ahu Oja, cha di zä gui 'yembi ngue ni Papáhu Oja 'mø? ⁹Conque nu'mø mará ngüejü, nu'a ma papá bi tecju. Nu'mø hinga gue'a dí othu, i fegbahu. Pe xquet'a dí nnu mansuhu. Janangue nuyá, goma gue'a ma Papáhu bí 'bu mahets'i ga enä ngue hinga orpahu ma su ya. Porque nuna, i nnepe ngue nma'da'yo ma n'yomfenihu. ¹⁰Conque ma papáhu 'bucua ja ra ximhäi mente ra pa bi tecju, i fegbahu 'mø enä ngue orcahu ra nho. Pe nuna Oja 'mø ngue i fegbahu, majuaní ngue ni 'yup'u te orcahu, porque gä ra nho o't'e. I nnepe ngue gä ra nho gdá n'yohu, tengutho Oja ngue gä ra nho o't'e. ¹¹Nu'mø ngue bi megbahu Oja, di sähu ra n'u, hindí nnu manhohu ra mfei di jacju. Pe nu'mø bi dinma mmuihu ngue da 'yorcáhu ra nho'a te o't'e, ya hu ma mmuihu p'uya. Ya man'natho ga ja ndummai ga n'yo manhohu.

¹²Janangue nuyá, dami hyahu ra ts'edi ya, di ndu xandønho ni

n'ymfənihu. ¹³Damí hyaxhu n'na ra hoga n'yomfeni ngue guí n'yohu xanho, n'namhmq ngue nu'u yo ja*'i* hingui padi di n'yo xanho, da dinyo mmui ndana ra 'yu njuantho.

¹⁴Damí ja ndummui ngue 'yo gadi njunthu. Damí hyehmu p'u'a te gäma nts'o i ja. Porque hinda nu Oja yo ja*'i* hingui nne da hyep'u ra nts'o. ¹⁵Damí hyamhmu na rá mate Oja nne di 'da'ahu, 'yo gadi costhohu. Damí mfähmu xandonho, man'nan'yo mi 'yothu ngue to da boni di ts'onnbabí rá nt'ec'e ja mi'da yo ja*'i*. ¹⁶'Yo gyo 'yots'om'mäihu. 'Yo guí othu tengutho bi 'yotra Esaú ngue bi mespatho rá njapi Oja. Porque nuna ra Esaú, mi zä mi ntu manthuhu, honda n'na ra nts'ihm e i pa'qa rá erensia madi tocabi porque guehna ma dana. ¹⁷Guí pahmu te bi 'yotra Esaú. Janjuani ngue hangu ra mben'a m'mefa ngue xta nzo rá 'ye'a te mi'j ja xti unna papá. Pe ya himbi zä ha xti japra hya. Madague'a ngue janjuani ja ra zon'a m'mefa, pe ya himbi dini ha xti xotra hya xi 'yot'e.

¹⁸Ague ma zi cu'ahu, nuna ra cohi bi 'dacju Oja ngue gda n'yohu ya, madal'yo na, hinga 'da'iguui'a ra nyogui cohi bi tunna m'met'o yo judío ngue da n'yo. Nu'mo mambi tunna nyogui cohi yo judío ya, nu'a ra tøho ja ua ja ra ximhäi bä nya Oja, ja bi map'u. Bi nu yo ja*'i* ngue di yoxni yo sibi. Bi nu yo ja*'i* ngue ja ra ts'a'bexui. Bi nu yo ja*'i* ngue 'yo ra ndate ndahi. ¹⁹Bi 'yohyo ja*'i* ngue ya yo corneta. Bi 'yohyo ja*'i* ngue bä nya Oja ngue nzofo. Nuya yo ja*'i* bi 'yode ngue ts'ofo, bi nsu. Janangue

bi 'yädi ngue ya hinni mantho da 'yode tema hya mman'Oja. ²⁰Porque øde te bi man'Oja ngue mäda n'na ra mbo'ønijtho da guarbu ja ra nexant'øho, da tho ngue da 'bundo, ogue da tho conyø lansa. ²¹Janjuani ngue ra ndussutho te bi nu yo ja*'i*. Xquet'a 'nese ra Moisés bi 'yena: "Nugui, asta dí huaqui ngue dí su".

²²A nuju ya, nup'u nnä mähä, gue'a ra tøho Sión bí ja mahets'i ja ra hnini bí 'bu Oja, ja nnä mähä p'uya. Guehna ra Jerusalén bí ja mahets'i naya. Nup'u, xinga m'medetho yo mahuahi yo anxe i 'bu*i*. ²³Nu'mo gä bi mpeti yo anxe ngue da 'yespabi Oja, 'dap'u ga m'muhmu ya yo basi Oja ya xa cuarpabi yo thuhu p'u mahets'i. A nuna ma Ojahu guehna ra ts'ut'abi na ngue gätho yo ja*'i*. Nuya yo nyogui ja*'i* ya xa ndu 'né xa hojpabi Oja yo ts'oqui, gä dadi ncuhu ya. ²⁴Nuna ra Jesús, bi hocra 'da'yo cohi ja ya. Nu ra ji bi mäni, i ja ra ts'edi ngue di hoga ma ts'oquihu, hinga ngu ra ji ra Abel ngue näst'abitho.

²⁵Janangue nuyá, damí mfähmu xandonho ya, man'nan'yo mi 'yot'e ngue guí fespathohu rá hya na Oja nzocju. Ya guí nnuh ngue himbi mpommi ra castigo ya yo ja*'i* bi mespatho rá hya Oja 'mo ra pa mi zocua ja ra ximhäi. Goma guehya ngue guí 'yena ga mpomhmu ra castigo 'mo ga fespathohu te mman'Oja nuna bi nzocsegah asta mahets'i. ²⁶Nu'mo yo pa xa thogui, nu'mo bä nya Oja ngue nzohyo ja*'i* ua ja ra häi, asta di 'yan'ahäi. A nuyá, mahon'a en'Oja: "Nu'mo ngue honda nyaga ya, ga øt'e ngue di

'yan'ahäi 'nē ga ḍ'e ngue di 'yan'a te bí ja maya", bi 'yəna. ²⁷Ngue nguna ra hya mmən'Oja da yor'mø hōmbá nya ya, ya di nequí ngue Oja da hyaspabi yø 'befi te gä bi hoqui. Nu te dä bøni ngue hindí 'yani, gue'a di nja para zanthon'a. ²⁸Nuna ra xequi hindí 'yani, guep'u ha dí manda Oja ja ga m'muhmø p'u. Janangue nuyá, ma ga ja mammadihu Oja ya. Ma ga thannehu Oja tengutho nnu manho ngue ga ḍrpahu. Porque Oja ní 'yup'u ngue mathoguitho ga nnu mansuhu. ²⁹Porque Oja ra ndussutho, tengutho ra sibi ngue di juadi udi ha sudi.

13 Hangu ra pa, dāmī mmədi n'na ngū n'na'ahu, tengutho 'mø ngue ega dí ncuhu. ²Mamí pumbenihu ya, ngue nū'mø to bi zop'u ja ni nguhu, dāmī unhnua rā ts'äya. Porque 'bu i'da yø ja'i di unna ts'äya p'u ja yø ngū, pe hingui padí ngue'mø yø anxe Oja'u di unna ts'äya.

³Nū'mø to bi n'ofädi, dāmī fäxhu te honi. Dāmī fäxhu gui 'yø'ni güendahu tengutho 'mø ngue go gdi ofädihu. Gui fäxhu'u sā rā n'u ngue ma'uní. Gui 'yø'ni güendahu entho go gui thohmu'a te rā n'u thogui.

⁴Nu gätho yø ja'i ya xa nthati, da zupyø nthati bi 'yø'te. 'Yo di hommən'na dí m'muhmø. Porque Oja da hyaspabi ra güenda yø 'yots'om'mäi.

⁵'Yo sā guí emhmø ngue gue'a ra menyu ma dätho dí muui. Dāmī conformahu'a te ts'u macosa di 'da'ahu Oja. Porque Oja i ena: "Nugä, hin dädi pumbenihu. 'Né hinga

hec'atho'i". ⁶Janangue nuya ma mmui gdá māmhmu na rā hya ja ua ya ngue ena: "Nuna ma Oja, guehnä fäxcagui na. Ya hindí sugä 'mø ja temä hya mbenngagui yø ja'i".

⁷Dāmī bəmhmu te mani n'yo'u yø mamhya bi xi'ahu rá hya Oja. Dāmī məpyahu'a te rā nho bi 'yø'te mənte bi m'mui, dā ngū'a gui 'yøthu. A nuya yø mamhya mi du xanho yø nt'ec'ei ya, dāmī njathu p'uya, di ndu xanho ni nt'ec'ehu.

⁸Nuna ra Jesucristo, ngū'mø yø pa xə thogui, xi mmangudya, xquetho para zanthon'a, hinjam'mø ngue dädi mpädi. ⁹Janangue māmī n'uní dā thä'ahu ngue hønt'o bi zä ma xädi gui tenhnua ngue hindä 'da'igui na rā hya guí ec'ehu ya. Dāmī hyannbahu rá mate Oja di 'da'ahu, gue'a di zajni nt'ec'ehu'a. 'Yo di hä'ahu ya yø ja'i hajtho te si, porque hinga gue'a di zacrá nt'ec'ei rā ja'i'a ngue dā hyajtho te dā zi.

¹⁰A nuju, guehnä ra Jesucristo di nnøpa 'bøt'e ngue di nhohma ts'oquihu. A nuya yø 'bøt'o mmäcja ngue yø judío, 'be ho yø zu'ë ngue ḍrpabi rā 'bøt'e Oja ya, 'nē ja rā 'bøt'e ngue hin'yø ra nt'edí da za ra ngø pøtyø ja'i. ¹¹Nu rā ji ra zu'ë i tho, haxra mmäcja ní ma mbonnija, ja rā xequi mathoguitho xa nduxqui ja bi porbu ra ji gui nhohyø ts'oqui yø ja'i. Ra ngø p'uya bi nt'udi maxøts'e ra hnini. ¹²Njarbutho ra Jesús, bi zä rā n'u ngue bá tho maxøts'e ra hnini. Nu'a rā ji bi mäm'mø mi du, guehnä nnøpa 'bøt'e yø ja'i ngue i nhohma ts'oquihu na. ¹³I embyø ja'i ngue rā 'be'isä te t'ørpa ra Jesús ngue bá tho maxøts'e ra hnini. Pe ma

ga tēnhmāhū rā Jesús, mādague'a t'embí ngue rā 'b'e'isä ngue dí ec'ihū rā Jesús. ¹⁴ Porque nūua ja ra ximhái, hin'yū gahū ua n'na rā hnini ngue di ja para zāntho. Sinoque dí tōmhmu mān'na rā hnini, nūna ja ngue dí nja m'mefa. ¹⁵ Janangue nuyá, ma ga ja māmmādihū Oja para zāntho, porque nūna rā Jesucristo ma 'bet'o mmācjahu p'u 'bu Oja, go guehnā hāxpū 'bu Oja'a te nnā ja māmmādihū Oja nā. ¹⁶ Māmi pumbēnihū, zānt'a dāmi 'yothū rā nho, guí fāxni mmic'eihū co nū'a te guí peshū. Porque gue'a dí nēqui ngue gadi ja māmmādihū Oja'a. A nū'mō ngu'a gui 'yothū, da numānho Oja te guí othū.

¹⁷ Nū'u yō n'yohū dí mānda p'u ja ra nija, dāmi 'yot'e te dā xi'ahū. Gui 'yōrpahū māsu xānho, porque gue'u fāt'a nī tehū'u. I pādī ngue nū'a rā 'befi o't'e, bā ep'u rā pa di dāprā güenda Oja. Janangue dāmi 'yot'e ngue di johyatho nī mādihū, 'yo gui honnbahū ngue ha di du yō mmui. Porque nū'mō hingui 'yec'eí te xi'ahū, ya hinguí sāp'u dā mā'ahū xānho.

¹⁸ Dāmi marcāhū Oja, porque nūguí dí ena ngue ya xānho te nnā 'yo, 'ne dí nne ga sigue ngue nimānho ga n'yo xānho. ¹⁹ Nū'mō gā marcahū Oja, dāmi 'yāhmū ngue dā yot'Oja ngue n'nahmānho ga mmagā p'u ga ma nū'ahū.

²⁰ Nūna Oja bi 'yot'e ngue bi bennāte rā Hmu Jesucristo 'mō mi du. Nū'a rā ji bī mām'mō mi du, gue'a rā ji di ja ts'edi para zāntho ngue di nja rā 'da'yo cohi i ja. I o't'e ngue nūna rā Cristo, guehnā mā Māca Mādihū nā. 'Né o't'Oja ngue yō 'yec'eí dí māmādi n'na ngu n'na. ²¹ Dí nnegā ya ngue dā 'yot'Oja ngue dā zāp'u gui 'yōrpahū'a te gā rā pāhā, hinte dí m'medi. Dā ne Oja ngue connā ts'edi rā Jesucristo gui cohmu tengūtho nnepe ngue gui cohmu. A nuyá, ma ga espahū rā Cristo para zāntho. Dā ngut'atho.

²² Ague ma zi cu'ahū, dāmi 'yōde xānho nā rā hya ja ua dí xi'ahū. Ya dā xi'i ha gdi japi te gui 'yothū, pe hingā yap'utho pa rā hya. ²³ Dí pen'nahū rā hya ngue nūna mā cuhū rā Timoteo mi ofādi, ya bi bōts'e. A nuyá, nū'mō ngue himma ya'atho da zōcua ya, 'da gdā mē'be p'u ngue gā ma zengua'ahū.

²⁴ Dādi zengua gātho'u yō māmhyā 'bup'u. Dā gue'u mī'da mā cuhū, gā dādi zengua. A nuya mā cuhū ngue yō mmengū Italia xquet'a di zengua'ahū.

²⁵ Oja di japi gātho'ahū. Dā ngut'atho.

Ra Santiago

Ja ua ra carta bi 'yo'tra Santiago.

1 Nugä drá Santiago, rá mëfigä Oja, 'në rá mëfigä mä Hmuhü Jesucristo. Dädi zenguagä'ü mä cu ngue yø mbom'metoju rä Israel, nü'ü 'bui ndap'ü bi zä gä rá nguni nximhäi.

2 Ague mä zi cu'ahü, dämi johyahü ngue'mö 'damä 'dan'yo man'ü guí sähü. 3 Porque guí pähmu ngue nu'mö guí sähü ra n'ü, 'në himbi nts'onní nt'ec'ëihu i ja, ya man'natho gui seti te guí thohmu'mö. 4 Dämi seti xändønho te guí thohmu, n'namhma ngue man'na di ndü ni nt'ec'ëihu p'uya, hïnte da t'ëmbi ngue di 'bedi. 5 Nu ra ja'i ngue hingui padü ha di japi te thogui, da 'yäp'a Oja ngue da mäts'i. A nunä Oja da xännbi ha di japi. Nunä Oja emmei di ho di mfäxte, hingui ëna ngue hin'na. 6 Pe nne da 'yec'ëi ra ja'i ngue Oja da mäts'i, 'yo di yobenä. Porque nu ra ja'i ngue hinga n'nat'a mbenä, ni maua, ni manu rá n'yomfenä, øt'e tengutho ra jathe 'mö enna ndähi. 7 Nu ra ja'i ngue yobenä, nunä Oja hïnte di unni. 8 Nu ra ja'i ngue n'na ra hya

da zänni, 'në yobenä, hinjam'mö di tinnä mmui ndanä gue'a eda 'yot'e.

9 A nu ra 'yec'ëi ngue hyoya, t'ëmbi ngue hïnte di mui, pe di johya hmäha. Porque Oja embi ngue di mui rä hyoya. 10 Pe nu ra 'yec'ëi ngue rä mmemmeti, di johya hmäha 'mö bi dinnä mmui ngue nu'a rá mencyü i ja, hïnte di mui p'ü ja rá hmi rá dä Oja. Porque gätho yø mmemmeti da thotho. Ya guí nnuhü yø paxi 'mö bi ndoni, hinga ya'a ra pa hät'i. 11 Nu'a ga mpa ra hyadi 'mö ma pa, ra paxi da 'yot'i, ya da dährä döni, ya di m'me'a te ganho. Njarbutho rä mmemmeti 'mö di xandra mencyü ya ngue nnepe xangu di nja, pe nu'mö bi du, da zotrá mencyü xa xändi.

12 Ra mmemthi di ntheui ra ja'i da zeti hangü rä n'ü da thogui. Porque nu'a da zeti te thogui, mman'Oja ngue para zantho 'dap'ü di m'muhmi. Guehnä di yarpabi Oja ya yø ja'i di ma Oja co gätho yø mmui naya. 13 Nu'mö te'o so rá

mmui ngue dā 'yōtrā nts'o, 'yo sā di ena ngue Oja di bennbabī'a rā nts'o nne da 'yōt'e. Porque Oja hingui so rā mmui'a ngue temā nts'o dā 'yōt'a, 'nē hīndī bennbabī yō ja'i ngue dā 'yōtrā nts'o. ¹⁴N'na ngū n'na yō ja'i, i sose rā mmui'a rā nts'o nne dā 'yōt'e. ¹⁵Nū'mō ngue ya bī njā'a rā nts'o so rā mmui rā ja'i dā 'yōt'e, ya ra ts'oqui bi 'yōtrā ja'i. Nuna rā ja'i ngue rā 'yōt'its'oqui, ya ndō'māte dra castigo 'mō ngue di sigue.

¹⁶Ague mā zi cu'ahū, nū'a rā nts'o so nī mmui gui 'yōthū, 'yo sā guí emhmū ngue Oja di bēn'nahū'a. ¹⁷Porque nū'a di 'dacjū Oja, gātho gue'a tate xānho'a. Nuna Oja bādī un'a rā nho p'uya, gue'a bi 'yōtyō nyot'i bī ja maya. Nuya yō nyot'i ya, di pāhyō hmi ya, pe Oja hinha gui pā'a te mmān'a, nū'a mma, i mma. ¹⁸Nū'mō mā ec'ēihu nā rā hya majuanī, nūna Oja bā sānnī ngue bi 'dacjū rā 'da'yō te. Bi zigahu p'u 'buhyo ja'i para ngue dyō mudi 'yec'ēihu nā. M'mefa p'uya, xāngu mi'da yō ja'i da 'yec'ēi ra hya.

¹⁹Ague mā zi cu'ahū, nū'mō tonī ja'i dā zo'ahū, dāmī 'yōrpahū masū. Hante ngue gui nyahū, 'be hyacrā güenda 'mō xānho te guí nne gui mmamhmū, ogue hin'nā. Nū'mō guí mbōcuehū, hyacrā güenda ngue'mō nī 'yup'u gui mbōcuehū, ogue hin'nā. ²⁰Porque nū ra ja'i mbōcue, hingui ot'a te rā nho nnep'a Oja dā 'yōt'e. ²¹Jānangue nuyá, dāmī hyehmū p'u'a te gā xants'o. 'Yo nimantho guí othū'a te hinga njuāni. Dāmī hyahni mmui gui 'yec'ēihu nā rā hya bī ma nthūhu p'u

ja nī mmuihū. A nūna rā hya nā, ja rā ts'edi ngue dā yan'nā nī tehu.

²²Pe dāmī 'yōthū'a te xān'nahū nā rā hogā 'da'yō hya. 'Yo sā guí hā'nī mmuihū ngue gui 'yēnā ngue hōntho gui 'yōxthohū rā hya. Nū'a, hin'nā'a. ²³Nū'a te'o hōntho nne ngue dā 'yōde te mmānnā hogā 'da'yō hya, 'nē hingui ot'a te mmānnā hya, i ot'e tengutho n'na rā ja'i hētrā hmi connā hye. ²⁴Nū'mō hētrā hye, i nūnū rā hmi, pe nū'mō bi gu rā hye p'uya, ya di pumbēni tengu rā hmi. ²⁵Nū ra ja'i bi 'yēt'a mmui xāndōnho'a te rā hya dī mānda Oja, himbi pumbēni, nū te oðe i hma, i ot'e, guehna rā ja'i di jāp'a Oja te ga 'yo nā. Porque rā hya dī mānda Oja, tāte ngue xāndōnho, 'nē nuya yō ja'i ec'ēi te mmānnā rā hya nā, guehya ho yō mmui ngue nne dā 'yōt'e te dī mānda Oja ya.

²⁶Nū te'o gātho hingui sammrā janī ngue xānts'o ga ya, 'yo sā di hātrā mmui, dā 'yēnā ngue rā 'yec'ēi. Nuna rā ja'i nā, ya sāditho ngue thanne Oja na. ²⁷Nuna Oja mā Papahū, i nne nā ngue nū rā ja'i majuanī ngue rā 'yec'ēi, dā 'yōt'e te rā nsāui rā nt'ec'ēi. Da 'yōrpabī rā 'bāxte yō basī hinjongui 'bui. 'Nē dā 'yōrpabī rā 'bāxte yō 'danxū 'mō hin'yū te dā hyoni. 'Nē hīndā 'yōtrā nts'o ga 'yo yō ja'i ua ja rā ximhāi.

2 Ague mā zi cu'ahū, ngue guí ec'ēihu nā mā Hmūhū Jesucristo maguesé, ya hingui ho ngue'mō guí huanthohū to guí nne gui mahmū. ²Xi'mō da yurbu ha gadī mpētihū n'na rā mmēmmeti di hā n'na rā mfo'ye ngue rā oro, di he

ra ulu xanho. Xquet'a da 'yut'a n'na ra hyoya hinga njuani ra he. ³'Ngo guí nnu mansuhu na ra n'yohu xanho ra he p'uya, gui 'yemphu p'uya: "Dami micua ja ra nthuts'i xanho", gui 'yemphu. Pe nuna ra hyoya p'uya, gui 'yemphu na: "Nuai gá 'bähnu, ogue dami micua häi".

⁴Xi'mo ngue ngu'a gui 'yothu, ya guí huantho to gadi mahmu 'mo. Entho go guí nts'ut'abihu ngue go gui sänhnu ndana gue'a ra ja'i di muui, ndana hinte di muui. Ya hingra hoga n'yomfenu'a p'uya.

⁵Ague ma zi cu'ahu, nuna Oja, ya xpa huan'nu yo hyoya ua ja ra ximhäi, ngue nu'mo bi 'yec'ei Oja, entho di mmemmeti, hinda gue'a ja xangu ra menu. Porque nuya yo hyoya, nu'a ra nho di un'Oja p'u ha di manda, go di tocabi ya. Guehna ra nho ma yat'ib ya yo ja'i di ma Oja co gätho yo mmui ya. ⁶Pe nu'ahu gadi 'berpahu ra sa yo hyoya. Go guí nnu mansuhu ya yo mmemmeti, conque guehya yo ja'i di pc'ahu ya. Nu'mo hingá 'yothu'a te di manda ya, da ma mabent'iahu, da ts'ixahu p'u ja ra ts'ut'abi. ⁷Ya fadi ngue guí ec'eihu ra Cristo. Hanja ngue go guí nnu manhohu ya yo mmemmeti i ya mants'o 'mo i hnon'a ra maca thuhu na ra Cristo?

⁸Nup'u ja ra Maca Libro i nt'ot'i p'u ra Ley i tate ngue mi'da yo ley, i ena: "Dami mahni mmic'eui tengutho gni ne ngue di ma mammadi'i". Nu'mo ngue majuani guí othu'a te mmanna ra ley na, ya xanho te guí othu 'mo. ⁹Pe nu'mo guí huantho yo ja'i gadi mahmu, ya ra ts'oqui guí othu 'mo. Ya guí festhohu'a te mmamp'u ja ra ley Oja.

¹⁰Xi'mo ngue n'na ra ja'i da 'yot'e gätho'a te nt'ot'i p'u ja ra ley, pe con n'na parte di 'bedi hinda 'yot'e, ya festho ra ley. Ya sutho 'mo hinte bi 'yot'e te mmamp'u ja ra ley.

¹¹Porque guese Oja bi 'yena: "Yo grá 'yots'om'mäi". Mahon'a ena: "Yo grá hyote". A nuyá, nu'mo hingra 'yots'om'mäi ra ja'i, pe ra hyote, ya festho'a te mmamp'u ja ra ley. ¹²Gä ra hya manho gdi nyahu. Nu'a te guí othu, dague'a te nnu manho Oja gui 'yothu. Porque guí pahmu ngue da thats'ahu ra güenda connu 'da'yo ley bi zän'Oja ngue di n'yo yo ja'i nuya bi nyani. ¹³A nuyá, nu ra ja'i ngue hindi huecrá mmic'eui, hinda ma mahuequi 'mo bi thaspabi ra güenda. Pe nu ra ja'i ngue ja ra nhuecate, nu'mo bi thaxra güenda, hinte di njapi.

¹⁴Ague ma zi cu'ahu, nu ra ja'i ena ngue ra 'yec'ei 'ne hin tema nho di nne da 'yot'e, ya säditho ngue ena ra 'yec'ei ra ja'i. Ua da zä di nyanna ja'i ngue hontho da 'yena ngue ja ra nt'ec'e*?* ¹⁵Xi'mo ngue di 'buhma cu ngue ra n'yohu ogue ra xisu, hin'yu ra ulu da hye, ogue hin'yu te da zi. ¹⁶Nu n'na'ahu p'uya da 'yembi: "Da hyu ni mmui ya. Nuya hindi se'i ya, 'ne hingu*tu* ra thuhu ya", da 'yembi. Pe nu'mo hindi unna ulu da hye 'ne hindi unni te da zi, indana ra nho ena or'mo? ¹⁷Njarbutho ra ja'i ena ngue ja ra nt'ec'e*?* ya. Nu'mo hingu*u* nne ngue tema nho da 'yot'e, ya himma juani ngue ra 'yec'ei ra ja'i.

¹⁸Xi'mo di 'bu*i* to da 'yena: "Nuya 'bu*i* to ja ra nt'ec'e*?* ximmi 'bu*i* to otra nho", da 'yena. Ga embaya:

“¿Ha di zä dí n^uequí ngue ja n^u nt'ec'ei n^u hín temá nho di fádi ngue guí ñot'e? A nugä, ya da zä guí padí ngue ja m^u nt'ec'ei co n^u'a te r^u nho dí ñot'e”, g^ua embi. ¹⁹A n^u'i, guí ec'ei ngue n'natho Oja. X^uanho ngue guí ec'ei ngue hónda n'na Oja i 'bui. Pe xquet'a n^uehyø ts'onhi i ec'ei ngue n'natho Oja. Nja ngue n^u'u yø ts'onhi i huaquí ngue su'a te da thogui. ²⁰N^u'i, di 'be'a'lí r^u n'yomfeni. ¿Ua hinguí padí ngue r^u n^unt'ec'ei hín temá nho n'youi, himma juani ngue r^u 'yec'ei r^u ja'i? ²¹N^u m^u mboxitah^u r^u Abraham bi 'yot'e te bi xi Oja. Janangue bi hojpabi yø ts'oqui. Porque bi n^uni ngue xta 'yörpabi r^u 'böt'e Oja. ²²Ya guí nnuh^u ngue hinga hóntho bi nja r^u nt'ec'ei r^u Abraham, sinoque bi 'yot'e te r^u nsäui r^u nt'ec'ei. Co n^u'a te bi 'yot'e, dí n^uequí ngue majuaní ja r^u nt'ec'ei. ²³Ya bi nja'a te nt'ot'i p^u ja r^u M^uca Libro ngue ena: “Ra Abraham bi 'yec'ei ngue dí nja'a te r^u hya bi xi Oja. N^u'a i 'yec'ei p^uya, Oja bi hojpabi”. N^ue Oja bi 'yot'e ngue r^u amigo r^u Abraham.

²⁴Ya guí nnuh^u ngue n^uná Oja, di hojpa yø ts'oqui yø ja'i ngue ñotra nho. Pe ngue d^u 'yenna ja'i ngue hóntho ec'ei, ya di punnbabi, n^u'a, hin'na'a. ²⁵N^u ra Rahab, mará 'yots'om'mäi ná, pe Oja bi hojpabi yø ts'oqui ngue'a r^u nho bi 'yot'e. Porque n^u'u yø m'menhní r^u Josué bi ma di axrä häi, bi zömp'u mi 'buhna r^u xisu. N^u'mø m^u thon'u yø m'menhní, bi 'yaguí 'n^u bi xifi ngue n'nanni man'na r^u 'yu dí mengui, n'namh^u ngue hindí mbent'i. ²⁶Xi r^u ja'i ngue ya x^uandu, ya hínte pefi.

Njarbutho r^u ja'i ngue himma juani r^u 'yec'ei ya, hín temá nho dí n^uequí ngue di ñot'e.

3 Ague m^u zi cu'ah^u, n^u'ahu ya, hinguí s^ua ngue to bi zä da 'yena ngue dí nxännbate r^u hya Oja. Porque ya guí pahmu ngue nügähe ngue dí xännbatehe r^u hya Oja, m^u d^utho ngue hascahe r^u güenda Oja, a n^u'u hinguí xännbate nzäni'u. ²Gäthogah^u ya, x^uangu yø nnidi hinga gue'a te dí ñothu. N^u ra ja'i da 'yena ngue gä gue'a r^u hya mmanya, r^u nzegui gä r^u nho ga 'yo ná r^u ja'i na. Porque n^u ra ja'i majuaní ngue padí da zamrá janí, guehná d^u zä da zamrá mmhi ngue'a te r^u pähä r^u do'yo na. ³N^u'mø majapi r^u freno p^u ja r^u ne yø ndofani, ya s^ua di ts'amm^u p^uya, hínte di ja. N^up^u go d^u t'embí dí ma, ja dí map'u. ⁴N^u yø barco, xanno'u. N^u'mø bi ntheui r^u ndahí i tóhnhi, pe hinguí ani. Porque n^u'a di 'yoní, hóntho d^u 'yannba r^u nt'annbi ngue dí n'yo, ya d^u ma r^u barco n^up^u go d^u nepe dí ma. ⁵A n^u m^u janíh^u ya, gue'a n'na r^u parte n'youi m^u do'yoh^u ngue zitchu. Pe n^u'mø d^u nyahu, n^u'a n'na r^u pømm^u neh^u, x^uangu nja'a.

N^u ra sibi ya, n^u'mø ja b^ui m^udi b^ui nzø, r^u t'uspi. Pe d^u dä zä di juadi d^u 'yu'a n'na r^u daxant'oh^u 'mø b^ui ndaspi. ⁶Njarbutho m^u janíh^u ya, entho r^u sibi ná. Di ts'onna ja'i porque n^u'a r^u nts'o ja ua ja r^u ximhäi, gä go mmanna m^u janíh^u. Brá thep'u ja r^u n^udu'a r^u sibi udi. Porque mente r^u pa 'buhra ja'i, 'bumman'u r^u ja'i ngue r^u ts'omhya pønná ne. ⁷A n^u ra ja'i, i s^ua ngue

dí maxubí yø zu'ë 'bui, yø zate, yø ts'ints'u, yø c'eya, 'nëhyø zu'ë 'bup'ü ja ra jathe dí maxubí yø ja'i. ⁸Pe nu rá janí ra ja'i, hñjñongui pøni ngue dä hyäti dä zammi. Porque gue'a n'na rä nts'o'a ngue hñgñui sä di ts'ammi. Nu rä c'eya 'mø bi za ra ja'i, i tñ rä ja'i. Njarbutho ma janihu ya, mmán'i da yø hyä ngue n'youi rä ndate. ⁹A nuyá, nuna ma janihu nná espahü Oja nuna ma Papáhu. Guehná ma janihu nná samhmü yø ja'i na. Conque Oja go øt'a ngue rä ja'i ja rá te tengutho Oja. ¹⁰Nuna ma nehu espá Oja, guehná ma nehu sate na. Ague ma zi cu'ahu, hñgñui ho ngue ngu'a ga øthu. ¹¹Xip'ü pøhra hojtehe, hñgñui sä ngue ja dä bop'ü rä ts'othe. ¹²Ague ma zi cu'ahu, hñgñui sä ngue nup'ü ja rä za ngue rä igo ja dí nzup'ü rä ndät'ä ni hu ngue rä aceituna. Hñgñui sä ngue nup'ü ja rá 'yü rä uva ja dí nzup'ü rä igo. Hñgñui sä ngue nup'ü pø rä ts'othe, 'dap'ü dä böhmi rä hojtehe.

¹³Nu'mø to pøni ngue rä njammui ya, et'ammui rä hyä øde, ya dä hñu ndanä rä ja'i da 'yøträ ntho. Nu'a rä hyä padí, gue'a øt'a, 'në hñgñui espasé'a te øt'e. ¹⁴I ja man'na rä hya ya, nu rä ja'i ngue rä zeya, rä nequisui, honí ha di nu manhose yø ja'i, guehná rä ja'i himma juani ngue rä njammui na. ¹⁵A nuna rä hya pahya yø ja'i njap'ü, himma juani ngue Oja di bennbabí rä hya mma. Gue'a rä hya paheyø ja'i 'bucua ja rä ximhäi padí. Di theui tengutho rä n'ymfeni rä zithu na rä hya na. ¹⁶Porque nup'ü ja rä nts'eya, ya hñndra sui ja. N'na ngu n'na yø ja'i

honí ha di hñu mansuse, ya hin tema nhootho jøp'ü. ¹⁷Pe nu rä ja'i ngue Oja øt'e ngue rä njammui, rä muditho dí nequi ngue gä rä ntho ga 'yo rä ja'i. 'Në hñgrä nequisui, hñjñondi njunt'ui, di jammansu rä mmiç'eiui. I ja rá yemmu. I øtra ntho. Hñgñui huanthro'a fäts'i. Co gä rä mmui ga 'yøt'a te øt'e. ¹⁸Nu rä ja'i di ja ndummu ngue honí ha di nhojpäui'ü dí njunt'ui, ya dä zä dí m'mü mmáho m'mefa.

4 ¿Ua hñgñui pahmu hanja ngue gadí njunthu, xøgue hñndra nnemhya gui pefi n'na ngu n'na'ahu? Nu'a rä ts'on'yomfeni ja'ahu, gue'a tap'ahu'a, hñgñui sä gui 'yøthu rä ntho. ²Guí nnehu n'na rä cosa, pe hñgñui sä gui tñmhmü, guí nhotehu p'uya. Nu'mø te ga nürpabi ni mmiç'eiuhu, gadí seyabahu. Guí fñhmu rä njunt'i p'uya, guí nemhya n'na ngu n'na'ahu. Pe nu te guí nnehu, hñndi n'na'ahu, porque hñga gue'a Oja guí äphu. ³A nu'mø ja te guí äphu Oja, hñndi 'da'ahu, porque hñga gue'a ni 'yup'ü di un'a te guí äphu Oja. Høntho guí nne ngue di ja te gui umhmü p'ü ha guí øni pähäha. ⁴¿Hanja ngue guí hehmü p'ü Oja? ¿Ua hñgñui pahmu ngue nuya yø ja'i øt'a te ga 'yo yø ja'i 'bucua ja rä ximhäi, gue'u yø nsuui Oja'ü? Janangue nu to bi zä ngue nne dä 'yøt'a te rä nts'o ga 'yo yø ja'i ua ja rä ximhäi, gue'a cohi ngue rä nsuui Oja'a. ⁵¿Ua guí emhmü ngue hñnte ni bøntho'a te mmamp'ü ja rä Måca Libro ngue ena: "Nuna Oja, bá penhna Espíritu Santo ngue dä mäcjü ua. Guehná hñgñui nne naya ngue ga hehmü p'ü

Oja"? ⁶Nuna Oja, øtra mäte ngue emmei fäxcähu. Porque nup' ja ra Maca Libro, i ena: "Nuna Oja, hingui nnu manho yø ja'i di 'yets'i. A nuyá, ny'u hindi 'yets'i, gue'u fäx'u", i ena. ⁷Damí nehü ya ngue gui 'yörpahü rá pähä Oja. 'Yo guí örpahtu rá pähä ra zithu, n'namhma ngue da hyec'ahü p'u. ⁸Damí 'yot'e ngue man'na gdí pahmu Oja. A nuna Oja, da 'yot'e ngue man'na di dinni mmuihu hanjanä. Ague gyø 'yot'its'oquihü, damí hyehmu p'u ra nts'o gní 'yohü. A nu yø ja'i ngue di ho ra pähä ja ua ja ra ximhäi 'ne ximmi nne Oja, da hyahyø mmui da hyep'u ra nts'o ja yø mmui yø ja'i, da den'na Oja. ⁹Da du ni mmuihu, damí m'mu ndummui ngue ja ni ts'oquihü. Nu'mø to thede ngue ja mpähä, da gohi ngue ra ts'on'i a rá thede. Nu'mø gadí johyahü, da gohi ngue ra dummu'a gui johya. ¹⁰Nu'mø guí thannehü Oja, damí m'mumma nhuehihu. Oja da 'yets'ahü 'mø ngu'a gui 'yothü.

go mangu'ahü ngue guí haspa ra güenda mi'da yø ja'i te ga 'yo?

¹³I 'bu i'da ngue di n'yembi: "Nuya, ogue nixudi, ga mmähä p'u ja n'na rá danihní. Ga ma m'muhmu p'u n'na jeya, ga honi te ga pehmu, ga tähmu rá menyu", di n'yembi. Pe nu to mmannä tengu na, da 'yohna ra hya ja ua. ¹⁴Nu'i, hinguí padí te ja ngue di nja nixudi. Hinguí padí tema pa gui tu. Guí nnu 'mø ngue ja n'na rá gui, ja guí nnu ngue jap'u, ja guí nnu ya hin'yü p'u, n'na zihmantho di m'medi. Guí njarbutho ya, guí thotho. ¹⁵Ngunä rá hya ja ngue guí mma, gui 'yena: "Nu'mø da ne Oja ngue ga m'muhmu njammí pa, ga othua te rá 'befi da zä ga othu", gui 'yena. ¹⁶Pe nu'i, ya gni 'bu'a ngue gadi 'yex'mø guí ya. 'Ne nu'a rá n'yets'i guí ot'e, hinguí ho'a. ¹⁷Nu rá ja'i padí ndana guehnä rá nho da 'yot'e, pe hinguí ot'e, gue'a rá ts'oqu'a p'uya, ngue hinguí nne da 'yotra nho i padí.

¹¹Ague mä zi cu'ahü, ogadi n'yembähäi te gní 'yo n'na ngu n'na'ahü. Nu te'o ngue en'a häi te ga 'yo rá mmic'eiui, ogue haspa rá güenda te ga 'yo, guehnä rá ja'i hinguí nnu manho te mmannä ley Oja na, embi ngue hinga gue'a i mma. Pe xi'mø gui haxhu rá güenda te mmannä ley, 'ne hinguí othua te rá hya mmanna ley, ya guí sänse te gdí 'nyohü tengutho rá ts'ut'abi ngue di mmändase. ¹²Pe hont'a Oja 'bu'i ngue bi unna ley, 'ne nu'a, gue'a rá ts'ut'abi'a. Nu'a, go da man'a ndana rá ja'i di nyani, ndana da ma rá castigo. Pe nu'ahü, cte

5 Ague gyø mmämmetihu, damí 'yohmu na rá hya jaua. Ga ma'a ts'on'i ngue'a rá n'u ja ngue gui thohmu. ²Nu'a te guí peshu, ya xa 'ya. Nu yø hogu ulu xcá peshu, ya xa nzi yø zu'e. ³Xa mboxjuatho ni menyuhü ngue rá oro 'ne rá taxi. Pe ngue xa mboxjuatho ni menyuhü, ya di nequi ngue ny'u yø ja'i hin'yü rá menyu, hingá 'yörpahü rá 'bäxte. Janangue guehnä rá castigo gui thohmu na. Porque xøque xa petitho ni menyu gadi xanthu asta guehyø pa ja p'uya. ⁴Nu'u yø mafi bi mpep'u ja ni huahihu, hingá unhnü yø nzäbi. Di yap'ahü ngue hingá juthu.

Nunā Oja dí mandase'a te gäma cosa i ja, øde te mmänya yø mëfi di yapate. ⁵Nuua ja rä ximhäi, janjuani ngue gá m'mummä pähähu. Xøgue xä noc'athohu tengutho rä ts'udi manoqui ngue dä tho. ⁶Nu'ahu, nuya yø ja'i hinte ndupate, go guí sänhnä ngue dä tho ya. Nuya p'uya, hingui täqui te gui sänhnä.

⁷Janangue nuya ma zi cu'ahu, ogadi xöhni mmuihu, dami tømhmu'a ma Hmuuhu Jesucristo mente da zönnä pa dä øhe. Conque nu'mø bi duhrá huahí n'na ra ja'i, hindí xoträ mmui, tø'mi asta gue'mø bi nj'a rá mudi thogui rä 'ye. A nu'mø bi n'ye'a rá yondi p'uya, ya padí ngue dí nxofo. ⁸Xquet'a dami njathu p'uya, 'yo gadi xöhni mmuihu. Porque rä pa dä ep'u rä Hmu Jesucristo ya ni map'u.

⁹Ague ma zi cu'ahu, 'yo gadí nyapi n'na ngu n'na'ahu, n'hamhma ngue hindä thaats'ahu rä güenda. Porque nunä rä ts'ut'abi ja ngue da hyaxrä güenda, guehna Oja na. Pe ya ni ma da ep'u na. ¹⁰Nu'u yø pøngahya Oja himbi xøhyø mmui, mädague'a ja rä ora ngue bi zä rä n'u. Dami njathu p'uya, 'yo gadí xöhni mmuihu.

¹¹Porque dí pahmu ngue rä mménthi bi ntheui ya yø pøngahya bi zeti hangu rä n'u bi thogui. Gá 'yøhmü te rä n'u bi thohra Job, 'nø bi zeti. Xquet'a guí pahmu'a te rä ntho bi 'yørpabi Oja 'mø rä nzegui. Pe nunä Oja emmei ja rä nhuëcate, 'nø ja rä yemmu.

¹²A nuya ma zi cu'ahu, ja ua man'na ra hya ja ts'editho ga xi'ahu. 'Yo te guí exhu ntestigo 'mø guí yahu, ni xingra c'amahëts'i, ni

xingra häi, hin temä man'na ma cosa gui 'yexhu ntestigo. Nu'mø guí yahu, dami 'yemhmü: "ahá", ya hont'a guí mmamhmü'a. Nu'mø guí 'yemhmü ngue hñ'nä, ya hont'a. Oguí nnehu ngue dä men'nahu rä castigo Oja co nunä te rä hya guí mmamhmü.

¹³Nu'mø 'bui to sä rä n'u, da mat'Oja. Nu'mø to di johya, da dutyo alabansa. ¹⁴Nu'mø to di hyenni, da zon'u to 'bet'o p'u ja rä nija ngue dä marpaibi Oja. Da gospa rä aceite rä därquehi mente täprá 'bäxte ma Hmuuhu Jesucristo.

¹⁵Nu'mø da 'yec'ei yø ja'i ngue rä Jesucristo da 'yøt'e ngue da yanna därquehi 'mø äprä 'bäxte, rä därquehi da zä. Nu'mø sä rä n'u da därquehi ngue yø ts'oqui xä 'yøt'e, Oja ja rä mpunnbate. ¹⁶Janangue nu'mø ja rä ts'oqui rä därquehi, da ma, n'namhma guí mmarpahu Oja. Rä därquehi da zä ha hembi. A nu rä hoja'i 'mø ngue janjuani rä mmui ga mmat'Oja, Oja i fäts'i. ¹⁷Nu rä pøngahya Elías xquet'a ra ja'itho'a tenguthoju. Pe janjuani ngue rä mmui i mat'Oja, bi 'yäpi ngue hindí n'ye. 'Nø himbi n'ye nhuy jeya made.

¹⁸Nu'mø mi mat'Oja mahön'a p'uya, ngue bi 'yähra 'ye, mahombi n'ye p'uya. Bi nja yø huahí yø ja'i bi uahi.

¹⁹Ague ma zi cu'ahu, nu'mø 'bui te'o xä hyep'u na rä hya majuaní, nu'a n'na'ahu p'uya, da japi ngue da pengui mahön'a. ²⁰Dami pahmu ya ngue nu to di 'bärpa rä mmui rä mmic'ëui ngue da hyep'u rä nts'o ga 'yo, ya bi yanña ja'i mi ja ngue da ma ra castigo. Nu te gä rä ts'oqui xä 'yøt'e, gä bi mpunnbabí.

1 ra Bedu

Ja ua rá mudi ra carta bi 'yo'tra Bedu.

1 Nugä drá Bedu, rá representantegä ra Jesucristo. Dädi zenguagä'ü to bá sohyø häi, 'büp'ü ja yø 'dan'yo häi. 'Bü i'da p'ü Ponto, 'nëp'ü Galacia, 'nëp'ü Capadocia, 'nëp'ü Asia, 'nëp'ü Bitinia. ²Bá huan'nahü Oja ma Papáhu, porque nñuná, ya padí te ja ngue di njá m'mefa. Ra Espíritu Santo bi 'yø't'e ngue guí cohmü ngue yø ja'i Oja. I nne Oja ngue gui 'yøthü'a te di 'bep'ahü ra Jesucristo, gue'a di hoc'a ni ts'oquihü'a conná nguehrá ji bí mäni. Dí nnegä ngue emmëjí di 'da'ahü rá njapi Oja 'ne da hyut'a ni mmuihu.

³Ma ga esphahü Oja, nuna rá Oja 'ne rá Papá ma Hmuhu Jesucristo. Guehnä emmëjí bi 'dacju rá mate na, porque bi 'yø't'e ngue ma'da'yo dä m'muhmu. Ma'da'yo dä m'muhmu ngue bi bennate ra Jesucristo p'ü ha bi t'ägui. Janangue zant'a dí tømhmu'a te di 'dacju Oja ya. ⁴Nu te di n'acju, hingyø cosa ngue di m'medi, ogue di nts'oní, ogue di m'manhni. Sinoque dí tømhmu'a ra nho bí ja mahets'i xa nzän'Oja

di 'dacju. ⁵Rángue guí ec'ëihü Oja, nuya m'mädi'ahü conná ts'edi Oja asta gue'mø ra pa rá nzegui. Nu'mø bi zønnä pa p'uya, guí pahmu xandønho te gä ra nho di n'na'ahü rängue bi yan'ahu.

⁶Janangue damí johyahü ya, madague'a di nja'mø da du ni mmuihu ngue 'damä 'dan'yo man'ü guí thohmu. ⁷Porque guí thohmu rá n'ü ngue di ts'ä ni nt'ec'ëihü. Guí pahmu ngue ra oro, xangu rá muui, pe di m'medi. Pe nñuná ra oro, guep'ü ja ra sibi ts'ä na ngue'mø 'datho ogue hin'nä. A nuyá, nup'ü ja rá hmi rá dä Oja, man'natho di muui na ni nt'ec'ëihü i ja, ngue rá muui ra oro. Nu'mø guí thohmu ra n'ü, 'ne majuani guí ec'ëihü Oja, Oja da nu manho'ahü 'ne da 'yets'ahü 'mø ra pa da ep'ü ra Jesucristo.

⁸Nu'a ra Jesucristo gadí mahmu ya, madague'a hingá nuhu. Nu'á, guí ec'ëihü ya, mädague'a hinguí hethü. Pe gadí johyahü co n'na ra pähä hinguí sá di hma te ganho. ⁹Rángue guí ec'ëihü ya, di nyanni tehu.

¹⁰Yø pøngahya Oja, bi 'bet'o ra hya ngue'a rá mate Oja di 'da'ahü. Nuya

yø pøngahya ya, bi ja ndummuí bi hyoni te 'b'e'a nne dà 'yøt'Oja ha di nyanyø ja'i. ¹¹ Porque ra Cristo bi 'yøt'e ngue n'youi ra Espíritu Santo ya yø pøngahya. Nunã ra Espíritu Santo, bi japi dà 'yotra hya ngue ra Cristo i ja ngue dà zä ra n'u, m'mefá p'uya, dì mmàndase. Pe nuya yø pøngahya ya, bi ne extá mbadi te'o ma ja'i na dà bøni ngue ra Cristo, ogue temà pa dì m'mui. Èmmei bi hyoni ha di dìni hanja ra hya. ¹² Nuya p'uya, bi t'ut'i ngue hindà fadi te ga mbønna hya bi 'yot'i, asta ja guehyø pa dì 'buhmu ya dà fadi. A nuyá, nu te bi 'yot'u yø pøngahya'u, ya gá tñhmhu te ga mbønna hya 'mø mi si'ahu rä hogá 'da'yo hya ya. Porque nu to bi xi'ahu ra hya, gue'a ra Espíritu Santo bá 'benbabí mahets'i bi hñtra ts'edi. Ya gá pahmu ya yø hya ya, guehya èmmei nne dà bñhyø anxe Oja ya.

¹³ Janangue dami tñnni n'yomfeníhu, 'nø dami samse ni n'yomfeníhu. Gui cämfeni gui tñmhm'u'a rá mate Oja di 'da'ahu 'mø bá èhra Jesucristo. ¹⁴ Nu te di 'bep'ahu na Oja ma Papáhu, gue'a gui 'yothu'a. Nu'a ra nts'o xca 'yothu m'met'o 'mø hñgmani pahmu Oja, 'yo nimantho guí øthu'a ya. ¹⁵ Nunã Oja bi zo'ahu ngue dyø basi'ahu. Nuyá, tengutho Oja ngue tate xanho, xquet'a gui njathu p'uya ngue tate xtñho te gdí n'yohu. ¹⁶ Nup'ü ja ra Mäca Libro, nt'ot'i p'u ra hya ngue èna: "Dami 'yothu'a tate xanho, porque nugä tate xanhogä", èn'Oja. ¹⁷ Nu'mø guí mmat'Ojahu, guí èmhmu p'uya: "Ma

Papá'i Oja", guí èmhmu. Pe nunã Oja, hñdà huantho ndana rä ja'i da hyaspa ra güenda te nná 'yo n'na ngu n'naju na. Janangue jatho gui n'yo mänsuhu mënte rä pa guí 'yohu ua ja ra ximhäi. ¹⁸ Nu'mø mäm'met'o säditho te gmani m'muhmu tengutho bi 'yut'a ni mboxitahu. A nuyá, ya guí pahmu'a te ra njut'i bi nja ngue bi ma mapóhó'ahu. Nu'ahu, hñgrá oro ogue rä t'axi bi njut'i ngue gui mpóhmu.

¹⁹ Sinoque gá mpóhmu conná mäca ji bi männna Cristo 'mø mi du. Bi tho rä Cristo tengutho 'mø bi tho n'na rä de'yo ngue dà t'otra 'bøt'e 'nø hinte mants'o di ja, sinoque di tate xtñho. ²⁰ Nunã ra Cristo, hante ngue di nhohra ximhäi, ya bá ts'annbi ngue dà du. Pe bi zonnan pa bi m'mucua ja rä ximhäi 'nø bi du conná nguecju. ²¹ A nuyá, rångue gá pahmu ra Cristo, ya guí èc'èihu Oja ya. Nunã Oja bi xoxpu ha bi t'ähra Cristo 'nø bi 'yespabi. Janangue nunã guí èc'èihu ya, guehna Oja na. A nu'a ra nho bí ja mahets'i guí tñmhmu, guehna Oja di 'da'ahu na.

²² Nu'a te mmanna rä hya majuaní gue'a guí øthu'a, nu'a ra nts'o mi ja ni mmuihu m'met'o, bi hyacra Espíritu Santo'a. A nuyá, ya majuaní gadí mahni cuhu ya. Janangue dami ja ndummuí gui sigue gui mahni cu n'na ngu n'na'ahu. ²³ Nunã rä hogá 'da'yo hya Oja, i ja para zanho na. Rångue gá 'yec'èihu na rä hya ya, ya ja'ahu rä 'da'yo te. Hñmbi n'na'ahu rä te ngue dì njap'ü rä nzegui, sinoque guehna rä te i ja para zanho bi n'na'ahu. ²⁴ Nt'ot'i p'u ja ra Mäca Libro rä hya ngue èna: "Nu gätho yø ja'i 'bui, tengutho yo

paxi ngue dā thotho. Nu'a rā nho ga' būhyø ja'i, tengutho yø dōni yø paxi ngue dā thotho. Rā paxi dā 'yot'i, da dährā dōni p'uya. ²⁵Pe nunā rá hya Oja, ja para zāntho nā". Nuná, guehnā rā hya nā ngue rā hoga 'da'yo hya bi ma mā øte'ahu.

2 A nuyá, dāmí hychmu p'u a te gāmā nts'o i ja. O guí nnehu ngue māxots'etho dī nēqui ngue xta nho ni mmuihu, sinoque dāmí nehu ngue dā gue'a te majuani guí mmāmhmu. O guí seyahu. O to guí nnōmmān'ahu. ²Nu yø 'uene ngue ts'udra pa xā mmi, i nne dra xi'ba ngue di zacyø do'yo. Guí njathu p'uya, dāmí nehu nā rā hya Oja ngue n'nat'a, para ngue di zajni 'da'yo tehu. Mān'na mān'na gdí tīmhm̄u rā hya, asta gue'mø dā zādi guí mpøhmu. ³Nguna gui 'yothu ya, porque ya bi dīnni mmuihu ngue xānho rā māte Oja.

⁴Mān'na gdí hyomhm̄u hanja nā rā Cristo. Nuná, tengutho n'nā rā do ngue rā mudi bi thōmbā rā ngu Oja. Yø ja'i bi ne bi 'yennā rā do nā, pe Oja bá huanhni ngue da hyōmbā rā ngu. ⁵Dāmí ne ngue dā nōpa do'ahu Oja p'u ha nthøe n'nā rā ngu ngamhmat'Oja. 'Né gue'ahu da nōpa mmäcja'ahu para ngue guí mmat'Ojahu. I nnū mānho'ahu Oja, porque guí ec'eihu rā Jesucristo. ⁶Nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro ngue Oja i ena: "Nup'u Sión, gā pecā p'u n'nā rā do ngue dā nōpa ts'at'i mā ngu. Gue'a n'nā rā do ngue rā thanhni, ngue tate di muui. Nu to dā 'yec'eí nā rā do nā, hinjam'mø dā

zōnnā pa dā 'yennā ja'i ngue himma juanl'a te ec'eí".

⁷A nuya ngue guí ec'eihu rā Cristo, ya guí pahmu ngue tate dī muui nā. Pe nt'ot'i te dā thohya yø ja'i hingui ec'eí, i ena: "Nuna rā do himbi nu mānho yø hyōnnigu, guehna rā do brá 'bepo p'u brá fuhra jādo nā". ⁸Xquet'a nt'ot'i rā hya ngue ena: "Guehna rā do da 'yot'e ngue di fesyø ja'i nā. Guehna rā mēdo dā 'yot'e ngue dā dāhyø ja'i nā". Nuya yø ja'i di fes'nā rā do nā, tengutho xpā ts'ānnbī dā thogui to hingui ec'eibi rā hya Oja.

⁹Pe gue'ahu ya yø ja'i yø thanhni Oja. Gue'ahu ya yø mmäcja thanne nā Oja mā dast'abihu. Nu'ahu, ya gá hyehmu p'u rā nts'o ngue ya yø ja'i'ahu Oja. Janangue gui tuñsu rā hya ngue tate xānho Oja. Guehna bi zo'ahu 'mø gmí 'yohu p'u ja rā 'bexui ngue rā nts'o, ngue gdí mähä p'u ja rā nyot'i Oja. ¹⁰Nu'mø mān'na rā pa, himmayø ja'i'ahu Oja 'mø. Pe nuyá, ya yø ja'i'ahu Oja ya. Nu'mø mān'na rā pa, himmi tīnni mmuihu hanja nā rā māte Oja 'mø. Pe nuyá, ya bi 'da'ahu rā māte Oja ya.

¹¹Ague mā zi cu'ahu, gue'ahu hingyø mmenguhu ua ja rā ximhäi, porque gyø mmenguhu mahets'i. A nūua, guí sāyathohu ua. Dí xi'ahu ngue 'yo di tap'ahu rā nts'o so nī mmuihu. Jatho ngue gui samsé nī mmuihu. ¹²Dāmí n'yø mānhoahu p'u ha 'būhyø ja'i hingui ec'eí rā Cristo. Nuyá, guehya nnōmmān'ahu ya, embi ngue gyø ts'oc'eihu. Pe dā zōnnā pa dā bādi ngue majuani

xānho te guí òthu. Jānangue dā 'yéspabi Oja 'mō rā pa dā zōcua.

¹³A nuyá, rāngue guí nne gui yörpahu rā pähä Oja, dāmi 'yøthu'a te dī mānda yø n'yohu xā t'ëts'i ngue ja yø cargo. Nu'a rā dāst'abi dī manda p'u ja ni häi guí 'buhmu, dāmi 'yec'ëihu. ¹⁴Dāmi 'yec'ëihu rā gobierno xā 'yexrā dāst'abi ngue dā gotyø ts'oc'eí 'nē dā nu manho'u yø ja'i òtra nho. ¹⁵I nne Oja ngue gui 'yøthu rā nho n'namhmā dā gatyø hya'u yø m'memmu'i ja'i hingui pādi hanja rā hya. ¹⁶A nuyá, ngue bi thögahu p'u rā ley nūna mādi ja ts'edi ngue gā mmähä rā castigo ya, ya hindí mandagahu naya. Pe 'yo sā guí emhmū ngue sātho mahóngu òthu rā nts'o. Nu'a, ya hin'na'a. Dāmi nehu ngue ya guí ohu rā 'ye Oja. Nu te di 'bep'ahu Oja gui 'yøthu, dāmi 'yøthu. ¹⁷Dāmi nu mānsuhu gätho yø ja'i. Dāmi mahni mmi'yec'ëihu. Ma dātho guí suhu Oja. Dāmi 'yörpahu māsu rā dāst'abi 'bet'o ngue di mānda p'u ja ni häihu.

¹⁸Ague gyø hmiquihu, dāmi 'yec'ëi ni hmuhu, 'nē dāmi nu mānsuhu. Hinga hont'u yø hoja'i ya mantudi gui 'yec'ëihu, sinoque xquet'a 'nē u ya manzaqui gui 'yec'ëihu. ¹⁹Nuna Oja, i nnu manho to sā rā n'u hingui ja te rángue'a, dī n'uní sā rā n'u ngue nne dā 'yörpa rā pähä Oja. ²⁰Pe nu'mō guí òthu rā ts'oqui 'nē gue'a ga 'bep'ahu'a, mādague'a gui seti te t'ot'ahu, pe ya hin'yu te dī nu mānho'ahu Oja 'mō. A nu'mō ngue ra nho guí òthu, 'nē bi ma mā'uní'ahu, 'nē gá səthu, ya gue'a di nu mānho'ahu Oja'a. ²¹Porque

guehnā i ts'o'ahu nā ngue guí njahu p'u. Nu rā Cristo bi zā rā n'u conná nguecjā. Tengu bi 'yøtra Cristo, da ngu'a gui 'yøthu ya. ²²Porque rā Cristo himbi 'yøtra ts'oqui, 'nē hin temā fehnj bi thinnbi. ²³Nu'mō mi ts'aní, hin mādi cots'a te gā ts'aní. Nu'mō mi zā rā n'u, himbi piyhoy ja'i. Sinoque di dādra güenda te t'ørpe co nūna Oja haxra güenda xānho. ²⁴Rā Cristo bi 'dombā rā do'yo p'u ja rā pont'i, bi tho conná nguehma ts'oquihu. Bi ne ngue ya dā zep'u rā ts'oqui dī òthu, nnepe ngue gä rā nho gdā m'muhmu. Bi n'uní ngue bi zetrá do'yo, go bi tho'a rā ndate mi ja ngue xca thohmu. ²⁵Ya xqui hyehmu rā 'yu tengutho yø de'yo 'mō bi n'uñi. Pe nuya gá penju p'u 'buhni mādi fät'a ni tehu.

3 Ague gyø xisuhu, dāmi 'yec'ëi ni dāmmehu. Nu rā xisu 'mō 'buhrá dāmme ngue hingui ec'ëi rā hya Oja, dā zonnu pa dā 'yec'ëi 'mō da nu'a te rā nho gní 'buhmu. Himma hyoni te guí xihmu ngue di 'yec'ëi rā hya. ²Porque rā n'yohu dā hyacra güenda hanja ngue guí 'bu mmānhohu, 'nē ja ni ts'uhu. ³Nu'a te gdí nhocju, hinga hontho gui xø ni yahu ngue mahotho di nequi, ogue gui surpahu yø oro, ogue gui hyehu rā ulu tate xānho. ⁴Nu'a te gdí nhocju, gue'a te dī nzai ngue dra dōni mbo ni mmuihu. Nu'mō gui yahu, mazihotho gdí nyahu. Nūná, guehnā emmei di ho Oja na. ⁵Manjam'mō ngu'a mani nhocyø xisu ngue mi nnu mansu Oja. Mi nnox Oja 'nē mi ec'ëi yø dāmmme. ⁶Tengu rā Sara bi 'yec'ëi rā

Abraham, 'nē i hūti ngue rā hmū. Nunā rā Sara hīnte bi zu, bi 'yōt'a te xānho. A nū'ahū, ya gue'ahū yō t'iix'ahū naya, ngue'mō gui 'yōthū tengutho bi 'yō'na.

⁷ Yō n'yohū xquet'a dí xifi, dāmi m'muhmu xānho ni xisuhū. Gui 'yōrpahū masū, porque yō xisu hīngui nzaqui tengutho ga nzaqui'ahū. Dāmi suhū porque xquet'a 'nchya 'da'in'da'a thohū rā mate ngue rā 'da'yo te. Guehnā gui 'yōthū naya, n'nāmhma ngue nū'mō guí mmat'Ojahū, dā 'yō Oja te gui xihamu.

⁸ Ja ua nā rā hya gui 'yōt'e gätho'ahū. Gui 'yōt'e ngue xōgue da 'da'igu ni n'yomfēnihū. Dāmi 'yōt'e tengutho 'mō egadī ncuhū. Di nja ni yemmuīhū. Ogadī 'yex'mō guí yahū. ⁹ Nū'mō xānts'o te ot'ahū n'nā rā ja'i, 'yo gadi cospahū te ot'e. Nū'mō ts'an'ahū, 'yo guí satehū. Hante dāmi 'yäphū Oja ngue di jāpi to san'ahū. Ya guí pahmu ngue gue'a i zo'ahū Oja'a, n'nāmhma di jap'ahū Oja. ¹⁰ Nū'a nt'ot'i p'u ja rā Māca Libro ngue ena: "Nū'mō guí nne gui ho'a te gni 'buhmu, ogue guí nne guí nnūhu yō pa xānho, dāmi samni janī 'mō guí yahū, 'yo guí ya mānts'ohū. 'Nē 'yo guí mmānna fehnī p'u ha guí yahū. ¹¹ Dāmi hyehmu p'u rā nts'o, dāmi 'yōthū rā nho. Dāmi ja ndummui gui hyoni ha gdí hojpa yō mmui'ū su'ahū. ¹² Porque Oja i nnu mānho 'mō hetyō hojai'. A nū'mō bī mat'Oja p'uya, Oja ḥrpa masū te xifi. Pe nū yō ja'i xants'o te ot'e, hīngui nnū mānho Oja 'mō heti".

¹³ ¿Te'o guí ena di un'ahū 'mō guí othū rā nho? ¹⁴ A nū'mō guí

sāhū rā n'u ngue rā nho guí othū, rā mmēnhi gá nthēhū 'mō. Nū'mō bi pi'ahū yō ja'i, osā gui suhū, 'yo dādi fetnī mmuihū. ¹⁵ Dāmi nū mānsuhū rā Cristo, porque gue'a ni Hmuuhū'a. Nū'mō to dā 'yānni hanja'a ni nt'ec'eihi i ja, zant'a ya gdí padī te gdí thāhmu. Nū to nzo'ahū, 'yōrpahū masū, pe gui nyā mānhuehi ha gdí nyahū. ¹⁶ Nū'a guí pahmu ngue xānho, gue'a gui 'yōthū'a. Jānangue dā mes'yō sā'u nōmmān'u ahū ngue guí ec'eihi rā Cristo. ¹⁷ Xi'mō nne Oja ngue gui sāhū ra n'u, mān'na xānho gui sāhū rā n'u ngue guí nne gui 'yōthū rā nho, hindā gue'a gui sāhū rā n'u ngue di ja ni ts'oquihū. ¹⁸ Rā Cristo bi zā rā n'u ngue bi tho. Gue'a i nhogui para zanho gä mā ts'oquihū'a. Nunā rā Cristo ngue rā hoja'i, bi du rāngue mā ts'oquihū, para ngue ga nhojpahū Oja. Majuanī bi du rā do'yo rā Cristo, pe himbi du rā te. ¹⁹ Hante di bēnnāte rā Cristo, bi ma bā xi'a n'nā rā hya'ū yō ánima ofädi. ²⁰ Guehya yō ja'i himbi 'yec'ei rā hya 'mō rā tiempo bi m'māhra Noé. Mēnte rā tiempo bi hocra barco rā Noé, bi zerpabi yō ja'i Oja. Hōndī hyato nja'i bi nyani ngue bi 'yo rā barco gä nja rā ndate 'ye. ²¹ Njarbutho nā rā hya si'ahū ya, gui nyamhmū 'mō guí nxixyahū rāngue bi bēnnāte rā Cristo 'mō mi du. Nū'mō gui nxixyahū, hīngā hōntho ngue dā bo ni do'yohū, sinoque gue'a rā hmeyā'a ngue guí äphū Oja ngue di hoc'a ni ts'oquihū. ²² A nuyá, bi ma māhet's'i rā Cristo, bí 'bup'u bí ja rā n'yei Oja. Gä di manda yō anxe, gätho'ū bí ja yō 'befi māhet's'i, gä di mānda.

4 Bi zä ra n'ü rå Cristo 'mø
mi m'mucua ja rå ximhäi.

Dä gue'ahü ya, 'yo guí sü guí sähü rå n'ü, porque nü to sä rå n'ü, gue'a hep'ü rå ts'oqu'i'a. ²A nuyá, mente rå pa guí 'buuhmü ua, 'yo guí öthü'a rå nts'o nnöpa pähä yø ja'i, sinoque gue'a rá pähä Oja gui 'yøthü. ³Dä zep'ü'a rå nts'o xcá 'yøthü yø pa xa thogui ngue gmi öthü tengütho ötyø ja'i hingui ec'eí Oja. Guehya yø ja'i hingui nne di ts'ammi, öt'a te yø pähäse. I iti, di hi yø ja'i p'ü öt'a ngo, hinhä rá nzegui si sei. A nü'mø thanne yø dahmu, xants'o te öt'e. ⁴Nuya yø ja'i ya, hingui 'yo yø mmui hanja, ngue ya hingui nne gui 'yøthü'a te rå nts'o öt'e. Janangue nnömmän'ü ahu. ⁵Nuyá, guehya dä hyaspa rå güienda Oja ya. Porque Oja, ya xa nzänni ngue dä hyaspa rå güienda'u i te, 'n'ü xandu. ⁶A nuya yø ja'i ya xandu, bi sihra hoga 'da'yo hya 'mø manjam'mø. Nu to gä bi 'yec'eí na rå hya na, tengütho Oja ngue 'bui para zantho, njarbutho ya yø ja'i ya, 'buhyø te, mädague'a ya xandu yø do'yo. Porque Oja bå sännbü ngue dä du gätho yø ja'i.

⁷N'na pa ngü n'na pa bå cuaträ pa ngue dä gua'a nximhäi. Janangue dami samni n'yomfëñihü, dami padì xanho ha gdi mat'Ojahu. ⁸Nü'a ma dätho ja ngue gui 'yøthü ya, jatho ngue emmei gui mmädi n'na ngü n'nä'ahu. Porque ra ja'i di mahrá mmic'eíui, mädague'a thojpätho hingui ho te ørpabi, pe di puñnnbi.

⁹Co n'na rå pähä, dami n'unna ts'äya n'na ngü n'na'ahu p'ü ja ni ngumhmu. ¹⁰N'na ngü n'na'ahu di 'da'ahu rå ts'edi Oja ngue dä zä gui 'yøthü 'damä 'dan'yo mä'befi, n'namhmä ngue gui fäxni cuhu. Damä 'yøt'e xanho rå 'befi bi n'na'ahu. ¹¹Nü to bå ts'ännbi ngue dä männä hya, pe gue dä gue'a rá hya Oja dä ma. Nu to bå ts'ännbi ngue dä 'yøtra 'bäxte, dä 'yørhma rå 'bäxte nnep'a Oja dä 'yøt'e. Nu te gä guí öthü, dami 'yøthü ngue nü to ec'eí rå Jesucristo dä 'yøspabi Oja. Nuná, guehnä tate na, 'në ja rá ts'edi para zantho. Dä ngut'atho.

¹²Ague mä zi cu'ahü, ogadi 'yøthohü 'mø bi ts'ü'ahü. Porque jatho ngue dä ts'ü'ahü, n'namhmä di nequi ngue'mø du ni nt'ec'eíhu ogue hin'na. ¹³Dämi johyahü 'mø guí sähü rå n'ü tengütho bi zä rå Cristo. A nü'mø bi zöcua'a, mä dätho guí johyahü p'üya. Porque di nequi ngue magues. ¹⁴Nü'mø nnömmän'ü ahu yø ja'i ngue guí ec'eíhu rå Cristo, rå mmëñthi gá nthëhü 'mø. Gue'a gui nequi'a ngue guí n'yohü na rå Espíritu Santo magues. A nuya yø ja'i nnömmän'ü Oja, pe nü'ahu p'üya, guí nnü mansuhü Oja. ¹⁵Nü to ötra ts'oqui, jatho ngue dä zä rå n'ü. Tengü yø hyote, yø be, yø ts'oc'eí, 'n'ü di nthintyø asunto ja yø mmic'eíui. Pe nü'ahu mämi njahu p'ü. ¹⁶A nü'mø to sä rå n'ü ngue tenna Cristo, 'yo di pesrä sä, sinoque di ja mammädi Oja ngue ec'eí rå Cristo. ¹⁷Ya bi zonna pa da mudi dä hyaspa rå güienda Oja yø ja'i. Pe rå mudietho dä thascähu rå

güenda ngue ya yø basigahü Oja. ¿Pe hague ngü rä castigo dä nu'ü to hingui ec'ei na rá hoga 'da'yo hya Oja 'mø? ¹⁸ Ngunä nt'ot'i p'ü ja rä Maca Libro ngue enä: "Xi'mø rä hoja'i, xanhennitho ha dí nyani, chapü go dí nequi'a ja rá ts'oqui 'ne hingui su Oja 'mø?" ¹⁹ A nuyá, nu'mø ya xpä nzän'Oja ngue da zä rä n'ü to oträ nho, di siguehma yø ja'i da 'yoträ nho, 'ne di däpyö te Oja. Nuna Oja bá zänni ngue bá m'muhyø ja'i, hingui hegahü na.

5 Nuya yø n'yohü 'bet'o p'ü gadi mpetihü, xquet'a 'neçä 'da'igu mä 'befigä'be'ü, ngue dädi japä majuaní yø ja'i ha bi nja ngue bi du rä Cristo. Nuna rä ts'edi di unna Cristo 'mø bá ehe, 'da dí tocathogähe na. Jap'ü n'na rä hya dí nne ga xi'ahu ya. ² Ague n'yø'ahu, dami fähmu ya yø ja'i xá pet'a Oja p'ü ha guí 'buhmu. Pe hingrá ts'editho gdi fähmu, sinoque mpähä gdí fähmu. 'Ne 'yo guí ñrpahü rá 'befi Oja ngue rä menyu guí nnehu, sinoque guí fähmu yø ja'i co n'na ra pähätho. ³ Yo guí nne ngue guí mandahü yø ja'i guí fähmu. Nuya yø ja'i xa pet'a Oja, dami cämbahü ra 'yu te dä m'mui. ⁴ A nu'mø bi zócuá rä Hmu yø mädi, nu'a rá njapi Oja di 'da'ahu hinjam'mø dä thogui.

⁵ Xquet'a yø ts'unt'ü dí xifi, nuya yø n'yohü 'bet'o p'ü ha gadi mpetihü, dami 'yec'ei te xi'ahu. A nuyá, gätho'ahu, 'yo gadi 'yex'mø guí yahu. Porque Oja hingui nnu manho'ü di 'yets'i, pe di unna mate ya yø ja'i hindí 'yets'i. ⁶ Janangue ogadi 'yexhu, porque guí pahmu

ngue hönse Oja ja rá ts'edi. 'Ne da 'yehra pa ngue da 'yets'ahu Oja.

⁷ Nu'a te gui hëmphü, dami xihmu Oja, porque guehnä fä'ahu na.

⁸ Damí sámni n'yomfëñihu, damí mfähmu xanhü. Porque nu'a ni nsuihu gue'a ra zithü'a, øt'e tengutho n'na rä zate i gué, di thet'i ngue honi to dä za. ⁹ Nu'a rä zithü dami tóhnmu. Dami zajni mmuihu conná nguehní nt'ec'ehu. Ya guí padí ngue nu'a rä n'ü guí sähü, xquet'a ngut'a thohni cuhu 'bai gä rä ximhäi. ¹⁰ Guesse Oja bádi uni gätho rá mate, bi zon'nahu ngue para zantho di toca'ahu rá ts'edi di unna Cristo. Nu'mø ya bi tho'a rä n'ü guí sähü, ya mits'udyö pa da 'yot'Oja ngue ya hin temá nts'o nma thin'nahü, da 'yot'e ngue guí nduhü, ya rä seguro ngue hínte guí jahü. ¹¹ Nuna Oja, tate ja rá ts'edi para zantho. Da ngut'atho.

¹² Ja ua rä carta dí pen'nahu, da gaxma cuhu rä Silvano. Damí 'yec'ei te dä xi'ahu na. Himmä ya'motho dä ot'ahu na rä súcuá jaua. Dí nne ngue ga ha'ahu rä ts'edi, dädi ja'ahu majuaní ngue nuna rä hya dä ot'i, ja mmangua ha dí njap'ü di jat'ahu Oja. Co nuna rä hya naya, gá dühü.

¹³ I pen'nahu rä nzengua ya ni cuhu 'bucua Babilonia, nuya yø thanhní Oja tengutho'ahu. Nuna rä Marco, entho mä ts'unt'ugä na, xquet'a di zengua'ahu. ¹⁴ Damí nzengua n'na ngü n'na'ahu, co n'na rä beso tengutho guí nnu mans'ü exa di ncu. Dí nne ngue da hyu ni mmui gätho'ahu ngue guí n'yohü rä Jesucristo.

2 rá Bedu

Ja ua rá yoho rá carta bi 'yo'tra Bedu.

1 Nugä drá Simu, 'në drá Bedu, rá mëfigä rä Jesucristo, 'në rá representantegä'a. Dadi zengua'u to gä ja rá hoga nt'ec'eí jagähe ua. Porque nñuña ma Yantehu Jesucristo, guehnä ma Ojahu i nne na ngue to bi zä ma ja'i da 'yec'eí. ²Dí nne ngue man'na gdí pahmu Oja co 'nëhnä ma Hmuhu Jesucristo, n'namhmä ngue man'na di jap'ahu 'në man'na di hyut'a ni mmuihu.

³Ya 'yo ma mmuihu ngue nzonngahu rä Jesucristo, porque ya timma mmuihu ngue maguese na. Rångue dí pahmu rä Cristo ya, i ja rá ts'edi Oja da 'yot'e ngue nñuña rä hya rá n'youi ma nt'ec'eihu, guehnä gdá 'yohu na. ⁴Janangue tate mazihotho rä hya mayat'i ngue di n'nacju. 'Nëcju da zä ga ñothu rä nho ya, tengutho Oja ngue gä ra nho ñot'e. Ya hinni mantho ga nne ga ñothu rä nts'o ja ua ja rä ximhäi ya.

⁵Janangue hinga hont'a di nja ni nt'ec'eihu, dami ja ndummmui ngue man'na gdí n'yo manhohu. Hinga hont'a gdí n'yo manhohu, dami 'yot'e ngue man'na di xohni

n'yomfëñihu. ⁶Hinga hont'a di xohni n'yomfëñihu, dami samse ni mmuihu. Hinga hont'a gdí samse ni mmuihu, dami seti te guí thohmu. Hinga hont'a gdí seti te guí thohmu, dami 'yorpahu rá pähä Oja. ⁷Hinga hont'a gdí 'yorpahu rá pähä Oja, dami mahni cuhu. Hinga hont'a gdí mahni cuhu, dami mahmu gätho mi'da yø ja'i. ⁸A nu'mø ngue guí ñothu ya yø hya dí xi'ahu ya, 'në gadi ja ndummmuihu ngue hïnte di m'medi, ya hijnonda 'yembi ngue hinga gue'a guí ñothu p'uya. Ya hinga särbütho gá pahmu na ma Hmuhu Jesucristo p'uya. ⁹Pe nu te'o hingui ñot'a yø hya dí xi'ahu ya, guehya njot'i yø n'yomfëñi ya, tengutho 'mø di xädä, hingui tinyø mmui ngue Oja bi punnbabí yø ts'oqui xa 'yot'a m'met'o.

¹⁰Janangue nuya ma zi cu'ahu, dami ja ndummmui guí n'yo manhohu, n'namhmä ngue di nëqui ngue bá huan'nahu Oja, janangue bi zon'nahu. Nu'mø guí 'yothu na ra hya naya, ya hinhä gní nhyehmü Oja p'uya. ¹¹Gue'a gdi segurahu'a ngue nup'u ha di manda para zantho na ma Yantehu ra Hmu

Jesucristo, dí n'na'ahu rå nt'edi gui thohmu.

¹² Janangue thojpatho dí nne ga ben'nahu ya yø hya ya, mädague'a ya guí pahmu hanja, 'në hingui yobenihu ngue majuaní te mmanna ra hya bi sän'nahu. ¹³ Mente dí 'bui, dí ena ngue xanho te dí ø'e ngue dí nzop'a ni nzaquihu ngue gui 'yøhmu ya yø hya ya. ¹⁴ Porque ma Hmuhu Jesucristo ya xä xiqui ngue himma ya'atho ga tu. ¹⁵ Janangue di hogä ma mmui ngue dí xi'ahu na rå hya na, n'namhma ngue nu'mø ya xcá tugä, zant'a da zo ni mmuihu ya yø hya ya xtá xi'ahu.

¹⁶ Ya dá xän'nahu rå hya ngue jase rá ts'edi na ma Hmuhu Jesucristo, 'në mahondä ecua na. Nuna ra hya na, hingra cuento na ngue dá ts'antho. Sinoque conma dä dá nuhe ngue maguese na rå Jesucristo. ¹⁷ A nuna Oja rá Papá na, bá nya maya ngue espabi, bi 'yenä: "Nuna 'bucua ya, guehna ma Ts'unt'u dadí madí. A nuyá, janjuani ngue ja gampähä conná nguehna", bi 'yenä. ¹⁸ Nu'a ra ora ngue nmi 'bucähe p'u ja rå nduxca nyuni na ma Hmuhu Jesucristo, nguna rå hya dá ócähe ngue bá man'Oja bá nya maya.

¹⁹ Ya dí haxhu njuani, ngue majuaní na rå hya bi 'yotyø pøngahya Oja. Mahyonitho guí xähmu na rå hya na, asta gue'mø bi xoc'a ni mmuihu xandønho rå Cristo. Porque nuna rå hya na, tengutho n'na rå lámpara mayot'i p'u ja ra 'bexui asta gue'mø bá pøxra haxasø 'mø ni ma da hyats'i. ²⁰ I jatho guí pahmu ngue nuna rå hya

bi 'yotyø pøngahya Oja p'u ja rå Mäca Libro, hingyø n'yomfniñe yø pøngahya ya yø hya bi 'yot'i. ²¹ Pe nuna rå hya bi manyø pøngahya Oja, hinjam'mø ngue yø hyase bi ma, sinoque gue'a rå Espíritu Santo di bennbabí rå hya mmam'mø bi xihyø ja'i rá hya Oja.

2 Nu'mø yø pa xäthogui, mi pøn'i'da yø judío ngue yø fehni pøngahya. Pe xquet'a di njarbu p'u guí 'buhmu ya, dä bømp'u yø fehni xännbate. N'taguiitho gui cutyø hya, porque himma juani na rå hya xännbate. Di ts'onýø ja'i ec'ei te mma. Nuya yø fehni xännbate, dä gøn'a rå Hmu Jesucristo yø Yante. Pe ya rå castigo xønni dä thogui nguehna rå hya dä ma. ² Xangü yø ja'i dä den'nä rå nts'o ga 'yo ya yø fehni xännbate. Go yø ts'oqui ya ngue nuya yø ja'i hingyø 'ec'ei nnømmam'ü na majuaní ngue rå hogä nt'ec'ei jajü. ³ Nuya yø fehni xännbate, i nne dä gue'ahu rå menyu co nu'ü yø fehni i mma. Pe Oja, ya manjam'møtho xpá nzänni ngue dä ma rå castigo ya yø ja'i njap'u. Bá ep'u rå pa ngue rå castigo dä thogui.

⁴ Porque Oja, himbi punnbä'ü yø anxe bi 'yøtra ts'oqui, sinoque bi hyørbu ja rå nidü, bi dut'i conyø cadena, bi gorbu ja rå 'bexui. I njot'i asta gue'mø rå pa daní thaspä rå güenda. ⁵ Ni xinga gue'ü yø nyogui ja'i bi m'mu 'mø manjam'mø xtí punnbabí Oja. Sinoque bi go'mra dehe 'mø mi nja rå ndate 'ye bi jua'ü yø ts'oc'ei. Høndi hyato nja'i conna Noé'ü bi bongui ngue gätho. Guehna rå Noé bi xihyø ts'oc'ei ngue xtí

n'yo xanho. ⁶Xquet'a bi jua Oja rá danielhni Sodoma 'nehra danielhni Gomorra. Bi 'yudi asta gue'mø mi gohi bi m'mospi. Bi 'yøt'a Oja na rá ndate na, n'namhmä ngue nuya yo ja'i xants'o te ga 'yo, dä badi ngue ja ra castigo da thogui. ⁷A nunä rá Lot ngue marä hoga n'yohu na, bi yan'Oja na. Nunä rá Lot madi unna n'yomfeni ngue nnutho te ga 'buhyo ja'i xants'o ga 'yo. ⁸Nunä rá hoga n'yohu, nup'ü mi 'buhyo ts'oc'ei, ja mi 'büp'u. N'na pa ngu n'na pa tär'man'ü rá mmui ngue øde te mmänyø ja'i, 'ne i nnuse te gäma nts'o ga 'buhyo ja'i. ⁹A nu yø ja'i ya thanne Oja, nu'mø ja'a man'ü thogui, dä zä da yan'Oja. Pe yø ts'oc'ei ejpatho rá castigo dä tho 'mø rá pa dani thaxra güenda. ¹⁰Nuna Oja, ma dätho dä japrä castigo gätho yø ja'i xants'o ga 'yo, guehya øt'a te yø pähäse, nu'a rá hya di manda Oja, 'be xingui örpatho rá güenda'a.

Nuya yø fehni xännbäte hingui hant'a ga ya, ena ngue pase. Hingui su da zan'u tate ja yø ts'edi. ¹¹Conque yø anxe, man'na tate ja yø ts'edi, pe nu'mø 'büp'u ja rá hmi rá dä Oja, hingui sanni dä zan'u cohyø ts'edi. ¹²Pe nuya yø n'yohu ya, hingui tinyø mmui ngue tate ja yø ts'edi ya sani. 'Bai tengutho yø zu'ë, nu'a te so yø mmui, gue'a øt'a. Nu rá zu'ë nu'a ja rá danyu, i tho'mø bi zo. Njarbutho ya yø ja'i ya, ngue da du. ¹³Dä ma rá castigo ya yø ja'i ya, ngue di unnbä yø mmui yø mmic'eiui. Porque di ho da 'yøtra nts'o so yø mmui, madague'a fadi. Nuya yø ja'i ya, nu'mø pap'u ja ra ngo guí øthu, pes'yo sá yø 'yec'ei 'mø bi nu ngue 'büp'u. Pe 'be xingui

tär'man'ü yø mmui'a te rá nts'o øt'e. ¹⁴N'na rá xisu dä nu, n'na di ho. Hinha rá nzegui'a rá ts'oqui øt'e. Di ts'onnba yø mmui yø ja'i hingui nzaqui yø nt'ec'ei. Nu te gä suhyø dä, i nne ngue gä dyø mmeti. Guehya yø ja'i da ma rá castigo ya. ¹⁵Gä rá m'medi ga 'yo, nu'a rá hya njuantho, i hep'üa. I øt'e tengutho bi 'yøtra fehni pøngahya Balaam nunä rá ts'ant'u rá Beor. Rá ts'oqui bi 'yøt'e ngue bi ne xtä ndähra mënyu. ¹⁶Nunä rá burru rá Balaam bi nya tengutho rá ja'i, bi hejpabi'a rá ts'oqui mi nne xtä 'yøt'e. Bi zambabi rá mmui rá pøngahya, ena mi loco.

¹⁷Nuya yø n'yohu ya, hínte manho dä 'yøt'ahu. Guí nnuhu n'na rá poso 'mø xa xä rá dehe, ogue n'na rá jogui 'mø hingui 'ye, njarbutho yø hya ya. Guehya dä map'ü ja rá castigo, ja rá ts'a'bexui para zantho ya. ¹⁸Porque espabi yø hya i mma, pe hínte di myui te mma. Nja ngue nuya yø ja'i ya xa hyep'ü rá nts'o manj n'yo, i orpabi ngue di unna nt'edi hondä 'yøtra nts'o tengutho ga 'yo mi'da yø ja'i. ¹⁹I xihyø ja'i ngue dä 'yøt'a te dä nepyø mmui dä 'yøt'e. Pe 'nese ya hingui sää dä hyep'ü rá nts'o ga 'yo ya. N'na ngu n'na rá ja'i, nu'a te rá 'yu xa bent'i, ya hingui nne da hyegui. ²⁰Nu rá ja'i ya bi hyep'ü rá nts'o jaua ja rá ximhäi ngue bi ba'a ma Yantehu rá Hmu Jesucristo, 'ne hondä 'bäträ mmui ngue da 'yøtra nts'o, ya man'na xanhets'i rá ts'oqui bi 'yøt'e ngue'a te rá ts'oqui mi ja m'met'o. ²¹Man'na xanho ngue hinxta mba'a rá 'yu njuantho ya yø ja'i ya, ngue nu'mø mi badi hanja rá hya, m'mefa bi hyep'ü rá maca

hyá bi 'bep'a Oja xtí n'yo. ²² Go bi 'yótya yó ja'i ya yó hyá māhyequi, ngue ena: "Ra fo'yo, māhōmbi zi ra ts'odi xi zogui. Nu rā ts'udi ja bi ma m'met'e, māhōmbi yurbu ja ra xābhōhái".

3 Ague mā zi cu'ahu, ya rā yoho na ra carta dā ot'a ya ngue ga pen'nahu. Mente guehya yoho yó carta ya, janjuani dādi bēn'nahu na te rā hyá ya xá si'ahu, porque dí nnegä ngue gui hyaxu n'na rā hoga n'yomfeni. ²Damí bēmhmu'a te rā hyá bi manyo māca pōngahya Oja 'mō yó pa xathogui. Da gue'a mā Yantehu ra Hmu Jesucristo damí bēmhmu'a te rā hyá bi manda. Nu'u yó representante ra Cristo, ya bi xān'nahu hanja rā hyá. ³Damí 'yörpahu ra güenda nā rā hyá jaua ya. Nu'mō hante dā gua'a nximhái, dí m'muhýo ja'i dā dentho nā ma nt'ec'eliu i ja, guehya dā 'yotho'a te gä yó pähäse xants'o. ⁴Da 'yena: "Guí mmamhmu ngue ra Cristo bi ma ngue dā ehe. Xiya, chaphu 'buhya? Ua ngut'a mpa xá thogui gue'mō xa ndu yó ndia, 'nē xquetho te dí nnuhu ngue ja, asta gue'mō māmbá fu'a nximhái", da 'yena. ⁵Nuya yó ja'i ya, nnerbu ena ngue hingui fadi hanja rā hyá, ya fadi ngue Oja bi hocra c'amahets'i 'nghra häi. 'Né bi zänni ngue bi nc'a rā häi made ra dehe, 'nē gue'a rā dehe guí mpepra häi 'mō bi n'ye ya. ⁶'Né xquet'a gue'a rā dehe bi go'ma häi 'mō manjam'mō. Porque bi ma majuadi yó ja'i mi 'bu'a nximhái ngue bi nja ra ndate 'ye. ⁷Pe nuya te dí nnuhu bi ja maya, daguecua ja rā häi, nuna

Oja, ya xa nzänni ngue dí nzø connasibi. I nt'ejpitho ngue dí nzø 'mō ra pa dani nja rā ts'ut'abi. A nuya yó ts'oc'eí dā ma rā castigo ya.

⁸Honda n'na rā hyá ja ya mā zi cu'ahu. O gadi pūmbenihu. Nup'u ga mben'a mā Hmu Jesucristo, nu'a n'na pa, tengutho 'mō dā n'na māhuahi njeya'a. Nu'a n'na māhuahi njeya p'uya, tengutho 'mō dā n'na patho p'u ga mben'a. ⁹Nuna mā Hmu Jesucristo bi mā ngue dā ep'u. Pe nuya, 'buhýo ja'i embi ngue ya bi thohra pa p'u dā ehe. Pe hingui thohra pa p'u dā ehe, sinoque 'bet'o serpabi yó ja'i, hingui nnepe dā ma rā castigo yó ja'i, i nnepe ngue gätho yó ja'i di 'bätyo mmui dā hyep'u rā nts'o ga 'yo.

¹⁰Nu rā pa dā ep'u rā Hmu, dā gue'mō rā ora ngue hingui fadi, tengutho rā be 'mō dā zóhø ngue rā xui hingui fadi. Nu'a rā ora'a, asta dādi thoni rā c'amahets'i. Nu te dí nequi bí ja maya, gä dā guadi dí nzø. Nuya häi p'uya, nu te gä jaua, gä dí nzø. ¹¹Guehná ja ngue dí ma majuadi te gä ja naya. Janangue mā datho i nne ngue guí nsuphu ha gdi thännehu Oja mente ra pa guí m'muhmu ua. ¹²A nuya, ya guí tómhmu ngue dā zonna pa dā o Oja. Damí ja ndummuihu ngue dí nja rā 'befi Oja, n'namhma ngue n'nahmantho dā ep'u. Nu'a rā pa'a, nu te bí ja maya dí nzø connasibi. Nu te gä bí ja maya dā migui connasibi. ¹³Pe Oja, ya xa yarcáhu ngue dí nja rā 'da'yo c'amahets'i, 'nē dí nja rā 'da'yo häi. Nuna rā 'da'yo häi na, gä rā nho dā m'muhýo ja'i. Guehná nthømitho dí nja naya.

¹⁴Janangue nuya mā zi cu'ahu, mente guí tómhmu ya yó cosa

mā'da'yo dī nja ya, dāmī ja
 ndūmmui ngue hīn temā nts'o dā
 dīn'nahū Oja. Nu'a te hīndī zu'ahū
 Oja, gue'a gui 'yōthū'a. ¹⁵Damī
 pāhmu ngue nu'a hīnguá 'ye'a mā
 Hmūhū Jesucristo, porque nnepe
 dā dīnyø mmui mī'da yø ja'i ha di
 nyānyø te. Nūnā rā hyā dī xi'ahū
 ya, xquet'a ngut'atho rā hyā bi
 cuarpū ja rā carta bi men'nahu
 mā cūhū rā Pablo. Gue'a Oja bi
 bēnnbābi nā rā hyā bi men'nahu.
¹⁶Gātho'u mī'da yø carta bi 'yot'i,
 bi cuarpū ya yø hyā dī xi'ahū ya,
 mādague'a ja 'da yø carta xānhenni
 ha gā thīnī te gā mbōni. Nu'u yø ja'i
 hīngui padi xānho rā sūcuā p'uya,
 hīngui nzaqui yø nt'ec'eí, i nne dā
 mā te gā mbōn'a te mmamp'u ja
 ra sūcuā, pe hīngu guep'u ga mma.

Njarbūtho mī'da yø hyā nt'ot'i
 p'u ja rā Māca Libro ya, nū te ga
 mbōni, hīngu guep'u ga mmānyø
 ja'i. Ya di jase rā ja'i p'u dā ma rā
 castigo.

¹⁷Ague mā zi cū'ahū, ya guí
 pāhmu ya yø hyā bi si'ahū m'met'o
 ngue dī m'muhø fehnī xānnbāte.
 Jānangue dāmī mfāhmū ya, 'yo
 guí nnehu ngue nuya yø hyāte, dā
 ja'i guí 'yōthū'a rā nts'o gā 'yo ya.
 Māmī ts'onnī nt'ec'eihū i ja ngue
 go gdī māhā'u. ¹⁸Hante gue dāmī
 nehu ngue nu'a rā mate nā rā Hmu
 Jesucristo bi yanju, mān'na gdi
 tīmhmu hanja. Dāmī 'yot'e ngue
 man'na di dīnnī mmuihu xānho
 te'o nā. A nūnā, guehnā t'espabi
 nā hangu rā pa para zāntho. Dā
 ngut'atho.

1 ra Xuua

Ja ua rá mudi rá carta bi 'yo'tra Xuua.

1 Nuna rá Jesucristo di unna 'da'yo te, dadi cuat'ahua ua ja ra carta te'o na. Guehná ya mi 'bui hangu rá pa na, hante ngue dí nhohyø cosa i ja. Dá øhme te bi mamp'u ha bi nya. Di 'bähme p'u di hëthe. Majuaní dá nuhe, 'ne dá thädi conma 'yëhe. ²Nuna di unna 'da'yo te, bi 'yøt'e ngue da fadi te'o na. Dá nuhe, janangue nuya dadi jahe majuaní ngue dá nuhe. Nuyá, dí xi'ahua ngue nuna di unna 'da'yo te, hin'yü ha bá fudi 'ne hinha rá nzegui ngue 'bui. Nuna, mambí 'büp'u bí 'buhrá Papá, pe bi zöcua ngue dá nnuhe. ³Dí xi'ahua ngue dá nügähe na, 'ne dá øsehe te bi ma, n'namhma ngue 'ne'ahua 'da gdá n'amigohu na Oja ma Papáhu, conná Jesucristo rá Ts'unt'u Oja. ⁴Nuya dí ot'ahua ya yø hya jaua, n'namhma ngue män'na mathoguitho gui johyahua.

⁵Nuna rá hya bi xänngahe rá Jesucristo, guehná dí xi'ahua naya, ngue nuna Oja xandønho, hin tema hya dadi nequi ngue hinga njuani. ⁶Nu'mø dí ena ngue dadi n'amigohu

Oja, 'ne hinga njuani te dí øthu, ya di nequi ngue himma juani te dí mmamhmá. 'Ne himma juani ngue dí padí ga øthu rá nho. ⁷A nu'mø dí 'yo mänhohu tengutho Oja ngue gä rá nho øt'e, majuaní ngue dadi n'amigo n'na ngu n'naju 'mø. 'Ne dí nhogui gätho ma ts'oquihu conná nguehrá ji bi männa Jesucristo.

⁸A nu'mø ga ena ngue hin'yü ma ts'oquihu, dadi nhäsehu 'mø, himma juani te dí mmamhmá. ⁹Pe nu'mø ga xihmu Oja ngue ja ma ts'oquihu, di punngä ma ts'oquihu, di hogahü te gäma nts'ohu i ja. Porque Oja da 'yøt'a te ni 'yup'u, di punngahu tengutho bi ma. ¹⁰Pe nu'mø ga ena ngue hin tema ts'oqui xtá øthu, nu'mø ya dí nnu bethanihu Oja 'mø. Nuna rá hya Oja p'uya, ya hinga edi ec'ehu.

2 Ague ma basi'ahua, dí ot'ahua ya yø hya jaua n'namhma ngue hingui 'yøthu rá ts'oqui. Pe nu'mø to bi 'yøtra ts'oqui, i 'bø'a ma hojpatehu p'u bí 'buhma Papáhu. Nuna guehná rá Jesucristo na, 'ne guehná hin'yü rá ts'oqui na. ²Nuna

ra Jesucristo bi dū ngue bi hoga mā ts'oquihū, 'nē hīngā hōngtho gāhū, sinoque bi dū ngue di hojpabí yō ts'oqui gātho yō ja'i 'bū'a nximhāi.

³Nū'mō dí òthū te dī mānda Oja, ya dī hāxhū njuani ngue dī pāhmu Oja 'mō. ⁴Pe nū te'o ngue enā: "Nugā dī pācā Oja", i enā, pe hīngui òt'e te dī mānda Oja, nūná, guehnā ra ja'i fehni nā, himma juani ngue rā mpādīui Oja. ⁵Nū rā ja'i ngue òt'e te dī mānda Oja, guehnā majuanī ngue padī xanho ha di mā Oja nā. Gue'a guí nequi ngue n'youi Oja rā ja'i'a. ⁶A nū rā ja'i enā ngue n'youi Oja, i ja ngue dī n'yo tengutho i n'yo rā Jesucristo 'mō mi m'macua.

⁷Ague mā zi cu'ahū, nūnā rā hya dā ot'ā ua ja rā carta dādi 'bep'ahū gui 'yothū ya, himma 'da'yo nā. Guehnā rā hya bī m'mep'i gui 'yothū 'mō gamba ec'ehū rā hoga 'da'yo hya mā m'met'o nā. ⁸A nuyá, entho mā'da'yo nā rā hya dādi 'bep'i gui 'yothū ya, porque majuanī ngue nūnā rā hya nā, ja di 'uecrā 'bexui yucua ja rā ximhāi nā. A nuya ngue ndap'u bi zā mā'yoni rā hya ya, entho di dayot'a n'na rā nyot'i p'u ni ma rā hya. Nūnā rā Jesucristo, nū te gā mmānnā rā hya jaua, gā bi 'yot'e. A nuyá, xquet'a 'nē'ahū guí òthū'a te mmānnā rā hya nāya.

⁹Nū rā ja'i enā ngue ya xanho te ga 'yo, pe nnu man'u drá cu, guehnā rā ja'i di siguetho ngue xānts'o ga 'yo nā. ¹⁰Nū rā ja'i dī māhrá cu, ya xanho te ga 'yo. Hīnyū p'u di t'embí ngue go rā ts'oqui p'u òtra ts'oqui mī'da yō ja'i. ¹¹Pe nū rā ja'i ngue nnu man'u drá cu, emma 'bui, pe rā

nts'o ga 'yo. Hīngui padī te dā n'yo, porque nū'a rā nts'o ja rā mmāni, gue'a corpora rā n'yomfēn'i'a.

¹²Ague mā basi'ahū, nguna rā hya dī ot'ahū ua ja rā carta jaua, porque ya bi punngā mā ts'oquihū Oja ngue bi dū rā Jesucristo connā nguecjhā.

¹³A nū yō dāja'i, nguna rā hya dī ot'ahū ua ja rā carta, porque bi zōni gā pāhmu te'o nā ya mi 'bui hante ngue dī nhohyō cosa i ja. A nū yō ts'ant'u, nguna rā hya dī ot'ahū ua ja rā carta, porque ya gā taphū rā zithū.

Ague mā basi'ahū, nguna rā hya dī ot'ahū ua ja rā carta, porque bi zōni gā pāhmu Oja ma Papáhu.

¹⁴A nū yō dāja'i, nguna rā hya dī ot'ahū ua ja rā carta, porque bi zōni gā pāhmu te'o nā ya mi 'bui hante ngue dī nhohyō cosa i ja. A nū yō ts'ant'u, nguna rā hya dī ot'ahū ua ja rā carta, porque guí dāhū ngue gā 'yec'ehū rā hya Oja p'u ja ni mmāni. Ya gā taphū rā zithū.

¹⁵'Yo gādi hohū rā nts'o jaua ja rā ximhāi. Nū to di ho rā nts'o jaua ja rā ximhāi, guehnā rā ja'i hīngui padī dī mā'a mā Papáhu nā. ¹⁶Porque nū'a te gā rā nts'o jaua ja rā ximhāi, hīngrā ts'ānni Oja, sinoque rā ts'ānnise yō ja'i. Nū yō ja'i òt'a te yō pāhāse. Nū te gā hēti, gā nne ngue dyō mmeti, di 'yets'i ngue'a te ga 'bui. ¹⁷Pe yō ja'i dā thogui, dā gue'a te yō pāhā yō ja'i dā thogui. Pe nū rā ja'i ḥrpabí rā pāhā Oja i 'bui para zāntho.

¹⁸Ague ma basi'ahū, ya ni ma da gaxrā pa ya. Nū'ahū, ya xcá 'yohmu ngue rā nsuui rā Cristo i ja ngue

dí m'mui. A nuyá, ya 'bui xangu yó ja'i sú'a rā Cristo ya. Janangue dí pahmu ngue ya ni ma dā gaxra pa.¹⁹ Nū rā ja'i ngue rá nsuui rā Cristo, guehnā himma juani ngue ma mmi'yec'eiħu nā, janangue uegue. A nū'mō nmajuanī ngue ma mmi'yec'eiħu, 'daua gdī n'yohu 'mō. Pe i 'uegue para ngue dí nequi xanho ngue himma juani ma mmi'yec'eiħu.

²⁰ Pe nū'ahu, ya bá pen'nāhu rā Espíritu Santo rā Cristo. Guehnā rā Espíritu Santo ot'e ngue guí pahmu ndana rā hya majuanī, ndana himma juani.²¹ Hindá ot'a ua ja ra carta 'da yó hya hinguí pahmu, sinoque ya guí pahmu ngue majuanī ya yó hya dí xi'ahu. 'Né guí pahmu ngue nuna rā hya majuanī, hin tema fehnī n'youi.

²² Ma ga pahmu ndana rā ja'i fehnī ya. Nunā rā fehnī ya, guehnā rā ja'i i mma ngue rā Jesús hinga guehnā rā Cristo bá ex Oja ngue dí ndast'abi na. Nunā p'uya, guehnā rā nsuui rā Cristo na, porque cón'a rā Papá, 'nē cónnbabí rā Ts'unt'u Oja.²³ Nū rā ja'i embi ngue hinga guehnā rā Jesús rā Ts'unt'u Oja, guehnā hingui n'youi rā Papá na. Pe nū rā ja'i i mma ngue rā Jesucristo, guehnā rā Ts'unt'u Oja na, guehnā rā ja'i n'youi rā Papá na.

²⁴ Janangue dami 'yet'ammuiħu na rā hya rā mudi gá 'yohmu. Nū'mō ngue guí et'ammuiħu nā rā hya rā mudi gá 'yohmu, ya guí n'yohu rā Ts'unt'u Oja 'mō, xquet'a 'nē'a rā Papá guí n'yohu p'uya.²⁵ 'Né xquet'a rā Jesucristo bi yat'i ngue di 'dacju ra 'da'yo te para zanthon.

²⁶ Dí ot'ahu nā rā hya nā, n'namhma guí pahmu ngue 'yop'u

'da ngue nne dā hyä'ahu.²⁷ Ra Jesucristo bá penħna Espíritu Santo dā mä'ahu. Janangue nuyá, ya himma hyoni ngue to dā xän'nāhu te'o ya yó fehnī dí xi'ahu ya. Porque guese'a rā Espíritu Santo dā xän'nāhu gätho, ndana majuanī, ndana himma juani. A nū'a te dā xän'nāhu nā rā Espíritu Santo, gä gue'a majuanī, hingra fehnī. Janangue nuyá, hont'a rā Cristo dā 'yo ni mmuiħu ya, porque gue'a xän'nāhu rā Espíritu Santo'a.

²⁸ Ague ma basi'ahu, hont'a rā Cristo dā 'yo ma mmuiħu ya, n'namhma ga hahu nzammui 'mō dā nuhu'a, ya hinga pes'ma sähu 'mō bá eħe.²⁹ Ya guí pahmu ngue rā Jesucristo, gä rā nho i n'yo'a. Xquet'a jatho ngue guí pahmu ya ngue nū to gä 'yo manho, gue'u yó basi Oja'u.

3 Ma ga pahmu ya ngue majuanī dí macju nā Oja ma Papáhu, porque nuyá, ya yó basi gahu Oja ya. 'Né majuanī ngue guecjū yó basi gahu Oja. Pe mi'da yó ja'i, hingui padj ngue yó basi gahu Oja'u, porque yó ja'i hingui pa Oja.² Ague ma zi cu'ahu, ya yó basi gahu Oja ya, 'nē tobe hindí pahmu xanho tengu ga cohmu 'mō rā nzegui. Pe dí pahmu ngue nū'mō bá eħra Jesucristo, ya ga cohmu tengutho'a, porque ya ga nnurpahu rā hmi tengu.³ Nū te'o gä to'mi ngue da gohi tengutho rā Jesucristo, ya hep'u rā nts'o, i nne dí n'yo xanho rā ja'i tengutho i n'yo rā Jesucristo.

⁴ Nū to gä oħra ts'oqui, guehya nuijsabí rā ley Oja ya. Porque rā

ts'oqui, gue'a ngue nhuīts'i r̄a ley'a.
5 Ya guí pahm̄u ngue r̄a Jesucristo bá ecua ja r̄a ximhái ngue di hogā mā ts'oquih̄u. Pe nūná, hin temá ts'oqui bi 'yō'nā. **6** Nū to gätho n'youi r̄a Jesucristo, ya hīndi siguetho øtra ts'oqui. Pe nū to gä øtra ts'oqui, guehya hīngui t̄imp'u ja yō mmui hanja nā r̄a Jesucristo ya, 'nē hīngui padí te'o na r̄a Cristo.

7 Ague mā basīah̄u, 'yo to di hā'ah̄u ngue gui 'yōthu r̄a ts'oqui. Nū ra ja'i 'yo manho, ya xānho tengutho r̄a Jesucristo xānho'a.

8 Pe nū'ū ga 'yot'a ngue r̄a ts'oqui øt'e, r̄a zithu n'youi'ū. Porque ra zithu di siguetho øtra ts'oqui'a, asta gue'mō māmbi dū'mj bá øtra ts'oqui. Janangue bá ecua r̄a Ts'unt'u Oja ngue di ts'onnba r̄a 'befi r̄a zithu.

9 Nū'ū yō basī Oja, ya hīngui øtra ts'oqui, porque ya bi ntheui r̄a 'da'yo te di un'Oja. Ya hīngui nne di sigue da 'yotra ts'oqui, porque ya yō basī Oja. **10** Ja dī nequi ua ya, ndana gue'a yō basī Oja, ndana gue'a yō basī r̄a zithu. Nū to gä hīngui nne da 'yotra nho, ogue hīngui nne dī māhrá mmic'eiui, guehya hīngyō basī Oja ya.

11 Nūnā r̄a hya r̄á mudi gá 'yōhm̄u, guehnā mmanna ngue n'nāngu n'naju, jatho ga mādi gätho mā mmī'yec'eh̄u. **12** Hīngua øthu tengutho r̄a Caín ngue mará n'youi r̄a zithu, janangue bi hyo r̄á n'yohu. ?Ha bi nja ngue bi hyo? Bi hyo, porque r̄a Caín xants'o te mi øt'e, janangue bi seyabi r̄á n'yohu nuna mi øtra nho.

13 Ague mā zi cu'ah̄u, nū'mō bi nu mān'ah̄u yō ja'i ua ja r̄a ximhái,

'yo gadi 'yōthohu hanja. **14** Porque mām'met'o emma dí 'buhm̄u, pe entho ya xtāda tuhu. A nuyá, ya dā nthehu r̄a 'da'yo te ya. Dí pahm̄u ngue dā nthehu r̄a 'da'yo te, porque dādī māhm̄a cuhu. Nū to hīndi māhyō cu, emma 'bhi, pe entho ya xā ndu. **15** Nū to gä nnū mān'ū r̄a cu, sūtho ngue r̄a hyote. 'Nē guí pahm̄u ngue nū'a ya ga 'bu'a ngue r̄a hyote, hīngu n'nā dī ntheui r̄a 'da'yo te.

16 Rā Cristo bi 'yūrcah̄u te ga mbon'a ngue dī māhrá mmic'eiui n'nā, ngue bi n'uni bi du connā nguecjh. Xquet'a ga njathu p'uya, nū'mō ja ngue dā thoju connā nguehma cuhu, ya dā zā. **17** Xi n'nā r̄a ja'i ngue xangu te pets'i, 'nē dā nū r̄a cu ngue hīn'yū te dā hyoni, nū'mō hīndi huequi ngue di unni te honi, chague dā nzā dā 'yēna ngue dī mā Oja p'u ja r̄á mmui 'mō? **18** Ague mā basīah̄u, hīngua hōntho dā bōmma nehu ngue dādī māhm̄a mmic'eh̄u, sinoque dī nequi ngue majuanī dādī māhm̄u, ma ga fāxhu mā mmic'eh̄u.

19 Nū'mō majuanī dādī māhm̄a mmic'eh̄u, ya dī pahm̄u njuani ngue dī øtha'ā te mmānnā hya Oja 'mō. Ya majuanī ngue hu mā mmuihu ngue ya hīndā zucjh Oja p'uya. **20** Xi'mō ngue su mā mmuihu ngue hīndī øthu xānho'a te mmānnā hya, pe nū'a go dā mān'Oja, gue'a dī nja'a, hīngua nū'a go ga mmāmhmu. Porque pase Oja te øt'e. **21** A nūya mā zi cu'ah̄u, nū'mō ya hīngui su mā mmuihu ya, ya sāp'u ga hāhu r̄a ts'edi ga nzohmu Oja 'mō. **22** Nū'mō te gāmā cosa ga äphu Oja, di 'dacjh Oja te dī nnehu, porque nuya yō

hya dí manda, dí ec'eihu, nu te nnu manho Oja, gue'a dí óthu'a. ²³Nuna ra hya dí manda Oja, guehna ngue ga ec'eihu ra Jesucristo ra Ts'untu. 'Ne ga óthu te dí manda na p'uya ngue n'na ngu n'naju ga madi gätho ma mm*i*yec'eihu. ²⁴Nu to gä ótu te ra hya dí manda Oja, ya yo n'youi Oja. Nu'a nná pahmu ngue dí n'yohu Oja, ngue bá penngahu ra Espíritu Santo.

4 Ague ma zi cu'ahu, nu to bi zä ma ja'i dä 'yena ngue ra Espíritu Santo di bennbabi ra hya da ma, 'yo sä 'bexque'a guí ec'eihu te mma. 'Be dämi hyacju ra güenda xandønho te ra hya mma, n'namhma guí pahmu ngue'mø majuaní ra hya Oja mma, ogue hin'na. Porque xangu yo fehní pøngahya ya 'yo ndap'u bi zä. ²Nuyá, ga xi'ahu ha gdí pahmu ngue'mø majuaní ra Espíritu Santo di bennba ra hya mmanna ja'i ogue hin'na. Nu to gätho mmanya ngue ra Jesucristo majuaní bi nja'i, guehna ra hya Oja mmanna. ³Pe nu to gätho mmanya ngue himbi nja'i ra Jesucristo, guehna hingui n'youi ra Espíritu Santo na, sinoque guehna ra hya ngue ra nsuui ra Cristo na. Pe ya xcá 'yøhmu ngue ja ngue dí n'yo ua ja ra ximhäi' a ra hya ngue ra fehní. 'Ne ya 'yo'a ra hya'a ya.

⁴ Ague ma basi'ahu, ya yo ja'i ahu Oja ya. Janangue ya gá taphu'u yo fehní pøngahya. Porque nuna ra Espíritu Santo guí n'yohu, man'na xanzaqui na ngue'a ra zithu n'youi yo ja'i ua ja ra ximhäi. ⁵Nu'u yo fehní pøngahya, yo n'yohu yo ja'i bucua ja ra ximhäi' u, janangue

mmán'a te ja ua ja ra ximhäi. Yo ja'i bucua ja ra ximhäi p'uya, nnu manho ra hya mmanya yo fehní. ⁶Pe nuju, ya yo ja'igahu Oja. Nu te'o ya ra mpadíui Oja ya, di ho da 'yøhya yo hya dí xännbuhe yo ja'i. Pe nu to hingrá mpadíui Oja, hingui nne da 'yøhya yo hya dí xännbuhe yo ja'i. Guehna gdá pahmu naya ndana ra ja'i majuaní ra hya mma, ndana ra ja'i himma juaní te mma.

7 Ague ma zi cu'ahu, nu'u ma mmi'yec'eihu ya, jatho ngue ga mmahmu n'na ngu n'naju'u ya. Porque nu'a dí mahrá mmic'eijui, guehna ótu te ra ts'anni Oja na. Nu'a dí mahrá mmic'eijui, gue'a ra basí Oja'a. Gue'a ra mpadíui Oja'a. ⁸A nu'a hindí mahrá mmic'eijui, hingrá mpadíui Oja'a, porque Oja dí madi gätho yo ja'i. ⁹Ja dí nequi p'uya ngue dí macju Oja, porque bá penhná 'dants'untu ua ja ra ximhäi, para ngue da zápu ga nthehu ra 'da'yo te conná ngue'a. ¹⁰Xindu hangu gadí mahmu Oja, pe hinjam'mø da zä ga órpahu tengutho guí macju. Pe bi 'yurcahu Oja ha guí macju, ngue bá penhua ra Ts'untu ngue da du ngue di hogu mu ts'oquihu.

¹¹ Ague ma zi cu'ahu, nu'mø ngu'a bi 'yot'Oja ngue i macju, nu'u ma mmi'yec'eihu, jatho ngue ga mmahmu n'na ngu n'naju'u ya. ¹²Nuna Oja, hinjam'mø to dí nnu na. Pe nu'mø dadí mmadi n'na ngu n'naju, ya dí n'yohu Oja 'mø. 'Ne majuaní dadí mahmu Oja 'mø.

¹³Nuna Oja bá penngahu ra Espíritu Santo, guehna ót'e ngue ga

pahmʉ ngue dí n'yohʉ Oja. ¹⁴Nuna rā Ts'unt'ʉ Oja, dá nusegähe na, janangue dädi jahe majuanı ngue rā Papá bá penhná Ts'unt'ʉ ua ja rā ximhái ngue dä yanyø ja'i. ¹⁵Nu rā ja'i mma ngue ec'eí ngue rā Ts'unt'ʉ Oja na rā Jesús, guehná ra ja'i rá n'youi Oja na, ngu Oja, ngu ra ja'i hinhá gui nhyegeui. ¹⁶Ya dí pahmʉ ngue di macjʉ Oja, nu'a dí ec'eihʉ ngue majuanı'a.

Nuna Oja dí mädi gätho yø ja'i. Janangue nu ra ja'i dí mahrá mmic'eíui, ya rā n'youi Oja ra ja'i, n'na ngu n'na hinhá gui nhyegeui. ¹⁷Jatho gä mahmʉ Oja co gätho ma mmuihu, n'namhmä ngue ya hínte ga suhʉ 'mø rā pa daní hyaxra güenda. A nuya ja rā ximhái ya, nuna Oja rā Papá na rā Jesucristo, guehná mä Papáhu na. ¹⁸Nu rā ja'i ngue rā mmui gui mä Oja ya, ya hingui su da zü Oja ra ja'i. ¿Teni mantho da zu rā ja'i 'mø ya rā mmui gui mädi? Su rā ja'i da zu Oja, pe gue'mø hingrá mmui gui mädi.

¹⁹A nuju dadi mahmʉ Oja ya, porque bi dímmä mmuihu ngue rā mädi go bi macjʉ Oja. ²⁰A nu rā ja'i da 'yena ngue di ma Oja, pe nnu man'ʉ drá cu, guehná ra ja'i fehni na. Porque rā ja'i hindí mahrá cu nuna i nnu, chague da nzä dí ma Oja nuna hingui nnu 'mø? ²¹Guehná rā hya dí mända Oja naya ngue nu rā ja'i ena ngue di ma Oja, jatho di mahrá cu.

yø basi na rā n'yohʉ mä mädi jatho ngue dä ma mä mädi. ²Janangue nu'mø dädi mahmʉ Oja, 'ne dí øthʉ'a rā hya dí mända, ya dí pahmʉ ngue nu'ʉ yø basi Oja jatho dä ma mä mädi. ³Porque rā ja'i dí mä Oja, gue'a øt'e te dí mända Oja'a. Nu'a te gä dí mända Oja, gä øt'e, hingui nnu manhennítho dä 'yøt'e. ⁴Porque nu to gätho ya 'bui ngue rā basi Oja, ya hep'ʉ rā nts'o jaua ja rā ximhái. Nuna mä nt'ec'eihʉ i ja, guehná ga thapra nts'o jaua ja rā ximhái na. ⁵Hinjongui sä da hyep'ʉ rā nts'o jaua ja rā ximhái, hondya yø ja'i ec'eí ngue rā Ts'unt'ʉ Oja na rā Jesús, guehya yø ja'i hep'ʉ rā nts'o ya.

⁶Mambá ecua rā Jesucristo, bi fädi ngue rā Ts'unt'ʉ Oja 'mø mi nxixya p'ʉ ja rā dehe 'n'g'mø mi männä ji p'ʉ bi du. Pe hinga höntho bi nxixya, sinoque bi nxixya 'n'g' bi tho. Guese rā Espíritu Santo di ja majuanı te'o na rā Jesucristo. A nuna rā Espíritu Santo gä majuanı te mma. ⁷Pe nuya hyu ya, badi ja majuanı p'ʉ mahets'i ngue rā Jesucristo guehná rā Ts'unt'ʉ Oja na. Nu'a rā mädi, gue'a rā Papá. Rá yoho, gue'a rā Ts'unt'ʉ Oja, nuna øt'e ngue fädi hanja Oja. Rá hyu p'uya, gue'a rā Espíritu Santo. Nuya hyu ya, 'da'igü mma. ⁸N'ecua ja rā ximhái, guehya di ja majuanı ya hyu yø hya ya, ja dí haxhu p'ʉ njuani ngue rā Ts'unt'ʉ Oja na rā Jesucristo. Nu'a rā mädi, rā Espíritu Santo øt'e ngue tımmä mmuihu hanja rā hya. A nu'a rā yoho, bi nequi xanho 'mø mi nja rā nxixya. A nu'a rā hyu, bi fädi xanho 'mø

5 Nu to gätho ec'eí ngue rā Jesús guehná ra Cristo na, guehná rā ja'i rā basi Oja na. A nuyá, nu rā ja'i dí mahrá mmiñ'yohʉui, co 'n'g'ʉ

mí tho rā Jesucristo. Gátho ya hyu ya, 'da'igü mmä ngue guehnä rá Ts'unt'ü Oja na. ⁹Xi'mø bí man'a n'na rā hya yó ja'i 'në dá ec'eiħu te bí ma, goma gue Oja hinga ec'eiħu te mmämp'uya. A nuna Oja, guehnä di jase majuaní te'o na rā Ts'unt'ü na. ¹⁰Nu'a ec'eiħi rā Ts'unt'ü Oja, pase p'u ja rā mmui rā ja'i ngue majuaní te ec'ei. Nu'a hingui ec'ei'a te mmän'Oja, guehnä rā ja'i nnu bethani Oja na, porque hingui ec'ei'a rā hya bí man'Oja ngue te'o na rā Ts'unt'ü. ¹¹Guese Oja di jacju majuaní ngue di 'daczü rā 'da'yo te para zantho. 'Në nuna rā 'da'yo te na, di n'jacju 'mø ga ec'eiħu rā Ts'unt'ü Oja. ¹²Nu'a to n'youi rā Ts'unt'ü Oja, ya ja rā 'da'yo te. Pe nu to hingui n'youi rā Ts'unt'ü Oja, ya hin'yü rā 'da'yo te.

¹³Nuya to ec'eiħi rā Ts'unt'ü Oja, dá cuarpabi rā carta ya yó hya jaua, dí nnepe dá badi ngue ja rā 'da'yo te para zantho. ¹⁴Nu'mø dá mat'Ojahü, di hahü nzammui, porque dí haxü njuani ngue nu'mø dí äphü Oja n'na rā cosa nu'a da ne di 'daczü, nuna Oja örpa masu te dí xihamu. ¹⁵Nu'mø dí pahmu ngue örcaħu masu Oja 'mø temä cosa dí äphü, nu'mø dá mat'Ojahü p'uya,

dí pahmu ngue di 'daczü Oja te dí äphü.

¹⁶Nu'mø to padi ngue bi 'yot'a n'na rā ts'oqui rā cu, 'në dá zä di mpunniħi, dá marpabi Oja. Oja p'uya di unna 'da'yo te 'mø ngue sä di mpunniħi rā ts'oqui. Porque ja rā ts'oqui ngue hin'yü rā puunbi, ya rā castigotho t'omra ja'i. Nuna rā ts'oqui na, hinte dí xi'ahü ngue dá zä guī marpahü Oja rā ja'i ngue di mpunniħi. ¹⁷Nu'a te xants'o, gä rā ts'oqui'a. Pe ja rā ts'oqui ngue sä di mpunniħi rā ja'i. ¹⁸Dí pahmu ngue rā ja'i nnopä Papá Oja, ya hinga 'yot'a ngue rā ts'oqui dá 'yot'e. Porque rā Ts'unt'ü Oja fähra ja'i haní ma, ya himma japi rā zithu di ts'onnba rā mmui rā ja'i.

¹⁹A nuyá, dí pahmu ngue yø basigahü Oja ya. A nuya gátho mí'da yø ja'i 'bui rā ngħenji nximħäi, gä o rā 'ye rā zithu.

²⁰A nuyá, ya dí pahmu ngue rā Ts'unt'ü Oja bá ecua, 'në ya bi xoga ma n'yomfeniħu ngue dá pahmu ndana gue'a majuaní Oja. A nuyá, ya dí n'yoħħa majuaní Oja ya, guehnä rā Jesucristo rā Ts'unt'ü Oja na. Guehnä majuaní ngue Oja na, 'në di unna 'da'yo te para zantho.

²¹Ague ma basiħahü, 'yo guī thanneħu yø däħmu. Da ngut'atho.

2 rá Xuua

Ja ua rá yoho rá carta bi 'yo'tra Xuua.

¹Nugä dí 'bet'o ngue rá hya Oja, dadi zenguagä na ma cu ngue ra xisu rá thanhní Oja. Xquet'a 'ne'ü ni basi dadi zengua. A nugä, majuaní ngue gä dadi mä'ahü. 'Ne hinga høngthogä, sinoque di mä'ahu gätho ya to pähnä rá hya majuaní.
²Porque gäthogahü ya, 'da'igu ma nt'ec'eihu i ja. 'Ne dí pähmä njuani ngue guehnä majuaní na. Guehnä ga ec'eihu para zanthona naya.

³Nuna Oja ma Papáhu, dä guehnä rá Jesucristo rá Ts'unt'ü, di huegahü, di 'dacjü rá njapi, dä hyurca ma mmuihü. Dä 'yø'e ngue ga haxhü na ra hya majuaní 'ne da 'yø'e ngue ga mahma mmi'yec'eihu.

⁴Emmei dadi johya, porque dí haxä njuani ngue nu 'da ní ts'unt'ü ya haxrä hya majuaní tengutho di 'bejpahü Oja ma Papáhu ngue ga øthü. ⁵A nuya ma zi cu'i, dí nne ga xi'i n'na rá hya ya. A nunä rá hya ga xi'i, himma 'da'yo na, sinoque 'da'iguui na rá hya bi m'mejpahü m'met'o ga øthü. Ngut'a dí xi'i ya ngue n'na ngu n'naju, jatho ga mädi gätho ma mmi'yec'eihu. ⁶Nu'mø dadi

mähmä Oja, gue'mø dí øthü'a te di mända Oja 'mø. A nunä rá hya di manda Oja p'uya, guehnä rá hya ya xcá 'yøhmä m'met'o na, gue'a ngue di mährä mmic'eihu n'na.

⁷Guehnä dí xi'i naya, porque nuya ja rá ximhäi, ya xangü yø mmämhyä 'youa ngue yø fehní. Nuya p'uya, i mma ngue rá Jesucristo himma juani bi njä'i. Nu rá ja'i ngue nguna rá hya mmänya, guehnä rá hyäte na, 'ne rá nsuui rä Cristo. ⁸Dami mfähmu n'namhma ngue hindí m'me'a rá 'befi guí øthü. Damí nehu ngue dä ma ma juati xanho rá njut'i di n'nä'ahu.

⁹Nu rá ja'i ngue hinga hønt'a te rá hya bi nxännbate rä Cristo nne dä ma, sinoque mmämmyi'da yø hya ngue himbi nxännbate rä Cristo, guehnä rá ja'i hingui n'youi Oja na. Pe nu rá ja'i ngue hønt'a te rá hya bi nxännbate rä Cristo i mma, nunä, guehnä n'youi rä Papá na, dä gue'a rá Ts'unt'ü Oja n'youi. ¹⁰Nu'mø to dä zöp'ü guí 'buhamü, dä 'yëna ngue dä xän'nahü rá hya Oja, pe hingui xännbate'a rá hya bi nxännbate rä Cristo, 'yo gadi unna ts'äya p'ü ja ni ngumhmü, 'ne 'yo gadi zenguahu.

¹¹Porque n̄u'a di zengua n̄a r̄a ja'i n̄a,
tengutho 'm̄o d̄adi h̄at̄a ts'edi ngue
di nxäannbate'a r̄a hya hinga gue'a.

¹²Xanḡu mi'da yø hya dí nne
ga xi'ah̄a. Pe hindí nne ga cuati

gätho yø hya ua ja r̄a carta
ga pen'nah̄a. Porque dí tø'mi ga
mmaph' u ga ma nu'ah̄a, n'namhma
ga nyaséh̄a, man'natho di njajh
mpähä p'uya. ¹³Dí zengua'i ya
yø ts'unt' u ni juhue, xquet'a rá
thanhni Oja n̄a.

3 rā Xuua

Ja ua rā hyu rā carta bi 'yo'trā Xuua.

¹Nugä dí 'bet'o ngue rā hya Oja, dadi zengua'i, ague mā ndø'amigo Gayo. Janjuani dadi ma'i.

²Ague mā zi cu'i, dí äpä Oja ngue da mäxa'i te guí øt'e. 'Né dí äpi ngue xta nzaqui'i, tengutho ga nzaqui ni nt'ec'ei i ja. ³Janjuani dá johya 'mø mā øde te mmanya mā cuhu bá sømp'u guí 'bui. Mi zä mi zöcua, bi xiqui ngue gue'a rā hya majuaní guí hats'i. ⁴Hin'yugui män'na rā johya jag'mø dí øde ngue nuya mā basi ya haxhna rā hya majuaní.

⁵Ague mā zi cu'i, ya xanho te guí øt'e ngue guí ørpabi rā 'bäxte'u mā cuhu, mädaque'a n'nanni ni 'yeh, pe guí fäts'i. ⁶Mambá pengya mā cuhu, bá sømp'u guí 'bui. Nu'mø mā mpetihe, bi xicje ngue emmei gadi madi. A nuyá, nu'mø bì mapu mahon'a, dami 'yøtra mate ngue gui fäts'i te honi n'namhma dä zä di sigue'a te ga 'yo. Gui 'yørpabi tengutho nne Oja ngue gui 'yøt'e. ⁷Porque nu'u yo ngue ørpabi rā 'befi rā Jesucristo. Nuya yo mafi ya, hingui tø'mi ngue gue'ü yo ja'i hingui ec'ei Oja da mäts'i.

⁸Janangue jatho ga fäxhu'u to mmañna rā hya majuaní, n'namhma ngue gätho gahu ga mfäxhu'a te ga 'yo rā hya.

⁹Nugä dá ot'a n'na rā carta ga pennbabí yø ja'i di mpeti p'u ja rā nija. Pe nuna rā Diótreves ngue nne di m'met'o p'u 'buhyo 'yec'ei, hingui ørpatho mäsu te dí xifi. ¹⁰Janangue nu'mø ga mmagä p'uya, ga xi'ahu hanja ngue hingui säya mmányo fehní conná ngueque. 'Né hinga hont'a øt'a p'uya, sinoque híndi unna ts'äya'u mā cuhu sømp'u 'bui. Nu'u te'o nne di unna ts'äya, hingui nnepe, 'nē hön'athi p'u ha di mpeti yø 'yec'ei.

¹¹Ague mā zi cu'i, 'yo guí øt'e tengü na rā nts'o øt'a dí xi'i ya. Sinoque gue'a xanho gui 'yøt'e. Nu rā ja'i øt'a te xanho, gue'a rā basi Oja'a. Pe nu'a to øt'a te xants'o, ya hingrá mpadui Oja'a.

¹²Gätho yø ja'i i nnømmáñho na rā Demetrio, 'nē majuaní'a te dí øde i hmä. Nugähe xquet'a dadi jahe majuaní ngue xanho te ga 'yo na, 'nē guí pahmu ngue nu'mø dä

māngähe n'na r̄a hya, majuaní'a te dí
mmäm'me.

¹³I ja mi'da yø hya dí nne ḡa xi'i,
pe h̄indí nne gā ḡa cuatā ua ja
r̄a carta yø hya. ¹⁴Porque dí t̄o'mi

ngue himma ya'atho ḡa mmap'ü, ya
dā zā ḡa nyaseui p'uya.

¹⁵Da hyut'a ni mmui Oja. Di
zengua'i ni amigo 'bucua. 'Yørca r̄a
måte dāmi zengua quits'ü n'na ngü
n'na'ü mā amigogähe 'büp'ü guí
'buhmu.

Ra Judas

Ja ua rã carta bi 'yo'tra Judas.

¹Nugä drá Judas, rã mëfigä
ra Jesucristo, dadí n'yohugä'be
rã Jacobo. Dadi zengua to gä bi
zon'nä Oja. Emmei di ma'ahü Oja.
Ra Jesucristo p'uya, fä'ahü. ²Dí nne
ngue man'na di dinni mmuihu
ngue di huęc'ahu Oja. Dí nne ngue
emmei di ma'ahü Oja 'ne da hyut'a ni
mmuihu.

³Ague ma zi cu'ahü, janjuani dá
ne ngue xca ot'ahü rã carta ya yø hya
n'youi na rã nho dá nthehü ngue
ya dá nyamhmu. Pe jap'u man'na
ra hya ja ts'editho ga otra carta ga
pen'nahü p'u. 'Yo guí nnehu ngue to
di ts'onna rã hya dí ec'ehü, guehnä
ra hya i ja para zantho na. Pe n'na
nditho bi un'Oja te'o gä o rá 'ye. ⁴A
nuyá, 'bu i'da yø ja'i ngue hingyø
hoga 'yec'ei. I häte, guehya mmanya
ngue sää ga sigueheto ga øthü rã nts'o,
porque ja rã mpunnbate Oja, i ena.
Pe ngue nguna rã hya mma, ya
cón'a mä Ojahü, co 'në'a mä Hmuhä
Jesucristo cóni. A nuya p'uya, ya
manjam'møtho nt'ot'i p'u ja rã Macea
Libro ngue guehya yø ja'i da ma rã
castigo ya.

⁵Madague'a ya guí pahmu na
rã hya ga xi'ahü ya, pe dí nne
ga bén'nahü te xa 'yøt'Oja yø pa
xa thogui. Porque nu'mø mambá
juipu ja rã häi Egipto ya yø ja'i
Israel, m'mefa p'uya, bi hyo'u
to himbi 'yec'ei te bi ma. ⁶Dami
bemhmu te bi tho'u yø anxe himbi
zuprà 'befi mi pefi, sinoque bi
zop'u'a te mi pep'u mähets'i. Nuna
Oja, xa ndyt'i conyø cadena p'u ja
rã 'bexui mente dä zonna pa dí nja
rã ts'ut'abi. ⁷Né dami bemhmu
te bi jap'a Oja'u yø mmengu p'u
ja rã hnini Sodoma 'nehra hnini
Gomorra conni'da yø hnini
guerp'utho mambí ja. Mi njap'u
yø ja'i mi 'bup'u ngue 'yots'om'mäi
tengütho øtyø ja'i 'bup'u guí 'buhmu
ya ngue 'yots'om'mäi. 'Bu i'da ngue
yø mmin'yohuse mädi 'berpa rã sää
tengütho 'mø dra xisu. Pe bi nzø
ya yø hnini ya n'namhma ngue nu
to gätho øtyø ts'oqui dä badi ngue
di njaprä castigo m'mefa connä sibi
para zantho.

⁸Tengütho dí xi'ahü ya, xquet'a
njarbutho'a te øtyø fehni xännbate
p'u guí 'buhmu. Nu'u, di ts'antyø
dä, ena ngue bi t'uti ngue da zä

da 'yø't'a xants'o ngue di ts'onyø do'yo. Embi ngue hinguí ja ts'edi ga øthu ya yø hya di 'bejpahu Oja ga øthu. 'Nø nnømman'ù'u tate ja yø ts'edi. ⁹Nu'mø mi du rä Moissés, nu'a rä 'bet'o anxe Miguel bi njun'ma hyaui rä zithu ngue di nuennbabí rá do'yo. Pe nu'a rä Miguel himbí hya rä ts'edi xta nnømman'ù'rä zithu, xta 'yembi ngue da ma ra castigo. Sinoque høntho embí: "Di hec'a'i Oja", bi 'yembi. ¹⁰Pe nuya yø n'yohu dí xi'ahu ya, nnømman'ù'u ja yø ts'edi 'ne hinguí padí hanja. Tengutho yø zu'e ngue hin'yu yø n'yomfeni, nu'a rä nts'o so yø mmui gue'a øt'a, njarbutho ya dí xi'ahu ya, guehya di m'mehya.

¹¹Nuya yø ja'i ya, hague ngu ra n'u da zä ya. Porque tentho rä nts'o bi 'yøtra Caín. A nuya p'uya, øtra ts'oqui ngue da dähra menyu, tengutho bi 'yøtra Balaam. Pe di m'medi tengutho rä Coré, di m'medi ngue himbí ne xta 'yøde te mmøn'Oja. ¹²Nu'mø pap'u ja rä ngo guí øthu ya yø ja'i dí xi'ahu ya, di 'berpabi yø sá'u yø ja'i njuantho yø 'yec'eí. Porque nuya yø ja'i ya di ho di nsihme, pe hinguí nnu mansu m'ida yø ja'i bup'u ja rä ngo. Høntho nne ngue di nniyase. A nuyá, hin temä nho da 'yø'ahu ya. Ya guí nnuhu n'na ra jogui 'mø bá hñ ra ndahi, 'ne himbi n'ye, njarbutho ya. Nuyá, guehya tengutho yø za hinguí zu'mø bi zønna pa di nzudi. Ya xandu, janangue hinguí zudi, 'ne majuaní ngue xandu ngue nu'mø mi sat'i, bi c'uts'i. ¹³Nuya yø ja'i ngue høndra nts'o ga 'yo, guehya yø ja'i guí nhyejpa yø funthe jap'u ja rä jathe ya, nup'u ni gohrä ts'othé

xants'o rä fugui høts'e, njarbutho ya. Guehya tengutho yø sø 'mø dødi pomp'u thogui. Guehya da ma rä castigo para zanthon ya, da map'u ja rä ts'a'bexui.

¹⁴'Dato yø papá bi m'mhi bá füdi asta rä Adán, mi m'mu'a rä yoto, ya rä Enoc. Guehnä rä Enoc bi ma te di nja, bi 'yena: "Nu'mø bá ecua Oja, yø mahuahitho yø maca anxe da n'youi. ¹⁵Dá ehe ngue da 'yørpa rä ts'ut'abi gätho yø ja'i. Gätho yø ts'oc'eí hinguí ec'eí Oja da ma rä castigo ngue'a te gäma nts'o xa 'yø't'e, da gue'a te gäma ts'omhya xa xi Oja p'u ha ya", bi 'yena. ¹⁶Nuya yø nemhya, hinjongui poni ngue di nnu mænho. I nne ngue nu'a te go nnepyø mmhi da 'yø't'e, gue'a di nja'a. Nu'mø ya, ena ngue pase. Di hoqui te xihyø ja'i, para ngue da zäp'u da güpabí te honi.

¹⁷Ague ma zi cu'ahu, dami bëmhmu na rä hya bi xi'ahu m'met'o ya yø representante ma Hmuhu Jesucristo. ¹⁸Nuyá, bi ma ngue hante da gaxyø pa di 'yep'u, di m'muhyø ja'i ngue da dentho'u yø hya xanduxqui. Guehya yø ja'i da 'yøtho'a rä nts'o so yø mmui ya.

¹⁹Guehya yø n'yohu 'uenyø ja'i ya. Gue'a rä 'yu cämbase yø n'yomfeni da 'yø't'e. Hinga gue'a rä 'yu di unna Espíritu Santo ga 'yo. ²⁰Pe ague ma zi cu'ahu, dami 'yø't'e ngue man'na di ndu ni maca nt'ec'eihu i ja. Nu'mø guí mmat'Ojahu, dami unna 'yu ra Espíritu Santo ngue di bøn'nahu te guí mmamhmu. ²¹'Yo gadi unthohu rä mate Oja. Nunä ma Hmuhu Jesucristo ja rä nhuècate na. Ma ga

tømhmu^u ngue di 'dacju^u ra te para zanho.

²²Nu to yobenj, dami høthu ra ts'edi ngue 'yo di thät'i. ²³Pe nu^u ya xa thät'i, dami yani, tengutho 'mø gui hya^u a n'na ra nzunza di o sibi ngue hingui nnepe da guadi di nzø, gui jarbu. Di nja ni nhuecatehu ngue mi'da yo ja*'i*, pe dami mfähmu^u, mami njahu p'u tengu øt'u. Nup'u gdi bemhmu ya yo ja*'i* ya, tengutho 'mø xanguahyø ulu ngue'a ra nts'o ga 'yo, hingui sä ha di mbennbi.

²⁴Hønse Oja ja ra mfadi, 'ne ja ra ts'edi ngue fa'ahu hingui 'yøthu ra ts'oqui. Oja da 'yø'te ngue hinte mant's'o da dinnahu 'mø ra pa gui m'mähmu^u p'u ja ra hmi ra da. Nu^u a ra ora^u a p'uya, ya da za gui johyahu. ²⁵Nuna Oja bi yanju conná nguehra Jesucristo. Maguese Oja ngue jase ra ts'edi, 'ne guehna tate hangu^u ra pa para zanho na. Da ngut'atho.

Apocalipsis

**Nuna rā Jesucristo, ja ua ya yø hya bi 'yutra Xuua,
bi japi dā bādi te ja ngue dī nja m'mefa.**

1 Nuya yø hya ja ua, guehya
nnepra Jesucristo dā fadí hanja
ya. Oja bi japra Jesucristo ngue
ny'ü yø mëfi Oja, dā bādi hanja ya
yø hya ja ngue n'na zihmantho dī
nja. Nugä drá Xuua, rā Jesucristo bá
penngagui rā anxe, bi jaqui dā padí
hanja nā rā hya na. ²Ma ga xi'ahu
te gä dā nu. Ga xi'ahu hanja nā te
gäma hya dā øde. Rā Jesucristo bi
xiqui xanho hanja nā rā hya Oja.

³Nuna rā hya Oja bi t'urqui, rā
mmënthi dī ntheui te'o dā mënnä
hya p'ü ha dī mpeti yø 'yec'ei. 'Në
xquet'a rā mmënthi dī ntheui yø ja'i
dā 'yode hanja ya yø hya nt'ot'i. Nu
te rā hya dā 'yode, gue'a dā 'yot'a. A
nuya yø hya ja ua, himma ya'atho
dī nja ya.

⁴Nugä drá Xuua dadi zenguagä'ü
yø 'yec'ei rā m'müp'ü yoto yø hnini
rá njap'ü ja rā häi Asia. Oja di
jap'ahü 'në dā hyut'a ni mmüihü.
Nuna Oja i 'bahya, ximmangü dyø
pa xä thogui ya mi 'bui, 'nëhyø
pa dī map'ü, hangü yø pa di sigue
di m'mui. Di jap'ahü na ra Espíritu

Santo, nuna entho yoto yø nyot'i
i nequi p'ü ní hyandrá nthüts'i Oja.
⁵Di jap'ahü nā rā Jesucristo, guehná
xifi xanho yø ja'i hanja Oja nā. Go
rā muditho bi bennate 'mø mi du
nā, 'në guehná ja rā ts'edi ngue dī
mënda gätho yø dast'abi 'bucua ja
rā ximhäi nā. Guehná rā Cristo di
macju 'në bi du. Nu'a rā ji bi mäni,
gue'a i hoga mä ts'oquihü'a. ⁶Nuna
rā Cristo øt'e ngue mä n'yohü p'ü ha
dī mënda ngue ndast'abi. Bi 'dacju
rā 'befi ngue dyø mmäcjahü, para
ngue dā zäp'ü ga thannehü nā Oja
rá Papá. A nuyá, ma ga espahü nā
rā Cristo mäguesë, ngue ja rā ts'edi
para zantho. Da ngut'atho.

⁷A nuyá, nuna rā Cristo, nu'mø
bi zöhø di 'yë mahets'i, dā n'youi
rā guí. Gätho yø ja'i dā nu. Nuya yø
ja'i bi cuarpü ja rā pont'i dā nu 'mø
bi zöhø. Nu'mø bi nu yø ja'i 'bucua
ja rā ximhäi, gä dī nya dummuí. Da
ngut'atho.

⁸Nuna mä Hmühü Oja jase rā
ts'edi, nguna rā hya xicju, i ena: "A
nugä para zantho dí 'bui, porque ya
nmí 'bucä p'ü bá fudi bá nja yø cosa
ja ya. Da guehya, nu yø cosa i ja,

jap'ü rá nzegui, pe nugä ga sigue ga m'mui para zantho", i enä. Porque nunä Oja i 'buhya, ximmangu dyø pa xa thogui ya mi 'bhi, 'nehyø pa di map'ü, hangu yø pa di sigue di m'mui.

⁹ Nugä drá Xuua, gä dadí ncuhh, gäthogahu, ya mä n'yohu ra Jesucristo. A nuyá, di tocagah ngue di sähu ra n'u ya. Pe gä di ohu ra 'ye ra Cristo nuna di hacju ra ts'edi ngue ga seti hangu ra n'u ja ngue ga thohmu. A nulmø mä m'muccä p'u Patmos, ja n'na ra t'uhäi ja made ra jathe, ja dá op'ü ra fädi. Bi joqui ngue dá mambrä hya Oja, dá xica yo ja*'i* te'o na ra Jesucristo.

¹⁰ Nuna n'na ra pa ngue mi thanne yo ja*'i* ra Hmu Jesús, ra Espíritu Santo bi pärcagui mä nthandi, 'da maldan'yo dá nu. Dá ócua ja ma xutha ngue nts'edi ga nzoca n'na n'cei. Nup'ü dá òde, tengutho 'mø bi 'bixtra corneta. ¹¹ Nu'a bi zoqui bi 'yengui:

—A nugä para zantho di 'bhi, porque ya nmí 'bucä p'u bá fudi bá nja yo cosa i ja ya. Da guehya, nu yo cosa i ja, jap'ü ra nzegui, pe nugä ga sigue ga m'mui para zantho. Ague Xuua, damí cuatra sucua te gä guí nnu ya. Gui pennbá ra sucua yo 'yec'ei 'bu'u yoto yo hnini ra njap'ü ja ra häi Asia. Nuya yoto yo hnini ya, guehnu ra hnini Efeso, ra hnini Esmirna, ra hnini Pérgamo, ra hnini Tiatira, ra hnini Sardis, ra hnini Filadelfia, ra hnini Laodicea.

¹² Nugä drá Xuua, dá 'bärbuya ngue dá het'a nzoqui. Pe nulmø m'bät'i, dá nu yoto yo mfoxioyo ngue

ra oro. ¹³ Nup'ü ja'u yoto yo mfoxioyo p'uya, dá het'i ngue et'inde n'na ra n'yohu. He ra he sot'e asta yo gua. Ra tiya p'uya, gä ra oro di ngut'i. ¹⁴ Yo xta p'uya, gä ra t'uxi, enä ra t'uxca xide'yo ogue ra t'uxca se. Yo dä p'uya, di yoxni tengutho ra thai ra sibi. ¹⁵ Yo gua p'uya, di yoxni tengutho ra t'egui 'mø bá pomp'ü ja ra orno ngue xa mma mats'uxt'i xandønho. Nu'a ga nt'ode 'mø bi nya p'uya, tengutho gui hi ra ndate dehe. ¹⁶ Nup'ü ja ra 'ye ngue ra n'yei, i ha yoto yo so. I pomp'ü ja ra ne n'na ra ts'anjua*i* ja yoho yo heti. Ra hmi p'uya, di yoxni tengutho gui yotra hyadi 'mø hinte juti.

¹⁷ Mä herpü 'bai, dá tägui tengutho n'na ra du, dá sop'ü ja yo gua. Bi macrä 'ye ngue ra n'yei, bi doscagui, bi 'yengui:

—'Yo guí su. Go guecä di 'bhi para zantho, porque ya nmí 'bucä p'u bá fudi bá nja yo cosa i ja ya. Da guehya, nu yo cosa i ja, jap'ü ra nzegui, pe nugä ga sigue ga m'mui para zantho. ¹⁸ Guecä di 'bhi hangu ra pa. 'Ne bi hnu ngue dá tu, pe nuya di 'bhi para zantho ya. Go di hagä ra nsogui ngue ra ndate, go di hagä ra nsogui p'u 'buhyø ánima.

¹⁹ A nuyá, damí cuatra sucua te gäma hya guí nnu ya. Cuatra sucua' te bi nja ya, da gue'a te di nja m'mefa. ²⁰ Nuya, gä xi*'i* te gä mbønya yoto yo so gá nuu ja mä n'yei ya. Co 'nehya yoto yo mfoxioyo ngue ra oro di mä*as*qui, gä xi*'i* te gä mbøni. Nuya yoto yo so gá nu, guehya ga mbøni ngue yoto yo mefi Oja ya. Guehya 'bet'o p'u di mpeti yo 'yec'ei ngue yoto yo hnini ya. A nuya yoto yo mfoxioyo gá nu,

guehya ga mbøni ngue yoto 'bui yø 'yec'eí ya.

2 Dámí 'yotra carta, gui pennbabí rá mafi Oja 'bet'o p'u 'buhyo 'yec'eí'a ra hnini Efeso. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nguna rä hya mmanná ja yoto yø sò p'u ja rá n'yéi, nuna di therbu made ha ja yoto yø mfoxiyo ngue rä oro. I ena: ²Dí pacä te gä guí òthu. Dí padí ngue guí hä rä ts'edi guí òrpahü rá 'befi Oja. 'Né guí seti hangu ra n'u guí thohmu. Dí pacä ngue hin gadí nsixu yø ts'oc'eí. 'Né dí padí ngue pønyø ja'i ngue nne da hyä'ahu, i ena ngue ma representante. Pe gá hyaspahü ra güenda te ga 'yo ya yø ja'i ya, 'në gá tinnbahü ngue guehya fehní ya. ³Guí seti hangu ra n'u guí thohmu, 'në 'bu i'da ngue emmeí òrcaguí ma 'befi, hinha ga ngohyo mmui. ⁴Pe nugä jap'u n'na ra hya nná su'ahu. Nuna rä hya na ngue zits'utho gadí macjü, ya hinni mantho gadí macjü tengutho p'u bá fudi, ngue janjuani gá hyo ni mmui gá macjü. ⁵Dámí bení ha bi njap'u guá ets'i ngue gadí macjü. A nuyá, dámí 'bá'ní mmuihue n'na zihmantho, dámí macjü tengutho gmi òthu m'met'o. A nu'mø ngue hinguí nne gui macjü, ga mmagä p'u ngue ga hacä ni mfoxiyohu p'u ha ja. ⁶A nuna n'na rä hya jap'u guí òthu, dí nnú manhogä na, ngue madits'ü guí nnú manhoghu yø hya xánnbabí yø ja'i rä Nicolás. A nugä p'uya, xquet'a 'nëquí madits'ü dí nnú manhogä na ra hya na. ⁷Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhya yø hya ja ua xihyo 'yec'eí rä Espíritu Santo, i ena: Nu ra ja'i da bøni ngue da daprá nts'o i ja, ya hindá tho'a rä yondi rä ndate, i ena".

da bøni ngue da daprá nts'o i ja, ga unna nt'edí ngue da zaprá ndät'ä ra za 'bäp'u ja rä nhuaza Oja. Nu'mø bi za rä ndät'ä ra ja'i, rä ja'i p'uya di m'mui para zanho, i ena".

⁸Dámí 'yotra carta, gui pennbabí rá mafi Oja 'bet'o p'u 'buhyo 'yec'eí'a ra hnini Esmirna. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nguna rä hya mmanná ya mi 'bu 'mø mambá fudi bá nja yø cosa i ja ya, 'në di sigue di m'mui para zanho. Guehná bi du na, pe mahombi m'mui. I ena: ⁹Dí pacä te gä guí òthu. Dí padí ngue xangu ra n'u guí sähü. 'në dí padí ngue guí hyoyahu, ngue hin'yü ra mencyu. Pe madague'a, tate di muui na ra nho di 'da'ahu Oja. Dí padí ngue nnomman'ü'ahu yø ja'i nuya ena ngue yø judío. Pe nuya yø ja'i ya, guehya hingyo ja'i Oja ya, sinoque guehya yø ja'i ra zithu ya. ¹⁰'Yo guí suhu'a te rä n'u ja ngue guí thohmu ya. Porque ra zithu di nja ra pa da 'yø'e ngue gui n'ofadihu. Ja da fap'u p'uya ngue m'majuaní guí ec'egahü xanho, ogue hin'na. Di sá'ahu ra n'u n'net'a ma pa, pe 'yogui hegahü madague'a gui tuhu. Cabo ga jut'ahu connä 'da'yo te para zanho. ¹¹Nu rä ja'i ja rá gu, da 'yøhya yø hya ja ua xihyo 'yec'eí rä Espíritu Santo, i ena: Nu rä ja'i da bøni ngue da daprá nts'o i ja, ya hindá tho'a rä yondi rä ndate, i ena".

¹²Dami 'yotra carta, gui pennbabí rá mafi Oja 'bet'o p'u 'buhyo 'yec'eí'a ra hnini Pergamo. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nguna rä

hya mmānna pōnná ne n'na rā juai māndø nts'atho, ja yoho yø heti, i ena: ¹³Dí pacä te gä guí øthu. Dí padí ngue guí 'buhmu p'u ha 'buhyo ja'i dí mānda rā zithu. Pe dí padí ngue guí ec'eigahü xāndønho. Nu'mø ra pa mi hātra ts'edi rā zithu'u ni mmenguhü ya, ngue bi benträ Antipas bi hyo, bi upi ngue xifi xānho yø ja'i hanja'a ma hya, pe hingá hyegahü. ¹⁴A nuyá, jap'u 'da yø hya guí øthu ngue hindí nnu mānhogä. Porque nūna ra hya bi nxānnbāte manjam'mø rā Balaam, 'büp'u 'da ni amigohü ngue tennä rā hya na. Guehnä bi xānnbābi rā Balac, bi xifi ngue dā japyø judío da 'yotra ts'oqui, ngue dā zi'a te pørpabi yø dahmu, m'mefa p'uya di n'yots'om'mäi. ¹⁵Nūna mān'na rā hya p'uya, xquet'a 'büp'u 'da ni amigohü ngue tennä hya bi nxānnbāte rā Nicolás. Conque nūna ra hya xānnbāte na, mādits'u ngue dí nnu mānhogä na. ¹⁶Pe nuyá, 'yo gadí unna 'yu yø ja'i ngue di xāhya yø hya bi nxānnbāte na dí xi'ahü ya. Dami xihyo ja'i ngue nūna ra hya xānnbi, dā hyep'u. Porque nu'mø himbi ne yø ja'i dā hyep'u na rā hya di xādi, ga mmasegä p'u. Nuya yø ja'i hingui nne dā hyep'u ya yø hya di xādi, ga sāsegä'be connä juai pōmma ne. ¹⁷Nu rā ja'i ja rā gu, dā 'yøhyá yø hya ja ua xihyo 'yec'eí rā Espíritu Santo, i ena: Nu to dā bōni ngue dā dāprä nts'o i ja, ga japi dā zi rā hmë bí ja mahets'i, guehnä ra hmë hingui facua ja rā ximhái na. 'Né ga unna n'na rā t'udo xā nt'axi. Nūna rā t'udo ga unni, nt'ot'i n'na rā thūhu māda'yo, hinjongui padí hanja. Sinoque ja ngue dā bāse hanja'a to dā hyanna do, i ena".

¹⁸Dami 'yotra carta, gui pennbabí rā mefi Oja 'bet'o p'u 'buhyo 'yec'eí'a rā hnini Tiatira. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nūna rā hya mmānná Ts'unt'u Oja, nūna di yoxni yø dā tengutho gui 'yotrá thai rā sibi. Yø gua p'uya, di yoxni tengutho rā t'egui māts'uxt'i xāndønho. I ena: ¹⁹Dí pacä te gä guí øthu. Dí padí ngue gadí mācju 'ne dí padí ngue n'na ngu n'na gadi mmahmu. Dí padí ngue guí ec'eigahü xāndønho. Dí padí ngue guí ørpahü rā 'befi Oja. Dí padí ngue nu'a te rā n'u guí thohmu, gä guí sethu. Dí padí ngue nu'a te rā nho guí øthu, mān'na tate xānho te guí øthu ya, ngue'mø rā mādi. ²⁰Pe nūgä, jap'u n'na rā hya nnu sū'ahü. Porque nūna rā hya xānnbāte rā Jezabel, gadí unthohu rā 'yu. Nūna rā xisu na, i ena ngue Oja di bennbabí rā hya xānnbāte, pe himma juani. Porque dí padí ngue hät'u yø ja'i xānnbi. Embi ngue sātho di n'yots'om'mäi rā ja'i, 'ne embi ngue sātho dā za rā ngø pørpabi yø dahmu. ²¹Nugä dí tōmä na rā Jezabel, xāmhmatho dā hyep'u'rā rā n'yots'om'mäi ga 'yo, pe hingui nne dā hyep'u. ²²Janangue nuyá, ga japi di hyenni dā 'yoxrá t'ots'i. Ga japi dā zä rā n'u. Nu to gä xā hyät'i ngue n'yots'om'mäiui, nu'mø hindí 'bätyø mmái ya hät'i ngue dā hyep'u rā nts'o øt'e, xquet'a ga japi ngue māthoguitho dā zä rā n'tu. ²³Nūna rā Jezabel, ga hogä yø ja'i nuya xa hyät'i, i nnópe ngue yø basi. Ja dā bap'u yø 'yec'eí 'bhi ndap'u bi zä p'uya ngue dí parbabí

yø n'yomfəni yø ja'i, nü te gämä hya mbëmp'ü ja yø mmüi n'n'a ngü n'n'a, gä dí padí. N'n'a ngü n'n'a|hü, nü te gä guí ñothü gue'a rä njut'i di nja'a.

²⁴Pe nñuña rä Jezabel xännbate rä hya p'ü ja rä hnini Tiatira, xangu hinguí nne gui tenhnü na rä hya na. Porque nuya yø hya exä di xähyo ja'i ngue nne da badi xandønho te ega 'yo rá hya rä zithü, ya hinguí nne gui xähmu ya yø hya ya. Pe conni parte, ya hin'yü te gdá su'ahü. ²⁵Nuña rä hya ya xcá benthu, dämi sigue ngue gue'a gdí n'yoħħ'a ya, asta gue'mø dä ecä mähon'a. ²⁶A nuyá, nü to da böni ngue da dapra nts'o i ja, 'ne da 'yø't'e te dadi 'bepi, 'ne di sigue da 'yø't'e asta guep'ü rá nzegui, guehnä rä ja'i ga unná cargo ngue di manda yø nación. ²⁷Mä Papá bi 'dajmä cargo, ga ja'ahü p'uya ga 'da'a ni cargoħu. Pe mändø nzaquitho rä ts'edi ga 'da'ahü. Nu'mø himbi 'yøtyø ja'i na rä hya guí xihmu dä 'yø't'e, gui japhu yø ja'i tengutho 'mø bi thespä ra t'egui n'n'a ra ts'oye, ngue 'bexti mpøde. ²⁸Xquet'a ga 'da'ahü rä dasø bí pøx'mø xuði. ²⁹Nu rä ja'i ja rá gu, da 'yøhna rä hya xihyø 'yec'ei ra Espíritu Santo".

3 Dami 'yoträ carta, gui
 pennbabí rá mafi Oja 'bet'o p'ü 'buhyo 'yec'ei'a rä hnini Sardis. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nguna rä hya mmannä to pennbabí rä Espíritu Santo ya yoto yø hnini, nñuña ha yoto yø sø. I ena: Dí pacä te gä guí ñothü. Dí padí ngue nup'ü ha guí yahü, guí ena ngue ya guí ñothü xandønho rä 'befi Oja. Dí

pacä p'uya ngue himma juani güí n'yoħħa rá ts'edi Oja. ²'Yo nimantho güí säyathohü, dämi mpefi ngue gui hæthü rä ts'edi yø ja'i. 'Yo güí nneħħu ngue nimantho dä hyep'ü Oja mi'da yø ja'i. Porque dí nnugä ngue güí säyathohü, guehnä hinguí nnu mäño ma Ojagä naya. ³Män'nan'yo mi 'yø't'e ngue gui pumbeni ya yø hya bi sän'nahu. Nu te gämä hya bi si'i gui 'yøthü, dä gue'a gui 'yøthü'a. 'Yo nimantho gui säyathohü. Nu'mø hingá ja ndummhi gui 'yøthü ya yø hya dí xi'ahü ya, jagui thambeniħu ya ga sòcä p'ü güí 'buhmu, tengutho 'mø bi zøhra be, porque hinguí pahmu temä ora ga sòħo. ⁴Pe dí padí ngue nup'ü ja rä hnini Sardis, 'bup'ü 'da yø 'yec'ei ngue hindí ts'onyø he bi un'Oja. Guehya 'dap'ü ga n'yo'be ya, dä hye yø t'axca he. Gue'a yø njut'i'a ngue himbi ts'onyø he bi t'unni. ⁵A nuyá, nü to da böni ngue da dapra nts'o i ja, gue'a dä hye rá t'axca he'a, 'ne hinga thujpabi rá thuhu p'ü ja rä libro nt'ot'i yø thuhu ya yø ja'i ja rä 'da'yo te. Nup'ü 'buhmä Papá, conyø anxe 'dap'ü 'buhmi, ja ga mmangä p'ü ngue guehya mä ja'i ya. ⁶Nu rä ja'i ja rá gu, da 'yøhna rä hya xihyø 'yec'ei rä Espíritu Santo".

⁷Dami 'yoträ carta gui pennbabí rá mafi Oja 'bet'o p'ü 'buhyo 'yec'ei'a rä hnini Filadelfia. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nguna rä hya mmannä majuani ngue gä rä nho ñot'e, 'ne nü'a rä hya mma gä majuani. Guehnä hanbabí rá nsogui rä dast'abi David. Nu'mø bi xocra goxthi, hñjongui sää

da nöt'e. Nu'mø bi nöträ goxthi, hinjongui sä da xoqui. I ena: ⁸Dí pacä te gä guí ñothu. Dí padí ngue nuna mä 'befi, madi zits'ü guí ha ra ts'edi gui 'yøthu na rä 'befi na. A nu'a gni 'yørpahu masu na ra hya dí mma, hinguí cønngahu mä thuhu, janangue dá xoc'ahu n'na rä goxthi ngue hinjongui sä da nöt'e. ⁹A nuya yø ja'i o rá 'ye ra zithu, guehya exa ena ngue yø judío ya, pe himma juani ngue guehya mä ja'igä ya, sinoque fehni. A nuya yø ja'i ya, ga japä ngue dí ndantyøhmu p'ü ha guí 'buhmu. Ja da bap'ü p'üya ngue dädi mä'ahu. ¹⁰Nugä dí xi'ahu ngue gui seti hangu ra n'u ja ngue gui thohmu. Nuna ra hya dá 'bep'i gui 'yøthu, gue'a gá 'yøthu'a. Janangue nuyá, ga fäxahu 'mø gá sähu rä n'u da thogui gätho yø ja'i 'bui rä nguni nximhäi. Ja da fap'ü ndana ra ja'i da boni ngue xanhó rä nt'ec'ei. ¹¹N'na zihmantho ga ma ecä. 'Yo gaði thohmu na rä hya ya xcä benthu, n'namhma ngue hinga n'nanyo to di tocabi rä njut'i ja ngue dí n'na'ahu. ¹²A nuyá, nu to da boni ngue da dapra nts'o i ja, gue'a da gohi ngue drá döts'e rá ngu mä Oja'a. 'Ne hinjam'mø da 'uemp'ü dí m'mäi. Nu'a rä thuhu mä Oja, ga cuarpabi ra ja'i. 'Ne ga cuarpabi ra ja'i rá thuhu na rä 'da'yo Jerusalén bí ja mahets'i, gue'a rä hnini mä Oja'a. 'Ne xquet'a ga cuarpabi ra ja'i mä 'da'yo thuhu. ¹³Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhnä rä hya xihyo 'yec'ei ra Espíritu Santo".

¹⁴Damí 'yotra carta, gui pennbabí rä mefi Oja 'bet'o p'ü 'buhyo 'yec'ei'a rä hnini Laodicea. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yembi: "Nguna rä hya mmanna zant'a majuaní te mma. Nuná xifi xandønho yø ja'i hanja na rä hya majuaní. Conná nguehna bi nhogui te gäma cosa bi zän'Oja ngue bi nja. I ena: ¹⁵Dí pacä te gä guí ñothu. Dí padí ngue ni xinga gue'a gui hyegagui p'ü, ni xinga gue'a gdi ha ra ts'edi gui tenngagui mä hya. A nuyá, i nne gui sanní te gui 'yøt'e. O bien ngue gui hyegagui p'ü, ogue xinguí hya ra ts'edi gui tenngagui ma hya. ¹⁶Pe comma ngue xogue zi juat'atho guí ec'egui, nuya njuantho guí mma thi ya. ¹⁷Guí ena ngue ya gyø mmemmetihu, ya hñte gaði 'behmu. Ya gä gue'a te guí ñt'e guí emhmü ya. Ua hin gaði umhmü rä güenda ngue rä 'yanthi gá nthehu? Porque madi zits'ü te di ja'ahu. Guí hyoyahu nup'ü go bi zä. Gyø xädähu nup'ü go bi zä. Conque ni xingra ulu di ja ngue gui hyehu. ¹⁸Janangue dí xi'ahu ngue gui tänngbahu rä oro mä dätho xandønho, ya xpá thop'ü ja ra sibi. Nu'mø ngue da guehna di ja'ahu na, ya majuaní ngue guí mmemmetihu 'mø. 'Ne gui tängbahu rä ulu tate mandø nt'axitho gui hyehu, n'namhma ngue ya hinni mantho gui pes'ni sä ngue da hin'yü te gui hyehu. Damí tängbahu rä 'yethi ni hu ngue rä colirio, di coxni dähu, n'namhma ngue da zä ni nxädä gui thohmu. ¹⁹A nugui, nu'ü gä dädi madi, nu'mø hinga gue'a ga 'yo, nugä dí fei ngue dädi hejpi te ñt'e. Janangue nuyá, ga fep'ahu 'mø ngue hingui hya ra ts'edi gui 'bä'ni mmuihu ya. ²⁰Dí 'bäcä p'ü ja rä goxthi dí nzonhnategä. Nu ra

ja'i da 'yøde te dí xifi, da xogagui rá mmui ga cùt'i. Ga nsäya p'u ja rá mmui ra ja'i. Ga n'amigo'be, 'dap'a ga nsihme'be.²¹ A nuyá, nu rä ja'i da bøni ngue dá dapra nts'o i ja, ga unna nt'edi ngue 'dap'a ga mmi'be p'u dadi manda. Tenguthogä ngue dá dapra nts'o, janangue nup'a di manda mä Papá 'dap'a dí hy'be.²² Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhna ra hya xihyø 'yec'eí ra Espíritu Santo".

4 Mi tho'q te gäma hya dá nugä p'uya, mahondá nnots'e ngue dá hanmähets'i. Dá handa n'na rä goxthi ngue nsoqui. Nu'a nmi ya'be p'uya, nu'mø nzoqui, ena gue'mø m'mixt'i rä corneta'a ga ya. Bi 'yengui:

—Bí 'yecua ya. Ga ut'a'i te ja ngue di nja m'mefa —bi 'yengui.

²Nu'a rä ora'a p'uya, bi pärcagui mä nthandi ra Espíritu Santo. Dá handa n'na rä nthuts'i bí ja mähets'i. Nup'a ja rä nthuts'i p'uya, ja hup'a Oja. ³Nuna dá handi ngue huxpu ja rá nthuts'i, dá nu ngue di yoxni p'u hudi, tengutho gui yoxni rä dospi ngue rä jaspe, n'youi rä cuhu xá ntheni ngue rä cornalina. Nup'a hudi, jap'u n'na rä nyot'i ngue rä sano, gä rä juxhmü. ⁴Xá 'yet'inde 'däte magoho yø nthuts'i p'u hudi. N'na ngu n'na'ü yø nthuts'i hup'a n'na nc'eí, gä he yø t'axcä he. 'Da'a n'na rä corona ngue rä oro oxyø ya. ⁵Nup'a hñ Oja, ja pöp'a yø hüei, ja nexpü yø ngäni 'mø bì nya. Nup'a ni hyandrä nthuts'i Oja, jap'u yoto yø nyot'i ngue danzø. Gue'u nnöpa ts'edi rä Espíritu Santo'ü yø nyot'i. ⁶Nup'a ja rä xequi socrä nthuts'i

p'uya, titho tengutho rä ja'the p'u güi nequi. Pe thoträ nthandi rä ja'i tengutho rä xito.

Nup'a ja rä nthuts'i, gä goho yø ts'at'i 'bäi 'da'a n'na'ü ja yø te. Ngu rá hmi, ngu rá xutha, gä ja yø dä. ⁷Nu'a rá mudi, di nequi tengutho n'na rä dafanzate. Nu'a rá yoho, di nequi tengutho n'na rä ndotoro. Nu'a rá hyu, ja rá hmi tengutho rä ja'i. Nu'a rá goho, di nequi tengutho rä dátaní di hmähø zahua. ⁸Gä goho, i ja 'dato yø zahua n'na ngu n'na.

Nup'a ja yø zahua, ngu yø 'bizahua, ngu maxots'e, gä mä zinni ja yø dä. Ra pa, rä xui hingui säya ngue ena:

—Nuna Oja na, guehna mä datho di nsupi. Guehna mä datho di nsupi. Guehna mä datho di nsupi. Guehna Oja ra hmu na ngue jase rá ts'edi, guehna 'buhna ya, 'nëhyø pa xä thogui ya mi 'bui, 'nëhyø pa di map'u, hangu yø pa di sigue di m'mui —i ena.

⁹Nguna rä hya ga 'yespabi Oja 'ne di ja mammadi Oja. N'na ndi ngu n'na ndi da 'yespabi Oja, ¹⁰nu'ü 'däte magoho huxyø nthuts'i di mäspü hñ Oja, gä ndantyøhmu ngue thanne Oja nuna 'bui para zantho. N'na ngu n'na enyø corona ngue sop'u ni hyant'Oja. I ena:

¹¹—Ague ma Oja'i, gue'e ma Hmu'ahe. Gue'e ni 'yup'a mäthoguitho dá hñu mansu'i. 'Ne ni 'yup'a dá t'ets'a'i, porque jase ni ts'edi ngue gá hoqui tanto yø cosa i ja. Nu'i, bi nja'i mpähä guá sanní te bi nja, gue'a ja'a ya.

5 Nuna Oja huxpu ja rá nthuts'i, dá heti ngue fo rä n'yei n'na rä

sucua ngue m'mäni. Nt'ot'i mbo rā sucua 'nē nt'ot'i maxōts'e. Nüp'u ja rā nyani rā sucua n'youi yoto yō seyo sammi ngue hīndi nxudi. ²Dá nu n'na rā anxe ngue mandø nzaquitho ga ya, rā ndots'edi ga 'yotra nt'anni, i ena:

—¿To dā bōni dī ntate ya ngue dā zā dā xōjpa yō seyo samra sucua, para ngue dī nxudi? —bi 'yenā.

³Pe hīnjombi bōni ngue xtā nzä dā xudi, ni xīnga guep'u mahets'i, ni xīnga guecua ja rā häi, ni xīnga guep'u būhyø áнима. Hīnjombi bōni ngue xtā nzä xtā xōjpa yō seyo rā sucua ngue xtā nnu te nt'ot'i. ⁴Nugä p'uya janjuani ngue di zoni, porque hīnjombi bōni ngue xtā xōcyø seyo ngue xtā nnu yō letra nt'ot'i rā sucua. ⁵Nu'u 'dāte magoho njai, bi 'yenga n'na:

—Yo nīmantho guí zoni, porque nūna nī hū ngue rā dafanzate, rā mēni rā Judá 'nē rā mēni rā dast'abi David, go bi dāhnā ya. Go dā zā dā xōcyø yoto yō seyo samra sucua naya.

⁶Dá nūgä n'na rā De'yo ngue bāp'u bū Oja p'uya. Dī nequi ngue n'yodui yō medi bi njā 'mō mi tho. Xā 'yet'inde' dī māspu bū Oja. Ja yoto yō dāni, ja yoto yō dā. Nuya yō dā p'uya, guehya nne da mā ngue rā Espíritu Santo handi gā rā nūnī nximhäi. ⁷Nūna rā De'yo, bi ganna sucua mi ca rā n'yei Oja p'u hūdi. ⁸Mi ganna sucua p'uya, nuya goho i bāi n'na nūna yō ts'at'i rā nthuts'i, co 'nēhya 'dāte mā goho hup'u ja yō nthuts'i, gā bi ndantyøhmu p'u bāhra De'yo. I hā 'da'a n'na rā 'bida nī hū ngue rā arpa. Nē the 'da'a n'na rā mohi ngue

rā oro, yup'u rā hoga bopo. Nūna rā bopo, guehna rā mhmat'Oja otyø ja'i ya o rā 'yē Oja nā. ⁹Nē tutā n'na rā thūhu ngue mā'da'yo, i enna thūhu: “Nū'i, gue'e nī yup'u ngue gui cānnā sucua, gui xōjpa yō seyo n'youi.

Porque gue'e bi tho'i, 'nē conni ji gā jūrpabi yō ts'oqui yō ja'i ya o rā 'yē Oja. Guehya yō ja'i būi ndap'u bi zā yō häi, 'nē 'damā 'dan'yo yō hya gā nyā n'na nūngu n'na. ¹⁰Gā unyø 'befi yō ja'i ngue dyō mmäcja, para ngue dā dannese Oja. 'Nē gā unyø 'befi yō ja'i ngue dī ndast'abi, ngue di mānda gā rā ximhäi”.

¹¹Mā nu māhōn'a p'uya, dā nu ngue mandøngu dyō anxe xā 'yet'inde' dāte magoho dī māts'u goho 'bāp'u ja yō ts'at'i rā nthuts'i. Pe nu'a gāngu yō anxe dā nūgä, yō māhuahī ngue yō māhuahī' a gandøngu yō māhuahī yō anxe dā nūgä ngue tuhu. ¹²Janjuani ngue rā ndots'edi gā 'yenā:

—Nūna rā De'yo bi tho, guehna nī yup'u ngue dā 'yespabi yō ja'i nā. Da mānyø ja'i ngue guehna jase rā ts'edi nā, 'nē dī mānda'a te gāmā cosa i ja, go guehna jase rā mfadi nā. Janangue nī yup'u dā hnu mānsu 'nē dā t'espī.

¹³Dā öcā p'uya ngue mandøngutho i tuhu. Gātho'a te bā sān'Oja ngue ja yō te, gā tuhu, ngup'u mahets'i, ngūua ja rā ximhäi, ngup'u būhyø áнима, ngup'u ja yō jathe. Gā 'da ga 'yenetho:

—Nūna Oja hup'u ja rā nthuts'i, co 'nēhrā De'yo, guehya mā dātho nne ngue dā hnu mānsu ya. 'Nē dā hma ngue maguese ja yō ts'edi. Guehya jatho ngue dā t'espī hangu rā pa ya —i ena.

¹⁴A nū'ā goho i 'bäi n'na ngū n'na yø ts'at'i rā nthuts'i, 'da ga 'yēn tho:
—Xandønho ngue ngū'a dī nja —bi 'yēna.

A nuya mī 'däte mägoho dī mäspū hū Oja p'uya, gä bī ndäntyohmu ngue thānne Oja nunā 'bui para zantho.

6 Dá nūgä rā De'yo p'uya, ngue bi xōts'a rā mudi'ā yoto yø seyo. Nū'a n'nā'ā goho 'bäp'ā ja yø ts'at'i rā nthuts'i p'uya, rā ndø ts'edi ga ya, ena ra ngäni p'ā dá øde ngue engui:

—Bí 'yēcua, n'namhma gui hyeti xānho —bi 'yēngui.

²Mā nhannigä p'uya, dá nū n'nā rā t'axā ndøfani. Nū'a rā tøgue, fo rá 'ye n'nā rā nsā. Bi t'unna n'nā rā corona. Bī ma p'uya ngue dā øtra tunhni. Pe himbá thapi. Nunā, ndap'ā bi zä nī ma bí tāhra tunhni.

³Nū'a rā De'yo p'uya, mī xōts'a rā yoho rā seyo. Bi 'yēngä'a rā yoho 'bäp'ā ja rā ts'at'i rā nthuts'i p'uya:

—Bí 'yēcua, n'namhma gui hyeti xānho —bi 'yēngui.

⁴Mā nūgä p'uya, bā ep'ā n'nā rā thenga ndøfani. Nū'a rā tøgue, bi t'unna ts'edi ngue dā japi dī ndunhyø ja'i 'bucua ja rā ximhái. N'nā ngū n'nā dī nhyo. Bi t'unna n'nā rā majuai.

⁵Nū'a rā De'yo p'uya, mī xōts'a rā hyu rā seyo. Bi 'yēngä'a rā hyu 'bäp'ā ja rā ts'at'i rā nthuts'i p'uya:

—Bí 'yēcua, n'namhma gui hyeti xānho —bi 'yēngui.

Ma nhannigä p'uya, dá nū n'nā rā 'bondøfani. Nū'a rā tøgue p'uya hā n'nā rā pesa. ⁶Dá ócā p'uya ngue

bā nya'a hup'ā māde hapu 'bä'ā goho 'bäp'ā ja yø ts'at'i rā nthuts'i. Bi 'yēna:

—Nū'a n'nā kilo rā trigo, dī mūui'a te nthahā n'nā pa rā nzäbi. Nū'a hyu kilo rā cebada, dī mūui'a te nthahā n'nā pa rā nzäbi. Pe rā aceite 'nēhra vino hīndā nexrā mūui'a —bi 'yēna.

⁷Rā De'yo p'uya, mī xōts'a rā goho rā seyo. Bi 'yēngä'a rā goho i 'bäp'ā ja rā ts'at'i rā nthuts'i p'uya:

—Bí 'yēcua, n'namhma gui hyeti xānho —bi 'yēngui.

⁸Mā nhannigä p'uya, dá nū n'nā rā nduhmi ndøfani. Nū'a rā tøgue p'uya nī hū ngue rā Ndate. Nup'ā ja rā xutha rā tøgue, bā 'befa p'ā rā xequi 'bahyø áнима. Guehna bi t'unna ts'edi ngue dā hyo n'nā cuarto yø ja'i 'bu'a nximhái nā. Dā japi ngue dī nhyo yø ja'i p'ā ja yø tūnhni dī nja, dā du yø ja'i ngue rā thūhu. Dā du yø ja'i ngue rā guehi. Dā du yø ja'i ngue dā za yø zate.

⁹Rā De'yo p'uya, mī xōts'a rā cut'a rā seyo. Dá nūgä yø te yø áнима xā tho ngue mmambrá hya Oja. Guehya hīngui säya'a manjī manna hya, janangue bi tho. Nuya p'uya, gä 'bup'ā ja rā altar. ¹⁰Yø áнима p'uya, nts'edi gä 'yēna:

—Ague grá Hmu mā Oja'i, gue'e majuanjī ngue gä rā nho guí øt'e. 'Né dī pacähe ngue dī nja'a te rā hya xcā mā ngue dī nja. Xiya, castā njam'mø gui hyaspabi rā güienda ya yø ja'i 'bu'a nximhái bi hyogähe ya? —i ena.

¹¹Bi t'unyø t'axca he ya yø áнима n'äst'abi, pe bi sifi ngue dī nsayahma mits'ā rā pa. Dā dō'mits'ā, asta gue'mø da züdi ngue da thopya yø cu ørpā rā 'befi rā Cristo, tengütho i du ya yø áнима.

¹²Rá De'yo p'uya, mi xots'a rá 'dato rá seyo. Dá nū ngue mathoguitho bi 'yan'ahäi. Rá hyadi bi gohi ngue ra pothi tengu rá 'bo'ulu. Rá zanā bi gohi tengu rá ji ngue xā ntheni. ¹³Bá hóhyø sō maya bi zo häi. Guí nnū 'mø ngue huatrá ndahí yø 'ya'igo, 'da guá hyømtho ngue so häi, bi njarbutho. ¹⁴Rá c'ammahets'i p'uya, bi m'medi tengutho 'mø m'mäni n'na xit'o rá xacuá. Yø t'øhø 'nghyø t'uhäi ja mäde rá jathe, gä bi damp'u ha ja. ¹⁵Yø dast'abi 'bu'a nximhäi p'uya, gätho yø hmü, gätho yø mmemmeti, gätho yø general, gätho mi'da yø ja'i ja yø ts'edi, gue'u 'buhyø hmü, gue'u hinjo'o yø hmü, gä bi 'dagui, bi n'yamp'u ja yø 'bido. Bi yurbu ja yø hyado ja mbo rá häi. ¹⁶Yø ja'i bi y'embyø t'øhø, bi y'embyø nyuni:

—Bá tähmu ya, n'namhma guí cogbáhe, hindá dingáhe na hup'u ja rá nthuts'i. Porque rá ndüssutho rá castigo da ja rá De'yo, hindí nne ga thocáhe'a rá castigo'a. ¹⁷Nuya mfadi ngue bi zohra pa di nja ra castigo ya. Ya hinjondá zä däqui te di nja ya —i enyø ja'i.

7 Mi tho'a te dá nugä p'uya, mahöndá handí goho yø anxe 'bäi ngoho mats'at'i nximhäi, ngue samra ndahí n'na ngü n'na. Hindí japi temá ndahí di n'yo maxots'e rá häi, ni xinga guep'u ja rá jathe di japi di n'yo rá ndahí. Hindí japra ndahí ngue temá za da 'yaní. ²Dá nugä man'na rá anxe p'uya, ngue bí 'yep'u ni bøxyadi. Hannbabí rá seyo na majuaní ngue Oja i 'bui. Nuna rá anxe, rá ndots'edi i matya goho yø

anxe xi t'unyø ts'edi ngue dá 'yøtra ndate p'u ja rá häi 'nep'u ja rá jathe. ³Bi yembi:

—Yo sä temá ndate guí øthu p'u ja rá häi, ni xinga guep'u ja rá jathe, ni xingyø za, 'be ga mmepygähe ya yø ja'i yø mafi Oja, da ma mä seyobi yø de yø ja'i —bi yembi.

⁴Dá øcä hangu gangu ya yø ja'i bi me rá seyo Oja p'u ja yø de. Nuya 'de'mä yoho yø ts'unt'u rá Israel, nū hangu yø meni 'bui, n'na ciento 'ne yote magoho mahuahí bi züdi.

⁵Nuna rá Judá, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá Rubén, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá Gad, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo.

⁶Nuna rá Aser, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá Neftalí, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá Manasés, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. ⁷Nuna rá Simeón, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo.

Nuna rá Leví, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá Isacar, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. ⁸Nuna rá Zabulón, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá José, nuya yø meni bi m'mu'a m'mefa, bi zü'i 'de'mayo mahuahí bi ma mä seyo. Nuna rá

Benjamín, nuya yø mënji bi m'mea' a m'mefa, bi zu'i 'de'mayo mahuahi bi ma ma seyo.

⁹ Mi tho'a te gä dä nugä p'uya, mahondá nhanni, pe mandöngu dyø ja'i dä nu ngue xpí 'yehé 'damä 'dan'yo yø häi, ndap'u bi zä yø xequi, ndø yap'utho yø mmengu 'da. 'Ne 'damä 'dan'yo yø hya ga ya n'na ngu n'na. Gä 'bäp'u ni hyant'a huxrá nthuts'i ha 'bährä De'yo. Pe mandöngu dyø ja'i 'büp'u, hingui säd di 'bede. Pe gä he yø t'axca he, 'ne gä ca yø palma. ¹⁰Gätho yø ja'i, gä mafi, pe rä ndots'edi ga 'yena:

—Nuna ma Ojahu huhnu ja rá nthuts'i ya, guehnä bi yanju na, co 'nghra De'yo ma Yantehu —i enyø ja'i.

¹¹Gätho yø anxe, xa 'yet'inde ya 'däte magoho et'inde ya goho 'bähyo ts'at'i rá nthuts'i, gä bi ndantasyohmu p'uya ngue thanne Oja. ¹²I ena:

—Majuani ngue ngu'a bi nja ya. Pe nuya, ma ga ja ma mmadihu Oja hangu rá pa ya. Porque nuna guehnä jatho ngue ga espahu na. Guehnä jase rá mfadi na. Guehnä ma datho ja ngue da hmü mansu na. 'Ne jase rá ts'edi. Nu te sannä ngue di nja, gue'a nja'a. Da ngut'atho.

¹³Nu'a n'na'ü 'däte magoho p'uya bi 'yänngui, i ena:

—¿Te'o ya he yø t'axca he? ¿Hapu gue xpí 'yehé? —bi 'yengui.

¹⁴Nugä p'uya dí embi:

—Ague grá hmü, nu'i go guí padí te'o.

Ya engbuya:

—Nuya, guehyu mäthoguitho xa nzä rá ndate yu. 'Ne guehyu

bi menyø he, bi bo yø he conná ji rá De'yo. ¹⁵Janangue ja 'bähnu ni hyandrä nhudi Oja ya. Ra pa rá xui thanne Oja na hudi. Nuna Oja ya, guehnä fädi ngue hínte da ja. ¹⁶A nuya, ya hinni mantho di ntu manthuhu. Ya hinni mantho di ntuthe. Ya hinni mantho da zä rá n'ü'a gampa rá hyadi. ¹⁷Porque nuna rá De'yo 'bähnu ja rá nhudi Oja ya, guehnä rá mädi yø ja'i na. 'Ne da zixphu pöhra dehe ngue rá 'da'yo te. Nu'ü yø guidä i ja ngue xa nzoni, da dujpabi Oja.

8 Nuna rá De'yo, mi xots'a rá yoto rá seyo n'youi rá sœcua. Nup'u mahets'i commä maden'ora hínte bi 'yaní. ²Mi tho'a rá ora'a p'uya, dä nugä yoto yø anxe 'bäp'u ni hyandrä nthuts'i Oja. Nuya yø anxe bi t'unni 'da'a n'na rá corneta.

³Hembá ep'u man'na rá anxe p'uya, bá den'na rá t'uts'i gä rá oro. Bi m'mäp'u ja rá altar. Pe xandöngu yø bopo bi t'unni ngue da yuspa rá t'uts'i, da japra bopo p'u ja rá altar ngue rá oro. Ja n'youi p'u yø mhmat'Oja yø ja'i nuya o rá 'ye Oja.

⁴Nu'a rá 'bifi rá bopo bi japra anxe p'u hu Oja p'uya, ja n'youi p'u yø mhmat'Oja yø ja'i nuya o rá 'ye Oja.

⁵Rá anxe p'uya, nuna rá t'uts'i the, bi 'yutyo despi mi cuxpathu ja rá altar. Bi 'yembu ja rá ximhäi p'uya. Bi nja yø ngäni, bi nja yø huei. Bi 'yan'ahäi. Janjuani ngue rá ndihü.

⁶Nuya yoto yø anxe ha 'da'a n'na yø corneta p'uya, bi nsä ngue da mixt'i.

⁷Nu'a rá mädi rá anxe bi mixtrá corneta. Bi nja yø ndo. Bi nja yø sibi n'youi rá ji. Gå bi 'yembu ja rá ximhäi. Bi nzø n'na xequi rá häi p'uya, pe himbi zu hmäde bi nzø. Nup'u ja rá häi bi nzø, bi nzø yø za, bi nzø yø c'amdapø.

⁸Nu'a rá yoho rá anxe p'uya, bi mixtrá corneta. Nu'a dá nugä bi t'embu ja rá jathe p'uya, tengutho n'na rá daxant'ohø 'mø ni danzø. Nup'u ja rá jathe bi zo, bi gohi ngue rá ji rá dehe. Pe himbi zu hmäde rá jathe bi nji. ⁹Nup'u ha bi nji rá dehe p'uya, gä bi du yø zu'e mi 'büp'u. Yø barco mi yø maxots'e rá dehe, gä bi m'medi.

¹⁰Nu'a rá hyu rá anxe p'uya, bi mixtrá corneta. Bá tää n'na rá dasø mahets'i p'uya, bá danzø. Bi zo rá sø p'u ja yø däthe 'nep'u p'ohyø t'uthe bi zo. Pe himbi zu hmäde yø dehe ja nximhäi bi zo. ¹¹Nuna rá dasø, ni hú ngue rá ndate gandønju. Nup'u ja yø dehe bi zo, gä bi juhyø dehe. Mandøngu dyø ja'i bi du ngue xanju rá dehe bi zi.

¹²Nu'a rá goho rá anxe p'uya, bi mixtrá corneta. Bi boca n'na parte rá hyadi, pe himbi zu hmäde rá hyadi bi boqui. Xquet'q bi boca n'na parte rá zanq. 'Né bi boca n'na parte yø sø. Nu'mø rá pa, ngocho ora m'mexui ua ja rá ximhäi. Nu'mø rá xui, ngocho ora ngue hin temä sø di nequi.

¹³Dá handä man'na rá anxe p'uya, ngue bí 'yo mahets'i. Rá ndø ts'edi ga 'yenq:

—Huecate. Huecate. Huecate yø ja'i b'ba'q nximhäi 'mø bi mixtyø corneta ya mi hyu yø anxe di 'behya —bi 'yenq.

n'na rá sø bá tää mahets'i. Mi zöcua ja rá ximhäi, bi nequi ngue rá anxe, bi t'unna n'na rá nsogui ngue rá nsogui rá ots'i hinha rá nzegui ganhe. ²Mi xospa rá njo'mi rá ots'i, bá pøxra 'bifi tengutho rá 'bifi n'na rá orno. Nu'a rá 'bifi bá pøts'e, bi go'mä häi, bi 'berpabi rá thai rá hyadi. ³Nup'u ja rá 'bifi p'uya, n'youi p'u yø mmäcja t'axi, so häi. Nu'u yø mmäcja t'axi p'uya bi t'ünyø ts'edi ngue dä za yø ja'i tengutho ga sate yø ixtehe ua ja rá häi. ⁴Bi si p'uya ngue hindä ts'onyø c'amdapø ja ua ja rá häi. Ni xingyø za di ts'oni. Sinoque bi sifi ngue dä za yø ja'i nuya hingui n'youi rá seyo Oja p'u ja yø de. ⁵Nuya yø ja'i da za, bi sifi ngue hindä hyo, sinoque ncüt'a zanq bi t'unna nt'edi ngue di sätra n'u yø ja'i. Pe nup'u ga n'u p'u sa, tengutho gan'u p'u sa rá ixtehe 'mø bi za rá ja'i. ⁶Nu'u yø ja'i da za p'uya, dä ne ngue dä du ngue'a gan'u 'mø bi za, pe hindä zä dä du. Mäda ne yø ja'i da du, pe hindä nthuei rá ndate ya yø ja'i di sä ra n'u.

⁷Nuya yø mmäcja t'axi, nup'u gui nequi, ena yø ndøfani ya xa nsä ngue dä ma rá tuhnni. Nup'u ja yø ya, oxa n'na rá corona ngue rá oro. Yø hmi p'uya, rá hmi rá ja'i gui nequi. ⁸Ja yø xtä tengutho n'na rá xisu. Yø ts'i p'uya, ena yø ts'i yø dafanzate. ⁹Gä rá t'egui yø njudi ja yø tiya. Nu'a gui hi yø zahua, tengutho gui hi yø carro 'mø jatyo ndøfani ni tihí ngue ni ma rá tuhnni. ¹⁰Ja yø ts'u, tengutho yø ts'u yø ixtehe ngue ja yø 'bite. Di sätra ndate yø ja'i 'mø bi mihi. Pe ncüt'a zanqtho ma t'unni rá nt'edi ngue dä mihyø ja'i. ¹¹Nuya yø

9 Nuna rá cut'a rá anxe p'uya, bi mixtrá corneta. Dá handä

mmäcja t'axi, 'buhyo hmu di mända, guehnä n'na rä anxe di mända p'u ja rä ots'i hinha rä nzegui ganhe. Nunä rä anxe na, nu'a rä hya ngue rä ebreo gui hutí ngue rä Abadón. Nu rä hya ngue rä griego p'uya gui hutí ngue rä Apolión, i nne da manna ra hya na ngue rä Hyote.

¹² Ya rä muditho rä ndate na p'uya. Pe tobe di 'berhmi yoho di nja.

¹³ Mi mixtrá corneta'a rä 'dato rä anxe p'uya. Dá øde ngue bá nya n'na nc'ei p'u mäde ha maqui goho yø dani rä altar ngue rä oro, ha ni hyant'a Oja. ¹⁴ Nunä bá nya p'uya, bi zo'a rä 'dato rä anxe mi hä rä corneta, bi 'yembi:

—Dämi xoqui goho yø anxe nthat'i p'u jonna dathe Eufrates.

¹⁵ Bi ma mathogue'u goho yø anxe p'uya ngue da hyo n'na parte yø ja'i 'bu'a nximhäi. Pe hindä zu hmäde da hyo. Ya yø 'befitho'a, gue'a bá ts'annbi ngue da 'yör'mö bi zonnan ora, bi zonnan pa, bi zonnan jeya ngue da 'yöt'a te ja ngue da 'yöt'e. ¹⁶ Dá øcä p'uya, ngue mma hangu gangu yø tøgue ngue yø ts'edi ni n'youi'ü goho yø anxe. Bi mä ngue yo ciento miyones yø ts'edi ni n'youi.

¹⁷ Guehnä bi zahmä dä naya, dä nu yø ndofanä, dä nu yø tøgue. Nup'u ja yø tiya yø tøgue, gä ra t'egui yø njudi. N'youi yø cuhu ngue rä theni, rä c'angui, rä c'axt'i, n'youi p'u ja yø njudi. Yø ndofanä p'uya, enä yø ya yø dafanzate yø ya. Yø ne yø ndofanä p'uya, ponyø sibi, ponyø 'bifi yuni ngue rä asufre. ¹⁸ Bi hyo yø ja'i ya hyu yø ndate ponyø ne yø ndofanä. Pe nu hangu gangu yø ja'i 'bu'i, himbi zu hmäde bi hyo. ¹⁹ A nuya yø ndofanä, n'youi rä ndate yø ne,

n'youi rä ndate yø ts'ü. Porque yø ts'ü yø ndofanä, ja yø ya ngue sate tengutho rä c'eyä 'mø sa yø ja'i.

²⁰ Pe nuya yø ja'i bi bongui, ngue hin'i du ya yø ndate ya, himbi ne bi 'bätyø mmui ngue xta hyep'ü yø dahmu. Sinoque bi siguetho ngue thanne yø ts'onthi. Bi siguetho thanne yø dahmu ngue rä oro, ogue rä t'axi, ogue rä bronce, ogue rä do, ogue rä za. Conque nuya yø dahmu thanne yø ja'i, hingui 'yo, hingui zö yø dä, hingui öhrä hya 'mø nzohyø ja'i. ²¹ Himbi ne xta hyep'ü te mani n'yo yø ja'i. Bi siguetho bi nhote, bi siguetho bi n'ete, bi siguetho bi nyots'om'mäi, bi siguetho bi mpë.

10 Mändø nzaquitho man'na rä anxe dä nugä ngue bí 'ye mahets'i bá o rä gui. Rä ya rä anxe, n'youi rä sano ngue rä 'becjuni. Rä hmi p'uya, di yoxni tengü rä hyadi. Yø gua, gä rä sibi. ²Cä rä 'ye n'na rä sucua. Nu'a rä gua ngue rä n'yei, brä nnerbu ja rä jathe. Nu rä gua ngue rä gahä, brä nnerbu ja rä häi. ³Dá øde ngue rä ndots'edi ga ya, tengü 'mø guë rä ndozate ngue nne di mmafi, njarbutho. Mi juadi bi mmafi, yoto yø ngäni dä øde ngue bi thoni. ⁴Mi thoni'ü yoto yø ngäni bá nya p'uya, dä ne xca cuatra sucua'ü yø hya bi ma. Pe dä ø p'uya ngue bá nya mahets'i Oja, bi 'yengui:

—Nunä rä hya bi man'ü yoto yø ngäni bi nya ya, 'yo gadí cuatra sucua, n'namhma ngue hindä fadi hanja rä hya —bi 'yengui.

⁵A nunä rä anxe dä nugä ngue brä nnerbu ja rä jathe, man'na rä

gua p'uya brá nn'erbu ja rā häi, bi 'yεsmaya rá 'ye ngue rā n'yεi p'uya.
⁶I exa ntestigo Oja nuna 'bui para zanthon, bi hoqui te bí ja maya, bi hocra häi, bi hocra jathe, bi hoqui te gämä cosa i ja. Bi 'yεna:

—A nuyá, ya da guehra ora ja p'uya. Ya hinni mantho dā thotra pa ya. ⁷Porque nu'mo bi zonnan ora da mixtrá corneta'a rá yoto rā anxe, ya bi nja gätho'a te xpá nzän'Oja di nja p'uya. Nuna rá hya Oja xa japyo pøngahya xa xihyø ja'i, ya gä bi nja'a te xa hmamp'uya.

⁸Nu'a xtadá òde ngue bá nya mähets'i p'uya, mähombi zoqui, bi 'yengui:

—Ní ma ya. Dami cannbabí rā sūcuā ca rá 'ye rā anxe brá nn'erbu ja ra jathe, man'na rá gua p'uya brá nn'erbu ja rā häi —bi 'yengui.

⁹Dá magä p'u 'bährä anxe p'uya, ngue dā äpra sūcuā ca rá 'ye. Nuna rā anxe bi 'yengui:

—Ja ua rā sūcuā. Dami sa. Nup'u ja ni ne xtā n'u rā sūcuā tengutho rā t'afi. Pe nu'mo bi zot'a mbo ni mmui, ya xtā njü —bi 'yengui.

¹⁰Dá cangä rā sūcuā mi ca rá 'ye rā anxe p'uya ngue dā sa. Nu'mo ma yafí, xan'u tengutho rā t'afi. Pe nu'mo ma tut'i, ya mandø njutho.

¹¹Ya bi t'engä p'uya:

—A nuyá, nuna te rā hya ja ngue da thogui gätho yø ja'i nuya 'damä 'dan'yo yø hya ga ya ya, conyø dast'abi, gui mmä te ja ngue da thohya yø ja'i ya.

11 Bi n'nacä n'na rā t'o ngue rā t'ení p'uya. Bi t'engui:

—Gä 'yo ya, dami 'yennbabí rā nija Oja, 'në dami 'yenna altar. Damí

pede hangu yø ja'i ndanne p'u ja rā nija. ²Pe nu'a rā thinnija, 'yogui eni. Porque nu'a, gue'a di t'unyø 'dan'yo ja'i'a. Nuya yø 'dan'yo ja'i, guehya yote mä yoshnä dā nepä häi rā mäca danihní Oja ya. ³Gä penhnä yoho mä m'mehnä dā mangbagui ma hya, mente gue'a n'na mahuañi 'ne yociento 'në hyate mä pa. A nuya p'uya da hye yø he ngue di m'mu ndummui —bi 'yεna.

⁴Nuya yonc'ei ya, guehya ga nnöpe ngue yonza yø olivo ya. 'Në guehya ga nnöpe ngue yoho yø mfoxioyo jap'u ni hyant'Oja di mända nximhäi. ⁵Nu'mo toni ja'i da ne da hyo ya yonc'ei ya, hindá zä da hyo. Porque pønnä sibi yø ne, di juadi da 'yuhyø nshui. Janangue nu to da ne da hyo, go da duse rā ja'i nne di nhote. ⁶Nuya p'uya, ja yø ts'edi ngue da zä da 'yøt'e ngue hindí n'ye mente ra pa da mambrá hya Oja. 'Në xquet'a ja yø ts'edi ngue da zä da 'yøt'e ngue da gohi di nji ra dehe. 'Në ja yø ts'edi ngue nuya ja rā ximhäi, da 'yøt'e ngue di nja yø ndate n'u, hont'a gomä ora da nepe di nja. ⁷Nu'mo bi juahyø 'befi ngue da manna hya, nu'a rā ndate zu'ë bi pøxpø ja rā ots'i hinha rā nzegui ganhe, guehnä da 'yørpabí rā tñhní na, da dapi 'në da hyo ya yonc'ei ya. ⁸Nuya yø áima bi tho, nu yø do'yo bomp'u ja yø caye ja rā danihní bi ma mäcuati rā pont'i rā Hmú Jesús. Nuna rā hnini na, gui nhyejpabi rā hnini Sodoma 'në gui nhyejpabi rā häi Egipto. ⁹Nhyü pa mäde bi m'momp'u yø áima. Himbi ma nt'ägui, porque bi hnepe ngue da nu yø ja'i nuya 'bui ndap'u bi zä ngue 'damä 'dan'yo yø hya ga ya. ¹⁰Nuya

yø ja'i 'bu'a nximhäi 'mø bi nu ngue ya xa ndu, asta ø'tango ngue di johya. Nu te tini n'na ngu n'na di mpennbi. Porque nuna rá hya Oja mi mmambya yonc'ei bi du, janjuani ngue mädi unnba yø mmui yø ja'i.
¹¹ Pe numø mi gua'a nhuy pa mäde ngue bomp'u yø ánima, Oja bi 'yø'te ngue mahombi m'mui. Nu to gä bi nu ngue ya 'bui mahon'a, janjuani ngue bi nsu. ¹² A nunya yonc'ei mi mmambrá hya Oja m'met'o p'uya, bi 'yøde ngue bi ts'o mahets'i, bi t'emb*b*: —Bí 'yehmi ua ya —t'emb*b*.

Bí ma mahets'i p'uya, bi 'yo n'na ra gui. Nu'u yø nsuui p'uya bi nutho ha i ma maya. ¹³ Nu'a ra ora'a p'uya, janjuani ngue bi 'yan'ahäi. Nu hangu ga ndengu yø ngu jap'u ja ra danihni, nu'a n'na ciento yø ngu, 'det'a yø ngu bi xot'i. 'Ne yoto mahuahi nja'i bi du ngue'a i 'yan'ahäi. A nu'u yø ja'i himbi du p'uya, janjuani ngue bi nsu. Bí manyø ja'i p'uya ngue janjuani ja rá ts'edi Oja bí 'bu mahets'i.

¹⁴ Ya bi tho'a rá yoho ra ndate ya, pe mahombá erpu'a rá hyu ra ndate di nja.

¹⁵ Bí mixtrá corneta'a rá yoto ra anxe p'uya. Nu'u bá nya mahets'i p'uya ra ndots'edi ga nt'ode ra hya bi ma ngue ena:

—A nuyá, nuna Oja co 'nehra Cristo, ya da 'yuhrá ts'edi ya, ngue para zantho di mända gä ra ximhäi.

¹⁶ A nu'u d'ate magoho di mäspu ja rá nhüdí Oja, gä bi m'memfo häi ngue bi danne Oja. ¹⁷ Gä 'da ga 'yentho:

—Dädi ja mämmadilähe ya grá Hmu. Gue'e grá Oja ngue jase

ni ts'edi. Gue'e guí 'buhya, 'ne ya gmi 'bui mente yø pa xa thogui, 'ne gui sigue guí m'mui mente yø pa di map'u. Jammadigahe ya ma Oja'i ngue ya gä du'mi guí mända te gä ja ya. ¹⁸ A nuya yø ja'i 'bu'a nximhäi mi mböcue, xa mmestho ni hya. A nuyá, xquet'a ya bi zönna pa gui mböcue ya. Nu yø ánima xandu, ya bi nzönna ora gui hyaspa ra güenda ya. Guí unyø nzäbi ni mefi xa mmamp'a ni hya. Gätho yø ja'i ya o ni 'ye di ngue di nnoho, te'o ngue nnu mänsu'i, gä gui unyø nzäbi. Ya bi zönna ora gui juau yø ja'i otra nts'on*u* ua ja ra ximhäi ya, ngue'a te gäma nts'o ote.

¹⁹ Dá nugä p'uya ngue bi xohrá nija Oja bí ja mahets'i. Nup'u mbonnija, di nequí ngue jap'u ra huada m'mets'i ra cohi bi gohmi m'met'o Oja yø ja'i. Bí nja yø huei, janjuani di hi yø ngäni. Bi 'yan'a häi, bí nja yø ndate ndo.

12 Bi nequí p'u mahets'i n'na ra hmeya ngue n'na ra xisu di mpäxa n'na ra ulu ja rá hmi tengu gui yotra hyadi. Nup'u tögue di nequí ngue ra zana nnets'i. Rá ya p'uya, oxa n'na ra corona n'youi 'de'mä yoho yø sø. ² Nuna ra xisu p'uya, ya ha rá basi, pe mafi ngue sá ra n'u ngue ya di m'meni.

³ Mahondá handä mahets'i p'uya, dá nu man'na ra hmeya ngue n'na ra ndate ts'ozu'ë xa nthenu, ja yoto yø ya, ja 'det'a yø dani. 'Da'q n'na ra corona oxyø ya. ⁴ Di futrá ts'u ngue bi homyo sø bí ja maya, so ua ja ra häi. Pe himbi zu hmäde'a gangu yø sø bá hommi. Ra ndate zu'ë p'uya,

bí m'mäp'ú ní hyandra xisu hä rá basí. Hóntho dí m'mení, 'bexta zaprá basí. ⁵Nuna rä xisu mí hä ra basí, bí m'muhrá ts'unt'ú nuna ja ngue da zedi dí manda ua ja rä ximhái. Pe nuna rä ts'unt'ú bi zixpú bí 'bú Oja ngue 'dap'ú dani mmihmi. ⁶Nuna ra xisu bi 'dagui, i map'ú bí ja rä dapo, ya xi zánnbabí Oja n'na rä xequi dí m'mui. Ja di t'unnbú te dä zi mente n'na mahuahí 'në yociento 'në hyate ma pa.

⁷Mí tho'a p'uya, bí nja n'na rä datunhni p'ú mahets'i. Bi 'yótra tunhni'a rá hmu yø anxe ní hú ngue rä Miguel. Bí mfäxui mí'da yø anxe dí manda. Bi nduhui na rä ndate zu'ë, 'në xquet'a bí mfäxui yø anxe na p'uya. ⁸Pe nuna rä ndate zu'ë, bí 'behra tunhni p'ú mahets'i. Ya hin'yú ha dí m'mui. ⁹Nuna rä ndate zu'ë bá t'engua ja rä ximhái, gä bá n'youi yø anxe dí manda. Nuna, guehna rä nyogui c'eya ní hú ngue rä zithü 'në rä Satanás. Guehna hätyø ja'i 'búi gä rä nguni nximhái naya.

¹⁰Mahondá øde ngue bá nya maya man'na, pe rä ndots'edi ga 'yena:

—Ya bi zonnan ora da yan'Oja yø ja'i ya. Oja ya udi ngue ja rä ts'edi, da guehra Cristo ya udi ngue ja rä ts'edi. Porque nuna rä pa rä xui madi yahma cuhu p'ú ha 'bú Oja, ya bá thon'athi naya. ¹¹Guehya ma cuhu bi dapra zithü ya, porque nu'qá i du rä De'yo, ja rä ts'edi ngue bi hojpa yø ts'oqui. Guehya himbi zu bí ma ngue ec'eí rä De'yo ya. Himbi zu bí manna hya, madague'a bi tho. ¹²Bí ja rä johya mahets'i. Di johya to gä bí 'bup'ú. Pe huecate yø ja'i 'bup'ú ja rä häi, da gue'ú 'bup'ú ja rä jathe, huecate. Porque nup'ú ja rä ximhái

ya, ja 'bup'ú rä zithü. Janjuani ngue mböcüe ya, porque padí ngue ya mits'ú dra pa da thaspa rä güenda —bi 'yena.

¹³Nuna rä ndate zu'ë 'mø mambá t'engua ja rä ximhái, bi hyoni ha 'buhra xisu nuna xi m'muhrá ts'unt'ú, porque shi. ¹⁴Pe nuna rä xisu, Oja bi japi ngue bí nja yø zahua tengutho n'na rä pents'ú, ngue bi zä bi 'dagui. Bi zop'ú rä ndate zu'ë, bí map'ú ja n'na rä dapo xi zánnba Oja ngue dí m'mui. Nup'ú ja rä xequi bi zöni, ja bi t'unnbú te bi zi mente nhuy jeya made. ¹⁵Nú'a rä ndate zu'ë, bi bønnä dehe p'ú ja rä ne, bi gohi ngue rä ndate dehe. Bí nepe ngue xtä nduxrä xisu 'mø xtí nthuei. ¹⁶Pe rä xisu, bí mäxra häi ngue bi duträ dehe bá pømp'ú ja rä ne rä ndate zu'ë. ¹⁷Janangue nuna rä ndate zu'ë mathoguitho bí mböcüe ngue shhnä rä xisu himbi zudi. Bí ma p'uya ngue bi 'yörpabi rä tunhni'ú yø basí rä xisu. Nuyá, guehya yø ja'i øt'e te dí manda Oja ya, hingui nne da hye'a rä hya bi zohra Jesucristo.

13 Dá m'macä p'ú ja rä nenga jathe p'uya. Dá handí ngue bá pøxma xøts'e rä dehe man'na ra ndate ts'ozu'ë ja yoto yø ya, ja 'det'a yø dani, 'da'q n'na rä corona oxyø dani. Yø ya p'uya, nt'ot'i p'ú yø thuhu ngue hingui nnu manho Oja. ²Nuna rä ndate ts'ozu'ë, dí nequi tengü rä tigre. Ja yø gua tengutho yø gua rä oso. Rá ne p'uya, tengutho rä ne ra dafanzate. Nuna man'na ra ts'ozu'ë ngue rä theni p'uya, guehna rä zithü ná, bi japi bí nja rä ts'edi

na rā ndate ts'ozu'ë bá pøxpü ja ra jathe. Bi unna nthüts'i ngue dä mi, di manda'ü to di manda rä zithü. ³Nuna rä ts'ozu'ë p'uya, di nequi ngue xí ts'ennbabí n'na rá ya, ya ja ngue dä du. Pe bi zä rá ts'et'i mi ja. Mi nu yø ja'i ngue bi zä rá ts'et'i, bi nsu gätho yø ja'i 'bui rá nguni nximhäi p'uya, ya i mähä yø ja'i na ra ndate zu'ë p'uya. ⁴Bi danne yø ja'i rä zithü p'uya, porque bi bähyo ja'i ngue gue'a rä zithü xí unna ts'edi ra ndate ts'ozu'ë. 'Nese'a rä ndate ts'ozu'ë bi danne yø ja'i p'uya. I enyø ja'i:

—¿Hapü gue 'bühman'na ngue tate tengü na ra ndate zu'ë? ¿Te'o da bóni ngue dä zä di ndunhui na? —enyø ja'i.

⁵Bi t'unna ts'edi na rä ndate ts'ozu'ë p'uya ngue bi xohrá ne, bi nya. Bi manyø hya ngue di 'yets'i, 'ne bi manyø hya ngue nnömmän'u Oja. 'Ne yote ma yoshna bi ts'annbi ngue di nja rä ts'edi. ⁶Bi nömmän'u Oja p'uya. Bí nömmän'ubi rá thuhü. Bi nömmän'ubi rá nija Oja, co gätho'ü bí 'bu mähets'i bi nömmän'u. ⁷Bi t'unna nt'ëdi p'uya ngue dä 'yörpabi ra tuhnri yø ja'i ya o rá 'ye Oja, 'ne da dapi. 'Ne bi t'unna nt'ëdi ngue di manda gätho yø ja'i 'bui ndap'ü bi zä yø häi, ngue 'damä 'dan'yo yø hya ga ya. ⁸Nuna rä ndate ts'ozu'ë p'uya, gätho yø ja'i 'bui rá nguni nximhäi, gä bi danne. Guehya yø ja'i hinga nt'ot'ibi yø thuhü p'ü ja rä libro ca rä De'yo nuna bi tho. Nuna rä libro na, hante di nhohra ximhäi ya bá nt'ot'ibi yø thuhü te'o gätho ja ngue di ntheui ra 'da'yo te.

⁹Nu rä ja'i ja rä gu, dä 'yøhya yø hya ja ua. ¹⁰Nu rä ja'i sixrá

mmic'ëiui ngue dä got'i, xquet'a 'nese rä gote dä jot'i. Nu rä ja'i da hyo rá mmic'ëiui connä juai, xquet'a rä hyote jatho ngue di du connä juai. Jänangue nuya yø ja'i ya o rá 'ye Oja, jatho ngue dä zeti hangü rä n'ü ja ngue dä thogui, 'ne da 'yec'ëi xanho ngue di nja'a te rä hya bi man'Oja ngue di nja.

¹¹Mahöndá nugä man'na rä ts'ozu'ë p'uya ngue bá pøxma xots'e rä häi. Nuna p'uya, ja yoho yø danj tengutho rä De'yo. A nu'mo mi nya, bi nya tengutho ga ya rä zithü nuna rä thenga zu'ë. ¹²Nu'a te gä rä ts'edi mi ja m'met'o na rä ndate ts'ozu'ë rá mudi, gue'a rä ts'edi bi japi bi nja'a, i nnutho te gä bi 'yot'e. Nuna rä yoho rä ts'ozu'ë bá pøxpü ja rä häi, bi japyø ja'i 'bu'a nximhäi ngue dä danne na rä ndate ts'ozu'ë xpí bøxpü ja rä dehe, nuna xi zä rá ts'et'i m'met'o. ¹³Nuna rä yoho rä ndate ts'ozu'ë p'uya bi 'yotyø milagro, yø hmi yø dä yø ja'i asta öt'e ngue bi tähyø sibi mähets'i, so ua ja rä ximhäi. ¹⁴Bi t'unna ts'edi ngue dä 'yotyø milagro mënte n'youi na rä mmits'o zu'ëui rä mudi. Bi nepe ngue gue'a di hyätyø ja'i 'bu'a nximhäi ngue di mähä. Bi xihyo ja'i p'uya ngue bi hocä n'na rä dahmu di nequi tengutho rä hmi na rä ndate ts'ozu'ë xi ts'enä connä juai 'ne xi zä rá ts'et'i. ¹⁵Mi hocrä dahmu yø ja'i p'uya, nu'a rä yoho rä ndate ts'ozu'ë xpí bøxa häi, bi t'unna ts'edi ngue bi japi bi nja rä te rä dahmu ngue di nya. 'Ne di manda na rä dahmu, ngue dä tho'ü yø ja'i hindä ne da danne. ¹⁶Nuna rä ts'ozu'ë p'uya, bi ja ts'edi ngue gätho yø ja'i da ma mämarcabi yø 'ye

ngue yø n'yei ogue yø dø. Gæ bï ma mamarca yø ja'i, dingüe dinnoho, yø mmeemmeti, yø hyoya, gue'u 'buhyo hmø, gue'u hinjo'o yø hmø, gæ bï ma mamarca. ¹⁷ Ya hinjonda zä däi 'në hinjonda zä däi mä ngue'mø hingui n'youi rä marca ngue rä thuhu rä ndate ts'ozu'e, ogue gue'u hangu yø número n'youi rä thuhu. ¹⁸ I nne ngue di n'yomfensi xanho rä ja'i, para ngue da dinya yø hya ja ua. Da zännbi hangu yø número pøts'e ngue n'youi rä thuhu rä ndate ts'ozu'e. Gue'a rä número n'youi rä thuhu rä ja'i. Nuna ra número na, guehnä ngue 'dato ciento 'në hyate mä'dato.

14 Mä nhannigä mahon'a p'uya, dä nügä rä De'yo 'bäp'u ja rä nyuni Sión. 'Dap'u 'bähmi'u n'na ciento 'në yote magoho mahuahí njai. Guehya nt'ot'ibi rä thuhu rä De'yo p'u ja yø dø ya, connä thuhu rä Papá. ²Mahondä øcä mi'da yø hya bí ja mahets'i. Pe ra ndots'edi ga nt'øde yø hya. Nup'u dä øde ngue gui hi yø hya, tengutho gui hi yø dehe, ogue tengutho p'u gui thoni ra ngäni p'u dä øde. Yø me'bida ngue yø arpa p'uya xandøngu dä øde. ³Guehya tutä n'nä rä 'da'yo thuhu p'u ni hyandrä nhudi Oja ya, hapu huyha 'däte magoho di mäspu hu Oja, hapu 'bä'tu goho 'bäp'u ja yø ts'at'i rä nthuts'i. Nuna rä thuhu tuti, hinjongui padi temä thuhu, sinoque pase'u n'nä ciento 'në yote magoho mahuahí, guehya yø ja'i bi nyanyø te ua ja rä ximhäi ya. ⁴Guehya yø ja'i hinha gä hye Oja, bi nsupi hangu rä pa. 'Në n'youi rä De'yo hapu ni

ma. Guehya yø ja'i rá muditho bi ma mapøhø p'u 'buhyo ja'i nximhäi ya, para ngue da zo rá 'ye Oja co 'nehrä De'yo da zo rá 'ye. ⁵Guehya yø ja'i hinjam'mø bi männä fehni ya. Nuna Oja, hin temä nts'o bi dinnbi ngue di zui.

⁶Dá handä man'na ra anxe bí 'yo maya p'uya. I mmännä hogä 'da'yo hya nuna ja rá ts'edi para zantho. Bi xihrä hya yø ja'i 'bui gä rá nguni nximhäi, nuya yø ja'i 'dama 'dan'yo yø hya ga ya. ⁷Pe rä ndots'edi ga nt'øde rä hya bí ma, bi 'yembyø ja'i:

—Dami suhu Oja. Dami 'yepahua, porque nuna Oja, ya bi zonnä ora da hyaspa ra güenda yø ja'i ya. Dami thannehü na Oja bi hoqui te gä bí ja maya, 'në bi hoqui te jaua ja rä häi. 'Në bi hoqui te gä jap'u ja rä jathe. 'Në bi xityø dehe hapu gä pøhø —bi 'yembyø ja'i.

⁸Mahombá erputho man'na ra anxe p'uya. Bi 'yena:

—Bi guadi. Bi guahra danihni Babilonia. Porque guehya yø ja'i Babilonia bi gutra 'yu na rä nts'o ötyø ja'i 'bui nximhäi. I tenthø'a te rä nts'o ötyø ja'i Babilonia.

⁹Nuna rä hyu rä anxe bá nya maya p'uya, ra ndots'edi ga 'yena:

—Nu to gä thanne rä ndate ts'ozu'e 'në thannebi rä dähmø, ogue di n'uni da ma mamarcabí rä dø ogue rä 'ye, ¹⁰guehya yø ja'i di ntheui rä castigo xä nzän'Oja ya. Porque nuya yø ja'i sú Oja, ya xä nzänni ngue di sätra ndate p'u ja rä sibi di danzø connä asufre. Da nudyo anxe Oja, da guehra De'yo da nutho te dä thohya yø ja'i ya. ¹¹Nu'ä rä 'bifi da pøxpø

ha dā zā rā ndate yø ja'i, para zanho di nja rā 'bifi. Rā pa rā xui da zā rā ndate to thānne ra ndate ts'ozu'ë ogue thānnebi rā dāhmu, ogue mā marca rā ja'i connā thūhu rā ndate zu'ë. ¹² Janāngue nuya yø ja'i ya o rā 'ye Oja, jatho ngue da zeti hangu rā n'u ja ngue dā thogui. Dā 'yōt'e te dī mānda Oja, 'nē 'yo di he'a ga 'yec'ei rā Jesús.

¹³Dá ñocā mān'na bā nya māhets'i p'uya, bi 'yengui:

—Dāmī cuatrá sūcuā ya yø hya jaua ya. Rā mmēnthy dī nthuei yø 'yec'ei di du'a ngue ñorpā rā 'befi rā Jesús. Porque guehnā rā hya mmānna Espíritu Santo nā ngue enā: “Ya bi zep'u'a te gā rā n'u xa thogui. Nu'a rā 'befi Oja xa 'yorpe, bī ja rā njut'i p'u mahets'i”.

¹⁴Mahondá handā maya p'uya, dā nu n'na rā t'axca gui, huxpu n'na nc'ei, oxrá yā n'na rā corona ngue rā oro. I hā rā t'exu het'i xāndønho. ¹⁵Nup'u ja ra nija bí ja mahets'i p'uya, bā pōmp'u n'na rā anxe ngue rā ndots'edi ga mmat'a huxma xots'e rā gui. Bi 'yembi:

—Ya bi yaxyø hmudā ja gā rā ximhái. Ya bi zonnan̄ ora gui hyets'i —bi 'yembi.

¹⁶Nuna huxpu ja rā gui p'uya, bi hyexyø hmudā mi_ jāp'u ja rā häi. Gā bi peti.

¹⁷Bá pōm mān'na rā anxe p'u bí ja rā nija mahets'i p'uya. Bā hya mān'na rā t'exu ngue het'i xāndønho. ¹⁸Nup'u ja ra altar, bā nexpu mān'na rā anxe ngue ja rā ts'edi ngue da ja rā sibi. Rā ndots'edi ga mmat'a hā rā t'exu p'uya, bi 'yembi:

—Ya bi yaxyø uva jāp'u ja rā ximhái. Dāmī hyequi —bi 'yembi.

¹⁹Nuna rā anxe ts'o p'uya, bi hyecyø uva mi jāp'u ja rā ximhái, gā bi peti. N'narbu bi gatyø uva ngue dā the'mi. Nuna rā hya nā p'uya, i nne dā mā ngue rā ndate castigo da ja Oja. ²⁰Nu'u yø uva bī ma nthē'mi p'u maxots'e rā dānihni. Nup'u bī ma nthē'mi yø uva, nu'a rā ngui bi bōni, gā rā ji. Nu'a ga 'yensyø yā yø ndofan̄i 'mō njumbi rā freno, nup'u ha poxrā ne, gue'a ganhe rā ji'a. Nu'a ganzant'i p'u ha ja yø ji, bī ma asta hyu ciento kilómetro.

15 Dá handā mahets'i mān'na rā hmeyā ngue māthoguitho rā ndussutho. Dá nu yoto yø anxe. N'na ngū n'na ya yø anxe, i hā rā n'u ja ngue dā ja. Nu'mō bī nja ya yoto yø ndate n'u, ya bī nja gātho'a te rā castigo ja ngue dā ja Oja p'uya.

²Dá nugā n'na rā xequi ngue titho, tengutho rā jathe p'u gui nequi, dī nequi tengutho rā xito 'mō brá o rā sibi mbo. Ja tōp'u gātho ya yø ja'i xi dāprā ndate ts'ozu'ë p'uya, ngue himbi ne bi dānnebi rā dāhmu. 'Nē himbi ne yø ja'i xtā mma māmarca connā número n'youi rā thūhu rā ndate ts'ozu'ë. Gā hā yø 'bida xi un'Oja. ³I tutra thuhu mi tutra Moisés rā mefi Oja. Guehnā rā thuhu tūrpabi rā De'yō p'u ha 'bāi. I enā:

—Māthoguitho māzihotho te guí òt'e grá Hmu, mā Oja'i. I jase ni ts'edi. Majuan̄i ngue gā xānho te guí òt'e. Grá dast'abi ngue yø ja'i 'bui rā nguni nximhái. ⁴¿Te'o da bonya grá Hmu ngue dā 'yena hīnda nu mansu'i? ¿Te'o dā bōni ngue dā

'y_ɛnā h_ɪndā zā dā 'y_ɛt's'a*l̄*? Porque hōn'atho'i ngue gä rā nho guí òt'e. A nuyá, da ch_ɛe gätho yø ja*l̄* 'b'u'a nximhäi ya ngue dā d_{an}ne'i. Porque ya b_i nu yø ja*l̄* te guí òt'e, gä gue'a ní 'yup'ü guí òt'e —bi 'y_ɛnā.

⁵M_i tho'a p'uya, dā n_ugä ngue bi xohra nija bí ja mahets'i. N_up'ü mbonnija, ja dā n_ugä p'ü rā xequi mathoguitho x_a nduxqui, ja m'mets'i p'ü yø xindo nt'ot'i rā ley Oja. ⁶N_up'ü ja rā nija p'uya, b_á p_ømp'ü yoto yø anxe ya xtá nu m'met'o ngue bá hya rā ndate n'ü ja ngue dā ja. Gä di t'axca he, 'n_g gä d_i nguträ oro yø tiya. ⁷N_ua n'na 'b_áp'ü ja rá nh_ud_i Oja p'uya, bi unni 'da'a n'na ra mohi ngue rā oro'ü yoto yø anxe. N_up'ü ja yø mohi bi unni, ja yup'ü rā ndate castigo dā ja Oja nuna 'bui para zantho. ⁸N_up'ü mbonnija p'uya, yup'ü rā 'bifi n'youi rā ts'edi Oja maguese. Pe hinjongui sā dā yut'ämbo nnija. Dā zā, pe asta gue'm_ø gä b_i nja'ü yoto yø ndate n'ü ja ngue dā ja ya yoto yø anxe.

16 Mahondá ócä man'na rā hya bá nya p'ü ja rā nija mahets'i p'uya. Pe rā ndots'edi ga xi'ü yoto yø anxe, bi 'y_ɛm_bi:

—Ní mähä ya. N_u'ü yoto yø mohi guí thech_ü ngue n'youi rā castigo dā ja Oja, dami 'yomm_ü p'ü ja rā ximhäi ya —bi 'y_ɛm_bi.

²N_u'ü rā mudi rā anxe p'uya, n_u'ü rā mohi mi the, bi 'y_ømp'ü ja rā häi. A nuya gätho yø ja*l̄* mi n'youi rā marca rā ndate ts'ozu'ë p'uya, 'n_g xi d_{an}nebi rā dahmu, bi nja yø ndate sasi ngue mandø n'utho.

³Rá yoho rā anxe p'uya, n_u'ü rā mohi mi the, bi 'y_ømp'ü ja rā jathe.

Rā dehe p'uya bi gohi ngue rā ji, n_ua bi ts'ennä ánim_a. Gätho'ü mi ja yø te p'ü ja rā jathe, gä bi du.

⁴Rá hyu rā anxe p'uya, n_u'ü rā mohi mi the, bi 'y_ømp'ü ja yø d_{at}he, gätho p'ü ha p_øhyø dehe. A nuyá, gätho yø dehe, gä bi gohi ngue rā ji.

⁵Dā òde ngue bá nya rā anxe n_u'ü bi ts'onyø dehe, bi 'y_ɛnā:

—Nu'i grá Hmu ma Oja'i, gue'e guí 'buhya. M_{en}te yø pa x_a thogui xcá m'mui. Pe gä rā nho gní 'bui. A nuyá, n_u'ü rā castigo guí òtya, ya ni 'yup'ü a ya. ⁶Porque nuya gad_i japra castigo ya, guehya bi hyo yø ja*l̄* o ni 'ye ya, 'n_ghyø p_øngahya x_a mmamp'a*l̄* ni hya, gä x_a hyo. Janangue guí unyø njut'i ya, gä japi ngue bi zi rā dehe bi nji.

⁷Dá ócä mahon'a p'uya ngue bá nya man'na p'ü ja rā altar. Bi 'y_ɛnā:

—Nu'i grá Hmu ma Oja'i, gue'e majuan_i ngue jase ní ts'edi. N_u'ü te rā castigo guí òtya, ya ni 'yup'ü a ya —bi 'y_ɛnā.

⁸Rá goho rā anxe p'uya, n_u'ü rā mohi mi the, bi 'y_ømp'ü ja rā hyadi. Rā hyadi p'uya man'na m_{and}ø mpatho. Mathoguitho uhyø ja*l̄*'a ga ndømpa. ⁹Mathoguitho bi nzø yø ja*l̄* ngue'a te ga ndømpa rā hyadi. Pe hinjui nne yø ja*l̄* di 'b_átyø mmui ngue d_i n'uní da 'y_ɛspab_i Oja. Sinoque man'na nnømman'ü na Oja ja rā ts'edi ngue b_i pennbab_i rā n'ü thogui.

¹⁰Rá cut'a rā anxe p'uya, n_u'ü rā mohi mi the, bi 'y_ønnbab_i p'ü ja rā nthuts'i rā ndate ts'ozu'ë. N_up'ü ha gä d_i manda na p'uya, gä bi gohi ngue rā 'bexui. Asta sa yø jani yø ja*l̄* ngue s_a rā ndate. ¹¹Pe m_{ad}ague'a bi zā rā ndate yø ja*l̄* ngue yø ndate

sasi, himbi ne xtí 'bätyø mm̄ui ngue xta hyep'ü rā nts'o ga 'yo. Sinoque ena man'na bi nōmm̄an'ü na Oja bí 'bu mahets'i.

¹²Rá 'dato rā anxe p'uya, nu'a rá mohi mi the, bi 'yømp'ü ja rā dathe Eufrates. Rā dathe p'uya bi 'yot'i, para ngue dā zā dā tho'ü yø ts'edi yø dast'abi mambá ep'ü, ni 'yep'ü ni bøxyadi.

¹³Dá nugä p'ü ja rá ne rā ndate ts'ozu'ë xä ntheni, 'nep'ü ja rá ne'a rá mmits'o zu'oui, 'nep'ü ja rá ne'a ra fehni pøngahya, 'da'a n'na ra ts'onthi bá pømp'ü ja yø ne, dí nequí tengutho rā 'ue. ¹⁴Guehya yø ts'onthi dā zā da 'yøtyø milagro. Bi bøni ngue dí peti gätho yø dast'abi 'bu'a nximhäi. Nu'mø ra pa dā ep'ü na Oja jase rá ts'edi ngue dā hyaspa ra güenda gätho yø ja'i, guehya dā nanguí ngue dā 'yørpabi rā datunhni Oja ya.

¹⁵Gätho ya yø ja'i øhya yø hya nt'ot'i ua, dämi 'yøhmü xanho na ra hya mmannä Cristo, bi 'yøna:

—Nu ra pa ga ma øhe, n'na zihmänto ga söhø, tengutho 'mø ha bi zønnä bë, hingui fadi temä pa dā zøhø, dí njarbutho. Pe rá mmænthingi dí ntheui to hingui aha, i fährå t'axca he n'nahmhma ngue hñdi n'yo mangøtho, 'ne hñda mesrä sã ngue da hin'yü rá t'axca he da hye —i ena.

¹⁶Nu'ü yø dast'abi bá ts'i p'uya, bi mpeti p'ü ja rā xequi qui hñtyø ja'i ga ya ra hya ngue rā ebreo, ngue rā Armagedón.

¹⁷Rá yoto rā anxe p'uya, nu'a rá mohi mi the, bi 'yømp'ü ja rā ndahí. Nu'a ra nija bi ja mahets'i ha ja rá nhñdi Oja, ja bá nya p'ü man'na, pe rā ndots'edi ga 'yøna:

—Ja bi zep'ü a te ja ngue dí nja ya
—bi 'yøna.

¹⁸Bí nja yø huei p'uya, bi nja yø ngäni, Janjuani ngue rā ndihí. Bi 'yan'ahäi, mäthoguitho rā ndots'edi i 'yani. Mente yø pa xä m'muhø ja'i ua ja rā ximhäi, hinjam'mø xi nja'a te bi nja. ¹⁹Nuna rā danihni Babilonia, hyu xequi bi bøni ngue bi t'i'ahäi. A nuya gätho yø hnini ja rā nguni nximhäi, gä bi xot'i. Oja bi unná njut'i a rā hnini Babilonia, bi mennbabí rā castigo ngue sui.

²⁰Gätho yø t'uhäi ja mäde yø jathe, 'nø yø t'øhø, ya hñhna mambí nequi. ²¹Bi zoxyø ja'i yø ndate ndo bi nja. Pe mandø mnnotho, yote kilo gänhyu n'na rā ndo. Pe yø ja'i p'uya, nu'a ga nzä rā ndate ngue yø ndo bi nja, ena gue gue'a man'na ga nnömm̄an'ü Oja'a.

17 Bá ø'a n'na'ü yoto yø anxe mi the yø mohi p'uya. Bi 'yøngui:

—Bí 'yøcua ya. Ga ut'a'i rā castigo dā thohnä xisu mäthoguitho rā 'yots'om'mäi, huxma xots'e rā jathe. ²Yø dast'abi 'bu'i gä rá nguni nximhäi, gä xä n'yots'om'mäui na rā xisu na. Dä guehyø ja'i 'bu'i gä rá nguni rā ximhäi, gä xä itibí ngue di sitra sei ngue rā 'yots'om'mäi —bi 'yøngui.

³Rá Espíritu Santo bi pärcä ma nthandi. Rā anxe bi zixcagui p'ü bí ja rā dapo. Ja dā nugä p'ü n'na rā xisu huxma xots'e rā ndate ts'ozu'ë xantheni, xpí bøxpü ja rā dehe. Nup'ü ja rá do'yo na ra ts'ozu'ë p'uya, ma zinni p'ü yø thühu nu'ü mma ngue hingui nnu manho Oja. Nuna

ra ts'ozu'ε ja yoto yø ya 'nε ja 'det'a yø dñi. ⁴Nuna rä xisu p'uya, ra 'bojupoi rá he conna theni. N'youi yø dñi ngue rä oro rá he, n'youi yø ts'udo mazihotho guí nequi, n'youi yø do ní hñ ngue rä perla. I the n'na rä mohi ngue rä oro. Nu'a te gä rá nts'o xä 'yot'e, gue'a pop'u ja rá mohi'a, porque ja rá ts'oqui na rä xisu ngue rä 'yots'om'mäi. ⁵Nt'ot'i n'na rä thuhu p'u ja rá dë rä xisu ngue hingui fadi te ga mbøni. Pe nu'a ga mbønnä rä hya na ngue ena: "Nuna rä danihni Babilonia, guehnä rä mamá na ngue gätho yø 'yots'om'mäi 'bú'a nximhäi, 'n'g'a te gäma nts'o i ja". ⁶Nuna rä xisu, dä nu ngue iti. Porque xä nzipyø ji ya yø ja'i Oja xa thopi ngue hingui nsäya mmä hanja na rä Jesús. A nüga p'uya dädi 'yøtho hanja te dä nu. ⁷Rä anxe p'uya bi 'yengui:

—¿Hanja ngue gadi 'yøtho? Nugä ga xi'i te ga mbøn'a te gá nu ya, ngue rä xisu, huxrá xutha rä ndate ts'ozu'ε, nuna ja yoto yø ya, 'nε ja 'det'a yø dñi. ⁸Nuna rä ndate ts'ozu'ε gá nu ya, guehnä ya fadi ngue mi'bú'a m'met'o naya, 'nε nuya hinhä mädi nequi ngue di 'búhya. Pe hñnda pøxpø ja rä ots'i hinhä rá nzegui ganhe. Rá nzegui p'uya da ma rä castigo. Asta gue'mø mambá fü'a nximhäi, ya bá nt'ot'i p'u ja rä libro yø thuhu ya yø ja'i ja ngue di ntheui rä 'da'yø te. Pe nuya yø ja'i hinga nt'ot'ibi yø thuhu p'u ja rä libro, nu'mø bi nu ngue di 'bú'i mahon'a rä ndate ts'ozu'ε, dädi 'yøtho.

⁹Nuya yø hya jaua, i nne ngue da dñi xanho rá n'yomfeni rä ja'i, para ngue da dñi xanho hanja

ra hya. Nuya yoto yø ya rä ndate ts'ozu'ε, guehya ga mbøni ngue yoto yø nyuni nnøpa nthu'tsi rä xisu ya. ¹⁰Né xquet'a nuya yoto yø ya i ja, ga mbøni ngue yoto yø däst'abi. Ya bi du'u cüt'a yø däst'abi. A nu'a n'na'u p'uya, i nts'ut'abitho ya. A nu man'na p'uya, tobe hindí bentrá cargo. Pe nu'mø ya bi mi ngue di bentrá cargo, hinga ya'atho di nts'ut'abi. ¹¹Nuna rä ndate ts'ozu'ε mi fadi ngue mi 'bú'a m'met'o, 'nε hinhä mädi nequi ngue di 'búhya, guehnä rä hyato rä däst'abi di m'muhña. Mayø n'youi'u yoto yø däst'abi m'met'o. Rá nzegui ya, ya da ma rä castigo.

¹²A nu'u 'det'a yø dñi gá nurpi, gue'u ga mbøni ngue 'det'a yø däst'abi'u. A nuyá, tobe hindí bentýø cargo ngue di ndäst'abi ya, pe nu'mø ya bi bentýø cargo ngue di ndäst'abi, 'da di ndäst'abiu na rä ndate ts'ozu'ε p'uya. Pe hñnda n'na ora di ndäst'abi. ¹³Nuya 'det'a yø däst'abi 'da'igu da ma. Di nhecahya, ngue nu te da manna rä ndate ts'ozu'ε, gue'a da 'yot'a. ¹⁴Guehya da 'yørpa rä tuhní rä De'yo ya. Pe rä De'yo di ntatetho, porque guehnä rä Hmu na ngue yø hmü. Guehnä rä däst'abi na ngue yø däst'abi. A nuya yø ja'i hinhä ni hyehrä De'yo p'uya, ya yø n'yohu, porque guehya yø thanhní Oja ya. Janangue bi zonhni ngue da 'yec'ei rä De'yo.

¹⁵Rä anxe p'uya mahombi 'yengui:

—Nuna rä jathe gá nu ngue huxrä xisu ngue rä 'yots'om'mäi ya, ga mbøni ngue guehya yø nación i ja gä ra ximhäi ya. Guehya yø ja'i 'búp'u ja yø hnini, 'damä 'dan'yo yø hya ga ya ya. ¹⁶Nu'u 'det'a yø dñi

gá nūrpabi rā ndate ts'ozu'ε, guehya dā nū mān'ā rā xisu ngue rā 'yots'om'mäi ya. Guehya di sätra n'ā rā xisu, astā dā mōjpā rā xisu ngue dā za. Nū te di pongui dā 'yudi. ¹⁷Nuya 'det'a yø dast'abi bi nhecahyā ngue 'da'igu dā 'yø't'e. Dí n'unī ngue rā ts'ozu'ε bi unyø ts'edi, ya gá 'yørpā Oja'a ngue ngu'a dā 'yø't'e n'nahmha ngue di nja'a te xpa nzän'Oja ngue di nja. ¹⁸Nuna rā xisu gá nū p'uya, gá mbøni ngue guehnā rā dānihni di manda gätho yø dast'abi 'b'ā nximhäi na.

18 Mi tho'a te dā nugä p'uya, mahondá nugä mān'na rā anxe bí 'ye mahets'i. Dí nequi ngue xandø nzaqui, astā gä rā ximhäi di yot'a te gui yoxni. ²Pe rā ndots'edi ga mafi, i ena:

—Bi guadi. Bi guahra dānihni Babilonia. Bi gohi ngue yø ngu yø ts'onthi ya. Ja bi 'yørbu yø 'bafi yø ts'ints'u xandønts'o. ³Porque gätho yø ja'i 'b'ā nximhäi xa itibi rā vino jap'ā ngue'a rā 'yots'om'mäi ga 'yo. Nū'ā yø dast'abi 'b'ā rā nguni nximhäi, gä yø 'yots'om'mäi, porque øt'e tengutho mi øtya yø ja'i mi 'büp'ā ja rā hnini. Gätho yø pøhø 'b'ā nximhäi, gätho xā mmemmeti ngue mathoguitho mani unyø menyø ya yø ja'i ya.

⁴Dá øcä mān'na rā hya bí 'ye mahets'i p'uya, bi 'yeña:

—Ague mā ja'i ahü, dāmi pømhmu p'ā ja rā dānihni. 'Yogui øthu'a rā ts'oqui øtyø mmengu p'ā, n'nahmha ngue hingui thohmu'a rā castigo dā tho'ā. ⁵Porque nuya yø ts'oqui øt'e, xøgue ja di fixta p'ā, i sóni astā

mahets'i. Nuna Oja p'uya, ya hingui hät'i dā zeti hangu rā nts'o øtyø ja'i.

⁶Bi sihyø anxe p'uya, bi t'embí:
 —Dāmi jahü rā castigo ya. Nū te xā 'yørpabi yø ja'i xā'uni, ndoble rā n'uni guí japhu ya. Nū'a te ga nzaqui rā vino xā unyø ja'i ngue xā nzi ya, ndoble drā nzaqui rā vino guí unhnā dā zi ya. ⁷Mäthoguitho xanja mpähä yø ja'i, xā 'yets'i ngue mí ja yø menyø. Gue'a mathoguitho rā n'ā guí sáthu'a ya. Porque mi emp'ā ja yø mmui: "Entho di ndast'abihu ua dí 'buhmu, hínte dādi 'behmu, 'ne hinjam'mø dā 'yehrä pa ga nnuhü rā dummu", mi ena. ⁸Janangue nuyá, n'na patho di nja rā ndate dā thohya. Dí nzoni, dí ntu mānthusu, dā du yø ja'i, dí nzø rā hnini. Porque jase rā ts'edi na rā Hmu Oja, ngue dā japrä castigo na rā hnini na.

⁹Nū'ā yø dast'abi 'b'ā nximhäi ngue 'da'igu xā 'yø'tui ngue 'yots'om'mäi 'ne xā 'yets'i ngue ja yø menyø, guehya dí nya dummu ya, 'ne dí nzom'mø bi nū bi nangra 'bifi ngue dí nzø rā hnini. ¹⁰Yap'utho dā 'bähøjø ja'i ngue dā hyandi te di nja. Porque dā zu yø ja'i a rā castigo di nja. Da 'yembrä hnini p'uya: "Huècate rā dānihni Babilonia. Mi ja rā ts'edi, pe nuya n'na ts'quits'utho i nja rā castigo bi thohya", dā 'yenyø ja'i.

¹¹Nū'ā yø pøhø 'b'ārā nguni nximhäi, dí nya dummu 'ne dí nzoni ngue te dā thohra dānihni. Porque ya hingo'o to dā dämbyø 'beni bá du ngue dā mä. ¹²Ya hingo'o to dā dämbyø 'beni ngue rā oro, ogue rā t'axi, ogue yø ts'udo mazihotho, ogue yø perla. Ya hindā thänyø

hoga ulu ní hú ngue rá lino, ogue yø seda, ogue yø 'bojupoi, ogue yø theni. Ya hindá thányø za 'dama'dan'yo gá yáni, ní xínga gue'ü yø dáñi máhotho gui néqui 'mø bí ma máhoqui, ogue yø hogá za, ogue yø bronce, ogue yø 'tegui, ogue yø do ngue rá mármol. ¹³Ya hínjonda dámbyø 'bení ngue yø canela, ogue yø cosa máhoqui ngue máhotho gá yáni, rá bopo t'uts'i, rá mirra, rá perfume, rá vino, rá aceite, rá hojuni ngue rá trigo. Ya hínjonda dáñyø ndáñi, ogue yø d'eyo, ogue yø ndøfani. Ya hínjonda dáñyø carro. Ya hínjonda dámbyø yø ja'i pá ngue ótra 'befi hingui taha. ¹⁴Yø pøhø p'uya dá yembra hnini: "Nuü yø cosa máthoguitho mádi ho'a ni mmui gui si ya, ya hín'yü p'üa ya. Para zantho gá 'behni ményu co gátho'a tema cosa mí ot'a'i rá nho", da 'yembi.

¹⁵Nuü yø pøhø mádi pøhya yø cosa ya, janjuaní ngue xá mmemmetitho ngue'a te mi páp'ü ja rá hnini. Pe nuya yø ja'i ya, yaputho dá 'bäi ngue sü'a rá castigo dí njap'ü ja rá hnini. Dí nyá dummmui p'uya, asta dára zoni. ¹⁶Da 'yena: "Huecate rá dáñihni. Mi 'bui tengutho n'ha rá xisu ngue mi he yø ndøhoga ulu. Mi he yø ulu ngue yø theni, n'youi yø döni ngue rá oro, n'youi yø ts'udo mazihotho, n'youi yø perla. ¹⁷Pe nuyá, n'na ts'uquits'utho i guadi te mi pesa", da 'yena.

Yø barco 'yop'ü ja yø jathe, op'ü yø ja'i ngue yø hmü, conyø pasajero, gátho'u to ja yø 'befi, yap'utho da nsäya yø barco ngue dá hyandyø ja'i te dí nja. ¹⁸Nu'mø bi hyandi ngue

ya dí nzø rá dáñihni p'uya, asta dára mahyø ja'i. Da 'yena: "Hapu gue ja man'na rá dáñihni tengu nu rá hnini nu?" ¹⁹Dá 'yuxyø fonthäi yø ya yø ja'i p'uya, dí nzoni. Di nyá dummmui, dá 'yena: "Huecate rá dáñihni. Gátho'u to di 'yonyø barco p'ü ja yø jathe, xá mmemmetitho ngue ja mí mpáp'ü ja rá hnini, ngue máyondø mmemmeti yø méhnini. Pe nuya, n'na ts'uquits'utho i guadi te mi pets'i", da 'yena.

²⁰Gá di johya'u bí 'bü máhet's'i conná ngue'a te bi thohra dáñihni. Di johya yø representante rá Cristo, co gátho yø póngahya Oja. Gátho mi'da yø ja'i ya o rá 'ye Oja, gá di johya, Nu'a rá castigo bí njapra hnini, bi hyaspa rá güenda Oja'a te xá ja'ahü yø ja'i ya.

²¹Man'na rá anxe p'uya, mándø nzaquitho, bi hyaxá n'na rá ndødo ngue híngmá nets'i'a ganhyu, enthø rá molino. Bi 'yennbu ja rá jathe p'uya. Bi 'yembi:

—Tengutho rá do jaua ya ngue hin hapu nma hnu, dí njarbutho na ra dáñihni Babilonia ya. Ya hín hapu nmi néqui mahøn'a. ²²Nup'ü ja yø caye rá hnini, ya hínjam'mø nma t'ode mahøn'a ngue dí m'muhyø me'bida ngue yø arpa. Ya hínma t'ode ngue dí m'muhyø mixt'a corneta ogue yø flauta. Ya hínma hnu ngue dí m'muhyø mefi 'dama'dan'yo má'befi dá 'yot'e. Ya hínma t'ode ngue dadi hi yø njuni. ²³Ya hínni mantho dá hnu ngue hondi nja yø nyot'i ngue yø lámpara. Ya hinni mantho dá hnu ngue hón dadi hi yø ja'i p'ü di nja ra nthati. Da guahra dáñihni, mádague'a enthø máyø hmü'ü mádi mpøp'ü ja

ra dāñihni. Nū'a te yø nt'ete māñi n'yo, mī hāt'i gātho yø ja'i 'bū'a nximhäi.

²⁴Rā dāñihni Babilonia bī njapra castigo, porque xā hyopyø pøngahya Oja, 'nē xā hyo mī'da yø ja'i ngue o rā 'yé Oja. Go yø ts'oqui p'u tho yø ja'i ya o rā 'yé Oja ya gä rā ngueñi nximhäi.

19 Mī tho'a p'uaya, māñondā
ocā mī'da yø hya p'u
māñets'i ngue māñdøngu dyø ja'i ra
ndøts'edi ga'yena:

—Ma ga espahu Oja ya. Porque guehnā mā Yantehu na. 'Nē guehnā maguess ja rā ts'edi na. ²Porque nunā Oja haspabi rā güenda yø ja'i, gä majuani ngue gue'a ni 'yup'u øt'e. A nuyá, bi japrā castigo yø ja'i Babilonia ya. Nunā rā hnini na, gñtho n'nā rā xisu ngue rā 'yots'om'mäi. Xā ts'oni gä rā ximhäi ngue'a te rā n'yots'om'mäi ga 'yo. Nunā Oja p'uaya, di cots'i te xā njapyø mèfi xā thopi.

³Mahombi 'yenyø ja'i p'uaya:

—Ma ga espahu Oja. Porque nunā rā 'bifi rā dāñihni bī nzø, hñinha dī nsäya nu, dī mfuni para zantho —bi 'yena.

⁴Nuya dāte magoho dī mäspø ja rā nhudi Oja p'uaya, co 'nē'u goho 'bäp'u ja yø ts'ant'i rā nthuts'i, gä bī m'memfo häi ngue bi dānne Oja p'u hudi. Bi 'yembuya:

—Janjuañí ngue ni 'yup'u te bi hmā. A nuyá, ma ga espahu Oja ya —bi 'yena.

⁵Nüp'u hu Oja p'uaya, bī t'ø hmāñna rā hya ngue bi 'yena:

—Nu to gä suprá xudi Oja ya, da dānne, dā 'yespabi Oja dī ngüe di nnoho —bi 'yena.

⁶Nū'h yø hya dā øde, māñdøngu dyø ja'i di hī yø hya, tengutho p'u gui hī yø ndøthe, tengutho p'u ga nt'øde rā ngäni. Bi 'yenna hya:

—Nuna Oja mā Hmuhu ya, ma ga espahu. Porque guehnā jase rā ts'edi ngue ndap'ti bi zā dī mānda na. ⁷Ma ga johyahu ya, dī nja'ahu mpähä ngue ga espahu Oja. Porque ya bi zonnā ora dī nthätra D'e'yo. Nunā rā xisu dā me, ya xā nsä. ⁸Porque bi 'nuni bi ma mahete rā hoga ulu xā nt'axi, di yoxni.

Nunā rā t'axcā he, guehnā ga mböni ngue gä rā nho ga 'yo yø ja'i ya o rā 'yé Oja na. ⁹Nunā rā anxe p'uaya bi 'yengui:

—Dāmi cuatra sūcuā ya yø hya ja ua ya. Rā mmēnþi bī nthëui to bi t'ørpa rā invitación ngue dā nu rā ngo p'u dī nthätra D'e'yo.

Mahombi 'yengui:

—Nuya yø hya gä cuatra sūcuā ya, guehya majuani ngue rā hya Oja ya.

¹⁰Nugä p'uaya, dā ndatyøhmü p'u 'bähra anxe ngue dī nne xcā thanne. Pe rā anxe bi 'yengui:

—Hin'na, 'yo gui thannegui. Nugä xquet'a rā mèfigui Oja tengutho'i ngue rā mèfi'i Oja, tengutho'u mī'da ni cu ngue hā rā ts'edi mmambrá hya rā Jesús. Hōnse Oja i ja ngue dā ma nthanne —bi 'yengui.

Nū'u dī mpefi ngue mmambrá hya rā Jesús, gue'u yø pøngahya Oja'u.

¹¹Dā nu p'uaya ngue bā xohra c'amahets'i. Bi nequi n'nā rā t'axa ndøfani, huxpu n'nā nc'e'i. Nuna rā tøgue p'uaya, guehnā fādi ngue hñinha ga hye Oja, gä majuani te

mma. Gä gue'a te øt'e. Porque nu'a ra tunhni øt'e, gä majuani ngue gue'a ra ts'ut'abi ni 'yup'u øt'e. ¹²Yø dä p'uya, di yoxni tengutho gui 'yotrá thai ra sibi. 'Ne xangu yø corona jap'u ja ra ya. Nt'ot'i n'na ra thuhu p'u ja ra de ngue hingui fadi te ga mboni. I pase teni boni. ¹³Nu ra he, njots'i ra ji. Nuna gui hu ra thuhu, guehna ni hu ngue ra Hya Oja. ¹⁴Gä ni den'u yø ts'edi bí 'bu mahets'i, pe gä di tøgue huxyo t'axa ndofani. 'Ne gä he yø hoga ulu ngue yø t'axa he. ¹⁵Nup'u ja ra ne ra tøgue ni 'bet'o p'uya, pomp'u ra juai ngue het'i xandonho. Gue'a di ndunhui yø ja*'bu'a nximhäi'*. 'Ne da zedi ngue di manda yø ja*'i*. Nu'mo bi hyaspa ra güenda yø ja*'i*, da nehi conyø gua tengutho 'mo tem'yø uva ra ja*'i* conyø gua. Da japi da zi ra vino nu'a n'youi ra ndate castigo da ja na Oja jase ra ts'edi. ¹⁶Nup'u ja ra pahni nehrá guxendehe nt'ot'i p'u n'na ra thuhu ngue ena: "Guehna ra dast'abi naya ngue yø dast'abi 'bu*i*. Guehna ra hmu naya ngue yø hmu 'bu*i*", bi 'yena.

¹⁷Dä handä man'na ra anxe ngue 'bäp'u ja ra hyadi p'uya. I mmatyø ts'ints'u 'yo maya. Pe ra ndots'edi ga nzofo, bi 'yembi:

—Dami mpetiu ya. Porque da 'yot'ahu n'na ra dants'ihmé Oja. ¹⁸Nuya gui saphu yø ngø yø dast'abi ya. Gui saphu yø ngø yø general, gätho yø ja*'i* ngue yø nexhmite. Gui saphu yø ngø yø ndofani. Gui saphu yø ngø yø tøgue. Gui saphu yø ngø yø ja*'i* 'bu'a nximhäi, asta gue'mo bi zon'a n'na mahuahi njeya. Nu'mo bi tho'a n'na mahuahi njeya p'uya, mahonda ma mathøgue njammi pa.

¹⁹Dä nuga ra ndate ts'ozu'ë p'uya, gätho yø dast'abi 'bu'a nximhäi, gä

n'youi yø ts'edi. Ya xi mpeti ngue da 'yørpabi ra tunhnia ra tøgue huxrá ndofani co gätho'u yø ts'edi na p'uya. ²⁰Nuna ra ndate ts'ozu'ë p'uya, bi ma mabent'i ngue da jot'i, 'da i mbent'u*i* na ra fehni pongahya xi 'yotyø milagro m'met'o, ngue xi unna ts'edi na ra ndate ts'ozu'ë. Porque gue'u yø milagro bi 'yøtra fehni pongahya i hyärpa yø mmui yø ja*'i* nuya bi nuni bi me ra marca ra ndate ts'ozu'ë, 'ne bi nunyo ja*'i* bi dannebi ra dahmu. Janangue nuna ra ndate ts'ozu'ë ya, co 'nehna ra fehni pongahya, 'da i thotho p'u ja ra zabi danzø conna sibi ngue ra asufre ya. ²¹A nuya yø ja*'i* ngue yø 'yot'a tunhni p'uya, i du conna juai ponna ne ra tøgue. Nu'u yø ngø yø áнима p'uya, gue'a i nniya yø ts'ints'u 'yo maya'a ngue bi zapyø ngø.

20 Mi tho'a te dä nuga p'uya, dä nu man'na ra anxe bí 'ye mahets'i bá hyannbabi ra nsogu ra ots'i hinha ra nzegui ganhë. Ba ca ra 'ye n'na ra ndø cadena. ²Nuna ra anxe p'uya, bi bentra ndate ts'ozu'ë, nuna ra nyogui c'eya, ga mboni ngue ra zithu ni hu ngue ra Satanás. N'na mahuahi njeya bi dut'i. ³Bi hyørbu ja ra ots'i hinha ra nzegui ganhë p'uya. Ja bi gorbu ra zithu. Bi japra seyo maxots'e ra ots'i para ngue hinni mantho da hyätyø ja*'i* 'bu'a nximhäi, asta gue'mo bi zon'a n'na mahuahi njeya. Nu'mo bi tho'a n'na mahuahi njeya p'uya, mahonda ma mathøgue njammi pa.

⁴Mi tho'a te dä nuga p'uya, dä nu xangu yø nthus'i. Ja hup'uu

xi bentyø cargo ngue di nts'ut'abi da hyaxra güenda. Guehya yø ja'i xi tho ya ngue bi t'ojpa yø ya. Bi n'upi ngue hingui säya mmä hanja na rá hya Oja, hingui säya mmä hanja na rá hya bi nxännbate ra Jesús. Guehya yø ja'i himbi n'uní xta ndanne rä ndate ts'ozu'e ya. 'Né himbi dñnebi rá dñhmu. Xquet'a himbi n'uní ngue xta ma mamarcabi yø de, ogue yø 'ye. Dá nugä ya yø ja'i p'uya ngue mähombi m'mui, 'nè 'dap'u bi nts'ut'abiui ra Cristo n'na mahuahí njeya. ⁵Guehya yø ja'i rá mudi bi bennate ya. Pe ny'u mi'da yø áima hingga 'bexpi bennate'u, sinoque ja bi bennate 'mø mi gua'a n'na mahuahí njeya. ⁶Rá mménthi bi ntheui yø ja'i di ntheui rá njapi Oja ngue rá mudi di bennate. Guehya da gohi ngue yø mmäcja da danne Oja co 'nchrä Cristo da danne. 'Né 'dap'u di nts'ut'abiui ra Cristo n'na mahuahí njeya. Guehya yø ja'i hindä tho'a rá nyondi rä ndate di nja ya.

⁷Nú'mø mi gua'a n'na mahuahí njeya p'uya, bi ma mäthogue rä zithu p'u ofädi. ⁸Mähombi ma da hyätyø ja'i 'bui gä rá nguni nximhäi. Gue'u yø ja'i gui nhuti ngue rä Gog 'nchrä Magog. Bi ma di petyø ja'i ngue da 'yörpabi rä tunhni Oja. Pe mändongu dyø ja'i bi peti, tengutho gangu yø 'bomu dehe p'u ja rä jathe. ⁹Bá nangyø ja'i gä rá nguni nximhäi. Bi mäsra danihni 'buhyø ja'i Oja. Guehnä rä hnini di mä Oja na. Pe bi 'yøt'Oja p'uya ngue bá tähø sibi mahets'i. Bi juadi bi 'yudi gätho yø nsuui. ¹⁰Nuna ra zithu xi hyätyø ja'i p'uya, bi thörbü ja rä zabi dñzø connä sibi ngue rä asufre. Guehnä rä

zabi xi thötra ndate ts'ozu'e na p'uya co 'nè'a rä fehní pöngahya xi thörbü. Nup'u bi thörbüya, rä pa rä xui ja da ma mä'uni p'u para zantho.

¹¹Dá nugä n'na rä t'axa nthuts'i ngue ja hup'u Oja. Pe nup'u hu Oja p'uya, rä häi 'nchrä c'amahets'i, gä bi m'merputho, ya hñha mambí nequi.

¹²Dá nugä yø áima p'uya ngue 'bup'u 'bu Oja, di ngüe di nnoho, gä 'bup'u. Bi ma nsots'i yø libro p'uya. Co 'nè'a man'na rä libro bi ma nsots'i, gue'a rä libro ngue mmä to gä bi ntheui rä 'da'yo te. Nu'u yø áima p'uya, bi thaspabi rä güenda te xí n'yo. Porque nu te gä xä 'yøtyø ja'i, gä nt'ot'i p'u ja yø libro. ¹³'Bup'u yø áima xä ndup'u ja yø jathe. Nu hangu yø áima xä ndu, gä 'bup'u. Gä bi thaspabi rä güenda te xä 'yøt'e n'na ngu n'na. ¹⁴Ya hñda du yø ja'i, sinoque di m'map'u ja rä castigo entho rä zabi di nc'uats'i connä sibi, gue'a rä yondi rä ndate'a p'uya. ¹⁵Nu to gä himbi thinnbabí yø thuhu ngue da nt'ot'i p'u ja rä libro ngue mmä to di ntheui rä 'da'yo te, gä bi thörbü ja rä zabi di dñzø.

21 M'mefa p'uya, dá nugä ra 'da'yo c'amahets'i 'nchrä 'da'yo häi. Nu'a rä c'amahets'i mi ja m'met'o 'nchrä häi mi ja m'met'o, bi m'merputho. A nu yø jathe mi ja, xquet'a gä bi m'merpu.
²Nugä drá Xuua, dá nugä rä mäca danihni ngue rä 'da'yo Jerusalén bí 'ye mahets'i bí 'bu Oja. Xi nhoqui tengutho n'na rä novia 'mø xä nhoqui ngue da me rá ndø. ³Dá ócä

n'na rā hyā bí 'yε māhēts'i p'uya, pe
rā ndōts'edi ga 'yēna:

—A nuyá, nūnā Oja 'dap'u b'uhmi
yø ja'i naya. 'Né gue'u yø ja'i Oja'u.
Yø ja'i p'uya, nūnā Oja guehnā yø
Oja nā. ⁴Nūnā Oja, dā dujpabi yø
guidä yø ja'i mi ja m'met'o. Ya
hindā dū yø ja'i. Ya hīndi nzoni, ya
hīndi nya dūmmhi. Ya hīndi hyenni.
Porque nū hangu rā n'u mi ja
m'met'o, gä bi zep'u.

⁵Nūnā Oja hūp'u ja rā nthūts'i
p'uya, bi 'yēna:

—Nuyá, ya dā ὅt'ä ngue gä bi
gom'dan'yo te mi ja m'met'o ya —bi'
yēna.

Mahōmbi nya p'uya, bi 'yēngui:

—Dāmī cuatrá sūcuā ya yø hyā ga
mmangä ya. Porque nūya yø hyā dí
mmangä, gä majuanī. Guehya sä
ngue gui 'yε'ei ya yø hyā dí xi'i ya
—bi 'yēngui.

⁶Mahōmbi 'yēngbuya:

—Ya bī nja'a te gä mi ja ngue dī
nja ya. A nūgä dí 'bui para zāntho.
Porque ya nmī 'bucā p'ū bā fūdi bā
nja yø cosa ja ya. Dā guehya nū yø
cosa i ja, jap'u rā nzegui, pe nūgä
ga sigue ga m'mhi para zāntho. A
nuyá, nū to tūthe, nūp'u pōhra dehe
ngue rā 'dāyo te, ga japi dā zitho,
hīnte dā gut'i. ⁷Nūnā ga ὅrpe to dā
bōni ngue da dapra nts'o i ja. Gue'a
da gohi ngue mā basi'a. Nūgä p'uya,
gueque drā Oja grā ja'i. ⁸Pe yø ja'i
ngue su dā zā rā n'u connā ngueque,
da gue'u bi hyep'u mā hyā, yø
ts'oc'ei, yø hyote, yø 'yots'om'mäi, yø
'yete, 'nē'u thānne yø dāhmu, gätho
yø māmbethani, guehya di tocabi
da map'u ja ra zabi di nc'uats'i ngue
di dānzø connā asufre ya. Gue'a rā
yondī rā ndāte'a p'uya.

⁹Bā ε'a n'nā'u yoto yø anxe mi
theyø mohi ngue yu'u yoto yø ndāte
dī nja, bi 'yēngui:

—Bí 'yēcua ya. Ga ut'a'i rā novia, rā
xisu rā De'yo.

¹⁰Rā Espíritu Santo bi pārcā mā
nthandi. Dā nū ngue rā anxe bi
zixcagui p'u bí ja n'nā rā danyuni
xāndōnhēts'i. Ja dā nūgä p'u rā
māca dānihnī Jerusalén ngue bí
'yε māhēts'i bí 'bū Oja. ¹¹Nūnā rā
dānihnī p'uya di yoxni, porque ja
'būp'u Oja. Nū'a gui yoxni, tengutho
gui yoxni yø do māzihotho, tengu
yø do ngue rā jaspe. Nthanditho asta
mbo rā hnini, porque rā hnini, ja
tengutho rā xito ngue thotrá nthandi
rā ja'i. ¹²Nūnā rā hnini p'uya, gä rā
jādo rā nyāni. 'Né xānhēts'i rā jādo
n'youi. Ja 'dē'mā yoho yø goxthi.
N'nā ngū n'nā yø goxthi p'uya, 'bāi
'da'a n'nā rā anxe. Nūp'u ja yø goxthi
p'uya, nt'ot'i p'u yø thūhu'u 'dē'mā
yoho yø ts'unt'u rā Israel. ¹³Nūp'u
ja rā hyo rā hnini ngue nī bōxyadi,
ja hyu yø goxthi. Nūp'u ja rā hyo
rā hnini nī gohi ngue norte, ja hyu
yø goxthi. Nūp'u ja rā hyo rā hnini
nī gohi ngue sur, ja hyu yø goxthi.
Nūp'u ja rā hyo rā hnini nī hyu rā
hyadi, ja hyu yø goxthi. ¹⁴Nū'a rā
jādo di theṣra hnini p'uya, nūp'u bā
fūdi, n'youi 'dē'mā yoho yø do ngue
brā bebo. N'nā ngū n'nā'u yø do,
nt'ot'i p'u yø thūhu'u 'dē'mā yonc'ei
yø representante rā De'yo.

¹⁵Nūnā rā anxe bi zocā p'uya,
ha n'nā rā t'o ngue rā oro ngue di
'yenna dānihnī. Co 'nēhyø goxthi da
'yennbi, connā jādo di theṣra hnini
dā 'yeni. ¹⁶Rā dānihnī p'uya, ja

goho yø ts'at'i, gä 'da'igu ga njunni
gä goho yø hyo. Rä anxe p'uya
bi 'yenna dñihni connä t'o i ha.
Nu'a bi zahra t'enj 'mø mi 'yeni, yo
mahuahí 'nø yo ciento kilómetro ga
njunni rä hnini. Gä 'da'igu ga njunni
gä goho yø hyo. Co 'n'g'a ga nhets'i
yø ngü, gä 'da'igu. ¹⁷Mi 'yenna jado
di theṣra dñihni p'uya, tengutho
yø t'enj yø ja'i di 'yoní, njarbutho
rä t'enj bi 'yøtra anxe. Bi zu'i hyate
magoho metro rä t'enj.

¹⁸Nuna ra jado di theṣra hnini
p'uya, gä gue'u yø do mazihotho
ni hñ ngue ra jaspe n'youi. Rä hnini
p'uya gä ra oro, pømhyats'i rä hnini
tengutho rä xito. ¹⁹Nu'u yø do brá
n'youi rä nducjado, mazihotho yø do
n'youi. 'Dama 'dan'yo yø cuhu yø døni
n'youi. Nu'a rá mudi rä do, rä dospi ni
hñ ngue ra jaspe. Nu'a rá yoho rä do,
rä c'angä do ni hñ ngue ra zafiro. Nu'a
rá hyu rä do, rä 'boc'anguí ni hñ ngue
ra ágata. Nu'rá goho rä do, rä juxhmu
ni hñ ngue rä esmeralda. ²⁰Nu'a rá
cut'a rä do, rä mego rä do, ma uants'i
ra t'axi ni hñ ngue ra ónica. Nu'a rá
'dato rä do, rä thenga do ni hñ ngue
rä cornalina. Nu'a rá yoto rä do, rä
c'axt'i ni hñ ngue rä crisólito. Nu'a rá
hyato rä do, rä juxhmu ni hñ ngue
rä berilo. Nu'a rá guto rä do, rä c'axt'i
ni hñ ngue rä topacio. Nu'a rá 'det'a
ra do, xa nc'ammi ni hñ ngue rä
crisoprasa. Nu'a rá 'de'ma'da rä do,
rä c'anguí ni hñ ngue rä jacinto. Nu'a
rá 'de'ma yoho rä do, rä 'bojupoi ni
hñ ngue rä amatista. ²¹A nu'u 'de'ma
yoho yø goxthi p'uya, gä rä perla'ü
'de'ma yoho yø jut'i. N'na rä perla bi
zits'i n'na ngu n'na yø jut'i. Nu'u yø
caye rä dñihni gä rä oro. Pømhyats'i
yø caye tengutho rä xito.

²²Nup'u ja rä hnini, hínte ni nija
dá nugä p'ü. Porque nuna Oja ma
Hmuuhu jase rä ts'edi, guehna 'bai
gä rä nguni rä hnini na. Da guehra
De'yo p'uya, xquet'a 'bai gä rä nguni
rä hnini. ²³Nup'u ja rä hnini, ya
himma hyoni p'ü rá nyot'i rä hyadi,
ogue rä nyot'i rä zanä di yorbü.
Porque Oja co 'nëhra De'yo, gue'u di
yot'i gä rä nguni rä hnini'ü. ²⁴Nu'a
rä nyot'i bi nëxpü ja rä dñihni,
gue'a nnöpa nyot'i yø ja'i 'büp'u ja
yø nación. Nu'u yø dast'abi 'bai gä
rä nguni nximhäi, nu te gäma cosa
pets'i, gä penhni, ní map'ü ja rä
hnini ngue madäpi Oja. Porque nu'a
te mat'nni Oja, gue'a ga ndanne
Oja yø ja'i'a. ²⁵Nu'u yø goxthi jap'ü
ja rä hnini, hangu rä pa nsoqui.
Porque ya hin'yü p'ü rä xui. ²⁶Nu
hangu yø ja'i 'büp'u ja yø nación, nu
te gä pets'i, gä haxpu ja rä dñihni
ngue madäpi Oja, porque gue'a ga
ndanne Oja yø ja'i'a. ²⁷Nup'u ja
rä hnini, ya hin temä nts'o da ma
macut'i p'ü. Nu rä ja'i xants'o te ga
'yo, ya hindu yurbu'a. Ni xinga gue'u
yø ja'i mmanna fehní da yurbu'.
Nu'u yø ja'i da ma macut'i p'ü, gue'u
yø ja'i nt'ot'ibi yø thuhu p'ü ja rä
libro ca rä De'yo. Porque nuna rä
libro na, ja nt'ot'i p'ü yø thuhu ya
yø ja'i di ntheui rä 'da'yo te.

22 M'mefa p'uya, mahombi
'yurcagui rä anxe p'ü ja
rä nhudi Oja co 'nëhra De'yo, ja bí
pöp'ü n'na rä ndø hogdehe di unna
'da'yo te. Di yoxni rä dehe tengu
gui yotra xito. ²Nuna rä dacaye
jap'ü ja rä hnini, made rä caye o
rä 'yü rä dehe. 'Da'a n'na nguadi yø

hyo rā dehe p'uya, 'bäp'ū yō za di unnā 'da'yo te. 'Dē'mā yondi zudi ngue n'na jeya. Porque n'nashna ngu n'nashna zudi. Nu'ū yō xi rā za p'uya, gue'a rā nt'ōthe ua ja rā ximhāi'a. ³Hinjam'mō temā nts'o dī njap'ū ngue dī nja rā castigo. Porque Oja co 'nēhrā Dē'yo, nup'ū ja rā hnini ja rā nhudi p'ū. Nu'ū yō ja'i Oja p'uya, ja 'büp'ū ngue thanne. ⁴Nuya yō ja'i ya, dā nūrpā rā hmi Oja, 'nē nt'ot'ibi rā thuhu Oja p'ū ja yō dē yō ja'i. ⁵Ya hin'yū rā xui p'ū ja rā hnini. Yō ja'i 'büp'ū, ya hingui honyø lámpara dī nyot'i. Ni xingra hyadi di honi ngue di yorpi. Porque guehnā Oja yō nyot'i yō ja'i. A nū'ū yō ja'i 'büp'ū ja rā hnini, gue'ū dī ndast'abi hangu rā pa'ū.

⁶Nuna rā anxe p'uya bi 'yengui:
—Nuya yō hya ja ua, gä majuaní ya. Da zä gui 'yec'eí gätho ya yō hya ya. Nuna rā Hmu mā Ojahu, nū'mō yō pa xathogui, xā bennbabí yō pøngahya ya yō hya bi mā. Pe nū ra ora ja p'uya, nuna rā hya ja ngue dī nja n'na zihmāntha, guese rā anxe Oja bá penhya ngue dā xipyø mafi Oja ya yō hya ja ua.

⁷Nuna rā Jesús bi 'yena:
—N'na zihmāntha 'mō dā ecä —bi 'yena.

Rā mmēnthy dī ntheui yō ja'i dā 'yec'eí na rā hya ja ua, 'nē dā 'yot'ya yō hya nt'ot'i rā libro ja ua.

⁸Nugä drá Xuua, go dā öcä ya yō hya ja ua. Nu te dā nū, gue'a rā hya nt'ot'i'a. Høntho dā øde 'nē da nū'a te ja ngue ga nnu, dā ndantyøhmu p'uya ngue dī nne xcä thanne rā

anxe bi 'yurcagui ya yō hya dā nu.

⁹Pe rā anxe bi 'yengui:

—Hin'na, ogui thannegui. Porque xquet'a rā mafithogä Oja tengutho'i ngue rā mafii Oja. Co 'nē'ū ni cu mmambrá hya Oja, co 'nē'ū yō ja'i ec'eí na ra hya nā 'nē di ho dā 'yot'e te gämä hya nt'ot'i rā libro ja ua, gä yō mafitho Oja. A nū'i, dāmi thanne Oja —bi 'yengui.

¹⁰Pe mahombi 'yengui:

—Yogui co'mra hya nt'ot'i rā libro ja ua. Porque man'na ni guatra pa di nja ya yō hya nt'ot'i ua. ¹¹Nu rā ja'i ngue nne di siguetho rā nts'oc'eí, ya di siguehma rā nts'oc'eí 'mō —ena—. Nu rā ja'i di ho dā 'yotra nts'o, ya di siguehma dā 'yotra nts'o 'mō —ena—. Pe nū rā ja'i di ho dā 'yotra nho, di siguehma dā 'yotra nho. A nū rā ja'i ya xā unnā mmui Oja, di siguehma dā den'Oja, 'yonjam'mō di hegui.

¹²Rā Jesús mahombi 'yena:

—A nuyá, n'na zihmāntha 'mō dā ecä. Gā ma hanhbabí yō nzäbi n'na ngu n'na yō ja'i ngue ga jut'i. Ogue xānho, ogue xants'o te xā 'yot'e, gue'a yō nzäbi dā hyan'a. ¹³A nugä dī 'bui para zantho, porque ya nmi 'bucä p'ū bá fudi bá nja yō cosa ja ya. Da guehya, nū yō cosa ja ya, jap'ū rā nzegui, pe nugä ga sigu ga m'mui para zantho.

¹⁴Rā mmēnthy bi ntheui rā ja'i dā menyø he ngue hangu rā pa xtā nt'axi. Porque guehya yō ja'i dī njapi dā zaprá ndät'a rā za di unnā 'da'yo te ya. 'Nē dī njapi dā yurbu ja rā danihni. ¹⁵Pe nū'ū yō ja'i himbi 'yec'eí ya yō hya ja ua, da gop'ū thi'u. Yō 'yete, yō 'yots'om'mäi, yō hyote,

dā guehyø ja'i thanne yø dāhmu,
'nghyø māmbethani, gä dā go'a thi.

¹⁶Rä Jesúś māhombi 'yena:

—Nugä drä Jesúś, dā penhnä
mā anxe bī mānya yø hya ja ua,
n'namhmā dā sifi gätho yø 'yec'e
dī mpeti ndap'u bi zä. Go guecä
rá mbom'metogä rä David, 'nē go
guecä'a rä dasö bī pøx'mø xüdi di
dayot'i rá thai —bi 'yena.

¹⁷Nu'a rä Espíritu Santo co 'negrá
xisu rä D'e'yo, i ena n'na ngu n'na:

—Bá ehe.

A nu to gätho øhya yø hya ja ua,
xquet'a jatho dā 'yena:

—Bá ehe —da 'yena.

Nu ra ja'i tuthe, dā ehe da zidra
dehe nūna di unna 'da'yo te. Hinté
dā gut'i.

¹⁸Nu to gä øde hanja na rá
hya Oja nt'ot'i rä libro ja ua,

dāmi 'yøhmu xanho hanja nā rá
hya nā. Nu to dā hyuts'i zits'u
rä hya ja ua, xquet'a Oja dā
hyuspabi'a rä ndate nt'ot'i rä
libro ja ua. ¹⁹Nu rä ja'i dā hyaqui
zits'u ya yø hya nt'ot'i rä libro
ja ua, xquet'a dā hyajpabi Oja
rä thuhu rä ja'i p'u ja rä libro
nt'ot'i yø thuhu yø ja'i dī nthuei
rä 'da'yo te. Ya hindí njapra ja'i
dī m'mup'u ja rä māca dānihni
mmannä libro ja ua.

²⁰Nu'a mmanya yø hya ja ua, i
ena:

—N'na zihmantho 'mø dā ecä —i
ena.

Xanho ngue ngu'a dī nja. Bá ehe
grá Hmu Jesúś.

²¹A nuyá, nūna mā Hmuuhu
Jesucristo, di japi gätho'ahu. Da
ngut'atho.